6
3-a
16

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
1 C
9

5-3-a-16

Digitized by Google

SYNTAXIS ORNATA

SEU

DE TRIBUS LATINÆ LINGUÆ VIRTUTIBUS,

PURITATE, ELEGANTIA, COPIA.

IN USUM MEDIÆ ET SUPREMÆ GRAMMATICÆ CLASSIUM,

CUM ADJUNCTO

FLORE LATINITATIS

Ex Auctorum Latinæ Linguæ Principum monumentis excerpto, & tripartito VERBORUM, NOMINUM, & PARTICULARUM ordine, & Indice in hunc digeſto Libellum.

AUCTORE

R. P. FRANCISCO POMEY,

SOCIETATIS JESU.

Editio auctior, & emendatior.

BUDÆ,

SUMTIBUS TYPOGRAPHIÆ REGIÆ UNIVERSIT. PESTIENSIS.

ANNO 1798.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRÆFATIO.

Lingua Latina, ut vix probe, ac plene condiſcatur, aſſiduo etiam annorum multorum labore opus eſt. Si quis præter Latinas rerum omnium notiones, ſignificationes, *regulas Syntaxeos ita teneat, ut emendate, ſine Solæcismo ſcribat, Latinitatis duntaxat initium, nondum abſolutionem attigit; elaborandum præterea, ut pure, ut eleganter, ut copioſe loquatur. Hæ porro tres Sermonis virtutes:* Puritas, Elegantia, Copia *in Latina tanto ſtudioſius conſectandæ ſunt, quod indignum ſit, in cultiſſima literarum, literatorumque omnium lingua, vel barbarum eſſe, vel impolitum, vel inopem. Eam in rem en præcepta paucula,* Syntaxim Ornatam: *en exempla,* Flores Latinitatis; *e quibus te, ſi monenti rite morem geris, utcunque Latinum hoc opuſculo effici poſſe, confido. Utere, & vale.*

DE

DE TRIBUS

LATINI SERMONIS VIRTUTIBUS,

Puritate, Elegantia, Copia.

Quid in linguarum Studio primum? quid ſecundum? Reſp. Primum eſt, ut vocum ſingularum ſignificata memoriæ mandentur; *Alterum:* ut Syntaxis, ſeu ars verba ſingula apte inter ſe, ac ad linguæ cujusque ingenium ſine vitio ſtruendi diſcatur. Hæc duo qui tenuerit, intelligetur & intelliget utcunque, nondum operis totum abſolverit.

Quid ultra requiritur? Reſp. In quavis politiore lingua operam dent inſuper, nón modó ut ſolæcismos devirent, ſed *Pure* loquantur ac ſcribant, id eſt; verbis & loquendi generibus linguæ ſuæ *Propriis;* 2. Nec vulgaribus tantum, ſed *Elegantibus*, & delectis; 3. Ut *Copioſe* demum ſententiam eandem multiplici, jucundaque varietate efferre norint.

Quibus præſidiis tres hæ Sermonis Virtutes: Puritas, Elegantia, Copia comparantur? Reſp. Græca, Hebræa, Latina, quas vulgo *Doctas*, ſcientiis nempe diſcendis ſervientes, vel *Mortuas* appellant, quia nulli gentium jam in uſu vernaculo ſunt, hæ inquam linguæ, éarumque Virtutes unice a *Mortuis*, nempe libris eorumque diutina, attentaque pervolutatione petendæ ſunt: Eo tamen pacto, ut Lectioni, præter periti Magiſtri dictum, ſcribendi exercitatio, imitatioque conjungatur. Nobis in præſenti de Latina duntaxat res eſt.

In quo ſita eſt puritas Latinæ Linguæ? Reſp. Altera in ſingulis *Verbis;* In tota ſententia, ſeu Conſtructione alterá. Utraque in eo conſiſtit, ut ne alia *Verba*, aut *Loquendi Modi* adhibeantur, ac quæ Latini Sérmonis originibus, natura, ingenio *Propria*, domeſtica, ac veluti nativa; optimis Romanæ Reipublicæ temporibus doctiſſimorum hominum conſuetudine recepta, litterisque tradita fuerint. Abſtinendum vero *Novatis* labente jam Romana eloquentia invaleſcentibus, vel *Obſoletis*, nempe e vetuſtiſſimis temporibus in uſum vocatis; vel *Barbaris*, per peregrinas linguas invectis.

CAPUT I.

De Puritate, quæ eſt in ſingulis verbis.

An non pro Latinis, propriiſque vocibus habendæ ſunt omnes, quæ in latinis Lexicis, ac Dictionariis reperiuntur? Reſp. Haudquaquam. Illi namque bona, mala, nova, obſoleta, barbara, ſemibarbara ſine diſcrimine congeſſerunt eo fine, ut cujusvis vocis notionem germanicam quærentibus ſuggererent, non item ut in loquendi uſum vertantur. Vide e ſola litera *A.* celebris Lexicographi Kirſchii excerptas voces Barbaras, omiſſis iis, quas ipſe adjecto ſigno * pro Barbaris notavit.

Voces barbaræ ex littera A. *Lexici Kirſchiani.*

A.

Barbara.	*Hungara.*	*Germanica.*	*Latina.*
Abaciſta	*Szám tartó*	Rechenmeiſter	Rationum magiſter.
abannatio	*eſztendeig való ſzámkivetés*	Elend 1. Jahrs	unius anni exilium.
abaudio	*nem fogadok ſzót*	ungehorſam ſeyn	non obædio.
abditorium	*Rejtek*	Schlupfwinkel	latebra.
abemo	*valakitől venni*	abkaufen	emo ab aliquo.
abhorrificatio	*iſzonyadás*	Furcht	horror,
ablingo	*meg-nyalom*	ablecken	delingo.
ablator	*ragadó*	Rauber	raptor.
ablacto	*tsetstűl el-választom*	abſpenen	lacte depellere.
abnormitas	*módnélkűl valóság*	Unordnung	enormitas.
abnuitio	*Meg-tagadás*	Verläugnung	abnutus.
abominanter	*utálatoſan*	häßlich	fœde.
abominamentum	*utállat*	Greuel	abominatio,
abſconditor	*titkoló*	Hüller	occultator.
abſcio	*el-felejtem*	vergeſſen	oblivíſcor.
abſconſio	*el-rejtés*	Verbergung	occultatio.
abſentatio	*távúl.létel*	Abweſenheit	abſentia, fuga.
abſentivus	*távúl-lévő*	abweſend	abſens.
abſoleo	*el-ſzokom töle*	abgewöhnen	deſuéſco.
abſolutorium	*fel-ſzabadítás*	Freyſprechung	abſolutio.
abſpes	*kétségbe eſett*	ohne Hoffnung	deſperatus.
abſtantia	*távúl-valóság*	Entfernung	diſtantia.

abſter-

abſterſorium	*kendő*	Schnupftuch	mantile, mucinium.
abſtinax	*mértékletes*	mäßig	abſtinens.
abvacuare	*ki-üreſiteni*	ausleeren	evacuare.
accento	*együtt-énekelni*	mitſingen	concino.
accendium	*tűz-támadás*	Feuersbrunſt	incendium.
acceſſibilis	*oly hely, melyhez mehetni*	hinzugänglich	patens, quod accedi poteſt.
accerſitor	*hivó, ſzóllitó*	Aufwärter	apparitor.
acclinatorium	*támaſz, ſegitſég*	eine Stütze	adminiculum.
accreditare	*hitelt adni*	beglaubigen	fidem facere.
accuſa, æ	*vádolás*	Klage	accuſatio.
acediari	*henyélni*	faullenzen	ceſſare.
acerbitudo	*keménység*	Bitterkeit	acerbitas.
actionarius	*peres, ſzó-ſzólló*	Beſtellter	actor, procurator.
actualis	*munkás, munkában való*	wirklich	actuoſus.
acuatio	*éleſités*	Schärfung	*Verbum medicum.*
acupictor	*varró*	Sticker	phrygio.
acutiator	*köſzörülő*	Schleifer	politor.
adæraro	*pénzre betsülni*	ſchätzen	æſtimare pecunia.
adamplio	*tágaſitom*	vergrößern	amplio.
adaugma	*öregbités*	Zuſatz	augmentum.
addextero	*jobjára állok*	die rechte Seite nehmen	ad dexteram ſto.
adhortamen	*reá intés, nógatás*	Ermahnung	adhortatio.
adindo	*belé-téſzem*	hinein thun	indo.
adinventio	*fel-találás*	Erfindung	inventio.
adjutorium	*ſegedelem*	Hilfe	adjumentum.
adjuvamen	*ſegitség*	Hilfe	adjumentum.
adminiſtrativus	*véghez vivő*	verwalteriſch	adminiſtrans.
admiſſor	*ajtó-őrző*	Pfortner	janitor.
admodiator	*meg-fogadó*	Beſtandhaber	conductor.
adnotamentum	*fel jegyzés*	Anmerkung	adnotatio.
adobruo	*reá rohanok, el-nyomom*	überfallen	obruo.
adorabilis	*tiſztelendő*	anzubeten	venerabilis.
adtegro	*meg-újitom*	ergänzen	integro, as.
adventio	*érkezés*	Ankunft	adventus.
adviſare	*meg-jelenteni*	berichten	ſignificare.
adulteritas	*paráznaság*	Ehebruch	adulterium.

adumbratim	*ſetéteſen*	ſchatticht	ſub umbra.
advocamentum	*prokátorság*	Beyſtand	advocatio.
advocatia	*tiſztartóság*	Vogtey	præfectura.
advocatura	*ſzóſzóllóság*	Beyſtand	advocati munus.
æmulanter	*irigységbűl, vetekedésbűl*	eiferſüchtig	æmulatione.
æquamentum	*egyenlöség*	Abgleichung	æquatio.
æquævus	*egy idejű*	gleiches Alters	æqualis.
æquiformis	*hozzá illendö*	gleichgeſtalt	conformis.
æquilancium	*egy arányúság*	Gleich-Gewicht	æquilibrium.
æquipes	*egy nyommal*	gleichfüßig	æquis pedibus.
afflamen	*lebelés*	Anblaſung	afflatus, us.
aggravatio	*ſúlyoſitás*	Beſchwerung	gravitas.
aggratiare	*botsánatot adni*	begnädigen	veniam impertiri.
aggreſſura	*reá ütés*	Angriff	aggreſſio.
agnaſcentia	*atyáról való atyafiság*	Verwandtſchaft	agnatio.
alitura	*tápláló eledel*	Nahrung	alimentum.
allevamentum	*könnyebbedés*	Erleichterung	levamentum.
alternamentum	*egy más váltazás*	Abwechslung	alternis vicibus.
alumnare	*táplálni*	erziehen	alere.
amicimen	*ruházat*	Kleid	amictus.
amictorium	*ruházat*	Kleid	amictus.
amorificus	*ſzerelmes*	verliebt	amatorius.
ancillatio	*ſzolgálat, ſzófogadás*	Bedienung	obſequium.
anguſtitas	*hely-ſzoroſsága*	Enge	anguſtia.
anhelanter	*Mohon, nagy kivánsággal*	begierig	avide.
animæquus	*tsendeſſen*	gleichgültig	æquo animo.
animalitas	*lelkes állatság*	das Weſen der Seele	
antecœna	*oſonna*	Jauſe	cœnula, meren- (da.
anteluculo	*jó-reggel*	vor Tags	diluculo.
antependium	*kötény*	Fürtuch	
anxietudo	*valamin való epekedés*	Angſt	anxietas.
applano	*egyenlövé téſzem*	abebnen	æquo, as.
aporiari	*ſzorongattatni*	geauä et werden	premi, angi.
appartamentum	*ſzálló-ſzoba*	Appartament	conclave ſeparatum.

appre-

apprehenſibilis	a' mit meg-fogbatni	begreiflich	quod apprehendi poteſt.
appretiari	árát ſzabni	ſchätzen	æſtimare.
apricitas	nap-bevenye alatt való	ſonnig	apricum.
arborator	fa-nevelö	der die Bäume pfleget	arborum cultor.
arbuſtare	fát ültetni	Bäume pflanzē	plantare arbores
arcerius	drabant, udvari katona	Hatſchier	ſatelles.
argumentoſus	éles, elmés	ſpitzfindig	ſolers, argutus.
armentalis	tsordához, baromhoz való	zur Heerde gehörig	ad armentum pertinens.
armiluſtrium	had visgálás	Muſterung	luſtrum militare.
arrendare	valamelly ideig nyereségre adni	verdingen	locare.
articulamentum	tzikkely	Gelenk	articulus.
arti doctor	meſter; tanitó	Lehrer der freyen Künſte	artium doctor.
arteſta	tanitvány, tanuló	Schüller	artium ſtudioſus.
aſcenſibilis	meg-hágható	zu beſteigen	quo aſcendi poteſt.
aſcenſorium	lábtó, lajtorja	Steige	ſcalæ, gradus.
aſpergimen	ſzentelö, hintezö hot	Beſpritzung	aſperſio.
aſperitudo	embertelenség	Härte	aſperitas.
aſpiramen	reá fuvallás, lehelés	das Anblaſen	aſpiratio.
aſſalitura	reá rohanáſſal való proba	Anlauf	aſſultus.
aſſeſſorium	tanáts ház	Sitz-Saal	cœnaculum.
adſtrictorius	öſzve ſzoritó	zuſammenziehend	aſtringens.
atriarius	házi ſzolga	Pfortner	atrienſis.
atritudo	ſeketeség	Schwärze	atritas.
authoritative	tekintetesſen	herrſcheriſch	authoritate.
audibilis	hallható	hörlich	q. audiri poteſt.
auratura	aranyozás	Vergoldung	
aurigarius	kotſiſokhoz való	fuhrmanniſch	ad aurigas pertinens.
auroſus	aranyozott	golden	auratus.
auſpicialiter	ſzerentséſen	glücklich	auſpicato.
autumnitas	őſzi üdő	Herbſt-Zeit	autumni tempus.
autumno	őſzi formán (lenni	herbſten	
auxiliabundus	ſegitö	verhilflich	auxiliarius.

 Quo

Quæ igitur pura ſunt, & genuina Verba? Reſp. Quæ apud Authores aureæ ætatis reperiuntur. Complectitur hæc ætas ducentos prope ante Chriſtum annos, nimirum inde a ſecundo Punico bello ad extrema Auguſti tempora. *Aurea* vocatur, quod eadem ſcriptores floruere clariſſimi, quorum nitor, & Latinitas omnibus deinceps ſæculis pro exemplo, normaque eſſet, ſic ut ſuſpectum ſaltem habeatur, quidquid apud horum quempiam non exſtat. Omnium Princeps eſt M. Tullius Cicero unus inſtar omnium, Latinitatis probæ theſaurus quidam, & regula certiſſima, e cujus unius libris linguæ hujus opes omnes erui poſſint.

Quinam præterea ſunt hujus ætatis ſcriptores? Reſp. Ex antiquioribus M. Accius Plautus Comœdiarum Scriptor, quem Varro ipſe ac Cicero omnis Romanæ eloquentiæ parentem appellant. Ab hoc: Terentius, Lucretius, Virgilius, Horatius, Ovidius, Tibullus, Catullus, Propertius, Poetæ. Salluſtius, Jul. Cæſar, Cornelius Nepos; Hiſtorici. Catonis item & Varronis fragmenta.

Quæ fuit Latinitatis ætas argentea? Reſp. Primum poſt Chriſti ortum, quod & duodecim Cæſarum appellatur, ſeculum; quo venuſtas illa defloreſcere, voces prioribus illis inuſitatæ uſurpari, Cicero jam pro inimitabili haberi cœpit. Ex his Scriptoribus *primi*, Phædrus nempe & Hyginus. Vellejus Paterculus, & Curtius proxime ad Latinitatis aureæ puritatem acceſſere. Reliqui ſunt: Juſtinus, Valerius Maximus, Hiſtorici. Tum Cornel. Celſus, Columella, Petronius Arbiter, Seneca uterque, Lucanus, Juvenalis, Perſius, Pomponius Mela.

Qui ſunt Autores ætatis æneæ? Reſp. Poetæ, Silius, Statius, Val. Martialis. Hiſtorici: Plinius, Florus, Suetonius, Corn. Tacitus, Plinius Junior, Quintilianus, Solinus, Frontinus.

Ferreæ. 1. Gellius, Apicius, Apulejus, Palladius, Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ, Marcellinus, Macrobius, Claudianus, &c.

Nullis igitur verbis aliis uti licebit, niſi aurea illa ætate uſitatis? Reſp. Etſi argenteæ ætatis Scriptores ab aurea illa non plurimum diffideant, Voces tamen nonnullæ hactenus inuſitatæ in uſum venere: ut

Nullibi	pro	nuſpiam.
Converſatio	pro	conſuetudo familiaris.
Officium	pro	dignitas, munus.
Exceſſus	pro	delictum.
Taxo	pro	reprehendo.
Interim	pro	interdum.
Inſulcire	pro	infercire.
Conſummo, *as*	pro	perficio, abſolvo.
Imputare alicui	pro	adſcribere, aſſignare.

Pro-

Profectus	-	pro	progreſſus, progreſſio.
Experientia rerum	-		uſus rerum.
Privilegium	-		beneficium.
Sub meo nomine	-		meo nomine,

Cæterum hæc regula tenenda eſt latinitatis veræ candidato, ut aureæ ætatis Authores unice ſequendos ſibi proponat. Olim, ut e ſcholis emancipatus fuerit, etiam Pliniano, Seneciano, Gelliano, &c. licebit eſſe.

Qui agnoſcet Tyro, cujus ætatis, & notæ ſit vox quælibet? *Reſp.* Conſulenda ſunt Dictionaria, ut theſaurus linguæ latinæ, Theſaurus Baſilii Fabri, Nizolius, &c. aut ſi cui magna ejusmodi Lexica ad manum non ſunt, Dictionarium vulgare, & inſpiciendum, quos authores, & an ex aurea illa ætate afferat. Quam vocem in Phraſeologia non repereris, tantum non certum habeto, minus latinam eſſe.

At nimis moleſtum eſt, vocem quamlibet inter ſcribendum, & legendum ad hanc regulam expendere? Reſp. Id & operoſum nimis, neque neceſſarium eſt. Eæ ſolum voces examinandæ, de quarum probitate dubium fuerit, *Dubitari* autem poteſt de iis, quæ germanicam, aut peregrinam originem aperte præferunt. 2. Quæ terminationem habent ſuſpectam. 3. Quæ in Alphabeto Barbaro ſæpius, nec perfunctorie relegendo, lecta a te reminiſceris;

Quæ voces aperte peregrinam Originem præferunt? Reſp. E pluribus millibus a Carolo Du Cangio congeſtis, paucula texam. De cæteris, quæ magno numero apud Authores ligneæ, & luteæ ætatis ad decimum quintum ſæculum occurrunt, adultior ipſe judicabis.

Voces aperte originem Germanicam præferentes.

Aquagangium	*Vizi árok*	Waſſergang	Aquæductus
aventura	*Tsula ki-menetel*	Abentheuer	eventus mirus.
affa	*m.jom*	Affe	ſimia.
bodium	*Padlás*	Boden	pavimentum.
banire	*ſzámkivetésbe küldeni*	verbannen	proſcribere.
binda	*Pólya*	Binde	faſcia.
burgus	*ulvar, vár*	Burg	aula, caſtellum, arx.
camiſia	*belsö dolmányka*	Kamiſol	interula.
camera	*kamara*	Kammer	cubile, conclave.
caputium	*ſipak*	Kapuße	capitis tegumentum.
cellarium	*pintze*	Keller	penus, promptuarium.

cloc-

elocca	*barang*	Glocke	campana.
floſca	*palatzk*	Flaſche	lagena.
foreſtum	*erdö*	Forſt	ſylva.
foreſtare	*erdövé tenni*	zu Forſt machen	in ſylvam convertere.
herberga	*ſzállás*	Herberg	hoſpitium.
hueba	*major*	Huben	prædium, villa.
hoſa	*nadrág*	Hoſe	caligæ, femoralia
leccator	*tséltsap*	Lecker	nequam, ſcurra.
lotum	*lot*	Loth	ſemuncia
morgengeba	*menyegzös ajándék*	Morgengabe	dos.
marcha	*batár*	Mark	limes, terminus.
marca auri	*fél font arany*	Mark Gold	
nacca	*hajótska*	Nacken	linter, ſcapha.
pifferus	*ſipos*	Pfeifer	tibicen.
pultronus	*félénk*	Poltron	ignavus, timidus
quarteria	*quártély*	Quartier	ſtativa militum.
Reitres	*lovas-katona*	Reiter	equites.
ſteura	*adó*	Steuer	cenſus.
ſaumerius	*terhes*	Säumer	elitellarius.
ſchuba	*ſuba*	Kotze	cauſape.
toricia	*fáklya*	Kerze	tæda; fax.
tunna	*tonna*	Tonne	dolium minus.
torneare	*baj*	turniren	certamen equeſtre.
vidimare	*meg-visgálni*	vidimiren	recognoſcere.

Quæ terminationes habendæ ſunt pro ſuſpectis? Reſp. Nomina in *ia*, *iſſa*, *iſta*, *ias*, *antia*, *entia*, *ura*, *mentum*, *tus*, *us*, *orium*, &c. Etſi enim nomina harum terminationum permulta genuinæ latinitatis ſunt, plura autem ad eorum ſimilitudinem præter jus, ac morem veterum a Novatoribus inducta ſunt. Talia ſunt, quæ ſequuntur, & ſuſpicionem movere poſſunt.

Nomina terminationis ſuſpectæ.

1. Nomina latina in *iſſa*, fere barbara ſunt: v. g. *Duciſſa*, *Principiſſa*, *Comitiſſa*, *Præceptoriſſa*, *Doctoriſſa*, &c.
2. Latina in *iſta*, v. g. *Parviſta*, *Juriſta*, *Minoriſta*, *Sacriſta*, *Humaniſta*.
3. Latina in *ia*: i longo, v. g. *Sutoria*, *Piſtoria*, *infirmaria*, &c. Si penultima brevis ſit, intelligetur *Officina*, *Piſtoria*, &c.
4. A plerisque Adjectivis derivantur Subſtantiva Nominalia in *as*, v. g. pietas, æquitas, probitas, &c. Non item dices: *Idoneitas*, *nimietas*, *parvitas*, *prioritas*, *medietas*, *robuſtitas*, &c.

5.

5. In *antia*, *entia*, ut ignorantia, frequentia, &c. At novata ſunt: *Feſtinantia*, *ſequentia*, *carentia*, *tendentia*, *vacantia*, *ingredientia*, *&c.*

6. In *ura*, ut ſcriptura, pictura. Barbara vero ſunt: *tonſura*, *raſura*, *confectura*, *captura*, *punctura*, *flexura*, *tortura*, *curvatura*, *&c.*

7. In *mentum*, ut lenimentum, alimentum, &c. cave dicas: *Adhortamentum*, *præparamentum*, *regimentum*, *gubernamentum*, *mandamentum*, *honeſtamentum*, *&c.*

8. In *oſus*, ut faſtuoſus, furioſus, &c. inepta ſunt: *Strepitoſus*, *cervicoſus*, *præſumptuoſus*, *affectuoſus*, *gaudioſus*, *guſtuoſus*, *amoroſus*, *unctuoſus*, *fluxuoſus*, *&c.*

9. In *alis*, ut regalis, dotalis, &c. Ne item dixeris: *Senſualis*, *patrimonialis*, *bibalis*, *armalis*, *ſpecialis*, *gratialis*, *aſtralis*, *cordialis*, *localis*, *finalis*, *punctualis*, *caſualis*, *&c.* Præſertim a Græcis profecta, v.g. *Theatralis*, *ſynodalis*, *grammaticalis*, *&c.* Dicendum potius: theatricus, ſynodicus, &c.

10. Barbara ſunt permulta in *ivus*, vel *ivum*, queis Philoſophi vim effectricem ſignificant, v. g. *Motivum*, *impulſivum*, *apprehenſivum*, *cognoſcitivum*, *intellectivus*, *viſivus*, *locutivus*, *activus*, *tractivus*, *&c.*

11. Iisdem Philoſophis relinquenda ſunt permulta in *bilis*: *Creabilis*, *revelabilis*, *remiſſibilis*, *frangibilis*, *venerabilis*, *riſibilis*, *iraſcibilis*, *agibilis*, *peccabilis*, *concupiſcibilis*, *&c.*

12. Multa in *orium*, Barbara ſunt: v. g. *Dormitorium*, *laboratorium*, *partatorium*, *curſorium*, *auditorium*, *monitorium*, *calefactorium*, *&c.*

13. Huc pertinent quædam in *arius*, v. g. *Secretarius*, *confeſſarius*, *rotarius*: *caſearius*, *pilearius*, *&c.* Uti & Græca eadem terminatione, v. g. *Apothecarius*, *Bibliothecarius*, *&c.*

14. Spuria ſunt adverbia nonnulla in *iter*, v. g. *Cordialiter*, *confidentialiter*, *formaliter*, *infallibiliter*, *viſibiliter*, *finaliter*, *&c.* Item in *anter*, & *inter*, v. g. *ſomnolenter*, *recenter*, *vigilanter*, *ſonanter*, *&c.*

15. Multa compoſita ex *facio*, novata ſunt, v. g. *Salvificus*, *ſanguificus*, *petrificus*, *nubificus*, *vivificus*, *vulnificus*, *ſonificus*, *&c.*

Item quædam ex *Pario*, v. g. *tardiparus*, *geminiparus*, *ſomniparus*, *lucriparus*, *monſtriparus*, *&c.*

16. Non licet nova verba Meditativa producere, v. g. *Venditurio*, *lacturio*, *amaturio*, *venaturio*, *&c.* Nec inchoativa, v. g. *hyemaſco*, *autumnaſco*, *&c.*

17. Nomina e Latino & Græco compoſita, barbara ſunt, v. g. *Monoculus*, *protoparens*, *archidux*, *archifur*, *&c.*

18. Uti & verba e duabus Præpoſitionibus, v. g. *Recommendo*, *prædeceſſor*, *abrenuncio*, *cooperio*, *adimpleo*, *coadjutor*, *&c.*

19.

19. Cavendum eſt a Superlativo Participii in dus: v. g. *Colendiſſimus*, *honorandiſſimus*, *reverendiſſimus*, *&c.*

Quodnam eſt Alphabetum Barbarum? Reſp. Index eſt vocabulorum quorundam omnino barbarorum quotidiano tamen in uſu nimis frequentium; & a quibus ſingulari quodam ſtudio repurganda eſt dictio. Hunc indicem relegiſſe non parum juverit. Diffuſiorem habes in Phraſeologia.

Indiculus, vel Alphabetum vocum barbararum frequentioris uſus, ſæpius a tyrone perlegendus.

A.

Ab antiquo	*Régtűl fogva*	von Alters her	olim, antiquitus.
abbreviare	*meg-rövidéteni*	abkürzen	notis compendiariis uti.
abecedarius	*a, b, cet tanúló gyermek*	a-b-c-Schütz	elementaris.
ab initio mundi	*világ kezdetétűl*	von Anfang der Welt	poſt homines natos.
ab invicem	*egy máſtűl*	voneinander	ab ſe, inter ſe.
abſentare	*ki-maradni*	ſich abweſend machen	abeſſe.
abſolute	*egy általlyában*	durchaus	præciſe, ſimpliciter.
abuſive	*viſzaſſan, rendetlenűl*	mißbräuchlich	per abuſum, minus proprie.
activus homo	*praktikus, elmés*	geſchäftiger Menſch	actuoſus, ſolers.
actu	*nyilván valósággal*	wirklich, in der That	revera, reipſa.
adhuc ſemel	*még egyſzer*	noch einmal	iterum.
adhuc ſemel tantum	*még egyſzer annyit*	noch einmal ſo viel	alterum tantum.
ad inſtantiam meam	*az én kéréſemre*	auf mein Anhalten	in mei gratiam.
ad longum	*boſzſzan*	nach der Länge	fuſe, prolixe.
ad minus minimum	*leg-alább*	zum wenigſten	minimum.
adunare	*egybe foglalni*	vereinigen	conjungere.
adverſitas	*ellenkezés*	Widerwärtigkeit	adverſa, orum.
æquanimiter	*jó kedvel, örömeſt*	gleichgültig	æquo animo.
æque multum	*ſzinte annyit*	eben ſo viel	totidem, tantundem.

æq-

aer ſanus	*fris,egéſséges levegö-ég*	geſunde Luſt	cœlum ſalubre.
alias	*máskint*	ſonſten	alioquin.
aliqualiter	*valami képen*	einigermaſſen	aliquatenus.
a longe	*meſzſzérül*	von weiten	eminus.
a prope	*közel*	von der Nähe	cominus.
altana	*nyári, házi, ſilegoria*	Althane	ſolarium, ſubdiale.
alterare ſe	*változni*	ſich ändern	commoveri, tentari febri.
alternatim	*változva*	abwechſelnd	alternis vicibus.
ambulacta	*folyoſó, tornátz*	Gänge	ambulationes.
amicabiliter	*barátſágoſan*	freundlich	amice.
angariare	*kénſzeríteni*	nöthigen	cogere, adigere.
anguſtiare	*keſergetni*	ängſtigen	angere.
animitus	*ſzíveſen*	vom Herzen	ex animo.
annihilare	*ſemmivé tenni*	zernichten	ad nihilum redigere.
annuatim	*eſztendönként*	jährlich	quot annis.
annullare	*el-törleni, el-hagyni*	abbringen, verwerfen	antiquare, abolere.
ante alios	*máſok elött*	vor andern	coram aliis.
anteheri	*tegnap elött*	vorgeſtern	nudius tertius.
apotheca	*patika*	Apothecke	pharamacopolium
a parte	*külön*	auf der Seite	ſeorſim.
apparentia	*külsö tekintet*	Schein	ſpecies.
appellare	*ki-híni*	ſich beruffen	provocare.
applicatio	*ſzorgalmatoſſág*	Fleiß	induſtria, ſedulitas.
appropriare	*magáéva tenni*	zueignen	ſuum facere, ſibi vendicare.
approximare	*közelgetni*	hinzunahen	propinquare.
approximatio	*közelgetés*	Annäherung	appropinquatio.
aptitudo	*alkalmatoſság*	Tauglichkeit	habilitas.
arreſtare	*fogsába vetni*	einſperren	comprehendere.
artificialis	*meſterséges*	künſtlich	artificioſus.
aſſatura	*sült*	Gebratenes	aſſum, caro aſſa.
aſſecurare	*meg-igirni*	verſichern	cavere, præſtare.
aſſecuratio	*övás*	Sicherheit	cautio.
aſſiſtentia	*ſegedelem*	Beyſtand	præſidium, auxilium.
authorizare	*meg-eröſiteni*	bekräftigen	authoritate firmare.
augmentare	*nagyobbitani*	vermehren	augere.
aura bona	*jó ſzellö*	heiteres Wetter	cœlum ſerenum.

B.

Baculare	*Botozni*	prügeln	Baculo ferire.
balneare	*füredni*	baden	lavare.
barbitonſor	*borbély, beretválό*	Barbierer	tonſor.
baſtardus	*fattyú*	Baſtard	ſpurius, nothus.
benefactor	*jó tévö*	Wohlthäter	beneficus, bene-meritus.
beneplacitum	*akarat, ſzabad akarat*	Wohlgefallen	arbitratus, vo-luntas.
billietum	*tzédula*	Zettel	codicillus, ſcheda
blaſphemare	*káromkodni*	fluchen (richt	execrari.
bona nova	*vig hir, jó hir*	fröliche Nach-	lætus nuncius.
brutalis homo	*baromi ember*	roher Menſch	ferus, fero inge-nio homo.

C.

Cœlicus	*égi, mennyei*	Himmliſch	Cœleſtis.
calculare	*meg-ſzámlálni, fel vetni*	eine Rechnung machen	ſupputare, ratio-nem inire.
calefactivus	*melegitö*	wärmend	calefaciens.
caliditas	*melegség*	Wärme	calor.
capitoſus	*fejes*	ungehorſam	contumax.
camerarius	*házi inas*	Kammerdiener	cubicularius.
camera	*köz kints tartó hely*	Staats-Schä-ze	ærarium publi-cum.
capax	*könnyen tanúló*	fähig	docilis.
cappa	*tsuklya*	Kappe	cucullus, pileolus
capella	*kápolna*	Kapelle	ſacellum, ædicula
capitale	*Töke pénz*	Kapital	ſors, caput.
capitaneus	*kapitány*	Hauptmann	centurio.
capitulum dare	*meg-dorgálni*	ſcheiten	objurgare.
capitulare	*az meg-egyezés-ben munkálkodni*	capituliren	de conditioni-bus agere.
captivare	*meg-fogni*	gefangen neh-men	capere.
carminicus	*vershez való*	auf Reim	metricus.
carnalis homo	*teſt kivánsága ſzerint élö em-ber*	wohllüſtiger Menſch	voluptarius.
caſu	*történetbül*	ungefähr	forte, temere.
caſualis	*történetbül való*	ungefähr	fortuitus.
catenare	*meg-kötözni lántzal*	in Ketten wer-fen	vincire catenis.

cer-

certificare	*tudóſítani*	berichten	certiorem facere
certificatio	*bizodalom*	Verſicherung	fides.
certiorare	*biſzonyoſítá tenni*	verſichern, benachrichtigen	certiorem facere
cervicoſus	*meg-átalkodot, keminy jejü*	hartnäckig	obſtinatus.
ceſpitare	*meg-botlani, tántorodni*	ſtraucheln, ſtolpern	offendere.
charitativus	*kéſz a' ſzolgálatra*	dienſthaft, folgſam	obſequioſus, benignus.
chriſtianitas	*kereſzténység*	Chriſtenheit	chriſtianum nomen.
cifra	*tzifra*	Ziffer	nota arithmetica.
circulariter	*kerekeſen*	ringsherum	in orbem.
circumſtantiæ	*környűl állások*	Umſtände	adjuncta.
clancularis	*alattomban való*	heimlich	clandeſtinus.
clarificare	*meg-világoſítani*	berühmt machen	illuſtrare.
coacte	*erövel*	gezwungen	per vim.
coadjutor	*ſegitö*	Mithelfer	adjutor.
coætaneus	*egy idös*	gleiches Alters	æqualis, coævus.
cognoſcibilis	*meg-iſmérhetö*	erkenntlich	quod cognoſci poteſt.
coincidere	*egybe jönni*	eintreffen	concurrere.
colendiſſimus	*leg tiſztetendöbb*	geehrteſter	maxime colendus.
collonellus	*a' ſeregnek elől járója*	Oberſter	tribunus.
collatio	*uſonna*	Jauſe	cænula.
collationare	*eggyütt végzeni*	gegen einander vergleichen	conferre, recognoſcere.
collecta	*ſzedett pénz*	Sammlung	ſtips, ſymbola.
combinare	*öſzve venni*	vergleichen	componere.
comitiva	*kíſérö ſereg*	Gefolge	comitatus.
commembrum	*tiſzti társ, tag*	Mitglied	collega.
commenſalis	*egy aſztali, vel aſztali társ*	an einem Tiſche	convictor.
commiſſarius	*kérdezö tiſzt*	Kommiſſair	inquiſitor, præfectus.
compatior	*ſajnálom*	Mitleid tragen	alieno malo doleo.
compaſſio	*ſzánakodás*	Mitleiden	miſeratio, doloris ſocietas.

com-

commiſſionem dare	*valamit másra bízni*	Jemanden den Auftrag geben	aliquid committere.
communis homo	*közönséges ember*	gemeiner Menſch	de plebe.
combinare	*öſzve kötni*	zuſammen binden	compingere, jungere.
comparative	*öſzve vetve*	im Vergleich	comparate ad.
complacentia	*meg-tetſzés*	Wohlgefallen	oblectatio, obſequium.
complices	*a' bünben való társok*	Spieß-Geſellen	ſocii ſceleris.
complimentum	*emberség, tiſztes beſzéd*	Kompliment	honor verborum, urbanitas.
complexio	*a' teſtnek állapottya*	körperliche Beſchaffenheit	corporis conſtitutio.
computus	*ſzámadás*	Rechnung	ratio.
concauſa	*máſſal való ok*	Mit-Urſache	adjuvans cauſa.
conceptus	*gondolás*	Koncept	informata cogitatio.
concernit me	*engem illet*	gehet mich an	ad me attinet.
concivis	*eggyütt polgár*	Mitbürger	civis.
concoctio	*meg-emeſztés*	Verkochung	digeſtio.
concordantia	*meg-egyezés*	Einhelligkeit, Einſtimmung	conſenſio, concordia.
concupiſcentia	*teſti kivánság*	Wohlluſt	libido.
conſanguinitas	*atyafiság*	Blutsfreundſchaft	ſanguinis conjunctio.
condeſcendere cum aliquo	*engedni valakinek*	nachgeben	indulgere.
conditionaliter	*oly móddal*	mit Bedingniß	ea conditione.
condolentia	*ſajnálás*	Mitleid	doloris ſocietas.
conducibilis	*haſznos*	erſprieslich	utilis.
conferentia	*tanátskozás*	Konferenz	conſilium, colloquium.
confidentia	*bizodalom*	Vertraulichkeit	fiducia.
confiſcare	*el-foglalni*	konfiſziren	publicare bona.
confœderati	*ſzövetséges*	Bundsgenoſſe	fœderati.
confortare	*meg-erőſiteni*	bekräftigen	confirmare.
confrater	*tzimbóráló társ*	Mitbruder	collega.
confugium	*menedék hely, óltalom*	Zuflucht	refugium.
conſcientioſus	*jó lelkü*	gewiſſenhaft	religioſus.
conſequenter	*következendőképpen*	folgends	deinde, porro, itaque.
conſocius	*társ*	Mitgeſell	ſocius.
conſtellatio	*tsillagzat rende*	gewißes Geſtirn	aſtrorum poſitio.

con-

conſummatus vir	*tökélletes férfi*	ein ausgemachter Mann	perfectus.
contemptibilis	*meg-vetendö*	verächtlich	contemnendus.
contentare	*meg-elégiteni*	genug thun	ſatisfacere.
continuitas	*ſzüntelen elö-menés vala-miben*	Verharrung, Fortſetzung	continuatio, perpetuitas.
contra flumen	*a' viz folylyá-ſa ellen*	wider den Strom	adverſo flumine.
contrariari	*ellenkedni*	ſich widerſetzen	adverſari.
contradictoria	*ellenkedö dolgok*	Widerſprüche	pugnantia.
contributiones	*adó*	Auflagen, Steuern	tributa, cenſus bonorum.
converſatio	*báráiság*	vertrauter Umgang	conſvetudo, familiaritas.
convivere	*együtt élni*	miteinander leben	una vivere.
cooperari	*együtt mun-kálkodni*	mitarbeiten	adjuvare.
coordinare	*el-rendelni*	zuſamen ordnen	ordinare.
copia literarum	*párja a' levélnek*	Abſchrift	exemplum.
copiſta	*le-író*	Abſchreiber	librarius.
cordicitus	*ſzivesen*	vom Herzen	ex animo.
cordialiter	*ſzivesen*	vom Herzen	ex animo.
corporalis	*teſti*	leiblich	corporeus.
corporis neceſſaria	*teſti ſzükségek*	Leibs-Nothwendigkeiten	neceſſaria vitæ præſidia.
correcte	*épen, gánts nél-kül*	vollkommen	emendate.
correſpondentia	*levél folytatás*	Briefwechſel	commercium literarum.
creatura	*teremtett állat*	Geſchöpf	res creata.
cum tempore	*üdövel, üdö jár-ával*	mit der Zeit	tempore.
cum diſplicentia	*nehezteléve*	mit Unwillen	ægre, graviter.
curabilis	*meg-gyógyítha-tó*	heilbar	ſanabilis, medicabilis.
curialia	*udvari ſzokás*	Hof-art	formæ aulicæ.

D.

Damnificare	*Kárba hajtani*	beſchädigen	Damno afficere.
deauratus	*meg-aranyozott*	vergoldet	auratus.
decapitare	*fejét venni*	köpfen	caput abſcindere
decollare	*fejét el-vágni*	köpfen	caput abſcindere

deceptio	*tsalás*	Betrug	fraus ; fallacia.
decrementum	*fogyatkozás*	Abnahme	diminutio, defectio.
de die, in diem	*naprúl napra*	von Tag zu Tag	in diem, diem ex die.
defalcare	*le vonni*	abbrechen, abziehen	decidere, detrahere.
defectus	*hiba*	Mangel	vitium, error.
defenſiva arma	*mentö fegyver*	Gewehr	defendentia.
deforis	*kivül*	draußen	foris.
degradare	*tiſztébül le-vetni*	entſetzen	exauthorare.
dehonorare	*meg-betsteleniteni*	entehren	dedecorare.
delaſſare	*meg fáraſztani*	abmatten	fatigare.
delectabilis	*gyönyörkedtetö*	ergötzend, ergötzlich	delectationem habens.
deliquium animi	*el-ájúlás*	Ohnmacht	defectio animi.
dementare aliquem	*meg-bolondítani*	bethören	infatuare.
demordere aurem	*a' fülét le-harapni*	Ohr abbeiſſen	mordicus auferre.
de novo	*újonnan*	vom neuen	denuo, de integro.
depalmare	*meg-pofozni*	Maulſchelle geben	colaphos infringere.
de parte ad partem	*tzikkelyen-kint*	ſtückweis	membratim.
dependet a te	*töled függ*	es hanget von dir	a te pendet.
dependentiæ	*le-függö rojt*	Franſen	cirri.
deprædicare	*ki hirdetni*	rühmen	prædicare.
deputati	*el-rendeltettek*	Verordnete	delecti, deſignati
deriſio	*ki nevetés*	Ausböhnung	irriſio, ludibrium
deſarmare	*fegyvertül meg-foſztani*	entwaffnen	armis exuere.
deſcendentes	*maradékok*	Nachkömmlinge	poſteri.
deſolare urbem	*el-puſztítani a' váraſt*	Stadt veröden	devaſtare, populari.
deſponſatus	*el-jegyzett*	verſprochen	deſponſus.
deſtructio	*rontás*	Verderbung	exitium, pernicies.
deſtruere librum	*el-rontani a' könyvet*	Buch verderben	corrumpere.
deteriorare	*roſzſzabbá tenni*	ſchlimmer machen	deteriorem reddere.

dethronizare	*királyi fölségből kivetni*	des Thrones entſetzen	exauthorare.
deturpare	*el-motskolni*	beflecken	inquinare, maculare.
de verbo ad verbum	*ſzóról ſzóra*	von Wort zu Wort	ad verbum.
deviare	*el-tévelyedni*	Abweg machen	declinare de via.
devotus	*ájtatos*	andächtig	religioſus, ſanctus.
diarium	*minden napi jegyző könyv*	Tagbuch	ephemerides.
dictamen rationis	*józan elme*	Vernunft	præſcriptum.
dieſcit	*meg-virad*	es taget	luceſcit.
dietim	*naponként*	täglich	in dies, quotidie.
diffamare	*gyalázni*	verkleinern	infamare.
difficultate	*neheztelni*	Schwierigkeiten machen	difficultatem cauſari.
dignanter	*méltán*	würdig	digne
diſciplinatus	*jó erkőltsű*	geſittet	bene moratus.
dilatatus	*el-ſzélledett*	ausgeſprengt	diſperſus, diductus.
disconveniens	*illetlen*	unanſtändig	non conſentaneus.
diſcordantia	*háborgás*	Mißverſtand	diſcordia.
diſcretio	*mérséklés*	Beſcheidenheit	modus, modeſtia.
diſcretus	*módos, rendes*	beſcheiden	commodus, elegans.
diſpareo	*el-tűnöm*	verſchwinden	evaneſco.
diſparitas	*kűlömbség*	Ungleichheit	diverſitas.
diſpenſare	*a' törvénytől fel-ſzabaditani*	diſpenſiren	legibus quem ſolvere.
diſplicentia	*kedvetlenség*	Mißfallen	moleſtia, tædium.
diſpoſitio ad majora	*elő rendelés*	Vorbereitung	præparatio.
diſſitus	*meſzſze való*	entfernet	disjunctus, remotus.
diſtractio mentis	*az elmének-ide 's tova való kerengéſe*	Ausſchweifung	evagatio.
diverſimode	*ſokféle módon*	unterſchiedlich	alio, atque alio modo
diviſibilis	*el-válaſztható*	theilbar	dividuus.

do-

doctoratus	*doktorság*	Doktorat	doctoris gradus.
dubietas	*kételkedés*	Zweifel	dubium.

E.

E contra	*Ellenbe*	hingegen	contra, e contrario.
effective	*hathatô képpen*	wirklich	efficienter, reipſa.
effigiare	*ki-ábrázolni*	abbilden	effingere.
effluxo tempore	*el-mult üdövel*	verloſſene Zeit	elapſo.
eſſentia	*valóság vagyonoság*	Weſenheit	natura, vis, poteſtas.
exalto	*fel-emelni*	erhöhen	effero, extollo.
exceſſive	*mód-nélkül*	übermäßig	immoderate.
exceſſus	*vétek*	Fehler Ausſchweifung	delictum, peccatum.
exemplariter	*máſok példájára*	zu einem Beiſpiele	ad exemplum.
exemplificare	*példával bizonyitani*	Beiſpiele beibringen	exemplis docere
exercitus volans	*könnyü hadi ſereg*	fliegendes Heer	expeditum agmen.
ex nunc	*ettül fogváſt*	von nun an	jam nunc.
exorbitare	*az útbúl ki-tántorodni*	aus der Leiſte gehen	deflectere de via
expectorare	*titkait ki-mondani*	Herz ausleeren	ſenſa animi pandere.
expenſæ	*költség*	Unköſten	impenſa, impendium.
expreſſe faciam	*kéſz akarva tselekſzem*	mit Fleiß vorſätzlich	ſciens, dedita opera.
extraordinarie	*rend kivül*	außerordentlich	extra ordinem.
extunc	*attúl fogváſt*	von dannen	inde, jam tum.
exultantia	*víg-tombolás*	Freudenſprung	exultatio.

F.

Eacilitare	*Könnyebbiteni*	leicht machen	facile reddere.
factivus	*múnkás*	wirkend	efficiens actuoſus
fac totum	*a' ki mindent tselekſzik*	der alles iſt	eſſe omnia
fallibilis	*tsalárd, bizonytalan*	betrüglich	fallax, incertus.

falſa-

falſare	*meg-veſztegetni, hamiſan el-forditani*	verfälſchen	depravare.
falſificare	*hamiſitani, valamit tsalárdúl el-váltóztatni*	verfälſchen	adulterare.
falſiloquium	*hazugság*	Lüge	mendacium.
famigeratus	*híres*	berühmt	fama clarus, celeber.
favorabiliter	*kegyelmeſſen*	gnädig	benigne, clementer.
felicitare	*ſzerentséſiteni*	glücklich machen	fortunare.
feriari	*meg-ſzünni, bi-valkodni*	feyern	ceſſare.
feſtinantia	*ſietés*	Eile	feſtinatio.
feſtivitas	*ünnep*	Feſt	dies feſtus, ſolemnis.
feudum	*örökbe adott jó-ſzág*	Lehen	beneficiarium prædium.
fictitius	*költött*	erdichtet	commentitius.
fidejuſſor	*kezes*	Bürge	vas, ſponſor, præs
fiducialiter	*bizváſt*	vertraulich	fidenter.
figmentum	*költés*	Gedicht	commentum.
filialis	*fiúi*	kindlich	quod filii eſt, pietas.
filiatio	*fiává fogadás*	an Kindes ſtatt	adoptio.
finaliter	*végtére*	endlich	tandem, ad extremum.
financiæ	*köz kints tartó hely*	Finanzen	ærarium publicum.
finis urbis	*a' város vége*	Ende der Stadt	extremum.
fiſcalis	*a' fiskusnak tiſztartója*	Fiskal	quæſtor fiſci.
fixe	*eröſſen, éleſſen*	ſtark	acriter, intento (oculo.
fluctuanter	*kételkedve*	zweifelhaft	dubitanter
foraminare	*által fúrni*	durchbohren	perforare.
fortalitium	*vár, erőſség*	Feſtung	munimentum. caſtellum.
fortificare	*erőſiteni*	befeſtigen	munire.
fortificatio	*erőſités*	Befeſtigung	munitio.
frontiſpicium	*eleje valamelly épületnek*	Vordertheil	frons.
fructificare	*gyümöltsöt hozni*	früchten	fructum facere.
fruſtraneus	*hiába való*	überflüſſig	irritus. ſupervacuus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

fundamentalis	*állandó*	gründlich	ſolidus,
fundator	*ſzerző*	Stifter	conditor, author.
furiatus	*dühös*	raſend	furens, furioſus.

G.

Gabella	*Adó*	Accſſe	vectigal.
galantetia	*nyájaſság, emberség*	Galanterie	elegantia, comitas.
galeria in bellicis	*tábori sövény*	Galerie	vinea.
garrulitas	*tsátsogás*	Geſchwätz	loquacitas.
garantia	*fogadásban meg-állás*	Garantie	præſtatio, evictio.
generalatus	*fő vezérség*	Generalat	ſummum Imperium.
generalitas	*közöns g*	Generalität	univerſitas.
geniculare	*le térdepelni*	knieen	in genua ſe demittere.
glorificare	*dütsőiteni*	groſsmachen	celebrare.
gloſſare	*meg-magyarázni*	verdolmetſchen erklären	interpretari, explanare.
gratanter	*jó kedvel, kedveſſen*	willig	libenter, animo.
gratitudo	*hálá adatoſság*	Dankbarkeit	gratus animus.
gravamen	*nehézség*	Beſchwerlichkeit	querela, difficultas.
grotta	*föld alatt való bolt*	Grotte	crypta.
guardia	*ſtráſa*	Wache	cuſtodiæ, prætoriani.

H.

Hebdomadatim	*Minden héten*	wochentlich	quot hebdomadis
heroldus	*békeség járó, ſzerző*	Herold	fecialis, caduceator.
hæreditare	*örökségül venni*	erben	hæreditate acquirere.
hermelinus	*hermelin egér*	Hermelinmaus	mus ponticus.
hodieque	*moſt-is*	noch heut zu Tage	hodiedum, hodie.

ho-

homagium	*földes úrhoz való hüségre esküvés*	Huldigung Eid	ſacramentum clientelæ.
honorificare	*betsülni*	ehren	honorare.
humanitas	*emberség*	die Menſchlichkeit	humana uatura.
humiliare ſe	*meg-alázni magát*	ſich demüthigen	ſubmittere.
humilis vir	*alázatos ember*	demüthig	ſubmiſſus, modeſtus
hypocryſis	*ſzin mutatás*	Heucheley	ſimulatio

I.

Idiota	*Tudatlan ember*	Ein Idiot, Unwiſſender	Homo rudis, imperitus.
idoneitas	*alkalmatoság*	Tauglichkeit	habilitas.
ignoranter	*ſzándék nélkül*	unwiſſend thun	imprudens feci.
illatinus	*deáktalan*	unlatein	non latinus.
immediate	*mingyárást*	alſogleich	ſtatim, extemplo.
immediatus	*leg közelebb lévö*	unmittelbar	proximus.
immemoriale tempus	*reá nem emlékezbetö idö*	unerdenkliche Zeit	cujus nulla memoria exſtat.
immobilia bona	*ingatlan jóſzágok*	unbewegliche Güter	quæ moveri non poſſunt.
immoriger	*ſzó fogadatlan*	widerſpenſtig	inobediens.
impaſſibilis	*ſzenvedhetetlen*	unleidentlich	pati neſcius.
imperſvaſibilis	*meg-általkodott*	nicht zu bereden	obſtinatus in ſententia.
impertinens homo	*tſintalan ember*	boshaſt	petulans, inſolens.
impertinens ad rem	*nem ide való*	nicht dazu gehörig	alienum a re.
impetuoſitas	*hirtelenkedés*	Schuß	impetus, æſtus.
impingere ad lapidem	*meg-botlani a' kövön*	anſtoſſen	offendere, incurrere.
importantia	*veleje a' dolognak*	Wichtigkeit	momentum.
impregnare	*meg-terheſiteni*	ſchwängern	violare, gravidam reddere.
improficuus	*haſzontalan*	unnütz	inutilis.
impulſivus	*öſztönözö*	antreibend	impellens, incitamentum.
inadvertentia	*gond viſeletlenség*	Unaufmerkſamkeit	incuria, inconſiderantia.
incarcerare	*tömlötzbe vetni*	in die Kerker werfen	in cuſtodiam conjicere, dare.

incapax	*tanithatatlan alkalmatlan*	unfähig	indocilis.
incaſtus	*ſzemtelen, ſzemérmetlen*	unzüchtig	impudicus.
inceſſanter	*ſzüntelen*	unaufhörlich	nullo temporis puncto intermiſſo.
indeſinenter	*ſzüntelen*	unaufhörlich	
incidenter	*történetbül*	ungefähr	fortuito, caſu.
incorrigibilis	*a' kit meg-nem jol birhatni*	unverbeſſerlich	deſperatæ frugis
incunctanter	*várakozás nélkül*	unverſäumt, unverzüglich	ſine mora, ſtatim
indebite	*érdemetlen*	unverſchuldet	injuſte, immerito
in illo tempore	*abban az üdöben*	in der Zeit	illo tempore.
in diebus noſtris	*a' mi emlékezetünkre, vel a' mi napjainkban*	zu unſern Tägen	noſtra memoria.
indiſciplinatus	*rendetlen, roſzerkölcsü*	ungezogen	male moratus.
indiſpoſitus	*rendetlen*	übler Laune ſeyn	male conſtitutus.
indiviſibilis	*el-válaſztathatatlan*	untheilbar	individuus.
induſiare	*az inget föl venni*	Hemde anziehen	intimam tunicam induere.
ineptitudo	*valamire alkalmatlanság*	Untauglichkeit	natura inhabilis.
inferioritas	*alább valóság*	untere Stelle	ordo inferior.
in inſtanti	*egy ſzem pillantásban*	im Augenblicke	momento.
inintelligibilis	*a' kit nem érthetni*	unverſtändig	quod intelligi nequit.
inordinatus	*rendetlen*	unordentlich	perturbatus.
injuriare	*kiſſebséget tenni*	ſchelten	injuria afficere.
in quantum	*a' mint*	in ſo weit	quatenus.
inſanus aer	*egésségtelen levegő ég, helly*	ungeſunde Luft	grave cœlum.
inſenſibilitas	*érezhetetlenség*	Unempfindlichkeit	ſtupor.
inſenſatus	*eſztelen oſtoba*	unſinnig	ſtupidus.
inſolubilis	*meg-óldhatatlan*	unauflößlich	inexplicabilis.
integraliter	*egéſzlen*	gänzlich	integre.
intentio	*valamire való cég*	Meynung, Vorhaben	finis, ſcopus.
intercedo	*érette könyörgök*	fürſprechen	deprecor pro.

In-

intereſſe	*baſzon*	das Intereſſe	emolumentum, utilitas, cenſus.
interſtitium	*közte való üdö*	Zwiſchenraum	intervallum.
intermediare	*magát közben járónak tenni*	vermitteln	ſe interponere
inthronizare	*a' kirá'yi ſzékre fel emelni*	auf den Thron ſetzen	inaugurare.
intimare	*valami fel'l bizonyoſitani*	berichten	ſignificare, denunciare.
intitulare	*reá irni a' fel'ül való iráſt*	betiteln	librum inſcribere.
intoxicare	*meg-étetni*	vergiften	toxteo inficere.
intrinſecus, a, um,	*belsö*	innerlich	internus, intimus
irrationalis	*oktalan*	unvernünftig	rationis expers.
irreligioſus	*iſtentelen*	unandächtig gottlos	religionis expers.
irremiſſibilis	*meg-botsáthatatlan*	unnachläßig	inexpiabilis.
inventioſus	*éles elméjü*	ſcharfſinnig, witzig	induſtrius, ſolers.
invicem	*egy más közt, egy máſſal*	untereinander	inter ſe.
intricatus	*zürzavart*	verwirrt	perplexus.
judicatura	*itilet*	Gericht	judicium.
juriſta	*törvény tanitó*	Juriſt	juris conſultus.
juſtificare	*ártatlanságát meg-mutatni*	rechtfertigen	probare, purgare.

L.

Lapidare	*Meg-kövezni*	Steinigen	Lapidibus obruere.
lateraliter	*oldalt*	von Seite	a latere.
latinum bonum	*jól deákúl*	gut latein	bene latinum.
laudabiliter	*diſéreteſſen*	löblich	cum laude, pulchre.
laxativum	*tiſztitó orvoſság*	ein auflöſendes Armen-Mittel	medicamentum laxans.
legalitas	*a' törvénynek meg-tartáſa*	Geſetzmäßigkeit	obſervantia legum.
legenda	*ſzentek élete*	Legend	res geſtæ ſanctorum.
legitimare	*magát törvényeſiteni*	ſich legitimiren	authoritatem proferre.
libertinismus	*ſzabad élet*	freyes Leben	vivendi libertas,

licentiare aliquem	*valakit föl ſzabaditani*	jemanden freylaſſen	miſſum facere, dimittere.
licito	*ſzobadon*	erlaubt	jure.
liga	*tárſuság*	Bündniß	fœdus, ſocietas.
lineæ	*sántz*	Schanzgraben	aggeres.
linealiter	*a' linea ſzerint*	nach der Linie	ad lineam.
a longe	*meſzſzérűl*	von weiten	eminus.
litigatio	*törvénykezés*	Zank	litigium jurgium
locumtenens	*vitzéje valakinek, tiſztartó*	Stellvertretter	vicarius, legatus.
ludere fidibus	*begedülni*	auf der Geigen ſpielen	canere fidibus.
lutoſus	*sáros*	kotig	luculentus.

M.

Maculatum	*Motsok*	Fleck	Litura.
magnanimiter	*méréſzen, bátran*	großmüthig	maguo animo.
magnificare	*nagyra betsülni*	hochſchätzen	magni facere.
majeſtaticus	*nagy méltóságú*	majeſtätiſch	auguſtus, grandis.
mandamentum	*parantsolat*	Gebot, Befehl	edictum.
manicare	*jó reggel jönni*	früh kommen	in diluculo venire.
materialiſta	*fűſzerſzám-árúló*	Gewürzkramer	pigmentarius.
maxima	*regula, rend ſzabás*	Maxim	regula.
medalium	*emlekezetre vert pénz*	Medaille	numus memorialis.
mediare	*meg békéltetni*	vermitteln	intervenire, conciliare.
mediator	*békéltetö*	Vermittler	conciliator, ſequeſter.
meliorare	*meg-jobbitani*	verbeſſern	melius reddere.
melona	*gö ög dinnye*	Melaun	melopepo.
menſurare	*mérni*	mäſſen	metiri
menſurator	*mérö*	Mäſſer	dimenſor.
mentaliter	*gondolva*	mit Ueberlegung	mente, animo.
miniſterialis	*ſegitö ſzolga*	Beamter	adminiſter.
minorare	*kiſſebbiteni*	mindern	minuere.
miraculoſus	*tsudálatos*	wunderthätig	prodigioſus.
modela	*formája valaminek*	Muſter, Modell	forma, modulus.
modernus	*moſtani*	jetzig	hodiernus, recens.

mo-

moleſtare	*alkalmatlankodni*	beläſtigen	moleſtiam afferre.
mollificare	*lágyitani*	lind machen	mollire.
momentaliter	*egy ſzempillantás alat*	augenblicklich	momento temporis.
monſtra	*mutató darab*	Muſter	exemplum.
moralitas	*erkültsnek módgya*	Sittlichkeit	morum ratio.
mortificatio	*ſanyargatás*	Pein, Quaal	afflictio.
multoties	*ſokſzor*	oftmal	ſæpe, ſæpenumero.
mundanus	*világi*	weltlich	vanus, voluptati deditus.

N.

Nativitas	*Születés*	Geburt	ortus, natalis.
naufragare	*hajó töréſt ſzenvedni*	Schiffbruch leiden	naufragium facere.
neceſſitare	*kénſzeriteni*	nöthigen	adigere, cogere.
nequitioſus	*tſintalan, roſz*	boshaft	nequam, improbus.
neutralis	*egyik réſzre ſem tartozó*	neutral	neuter, partium medius.
neutralitas	*egyik réſzre ſem tartozás*	Neutralität	neutrarum partium ſtudium.
nimietas	*felette valóság*	allzuviel	nimium, redundautia.
nocturnalis	*éjtſzakai*	nächtlich	nocturnus.
notorie	*kiki tudtára*	offenbar	palam, aperte.
novercari	*ártani*	Stief Mutter abgeben	adverſari.
nubiloſus	*felybős, felleges*	wolkicht	nubilus.
nummularius	*pénz váltó*	Wechsler	trapezita, menſarius.

O.

Obeſare	*Hizlalni*	Mästen	Saginare.
oblatio	*áldozat*	Opferung	liberalitas.
obviare	*eleibe menni*	begegnen	obviam fieri, ire
obviatio	*eleibe futás*	Begegnung	occurſatio.
occaſionaliter	*alkalmatoſsággal, történettel*	aus Gelegenheit	occaſione.
oculariter	*világoſſan, ſzemláttára*	augenmäßig	luculente, evidenter.
odoramentarius	*fü ſzerſzám árúló*	Materialiſt	unguentarius.
officialis	*tiſzt*	Officier	miniſter magiſtratus.

officioſitas	*emberség*	Höflichkeit	officium, ſtudium
olfactus	*ſzaglás*	Geruch	odoratus.
omnifariam	*minden módon*	auf alle Weiſe	quavis ratione.
omnifarius	*minden féle*	manigfaltig	cujusque modi.
opinioſus	*maga akaratú*	eigenſinnig	ſententiæ tenax.
oraliter	*ſzóval*	mündlich	coram, ore, verbo.
ordinare	*rendelni*	verordnen	præſcribere.
originale	*eredet, a' mellynek haſonlatoſságára vannak a' többiek*	Original	prototypon.
otioſitas	*henyéles*	Müßiggang	otium, deſidia.

P.

Palliditas	*Sárgaság, halaványság*	Bleiche	Pallor.
paliſadæ	*palánk, karó*	Paliſaden	valli, ſudes.
parcitas	*kíméllés*	Sparſamkeit	parſimonia.
pariformiter	*egyenlő képen*	gleichmäſſig	pariter, æque.
paritio	*ſzó fogadás*	Gehorſam	obedientia.
partialis	*egy részrek kedvező*	partheyiſch	parti addictus.
partialiter	*réſz ſzerént*	theils	partim.
particularis	*magános*	beſonder	ſingularis.
parum ante	*nem régen előtt*	ein wenig zuvor	paulo ante.
pasquillus	*pasquillus*	Paſquill	libellus famoſus.
parabilis	*tűrhető*	erträglich	tolerabilis.
paſſagium	*út*	Uebergang	tranſitus, iter.
paſſibilis	*ſzenvedhető*	leidentlich	quod pati poteſt.
paſſiones	*belső indúlatok*	Leidenſchaften	affectiones, affectus.
paſſio	*ſzenvedés*	das Leiden	perpeſſio.
paſſionatus	*rendetlen indúlatú*	paßionirt	perturbatus, male affectus
paſſus	*paſſus*	ein Paß	literæ commeatus
patiens	*beteg*	Patient	æger, ægrotus.
patriota	*hazám fia*	Landsmann	civis, municeps.
patronatus	*ſegedelem*	Beyſtand	patrocinium.
pauſa	*nyugovás*	Ruhe	quies, reſpiratio
peccaminoſus	*roſz életű*	laſterhaft	vitioſus, improbus.
per accidens	*történetből*	ungefähr	fortuito, caſu.
percuſſura	*verés*	Schlag, Stich	percuſſio.
perdonare	*meg-engedni, oda ajándékozni*	vergeben schenken	condonare.

per-

perfectionalis	*tökélleteſſen*	vollkommen	perfecte.
perferentia	*el-ſzenvedés*	Gedult	tolerantia.
permittere	*ſzenvedni, engendni*	laſſen, oder leiden	pati, ferre.
perpendiculariter	*egyeneſen függőſsen*	ſenkrecht	ad perpendiculum.
perſecutio	*üldözés*	Verfolgung	inſectatio.
perſonaliter	*ſzemellye ſzerint*	perſönlich	coram ipſo.
perſpectiva	*meſzſze látó*	Fernglas	tubus opticus.
pertinentiæ	*jövedelem*	Landgut, Einkünſte	prædia, reditus.
phantaſticus	*bolond, eſzelős*	fantaſtiſch	fanaticus.
phlebotomare	*eret vágni*	aderlaſſen	venam incidere.
phlegmaticus	*taknyos, a' kiben ſok nedvtſség vagyon*	wäſſericht, phlegmatiſch	pituitoſus.
piſeatio	*halászat*	Fiſcheren	piſcatus.
placiditas	*tsendeſség*	Gelindigkeit	lenitas.
plagare quem	*valakit meg-ſebeſiteni*	verletzen	vulnerare, lædere.
plasmare	*földbűl képet tapaſztani*	geſtalten	fingere.
plauſibiliter	*ditſireteſſen*	mit Ruhm	cum plauſu.
plauſtraliter	*böven*	reichlich	copioſe.
plenarie	*egéſzlen*	vollkommen	plene.
pompaticus	*pompás*	prächtig	ſplendidus, magnificus.
portarius	*kapu nyitó*	Pförtner	janitor.
poſſibilia	*meg-tehető*	möglich	quod fieri poteſt.
poſta	*péſta vak)*	Poſt	curſus publicus veredarii
poſtarii equi	*poſtára való lo-*	Poſtpferde	equi curſorii
potentatus	*uralkodás hatalom*	Potentat	poteſtas, dominatio.
potentialiter	*erövel*	mit Gewalt	quavis ratione.
practica	*meſterkedés, praktikálás*	Praktik Uebung	uſus, experientia rerum.
præbenda	*a' papnak jövedelme*	Pfarrgut	beneficium Sacerdotis.
præcedentia	*fellyebb valóság*	Vorzug	prærogativa loci.
præciſe	*egéſzen, tsak*	durchaus	accurate, ſimpliciter.
præfigurare	*elö képzelni*	vorſtellen	repræſentare.
prægnans cauſa	*nagy ok*	wichtige Urſache	gravis cauſa.
præmentionatus	*felül emlitett*	vorgemeldter	prænominatus.
præprimis	*leg elsöbben*	vorzüglich	inprimis, cumprimis.

præequirere	*elöre kivánni*	voraus begehren	requirere.
præſentare	*képzelni, mutatni*	vorſtellen	repræſentare.
præſidatus	*fejedelemség*	Vorſitz	principatus
præſumere	*meréſzleni*	unterfangen	ſibi ſumere, audere.
præſumptuoſus	*kevély, nagyra vágyó*	frech, ſtolz, vermeſſen	arrogans, inſolens.
præſupponere	*igaznak engedni, tartani*	voraus ſetzen	ante conſtituere.
prætendere	*meg-kivánni*	verlangen, fordern	poſtulare, ſibi arrogare.
prævalere	*meg gyözni*	übertreffen	ſuperare.
primogenitus	*elsö fiu*	Erſtgebohrner	major natu.
primatus	*fellyebb valóság*	erſte Stelle	principatus.
ptimordialis	*elejébez tartozandó*	anfänglich	ad primordia pertinere.
principaliter	*fö képpen*	vornehmlich	præcipue, potiſſimum.
principare	*uralkodni*	herrſchen	dominari.
prioritas	*meg-elözés*	Vorgang	dignior, prior locus.
proba	*probálás*	Probe	ſpecimen, documentum.
proceſſus	*pör*	Proceß	cauſa, lis, actio.
prodigalis	*tékozló*	verſchwenderiſch	prodigus, effuſus.
prodigaliter	*tékozló módra*	verſchwenderiſch	prodige.
profunditas	*méllység*	Tiefe	profundum.
profeſſor	*meſter, tanító*	Lehrer	magiſter, doctor.
prolongare	*boſzſzabbitani*	verlängern	producere, prorogare.
prolongatio	*boſzſzabítás*	Verſchub	prolatio.
pro mea perſona	*a' mi engemet illet*	was mich belanget	quod me attinet.
promptitudo	*kéſzség*	Fertigkeit	alacritas.
pro nunc	*moſtan*	für jetzt	in præſentiarum.
propalare	*ki hirdetni*	kund machen	evulgare, palam facere.
proportionalis	*hozzá ſzabott*	proportioniret, verhältnißmäßig	congruens, æqualis.
protectio	*oltalom*	Schutz	præſidium.
protector	*oltalmazó*	Schützer	defenſor, patronus.

pro

pro tempore	*idöre*	zur Zeit	nunc, hoc tempore.
proteſtari	*ellene mondani*	proteſtiren, widerſprechen	intercedere, contradicere.
protocollum	*fö-jegyzö könyv*	Protocoll	commentarii, adverſaria.
proviſio	*eledel ſzerzés*	Vorrath	res frumentaria, penus.
proximare	*közelgetni*	hinzunahen	propinquare.
proximior	*közelebb való*	näher	propior.
peoximitas	*közel valóſag*	Nähe	propinquitas.
punctum honoris	*felsö méltóság*	Ehre	apices.
puſillanimis	*félénk, el-veteit kedvü*	kleinmüthig	puſillo animo.

Q.

Qualificatus	*Érdemes, alkalmas*	artig, gebildet	Habilis, ornatus.
quæſtionare	*kérdezni*	fragen	quæſtionem inſtituere.
quietantia	*menedék levél*	Quittung	apocha, chirographum.

R.

Rabuliſta	*Tsevegö, ſok ſzavú*	Plauderer	Rabula
rancor	*utálás*	Haß	odium, acerbitas.
rapinari	*ragadozni*	rauben	rapere.
ratificare	*bé venni*	genehm halten	ratum habere, facere.
reactio	*a' dolognak viſzſzáltatáſa*	Widerthat	actionis reciprocatio
realiter	*igazán*	wirklich	reapſe, revera.
rebus ſic ſtantibus	*midön a' dolgok igy folynak*	in dieſen Umſtänden	ſic habentibus.
recapitulare	*a' dolognak ſummáját elöl venni*	wiederholen	rerum capita repetere.
recidivare	*újolag meg-betegedni*	wieder krank werden	recidivum fieri.
recommendare	*valakit ajánlani*	empfehlen	commendare.
recompenſare	*meg-elégiteni*	vergelten	compenſare.
rectificatus	*meg-jobbitatott*	zu recht gemacht	correctus.
redargutio	*viſzſza tzáfolás*	Widerlegung	confutatio
refectorium	*ebédlö ház*	Speiſeſaal	triclinium, cœnaculum.

refle-

reflexio	*gondolkodás*	Bedenken	conſideratio.
regimentum	*ezeres-ſereg*	Regiment	legio.
regiſtrum	*lajſtrom*	Regiſter	tabulæ publicæ.
regulare ſe	*magát igazgatni*	ſich richten	regere, dirigere ſe.
regratiare	*meg-köſzönni*	bedanken	gratias agere.
regulariter	*közönségeſſen*	gemeiniglich	fere, vulgo
repatriare	*hazájába viſzſza menni*	heimkehren	in patriam redire.
reſidentia	*lakó hely, ház, udvar*	Reſidenz	regia ſedes, domicilium.
reſignare	*le tenni tiſztit*	quittiren	abdicare.
reſiſtentia	*ellenkedés*	Widerſtand	repugnantia.
reſolvere ſe	*magát valamire adni*	ſich entſchließen	ſtatuere, decernere.
reſolutio	*magában való fel tétel*	Reſolution, Entſchluß	conſilium, ſententia.
reſpective	*arra nézve*	nach Anſehen	comparare ad.
retaliare,	*haſonlö képpen viſzſza fizetni*	mit gleicher Münz zahlen	par pari referre.
reverſales	*kéz irás vétel*	Revers	cautio.
revolutio	*fordúlás*	Aenderung	converſio.
rigoroſus	*kemény*	genau, ſtreng	rigidus, aſper.
robuſtitas	*erő*	Stärke	robur.

S.

Sagittare	*Nyilazni*	Mit Pfeilen ſchießen	Telis petere.
ſalvare quem	*valakit megmenteni*	einen erlöſen	ſervare.
ſalvus conductus	*közönségtül adott hit, ſzabadság*	Freyheitsbrief	fides publica.
ſanguinare	*vérezni*	bluten	ſanguine manare.
ſcabroſitas	*daraboſság*	Rauhe	aſperitas.
ſcibilis	*tudható*	zu wiſſen	quod ſciri poteſt
ſcienter fecit	*tudva cselekedte*	wiſſend thun	ſciens, prudens.
ſcrupuloſus	*ſzör ſzál haſogató*	ſcrupulös	anxie religioſus
ſecurare	*veſzedelem kivül tenni*	verſichern	cavere.
ſenſualis	*kivánságát követö*	ſinnlich, wohllüſtig	delicatus, voluptarius.

ſen-

ſentimentum	*itilet, vélés*	Sinn, Meinung	ſententia.
ſeptimana	*hét*	Woche	hebdomada.
ſerrare	*fűréſzelni*	ſägen	ſerra diſſecare.
ſervitor	*ſzolga*	Diener	ſervus, miniſter
ſeivus	*váróſi ſzolga, udvárló*	Gerichts-Diener	apparitor, accenſus.
ſigillare	*petsételni*	petſchieren	ſignare.
ſignanter	*külön*	benanntlich	diſerte.
ſignificatio	*valamelly ſzónak értelme*	Bedeutung	notio.
ſituari	*helyheztetni*	gelegen ſeyn	ſitum eſſe.
ſituatio	*helynek mivólta, környeke*	Lage	ſitus.
ſolare	*a' napnál ſzáraſztani*	an der Sonne trocknen	ſiccare ad ſolem. (agere
ſolennizare	*ünnepleni*	feyerlich begehē	feſtum diem
ſpecialiter	*kiváltképpen*	beſonders	ſpeciatim.
ſpecificare	*valamitt jeljegyzeni*	ſpecifiziren	deſignare.
ſpontaneus	*akarva való*	freywillig	ultroneus, voluntarius.
ſubditus meus	*jobbágyom*	mein Unterthan	ſubjectus mihi.
ſubſtitutus	*vitze*	Nachgeſetzter	vicarius.
ſubſtantia	*jóſzág*	Hab und Gut	facultates, fortunæ.
ſucceſſive	*laſſan laſſan, egy más utánn*	nach und nach	pedetentim, ſenſim.
ſuccurſus	*ſegedelem*	Succurs	ſuppetiæ, auxilia.
ſufferentia	*el-ſzenvedés*	Gedult	tolerantia.
ſufficienter	*elégségeſſen*	zur Genüge	abunde.
ſufficientia	*elégség*	Genüge	abundantia.
ſumma ſummarum	*mind öſzve*	kurz	ſummatim
ſummare	*ſzámlálni*	ſummiren	ſummam ducere.
ſummitas	*tetej*	Gipfel	faſtigium.
ſuperbire	*kevélkedni*	hoffärtig ſeyn	efferre ſe, inflari.
ſuperciliofus	*maga felöl nagyot tartó*	hochtragend	arrogans.
ſuperioritas	*fellyebb-valóság*	Oberhand	principatus, eminentia.
ſuperſcriptio	*félyül való írás, titulus*	Ueberſchrift	inſcriptio.
ſuppono quod	*úgy tartom hogy*	zweifle nicht, daß	pono.
ſupra familiam præpoſitus	*a' tseléd igazgatására rendeltetett*	Vorgeſetzter.	familiæ Curator.

T.

Talentum bonum	*Tálentum*	Gutes Talent	animi dotes.
taliter qualiter	*imigy, a múgy*	ſo und ſo	utcunque.
tangibilis	*a' mit meg-illethetni*	begreiflich	ſub tactum cadens.
tardatio	*késedelem*	Verweilung	tarditas, mora.
taxare	*valamit betsülni*	taxiren	æſtimare rem.
tegere menſam	*aſztalt teríteni*	Tiſch decken	ſternere.
temporizare	*üdöt mulaſztani*	ſich in die Zeit ſchicken	ſervire tempori.
tenebrare	*ſetéteni*	verfinſtern	obſcurare.
tene hoc pro certo	*azt igaznak tartsad*	halt dieß für gewiß	ſic habeto.
titulare	*valakit méltóságolni*	tituliren	ornare titulo, &c.
totaliter	*egéſzlen*	gänzlich	penitus, ex integro.
tractare quem	*vendégelni valakit*	zum Gaſte lade	epulis accipere.
tractatus magnus	*nagy könyv*	großer Traktat	volumen grande
tranſeunter	*áltàl futva*	oben hin	per tranſcurſum.
transparere	*áltàl látſzani*	durchſcheinen	pellucere.
treuga	*frigy kötés*	Vertrag	induciæ, pactio.
tribulare	*valakit ſanyargatni*	ängſtigen	angere, vexare.
tyrannizare	*dühösködni*	wüthen	ſævire.

V.

Vacantia	*Dologtúl való ſzünés, üreſség*	Ruhe, Muße, und Weile	Vacatio.
valedico	*bútsút véſzek tüled*	beurlauben	jubeo te valere.
verbaliter	*ſzóvàl*	mit Wort	verbo.
verificare	*bizonyítani*	beglaubigen	probare, efficere.
vicibus tribus	*háromſzor*	dreymal	ter, &c.
victorizare	*győzedelmeskedni*	überwinden	victoriam referre
victualia	*eledel*	Eß-Sachen	alimenta.
virtuoſus	*jó életű*	tugendhaft	probus, honeſtus.
viſibiliter	*ſzem láttára*	ſichtbarlich	in oculis.
viſus bonus	*jó ſzem*	gutes Geſicht	acris oculorum acies.

viſi-

viſito	*látogatom*	beſuchen	viſo, inviſo.
vituperium	*gyalázat*	Tadlung	vituperatio.
vivifico	*elevenitem*	lebendig machen	ad vitam revoco.
unanimitas	*eggy akarat, eggyezés*	Einmüthigkeit	concordia.
ullatenus	*valamiképpen*	einigerley Weiſe	ullo pacto.
undequaque	*mindenfelöl*	allenthalben	undique, omni ex parte.
unigenitus	*eggyetlen eggy ſzüllötte*	Eingebohrner	unicus matris.
univerſaliter	*közönségeſſen*	insgemein	univerſim, generatim.
uſualis	*el-kelhetö, megſzokott*	brauchbar	uſitatus.
uſurare	*úſorára adni*	wuchern	fœnerari.

Igitur his vocibus omnibus mihi interdictum erit? Reſp. Niſi imperitus aut barbarus haberi velis, ab omnibus. Ruditatis enim eſt & ignorantiæ, cum meliora ſuppetunt, deterioribus uti. Qui ab ipſis Grammaticæ incunabulis viæ hujus ducem fidum, peritumque nactus fuerit, labore non maximo egregie latinus evadet.

Atqui inde ab Ciceroniano ævo, multa ſunt nova inventa, illis incognita? Reſp. Cicero, quin ratio ipſa docet, rebus novis nova excogitanda nomina. Nec mirum, ſi per duodeviginti ſæcula, in Eccleſiaſtica, & politica Republica mutata multa, in ſcientiis, Mathematica, Architectonica, nautica, militari, muſica, cibaria, veſtiaria, forenſi medica, hortenſi, bucolica &c. multa nova inventa ſunt. Ejusmodi de rebus cum ſcribendum erit, aut loquendum, cave, ne putidus ſis, ac affectatus. Utere idiomate ſcholaſtico cum philoſopharis, architectonico cum de ædificatione ſermo eſt. Utendum tamen vocibus, quæ ad latinæ rationem accedunt propius, & a ſcriptoribus hodiernis melioribus, in eodem argumento verſantibus adhibitæ, jamque conſenſu doctorum probatæ apud Nomenclatores, v. g. in *Indiculo univerſali Pomæi*, *Apparatu eruditionis P. Pexenfelder*, aliosque reperiuntur. Vide ſpecimen de bellicis.

Voces rei bellicæ hodiernæ.

Imperator, ſummus armorum præfectus	*Fö hadi Vezér*	Generaliſſimus
Mareſchallus	*Marſchal*	Feld=Marſchall
Peditatus magiſter	*Gyalog ſeregnek fö kapitányja*	General Feld=Zeugmeiſter
Equitatus magiſter	*Lovas ſeregnek fö kapitányja.*	General der Reuteren

Aciei ſtructor	*Hadi ſereg rendelő*	General Feld-Wachtmeiſter.
Pro-ſub-Mareſchallus	*Vitze-Marſchal*	Marſchall-Lieutenant.
Tribunus	*Ezeres Kapitány*	Oberſter über ein Regiment.
Protribunus, Legatus tribuni	*Fő Hadnagy*	Oberſt-Lieutenant
Centurio	*Kapitány*	Hauptmann, Rittmeiſter
Procenturio	*Hadnagy*	Lieutenant
Decurio	*Káprály, tizedes*	Korporal
Legio	*Regement*	Regiment
Cohors	*Batalio*, vel *öt vagy hat ſzáz gyalog katonából álló ſereg*	Bataillon
Turma	*Lovas ſereg*	Squadron
Centuria	*Kompania*	Kompagnie
Decuria	*Tizes alja*	Korporalſchaft
Primæ formæ tormenta	*Egéſz ágyú*	Ganze Kartaunen
Mediæ formæ tormenta	*Fél ágyú*	Halbe Kartaunen
Caſtrenſes machinæ	*Mezei ágyú*	Feld-Stuck
Colubrinæ	*Kigyó forma ágyú*	Feld-Schlange
Mortaria	*Mózár*	Mörſer
Pilæ ignivomæ	*Puskaporral megtöltött golyóbis*, vel *bombák*	Bomben
Pilæ granatæ	*Oly golyóbis, mint a' granatéroſok hordoznak*, vel *granáta*	Granaten
Tormenta glandifera	*Nagy ágyú*	Hagel-Geſchütz
Propugnacula	*Báſtya*	Baſteyen
Cortina	*Oly kő fal, melly a' várat óltalmazza*	Cortine
Propugnaculum a mœnibus abjunctum	*Báſtya az épületen kivűl*	Ravelin
Cœcæ cryptæ	*Föld alatt való bólt*	Kaſamaten
Pars foſſæ mœnibus adverſa	*Az a' réſze az ároknak, a' melly az Báſtya irányában vagyon*	Contraſcarpa

CAPUT III.

De Puritate, ſeu Proprietate, quæ eſt in Sententiis.

Quid Sententiæ Nomine intelligis; & quænam ejus Puritas Reſ. Sententia idem eſt, ac Conſtructio integra, ſeu ſenſus Nomine & Verbo completus. Ad ejus Puritatem haud ſatis eſt, quod verba ſingula, proba ſint & latina, niſi ſtructura item verborum latinæ linguæ ingenio conſentanea ſit. Quemadmodum e lapidibus etſi pulcherrime quadratis ædificium inequale & vitioſum ſurgere poteſt.

Quibus vitiis læditur latinæ ſententiæ Puritas? Reſ. Solæciſmo & Barbariſmo. De *Solæciſmo* vitando Syntaxis præcipit, regulasque tradit Contructionis emendatæ. Harum tamen regularum vel neglectu, vel ignoratione factum eſt, ut horrida adeo, pueriſque ridenda evaſerit oratio eorum, qui ante Maximiliani I. tempora, ducentos nempe & amplius ante annos ſcripſere, quorum libri etſi minime indocti, ob ſtyli ſqualorem a paucis continguntur. Quosdam ſolæciſmos ita ſibi fecerunt familiares, ut velut jus civitatis adepti viderentur. In quas Grammaticæ Regulas offenderint maximæ, habeto ſpecimina aliqua.

Solæciſmi apud Scriptores Ligneæ ætatis crebriores.

1. Regula Syntaxis eſt: *poſt voces*, adeo, ita, ſic, tam, talis, tantus, *nunquam ponitur quod*, ſed *ut* cum conjunctivo. Quia vero inter *quod*, & *ut* nullum Ungaris, Germanis, Italis, Gallis, Hiſpanis, diſcrimen eſt, ſed eadem voce *bogy* daß *che*, *que*, utrumque efferimus; idem in latino fecere tam liberaliter, ut prope nullus ſolæcismus apud antiquos crebrior ſit. Sic legas: *ita fuit miratus, quod fecit crucem ſuper crucem:*

Tantus fuit exercitus, quod non pallidus.

Ita ſtuduit, quod fuit potuit.

In tantum iratus eſt,, quod nihil vult audire. Adeo fuit calidum, quod præ ſiti manſerint. Tam cæcus eſt, quod nec ſolem poteſt videre.

2. Grammaticæ præceptum eſt, ut poſt verba eventus, neceſſitatis, voluntatis, rogantis, monentis, mandantis non *quod* ſed *ut*, adhibeatur, Contra illi:

Accidit, quod hoſtis noctu irrumperet.

Evenit, quod tam multi dormirent.

Neceſſe eſt. quod præfectis obediat
Rogo te, quod mihi aliquas novitates perſcribas.
Volo, quod ſtatim illi literam ſcribas.
Monuit illos, quod hoſtem non minus longe perſequantur,
Mandavit, quod ſtatim caſtra debeant moveri.

3. Per Syntaxin Verbum *videor*, conjunctionem *quod* refugit: non refugiunt iſti, dicuntque: *Videbatur omnibus, quod magnum periculum foret. Videtur, quod erit magna tempeſtas. Videmur nobis quod ſimus docti.*

4. Jubeo *fere infinitivum petit*, iſti conjunctivum *quod*, ſubjungunt. *Juſſit, quod prædam dividant, juſſerat, quod ſine mora naves conſcenderent.*

5. Conjunctioni *quod* paſſim Indicativum tribuunt, quem tum ſolum admittit cum *cauſalis* eſt, & loco *quia* adhibetur.

Sic ajunt: *Nunciavit illis, quod ipſi res bene ſuccedit, Jam conſtat, quod tu fuiſti author ſceleris. Dixit, quod non vult amplius illius amicus eſſe.*

6. Interrogativa Conjunctivum petunt, niſi vel interrogent, vel relative ponantur. Hæc regula olim & hodie apud pueros miſerrime creberrimeque vapulat: v. g.

Statim conjecturavi, quid eſt.
Scimus, ubi anguis latet in herba.
Deus ſcit, quomodo huc venit.
Apparet ex hujus regulæ ignoratione, quam parum ſcitis,
Interroga eum quare abivit.
Vide quantum conſtat.

7. Reciproco ſui & ſuus utimur, cum tertia Perſona in ſe ipſam: vel res poſſeſſa in poſſeſſorem tranſit, ſed illi & alias quam liberaliter, v. g.

Multum valui apud illum, quando fui ſuus Diſcipulus.
Venit mecum frater, & narravi ſibi, quid mihi nuper accidit.
Hæc fecit apud Raymundum, quando fuit in exercitu ſuo.
Degeneravit puer, quia Mater ſibi ſemper dat pecuniam.
Dic quæſo, quomodo valet ſuus Pater?
Proſtravit eum ad terram & abequitavit equum ſuum.
Ita bene Rhytmizat, quod ſibi nullus par eſt in Poeſi.

8. Cum Hungaris, & Germanis nullus ſit Ablativus ſine Præpoſitione, hanc illi in latino quoque adhibent, etſi ſit Ablativus Temporis, v. g: In *Diebus illis*, in *Menſe Octobri*, in *illo Anno*, in *media æſtate*, &c vel Ablativus inſtrumenti; *Cum malleo eum ad caput percuſſit.*

Perfudit me cum aqua frigida.
Non poſſum ſcribere cum creta.
Cum digitis menſurant ſupra illum.
Liber in catena ligatus.

vel

vel caſus Loci communis: *Ex Francofordia, in Roma Profectus ad Pariſiam. Natus in Colonia. Studet in Vienna.*
vel Ablativus pretii: *Vendidit pro duobus aureis. Emit pro decem Denariis.*

9. Poſt Verba audio, jubeo, curo, ſino, permitto; patior; verbum ſubſequens niſi perſona agens addatur, in Infinitivo Paſſivo ponitur. Illi contra.

Faciam hunc librum imprimere.
Juſſit eum ad tribunal Citare.
Permiſit eum ad patibulum ſuſpendere.
Curavit ſibi Veſtem facere.

10. Deponentia nec timide, paſſive conſtruunt: *Diu ſumus ab hoſte perſecuti. Mors tanti viri ſtupende fuit lamentata. Omnes adverterunt, quod ſit mentitum. Redux e bello Filius ſine fine a Matre oſculatus fuit. In illa die bis præliatum eſt. Jam ſatis de hac re fabulatum fuit.*

Utuntur iisdem ſubinde terminatione Activa: *Tua Epiſtola me conſolavit. Deprædavit totam terram hoſtium, &c.*

11. Occurrunt item contra Regulas alias ſolæciſmi varii. Ut: *Studet in Poetica, in legibus. Accuſavit eum propter furtum. Cur mihi non juvas ſicut juvaviſti aliis; Eſt ſimilis ad illum. Iratus eſt mecum. Iratus eſt ſuper eum. Scribit an eſt neceſſarium.*

Remoto ſolæciſmo jam pura erit ſententia? Reſ. Minime, niſi ipſi modi loquendi item ſint *Proprii*, id eſt claſſicis authoribus uſitati, ac latinitatis mori conformes. Linguæ cuivis ſui ſunt veluti domeſtici *Loquendi Modi* ſeu loquendi *Genera*, ſeu *Phraſes*, ſeu *Idiotiſmi*, ſeu quod latine ſonat, *Proprietates*. Inde fit, ut quamvis ſenſus quivis in qualibet lingua exprimi poſſit, multæ tamen ſint ſententiæ, ad quas exprimendas in alia lingua verba alia adhibere oporteat.

Da exemplum. Reſ. Opus eſt numeris omnibus abſolutum; Latinus eſt loquendi modus. Si Ungarice vertas: Numerus, *Szám*, omnis, *minden*, abſolutus, *el-végezett. Ez minden ſzámmal el-végezett munka.* Si germanice: Numerus, Eine Zahl omnis, alles abſolutus, vollendet: Das iſt ein Werk von allen Zahlen vollendet; utraque foret inepta, & barbara locutio. Ungari ſic dicimus: *Tellyes ès minden leg-kiſſebb hiba nélkül való munka.* Germani vero: Das iſt ein vollkommenes Werk.

E converſo: *Fel-adni az oskolába*, Idiotiſmus eſt Ungaricus; ſicut Germanicus: Einem die Stange halten. Si Ungaricum latine vertas, *ſupra dare in ſcholam*; Si Germanicum? *alicui perticam tenere*, monſtroſum utrumque fuerit, aliis enim verbis latini ſenſum eundem exprimunt Ungaricum, dicuntque: *Scholæ commendare, ſtudiis conſecrare, initiare.* Germanicum vero: *Partes alicujus tueri, alicui præſidio eſſe.*

Quid igitur eſt barbariſmus ſententiæ? Reſ. Præter alias ſpecies fœdiſſimus, & frequentiſſimus eſt cum Idiotiſmum Ungaricum, Germanicum, ſeu modum loquendi Ungaris Germanis proprium invehimus ſic, ut non tam ſententia ſententiæ, quam verba ipſa verbis ſingulis reſpondeant. Ut ſi dicas: *Meg-állott az esö,* ſtetit pluvia. *Ez az ember nagyra tartya magát.* Iſte homo ad magnum ſe ſervat. *Köſzönd hogy ott nem vóltam.* Grates age quod ibi non fui. Ut ſi aſſidentem Magiſtro accuſes: Der Bub giebt mir keinen Fried. Iſte puer mihi non dat pacem. Hat mir Ohrfeigen gegeben. Dedit mihi colaphos. Hat mich beym Haar genommen. Accepit me per capillos,. Quid hac latinitate barbarum magis, & impurum? Latini ſententias easdem in hunc modum reddunt? illas quidem: *Deſiit pluere; Hic homo nimium ſibi tribuit. Felicem te reputa; quod me abeſſe contigerit;* Poſteriores: vero: *Iſte puer me inquietat; Colaphos infregit. Capillos vulſit.*

Atqui paſſim ſic loquimur. Reſ. Hoc nempe malum illud eſt, cum tanta latinitatis ſtrage tam late pervagatum. Nec pueri ſolum ita loquuntur, ſed luteæ, de qua meminimus, ætatis Scriptores plerique, ejusmodi barbariſmis ſcripta ſua inquinarunt. Videatur piiſſimi alias Opuſculi Author? cujus ea ſunt? Si ſcires totam Bibliam interius, & exterius. *Ha te az egéſz Bibliát kivűl 's belől tudnád.* Wenn du die ganze Bibel, aus-und inwendig könnteſt. Habeo oculum ſuper te. *Feletted légyen a' te ſzemed, magadra vigyázz,* Habe dein Aug auf dich. Teneas te apud Dominum. *Az Ur Iſtennél tartsad magadat, az Iſtenben bizzál.* Habe dich bey dem Herrn. Ecce quam bonam vitam habet ille. *Né melly jó élete van annak!* Siehe was gutes Leben hat jener, ꝛc. Modi hi loquendi vernaculæ linguæ proprii, nequaquam iisdem verbis reddendi, ſed retento ſenſu eodem, modi loquendi latinæ linguæ proprii ſubſtituendi erunt, in hunc modum: *Si Biblia tota memoria teneres. Attende tibi, Confide in Domino. Quam commode vivit ille, &c.* Obſervationes quasdam, cum generales, tum ſingulares de frequentioribus ejusmodi idiotiſmis ſubjicio, cum indiculo ſententiarum aliquot Barbararum, quæ apud permultos in uſu ſunt.

Obſervationes quædam Idiotiſmorum vernaculorum magis vulgarium.

1. Finitus apud Latinos in Infinitum convertitur, omiſſa Conjunctione *quod*, poſt verbum *ſenſuum:* Video, audio, ſentio, cogito, puto, ajo, refero, narro, nego, &c. *Et affectuum:* gaudeo; miror, doleo, ſpero, &c. idque adeo latinæ proprium eſt, ut quidam pro ſolæciſmo habeant; Dico, quod; ſcio, quod, &c. Certo apud probatos Authores raro reperies,

quia

quia tamen hunc Infinitivum vernacule, aut non, aut non ſemper, quin & rariſſime poſſumus adhibere, ſit ut paſſim audiatur, & apud ligneos authores legatur.

Dicunt, quod non ſit ita. Negat ita eſſe. *Spero, quod erit alius:* alium fore. *Miror, quod nondum advenerit;* nondum, adveniſſe. *Dicunt, quod Turca vicerit. Ego nunqam credam, quod Chriſtiani fugerint.* Turcam viciſſe i Chriſtianos fugiſſe.

2. Verbum neceſſitatis, ſeu *debeo*, e latinæ Genio fere in Participium Futuri *dus;* convertitur: Rudioribus ſæculis id parum obſervabant. *Annak igaznak kel-lenni,* Das muß wahr ſeyn.. *Hoc debet eſſe verum:* Hoc verum eſt.

Néktek tudnotok kell hogy én nem vagyok bolond. Ihr müßt wiſſen, daß ich kein Narr ſeye. *Debetis ſcire, quod non ſim ſtultus.* Scitote me ſtultum non eſſe.

Debetis illum monere, quod debeat ſæpius ſcribere; alias ego debebo nihil amplius mittere. Monendus eſt, ſæpius ab ipſo ſcribendum; alioquin nihil porro a me illi mittendum eſſe.

Judico, quod pueri non debeant habere pecuniam. Pueris non habendam.

Non video, quare debeatis ridere; Cur ridendum ſit vobis.

Debes tacere cum tua laude: De tuis laudibus tacendum eſt.

Verbum hoc *debeo*, apud Ungaros abſolute etiam ponitur: *Nem kell nékem bor. Non debet mihi vinum:* Non opus mihi vino.

3. Verbum *volo*, Ungaris non uſitatum, Germanis frequentiſſimum, Latini vel Futuro reddunt, vel ommittunt omnino, ejusque tempus verbo ſubſequenti tribuunt. *Jam volo invenire illum:* Jam eum deprehendam. *Audio, quod vultis alio migrare;* Vos alio migraturos. *Volo apud te prandere;* Prandebo, *Libenter vellem ſcribere, ſi.* Libenter ſcriberem, ſi. *Opto, ut diu vivere velitis:* vivatis. *Si habuiſſem, voluiſſem dare:* Dediſſem.

4. Similes verbum *poſſum* non apud Ungaros ſed Germanos uſitatum parit loquendi modos, quando vel Emqhaſis cauſa vel loco. *Scio, intelligo, calleo, peritus ſum*, adhibetur: *Emphaſis cauſa:* Der Menſch kann ſich plagen? *Iſte homo poteſt ſe fatigare?* Ut iſte ſe fatigat.

Vellem, ut ſemel poſſes ad me venire; Ad me venires. *Non poſſum eſſe tam piger, quam vos:* non ita piger. *Iſte homo poteſt clamare in diſputando:* Ut clamat in diſputando.

Loco ſcio &c. *Poteſt bona carmina facere:* Scit. *Non poſſunt legere Hebræum:* Non ſciunt, non callent. *Poteſt pulchre ludere in organo:* Scit probe organo canere. *Quid ego poſſum contra?* Quid ego repugnem? quid id mea refert? *Ego poſſum ænigmata ſolvere.* Peritus ſum ſolvendi. *Ego non poſſum Mahteſin:* Non calleo.

Ungari loco Partitivi: *aliquis, quidam, &c.* nomen *egy.* Germani ſuum ein, *unus*, uſurpant? quod cum Neutrale ſit tantum,

tum, in Latino plane abſonum, & barbarum ſonat. Hoc barbariſmi genere vulgo, & pueri ſermonem, & boni illi authores libros ſuos inquinant.

Illa eſt una horrenda impertinentia: Inſolentia inſignis. *Timeo, quod erit adhuc unum magnum diſturbium:* Timeo, ne magnæ turbæ exiſtant. *Ego parabo tibi unum lixivium:* Malum tibi adorno. *Fuit unus homo amicus apud me:* Quidam. *Inceſſit in uno habitu mirabili:* In habitu, vel habitu potius. *Nuper una fuit juſtificata,* Quæpiam capite plexa. *Si eſſet adhuc tam magnus, eſſet reſpectu veſtri unus puer: Si* altero tanto major ſit, tibi comparatus puer erit. *Fuit ſemel unus Rex:* Quondam quidam Rex.

6. Æque frequenter, nec minus barbare, completiva illa Germanorum particula, wohl, *bene*, in Latinum invehitur: v. g. *Eſt bene unus vilis homo;* Vilis homo. *Eſt bene dolendum* Dolendum. *Potuiſſes id bene facere:* Facere id potuiſſes. *Bene tibi credo:* Satis credo *Bene permittes ſtare:* Rem ſuo loco relinques. *Ego bene notabo:* Notabo, memor ero. *Eſt bene res lepida,* Res eſt lepida, &c.

Nota: quod ejus loco Latini utantur particulis *ſane certe, probe, &c.*

7. Germani poſt particulam conditionalem *ſi*, wenn, ſubjiciunt *tunc*, ſo, v. g. wenn du willſt, ſo komme, *Si vis, tunc* veni. Illud *tunc* ommittendum eſt fere in latino, nec dicimus: Si vales, *tunc* bene eſt. Si me interogaſſes, *tunc* dixiſſem, Si aliquid habes, *tunc* mihi mitte, Si pluerit, *tunc* manebo domi.

Item *tunc, deinde,* pro *azután*, hernach, a ſimplicioribus, præſertim in narrando odioſiſſime repetitur, & Latinis plane intolerandum eſt. Ut & formulæ illæ? *Deinde* dixit: *deinde* reſpondit &c. uti & *poſtea*, v. g: *Tunc, deinde, poſtea, narravit mihi unum exemplum; Venit unus Judæus baptizatus in agone. Tunc, deinde poſtea, juſſit portare leporem. Poſtea iterum juſſit portare leporem, & canem; & catus apprehendit murem. Deinde dixit præſentibus. Sic eſt Judæus, quia nunquam dimittit fidem ſuam; & ego volo bonus Judæus mori. Poſtea dixerunt illi nunquam fuit bonus Chriſtianus, &c.* Ut hic loquendi modus ope participiorum evitandus ſit, capite ſequenti tractabitur.

Ungariſmi ſingulares.

Arriſit ad me. *Reám moſolygott.* Arriſit mihi.

Non tenebo illud pactum. *Nem tartom meg-azt a' fogadáſt,* Non ſtabo pacto.

Iſte puer eſt falſus. *Ez a' gyermek nem igaz.* Mendax, ſubdolus.

Eas ad patibulum. *Eregy az akaſztó fára.* Abi in malam rem, Per-

Permittas me videre hunc librum. *Hagyd láſſam ezt a' könyvet.* Da videndum.

Et quod adhuc plus eſt. *És a' mi több.*. Quid, quod? & quod amplius eſt.

Appetitum tenere in fræno. *Zabolán tartani a' maga kívánságit.* Frænare, coercere libidinem.

Non probes facere. *Meg-ne probáld azt tselekedni.* Nefeceris.

Volo parum tecum loqui. *Egy keveſet akarok veled ſzólani.* Paucis te volo.

Illuc eſt ille homo. *Oda van, el-veſzet az-az ember.* Actum eſt cum illo homine, periit.

Locuti ſunt vinum. *Meg-ſzóllották a' bort*, Laudem vini minuerunt; detraxerunt vino.

Ad opificium ſtetit. *Müre állott.* Opificio ſe addixit.

Secundum perſonam aſſuit. *Személye ſzerént jelen vólt.* Ipſe coram aſſuit.

Mittam, vel ibo pro illo. *Érte küldök, vagy érte megyek.* Accerſam, vel vocabo illum.

Unum oculum claudere. *Egyik ſzemét bé húnni.* Connivere.

Porcum fecit in charta. *Diſznót tsinált a' papiroſon.* Lituram fecit.

Semper me vexat cum iſta re. *Mindenkor tsufol engem' ezzel a' dologgal.* Id mihi usque ingerit: ea re me divexat.

Eſt magnus ſermo, quod &c. *Igen nagy híre vagyon, hogy &c.* Multus eſt ſermo, quod.

Vide, ut amplius non facias. *Lásd, hogy többſzör, vagy máſſzor ne-tselekedd.* Vide, ne iterum feceris.

Nulli permittit requiem. *Senkinek ſem hágy békét.* Neminem non inquietat.

Iſte homo ſcit ſe invenire. *Ez az ember fel-tudgya magát találni.* Solers eſt, & induſtrius.

Iſte juvenis ſemper ſpeculatur ſuper ſua ſcripta. *Ez az ifjú mindenkor elmélkedik a' maga iráſi-felett.* Aſſidue meditatur.

Semper eſt infirmus. *Mindenkor beteg.* Identidem ægrotat.

Bene ambulavit. *Jol járt.* Res proſpere ei ceſſit: bene ceſſit, bene vertit.

Clama huc. *Kiáltsd ide.* Inclama, ut accurrat.

Lectus homo. *Sokat olvaſott ember.* Homo multæ lectionis.

Quid ex hoc puero fiet? *mi leſz ebből a' gyermekből.* Quid hoc puero fiet?

Germaniſmi ſingulares.

Non fiet hoc in omnem æternitatem. Dies wird in Ewigkeit nicht geſchehen. Id nunquam fiet.

Non

Non tenebo illud pactum. Jenen Vertrag werde ich nicht halten. Non ſtabo pacto.

Iſte puer eſt falſus: Dieſer Bub iſt falſch. Mendax, ſubdolus.

De hac re non poſſum audire. Ich kann von dieſer Sache nichts hören. Mentionem ejus ref non fero.

Loquuntur ad invicem in ſilentio. Sie reden in der Stille mit-einander. Secreto inter ſe loquuntur.

Pro magna mea fortuna. Für mein groſſes Glück. Bona mea fortuna: meo bono.

Arriſit me. Er hat mich angelacht. Mihi.

Eas ad patibulum. Gehe zum Galgen. Abi in malam rem.

Habe Patientiam cum illo. Habe Geduld mit ihm. Fer, tolerato hominem.

Eſt tremendus nebulo. Er iſt ein erſchrecklicher Böſewicht. Inſigniter nequam.

Permittas me videre hunc librum. Laß mir dieſes Buch ſehen. Da videndum.

Et quod adhuc plus eſt. Und was noch mehr iſt. Quid? quod. Et quod amplius eſt.

Appetitum tenere in fræno. Sein Appetit im Zaum halten. Frænare, coercere libidinem.

Non facias, noli facere. Thue es nicht. Ne feceris.

Hoc ſemel pro ſemper dictum ſit. Dieß ſey ein für allemal geſagt. Hoc ſemel dictum eſto.

Volo parum tecum loqui. Ich will ein wenig mit dir reden. Paucis te volo.

Quomodo ſignificat ille puer. Wie heißt dieſer Bub? Qui? quo nomine vocatur?

Oportet dicere, quod veritas eſt. Man muß ſagen, was die Wahrheit iſt. Oportet rem dicere.

Loquitur culinarium latinum. Er redet Kuchel-Latein. Male latinum loquitur.

Exeſt cum iſto homine. Mit dieſem Menſchen iſt es aus. Perditus eſt hic homo.

Hic homo totaliter ſe perdit. Der Menſch verlieret ſich völ-lig. Totus deſipit.

Melius ſtat cum illo. Mit ihm ſtehet es beſſer. Melius agitur cum illo.

Facit turpes vultus. Er macht wilde Geſichter. Vultum detorquet.

In perſona affuit. Er iſt in Perſon da geweſen. Ipſe coram affuit.

Mittam, vel ibo pro illo. Ich werde um ihn ſchicken, oder gehen. Acceſſam, vel vocabo illum.

Dedit mihi multum ad agendum. Er hat mir viel zu ſchaf-ſen gegeben. Multum mihi negotii fecit.

Non

Non poſſum illum pati. Ich kann ihn nicht leiden. Non fero hominem.

Eſt mihi plane contrarius. Er iſt mir gar zuwider. Odioſus mihi eſt.

Scit bene circuire cum hominibus. Er weiß mit den Leuten wohl umzugehen. Scit agere cum hominibus: tractare homines,

Bonus vir non habet cor. Der gute Mann hat kein Herz. Nihil habet animorum.

Factus eſt totus albus præ timore. Er iſt ganz weiß worden vor Furcht. Impalluit timore.

Timuit usque ad mortem. Er hat ſich zu Todt geforchten. Metu exanimatus eſt.

Unum oculum claudare. Ein Aug zumachen. Connivere, indulgere.

Porcum fecit in charta. Er hat eine Sau gemacht auf dem Papier. Lituram fecit.

Nihil habes ad comedendum. Haſt du nichts zu eſſen. Nihil eſt, quod edas.

Jam eſt melius cum illo. Es iſt ſchon beſſer mit ihm. Melius habet, valet.

Ille me plane vult annihilare. Er will mich gar vernichten. Contemnit me.

Eſt homo valde illuminatus, & in Philoſophia profundus. Er iſt ein ſehr aufgeklärter und in der Philoſophie tiefſinniger Mann. Vir eſt plane perſpicax, & reconditæ doctrinæ.

Semper me vexat cum iſta re. Er vexirt mich alleweil mit dieſer Sache. Id mihi usque oggerit, ea re me divexat.

Eſt magnus fermo, quod. Es iſt eine ſtarke oder große Rede, daß. Multus eſt ſermo, quod.

Semper mihi mala loquitur. Er redet mir allezeit übel nach. Mihi maledicit.

Volo vobis ſemel unum ſpecialem honorem facere. Ich will euch einmal eine beſondere Ehre anthun. Alias ſingulari vos honore excipiam.

Vide, ut non facias amplius. Siehe, daß du es nicht mehr thueſt. Vide, ne iterum feceris.

Debes diſcere, qualis ſum. Du mußt lernen, wer ich bin. Oſtendam, quis ſim.

Jam te decebo bonum facere. Ich werde dich ſchon lehren gut thun. Jam te compeſcam.

Pro tuo honore id memoravi. Ich habe dieß zu deiner Ehre geſagt. Tui honoris, vel tui cauſa.

Nulli permittit requiem. Er läßt keinen mit Ruh. Neminem non inquietat.

Jam te inveniam. Ich werde dich ſchon finden. Non me effugies.

Dam-

Damnum eſt, quod ſit tam parvus. Es iſt Schade, daß er ſo klein ſeye. Malum, quod ita puſillus eſt.

Ne habeas mihi pro malo. Habe mirs nicht für übel. Ne mihi vitio vertas.

Ille mecum bene putat. Er meinet gut mit mir. Optimam voluntatem gerit, animo optimo.

Jam me imponam. Ich werde mich ſchon einſtellen. Non erò ingratus.

Iſte homo ſcit ſe invenire. Der Kerl kann ſich finden. Solers eſt, & induſtrius.

Habet bonum garribile. Er hat ein gutes Redhaus. Sane loquax eſt.

Iſte juvenis ſemper ſpeculatur ſuper ſua ſcripta. Er ſpeculiret immer über ſeine Schrifften. Aſſiduo meditatur.

Semper eſt infirmus. Er iſt immer krank. Identidem ægrotat.

Dedit ſuam ſententiam contra illum. Er hat wider ihm ſeine Stimme gegeben. Adverſus illum ſententiam dixit, tulit.

Facies me iratum. Du wirſt mich toll machen. Ad iram me moves.

Quid ex hoc puero fiet? Was wird aus dieſem Buben werden? Quid hoc puero fiet?

Tunc veniunt huc cum ſua latinizatione, & putant ſe magnos Hauſones eſſe. Da kommen ſie mit ihren Lateiniſchen daher, und meinen ſie ſeyen groſſe Hanſen. Jactant ſuam latinitatem, eaque ſe efferunt.

Quomodo ſic me ſemper poteſt's tribulare ſcribendo? Wie möchtet ihr immer mich alſo mit Schreiben überläſtigen? Ecquid toties me literis fatigas.

Multine ſunt Latinis Idiotiſmi; ſeu Proprietates, qui nonniſi aliis verbis Ungarice, aut Germanice verti queant? Reſ. Magna ſui parte Latina cum Ungarica, Germanica convenit; abundat nihilominus Phraſibus, ſeu loquendi generibus, utraque, in quibus omnino diſcrepat. Diſcrepantias has in *Flore* Latinitatis Pulchre expreſſas, collectasque reperias, v. g. in Verbo *Mitto*: Aliquem miſſum facere. Ungaris eſt? *Le mondani valakiről.* Item, *El-küldeni valakit.* Germanice vero: Einen meiden, abdanken; Nuncium alicui mittere. Einem aufkünden abſagen ꝛc. Mittere ſanguinem: *Eret vágni*: Zur Ader laſſen. Mittere ſub jugum. Ueberwinden. Mittere ridiculum: *Tréfálódni.* Vocem pro Rep. nemo miſit. *Senki ſem ſzóllott a' hazája mellett.* Plura exempla adjungo in verbis: *Facio*, *ſio*, *eo*, *teneo*, *maneo*. Nominibus: *Animus*, *Pars*, *Præſens*, *Projectus*. Ubi nota, Idiotiſmos tantum afferri, omiſſis iis, in quibus Verba eadem, ac Nomina vernaculæ verſioni etiam ad verbum reſpondent.

Idiotiſmi Verborum aliquot, & Nominum Latinorum.

Facio.

Conjecturam facere. *Valamiről gondolkodni, vélekedni.* Muthmaſſen.
Impetum facere. *Valakire reá rohanni.* Einen angreifen.
Quid illo factum. *Hová lett ő?* Wo iſt er hinkommen?
Nihil reliqui feciſti? *Semmit ſem hattál hátra?* Haſt du nichts überlaſſen?
Facere ſtrenue. *Vitézűl viſelni magát.* Sich tapfer halten.
Quid facerem? *Mi tévö lennék?* Was wäre zuthun?
Facere gratiam delicti. *Meg-engedni.* Nachſehen.
Mercaturam &c, facere. *Kereskedni.* Kaufmannſchaft treiben.
Facere pecunias. *Pénzt gyűjteni.* Geld ſammeln.
Facere copias. *Sereget, vitézeket gyűjteni.* Volk auſtreiben.
Nihil ad rem facit. *Nem ide való dolog. Semmit ſem haſznál.* Es taugt nichts zur Sache.
Cum aliquo facere. *Valakivel tartani.* Mit einem halten.
Exemplum facere. *Példát tenni, állitani.* Ein Exempel ſtellen.
Facere damnum naufragium jacturam. *Kárt vallani, hajó töréſt ſzenvedni.* Schaden, Schifbruch leiden.
Paries vitium facit. *Repedez, haſadoz a' fal.* Die Mauer iſt ſchadhaft.
Magni facere. *Nagyra betsülni.* Hoch ſchätzen.
Miſſum quem facere. *Valakit el-botsátani.* Einen entlaſſen.
Fac ita eſſe. *Ambár ugy légyen.* Geſetzt dem ſeye es alſo.
Diis facere. *Az Iſteneknek áldozni.* Den Göttern opfern.
Bellum alicui facere. *Valaki ellen hadat inditani.* Einen bekriegen.
Verba facere. *Beſzélleni.* Eine Anrede halten.
Facere diſceſſionem. *Más vélekedéſt, ſzándékot venni fel.* Von der Meinung weichen.
Facere inſidias. *Valaki után leskődni.* Einen nachſtellen.
Facere juſta. *Temetni.* Begraben.
Contumeliam facere. *Valakit gyalázni.* Einen ſchmähen.
Fidem facere. *El-hitetni.* Beglaubigen.
Operæ pretium facere. *Azt tselekedni, a' mi a' munkát fáradſágot meg-érdemli.* Thun was der Mühe werth iſt.
Compendium facere. *Haſznot hajtani.* Einen Nutzen ſchaffen.
Sui copiam facere. *Maga eleibe botsátani.* Zu ſich einen Zutritt geſtatten.
Vela facere. *A' tengeren hajókázni.* Segeln.
Fœnus facere. *Uſorát űzni.* Wuchern.

Sto.

Stare ab aliquo. *Valaki pártyát fogni, követni, valakivel tartani.* Eines Parthey halten.

Stare animis. *Bátor, állhatatos ſzível lenni.* Standhaft, beherzt ſeyn.
Stare promiſſis. *Meg-tartani ígéretit.* Verſprechen halten.
Stare judicio alieno. *Más itéletét, ſzándékát követni.* Eines andern Meinung halten.
Stat mihi ſententia. *Fel-tettem magamban.* Ich bin entſchloſſen.
Victoria multo ſanguine ſtetit. *Igen nagy vír ontáſſal jutottunk erre a' győzedelemre.* Der Sieg hat viel Bluth gekoſtet.
Meliore loco ſtamus. *Jobban van dolgunk, jobb ſzerentsénk vagyon.* Es ſtehet mit uns beſſer.
Per te ſtat, quo minus id fiat. *Te rajtad áll, hogy ne történnyék,* Es ſtehet bey dir, daß dieſes nicht geſchehe, ꝛc.

Eo.

Ire in ſententiam alterius. *Más valaki értelmét követni.* Eines andern Meinung beypflichten.
Ire in alia omnia. *Egéſzen más vélekedésben lenni.* Ganz widriger Meinung ſeyn.
Ire inficias. *Tagadni.* Läugnen:
Ire in poſſeſſionem. *Urá lenni.* Beſitz nehmen.
Ibit in duplum. *Két annyiba fog kerűlni.* Es wird doppelt müſſen bezahlt werden.
Mores eunt præcipites. *A' jó erkölts banyatlik, veſzni kezd.* Die Sitten gehen Berg ab.

Teneo.

Tenere provinciam. *Tiſzteſségben lenni.* Eine Verwaltung auf ſich nehmen.
Tenere locum aliquem in Republica. *Valamelly tekéntetiinek, vagy tiſzteſségiinek lenni a' köz tárſaságban.* Eine Stelle oder Dienſt bekleiden.
Teneri voto. *Fogadáſa ſzerint valamire kénſzeritetni.* Zur Vollziehung ſeines Gelübdes angehalten werden.
Teneri ſtudio alicujus rei. *Igen nagy kedvének lenni valamire.* Eine Luſt zu einem Ding haben.
Magna me ſpes tenet. *Igen reménytem.* Ich habe große Hofnung.
Odium noſtri eos tenet. *Utálnak bennünket.* Sie haſſen uns.
Tenetur ejus avaritia. *Ki világoſodott az ő fösvénysége.* Sein Geitz iſt weltkündig.

Maneo.

Aliquem manere. *Valaki után várakozni.* Auf einen warten.
Manere promiſſis, *Igiretit bé tölteni, meg-tartani.* Verſprechen halten.
Magna eum pœna manet. *Nagy büntetéſe fog lenni.* Es wartet eine große Strafe auf ihn.
In officio manere. *Köteleſségére vigyázni.* Seine Pflicht beobachten.

Animus.

Animi cauſa. *Mulatságnak okáért*, Zum Zeitvertieb, zum Vergnügen, zur Luſt.
Animo aliquid agitare. *Valamirül godolkozni*. Etwas bey ſich überlegen.
Animo morem gerere. *A' maga akarattya, kivánsága után el-indúlni*. Seiner Neigung nachgehen.
Animo hæc exciderunt. *Ezekről el-felejtkeztem*. Dieſe Sachen ſind mir aus dem Sinne entfallen.

Pars.

Primas in dicendo partes tenet. *Leg ékeſſebben ſzóló, leg jobb Orátor*. Er iſt der beſte Wohlredner.
Tuarum partium eſt. *A' te kötelesſéged*. Es iſt deine Schuldigkeit.
Partes Cæſaris ſequitur. *A' Cæsárt követi*. Er hat ſich zur Parthey des Cæſars geſchlagen:
Pro virili parte. *A' mint lehet, tehetsége ſzerént*. Nach Vermögen.
Primarum partium. *Az elsők közzűl való*. Er iſt unter den Vornehmſten.
Nullam in partem tua intereſt. *Semmi gondod reá*. Es gehet dich gar nichts an.

Præſens.

Præſens cum eo egi. *Személyem ſzerént ſzólottam, beſzéltem véle*. Ich habe mich mit ihm perſönlich abgegeben.
Venire in rem præſentem. *A' dolgot meg-ſzemlélni*. Etwas in Augenſchein nehmen.
Præſentem pecuniam ſolvere. *Kéſz pénzzel fizétni*. Baar bazahlen.
Remedium præſentiſſimum. *Igen haſznos orvoſság*. Das ſicherſte Arzney Mittel.
Præſens venenum. *Igen hathatós méreg*. Ein ſchnell würkendes Gieſt.

Projectus.

Projectus puer. *Kert alatt talált gyermek*. Findl-Kind.
Rupes in mare projecta *Olly köſzikla a' melly igen bé-áll a' tengerbe*. Ein in das Meer hinein lau'ender Felſen.
Tectum in viam projectum. *Olly ház fedél, a' melly igen ki áll az uſzára*. Ein auf die Gaſſe hinaus hangendes Dach.
Homo ad audendum projectus. Projecta audacia. *Igen meréſz, vakmerű ember*. Ein frecher Waghals.

Igitur Phraſibus, ſeu idiotismis exceptis latina omnia ad verbum in Ungaricum convertere potero? Reſ. Certe. Itaque de juventute literaria, præclare mererentur, quia excerptas e Cicerone, Nepote, Cæſare, Livio, Curtio, &c. Phraſes latinas jam germanice verſas, id eſt, Phraſeologiam Cornelianam, &c. cum Ungarico quoque idiomate ederent. His enim inſtructus Tyro ſedulus marte ſuo, ſolo dictionario adhibito ad legendos authores

accedere poteſt. Pro exemplo ſit epiſtola 15. L. 14. quam paucis verbis mutatis commode Ungaricam faciet,

Conſtitueramus, ut ad te ante ſcripſeram,
Fel-tettük vólt magunkban, a' mint néked előbb meg-irtam vala,
Wir waren feſt entſchloſſen, wie ich dir zuvor geſchrieben hatte,
Ciceronem Cæſari obviam mittere: ſed
Cicerót Cæſárnak eleibe küldeni, de
den Cicero dem Caſar entgegen zu ſchicken; aber wir
Conſilium mutavimus, quia de ejus adventu
ſzándékunkat meg-máſoltuk, mert az ő jöveteléről.
haben dieſen Schluß geändert, weil wir von deſſen Ankunft
nihil audiebamus. De cæteris rebus, etſi nihil
ſemmit ſem hallunk vala. A' más dolgokról, jóllehet ſemmi
nichts höreten. Von den übrigen Sachen, obwohl nichts
novi erat, tamen quid velimus, & hoc
ujság nem vala, mindazon-által, mit kivánuk és ebben
neues wäre, werdeſt doch, was wir verlangen und zu dieſer
tempore opus eſſe putemus, ex Sicca
az időben ſzükségesnek lenni véljünk, Sikától
Zeit nöthig zu ſeyn vermeinen, von dem Sicca mehrers
cognoſcere poteris. Tulliam adhuc teneo mecum.
meg-tudhatod. Tulliát még velem tartom.
vernehmen können. Die Tullia halt ich noch bey mir.

Vide, ut non modo ſenſus idem, ſed verba prope omnia linguæ utrique ſint communia.

At non omnes ejus epiſtolæ perinde planæ ſunt? Reſ. Nihilominus epiſtolarum etiam longiorum magna pars haud plurimis phraſibus conſtat, & contextus fere totus, verſionis eſt non admodum operoſæ. En Phraſes eminentiores prælongæ ad Lucejum Epiſtolæ L. 5. 12. Ep. Item ad Dolabellam L. 14. Ep. 19. ad Marium L. 7. Ep. 3.

Idiotiſmi ſeu Phraſes latinæ, Epiſtolæ Ciceronis, ad Fam. Lib. 5. Ep. 12. ad Lucejum.

Vicit opinionem meam tuorum Scriptorum præſtantia. *Sokkal ékeſſebb a' te tőled irt hiſtoria, mintſem én véltem.* Deine Schriften übertreffen ganz meine Vorſtellung.

Cupio res noſtras monumentis tuis commendari. *Kivánom hogy az én híres tselekedetimet a' te hiſtoriádban foglald, vagy ird.* Meine Thaten wunſchte ich in deinen Geſchichten. Büchern aufbewarht zu ſehen.

Hæc res me ad ſpem immortalitatis rapit. *Ezen dolog nékem reménységet ád az örökké tartandó dütsőségre.* Dieſe Sache erwecket in mir eine Hofnung der Unſterblichkeit.

Multis oneribus premor rerum ſuſceptarum, & inſtitutarum. *A' fel-vállalt, és el-kezdett dolgok ſok dolgot, munkát adnak nékem.* Die theils angenommene, theils ſchon angefangene Sachen geben mir viel zu ſchaffen. No-

Nolui mihi deeſſe. *Magamról el nem akartam feletkezni.* Ich habe mich ſelbſt nicht verſäumen wollen.
Multum intereſt ad meam laudem. *Igen ſokat fügy az én ditsé-retem, betsületem attól.* Es iſt mir zur Beförderung meiner Ehre gar viel daran gelegen.
Mens mea tota in uno argumento verſatur. *Minden gondom. tehetségem egy dologban fáradoz.* Ich habe mich, meinn Sorge, und Gedanke gänzlich auf eine Sache geleget.
Ut me ores, poſtulo. *Azt kévánom, hogy engem ditsérj.* Ich verlange, von dir gelobt zu werden
Etiam atque etiam te rogo. *Igen kérlek tégedt* Ich bitte dich inſtändig
Hic homo a voluptate non afficitur. *Ez az ember a' teſti gyönyörüséget igen utálja 's attól fel-nem indíttatik.* Er läßt ſich von der Wolluſt nicht einnehmen.
Largire aliquid amicitiæ noſtræ. *Tégy valamit barátságunk kedvéért.* Thue unſerer Freundſchaft halber etwas übriges.
Cujus ſtudium illa hiſtoriæ veritate non erectum tenetur; *Ki-tsoda olvasbatya nagy gyönyörüség-nélkül a' külömbféle tsudálatos eſeteket. és történt dolgokat a' hiſtoriában?* Wer lieſet nicht mit Luſt eine mit ſo verſchiedenen Zufällen angefüllte Hiſtorie?
Si in eadem ſententia fuerit. *Hogy ha egyet fogſz érteni.* Wenn du eben der Meinung ſeyn werdeſt.
Aſſentando gratiam alicujus aucupari. *Hizelkedéſſel a' hazudo-záſſal keresni valaki kedvét.* Mit Schmeicheln ſich um eines Gnade bewerben.
Id mihi & ad dignitatem, & commodum præſtans erit. *Az én nékem mind tekéntetemre, mind pediglen haſznomra alkal-mas fog-lenni.* Dies wird mir zu einer Ehre, Anſehen und Nutzen zuträglich ſeyn.
Eventus temporum literis mandare. *A' mi üdönkben tör-tént dolgokat le-irni.* Die Begebenheiten unſerer Zeiten in Schriften verzeichnen.

Idiotismi.

Ad Marium Lib. 7. Epiſt. 3. –

Diem ipſum memoria teneo. *Még a' napról-is jól emléke-zem.* Ich gedenke noch des nemlichen Tages.
Tu mihi præſto fuiſti. *Te engem ſegitettél.* Du biſt mir an die Hand gegangen.
Ea cogitatio me habet ſolicitum. *Az a' gondolat tſinál, ſzerez nékem bajt, az ád gondot.* Jener Gedanke machet mir Sorgen
Officio deeſſe. *Nem tenni eleget hivataljának.* Sein Amt, Pflicht verabſäumen.
Ejus periculum me commovet *Az ő veſzedelme miatt nagy gondban vagyok.* Es macht mir ſein Gefahr Angſt.

Pudori cedere malui, quam ſalutis meæ rationem ducere. *Az ſzégyennek akartam engedni inkább, hogy ſem a' magam haſznát keresni.* Ich habe lieber der Leute Reden und meiner Schamhaftigkeit nachgeben, als mein Heil beobachten wollen. Habe mich aus lauter Scham ſelbſt vernachläſſiget.

Magnum æs alienum. *Nagy adóſság.* Große Schulden.

Pacis author ſemper fui. *Mindenkor jóvaslottam a' békeſségét.* Ich habe immer zum Frieden gerathen.

Abhorret a pace Pompejus. *Még ballani ſem akar a' békeſség felöl Pompejus.* Will nichts vom Frieden hören.

Signa conferre cum hoſte. *Meg-ütközni az ellenséggel.* Sich mit dem Feinde ſchlagen.

Mortem ſibi conſciſcere. *Magát meg-ölni.* Sich ſelber entleiben.

Non erat optima conditio vivendi. *Igen roſz állapotunk, roſz életünk vólt.* Wir hatten ein ſchlechtes Leben. Es ſtunde nicht am beſten mit uns.

Armis inferiores, non cauſa. *Az okunk, igazságunk ugyan jó vólt, de erötlenebbek vóltunk.* Der Handel ware gut, aber die Kräfte deſto weniger.

Et quia Claſſicorum nullus æque limpidus, facillis, brevis eſt ac Nepos? e Themiſtocle vide excerptos Idiotiſmos.

Idiotiſmi, ſeu Phraſes, excerpti e decem Capitibus Vitæ Themiſtoclis, Corn. Nepotis.

Caput I. Pater ejus generoſus fuit. *Az ö attya régi fö nembül való vólt.* Sein Vater war einer vom Adel.

Uxorem ducere. *Meg-házaſodni.* Ein Weib nehmen. Eine heyrathen.

Minus probatus Parentibus. *Nem ſokat tartnak felöle a' ſzülöi.* Seine Eltern halten wenig von ihm.

Rem familiarem negligere. *Nem gazdálkodni, a' házi dologgal ſemmitſem gondolni.* Das Hauswesen, die Wirtſchaft außer Acht ſetzen, alles verthun.

Contumelia eum frangit. *Ha valami gyalázat talál reá eſni mindgyárt oda vala, ſzomorkodik.* Der Spott machet ihn kleinmüthig.

Famæ ſervire. *Maga birét 's nevét keresni.* Suchen, ſich in Credit zu ſetzen. Nach Ehren ſtreben.

Multum in judiciis verſari. *A' Törvényben ſokat foglalatoskodni.* Viel bey Gericht ſich bemühen.

Callide de futuris conjicit. *Igen értelmeſſen, helyeſen okoskodik a' jövendökröl.* Er iſt von großer Klug- und Vorſichtigkeit.

Caput II. Capeſſere Rempublicam. *Az ország igazgatásához fogni.* Statsdienſt annehmen.

Multum pecuniæ ex metallis ſeu agris redit. *Igen nagy pénzi jövedelem van a' bányákból,* Die Bergwerke tragen viel Geldes.

Divitiis ornare aliquem. *Valakit meg-gazdagitani.* Einen zum Reichthum verhelfen.

Petere hoſtem. *Az ellenség ellen menni.* Auf den Feiend loß gehen.

Fama perfertur in Græciam. *Hirét viſzik Görög orſzágba.* Der Ruf gehet in Griechenland.

Ignarus, quo valeret oraculum. *Nem tudván mit jelentene a' bálványtúl adott felelet.* Unwiſſend, was das Oracſel ſagen wollte.

Omnia, quæ moveri poſſunt. *Ingô bingô javaink.* Alle fahrende Güter.

Sacra procurare. *Az Iſtennek áldozatot tenni,* Den Gottesdienſt verrichten.

Caput III. Confligere cum hoſte. *Meg-ütközni az elleséggel.* Sich mit dem Feind ſchlagen.

Pari prælio diſceſſum eſt. *Mind a' két réſzről egyenlő vólt az ütközet.* Es war ein zweifelhafter Sieg.

Ancipiti periculo premi. *Igen nagy ſzorongatásban lenni, Igen nagy veſzedelemben forogni.* In die Enge kommen. Zimlich in Gefahr ſtehen.

Incendio delere urbenm. *Az váróſt egéſzen fel égetni.* Die Stadt verbrennen.

Caput IV. Summæ imperii præeſſe. *Leg föbb vezérnek lenni.* Das Obercommando haben. Das Regiment führen.

Eum habeo fideliſſimum. *Senki ſints én hozzám olly hiv mint ő.* Ich darf ihm alles vertrauen.

Ingratiis ad aliquid cogi. *Kedve's akarattya ellen kénſzeritetni valamire.* Wider ſeinen Willen zu etwas gezwungen werden.

Aliquid doli ſubeſt. *Ebben a' dologban valami hamiſság, tsalárdság van.* Es ſteckt ein Betrug dahinter.

Loco & tempore alieniſſimo. *Épen nem alkalmas helyen 's üdöben.* Zur unbequemſten, ungelegenſten Zeit und Ort.

Caput V. Male rem geſſit. *Roſzſzúl viſelte mag.it.* Es hat die Sache nicht wohl ausgeſchlagen. Iſt übel von ſtatten gangen.

Ab hoc gradu depulſus eſt. *Attól a' méltóságtól meg-foſztatott.* Er iſt von dieſem Vortheil abgetrieben worden.

Id agitur. *Azon vannak.* Man hat dieſes vor.

Reditu aliquem excludere. *Valaki viſzſza jövetelét meg-gátolni.* Einem den Rückweeg abſchneiden.

Aliquem certiorem facere. *Valakit tudoſitani.* Einen etwas berichten.

Iter facere. *Utazni.* Reiſen.

Poſt hominum memoriam. *Miólta emberek vannak, Világ kezdetitől-fogva.* Nach Mans-gedenken.

Caput VI. Portu utimur malo. *Roſz rév-partunk van* Wir haben einen ungelegenen Haven.

Portum conſtituere. *A' tenger mellett bátorságos helyet, váróſt tsinalni, a' hol a' hajók bátran meg-maradhaſſanak, és a' hová jöheſſenek.* Einen Haven anlegen.

Hoc longe alio ſpectat. *Az éppen máſra tzéloz, éppen más dolgot illet.* Das iſt ganz auf etwas anders angeſehen.
De principatu nobis certamen eſt. *Az elsőségről vetekedünk moſt mi.* Wir fechten mit einander um den Vorzug.
Opus facere. *Munkálodni, dolgozni.* Arbeiten, Hand anlegen.
Murus e lapidibus conſtat. *Kövekbűl rakott a' báſtya.* Die Mauer iſt vom Stein.
Caput VII. Operam dare. *Szorgálmatoskodni.* Fleiß anwenden.
Tempus quam longiſſime ducere. *Igen ſokáig halaſztani az idöt.* Mit langen Verweilen ſuchen die Zeit zu gewinnen.
Cauſam interponere. *Valamit okúl vetni, adni.* Etwas vorwenden.
Opus nihilominus ſit. *A' munkával mindazonáltal ſietnek.* Die Arbeit gehet dennoch fort.
Apud aliquem contendere, quod. *Valakinél azt vitatni, hogy.* Bey einem behaupten wollen, daß ꝛc.
Fidem alicui habere. *Valakinek hitelt adni.* Einem glauben.
Morem alicui gerere. *Engedelmeskedni.* Einem gehorchen.
Naufragium facere. *Hajó-töréſsel károſodni.* Schifbruch leiden.
Caput VIII. Argos habitatum conceſſit. *Argos városſába ment lakni.* Er hat ſich zu Argos häuslich niedergelaſſen.
Societatem cum aliquo facere. *Valakivel valamelly ſzövetséget kötni, Vatakit magának társúl fel-venni.* Mit einem in ein Bindniß treten.
Cum eo mihi hoſpitium eſt. *Én vele lakom.* Ich habe bey ihm meine gewöhnliche Einkehr.
Magna Religione tueri aliquem. *Serényen védelmezni valakit.* Sich eines mit allem Ernſt annehmen.
Aliquem in fidem accipere. *Valakit maga gondviſeléſe alá venni.* Einen in ſeinen Schutz nehmen.
Fidem præſtare. *Eleget tenni igíretinek, máſoknál való bitelének.* Treu und Glauben halten.
Capi alicujus miſericordia. *Valakit meg-ſzánni.* Sich über einen erbarmen.
Gratiam alicui referre. *Valamit valakinek meg-köſzönni.* Einem Dank abſtatten.
Caput IX. Multa mala in domum meam intulit. *Sok nyomorúságokat okozott az én házamban.* Er hat in meinem Hauſe viel Uebel geſtiftet.
Caput X. Aliquem ſibi conciliare. *Valakit barátjának tenni.* Sich einen zum Freund machen.
Verba facere ad populum. *Prédikállani.* Zum Volk eine Rede halten.
Memoriæ prodere. *Valamit a' következendö idökre meg-írni, hiſtoriába foglalni.* Etwas verzeichnen, ſchriftlich hinterlaſſen.

Mul-

Multi ſunt Idiotiſmi Germanici? Reſp. Plures ac in ulla ſeu viva, ſeu mortua lingua. Loquendi generum, ſeu *adagialium.* ſeu alioquin ſibi uni *propriorum* hac eſt ubertas, ut haud paulo majoris peritiæ ac laboris ſit, e Germanica in Latinam, quam viciſſim vertere. Solum verbum, thun, machen, etſi in multis cum Latina concordat, prope centum phraſes progenerat, ab Latina plane abhorrentes.

Subjiciuntur Idiotiſmi ſoli Germanici, qui apud Germanos præſertim uſitati.

Verbi Facio, Thun, machen.

Conveniet cum Latino Germanicum in his, quæ ſequuntur: Recht. thun. Juſte. recte facere. Einem gutes thun. Alicui bene facere, Sich verächtlich machen. Se vilem facere. Frieden, Stillſtand machen. Pacem, inducias facere. Einen Freund machen. Amicum facere. Einen Burgermeiſter machen. Conſulem facere. Einen zum Erben machen. Hæredem facere. Ein Ende machen. Finem facere. Einem etwas zum Verdruß thun. Alicui ægre facere. Einem ein Herz machen. Animos facere. Eine Probe machen. Periculum facere. Seine Schuldigkeit thun. Officium facere. Geld machen. Facere pecuniuam, &c.

Contra vero in plurimis aliis diſcrepat ita, ut latina niſi circumlocutione, verbisque aliis adhibitis efferri nequeat, ut:

Sich davon machen. Se auferre, diſcedere. Einem zu ſchaffen geben. Negotium facere Sich über etwas machen. Se conferre ad aliquid, dare ſe operi alicui. Sich an einen, über einem machen. Adoriri, invadere, aggredi aliquem. Sich zu einem machen. Conjugere ſe alicui. Er machet nicht viel aus der Sache. Rem non magnopere curat, penſi habet. Er hat das Buch deutſch gemacht. Librum germanice vertit. Einen zum Narren machen. Aliquem ad inſaniam redigere. Dieß machet ſchlaffen. Id ſomnus conciliat. Einen gelehrt machen. Doctum reddere. Du macheſt mirs zu grob, zu braun. Nimium in me durus es, nimium me premis. Er machet es allen ſo. Talem ſe gerit, talis eſt erga omnes. Ich habe ihn müd gemacht. Fatigavi illum. Einen böſe machen. Irritare aliquem. Sich aus dem Handel, aus dem Spiel machen. Expedire ſe negotio. Einem Luft machen. Recreare aliquem. Adjuvare in rebus anguſtis. Wind machen. Thraſonem agere. Sich bey einem zu helfen machen. Alicujus gratiam aucupari. Aſſentari. Einen ſtark ausmachen. Acriter objurgare aliquem. Einem Angſt machen. Conjicere in anguſtias. Solicitum reddere. Einem ein böſes Spiel machen. Aliquem in fraudem inducere. Richtigkeit mit einem machen. Rationes componere cum aliquo.

 Sein

Sein Amt recht machen. Rite fungi officio. Er machet die Sache ärger, als ſie iſt. Rem exaggerat ultra juſtum. Einen arm machen. Ad incitas redigere. Sich manſig, patzet machen. Jactare ſe, efferre. Groſze Augen zu einem Ding machen. Stupere, mirari. Das Kreuz machen. Signare ſe cruce. Sich einen guten Tag machen. Indulgere ſibi, ſe exhilarare, remittere. Ich mache mir eine Ehre daraus. Honori mihi duco. Krumme Finger machen. Clepere, furari. Einem einen Schatten machen. Alicujus luminibus præſtruere. Mathias macht Eiſz. Glaciat. Einen Exces machen. Excedere modum. Einem das Maul machen. Ducere aliquem, circumducere. Sich ein Scrupel machen. Religioni ſibi ducere. Einen irre machen. Perturbare. Feyerabend machen. A labore ceſſare. Eine Stadt feſt machen. Munire urbem. Einen Handfeſt machen. Comprehendere aliquem. In cuſtodiam ducere. Den Feind flüchtig machen. Fugare hoſtem. Sich mit einem gemein machen. Aliquo familiariter uti. Geld machen. pecunias cogere; conficere, vel etiam *facere*. Das Land öd machen. Regionem vaſtare. Einem eine Furcht machen. Rem manifeſtare. Einen Platz machen, Locum conficere. Sich einen groſzen Namen machen. Sibi clarum nomen, famam parere. Beute machen.: Prædas agere. Saueres Geſicht machen. Torvum, minaciter intueri. Zu Schande machen. In pudorem dare. Das Meſſer ſcharf machen. Acuere cultrum. Einen zum Schelmen machen. Contumelia aliquem vel probro afficere. Spas machen. Joculatorem agere. Schulden machen. Nomina, æs alienum contrahere. Du macheſt mich giftig. Ad iracundiam me provocas. Er wollte ſich ſchön machen. Purgabat; excuſabat ſe. Zu Staub machen. In pulverem redigere. Einen ſchwürig machen. Exacerbare aliquem. Runzeln machen. Corrugare frontem. Zahm machen. Cicurare. Er hat mich wieder gut gemacht. Conciliavit, pacavit me. Das Fleiſch einmachen. Carnem condire. Er machet nicht viel Worte. Verborum parcus eſt.

Obſerva item in paradigmatis verborum, ſtehen, gehen, halten, bleiben, ſehen, laſſen, ſchlagen, bringen. ꝛc. quam phraſis utraque inter ſe diſſideat, quamque pronum ſit, ut Tyro quidpiam e Germanico Latinum; aut viciſſim redditurus, ſi verba verbis aptet, in barbariſmos ſententiæ turpiſſimos & germanicam quamdam latinitatem incidat.

Idiotiſmi quorundam Verborum germanici ſoli, a latino plane diſcrepantes.

Sto, Stehen.

Etwas ſtehen laſſen. Aliquid miſſum facere. Wie ſtehts? Quid agitur? Es ſtehet bey dir. Penes te, in te eſt. Die Sache ſtehet übel. Male agitur. Ich ſtehe wohl mit ihm. Mihi

bene

bene convenit cum illo. Amicus ei ſum. Ich ſiehe bey ihm in Gnaden. Gratia valeo apud illum. Er ſtehet wohl. Habet ſatis, opulentus eſt. Es ſtehet im Buch. In libro eſt, ita ſcriptum eſt. Er ſtehet an. Dubitat. Es ſtehet ihm Leib und Leben darauf. De capite ipſius, & fortunis agitur.

Barbarum foret dicere: *Permitas ſtare. Quomodo ſtat? Bene ſto, cum illo.*

Stat in Libro, &c. Vide apud Aler. 15. Idiotiſmos germanicos Verbi *ſto* Eundem de verbis ſequentibus conſule.

Gehen.

Einem an die Hand gehen. Alicui adjumento eſſe. Es gehet mir vor. Animus mihi præſagit, præſentio. Laſſe ihn hingehen. Omitte, ſine hominem. Die Sache gehet ihm zu Herzen. Sentit, tangitur, dolet de te. Dieß gehet über mich. De me agitur, tangor. Aus dem Wege gehen. Decedere de via. In ſich gehen. Ad ſe redire. Corrigere ſe. Er gehet in das zehende Jahr. Agit annum decimum. Die Uhr gehet nicht recht. Fallit. exerrat hoc horologium. Es gehet Blut von ihm. Sanguine fluit. Wie gehts dir? Ut tecum agitur? So gehts, wenn man. Ita it, ita veniet, ſi, &c. Es gehe, wie es wolle. Utcunque accidat.

Barbarum. *Eat ſicut vult, Quomodo tibi it, Ex via ire: It in decimum annum, &c.*

Halten.

Er haltet ſich wohl. Bene ſe gerit. Hochzeit halten. Celebrare nuptias. Halte dein Verſprechen. Sta promiſſis. Das Faß haltet zehen Eimer. Hoc dolium decem urnas capit. Er haltet viel von ſich. Inflatus eſt, magnifice de ſe ſentit. Ich halte ihn für meinen Feind. Pro hoſte illum habeo. Er hat uns ſtattlich gehalten. Accepit, habuit nos perhumaniter. Mahlzeit, Hochzeit halten. Convivium, nuptias celebrare. Er haltet ſich an große Herren. Magnatibus utitur, confidit. Die Gebote halten. Servare mandata. Er haltet mit mir. Mearum partium eſt. Miteinander halten. Conſentire inter ſe. Ein Bild gegen das andere halten. Unam imaginem conferre alteri, cum altera. Er haltet ſich zu Rom auf. Romæ moratur, habitat.

Barbarum. *Bene ſe tenet. Tenere nuptias. Tene promiſſa. Multum de ſe tenet, &c.*

Bleiben.

Es bleibet dabey. Ratum, fixumque eſt. Ich laſſe es dabey nicht bleiben. Non acquieſcam, Non ita rem ſinam. Er bleibet bey ſeinem Kopf. Sententiæ ſuæ tenax eſt. Er iſt in der Schlacht geblieben. In acie cæſus eſt. Laſſe es bleiben. Omitte. Er bleibet bey ſeinem Wort. Promiſſa præſtat.

Barbarum: *Manet apud Manet apud, ſuum caput, &c.*

Er

Sehen.

Er läßt ſich ſehen. In conſpectum prodit. Läßt ſich ſehen. Magnificus eſt. Er läßt ſeine Künſte ſehen. Artis ſuæ ſpecimina dat. Er ſiehet ihn gar gern. Delectatur eo, ejus convictu, conſuetudine. Ich ſehe gern, daß. Cuperem, ut. Ich habe es nicht gern geſehen. Ægre, moleſte tuli. Sauer ausſehen. Torvum tueri. Siehe auf dich ſelbſt. Cura te ipſum. Er ſiehet ihm ganz gleich. Ei ſimillimus eſt. Durch die Finger ſehen. Connivere. Er ſiehet übel. Cæcutit, debili oculo eſt. Aufwärts ſehen. Attollere oculos, ſuſpicere.

Barbarum. *Male videt. Aſpice ad te ipſum. Permittit ſe videri Libenter illum videt. Male videt.*

Laſſen.

Einen kommen laſſen. Accire aliquem. Er läßt ſich nichts ſagen. Nec monita audit, nec conſilium admittit. Laſſe es gehen, liegen, ſtehen. Mitte, omitte. Laſſe michs wiſſen, Certiorem me feceris. Laſſe nur mich gehen. Mihi rem permitte. Es läßt ſich nicht thun. Fieri non poteſt. Ich laß mir ein Kleid machen. Veſtem mihi faciendam curo. Einen zum Geld laſſen. Aream, pecuniam alicui credere. Das Leben laſſen. Vitam profundere. Es läßt ſich eſſen. Eſui idoneum eſt. Dieß läßt ſich hören. Haud contemnendum eſt. Die Ader laſſen. Venam incidere, aparire. Wein aus dem Faß laſſen. Promere vinum e cado.

Barbatam. *Permittere aliquem venire. Permittas ſtare. Sibi venam permittere, &c.*

Legen.

Etwas im Weeg legen. Impedire, obicem ponere. Sich auf die Bücher legen. Libris incumbere. Geld auf Intereſſe legen. Pecuniam ad cenſum collocare. Die Schuld auf einen andern legen. Culpam in alium transferre, transfundere. Der Feind hat ſich vor die Stadt gelegt. Hoſtis caſtra ad urbem metatus eſt. Sich in ein Handel legen. Interponere ſe. Hand anlegen. Manum admovere operi. Ihm die Sache laſſen angelegen ſeyn. Rem cordi habere.

Barbarum. *Aliquid in viam ponere. Se ad libros ponere. Ponere culpam ſuper alium, &c.*

Schlagen.

Mit dem Feind ſchlagen. Pugnare cum hoſte. Der Feind iſt geſchagen. Hoſtis cæſus eſt. Zu Boden ſchlagen. Humi affigere. Sich mit einem ſchlagen. Congredi, rixari cum aliquo. Aus der Art ſchlagen. Degenerare. Brücke ſchlagen. Pontem ædificare. Lager ſchagen. Caſtra figere. Sich zu einem ſchlagen. Se

alicui

alicui adjungere Im Wind ſchlagen. Ventis tradere. Die Orgel ſchlagen. Organo canere. Ballen ſchlagen. Pila ludere. Münze ſchlagen. Monetam cudere, ſignare. Auf die Waare ſchlagen. Mercium pretia augere, intendere. Die Uhr ſchlaget. Hora, horologium ſonat. Ein geſchlagener Mann. Hominum miſerrimus.

Barbarum. *Hoſtis eſt percuſſus. Percutere in Organo. Horologium percutit. Se ad aliquem percutere, &c.*

Bringen.

Etwas an ſich bringen. Sibi comparare. Einen auf ſeine Seiten bringen. Ad partes ſuas, ad ſe aliquem traducere. Unter ſeine Gewalt bringen. Sibi ſubjicere. Etwas unter die Leute bringen. Aliquid in lucem edere, evulgare. Man kann nichts aus ihm bringen. Nihil ex illo extundi; vel exſculpi poteſt. Ich habe die Sache ſo weit gebracht. Eo rem adduxi. Geſpäne mit ſich bringen. Socios ſecum adducere. Volk aufbringen. Exercitum conflare. Das Verdorbene zu recht bringen. Rem perditam reſtituere. Einen um das Seinige bringen. Aliquem rebus ſuis emungere, exuere. Einen ins Unglück bringen. Aliquem in exitium, calamitatem adducere. Einige hintereinander bringen. Quosdam inter ſe committere. Ich bring dirs. Propono tibi.

Barbarum. *Socios ſecum ferre. Intra homines ferre.*

Quid de Adagialibus Idiotismis memorabas? Reſp. Gentibus omnibus etiam barbaris ſua ſunt adagia, vel in vulgari ſermone, familiaria adeo ut quamdam veluti linguæ partem faciant. Latinorum adagiorum Chiliades Eraſmus quatuor congeſſit. Horum quædam ad verbum Ungarice, ac Germanice reddi poſſunt. Cæterum adagii ſenſus primum recte inteligendus, ac tum alio verborum habitu conveſtiendus erit. Ungarica; quorum complura apud Beniczkium in Rhytmis, tum apud alios, collecta, exſtant, partim in Paris Pápai, partim in Molnári Lexicis latine verſa habes; Germanica vero plura item millia apud varios. & in Alleri, Beveri Lexicis; Exempla quæpiam utriusque linguæ attexo.

Idiotismi Ungarici Adagiales, qui niſi circumlocutione aliqua Latine reddi nequeunt.

Alatt jár elméje. Circa terram natat. *Nem álmot bivelyezek, banem igazat mondok.* Non ſomnium eſt, ſed res vera. *Mind aprósiól, tsepűſtűl.* Ne ſannione quidem domi relicto. *Hitván kereſet az árulkodás.* Proditio mala. *A' ſok bába között a' gyermek-is el-véſz. Sok ſzakáts el-sózza az étket.* Multitudo Imperatorum Caryam perdidit. *Tsak azon bakot nyúzza.* Idem carmen reperit. *Bagoly-is biró házában.* Suæ quisque domi Rex eſt. *Mit állaſz, mint a' bálvány.* Quid ſtas ſtipes. *Nehéz a' bárányt a' farkaſſal öſzve-békéltetni.* Ante lupus ſibi junget ovem *Nem mind barát, a' ki reád moſolyodik.* Fronti nulla fides. *Fagy*

köve-

követ fujnak Egy gyékényen árúlnak. Colludunt; *Nem minden botbúl léſzen bereiva*, vel. *Nem minden bokorban taláſz nyúlát.* Non e quovis trunco fit mercurius. *Kinek kinek az ö-bibéje fáj.* Domeſticum omne afficit. *E' vólt az ő bibéje.* Hinc illæ lacrymæ. *Ki hon bízik, ott bízik*, Ubi amici, ibi opes. *Bolondnak ſa pénz-is jó, ha el-veſzti ſem kár.* Diomedis. & Glauci permutatio. *Szegény bor.* Vinum caricum. *Egy bordâban ſzöt, Egy fára ütteteтt, egy húron pendült.* Ejusdem farinæ. *Akár mint hánd a' borsót a' falra, de nem ragad reá.* Uter tingeris. ſed mergere nemo valebit. *A' boſzſzúság nagyra viſzi az embert.* Injuria tollit amores. *Minden botnak a' végin a' feje.* Finem vitæ ſpecta. *Botskor bûr az ortzája.* Os impudens. *Ez a' bekkenöje.* Caput rei. *Mód nélkül bömböl.* Suilla harmonia. *Olly kevély mintha mind a' dió-fáig az övé vólna.* Tanquam ſi argivum clypeum abſtulerit. *Nem illik diſznó órrára az arany peretz.* Nihil cum amaracino ſui. *Ö maga ditsiri magát.* Ipſe ſibi tibicen eſt. *Kap két felé, mint a' dunában haló ember.* Animo nunc huc, nunc fluctuat illuc. *Valamelly ebet bottal hajtnak a' nyúl után nem fogja a' meg.* Invitis bobus arare. *A' mely ebet meg akarnak ölni, veſzett nevét költik.* Malefacere qui vult, nunquam non cauſam invenit. *Eb rudon ki vetni.* Furcillis expellere. *Nem hallik eb-ugatás menny-orſzágba.* In cœlum jacularis bruta fulmina. *Ebûl gyüjtött marhának, ebûl kell el-veſzni.* Male parta, male dilabuntur. *Egy a' ſzoba a' kemenzével.* Amicorum communia ſunt omnia. *Egyik kéz a' máſikot moſſa.* Gratia gratiam parit. *Egy más kezére adgyák.* Shpæram inter ſe reddunt. *Ebetném, mint a' farkas.* Autumnalis appetentia. *El-feledtem, mint a' bólt.* Illud devoravi imprudens, *Igen enyves kezü.* Viſcatis manibus eſt. *Hires eperjre nem kell kosárral menni.* Non reſpondet opinioni calculus. *Erdöre fát vinni.* Noctuas Athenas deferre. *Fátúl ſzakadtt ember.* Ex quercubus, ac ſaxis prognatus. *Halgat mint a' fa.* Magis mutus, quam ſcapha. *Farba rúgta.* Renunciavit ei. *Fáradt lónak farka-is nehéz.* Longo ex itinere etiam palea oneri eſt. *Farkasnak mutatſz erdöt.* Delphinum natare doces. *Farkaſt emlegetnek, 's kert alatt kullog.* Lupus in fabula. *A' kinek hol fáj, ott tapogattya.* Ubi dolor, ibi manus. *Ki-ki a' maga fazéka mellé ſzit.* Omnes ſibi melius eſſe malunt, quam alteri. *Egy fetske tavaſzt nem ſzerez.* Una hirundo non facit ver. *A' mit lovon fogad, gyalog meg-nem ályat.* Claudicat inceſſu, pedibusque vacillat utrisque. *Fogas ebnek való a' tsont rágás.* Non cuique homini contingit adire Corinthum. *Tſak gallèra-is allig maradt.* Vix laciniam obtinet. *Mindenben gántsot taláſz te:* Nodum in ſcirpo quæris. *A' gazdagnak-is kettö az orra lyuka mint a' ſzegény embernek.* Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus. *Azt ſem tudgya, melly nap rántyák-el a' gyéként alóla.* Occidit ei ſol, cum adhuc eſſet dies.

Igen

Igen tud a' bajdú barangot önteni. Aſinus ad lyram. *Még a halál-báz-is ki ütött rajta.* Charontis ſymbolum haber. *Addig bámitsd a' bárs fát, mig bámlik.* Dum pluit, molendum eſt. *A' bariſt maga ſzávân fogják meg.* Suo indicio perit ſorex. *Hátán báza, 's kebelében ſzobája.* Inter inquilinos cenſetur. *Sem bete, ſem hava, 's immár parantsolſz.* De Æſopi puteo modo venis, & jam exclamas. *Hivatlan vendégnek ajtó megett belye.* Ad conſilium ne acceſſeris, antequam voceris. *Hoſzſzú mint a' ſzent Ivány éneke.* Prolixius Iliade. *Közelebb az ing a' tsubánál.* Tunica pallio propior. *Igyál ökör, tó viz.* Nec elephantus ebiberet. *Jó tett belyében, jót ne várj.* Vallus vitem decipit. *A' kinek a' káſa ſzáját meg-égeti, máskor a' tarlóját fujni nem feleiti.* Proprio periculo ſapere. *Nem jó nagy urakkal tsereſnyét enni.* Cum Regibus verborum parcus eſto. *A' ki igazat mond, bé törik a' feje.* Veritas odium parit. *Megy a' ſzekér, ha bájozod.* Invia nulla via eſt auro. *Se füle ſe farka, a' mit beſzél.* Inepte loquitur. *A' mi nem éget, ne fujd.* Aliena ne curaveris. *Máſſal ujjat vonni.* Diſceptare. *Kitetſzik a' ſzeg a' Zsákból.* Naturam expellas furca, uſque tamen recurret. *Tormát törtem az orra alá.* Dicenda dixi. *Minden tehén a' maga borját nyalja.* Me mea delectant. *Laſſu viz partot mos.* Gutta cavat lapidem. *Alá néző matskának nem köll hinni.* Frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur. *Szemérmes kóldusnak üres a' táskája.* Audaces fortuna juvat, timidoſque repellit. *Nem azé a' madár a' ki utánna jár.* Sic vos non vobis fertis aratra boves. *Az ebnek ha aranya vólna-is, hájat venne rajta.* Aſinus ſtramen mavult, quam aurum. *Ember fogad fogadáſt, az-eb, a' ki meg-állya.* Regia res eſt promittere multa, at præſtare &c. *Meg-ſem fogtad, 's immár melleſzted.* Ante victoriam triumphum canis. *Az ökör tſak ökör, ha Bétsbe hajtyák-is.* Qui fuit hic aſinus, non ibi fiet equus. *Nints a' viznek rakontzája.* Juxta terram naviga. *A' tsöbörbül vödörbe hágott.* Ex equo ad aſinum. *'Zákban matskát nem árulok.* Dico, quod ſentio. *Bika alá-is a' nyelv borjútt tehet.* Lingua Theſeo Pirithoum eripit. *Fel tette ma az orbán-ſövegét.* Indulſit genio, &c. &c.

Idiotiſmi Germanici Adagiales, qui niſi circum locutione aliqua Latine reddi nequeunt.

In ein Horn blaſen. Colludere, conſpirare, Leeres Stroh dreſchen. Actum agere. Sich ſelbſt ben der Naſe nehmen. Vide, quid manticæ a tergo ſit. Der Katze die Schelle anbinden. Suo periculo aliquid ſuſcipere. Die Katze zum Schmer ſtellen. Ovem lupo committere. Unter dem Hütlein ſpielen. Doloſe agere. clam dolos nectere. Er kommet auf kein grünes Gras. E malo non emerget, de illo actum eſt. Ein Stein ſiele mir vom Herzen. Redivit mihi animus, mire levatus ſum. Er iſt in Sack geſchoben. Victus eſt. Haar laſſen. Succumbere, inferiorem viribus eſſe.

Kin-

Kinderſchuh auszziehen. Nuces ponere. Er gieng mir ins Feuer. Mei cauſa faciet omnia, feretque. Hinter dem Berg halten. Diſſimulare, inſidiari. Ihm ſelbſt die Läuſe in Peiz ſetzen. Sibimet malum arceſſere, creare. Einen durch die Hächel ziehen. Famam alicujus traducere. Auf die lange Bank ſchieben. Differre. Bey dem Bret ſitzen. Ad clavum ſedere. Er höret das Gras wachſen. Sapiens ſibi videtur. Sind beyde über einen Laiſt geſchlagen. Inter ſe ſimiles. Einen das Loch verrennen. Occaſionem adimere, viam præcludere. Mit ſcharfen Lauge zwagen. Acriter reprehendere quempiam. Er ſteckt in keiner guten Haut. Periculoſius opinione laborat. Pfeifen ſchneiden, da man im Rohr ſitzt. Occaſione in rem ſuam uti. Alles durch die Gurgel jagen. Patrimonium abligurire, luxu perdere. Alle Händ voll zu thun haben. Mole negotiorum premi, obſideri. Der Menſch gehet auf Steizen. Arrogans, thraſo, ſe ipſo plenus. Er ſteilet ſeine Worte auf Schrauben. Captioſo ſermone utitur. Gebranntes Kind fürchtet das Feuer. Proprio periculo ſapere. Unter einer Decke liegen. Colludere. Schlöſſer in die Luft bauen. Aureos ubi montes polliceri. Mit großen Herren iſt böß Kerſchen eſſen. Cum Regibus verborum parcus eſto. Viel Köch verſalzen die Suppen. Multorum manus, unius imperium. Blauen Dunſt vor die Augen machen. Decipere, alicui imponere. Wer die Wahrheit aufmacht, dem ſchlegt man die Geigen vorn Kopf. Veritas odium parit. Friſch gewagt, halb gewonnen. Audaces fortuna juvat. Neue Beſen kehren gut. Principium fervet. Die Natur ziehet ſtärker dann ſechs Ochſen. Naturam expellas furca, tamen usque redibit. Der anbeißt, läßt ſelten davon. Principiis obſta. Wenn man ſchmirt, ſo gehts. Invia nulla via eſt auro. Einen auf die Haut legen. Occidere. Einen unter die Bank ſtecken. Longe ſuperare, altero ſuperiorem eſſe. Es wird ihm kein Han nachkrähen. Nulla erit ejus memoria. Ein jeder muß ſein paar Narrenſchuh zerreißen. Quisque ſuos patitur manes. Was er redet, hat Händ und Füſſe. Graviter, ſententioſe loquitur. Es gehet bey einem Ohr ein, bey dem andern aus. Nihil ad animum admittit. Was dich nicht brennt, blaſe nicht. Aliena ne curaveris. Am Hungertuch nagen. Fame confici, famem obſonare. Den Kopf aus der Schlinge ziehen. Periculo ſe ſubducere. Endlich das Rauhe heraus kehren. Tandem ſeveritatem promere, perſonam ponere. Mann ſiehts am Geſicht, was er im Schild führt. Animus in fronte legitur. Art läßt nicht von Art. Non procul a proprio ſtipite poma cadunt. Aus fremden Beitl iſt gut zehren. Aliena vivere quadra. Beſſer einaugig, dann blind. E duobus malis minus eligendum eſt. Einem die Zähne weiſen. Vim vi depellere. Es iſt überall gut Brod eſſen. Nondum periculo defunctus eſt. Der Todt ſieht ihm bey den Augen heraus. E mortuali facie eſt. Zum Kreuz kriechen. Neceſſitati cedere. Einem auf die Beine helfen. Quempiam in integrum reſtituere, erigere quem. Das Hämlein ſtreichen. Aſſentari.

tari. Dem Kind einen Namen geben. Rem ſuo nomine compellare Gutes Ding will Weiſe haben. Feſtina lente. Den Kürzern ziehen. Succumbere. Wie gewonnen, ſo zerronnen. Male parta male dilabuntur. Viel Hunde der Haſen Todt. Multorum odiis nullæ opes reſiſtere poſſunt. Er iſt hinter der Ohren naß. Moribus eſt puerilibus, prætextatis. Aus der Schule ſchwätzen. Arcanum prodere. Er läßt es an die Fauſt ankommen. Res ad vim ſpectat. Ueber die Schnur hauen. Limites, modum excedere. Was von Katzen kommt, will mauſen. Sequitur patrem ſua proles. Das iſt ein verdecktes Eſſen. Latet anguis in herba, dolus ſubeſt. Alles hat ſein Warum. Nihil ſine cauſa. Zu viel, iſt ungeſund. Omne nimium, vitioſum.

Hanc in Sententiis Puritatem, qua arte conſequar? Reſp. In Claſſicorum Authorum lectione ſita ſunt omnia. Si juvenis grammatica doctrina rite imbutus Epiſtolas & Orationes Tulii, Cæſarem, Salluſtium, &c. nocturna triverit, diurnaque manu; explanantem Magiſtrum magna attentione audiverit, ſtylum conſuetis in Humanitatis, ac Rhetoricæ ſchola exercitationibus poliverit, nihil oberit, quin e barbarie hac emergat.

Quid autem puero præſtandum? quibus adjumentis utendum? Reſp. Vti in his initiis imaginem aliquam, ac efformationem quantumlibet rudem ducas, efficies. 1. *Auditione* prælectionum, quæ in ſchola habentur. 2. *Lectione* privata. 3. *Scriptione*, quæ duplex eſt. vel dictatorum thematum compoſitione, vel compoſitorum in ungaricum, aut germanicum reſolutione; quod idem eſt, ac verſio.

1. *Quid commodi capiam ex Auditione prælectionis? Reſp.* Explanantur in *Prima* ſeu infima, Ph[illegible]i fabulæ, Stobæi ſententiæ; In *Secunda* una minimum, aut duæ vitæ ex Corn. Nepote Epiſtolæ Ciceronis breviores, Progymnaſmata aliquot Pontani: In *Tertia* Epiſtolæ Ciceronis longiores, Cato major, libri aliqui e Cæſare: In *Quarta* ſomnium Scipionis, liber unus de Officiis, flores Poetarum, Ovidii elegiæ quæpiam. Indicantur Idiotiſmi latini, & vocum Etymologiæ, quæ una eſt ad Proprietatem Sermonis conſequendam via certiſſima. E tot quadriennii Grammatici prælectionibus fieri vix poteſt, quin multum adhæreſcat, ſi conſtanter & rite excipiantur.

Qui excipienda eſt Prælectio? Reſp. Adhibenda, quanta maxima poteſt attentio; cohibendus ab evagationibus cum oculis animus, hærendum in ore Magiſtri, ſingula in paratum libellum referenda, quæ domi in ordinem alphabeticum deinde referantur, releganturque ſæpius, ut memoriæ imprimantur magis.

2. *Quid nomine Lectionis privatæ intelligis? Reſp.* Cum in ſchola etiam mediocrium ratio habenda, feſtinandum lente; repetenda ſæpius eadem ſint & inculcanda, nec adeo multa explicari poſſint, efficiet Præceptor fidelis, ut Diſcipulus in dies, aut feſtis ac vacationum diebus minimum, conſtructiones aliquot e fabellis, Cicerone, Nepote, Curtio, &c. in hungaricum, vel germa-

nicum

nicum convertat. Hoc privato; & per hos annos nunquam intermiſſo labore incredibile, quos progreſſus faciet tyro, cui ingenium natura felicius, & ſtudendi opportunitas major, & Pædagogus peritior obtigerit.

3. *Quid* ſcriptionis *nomine intelligis? Reſp.* Thematum vernaculorum in latinum converſionem, ſeu compoſitiones ſolitas intelligo. Ea dictandi duplex eſt ratio. *Altera* Italis, Gallis, Belgis, Rhenanis Provinciis uſitata, qua diſcipulis dictati argumenti ſignificationes e Dictionario conquirendæ relinquuntur. In eam rem Gallico-Latinum exſtat Pomæi Lexicon, Hungarico-Latinum Pariz Pápai. Germanico-Latinum P. Aller; locupletia adeo ut Gallicus, Germanicus, Hngaricusque Idiotiſmus vix ullus occurrat, quem ibidem non latine verſum reperiant, ſi (quod ante omnia docentur) quærendi methodum calleant. Hac via deducti adoleſcentes animadverſo linguæ utriusque diſcrimine ſenſim Proprietatem latinam, & præclare imbibunt.

Altera ratio eſt, qua vocibus thematum vernaculis, ſuæ ſignificationes latinæ a Magiſtro dictantur, a pueris deinde ad ſyntacticas regulas componendæ. Ut ſi in themate ſit. *O maga pörét el-veſztette.* Er hat ſeinen Handel verlohren. Dictabitur: Cauſa eado. *Halálig meg-ijedett.* Er hat ſich zu Todt geforchten. Metus Exanimo. *Nála kedvet nyert.* Er iſt bey ihm zu Gnaden kommen. Gratia, ineo, &c.

Aliquid de verſione in vernaculum tangebas. Reſp. Ut hæc Verſionis exercitatio, quam domi ſaltem ſuſcipiendam ſuaſi, fiat utilior, epiſtolam v. g. Ciceronis, locum aliquem e Nepote, Curtio, Pontano &c. Latine reddes, ac tantiſper ſepones. Interpoſitis hebdomadis aliquot, Ungaricum, vel Germanicum tuum latine transferes, translatum, cum ipſo Ciceronis, Nepotis, &c. loco conferes, & emendabis. Hæc induſtria ut ad Puritatem & Elegantiam linguæ comparandam utilitatis maximæ a Quintiliano, P. Juventio, & præceptoribus Grammaticis omnibus mirifice commendatur. Vide ſubjectas epiſtolas Ciceronis Lib. 12. Ep. 17. & 19. ad Cornificium, & a me, quoad licuit, ad verbum Ungarice, & Germanice factas, in latinum traducito; traductas obſervato, ubi & quantum a Ciceronis differrant.

Epiſtolæ duæ Ciceronis Ungarice, Germanice verſæ, & a Tyrone Latine vertendæ, ac deinde cum ipſis Ciceronis Epiſtolis conferendæ ad Fam. Lib, 12. Ep. 17.

Ad Cornificium.

Igen kedves én nálam a' te rólam való emlékezeted, mellyet leveled által meg-mutattál: mellyet, hogy ez után-is meg-tarts, nem azért, hogy a' te álhatatoſságodrúl kételkedném, hanem, mivel hogy az illy kérés immár ſzokásba vétetett, kérlek.

Mit

Mir iſt ſehr leid, daß du meiner, wie du mir mit Briefen angedeutet, ingedenk ſeyeſt; und bitte dieſe Gedächtniß zu erhalten; nicht als zweifelte ich an deiner Beſtändigkeit ſondern weil alſo zu bitten der Gebrauch iſt.

Izenték nékünk, hogy Syriában valamelly zenebona vagyon, a' melly, mivel hogy közelebb vagyon te hozzád hogy ſem mi hozzánk, nagyobb félelemben vagyok te felöled, hogy ſem magam felül.

Man hat uns von den in Syrien entſtandenen Unruhen berichtet, welches ich mehr deinet als meinet, wegen, da du näher dabey biſt, fürchte.

Romában nagy ballgatás vagyon: de inkább kivánnék valamelly haſznos, és bötsülletes munkálkodáſt, és ugyan reménlem-is, bogy meg-lészen, á' mit kivánok, mert látom, bogy a' Tsáſzár azon vagyon.

Zu Rom iſt alles ſtill, doch alſo, daß ich einige nützliche und ehrliche Geſchäfte für beſſer hielte, welches ich auch hoffe, weil ſich Cäſar deſſen annimmt.

Tudgyad, bogy a' te távúl létedben mint egy alkalmatoſságot, és bizodalmat, vel ſzabadságot nyervén, én meréſzebben irok, és a' többit ugyan te-is meg-engedméd.

Du ſollſt wiſſen, daß ich in deiner Abweſenhiet die Gelegenheit und Reckheit genommen habe, etwas freyers zu ſchreiben; und zwar etwas, wider das du nichts einwenden wirſt.

De nem régen irtam a' leg-jobb ékes ſzollásnak meſterségérül: a' mellyben, bogy néked egy keveſsé más itileted vagyon, bogy ſem nékem, gyakran gyakorkodtam, tudni-illik a' mint a' tudóſaknál ſzokásban vett dolog.

Nächſt habe ich von der beſten Art der Wohlredenheit geſchrieben, und oft gearwohnet, du würdeſt als ein Gelehrter mit meiner, als eines nicht allerdings ungelehrten Mannes, Meynung nicht übereinſtimmen.

Kérlek tégedet ſzéppen, bogy azt a' könyvet ha nem ſzivedbül, leg-alább, hozzám való kedvedbül ditsird meg: meg-fogom mondani a' tiédnek, bogy azt, ha akarják, irják-le, és néked küldjék-el.

Ich ſehete gerne, daß du dieſem Buch wo nicht vom Herzen doch mir zu Gefallen Ehre erzeigeteſt. Den Deinigen werde ich ſagen, daß wenn ſie wollen, es abſchreiben, und dir zuſchicken.

Mert azt vélem, bogy ba annak egéſzlen bitelt nem adſz-is, mind azon által ebben a' magányoſságban valami az én munkáim közül kezedhez fog adatni, néked vigaſságodra fog lenni.

Denn ich bin der Meynung, daß wenn dir auch ſonſten das Werk nicht gefiele, doch alles, was von meiner Hand kommet, in dieſer Einſamkeit werde beliebig ſeyn.

Hogy jó nevedet, és méltóságodat rám bizod, te ugyan mindeneknek ſzokája ſzerint tselekeſzel; mind az által azt el-bid-

 gyed:

gyed, bogy én mind azt a' ſzeretetet, mellyel egymáskoz viſeltetünk, nagyra tartom, 's becsülöm; mind a' leg nagyobb elméd, is mély tudományod, és a' te leg nevezetesebb méltóságodnak reménsége felöl olly itélettel vagyok; bogy fellyebb valónak ſenkit, baſonlónak keveset tartok.

Daß du mir dein Anſehen und Aufnahme anbefehleſt, richteſt dich nach aller Leuten Gebrauch. Glaube mir, daß ich die Liebe, welche wir gegen einander tragen, gar hoch halte: auch von deiner gröſten Fähigkeit: tiefen Gelehrſamkeit, und Hofnung höchſter Ehre derley Gedanken führe, daß ich dir niemand vorziehe, wenige dir gleich halte.

Ad Famil. Lib. 12. Ep. 19.

Igen örömeſt olvaſtam a' levelet, a' mellyben az nékem legnagyobb örömömre vólt, bogy meg-tudtam belőle, bogy az én levelemet kezedbez vetted: mert nem kételkedem vala rajta, bogy azt örömeſt fogod olvasni; de egyedül azon félek, ne talán kezedbez ne juſſon.

Deine Briefe hab ich ſehr gerne geleſen in welchen mir es am meiſtens gefiel, da ich vernahm daß dir mein Schreiben eingehändiget worden ſey. Daß du ſolches gerne leſen würdeſt, zweifelte ich nicht: wohl aber ob es dir richtig zukommen würde.

Értettem, bogy azt az bartzot, melly Syriában vagyon, és a' Syriai fejedelemséget a' Tsáſzár reád bizta, kivánom, bogy dolgodnak jó, és ſzerentsés vége légyen: és bizakodom-is; reménlvén a' te ſzorgalmatoſságod, és okoſságodban; bogy ſzerentsés fog lenni.

Aus deinem Schreiben hab ich vernommen, daß dir der Krieg in Syriën, wie auch ſelbige Landſchaft, zu verwalten übergeben worden. Wünſche, daß dir ſolches wohl bekomme, wie ich es gänzlich hoffe, mich auf dein Emſig-und Klugheit verlaſſend.

De az, a' mit nékem a' Parthiai bartznak gyanúságárúl irſz, engem' nagyon fel inditott, meg-baragitott. Melly nagy ſereged vólna, én ugyan meg-gondolhattam vólna, azomban a' te leveledbűl meg-tudtam.

Was du von Muthmaſſungen eines parthiſchen Kriegs meldeſt, hat mich ziemlich beunruhiget. Denn ich theils ſelbſt ermeſſen konnte, theils aus deinem Schreiben vernahm, wie viel Volks du zur Hand habeſt.

Azert kivánom, bogy az a' Nemzet moſtanában valamit ne indittſon, miglen azok a' ſeregek bozzád nem érkeznek, mellyek, a' mint ballom, immár útban vannak.

Wünſche alſo, daß ſich dieſer Zeit jenes Volk nicht rühre, bis jene Regimenter dir zugeführet werden, welche ich höre, daß man dir zuführe.

Hogy

Hogy ha a' meg-ütközésre elég ſereged nem léſzſz, kövesd a' M. Bibulus tanátsát, a' ki mind addig egy igen erős és népes várasban maradott, miglen a' Párthuſok abban a' tartományban vóltak.

Wenn du aber nicht genugſame Mannſchaft haſt zu ſchlagen, magſt du dich M. Bibuli Rath gebrauchen, der ſich ſo lange, als die Parther im Lande waren, in einem ſehr feſt-und beſtverſehenen Ort innen hielte.

De ottan jelen lévén jobban által-fogod látni a' dolognak vóltábúl, és üdö jártábúl, mit kelleſſen tselekedned: és ugyan mind addig gondolkodni fogok felőled, 's dolgaid felől, miglen meg-nem tudom, mit tselekedtél, és mit végeztél,

Du aber wirſt ſelber nach der Zeit und der Sachen Beſchaffenheit Rath ſchaffen mögen. Ich zwar werde immer in Sorgen ſtehen, was dein Vorhaben ſey, bis ich erfahren werde was du ausgerichtet haſt.

Soha ſenki ſem vólt, a' ki által lehetett, hogy hozzád levelet nem írtam vólna általa: viſzontag töled-is meg-kivánom, hogy haſonló képpen tselekedgy: leg inkább pedig azon kérlek, hogy házad-belieknek úgy írjál, hogy ők észre vegyék, hogy én nálad nagy kedvedben vagyok.

Ich habe noch keinen gehabt, dem ich hätte Briefe anfgeben mögen, daß ich es nicht gethan hätte. Verlange alſo, daß dir ein gleiches thueſt, und beſonders an die Deinige dergeſtalt ſchreibeſt, daß ſie erſehen, daß ich bey dir alles gelte.

CAPUT III.

De Elegantia Latini Sermonis.

Quæ eſt altera virtus Latinitatis? Reſ. Quamquam ornata ſatis videri poſſit epiſtola, narratio, chria, &c. ſi a ſoleciſmis, ac barbariſmis *Pura* genuinam latinitatem ſpirarit; adjicienda tamen erit Elegantia. Itali, Hiſpani, Galli, Germani ſuæ linguæ ad ſummum nitorem perducendæ cauſa nobiles Academias inſtituere. Quin gentes omnes, Turcæ, Perſæ, Indi, Sinenſes ut in victu, habitu, ritibus delectum adhibent, ita linguæ quoque venuſtatem qualemqualem ſectantur, cultiusque ſcribunt, quam loquantur; & in aula nitidius, quam ruri loquuntur. Quidni cura eadem latinæ, nempe ſcientiarum omnium inſttumenti habeatur?

In quo ſita eſt Latina elegantia? Reſ. Puritas efficit, ut minime ſordida, & nativo velut habitu decora incedat oratio. *Elegantia* variis verborum ornamentis ad ſplendorem conveſtit eandem, Recte enim ſenſit, qui, quod corpori noſtro veſtis eſt, hoc ſententiis elocutionem eſſe dixit. Sunt autem *Elegantiæ*, certa & exquiſita loquendi genera, optimis Authoribus uſurpata, & a quotidiano, planoque ſermone remota, quæ vulgo *Phraſes* appel-

lamus. Etſi etiam Idiotiſmi latini phraſium nomine veniant, ſi tamen aliquid diſtinctionis faciendum eſſet, illas, *Phraſes vulgares*, has *Ornatas* vocabimus.

Da exemplum elegantiarum ejusmodi? *Reſ.* *Tui abſentiam ægre fero*, latinum quidem eſt; & proprium, elegantius erit: Tui deſiderium non fero. Pro: *Terret me loci novitas*. Moveor loci inſolentia. Pro: *Non ſuppetit tempus ad ſcribendum*, laboro temporis anguſtia. Temporibus, temoris anguſtiis excludor. Pro: *Mutavi ſententiam:* Abii, diſceſſi a mea ſententia. Pro! *De nulla re magis ſollicitus ero*. Nihil mihi antiquius erit. Pro: *Dubito*. Inceſſit me, venit mihi dubitatio. Pro. *Vix non te prodidiſſem*. Propius factum eſt nihil, quam ut te proderem.

Elegantias ejusmodi qua arte mihi parabo? *Reſ.* Eadem, qua *Propietatem*, hoc eſt! 1. Lectione multiplici claſſicorum, 2. Ope Lexicorum Phraſeologicorum. 3. Recto Participiorum uſu. 4. Obſervationibus recentiorum ſingularibus. 5. Particularum imprimis uſu recto. 6. Idonea verborum collocatione.

Utrum jam Grammaticæ ſtudioſis de Elegantia cogitandum? *Reſ.* Id quidem ſtudium Grammaticæ proprium eſt. Niſi hoc viatico ſaltem leviter inſtructus ad Poeticam & Rhetoricam acceſſeris, id vel in ipſo itinere præpoſtere erit comparandum, vel deſperandum, ut nunquam carmen ſcitum, orationem ornatam condas.

Atqui Syntaxeos Præcepta ſatis nos occupant, tempusque omne docenti juxta, & diſcenti eripiunt? *Reſ.* Non ivero inficias, primas Grammatici partes eſſe, ut ad Syntaxis Regulas emendate ſcribat. Quin cum vulgo diſcipulorum Præclare agetur, ſi ad hunc latinitatis gradum aſpirent, Nec petendum, ut purpuratus, auratusve incedat, cui cauſapina ad amictum deſint. Nihil tamen obſtat, quin principes ſcholæ, *Academici*, ingenio & ſciendi aviditate cæteris eminentiores, altero ſemeſtri *Tertiæ*, ad delibandas *Elegantias* leniter ducantur, in *Quarta* vero largius ſe iisdem ingurgitent. A teneris namque optimis aſueſcere, ac antiquæ latinitatis guſtu imbui, multum eſt.

I. *Qui e Lectione paratur elegantia?* *Reſ.* Quod ſupra, cum de *Puritate* Sermo eſſet, monuimus Lectio utraque, publica nempe in ſcholis, ac privata domi eum in modum eſt inſtituenda, ut occurrentes ſeu Idiotiſmi, ſeu loquendi modi elegantiores in Paratum ad id librum referantur, ordine Alphabetico digerantur, atque Themati oportune inſerantur. v. g. Quæres verbum *Obedio*. Notatum reperies e Themiſtocle Nepotis: *Morem gerere*. *Video*, oculis uſurpo. *Nuncio*, certiorem facio. *Offendo*, voluntatem alicujus a me abalieno. &c. Si per ſcholarum curriculum conſtantia enotandi non defecerit, miraberis opes maximas vix advertenti enatas.

II. *Quodnam adjumenti genus præbent Lexica Phraſeologica?* *Reſ.* Exſtant ſeorſim excuſæ Phraſeologiæ Latinæ ſingulares, Cicero-

ceroniana *Nizolii*, Liviana *Rhenani*, Plautina *Pæræi*, Terentiana *Joſſani*, Cæſareana *Rothii*, Curtiana *Kocherii*, Nepotiana ejusdem &c. Plerisque item claſſicis præſertim in uſum Delphini editis ſubjecti ſunt indices latinitatis locupletiſſimi. Jam qui Ciceronem, Cæſarem, &c. legit, ſi ex indice item quotidie aliquid adjecerit lectioni, ex alieno labore haud minimum compendii faciet.

Quam paucis autem ad manum ſunt editionis, & Indicum optimorum authores; Præter ſingulates hos Phraſeologos ſunt Lexica quædam Phraſeologica, quorum unum ſaltem comparandum etit ſtudioſo adoleſcenti. *Aldus Manutius* ea in re operam præſtitit egregiam, longe copioſior eſt Wolf Schönlederi *Apparatus ad eloquentiam, &c.* Ex his, aliisque *Univerſæ Phraſeologiæ Latinæ Corpus* congeſſit; ea fortuna, quam ſtudioſæ juventuti accomodatiſſimam fore credbam. Ex eo opere nuper admodum ſecundis curis Phraſeologia Liuiana, Cæſariana, Corneliana; Salluſtiana ſic exaucto, ut addi perparum, demi vix quidquam poſſe videatur; atque adeo locuplete ſatis utilitatis ſcholis acceſſiſſe experimento eſſe conſtat, & multorum teſtimonio.

Quomodo utendum eſt hac Phraſeologia? Reſ. Si quam Conſtructionem elegantius efferre cupis, v. g. *Non eſt dedecori laborare ſed otiari.* Quære: *Laboro*, Reperies, Laboribus ſe frangere. Quære iterum. *Otior*, Reperies: otio marceſcere. Igitur elegantius dices: *Non eſt dedecori frangere ſe laboribus, ſed otio marceſcere.* Sit ſententia altera: *Si lacrimæ malis mederentur, auro comparandæ forent,* Quære: *Medeor*, medicinam facere. *Comparo*, in contentionem adduco. Dic igitur: *Si lacrimæ malis medicinam facerent, cum auro in contentionem adduci poſſent,*

Prolixiora exempla juvat adjicere duas nempe epiſtolas hac arte elegantiis Phraſeologicis adornatas.

Epiſtola, qua filius a parente pecuniam ad libros coemendos petit.

Stylo ſimplici.

Scio equidem, te alioquin mei cauſa multos *ſumptus* facere, *auſus* tamen ſum, nouam inſuper gratiam *petere*. Suadet nobis Magiſter, ut libros, quos in ſchola *explicat*, *coemeremus*, *ſpondetque*, ſi eos iterum domi *legerimus*, multum *profecturos*. Uti haſtenus ſemper *conatus* ſum, primo *loco* aut primis proximus eſſe ita nihil *triſtius* foret; quam ſi ob hunc librorum defectum priorem laudem *amitterem*, & a condiſcipulis *contemnerer*. *Spero* autem in cauſa tam æqua te, ut fuiſti, erga me *liberalem* fore.

Quærito in Phraſeologia Voces minore charactere expreſſas, & elegantioribus commuta in hunc modum.

Cognitum equidem habeo, multos alioquin ſumptus a te meî cauſa tolerari, id tamen mihi ſumpſi, ut novam inſuper gratiam etiam atque etiam a te contendam. Author nobis fit Magiſter, ut in coemendos eos libros, quorum in ſchola interpretationem nobis facit; pecuniæ aliquid collocaremus; fidemque ſuam obligat, fore ut, ſi eoſdem etiam domi legendo contriverimus, magnos progreſſus faciamus. Uti hactenus nervis omnibus contendi, principem in ſchola locum, vel primo proximum tenere, ita nihil triſtitia majore me conficeret, atque ſi ob hunc librorum defectum priorum laudum jacturam facerem, & condiſcipulis deſpicatui haberer. Spe autem ducor in cauſa tam æqua fructus liberalitatis tuæ uberrimos, ut pervenere, ad me perventuros.

Epiſtola alia nuntiatoria; & petitoria.

Stylo vulgari.

Intellexeris e publicis novis, ut Turcicus exercitus per noſtrum *devictus* ſit, & Belgradum ſe *dederit*, urbs aura *ſaniſſima*, agro fertili, & cum præcipuis Europæ *comparanda*. Rumor quidem ad vos venerit, milites noſtros multis *morbis laboraſſe*, quia revera *calidiſſima* æſtas fuit; ſed tamen plerique jam *convaleſcunt*. In ea re *felices* fuimus, quod non item annonæ *caritas* fuit; alias multo plures *morituri* erant. Ego quoque graviter *ægrotavi*, atque etiamnum ſum viribus tam *infirmus*, ut vix *incedere* poſſim. Quare ex Ungaria vix *abire* hoc autumno potero. Sed mea ſoror, multas vobiſcum *conquerendi* cauſas habeo, primo, quod mihi *ſuaſeritis*, ut *miles* fierem. Qua in re plane me *decepiſtis*, nec aliud *volebatis*, quam me fraudulenter domo ut *amandaretis*. Certe ſi *prævidere* potuiſſem, me tot miſerias *paſſurum*, nunquam domo *abiviſſem*.

Alterum eſt, quod valde mihi *dolet*, quod licet mihi *promiſeritis*, ſæpius vos mihi *ſcripturos*, raro tamen *ſcripſeritis*, ut adeo *credam*, me plane a vobis *contemni*. Denique cum frequenter *rogaſſem*, ut cum ſumme *egerem*, pecuniarum aliquid *mitteretis*, meam penuriam tamem nec nummo juveritis. Niſi debita ſaltem *ſolvere* potero major erit veſtra *infamia*, quam mea. Quod ſi parens meus adhuc *iratus* eſt, matrem ſaltem *roga*, ne penitus me *deſerat*, ne omnino mihi *deſperandum* ſit. Vale. Belgragi, &c.

Stylo elegante.

E publicis, privatiſque nunciis exploratum, perſpectumque habebis, ut, cum exercitum haberemus multis partibus inferiorem, Turcicum nihilominus in fœdam fugam conjecerimus, & Belgradum ad Cæſaris ditionem adjunxerimus, urbem ſitam cœlo ſaluberrimo abundantem omnibus copiis, ut cum præcipuis Europæ in contentionem venire poſſit. Rumore quidem ad vos perlatum fuerit, milites magno numero valetudine infirma pro-

ſtratos, quod æſtate præterita calores immenſos habuerimus; nunc vero Deo opitulante pars maxima e morbis recreatur. Id commode nobiſcum actum eſt, quod non item annonæ difficultate laboratum eſt, alioquin haud paulo plures lucis hujus uſuram amiſſuri erant. Ego quoque gravi morbo oppreſſus decubui, atque etiamnum viribus parum firmis utor, ſic ut vix pedibus inſiſtam. Certe præ debilitate veſtigium ex Ungaria movere non potero. At, heus te, ſoror amantiſſima, multa mihi vobiſcum & æqua expoſtulatio eſt, imprimis quod mihi authores fueritis, ut militiæ nomen darem; qua in re turpi fraude me circumveniſtis, nec aliud erat veſtrum conſilium, ac ut aſtu patriis me penatibus detruderetis. Certe ſi conjectura aſſequi potuiſſem, conditione me victurum tam miſera, calamitatibus tot conflictaturum, domo pedem nunquam extuliſſem. Alterum eſt, unde acerbitatis moleſtiæque plurimum contraxi, quod licet mihi identidem ſanctiſſime confirmaſſetis, ſæpiuſcule ſcripturos vos, officio tamen veſtro literarum crebritate parum ſatisfeceritis. Ut adeo in animum inducam meum, vos de me minimum laborare. Denique cum infimis precibus toties contendiſſem, ut incredibili pecuniarum anguſtia preſſo, nummorum aliquid aſpergeretis, ne aſſe quidem ſubmiſſo inopiam meam levaveritis. Niſi facta ſaltem nomina diluere potero, ad vos gravior, quam memet redundabit infamia. Quod ſi parens noſter veteres iras nondum depoſuit, cum matre ſaltem diligentiſſimis precibus agito; ut ne neglectum omnino ac deſertum jacere patiatur, ne ſpes mihi omnis excluſa videatur. Vale. Belgradi, &c.

Quid in harum Elegantiarum conquiſitione obſervandum? *Reſ.* Primo ut nimius ne ſis, & omnia elegantiis farcire velis, ſed ut condimentum parce inſpergas & cum judicio, quo diſcernas, quæ phraſis, cui voci ejus ſententia aptior ſit? item an Verbo, Subſtantivo, Adjectivo, Adverbio ſua phraſis conquirenda ſit. Subinde *Verbum* erit fertilius, ut in ſententiis: *Irriſurus aliquem, cave, ne ipſe irridendus ſis.* Qu. Irrideo, Rideo. Si *vales*, bene eſt. Quære *valeo.*

Alias *Subſtantivum*, præſertim apud Verba ampliſſimi uſus, ut ſunt: *ſum, fio, evado, poſſum, facio, reddo, tribuo, do, teneo; &c. v. g.* Divitum omnes ſunt amici. Qu. *Dives. amicus.* Homines duri victus evadunt *robuſti.* Qu. Robuſtus. Alias Adjectivum, ut in ſententiis, *Iratus ab inſano tantum tempore diſtat.* Qu. Iratus, inſanus, *Deformis ſim potius, quam pulcher & malus.* Qu. Deformis, pulcher, malus, &c.

Quid obſervandum præterea? Reſ. Non verba tantum ac nomina, ſed eorundem item Derivata & Compoſita vel contra veſtiganda erunt; Quod ei facile, qui Primitivorum libellum ſibi familiarem reddiderit. Sic in ſententia; *Nemo hominum ſine labore clarus evaſit, aut e paupere dives.* Præter, *Labor, Clarus, Pauper, Dives.* Perquirenda erunt, a *clarus* claritas, claritudo &c.

Pauper : Paupertas. *Divite*, divitiæ, diteſco; &c. Qua accuratione ſi Phraſeologiam excuſſeris, vix erit ſententia, cui vel in *Synonimis* vel *Uſu*, vel *Phraſibus* aptam quandam elegantiam non reperias.

Quid in hac veſtigatione obſervandum tertio? Reſ. Quod ſupra tetigi, ut in delectu Phraſium diſcrimen adhibeas, ac diſtinguas, quæ in rem quadret, quæ minus. Sic in Sententia: *Anima nihil pretioſius*, Loco *Pretioſius*, reperies in Phraſeologia, *multorum nummorum*, ſeu *ſumptuum*, loquendi modus hoc loco plane ineptus foret. Nam dicendum eſſet: Anima nihil potius, antiquius, ſanctius eſſe debet, &c.

Multum igitur intereſt Phraſeologicis Lexicis, rite uti poſſe? Reſ. Sane permultum. Noueram adoleſcentes, qui orationem ſtruerent tam elegantem ac latinam, ut in volvendo Cicerone multos annos poſuiſſe videri potuiſſem, hujus artificii ignaros Intereſt & illud commodi, quod ea, quæ aliena fuerant, multiplici uſu ſua faciant, quodque dicitur in ſuccum & ſanguinem ſuum veriant.

III. *Quid elegantiæ adfert participiorum uſus crebrior? Reſ.* Sane multum. Hæc enim brevitas, qua duæ conſtructiones ope participii in unam coaleſcunt, neſcio, quid latii ſaporis habet? & multo venuſtius eſt: v. g. Hoſti te occiſuro pepercisti, ac ſi dicas: hoſti qui te occidere volebat, pepercisti.

Regulæ ſequentes locum non habent apud Ungaros, ſed apud Germanos, quibus nulla ſunt Participia Futuri, niſi relativo ſolvantur, efferri a nobis nequeunt. v. g. *Aſpernamur profutura, nocitura amplectimur.* Wir verachten das nützliche, und trachten nach Schädlichen. Quid divitiis inhias morte alioquin amittendis? Was trachteſt nach Reichthum, den du nach deinem Todte hinterlaſſen müſſeſt. *Cuſtodi librum a me tibi commodandum.* Verwahre das Buch, ſo ich dir leihen werde, ꝛc. Recentiores quidam in hunc modum exprimunt Participium futuri Paſſivum. Nodus ſolvendus. Der aufzulöſende Knopf. Negotium procurandum. Das zu verwaltende Geſchäft. Examinandi teſtes. Die abzuhörende Zeugen. Hoſtis pellendus. Der abzutreibende Feind ꝛc. Alii alio modo efferunt. Der aufzulöſen ſeyende Knopf ꝛc.

Præſentis tamen & Præteriti temporis Participia habent Germani Reſ. Recte quidem dicitur: v. g. *Exitio ſuo propinquantem juvenem ſervaſti.* Den ſeinem Untergang zueilenden Jung haſt du erhalten. Sæpe tamen durior eſt & inſolentior Participii Præſentis uſus, ut ſi diceres: *Tibi imperanti parebo.* Ich werde dir gebietenden gehorchen. *Tui pereuntis miſerebor.* Ich werde mich deiner zu Grund-gehenden erbarmen, ꝛc. Participii Præteriti perfrequens quidem eſt, ejusque Ablativus abſolutus per Præpoſitionem nach commode ſignificatur. v. g. Cæſo hoſte urbem cepit. Nach geſchlagenen Feind hat er die Stadt eingenommen. Peracto labore dulcis quies. Nach verrichteter Arbeit iſt gut feyern.

Ubi

Ubinam & quando Participiis utendum? Reſ. 1. Loco Relativi. 2. Loco ſuppreſſæ Conjunctionis copulativæ *&, atque &c.* *és*, und. 3. Loco ſuppreſſarum particularum temporis; *Poſtquam, quando, cum, dum, &c. Minek utánna, mikor, midön, mivel bogy, &c.* Jndem, nachdem, indem, weil, da ꝛc. 4. Subinde etiam loco particulæ conditionalis *ſi, ha*, wenn. Et *cauſalium*, quales ſunt? *quia, cum, quoniam, quod* pro quia: *eo, ideo, idcirco, ea cauſa, eapropter, nam, enim, etiam, quippe, &c. mert, mivel, mivelbogy, azért, az okra nézve, &c.* Weil, deſſentwegen, derohalben dann, ꝛc.

Quid de his notandum? Reſ. Modus omittendi Relativum *qui, quæ, quod*, & particulas temporis: *Poſtquam &c*, jam in infimis duabus ſcholis, *Ablativus*, vero *abſolutus* in tertia & quarta frequentiſſime inculcatur? nec ſatis unquam inculcari poteſt.

Quid de ſuppreſſione Particulæ Copulativæ dicebas? Reſ. Hæc in omni ſermone eſt frequentiſſima, ita ſi quo in ſcholis docetur modo, omittatur, duæque Conſtructiones in unam contrahantur, breviorem facit & ſuccoſiorem dictionem. Quæ induſtria in narrationibus maxime valet ne cum vulgo imperito copulantem particulam ſexcenties odioſiſſime iteremus. Quid enim inſulſius illo, *Fuit ludimagiſter, Faleriis, hic ducebat nobiles pueros, & hos extra civitatem velut ambulatum ducebat*, & *volebat eos tradere Camillo: Camillus noluit audire*, & *juſſit illum vinciri*, & *pueris dari, ut eum ſic in urbem ducerent.* Quanto brevius comptiusque erit? Ludimagiſter Faleriis nobiles, quos ducebat pueros, velut ambulatum extra civitatem ductos, Camillo tradere parabat. Is proditorem averſatus, vinctum per pueros in urbem reduci juſſit.

Hoc tam male cohærente dicendi genere uſi ſunt plerique Hiſtorici e lutea, de qua meminimus, ætate. Exempla adjicio duo, in quibus obſerves licet, quam longe aliam ſpeciem induat hac Participiorum quaſi veſte contecta res eadem. Subjeci exemplum aliud exercitationis cauſa, a diſcipulo eundem in modum, adornandum.

Exemplum Narrationis Barbaræ & impolitæ
ex Roberto.
Sæculi 14. Scriptore.

Erat quidam miles nomine Reymundus, animo virilis, & corpore ſpectabilis. Hic perfecto odio Turcis inimicabatur, & diutius tolerare non potuit, *ut* longo tempore feriantur.

Hic plurimam ſibi allegavit militum multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; *&* tranſiit duarum civitatum terminos, *&* pervenerunt ad quoddam caſtrum, *quod* Talamania vocabatur, *cui* gens Suriana principabatur.

Su-

Suriana noſtros receperunt, & ſeſe libentiſſime eorum domino tradiderunt, Deinde aliud caſtrum militari impetu invaſerunt, & tota die fortiter oppugnaverunt, & veſperaſcente die occupaverunt.

Vide Barbariſmos: *Perfecto odio*, capitali. *Inimicari*. Flagrare odio. *Feriari*. ceſſare *Alligavit*, adjunxit *Principabatur*. dominabatur. *Veſperaſcente*, inclinante *Quietarunt*, quieverunt. *Deputatis*, deſignatis. *Montanea*, montes.

Magis latina, puriorque erit oratio: Erat quidam miles nomine Reymundus, hic capitali odio Turcas inſectabatur, & diutius tolerare non potuit, ut longo tempore ceſſarent. Hic plurimam ſibi adjunxit militum multitudinem, & in fines Saracenorum traduxit, & tranſiit duarum civitatum limites, & pervenere ad caſtrum quoddam, quod Talamania vocabatur, quod genti Syræ ſubjectum erat.

Hoc Syri noſtros receperunt, & ſe eis ſummis voluntatibus tradiderunt. Ibi quievere triduo, & deſignatis qui urbem cuſtodirent; quosdam montes conſcenderunt, & in vallem deſcenderunt.

Narratio eadem, omiſſis Relativis & Particulis *ope Participiorum elegantior.*

Reymundus quidam corporis, animique viribus ſpectabilis, implacabili Turcarum odio accenſus, nec diuturniorem ceſſationem ferens, contractis multis copiis, in Saracenorum fines illatus, præteritis duabus urbibus, ad caſtrum quoddam Talamania dictum, Syriſque ſubjectum pervenit. Syri receptis illis ſumma vi aggreſſi, tota die fortiſſime oppugnatum ſub veſperum cepere. Hic tridui quiete recreati, cohortibusque ad urbis cuſtodiam deſignatis, e conſcenſis montibus in vallem ſe demiſere.

Exemplum aliud.

Simplice, ac rudi ſtylo.

Fuit quidam Rex, qui legem tulit, quod quicunque ſubito mori deberet, mane ante ortum ſolis ante domum ejus tubas canerent, & ſtatim talis veſtibus nigris ſe indueret, & ſic ad judicium properaret.

Ille Rex magnum convivium fecit, & omnes ſatrapas regni vocari fecit, qui & venerunt. Erant hic omnis generis muſici, qui ex ſuavi melodia magnum ſolatium convivis fecerunt. Rex vero nullum lætitiæ ſignum oſtendit, & vultum triſtem habuit, & ſuſpiria emittebat.

Videntes hoc convivæ admirati ſunt, & non audebant cauſam triſtitiæ petere, & ideo fratri regis dixerunt, ut cauſam indagaret, qui & fecit. Ait & Rex: Craſtina die reſponſum audies.

Et

Et præcepit Buccinatoribus, ut ſequenti die venirent ante fratris domum, & tubis canerent. Audiens hoc, commota ſunt viſcera ejus, & ſe veſtibus nigris induit, & ad Regem ivit.

Hic fecit fieri foveam profundam, & ultra foveam cathedram fragilem, quæ quatuor pedes fragiles habuit, & fecit fratrem ſuum exui veſtibus, & ſuper cathedram poni. Cum eſſet in cathedra poſitus, fecit ut ſupra caput gladius acutus per filum ſericeum penderet & quatuor armati cum gladiis acutiſſimis ſtarent, unus a parte anteriore, unus a poſteriore, unus a parte dextra, unus a ſiniſtra, &c.

Narratio eadem ope Participiorum elegantior.

Rex quidam legem tulit, ut quibus ſubito moriendum eſſet, tubis ſummo mane ad domum canentibus, pullis induti ad judicium properarent.

Idem Rex evocatos omnes regni ſatrapas magno convivio excepit. Symphoniacis ſuavi melodia convivas recreantibus, unus nullo oſtenſo lætitiæ ſigno, fronte contracta rex ſuſpiriis indulgebat.

Videntes, & admirabundi convivæ, cauſamque triſtitiæ petere non auſi, per germanum Regis rem indagant: cui ille: cras reſponſum audies.

Juſſis vero poſtridie ad ejus ædes canere buccinatoribus vehementer commotus, pullatus ad Regem properat.

Ille paratæ profundæ foveæ cathedram fragilem, quaternis fragilibus pedibus nixam imponi, in eaque germanum veſtibus exutum collocari jubet: peracuto etiam gladio ſupra ſedentis caput, e filo tenui ſuſpenſo, quatuor armatis ad ſingula latera oppoſitis, &c.

Exemplum tertium.

Omiſſis Relativis, & particulis conjunctivis a Tyrone, ope Participiorum ornatius reddendum.

Rex Tripolis miſit Comitibus nuncios, *dum* ibi erant, rogans ea, *quæ pacis ſunt*, *&* miſit dona *concupiſcibilia* arcum aureum, *&* equos. Sed dona receperunt, *&* illi *remandaverunt*, reciperet. Comes enim Ægidius multum deſiderabat terram illius, *quia* optima erat, & regnum ejus, *quia* præ cæteris erat *honorabilius*. Igitur quatuordecim diebus *explicitis* exierunt de optima valle, *&* *abierunt* ad optimum caſtrum antiquiſſimum, cui nomen erat Achas. Hoc noſtri cum feſtinatione aggreſſi ſunt, *ſed* eorum impetum caſtellani viriliter ſuſtinuerunt. Sæpius illos invaſerunt omni telorum genere, *&* non prævaluerunt, *&* magis, quam lucrarentur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de noſtris militibus *erga* Tripolim perrexerunt, *&* ſexaginta Turcas

in-

invenerunt, *qui* multos captivos & animalia rapuerunt, *&* ante ſe ducebant. Quos *ut* noſtri viderunt, Domino adjuvante ſuperaverunt, *&* ſex de illis occiderunt, *&* eorum equos retinuerunt, *&* ovantes ad caſtra eum immenſa præda remearunt, &c.

Quid de ſupprimendis particulis cauſalibus dicebas? Reſ. Harum loco eleganter vel participium adhibetur; vel Verbum ſubſequens Subſtantivo mutatum, ut e duabus una Conſtructio fiat, Participium adhibetur: v. g. *Solvi debuit conſilium, quia clamor omnia turbaverat.* Fac omiſſo *quia*, clamore omnia turbante ſolvendum fuit conſilium. *Deditionem fecere; nam annona defecerat;* annona deficiente deditionem fecere. *Ira ſuccenſus eſt, idcirco ne eum læſeris.* Ira ſuccenſum ne læſeris. Verbo autem in ſubſtantivum mutato dices: *Clamor* conſilium ſolvit. Annonæ *defectus* deditionem maturavit. *Ardorem* hominis ne læſeris.

Iisdem cauſalibus particulis Præpoſitio *per* eleganter ſubſtituitur? v. g. quia *tempus eſt percalidum, ſtudiis ineptus ſum.* Die: per immodicum calorem ſudere nequeo. *Scribere non potui, quod nondum ſat convalueram.* Per valetudinem ſcribere non potui.

Ut video in Participiorum doctrina probe me exercitatum eſſe oportebit. Reſ. Illa mihi ſpem de ſe prabebit maximam, & ad decorem latinæ linguæ, accedet proxime, qui Participiorum rite tractandorum ſolercia cæteris præſtiterit. Hac una arte tam illuſtris eſt, Hiſtoricorum principis Livii, & adipalis, & prope inimitabilis *cum perſpicuitate* brevitas.

Cur addebas cum perſpicuitate *brevitas? Reſp.* Quia pronum eſt, e ſtipatis nimium cumu'atisque Participiis in obſcuritatem vel ambiguitatem incidere. Id quod ſibi accidere queſtus eſt Poeta: *Brevis eſſe laboro, obſcurus fio.* Eadem cauſa tyronibus T. Livii lectio, quam aliorum authorum difficilior videtur. Modus itaqne, mediumque tenendum erit. Sit v. g. hæc periodus.

Minek utánna a' minap tsak allig vittem vólna végbe dolgomat, és másra készülnék, némelly jó barátim meg-látogatnak vala engemet, a' kik játékra hittak engem, a' melly, mivel igen el-lankatt vólnék, nékem igen ſzükséges vala.

Nachdem ich die Arbeit, welche ich neulich angefangen, kaum vollendet, und zu was andern mich fertig machte. beſuchten mich einige Freunde, welche mich zu dem Spiele gebracht, ſo mir dazumal recht nöthig war, weil ich ziemlich müde wurde.

Cum labore, *quem* nuper cœperam, vix dum perfunctus eſſem; *&* ad a'ia me pararem, viſebant me amicorum quidam, *qui* me ad ludum traduxere, *qui* mihi tum, *quia* admodum laſſatus fui, perneceſſarius erat.

En ut omiſſis particulis *temporis*, eum, *copulativa* &, *&* *cauſali* quia, *Relativo* qui, ſex Conſtructiones in unam, nec læſa perſpicuitate concreſcant.

La-

Labore nuper cœpto vixdum perfunctum, & ad alia parantem me, inviſentes amici ad ludum traduxere, mihi tum admodum laſſato perneceſſarium.

Aliud. *Minek utánna Nandor - Fejér - Várát mind a' két réſzrül erőſſen meg-ülték vólna, a' fejedelem. hogy a' külsö meg-ſzállástúl magát meg-ſzabaditaná, a' ködnek alkalmatoſságával rendbe rakot, és ki vezetett ſereggel, az ellenségre rohant, és midön ök azt vélték, hogy kezekbe vagyon a' győzedelem, olly keménnyen meg-verte öket, hogy nehezen állhatnak helyre.* Vide e ſeptem Conſtructionibus unam.

Aliud. Nachdem der Prinz Bellgrad beyderſeits eng eingeſperet, damit er ſich von auswendiger Belagerung loß machte, hat er ſeine Völker aus dem Lager gezogen darauf in die Schlachtordnung geſtellt und weil der Nebel Anlaß gabe, den Feinden ſo den Sieg ſchon in Händen zu haben vermeynten, eine ſolche Niederlage zugefüget, die ſie nicht leicht erſetzen werden.

Princeps Belgrado utrinque arcte circumvallato; extima ſe obſidione liberaturus: eductis inque aciem diſpoſitis copiis, per nebulæ opportunitatem, hoſtibus, jam ſe victoriam manu tenere ratis, cladem intulit, haud facile reparandam. *Vide e ſeptem Conſtructionibus unam.*

Aliud Valerii Maximi: Carthagine *capta* uxor Asdrubalis *exprobrata* eidem impietate, dextera, lævaque duos filios mortem non *recuſantes trahens*, incendio ſe *flagrantis* patriæ injecit.

Ejusmodi exempla Livii pagina utraque ſuppeditat.

Exemplum Livianæ Brevitatis e *crebro Participiorum uſu.*

Inde Turnus, Rutulique *diffiſi* rebus ſuis ad *florentes* Hetruſcorum opes eorumque Regem Mezentium confugiunt: qui Cære *opulento* oppido *imperitans*, jam inde ab inito, novæ urbis origine minime *lætus*, & tum nimio plus, quam ſatis tutum eſſet, accolis, rem Trojanam creſcere *ratus*, haud gravatim ſocia arma Rutulis junxit.

Participiorum tractandorum imperitus ita fortaſſe feciſſet: Turnus ac Rutuli diffidebant rebus ſuis, *&* ad opes Hetruſcorum, *quæ* tum florebat, & eorum Regem Mezentium confugiunt; qui Cære, *quod* opulentum erat oppidum, imperitabat, & *quia* jam inde ab initio, novæ urbis origine minime lætabatur, *&* tum nimio plus, quam ſatis tutum eſſet accolis, rem Trojanam creſcere rebatur, haud gravatim, &c.

Vernacule in hunc modum.

Az után Turnus, és a' Rutuloſok ſemmit nem reménIvén magokban, a' Hetruskusokhoz, a' kik akkor gazdagok valának,

és

ès azok Királyához, Mezentiushoz folyamodnak A' ki' Cære-névü gazdag városban uralkodik vala, és mivel mingyárást kezdetén az új várasnak, Romának nem örülne; és még akkor-is bizvástabb vélte, mint ſem bátorságos vólna a' lakoſinak, hogy a' Trojának állapotya gyarapodik,, éppen minden vonakodás nélkül társúl adta magát a' Rutuloſoknak hadi ſeregével együtt. En quantum his diffuſus Hungariſmus a ſtricta illa, & eo venuſtiore latina brevitate diſſideat.

Turnus und die Rutuler fiengen an auf ihren Handel zu miß-trauen, und nahmen ihre Zuflucht zu den Hetruriern, ſo damal gar mächtig, und ihren König Mezentio, welcher über Cäre, daß dazumal eine reiche Stadt war, herrſchete, und ſchon Anfangs ſich über den Urſprung dieſer neuen Stadt Rom wenig erfreuete, weil er vermeynte, es werde ſich das trojaniſche Weſen größer machen als es der anliegenden Völkern Sicherheit zuließe: ſo hat er ſich unbeſchwer mit den Rutulern in eine Bündniß eigelaſſen. En quantum diffuſa hæc germanitas a ſtricta illa, & eo venuſtiore latina brevitate diſſideat.

IV. *Quale ad elegantiam adjumenti genus eſt, quas quarto loco dixeras,* obſervationes ſingulares? *Reſ.* Qui ad reſtituendum latinæ linguæ ſuum nitorem, ſuperioribus ſæculis primi operam contulere, obſervationes quasdam ſingulares earum rerum, e quibus antiquæ latinitatis ingenium maxime enitescit, literis tradidere. *Hadriani* Cardinalis opuſculum de Latino ſermone præcipue commendari meretur. Cæteri ſunt: Laurentii *Vallæ* & *Sylvii* elegantiæ; Anton. *Schori* Theſaurus, *Goclenii* obſervationes latinæ linguæ, *Doleti* Epitome, *Vorſtis* de latinitate merito & falſo ſuſpecta? *Borrichii* Vindiciæ; *Cellarii* antibarbarus? *Nieſſi* de ortu latinæ linguæ, &c. Horum libellorum quempiam, cum parabiles ſint admodum, ſibi comparaſſe juverit.

Atqui ad manum nullum habeo. Reſ. Unus inſtar omnium *Flos latinitatis* P. Pomæi eſto. viri de hac literatura optime meriti. Hoc ille libello obſervationes illorum plerasque, quinque *Verborum* ſingulorum, *Nominum*, *Particularum* propius & elegans uſus ſit, pulchre complexus eſt; ut adeo Syntaxis *Particularis* & *Ornata* compellari poſſit.

Quo pacto ejus uſum mihi familiarem reddam? Reſ. Hanc exercitationem, quam magni momenti exiſtimo, deſcribam tibi minutius. Initium facies in principio Tertiæ, atque hac methodo.

Legendus imprimis erit, & attente relegendus quem dixi, Flos latinitatis, certumque hujus lectionis penſum in dies ſingulos conſtituendum. v. g. pagina ſeu folii latus unum, quo pacto totum commode per *tertiæ* & *quartæ* decurſum abſolvetur.

Secundo *repetendum* erit ſtatæ lectionis penſum cum condiſcipulorum aliquo cæteris ſtudioſiore. Repetitionis hæc erit ratio, ut alternas quærentis & reſpondentis partes obeat is. Quæret primus, quæ ſententiis latinis reſpondeat ſignificatio Hungari-

garica vel Germanica? alter viciſſim, quæ Hungaricæ vel Germanicæ Latina. Vide Schema.

Schema:

Quomodo Flos Latinitatis inter duos utiliter repeti poſſit, ſeu privatim, ſeu in ſchola.

Primum, ex. g. penſum eſto: Verba. *Abalieno. Abdico.* Secundum, *Abdico, Abdo, Abduco.* Tertium, *Abeo.* Quartum, *Aberro.* Quintum, *Abhorreo, Abigo, &c,*

Ex hoc penſo rogabit primus, reſpondebit alter, v. g.

Quomodo latine reddis: *Az én bátyám én tőlem el-idegenedett.* Mein Bruder iſt mir Feind geworden. *Alter. Reſ.* Frater meus ſe a me abalienavit.

Prim. Az atyámat tőlem el-idegenitetted? Du haſt den Vater von mir abwendig gemacht? *Al. Reſ.* Patrem vel patris voluntatem a me abalienaſti.

Pr. Valakitűl el-idegenedni? Sich von einem abſöndern! *Al. Reſ.* Se ab aliquo abalienare.

Al. Le-tette a' tiſztet. Er hat abgedanket. *Al. Reſ.* Abdicavit.

Pr. Le-tette a' fő Biróságot? Er hat das Bürgermeiſter Amt aufgeben? *Al. Reſ.* Abdicavit ſe conſulatu.

Pr. Meg-foſztatott tiſztétűl? Man hat ihn ſeines Amts entſetzet *Al. Reſ.* Abdicatus, privatus eſt ſuo munere.

Pr. Ki tagadta fiai közűl? Er will ihn für keinen Sohn erkennen? *Al.* Abdicavit filium.

Hac reſpondendi vice perfunctus, alter e converſo roget priorem.

Quomodo Ungarice, & Germanice reddis? v. g. Frater meus a me ſe abdicavit. *Prim. Reſ. A' bátyám tőlem el-idegenedett.* Mein Bruder iſt mir Feind geworden.

Alt. Abdicavit ſe Magiſtratu? *Pr. Reſ. Le-tette tiſztét.* Er hat ſeinen Amt aufgegeben.

Alt. Se ab Aliquo, aliquem a ſe abalienare? *Pr. Reſ. Valakitűl el-idegenedni, Magátűl máſt el-idegeniteni.* Sich von einem, einen von ſich abwendig machen.

Alt. Abdicat, rejicit, repudiat illum filium. *Pr. Reſ. Ki tagadja ötet fiai közűl,* Er will ihn für keinen Sohn erkennen.

Scriptio, quæ locum habet in germanico, talis erit: Indici, qui Flori latinitatis ſubnectitur, ut ſignificationes latinas e pagina notata, in libello ad id parato adſcribas in hunc modum. Primum in indice Verbum eſt abbitten, adde latinum: *deprecari aliquem, ab aliquo: vel aliquid:* Etwas inſtändig bitten, ꝛc. Abbrechen, *intermittere conſuetudinem, opus, iter, laborem, &c.* Ein Gebrauch, Werk. Reiſe. Arbeit, ꝛc. abbrechen, ꝛc. Scriptio ejusmodi ſingula memoriæ imprimet tenacius, nec operoſus erit admodum, dum aſſiduus ſit, nec unquam intermiſſus labor,

Quid

Quid inde utilitatis capiam: *Reſ.* Qui hanc induſtriam per ſuprema! duas Grammaticæ Claſſes continuaverit. Dii bonis quem ſibi theſaurum juvenili memoria conditum parabit? qua felicitate epiſtolam, narrationem, chriam, carmen, orationem panget; quam venuſtatem ſenilem, quam antiquitatis ſpeciem ſtylo conciliabit ſuo! quam ſolitum jaciet veræ latinitatis fundamentum, reliqua ætate velut aliud agenti ædificandum.

Videris nimium oneris imponere, & præter Syntaxim Generalem, etiam particularem hanc exigere. Reſ. Tingi te potius hoc elegantiarum colore, quam imbui, & methodum ſaltem, fontes, artemque earundem condiſcere velim. Ab juvene docili, avido, tempuſculorum parco, plura opinione præſtari poſſunt. Fortaſſe hæc exercitatio in ipſam ſcholam induci poſſet ea ratione ut Academicis (iis dico, qui præter ſcholæ ordinaria plus aliquid efficere poſſunt, quorumque e denis fere unus eſt aut alter) ſuus cuique æmulus, penſumque utrius paginæ præſcribatur, quod inter ſe repetant. Id tamen liberum cuique, nec niſi volentium eſſe oportebit, neque ſi omittatur, ulli pœnæ obnoxium. Saltem pauculi e multis præclari latini e ſcholis egredientur.

V. *Ut memini, rectum Particularum uſum, quintum dicebas elegantiæ fontem. Reſ.* Præpoſitiones, Conjunctiones, Adverbia intelligo, quæ velut fibræ corpus orationis omne pervadunt. Nulla re latinæ ingenium exprimas melius, ac eas rite tractando. Adeo in parvis his magna venuſtas. Turſellinus primus eam viam prævivit, opuſculo de latinis particulis elegantiſſimo. Quamquam hoc quoque carere poſſit, qui Floris latinitatis partem tertiam de *Adverbiis*, & primo loco, & præ cæteris attentione, ſtudioque majore ſibi familiarem reddiderit.

VI. *Quod eſt poſtremum Elegantiæ comparandæ adjumentum? Reſ.* Verborum apta *Collocatio* Rhetoris quidem hæc ars propria eſt, delibanda tamen tyroni. Cum ad ornatum, ſuavitatemque orationis plurimum interest, quo ordine collocentur verba, ſic ut eadem ſententia, ſed aliter diſpoſita, jam ſeipſa elegantior videatur. Perinde ut capilli iidem, qui impexi horrori erant, pectine compoſiti in ornamentum vertunt. Præcipuas aliquot Collocationes elegantias ex Sylvio depromtas habeto.

Elegantiæ Collocationis.

1. Verbum plerumque periodum terminat Ex gr. Non enim procacitate linguæ, vitæ ſordes diluuntur.
2. *Omnis, nullus, meus, tuus, ſuus,* eleganter in finem periodi rejiciuntur.

Illa *lex turpitudinem habet ſummam, gratiam* nullam. *Si animum inſpiceres* meum.

3. Comparativa & Superlativa tum in fronte, tum in fine periodi.
Agricultura nihil melius; dignius *nihil invenitur.*
4. Cum idem vocabulum repetitur, continenter ponitur.
Amicus amici *conſuetudine gaudet.* Clavus clavo *truditur.*
5. Idem de derivativis intellige.
Oratori orationes *ſunt legendæ.* Deformis deformitate ſua *ne dejiciatur.*
6. Duo contraria itidem continenter ponuntur.
Docti indoctis *præſtant; alii* exultant, lamentantur alii.
7. E numeralibus minor præponitur;
Annus octavus & tricefimus. *Sextus* decimus.
8. Genitivus eleganter ab altero ſubſtantivo voce aliqua interjecta ſeparatur.
Tuarum literarum *admiratus* ſum elegantiam.
9. Inter *magis quam*, nihil interponitur.
Laude delector magis, quam *pecunia.*
10. Particula *quam* elegans eſt inter duos comparativos.
Felicior quam *dicior. Laudas me amicius* quam *verius.*
11. Particula *quam* inter duo nomina eleganter ante comparativum ponitur.
Re quam *verbis liberalior, Ariſtoteles,* quam *Plato doctior.*
12. Item ante verbum malo.
Italiam, quam vitam deſerere malo. *Intelligi me, quam laudari* malo.
13. Inter duo epitheta vox aliqua interjicitur. Magnum *opus omnino, atque* arduum.
14. Continuata duo ſubſtantiva vix ſine particulâ *Et* ponuntur.
Tuis illum officiis & liberalitate adjuva.
15. Vocabula compoſita interdum dividuntur.
Magno *a te opere* peto. Rem *vero* publicam ne *deſere.*
16. Part. *antequam, priusquam, poſtquam* eleganter dividuntur.
Nullas ante *literas accepi,* quam *tu redieras.* Poſt *diem quartam,* quam *in Britanniam ventum eſt,* eam adii. *Parandum* prius *bellum,* quam *gerendum.*
17. Nomen dignitatis Proprio præponitur.
Pontifex Maximus *Clemens.* Cæſar *Carolus.*
18. Cognomina nominibus anteponuntur.
Phalerus *Demetrius.* Montecuculus *Raymundus.*
19. Præpoſitio præponitur poſt *cujus, quorum.*
Cujus *ex amicitia;* quorum *in ædibus.*
20. Accuſativus poſt Infinitivum.
Contemni *te putas.* Mirari *ſe ait.*
21. Participio poſtponuntur *me, te, ſe.*
Viſurum *me ſpero.* Amantem *me redama.*
22. Ablativus abſolutus in fronte vel medio, certe ante verbum ponitur.
Re intellecta *ad te properabo.*

23. Ut ne; loco *ne*.

Operam da, ut ne *fallare*.

24. Inter particulas *ne quidem; non ſolum, non tantum, non modo, ſed etiam*, aliquid eleganter interponitur

Amicitia non *mutua* ſolum *colenda*, ſed. Non *Petrus* tantum, ſed *omnis*. Non pilis tantum, ſed gladiis etiam.

25. Part. *ſi, niſi*, non in fronte, ſed proxime verbum eleganter locantur.

Amantem *ſi negligis:* id ille, ſi fecerit.

26. *Ut* in medio & proxime verbum.

Negotium ut *conficias*, labora. Ita *confuſa eſt oratio*, *nihil* ut primum, nihil *ut ſit ſecundum*.

27. *Qui, quæ, quod*, item: *cum, dum, cur, ne*, eleganter in medio.

Relictum quod *erat*, *arripui*. *Eam cauſam* cum *ſuſcipio*. *Ambulatum* dum *iret*. *Fortunæ vim* ne *experire*.

Non item Poeticis elegantiis licebit uti? Reſ. Inter eloquentiæ corruptæ cauſas putem hanc non eſſe ultimam, quod aliquorum juvenum depravatus guſtus eo iverit, ut orationem ſcripturi, elegantias e Synonimis, gradibus ad Parnaſſum, Flaviſſa, &c. aucuparentur, metaphoris infarcirent omnia, Phraſibusque Poetarum propriis. Qua re nihil perverſius excogitari poteſt. Memini puerum me gemmulas has ſummo ſtudio confectatum, plurimum laudis retuliſſe, ſi malum periodum non aliqua metaphora exornatam afferrem. Habebam inter adverſaria mea.

Neſcio quo novercantis fortunæ ſulere eveniſſe dicam.

Inſulæ nauſeantis naturæ vomitu in orbem ultimum ejectæ. Cum primi anni florerent, jam maturitas autumnabat in vultu. Non expandunt ſe hortenſem in iridem folia, niſi e laboris nubibus pluviæ diſtillatint.

Capillos cogunt in ſuggeſtum; ſed crede mihi, nunquam illo de ſuggeſtu perorarit ſapientia. Sub illa cæſarie nihil reperies, quam Ariſtophanis nebulas, Polyſtrati ſomnia, meraſque tenebras in auguſtiſſimo Capitolio ſcilicet triumphantes.

CAPUT IV:

De Copia latini Sermonis.

Quid intelligitur nomine Copiæ Verborum? Reſ. Ut eandem ſententiam non modo proprie & eleganter, ſed varietate multiplici, aliiſque verborum formulis efferre, ac veluti ceram in alias aliasque formas & modulos transfundere noris: ut cum idem dicis, aliud ſemper dicere videare. Quod ut in omnibus linguis laudi datur, ita in latina mortalibus, qui fuerunt, omnibus

bus ſic antecelluit Cicero. ut *orationis ejus divitias*, varietatem illam non immitabilem, ipſi ejusdem ætatis Oratores diſertiſſimi demirarentur.

Quid utilitatis adfert hæc Copia? Reſ. Prima eſt ac neceſſaria ad Poeticam ac Rhetoricam præparatio. Hærebis in carmine condendo miſere; niſi ſententiam Protei inſtar tamdiu transformare ſcias, dum verba eveniant metro apta. Cæterum uti in rebus omnibus, ita in oratione varietas delectionem habet. Ut colorum, rerumque diverſitate jucunde tenetur oculus, nec concentus ſine tonorum alternis, nec ejusdem ſemper condimenti obſonium, nec invariata eadem veſtis, ut ut pulchra, diu placent, ita nihil faſtidioſius jejuno, inope unius toni & coloris Oratore. Quod vitium Tautologiam, hoc eſt ejusdem inſulſam iterationem Græci appellant.

Quomodo comparanda eſt copia verborum, & quando? Reſ. In ſuprema grammaticæ tentandum aliquid, viaque prænoſcenda; qua deinceps eatur. Comparatur, ut reliqua omnia, exercitatione ac lectione Claſſicorum, Tullii imprimis, in quo uno cornu quoddam habes Copiæ. Quia tamen hæc lectio multorum annorum eſt, ac juvenibus paulo impeditior, Phraſeologiæ interim ſubſidio, alieno nempe peculio vivendum, præceptaque eadem Phraſeologia rite utendi diſcenda ſunt.

Quæ Præcepta affers! Reſ. Generalia quædam de ſententia qualibet, quantumvis ſterili varie commutanda, *Singularia* quædam de iis argumentis quæ frequentius in orationem veniunt. Ars in eo eſt, quod Erasmus quem præeuntem multis in rebus ſequor, ait: ſententiam quandam ſumas, eamque varies quam ſæpiſſime. Qui labor uberiorem afferret frugem, ſi plures inter ſe poſito in medium themate confligerentur. Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur ſinguli; & velut anſa præbita plura quisque inveniet. Qua quidem in re conveniet Milonis illius Crotoniatæ ſolertiam imitari. ut principio bis, deinde ter deinceps ſæpius ac ſæpius variando, ad eam facultatem proficiamus, ut jam ſine negotio centies aut ducenties variare poſſimus.

VARIATIONIS PRÆCEPTA GENERALIA.

Quænam ſunt de Copia generatim præcepta? Reſ. Tres ſunt primarii fontes Copiæ. 1. Synonimia. 2. Enallage. 4. Æquivalentia. *Synonimia* ex Græco σὺν & ὄνομα quaſi Con-nominatio verba ſubminiſtrat diverſa, rem tamen eandem ſignificantia, v. g. domus, ædes. Enſis, gladius. Literæ, epiſtola Charta, papyrus.

I. *Synonimia ſeu Connominatio.*

Quomodo quærenda ſunt Synonima? Reſ. Ejuſdem conſilio vis maxima e bonis authoribus colligenda foret, quia tamen hæc diligentia non hujus ætatis eſt, e Phraſeologia conquirenda erunt, Qua in conquiſitione id cavendum; ne Synonima, quæ in propoſita ſententia Synonima non ſunt, deligantur: v. g. *Parva ſcintilla neglecta magnum ſæpe excitavit incendium.* Reperies pro *excito*, adhortor: quod alienum habet ab hac ſententia ſenſum. Voces namque plurimæ duplicem habent ſignificationem *Propriam*, & ſimilitudinariam, ſeu *metaphoricam*. *Proprie* dicimus: Librum abjicit in terram. *Tranſlate*, animum abjecit. *Proprium* eſt: abducere pecora. *Tranſlatum:* abducere aliquem a vitio. *Propr.* Affigere cruci. *Tranſl.* Animum ſtudiis. *Propr.* Abit domo. *Tranſl.* Abit ira homini, *Propr.* Ablegare foras aliquem. *Tranſl.* Ablegare curas, &c. Cavendum itaque, ne cum Proprium adhibendum eſſet, tranſlatum loco ſuo ſubſtituas. Qua in re judicio aliquo opus eſt. Sunt quædam in ſpeciem idem ſignificantia, quæ tamen plurimum inter ſe diſcrepant, ut *amo, diligo. Abſtinentia, continentia. Ira, indignatio, &c.* De hac tamen differentia religioſum admodum eſſe non oportebit juvenem.

II. *Enallage ſeu immutatio.*

Quid eſt Enallage, & quis ejus uſus? Reſ. A Græco *ἐν in* & *ἄλλος alias*, e quo *ἀλλάζω aliud reddo*, ſeu *immuto*, unde Ἐναλλαγή Enallage *immutato*, ſeu ejuſdem vocis paulum deflexæ variatio. v. g. *Edo* edax, edacitas, peredo, &c. *Amo* amor. amicitia, deamo.. *Prudens* prudentia, imprudens. Fit hæc immutatio I. cum vocis alicujus *figura*, vel *ſpecies*, id eſt *ſimplex* in compoſitam, *primitiva* in derivatam, aut contra mutatur? ſeu cum una pars orationis in aliam, Verbum in Nomen, Subſtantivum in adjectivum vel Adverbium: ac viciſſim convertitur. *Secunda* ſpecies Enallage eſt, cum reliqua attributa Verbi, Nominis. Adverbii deflectuntur; ut modi tempora, caſus, numeri, &c.

Quæ partes orationis utramque hanc Enallagæ ſpeciem maxime recipiunt? Reſ. Verbum & Nomen. Nam. Interjectiones, Conjunctiones, Propoſitiones, Adverbia minimum mutationis admittunt Participia Verbo aut Nominis accenſeri poſſunt. Mutatur ergo *Verbum* in Subſtantivum Nomen. v. g. *diſcernit* nihil, nihil *diſcriminis* habet, *Admiror*, tenet me *admiratio*, Adjectivum in Subſtantivum ut: valde *impudens*, inſignitæ *impudentiæ*. *Facundus*, miræ *facundiæ*. Adverbium in Nomen, ut: *hilariter* vivis, *hilaris* vivis.

Quo-

Quomodo immutantur attributa Verbi? Reſ. In Verbi genus, id eſt vox *Activa* in *Paſſivam*, v. g. Laborantes DEUS adjuvat: a DEO adjuvantur. Contingit multos hæc infamia: hac infamia multi continguntur.

Modus, in *Imperat.* Laborato, & DEUS adjuvabit. *Conjunctiv.* Si labores, DEUS juvabit. *Infinit.* Laborare, eſt DEI opem provocare. *Depone* inimicitiam, Si me audis, *depone* inimicitiam. Bene tibi conſules, cum inimicitiam *poſueris*. Suadeo tibi *ponere &c.*

Tempus, Imperfect. Nullo non tempore Dii laborioſos juvabant. *Perf.* Quis impenſe laborioſus a Deo adjutus non eſt: *Plusquamperf.* Nullum exemplum eſt, quin ſtudioſum hominem ſuperi adjuviſſent. *Futur.* Laborato, & juvaberis. *Trahit ſua quemque voluptas.* Quis eſt, quem non *traheret*, quem non *traxerit*, *traxiſſet*, *traheret* aliquando ſua voluptas.

Perſona, Prima. Laborantes certo a DEO adjuvantur. 2. Labora & juvabere. *Numerus.* Laborantes Dii adjuvant DEUS adjuvat. *Ereptis omnibus ſpem retine. Perſona.* Spem *retineo.* Qui ſpem *retinet*, haud omnia perdidit. *Numer.* Spem retinere.

Ut attributa Nominis mutantur? Reſ. 1. *Caſus.* Laborantes juvantur a DEO. *Gen.* Laborantium curam DEUS gerit. *Dat.* Laborantibus præſto eſt DEUS. *Accuſ.* Laborantes adjuvat. *Ablat.* A laborantibus nunquam fruſtra DEUS invocatur. *Id nuntium mihi gaudio fuit. Gaudii* materia fuit. *Gaudium* attulit. *Gaudio* me implevit.

2. *Numerus.* Laborantem, laborantes. DEUS, Dii. *Genus.* Ut pileum, pileus. Hoc barbiton, hæc barbitus. *Declinatio.* Ut: violens, violentus. Contagium, contagio. Senecta, ſenectus &c.

Idem nomen facile in ſingulos caſus deflectes, ſi verba Genitivum, Dativum, &c. regentia apta applicueris.

Unde petam Enallagem Speciei ac Figuræ? Reſ. E Clavi, ſeu Dictionario Denzleri ac longe expeditius e primitovorum, ſeu Radicum libello, ubi *primitivis*, ac *ſimplicibus* derivata ſua vel *Compoſita* ordine ſubjecta reperies, v. g. Sit varianda ſententia: *Miſero auxiliare.* Quare in Radicum libello primitivum *miſer*; reperies derivata *miſeria*, *miſere*, *miſereor*, *&c.* Compoſita *Miſericors*, *commiſeror*, *&c.* Quære porro an verbum *auxilior* primitivum ſit, an derivativum? Radicum gnarus facile meminerit ejus primitivum eſſe *augeo*, ejus derivata reperies, *augeſco*, *augmentum &c.* Item ab *auxilior* auxilium, auxiliator, &c. Viden, qua ubertate fluat fons immutationis.

III. ÆQUIVALENTIA.

Quid intelligis Æquivalentiæ nomine, quam tertium ajebas Copiæ fontem? Reſ. Dicitur & *Æquipollentia*, Græce ἰσοδυναμία ab ἴσος ſimilis, æqualis, & δύναμαι poſſum, valeo δυνάμαι po-

potentia, valentia. Fit hæc æquivalentia, vocem vel ſententiam contrariis mutando, addita particula negante, v. g. homo diligens, non indiligens. Omnibus gratus, nemini odioſus. Vigilandum eſt. minime dormiendum eſt. Laborantes DEUS juvat, otioſos DEUS averſatur, permitto, non repugno.

Nota autem Æquivalenti huic ſententiæ vel voci, ſuam iterum ſynonimiam, ſuas immutationes eſſe conquirendas. Quæ induſtria. ſi cæteræ omnes abſint, tantam effundet verborum redundantiam ut vel librum de re quapiam ſcripturo nunquam defuturæ ſint formulæ, idem ſemper aliter aliterque exprimentes.

Quid igitur mihi, ſententiam unam, quam poſſum ſæpiſſime variare cupienti faciendum erit? Reſ. Adoleſcenti ingenioſo methodum hanc, nempe felicibus multorum experimentis comprobatam tenendam ſuadeo.

Primo. ut ſententiæ propoſitæ v. g. *Laborantes DEUS adjuvat*, Synonima e Phraſeologia conſcribat. Q. *Laboro, Synon.* Elaboro, contendo, operam do. His vide an non ſua item ſint nova Synonima, v. g. *Contendo. Syn.* Nitor, enitor, curo, conor. Neque hic ſiſtes, ſed novis his alia rurſus Synonima conquires, easque continuato quærendi labore, dum omnino exhauſeris. Eadem accuratione verbum *Adjuvo* excuties. Conquiſita Verba e Nominibus ſeorſim conſcribe

Secundo: Verbis, Nominibus, Adverbiis ſuas e Radicum libello enallages, ſeu derivata & compoſita exſcribes, v. g. *Elaboro*, elaboratio, &c *contendo*. contentio. &c.

Tertio: Pone ſententiæ ejusdem Æquivalentiam a contrariis, *pigros DEUS deſerit.* Hinc ſuam iterum Synonimiam, ac Enallagas, quo dictum eſt modo, colligito.

Cæterum tota hæc Copiæ exercitatio exemplis melius quam Præceptionibus præcipitur. En Schema.

Exemplum Copiæ Verborum pro varianda ſententia: Laborantes DEUS adjuvat.

E Primo fonte Copiæ, Synonimia, vocibus ſingulis; *Laborantes. Adjuvat. DEUS.* Sua Synonima ſunt quærenda.

Quære *Laboro. Syn. Elaboro. Contendo. Operam do.* Quærito rurſus in Phraſeologia. horum Synonimorum Synonima, nempe primum verbi *contendo*, & ſic deinceps in hunc modum: Q. *Contendo. Syn.* Nitor. Enitor Curo. Conor. *Operam do. Syn.* Adminiſtratio. Munus. Studium. Actio. Opus. Cura. *Nitor.* Connitor. Adnitor. Q. *Curo. Syn* Studeo. *Conor*.. Tento. Experior. Id molior. Incumbo Id pugno. Q. *Adminiſtratio Syn.* Curatio. procuratio. Munus Officium. Q. Provincia Q. Munus. Q. *Studium. Syn.* Labor. Q. Actio. *Syn. Actus.* Factum, Negotium. Q. *Opus* - - Q. *Cura* Sollicitudo. Diligentia. Cogitatio. Meditatio.

An-

Angor. Moleſtia. Q. *Studeo - - teneo - . experior* - - Q. Molior. *Syn.* Ago Struo. Machinor. Paro. Comparo. Q. *Incumbo.* - - Q. *Pugno. Syn.* Gubernatio Q. *Officium Syn.* Partes. Q. *Provincia Syn-* Onus Q. *Labor. Syn.* Aſſictatio. Contentio animi-Vigiliæ. Sudo. Aſſiduitas. *Actus. Factum. Negotium. Procuratio. Opus. Syn. Artificium.* Q. *Sollicitudo. Syn.* Moleſtia. *Diligentia. Syn.* Aſſiduitas, ſedulitas. Mentis agitatio. Q *Meditatio. Syn.* Exercitatio. *Ago. Syn.* Tracto. Gero. Agito. Aggredior. *Dimico. Syn.* Colligo. Q. *Certo.* Decerto. Belligero. Q. *Contentio.* Luctatio. Certamen. Dimicatio. Pugna. Q. *Sudo Syn.* Deſudo. Q. *Aſſiduitas. Syn.* Perſeverantia Q. *Exercitatio.* induſtria. Curriculum Q. *Tracto. Syn.* Exerceo. *Gero. Syn.* Adminiſtro. *Agito.* Verſo. inquiro. *Dimicatio.* Diſcrimen. *Pugna.* Certamen. *Perſeverantia.* Conſtantia. *Commotio.* Motus. *Induſtria.* Ars. Solertia Ingenium. *Curriculum* Stadium. Curſus, &c.

Horum Synonimorum Enallagæ ſeu derivata & compoſita.

Enallage Nominum. Opera. Operoſus. Operatio. Operor. Cooperor. Oportet. *Studium.* Studioſus. Studioſitas. Studioſe. *Actio* Actuoſus, Actuoſe. *Cura.* Curator. Curantia. Curioſus. Accuro. Accuratio. Accuratus. Curator. *Officium.* Officina. Labor. Laborioſus. Adlaboro. *Negotium* Negotioſus. Negotior. Negotiator. *Solicitudo.* Solicite. *Diligentia.* Diligenter. *Onus.* Onero. *Contentio.* Contentioſus. *Vigilia.* Vigil. Vigilo. Vigilantia perad invigilo. *Sudor.* Sudo. Deſudo. Inſudo. *Aſſiduitas.* Aſſiduus. Aſſidue. *Sedulitas.* Sedulus. Sedulo. *Exercitatio.* Exerceo. *Luctatio.* Luctor. Reluctor. Obluctor. *Certamen.* Certatio. Certo. Decerto. *Pugna.* Pugnax. *Lucubratio.* Lucubro. *Perſeverantia.* Perſevero. *Induſtria.* Induſtrius. Induſtrie. *Solertia.* Solers, Solerter, &c.

DEUS.

Synonimia. DEUS. Dii. Divi. Divinus. Divinitus. Divinitas. Superi. Cœlum. Cœleſtes. Cœlicolæ. Jupiter. Mars. Hercules. Plutus. Minerva. Juno. Apollo. &c.

Adjuvat.

Synonima. Adjuvo. Juvo. Opitulor. Adminiculor Auxilior. Suffragor. Sublevo. *Quære. Opitulor.* Subvenio. Adminiculor. Fulcio. *Auxilior.* Succurro. Adſum. *Suffragor.* Faveo. *Sublevo.* Suſtento. *Subvenio.* Subſidio ſum. Fulcio. Suſtineo. *Succurro.* Succedo. *Adſum. Faveo.* Studeo. Amo. Complector. *Subſidium.* Perfugium. *Suſtineo.* Tueor. *Amo.* Diligo. Benevolus ſum. *Perfugium.* Portus. Præſidium. Aſylum. *Tueor.* Tutor. Cuſtodio. Foveo. Præſidio. *Diligo.* Charus. *Benevolus.* Amicus. Studioſus. *Præſidium.* Spes. Securitas. *Cuſtodia.* Servo. Obſervo. *Foveo.* Tego. Alo. Retineo. *Charus.* Acceptus. Jucundus *Amicus.* Cupidus. *Spes.* Fiducia. Firmamentum. *Alo.* Nutrio. Paſco. Paſcuus. *Firmamen-*

mentum. Stabilimen. Robur, Vires. *Robur*, Vis. Vires. Firmitas. Nervi. *Vires*. Lacerti. Facultas. Vis. Efficacia, &c.

Hujus Synonimiæ Enallagæ.

Enallage Nominum. *Perfugium* perfugio, confugio. Perfugium. *Benevolus*. Benevolentia. Volo. Voluntas. *Portus*. Littus Portuoſus. *Carus*. Charitas. *Fiducia*. Fido. Fidentia. Confidentia. *Firmamentum*. Firmo. Confirmo. Firmitas. Firmus. *Stabilimen*. Stabilio. Stabilitas. *Robur*. Corroboro. Robuſtus. Nervi. Nervoſus. *Lacerti*. Lacertoſus. *Facultas*, Facilis. Efficacitas. Efficax. *Gratus*. Gratia. Gratioſus. Enallage Verborum. *Adjuvo*. Adjutor. Adjumentum. Adjutorium. *Opitulor*. Opitulatio. Opitulator. Opem. fero. Opulentus. *Subvenio*. Subventio. *Adminiculor*. Adminiculum. Adminiculatio. *Fulcio*. Suffulcio. Fulcrum. Fulcimentum. *Auxilior*. Auxilium. Auxiliator. Auxiliarius. *Succurro*. Succurſus. *Suffragor*. Suffragatio. Suffragium. Suffragator. *Foveo*. Favor. Fautor. Favorabilis. Fauſtus Fauſtitas. *Sublevo* Allevo. Allevatio. Allevamentum. *Suſtineo*. Suſtento. Suſtentatio. *Subſidioſum*. Subſidiarius. *Secundo*. Succeſſus. *Studeo*. Studium. Studioſus. *Amo*. Deamo. Amor. Amicabilis. *Tueor*. Tutor Tutela. Tuitio. Tutus. *Diligo*. Dilectus. Dilectio *Cuſtodio*. Cuſtos. Cuſtodia. *Foveo*. Refoveo. Confoveo. Fomentum. *Præſidio* Præſidium. Præſidiarius. *Alo*. Altor. Alumnus. Alimentum. Alitura. *Tego*. Protego. Protectio. Protector. *Nutrio*. Nuttimentum Nutricius. *Paſco*. Pabulum. Paſtor. Paſcua.

Hanc. tamam e Synonima & immutatione enatam. ſupellectilem in ordinem redegiſſe juverit, v. g.

Laborantes.

Verba.

Elaboro Contendo. Operam do. Nitor. Enitor. Curo. Conor. Adminiſtro. Connitor. Adnitor. Studeo. Tento. Experior. Molior Incumbo. Pugno. Ago. Struo. Machinor. Paro Dimico Certo. Depugno. Tracto. Gero. Agito. Aggredior. Confligo. Decerto. Sudo. Deſudo. Exerceo. Verſo. Inquiro. Operor. Cooperor. Oportet. Adlaboro. Collaboro. Negotior. Solicitor. Onero. Vigilo. Evigilo. Invigilo. Pervigilo. Luctor. Obiuctor. Lucubro. Perſevero.

Adjuvat.

Verba.

Juvo. Opitulor. Adminiculor. Auxilior. Suffragor. Sublevo. Subvenio. Fulcio. Adſum. Faveo. Suſtento. Subſidioſum. Suſtineo. Succedo. Studeo. Amo. Complector. Tueor. Diligo. Benevolus ſum. Tutor. Cuſtodio. Præſidio. Servo. Obſervo. Tego Alo. Retineo. Nutrio. Paſco. Confugio. Fido. Firmo. Confirmo. Stabilio. Corroboro. Sufficio, Allevo. Deamo. Confoveo.

La-

Laborantes.

Subſtantiva.

Opera. Munus. Studium. Actio. Opus. Cura. Curatio. Officium. Provincia. Partes. Labor. Negotium. ſolicitudo. Diligentia. Cogitatio. Meditatio. Contentio, Moleſtia. Onus. Afflictio. Contentio. animi. Vigilia. Suder. Aſſiduitas. Sedulitas Mentis agitatio. Exercitatio. Luctatio. Certamen. Dimicatio. Pugna. Perſeverantia. Induſtria. Curriculum. Stadium. Diſcrimen. Conſtantia. Ars. ſolertia, Ingenium. Curſus.

Adjuvat.

Subſtantiva.

Perfugium. Portus Præſidium. Aſylum. Spes. Securitas. Fiducia. Firmamentum Stabilimen Robur. Vires. Vis. Virtus. Nervi. Firmitas. Lacerti Facultas. Benevolentia. Littus. Charitas. Fidentia. Confidentia. Stabilitas. Efficacitas. Gratia. Adjutor. Adjumentum. Adjutorium. Opitulatio. Opitulator. Subventio. Adminiculum. Adminiculator. Fulcrum. Fulcimentum. Auxilium. Auxiliator. Succurſus. Suffragatio. Suffraginm. Suffragator. Favor. Fautor. Fauſtitas. Allevamentum. Subſidiarius. Studium. Tutor. Tutela. Tuitio. Dilectio. Cuſtodia. Cuſtos. Fomentum. Præſidium. Altor. Alimentum. Nutrimentum Pabulum. Paſtor. Paſcua.

Adjectiva.

Operoſus. Studioſus. Actuoſus. Curioſus. Accuratus. Laborioſus. Negotioſus. Diligens. Vigil. Aſſiduus. Sedulus. Pugnax. Induſtrius. Solers.

Adjectiva.

Charus. Amicus. Studioſus. Benevolus. Acceptus. Jucundus. Cupidus. Gratus. Portuoſous. Firmus. Facilis. Efficax. Auxiliarius. Tutus. Amicabilis. Fauſtus.

Tertius fons Copiæ.

Æquivalentia cum ſua ſynonimia & immutatione

Pigros Deus deſerit.

Pigros.

Qu. *Piger.* *Syn.* Segnis, *Segnis.* languens. *Langueo.* flacceſco. Languidus ſum. Torpeo. Torpeſco. Marceſco. *Languidus.* Tardus Debilitatus. Mollis. Enervatus. Remiſſus. *Torpeo.* Obtorpeſco. *Marceſco.* Putreſco. *Tardus.* Cunctator. Tardo. Cunctor. Indormio, Differo. *Debilitatus.* Fractus. *Mollis.* Effæminatus. Delicatus, *Lentus.* Frigidus. Tener. *Languor.* Deſidia. Torpor. Stupor. *Negligo.* non curo. Deſero. Omitto. *Deſidia.* Inertia. Ignavia. Socordia. Segnicies. *Non curo.* Incuria Incurius. Incurioſus. *Omitto.* Relinquo. Miſſum facio. Non exequor *Inertia.* Negligentia. Nequitia Fuga laboris. *Ignavia.* Iners. Somniculoſus. Reſes. Segnities. *Incuria.* Negligentia. Væcordia, *Negligentia.*

In-

Indiligentia. *Fuga* laboris: Declinatio. Averſio laboris. *Iners.* Vecors. *Dormio.* Cubo Sopior. Quieſco. *Somnus.* Somnio. Quieſco. Conquieſco. *Quies.* Otium. Vacatio. Ceſſatio. Remiſſio. *Averſio.* Averto. Horreo. Abhorreo. Declino. Fugio. Tergiverſor. Vito. Ceſſo, &c.

Deſerit.

Deſero. Deſtituo. Relinquo. Derelinquo. Abſum. Non adſum. Deſum. Recedo ab aliquo. Prætermitto. *Deſtituo,* Deſtitutio. Derelictuo. *Relinquo.* Miſſum facio. Tardo. Diſcedo. *Derelinquo,* contemptio. *Abſum.* Remotus. disjunctus. Faceſſo. *Negligo.* Excludo. Contemno. Curare. omitto. Prætereo *Tardo.* Moror. Differo. Contemno. *Contemtio.* Deſpicientia. Deſpicatui habeo. Sperno. Abjicio. Aſpernor. Nihili facio. Minimi æſtimo. *Remotus.* Alienus. abhorrens. *Faceſſo.* abeo. *Excludo.* portas claudo. *Curare.* demitto. Incurius. *Moror.* moroſus. *Tardo.* Differo. Procraſtino. *Alienus.* Averſus, alienatus. *Abhorreo. Averſor.* Refugio. Defugio Recuſo. Me alio verto. *Alienatus* Infenſus. *Abalieno.* rejicio. *Averto* averſus. Arceo. Removeo. *Refugio.* fugio recedo. *Recuſo.* abnuo. Abnutus. Nolo. *Declino.* Repudio. Repello. Repulſo, Negligo. Faſtidio. *Durus.* Aſper. Inexorabilis. Inclemens. Immitis. Inexpugnabilis. Difficilis. Adverſus. &c. &c.

Pigros.

Verba.

Langueo. Flacceſco. Torpeo. Torpeſco. Marceſco. Putreſco. Tardo. Cunctor. Indormio. Differo. Negligo. Omitto. Relinquo. Non exequor. Cubo. Sopior. Quieſco. Somnio. Dormio. Horreo. Abhorreo. Declino. Vito. Fugio. Tergiverſor. Ceſſo.

Deſerit.

Verba.

Deſtituo. Relinquo. Derelinquo. Abſum Deſum. Recedo ab aliquo. Prætermitto. Tardo. Diſcedo. Faceſſo. Excludo. Contemno. Prætereo. Moror. Differo. Sperno. Deſpicatui. habeo. Abjicio Aſpernor. Nihili facio. Minimi æſtimo. Curare omitto. Procraſtino. Abhorreo. Averſor. Refugio. Defugio. Recuſo. Me alio verto. Rejicio. Averto. Arceo. Removeo. Fugio. Recedo. Abnuo. Repudio. Nego. Nolo. Declino. Rejicio. Repello. Faſtidio. Recuſo.

Pigros.

Subſtantiva.

Remiſſio. Languor. Deſidia. Torpor. Stupor. Inertia. Ignavia. Socordia. Vecordia. Segnities. Pigritia.. Incuria. Negligentia. Nequitia. Fuga laboris. Negligentia. Indigentia. Declinatio laboris. Otium. Vacatio. Ceſſatio. Remiſſio. Torpor. Molities. Lentitudo. Frigus.

Deſerit.

Subſtantiva.

Deſtitutio. Derelictio. Contemptio. Diſpicientia. Abnutus. Duritia. Faſtidium.

Ad-

Adjectiva.

Piger. Segnis. Languens. Languidus. Tardus. Delıatus Mo͏lis. Enervatus. Remiſſus. Fractus. Lentus. Effeminatus. Frigidus. Tener. Incurius. Incuriofus. Iners. Somniculoſus. Reſes Deſes. Negligens. Vecors: Secors.

Adjectiva.

Remotus. Disjunctus. Alienus. Abhorrens. Incurius. Moroſus. Averſus. Alienatus Inimicus. Durus, Aſper. Inexorabilis. Inexpugnabilis. Inclemens. Immitis. Adverſus. Faſtidioſus.

Quid jam hac tanta ſylva faciam? Reſ. Jam hoc tui ingenii. ac judicii eſt, ut e vocibus ſingulis conſtructionem juſtam ædifices, quod fiet, ſi 1. Nominibus verba idonea, quorum magnam copiam ſuppeditat Syntaxis, verbis item apta nomina attribueris. 2. Enallagas modorum temporum, caſuum; &c. admiſcueris. 3. Ad majorem varietatem conciliandam figuris variis: dubitantis, alloquentis, interrogantis, indignantis, optantis, exlamantis, ridentis, lugentis, momentis, docentis, dolentis, timentis, iraſcentis, gaudentis, miſerentis, jubentis, &c. perſonam ſumas. Quæ doctrina etſi jam figurarum Rhetoricarum peritiam aliquam depoſcat, ingenioſo tamen tyroni lucis aliquid item affundet. Vide Exemplum.

Variationes ſententiæ ſupradictæ e præſenti Verborum ſylva conſtructa.

Ut rebus ipſe *operam* dederis, ita a DEO *juvaberis*.
Munere ſuo rite fungentibus *opitulatur* Cœlum.
Student Superi, ſuimet ſtudioſis.
Studium adhibenti dii *adminiculantur*. Dum ab *actione* non deſiſtas, omnia pro te agent ſuperi.
Fac ipſe *opus*, & *auxilia* cœleſtia ne deſpera.
Tibimet *curæ* eſto; & *ſuffragabuntur* boni dii.
Qui *officio* non defuerit, in cœlitum *tutela degit*.
Quamdiu *partes* tuas impleveris, *ſubvenient* laboranti cœlites.
Orna *provinciam* tuam pro viribus, & *ſuppetias* de cœlo expecta.
Mortalium contenti *labores* præ ture conciliant immortales.
Nullum *negotium* aut *onus* deſugienti Divi cæpta *fortunabunt*.
Summa *Solicitudine* res adminiſtrato tuas, aderunt *opitulatores* divi.
Hominum *diligentiam adjutores* dii *ſuffulciunt*.
Cogitationes omnes ad ſe ſervandum conferenti, ſuperum *favor* præſto eſt.
Fruſtra de ſuperis *conſulit*, qui laboris *moleſtiam devitat*.
Si rerum tuarum omni *contentione* ſatagis, *efficacitatem* ſuppeditabit cœlum.
Nitere, quantum potes, *onus* levabunt cœlites.

Vigilias pro ſe agentium *cuſtodiam* Dii ſuſcipiunt.
Sudore magis quam victimis cœleſtia *præſidia* comparantur
Laborandi *aſſiduitas* cæli *favores* provocat.
Hominum *ſedulitatem* ultra conſequuntur de cœlo *adminicula*.
Ne ab *luctatione* abſtitetis, *lacertos* firmabit Hercules.
A quo Deorum victoriam petes, ſi *certamen* timidus refugias?
In omnem *dimicationem* paratos facilis Mars *tutatur*.
Strenue *pugnam* ineuntium Mars ipſe commilitonem agit.
Laborantis *perſeverantiam* læto *ſucceſſu* coronant Divi.
Fautores. habebo Deos, ſi nihil induſtriæ ipſe prætermiſero.
In *curriculo* contende pro viribus, *vires*, *nervosque* firmabit Deus.
Ne laſſare in *ſtadio*, nec enim aliter *bravium* conſequere.
Certum ad Deos *perfugium* habet, qui ſibimet in *diſcrimine* conſulit.
Conſtantia in cæptis Deum *adjutorem* habet.
Impigri navarchi *ſolertiæ* Neptunus ipſe *portum* præparat.
Manu te *ingenioque* juva, tum ſcilicet Herculem voca.
Studioſo homini ſumma eſt quidvis a Deo impetrandi *fiducia*.
Actuoſo homini certum eſt in omni caſu ad Deorum altaria *aſylum*.
Sui *curioſus* curæ eſt Jovi.
Accuratum officii *cuſtodem* ſumma benevolentia complectuntur divi omnes.
Laborioſo aratori Ceres ipſa *alimenta* præbet & *pabula*.
Negotioſorum hominum *conatibus* nunquam ſe Mercurius ſubtrahit.
Diligens eſto, nec quod a te fieri poſſit prætermitte quidquam; tum altaria obi.
Pervigili lucubratori *propitia* adeſt Minerva.
Aſſiduis ipſi Dii *præſident*.
Omnia *cupiunt* cœlites *ſolerti* rerum ſuarum *curatori*;
Sedulus rem tuam exequere, cætera Jovi permitte.
Studentis & *pugnacis* hominis *ſubſidiarii* ſunt cœlites.
Fovet cœlum homines *induſtrios*.
Solicite pro ſe *elaborantibus* in parato eſt Divorum *gratia*.
Contende primum, tum ad cœleſtes *confugito*.
Operam dato, venient in partem operis numina.
Nitere in tempeſtatem, *littus* admovebit Neptunus.
Enitentes in ardua, dii *ſuſtinent*.
Curanti res ſuas, *vires* e cœlo venient.
Conantes Divina auxilia *ſuffulciunt*.
Obniti malis & *obluctari* omni diligentia, validiſſimum eſt precum genus.
Tute *connitere*, ut *fulcrum* Dii ſubjiciant.
In eorum vota facile eſt Numen, qui res ipſi ſuas *adminiſtrant* ſedulo.
Homo ſuis rebus *ſtudens* naviter, Deorum *ſtudium* eſt.

Tenta, audentibus *aſpirat* ſecunda fortuna.
Tibi proſpice, nihil non experire, *favent ſolertibus* cœleſtes.
Age molire quod tuum eſt, ſpondeo te ſuperis in *amoribus* fore.
In *opus incumbenti*. benigni cœli *provident.*
Fortiter *pugnanti* numina volenti *ſubveniunt.*
Strue mœnia, tibi conſule, *ſecuritatem* dii præſtabunt.
Machinare omni contentione, *firmamentum* de cœlo ſpera.
Pro aris, focis impigre *dimicantes* fere voti damnantur.
Temet *propugna*, & *auxiliarios feciſti* Deos.
Legitime *certantibus* ſuperi *robur* adagent.
Si perfunctorie res tuas *tractes*, cave *opitulationem* a cœlo exſpectes.
Res ſuas ſtrenue *gerere*, *confidentiam* in ſuperos parit.
Aggredere fidenter, ne tibi deeſto, efficiendi *vim* haud denegabunt cœlites.
Confligito, nec cede malis, nec de *tuitione* ſuperum deſpera.
Omni vi *decertantibus* certa a cœleſtibus ſubſidia affluunt.
Sudando, teque in partem omnem *verſando*, cœli opem conciliabis.
Inquirito vias omnes, qua exeas: exitum e calamitate pandet aliquis Deorum.
Impigre *operantibus* Deos cooperari non piget.
Facientibus quod *oportet*, facultatem ſuppeditat Numen.
Vin' *ſublevari* a Deo; ipſe tibi Deus eſto.
Negotioſi hominis *tutor* Deus eſt.
Si tui nulla *ſollicitudine* tangeris, qua fronte Deos ſolicitas?
Laborem vitanti nullum & *onus*, *fulcimentum* præbent Dii.
Quamdiu pro te *pervigilas*, in ſuperum *cuſtodia* agis.
Dormire tibi *otianti* Deos ne mirere.
Luctare alacriter, *ſuſtinebit* te cœleſte auxilium.
Obluctare malis, & *fomenta* divinitus reperies.
Qui in labore *perſeverat*, tuto Diis *fidit.*
Allabora, nec *repulſam* metue.
Complicatis manibus orare ſuperos, ridiculum eſt.
Impenetrabile cœlum eſt *languidi* ac *vœcordis* hominis precibus.
Simul ad rem, ſimul ad vota vertitur.
Aras omnes nequidquam obit officii *neglector*
An æquum eſt, iis adeſſe Jovem, qui ſibimet *deſunt*?
An ſuperis partes, quas *negligis*, demandabis?
Queis labor odio eſt, his nemo propitia ſperet Numina.
Otioſorum hominum fletu, ac ploratu nihil moventur Dii.
Precando nihil agit, qui nihil agit.
Dormienti quis Deus vigilabit?
Quis credat hominem ſui *incurium* curæ fore cœlitibus?
Incaſſum ad templorum limina confugiunt, qui laborem *defugiunt.*
Ut precibus ſit efficacitas, fac quod poſes.
Tende ad aſtra manus, ſed calloſas.

Ad preces *ignavorum* & ploratus, obſurduere cœleſtes.
Pro *ignaviæ* adjutoribus haberi, vel minorum gentium Deos dedecet.
Cupis ut in *inertis* hominis penſum ſuccedant ſuperi?
Pigri hominis & calamitoſi nec homines miſeret, nec Deos.
Mitiſſimi Dii ad intereuntium vota *duri* ſunt, & inexorabiles.
Non ſunt dii niſi pro hominibus, qui ſe homines, hoc eſt ad laborem natos meminere.
Nervos ad opus, manus ad cœlum tolle.
Pauci fuere, queis ſopitis urbes in retia egiſſet fortuna.
Supplex idem & otioſus, repulſam mendicat a Diis.
Non deſtituere a ſuperis, niſi ipſe te dereliqueris.
Fruſtra ſuperum opem implorat Ceſſator, ſi vel hecatombem voveat.
Non eſſet honeſtum immortalibus, hominum *deſidiam* opibus alere.
Merito rejicitur a Diis rerum ſuarum actor negligens.
Nec otium probatur ſuperis, nec otioſorum vota.
Erras o piger, qui torporis tui advocatum ſperas Jovem.
Cum nullam quietis partem tibi conceſſeris, tum demum in ſuperum auxilio acquieſce.
Ni tu vacaveris, haud dubie tibi vacabit Jupiter.
Ad ſomniculoſi preces, cœleſtes indormiunt.
De homine ſui oblito, nihil meminere ſuperi.
Niſi ipſe manus admoves, tus incaſſum & victimas effundis.
Deſidendo, ſuperoſque deprecando utrinque actum agis.
Male feriati hominis calamitatem nullæ obteſtationes averruncabunt.
Ecqui bonos ſuperos ſperet, qui ſibi nequam eſt?
Languor orantis ac remiſſio, ſuperos immiſericordes facit.
Si labori parcis lacrimis, votiſque.
Si otio hebeſcas & languore, nullo clamore Deos excitabis.
Ad nubes quidem penetrant deſidioſi hominis vota.
Somno ſe dedere, & in ſuperos transferre negotium, prope impium eſt.
Negligentia obtorpeſcere, & Jovem invocare non niſi ſtultorum eſt.
Si tute procraſtinas, ne mirere tergiverſari Deos.
Ut tute eris ad laborem, ita ſuperos in vota promptos habebis aut lentiores.
Agito quod tuum eſt; ſuis partibus non deerit cœlum.
Deorum auxilium ejurat, qui a labore ſe removet.
Injuria cœli duritiam incuſat mollis homo & operis fugitans &c.

Non ſunt alii præterea Copiæ fontes? *Reſ:* Cum Poeta fueris ac Rhetor, augere licebit ſupellectilem e Tropis fere omnibus; imprimis *Periphraſi* ſeu circumlocutione ejuſdem ſententiæ, a definitione, cauſis, effectis, &c. petita: *Metaphora* ſeu Comparatione &c. Suggerent hæ novas denuo Propoſitiones, quibus ii iterum ſuam Synonimiam, immutationem, Æquivalentiam ſubjeceris, in im-

immenſum creſcet copia. Sit ſententia: *Omnis fere ſententia multis modis variari poteſt.* Ejus *Æquivalentia:* nulla ſententia verbis iisdem alligata. *Periphraſis:* latina lingua valde copioſa eſt. *Æqui.* Minime egena eſt. *Metaphora* quævis ſententia aliis coloribus pingi poteſt. *Vel* alio verborum habitu veſtiri poteſt. Hujus variationis ſupellectilem, & variationem ipſam habeto.

Paradigma aliud in ſententia: Quævis fere ſententia multis modis variari poteſt *:præter Synonimiam, Enallagem, & Æquivalentiam, etiam per Periphraſim & Metaphoram variata.*

Quære. Quævis. *Syn.* quilibet, omnis quicunque, nullus non, univerſus, quis omnium non?

Qu. Sententia Syn. Dictum, oratio, ſermo, ſententia. *Qu.* Multis. *Syn.* Multiplex. *Qu. Multiplex. Syn.* Varius. copioſus. *Qu. Varius.* Diſſimilis, diſpar, diverſus. diſtans, commutabils. Varietate diſtinctus, multiformis. *Qu. Diſſimilis*, cum aliquo diſſimilitudinem habens. *Qu. Diſpar.* Diſparilis. *Qu. Diverſus.* Disjunctus, contrarius, totus fere alius. *Enall.* Diverſitas. *Qu. Commutabilis.* Mutabilis. *Qu. Multiformis. Qu. Modus.* Ratio. *Qu. Variari. Syn.* Diſtinguo, varietatem facio, muto. *Enall.* Varietas. *Syn.* Diſſimilitudo, diſparitas, mutatio. mobilitas. *Qu. Diſtinguo. Enall.* Diſtinctio. *Syn.* Diſcrimen. *Qu. Muto. Syn.* Immuto, permuto, commuto, verto, inverto. *Enall.* Mutatio. *Syn.* Permutatio, converſio. Item mutabilis, mutabilitas. *Syn. commuto. Enall.* Commutatio, commutabilis. *Qu. Verto. Syn.* Flecto. *Qu. Inverto. Enall.* Inverſio. *Qu. Flecto. Syn.* Inflecto. torqueo, contorqueo, detorqueo, verſo. *Enall.* flexibilis, flexio. *Syn.* Anfractus, converſio, flexus. Item flexuoſus. *Syn.* Tortuoſus. *Qu. Torqueo*, contorqueo. *Enall.* Contortio, contortus, contorte, tortus. *Qu Tracto. Syn.* Explico. *Enall.* Tractabilis, tractatio. *Syn.* Explicatio. *Qu. Explico. Syn.* Expono, diſſero, dico, verbis rem amplector, in medio pono. *Enall.* Explicatio, explicatus, us *Qu. Expono.* Exprimo, ediſſero. *Enall.* Expoſitio. *Qu. Diſſero.* Diſputo. *Qu. Exprimo.* Oratione complector effingo. *Qu. Profero.* Promo. *Qu. Diſputo. Enall.* Diſputatio.

Verba. Diſtinguo, muto, immuto, commuto, permuto, verto, inverto, flecto, inflecto, torqueo, contorqueo, detorqueo. verſo, tracto, explico, expono, dico diſſero, exprimo, profero promo, diſputo. oratione complector. effingo.

Subſtantiva. Varietas, diſtinctio, diſparitas, mutatio, mobilitas, diſcrimen, commutatió, converſio, mutabilitas, flexio, flexus, anfractus contortio, tractatio, explicatio. diſputatio.

Adjectiva Varius, mobilis, diſtinctus, mutabilis, commutabilis, contortus, flexibilis, flexuoſus. tortuotus, tractabilis.

Æqui-

Æquivalentia.

Nulla ſententia iisdem verbis eſt alligata.

Qu. Alligo. Obſtringo, ligo, devincio, conſtringo. *Qu. Obſtringo.* Obligo. *Qu. Ligo.* Vincio, colligo conſtringo. *Qu. Devincio.* Vincio. *Qu. Conſtringo.* Arcto, concludo. *Qu. Obligo. Enall.* Obligatio. *Syn.* Authoramentum., ſervitus. vinculum. *Qu. Arcto. Enallag.* Arctus. *Qu. Concludo.* Cogo, claudo. *Qu. Servitus.* Servitium famulatus. *Enall.* Servus, ſervio. *Syn.* Deſervio, ſervitutem ſervio.

Verba. Alligo, obſtringo, ligo, devincio, vincio, arcto, concludo., includo, obligo, cogo, claudo, ſervio, ſervitutem ſervio.

Subſtantiva. Obligatio, authoramentum, ſervitus, ſervitium, famulatus, vinculum, ſervus, clauſtrum.

Adjectiva, Arctus, incluſus.

Circumſcriptio, ſeu Periphraſis.

Ratina lingva valde copioſa eſt.

Qu. Latinus. Romanus. *Enall.* Roma, latium. *Qu. Lingua.* Idioma, ſermo. *Qu. Valde.* Admodum, mirum vel majorem in modum, egregie, non mediocriter, perquam, ſane, quam, impenſe, imprimis. *Qu. Copioſa.* Abundans, uber, dives. *Enall.* Copioſe, copia. *Syn.* Abundantia, ubertas, fertilitas. *Qu. Abundans.* Affluens, circumfluens. *Enall.* Abundo. *Qu. Uber.* Fæcundus, fertilis, ferax. *Enall.* Ubertas uberrime. *Qu. Dives* Locuples, opulentus. *Enall.* Diteſco, divitiæ. *Qu. Affluens.* Refertus, plenus. *Enall.* Affluo, affluentia. Item circumfluens, circumfluo. *Qu. Abundo.* Redundo, ſum dives. *Enall.* Abunde. *Qu. Fœcundus. Enall.* Fœcunditas. *Qu. Fertilis.* Opimus. *Enall.* Fertilitas. *Qu. Locuples. Enall.* Lucupleto. *Syn.* Dito. divitiis augeo. *Qu. Opulentus. Enall.* Opes, opulentia. *Qu. Divitiæ.* Abundantia, &c. *Qu. Redundo.* Supero, ſuperfluo. *Enall.* Redundantia. *Syn.* Profluentia.

Verba. Abundo, diteſco, dito, affluo, circumfluo, redundo, locupleto, augeo, ſupero, ſuperfluo.

Subſtantiva. Copia, abundantia, ubertas, divitiæ, affluentia, fœcunditas, fertilitas, opulentia, profluentia.

Adjectiva. Copioſus; abundans, uber, dives, affluens, circumfluens, fœcundus, fertilis, ferax, locuples, opulentus, reddundans.

Circumſcriptionis æquivalentia.

Latina lingua minime omnium eſt egens.

Quære Egens. Indigens. Cui quæſito opus eſt. *Enall.* Egeo. *Syn.* Mihi opus eſt. Indigeo. Item, egeſtas. *Syn.* Inopia, indigentia.

tia, mendicitas, domeſtica difficultas, paupertas. *Qu. Indigeo. Qu. Inopia. Qu. Mendicitas*, *Enall.* Mendicus. *Syn.* Pauper *Qu. Paupertas*. Tenuitas, anguſtia rei. *Enall.* Pauper *Syn.* Inops, egenus, tenuis, parvis opibus, ac facultatibus, inanis. *Qu. Exiliter. Jejune. Enall.* Exilitas. *Syn.* Jejunitas. *Qu. Exilitas. Qu. Jejunitas. Enall.* Jejunus *Syn.* Aridus. *Qu. Aridus. Enall.* Ariditas.

Verba, Egeo, indigeo, quæſito opus eſt, neceſſarium eſt, deſtituor. deficio.

Subſtantiva, Inopia, indigentia, egeſtas, paupertas, tenuitas, exilitas, exiguitas, anguſtia rei, difficultas, mendicitas, jejunitas, ariditas.

Adjectiva. Pauper, mendicus, tenuis, exilis, anguſtus, arctus, inops egenus, inanis, parvis opibus, exiguus, jejunus, aridus.

Metaphora.

Quævis ſententia aliis & aliis verborum coloribus pingi poteſt.

Qu. Color. pigmentum, fucus, ſpecies. *Enall.* Coloro. *Syn.* Colorem induco. *Qu. Pingo.* pictura exprimo, expingo. *Enall.* pictura, pictor, pictus, pigmentum. *Syn.* Fucus, ornatus. *Qu. Ornatus.* Lux verborum, flos orationis. *Enall.* Ornamentum. *Syn.* Honor, dignitas, inſigne lumen. *Enall.* Orno Exorno, illuſtro. Illumino, decoro, ornatum affero, ornamenta congero, coloro, locupleto, inſtruo. Item ornatu. *Syn.* Politus, luculentus, excultus, comptus, expolitus, nitens, elaboratus. *Qu. Illuſtro*, colluſtro. *Enall.* Illuſtris, illuſtratio. *Qu. Decoro.* Cohoneſto. *Enall.* Decus. *Syn.* Honeſtamentum, &c.

Verba Pingo, expingo, pictura exprimo, coloro, figuro, colorem induco, orno, exorno, illuſtro, illumino, ornatum affero, ornamenta congero, decoro, locupleto, inſtruo, colluſtro, expolio, cohoneſto.

Subſtantiva. Pictura, pictor. pigmentum, fucus, ornatus, lux verborum, flos orationis, honor, dignitas, lumen, inſigne, ornamentum, decus.

Adjectiva. Pictus, coloratus, politus, luculentus, excultus, comptus, expolitus, nitens, elaboratus, illuſtris.

Metaphora alia.

Quævis ſententia alio & alio verborum habitu veſtiri poteſt.

Q. Habitus, forma, figura. *Qu. Forma.* Notio. character; *Enall.* Formo. *Syn.* Figuro, fingo, effingo. Item formoſus. *Enall.* Formoſitas. *Syn.* Pulchritudo. Item formula. *Qu. Figura Enall.*

Figuratus, effiguro. *Qu.* *Fingo* Informo, adorno, adumbro. *Enall.* Figmetum. *Qu.* *Informo.* conformo. *Enall.* Conformatio. *Syn.* Informatio *Qu.* *Veſtio.* *Enall.* Veſtitus, veſtimentum &c.

Verba. Formo, figuro, fingo, effingo, effiguro, infirmo, adorno, adumbro, conformo.

Subſtantiva. Habitus, forma, figura, notio, character, formula, formoſitas, pulchritudo, figura, figmentum, conformatio, informatio.

Synonymia & Enallage.

Quevis fere ſententia multis modis variari poteſt.

Sententiam quamvis *multimodis* facile variaveris, *Varietatem* maximam ſententiæ prope omnes admittunt. Multo diſcrimine orationem quamcunque *diſtinguere* eſt. Sententiolam omnem multiplici verborum *contortione*, ſi artem tenes, tractabis. Innumeris modis dictum idem *converti* poteſt. Mira eſt in varias loquendi formulas ſententiæ cujusvis *mobilitas.* Incredibilem verborum *mutationem* invariata eadem ſententia recipit. Diverſiſſimos in modulos dictionem unam periti *verſare* norunt. Dictum idem variari poteſt toties, ut *commutatum* a ſe atque aliud videri poſſit. Infinitas verborum *permutationes* eadem oratio ſubire poteſt. Superi! in quot modulos a bonis latinis dictiuncula una *flectitur*? ſententiæ ſingulæ in plurimas formas *faciles* ſunt & *flexibiles.* Plurimis *flexionibus* ſententiam quamvis *permutaveris.* Infinities dictum idem docti homines vertunt. In quot flexus ſententia una a docto homine *torquetur*! conſtaret utinam juvenibus, quantum ars valeat, ad ſermonem quemvis aliter atque aliter verbis *effingendum.* Nihil hominis oratione *commutabilius*, ita multipliciter & variæ *contorqueri* ſe ſinit. In maxima verborum diſſimilitudine nihil tamen de ſententia *immutatur.* Quæ omnium oratio eſt, quam in diverſos loquendi modos detorquere non liceat? artis hoc beneficium, rem eandem *diverſiſſimis* formulis complecti. Novis identidem verbis de eadem eruditi *diſputare* ſolent. Idem ſermo aliter atque aliter *explicare* poteſt. Rem ſæpe eandem dicimus verbis inter ſe plurimum diſſidentibus. Imperitus es ſane, niſi magna verborum *varietate* in eodem argumento diu commorari poſſit. Si una de re diſſeres pluribus, cave eadem verborum crambe utaris. Eſtne aliqua cogitatio, quæ una ſolum formula *exprimi* ſe patiatur? Minima ſententiola multimodis *tractabilis* eſt. Expeditius nihil, quam animi ſenſa qualibet aliter atque aliter *efferre:* Inops nimium eſt, qui niſi uno verborum ſono rem unam *explicari* non poſſe exiſtimat. Eandem ſententiam in maxima verborum diſcrepantia nullo negotio retinueris, Longior de eodem argumento *diſpu-*

diſputatio multiplici verborum inverſione *tractanda* eſt. Erit eadem oratio, etſi multa verborum diverſitate contorta, &c.

Æquivalentia.

Nulla ſententia iisdem verbis eſt alligata.

Libera eſt oratio, nec certis ullis verborum limitibus *incluſa*. Oratio nulla eſt, quæ arctis paucorum vinculis *ligetur*. Non ſic in anguſtum cogitur Romana lingua, ut una oratio una verborum formula *circumſcribatur*. Sententia nulla iisdem verbis *conſtringitur*. Pprobroſa forer ſervitus, ſi oratio ad certa duntaxar verba *arctari* ſe pateretur. Certis verborum carceribus nemo latinus *devinciri* ſe ſinit. Amplior Romana lingua eſt, quam ut ſententia ulla uni alicui verborum modulo *obſtringatur*. Nulla ſententia anguſtis verborum terminis definitur. Definito verborum dimenſo oratio nulla *obligatur*. *&c.*

Periphraſis cum ſua Synonymia & Enallage.

Latina lingua valde eſt copioſa.

Da, ſi potes, linguam, cui *copia* major ſuppetat. Ne græca quidem Romana *abundatior* eſt. Inſigni *ubertate* latinum idioma gloriatur. Ut ærarii quondam *opibus*, ſic linguæ copia Romani hodiedum gentes omnes ſuperant. Quam mihi gentem dabis, quæ perinde *copioſe* loquatur? qua in lingua tantam verborum fertilitatem offendas? Non *abundat* verbis ſolum Latinum, ſed propemodum redundat. Putem agrum *feraciorem* nullum quam hunc antiqui Latii. Neſcio Cæſaribus argenti, an Tullio orationis *divitiæ* fuerint majores. Vena *uberrima* latinus ſermo fluit. Græca *opulentiam* æquat, vel antecellit Latina. Quam *fœcundus* ſit Romanus ſermo, experiundo diſces. Tam *locuples* eſt eruditorum hoc idioma, ut augeri nec poſſit, nec debeat. Inexhauſta quadam verborum *abundantia* Latinum circumfluit. Si *ditiorem* proferre novetis per me quidem latinam aſpernaveris. Paulum exercitato latino verba etiam *ſuperant*. Lætiſſima quædam *profluentia* verborum Romani ſermonis perito quovis in argumento deeſſe nequit. De verborum *ſterilitate* non niſi ignavus & in latio hoſpes queri poteſt. Linguis quantumcunque fertilliſſimis fertilior latina eſt. Qui ſtudium adhibuere, *ſuperfluere* etiam ſibi verba ſenſere, &c.

Æquivalentia, Periphraſis.

Lingua latina minime omnium egens.

Parvis nimium opibus eſt, qui lingua tam divite tenuiter, jejuneque ſcribit. Copia citius, quam *inopia* latini laborant. In-

ſcitiam ſuam, quam linguæ *egeſtatem* melius incuſarent juvenes. In Romana paleſtra probe verſatus verborum *inops* eſſe non poteſt, Si per ætatem nondum rerum doctus eſſe potes, ac ne verborum ſaltem *difficultate* labores, laborandum eſt. *Anguſta* penus eſt, quæ in Latio cum verborum *paupertate* conflictatur. Sponte ſe efferunt verba, quæſito vix opus eſt. Ad Romanam linguam pleraque *exiles* fere ſunt & *mendicæ*. Miſeret me juvenum cum verbis ſe *defici* ſcribentes lamentantur. Nec *jejuna* profecto eſt, nec *arida* Romana lingua. Ante Tyberis aquis, quam verborum *flumine* Latinum laborabit. Latinum ſcriptorem, ſi rem tenet, verba *deſtituere* non poſſunt. Nemo ſanus latinæ linguæ *exilitatem* unquam objecerit. Quem nec ingenium, nec induſtria *deſtituerit*, verba deſtituent nunquam.

Metaphora.

Quævis ſententia variis verborum coloribus pingi poteſt.

Novis ſemper verborum *ornamentis* dictum idem *illuminandum* eſt. Eidem orationi alii aliique *colores* induci queunt. Cum eandem orationem nova ſemper verborum *luce illuſtrare* didiceris, diſertus eris. Alia, interque ſe diverſa ornamenta in idem dictum congerimus experti. *Fidem* ſuperat, quam multiplici, varioque *flore* verbulorum exornari idem ſermo queat. Tentando diſces, quam ſine negotio idem dictum multiplici *verborum ornatu cohoneſtetur*. Illuſtrior ſemper ac *nitidior* eadem ſententia reddi poteſt. E nova verborum dignitate *luculentior* usque exiſtet oratio. Qui autem calleat, *potiorem* usque *comtioremque* orationem elaborant. Idem ſermo aliis atque aliis *pigmentis adornatus*, ſe ipſo videbitur pulchrior. Unam ſententiam novo *expolitam* decore *ſplendidiorem* ſe ipſa ac prope novam reddideris. Aliter aliterque *pingi*, fingique ſermo idem poteſt. Aliis aliisque verborum *Inſignibus* eandem ſententiam *decorare*, eloquentium eſt, &c.

Paradigma III.

In Themate admodum ſterili.

Hæc charta eſt valde alba.

Periphraſis ab effectis. Suo candore oculos delectat. 2. Ad ſcribendum invitat.

Metaphora. Cujus non oculos hæ nives perſtringant.

Comparatio. Vernis floribus candidior eſt. Cygnorum candorem ſuperat.

Æquivalentia. Hæc charta minime eſt atra.

Sy-

Synonymia cum Enallage.

Charta hæc valde alba.

Nihil hac charta candidius. Quanta non elegantia albeſcit, quid hujus venuſtate chartæ jucundius? color qui poteſt eſſe ſinceriſſimus, ineſt in hac membrana. In papyro venuſtiore nondum calamum duxi. Nihil vidi purius hac charta, nihil nitidius. Æque venuſta membranula nondum ſub oculos venit meos. Quid eſt candidum, niſi hæc charta eſt? Quis integellam hanc & nitidam lini filiam non exoſculetur? Utinam is, qui in charta reſplendet candor, in hominum moribus eniteſceret? Mundiorem hac papyro fruſtra requiras. Tam bellæ tabulæ Venus ipſa ſuum nomen inſcribat. Nitidiorem hac diphtera; vereor ut invenias. Quid hoc macrocollo caſtius, concinnum magis & politum! Superi, qua ſe venuſtate effert hæc charta! Quis in tam candidula tabula non lubens ſcribat! Macrocollum hoc mira puritate niteſcit. Incorrupto hoc candore nihil caſtigatius. Mirus in hac papyro candor renitet. Incorrupti integerrimique hominis ſimilem hanc chartam dicas.

Periphraſis cum Enallage & Synonymia.

Papæ, ut oculos delectat hujus nitor membranæ!

Intuentes mirum in modum recreat hæc chartæ puritas. Non uſum modo, ſed delectationem etiam ſcriptori præbet. Aſpectum ſane, quam exhilarat talis candor. Lumina intuentium multa voluptate perfundit rara hæc membranæ munditiës. Tenentur ſuſpenſi contuentium oculi a tanta luce. Nulla videndi ſatietas obrepſerit hanc munditiem contemplanti. Tenetur jucunde hoc candore oculus. Non manus ſolum jucunde in hoc æquor excurrit, ſed oculos ſimul hac tanta coloris jucunditate paſcitur. Affigi ſentias oculos ad papyri hujus candorem, cum ſemel inſpexeris. Diutius inſpice, amplius placebit hæc charta.

Periphraſis ſecunda.

Hic papyri candor ad ſcribendum invitat.

Quis non hic literas imprimere geſtiat? Tabellarii manum provocat hæc macrocolli gratia. Non in alia charta nigella Cadmi filiæ pulchrius explendeant. Subeſt in hac chartæ venuſtate quædam ad ſcribendum provocatio. Vel pigrum ſcriptorem hic tabulæ decor trahat. Velut blanditias quaſdam admovet hic chartæ color. Quis talem membranam literis inarare nolit? Sola hac chartæ forma ad ſcripturam excitari me ſentio. Scribendi

quidem tædium in hac charta oboriri non poteſt. Eſt ſua quoque chartæ forma, qua utile charta lenocinium faciat. Aucupari ſcriptoris manum dicas, tantum illicii habet. Nitidiſſimæ membranulæ gratia propemodum in amoribus mihi eſt. Nemo in æquore tam bello ſcribere detrectet. Manum, oculosque ſcriptoris allicit hæc venuſtas.

Metaphora cum ſua Synonymia & Enallage.

Plane nivea eſt hæc membra.

Supra puras nives, nullo tum pede calcatas manu te incidere credes. Nivalem candorem imitatur hæc charta. Si quid nivibus album eſt, magis hæc membrana eſt. Virginali ſane candore gloriatur hæc papyrus, adeo intemerata eſt. Ipſum ebur ad hunc candorem liveſcit. Papyrum hanc non e lino ſed recentium nivium floccis concretam dixeris. Ninxit puto in hanc chartam, tam alba eſt.

Comparatio cum ſua Synonymia & Enallage.

Verni arborum flores huic candori decedunt.

Incredibili nitore hæc charta effloreſcit. Ne ver quidem charta hac floridius ridet. Plane floret & vernat hæc papyrus. Lux quædam candoris oculos ex hac membrana everberat. In papyro florentiore nondum ſcripſi. Ipſe primus arborum honos minus candeſcit. Ad cygnorum colorem charta hæc accedit. Cygneam quandam venuſtatem hic videas. Charta utor gypſatiſſima. Concretum lac te conſcribere exiſtimes. Pluſquam lacteus condor hanc papyrum commendat. Aut lactea eſt hæc, aut lac ipſum liveſcit.

Æquipolentia cum Synonymia & Enallage.

Nihil in hac charta nigroris eſt.

Ab omni labe remotiſſima eſt hæc charta. Parte ſui nulla ſqualet, aut immundior eſt. Quid in pulchello hoc æquore lividum aut ſqualidum? Nihil hic invenuſtum aut luridum, coloris nobilitas minime plebejam hanc chartam probat. Ne umbra quidem maculæ ullius notatur charta hæc. Æthiops fiam, ſi nævum hic ullum detegas. Labeculam ullam ſi hic repereris, magno talento redemero. Nihil in hac papyro noctis, nihil fuliginis. Quis tam mal gnus, qui hujus innocentiam membranæ carbone notet. Ne fortuita quidem labecula huic irrepſit. Oculatus ſit, oportet, qui ſordis aliquid hic detegat. Quæ lynx vel ſuſpicionem aliquam

quam nævi hic inveniat? nihil uſpiam maculatum aut fœdum. Cave, puer tantum candorem per incuriam uſpiam commacules. Hic: quod inquinet; aut oculos offendat, &c. &c.

Habes itidem Paradigma aliud: *Hæc charta valde eſt alba*, idque ea cauſa, ut animadvertas vel in ſteriliſſimo themate, qua dixi, arte ubertatem verborum maximam congeri poſſe.

Exemplum aliud Eraſmus habet: *Semper, dum vivam, tui meminero*, quam ille ſententiam non admodum fœcundam, neque ad varietatem idoneam ait, cum re vera (pa e ejuſdem dictum *ſit*) circumlocutionum ſit perquam fertilis, & in omnibus linguis nulla fere res copioſius efferatur, ac illud *vivere, mori:* voluntatis item ac intellectionis voces cæteris ſunt affluentiores, quas inter, eſt *memini memoria.*

PRÆCEPTA COPIÆ SINGULARIA.

Quænam ais Præcepta Copiæ ſingularia? *Reſ.* Supra allati tres Copiæ fontes generatim rebus omnibus, quæ in orationem cadere poſſunt, multiplicem varietatem ſubminiſtrant. Et e re fuerit, contingere quædam minus quidem generalia; quæ tamen in orationem veniant frequentiſſime: ut ſunt 1. Particulæ Conjunctivæ. 2. Gradus Comparationum. 3. De Virtutibus ac Vitiis. 4. Affectionibus humanis. 5. Actionibus humanis. 6. Variandis particulis.

I. VARIATIO PARTICULÆ, COPULATIVÆ.

Quomodo variantur particulæ Copulativæ? Reſ. 1. Particulis aliis idem ſignificantibus. 2. *Formulis* quibusdam, cum cæteris bonis authoribus, tum Ciceroni maxime uſurpatis.

1. *Particulæ conjunctioni* Et, *æquivalentes.*

Vir eſt doctus & probus.

Et		Et		quemadmodum		ita	
Cum		tum		ſimul		ſimul	
pariter		ac		haud ſecus		ac	
tam		quam		ut		ita	
non minus	doctus	quam	prudens	non tantum	doctus	ſed &	probus
ex æquo		atque		non modo		verum etiam	
æque		ac		juxta		Et	
æque		atque		ſimiliter		ac	
perinde		ac		non ſimiliter		ac	
				tum		tum	

Sic dices: Vir eſt cum doctrinæ laude, tum pietate præſtans. Ut doctiſſimus, ita integerrimus. Æque literatus atque incor-

 ru-

ruptus. Exquiſite doctus itidem ac probus. Doctiſſimus idem ac vir optimus. Vir ex æquo eruditus ac probus. Non tantum doctus, ſed & probus. Simul inſigniter eruditus, ſimul integritatis maximæ. Vir optimus quoque, non modo doctiſſimus. *Haud* ſecus, juxta eruditus ac probus, &c.

2. *Formulæ*, ut haud minore probitate, quam doctrina præditus. Præterquam quod doctus, etiam optimus eſt. De quo dubites, doctior ſit, an melior?

In quo doctrina cum probitate ex æquo certet.
Qui literarum laudem æquarit vitæ ſanctimonia.
Cujus eruditioni par morum integritas reſpondet.
Qui cum inſigni probitate, parem literarum laudem copularit.
Summa quidem eruditione, virtute tamen neutiquam inferior ſe ſe.
In literis egregius, nec ſui diſſimilis in probitate.
Qui doctrinæ decora pari cum probitate conjunxerit.
Cujus virtutem non minus quam eruditionem ſuſpicias, &c.

II. VARIATIO GRADUUM.

Quæ eſt variandi ratio gradus poſitivi? Reſ. Variatur itidem particulis augentibus, minuentibus. Præpoſito *præ*, comparative æquivalet, ut homo prælongus. *per* pro ſuperlativo: homo perdoctus. Res perdifficilis. Talia item ſunt adverbia:

Perquam literatus		ſummopere eruditus	
quam		imprimis	
ſane quam		in paucis	
nimis quam		majorem in modum	
valde		mire	
egregie		exquiſite	
haud vulgariter		oppido	
inſigniter	Doctus	ſupra modum	Doctus.
magnopere		præter modum	
maximopere		ſingulariter	
unice		impendio	
eximie		impenſe	
effuſe		abunde	
affatim		ſi quisquam	
plusquam		dici nequit quam	

Minuitur poſitivus inhas formulas; homo ſubtriſtis, ſubtimidus. Nonnihil agreſtis. Utcunque doctus. Aliquantulum moroſus. Homo dicaculus, putidulus, vaniculus. Non omnino indoctus.

Quomodo variatur comparativus? Ex particulis nonnullis perinde ac poſitivus. Secundo verbis præcellentiam ſignificantibus. Particulæ ſunt:

Lon-

Longe facundior Platone Cicero.
Multo, nimio eloquentior Platone divino Tullius.
Multis partibus uberioris ſapientiæ Plato quam Tullius.
Pecuniæ appetentior, quam gloriæ.
Magis appetens pecuniæ, quam &c.
Opum cupidus *potius*, *quam* laudis.
Non tam gloriæ appetens, *quam* pecuniarum.
Minus honorum cupidus, *quam* divitiarum.
Haud perinde laudi inhians, *quam* nummis cumulandis.
Haud æque, ac, &c.

Verba præcellentiam ſignificantia ſunt, v. g.

Præſto,	excello,	antegredior,
anteſto,	prægredior,	antevenio,
præeo,	præverto,	anteverto,
ſupero,	præfero,	cedo,
ſupergredior,	præhabeo,	decedo,
excedo,	antepono,	poſthabeo,
poſt me relinquo,	præpono,	poſtpono.
anteeo,	antecedo,	ſecundus ſum,
antecello,	antecello,	poſterior ſum.

V. g. Juvenis cæteris diligentior.
Diligentia reliquis *præſtat*, *anteſtat*, *præit*.
Reliquos *vincit*, *ſuperat*, *excedit*, *poſt ſe relinquit*.
Æquales induſtria *anteit*, *antecedit*, *antecellit*, *antegreditur*, *antevenit*.
Æquales vel æqualibus ſtudio *præcellit*, *excellit*, *prægreditur*, *prævertit*.
Æqualibus *præferendus*, *præhabendus*, *anteponendus*.
Cujus diligentiæ *cedant* reliqui, *poſtponendi*, *poſthabendi*, *ſecundi*, *poſteriores ſunt*.

Quomodo variatur ſuperlativus.

Ref. Particulis: *longe*, *facile*. *v*, g. Diſtiſſimos.

2. Cum hic gradus rem maxime extollat, imprimis variandum erit generale vocabulum, *omnis*. Cujus Synonima vel æquipollentia ſunt; *Cunctus*. *Univerſi*. *Quiſque*. *Unusquisque*. *Quiſcunque*. *Quilibet*. *Quivis*. Item: *Quantuſcunque*. *Quotcunque*. *Qualiſcunque*. Huc pertinent adverbia: *Utcunque*. *Quantumcunque*. *Quantumvis*.
Nullus non. *Nemo non*. *Quivis non*. *Haud quiſquam*. *Quantum eſt hominum*. *Quidquid eſt hominum*.

3. Valent hæc Synonima ſequentibus formulis, quibus principatus ſignificatur, adjunctæ:

Ci-

Cicero quo non alius eloquentior. Homo quidvis potius quam indoctus. Doctrina nulli inferior.
Eruditionis palmam omnibus præripit.
Eloquentiæ arcem tenet.
Facundia nullo non prior, potior.
Facundiæ primas haud dubie obtinet.
Præter ceteros eloquens.
Facundus ultra humanum modum.
Primus haud dubie Oratorum Cicero.
Unicus prope in civitate opulentus.
Tam dives, ut cum eo nemo omnium conferri poſſit.
Doctus adeo, ut magis non poſſit.
Tam eloquens, ut nemo ei æquandus.
Adeo doctus, ut parem habeat neminem,
Opulentus, quam qui maxime.
Solus prope Orator. Cujus facundiæ nemo principatum deneget,
Supra mortales omnes eloquens.
Quis eſt, qui ei ſe comparare auſit?
Quem reperies æque opulentum?
Opulentus omnes longo poſt ſe intervallo relinquit.
Opulentia nulli ſecundus.
Facundiæ laude nemine poſterior,
Dominatur, regnat in pulpito.
Opibus procul a ſe relinquit omnes.
Quem unum nemo exæquet.
Doctrina in eo tanta, quantum homo capere poſſit,
Cui omnes merito concedant, cedant.
Cui comparatus nemo non infacundus videri ſqueat.
Exemplar omnis facundiæ Cicero.
Cujus doctrinam nemo aſſequatur.
Ad tantam facundiæ laudem quis eſt, qui aſpiret?
In opibus, ut ad illum, præ illo quiſque egenus videatur.
Quo quantumcunque docti minus ſe doctos profiteantur.
Quo facundius excogitari nihil poſſit.
Signifer quidam, dux, lumen, theſaurus omnigenæ doctrinæ.
Quicum nemo in contentionem venire poſſit.
Doctior quam credi poſſit.
Sine controverſia quovis hominum eruditior.
Cujus eloquentiam nulla cujusquam qualiscunque facultas æquiparet.
Ad cujus eruditionem nemo unus accedat.
Cujus doctrinæ addi nihil poſſit.
Tanta illi opulentia, quanta poteſt eſſe maxima.
Omnium conſenſu ditiſſimus.
Orator eſt ſingularis, ſine æmulo.
Nihil uno illo facundius.

Cui

Cui collatus, nemo non minor ſit.
Modulum humanæ doctrinæ excedit.
Facundia immane quantum præit, præcurrit diſertos omnes.
Multi videntur, hic unus diſertus eſt.
Utcunque doctos tulerint ſecula, parem non tulere.
Omnes a tergo relinquit.

4. Variatur item Superlativus eleganter per. *Hyperbolam*, ſeu Superjectionem ita dictam Rhetoribus, quod rem ultra verum extollat; vel comparationem aliquam e Fabulis, Hiſtoria, natura ipſa petitam, ut ſi dicas: ipſa nequitia nequior. Monſtro monſtroſior. Facundia eloquentior. Peſte nocentior. Luce clarior. Nocte tenebroſior. E *Fabulis*. Jano providentior. Cœlo antiquior. Cybele facundior. Gigantibus audacior. Ganymede formoſior. Icaro magis temerarius, Mercurio facundior. Æolo levior. Sileno ruſticior. Satyro fallacior. Venere formoſior. Rhadamanto juſtior. Cerbero acerbior. Hercule robuſtior. Atreo crudelior. Theſeo fidelior. Achille generoſior. Therſite ſtolidior. Uliſſe callidior. Neſtore annoſior. E *rerum natura*. Vitro fragilior. Anguilla lubricus magis. Melle dulcior. Nive candidior. Oleo tranquillior. Buxo pallidior. Glacie frigidior. Pluma levior. Morte odioſior. Fonte purior. Pumice aridior. Euripo volubilior. Oculis clarior. Stipite tardior. Muliere loquacior. Cervo vivacior. Lepore timidior. Vulpe fraudulentior. Aſello tardior. Hirco falacior.

Ex Hiſtoria.

Numa religioſior. Tarqinio ſuperbior. Scipione felicior. Pompejo major. Graechis ſeditioſior. Catone ſeverior. Fabio lentior. Hannibale vafrior. Nerone atrocior. Tiberio callidior. Trajano melior. Iro pauperior. Craſo ditior. Socrate ſanctior. Chryſippo acutior. Lynceo perſpicacior. Ariſtide juſtior. Alcibiade nequior. Cleopatra mollior. Milone fortior.

III. VARIATIO VIRTUTUM, AC VITIORUM.

Quomodo varientur virtutum ac vitiorum nomina, de quibus ſermo incidit toties? Reſp. Primum eſt, ut ſubſtantivum adjectivo immutes ac viciſſim. Ut probus, probitas. Fortis. Fortitudo. 2. Hæc Adjectiva cum verbo *ſum* varie efferuntur, nempe in *Genitivo*; Singularis conſtantiæ vir; vel *Ablativo* magna humanitate eſt. *Vel:* cui ſumma humanitas. 3. Multum ad varietatem & elegantiam valent Adjectiva quædam, quæ tum perſonæ, de qua ſermo, tum virtuti ipſi tribuuntur, v. g.

Per-

Perſonæ.

Excultus.	Perpolitus	Ornatus.
Inſtructus.	Nobilis.	Clarus.
Præſtans.	Paucis conferendus.	Nemine inferior.
Florens.	Illuſtris.	Eximius.
Inſignis.	Conſpicuus.	Exornatus.
Conſpiciendus.	Præditus.	Spectabilis.
Summus.	Facile Princeps.	Inclytus.
Celebris.	Eminens.	Fulgens.
Affluens.	Abundans.	Notiſſimus.

Virtuti.

Commemorabilis	Ratus.	Exquiſitus.
Singularis.	Non vulgaris.	Præcipuus.
Excellens.	Egregius.	Summus.
Divinus.	Luculentus.	Exploratus.
Incomparabilis.	Admirabilis.	Ingens.
Illuſtris.	Præſtans.	Eximius
Infinitus.	Conſpicuus.	Eminens.

Incredibilis. *Raræ* modeſtiæ juvenis. *Commemorabili* pietate mater. *Exquiſita* prudentia ſenator. *Singulari* humanitate hoſpes. *Non vulgaris* religionis ſacerdos. *Precipuæ* ſolertiæ famulus. *Excellente* beneficentia patronus. *Egregiæ* docilitatis adoleſcens. *Summa* morum gravitate ſenex, &c.

Divina quadam manſuetudine *præditus* princeps.
Ad omne decorum *excultus.*
Luculenta humanitate *perpolitus*
Explorata conſtantia *præditus.*
Incredibili ſapientia *inſtructus.*
Incomparabili generoſitate *clariſſimus.*
Admirabili morum integritate *præſtans.*
Eximia moderatione *conſpicuus.*

4. Majorem varietatem creabit æquivalentia, ſi nempe per negantes formulas vitium oppoſitum, aut ſi de vitio ſermo eſt, virtutem removeas. Virtutum, ac vitiorum indiculum attexere viſum eſt.

Indiculus virtutum, & Vitiorum.

Sapientia, ſapiens.	Stultus, ſtultitia.
Sagacitas, ſagax.	Stolidus, ſtoliditas.
Docilitas, docilis.	Stupidus, ſtupiditas.
Lepor, lepidus.	Inſulſus, inſulſitas.
Induſtria, induſtrius.	Ignavus, ignavia.
Ingenuitas, ingenuus.	Ruſticus, Ruſticitas.
Concinnitas. importunus.	Inconcinnus, importunitas.

Sin-

Sinceritas, ſincerus.	Aſtutus, aſtutia.
Simplicitas, ſimplex.	Doloſus, dolus.
Subtilitas, ſubtilis,	Fatuus, fatuitas.
Decorum, decorus.	Ineptus, ineptia.
Urbanitas, urbanus.	Inurbanus, inurbanitas.
Circumſpectio, circumſpectus.	Temerarius, temeritas.
Gravitas, gravis.	Levis, levitas.
Juſtitia. juſtus.	Injuſtus, injuſtitia.
Prudentia, prudens.	Imprudentia, imprudens.
Abſtinentia, abſtinens.	Avarus, avaritia.
Affabilitas, affabilis.	Moroſus, moroſitas.
Beneficentia, beneficus.	Tenax, tenacitas.
Benignitas, benignus.	Invidus, invidia.
Benevolentia, benevolus.	Malus, nequam, malitia.
Fortitudo, fortis.	Timidus, timiditas.
Charitas, charus.	Inimicus, inimicitia.
Caſtitas, caſtus.	Luxuria, luxurioſus.
Conſtantia, conſtans.	Mutabilis, mutabilitas.
Continentia, continens.	Incontinens, incontinentia.
Comitas, comis.	Arrogans, arrogantia, faſtus.
Manſuetudo, manſuetus.	Crudelis, crudelitas.
Pietas, pius.	Impius, impietas.
Diligentia. diligens.	Negligentia, negligens.
Solertia, ſolers.	Iners, inertia.
Spes, ſperans.	Deſperans, deſperatio.
Fidelitas, fidelis.	Perfidus, infidelitas.
Generoſitas, generoſus.	Humilis, humilitas.
Gratus animus.	Ingratus, ingratitudo.
Modeſtia, modeſtus.	Ambitioſus, ambitio.
Moderator, moderatus.	Immoderatus, petulantia.
Humanitas, humanus.	Inhumanus, inhumanitas.
Innocentia morum, innocens	Licentioſus, licentia.
Liberalitas, liberalis.	Sordidus, prodigalitas.
Miſericordia, miſericors.	Durus, feritas.
Munditia, mundus.	Vanus, vanitas.
Obedientia, obediens.	Pervicax, contumacia.
Patientia, patiens.	Impatiens, impatientia.
Pudicitia, pudicus.	Impudicus, impudicitia.
Pudor, pudicus.	Impudens, impudentia.
Puritas, purus.	Impurus, impuritas.
Religio, Religioſus.	Superſtitioſus, ſuperſtitio.
Sobrietas. ſobrius.	Ebrius, gula.
Studioſitas ſtudioſus.	Piger, torpor.
Taciturnitas, taciturnus.	Garrulus, ſcurrilitas.
Temperantia, temperans.	Intemperans, intemperantia.

Negantes ejuſmodi formulæ ſunt: *Minime, nihil minus quam, cui nihil ineſt. In quo nihil reperias. Remotus & Alie-*

Alienus, *Abhorrens*. *Vacuus*. De vitiis vero *averſus*. *Inops*. *Deſtitutus*. *Ignarus*. *Immemor*. *Expers*. *Derelictus*. *Oblitus*, &c.

Liberalis. Minime ſordidus.
Abſtinens. Nihil cupidus.
Fidelis. Nihil minus quam perfidus.
Caſtus. Remotus ab omni luxuria.
Sincerus. Abhorrens a malo dolo.
Ingenuus. Ab omni ruſticitate remotus.
Gravis. A levitate alienus, &c.

De Vitiis.

Crudelis. Omnis humanitatis oblitus.
Ambitioſus. Ab omni modeſtia deſtitutus.
Petulans. Moderationis immemor.
Impudens. Pudoris inops.
Incultus. Ab omni lepore derelictus, &c.

IV. VARIATIO AFFECTIONUM HUMANARUM.

Quomodo variantur ea, quæ ad humanas affectiones pertinent? Reſ. Affectiones hæ, quibus nempe varie afficiuntur homines, etiam *motiones* vocantur. & *perturbationes*, & vulgari nomine *paſſiones*, quod iis graviter perturbentur, & angantur animi. De earum numero diſputant Philoſophi. Aliæ *vehementes* ſunt ſeu violentæ, *leviores aliæ*. Inter vehementes ſunt: amor, & quæ huc pertinent; cupiditas, ſeu cupiditates, libidines, avaritia, deſiderium *Ira*, odium, indignatio, invidia, vindictæ ſtudium: furor, audacia, rabies. *Dolor*, triſtitia, ſollicitudo; anxietas, deſperatio, timor. *Lenioribus* accenſentur ſpes, miſeratio, lætitia, &c.

Hæ perturbationes gradus ſuos habent, & naturalem progreſſionem. *Primo* enim *arcere* a me iram v. g. ſtudeo. 2. Tum cauſa aliqua *moveor* ad iram; itaque 3. *Concipio* iram; ſubinde 4. *Augetur* ira. 5. *Sum*, verſor in ira. 6. Alias *minuitur*, & 7. tandem a me *deponitur*. Singuli gradus varietatem admittunt latiſſimam, quæ non affectionibus tantum ſupra memoratis, ſed & magnam partem virtutibus, vitiiſque cum delectu attribui poteſt & applicari, excepto gradu quinto *ſum*, *verſor in ira*; quæ enim ad id variandum infra ſubjicientur verba, violentis affectibus maxime conveniunt.

I. *Quibus modis variatur:* Arcere a ſe affectionem? Reſ.

Declinare		occurrere	
Repellere		obluctari	
Vitare	amorem	opponere ſe	amori.
Excludere		repugnare	
Defendere		reſiſtere	
Iter obſepire		abſtinere.	ſe ab amore.
Viam præſtruere		continere	
Auditum præcludere		immunem eſſe ab	amore.
Reniti	amori	obmunire ſe	
Obſiſtere		pugnare	in amorem
Prævertere		prohibere	a ſe amorem.
Obſtare.			

Ex. gr. Declina quantum potes, longe a te repelle, caute devita, exclude a te cupiditates effrænatas. Obſiſte principiis, viam præclude, occurre, præverte libidinum fomentis, immunem te ſerva, contine te ab ira, &c.

II. *Qui variatur illud:* moveri, incitari ad affectionem aliquam? Reſ.

Incitare		inflammare	
Irritare		incendere	
Pellicere		irretire	
Illicere	aliquem ad vel in iram	illaqueare	aliquem amore.
Allicere		conſtringere	
Movere		afflare	
Commovere		illigare	
Infligere		conſtringere	
Pertrahere		ciere	
Impellere	aliquem ad vel in iram	creare	
Adducere		afferre	
Conjicere		offerre	
Pertrahere		infigere	alicui amorem.
Trahere		injicere	
Sollicitare	aliquem ad vel in iram	conflare	
Agere		obtrudere	
Redigere		ingerere	
		inſerere	

Ex. gr. Dictis obſcænis facile ad inhoneſta, amores, libidines trahuntur, pelliciuntur, incitantur, &c. adoleſcentes improvidi. Levi ſæpe momento inflammamur, incendimur, exardeſcimus, irretimur inanium rerum deſiderio. Unicum verbulum ei magnum dolorem injecit, afflavit, concivit, obtulit, &c.

III.

III. *Ut variatur:* Concipere ſeu admittere affectionem aliquam? Reſ.

Addicere Dedere Tradere Committere Permittere Patefacere Viam pandere	ſe dolori	haurire deguſtare concipere ſuſcipere deliberare admittere ingredi	dolorem.
Aditum præbere Locum dare Cedere Succunbere Concedere	dolori	incidere prolabi delabi agi invadi	in dolorem.
Naſcitur Oritur Oboritur Progignitur	dolor	exardeſcere capi tangi, vinci	dolore.
		contingi immigrat	in me dolor.

Ex. gr. Victus tandem ceſſit, ſe dedit, permiſit, patefecit, aditum dedit voluptati. Cupiditate tactus, caput eſt. Amor in eum immigravit. Ex aſpectu uno ingens in ejus animo ortus, enatus ardor. Incidit, delapſus eſt in amores. Hauſit totis pectoribus, ſuſcepit, admiſit amorem, &c.

IV. Augere Affectionem.

Acuere Exacuere Alere Paſcere Nutrire Amplificare Exaggerare Armare Intendere Confirmare Corroborare Augere Fovere.	timorem	augere fovere adoleſcit ingraveſcit incrementum capit creſcit gliſcit	timor.
		fomentum dare acceſſionem facere.	timori.

Ex. gr. Ejus rei memoria mirum in modum intendit, acuit, exaggeravit, corroboravit hominis triſtitiam. Ex ea commemoratione crevit admodum, invaluit, adolevit doloris acerbitas, &c.

V.

V. Eſſe, verſari in perturbatione.

Perculſum eſſe
Percitum
Æſtuare
Exæſtuare
Agitari
Agi
Subigi
Angi
Exerceri
Ardere
Cæcari
Obcæcari
Calere
Accendi
Capi
Fervere
Flagrare
Duci
Inflammari
Affligi
Afflictari
Furere
Languere
Ligari
Conſtringi
Impelli
Impleri
Repleri
Opprimi
Diſſolvi
Attineri
Offuſcari
Urgeri
Perire
Concitari
Mergi
Emori
Interimi
Diſcerpi
Exedi
Erodi
Confici
Differri
Configi

} Amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudio, triſtitia, ſollicitudine.

Implicari
depravari
corripi
abripi
irretiri
mancipari
inſanire
ſtimulari
efferri
efferari
vinci
abſorberi
obſtringi
torpere
tumere
turbari
perturbari
affici
confundi
elidi
permiſceri
commoveri
enervari
obnubilari
depaſci
indulgere
obſequi
ſervire
morem gerere
parere
obtemperare
morigerari
ſatisfacere
dedere ſe
tradere
ſauciari
conſauciari
vulnerari
torreri
diſtrahi
convelli
tabeſcere
torqueri
vexari

} Amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudio, triſtitia, ſollicitudine.

Frangi Laniari Diſcruciari Excruciari Raptari Morderi Dilaniari Sterni Cruentari.	Amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudio, triſtitia, ſollicitudine.	devorari uti confodi exulcerari jugulari excarnificari lacerari divelli	Amore, cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudio, triſtitia, ſollicitudine.

Ex. gr. Homo metu perculſus, percitus, ſui impotens. Homo ardens ira, æſtuans, cæcus, obcæcatus, fervens, flagrans, inflammatus iracundiæ facibus, &c, invidiæ ſtimulis confoſſus, laniatus, cruentatus, convulſus, commorſus, &c. Torquent hominem, devorant, urunt, jugulant cupiditates effrænatæ. Indulget maleſanus libidinibus ſuis, morem gerit, &c.

VI. Affectionem minuere.

Domare Hebetare Cohibere Frangere Placare Infirmare Levare Sedare Caſtigare Frænare Delinire Demitigare Placare Diſſipare Coercere	iracundiam.	Temperare refrænare emendare comprimere oppugnare premere ſanare corrigere moderari refrigerare inhibere mollire eripere ſupprimere	iracundiam.
Modum ponere Mederi		deficit ſubſidit frigeſcit migrat remittit	iracundia

Ex. gr. Amicorum monita domuere utcunque, hebetarunt, placarunt hominis impotentiam. Exemere homini furorem. Ex eo nuncio remiſit, ſubſidit, lenitus eſt paulum dolor. Philoſophia hominis ardentem indolem correxit, ſuppreſſit, emollivit, temperavit; caſtigavit, fregit, &c.

VII. Affectionem deponere.

Explicare disjungere expedire depurgare eliberare exolvere abſolvere abſtrahere evolvere eripere avertere	ſe a dolore	Abdicare egerere ejicere rejicere ejurare ablegare relevare proſcribere amoliri amittere miſſum facere exonerare depellere ponere repudiare abrumpere exſtinguere reſtinguere extirpare eradicare	dolorem.
evellere exuere ſegregare expugnare eradere ſubmovere excludere ſecludere exturbare abigere exigere	ex animo dolorem	exterminare eliminare	ex animo dolorem.
finire profligare fugare, vincere	luctum	eruere extrudere	luctum.
deſerere renunciare iræ migrat exareſcit exoleſcit deſinit emoritur	amor	excutere transfugit decedit remittit interit extinguitur conquieſcit	dolor.

Ex. gr. Totus a ſe alius eſt, amores omnes animo ejecit, amovit, eraſit, abegit ſuo, ut jam non eundem hominem crederes. Reſtincta, oppreſſa tandem eſt illa libidinum ſævities. Segregavit a ſe, disjunxit amores, ſe ab amoribus ſegregavit. Conquievit; remiſit, deceſſit, excuſſus, eliminatus; exterminatus eſt furor, &c.

V. VARIATIO ACTIONUM HUMANARUM.

Qui variari poſſunt ea, quæ actionem humanam ſignificant? *Rſ.* Quamvis etiam de rebus naturalibus, &c. artefactis co-

pioſe loqui liceat, varietatem tamen maximam ſibi comparare oportebit in his, quæ ad actiones humanas pertinent, nempe & conſuetudinis quotidianæ, ac Poeticæ, Rhetoricæ, Hiſtoricæ princeps materia, ac prope unicum argumentum. Præcipuæ creberrimæque in ſermonem venientes actiones ſunt: bellum gerere, Pacem icere, literis ſtudere, cauſas agere, ædificare, mercari, magiſtratum gerere, &c.

Ad elocutionis varietatem eadem hic, quam de Affectionibus ſupra attulimus, methodus ſubſerviet, aut paulum deflexa. Habent enim & noſtræ actiones progreſſiones ſuas, gradusque inter ſe communes, ut:

1. *Cogito* de bello, pace, &c.
2. *Dubito* quid eligendum.
3. *Moveor* rationibus, authoritate, &c.
3. *Statuo* rem amplecti.
5. *Incipio* bellum, &c.
6. *Ago*, *proſequor* cœpta.
7. *Perſiſto* vel
8. *Remitto* vel
9. *Omitto* ac *Depono* omnino,

Horumce Verborum cum Phraſeologiæ Latinæ Corpus copiam miniſtret prope inexhauſtam, poſt tam multa ſcripta rem eandem reſcribere ſupervacaneum, certe ultra opuſculi modulum fuerit.

VI. DE VARIATIONE PARTICULARUM.

Quid particularum nomine intelligis? Reſ. Adverbia quædam, non tamen promiſcue, qualia a ſingulis fere Verbis ac Nominibus derivantur, & derivari poſſunt infinita; ſuntque certæ quædam actionum vel rerum, ſeu Verborum & Nominum affectiones, vel ut leges loquuntur, Modificationes. In præſenti de illis dumtaxat ſermo eſt, quæ veluti nervi orationis corpus omne permeant, ejusque membra ſingula inter ſe conſtringunt ac ſuſtinent. Modalia illa pauculi tantum; iſta vel omnibus, vel prope omnibus Actionibus, rebusque attribui poſſunt. Ut. *acute*, ab acies, inteligendi, diſputandi Actionibus, non item arandi arcendi, &c. quemadmodum *ſtatim*, *aliquando*, *quia*, *&c.* ubivis adjici poſſunt. Verum hæc aliis relinquantur.

Quænam igitur & quales ſunt hæ particulæ? Reſ. Præcipuæ & perfrequentes ſunt *Temporales & Locales*, nempe quibus tempus & locus actionis indicatur. Præter has: *Adverſativæ*, quæ ſententiæ priori oppoſitum quid & repugnans ſubjiciunt. *Comparativæ* ſeu ſimilitudinis, quibus duo inter ſe comparantur. *Cauſales*, quæ dicti rationem reddunt! & *Illativæ*, quæ ex dictis inferunt & colligunt aliquid. *Conjunctivæ*, quibus duo inter ſe copulantur;

Dis-

Disjunctivæ, quibus removentur. *Perfectivæ*, quibus actio vel res extollitur & augetur; *Minuentes*, quibus deprimitur. *Affirmativæ*, gravius quid aſſerunt. *Interrogativæ*, ſoli interrogationi ſerviunt. *Præpoſitivæ*, ſeu præpoſitiones denique omnes, quarum plures ſuperioribus jam claſſibus continentur.

Eccur hæ particulæ ſingulari cura tractandæ ſunt? Reſ. Primo quia nullum thema quantumlibet breve, epiſtola, narratio. &c. eſt, in qua non plures ejusmodi particulæ occurrant. Igitur ad evitandum earundem ſemper formularum faſtidium, ſi uſpiam, hic certe non jejunum ſed copioſum eſſe convenit. *Secundo.* Particulæ hæ rite adhibitæ, neſcio, quid antiquum ſpirant, & Ciceronianæ elegantiæ colorem quendam orationi conciliant.

Atqui easdem jam Turſelinus, aliique tractarunt? Reſ. Latinas quidem, a quibus Hungaricæ & Germanicæ noſtræ multum diffident, expoſuit ille? quam pro aliis dicendi generibus poſitæ, orationi elegantiam addant; nos in re omnium frequentiſſima copiam, & varietatem ſuppeditamus.

Qua induſtria familiares eas ſibi reddent Diſcipuli? Reſ. Si jam in media Grammaticæ moneantur, quin pro penſo a Profeſſoribus injungatur, ut quotidie occurrentes in thematis particulas hujusmodi varient, melioribusque commutent. Sentient ipſi, & cum voluptate mirabuntur, una hac induſtria, paucis & tenuibus his ductibus, etiam themati tenui paulo venuſtiorem ſpeciem acceſſiſſe.

EN PARTICULAS SELECTIORES PARTICULÆ TEMPORIS.

1. *Midön. Mikor.* Als. Da. Indem.

Dum. Midön irok-vala, hozzám jöve. Als ich ſchrieb kam er zu mir. Cum ſcriberem; dum, quando ſcribebam, intervenit. Hæc particula a latinis brevitatis cauſa fere ſupprimitur Verbo in Participium mutato. Scribenti mihi, vel exarata jam epiſtola intervenit.

2. *Akkor. Akkoron.* Alsdann.

Tum. Akkor kezdtek a' dologhoz, mikor a' tanáts el-oſzlott: Da der Rath geſchloſſen wurde, alsdann hat man erſt recht zur Sache gethan. Soluto Senatu, tum denique, tum demum, tum temporis cum vero; nec ante, ſerio agi cœptum.

3. *Mindgyárt. Legottan. Azontúl. Azonnal.* Alſobald. Gleich.

Statim. Mindgyárt itt leſzek. Ich werde alſobald da ſeyn. Continuo, illico, mox, protinus, jamque, quamprimum, con-

feſtim, actutum; e veſtigio, ſine ulla mora, nulla interpoſita mora, primo quoque tempore, extemplo, haud cunctanter, ſine cunctatione, quantocius adero,

4. *Majd. Nemſokára. Ezennel.* Bald.

Brevi. Majd úgy-is viſzſza tér, vel *fordúl.* Er wird ehnedem bald zurück kehren. Alioqui, propediem; haud diu poſt, mature, paulo poſt, exiguo, pauco poſt tempore, cito, opinione citius, poſt paululum, ut primum revertetur. Prope eſt, proximum eſt, ut redeat. Perparum abeſt, quin jam nunc adſit.

Majd meg-hólt. Er wäre bald geſtorben. Tantum non mortuus fuit. *Barb.* Brevi mortuus fuiſſet. 2do. *Majd így, majd amúgy beſzél.* Er redet bald dieſes, bald jenes. Jam hoc, jam illud, tum, modo, alias hoc, tum, modo, alias illud loquitur. 3tio. *Majd ez, majd amaz.* Bald dieſer, bald jener. Alius ex alio. *Majd ezt, majd amazt kell tennem.* Bald hab ich dieß, bald jenes zu thun. Aliud ex alio negotium mihi enaſcitur.

5. *Idején. Hamar. Korán.* Beyzeiten. Zeitlich.

Mature. Lásd, lásdhozza: hogy idején el-jőj. Sehe, daß du dich beyzeiten, zur Zeit zeitlich darſtelleſt. Cura, ut ſine mora, tempote, tempori, tempeſtive, oportune, commode, ne ſerius, ne cicius te ſiſtas.

9. *Addig-meddid. Ig.* affix. *Mig. Miglen.* Bis.

Donec, Ante Verba. Itt maradok, mig vége nem ſzakad a' dolognak. Ich werde harren, bis der Handel vollbracht wird. Manebo, donec, dum usque dum, quoad, eatenus dum, eousque dum, res confecta ſit. Reſtabo tantisper, tam diu, non ante diſcedam, dum, quousque, quoad negotium confiat,

Ig. Bis usque. *Ante Nomina. Vénség-ig.* Bis in das hohe Alter. Ad ultimam ſenactutem. *Mind eddig, a' mi-idönk ig.* Bis zu unſerer Zeit. Ad noſtram ætatem, ad hoc tempus. *Egy fillérig ki-fizetni.* Bis auf einen Häller zahlen. Ad denarium ſolvere. Ad ravim clamare.

7. *Eddig. Ekkoráig. Ekkéig. Ekkorig.* Bisher. Bis dato.

Hactenus. Temporis. Eddig jól vala dolgunk. Bisher ſind wir gut geſtanden. Hactenus; ad hunc diem, ad hoc temporis, ad hunc usque diem, adhuc; hucusque res noſtræ loco fuerunt optimo.

Loci. Eddig, ezen helyig jött az ellenség. Bis hieher iſt der Feind gekommen. Hucusque, ad hoc loci, ad huuc locum usque, hactenus hoſtis perrupit.

8.

8. *Néha. Némellykor.* Bisweilen. Immerzu.

Interdum. Itthon, ide-haza van ſokſzor, néha ki-megy a' mezőre. Er iſt viel zu Hauß, bisweilen gehet er aufs Land. Multus eſt domi, interdum, ſubinde, nonnunquam ruri agit. Quandoque aliquando, non raro ex intervallo in Tuſculanum ſuum revolvitur. Domi quidem aſſiduus; eſt tamen, cum rus præplacet. *Néha kemény, néha kegyes.* Er iſt bisweilen ſcharf, bisweilen gelind. Interdum ſeverus, alias lenior.

9. *Az után. Oſztán. Annak-utánna.* Darnach Hernach. Darauf.

Poſtea. Moſt fárodozz, az után nyugodj. Nun ſpare keinen Fleiß, darnach magſt du ausraſten. Nunc labora, poſt, poſtea, poſtidea, poſtmodo, poſtmodum, poſthæc, poſthac, reliquo tempore, poſt id otioſo eſſe licebit. Nunc operæ nulli parcito, deinceps, deinde, dein, ſubinde, tum inde, exin, exinde, dehinc quieſcas licet. Hoc facto, ſecundum ea, tum, tum inde, ut libet, reſpiraveris. *Három nap után.* Drey Täge hernach. Triduo poſt. *Sok eſztendök után.* Viele Jahre hernach. Multis poſt annis.

10. *Elöbb. Inkább. Annak elötte* Ehe. Ender. Bevor. Zuvor.

Prius. Elöbb meg-vitták, meg-vették a' váróſt, mint a' ſegítség el-jött vólna. Die Stadt iſt ender übergangen als die Hülfsvölker angekommen. Prius, citius, ante, celerius capta eſt urbs, quam auxilia veniſſent. Suppetias noſtras hoſtis prævenit, prævertit antevertit..

Inkább, Ender, lieber. *Potius. Inkább meg-halni, mint ſzaladni.* Ender ſterben, als Flucht geben. Potius, promptius. citius mori quam fugere.. Mors mihi præ fuga erit. Antiquior mihi famæ quam vitæ cura. Satius; præſtabilius erit, honeſte cedere, quam turpiter fugiſſe.

11. *Valaha. Régenten. Hajdan. Egykor.* Einsmal. Einſt. Vor Zeiten.

Quondam. Többet ért valaha a' jó erkölts, mint moſtanában. Die Tugend galt einſt, vor Zeiten mehr, als heut zu Tage. Quondam, olim, aliquando, alias, ſubinde, lapſis ætatibus major erat virtuti honos, ſuperiore ætate, temporis, memoria pluris habita eſt virtus. Fuit tempus, cum alio loco, & numero fuit virtus, ac hodie.

Egykor, egyſzer. Semel. Einmal. Una duntaxat vice, non plus vice ſimplice; ſemel, nec amplius deliquiſſe. veniam fortaſſe mereretur.

12. *Végtére. Utóllyára. Egyſzerimmár. Immáron.* Endlich. Letzlich.

Tandem. Végtére el-érkezett Ulyſſes Ithakába. Endlich hat Ulyſſes zu Ithaca gelandet. Tandem, demum, denique, tandem, aliquando ad Ithacam appulit Ulyſſes. Ad ultimum, poſtremo, poſtremum, ad extremum, ultimo, ultimum Ithacam tenuit; ad extremum interpoſita longi temporis mora, interjecto longi temporis intervallo in patria exſcendit.

13. *Moſt. Moſtanában. Előſzör.* Erſt Allererſt. Erſtens.

Primum. Tsak moſt jött meg a' Táborból. Er iſt allererſt aus dem Felde gekommen. Primum, modo, jam primum, recens, nunc adeo, jam nunc, nunc demum, hoc prope temporis momento e caſtris venit.

Előſzör. Erſtens. *Előſzör azt kell tudnunk; vel Eſzünkbe tartanunk, vennünk.* Furs erſte iſt zu merken. Primum, primum omnium, primo loco, a principio, a primo illud obſervato, alterum, &c.

14. *Hirtelen. Véletlenül.* Plötzlich. Unverſehen, Unvermuthet.

Repentei Hirtelen nagy kiáltás támada. Plötzlich erhebt ſich ein Geſchrey. Repente, derepente, ſubito, repente clamor tollitur. Ex improviſo, inopinato, minime proviſo, ex inſperato, præter omnium opinionem, præterquam, quod cuiquam in mentem venire poterat, exiſtit vociferatio dira.

15. *Közönségeſen. Közösleg. Szokás-ſzerént.* Gemeiniglich.

Communiter, vulgo. Közönségeſen a' Jámborság ſzenved, le-nyomattatik. Es geſchieht gemeiniglich, daß die Tugend gedruckt wird. Fit ut plurimum, paſſim, plerumque: vulgo, majori ex parte, perſæpe, majorem partem, ut virtus premitur. Rara eſt virtus ſine inſectatione improborum. *Ordinarie; Barb. Communiter. Jóſzágot közönségeſen, együtt birni.* Gemeinſchäftlich miteinander etwas beſitzen. Bona communiter, æquo omnium fructu; una, ſimul, junctim, ex æquo, poſſidere. Communiter inter ſe conſultare. Communiter tibi omnes, hunc peculiariter commendo.

[16.

16. *Ez után. Ennek utánna. Továbbá.* Hinführo. Führohin.

Deinceps. Ez után, ettöl-fogva jobban vigyázz. Siehe doch hinführo beſſer vor. Deinceps, impoſterum, in futurum cautior eſto in reliquum tempus. de futuro, poſthac, dehinc, exinde, de reliquo melius tibi conſules.

17. *Valamikor. Valaha. Ez Elött.* Jemals.

Unquam. Ha valamikor ez elött, moſt valóban gonoſz, ſanyaru, veſzélyes üdök vannak Wenn jemals ſchlimme Zeiten geweſen, ſo ſind gewiß die unſrige. Si unquam, ullo tempore, ulla ætate, omnibus retro ætatibus, ab omni memoria, ab omni vetuſtate, dum hominum genus. dum ulla præteritorum memoria, ſi aliquando, quandoque afflicta fuere tempora, certe hæc noſtra ſunt.

18. *Moſt. Moſtanában.* Jetzt. Nun.

Nunc. Moſtan meg-mutadhatod, ki vag, 's mi vagy, Jetzt kannſt dich zeigen, was du biſt. Nunc, in præſenti, jam jam, jam modo, in præſentia, jam porro, hodie, hoc ipſo tempore, jam enim vero campum habes oſtendendi, quis vir ſis.

19. *Mindenkor. Mindenha.* Immer. Allezeit.

Semper. Minémü, mitsodás, mellyen eddig vóltam hozzád, ez után-is ollyan léſzek mindenkor, örökké. Wie ich gegen dich war, ſo werde ich allezeit, immer bleiben. Ut erga te fui hactenus, ita ſemper, nunquam non omni tempore, in omnem ætatem, in omni vita, perpetuo, dies, annosque ero. Qualem me expertus es hactenus, talem æternum, nullo intervallo, perpetuum, continenter, ſine intermiſſione experiere. Nullum erit tempus, ſol orietur nullus, cum alius, quam fuerim, erga te ero.

20. *Sokáig. Régen. Rég-últa. Régtöl-fogva.* Lang. Schon lang. Långſtens.

Diu. Már ſokáig várτalak. Ich warte ſchon lange auf dich. Jam diu, longo tempore, perdiu, diutiſſime, longo jam temporis intervallo, jam pridem, jam quartum diem te operior. Quantum jam temoris lapſum eſt, quo te exſpecto.

21. *Után. Szerénr.* Nach.

Poſt. Temporis. A' dolog, munka-után. Nach der Arbeit. A labore dulcis quies. *A' Vatsora-után.* Nach dem Abendmahl. A cœna, a ſcholis, a ludo, ſecundum hunc diem.

Sze-

Szerént. Nach. *Secundum. A' te tetſzéſed-ſzerént.* Nach deinem Belieben. Ad arbitrium tuum *Terméſzet-ſzerént. Eſz, okoſság-ſzerént élni.* Nach der Natur, Vernunft leben. Secundum naturam, ad normam, ex præſcripto rationis vivere. *Szokás-ſzerént. Igazság ſzerént. Törvény ſzerént.* Nach Gebrauch, nach Recht. De more ex æquo & bono. *Tanáts, végezés, alku ſzerént.* Nach dem Vertrag und Ratſchluß. Ex pacto, ex ſententia ſenatus. *Jo-alkalmatoſsággal, alkalom-ſzerént.* Nach Gelegenheit. Per occaſionem.

22. *Minek utánna. Mi után.* Nachdem. Da. Als.

Poſtquam. Minek-utánna meg-gyógyúlt, az előbbi mérték-telenségre viſzſza tért. Nachdem er wieder hergeſtellt war, trieb er die alte Unmaß. Poſtquam convaluit, poſteaquam, ubi, ſimul ac, ſimul atque, ſimul ut, cum, ut ſe e morbo recuperavit, ad priorem intemperantiam rediit. *Nota:* Hæc particula ſuppreſſa ferè Participio mutatur. Recuperata valetudine ad vetera rediit.

Mikép. Nachdem. Prout. A' mikép. ſzorgalmatoskodol, úgy veſzed haſnát, jutalmát. Nachdem du wirſt fleißig ſeyn wirſt du belohnet werden. Prout diligentia, ita merces erit. Pro diligentia tua: pro diligentiæ modulo, ſecundum tuam diligentiam, præmii item modus erit. *Mikép az idő, alkalmatoſság, tehetség engedni fogja.* Nachdem es Zeit, Ort, Kräften werden zulaſſen. Pro tempore, loco, pro facultate mea, pro viribus, pro virili mea parte, temporis & loci ratione. *Mikép a' dolog, idő hozza magával.* Nach Geſtalt der Sachen. Pro re & tempore.

23. *Minapában. Imént. Tsak ez előtt. Nemrégen. A' minap.* Nächſtens.

Proxime. De præterito. A' minap híres dolog történt vala. Nächſtens hat ſich eine ſeltſame Sache ereignet. Proxime, nuper admodum nuperrime, paucis ante menſibus, haud diu abhinc res evenit nova. *De futuro. Nem ſokára meg-látogatlak.* Nächſtens werde ich dich heimſuchen. Proxime, primo quoque tempore, proximo quoque die; quam potero proxime apud te ero

24. *Soha nem.* Niemals. Nie. Nimmermehr.

Nunquam, Soha az ember illyent nem látott. Man hat noch niemals dergleichen geſehen. Ad hunc diem, nullo tempore, nulla ætate non poſt hominum memoriam, non ex omnium ſæculorum memoria, contra omnia vetuſtatis exempla, talia viſa fuere. *Ez ſoha nem léſzen.* Dieß wird niemals geſchehen. Quidvis potius, ante, citius futurum eſt, quam ut tibi concedam.

25. *Még Mind-eddig.* Noch.

Adhuc. Temporis. Ugy vannak még a' dolgaink, mint előbb. Unſere Sachen ſtehen noch, wie zuvor. Res noſtræ adhuc

quo

quo fuerant loco, ſtant; adhuc temporis, adhucdum, etiamnum, ad hunc diem eædem ſunt. 2do: *Még nem.* Noch nicht. *Nondum.* Man höret noch nichts von ihm. Nondum, necdum, nequedum, nihil dum, nihil quidquam de eo auditur 3tio *Még egyſzer oly ſzép, bölts.* Noch ſo lang, ſchön, gelehrt. Altero tanto clementior, pulchrior, doctior. *Adhuc ſemel tam longus. Barb. Még jobb egéſséggel él.* Noch zweymal ſo geſund als zuvor. Bis tanto ſanior. *Én még annyit adok.* Ich gebe noch ſo viel. Alterum tantum dabo. 4to. *Még azonfölyül.* Noch darzu. Inſuper, Præterea, etiam, adhuc ultra. v. Darneben. 5to. *Még egyſzer, ismét, ujonnan, ujolag.* Noch einmal. *Iterum.* Denuo, rurſus, iterumque. v. Wieder.

26. *Gyakorta. Sokſzor.* Oft. Oftmal.

Sæpe. Én ezt gyakorta meg-fontoltam, meg-visgáltam, eleget hántam-vetettem, elmémmel, meg-roſtáltam. Ich habe die Sache bey mir oft wohl überleget. Rem apud me ſæpe, perſæpe, ſæpiſſime, ſæpiuſcule, ſæpe numero, probe expendi. Ea de re frequenter, perfrequenter, crebro, identidem, multoties, iterum ac ſæpius, pluries, iterum iterumque, multum, plurimum, haud raro, apud animum meum recogito.

27. *Ritkán. Kevéskor.* Selten.

Raro. Ritkán jött a' Tanátsba. Er kommt ſelten in Rath. Raro, perraro, rariſſime, raro admodum, non ſæpe, haud frequenter, rarenter in ſenatum venit. Multum ſæpe tempus labitur, cum in curia non videtur.

28. *Azonban. Azonközben.* Unterdeſſen. Unterwielen.

Interim. Azonban hire futamoda. Unterdeſſen kam das Geſchrey aus. Interim, interea, interea temporis, ſub id tempus, ſubinde, inter hæc, interibi, hoc interim temporis intervallo, tantiſper inopinatus rumor venit.

29. *Ha. Hogyha.* Wenn.

Si Ha másképp tőlem lehető, lehetséges, meg-lehet, reá állok. Wenn es anderſt ſeyn mag, werde ich mich darein geben. Acquieſcam, ſi quidem, quum, cum modo aliter fieri nequeat. Non repugnabo, poſteaquam, ubi, quando ita oportebit. Hæc conditionalis particula item perſæpe Participio mutatur. Rebus ita habentibus ita ſitis, acquieſcam ſcilicet.

30.

30. *Ismét. Ujonnan. Máſodſzor.* Wieder von neuem.

Denuo. A' gonoſz ismét viſzſza-jött, a' nyavalya ujonnan ki fakadott. Das Uebel hat wieder von neuem über Hand genommen. Malum denuo, de novo, iterum, de integro, rurſum, rurſus, ſecundo, iterato recruduit.

PARTICULÆ LOCI

21. *Mellett. Nél. Nál.* affix. Bey.

Apud. Loci. Tyberis vize mellett, mentében, ſolytában, vizénél. Er wohnet neben der Tyber. Apud, ad, prope Tyberim habitat. Propter, pone, penes, ſecus flumen domicilium habet. *A' Vezér, a' fő hadnagy az ſeregeknél, a' fiu az Atyánál maradgyon.* Der General bleibe bey dem Heere, der Sohn bey dem Vater. Imperator ad exercitum, ad Patrem filius maneat.

Temporis. Éjel, nappal: Nap-világnál, étſzakán. Beym Tag, bey der Nacht. De die, de nocte. *El-menetel idején. Hajnalban. Hajnal-haſadáſakor.* Bey dem Abmarſch, bey anbrechenden Tag. Sub diſceſſum, ſub diluculum.

Numeri. Közel két ezeren el-eſtek. Beynahe zwey hundert ſind geblieben. Ad ducentos prope, fere, circiter ducenti periere, v. Schier.

32. *Együtt. Egymás-mellet.* Beyſammen.

Simul. Minnyájan. együtt maradgyanak. Alle ſollen beyſammen bleiben. Omnibus una, ſimul, inſimul, junctim, juxta, conjunctim, conjuncte, nemini ſeorſim, ſeparatim manendum eſt.

33. *Itt. Itten- Ittegyen.* Da. Allda.

Hic. Itten, ezen a' hellyen meg-találſz. Da werdeſt du mich finden. Hic, hic loci, hic locorum, iſthic, hoc eodem in loco me reperies.

34. *Addig. Annyira.* Dahin. Bis dahin.

Eo Annyira ment a' pör-patvar, viſzálkodás, garázdalkodás, morgás, feddödés, veſzekedés. Der Zank iſt ſo weit gekommen daß, ꝛc. Jurgium eo, usque eo, ad id acerbitatis, huc, eatenus, hucusque evaluit, ut, &c, *Addig ér ez én határom.* Bis dahin gehet mein Grund. Hactenus, hucusque, ad id loci, ad eum terminum fundus meus eſt.

35. *Azon-fölül, E' mellet.* Darneben. Ueber das.

Præterea. Kinn, kézül nagy vólt a' veſzedelem; azon fölül idehaza, itthon minden felöl zenebona, zur-zavar, tsaté-paté,

Die

Die Gefahr war von aſſen groſs, darneben zu Haus alles uneinig. Plurimum erat ab hoſtibus periculum, præterea vero ſeditionibus domi turbata omnia. Ad hæc autem ſuper hæc, inſuper, ad ea, ultra id, domi turbata omnia. Foris pericula, quin etiam, porro, cæterum, ulterius, amplius etiam domi turbæ. Accedit etiam quod domi inquieta omnia.

E' mellett még azt-is kell emléteni. Darneben, hiebey, über das iſt auch zu melden. Jam quid de illo dicam? adde eodem & illud, addendum inſuper. Exinde nec illud tacendum. Proximum ad hoc & illud. Porro autem. Eodem pertinet. Huic confine, finitimum, affine eſt & illud. Opere eſt & illud commemorare. Quin etiam illud memorandum. Quid? quod & illud.

36. *Ottan. Amott. Ottogyon.* Dort. Alldort.

Ibi. Ott áll az Ellenség Dort ſtehet der Feind. Ibi, inibi, illic, iſthinc, ibidem, ibi lobi hoſtis metatur. *Onnant jön az égi-háboru.* Dort her kam das Wetter. Inde; iſthinc, illinc, ab inde minatur tempeſtas. *Oda fordúly.* Dorthin wende dich. Eo, illuc, iſthuc, iſto te verte. *Itt-is amott-is.* Da und dort. Hic & ibi, hinc inde, huc, illuc, vage, paſſim.

37. *Alattomban. Titkon. Hír-nélkül. Loppal.* Heimlich.

Clam. Allattomban el-illant, el-ſzökött, el-takarodott. Er hat ſich heimlich aus dem Staub gemacht. Clam, clanculum, clandeſtine, furtim, oculte, oculto erupit. *Alattomban az ellenséggel tanátskozik.* Heimlich handelt er mit den Feinden. Latenter, in occulto, ex occulto, ſecreto, remotis arbitris, inaperte, tecte, neſcio quos ſermones miſcet cum hoſtibus.

38. *Közel. Nem meſzſze.* Nahe.

Prope. Közel a' Városboz ütöttünk Tábort, raktunk sátorokat. Nahe bey der Stadt hat man das Lager geſchlagen Prope urbem, proxime, juxta, ad urbis mœnia, haud procul a muris, ſub ipſis muris, penes, pone, ad muros caſtra locavit.

39. *Valahol.* Irgend. Nirgends.

Uſpiam. Ha valahol vagyon. Wenn er doch irgends iſt. Si tamen uſpiam, usquam, ullibi, locorum eſt. *Sohol ſem lehet ötet találni.* Man kann ihn nirgends finden. Eum nuſpiam, nusquam, nullo in loco, nusquam locorum, terrarum, gentium reperire eſt.

40. *Vel. Val.* affix. Mit.

Cum. Præp. Olly ember, kivel én örömeſt társalkodom, barátkozom. Er iſt ein Menſch, mit dem ich gerne umgehe. Homo eſt, quo-

quocum libenter ſum. *Örömmel olvasni.* Mit Luſt leſen. Cum voluptate legere. *Álnoksággal valamit egy valakitül el-venni.* Einem mit Unrecht, mit Liſt etwas nehmen. Per injuriam, per inſidias, per vim; nefas alicui quid eripere. *Alkalmatosſággal.* Mit Gelegenheit. Per occaſionem. *Szégyennel életét veſzteni.* Mit Schande das Leben verlieren. Per dedecus vitam amittere.

41. *Nyilván. Világoſſan. Mindenek-láttára.* Oeffentlich. Vor allen.

Palam. Nyilván, mindenek hallottára ki-vallotta a' vétkét. Er hat ſeine Unthat öffentlich bekennen dürfen. Palam, aperte, manifeſto, publice, propalam, luce palam, in propatulo facinus ſuum confiteri auſus eſt. Eo confidentiæ venit, ut in oculis omnium, inſpectantibus omnibus, & audientibus, in ore omnium, in omnium conſpectu, ante oculos omnium in præſentia populi, præſentibus plurimis, nemine non inſpectante dedecus ſuum prodere non erubuerit.

42. *Meſzſze. Távúl.* Weit.

Procul. Meſzſze vagyon onnan az én Hazám, Honnyon, földem. Mein Vaterland iſt weit davon gelegen. Mea patria procul inde, longe, nimia locorum longinquitate, magnis intervallis diſtat; admodum inde diſſita, remota eſt. Meam inter, tuamque patriam multæ regiones interſunt.

PARTICULÆ ADVERSATIVÆ ET NEGANTES.

43. *De.* Aber. Allein. Sondern.

Sed. Szép a' feje, ékes ál-ortza, de üres; de nints veleje. Es iſt ein ſchöner Kopf, aber, allein nichts darinn. Pulchra eſt larva, ſed, at, ſed etiam, verum, verumtamen, atqui cerebro vacua. Bella eſt, cerebro vero, nullo, autem, tamen, certe autem, nullo cerebro. Bella; cæterum, cæteroquin, attamen vacua cerebro.

44. *Másképp. Egyébként. löü Kmben.* Anderſt. Als.

Aliter. Másképp van a' dolog, mint ſem te beſzélled. Die Sache befindet ſich gantz anderſt, als du erzähleſt. Res aliter ſe habet, ac narraviſti; haud ita, ſecus, diſpari longe ratione, non periude, non ita, alio pacto, diverſo modo, contra ac narraſti, res longe ſecus, multo ſecius, aliquanto, ſecus, toto cœlo aliter evenit.

45.

45. *Azonkivűl. Azt ki-vévén. Hanem tsak.* Außer. Ausgenommen.

Præter. A' hévségen, melegen kivűl minden bajt, alkalmatlanságot el-türhetek, el-álhatok. Außer der Hitze kann ich all Ungemacht ertragen. Præter, extra, citra, præterquam niſi calorem, incommoda cætera facile tolero. Excluſo, dempto, excepto calore reliquas aeris injurias haud formido. Unus calor eſt, quem incommode fero.

46. *De még-is.* Doch. Dennoch.

Tamen. Poſt particulas: quidem & quamvis. *Nem mutattya ugyan, de még-is ſzjnállya, fájdallya, bánnya azt a' ſzót.* Ob er es gleich nicht zeiget. hat ihm doch die Rede ſehr geſchmerzet. Etſi diſſimulet, is tamen ſermo eum acriter pungit; tamen attamen, nihilominus, verumtamen. certe tetigit hominem is ſermo.

47. *Hozzám. Ád* affix. *Felé.* Gegen. Wider.

Erga. En hozzám jó ſzivvel vagyon, Jó kedvet mutat. Er hat gegen mich das beſte Gemüth.. Erga, adverſum, adverſus, verſus, in me maxima benevolentia fertur. 2do. *Loci. Nap kelet, nyugot, dél, éjſzak felé, &c.* Gegen Oſt, Weſt, Süden, Norden. Spectat adverſus orientem, occidentem verſus, adverſus, ſeptemtriones, contra merediem. *Ellenben által vagyon a' mi házunk.* Unſer Haus lieget gegen über. Noſtra domus e regione, ex oppoſito, ex adverſo, adverſa fronte. e parte oppoſita jacet. 3tio. *Temporis. Hajnalban, eſtve, délkor, éjfélkor.* Gegen Morgen, Abend, Mittag, Mitternacht. Sub ortum ſolis, ſub primam lucem, ſub veſperum, circa merediem, ſub noctis medium. 4to. *Comparativa. Semmi én hozzám képeſt.* Er iſt nichts gegen ihn. Nihil eſt ad illum.

48. *Ellenben. Viſzontag. De.* Herentgegen. Hingegen.

Contra. Senkinek nem ártottam, nem vóltam ártalmára, kárt nem okoztam; ellenben ſoknak haſználtam: ſokkal jót töttem. Ich habe niemand geſchadet, herentgegen vielen geholfen. Læſi neminem; contra multos adjuvi, e contrario, e converſo, e contraria parte, imo potius multis opem tuli. *Én ezzel, ellenben mások más vélekedéſſel vóltak.* Ich war dieſer Meynung; hingegen andere einer andern. Ego ita cenſebam, aliter, aliud, non idem, diverſa ratione, ſecus, non perinde alii.

Notandum eſt item elegans loquendi genus cum duplici *ut:* Tantum abeſt, ut quemquam læderem, ut multos etiam adjuvarem. Tantum abeſt, ut mecum ſentirent, ut in alia omnia diſcederent cæteri, *Item* adeo læſi neminem, ut multos etiam juvarem. Adeo mihi aſſenſi non fuere, ut etiam oppugnarent.

49. *Nem. Semmiképpen. Általlyában nem. Tellyeſséggel nem.* Nichts. Keinesweges. Durchaus nicht.

Non. Minime. *Nem akarta azt a' munkát föl-vállalni.* Er hat dieſes Geſchäft nicht auf ſich nehmen wollen. Non, haud quaquam, nequaquam, neutiquam, minime gentium, nullo pacto, nulla conditione, neutiquam adduci potuit, ut id negotii ſuſciperet. *Ezt én egy-átallyában nem tselekſzem.* Ich werde dieß keinesweges thun. Qudvis potius, omnia citius, nihil non ante egero, quam iſthoc, quod imperas. *Huc pertinet loquendi formulæ:* Ne vivam, nullus ſim, diſpeream, ita Deos omnes iratos habeam, ſi hoc fecero.

50. *Semmi. Egy tsöp ſem.* Nichts.

Nihil. Semmi jó-erkölts, jóság, jó indúlat, jámborság ſintſen benne; egy parányi józanság a nintſen. Árnyékába ſem álhat a' jámbor embernek. Er hat nichts von einer waren Tugend. Nihil habet veræ, ſolidæque virtutis. Nihilum, nihil quidquam, non quidquam, ne tantillum quidem, nihilum, nihil omnium, nihil admodum, nihil prorſus, omnium nihil, nec veſtigium vel umbram veræ virtutis poſſidet. Minimum, minimo minus ei virtutis ineſt.

51. *Jól-lehet. Noha. Ámbár. Ám. Bár.* Obwohl. Wiewohl. Obgleich.

Quamvis. Jól-lehet abban nem vétkes, de gyanúságos: vagy gyanít fér hozzá. Obwohl er keine Schuld daran hat, iſt er doch verdächtig. Quamvis quantumvis, quamquam, quantumlibet, licet, etſi, tametſi, etiamſi a culpa abſit, ſuſpicione non caret. Ut, ubi etiam, ut ut, etiam ut reus non ſit, ſuſpectus eſt certe. Eſto, concedatur extra culpam eſſe, at v. Geſetzt.

52. *Másként. Egyébként. Külömben.* Sonſt. Anderſt.

Fogadgy ſzót, engedelmeskedgyél, vidd-végbez a' parantsolatot, máskent roſzſzúl járſz. Verrichte den Befehl, ſonſt wird es dir übel gehen. Morem gerito, alioqui, alioquin, ſecus, aliter, autem, cæteroquin, de reliquo male tecum agetur. *Néked és ſenkinek másnak.* Dir und ſonſt keinem. Tibi, præterea nulli, Extra te, præter te, de cætero nulli.

PAR-

PARTICULÆ SIMILITUDINIS, VEL COMPARATIONIS.

53. *Mintha. Mintegy. Közel.* Als wenn. Als ob.

Quaſi. Ugy tiſztelſz, bötsüllz engemet, mintha Atyád vól-nék. Du ehreſt mich, als wenn ich dein Vater wäre. Quaſi Parenti mihi honrem habes; acſi, tanquam, non ſecus, ac Patenti, veluti ſimiliter, patiter, non aliter, non minus, juxta, acſi Parens eſſem, ita me colis, itidem, perinde, prope ut ut Parentem obſervas.

54. *Ugy-annyira. Ugy. Olly-képpen. Olly igen.* Dergeſtalt. Dermaſſen.

Adeo Ugy-annyira meg-fázott, meg-hidegedett, fagyot, hogy alig melegedhetett-meg. Er war ſo, alſo, dergeſtalt erfrohren, daß er kaum möchte erwärmet werden. Adeo obriguerat; ita, usque eo, usque adeo frixerat, tam, eum in modum, in tantum, tantopere, ſic eum frigus pervaſerat, vix ut refoveri poſſet.

55. *Igy. Illyen képpen. Illyen formán, módon.* Alſo. So.

Sic. Igy jár moſtanában a' Világ. Alſo gehet es in der Weltzu. Sic, ita, taliter hodie ſunt homines. Hujusmodi, hoc modo, in hunc modum, hac facie, conditione, hoc pacto, perinde nunc ſunt tempora, cum in modum nunc vivitur.

56. *Illyen. Efféle. Illyetén.* Dergleichen. Desgleichen.

Ejusmodi. Illyen vagy haſonló példát ſokat hozhatnék-elő. Dergleichen Exempel könnte ich gar viel beybringen. Ejusmodi hujusmodi, hujus generis, iſtiusmodi. illiusmodi exempla afferre poſſem plurima. Talia, horum ſimilia, ejusdem claſſis, ex hoc numero, non abſimilia, ejusdem rationis exempla multa exſtant.

57. *Valamint. Miként.* Gleichwie. Wie.

Sicut. Valamit te bánſz én velem; ugy én-is te veled. Gleichwie du gegen mich biſt, alſo werde ich gegen dich ſeyn. Sicut, ſicuti. uti, quemadmodum, prout, ſimiliter atque erga me fueris; perinde, pro eo modulo, quomodo, æque, pariter, ac me viſeris; ita te colam. Idem non alius, talis erga te fuero, ut in me eris.

58. *Mennél-annál. Mentől.* Je. Deſto.

Quo - - eo. Mennél többet birſz, 's inkább bövelkedel; annál többet kivánſz. Je mehr du haſt, deſto mehr verlangeſt du. Quo plura habes, eo plura deſideras. Quanto abundas magis, tanto magis

gis magisque cupis. Quam dives es, hoc cupidior. Ut quisque ditior eſt, ita cupidior. Ut quisque major, ita fit modeſtior. Ut ditior indies, ita cupidior evadit. Pro modo opum cupidus eſt.

59. *Több-mint ſem.* Mehr. Als.

Plus. Többet kivánt, mint ſem illet vólna. Er hat mehr begehret, als ſich ziemet. Plus, amplius, ultra, ſupra, petiit, quam par erat. Plus nimio. plus æquo; juſto, ſupra, quam oportebat, petiit. 2do. *Több ſzáz eſztendőnél, hat napnál.* Mehr als 100. Jahre als 6. Tåge. Decennio amplius, ſex diebus amplius. *Több ſzáznál.* Mehr als 100. Centum amplius, ſupra centum. 3tio. *És a' mi több.* Und was noch mehr iſt. Et quod amplius, quod hoc etiam amplius eſt.

PARTICULÆ CAUSALES ET ILLATIVÆ.

60. *Azért. Annak-okáért. Innend.* Daher. Derohalben. Hieraus.

Hinc Innend, ebből ki-tetſzik, mi-tévő lett vólna. Aus dieſem kann man abnehmen, was er würde gethan haben. Hinc, ex eo, exinde,, hinc adeo. inde colligas quid facturus fuiſſet. *Azért jól eſett.* Derohalben iſt wohl geſchehen. Igitur, idcirco, quapropter, quamobrem, quocirca, itaque, his de cauſis, propterea, proinde, quare, qua gratia probe factum, quod.

61. *Mert. Lám.* Denn. Dann. Als.

Nam. Sieſſetek, mert az ellenség közelget, nyomunkon jár, majd ſarkunkat éri. Machet doch Füſſe, denn der Feind iſt nahe. Accellerate. quæſo, nam, quippe, etenim. namque a tergo eſt hoſtis. Nihil moremini, hoſtis enim, videlicet, nimirum cervicibus imminet. 2do. *Bé-pötsételem előbb a' levelet, azután el-jövök.* Ich werde den Brief ſchlieſſen; dann, alsdann werde ich kommen Signabo epiſtolam, tum, tum temporis, tunc veniam. 3tio. *Téged egyedűl kivánlak, akarlak.* Ich begehre keinen, als dich. Præter, extra, citra te deſidero neminem. Te volo, præterea nullum.

62. *Ezért. Ezokáért. Erre-nézve.* Darum. Deſſwegen.

Ideo. Ezért, azért tsélekedte, hogy a' tanátsot meg-ijeſzſze; félelembe ejtse; meg-rettentse. Er hat es darum erzählet, daß er den Rath ſchrecke. Ideo. idcirco, ob id, ea cauſa, ea gratia rem expoſuit, ut ſenatum terreret. Ea propter, hoc fine. eam ob rem, eo intuitu. ex eo, hoc nomine, hac de cauſa, ut terrorem afferret ſenatui. Per cauſam terrendi ſenatus ea dixit.

63.

63. *A' végre. Azért. Arra-nézve. Hogy.* Daß. Damit.

Ut. Cauſam finalem ſignficat. Ki-megy a' mezőre azért, hogy ſzellőztesse magát, vagy tiſztább levegő-éggel éllyen vagy friſs ſzellőt vegyen. Er gehet aufs Land, daß er friſche Luft ſchöpfe. Rus abit, ut, uti, quo liberiore cœlo utatur. *Eleganter Participio mutatur.* Cœlo ſalubriore uſurus, ad capiendam auram meliorem, captandi ergo, cauſa, gratia.

64. *Miatt. Ért.* affix. Wegen.

Propter. Te miattad, te éretted, te kedvedért ſokat kellett ſzenvednem. Deines Wohlſeyns wegen habe ich viel leiden müſſen. Propter te, ob tuam ſalutem, pro te, honoris tui cauſa, gratia, nemine. per cauſam tui tuendi multa mihi ferenda fuere.

65. *Mivel. Mert. Hogy.* Weil. Indem.

Quia. Mivel ugy akarod, meg-léſzen. Weil es du alſo haben willſt, ſoll es geſchehen. Quia ita vis, cum, quum, ſiquidem ita videtur, quandoquidem, quoniam, quando hæc tua eſt ſententia, fiat licet. Fient iſta, nempe ita placet, nempe cui ita placet. *Hujus particulæ loco, ſæpe Participium adhibetur.* Hæc ita volenti, de re adeo tibi optata gratificabimur.

PARTCULÆ CONJUNCTIVÆ ET DISJUNCTIVÆ.

66. *Is. Haſonló-képpen.* Auch.

Etiam. Atyámtól vettem levelet, 's az Atyaſiaktól-is. Ich habe vom Vater Briefe bekommen, auch von den Freunden. A' Patre venerant literæ, etiam, item, ſimiliter ab amicis. A' Patre, non minus, præterea, inſuper, quin & amicis literas accepi. *Ezt még a' legoſtobább-is meg-értheti.* Dieſes mag auch der Einfältigſte verſtehen. Hæc vel hebes, vel medioeris ingenii homo, vel ſtipes intelligat. v. Und ꝛc.

67. *Nem tsak. Nem egyedül.* Nicht allein.

Non ſolum. Nem tsak ſzűlőinket, hanem Tanitóinkat, Meſterinket-is illeti a' betsület, vagy, kell tiſztelniünk. Nicht allein den Eltern, ſondern auch den Lehrern gebühret die Ehre. Non ſolum, non tantum, non modo Parentibus, ſed & Magiſtris inſuper honor habendus eſt. Parentibus quidem mos gerendus, ſed nec minus, præter, ſuper, ad hoc. cum his etiam Doctori; & vero etiam, præterea item Magiſtris. Tam Parentes, quam Magiſtri, ut Parentes, ſic Inſtitutores colendi ſunt.

68. *Vagy. Avagy.* Oder. Entweder.

Vel. Vagy te vóltál, vagy a' te Lelked, képed, árnyékod. Entweder biſt du es geweſen, oder dein Geiſt. Vel tu, aut tu, aut tuus genius fuit. Sive tu, ſive tu ſimillimus. Si minus tu, certe tui imago fuit, tu, aut vero, aut etiam tuus genius; ſive tu, ſive quid tui. Te viderim, an tuum genium, dubito.

69. *Es.* Und.

Et. Polgárok, és katonák. Mind város béli, mind Hadi emberek fegyvert fogtak, fegyverbez kaptak, fel-fegyverkeztek. Bürger und Soldaten haben zu den Waffen gegriffen. Et cives & milites, cives, militesque, cum civibus miles? non ſolum, non minus ſummi, quam imi, ſimiliter æque, perinde, juxta milites & cives ad arma concurrere. Præter milites, cives item præterea, inſuper itemque, una plebs & nobilitas arma ſumpſere. v. Syntaxin Ornatam.

70. *Se ez. Se amaz.* Weder dieſes. Noch jenes.

Nec hoc, nec illud. Se jámbor, ſe búlts: ſe nem jó, ſe nem tanúlt. Weder fromm, noch gelehrt. Neque doctus neque probus; æque, pariter, juxta indoctus, & improbus. Peſſimus quidem, & nihilo doctior. Bonarum literarum nihil habes, tantundem probitatis. Non modo indoctus, ſed & improbus. Cum doctrina tum probitate omni vacuus. v. Und Iisdem enim formulis & copulamus, & removemus contraria.

71. *Ugyan ám.* Zwar.

Quidem. Szorgalmatoſſágodat ugyan ditsérem, de nem az erkőltsidet. Ich lobe zwar deinen Fleiß, nicht aber deine Aufführung. Tuam quidem, equidem tuam diligentiam laudo, non item. Diligentia fortaſſe tua, non item vitæ ratio laudem meretur.

PARTICULÆ AUGENTES. ET PERFECTIVÆ.

72. *Leg-inkább. Fő-képpen. Kivált-képpen.* Beſonders.

Imprimis. Pompejuſt ſokan követték ugyan, de Cicero leg-inkább, fő-képpen barátjya vala. Dem Pompejus waren zwar viele gut geneigt, beſonders aber Cicero. Pompeji partes multi ſectabantur, imprimis, cumprimis, præprimis, præquam cæteri, præ cæteris omnibus Cicero. Singulari vero quadam ratione, ſingulariter; ſpeciatim, unus omnium maxime Cicero. Si quiſquam certe Tullius, ſimpliciter, ſine exceptione, prope unice, potiſſimum, præcipue Pompeius fuit. *Principaliter, extraordinario* barbara ſunt.

73.

73. *Egéſzen. Tellyeſséggel.* Ganz und gar. Allerdings.

Penitus. A' Régi együgyűség, igazság, hőség egéſzen oda vagyon. A' mint mondgyák: meg-hólt Mátyás Király, oda van az igazság. Die alte Redlichheit iſt ganz und dahin. Antiqua ſimplicitas penitus, omnino, prorſus, usque quaque, plane periit, abiit, interiit. Simplex ille candor omni ex parte, funditus, radicitus, per omnia, omnimodis extinctus videtur. Antiqui mores admodum, univerſim, penitiſſime, plene, pleniſſime, undequaque exolevere.

74. *Elég. Elegendő képpen.* Genug. Genugſam.

Satis. Elég jóſzágot, értéket, gazdagságot kereſett. Elegendő-képpen értékes. Elég nagy jövedelme vagyon. Er hat Mittel genug erworben. Satis, abunde, affatim, ſane, ſat, ſane facultatum habet. Largiter, copioſe, ad ſacietatem, abundanter, plusquam ſatis facultatibus inſtructus eſt.

75. *Igen. Fölötte. Nagyon. Mód-nélkül.* Sehr.

Valde. Igen bőlts, tudós, tanúlt ember. Er iſt ein ſehr gelehrter Mann. Vir eſt valde, multum, admodum, ſane, ſane quam, perquam literatus. Scientiis non vulgariter, non mediocriter, magnopere, impenſe, oppido excultus. Mirum in modum, ſupra quam credi poſſet, ad miraculum, quantum pauci in paucis, prope unice ſapit. Mirifice, majorem in modum, maxime, ita ut nemo æque doctus, opinione doctior. *Feletté'b nagy hadi ſereget, és éléſt egybe gyűjtött.* Er hat ſehr viele Mannſchaft, und Lebens Mittel zuſammen gebracht. Quantas maximas potuit copias, quam maximam potuit annona vim contraxit. v. Ueberaus.

76. *Sokkal. Nem keveſſel.* Viel. Weit.

Multo. Az ó, vagy Régi Roma ſokkal nagyobb vólt, mint az új, moſtani. Das alte Rom war viel gröſſer, als das jetzige. Vetus Roma multo, longe, haud paulo, non paulo hodierna major fuit. Vetus Roma multis partibus, impendio, longo intervallo, permulto, undequaque ſpatioſior fuit. Nihil, per exiguum quid eſt hodierna Roma ad antiquam illam.

77. *Leg inkább. Jeleſen* Ueberaus.

Plurimum. Ötet tartyák leg-inkább gazdagnak, leg-gazdagabbnak. Man haltet ihn für einen überaus reichen Mann. Vir habetur nimium quantum, mirum quam, immenſum quantum, incredibile quantum opulentus vulgo cenſetur. Præter modum, ſine modo, inſignite, immane quam, perquam admmatus: mirifice, immoderate, inſigniter, appꝛime, perquam copioſus habetur.

78. *Igen ſok. Felettébb.* Zuviel.

Nimis. Igen ſokat tulajdonit magának. Felettébb nagyra tartya magát, ſönn béjáz. Sokat tart maga felöl. Er haltet gar zu viel auf ſich. Nimis, nimium ſibi placet. Nimio plus, immoderate, nimiopere inflatus eſt. Supra modum, plus æquo, plus juſto, ultra limites, multa ſibi arrogat.

79. *Jól. Jó-módon. Jó formán.* Wohl.

Bene. Jól fog-tanúlni. Er wird im Studiren wohl zunehmen. In literis bene, perbene, probe, optime, recte, rectiſſime, belle, perbelle progreſſurus videtur. In literarum ſtudio pulchre, præclare, eommode, inſigniter, plane e ſententia progreſſum faciet. *Ittas.* Wohl betrunken. Bene potus. *Igen pénzes, gazdag.* Gar reich. Bene nummatus.

PARTICULÆ MINUENTES.

80. *Alig. Nehezen. Tsak alig.* Kaum. Schwerlich.

Vix. Ugy meg-van a' Város erősitve, hogy az Ellenség alig vihattya-meg. Die Stadt iſt ſo befeſtiget, daß ſie der Feind kaum erobern kann. Urbs eſt adeo munita, ut eam hoſtis vix, aut ne vix quidem, ægre, perægre, difficulter capturus ſit; urbem tam munitam haud ſine multa opera, contentione, difficultate ſubiget hoſtis; multum faxit, mirum ſi capiet; vix eſt, ut capiat.

81. *Tsak. Egyedűl.* Nur allein.

Tantum. Tsak ezt az egy grátiát kérem, kegyelmet kivánom. Dieſe einzige Gnade bitte ich mir aus. Hanc tantum, hanc ſolum, unice gratiam a te peto. Hoc modo, ſolummodo, tantummodo, duntaxat peto, quæſoque. Iſthoc, nec aliud, nec amplius, nec quidquam præterea rogabo. Niſi, præter, extra hoc peto nihil.

82. *Nélkűl. Kivűl.* Ohne.

Sine. Vétkem nélkűl ugyan, de reménység-nélkűl-is oda vagyok, meg-romlottam, kárba eſtem. Ohne meine Schuld, aber auch ohne beſſere Hofnung bin ich ſauber hin. Sine, absque, extra meam culpam, ſed & præter, citra ſpem meliorem; procul, excluſa omni ſpe, opido interii: nulla quidem mea culpa, ſed & ſpe nulla. *A' tanátsnak tudta kivűl a' dologhoz fogtak.* Man hat die Sache angefangen ohne den Rath zu fragen. Res cœpta eſt non conſulto ſenatu. *Sine conſulendo ſenatum. Barb.*

83.

83. *Tsak nem. majd.* Faſt.

Ferme. Tsak nem hajba kaptak. Es wäre faſt Ernſt daraus worden. Ferme, fere, prope, propemodum ad arma ventum eſſet. Prope; parum, minimum, tantillum aberat, quin cædes fieret, in eo erat: huc jurgium pervenerat, ut gladii promerentur. *Tsak megnem holt.* Er war faſt todt. Pro mortuo haberi poterat.

84. *Roſzſzúl. Károſſan.* Uebel.

Male. Róſzſzúl, ebűl, porúl-járt a' nyavalyás. Es ſtehet übel mit ſeinen Sachen. Res ejus male, miſere, non optime incommode habent. Res ejus iniquo, malo loco, ſane incommode, in ambiguo ſitæ ſunt. *Ezt roſzszúl tselekedted.* Hierin haſt du übel gethan. Id quidem perperam, improbe, mala ratione, prope nequiter, vitioſe egiſti.

85. *Véletlenűl. Történet-ſzerént. Közel.* Ungefähr, ohngefähr.

Fortuito. Véletlenűl jött közinkbe. Ungefähr kam uns der ungeſtimme Geſell entzwiſchen. Fortuito, forte, temere, incogitantibus omnibus ſupervenit importunus. Neſcio quo caſu; quo fato, qua fortuna, ſubito, ex improviſo, præter opinionem adeſt homo minime expectatus. *Közel két-ſzázan valának.* Es waren ungefähr zwey hundert. Erant ad ducentos, circa ducenti, præter propter ducenti, plus minusve ducentis.

76. *Keveſsé. Kitsinnyé.* Wenig. Wenigſtens.

Parum. Ezt a' beſzédet egy keveſsé változtattam, el-fordítottam. Dieſe Rede habe ich ein wenig verändert. Hanc orationem nonnihil, parum, pauxillum, aliquanto, aliquantulum, tantillum, minimum, perparum, modicum immutavi. 2do. *Temporis. Várj, várakozz egy keveſsé.* Warte eine wenig, eine Weile. Mane tantiſper, parumper, pauliſper, punctum temporis, aliquanto &c. 3tio. *Keveſsé, nem igen adakozó, bű-kezű.* Er theilet gar wenig mit. Parce, leviter, maligne, perparum largitur. 4to. *Leg-alább azt meg-engeded, nem tagadod.* Wenigſtens muſt du dieſes zulaſſen. Saltem, minimum id concedes. Certe, at hoc negare non potes.

78.. *Magyarán. Nyilván.* Ausdrücklich.

Expreſſe. Eztet én nyilván, valóságoſſan, nevezet ſzerént megtiltottam. Ich habe dir ja dieſes ausdrücklich verboten. Atque illud tibi, aperte, diſerte, conceptis verbis, nominatim, ſingillatim

prohibueram. At id expoſite, explicite, definite, planiſſime; ſpeciatim fieri vetueram.

88. *Ámbár. Ámbátor. Bátor.* Geſetzt.

Poſito. Barb, Ámbár, engedgyük meg, hogy idöd nem vólt, de. Geſetzt, du habeſt keine Zeit gehabt, ſo hatte doch. Pone ſic eſſe, ſit ita ſane, conceditur; fac verum eſſe, quod tempus non ſuppetierit, at. Ut ita hoc tibi donem, finge tempus fuiſſe anguſtius, at.

89. *Bizonyára. Valóban.* Gewiß.

Certo. Meg-tartom bizonyára, bizonyoſſan, kétség-kivül fogadáſomat. Ich werde gewiß mein Verſprechen halten. Certe, certo certius, haud dubie, indubitato, plane, revera promiſſis ſtabo. *Valóban ſzeme elejbe rakták gonoſzságát.* Er iſt gewiß überwieſen. Sine dubitatione, dubio procul, ſine controverſia, explorato, liquido, aperte ſceleris convictus eſt.

PARTICULÆ AFFIRMANTES.

60. *Ugy. Igen-is. Nints külömben.* Ja. Fürwahr.

Ita. Igen-is te vóltál. Ja du biſt es geweſen. Ita imo, imo vero, ita ſane, ita prorſus. imo tu certo fuiſti. Omnino, admodum, profecto, utique, videlicet, ſcilicet tu mali cauſa es. Sic haud aliter eſt. Ita male peream, amens; nullus ſim, ni tu unus fuiſti. *Ó tolvaj, sött ſzentség-törö-is. Templom toſztó.* Er iſt ein Dieb, ja ſo gar ein Kirchen-Rauber. Fur eſt, quin imo, quin etiam, imo vero, inſuper, atque adeo ſacrilegus.

91. *Tudni-illik. De hogy. Hogy.* Nämlich.

Nempe. Tudni-illik azt akartad mondani. Du haſt nämlich dieſes ſagen wollen, daß, ꝛc. Nempe, nimirum. ſcilicet, videlicet id volebas. Quippe, enimvero, certo, profecto, haud dubie id innuebas.

PARTICULÆ INTERROGANTES.

92 *É.* affix. *Az-é.* Ob.

An. Láſſad, ha jobb-é pénzt, mint betsületet ſzerezni? Siehe zu, ob du dich mehr um Geld, als Ehre zu bewerben haſt? Vide an utrum, num, numnam pecuniæ magis, quam famæ ſerviendum. Pecuniæne an famæ; anne, utrumne honori magis conſulendum, quam utilitati.

93. *Mikor. Melly időben.* Wann.

Quando. Mikor leſzſz már itten? Wann wird er doch da ſeyn? Quando, quandonam, ecquando, quando gentium, quo tempore, ad quod temporis, ad quam horam veniet?

94. *Miért. Mi okbúl.* Warum.

Cur. Miért nem mutattad hozzám előbbeni ſzeretetedet, kedvedet? Warum biſt du gegen mich nicht mehr alſo wie du wareſt? Cur, eccur, quare quapropter, quamobrem, qua de cauſa, qua gratia, quo nomine, quam fueris, alius erga me es? Ut quid, quid ita, quid eſt, quid aſt cauſæ, quod te adeo mihi immutaveris. *Miért nem?* Warum nicht? Quidni, quippeni, quin ergo, utique.

95. *Hogyan. Miképp.* Wie.

Quomodo. Hogyan, mi módon viſzſzük végbez a' dolgot. Wie werden wir die Sache zu Ende bringen? Quomodo, quo pacto, qua ratione, qui, qui tandem, qui demum, ut, ut denique rem ad exitum bonum perducemus; Quemadmodum, qua via, quibus præſidiis, quibus conditionibus, qualiter, quinam quomodonam rem tam arduam effectam dabimus? 2do. *Mi neve?* Wie heiſt er? Qui, quo nomine vocatur? 3tio. *Akár miképp történnyék.* Es ſey ihm, wie es wolle. Ut ut ſit.

96. *Hol. Holott. Mihelyt.* Wo.

Ubi. Hol bujt-el? vallyon, hová bujt? Wo hat er ſich doch verſtecket? Ubi, ubi tandem, ubinam, quo in loco, ubi terrarum, ubinam gentium, quem in angulum ſe abdidit? *Akár hol lappangjon.* Er mag ſeyn, wo er wolle. Ubi ubi ſit, ubicunque locorum, terrarum, gentium conditus lateat.

PRÆPOSITIONES.

97. *Hoz. Ra. Re.* affix. *Reá. Hozzá.* Auf. Zu.

Ad. El-rendelt napra. Auf beſtimmten Tag. Ad horam, ad diem *Felébe.* Auf die Helfte. Ad dimidium. *Kedvemre.* Auf meinen Schlag. Ad meum ſenſum. 2do. In. *Minden eſztendőre.* Auf alle Jahr. in annos ſingulos. *Holnapra.* Auf Morgen, in craſtinum. *Következendő időkre.* Auf das Künftige, in futurm. *Minden fore.*

före. Auf jeden Kopf, in ſingula capita. *Valaki re.reá rohanni*, auf einen loß gehen, in aliquem ire. 3tio. *Az utzárúl*, vel *utzán*. Auf der Gaſſe, clamat de via. *A' mi költségünkre*, vel *költségünken* Auf unſere Unkoſten, de noſtro. *A' biró ſzékrűl.* Auf dem Richterſtuhl, de Tribunali. *Ezentűl.* Auf der Stelle, e veſtigio.

98. *Ból. Ből.* affix. *Ról. &c.* Aus.

Ex *Oktalanságból*: *gondatlanságból.* Aus Unverſtand, ex imprudentia. *Tekéntetbűl.* Aus dem Geſichte, e vultu conjicere de homine. *Szeme elől el-menni.* Aus den Augen, e conſpectu abire. 2do. *A. v. Ab.* *Az atyának erſzényéből, köz pénzbűl ſzetni.* Aus des Vaters Beutel, aus gemeinem Gelde zahlen, a Patre ſolvere, ab ærario. *Babonaságból*, *bamis Iſteni tiſzteletbűl.* Aus Aberglauben, a ſuperſtitione vates conſulit. 3tio *De egyik közülök.* Einer aus ihnen, unus de illis. *Irásbúl.* Aus der Schrift, de ſcripto recitare. *Az hajóból ki ſzálni.* Aus dem Schiffe gehen, de navi exire. 4to *Per. Fösvénységbűl*, *baragbúl*, *irigységbűl*, *bujaságból.* Aus Geiz, aus Zorn, Neid, Begierde., per avaritiam aliquid petere, per iram furere, per invidiam fremere, per libidinem graſſari. 5to. *Præ. Félelembűl*, *és tiſzteletbűl.* Aus Furcht, und Ehrerbietigkeit, præ metu & reverentia.

99. *Által.* Durch.

Per. *Te általad, a' te ſegétségeddel.* Durch deinen Beyſtand, per te vici. *Eróvel.* Durch Gewalt, per vim & ſcelus. *Verum hujus loco fere Ablativus communis uſurpatur.* Vi & ſcelere. Nimio clamore raucus. Tua culpa, &c. 2do. *A. v. Ab.* *Mértékletlensége által el-veſzett.* Er iſt durch Unmäßigkeit verdorben, ab intemperantia periit.

100 *Ért. Érette.* Vor. Für.

Pro. *A' Hazáért meg-halni.* Mori pro patria. *Polgár gyanánt viſelni magát.* Sich für einen Burger halten, pro cive ſe gerere. *Ellenségnek valakit tartani.* Für einen Feind, pro hoſte habere. adeo. *Præ.* *Az barag, könyvek, félelem miatt.* Vor Zorn, Thränen, Furcht, præ lacrimis, metu.

101. *Fölött.* Ueber

Supra. *Reménységem fölött.* Ueber Hofnung. Supra ſpem. *Aſztal fölött.* Ueber Tiſch. Supra cœnam. *Mindenek fölött ſzeretlek téged.* Vor allen liebe ich dich. Supra, ante omnes potiſſimum te amo. *Mód fölött, nélkül.* Ueber die Maſſen. Supra modum

dum, plus æquo, ultra juſtum. *Egyik munka a' máſik fölött.* Ein Geſchäft über das andere, aliud ex ex alio negotium. 2do. *Trans.* Ueber das Meer ſchifen. *A' Tengeren hajózni.* Trans mare. 3tio. *E' fölött.* Ueber dieß, ad hoc, præterea, &c. v. Darneben. 4to. *Százan fölül.* Uber hundert, centum amplius.

INDEX UNGARICO - GERMANICUS.

ADdig, annyira. Dahin, bis dahin. 34

Addig, meddig, ig. affix. *még, méglen.* Bis. 6

Akkor, akkoron. Alsdann. 2

Alig, nehezen, tsak alig. Kaum, ſchwerlich. 80

Allatomban, titkon, hir-nélkül, loppal. Heimlich, 27

Altal. Durch. 99

Ambár, ámbátor, bátor. Geſeßt. 88

A' végre, azért, arra nézve hogy. Daß, damit. 63

Azért, annakokáért, innent. Daher, derohalben, hieraus. 60

Azon föllül. e' mellet. Darneben, über das. 35

Azon kivül, azt ki-vévén, hanem tsak. Außer, ausgenommen. 45

Azonban, azonközben. Unterdeſſen, unterweilen. 8

Az után, oſztán, annak-utánna. Darnach, hernach, darauf. 9

Bizonyára, valóban. Gewiß, fürwahr. 89

Bõl, ból, affix. *ról. &c.* Aus. 98

Tsak, egyedül. Nur allein. 81

De. Aber, allein, ſondern. 43

De még-is. Doch aber. 46

É. affix. *az. é.* Ob. 02

Eddig, ekoráig, ekkétig, ekkorig, Bisher, bis date. 7

Eggyütt, egymás mellet. Beiſammen. 32

Egéſzen, tellyeſséggel. Ganz und allerdings. 73

Elég, elegendõ-képpen. Genug, genugſam. 74

Ellenben, viſzontag, de. Herentgegen, hingegen. 48

Elõbb, inkább, annakelõtte. Ehe, ehender, bevor, zuvor. 19

Ért, érette. Für. Vor. 100

És. Und. 69

Ezért, Ezokért, erre nézve. Darum, deſſwegen. 62

Ez után, ennek-utánna továbbá. Hinführo, führohin. 16

Fölött. Ueber. 101

Gyakorta, ſokſzor. Oft, oftmal. 26

Ha, hogyha. Wenn. 29

Hirtelen, véletlenül. Plößlich, unverſehen, unvermuthet. 14

Hogyan, miképp. Wie. 95

Hol, holott, mihelyt. Wo. 96

Hoz, höz, ra, re, affix. *reá, hozzá.* Auf, zu. 97

Hozzám, ad affix. *felé.* Gegen, wider. 47

Idején, hamar, korán. Zeitlich, früh. 5

Igen, fölötte, nagyon, módnélkül. Sehr. 75

Igen ſok, felettéb. Zuviel 78

Igy, illyen képpen, illyen formán, módon. Alſo, ſo. 55

Illyen, efféle, illyetén. Desgleichen, dergleichen. 56

Jóllehet, noha, ámbár, bár. Sonſten, anderſt. 51

Jól-

Jól, jo-módon, jó formán. Wohl. 79
Is, haſonló képpen. Auch. 66
Ismét, ujonnan máſodſzor. Wieder, von neuem. 30
Itten, itten, ittegyen. Da, allda. 33
Kevéſſé, kitsinyé. Wenig, wenigſt. 86
Közel, nem meſzſze. Nahe. 38
Közönségeſen, közönſeg, ſzokás-ſzerént. Gemeiniglich 15
Leg-inkább, jeleſen. Ueberaus. 77
Leg-inkább, fő-képpen, kiváltképpen. Beſonders. 72
Magyarán, nyilván. Ausdrücklich. 87
Majd, nem ſokára, ezennel. Bald. 4
Másként, egyébként, külömben. Sonſten, anderſt. 52
Máskèpp, egyébként, külömben. Anderſt, als. 44
Még, mind-eddig. Noch. 25
Mellet, nél, nál, affix. B. y. 31
Mennél-annál, mentől. Je, deſto. 58
Mert, lám, Denn Indem, ſonſt. 61
Meſzſze, távúl. Weit. 42
Miatt, ért. affix. Wegen. 63
Midőn, mikor, Als, ſiehe, ſondern, allein. 1
Miért, mi okbúl. Warum, aus was für Urſache. 94
Mikor, melly időben. Wann. 93
Minapában, imént, tsak ez előtt nem régen, a' minap. Nächſtens. 23
Mindenkor, mindenha. Immer, allezeit.
Mindgyárt, legottan, azontól, azonnal. Alſobald, gleich. 3
Minek utánna. mi után. Nachdem, da, als. 22
Mintha, mint egy, közel. Als wenn, als ob. 53
Mivel, mert, hogy. Weil, indem. 65
Moſt, moſtanában, előſzör. Erſt, allererſt, erſtens. 13
Moſt, moſtanában. Jetzt, nun, den Augenblick. 18
Noha, némellykor. Bisweilen, immerzu. 8
Nélkül, kivül. Ohne. 82
Nem, ſemmiképpen, általlyában nem, tellyeſséggel nem. Nicht, keinesweges, durchaus nicht. 49
Nem tsak, nem egyedül. Nicht allein. 67
Nyilván, világoſſan, mindenek láttára. Oeffentlich, vor allen. 41
Ottan, amott, ottogyon. Dort, alldort. 36
Ritkán, keveskor. Selten. 27
Roſzſzúl, károſſan. Uebel. 04
Se ez, ſe amaz. Weder dieſes, noch jenes. 70
Semmi, egytsöpſem. Nie, nimmermehr. 50
Sokáig, régen, rég-ólta, régtől fogva. Lang, ſchon lang, längſtens. 20
Sokkal, nem kevéſſel. Viel, weit. 76
Föbb, mint ſem. Mehr, als. 59
Tsaknem, majd. Faſt. 83
Tudni illik, de hogy, hogy ne. Nämlich. 91
Ugyan, igen is, ninis külömben. Ja, fürwahr. 90
Ugyan, ám. Zwar. 71
Ugyannyira, ugy, olly-képpen, ollyigen. Dergeſtalt, dermaſſen. 54

Után,

Után, ſzerint. Nach. 21
Vagy, avagy. Weder, entweder. 68
Valaha, régenten, hajdan, egykor. Einmal, einſt, vor Zeiten. 11
Valahol. Irgend, niemals. 39
Valamikor, valaha, ezelőt. Jemals. 17
Valamint, miként. Gleichwie, wie. 57
Végtére, utollyára, egyſzer-immár, immáron. Endlich, letztlich. 12
Vel, val, affix. Mit. 40
Véletlenűl, történet ſzerént, közel. Ungefähr, ohngefähr. 85

INDEX PARTICULARUM

GERMANICO-UNGARICUS.

Aber: ſiehe: ſondern, allein, *De.* 43
Aber, ſ. da. *Itt, itten, ittegyen.* 33
Alldort, ſ. dort. *Ottan, amott, ottogyon.* 36
Allein, ſ. aber. *De.* 43
Allererſt, ſ. erſt. *Maſt, moſtanában, előſzör.* 13
Allezeit, ſ. immer. *Mindenkor, mindenha.* 1
Als, da. *Midőn, mikor.* 1
Alsdann. *Akkor, akkoron.* 2
Alſo daß ſ. derg ſtatt. *Ugyannyira, ugy, olly-képpen, ollyigen.* 54
Alſo, ſc. *Igy, illy-képpen, illyen formán, módon.* 55
Alsbald. *Mindgyárt, legottan, azontól, azonnal.* 3.
Als ob, ſ. als wenn. *Mintha, mintegy, közel.* 43
Anderſt als. *Más képp, egyébként, különben.* 44
Auch. *Is, baſonlóképpen.* 66
Auf, zu. *Hozz, böz, re,* affix. *reá, hozzá.* 97
Aus. *Ból, bűl,* affix. *ról. &c.* 98
Ausdrücklich. *Magyarán, nyilván.* 87
Außer. *Azonkivűl, azt ki-vevén, hanem tsak.* 44
Ausgenommen, ſ. außer. *idem.* 45
Bald. *Majd, nem ſokára, ezennel.* 4
Beſonders. *Leg-inkább, főkép-kivált-képpen.* 72
Bevor, ſ. ehe. *Előbb, inkább, annakelőtte.* 10.
Bey. *Mellett, nél. nál.* affix. 31
Beyſammen. *Együtt, egymás mellet.* 52
Beyzeiten. *Idején, hamar, korán.* 5
Bis. *Addig-meddig, ig.* affix. *még, míglen.* 6
Bis dahin, ſ. dahin. *Addig, annyira.* 34
Bis dato. ſ. bisher. *Eddig, ekoráig, ekkétig, ekkorig.* 7
Bisher. *idem.* 7
Bisweilen. *Néha, némelykor.* 8
Da, allda. *Itt, itten, ittegyen.* 33
Da, indem, ſ. als. *Eddig, ekoráig, ekkétig, ekkorig.* 7

Da-

Daher. *Azért, annakokáért, innénd.* 60
Dahin. *Addig, annyira.* 34
Damit, ſ. daß. *A' végre, azért, arra-nézve, hogy* 63
Denn. *Mert, lám.* 61
Dennoch, ſ. doch. *De még-is* 46
Darnach. *Az után, oſztán, annak-utánna.* 9
Darneben. *Azon-fölül, ennel-lett.* 35
Darum. *Ezért, ezokáért, errenézve.* 62
Daß, damit *A' végre, azért, arra-nézve, hogy.* 63
Dergleichen. *Illyen, effële, illyetén.* 56
Desgleichen, ſ. dergleichen. *Idem.* 56
Deſshalben, ſ. darum. *Ezért, ezokáért, erre-nézve.* 62
Deſswegen, ſ. darum. *Idem.* 62
Doch. *De még-is.* 46
Dort. *Ottan, amott, ottogyon.* 36
Durch. *Által.* 99
Ehe. *Elôbb, inkább, annak elötte.* 10
Ehedem als, ſ. ehe. *Idem.* 10
Einmal. *Valaha, régenten, hajdan, egykor.* 11
Endlich. *Végtére, utóllyára, egyſzer.* 12
Entweder, ſ. oder. *Vagy, a' vagy.* 68
Erſt. *Moſt, moſtanában, elöſzör.* 13
Führohin, ſ. hinführo. *Ez után, ennek-utánna, továbbá.* 16
Für. *Ért, érette.* 100
Fürwahr, ſ. gewiß. *Bizonnyára, valóban.* 89
Ganz und gar. *Egéſzen, tellyeſséggel.* 73
Plötzlich. *Hirtelen, véletlenül.* 14
Gegen. *Hozzám, ad.* affix. *felé.* 47
Gemeiniglich. *Közönségeſen, közöleg, ſzokás-ſzerént.* 15
Genug. *Elég, elegendö-képpen.* 74
Genugſam, ſ. genug. *Idem.* 74
Geſetzt. daß. *Ámbár, ámbátor, bátor.* 88
Gewiß. *Bizonyára, valóban.* 89
Gleich, ſ. alſobald. *Mindgyárt, leg-ottan, azontúl, azonnal.* 3
Heimlich. *Allatomban, titkon, hir-nélkül, loppal.* 37
Herentgegen. *Ellenben, viſzontag, de.* 48
Hernach ſ. darnach. *Az után, oſztán, annak-utánna.* 9
Hinführo. *Ez után, ennek-utánna, továbbá.* 16
Hingegen, ſ. herentgegen. *Ellenben, viſzontag, de.* 48
Hieraus, ſ. daher. *Azért, annakokáért, innénd.* 60
Ja. *Ugy, igen-is, nints külömben.* 90
Je, deſto. *Mennél, annál, mentöl.* 58
Jemals. *Valámikor, valaha, ezelött.* 17
Jetzt, jetzund. *Moſt, moſtanában.* 18
Immer. *Mindenkor, mindenha.* 19
Immerzu, ſ. bisweilen. *Néha. némellykor.* 8

In-

Indem, weil. *Mivel, mert bogy-* 65
Irgend. *Valabol.* 39
Kaum. *Alig, nehezen, tsak-alig.* 80
Keineswegs, ſ. nicht. *Nem ſemmi-képpen, átallyában nem, tellyeſséggel nem.* 49
Schwerlich, ſ. kaum. *Addig, nehezen, tsak-alig.* 80
Lang. *Sokáig, régen, rég-ulta; régtől-fogva.* 20
Längſtens, ſ. lang. *Idem.* 29
Letztlich, ſ. endlich. *Végtére, utóllyára, egyſzer-immár, immáron.* 12
Mehr. *Több-mint ſem.* 59
Mit. *Vel, val,* affix. 40
Nach. *Után, ſzerént.* 21
Nachdem. *Minek-utánna, mi-után.* 22
Neulich. *Minapában, innént, tsak ezelött, nem régen, a' minap.* 23
Nämlich. *Tudni-illik, de bogy, bogyne.* 91
Nicht. *Nem, ſemmi-képpen, átallyában nem, tellyeſséggel nem.* 49
Nicht allein. *Nem tsak, nem egyedül.* 67
Nichts. *Semmi, egy tsöpſem.* 50
Nie, niemals. *Soha nem.* 24
Nirgend, ſ. irgend. *Valabol.* 49
Noch. *Még, mind eddig.* 25
Noch nicht, ſ. noch. *Idem.* 25
Noch ſo lang ſ. noch. *Idem.* 25
Nun, ſ. jetzt. *Moſt, moſtanában.* 13
Nur allein. *Tsak, egyedül.* 81
Ob. E', affix. *az-é.* 92
Obgleich, ſ. obwohl. *Jóllehet, noha, ámbár, ámbár.* 51
Obwohl. *Idem.* 51
Oder. *Vagy, avagy.* 68
Oeffentlich. *Nyilván: világoſſan, mindenek láttára.* 41
Oft, Oftmal. *Gyakorta, ſokſzor.* 26
Ohne. *Nélkül, kivül.* 82
Ohngefähr, ſ. ungefähr. *Véletlenül, történet-ſzerént, közel.* 85
Sicher, faſt. *Tsak nem, majd.* 83
So lange, ſ. lange. *Sokáig, régen, rég-ulta, régtől-fogva,* 20
Sehr. *Igen, fölötte, nagyon, módnélkül.* 75
Selten. *Ritkán, kevéskor.* 27
Indem, ſ. denn. *Mert, lám.* 61
Sobald, ſ. alsbald. *Mindgyárt, legottan, azontúl, azonnal.* 3
So, ſ. alſo. *Igy, illyen-képpen, illyen formán-módon,* 55
Sondern, ſ. aber. *De.* 43
Sonſten. *Más-ként, egyébként, különben.* 52
Viel, weit. *Sokkal, nem keveſſel,* 76
Uebel. *Roſzſzúl, károſſan.* 84
Ueber. *Fölött.* 101
Voraus. *Leg-inkább, jeleſen.* 77
Ueber das, ſ. darneben. *Azonfölül, e' mellett.* 35
Ueber die maſſen, ſ. überaus. *Leg-inkább, jeleſen.* 77
Und. *És.* 69
Unterdeſſen. *Azonban, azonközben.* 28
Unterweilen, ſ. unterdeſſen. *Idem.* 28
Ungefähr. *Véletlenül, történet ſzerént.* 85

Unver-

Unverſehens, ſ. plötzlich. *Hirtelen, véletlenűl.* 14
Von neuem, ſ. wieder. *Ismét, ujonnan, máſodſzor.* 30
Vor, ſ. für. *Ért, érette.* 100
Vor Zeiten, ſ. vormals. *Valaha, régenten, hajdan, egykor.* 11
Wenn. *Si, ha, bogyha.* 29
Wann. interrog. *Mikor, melly üdöben.* 03
Warum. *Miért, mi okbúl.* 94
Weder. *Se ez ſe amaz.* 70
Wegen. *Miatt, ért,* affix. 64
Sehr. *Igen, fölötte, nagyon, mód-nélkűl.* 75
Weit. *Meſzſze, távúl.* 42
Wenig, wenigſt. *Keveſsé, kitsinnyé.* 86
Wider, gegen. *Hozzám, ád,* affix. *jelé.* 47
Wie. *Hogyan, miképp.* 95
Wieder. *Ismét, ujonnan, máſodſzor.* 30
Wiewohl, ſ. obwohl. *Jóllehet, noha, ámbár, ám, bár.* 51
Wo. *Hol, holott, mihelyt.* 96
Wohl. *Jól, jó-módon, jó-formán.* 79
Zeitlich, ſ. früh. *Idején, hamar, korán.* 5
Zuviel. *Igen ſok, felettébb.* 78
Zuviel, ſ. bisweil. *Néha. némellykor.* 8
Zwar. *Ugyan, ám.* 71

FLOS

FLOS LATINITATIS,

EX AUCTORUM

LATINÆ LINGUÆ

PRINCIPUM MONUMENTIS

EXCERPTUS,

Et Tripartito

Verborum, Nominum, & Particularum

Ordine, & Indice, in hunc digeſtus

Libellus,

AUCTORE

R. P. FRANCISCO POMEY, S. J.

PRIMUS ORDO.

VERBA explicans.

A.

AB ALIENO:

Abalienáre, vendere aliquid, jus alicujus rei transfere in alium. *Valamit el-adni, az maga juſsát, valamelly dologhoz tartozandó igazságát, hatalmát máſra hadni, engedni.* Etwas verkaufen, veräuſſern, ſein Recht an einen andern abtretten, überlaſſen.

2. Aliquem ab altero. *vel* voluntatem alicujus ab aliquo abalienare. *Valakit máſtól el-idegeniteni, közöttök a' barátságot fel-bontani. A' jó barátok közt haragot, gyülölséget ſzerzeni.* Eine Freundſchaft zertrennen, einen Miſsverſtand, Zwitracht, Haß zwiſchen Freunden erwecken; einen vom andern abwendig machen.

Se ab alio, vel alium a ſe abalienare. *Magát más barátságától el-vonni, a' barátságán fel-adni, valakinél gyülölségbe eſni, vagy magától valakit el-idegeniteni.* Sich von deſs andern Freundſchaft abſöndern, miſsgünſtig werden, einen Miſsgunſt wider den andern

dern ſchöpfen, oder in den andern verurſachen.

ABDICO.

1. Abdicare, (abſolute) *vel* (cum adjuncto) abdicare magiſtratum. Se magiſtratu abdicare *Tiſztit le-tenni.* Sein Amt ablegen.

Abdicare, privare aliquem ſuo munere. *Valakit tiſztségéröl le-tenni, tiſztit el-venni.* Einen ſeines Amts entſetzen, abdanken.

Abdicare filium, generum, &c. Illum repudiare, rejicere. *Valakit maga fiának, vöjének iſmérni, vagy tartani nem akarni, vagy fiát, vagy vöjét magától el-üzni, az örökségből ki tagadni.* Einen für ſeinen Sohn, oder Tochter-Mann nicht erkennen wollen, einen Sohn enterben, verwerfen, verſtoſſen.

2. Laurus crepitando abdicat ignem. *Plin. A' borohyán-fa midőn ég, és pattg, ide 's tova hánnya a' Szikrákat magától.* Der Lorberbaum, da er brennet, und braſchelt, ſchnellet er die Flammen von ſich.

ABDICO is,

1. Abdicere, abjudicare cauſam, litem, ab aliquo. *Valakitől el-itélni az igazságot, hamisnak állitani, az törvényben valáki ellen végezni, a' vagy ki mondani az itéletet.* Einem das Recht abſprechen, unrecht geben, aberkennen vor Gericht.

2. Vates, Augures, Divini. Oracula abdicunt pugnam v. g. navigationem, ter. &c: (id eſt: vetant ſuſcipi, iniri eo tempore, eo loco) *Az jövendölők nem javallyák, tiltyák az ütközetet, hartzot, az evezéſt, az utazáſt.* Die Wahrſager mißrathen das Treffen, Schiffahrt Reiſe, &c. ſie wehren ab vom Schlagen, Reiſen, &c.

ABDO.

1. Abdere ſe in occultum, *Cæſar. El-bujni, valami titkos helyen magát el-rejteni.* Sich verbergen, ſich heimlich verborgen halten.

Abdere ſe rus, aut domum. *Ter. Az mezőre, vagy haza vonni magát, hogy ottan lappangjon.* Sich auf das Land, nach Haus, &c. begeben, all da einſam zu ſeyn.

Sub veſtitu abditum habebat cultrum. *Liv. Az rubája alatt tartya vala el-rejtve a' kéſt.* Unter ſeinen Kleid trug er ein verborgenes Meſſer.

2. Abdere ſe literis *vel* in literas. *Egéſzen a' tanulásra adni magát.* Stets auf den Büchern liegen, ſich gar dem Studieren ergeben.

ABDUCO.

1. Abducere pecora. *A' marhákat el-hajtani, el-vezetni.* Das Vieh wegtreiben, entführen.

2. Abducere ſervum a Domino, diſcipulum a Magiſtro. *Valamelly Szolgát az maga Urától, valamelly tanitványt a' Meſterétől el-tsalni, idegeniteni.* Einen Diener von ſeinem Herrn, einen Lehrjung von ſeinem Meiſter abwendig machen, abführen.

3. Abducere oculos, animum, cogitationem ab aliqua re. *A' ſzemeit, ſzivét, vagy kedvét, gondolattyát valamelly dologtúl el-forditani.* Seine Augen

gen. Gemüth, Gedanken, ꝛc. von einer Sache abwenden.

4. Abduxi eum a jurandi conſuetudine. *El-bagyattam véle a' ſzokásba vett esküvéſt, vagy el-tanitottam az esküvésről.* Ich habe ihm die Gewohnheit zu ſchwören abgezogen; ich habe ihn das Schwören abgewöhnet.

A B E O.

1. Abire aliquo loco. *Valamelly helyről el-menni, eléb állani.* Von einem Ort weg gehen.

2. Abire Magiſtratu. *A' Tiſztit le-tenni.* Sein Amt abtretten.

Abire ab emptione, a conditionibus. *Félben hagyni az váſárt, az alkuváſt.* Eine Handlung, einen Kauf nicht halten wollen, davon abweichen.

Abire ad vulgi opinionem. *A' községnek ſzavára, és vélekedésére el-indúlni, azt követni.* Dem Gemeinen Geſchrey glauben, nachfolgen.

Abiit peſtilentia. *Meg ſzűnt a' dög-halál.* Die Sucht hat nachgelaſſen.

Abiit annus. *El-múlt az eſztendő.* Das Jahr iſt verfloſſen.

Abiit hora, dum hæc dicit. *El-múlt, el-tölt egy óra, a' med-dig ezeket mondaná.* Eine Stund verfloß, bis er ausredete.

Abierunt illæ meæ laudes. *Azok az én ſzép tulajdonságim, ékeſségim oda vannak már én tőlem, el-múltak.* Jene ſchöne Eigenſchaften ſind nun von mir abgewichen.

Ne res abiret a Cæſare. *Ne talántán a' Tsáſzár a' dolognak folytatásából ki-rekeſztetnék, vagy a' dolognak végbe-vitelére való alkalmatoſságot el-veſztené.* Aus Sorge, es möchte Cäſar von dieſem Handel ausgeſchloſſen werden.

Non ſic abibit, non ſic abibis, non hoc tibi ſic abibit. *Nem innekedik meg olly könnyen ezen dolog nem fog így maradni, ezt te el-nem viſzed.* Es wird die Sach nicht alſo vergehen: es wird dabey nicht verbleiben, man wird es dir nicht alſo paßiren laſſen.

In quos ſumptus abeunt reditus mei? *Mire kelnek az én jövedelmim.* Worzu wird mein Einkommen angewendet.

Non longe, vel ut longius abeam. *Hogy tovább ne terjeſzſzem, hogy tovább ne menyek.* Damit ich nicht weiter ſchreite.

Sed abeamus ab his hominibus. *De hagyjuk-el ezeket az Embereket, ezen dolgokról többet ne beſzéllyünk, hanem egyebekre lépjünk.* Aber wir wollen dieſe Leute fahren laſſen, von dieſem Handel nicht mehr reden, ſondern weiter ſchreiten.

Abi in malam crucem, quin tu abis in malam rem, malumque cruciatum. *Eredgy, bordel magadat, veſzſz el, akaſzſzanak fel, minden ſzerentsétlenség ſzállyon reád.* Trolle dich fort, gehe, daß dich der Henker holle, daß dich alles Unglück verfolge.

Abi nunc, opem implora populi. *Eredgy már moſt a bíddl ſegítségűl a' népet, So kat fog, tudni-illik moſt a' néked haſználni.* Geh', nun, rufe das Volk zur Hülfe an.

an; wird dir dieß viel helfen.

Abi, virum te judico. *Elmehetſz, moſt én téged embernek tartalak; moſt betsüllek nagyra.* Gehe hin, jetzt halte ich was auf dich. Ich halte dich für einen wackern Kerl.

Abi, neſcis ineſcare homines. *Eredgy, nem tudtz még te az emberek közt járni, forgolódni, őket nyájas magaviſelésteddel meg-tsalni, akaratodra bozni.* Gehe hin, du kannſt dich nicht in die Welt recht ſchicken; du kannſt die Leute nicht betrügen, nicht an dich ziehen.

Quid ad iſtas ineptias abis? *Miért adod magadat ezen bolondságokra.* Wie magſt du dich alſo bethören laſſen, mit dieſem Kindern- und Narrenwerke umzugehen.

ABERRO.

1. Aberrare, deflectere a recto tramite. *Az igaz útról, törött öſvényröl el-tévelyedni, el-állani.* Von der rechten Straſſe verfehlen; abſchreiten.

2. Aberrare propoſito, a propoſito, a ſcopo. *A' fel-tett ſzándékától el-esni, a' beſzédet nem a' fel-tett tzélban, hanem más valamiben folytatni.* Seines Vorhabens verfehlen; an ſeiner Rede ein Abſchritt thun.

Redeat, unde aberravit oratio. *A' fel-tett tzélomboz, a' melytöl egy kevéſsé el-állottam, viſzſza fordítom beſzédemet.* Zu unſerm vorgehabten Zweck zurück kehren.

Artificem, ne in melius quidem ſinas aberrare. *A' Meſterembert ne engedd, hogy a' meſterségre rend tartáſa, Régulája ellen valamit tsinállyon, jóllehet a' dolgot, munkát, jobban vinné végbe.* Geſtatte nicht, daß der Künſtler von ſeinem Muſter abweiche, ſollte er auch das Werk beſſer verfertigen.

A Regula & præſcriptione vitæ aberrare. *Az jó, és Jámbor életnek utyától, módjától magát el-távoztatni.* Von dem rechtmäßigen Lebenswandel ſich entfernen.

Aberrare a moleſtiis, a curis, a negotiis. *Minden bú, bánat és baj nélkül lenni, vígan lenni, magát a' gondoktól el-vonni.* Sein Gemüth erquicken, erluſtigen, von Sorgen abziehen.

Aliam a moleſtiis aberrationem non habemus. *Nékünk a' mi nyomoruságunkban nints más mulatságunk.* Wir haben bey unſerm Unluſt keine andere Erquickung.

Ab ejus moribus non longe aberras. *Az ő erkőltsétől, és maga viſelésétől nem igen küllömbözöl. Elég haſonló vagy hozzá.* Du biſt ihm an Sitten, und Gebärden nicht ungleich.

Aberrare verbo. *Vétkezni a' ſzolásban.* Mißreden, ſich mit Worten verſchappen.

Aberras. *Te roſz vélekedésben vagy, magadat meg-tſalod.* Du irreſt dich ſelber.

ABHORREO.

1. Abhorrere ab aliquo (rarius aliquid) *Irtózni valamitől, egéſzen idegen ſzívvel lenni valamitől.* Ein Abſcheu von etwas haben.

Ab ducenda uxore abhorreo, ab-

abhorret animus, abhorreo animo, ſtudio, ac voluntate abhorreo. *Éppen Semmi kedvem nints a' házaſságra.* Ich habe gar keine Luſt zu heurathen.

2. Abhorret id a fide. A ſenſu communi. A veritate. *Ezen dolog éppen nem hihetö, ellenkezik a' közönséges értelemmel. Egy tsepp igazság ſem tetſzik benne.* Dieſes Ding iſt nicht wohl zu glauben, widerſtrebet dem gemeinen Wahn. Hat keinen Schein der Wahrheit.

Abhorret voluntas ejus a me. *Nem ſzerethet engemet.* Er iſt mir nicht geneigt.

Scelus hoc abhorret ab illo. *Ezt a' gonoſzságot ö nem tselekedte.* Er iſt ſehr weit von dieſem Laſter.

ABIGO.

1. Abigere muſcas. *Legyezni.* Die Fliegen wehren; ſie vertreiben.

Illum a me abegi. *Ötet magamtól el-tiltottam.* Ich habe ihn non mir abgewieſen.

Senem ab ædibus abigam. *Ezt a' Vénet a' házamból ki verem, ki tsapom.* Dieſen Alten werde ich vom Hauſe wegtreiben.

Abigere pecus. *Varr. A' Marhát a' mezöre hajtani.* Das Vieh auf die Weide treiben, oder auch, mit Gewalt wegtreiben.

2. Abigere faſtidium. *Plaut. El-üzni magától a' ſzomorúságot, kedvetlenséget.* Den Unluſt, Verdruß vertreiben.

Abigere partum. vel fœtum. *Gyermeket veſzteni.* Die Leibesfrucht vertreiben.

ABJICIO.

1. Abjicere, *El-vetni.* Verwerfen.

Abjicere aliquem ad terram: *Valakit a' földhöz tsapni.* Zu Boden werfen. Se in herbam, Se humi. *Plin.* Se ad terram. *A' páſitra, vagy földre le-heveredni.* Sich auf den Boden, auf das Gras legen. Se alicui ad pedes, *vel* ſe ad pedes alicujus abjicere. *Valaki Lábához borúlni.* Einem zu Füſſen fallen.

2. Abjicere animum. *El-tsüggedni, kedvét el-vetni. A' dologhoz ſemmi kedvovel nem lenni.* Verzagen, den Muth ſinken laſſen; zu der Sache keine Luſt mehr haben.

Abjicere conſilium alicujus rei faciendæ. *Valamelly dolognak végbe vitelére való ſzándékról el-állani.* Von ſeinem Vorhaben abſtehen.

Abjicere voluntatem pugnandi, cum ſpe vincendi. *Mivel ſemmi reménysége nints a' gyözedelemre, nyereſségre, azért ſemmi kedve nints a' viaskodásra, nem akar meg hartzolni.* Weil er nicht hoffet zu ſiegen, hat er keinen Luſt zu fechten.

3. Abjicere, frangere, percellere adverſarium. *Az ellenséget meg ijeſzteni, minden bátorságát el-venni, vagy meg gyözni, meg alázni.* Seinem Feind den Muth benehmen, ihn zu Boden fällen.

4. Abjicere Senatus auctoritatem. *Nem gondolni a' tanátsal.* Den Gewalt der Obrigkeit verachten.

5. Abjicere ſe. *El-hagyni magát, meg alázni, meg vetni magát.* Sich demüthi-

thigen, ſich gering ſchätzen, erniedrigen.

Abjicere ſuas cognitiones. *Méltatlan dologrúl gondolkodni, elméjét alávaló dolgokra adni, vetni.* Seine Gedanken auf geringe Dinge wenden.

A B J U D I C O.

1. Abjudicare cauſam ab aliquo, *vel* alicui. *Valakitől elitélni az igazságot.* Einem das Recht abſprechen.

2. Sibi libertatem abjudicare. *Maga Szabadságán feladni.* Ihm ſelbſten die Freyheit abſprechen.

Se vita abjudicare. *Plaut Magát meg-ölni.* Sich ſeines Lebens verze hen.

A B J U R O.

1. Abjurare creditum, depoſitum, pecuniam, &c. *Esküvéſſel el-tagadni az adóſságot, valamelly nála le-tett partékát, pénzt &c.* Einen Eid ablegen, man ſeye nichts ſchuldig; man habe keine Beylage, kein Geld empfangen.

Abjurat ſe id promiſiſſe. *Esküszik, hogy nem igérte.* Er thut ein Eid, er habe nichts verſprochen.

A B L E G O, as

Aliquem foras ablegare. *Plaut. Valaki a' házból ki küldeni.* Einen fort, hinaus ſchaffen.

Removere & ablegare aliquem. *Valakit magától el-űzni, el-tsapni.* Einen von ſich vertreiben.

Dimiſſo atque ablegato concilio. *A' gyűlésnek el-oſzláſa után.* Nach entlaſſener Verſammlung des Raths.

A B L U D O.

Hæc a te non multum abludit imago. *Szint ollyan, mint te, ez a' kép.* Dieſes Gemählde ſiehet dir nicht ungleich.

A B N U O.

1. Abnuere. *Inteſſel ellenzeni, nem javallani.* Den Kopf ſchitteln, einem etwas abſchlagen, verſagen.

2. Bruti cognomen haud abnuit. *Liv. Nem ellenzi, hogy Brutusnak nevezik.* Er widerſetzet, ſich nicht, daß er Brutus g nannt wird.

Abnuere imperium. *Liv. Pártot ütni, engedelmeskedni nem akarni.* Sich weigern zu gehorſamen. Curam pecoris. *Col. A' marhára tovább nem akarni gondot viſelni.* Das Vieh nicht hüten wollen.

3. Rem illam, (*Cic.*) *vel* de re illa mihi abnuit, *Saluſt. Ebben a' dologban ő velem egygyet nem értett.* Er hat mir dieſes Ding abgeſchlagen.

ABOLEO, *ſeu* ABOLESCO:

1. Siccitatibus non aboleſcit vinea. *Col. A' Szárazságok nem igen ártanak a' ſzőlőknek.* Die trockene Wittrung ſchadet dem Wein-Rebem nicht arg.

2. Memoria hujus rei prope jam abolevarat. *Liv. Ezen dolog majd feledékenségbe jött vala.* Die Sache wäre bey nahe in Vergeſſenheit geſtellet worden.

A B R I P I O,

1. Libros a me abripuit. *Kikapta kezemből a' Könyveket.* Er hat mich meiner Bücher beraubet, er hat mirs entzogen.

Libe-

Liberos a, *vel* e complexu parentum abripere. *Az ölléből az Attyoknak a' Magzatokat ki-ragadni.* Die Kinder von ihrer Eltern Armen hinweg reißen.

2. In vincula, in cruciatum abripi. *A' fogságra, kinzásra ragadtatni, vitetni.* In die Gefängniß, zum Tod mit Gewalt geriſſen werden.

3. A terra, tempeſtate abripi. *A' háború által meſzſze a' földrűl el-ragadni, a' tengeri baboktúl hányattatni.* Durch Sturm weit vom Geſetz abſtellen.

ABROGO.

1. Abrogare legem: legi, (rarius) *Liv. A' törvényt el-bontani, vagy tsinálni, bogy ezután a' törvénynek, parantsolatnak ſemmi kellete, hatalma ne légyen, vagy megavitani a' Törvényt.* Ein Geſetz abſtellen.

Alicui magiſtratum, imperium, poteſtatem abrogare. *Valakit Tiſztiből, Uralkodásábúl &c. ki-vetni.* Einen ſeines Amts, Gewalts, &c. entſetzen.

2. Quæ res fidem abrogat oratori. *A' melly dolog miat hitelt nem adnak az ékeſſen ſzóllónak.* Welche Sache dem Redner ſein Anſehen, und Glauben ſchmälert.

ABRUMPO.

1. Abrumpere vincula. *Liv. A' lántzokat, vagy bilintseket el-ſzaggatni, azokbúl magát fel öldani meg-ſzabaditani.* Die Bände zerreißen.

Abrumpere imbres itinera. *A' ſok zápor esők el-rontották az útat.* Der Regen hat die Straſſen durchbrochen.

2. Abrumpere cornua a cætera acie. *Liv. A' ſzélső ſeregeket, a' több ſeregektől, el-válaſztani, el-rekeſzteni.* Die Fliegeln vom übrigen Haufen, und Heer abſöndern.

Se ab aliquo abrumpere. *Valakitől magát el-ſzakaſztani, valaki barátságán előbb adni,* Eines andern Gemeinſchaft meiden, mit einem brechen, die Freundſchaft aufheben.

Abrumpere rem inchoatam. *A' kezdett dolgot félben ſzakaſztani.* Ein angefanges Werk abbrechen, unterlaſſen.

Abrupta rupes. *Maradék útatlan kőſziklák.* Unzugängliche Felſen.

Dicendi genus abruptum. *Quin. Hirtelen kezdetű beſzéd* Eine kurz zuſammen gezogene, unterbrochene Art zu reden.

ABSCEDO.

1. Abſcedere. *El-menni, elébb állani.* Hinweg gehen, abtretten.

2. Cito abſcedet ab illo ira. *Hamar el-fog múlni az ő haragja.* Der Zorn wird ihm bald vergehen.

3. Si quid abſceſſit, ſi quis abſceſſus factus eſt. *Celſ. Hogy ha a' dagadás, a' kelevény el-múlt, bogy ha valamennyire ledag dott.* Wenn ſich ein Geſchwär geſetzet hat.

ABSISTO.

1. Loco iſto abſiſtite. *Ezen hegyrűl borgyátok-el magátokat, mennyetek-el.* Macht euch von ihnen.

 2. Ali-

P. Aliqua re abſiſtere. *Valamelly dolgot abba hagyni.* Von einem Ding abſtehen. v. g. Incœpto. *A' kezdett dolgot félben hagyni.* Von einem Anſchlag. Pugna. *A' hartzot el-hagyni.* Aus dem Streit. Obſidione urbis. *Liv. A' vár alól el-szállani.* Von Belagerung einer Stadt.

Non prius abſiſtat, quam plagas auferat. *Virg. addig meg nem nyugszik, a' meddig itt jól meg nem veretik, tsapatik.* Er wird nicht aufhören, biß er Stöſſe davon trage.

Nec abſiſtat id facere, dum &c. *Coll. Ne-is szünnyék-meg azt tselekedni, mivelni, a' meddig, 's a' többi.* Laſſe er nur nicht nach, biß ꝛc.

ABSOLVO.

1. Abſolvere aliquem furto; de furto, furti (ſuppl. crimine.) *Valakit at úl meg-menteni, hogy nem lopott.* Einen vom Diebſtahl los ſprechen.

2. Opus abſolvere. *A' dolgot munkát el-végezni.* Ein Werk vollenden, verfertigen.

Ut paucis rem abſolvam. *Hogy röviden meg-mongyam, hogy hoszszas ne légyek beszédemben.* Damit ich es mit wenig Worten beſchlieſſe.

ABSTERGO: & geo.

1. Abſtergere lachrymas, vel fletum. *Meg-törülni szemeit, vagy ortzáját a' könyhullatásoktúl.* Die Thräne abwiſchen.

2. Abſtergere mœrorem, ægritudinem, moleſtias, metum. *A' bút 's bánatot, nyomorúságokat, félelmet valamivel el-felejteni, magátúl el-űzni.* Das Leid, die Schmerzen, Unmuth, Verdruß und Sorge vertreiben.

ABSTERREO.

Me abſteruit ab illius rei faciendæ conſilio. *Ö engemet annak végbe vitelétöl el-ijesztet.* Er hat mich von dieſem Vorhaben abgeſchrecket.

ABSTINEO.

1. Abſtinere cibo. *Böjtölni, az ételtöl magát meg-tartóztatni, el-tiltani.* Faſten. ſich der Speiſe enthalten.

1. Abſtinere injuria, maledictis, a maledictis. *Senkit megnem bántani, meg nem szidni, szóval meg nem motskolni.* Niemand beleidigen, ſchänden, läſtern. Se a vindicta. *Boszszút nem állani.* Sich nicht rächen. Animum a ſcelere, ſeſe a dedecore abſtinere. *Magát a' gonoszságtúl, gyalázatos tselekedettöl el-távoztatni, meg-tartani.* Sich von allen Laſtern enthalten.

Abſtinere publico. *Nem menni az Emberek közé, megvonni magát othon.* Sich öffentlich vor Leuten nicht ſehen laſſen.

Manus a furto oculos ab alienis abſtinere. *A' lopásba nem elegyedni, vagy attól magát meg-tartóztatni. A' felebarátya jószágára nem vetni szemeit, hogy azt valahogy magához kaparitsa. magáévá tegye.* Nichts begehren, nichts entziehen vom fremden Gut.

Ignem a templis, ferrum a ſenibus, vim a mulieribus abſtinere. *Liv.* Hiſtoricis familiare.) *Parantsolatot adni, hogy templomok*

ſzomok égetéſétül, a' vének kardra hányáſától, Aſzſzonyokon való erűſzak tévéſtül magokat meg-tartóztaſſák. Tudni-illik: a' katonák. Befehl ertheilen: man ſoll den Kirchen, dem hohen Alter, der Ehrbarkeit verſchonen.

Abſtinendus, eſt æger. *Celſ. A' beteget az ételtűl, és italtúl el-kell tiltani. Igen mértékleteſen kell néki élni.* Der Kranke muß ſich von Speiſen und Trank enthalten; ſoll mäßig leben.

Ætas mea me ab armis abſtinet. (id eſt, arcet.) *Az én eſztendeim nem alkalmatoſok a' Katonaságra.* Mein Alter iſt unbequem zum Krieg: das Alter ſpricht mich frey vom Krieg.

Sermonem de rebus iſtis abſtine *Plaut.* Id eſt, amove. *Ezen dolgokrúl ne beſzélly.* Schweige ſtill von dieſem Handel.

ABSTRAHO.

1. Aliquem ab alio abſtrahere. *Ter. Valakit a' más tárſalkodáſától el-vonni.* Einen von des andern Umgang abziehen.

Filiam e ſinu, e gremio matris, *vel* de complexu matris abſtraxit, *A' Leányt az Annya öléből ragadta el.* Die Tochter hat er vom Schooße und Armen ihrer Mutter hinweg geriſſen.

Abſtractus eſt in ſervitutem. *Cæſ. El-raboltatott, erűvel rabbá, örökös jobbágyá tétetett.* Er iſt in die Dienſtbarkeit geriſſen worden; man hat ihn mit Gewalt zu einen Sclaven gemacht.

2. Se abſtrahere a malis hominibus, a conſuetudine improborum, *A' roſzſz, és gonoſz Emberek tárſalkodáſát el-hagyni, el-kerülni.* Die böſe Geſellſchaft, und ſchlimme Burſche meiden.

ABSUM.

Abeſſe urbe, ab urbe, &c. *Nem lenni a' városban.* Außer der Stadt ſich befinden.

Prope, propius proxime abeſſe ab aliquo loco. *Nem meſſze, éppen közel lenni valami helyhez.* Von einem Ort nicht fern, nahe bey ſeyn.

Rogo te, abſis a Sole, officis enim mihi apricanti. *Kérlek álly-el előllem a' Napfényrűl, mert így nem melegithetem magamat a' verűfényen.* Ich bitte, gehe mir aus dem Sonnenlicht weg, dann du mich hinderſt, mich daran zu wärmen.

2. Abeſſe, *vel* deeſſe alicui. *Valakit el-hagyni, nem segiteni.* Einen verlaſſen.

Abeſſe non poteſt, quin &c. (id eſt: Eſſe, *vel* fieri non poteſt. *Nem-lehet, vagy nem történhetik még, hogy ne, 's a' többi.* Es kann nicht fehlen, daß nicht ꝛc.

Nihil prorſus abeſt, quin ſim miſerrimus. *Semmi híjával nem vagyok, hogy leg-boldogtalanabb, leg-nyomorúltabb ember légyek, vagy ſemmi nints hátra hogy &c.* Es fehlet nicht das wenigſte, daß ich nicht der armſeligſte Menſch ſeye.

Abeſt ab illo laus illa (hoc eſt in illo deſideratur, requiritur) *Nem illeti ötet az a' dicséret, távúl van ettűl.* Es mangelt ihm an dieſer ſchönen Eigenſchaft.

Abſum ab hac culpa, *vel* abeſt a me culpa hæc. *Nints ebben vétkem.* Daran hab ich gar keine Schuld.

Abſum a conſilio fugiendi. *Éppen ſemmi ſzándékom nints az el-ſzökésre, el-ſzaladásra.* Ich habe wohl kein Vorhaben auszureiſen, zu entfliehen.

Nihil longius abeſt a crudelitate. *Ezen dolog éppen távul van a' kegyetlenségtöl, ſemmiſem ellenkzik inkább a' kegyetlenséggel, mint ez a' dolog.* Es iſt nichts von Grauſamkeit ſo weit entfernet.

Adulatio non longe abeſt a ſcelere. *A' Hizelkedés közönségeſen tsalárdságot, vagy gonoſz ravaſzságot foglal magában.* Unter Schmeichlerey ſtecket gemeiniglich eine Tücke ein ſchlimmer Anſchlag verborgen.

Non poteſt abeſſe hinc teruntius, (id eſt deduci, detrahi) *Egy fillért ſem engedek-el,* Keinen Heller kann man davon abziehen.

ABSUMO.

1. Ignis abſumit omnia. *A' tüz mindent meg-eméſzt.* Das Feuer verzehret alles.

2. Pueros morbus abſumpſit. *Cæſ. A' betegség által, boltak meg-ezek a' gyermekek.* Durch Krankheit ſind dieſe Kinder dahin geſtorben.

Levibus præliis diem abſumere. *Apprólék hartzokban, és tsatákban a' napot el-tölteni.* Mit geringen Scharmützeln den Tag zubringen.

Abſumi veneno, aut ferro. *A' méreg, avagy fegyver által elveſzni.* Mit Gift, oder durch das Schwerd umkommen.

Abſumpti ſumus. *Plaut.* Occidimus, periimus, conclamatum de nobis eſt, conclamata eſt noſtra ſalus. *Oda vagyunk, el-veſztünk, ſemmi reménységünk nints hátra. Item: ki-fordúltunk, ki-puſztúltunk mindenünkböl.* Es iſt aus mit uns, wir ſind ganz hin, und gar verdorben.

ABUNDO.

1. Abundare, circumfluere, affluere rebus omnibus. *Mindenekkel bövelkedni, gazdagnak lenni.* Stein-reich ſeyn, einen Ueberfluß haben an allen Sachen.

2. Abundare honoribus. *Nagy méltóságokra emeltetni.* Hohe Würden beſitzen. Doctrina & ingenio. *Igen tudósnak, és nagy elméjünek lenni.* Gelehrt, und hochverſtändig ſeyn. Bellicis laudibus. *Az vitéz tselekedetek miatt Sokaknál nagy ditsiretben lenni.* Wegen gewaltigen Kriegs-Thaten berühmt ſeyn. Otio. *Elég idejének lenni. Nem igen foglalatosnak lenni.* Lange Weil haben: nicht beſchäftiget ſeyn.

ABUTOR.

1. Abuti aliqua re. *Valamely dologgal viſſza élni, vagy valamelly bizonyos végre, és tzélra nem forditani.* Die Dinge mißbrauchen, übel anlegen, oder zu keinen gewiſſen Ziel, und Ende anwenden.

Abutimur ſagacitate canum ad utilitatem noſtram. *A' kutyának természet ſzerént való éles ſzagláſát a' magunk haſznunkra fordittyuk.* Wir bedienen uns der natürlichen

Schar-

Scharfen Empfindſamkeit der Hunden zu unſerm Nutzen.

Abuti tempore. *El-veſztegetni az üdöt, héjába való dolgokban tölteni.* Die Zeit mißbrauchen.

Abutitur operam, *vel* opera. *Ter.* *Hejába van minden fáratsága. Hejába dolgozik, fáraſztya - magát.* Er bemühet ſich vergebens.

Omni ſuo ſcelere abutitur ad meum exitium. *Minden gonoſzságát tsak az én veſzedelmemre intézi, és fordittya. Vagy minden gonoſzságával tsak azon iparkodik, hogy engem el veſzeſſen.* Er wendet all ſeine Schalkheit, und alle ſeine Schelmenſtücken zu meinem Untergang und Verderben.

ACCEDO.

1. Accedere ad aliquem. *Valakihez közelgetni, menni.* Sich zu einem nähern, zu einem gehen.

Accedere illi ad aurem. *Valaki mellé menni, hogy valamit súgjon a' fülébe.* Einem ſich zunahen, ihm in das Ohr etwas zu ſagen.

Ubi verbum hoc acceſſit ad aures. *Midőn ezen beſzédet hallottam vólna, vagy ez a' beſzéd fülembe jött.* Da mir dieſe Rede in die Ohren kam.

Mœnibus accedere. *Liv.* *A' Város Kőfalaihoz közelgetni.* Sich den Stadtmauern nähern.

2. Accedere alicui proxime. *Valakihez éppen haſonlónak lenni, vagy valamely dolgot ſzinte úgy mivelni, mint ő.* Einen faſt gleich ſehen; alſo machen, wie es der andere macht.

Virtuti alicujus accedere. *Valaki jó erkőltsét, Jóságos tselekedetit követni.* Eines andern Tugend nachfolgen.

DEO ad ſimilitudinem propius accedere. *Az Iſtenhez haſonlóbbnak lenni.* Der Gottheit, gleichſaſt ſehen.

Ad id quam maxime accedit. *Ahoz leg-közelebb jár. Leg-haſonlóbb.* Dieſem Dinge ſtehet er faſt gleich.

Alexidis manum amabam, quod tam probe accederet ad ſimilitudinem litteræ tuæ. *Az Alexis írását kedvellem vala, mivel olly haſonló vólt a' tiédhez.* Es iſt mir des Alexis Hand, oder Schrift deſto lieber, weil ſie der deinigen gleich kommet.

Accedere ad rempublicam. *A' tanátsba bé avatódni.* Sich um die Staats-Sachen annehmen.

Accedere ad aliquod munus. *Valamelly tiſztségre menni.* Ein Amt antretten.

Accedere ad periculum. *Magát veſzedelemre vetni, vagy veſzedelembe ejteni.* Sich in die Gefahr begeben.

Febris, ſomnus accedit. *A' hideglelés rám jő: álhatnám.* Das Fieber iſt wieder da, es ſchläffert mich.

Operi extrema, *vel* ſuprema manus acceſſit. *A' Munka, vagy dolog el-végeztetett, végbe vitetett.* Das Werk iſt ganz vollkommen, und verfertiget.

Acceſſit cumulus, *vel* accedere nihil poteſt ad eam liberalitatem. *Ezen adakozóság olly tellyes, olly nagy, hogy már nagyobb, és tellyeſebb ne lehetſen.* Dieſe Freygebigkeit iſt ſo

ſo vollkommen, daß ihr nichts kann beygefüget werden; ſie iſt zur höchſten Vollkommenheit geſtiegen.

Acceſſit ea res in cumulum miſeriæ. *A' több ſok nyomorúságokhoz ez-is hozzá adatott, tétetett.* Dieſes iſt noch zu allem Unglück darzu kommen.

Ad modeſtiam ſingularem eximia pulchritudo acceſſerat. *Ő nem tsak alázatos, és igen ſzeméremes, hanem kivált képpen való ſzépséggel-is fel-ékeſítetett vala.* Er war nicht allein ſehr züchtig, ſondern auch mit vortreflicher Schönheit begabet.

Ad ejus ſenectutem accedebat; ut cæcus eſſet. *Vén, és a' mi nagyobb, vak vólt.* Nebſt dem, daß er alt war, war er auch blind.

Accedo tibi, tuæ opinioni. *Quint.* *Te veled egyet értek.* Ich folge deiner Meynung nach.

Eo accedit; huc accedit; accedit; quod &c. *Ahoz való ez-is, hogy: 's a' többi. vagy, Azon kivűl továbbá.* Ueber dieß, ferner, weiter.

Eo accedit, quod mihi non eſt novum. *Azon kivűl az én nálam ſemmi újság nem.* Nebſt dem, iſt mir keine neue unbekannte Sache.

Eo acceſſit ſtudium doctrinæ. *Azon kivűl ő a' tanulásban ſzorgalmatos vólt, vagy tedd hozzá azt-is, hogy ő a' tudományokban gyakorlotta magát.* Zu den hatte er auch ſtudieret.

Emam ea conditione, ut gallinæ accedant pulli. *Olly okon, és módon veſzem meg, hogy a' Tyúkhoz a' Tsirkék-is hozzá adaſſanak, mint valamelly toldalékja a' dolognak.* Ich will es kaufen mit dieſem Beding, daß die Hühnlein mit der Henne mir zugehören, als eine Zugabe zu der Sache hinzu. (Acceſſio.) *Toldalék.* Zugabe. Caput. *Első-tekéntetű dolog, feje a' dolognak.* Die Haupt-Sache.

Accedere ad pactionem, ad conditionem. *Öſzve alkunni valamin, valaki végezésére reá-állani.* Sich wegen eines Vertrags vergleichen.

Acceſſo, vel acceſſo.

ACCIDO.

1. Accidere ad alicujus pedes. *Valakinek eleibe, vagy lábaihoz borúlni.* Einem zu Füſſen fallen, einem Fußfall thun.

2. Ad animum accidit. *Szívembe vetődött.* Es iſt mir in Sinn kommen.

Ad aures ejus cum accidiſſet. *Midőn azt hallotta vólna, vágy midőn ezen dolog fülébe ment vólna neki.* Da er dieſes vernahm.

Nihil novi accidit, *E' nem újság, vagy ſemmi újság nem történt.* Dieſes iſt nichts neues.

Accidit præter optatum, præter opinionem. *Éppen nem akartam, nem vélteın hogy ez történik, akaratom ellen, nem az én vélekedéſem ſzerént történt a' dolog.* Dieſes iſt mir unverhoft.

Si quid ei humanitus accidat, contingat, *Ha valami ſzerentsétlenség rajta történik, ha meg-talál halni.* Im Fall ihm ein Unglück begegnete, im Fall er ſterben ſollte.

Mihi illud gratum, non moleſtum accidit. *Az én nékem nem*

nem nebezen, hanem kedveſen eſik. Dieſes iſt mir angenehm, unbeſchwerlich.

Accidit, cadit, quadrat in me verbum hoc. *Illet engemet, könnyen rám eſik, vagy hozzám fér ez a' szó.* Dieſes gehet mich an.

ACCIPIO.

1. Accipere munus. *Valamit ajándékúl venni, megajándékoztatni.* Eine Schenkung annehmen.

Navis aquam accipit. *A' bajó meg-lyukaſodott, belé foly a' víz.* Das Schif iſt durlöchert, Hat Riß, läßt Waſſer ein.

2. Accipere injuriam, plagam, dolorem, jacturam, voluptatem, &c. *Valakitől valami nehézséggel illettetni, meg-bántani, tsapáſt nyerni, valamint ſzomorkodni, kárt-vallani.* Ein Unbid, Schmach, Stoß, Schaden, Freude, rc empfangen.

Molli eſſe animo ad accipiendam offenſionem. *Könnyen felháborodni, haragra gerjedni minden kitsiny bántásért.* Zornig, empfindlich ſeyn.

Accipere, ſubire jugum, imperium. *Meg-hódolni, a' más igáját, és hatalmá alá adni magát.* Sich dem Joch, Gewalt, Befehl unterwerfen.

3. Accipere; admittere legem. *Fel-venni a' törvényt, parantsolatot.* Ein Geſetz annehmen. Conditionem. *Reá állani a' végezésre.* Cauſam, excuſationem, ſatisfactionem. *Valakinek okával, mentségével elégtételével meg-elégedni, vagy az okát, és mentségét elegendőnek állitani.* Eine Bedingung nicht ausſchlagen;

eine Ausrede, einen Abtrag, und Erſtattung gutheißen und annehmen.

Conſilium, ſententiam accipere. *Valaki tanátsát, itéletét követni.* Einen Rath, Meynung gutheißen, annehmen.

Omen accipere. *Valamelly dologbúl jól jövendölni. Valamit jó jelnek tartani.* Für ein gutes Zeichen etwas aufnehmen.

Repulſum accipere. *Kévánságában, vagy kérésében megvettetni, elő nem botsátatni.* Einem etwas verſagen, eine abſchlägige Antwort empfangen.

Voluntatem parem accipere & reddere. *Valaki tapaſztalt jó téteményit, igaz akarattyát haſonlóval fizetni, illetni.* Eine empfangene Gutthat mit einer gleichen vergelten.

Provinciam, rempublicam, exercitum; aut cujusvis rei adminiſtrationem accipere, inire, adire. *Valamelly tiſztet, Város, Tábornak vezérlését, vagy akár melly dolognak ſzolgáltatását, végbe vitelét magára válani.* Einem Amt, Staat, Kriegsheer vorſtehen, ſolches Amt antretten, verwalten.

Accipere in bonam aut malam partem aliquid. *Jóra, vagy roſzra magyarázni.* Eine Sache für gut, oder für übel aufnehmen.

Id ego in eam partem accepi. *Ezt én ekképpen értettem, vettem, magyaráztam.* Ich habe es auf dieſe Weiſe in dieſem Verſtande aufgenommen.

Beneficium in, *vel* ad contumeliam accipere. *A' jó téteményt, betstelenségre magyarázni.*

rázni. Eine Wohlthat als einen Schimpf annehmen.

Beneficium aſpero accipere. (*mint az elöbbeni*) (wie zuvor)

Verbum iſtud in duas ſententias accipi poteſt. *Ezen ſzó, vagy beſzéd kétféleképpen, módon értetbetik, magyaráztatbatik.* Dieſes Wort hat zweyerley Verſtand, kann auf zweyerley Art ausgelegt werden.

Male aut bene accipere, excipere, tractare aliquem. *Roſzſzúl vagy ſzíveſen látni, fogadni, tartani valakit.* Einen übel oder wohl, auch mit Ehren empfangen. Gutes oder Böſes erweiſen.

Illum hoſpitio accepi. *Néki ſzállást adtam.* Ich habe ihn in meinem Hauſe beherberget, Gaſt gehalten.

Vehementer me verbis accepit. *Engem igen meg-pirongatott, meg-moſott, igen meg-ſzidott.* Er hat mich mit harten Worten ausgeſetzet, angefahren.

Lectione, auditione illud accepi. *Olvaſtam, vagy hallottam aztat.* Ich habe es geleſen, oder gehöret.

Oculis & animo id accipio. *Én látom, és értem azt.* Ich ſehe, und verſtehe es.

Auditione, & fama accepi, te &c. *Én ezt értettem, és birûl hozni hallottam, hogy te &c.* Ich habe vernommen, ich habe hören ſagen, daß du, ꝛc.

A majoribus id acceperat. *Azt ö az Nagy Atyáitól tanúlta vala.* Er hat es von ſeinen Voreltern gelernet.

Æquis auribus id accipiam, *Örömeſt fogom azt hallani, minden bánat nélkűl fogom érteni, fel-venni.* Ich will es gar gerne, ohne Verdruß vernehmen, anhören.

Accipere, concipere opinionem bonam, aut malam de aliquo. *Jó, a' vagy bal reménységgel, vélekedéſſel lenni valaki felöl.* Einen guten oder böſen Wahn von einem andern ſchöpfen.

Aliquem accipere in amicitiam, in amicorum numerum, in ſocietatem. *Valakivel barátságot ütni, valakit barátyának fogadni.* Einen für einen Freund halten, annehmen, mit ihm Gemeinſchaft machen.

Acceptum, *vel* in acceptum referre. *Ezen jó téteményt valakinek tulajdonitani, köſzönni.* Mit Dank vergelten.

Acceptam tibi vitam refero. *Néked köſzönöm, hogy élek, te tartottál meg-engem.* Ich erkenne dir mein Leben ſchuldig zu ſeyn.

Acceptus alicui, *vel* apud aliquem. *Valakinél kedveſnek lenni, ſokat érni.* Bey einem wohl daran ſeyn, viel gelten.

ACCOMODO.

1. Pileum capiti, enſem lateri. (*Virg.*) Coronam capiti accomodare. *Fejébe tenni a' ſüveget, a' kardot az oldalára kötni, koronát úgy belyheztetni a' fejébe, hogy rendeſſen, és alkalmaſon állyon.* Den Hut auf den Kopf ſetzen, den Degen an die Seite henken, die Krone auf das Haupt alſo ſetzen, daß ſich es recht ſchicket.

2. Ædes mihi, *vel* de tua habitatione mihi accomoda.

En-

Engemet házadhoz lakćúl fogadgy bé. Verleihe mir dein Haus.

Mendacium alicui accomodare. *Valaki kedvéért hazudni.* Einem zu gefallen lügen.

Tempus alicui rei ad, *vel* in aliquam rem accomodare. *Valamelly jó, és alkalmas üdöt venni valaminek végbe vitelére.* Die rechte und bequeme Zeit zu einem Dinge ergreifen.

Accomodare, & fingere ſe ad alicujus arbitrium, & nutum. *A' ſzél ſelé forditani a' köpönyeget, más kedve után járni, vagy más kedve ſzerént magát alkalmaſztatni.* Sich in eines andern Sinn richten.

ACQUIESCO.

1. Acquieſcere. *Meg-nyugſzani rajta* Beyſtimmen, zu frieden seyn.

2. Acquieſcere in re aliqua. *Valami dologban meg-nyugodni. Jóvá hagyni. Valamiben kedvet találni.* Ein Wohlgefallen, eine Luſt an einem haben, damit zu frieden seyn.

In tuis oculis, in tuo ore, vultuque acquieſco. *Te veled mulatom magamat, a' te jelenlételed, látáſod engemet örvendeztet és vigaſztal. Vagy: te vagy mulatságomra.* Deine Gegenwart, dein Angeſicht erfreuet, tröſtet mich.

Ad te ſcribens acquieſco. *Ha néked irok, ugyan meg-üyulok magamban.* Ich erfreue mich, dir zu ſchreiben.

Habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. *Nints egyéb hátra, a' miben meg-nyugod-gyunk, magunkat mulaſſuk vigaſztallyuk.* Sonſten haben wir keine andere Urſache uns zu erfreuen, zu tröſten.

3. Acquieſcere, aſſentire, approbare. *Reá hagyni. Jónak, igaznak itilni.* Beyfallen, gut heißen, gut befinden.

ACUO.

1. Acuere gladium. *A' kardot meg-fenni, éleſiteni.* Ein Schwerd ſchleifen, ſchärfen.

2. Acuere animos. *A' Méréſzségre kiſztetni valakit, bátoritani.* Die Gemüther aufmuntern, Herz machen.

Acuere, incitare, excitare aliquem ad aliquid. *Valakit valamire kiſztetni.* Einen zu etwas antreiben.

Hæc acuunt ingenium, Induſtriam, mentem. *Ezen dolgok éleſitik, meg-üjityák az elmét ſzorgalmatoſságot, kedvet.* Dieſe Dinge erfriſchen, ſchärfen den Verſtand, das Gemüth, den Fleiß.

ADÆQUO.

1. Adæquare, æquare aliquem alteri, *vel* cum altero. *Valakit máshoz mindenben haſonlóvá tenni.* Einen dem andern gleich ſchätzen, halten.

Avium volatum adæquant. *Olly ſzaporán mennek, valamint a' Madarak ſzoktak repülni, vagy egygyütt mennek a' madarak repülésével.* Sie gehen ſo geſchwind, als die Vögel fliehen.

Adæquare, æquare ſolo tecta, *Liv. A' házakat a' földre lerontani.* Häuſer niederreißen, dem Boden gleich ſchleifen.

2. Adæquare cum virtute fortunam, *Olly ſzerentsésnek lenni,*

nt, a' melly nagy a' vitézsége, hadi dolgokban való jeles vólta. Nicht minder glückſelig, als tapfer, und ſtreitbar ſeyn.

Memoriam nominis ſui cum omni poteſtate adæquare. *Hirét, nevét boſzſzu üdőkre kiterjeſzteni. Vagy Magának a' következendőknél örökkévaló emlékezetet ſzerezni.* Ihm einen ewigen Namen machen.

ADDICO.

a. Addicere aliquid alicui. *Valamit annak engedni, ajánlani, igirni, a' ki többet kér.* Etwas überlaſſen, heimſchlagen dem, der mehr biethet.

Bona in publicum addicere. *Cæſ. Valaki Javait fiskus ſzámára el-foglalni.* Einem ſeine Güter einziehen.

Sanguinem, *vel* vitam alicujus addicere? proponere præmiis. *Valaki el-veſztésére máſoknak pénzt, és bő jutalmat igirni, rendelni. Vagy valaki fejére ſzámos pénzt tenni-ki.* Geld oder Preiß auf einen gewiſſen Kopf ſchlagen, Geld verſprechen dem, der ihn ermorden wird.

Vendere, & addicere ſententiam. *A' ſzavát el-adni. Azt mondani érteni, a' mit más kiván,* Seine Stimme verkaufen.

Addictam pretio habere fidem. *A' hitele pénzen el-van árulva.* Seine Treue und Glauben feil haben.

2. Rem controverſam mihi addixit, adjudicavit. *Énnékem jó törvényt tett, az én réſzemre mondotta ki az igazságot.* Er hat für mich Recht geſprochen, er hat die Streitſache für mich günſtig geendiget.

Aliquem morti, *vel* alicujus vitam ſupplicio addicere. *Valakit halálra el itilni.* Einen zum Tod verurtheilen.

Se alicui homini addicere. *Valaki ſzolgálattyára adni magát.* Sich dem Dienſte eines andern ergeben.

Se alicui rei addicere. *Valamire adni magát.* Sich auf eine Sache verlegen.

Addicere vitam omni intemperantiæ. *Minden mértékleteſség nélkül élni, a' Tobzódók, és telhetetlenek életére adni magát.* Das leben ſehr unmäßig führen.

Addicunt, admittunt augures, vates, &c. *A' Jövendölők javallyák, jó ſzerentsét igirnek.* Die Wahrſager verſprechen unſerm Vorhaben gutes Glück.

ADDO.

1. Addere quidpiam alicui rei, *vel* in aliquam rem. *Valamit hozzá adni, tenni valamelly dologhoz.* Ein Ding dem andern beyfügen

Alicui cuſtodem, & comitem addere. *Valakinek őrzőt, és társat adni, vagy valakit valakinek őrzőül, társúl adni.* Zu einem Gefährten und Schutz einen mitgeben.

Calcar (*Hor.*) virtutem (*Stil.*) animum, alacritatem alicui addere. *Valakit öſztönözni, biztatni.* Aufmuntern, antreiben, Herz machen.

Adde, quod &c. *Tedd hozzá ezt-is, hogy.* Ueber dieß zu dem ɽc.

ADDUCO.

P. Adducere aliquem in *vel* ad aliquem locum. *Valakit vala-*

la-

a' melly helyre vinni, *vezetni*, *hozni*. Einen an ein Ort ſtellen.

Adducere habenas. *Meg-húzni*, *meg-rántani a' gyeplöt* Den Zaum anziehen.

Adducere arcum. *Meg-vonni az ivet.* Den Bogen ſpannen.

Adduce ramum. *Az ágat meg-hajtani.* Einen Aſt biegen.

Adducere frontem. *Ovid. Meg-rántzolni a' homlokot.* Die Stirn runzeln.

Adducere vultum. *Sen. Az ábrázattyát egybe húzni*, *rántzolni.* Das Angeſicht rümpfen.

2. Adduce quempiam in, *vel* ad aliquam rem faciendam. *Valakit valamelly dologra rávenni.* Einen bereden, antreiben, gewinnen, eine gewiſſe Sache zu thun.

Adducere aliquem ad arbitrium noſtrum, in noſtram ſententiam. *Valakit a' mi kedvünkre*, *értésünkre*, *végezésünkre hozni*, *fordítani.* Einen auf unſere Meinung und Gutachten ziehen, bringen. In jus, judicium. *Törvény eleibe idézni.* Vors Gericht fordern. In diſcrimen. *Veſzedelembe ejteni.* In Gefahr ſetzen, bringen.

Adducere aliquid in cognitionem. *Valamelly dolgot világosſá, isméretſé tenni.* Eine Sache bekannt machen. In oblivionem. *El-felejteni.* In Vergeſſenheit bringen. In odium, invidiam. *Máſokat reá haragitani.* Verhaßt machen. In honorem. *Tiſzteſségre emelni*, *máſoknál tiſzteletesſé tenni.* Machen, daß etwas geehret, geprieſen werde. In dubitationem, in dubium. *Valakit kételkedésbe. Gyanúba ejteni, hogy 's a' t.*

Vagy valami felöl kételkedtetni máſokat. In Zweifel gezogen werden. In controverſiam, in certamen. *Kérdésbe venni*, *veſzekedésbe ejteni.* Ein Streit und Zankhandel daraus werden.

Me in eam neceſſitatem adduxiſti, ut nequeam, &c. *Liv. Te engemet erre az kintelenségre hoztál, hogy ne lehesſen 's a' t. Olly ſzoros áll potha ejtettél, hogy &c.* Du haſt mich zu ſolcher Noth gebracht, daß ich nimmer kann ꝛc.

Adduci in diſcrimen. *Veſzedelembe esni.* In Gefahr gerathen. In ſuſpicionem. *Roſzſz itéletbe*, *gyanúságba esni máſoknál.* In Argwohn. In ſermonem. *Példa beſzédbe mások nyelvére esni.* In die Mäuler und böſes Geſchrey.

In eam ſpem adducimur, ut, &c. *Reménylyük, hogy.* Man tröſtet uns, man giebt uns die Hoffnung, daß, ꝛc.

Adduci non poſſum ut credam, &c. *El-nem hitethetem magammal.* Ich kann nicht glauben, daß, ꝛc.

Nullo frigore adducitur, ut capite operto ſit. *Semmi nagy hideg ötet arra rá nem viſzi*, *kénſzeriti*, *hogy fejét bé boritsa. Süveget tartson fejébe.* Es ſey ſo eis kalt, als es wolle, ſo bedekt er das Haupt doch nicht.

Adduci metu; mercede, precibus, rationibus, &c. *Valamit tsak félelemböl*, *jutalomért*, *bizonyos okokra nézve*, *'s a' t. magára válalni.* Aus Furcht oder, Gewinſ halber, durch Bitte, von Rechts-wegen, ꝛc. bewogen, angetrieben werden

Sitim æſtus adducit. (*Hor.*)

A' hévség ſzomjúságot okoz. Die Hitze bringet den Durſt

A D E O, is.

1. Adire aliquem, *vel* ad aliquem, *Valakihez menni.* Zu einem gehen.

Adire quempiam de re aliqua. (*Teren.*) *Valamelly dolog végezéséért valakihez menni.* Zu einem gehen, um etwas mit ihm abzuhandeln.

Adi hac. *Gyere ide, győſzte ide.* Gehe her.

Ad me aditum eſt ab illis. *Ők hozzám jöttek,* Sie ſind zu mir gekommen.

Adire in jus. *Törvény tételre menni.* Vors Gericht erſcheinen.

2. Adire aliquem per epiſtolam. *Plaut. Valakit levéllel meg-találni, valakinek levelet küldeni.* Einen durch Brief beſuchen.

Adire hæreditatem, *Az örökségbe bé-ſzállani.* Eine Erbſchaft antretten.

Adire ad pactionem. *Alkalomban menni.* Sich vergleichen, einen Vertrag eingehen.

Adire diſcrimen, labores, inimicicias. *Veſzedelembe, nagy Nyomorúságokba, Máſokkal való harag-tartásba esni.* In Gefahr, Mühſeligkeit, Feindſchaft gerathen.

A D H Æ R E S C O.

1. Adhæreſcit navis ad ſaxa arenæ cumulis, in fretis. *A' hajó meg-ſzokott akadni a' tengeri kőſziklaba, a' fövenyek öſzve torlásába, és ſzoros zúgó tengeri helyeken.* Das Schif bleibet ſtecken an Felſen, Sandhäuſen, Sund, oder Meerenge.

2. Tua oratio ita libere fluebat, ut nusquam adhæreſceret. *Olly ékeſſen folyt a' beſzéded; hogy ſohol meg-nem akadna.* Es floß dir deine Rede ſo ſchön aus dem Munde, daß du niemal angeſtoſſen habeſt.

A D H I B E O.

1. Adhibere, adjungere ad panem, *vel* pani quidpiam. *A' kenyér mellé valamit tenni, kenyeren kivül egyebetis enni.* Zum Brod noch etwas anders darzu eſſen.

2. Adhibere ægrotis vinum. *Bort adni a' betegeknek.* Dem Kranken Wein zu trinken geben.

Adhibere preces Superis, *vel* ad Superos. *Az Iſtent, vagy a' ſzenteket ſegétségül hini, hozzájok könyörögni.* Die Heilige anrufen.

Adhibere veſtes ad ornatum corporis. *A' köntöſt a' teſt ékesitésére venni magára.* Sich der Kleider bedienen zum Leibes-Geſchmuck.

Adhibere medicum. *Orvoſt hivattatni, magát gyógyittatni.* Einen Arzt beruffen, brauchen, um Rath fragen.

Adhibere ſibi aliquem, ad, *vel* in conſilium. *Valakit tanátsba venni, vagy tőlle tanátsot kérni.* Einen um Rath fragen.

Te adhibe in conſilium. *Önnön magadat vedd tanátsba, kérdezd-meg magadat.* Berathſchlage dich ſelbſten.

Adhibere ſe, gerere ſe ita, ut &c. *Magát úgy viſelni, hogy 's a' t.* Sich alſo verhalten, daß, ꝛc.

Adhibere diligentiam. *Vala-*

la-

lamelly dolgon ſzorgalmatoſſan rajta lenni. Fleiß anwenden, brauchen. Artem. *Meſterségeſen bánt.* Liſt. Cautionem. *Okosan, halkal bánni.* Vorſorge. Machinas omnes. *Valamelly dolognak végbe vitelén minden móddal, minden ſzorgalmatoſsággl rajta lenni.* Seine ganze Möglichkeit, allen Fleiß und Kräften. Magnitudinem animi. *Nagy, Nemes, bátor elméjünek lenni.* Großmüthig ſeyn. Magnificentiam, & deſpicientiam rerum humanarum. *Magát fő-módra, nagyságoſon, uri módon tartani, és a' világi dolgokat gyönyörűségeket meg-vetni.* Herrlich ſich halten, und die Welthändel verachten. Prudentiam ad omnes res. *Minden dologban magát okoſſan viſelni, ſemmit vakmerőn nem mivelni.* Sich klug verhalten in allen Sachen. Reverentiam aduerſus, *vel* erga aliquem. *Valakinek betsületet tenni, mutatni, vagy valakehez nagy betsülettel lenni.* Ehrerbietigkeit gegen einen andern erweiſen. Sævitiam in aliquem. *Valakivel keményen, kegyetlenűl bánni.* Grauſamkeit an einem verüben. Severitatem in filio. *A' fiát ſanyarúan tartani.* Streng verfahren mit ſeinem Sohne.

Animum, & aures adhibere. *Figyelmezzetek, jól reá halgaſſatok.* Merket fleißig auf, gebet wohl Acht.

Aliquem bene vel male, aſpere, vel liberaliter adhibere. *Valakivel jól, avagy roſzſzúl, keményen, avagy betsületeſſen bánni, valakit fogadni.* Einen wohl oder übel; mit harten, oder mit fre..ndlichen Worten empfangen.

Plagas alicui adhibere. *Valakit meg-verni, meg-döfölni.* Einen ſchlagen, ihm Stöſſe geben.

Equo calcaria adhibere. *A' lovat meg-ſarkantyúzni.* Dem Pferde die Sporen geben.

Teſtem adhibere aliquem. *Valakit bizonyságúl hini, venni, vagy valamit valakivel bizonyitani.* Einen zum Zeugen nehmen.

(Adhibere fidem. *Nem azt teſzi, hogy: El-hinni, hitelt adni. hanem: hivnek, állandónak lenni.* Bedeutet nicht eigentlich glauben, ſondern treu ſeyn, und beſtändig.)

ADIGO.

1. Quis hos huc adegit aſinos? *Ki hajtotta ide ezeket a' ſzamarakat?* Wer hat die Eſel hergetrieben?

2. Adigere telum. *A' nyilat ki-lőni, vagy a' Dárdát hajtani.* Einen Pfeil ſchießen.

3. Illuc telum, & tormentum adigi nequit. *(id eſt)* Is locus extra miſſionem teli, & tormenti eſt. *Oda nem ér a' lövés, ſem az ágyú golyóbis.* Dieſer Ort iſt über einen Bogen-oder Canonenſchuß entfernet.

4. Aliquem ad inſaniam adigere. *Valakit meg-bőditani, addig nyomorgatni, a' meddig meg-bolondúl, eſzét veſzti.* Einen zum Narren machen.

5. Adigere jusjurandum, ſacramentum. *(Liv.) vel* aliquem ſacramento, ad ſacramentum, *vel* quempiam in ſua verba per jusjurandum adigere. *Cæſ. Valakit*

lakit meg-esküttni. Maga hüségére esküttni. Ein Eid ſchwören treu und gehorſam zu ſeyn, einen darzu bringen.

ADJICIO.

1. Adjicere oculos in aliquem. *Plaut.* alicui rei, *vel* in aliquam rem. *Valakire vagy valamelly dologra kedveſſen vetni ſzemeit.* Die Augen auf einen, oder auf etwas werfen.

In locum illum tela, tormenta adjici nequeunt. *Arra a' helyre nem ér-el a' lövés, az ágyú golyóbis.* Dieſer Ort kann mit dem Geſchütze nicht erreichet werden.

2. Adjicere aliquo oculorum impudentiam. *Valamire ſzemtelenül vágyódni, nézni.* Freche Augen etwa hin werfen.

Oculorum imprudentiam. *Vakmerön, tsak bibe hóba tekénteni, nézni valamire.* Unbedachtſam, unvermerkt anſehen.

Adjicere ad aliquid cupiditatis oculos. *Valamire nagy kivánsággal vetni ſzemeit, valamit meg-kivánni.* Die Augen auf etwas werfen mit Begierde ſolches zu beſitzen.

In hanc rem, huic rei, ad hanc rem adjecit animum. *Ter. Erre adta ö elméjét, és kivánságát.* Zu dieſem hat er ſeyn Gemüth, Gedanken gewendet.

3. Aliquid cibo, potioni adjicere. *Cæſ. A' ſzokott ételt, és italt meg-nyújtani, valamit tenni hozzá.* Etwas mehr als ſonſten eſſen oder trinken.

Adjicere eruditioni pietatem. *Az tudomány mellett ájtatosnak, ſzent életünek lenni.* Nicht allein den Wiſſenſchaften ſondern auch der Gottſeligkeit befließen ſeyn.

ADIMO.

1. Adimere alicui animam *Plaut.* Vitam. *Valakit meg-ölni, ki-törleni a' világbúl, életétöl meg-foſztani.* Einen um das Leben bringen.

2. Adimere illi poteſtatem & facultatem. *Valaki hatalmát el-venni, abbúl ki-ejteni ki-tudni.* Einem die Gewalt entziehen davon verſtoſſen.

Curam, metum. *Ter. Valakit a' bújitúl meg-menteni.* Von Sorge und Furcht befreyen.

Somnum. *Valaki álmát el-venni, ollyaſt mivelni, hogy ne alhaſsék.* Im Schlaf hindern, um den Schlaf bringen.

Me ipſum mihi dolor adimit. *A' fájdalom miatt, nem tudom mi tévö legyek.* Vor Schmerzen weiß ich ſelber nicht, was ich thue; ich bin nicht bey mir ſelbſten.

ADIPISCOR.

1. Adipiſci lauden, honorem, divitias, *Ditséretet, tiſzteletet, gazdagságot nyerni.* Ehre, Reichthum erwerben.

2. Adipiſci ſenectutem. *Megvénülni, vénségre jutni.* Alt werden. Nuptias. *Ter. Megházaſodni, vagy férhez menni.* Zu einer Heurath gelangen.

Adipiſci aliquem, *id eſt*, aſſequi. *Valakit el-érni.* Einen erreichen, ertappen.

ADJUDICO.

1. Adjudicare alicui cauſam. *Valaki' réſzére mondani ki az igazságot, valakinek jó törvényt tenni.* Einem zum beſten das Urtheil fällen.

2. Mihi ſalutem Reipubl. adjudicavit. *Nékem tulajdonitotta*

ta a' hazánk meg-tartását. Er hat mir das Heil des gemeinen Weſens zugeſchrieben.

Palmam mihi adjudicat. *Engem' mond nyertesnek.* Er ſpricht mir das Glück zu.

ADJUNGO.

1. Ornamenta figurarum ad elegantiam verborum adjungere. *Nem tsak ſzép, és diſzes ſzókkal, hanem az ékes ſzóllásnak meſterséges ſzép módjával fel-ékeſiteni, tzifrázni a' beſzédet.* Er ſchmücket ſeine Rede nicht allein mit zierlich auserleſenen Worten, ſondern auch mit ſchön=verblümten Redensarten.

Adjungere quempiam ſibi ſocium, *vel* ſe ſocium alicui adjungere, *Valakit magának társúl venni, vagy magát másnak társúl adni.* Sich einem andern zugeſellen, oder einen für ſeinen Geſellen aufnehmen.

Uxorem ſibi adjungere. *Feleséget venni.* Sich verheurathen.

2. Adjungere aliquem alteri, *vel* ad amicitiam alterius. *Valakit valakivel öſzve barátkoztatni, valakik közt barátságot ütni, ſzerzeni.* Einen dem andern zum Freunde machen.

Sibi aliquem, ſe alicui, ſibi alicujus benevolentiam, aliquem in amicitiam adjungere. *Valakivel barátságot vetni, valaki kedvébe, jó akarattyába magát bé-furni.* Eines Freundſchaft gewinnen, in jemands Freundſchaft einſchleichen, mit einem Kundſchaft machen.

Me ad eius rationes adjungo. *Az ő réſzére állok.* Ich halte es mit ihm, ich laſſe mir ſein Nutzen angelegen ſeyn.

Fidem alicui adjungere. *Valamit el-hinni.* Eine Sache glauben.

ADJUVO.

1. Nihil te illius amor adjuvat. *Az ő barátsága néked ſemmit-ſem haſznál.* Seine Freundſchaft nutzet dir nichts.

Potesne me ad illud adjuvare? *Liv. Segéthetſz-é engemet arra az dologra.* Kannſt du mir zu dieſem verhülflich ſeyn, an die Hand gehen?

2. Adjuvare formam cura. *Ovid. Kendözni, a' termėſzettül adatott formát kiváltképpen való módokkal tsinogatni, ékesiteni, magát kenni, fenni.* Mit angewendetem Fleiß und Geſchick die naturliche Leibesgeſtalt erheben, und ſcheinbarer machen.

Adjuvare nequitiam præceptis. *Quint. A' gonoſzságot tanáts adáſſal, jovalláſſal, parantsolatokkal erősiteni, nagyobbitani.* Einen Böſewicht mit böſen Anſchlägen mehr Ubles zu ſtiften anführen.

ADMINISTRO.

1. Adminiſtrare alicui pocula. *Valaki Pohárnokja-lenni. Pohárt tölteni.* Eines Mundſchenk ſeyn, ihm zu trinken darreichen.

2. Adminiſtrare, & gerere rem. *Valamelly dolgot végbe vinni, gondját viſelni.* Eine Sache verwalten, verrichten, verweſen.

Adminiſtrare & regere Provinciam. *Valamelly tartományt kormányozni.* Ein Land regie=

gieren, verwalten, vorſtehen, verſorgen.

ADMIROR.

Admirari in aliqua re hominem, *vel* admirari in homine quopiam aliquid. *Valamit valakiben nagyra betsűlni*, *tsudálni*, *nagynak tartani*, *itélni*. Etwas in einem Menſchen hoch preiſen, ſich daran verwundern.

Illum ex aliorum ore admirabar. *Őtet igen nagyra betsűltem*, *ſokat tartottam felőlle*, *mivel olly tsudátatos*, *olly ditséretes dolgokat hallottam róla*. Ich hielt ſehr viel auf ihn, da ich ſo viele Wunderdinge von ihm vernahm.

Admiror, quod ſiluiſtis. *Azon tsudálkozom*, *hogy a' ſzóllást meg-tartottad*, *balgatál*. Es wundert mich daß du ſtill darzu haſt geſchwiegen.

ADMISCEO.

1. Calor admiſtus aquæ, *vel* cum aqua. *A' viz a' meleget magában foglallya*. Die Hitze iſt mit dem Waſſer vermiſchet.

3. Admiſcere ſe alicui negotio. (*Ter.*) *vel* ad negotium. *Valamibe avatni*, *ártani magát*. In einen Handel ſich einmiſchen.

ADMITTO.

1. Admitti ad aliquem. *Valakihez bé-botsátatni*. Einen freyen Zugang in das Haus haben.

Aliquem admittere in cubiculum. *Valakit ſzobájába béereſzteni*. Einen zu ſich in das Zimmer einlaſſen.

Reus ad cauſſam dicendam admiſſus. *A' Bűnösnek*, *vagy a' törvényre idéztettnek meg-engedtetik*, *hogy magáért mentelllyen*. Der Beklagte, iſt zur Verantwortung eigelaſſen worden.

Admittere equum. *Néki ereſzteni*, *ſzájára botsátani*, *néki ſarkantyúzni valaminek a' lovat*. Sein Pferd gegen etwas anſporen.

Admittere habenas. *A' gyeplőt meg-ereſzteni*. Den Zaum ſchieſſen laſſen.

2. Culpam admittere, *vel* in ſe culpam admittere. *Bűnbe esni*, *valamit véteni*. In etwas mißhandeln, einen Fehler begehen.

Curationem, medicinam non admittit hic morbus. *Meg-orvosolhatlan betegség*, *ennek a' betegségnek ſemmi orvoſság*, *ſemmi gyógyitás nem haſznál*. Dieſe Krankheit iſt unheilſam, unheilbar.

Illud ad cibos non admittitur. *Plin*. *A' nem enni való*. Dieſe iſt nicht zum eſſen.

Diem, ſolem, *Plin*. frigus, *Celſ.* admittere. *Az ablakokat fel-nyitni*, *hogy a' nap-fény*, *nap világ*, *és jó ſzellőtske jőheſſen-bé*. Die Fenſter aufthun, das Licht, die Sonne, die friſche Luft dadurch herein zu laſſen.

3. Admittere. *Plin*. eſt ſurculum inſerere. *Óltani*. Belzen.

4. Admittunt, addicunt aves. *A' Madarak repűléséből*. *a' vagy ekléséből*, *a' jövendőlő jó ſzerentsét*, *elő-menetelt jövendől*, *igér a' dologban*. Die Vögel der Wahrſager bedeuten durch ihr Geſang, oder Flug, einen glücklichen Fortgang.

ADMONEO.

1. Admonere aliquem ad aurem. *Valamiről laſſan, ſúgva valakit meg-inteni. Magánoſſan inteni-meg valakit.* Einen in der Stille, in das Ohr ermahnen, warnen. Verbis alterius. *Más nevével, vagy más helyet valakinek valamit jelenteni*, Anſtat eines andern etwas andeuten. Flagello equum Colum. *Korbátsal a' lovat meg-ſújtani.* Das Pferd mit der Peitſche antreiben.

Illius rei, de illa re, illud me admones. *Arról a' dologról tudósitol, inteſz te engemet.* Deſſen warneſt du, erinnerſt du mich.

2. Multa oſtentis admonemur. *A tsuda, és ritka történetű dolgokbúl ſok ſéje dolgokra inditatunk, gerjeſztetünk.* Die Wunderzeichen warnen uns vor vielen Dingen.

Admonere debitorem ſuum, cum crediti dies exiit. *Megkérni az adóſságot, midőn elérkezett a' fizetésnek ideje.* Seinen Schuldner zur Bezahlung, am Zahlung-Termin, oder Friſt anhalten.

ADMOVEO.

1. Admovere exercitum ad urbem. *A' városſt táborral megſzállani.* Mit der Armee vor eine Stadt rücken, eine Stadt belagern.

Admovere aurem. *Figyelmezni.* Gehör geben. Blanditias *Hizelkedni.* Liebkoſen. Cibum ad os. *Az ételt a' ſzájához vinni.* Die Speiſe zu dem Munde reichen. Calcar equo. *A' lovat meg-ſarkantyúzni.* Ein Pferd anſporren. Stimulos alicui. *Valakit öſztönözni.* Einen antreiben, anreizen. Alicui equum. *Valaki alá lovat hozni.* Einem das Pferd halten, rücken, daß er aufſitze. Florem ad nares. *A' virágot ſzagolni. Az orra alatt tartani.* Eine Blume zu riechen, an die Naſe halten. Cruciatus. *Valakit kinra vonni.* Peinigen, quälen. Manum nocentibus. *Liv. A' gonoſzok büntetéséhez fogni.* Die Ubelthäter ſtraffen, hernehmen. Terrorem. *Liv. Meg-ijeſzteni, rettenteni.* Schrecken. Vim, minas. *Celſ. Kénſzeriteni, fenyegetni.* Zwingen, drohen.

ADOLESCO.

1. Adoleſcere. *Fel-nevekedni.* Aufwachſen, gröſſer werden.

2. Ratio, cupiditates, nequitia cum ætate adoleſcunt. *Az okoſság, kivánságink, a' gonoſzság velünk együtt nevelkednek.* Der Verſtand, die Anmuthung, die Boßheit nehmen zu mit dem Alter.

Adulta hyeme, adulta æſtate, adulto vere. *Derék télbe, Nyárba, a' tavaſz közepin.* Bey ausgehenden Winter, Sommer, Frühlinge.

ADORNO.

1. Adornare, ornare, decorare aliquid. *Fel ékesiteni, tziſrázni valamit.* Ein Ding zieren, ſchmücken, herfür ſtreichen.

2. Adornare bellum. *Hadat kéſziteni.* Sich zum Kriege ruſten.

Adornare nuptias. *Menyegzőt tsinálni.* Zu der Hochzeit Anſtalt machen.

Adornare navem. *Tengeri hajót*

hajót készíteni. Ein Schiff zuruͤſten.

Adornare, apparare crimen. *Valaki-ellen gonoſzt gondolni*. Eine Uibelthat erſinnen, anſpinnen.

Teſtes adornare, apparare, ſubmittere. *Hamis bizonyságokat állítani*. Falſche Zeugen beſtellen.

ADPROMITTO.

Adpromittere, fide jubere, ſpondere alicujus nomine. *Magára vállalni; kezesnek lenni*. Fuͤr einen Buͤrge ſeyn.

Adrideo. *v*. Arrideo. *v*. Adſciſco. *v* Aſciſco.

ADSCRIBO.

1. Adſcribere diem Epiſtolæ. *A' napját a' levélnek fel-tenni*. Das Datum in einem Briefe ſetzen. Alicui ſalutem. *Valakit levelében köſzöntení*. Einen Gruß zuſchreiben.

2. In, *vel* ad tuorum amicorum numerum me adſcribas velim. *Kérlek fogadgy-bé engemet a' te barátid közzé*. Ich bitte, du moͤchteſt mich in die Zahl deiner Freunde aufnehmen.

Adſcribi civitate, in civitate, *vel* in civitatem. *Valakit a' város tagjai közzé bé-venni*. Buͤrger werden, das Buͤrgerrecht erhalten.

Adſcribe ad tuum judicium meam quoque ſententiam, *vel* adſcribe me tuæ ſententiæ. *Teveled egyet akarok érteni, a' te akaratodra, értelmedre állok*. Deinem Gutachten thue auch das meine dazu.

Socium me adſcribe tuis laudibus. *Réſz-sits engem-is a' te nagy ditséretiából*. Theile dieſe Ehre mit mir, laſſe mir einen Theil an deiner Ehre haben.

Bonos exitus adſcribimus, attribuimusque DEO. *A' jó ſzerentsét az Iſtennek tulajdonítyuk, köszönnyük*. Den gluͤcklichen Ausgang meſſen wir GOtt zu.

Adſtringo, *vel* aſtringo.

ADSUM.

1. Adeſſe, intereſſe Sacro; & Concioni. *Misét, Prédicátziót hallani*. Bey der Meſſe, Predigt ſeyn.

In illo loco, in illa re adfuit. *Ter*. *Azon a' helyen, ebben a' dologban jelen volt*. An dieſem Ort, bey dieſem Handel iſt er zugegen geweſen.

Aderat ad portam. *A' kapuhoz jutott vala, az ajtónál állott*. Er ſtund bey der Thuͤr.

Apud illum. *Plaut Nála otthon*. Bey ihm, zu Hauſe. Una cum illo adeſſe. *Ter*. *Vele együtt lenni*. Mit ihm.

Adeſſe ad judicium. *A' Törvénybe meg-jelenni*. Vors Gericht erſcheinen.

Adero hic continuo. *Mingyárt itt léſzek, termek*. Den Augenblick werde ich da ſeyn.

Adeſſe, aſſidere alicui, *Valaki mellett ülni*. Neben einem ſitzen.

Adeſt ex Africa. *Africából jött*. Er kommt aus Afrika.

Iſthic adeſto. *Plaut*. *Maragy ott, ott álly*. Bleibe dort ſtehen.

Nil adjumenti ad ejus pulchritudinem aderat. *Ter*. (*pro* inerat.) *Az ő ſzépségét ſemmi más ékeſség nem ſegitette; nagyobbitotta*. Seine Schoͤnheit wurde durch nichts anders erhoben.

AD

Adeſt occaſio. *Plaut. Jelen van az alkalmatoſſag, a' kezünk alatt van.* Die Gelegenheit iſt vorhanden

Dona adſunt tibi a fratre. *Itt vannak az ajándékok, a' mellyekkel néked a' Bátyád kedveskedik.* Da ſind die Schenkungen, welche dir dein Bruder ſendet.

Adeſſe animo, *vel* animis. *Jól reá figyelmezni valamire.* Aufmerkſam ſeyn, gut Acht haben auf eine Sache.

Adeſt ei animus. *Plaut. Bátor, van ſzíve.* Er hat Herz.

Adeſſe alicui, *vel* alicuius rebus. *Valakit ſegiteni, mellette lenni.* Einem verhülflich ſeyn, beyſtehen. In conſilio. *Tanáts adáſſal.* Mit Rath. Ad rem aliquam. *Valamelly dologban.* Zu einer Sache.

ADVENIO.

1. Advenis modo? *Ter. Hát éppen moſt jöſz.* Kommeſt du eben jetzt an? Me accuſatum advenit. *Ter. Engemet bé-árúlni jött.* Er kommet wider mich zu klagen.

2. Interea dies advenit, quo die, &c. *Azomban el-érkezett az a' nap, a' mellyen &c.* Inzwiſchen bricht der Tag an, an welchem, &c.

Advento, *habet prorſus easdem ſignificationes.*

ADVERTO.

1. Se, aut quidvis aliud certam in partem advertere. *Magát, avagy más valamelly dolgot valamelly réſzre, valamelly felé fordítani.* Sich oder ſonſt ein anders Ding auf eine Seite wenden.

2. Adverto, *vel* animum adverto, te id velle. *Én jól éſzreveſzem, hogy te azt kivánod.* Ich merke wohl daß du dieſes verlangeſt.

Adverte animum ad ea, quæ dicam, adverte huc mentem, *Virgil. Figyelmezz azokra, a' mellyeket mondandok.* Bedenke, erwege wohl, was ich ſagen werde.

Hoſtium obſtinatio Romanos adverterat, *id eſt* ad ſe converterat) *Liv. Az ellenség meg-átalkodáſán a' Romaiak álmélkodni, tsudálkozni kezdettek.* Die Römer verwunderten ſich über die Hartnäckigkeit der Feinde.

ADUMBRO.

1. Adumbrare vineas. *Col. Bé-árnyékozni a' ſzőlőket, nékik árnyékot tsinálni.* Die Weingärten beſchatten, ihnen einen Schatten machen.

2. Adumbrare, & imitari. *Le-irni, le-rajzolni, követni.* Entwerfen und nachthun. Adumbrata imago. *Nem igaz kép.* Unvollkommenes Gemälde. Expreſſa imago. *Igaz, jól ki-irott kép.* Ausgemachtes, vollkommenes Gemälde.

Adumbrata intelligentia, *Valamelly gyenge, homályos, elégtelen értelem, tudomány.* Eine dunkle, unvollkommene Erkenntniß, Wiſſenſchaft.

ADVOCO.

1. Advocare aliquem. *Valakit ſegítségül hinni.* Einen zur Hülfe anrufen. Contra alterum. *Más valaki ellen.* Wider einen andern.

Advocare concionem. *Öſzve hinni, gyűjteni a' Népet.* Das

Volk

Volk verſammeln, die Gemeinde zuſammen rufen.

2. Sapientis cogitatio non ferme ad inveſtigandum habet oculos advocatos. *Az el-rejtett dolgok viſgálásában nem ſzoktak a' böltsek a' ſzemek látáſa ſzerént itéletet tenni. Nem kövétik a' ſzemeket, azoktúl nem kérnek tanátsot.* In Erforſchung verborgener Sachen pfleget der Weiſe ſeine Augen nicht zu befragen.

Advocatio, *eſt tum ipſa Advocati opera, & ſtudium, tum ipſe cœtus Advocatorum.*

ÆQUO, are.

1. Æquare ſolo denium. *Liv. A' házat földig le-rontani.* Ein Haus niederreißen, dem Boden gleich machen.

2. Æquare ſolo dictaturam. *Liv. A' diktatori méltóságot el-rontani; nem engedni, hogy tovább légyen ez a' tiſztesſég.* Des Diktators Amt (der Oberſte Gewalt) vertilgen, unterdrücken.

3. Equitem æquare curſu. *Liv. A' lovaſſal egyaránt futni.* Einem Reitenden gleich laufen.

Æquare ludum nocti. *Virg. Az egéſz éjjet játékban tölteni, folytatni.* Die ganze Nacht hindurch ſpielen.

Æquatis viribus. *Liv. Egyenlö erövel, hatalommal,* Mit gleicher Macht.

Amorem meum non adæquas, non æquas. *Virg. Az én ſzeretetem te hozzád ſokkal nagyobb, mind a' tiéd én hozzám.* In der Liebe und guter Zuneigung thuſt du es mir nicht gleich, ich liebe mehr als du.

Æquat pretia excellentium margaritarum. *Plin. Ezen dolog annyit ér, a' mennyit, a' finom, és drága gyöngyök.* Dies Ding gilt ſo viel, als die feineſte Perlen.

4. Æquare aliquem alteri, vel cum altero. *Valakihez tenni valakit, vagy valakit egyenlönek mondani, állitani más valakivel* Einen dem andern gleich ſchätzen.

ÆSTIMO.

1. Æſtimare alicujus, aut alicui litem, nomina. *(formula eſt forenſis, cum Judex æſtimat, quanti quæque res eſt; quæ in controverſiam venit.) A' pörre való költséget fel-tulni Mennyit kellyen annak fizetni, a' ki a' pört el-veſztette. fel-vetni, fel-ſzámlálni.* Die Gerichtsunkoſten anſchlagen, taxiren, wie viel der bezahlen müſſe, der den Handel verlohren

Æſtimare litem capitis, eſt decernere crimen hominis rei, dignum quod aut morte, aut exilio vindicetur. *Valakiröl olly törvényt tenni, olly ſzententiát hozni, hogy vagy a' fejét néki el-kellyen veſzteni, vagy ſzámkivetésbe menni.* Ein Urtheil über einen Beklagten fällen, ob er das Leben verlieren, oder des Landes verwieſen werden ſolle.

Æſtimare pretium cujusque rei. *Minden dolognak árát ſzabni.* Schätzen; den Preiß einer Waare anſchlagen.

2. Bene de aliquo æſtimare *Jól itélni valaki felöl, ſokat tartani felöle.* Einen hoch achten; viel auf ihn halten.

Æſtimare aliquid ex veritate,

te, aut ex opinione. *Valamelly dolgot az igazság, vagy vélekedés ſzerént betsülni, itélni.* Ein Ding, der Wahrheit nach, oder dem Sagen nach, ſchätzen.

Æquus rerum aſtimator, qui ſapienter expendit atque æſtimat omnia. *Igaz, és minden ſzemélly válogatás nélkül itélő, a' ki minden dolgot mivôlta, és érdeme ſzerént betsüli, és itél.* Der redlich, und unpartheyiſch von einer jedweden Sache, der Beſchaffenheit und Billigkeit nach urtheilet.

ÆSTUO.

1. Mare æſtuat, agitur. *Curt. A' tenger hánykódik, háborodik.* Das Meer wüthet, iſt ungeſtum.

2. Caloribus æſtuat. *Col. Igén nagy forróságban van. Igen heves.* Iſt ſtark erhitzet.

Æſtuat, & tergiverſatur. *Nagy gondban, és kételkedésben vagyon, nem tudgya mihez fogjon, kappjon.* Er ſtecket in Sorgen und Zweifel, er weiß nicht was er ſoll anfangen.

Æſtuare deſiderio. *Kivánságra gerjedni, igen ſzívesen kivánni.* Begierig, hitzig verlangen. Dubitatione. *Nagy kételkedésben lenni, nem tudni, mit kellyen tenni.* In großem Zweifel ſtehen. Invidia. *Sall. Az irigység miátt égni.* Verhaſſet ſeyn.

AFFECTO.

Affectare regnum. *Liv. Birodalomra. királyságra vágyódni.* Nach dem Königreich, nach der Krone trachten.

Affectare viam ad aliquid, *Virg. Minden útat el-követni valaminek meg-nyerésre.* Mittel treffen etwas zu vollbringen.

Ad me affectant viam gladiatorio animo. *Terent. Ellenem, reám jönnek, hogy nagyon ártsanak, meg-ölljenek.* Sie rüſten ſich mich übel zu empfangen.

AFFERO.

1. Afferunt, affertur, fama; rumor ad noſtras aures attulit, periiſſe Cæſarem. *Az a' hire, azt mondgyák, hogy Cæſar elveſzett, meg-öletett.* Es gehet die Rede, daß Cäſar umgekommen ſey.

2. Animum vacuum, ad te audiendum affero. *Én tégedet figyelmetesen foglak hallani.* Ich will dir aufmerkſam zu hören.

Florem arbores afferunt. *Column. A' fák virágzának.* Die Bäume blühen.

Afferre ſibi manus, *vel* vim vitæ, & corpori. *Önnön magát meg-ölni.* Sich ſelbſt ermorden.

Nihil affert diuturnitas temporis ad beare vivendum. *Semmit ſem haſznál a' bóldog életre az hoſzſzú élet, vagy a' Bóldogság nem áll az hoſzſzú életben.* Bey dem langen Leben iſt man nicht deſto glückſeliger. Die Glückſeligkeit beſtehet nicht im langen Leben.

Afferre, cauſari ætatem. *Életének idejét okozni. Élete idejével magát mentegetni.* Sich des Alters wegen entſchuldigen. Morbum. *Betegségével menteni magát.* Krankheit halber.

Afferre poſſum, cur hæc ſcribam. *Okát adhatom, mért irom*

iro'n ezeket. Ich kann billige Urſache anführen, warum ich dieſes geſchrieben habe.

Afferre alicui opem, ſuppetias. *Valakit meg-ſegéteni valakinek ſegétséget hozni, küldeni.* Einem Hülfsvolk zuſchicken. Animum. *Valakit meg-bátoritani.* Einem Herz machen. Cauſam. *Valamire okot, valaminek okát adni.* Gelegenheit geben. Sententiam. *A' maga itéletét, ſzententiáját ki-mondani.* Seine Meinung ſagen. Fidem alicui rei. *Valamelly dolgot hihetővé tenni.* Eine Sache glaubwürdig machen. Curam. *Gondját viselni.* Eine Sorge tragen. Delectationem. *Örömet gyönyörködtetéſt ſzerezni, okozni.* Eine Freude bringen. Fiduciam. *Biztatni minden tovább való félelemtől meg-menteni.* Verſichern. Manum vulneri. *A' fájdalmot meg-ujitani.* Die Schmerzen erneuern. Mortem. *Halált okozni, meg-ölni.* Den Tod verurſachen.

AFFICIO.

1. Afficere animos. *A' ſzivekeket meg-illetni, fel-inditani.* Die Gemüther, die Herzen, berühren, bewegen.

Sollicitudo ex te me afficit. *Én te miattad igen gondoskodom.* Ich trage Sorgen deinethalben.

Deſiderio me urbs afficit. *Nagy kivánságom van a' városba való menetelre, igen kivánom látni a' városſt.* Ich trage ein Verlangen in die Stadt zu kommen.

Afficere corpus. *A' teſtet ſanyargatni.* Den Leib ſchwächen, wehe thun.

Totus pulmo afficitur. *Az egész tüdője eméſztődik, rothad.* Die Lunge wird ganz verdoben.

Affici morbo, ægritudine, doloribus, *Betegségben, bánatban, fájdalomban lenni, vagy ezekkel környül vétetni.* Mit Krankheit, Trübſeligkeit, Schmerzen behaftet werden.

2. Afficere aliquem honore, laude, letitia, muneribus, injuriis, vulneribus, morte, ſepultura. *Valakit meg-tiſztelni, ditsérni, örömre gerjeſzteni, meg-ajándékozni, meg-bántani, meg-ſebeſiteni, meg-ölni, el-temetni.* Einen ehren, loben, erfreuen, beſchenken, ſchmähen, ſchelten, verwunden, tödten, begraben.

AFFIGO.

1. Affigere aliquem cruci, vel ad crucem, *Liv. Valakit kereſztre feſziteni.* Einen an das Kreuz heften.

Alicui rei affigere animum. *Hor. Valamelly dologra adni magát, vagy valamire függeſzteni ſzivét, kedvét.* Sich auf ein Ding legen, begeben, verlegen.

Morbus eum lecto affixit. *Hor. A' betegség miatt le kellet néki fekünni.* Die Krankeit hat ihn zu Bette gebracht.

Lateri meo affixus hæret. *Virg. Mindenkor mellettem áll, jár, nem akar tőlem el-maradni.* Er weicht mir niemals von der Seite. Er verlaſſet mich nicht.

AFFINGO.

1. Affingere: idem ac effingere, efficere. Nulla pars corpo-

poris ſine aliqua neceſſitate afficta eſt. *A' teſtnek egy réſze, vagy egy tagja ſem teremtetett héjában.* Kein Theil des Leibes iſt umſonſt erſchaffen worden.

2. Affingere, eſt, imitando exprimere. Hominum mores affinguntur. *Az Emberek ſzokását mások-is követik.* Der Menſchen Sitten und Gebärden werden entworfen, man thut es nach.

Affingere aliquid veritati. *Az Igazságoz tenni.* Der Wahrheit etwas hinzu ſetzen.

Crimen alicui affingere. *Valakit hamiſſan árúlni, valakiről valami rojzſzat költeni.* Einen fälſchlich beſchuldigen.

AFFLICTO.

1. Naves tempeſtas affligabat. *Gaſ. Háborúban valónak a' hajók.* Die Schiffe wurden von dem Sturm hin un her getrieben.

Affligabat ſe ſe. *Magát epeſztette,* Er bekümmerte, betrübte ſich ſehr.

Acerbiſſime de re illa affligabatur. *A' miatt a' dolog miatt teg-nagyobb ſzorongatásban vala.* Die Sache kränkte, betrübte ihn bitterlich.

AFFLO.

1. Afflari a ſerpentibus. *Col. A' kigyóktól meg-ſtevattatni.* Von Schlangen angeblaſen werden.

Afflantur, efflantur odores e floribus. *A' virágok illatoznak, meg-üt a' virágok jó illatya.* Die Blumen geben einen Geruch von ſich.

2. Afflari incendio. *Liv. A' lángtól meg-tsapattatni, megperſelődni.* Von der Brunſt angefallen zu werden.

Afflatus fulmine. *Meg-illetet a' menykőtől.* Der vom Donner iſt berühret, getroffen worden.

Afflatus, incitatus ſpiritu divino. *A' ſzent Lélek igazgatáſa, vagy malaſztya által fel-inditatott.* Durch göttliche Eingebung angetrieben.

Neſcio, quid rumoris afflaverat te, &c. *Nem tudom, mitsoda hir eredett vala felőlled hogy te, 's a' t.* Ich weis nicht was für ein Geſchrey auskam, das du ꝛc.

AFFLUO.

1. In hunc usque locum aqua affluit. *A' viz egéſz eddig foly, eddig terjeſzti-ki magát.* Das Waſſer fließet, erſtrecket ſich bis daher.

2. Nihil rumoris ex his locis affluit. *Onnan ſemmi új hir nem jön. Onnan ſemmit ſem tudhatunk-meg.* Von jenem Ort vernimmt man nichts neues; dorther hat man keine Nachricht.

Huc plurimi affluunt. *Liv. Ide ſeregeſen jönnek, járnak.* Viele kommen haufenweiſe her.

Nulla ad me voluptas affluit. *Minden vigaſztalás nélkül élek; ſemmi örömöm nem jön.* Ich bin ganz troſtloß; ich genieße keine Freude.

Affluere divitiis. *Gazdagsággal, ſok jókkal birni.* Groſſen Reichthum beſitzen.

Affluens omni ſcelere *Minden gonoſzsággal teli.* Mit allerhand Laſter behaftet.

Homo omni lepore, ac venu-

nuſtare affluens. *Ollyan ember, a' kinek mind beſzédje, mind más tsélekedetei, jeles, ékes, és másoknál kedves.* Ein Menſch, dem alles, was er redet und thut, wohl anſtehet.

AFFULGEO.

1. Huic ædium parti Sol raro affulget. *Sil. Erre a' részére a' Háznak ritkán süt a' nap.* Dieſes Haus wird von der Sonne auf dieſer Seite gar ſelten beſchienen; auf dieſer Seite hat es wenig Sonne.

2. Spes nulla affulget recuperandæ libertatis. *Liv. Semmi reménségünk nints a' ſzabadság viſzſza nyerésére.* Keine Hofnung iſt vorhanden zu der Freyheit wieder zu gelangen. Simul fortuna affulſit. *Mihent a' ſzerentse ſzolgálni kezdett.* Sobald er das Glück haben werde.

AGGREDIOR.

Aggredi aliquem, *Valakire reá rohanni, valakit rútúl pirongatni. Vagy valakivel valami felöl ſzólni akarni.* Einen angreifen, ſich zu einem begeben, mit ihm was abzuhandeln.

Neſcio, quibus verbis illum aggrediar. *Nem tudom, mitsoda ſzókkal kellyen véle bánnom.* Ich weis nicht, mit was für Worten ſoll ich ihn angreifen.

Aggredi opus, *vel* ad opus quodpiam. *Valamelly dologhoz fogni.* Ein Werk angreifen.

Aggredior dicere, *vel* ad dicendum. *El-kezdem beſzédemet.* Ich fange an zu ſprechen.

Sed ne diutius vos teneam, aggrediar ad crimen. *De hogy továbh ne várakoſztaſſalak benneteket, a' vétekrül kezdek ſzólani.* Um euch nicht länger aufzuhalten, will ich gleich von jenem Laſter handeln.

AGITO.

1. Agitare, jactare caput. *Fejét tsóválni.* Den Kopf ſchütteln.

Excitare, & agitare feras. *Vadáſzni.* Das Wild aus ſeinem Lager treiben.

Agitare equum. *Igazgatni, ſerkengetni. ugráltatni a' lovat.* Ein Pferd zum Rennen abrichten.

2. Agitare; & inſectare aliquem. *Valakit üldözni, kergetni.* Einen verfolgen, ihm nachſetzen.

Animo, cum animo. *Sall.* Mente, in mente, in corde, *Plaut.* Secum agitare aliquid. *Valamirül ſzorgalmatoſſan gondolkodni. valamit elméjében, és ſzívében gyakran forgatni.* Etwas fleißig bedenken, erwegen.

Agitare choros. *Virg. Tántzot tartani.* Tanzen. Convivia. *Ter. Vendégeskedni.* Mahlzeiten halten. Conſilia. *Liv. Tanátsot tartani.* Berathſchlagen. Diem. *Plaut. A' napot tsak imígy amúgy el-tölteni.* Die Zeit vertreiben. Gaudium & lætitiam. *Sall. Vigadozni, örvendezni.* Sich ergötzen, erfreuen. Quæſtionem. *Valamelly dologrúl, kérdésrül tanátskozni, perlekedni.* Von einer Lehre handeln, eine Streitfrage abhandeln. Rem aliquam ſermonibus. *Valamelly dolgot jól meg-hányni, vetni. Vagy, köz beſzédben, beſzéllés közt*

gyak-

gyakran forgatni. Von einer Sache diſputiren,

AGO.

1. Agere animum, *vel* diem vitæ extremum. *Halálán, vagy az utólsó pertzentéſen lenni.* Im Zügen liegen, ſterben. Arbitrum. *Itélő, kis-biró tiſztet viselni, végbe-vinni.* Schiedsmanns, Richter-Stelle vertretten. Hiſtrionem, Regem, &c. *Valamelly komedia játſzó, a' vagy király képet viſelni.* Die Perſon eines Schalks Narren, Königs, 2c. vertretten Conventus. *Gyűlést tartani.* Einen Landtag halten. Cuniculum. *Föld alatt-való áſáſt tsinálni, és elő-vinni.* Miniren Diem feſtum. *Inepet tartani.* Einen Feſtag halten, feyern. Fabulam, comediam &c. *Komediát játſzani.* Eine Komedie ſpielen. Primas, ſecundas &c. *Az leg-méltóbb, vagy mindjárt az első utánn való ſzemélyt, &c. viselni.* Die vornehmſte, die nächſte, 2c. Perſon darinn vertretten. Caudam, *A' ſarkát tsóválni.* Den Schweif regen, 2c. wandeln. Aſinum. *A' ſzamárt hajtani maga előtt.* Einen Eſel treiben. Forum. *Törvényt űlni.* Zum Gericht ſitzen, Gericht halten. Ætatem, vitam. *Élni.* Sein Alter, Leben zubringen, 2c Annum, diem, &c. *Valamelly eſztendőben járni. Ezt az időt már tölteni, el-érni.* Das Jahr, den Tag zubringen, 2c.

Agere fundamenta. *Fundamentomot vetni.* Grund legen, Radices. *Meg-gyökerezni.* Einwurzeln. Spumas. *Habozni tajtékozni.* Schaumen. Rimas. *Haſadozni: vagy mindent kifetsegni.* Ritz bekommen, ſich zerſpalten. Triumphum. *A' győzedelemért nagy pompával tiſzteltetni.* Triumph, Sieg-Gepränge halten. Prædam. *Tolvajkodni.* Beute machen. Negotium ſuum. *A' maga dolgához látni.* Seinen Geſchäften obliegen. Aliquem in fugam. *Valakit meg-futamitani, űzni.* Einen in die Flucht treiben. In crucem. *Valakit fel-feſziteni.* Einen kreuzigen. Præcipitem ex alto quempiam. *Valakit magas, meredek helyről le-vetni, taſzitani.* Von der Höhe ſtürzen.

Annum trigeſimum. *Harmintz eſztendőben járni.* Im dreyßigſten Jahre ſeines Alters ſeyn.

Agitur menſis ſeptimus, cùm &c. *Már hetedik holnapja, hogy 's a' t.* Es iſt nun ſeither der ſiebente Monat, daß, 2c.

2. Agere lege, ex jure. *A' törvény ſzerént, méltán, igazán tselekedni.* Dem Geſetze nach, dem Rechte, der Billigkeit nach handeln. Ex inſidiis. *Le-hányáſſal élni.* Sehr miſcher verretteriſcher Weiſe. Ex ſponſo, *vel* ſponſu, ex ſyngrapha. *Fogadáſa, vagy kéz-iráſa ſzerént tselekedni.* Kraft eines Verſprechens, oder Handſchrift. Ex fide bona. *Jó lélekkel, ſzándékkal, akaratbúl, mivelni valamit.* Redlich, aufrichtig handeln. De conſilio publico. *Valamit az tiſzti ſzemélyek közönséges tanátsábúl.* Aus Gutgedunken, oder Gutheißen der Obrigkeit. Jure

ſum-

ſummo. *Szoroſſan bánni valakivel* Nach aller Strenge verfahren.

2. Agi, in diſcrimen vocari, ut cum dicimus: agitur ſalus Reipubl. aguntur vectigalia. Aguntur injuriæ ſociorum *Veſzedelemben forog az ország állapottya, jövedelme, &c. vagy ebben áll, vagy forog, a' haznak meg-tartása, jövedelme, azon ſok méltatlanságok, a' mellyekkel a' mi társainkat illetik.* Daran lieget das Heil des gemeinen Weſens; die Einkünften und Renten; die unſern Bundsgenoſſenen angethane Schmache.

3. Non id ago, ut explicem &c. *Nem azon vagyok, hogy meg-magyarázzam 's a' t.* Ich bin nicht gedacht zu erklären, &c.

Id agunt, ut viri boni videantur. *Azon igyekeznek, hogy jóknak láttaſſanak.* Ihr Abſehen zielet dahin, daß ſie für ehrliche, tugendhafte Leute angeſehen werden.

Id ſemper egi, ne his negotiis intereſſem. *Mindenkor kerültem azokat a' dolgokat: vagy azon voltam, hogy magamat ezekbe a' dolgokba ne avaſſam.* Ich habe allezeit äuſſerſt getrachtet, mich im geringſten nicht in ſolche Händel einzumiſchen.

Aliud agere, alias res agere. *Tiſztin kivül járni, más dolgokban forgódni mint ſem a' kötelesség hozza magával.* Um ganz andere Sachen ſich annehmen, als ſich gebühret.

Actum, *vel* acta, *vel* actam rem agere. *Haſzontalan munkálódni.* Eine gethane Sache thun; das iſt: vergebens arbeiten.

Hoc age, hanc rem age, hoc agamus, age, quod agis, age, quod agitur. *A' magad munkádhoz láſs, a' mit mivelſz, azt ſzorgalmatoſan miveld.* Thue deine Sache, lege Fleiß auf das, was du thuſt.

5. Agere. *Valami ſzép maga viselésével, gyeſtáláſſal (a' mint a' komédiákban ſzokás) el-mondani.* Eine Rede thun; mit gebührender Leibes-Stellung, und Gebärden ſprechen. *Sic dicimus:*

Agere verſum. *A' verset ſzépen el-mondani.* Vers und Reimen auswendig mit rechtem Manier, der Stimme und Leibes-Gebärden ſprechen.

6. Actum eſt. *Már hijába. Meg-eſett a' dolog. Nints egyéb mód hátra.* Jetzt iſt es geſchehen, kein Mittel iſt mehr übrig.

7. Bene, optime, præclare cum illo agitur. *Néki igen jól van dolga.* Es gehet ihm wohl, man thut ihm alles Gutes, ſeine Sachen gehen ihm wohl von ſtatten.

Male, peſſime mecum agitur. *Ebül van dolgom. Az ebek harmintzadjára húztak.* Es gehet mir gar übel, ich bin verfolget, ein armer Tropf.

8. Agere apud aliquem, cum aliquo de re quapiam. *Valakinél valakivel valami iránt beſzélni, tanátskozni.* Wegen eines Dings mit einem handeln.

Quo te agis? *Hová ballagſz.* Wo geheſt du hin?

Quid cum illis agas, cum &c. *Mi tévő légyen az ember ezekkel, a' kik 's a' t.* Was ſolle

lei-

einer mit dieſen Leuten anlangen, die, &c.

A J O.

Ajo, idem ac aſſero, affirmo, aſſevero. *Bizonyitom, mondom, azt állitom.* Ich verſichere, ſage für gewiß.

Hic ait, ille negat. *E' megvallya, 's ama tagadja.* Der ſaget ja, der ſaget nein.

Ut ajunt. *A' mint ſzokták mondani.* Wie man pflegt zu ſagen, wie man ſagt.

Ita ajunt. *Ter. Ugy mondják.* Man ſaget es alſo.

Ain? *pro ais ne. Ter. Mondod-é? úgy van-é?* Iſt es alſo; ſolle es wahr ſeyn?

Alieno: *vel* abalieno; *quod idem eſt.*

ALLOQUOR.

Alexander ante pugnam varia oratione milites alloquebatur. *Nagy Sándor a' maga katonáit a' bartz elött megſzóllitotta, és a' viadalra gerjeſztette ſzavával.* Vor dem Treffen redete Alexander ſeine Soldaten mit verſchiedenen Zuſprechen an, und munterte ſie auf zum Fechten.

Conſules priusquam populum alloquerentur. *Liv. A' fő tiſztek minek elötte a' Népet megſzóllitanák.* Bevor die Bürgermeiſter das Volk anredeten.

ALLUDO.

1. Piſcis alludens pueris natantibus. *Plin. jun. A' fördö gyermekek mellet fitzkándozó, játſzodozó hal.* Ein Fiſch, ſo mit den ſchwimmenden Kindern ſpielete.

2. Alludens unda. *Plin.* Alludentes undæ. *Ovid. Kiſs habotskák, mellyek magok közt mintha játſzodoznának, vagy a' követskékkel, a' mellyebe meg-ütköznek.* Kleine Wellen, ſo gleichſam untereinander ſpielen, oder mit den Steinen, an welchen ſie anſtoſſen.

Cum tibi alludit hujus vitæ proſperitas. *Midön néked ezen a' világon jól van dolgod, jól ſzolgál ſzerentséd.* Da dir das Glück wohl will, da dir alles nach Wunſch erſprießet.

3. Alludebat ad fabualm illam. *Azt a' mesét akarta jelenteni, érteni.* Er deutete auf jene Fabel.

A L O.

1. Alere puerum. *A' gyermeket táplálni; nevelni.* Ein Kind auferziehen, nähren.

Alere capillum. *Plin. Haját meg-bagyni, nevelni.* Sein Haar lang verden laſſen.

2. Alere bellum. *Liv. A' hadat költſtal tartani.* Morbum vitium. *Virg. A' betegséget, magában gyarapitani, a' gonoſzságot nevelni.* Den Krieg, eine Krankheit, ein Laſter hegen.

Alere ſpem. *Jól reménleni.* Der Hofnung ſeyn.

Facinus hoc poſteritas alet, & majus faciet. *Ezen tselekedetnek emlékezete ſohá a' következendö idökben el-nem fog veſzni, de tovább, és tovább fog terjeſztetni.* Dieſes Werk, dieſe That wird man in zukünftiger Zeit nicht vergeſſen, ſondern ſolches noch viel weiter herfür ſtreichen, und preiſen.

ALTERNO.

Alternat fertilitas quarundam arborum, *vel* alternant

fru-

fructum quædam arbores. *Plin. Némelly fákon egy eſztendöben teremnek gyümöltsök, másban ismét nem.* Es giebt Bäume, welche nur alle andere Jahre Frucht bringen.

Dum hæc alternat. *Liv. Azonban, méglen ö már egyhez, már máshoz kap, fog.* Inzwiſchen, weil er da anſtunde, im Zweifel lebte, nicht wußte wo aus, wohin.

In diſponendis ordinibus, vites, & oleas alternabat. *Colum. Ö egy ſorra ſzölö-tökét, más ſorra olaj-fákat plántált; ültetett.* Er pflanzte eine Reihe Weinſtöcke, und eine Reihe Oelbäume.

Alternante victoria. *Már egy, már más részre hajolván a' gyözedelem.* Da der Sieg zweifelhaft war.

AMBIGO.

1. Ambigo, *id eſt* dubiius ſum. *Kételkedem.* Ich ſtehe im Zweifel.

2. Ambigo, (*id eſt*, controverſiam inſtituo; habeo) *vel* illud ambigo, de illa re ambigo cum hoc homine. *Valamelly dolog iránt valakivel veſzekedni viſzſzálkodni.* In dieſem Stücke komme ich mit ihm nicht überein, ich bin mit ihm deßfalls ſtreitig worden.

Ut inter eos, qui ambigunt, conveniat. *Hogy azok, a' kik magok közt pörlekednek, megegyezzenek, békéllyenek.* Die Streitende zu vergleichen.

AMBULO.

1. Ambulare. *Járni, sétálni.* Spazieren gehen fort gehen.

Si Tabellarius recto ambulaſſet, *Ha a' levél hordozó jókor érkezett vólna.* Wenn der Bothe wäre recht hurtig darauf gegangen.

AMITTO.

1. Amittere captivum. *Rabot ſzalaſztani.* Einen Gefangenen verlieren.

Amitte me. *Ereſzſz-el engem. Hadd mennyek-el.* Laſſe mich gehen, halte mich nicht auf.

Illud de manibus amiſi. *Azt a' kezem közzül veſztettem-el.* Dieſes iſt mir aus den Händen entrunnen.

2. Amittere animam. *Plaut.* Vitam. *Hor. Cic. Meg-halni.* Sterben, das Leben verlieren.

Amittere a conſpectu. *Ter. A' ſzeme elöl el-veſzteni.* Aus dem Geſicht verlieren.

Amittere memoriam alicujus rei. *Valamit el-felejteni.* Einer Sache vegeſſen.

Amittere conſilium. *Ter. Nem tudni magának tanátsot adni, vagy mi tévö légyen.* Nicht wiſſen, wohin ſich zu entſchlieſſen.

AMO.

1. Amo, amplius quidem, quam diligo, ſic enim Tullius: Mihi nunc amare videor, antea dilexiſſe. *Ennek elötte én ötet tsak kedvellettem, jó akarója vóltam, de moſt már nagy ſzeretetem van hozzá.* Vorhero war ich ihm ſchon wohl gewogen; nun aber iſt er mir lieb und werth.

Amare. *Ter. Szerelem után járni.* Verliebt ſeyn.

Amare ſeipſum. *Magáról ſokat tartani, magát ſzeretni.* Auf ſich viel halten, ſich ſelbſt lieben.

Amat ſe ſine rivali. *Tsak maga egyedül ſzereti magát; mert ſenki ötet más nem ſzeretheti.* Er liebet ſich ganz alleinig, weil er ſonſt von niemannd geliebt wird.

Amant inter ſe. *Szeretik egymáſt.* Sie lieben einander, es liebet einer den andern.

Amo amorem tuum. *A' te ſzeretetedet, és barátságodat jó ſzivvel, és hálával fogadom.* Deine Liebe, und Freundſchaft nehme ich mit Dank auf.

2. Multum te amo, quod reſpondiſti. *Te engemet igen magadhoz kötelezdél, hogy megfeleltél.* Ich bin dir verpflichtet, daß du mir geantwortet.

Amo te de hac re. *Ter. Ezen dologért én te néked köteles vagyok. Vagy, néked hálá-adáſſal tartozom.* Dieſes Dings wegen bin ich dir einen Dank ſchuldig.

Si me amas. *Ha jónak kivánod, ha jó Barátom vagy.* Wenn du mir wohl willſt.

Amabo, *vel* amabo te. *Kérlek téged, igen kérlek.* Thue mir dieſes zu Liebe.

Amat bibere. *Plin.* Jacere. *Hor. örömeſt iſzik, örömeſt aluſzik.* Er trinket, er lieget gern.

AMOVEO.

1. Te hinc amaveo. *Eregyel innét, bord-el magad.* Troſle dich da fort.

2. Amovit eum ab officio. *Le-tette ötet a' tiſztségről: kivetette tiſztéből.* Er hat ihn ſeines Amts entſetzet.

Amovere metum. *Ter.* Moleſtiam, ſuſpicionem de aliquo. *A' félelmet, bajt valakitől elűzni. A' gyanóságot valaki elméjéből ki-venni.* Einem die Sorge, Verdruß, Argwohn benehmen.

AMPLECTOR.

1. Amplecti medium aliquem. *Virg. Valaki által ölelni.* Einen bey der Mitte umfangen.

2. Amplecti artem aliquam. *Valami meſterségre adni magát.* Sich auf eine Kunſt verlegen.

Amplecti cogitationem aliquam toto pectore. *Minden kedvét, 's elméjét valamelly dolog végbe vitelére adni.* Sich mit ganzem Gemüthe auf ein Vorhaben verlegen.

Amplecti aliquem. *Valakit ſzeretni.* Einen inniglich lieb haben.

Hæc virtus cæteras amplectitur, comprehendit, continet. *Ez a' virtus, a' vagy erkölts, jóságos tselekedet a' többit magához kaptsollya, magában foglallya.* Dieſe Tugend enthält, begreiſet die andern in ſich.

AMPLIFICO.

1. Rem familiarem amplificare. *Magát gazdagitani, Jövedelmit ſzaporitani.* Reicher werden, ſein Einkommen vermehren.

Exaggerare, & amplificare orationem. *A' beſzédet ki-terjeſzteni, nagyobbitani; már ez, már amaz dologról való ſzóllással boſzſzabbitani.* Einen Diskurs erweitern, mit mehrer Weitläuſtigkeit ausführen.

2. Amplificere alicujus fortunam, & gloriam, *Valakit nagyobb*

gyobb gazdagságra. és tiſztelettre emelni. Vagy: ezekben néki ſegétségűl lenni. Einen zu größern Reichthum und Ehren erheben: oder dazu verhülflich ſeyn.

AMPLIO.

Ampliare, & amplius pronunciare, idem ſignificant: cum ſcilicet Prætor amplius eſſe cognoſcendum pronunciat. *Midőn a' Biró a' törvényt tovább halaſztya, bogy jobban megvilágoſodgyék a' dolog.* Da der Richter den Rechts-Handel auf einen andern Verhör aufſchiebet, beſſern Bericht einzunehmen.

Ampliare cauſam, ampliare reum. *A' Törvényt más alkalmatoſságra halaſztani, vagy a' bűnösön törvény-béli tágitáſt tenni.* Den Rechts-Handel, oder der Beklagten auf einen andern Tag aufſchieben. Die Tag-Satzung erſtrecken.

ANGO.

1. Angere. *Kesergetni, gyötreni.* Aengſtigen.

2, Ea res me angit. *Liv.* Angor illa re, *vel* de illa re angor animo. *A' bánt engemet, azon gyötrődöm.* Dieſe Sache beängſtiget mich, machet mir große Sorge und Kummer.

Angor intimis ſenſibus. *Igen búsúlok, gyötrődöm, vagy ſzintúgy epeſzti minden belső részeimet a' gyötrelem.* Ich bin äußerſt bedrängt.

Rebus meis proſperis angitur. *Az őtet ſzomoritya, hogy az én dolgaim jól' folynak.* Es verdrüſſet ihn, daß es mir wohl gehe.

ANNUO.

1. Annuere. *Fő bajtáſſal reá hajlok, reá intek.* Mit dem Haupt nicken, oder verwilligen.

Cum annuiſſet. *Midőn mutatta vólna, bogy akarja.* Da er ja geſaget, und verwilliget.

Annuere aliquid toto capite. *Valamit igen örömeſt reá hagyni. Igen akarni.* Einem etwas gar gern verwilligen.

Annuere aliquem. *Valakinek inteni.* Mit Zeichen auf einen deuten.

2. Annue meis cœptis. *Virg. Ur Iſten ſegélly.* Sey meinem Vorhaben günſtig.

Si Deus annuerit. *Plin. Az Iſten ſegétségével, ha az Iſten ſzerentsét fog-adni.* Mit der Hülfe Gottes, wenn Gott Glück dazu geben wird.

ANTECEDO, ANTEEO.

1. Quempiam antecedere, anteire. *Valakit felűl haladni, meg-előzni valamiben.* Einem vorgehen.

2. Ætate fratrem, *vel* fratri antecedo, anteeo. *Idősebb vagyok az ötsémnél.* Aelter bin ich, als mein Bruder.

ANTEVERTO.

1. Alicui antevertere. *Ter. Valakit a' menésben megelőzni.* Einem vorkommen im Gehen.

2. Omnibus conſiliis antevertendum exiſtimavit, ut Narbonam proficiſceretur. *Cæſ. Mindent egyebet félre-tett, bátra-vetett, el-hagyott, bogy mentűl hamarább Narbona várossába menne.* Er dachte, daß er müſte alles anders dahinten laſſen, die Reiſe nach Narbona anzuſtellen.

Re-

Rebus aliis antevertam, quæ mandas mihi. *Minden más egyéb dolgok előtt a' te parantsolatodat végbe-viſzem.* Ich werde alles dahin laſſen, dein Befehl zu vollziehen.

Cum id agere conarer, Paulus antevertit. *Midőn azt akarnám mivelni, már akkor Pál hozzá fogott a' dologhoz.* Da ich dieſes thun wollte, iſt mir Paulus vorkommen.

ANTIQUO.

Antiquare, *(proprie non eſt legem jam perlatam tollere, ac reſcindere. ſed rejicere, ac repudiare novam, quam quis vult ferre) Nem teſzi azt, hogy valamelly törvényt eltörlök, el-rontok; de azt, hogy valamelly törvényt, mellyet valaki újonnan tenni, és ki-adni akar, viſzſza vettek, nem állok reá.* Heiſſt nicht ein ſchon angenommenes Geſetz abſtellen, ſondern verwerfen das neue, ſo man aufbringen will.

Etymologia hujus verbi: Antiquo, *in eo eſt, quod ſicut rogationem latam, ſi populus Romanus acciperet, tabella ſic inſcripta*, U, R, *hoc eſt:* Uti rogas: *Ita ſi non acciperet, tabella; cui inſcriptum* A. *id iſt:* Antiquo *improbabat: perinde ac ſi plena oratione populus rogationi reſponderet.* Antiqua jura valeant; ſerventur, neque hoc novum ſtatuatur jus.

APERIO.

1. Aperire caput. *A' süvegét le-tenni, le-venni.* Den Hut abnehmen.

Aperire epiſtolam. *A' levelet fel-nyitni, fel-ſzakaſztani.* Einen Brief eröfnen.

Aperire iter. *Liv. Utat nyitni, másoknak útat adni.* Durch die Straſſen paſſiren laſſen, den Weg aufmachen.

2. Aperire ſententiam ſuam. *A' maga értelmét meg-magyarázni.* Sein Gutachten, Meinung erklären. Se; *vel* animum, *Ter. Magát, 's ſzívét másnak ki-nyilatkoztatni.* Sagen, was man denket.

Aperire dubia. *A' kétséges dolgokat ki-fejteni, meg-magyarázni.* Die Zweifel erläutern.

Modo deliteſcit, nunc ſeſe aperit. *Hol el-bújik, hol ki-mutattya magát.* Bald verberget er ſich, bald läſt er ſich ſehen.

Aperit, explicat florem ſuum arbor. *Plin. Virágzik a' fa.* Der Baum blühet, thut ſeine Blühe heraus.

Aperire viam. *Virg. Liv. Utat nyitni.* Mittel verſchaffen. Occaſionem rei faciendæ, *vel* ad faciendum aliquid. *Valamelly dolog végbe vitelére alkalmatoſságot tsinálni, okot, módot mutatni.* Einem Anlaß geben, etwas zu thun.

Aperuit mihi reditum, & curſum ad laudem. *Ő nékem módot ſzerzett az viſzſza jövetelemre, és a' tiſztelletek elnyerésére.* Er hat mir Mittel verſchaffet heimzukehren, und Ehre zu erwerben.

Aperiente ſe die. *Virradáskor.* Bey anbrechendem Tag.

Aperuit lux fugam. *Livius. Midőn meg-virradott, éſzre vétetett, hogy ő elébb állott, el-ſza-*

ſzalatt. Da es Tag wurde, hat man geſpühret, daß ſich davon, aus dem Staube gemacht, und ausgeriſſen.

A P P A R E O.

1. Nusquam apparet. *Ter. Ötet ſohol ſem láthattya, találhattya az ember.* Man ſiehet ihn nirgends, er iſt nirgends zu finden.

2. Qui regi apparent *Liv. A' kik a' királynak Udvarolnak.* Die dem König aufwarten.

3. Apparuit ejus odium. *Kitetſzett gyűlöſége.* Sein Haß iſt ausgebrochen. Fac nunc promiſſa appareant. *Ter. Tedd meg moſt, a' mit igértél, láſſuk már egyſzer annak a' ſzép igéretednk végbe vitelét, bé-töltését.* Halte nun dein Verſprechen, laſſe nun in dem Werke ſehen, was du verſprochen haſt.

Res apparet. *Ter. Világos, nyitván-való a' dolog.* Die Sache iſt augenſcheinlich, klar und hell.

Gui enim non appararet, te velle, &c. *De ki nem tudná, hogy te azt akarod.* Ein jeder ſieht ein was du willſt.

Apparet, atque extat, utrum ſimus earum rerum rudes, an didicerimus. *Eleget ki tetſzik, hogy ha azon dologban tudatlanok, vagy tudósok vagyunk-é &c.* Es erhellet genugſam, ob jene Sachen uns unbekannt ſeyn, oder, ob wir ſie genugſam wiſſen und faſſen.

Ex quo facile apparet. *A' mellyből könnyen ki-tetſzik.* Aus dem leicht zu erſehen iſt.

A P P E L L O, as.

1. Appellare aliquem. *Valakit nevén ſzóllitani, hini, meg-ſzóllitani.* Einen rufen bey ſeinem Namen, oder anrufen, ausſprechen, zur Zeit anrufen.

Appellare litteras. *Olvasni, ſyllabikálni.* Buchſtabiren, die Buchſtaben ausſprechen.

Aliquem de re aliqua, *vel* re aliqua appellare. *Valakit valamelly dologrúl meg-ſzóllitani, vagy a' törvény eleibe tzitálni.* Einen vor Gericht fordern.

Regem me appellavit. *Engem királynak kiáltot, hirdetett.* Er hat mich für einen König erkläret, er hat mir den königlichen Titel gegeben.

2. Appellare aliquem aſperius, verbo graviore: *Darabos beſzéddel ſzóllani valakihez.* Einen ſcharf anreden. Blande, comiter, ac ſvaviter aliquem appellare. *Édesdeden, bizelkedve, nyájason ſzóllani valakibez.* Sanft, höflich, lieblich.

Æqualem, *vel* ſuperiorem Judicem appellare. *Haſonló vagy nagyobb renden lévő Biróhoz appellálni.* Zu einem gleichen, oder höhern Richter appelliren. *Provocare autem eſt, implorare majorem poteſtatem, & ſuperiorem Judicem.*

Non appellantur hæc in lege. *Ezek felől ſemmi jelentés, feljegyzés nints a' törvényben, vagy nintsenek ezek a' törvényben fel-téve.* Das Geſetz thut deſſen keine Meldung; im Geſetz ſtehet dieſes nicht ausdrücklich.

Alium de aliquo flagitio appel-

pellare. *Quint. Liv.* Id eſt, eum ſolicitare ad ſocietatem flagitii. *Valakit valamelly gonoſzság tételre bíni, ingerleni.* Einen zu einem Laſter anreizen.

APPELLO, is.

1. Navem, *vel* nave ad littus appulit, *vel* nave ad littus appulſus eſt, navis ad inſulam appulſa eſt, *non autem a pulit. A hajóval annak a' ſzigetnek partyához érkezett, jött.* Er hat mit ſeinem Schiffe an das Geſtade bey dieſer Inſel angeländet.

Viſus eſt in ſomnis paſtor ad me appellere; *id eſt*, ad me accedere. *Ugy tetſzett nékem álmomban, mintha valami Páſztor jött vólna hozzám.* Im Schlaf iſt mir vorkommen, als wenn ein Hirt zu mir nahete.

2. Mentem, animum, ſtudium; conſilium ad aliquid appellere. *Valamire reá venni magát.* Sich auf ein Ding begeben.

Animum ad uxorem appulit. *Ter. Házaſságra adta magát.* Er hat nichts anders im Sinne, als zu heurathen.

APPETO,

1. Appetere aliquem, vitam alicujus ferro, lapidibus, aut alia re. *Valakire kárddal rohanni. Valaki ellen kővel bajgálni, vagy más egyéb móddal valakinek kárára, romlására, ſzerentsétlenségére járni,* Einen mit dem Degen angreifen: oder mit Steinen auf ihn werfen; oder ſich deſſen unterſtehen.

2. Appetere mortem, amicitiam alicujus; regnum, principatum, aliquem locum, &c. *Valakinek halált kivánni, valaki barátságára, Birodalomra, Hertzegi Méltóságra vágyodni, valami helyen való lakáſt kivánni, óhajtani.* Einem den Tod wünſchen, ſich bewerben um eine Freundſchaft; König, Fürſt, der Erſte zu ſeyn; an ein Ort zu gelangen, ꝛc.

Appetere mammam, aut aliquid aliud. *Tsetsét kérni, vagy a' kezet ki-nyújtani a' tsets ſzopásra, vagy más egyébnek illetésére.* Die Hand ausſtrecken, die Brüſte, oder was anders zu ergreifen.

Nox appetit. *Eſtvéledik.* Die Nacht bricht an.

Dies appetebat ſeptimus. *Már el-érkezett vala hetedik napja* Es nahete, kam bey der ſiebente Tag.

Appetens alieni. *Sall. Máſét kivánó, máſéra vágyódó.* Der das fremde Gut begehret.

Gloriæ appetentiſſimus. *Majd meg-hal, úgy kivánnya a' ditséretet.* Der der Ehre heftig nachſtrebet, nach Ruhm ſtrebend.

APPLICO.

1. Applicare navem ad littus, *vel* littori. *Liv. A' Partra ki-kötni, ki-evezni.* Mit dem Schif an das Geſtade länden.

Applicare ſe ad arborem. *Fa alá vonni magát.* Sich an einen Baum anlehnen.

Applicare ſe ad aliquem. *Valakihez adni magát.* Sich einem hinzu nahen.

2. Applicare ſe ad familiaritatem illius. *Valaki barátságá-*

ra magát; bé-ſterni. In eine Freundſchaft einſchleichen, ſich zu machen.

Applicare ſe ad illius ductum. *Az ő akarattya ſzerént alkalmaztatni magát.* Sich eines andern Anführung, Anweiſung übergeben.

Applicare ſe ad aliquod ſtudium. Animum ad aliquid applicare. *Valamelly meſterségre adni magát.* Sich auf ein Ding verlegen.

Applicare animum ad frugem. *Plaut. Magát meg-jobbitani.* Wollen gut thun, tugendſam ſeyn.

Applicare animum ad deteriorem partem. *Ter. Roſzſzra adni elméjét.* Sich auf das ſchlimmere Leben begeben.

APPONO.

1. Apponere ollam ad ignem. *Plaut. A' fazekat a' tűzhöz tenni.* Einen Hafen zu dem Feuer ſetzen.

Apponere diem, & ſignum epiſtolæ. *Fel-írni a' napot a' levélben, 's bé-petsételni.* Einen Brief datiren, und verpetſchieren.

Apponere menſam, cœnam, cibos alicui. *Valakinek enni adni, ebédet, vatsorát adni.* Einen zu eſſen geben, Speiſe darreichen.

2. Apponere alicui accuſatorem, calumniatorem, teſtem. *Valakit más valaki által álnokúl, hamiſſan vádoltatni, vagy: bizonyságot állitani.* Einen falſchen Ankläger, oder Zeugen beſtellen.

ARBITROR.

1. Arbitror, id ita eſſe. *Ugy vélem, hogy a' dolog igy van.* Ich erachte, es ſeye dem alſo.

Atque hæc, ut ego arbitror, ita geſta ſunt. *És ezen dolgok, a' mint én vélem, igy történtek.* Und alſo, wie ich dafür halte, ſind dieſe Dinge abgeloffen.

Quid cenſes? Inde ſuſcipiet? Arbitror. *Mi tetſzik néked? még meri-é ő ezt tselekedni? vélem, hogy igen.* Was dünket dich? wird er ſich deſſen unterfangen? ich meine ja.

2. Arbitrari, diſpicere, dijudicare, *Jól meg-visgálni, ſzemlélni, itélni, hogy miként vólt a' dolog.* Erwegen, bedenken, acht geben, wie ein Ding ablaufe.

3. Arbitrari, ſententiam ferre, *Ulp. Valamiről itéletet tenni.* Ein Urtheil fällen.

Poſtquam nos ea de re, coram te, diſceptabimus, tu arbitraberis, *vel* tu ages arbitrum. *Minek-utánna te előtted mi ezen dologról vélekedni, vetélkedni fogunk, te fogſz itéletet hozni, vagy te léſzel biránk, itélönk.* Nachdem wir in deiner Gegenwart werden von dieſen Dingen geſtritten, und diſputiret haben, wirſt du darüber urtheilen, Urtheil fällen, Scheidmann ſeyn.

ARCESSO.

1. Arceſſere, *vel* accerſere aliquem. *Valakit magához hivatni.* Einen zu ſich fordern, rufen laſſen.

Aliquem capitis, judicio capitis, judicio, crimine aliquo in periculum capitis arceſſere. *Valakit halált érdemlő vétekkel vádolni a' törvény ſzék előtt,*

elött. Einen vors Gericht eines ſchweren Laſters beklagen, zu peinlichen Proceß fordern.

2. Rem a capite arceſſere *Valamit kezdetiről fel-venni, kezdetétől fogva el-beſzélleni.* Ein Ding vom Anfang wiederholen.

2. Orationi ſplendorem arceſſere. *A' beſzédet tziſrázni.* Eine Rede zieren, einer Rede und Diſkurs einen Schein, Zierlichkeit geben.

ARDEO.

1. Ardebat mea domus. *Ég vala a' házam.* Mein Hans ſtund im Brand.

2. Ardere odio, invidia. *Nagy gyűlölséget, vagy irigységet viselni valaki ellen.* Einen ſchweren Haß, Neid wider andere tragen; oder ſchwerlich verhaſſet ſeyn.

Omnia in Illum odia civium ardebant; odio publico ardebant. *Az egéſz város gyűlöli vala őtet. Mindeneknél nagy gyűlölségben vőlt.* Er war bey allen Bürgern verhaſſet; jedermann verfluchet ihn.

Ardere, æſtuare, flagrare cupiditate, ira, dolore, &c. *Igen kivánni, erőſen haragudni, búsúlni, vagy a' kivánság, harag, és bú miátt magágában égni.* Brenne vor Begierde, Zorn; Unwillen, oder anderer Gemühts-Regung.

ARGUO.

1. Ex moribus aliquem arguere. *Valakit az ő erköltséből, tselekedetiből meg-ismérni, itélni, meg-tzáfolni, &c.* Einen wegen ſeiner böſen Sitten überweiſen.

Aliquem arguere ſceleris, ſcelere, de ſcelere. *Valamelly vétekért vádolni.* Einen wegen eines Laſters anklagen.

Arguitur, Patrem occidiſſe. *Bizonyittatik, hogy ő ölte-meg a' maga attyát.* Man vermuthet, er habe ſeinen Vater ermordert.

3. Ignaviam timor arguit. *Virg. A' reſt, és túnya ember hamar meg-ijed.* Seine Zagheit beweiſet genug, daß er kein Herz habe.

Languor amantem arguit. *Hor. Az ő bádgyatt, és lankatt ſzivéből könnyen ki-tetſzik, hogy őtet a' ſzerelem bántya.* Sein Unmuth giebt an Tag, daß er verliebt ſey.

Virtus malis arguitur. *Ovid. Az ellenkező dolgokban válik meg, ki mire való.* In Widerwärtigkeit thut ſich die Tugend erzeigen.

ARRIDEO.

P. Arridere, *vel* adridere. *Reá-nevetni, moſolygani.* Anlachen, löcheln.

Arridere alicui. *Valakivel katzagni, valakinek tetſzeni.* Einen anlachen, einen gefallen.

2. Arridet mihi liber iſte. *Ez a' könyv nékem igen tetſzik.* Dieſes Buch gefällt mir.

ARRIGO.

1. Comas arrigit, *Virg. Fel borzaſtya a' haját.* Das Haar ſtehet ihn gen Berg.

In digitos arrectus. *Virg. A' lába ujján állott.* Er hat ſich auf die Zehen geſtellet, aufgerichtet.

2. Arrigere aures. *Ter. Fülelni, figyelmezni.* Die Ohren ſpitzen, fleißig aufmerken.

Suo

Suo mihi ſermone arrexit aures. *Plaut.* *A' beſzédjével engem a' figyelmeteſségre gerjeſztet.* Mit ſeinen Diskurs hat er mir die Ohren gekizelt.

A R R I P I O.

1. Medium arripere aliquem. *Terent. Derekán fogni, kapni valakit.* Einen bey der Mitte ergreifen.

Illum collo arripuit. *Plaut. Nyakánál kapta-meg, vagy: nyakon ragadta.* Er hat ihn bey den Kragen genommen.

Arripere ſeſe, proripere ſeſe foras. *Plaut. Ki-illantani.* Ausreißen, ſich hinaus machen.

Arripi in carcerem. *Tömlötzbe vitetni, vagy: rabságra vonatni.* In die Geſängniß geriſſen werden.

2. Arripere occaſionem. *Kapni az alkalmatoſságon, vagy élni vele.* Die Gelegenheit brauchen.

Tempus, oportunitatem arripere. *Kapni az idön, és alkalmatoſságon, vagy ezeket elnem mulatni.* Sich der Zeit und Gelegenheit bedienen.

Arripuit, quod monebam. *Ter. Az én tanátsomra reá állott.* Meinem Gutachten und Rath hat er gefolget.

Celeriter, *vel* avide arripere litteras. *A' tudományt könnyen meg-tanúlni, érteni, igen kapni a' tanúláson.* Die Wiſſenſchaft leicht, hurtig ergreifen.

Dolor illum acutus arripuit. *Nagy fájdalom jött reá.* Er wurde von einem heftigen Schmerzen ergreifen.

A R R O G O.

1. Arrogare, *vel* adrogare aliquem in filium, *Valakit fia gyanánt fel-fogadni.* Einen an ſeines Kinds ſtatt annehmen

2. Sibi arrogare, vindicare, ſummere aliquid. *Magának tulajdonitani valamit.* Ihm ſelber etwas zumeſſen, zueignen.

Mihi non ſumo tantum, neque arrogo, *Nem vagyok olly vakmerö, hogy annyit tartsak magam felöl.* Ich bin nicht ſo vermeſſen. daß ich mir ſo viel dürfte zuſchreiben.

A S C E N D O.

1. Aſcendere equum, *vel* in equum. *Lóra ülni.* Auf das Pferd ſitzen.

2. Aſcendere in, *vel* ad honorem, *Tiſzteſségre emeltetni.* Zu einer Würde, Ehre erhoben werden.

ASCRIBO, *vel* adſcribo.

A S C I S C O.

Aſciſcere ſibi ad laudem. *Ditséretet nyerni, vagy, azt keresni.* Ihm ſelber ein Lob zumeſſen, oder demſelben nachſtreben.

Aſciſcere ſibi nomen regium. *Liv. Királyi nevet viſelni, vagy királyi névre vágyódni.* Den königlichen Titel führen; des königlichen Namens ſich anmaſſen.

Non iſtam aſciſco mihi ſapientiam. *Olly böltsnek nem tartom magamat.* So viel Klugheit darf ich mir nicht zumeſſen.

A S P E R G O.

1. Aſpergere aram ſanguine. *Vért önteni az oltáron.* Das Altar mit Blut beſprengen.

Salem carnibus, *vel* ſale carnes aſpergere. *Meg-sózni a' húſt.* Das Fleiſch einſalzen.

2. Sa-

2, Sales orationi aſpergere. *Tiſztességes tréfákkal elegyiteni a' beſzédet.* Seinen Diſkurs annehmlich, zierlich machen.

Aſpergere gravitati comitatem. *Az maga viſeléſe, 's a' tartás mellet, emberségesnek, nyájaskodónak mutatni magát.* Die Freundlichkeit mit der Ernſthaftigkeit untermiſchen; ernſthaftig, und doch dabey freundlich.

Alicui, *vel* alicujus nomini labem aſpergere; *vel* alicujus vitam maculis aſpergere. *Valakinek gyalázatott ſzerzeni. Hirét 's nevét másoknál rágalmazni.* Eines guten Namen ſchmälern und ſchänden.

Ancilla ipſius Dominæ gloria reſpergitur, aſpergitur. *A' Gazda Aſzſzony Dicsérete a' ſzolgálóra-is ki-terjed, vagy a' Gazda Aſzſzony jó hiríben, nevében a' ſzolgáló leány-is réſzesül.* Die Ehre der Frauen kommt auch auf die Magd; die Magd hat auch einen Theil am guten Namen ihrer Frauen.

Aſperſus ſum hæreditatis portiuncula. *Nékem az örökségből alig jutott egy kiſs réſzetske, igen keveset nyertem belőlle.* Von der Erbſchaft iſt mir kaum ein Tröpflein, ein geringes zukommen.

ASPERNOR.

1. Aſpernari, negligere, contemnere preces alicujus. *Valaki kérését meg-vetni, ſemmit jeni bajtani reá.* Eines Bitte verwerfen, verachten.

2. Aſpernari, rejicere, refutare alicujus ſententiam. *Valaki tanátsát, értelmét, meg-vetni, meg-hamiſitani.* Eines andern Meinung verwerfen, nicht gutheißen.

Aſpernari ac reſpuere ſolet guſtus, quod amarum eſt. *Nem ſzokott jó izün esni, a' keserű. Az iz ellenkezik a' keserűséggel.* Dem Geſchmack iſt zuwider, was bitter iſt, es ſchmecket ihm die Bitterkeit nicht.

Aſpernari, ac deteſtari alicujus crudelitatem. *Valaki kegyetlenségét utálni, tőle irtózni.* Eines Grauſamkeit verfluchen, davon einen Abſcheu haben.

ASPIRO.

1. Aſpirant auræ. *Vir. Fújnak a' ſzelek.* Die Winde wehen.

Ad, *vel* in aliquam rem aſpirare. *Valamire vágyódni.* In einem Dinge trachten, ſich befleißen daſſelbe zu erwerben.

Aſpirare nemo poteſt ad illum. *Ötet jeles voltában ſenki el-nem éri, mindeneket felűl halad.* Keiner kann einen Zugang zu ihm haben.

Ne illuc vipera poſſit aſpirare. *Col. Hogy oda ne máſzhaſſon a' vipera.* Damit keine Schlange dorthin könne einſchleichen.

Aſpirat fortuna labori. *Vir.* Aſpirat mihi felicitas. *Curt. Segit a' ſzerentse. Jól, akaratom ſzerént folynak dolgaim.* Das Glück will mir wohl, es gehet alles nach Wunſch, ich habe gutes Glück.

ASSENTIO.

Aſſentire, *Plaut.* & aſſentiri alicui aliquid, de re aliqua, in re aliqua. *Valakivel valamiben egyet érteni, az ő értelmé-*

ve hajlani, azt követni. Einem Beyfall thun, ſeiner Meinung von einem Dinge folgen, beyfallen, beyſtimmen.

Illud tibi aſſentior. *Abban a' dologban egyet értek veled, azt te néked rá hagyom.* In dieſem Stucke halte ich es mit dir, ich bin diesfalls deiner Meinung, ich komme mit dir übereins.

Aſſentiri verbo. *Rövideden ki-mondani, hogy az ô értelmére rá hajlik.* Kurz ausſagen, daß man einem Beyfall thue.

Conſentire autem alicui, aut cum aliquo conſentio, *non idem valet; conſentio quippe exprimit conſenſionem voluntatum, & animorum, ut dicetur ſuo loco.* Aſſentio. *vero, judiciorum, & ſententiarum.*

ASSEQUOR.

1. Fugientem inſequi, & aſſequi. *Valakit kergetni, 's elérni.* Einem Flüchtigen nacheilen, nachſetzen, und ihn erreichen.

2. Aſſequutus eſt, quod ſperabat. *Meg-nyerte a' mit kivánt, az ô reménysége bé-tölt.* Er hat erlanget, was er hoſte; er iſt ſeiner Hofnung bewähret worden.

Nihil aliud aſſequeris. *Semmit egyebet meg nem nyerſz, ſemmire egyébre nem fogſz menni.* Du wirſt nichts anders davon tragen, dabey gewinnen. Merita alicujus aſſequi. *Valaki jó téteményiért még annyival fizetni.* Einem ſo viel Leibe und Dienſt erweiſen, als er uns Guts gethan.

Litteris aſſeqni. *Iráſſal ki-magyarázni, meg-világoſitani.* Mit Schrift beſchreiben, erklären.

Cogitationem alterius aſſequi. *Valaki akarattyát éſzre venni.* Eines andern Gedanken ergründen, erkennen, durauf kommen.

Conjectura aſſequi. *Valamit ki-találni. Valamihez jól hozzá vetni:* Erachten, muthmaßen.

Fructus maturitatem aſſecutus. *Meg-éret gyümölts,* Eine Frucht, die zeitig worden.

ASSERO.

Aſſerere manu aliquem. *Ter. (ſupp. ut* liberum) *vel* aſſerere illum in libertatem. *Kezének fejére tétele által (a' mint régen ſzokás vólt, a' rabot fel-ſzabaditani) valakit fel-ſzabaditani. Szabad emberré tenni.* Einen frey machen. In ſervitutem. *Liv. Valakit rabbá, jobbágyá tenni,* Zu einem Sklaven machen, in die Dienſtbarkeit bringen.

2. Aſſerere ſibi cognomen aliquod. *Magát el-hireſiteni, vagy az elöbbeni nevéhez más valamelly nevet ſzerezni, föl-venni.* Ihm einen Zunamen zueignen.

Aſſerere aliquem cœlo. *Valakit ſzentnek kiáltani. Kanonizálni. Item: valakit meg-böldogitani.* Einen kanoniſiren, heilig ſprechen, in den Himmel ſetzen.

ASSIGNO.

1. Aſſignare militibus agros. *Födeket oſztani a' katonáknak: kinek kinek a' ſzántó földekbôl a' maga réſzét ki-adni.* Die Acker den Soldaten austheilen,

len, einem jedweden ſeinen Theil geben.

2. Ne hoc, amabo, ſceleri meo potius, quam imprudentiæ aſſignes, tribuas, adſcribas, imputes. *Kérlek, hogy azt ne tulajdonitsad gonoſzságomnak, hanem inkább tulajdonságomnak, oktalanságomnak.* Gedenke doch nicht, daß ich dieſes mehr aus Bosheit gethan, als aus Uiberſehen.

ASSUESCO.

Aſſueſcere a teneris. *Kiſsinységtül ſzokni valamihez.* Bey Zeit, und von Jugend auf ſich gewöhnen.

Huic rei me conſuetudo aſuefecit. *Én magamat erre reá ſzoktattam, vagy, én ezt megſzoktam.* Auf dieſe Sache habe ich mich gewöhnet.

Conſuetudine, exercitatione aſſuefactus frigori, fami, & ſiti, & vigiliis ,perferendis. *Hozzá ſzokott a' hidegbez, koplalásboz, ſzomjúságboz, és az álmatlanságboz, virraſztásboz. Vagy: a' ſzokás, és gyakorlás meg-tanította ötet, hogy kellyen ſzenvedni az hideget, koplaláſt, ſzomjúságot 's ſok vigyázáſt.* Mit Uebung und langer Gewohnheit hat er gelernet Froſt, Hunger, Durſt, langes Wachen zu übertragen.

ASSUMO.

1. Aſſumere cibum, & potionem, *Celſus. Enni, 's inni.* Speiſe und Trank genießen, nehmen.

Aſſumere aliquem. (*Hor.*) *vel* aliquem in ſocietatem. *Liv. Valakit magáboz venni. Valamelly dologban ſegitségül venni.* Einen für Mitgefährten aufnehmen in einer Sache.

2. Aſſumere ſibi artem. *Magát valami meſterségre adni.* Einer Kunſt, Handwerks ſich unterfangen. Sibi aliquid auctoritatis. *Valamelly tekintetet., és hatalmat venni fel magára.* Ihm ſelbſt ein Anſehen zuſchreiben, ſich eines Gewalts anmaſſen. Sibi laudem. *Magának tulajdonitani a' ditséretet.* Ihm ſelſt den Ruhm zueignen.

Aſſumere ſibi aliquid. *Magájév.i tenni. Tulajdonitani.* Ihm ſelbſt ein Ding eigen machen.

Aſſumis, quod nego. *Te abban állitod a' mondásod fundamentomát, a' mellyet én tagadok.* Du gründeſt dich auf eine Sache der ich widerſpreche.

ASSURGO.

1. Aſſurgere alicui. *Valakinek betsület okáért fel-állani.* Einem zu Ehren aufſtehen.

2. Collis clementer, & molliter aſſurgens. *Celſ. Szép menedékes hágó.* Ein Hügel der ſanft; und allgemach ſich erhebet.

Aſſurgit ſtatua in ſeptem ulnas. *Az Oſzlop hét ſingnire magas.* Eine Bildniß ſo ſieben Ellen hoch.

Aſſurgit ædificium. *Kél az épület, vagy magasodik.* Das Gebäude wird höher, g het über ſich.

ASTRINGO.

Aſtringite illum ad columnam. *Plaut. Kössétek az oſzlophoz ötet.* Bindet ihn an die Säule.

2. Aſtringi, *vel* obſtringi lege,

ge, neceſſitate ſacris. *Tör. vénynyel, esküvéſſel, fogadáſſal kötelezteтni valamire. Kéntelennek lenni.* Verbunden ſeyn durch Geſetze, Noth, durch Eid oder Gelübde.

Aſtringere, *vel* obſtringere ſe ſcelere. *Valami vétekbe elegyedni.* Ein Laſter begehen.

Linguam habet aſtrictam mercede. *Le-kötötték adománynyal, hogy ne ſzóljon.* Seine Zunge ſtehet mir feil; um das Geld redet er, was man gern will.

Oratio aſtricta numeris. *Versekből álló beſzéd, vagy versek.* In Vers, Reimen angeſetzte Rede.

Aqua gelu aſtricta. *Meg-fagyott viz.* Gefrohrnes Waſſer.

ATTENDO.

1. Audi, & attende. *Halgaſs, és figyelmezz.* Höre, merke auf, gieb acht.

Errigere mentes, aureſque, & dicentem attendere. *Nagy figyelmetesſéggel halgatni valaki beſzédét.* Dem Redenden mit groſſer Aufmerkſamkeit zuhören.

Attendite animos ad ea, quæ conſequuntur. *Jól eſzetekbe vegyétek azokat, vagy jól figyelmezzetek azokra, a' mellyek következnek.* Gebet wohl acht auf dieß, was folget.

Æquo animo attende, quæ dicam. *Békeſségeſen, tsendeſen hallyad azokat, a' mellyek következnek.* Höre mit Geduld an, was ich werde ſagen.

2. Nimirum ad rem in ſenecta attenti ſumus. *Ter. Tudni illik a' vénségünkben igen keresſük a' magunk haſznát, vagy öregségünkben tsak a' pénzes jóſzág ſzaporitásában forgatsyuk elménket.* Da man alt iſt, ſo iſt man viel begierig Geld und Gut zu ſammeln.

3. Illud oportebit attendere. *Arra kell nagy vigyázáſſal lenni.* Dieſes wird zu beobachten ſeyn, auf dieſes ſolle man acht geben.

Si diligenter attendimus, hæc ita eſſe intelligemus. *Ha jól meg-tekéntyük, fontollyuk a' dolgot, tapaſztalni fogjuk, hogy igy, és nem másként van a' dolog.* Wenn wir recht erwegen, ſo werden wir erfahren, daß dem alſo und nicht anderſt ſeye.

Stuporem hominis attendite. *Láſſátok, melly goromba, 's eſztelen ember.* Merket dieſes Men chen Thorheit, ſehet was für ein Tölpel, für ein ungeſchickter dummer Geſell iſt.

ATTENTO.

Attentare urbem. *Meg-probálni, hogy ha meg-vehetni-é a' váraſt.* Eine Stadt zu überfallen ſuchen. Fidem alicujus. *Valaki hűségét késértetni.* Einen begehren zu beſtechen, zu gewinnen.

ATTINEO.

1. Attinere aliquem. *Plaut. Meg-tartóztatni valakit.* Einen aufhalten.

2. Quod me attinet. *A' mi engem illet, a' mi az én dolgom.* Was mich betrift, mich belanget.

Quid iſtud ad te attinet? *Mi gondod néked erre? ki bizta rád?* Was gehet dich dieſes an?

Nihil

Nihil ad me attinet ſcire &c. *Nem ſzükség, hogy tudgyam.* Gehöret mir nicht zu, dieſes zu wiſſen.

Nihil attinet, ea de re loqui. *Nem ide vaió dolog arról ſzóllani. Nem ſzükség arról ſzóllani.* Iſt unnöthig davon zu reden; gehöret nicht daher, viel davon zu ſagen.

ATTINGO.

1. Ne me attingas ſceleſte. *Ter. Hozzám ne nyúlj te gonoſz ember, ne illes engem.* Laſſe mich unberührt, du Böſewicht.

2. Id, quod rem attingit. (*id eſt*, quod ad rem pertinet.) *A' mi a' dologhoz tartozandó.* Welches einer Sache zugehörig.

Nihil hoc attingit ad rem. *E' nem a' dologhoz való.* Dieſes gehöret nicht zur Sache.

Si qua re, tui progreſſus attingit cura. *Ha az elő-meneteledet kivánod, ſzereted, vagy gondod van red.* Wenn dir anderſt deine Wohlfahrt angelegen iſt; wenn du je eine Sorge trageſt, daß dir es wohl ergehe, und aufkommeſt.

Attingere aliquem ſanguine, affinitate, cognatione, neceſſitudine. *Valakinek attyafia, Rokonnya, sógora, köteles barátty a lenni.* Einem verwandt, oder verſchwägert ſeyn.

Rem aliquem ſtrictius attingere, breviterque perſtringere. *Valamelly dolog tsak rövideden illetni. Röviden ſzóllani felőle.* Von einer Sache nur obenhin und kürzlich handeln, reden.

Attingere rempubl. *El-érni az igazgatáſt.* Sich in das gemeine Weſen einmiſchen.

Attinget eum invidia. *Irigyi vannak.* Er wird beneidet, man mag ihn nicht.

Attingit multos hæc infamia. *Sokakat illet ez a' gyalázat.* Dieſe Schande trift ihrer viele an.

AUCTORO.

1. Auctorare ſibi qempiam, eſt, illum militiæ ſacramento, & ſtipendio aſtringere. *Valakit hittel, vagy bérrel kötelezni a' katonaságra.* Einen zum Krieg nöthigen Kraft ſeines Eids, und Gelds, ſo er auf die Hand empfangen.

Auctoratus miles Imperatori; is dicitur, qui ei per ſacramentum addictus eſt. *Olly katona, ki magát hittel kötelezte a' Generáliſſa vagy Királlya büségére.* Ein Soldat, ſo ſeinem General geſchworen, und ſchuldig iſt ihm zu folgen.

Exauctoratus contra, qui ſolutus illo ſacramento. *A' ki obſitot nyert.* Der ſeinen Abſchied erhalten, mit Abſchied beurlaubet, abgedanket, entlaſſen.

Auctoramentum, eſt ipſa obligatio militis, & præmium quod accepit. *Cic. Paterc. 'Zölgya, vagy bére a' katonának; a' mellyet néki az ő ſzolgálattyáért naponként fizetni ſzoktak, és a' mellyért ő a' büségre tartozik.* Beſoldung oder Lohn, dadurch einer zu etwas verbunden iſt, Häftl-Geld, Werb-Geld, ſo man einen auf die Hand giebt.

2. Sibi quidpiam auctorare; eſt, mercede ſibi adſtringere. *Ex. A' bér, vagy 'zóld adáſſal magához kötelezni, fogadni.* Verbunden, oder verpflicht machen,

chen, durch empfangene Verſprechung der Treue.

Ille ſibi mortem peſſimo auctoravit facinore, *(hoc eſt,)* mortem ſibi ſua culpa acceſſivit, certam ſuo facinori debitam mercedem. *Pater. Ő maga ſzerzette, okozta, magának a' halált a' nagy gonoſzsága által.* Sich ſelbſt durch Miſſethat den Tod auf den Hals zu ziehen.

AUCUPOR.

1. Aucupari; *Madaráſzni.* Vögel fangen

2. Gratiam alicujus aucupari aſſentatiuncula quadam. *Valaki jó akarattyát meſterséggel hazudozáſſal vadáſzni.* Um eines Gunſt und Gnade durch Schmeicheln ſich bewerben; duch das Fuchsſchwanzen ſich bey einem zumachen.

Aucupari inanem rumorem, rumuſculos, gloriolæ auram. *Hijában való ditséretet hajháſzni; az hamar el-veſzendő ditsőség fiijye után kapdosni.* Eitlem Lobe nachjagen.

Aucupatur delectationem aliquam dicendo. *Gyönyörködtetni ukarja az halgatóit beſzédével.* Er ſuchet ſeine Rede kurzweilig zu machen; er befleißet ſich ſeine Zuhörer zu erluſtigen.

Obſervare, & aucupari tempus. *Az időt meg-nyerni, vigyázni az alkalmatoſságra.* Der Gelegenheit, der rechten Zeit aufpaſſen.

Attendere, & aucupari verba. *A' ſzók közt válogatáſt tenni, válogatot ſzókkal beſzélleni.* Die auserleſenſte Worte ausführen.

Aucupari ex inſidiis, quid agatur. *Plaut. Meg-leſni, mit tsinálјanak.* Ausſpähen was man thue.

AUDIO.

1. Audite paucis. *Egy kevéssé halgaſſatok reá.* Höret ein wenig, kürzlich.

Audire aliquem. *Tanitványa tenni valakinek.* Bey einem Lehrmeiſter lehrnen; zu einem in die Schule gehen.

Audivi, *vel* audivi dici, audivi a Patre, audivi de Patre meo, *Az atyámtól hallottam mondani.* Ich habe von meinem Vater gehöret ſagen.

E matre audiebam: quod ex te audivi. *Plaut. Az Anyámtól hallottam, valamit most te tőlled hallok.* Von meiner Mutter habe ich gehöret, was du mir eben da ſageſt.

3. Bene, vel male audire. *Jót, vagy roſzſzat mondanak felőlle. Jó vagy roſz hire 's neve vagyon.* Gelobet oder geſcholten werden; einen guten oder böſen Namen haben.

Minus commode audire. *Nem igen ditsiretesen ſzóllanak felülle.* Den beſten Namen nicht haben.

Ut bene audiant, & rumorem bonum colligant, erubeſcunt. *Meg-pirúlnak, és ſzégyenlik, tsak hogy valaki őket ditsirje.* Sie erröthen, ſie werden ſchamroth, nur damit man ſie lobe.

Eſt hominis ingenui, velle bene audire ab omnibus. *Az nemes termėſzetű ember tulajdonsága, kivánni, hogy minden ember ditsiretesen, betsűletesen ſzólljon felőlle.* Einem ehrbaren Mann geziemet, wollen,

len, daß jederman von ihm gutes rede.

Si herum inſimulabis avaritiæ, male audies. *Ter. Ha te az én gazdámat fösvénynek fogod mondani, te-is meg-jogod hallani az igazságot. bizony nem válik betsületedre.* Wenn du meinen Herrn für geizig halten, den Geiz vorſtoſſen wirſt, ſo wird man dir wohl auch die Wahrheit ſagen, wirſt eine ſchlechte Ehre davon tragen.

Si me audies, *vel* audias, (*hoc eſt,*) ſi meum conſilium voles ſequi. *Ha tanátsomat akarod követni.* Wenn du mir glaubeſt, meinem Rath folgen willſt.

Audio *Örömeſt hallom, hogy ügy van.* Ich bin zu frieden.

Non audio, quod affers. *Ne beſzélly, nem tselekſzem, ſemmit ſem hajtok beſzédedre.* Ich nehme deine Ausrede nicht an

Nec Homerum audio, dum ait. &c. *Homerusnak ſem biſzek, midőn azt írja.* Dem Homer falle ich nicht bey, da er ſaget, 2c.

Audientiam facere dicturo. *Meg tsendesedni, reá halgatni arra, a' mit a' beſzéllő fog mondani.* Dem Redenden Gehör geben, ſtill ſeyn um ihn zu hören.

Sibi facere audientiam. *Az halgatóit figyelmeteſſekké tenni.* Die Anhörende aufmerkſam machen.

AUGEO.

1. Augere laudando. *Igen ditsírni, valaki ditséretében beſzédét ki-terjeſzteni.* Sehr loben, mit Worten hoch hervor ſtreichen.

Syntaxis Orn. cum Flor. Lat. Auges moleſtiam, & ſpem. *Te nagyobbitod a' keserüségemet, és hoſzſzabbitod reménységemet. Vagy azt teſzed, hogy többet gyötrödgyem, és tovább várakozzam.* Du vermehreſt meinen Verdruß, oder Hofnung; du macheſt, daß mich mehr verdrüßt, oder daß ich mehr erwarte, und hoffe.

2. Augere, & ornare, *vel* honorare aliquem. *Sok jóval lenni valakihez.* Einem beförderlich ſeyn.

Divitiis augere quempiam. *Valakit gazdagitani.* Einen bereichern, reich machen.

Honore augeri. *Uj tiſzteletre, méltóságra emeltetni.* Von neuem geehret werden, neue Ehre empfangen.

AVERTO.

1. Avertere ſe. *El-fordúlni* Sich auf eine Seite wenden.

Avertere ſe ab aliquo. *Valakinek hátát mutatni, el-fordúlni tülle.* Einem den Rücken kehren.

Avertere fluvium. *A' vizet másfelé folytatni, vinni.* Das Waſſer ableiten den Lauf eines Fluſſes anderſt wohin leiten.

Avertere oculos, animam, cogitationem ab aliqua re in aliam. *Szemeit és gondolatit valami dologtúl másra fordítani.* Seine Augen, Gedanken, 2c. von einer Sache zu einer andern wenden.

Avertere oculos omnium in ſe. *Liv. Minden emberekkel tsudáltatni magát.* Jedermanns Augen und Verwunderung an ſich ziehen.

Avertere hoſtem in fugam.

 Mege

Meg-futamitatni az ellenséget. Den Feind in die Flucht jagen.

Avertere illum ab aliquo loco. *Ötet valamelly helytől el-térîteni. Valamelly helynek el-hagyására kénſzeríteni.* Einen von einem Ort vertreiben; ihn zwingen den Ort zu reumen.

2. Se ab amicitia alicujus avertere. *Valaki barátságától magát el-vonni.* Sich von eines Freundſchaft entziehen, abſöndern.

Culpam a ſe in alium avertere, in alium transferre. *Másra kenni magáról a' vétket, vagy, másra adni.* Die Schuld von ſich auf einen andern ſchieben.

Pecuniam publicam avertere *hoc eſt*, in ſuos uſus convertere. *A' közönséges pénzt el-lopni, maga haſznára fordítani.* Das gemeine Geld, die Kammer zu ſeinem Nutzen verwenden.

Avertere rem aliquam. *Valamit magához kaparitani, el-lopni.* Ein Ding ſtehlen, mauſen, entzücken.

Hoc infortunium Deus avertat. *Attól a' ſzerentsétlenségtől mentsen-meg az Iſten.* Gott wende dieſes Unglück ab.

Orationem avertere. *A' beſzédet egy keveſsé más dologra fordítani.* Die Rede anderſtwohin wenden, von andern Sachen reden.

Mentem alicujus ab aliqua cogitatione avertere. *Valakit fel-tett ſzándékáról el-állítani.* Einen von ſeinem Vorhaben und Gedanken abwendig machen.

Malum ab aliquo, *vel* aliquem ab aliquo malo avertere, depellere. *Valakit valami ſzerentsétlenségtől meg-tartani, vagy, valakitől a' ſzerentsétlenséget el-távoztatni.* Einen vom Unglück erretten; ein Unglück von einem abwenden; vor Unglück beſchützen.

AUFERO.

1. Auferri inter manus. *Kezek közt vitetni-el.* Mit den Händen weggetragen werden.

Auferre per vim. *Erővel el-vinni.* Mit Gewalt weg reißen.

Aufer te hinc. *Hord-el magad innét, menny dolgodra.* Trolle dich fort.

Auriculam mordicus auferre alicui. *Valaki fülét egéſzſzen el-harapni.* Einem das Ohr abbeißen, mit dem Gebiß, Zähnen abreißen.

Ei caput auferre. *Fejét venni.* Einen enthaupten, den Kopf abſchlagen.

P. Auferre, impetrare, obtinere aliquid. *Valamit meg-nyerni. Valamit valakinél végbe vinni.* Etwas erhalten, zuwege bringen.

Id, quod petebam, abſtuli. *A' mit kívántam, a' meg-lett, meg-nyertem.* Was ich verlangte, hab ich erhalten.

Auferre litem. *Plaut. Pörit meg-nyerni.* Seinen Streit Handel gewinnen. Judicio. *A' törvény ſzék előtt.* Durch Gerichts-Urtheil.

Quod ab eo reſponſum abſtuliſti? *Mitsoda feleletet adott néked?* Was haſt du für eine Antwort erhalten? was hat man dir zur Antwort gegeben?

Haud ſic auferent, non ſic abibunt. *Nem mennek-el véle büntetetlen.* Alſo weren ſie nichts

nichts erhalten, es wird ihnen mit nichten alſo gehen.

Nugas aufer. *Ne beſzélly hijába-valót. Hagy békét a' tréfáknak.* Laſſe die Poſſen bleiben, rede ernſtlich.

Laudem ex aliqua re auferre. *Valamelly dologban betsűletet kapni.* Wegen einer Sache gelobet werden, Lob und Ehre davon tragen.

Timor ſomnum aufert. *Hor. A' félelem elűzi az álmot.* Die Furcht verhindert von dem Schlafe; vertreibet den Schlaf.

Ne te auferant aliorum conſilia. *Ne kövesd a' mások roſz tanátsát. Vagy mások roſz tanátsán meg-ne indúlj.* Laſſe dich durch anderer Leute Rede und Rathen nicht verführen, abwendig machen.

AVOCO.

1. Avocare aliquem. *El-híni valakit, el-venni.* Einen wieder zurück rufen, abfordern.

2. Avocare quempiam a peccatis. *Valakit a' gonoſzságbúl ki-téríteni. A' vétkektől el-vonni.* Einen von Sünden bekehren.

Avocare a rebus gerendis. *Meg-gátolni a' dolgok mivelésében. El vonni az dolgoktól.* Von ſeinen Geſchäften abwenden, abfordern.

Avocare aliquem ab officio. *Vele az kötelességét, hivatalját el-hagyatni.* Einen von ſeinem Amt abführen.

C.

CADO.

1. Cadere alte non poteſt nanus humi conſiſtens. *A' törpe a' földön álván nem nagyot eshetik.* Wenn ein Zwerg auf den Boden ſtehet, kann er nicht hoch fallen.

Cadunt imbres. *Virg. Eső eſik.* Es regnet. Cadunt mihi dentes. *Plaut. Húllanak a' fogaim.* Die Zähne fallen mir aus.

Cadunt illi lachrymæ. *Ter. Sir, könyvez.* Die Thränen ringen ihm aus den Augen; die Augen gehen ihm über.

Cadit ovibus lana. *Ovid. A' juhok bullatyák a' gyapjút.* Die Wolle fällt den Schaafen aus.

Cadunt mihi arma de manibus. *A' fegyver kezemből ki-eſik.* Das Gewehr entfallet mir aus den Händen.

2. Cadere. *Cæſ. Virg. Elesni, a' harczon életét veſzteni meg-ölni.* Das Leben einbüſſen, ſterben, niedergemacht werden.

Cadere animo, *vel* animis. *Meg-tsökönni, kedvét el-veſzteni.* Kleinmüthig, verzagt werden, den Muth ſinken laſſen.

Cadere in cauſa, cadere in judicio. *Pört veſzteni, meg-nyerni a' törvényben.* Seinen Rechtshandel verlieren.

Cadit ventus. *Tsendesedik a' ſzél.* Der Wind leget ſich.

Cadit tempeſtas. *A' háború; vagy a' ſzélvíz meg-ſzűnik.* Das Ungewitter, der Sturm läßt nach.

3. In te ipſum cadit hoc verbum. *Tégedet illet ez a' ſzó.* Dieſes Wort reimet ſich wohl auf dich, es trift dich.

Nihil eſt quod in illum non cadere videatur. *Semmi ſints a'*

a' mi ő reá ne illyen, a' mi ötet nem illetbetné. Es ſteht ihm alles wohl an, nichts iſt, das ſich auf ihn nicht wohl ſchicke.

Non cadit in virum bonum, mentiri. *Nem ſzokott a' jó férfi bazudni, vagy, nem vallani a' jó embertől bazugságot,* Ein ehrlicher Mann thut nicht lügen, keine Lüge höret man von ihm.

Non cadit in hanc vitam, & hunc pudorem, ſuſpicio. *Illy életről, és ſzemérmetességről nem gyanakodbatni, vagy, nem illeti az illy életet, és ſzemérmet a' gyanóság.* Von einem ſolchen Leben und Ehrbarkeit, kann man nichts unrechts argwöhnen.

4. Quod cadit univerſis. *A' melly mindeneknek történik.* Welches jedermann begegnet.

Peroportune cecidit. *Igen jól történt, jól esett.* Gar füglich hat es ſich zugetragen.

Incommode aliquid cecidit. *Szerentsétlenűl történt, esett.* Iſt ihm etwas widerwärtiges begegnet.

Nihil mihi optatius cadere potuit. *Semmi ſem történhetet nékem kívánatosban, éppen akaratom ſzerént esett.* Nichts erwünſchteres hätte mir begegnen können.

Quocunque res cadent. *Akár mint történnyenek a' dolgok.* Es gehe, wie es wolle; auf alle Fälle.

5. Res, quæ ſub ſenſum, ſub oculos, ſub aſpectum, ſub judicium ſapientis cadunt. *A' miket ér ſzöet, látbat, ítélbet a' bölts, vagy, a' miket érzékenységével, ſzemeivel, értelmével tapaſztalbat.* Dinge, ſo wir mit unſern Sinnen, mit Augen, mit Greifen faſſen können, und ein weiſer Verſtand ergreifen kann.

Cadere in morbum. *Meg-betegedni.* In eine Krankheit verfallen.

Cadere in offenſionem alicujus. *Valakit meg-bántani, valaki grátziáját el-veſzteni.* In Ungnade gerathen; Gunſt und Gnade verlieren.

Cadere in, vel ſub poteſtatem alterius. *Valaki birodalma alá jutni.* Unter eines andern Gewalt gebracht werden, unter ſeiner Gewalt ſeyn.

Res, quæ cadunt in deliberationem, diſceptationem, quæſtionem, diſputationem. *Olly dolgok, a' mellyek felől tanátskozbatni, vetekedbetni, kérdeſzkedbetni.* Zweifelhaftige, ſtreitige Dinge, von welchen man ſtreiten zweifeln, ſich nicht entſchlieſſen kann.

Verba melius cadunt in ſyllabas longiores. *Szebben végeződnek a' ſzók hoſzſzú ſyllabákkal.* Jene Worte lauten beſſer, welche ſich auf eine längere Sylben endigen, ausgehen.

CÆDO.

1. Cædere virgis aliquem. *Valakit meg-veſzſzőzni.* Mit Ruthen ſtreichen, ſchlagen.

Cædere ſylvas. *Az erdőt vágni, irtani.* Holz fällen, einen Wald niederhauen.

Cædere exercitum. *A' badi ſereget meg-verni.* Ein Kriegsheer ſchlagen.

Cædere victimas. *Véres áldozatot tenni, győzedelem után*

után áldozni. Opfer = Vieh Schlachten.

2. Pignora cædere, *id eſt*, auctione diſtrahere, ſectionem pignorum inſtituere. *A' zálogot nyerteſſen adni-el.* Die Pfände, die verpfändete Waaren an die meiſtbiethende verkaufen.

Inter cæſa, & porrecta, (*ſuppl. Exta.*) intervenire quidpiam, proverbio dictum eſt, ut ſignificetur, in ipſo gerendæ rei articulo incidere aliquid, quod negotium, & noſtra conſilia interturbet. *Olly dolog, a' melly a' mi munkáinknak tanátsainknak akadályt, gántsot téſzen.* Da nemlich unversehens etwas vorfällt, welches unſer Vorhaben hemmet, und deſſen Vollziehung hindert.

Extra cæſa. *Belső réſzek a' mellyeket ki-ſzedték, és megnézték a' régiek; hogy azokbúl a' kezdet dolognak ſzerentsés, vagy ſzerentsétlen ki menetelét jövendölnék.* Dieß war das Inngeweid und Schlacht-Opfer, welches von Götzen = Pfaffen verschnitten, und beſehen wurde. Quæ inſpiciebant auriſpices, priusquam porricerentur, hoc eſt, immitterentur in accenſam aram. *Minek-előtte a' tűzbe bé-vetnék.* Ehe und bevor man es in das Feuer warf.

4. Cæſa; & ruta, ſunt res moventes, quæ fundo, aut ædificio, ut partes, aut acceſſiones non adſcribuntur. *Házbúl kihordó ſzerſzám, vagy a' házhoz tartozandó eſzköz.* Hausrath, ſo zu einem Gebäude, oder Grund nicht g höret.

CALEO.

1. Calere. *Meg-melegedni*, Erhitzet, erwärmet ſeyn.

Calentes adhuc a pugna milites. *A' hartzból tsak épen moſt viſzſza tért katonák, a' kik még moſt izzadnak a' hartz után.* Soldaten, ſo friſch vom Treffen kommen, von dem Fechten noch ganz erhitzet.

2. Res dum calet, urgenda eſt. *Akkor kell ſürgetni a' dolgot, midőn ideje van.* Man muß ſchmieden, bis das Eiſen warm iſt; eine Sache, ſo einen guten Anfang gewonnen hat, fort treiben.

Calent aures noſtræ criminibus tuis. *El-untuk hallani ſok gonoſzságidat, ſemmit ſem hallunk egyebet felőled, hanem tsak latorságot.* Man ſchreyet uns die Ohren voll mit deinen Schelmen = Stücken, wir hören nichts anders als von deinen Laſtern reden.

Calent judicia. *Jó folynak a' törvények, nagy ſzorgalmatoſsággal üzettetik a' törvényes dolog.* Man haltet gut Recht.

CANO.

1. Canere fidibus, tibia, fiſtula. *Hegedűlni, ſipolni, furolyázni.* Auf der Laute, und andern Saiten Spiele ſchlagen, mit Schwegel = Pfeiſen aufmachen.

Canit ſignum, canunt ſigna, *pro* canit buccina aut cornu; *hoc eſt*, ſignum tuba datur, bellicum, claſſicum canitur, *Lármát fúni. Készülletet fúni.* Man blaſet Lärmen.

Canere receptui. *Viſzſza hini a' ſereget. Hátra vonni, téríteni.* Zum Abzug blaſen.

Ca-

Canere reum capitis. *A' haſálos ſzententziát ki-trombitálni, ki-hirdetni, dobra ütni.* Einen Uebelthäter mit Trompeten ausruffen.

Canere ad harmoniam. *Meſterségesen énekelni, egyenlő képpen, mu'zikálni, meſterség ſzerént énekelni, vagy, kótákból.* Ein muſikaliſches Stück ſingen.

2. Canere laudes alicujus. *Valakit versekkel ditsérni, valaki ditséretit versre ſzedni.* Einen mit Vers-und Reimen loben, ſein Lob mit Reimen beſchreiben.

Vates canunt id futurum. *A' Jövendölök azt jövendölik, a' Prófèták mondgyák, hogy a' fog történni.* Die Weiſſager die Propheten geben aus, dieſes werde geſchehen.

Intus canere? ſibi intus canere, *(proverbio dictum eſt in eos, qui quidquid agunt, & poſſunt, in ſua commoda convertunt.) Tsak magának való, maga javát, haſznát keresni. Magáért tselekedni mindent.* Ueberall ſeinen eigenen Nutzen ſuchen; darauf trachten.

Cantus tubæ, fiſtulæ, &c. *Trombita ſzó, hang, 's a' t.* Schall der Trompeten, Pfeifen. ꝛc.

CAPESSO.

1. Capeſſere cibum dentibus. *Az étket fogai közzé venni, rágni.* Die Speiſe mit Zähnen faſſen.

2. Capeſſere bellum, arma, *Liv. Hadakozáſt kezdeni, vagy hadakozásboz fogni, fegyvert fogni.* Krieg anfangen, führen, die Waffen ergreifen, zur Wehre greifen.

Capeſſere fugam. *Liv. Szaladni, ſzaladásra venni a' dolgot.* Die Flucht nehmen.

Capeſſere pugnam. *Liv. Hartzboz fogni.* Das Treffen, die Schlacht anfangen.

Capeſſere Rempublicam. *Az orſzág igazgatásához fogni, orſzág tiſztivé lenni.* Sich um das gemeine Weſen annehmen, hohe Staats-Aemter antreten.

Capeſſere juſſa alicujus. *Vir. Valakinek engedelmeskedni, valaki parantsolatyát bé-tölteni.* Eines Befehl und Ordre vollziehen.

Quo te capeſſis? *Hová mégy, hová indúlſz;* Wo geheſt du hin? Capeſſo me domum? *Plaut. Haza megyek, haza ballagok.* Ich verfüge mich nach Hauſe.

CAPIO.

1. Capere arma. *Fegyvert fogni.* Zur Wehre greifen.

Capere locum caſtris. *Liv. Helyet válaſztani a' borá lekeſſen meg-ſzállitani a' tábort.* Einen Ort, das Lager zu ſchlagen, erwählen.

2. Capere fidem de aliquo. *Valaki hüségét jól által-látni. Arról bizonyosnak lenni, épen nem kételkedni.* Sich eines verſichern, durch Verſprechen oder Eid ꝛc.

Capere ſibi conſilium, pro tempore, ac re. *Cæſ. Olly an tanátsot venni, a' millyent az idő, és jelenvaló dolog kíván. Az idő, és dolog folyásához alkalmaſztatni magát.* Berathſchlagen, wie man da und dort, in dieſen Bewandtnißen ſich zu verhalten habe.

Capere documentum, exemplum

p'am de aliquo. *Valakitül tanítságot és példát venni, valaki példáját, nyomdokit követni.* Von einem gute Lehre und Exempel nehmen, ſich an ihm ſpiegeln,

Capere dolorem, calamitatem, detrimentum, gaudium, lætitiam ex aliqua re. *Szomorkodni. Nyomorúságba esni, kárt vallani, örvendezni, vigadozni valamiért.* Schmerzen, Trübſeligkeit, einen Schaden, Nachtheil, Freude, ꝛc. wegen einer Sache davon tragen.

Capere initium, primordia a re aliqua. *Valamelly dologtól kezdeni-el.* Von einem Dinge den Anfang machen.

Capere conjecturam. *Vélekedni, jövendölni.* Muthmaſſen.

Capere conditionem. *Reá állani a' végezésre.* Die Bedingung annehmen.

Capere geſtum, ac novum vultum. *A' maga viselését megváltoztatni. Új módot a' maga viseléséban, új ábrázatot venni magára.* Die Gebärden ändern: ein anders Geſicht und Leibes-Stellungen an ſich nehmen.

Capere gloriam ob virtutem ex virtute. *Ditséretet nyerni a' jóságért, ditsőíteni a' virtusért.* Wegen Tugend, und Tapferkeit geehret werden, eine Ehre empfangen.

Capere inimicitias, odium alicujus, invidiam apud aliquos inimicos, omnes homines ob quempiam. *Magát gyűlölségbe ejteni valaki miatt.* Sich bey etlichen, bey jederman verhaſſet machen wegen eines andern.

Capere, inire, ſuſcipere provinciam, magiſtratum. *Tisztbe állani, magára tisztséget vállalni,* Ein Amt antreten.

Capere rationem, viam inire. *Módot, útat találni.* Sich eines Mittels bedienen. Miſericordiam. *Meg-könyörűlni.* Sich erbarmen. Maturitatem. *Col. Meg-érni, éretté lenni.* Zeitig werden. Pœnam de aliquo. *Valakit meg-büntetni.* Einen beſtrafen. Portum. *Cæſ. Partra, bátorságos helyre jutni.* Anlånden. Inſulam. *Valamelly szigetbe jutni, vagy, azt meg-venni.* Einer Inſel zufahren, und einlaufen.

Capere ſpem. *Reménleni.* Hoffen. Speciem naturæ. *Megpróbálni természetét, meg-ismérni, mitsodás természettel birjon.* Probieren, erkundigen wie einer geartet ſeye. Tempus. *Időt választani.* Seiner Zeit wahrnehmen. Omen. *Jelt venni a' jövendőkre, jövendölni.* Wahrzeichen abnehmen. Voluptatem cum aliquo. *Plaut. Valakivel gyönyörködni, magát mulatni.* Mit einem ſich erluſtigen. Quietem, ſomnum. *Nyúgodni, alunni.* Ruhen, ſchlafen.

Quæ te dementia cepit? *Vir. Mitsoda bolondság jutott eszedbe. Mitsoda esztelenné lettél?* Was biſt du für ein törrichter Menſch? was für Thorheit fällt dir ein?

Luctus cepit civitatem. *Liv. Az egész város szomorkodik 's sirankozik; vagy, gyászban vagyon.* Die ganze Stadt trauert und klagct.

Magna me hujus rei ſacietas cepit. *Meg-úntam már eztet,* Ich bin dieſes Dinges ganz über-

überdrüßig, dieſes Ding iſt mir zuwider.

Verecundia eum cepit. *Liv. Szégyenlette.* Er hat ſich geſchämet.

Cepit quosdam Religio. *Liv. Némellyek meg-botránkoztak.* Etliche haben einen Scrupel bekommen, haben ſich ein Gewiſſen daraus gemacht.

3. Capi, ac deliniri aliqua re. *Valamit igen meg-ſzeretni, mulatságának tartani.* An einem Dinge ſich ergötzen, erfreuen.

Multos ita capit muſica, ut &c. *Sokan úgy annyira ſzeretik a' muſikát, hogy 's a' t'. Annyira gyönyörködnek a' muſikában,* Einige nimmt die Muſik alſo ein, daß, ꝛc.

Lectione hujus libri mirifice capior: *Igen gyönyörködöm ennek a' könyvnek olvasásában; ezt a' könyvet igen örömeſt olvaſom.* Ich leſe ſehr gerne in dieſem Buche.

4. Capere aliquem blanditiis. *Valakit ſzép ſzóval, hizelkedéſſel meg-tsalni.* Einen gewinnen, einnehmen, mit Liebkoſen betriegen.

5. Non me capis, non capis, quæ dico. *Nem érted engem, nem érted, hogy mit mondok.* Du verſteheſt nicht was ich will, du faſſeſt es nicht.

6. Plures non capit hic locus. *Nem térnek többen ebbe a' helybe, nem lehetnek többen.* Dieſer Ort faſſet nicht mehr Leute, es konnten nicht mehr darinn ſtehen.

Captus membris. *Nyomorult, tagjaival nem élhet.* Lahm an allen Gliedern. Auribus, & oculis. *Siket, vak.* Blind und Gehör-los. Mente. *Bolond, meg-tévelyedett, eſztelen.* Der, der Vernunft beraubt iſt.

CAPTO.

1. Captare auram. *Szellőst friss helyet keresni.* Friſche Luft ſchöpfen.

Captare ſonitum aure admota. *Liv. Tsendes fűllel halgatni a' hangot, zengéſt.* Das Ohr neigen den Thon zu hören

Capere feras laqueis. *Virg. Tőrrel vadakat fogni; tőrbe hajtani a' vadakat.* Den wilden Thieren, dem Gewilde Stricke legen.

2. Captare, eſt ſollicite aliquid expetere, & quærere. *Exc. Valamit igen kivánni, nagy ſzorgalmatoſsággal keresni, hajhászni.* Heißt mit großem Fleiß und Begierde nach einem Dinge ſtreben.

Captare occaſionem. *Az alkalmatoſságra halgatni, vigyázni.* Der Gelegenheit wahrnehmen, auf die Gelegenheit paſſen.

Captare alicujus benevolentiam *Valaki kedvét, grátziáját keresni, jó akarattya után járni.* In eines Freundſchaft, Gunſt einſchleichen, um dieſe ſich bewerben.

Captare plauſum, commendationem in vulgus. *Kivánni, keresni, a' köſségnél való ditséretet, ditsőséget, betsűletet.* Trachten geſchätzt zu ſeyn, durch allgemeinen Zuruf des Volkes gelobet zu werden.

Captare miſericordiam, laudem, riſus, ſomnos. *Colum. Irgalmaſságot keresni, grátziát kérni ditséretet vadászni, nevetéſt inditani, magát*

az álomra késziteni, *vagy öröméſt 'aludni*. Um Gnade bitten, ſuchen gelobet zu werden, ein Gelächter zu erwecken, auf den Schlaf ſich richten.

2. Captare aliquem. *Plaut. Valakit magához vonni*, *valakit kapdosni*. Einen hintergehen, betrügen wollen.

CAREO.

1. Dolore careo. *Minden fájdalom*, *'s bú nélkül vagyok*. Ich empfinde keinen Schmerzen

Omnibus careo commodis. *Minden jóra-való alkalmatoſság nélkül vagyok*, *ſemmi külsö javaim*, *haſznaim nintsenek*. Ich habe kein Vermögen, ich bin aller Mittel entblößet.

Culpa careo. *Vétek nélkül vagyok*, *ártatlan vagyok*. Ich bin ohne Schuld, ich kann nicht dafür, ich habe nichts verſchuldet.

Febri caret. *El-hagyta a' hidegl elés*, *nem leli a' hideg*. Er hat kein Fieber, das Fieber hat ihn verlaſſen.

Senſu & vita caret. *Már ſemmit ſem érez*, *meg-hólt*. Er empfindet nichts mehr, er iſt todt.

2. Fide caret, quod dicis. *Plin. Jun. Nem hihetni-el*, *vagy hitetlen dolog*, *a' mit mondaſz*. Was du ſageſt, iſt nicht glaubwürdig.

Carere patria. *Terent. Hazáján kivül lenni ſzámkivetésben lenni*. In der Fremde ſeyn, außer des Vaterlandes ſich befinden.

Carere publico. *Magát kivül nem mutatni*, *nem mérni kinn az emberek közt megjelenteni*, *rejtékben lenni*. Sich nicht wollen, oder dürfen öffentlich, und vor den Leuten ſehen laſſen.

3. Illius, *vel* illo homine carere non poſſum. *Nem élhetek a' nélkül az ember nélkül*, *nem lehetek nála nélkül*; *ſzükséges ö énnékem*. Ohne dieſen Menſchen kann ich nicht leben, ich kann nicht ohne ihn ſeyn.

Illa re carere facile poſſum. *Könnyen el-lehetek a' nélkül a' dolog nélkül*, *ſemmi ſzükségem ſints reá*. Dieſes Ding kann ich leicht entbehren kann es leicht entrathen.

CARPO.

1. Flores & Fructum carpere. *Gyümöltsöt*, *virágot ſzedni*. Blumen oder Obſt abbrechen.

Carpere cibum. *Varr. Enni*. Eine Speiſe genießen, zu ſich nehmen.

Herbam carpunt oves. *Virg. A' júhok a' füvet eſzik*. Die Schaafe freſſen das Gras ab.

2. Carpere quietem, ſomnum, ſoporem. *Virg. Nyúgodni*, *aluuni*. Schlafen, ruhen.

Carpere fugam. *Sili. Megfutamodni*, *ſzaladni*, *futásra venni a' dolgot*. Weglaufen, die Flucht nehmen.

Carpere lanam. *Virg. Gyapjút gerebelni*. Wolle ſpinnen.

Carpere vires. *Col. Virg. Erejt el-venni*. Die Kräfte ſchwächen, verzehren.

Carpere iter. *Hor. Utazni*. Reiſen, di Reiſe antretten.

Carpere aliquem, alienius facta. *Valakit gyalázni*, *megfeddeni*, *valaki tselekedetit*, mun-

munkáját gyalázni. abban gántsot találni. Einen tadeln, eines Thun und Laſſen ſchelten.

Quidquid erit belliſſimum, carpam *id eſt* eligam, *Ter. A' mi leg-jobb, nékem leg-alkalmatosbb lészen, azt fogom válsztani, magamnak tartani.* Was das ſchönſte und feineſte ſeyn wird, will ich erwählen, zu mir nehmen.

CASTIGO.

1. Caſtigare improbos verberibus, vinculis, & carcere. *A' gonoſzokat veréſſel, rabsággal, töm'lötztzel bűntetni.* Die Gottloſe ſtraffen mit Schlägen, Bänd und Gefängniß.

2. Caſtigare aliquem verbis, dictis, litteris. *Valakit ſzóval levéllel meg-fedni, meg-pirongatni.* Einem etwas verweiſen, mündlich oder ſchriftlich.

Alicujus ſegnitiem, pigritiam caſtigare. *Valakit a' reſtsége, és tűnyasága miatt meg-bűntetni, meg-dorgálni.* Einen wegen ſeiner Faulheit, Nachläßigkeit ſtrafen, ausfilzen, tadeln.

3. Caſtigatus animi dolor, *id eſt* levior factus. *Meg-könnyebbedett a' fájdalom.* Ein Schmerzen, ſo gelindert, vermindert worden iſt.

Caſtigare lucem velo. *A' Napfényt, vagy súgárit gyólttsal, más e' félével meg-gátolni, hogy ne jöjjön az ember ſzemébe, hogy ne ártbaſſon.* Dem zu großen Glanz mit einem Schleyer oder Vorhang alſo begegnen, daß er den Augen erträglich ſeye, nicht ſchade.

4. Ad unguem caſtigare carmen. *Hor. Ékes verſet tsinálni, ſemmi hiba nélkűl hagyni. Jó ſzámba, jó rendbe venni a' verſet.* Einen Reim auspoliren, auszieren, glatt machen.

Formæ caſtigatiſſimæ mulier. *Szép, betsületes ſzeméllyű aſzſzony.* Eine vollkommentlich ſchöne Frau, einer ſonderlichen Schönheit.

CAVEO.

1. Cavere ſibi. *Magára vigyázni, magának jó gondgyát viſelni.* Sich hüten, ſich vorſehen, wahrnehmen.

Cavere rei alicui. *Valamelly dolgot jó helybe tenni, veſzedelem kivűl tenni. Jól reá vigyázni.* Auf ein Ding Sorge, und Obacht tragen.

Cave illum, *vel* tibi ab illo cave. *Ójad magad tűlle, kerűld-el őtet.* Hüte dich vor ihm.

Cauto opus eſt, ut &c. *Jól meg-kell látni, fontolni a' dolgot, hogy &c.* Man muß Acht geben, daß ꝛc.

2. Cavere alicui. *Valakit meg-menteni a' ſzerentsétlenségtűl, gondot viſelni valakire, reá vigyázni.* Einen von Unglück befreyen, einem beyſtehen; Sorge für ihn tragen.

Tu mihi multa ſæpe caviſti, *Te engem gyakran oktattál, ſok jó tanátsot adtál.* Durch deinen guten Rath biſt du mir oft beygeſtanden.

3. Cavere ab aliquo, & per aliquem. *Quietántziát venni valakitűl.* Verſicherung von einem nehmen.

Non ſolvam niſi a te cavero. *Nem fizetek meg addig, míglen kezeſt nem állitaſz.* Ich werde nicht zahlen, bis du mir einen Bürgen ſtelleſt.

Ca-

Cavere obſidibus de pecunia. *Cæſ. Bizonyságokat, kezeseket állitani, midőn költsön ád, vagy véſzen az ember valamelly pénzt.* Bürgen ſtellen für das empfangene Geld.

Sibi obſidibus ab aliquo cavere. *Valakitől valami iránt kezeseket venni; hogy bizonyoſſabb, és bátrabb légyen a' dologban.* Bürgen annehmen zur Verſicherung.

4. Cavet lex, lege cavetur, lege cautum eſt, ut, &c. *Tiltya a' törvény, törvénnyel, tiltatik; hogy, 's a' t.* Das Geſetz verändert, gebiethet, verbiethet, daß ꝛc.

Cavere teſtamento. *A' teſtámentomban hagyni.* Im Teſtament verordnen, ꝛc.

Unaquaque de re cautum eſt. *Mindenrűl jó rendelés tétetett, minden veſzedelem kivűl vagyon.* Von jedem Dinge hat man Verſehung gethan, verſchaffen, ꝛc.

5. Cave putes, cave exiſtimes, me, &c. *Ne véld azt felőllem, hogy; &c. Jól meglásd, ne talántán olly vélekedéssel légy felőllem, hogy 's a' t.* Gedenke nur nicht, bilde dir nur nicht ein, daß, ꝛc.

Cave facias. *Ne tselekedd, meg-ne próbáld azt végbe vinni.* Thue du es nicht, hüte dich dieſes zu thun.

CAUSOR.

Cauſari. *Okozni, okát adni, mért ez vagy amaz &c.*, Urſache vorwenden, vorgeben, ſagen, warum dieß oder jenes, ꝛc. *ut cum dicimus:*

Cauſari, excuſare ætatem, morbum, tempus, &c. *Az élete ideit, betegségét nyavalyáját, az időt okozni, ezekkel menteni magát, ezeket adni okúl, hogy nem, &c.* Sich entſchuldigen wegen ſeines Alters, Krankheit, unbequemer Zeit, ꝛc.

Cauſarius miles, cui legitima eſt cauſa miſſionis impetrandæ. *Olly katona, a' kinek elég oka van arra, hogy ſzabadságot, elbotsátáſt, obſitot nyerjen.* Ein Soldat, ſo befuget iſt, und billige Urſache hat, ſeinen Abſcheid zu begehren.

Cauſaria miſſio. *Igaz okokra való nézve adatott obſit.* Der befugte, und aus billigen Urſachen ertheilte Abſcheid.

CEDO.

1. Cedere, & dare locum. *Helyt adni, alább állani, valakinek engedni.* Weichen, abtreten.

Ab, de, ex aliquo loco cedere. *Valamelly helyből elmenni.* Weggehen, von einem Ort weichen.

2. Cedere bonis. *Plin.* Poſſeſſione. *Liv.* De Jure. *Cic.* Jus ſuum. *Virg.* Alicui cedere. *Maga jóſzágát, juſsát másnak oda engedni, másra hagyni.* Einem ſein Gut, Recht ꝛc. überlaſſen, abtretten, einräumen.

3. Alicui in aliqua re cedere. *Valakinek valamiben engedni, magát kiſſebbnek mutatni, megalázni.* Einem in ſeiner Sache nachgeben, ſich für geringer ſchätzen.

Nihil tibi cedam. *Néked ſemmiben ſem fogok engedni, ſemmit ſem adok rajtad.* Ich gebe dir nichts nach, du biſt nichts

nichts mehr als ich, ich weiche dir nicht um ein Haarlein.

r Ceſſit illi victoria. *Virg. Övé lett a' győzedelem. ő a' győzedelmes.* Er hat den Sieg erhalten.

Cedere malis. *Virg. Engedni a' gonoſz időknek.* Dem Unglück, dem Uebel unterliegen.

Cedit fortuna ſapienti. *A' bőltsnek ſzolgál a' ſzerentse? a' bőlts ſzerentsés, a' ſzerentsének nints hatalma a' bőlts emberre.* Der Weiſe iſt dem Glücke nicht unterworfen.

Cedere precibus alicujus. *Valaki kérésit meg-balgatni, meg-adni valakinek, a' mit kér.* Durch Bitte ſich erweichen laſſen, erbethet werden.

Remediis morbus ceſſit. *Celſ. A' nyavalya orvoſságok által el-kergettetett, vagy engedett a' betegség az orvoſágnak.* Die Arzney hat die Krankheit vertrieben.

Cedere Foro. *Juven. Feladni a' Prokátorságon, törvénykezésen.* Banquerot machen. Tempori *Engedni az időnek, az időhöz alkalmaſztatni, magát.* Sich in die Zeit ſchicken.

4. Quæſtus ei cedit. *Szerentsésen kereskedik, nyeresége van a' kereskedésben.* Der Gewinn kommt ihm zu, er hat den Nutzen davon.

Præda mihi cedet. *Hor Réſzem leſzſz a' prédában.* Die Beute wird mir zu theil werden.

Res illa ei ceſſit in uſum. *Annak a' jóſzágnak ő veſzi haſznát, ő él véle.* Dieſes Ding hat er zu genieſſen benutzet; ihm gehöret der Genuß.

Ei ceſſit in prædam. *Ő ragatta-el.* Dieſes hat er zur Beute gemacht.

5. Vita, *vel* e vita cedere. *Meg-halni.* Abſterben, verſchieden.

6. Cedunt horæ, dies, & anni. *Folynak az órák, napok, eſztendők.* Die Jahre, Täge, Stunde gehen vorüber, verflieſſen.

7. Hoc male tibi cedet. *Hor. Ez néked nem fog kedved ſzerént történni, abban ſzerentsétlen jóſz lenni.* Dieſes wird dir nicht von ſtatten gehen, wird dir übel ausſchlagen.

8. Ceſſit ea res in proverbium. *Példa beſzédé lett az a' dolog* Dieſes Ding iſt zu einem Sprichwort geworden, man hat ein Sprichwort daraus gemacht.

9. Cedere dies dicitur a J. C, cum certi temporis, ſolvendæ v. g. pecuniæ, aut operi faciendo conſtituti pars jam effluxit. *Akkor mondatik, mikor az el-rendelt nap közelget.* Dieſes wird gebraucht, da der Termin und Zahlungs-Friſt ſich herbey nahet.

Cedit mihi hæreditas, legatum, &c. *hoc eſt!* cedit dies. quo hæreditas, legatum, aut aliquid mihi debetur.

CEDO, *Verbum defectivum.*

1. Cedo mihi pateram. *Plaut. Add ide azt a' tséſzét, azt a' pohárt.* Gib her das Trink-Geſchier, die Schaale hervor.

Cedo manum. *Id. Add ide a' kezedet.* Gib die Hand her.

Cedo aquam. *Id. Vizet-ide.* Gib das Waſſer her.

Cedo tabulas. *Add ide azt az iráſt,*

iráſt, *az iró táblát*, Gib die Schriften her.

3. Quid factum eſt? cedo. *Ter. Mond-meg*, *mi tört*ént. Was iſt dann Geſchehen? ſage her.

Cedo alios. *Ter. Mond-meg holl vannak a' többiek.* Wo ſind die andere.

Cedo quemvis arbitrum. *Ter. Hozz*, *rendelly akár mitsoda közbirót*, *ſzavát fogom hallgatni*, *rá bagyom a' dolgot.* Ich beruffe mich auf einen jedweden Schiedmann, den du willſt.

Cedo, quid portas? obſecro. *Ter. Mond-meg kérlek mi jót hozol?* Sage an? Lieber! was bringeſt du gutes?

C E L E B R O.

1. Celebrare domum alicujus. *Valaki házát gyakorlani.* Oft in eines andern Haus gehen.

Cœtus, conventus hominum celebrare. *Embereket öſzve gyüjteni*, *gyülèseket tartani.* Zuſammenkunft, Landtag halten.

2. Celebrantur viæ multitudine legatorum. *A' követek igen koptattyák az útakat. Sok követek mennek*, *járnak-által az úton.* In allen Straſſen kann man abgeſandte Herren antreffen, ſehen.

Celebrare convivia. *Vendégeskedni.* Mahlzeiten halten.

Celebrare exequias, & funera *Liv. Temetni.* Leichbegängniß halten, derſelbigen beywohnen.

Celebrare diem feſtum. *Ünnepet ülni*, *tiſztelni.* Einen Feſttag feyerlich begehen.

3. Celebrare aliquem, *vel* laude aliquem, *vel* laudes, nomen, gloriam alicujus. *Valakit ditsérni*, *ditsőiteni*, *magaſztalni.* Einen loben, und preiſen, ſein Lob ausbreiten, unter die Leute bringen.

5. Res omnium ſermone celebratæ. *Mindenektül ditsértetett dolgok.* Eine Sache, von der jederman redet, und ſinget.

Conſtante fama atque omnium ſermone celebratum eſt. *Éppen bizonyos*, *mindeneknél el-hireſedett*, *ki-kiáltott dolog.* Es iſt eine ungezweifelte, jedermann bekannte, ausgeruffte Sache.

5. Artem celebrare. *Magát valami meſterségben gyakorlani.* Sich in einer Kunſt üben.

C E N S E O.

1. Cenſere, *unde* Cenſor, recenſere Populi familias, pecunias, poſſeſſiones, ſervos, &c. *quod munus erat cenſorum. Meg-ſzámlálni a' népet*, *a' pénzt ſzámba venni*, *birodalmakat*, *örökségeket*, *ſzolgákat*, *A' mit a' Rómaiaknál a' cenzorok ſzokták végbe vinni.* Eine Verzeichniß über jedermans Haab und Güter machen, in der die Bürger angeben müſſen, wie viele ſie Kinder, Güter und Leibeigene haben, ſolches alles wird durch die Cenſores verrichtet.

Cenſeri eadem ſignificatione, ac cenſere. *Sic dicimus:*

Cenſus eſt ſervos. *Számba vett ſzolgáit.* Er hat ſeiner Leibeigenen Verzeichniß angegeben.

Cenſus eſt ſolennis illa, publicaque perſcriptio bonorum & familiæ cjusque civis Roma-

mani, ab cenſoribus facta quolibet quinquennio. *A' jövedelemnek, és minden polgári eszközének számba vétele, a' mellyet minden öt esztendőnek forgásában az Cenzorok szoktak vala végbe vinni.* Iſt die gewöhnliche Angebung der Güter, welche von jedem römiſchen Bürger von fünf Jahren dem Cenſori geſchah.

Cenſus etiam dicitur, univerſa bona cujusque civis. *Azt-is teſzi, hogy, akármelly polgárnak egéſz jóſzága.* Heißt auch ſo viel, als eines jeden ganzes Vermögen, und Haabſchaft.

Bona, poſſeſſiones *cenſui cenſendo*, fundi ſunt, qui jure Romano tantum emi, vendique poſſent. *Olly földek, jóſzágok, a' mellyeket ſe meg-nem vehette, ſe el-nem adhatta ſenki más kint, hanem a' Római törvények ſzerént.* Liegende Güter, welche von niemand gekauft, oder verkauft werden können, als welche das römiſche Bürger-Recht haben.

Capite cenſi dicebantur, qui nihil in fundis haberent, in pecuniis parum, ideoque ſolo capite cenſebantur. *Azok mondattak, a' kiknek ſemmi jóſzágok, kevés pénzek vólt, azért tsak a' nevek irattatott-fel.* Man nannte alſo die kein liegendes Gut hatten, ſondern muſten den Cenſoren nur ihre Namen angeben.

2. Cenſere. *Vélni, itélni, javallani.* Dafür halten, ſeine Meinung ſagen.

Magnopere cenſeo, deſiſtas. *Igen javaslom, hogy meg-ſzűny.* Ich bin gänzlich der Meinung, du ſollteſt abſtehen davon.

CERNO.

1. Cernere, & videre. *Nézni, látni.* Anſchauen, anſehen.

2. Animo, mente cernere. *Által-látni, érteni.* Erkennen.

3. Cernere hæreditatem. *Magát valamelly jóſzág örököſsének mutatni, az örökségbe bé-állani.* Sich für einen Erben ausgeben, ein Erbſchaft antretten.

A te peto, ut me quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, meque aliqua ex parte, in tuarum laudum venire ſocietatem patiare. *Arra kérlek téged, enged-meg nékem, hogy valamelly ditsőséget, a' mellyhez másként ſemmi közöm nints, és a' mellyre érdemetlennek ismérem magamat, magamnak tulajdonithaſſak, és mint egy örököſsé leheſſek, és réſzesits engem, a' te ſok ſzép ditséretidben.* Ich bitte, du wolleſt mir geſtatten, als einem Erben eine Ehre, die mir nicht gebühret, der ich mich unbefugt erkenne, daß ich einen Theil habe an deiner Ehre.

CERTO, as.

1. Certare armis de re aliqua. *Fegyverrel veſzekedni valamelly dologért.* Mit dem Degen oder Fauſt über eine Sache ſtreiten.

Si res certabitur. *Hor. Ha a' dolog felől fog vetekedés lenni.* Wenn dieſe Sache wird ſtreitig werden.

Certare mulctam, pœnam, judicium judicis minoris apud majorem. *A' büntetés felől, vagy a' kiſsebb Biró itélete felől vetekedni, kérdéſt tenni a'* nagyobb-

nagyobbnál. Das Urtheil eines Unterrichters an einen Höhern gelangen laſſen.

2. Certare ſecum. *Önnön magával vetekedni*, *magában tusakodni*, *bogy magát valamiben meg-győzze.* Dahin trachten, oder bringen, daß einer ſich ſelbſt übertreffe.

Certare, vincere. *Igyekezni meg-győzni*, Die Oberhand will er haben, er will es gewonnen haben, er will andere übertreffen.

CESSO.

Ceſſare, otiari, feriari. *Meg-ſzűnni*, *bennyélni. Hijában mulatozni.* Müßig ſeyn, feyern, Feuer-Abend machen.

Etiam cum ceſſo, ago aliquid. *Nyugtomban-is munkálkodom valamit* Ob ich gleich nicht arbeite, ſo gehe ich doch nicht müßig.

CIEO.

1. Ciere, movere; excitare bellum, pugnam, prælium. *Virg. Liv. Hadakozáſt*, *harczot*, *ütközetet inditani.* Zum Krieg, Streit, Schlagen aufmuntern, antreiben.

Ciere motus, turbas, lachrymas. *Valamelly háborgáſt*, *zenebonát inditani*, *ſirráſt okozni.* Aufruhr erwecken, weinend machen, zum weinen bewegen. Thräne verurſachen.

2. Ciere patrem, ciere poſſe patrem. *Liv.* dicti ſunt Patritii ſoli, qui ſcilicet de centum Patribus a Romulo lectis, unum aliquem ciere deſignare poſſent, a quo eſſent orti. *Megmutatni*, *hogy azokból légyen eredendő*, *a' kiket Romulus eleinten Romában tanátsbélieknek tett vala*, *vagy: Magát ős örökösnek meg-prébálni a' városban.* Seinen Stammen her probiren von einem aus den hundert Raths-Herren, welche Romulus beſtellet hatte; einen aus dieſen können benennen, von welchem ſein Stamm herkommen ſoll.

CIRCUMSCRIBO.

1. Circumſcribere virgula aliquem. *Valaki körül egy páltzátskával a' földön*, *vagy a' porban karikát húzni*, *tsinálni*, *a' mellyből ki-ne merjen lépni.* Mit einem Stäblein einen Kreis um einen andern auf dem Boden umziehen, darinn er ſtehen müſſe.

Cancellis, regionibus, ſpatiis, terminis, litibus aliis circumſcribere, & definire. *Valamelly dolgot meg-limitálni*, *meg-határozni. Valamit elmérsékelni*, *környűl-írni*, *bogy tovább magát ne-terjeſzſze.* Ein Ding umſchränken, Schranken, Gränze ſetzen.

Circumſcribe mihi habitandi locum. *Jegyezd-meg nékem a' lakásra való helyet*, *mutasdmeg mennyire terjed-ki az én lakó helyem.* Beſtimme mir ein Quartier, eine Wohnung.

Circumſcripte, numeroſeque dicere. *Rövideden, és rendeſen*, *ékeſſen ſzóllani.* Mit abgemeſſenen, und aneinander hangenden Sprüchen eine Rede führen.

2. Alterum circumſcribere, atque decipere. *Valakit megtsalni*, *le-kötni a' lábáról*, *rá ſzedni.* Einen hintergehen, betrügen, übervortheilen.

Ab aliquo circumſcribi. *Valakitôl meg-tsalatni.* Von einem hintergangen, betrogen, übervortheilet werden.

CIRCUMSPICIO.

1. Omnia circumſpicere. *Mindent környûl-tekénteni, jól meg-gondolni, fontolni.* Alles umſehen, und fleißig beobachten.

2. Se circumſpicere aliquando prudentis eſt. *Néha magát meg-tekénteni, környûl-nézni, az okoſság hozza magával.* Einen klugen Menſchen geziemet, ſich ſelbſten zu Zeiten durchſehen, ſich ſelbſten, und alles was ihn betrift, erforſchen.

Magnifice ſe circumſpicit. *Igen tetſzik magának. rá tartya magát.* Ein toller, ſtolzer Hanß, der daher pranget, ſtolziret, und ſich umſieht.

Auxilia externa circumſpiciebat. *Külsô ſegedelmekre vetette reménységét, külsû ſegedelmet várt.* Um fremde Hülfe ſahe er ſich um.

Circumſpicit fugam. *Utat, módot keres a' ſzaladásra, tsak azt nézte, merre, vagy: hogy ſzaladgyon-el.* Er ſuchet um Mittel und Weege zu entfliehen; er trachtet auszureiſen.

CIRCUMVENIO.

1. Circumvenire hoſtem. *Cæſ. Meg-tsalni, környûl-venni az ellenséget, meg-lopni az ellenséget.* Den Feind umringen.

2. Circumvenire aliquem. *Valakit meg-tsalni le-ütni lábáról.* Einen überfallen, betrügen übervortheilen.

Circumveniri iudicio. *A' birák hamisága, tsalárdsága miatt törvénnyt, pörit elveſzteni.* Felſchlich beklaget, und unbillig verurtheilet werden.

Multa me commoda circumveniunt. *Hor. Sok alkalmatlanságok fordúlnak-meg rajtam. Sok bajaim történnek.* Von allerhand Uebeln bin ich umgegeben.

Circumventus morbo; atque inopia. *Nyavalyával, és ſzegénységgel környûl-vétetett.* Mit Krankheit, mit Armuth geplaget, überfallen.

CITO.

1. Citare aliquem. *Plin. Jun. Valakit hini, a' törvény elébe idézni.* Einen rufen, einen vors Gericht fordern.

Citare aliquos per nomina. *Col. Valakiket neveken ſzollitani, hini.* Einen jeden bey ſeinem Namen nennen, rufen.

Citare Senatum in curiam. *Liv. A' tanátsot a' tanáts házba idézteni, hini.* Den Rath in das Rath Haus verſammeln, berufen.

Citare teſtem in aliqua re; in aliquam rem, alicuius rei. *Valamelly dologra bizonyságot keresni, hozni.* Einen zum Zeugen anrufen, ein Ding zu bezeugen anſprechen.

Citare auctorem. *Valakinek az elsô ſzerzôit, kezdôit nevezni, elô-mondani.* Einen Schriftſteller anführen, ernennen.

2. Citare, incitare equum. *Cæſ. Sietetni, inditani a' lovat.* Das Pferd antreiben.

Citato equo illuc contendit. *Ló halálában, nyargalva ſietett*

tett oda. Dorthin ritt er Sporen-Streich.

Rhodanus citatus fertur. *Cæſ. A' Rhodanus vize ſebeſſen foly.* Der Fluß Rhodanus laufft ſchnell, iſt reißender Fluß.

Hæc planta citat urinam. *Cæſ. Ez a' fü meg-indittya a' vizeletet.* Dieſe Pflantze treibet Harn.

CLARIGO, as.

Clarigare eſt, res raptas clare repetere per Feciales ſeu Legatos, & niſi redderentur; iis bellum denunciare, qui illas uſurpaſſent. *Nem egyebet téſzen, hanem az erövel elragadott jóſzágot viſzſza kérni a' követek által, és ha viſzſza nem adnák, azokra, a' kik a' jóſzágot meg-tartyák, hadat izenni.* Heißet ſo viel, als: geraubte Güter durch einen Kriegs-Herolden, oder Geſandten abfordern, widrigen Falls den Krieg ankündigen.

CLAUDICO.

Ex vulnere accepto claudicat. *A' ſeb miatt sántit.* Er hinket wegen der empfangenen Wunden.

2. Claudicat res public. *Megveſzett a' tartaság, roſzſzúl van dolga az orſzágnak, a' közönséges jónak.* Das gemeine Weſen hinket, ſtehet ſchlecht, in üblen Zuſtande.

Ex aliqua re, *vel* in aliqua re claudicare. *Némely réſzen hijjános, nem ſzintén igyenes a' dolga, vagy: valamelly dologban hibázni.* Einem in einer Sache mißlingen, dieſelbe nicht vollführen können, daran mangeln.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

Claudicat oratio. *Hibázik a' beſzéd.* Ein ungründlicher Diſcurs, den man nicht behaupten kann.

Claudicare in officio. *Tiſztében hibázni. Valamiben tiſztének eleget nem tenni.* In ſeinem Amte nachläßig ſeyn, ſelbes liederlich verwalten.

COEO.

1. Coire, *vel* in unum coire. *Virg. Öſzve gyülni.* Zuſammen kommen, ſich zuſammen rotten.

Arteria inciſa non coit. *Celſ. Nem áll-bé, nem áll egybe a' meg vágatt ér.* Die geöfnete, verletzte Pulsader heilt nicht zu

2. Coire cum aliquo, coire ſocietatem cum illo de re aliqua, *vel* alicujus rei, laboris, v. g. aut periculi. *Valamiben példának okáért, munkában, dolgozásban, vagy veſzedelemben másnak magát tárſúl adni, vagy valakivel tárſaságot ütni nyereségnek okáért.* Eine Geſellſchaft mit einem aufrichten, treffen, des Gewinns halber, ꝛc.

3. Coire in accuſationem alicujus, in lites, &c. *Valakit más vádolásában ſegiteni, pört inditani valaki ellen.* Wider einen zuſammen ſchwören, ihn zu beklagen, oder wider ihn Handel zu führen.

COERCEO.

1. Coercere nodo crines. *A' haját meg-kötni, hogy rendetlenül le ne fügjön.* Die fliehende Haare mit einem Band zuſammen knüpfen, verbinden.

2. Coercebo tuam audaciam.

Meg-fogom zabolázni a' te mérészségedet, vakmerô bátorságodat. Deine Verwegenheit, Frechheit werde ich bändigen, zurück halten.

Illum ſuppliciis coercebimus. *Ötet meg-fogjuk büntetni, büntetéſſel fogjuk ötet meg-zabolázni.* Wir werden ihn mit Straſe bezwingen, bändigen.

3. Complexus cœli, coercens omnia. *Az ég mindeneket béfog.* Der Himmels-Kreis umfaſſet, begreifet alles.

COGITO.

1. Cogitare ſecum, animo. *Cic.* In animo. *Ter.* Cum animo. *Plaut. Magában gondolkodni.* Bey ſich ſelbſt bedenken, erwegen.

Cogites hoc tu tecum animo. *Ter. Gondold-meg, fontold-meg azt te magadba.* Betrachte, bedenke dieſes bey dir ſelbſt.

Toto pectore, toto animo de aliqua re, vel aliquam rem cogitare. *Némelly dologra minden elméjét reá adni.* Sein Gemüth und Gedanken etwas zu erörtern, anſpannen.

2. Cogito Pariſios. *ſuppl: ire. Paris várossába szándékozom.* Ich bin Willens gen Paris zu verreiſen, ich will auf Paris.

Cras hinc cogito *ſuppl. diſcedere. Holnap innét el szándékozom.* Morgen werde ich von hier weg, ich werde abreiſen

Lugduni cogitabam *ſuppl. manere. Szándékom vólt Lugdunum várossába maradni.* Zu Lion dachte ich zu verbleiben.

COGO.

1. Cogere Senatum, medicos, &c. *Tanátsot gyüjteni, öſzve hini az orvosokat.* Den Rath verſammeln die Aerzte zuſammen berufen.

Cogere nuces. *Diót szedni, gyüjteni öſzve.* Nuß ſammeln.

Cogere milites, copias. *Katonát, hadi ſereget gyüjteni.* Soldaten, Volk werben.

Cogere lac ſanguinem, &c. *Meg-alutni a' tejet, vért.* Machen, daß die Milch zuſammen rinne, dick werde.

Aerem in nubem cogere. *Azt mivelni, hogy bé-fellegzék, az ég bé-boruljon.* Verurſachen, daß die Luft zu eine Wolker verwandelt, und dick gemacht werde.

Tributa, pecuniam, ſtipendia a civitatibus cogere. *Adót, pénzt, bért kérni a' várasoktúl, vagy szedni,* Steuer erheben, Geld erfordern.

2. Aliquid ex aliquo cogere; concludere. *Egy dolgot a' másbúl meg-érteni, ki-hozni.* Etwas aus dem andern abnehmen, ſchließen.

3. Cogere aliquem in ordinem. *Valakit rendbe iilni, hatalma alá vetni, vagy: valamelly párt-ütöt hivatallyára viſzſza hozni, kénszeriteni.* Einen Ungehorſamen zur Pflicht bringen.

Cogere vi, & minis. *Erôszakkal, és fenyegetésekkel reá bajtani, kénszeriteni.* Mit Gewalt und Drohungen bezwingen, darzu bringen, dringen.

Cogi in anguſtum. *Ter. Szorongatásba esni, a' ſullyén lenni, nem tudni, mihez kapni.*

Be-

Gezwungen, geängſtiget, gedrungen werden.

COHÆREO.

1. Cohærent inter ſe oſſa. *A' tsontok egy másboz állanak egybe vannak kötsolva.* Die Gebeine halten ſich an ein ander, ſind zuſammen gefüget.

2. Cohærere oratio dicitur; cujus partes aptæ ſunt omnes inter ſe. *Olly beſzéd, mellynek minden részei ſzépen egybe illenek.* Der Diskurs iſt recht verfaſſet, deſſen Theile ordentlich an einander hangen, und auf einander folgen.

Iſta non cohærent. *Ezek nem illenek öſzve* Dieſe Stücke gehören nicht zuſammen, es gehet nichts aufeinander.

Cohærent inter ſe aptiſſime, extrema cum primis. *Szépen öſzve illenek, egybe illenek az utólsó az elsőkkel, az eleje végével.* Es ſchicket ſich alles gar füglich, der Anfang mit dem Ende, das erſte mit dem letzten.

COHIBEO.

1. Cohibere aliquem vinculis. *Cur. Valakit meg-kötözni, fogsággal meg-tartóztatni.* Einen in Verhaft halten.

Cohibere filium. *Fiát megfenyiteni. fenyitékbe tartani,* Seinen Sohn im Zaum halten.

2 Cohibere ſe. *Magát meg-tartóztatni.* Sich mäßigen, inne halten.

3. Cohibere libidinem, iracundiam, motus cæteros animi. *Maga roſzſz kivánságát, haragját, más e' féle indúlattyait meg-tartóztatni, meg-zabolázni, zabolában tartani.* Seine Begierden bändigen, im Zaum halten, unterdrücken.

Manus & oculos ab alieno cohibeus. *Nem nyúlni a' máséboz, a' ki más jóſzágát el-nem véſzi.* Der nichts vom fremden Gut begehret.

4. Illum cohibebo. *Meg-fogom őtet tartóztatni, zabolázni, meg-tanitom, hogy kellyen engedelmeskedni.* Ich werde ihn ſchon lehren gehorſam zu ſeyn, ich werde ihn zurück halten.

COHONESTO.

Ejus cohoneſtaſtis imaginem. *Az ő képét tiſzteltétek.* Ihr habet ſeine Bildniß gezieret, geehret.

Quem veſtrâ laude cohoneſtaſtis. *Kit tiſzteltetek dicséretetel.* Dem ihr die Ehre erwieſen habet.

Voluiſti cohoneſtare hunc locum præſentia tua. *Ezen helyet jelen léteddel akartad meg-tiſztelni.* Ihr habet euch gewürdiget, dieſen Ort mit euerer Anweſenheit zu ehren und zu zieren.

COLLIGO.

1. Colligere vaſa, convaſare. *Egyet máſt egybe ſzedni, öſzve rakni, el-kéſzűlni. Fel-ſzedni a' sátor fákat.* Aufpacken, ſich reiſefertig machen.

Colligere milites. exercitum. *Katonát, hadat gyűjteni, ſzedni, fogadni.* Volk ſammeln, ein Kriegsheer auf die Beine bringen.

Colligere veſtem, togam. *Az hoſzſzú ruhát fel-kötni.* Sein Kleid, Rock aufſchürzen.

2. Colligere breviter, quæ acta ſunt. *Kevés idő alatt, rö-*

 vide-

videden el-ſzámlálni, a' mik történtek, a' mik végbe vitettek. Mit wenig Worten erzählen, was ſich zugetragen hat.

Colligere benevolentiam. *Jó akaróvá tsinálni, tenni valakit.* Sich beliebt und bewerth machen.

Colligere famam, nomen, exiſtimationem, gloriam ex aliqua re. *Valamelly doioggal birt, nevet, betsűlletet, ditsőséget ſzerezni.* Wegen einer Sache Ruhm und Ehre erlangen.

Colligere ventos omnes rumorum, & concionum, *Mind azokat, a' mellyeket imitt amott költenek, és tsátsognak az emberek, balgatni, vadáſzni, és el-hini.* Allem dem, was man hin und her ſchwätzet, Gehör und Glauben geben.

3. Colligere ſe, colligere animum, vires. *Ismét eſzére jönni, bátorságos venni, elűbbeni erejébe jutni.* In ſich ſelbſt gehen; die Kräfte, das Herz und Muth erhollen.

Ubi ſe ex timore collegit. *Caſ. Midőn a' félelem utánn meg-pihent.* Nachdem er ſich vom Schrocken erholet.

4. Ex illa re colligere. &c. *Abbûl bozzátok-ki, onnét tudgyátok-meg.* Aus dem nehmet ab, ſchließet daraus.

Conſiderare, & colligere animo, cogitatione colligere. *Meggondolni, által-látni, éſzre venni.* Erwegen und daraus ſchließen.

Hujus columnæ baſis denos in quadram pedes colligit. *Ennek az oſzlopnak alsó réſze tiz lábnyomi, vagy tiz lépésnyi környös körül a' nagy ſzegletében.* Der Fuß dieſer Säule hat zehen quadrat Schuhe in der peripherie.

COLLOCO.

1. Suo denique loco collocare. *Mindent a' maga helyére tenni.* Ein jedes Dig an ein Ort legen.

Mortui corpus collocare in feretro. *A' meg-hólt embernek teſtét koporsóban tenni, belyheztetni.* Eines verſtorbenen Leichnam in die Bahre legen.

Collocare in bono lumine tabellam. *A' táblán rajzolt képet világos belyre tenni, függeſzteni.* Ein Gemählde an das bequeme Licht (da das Licht recht herein fällt) ſtellen.

2. Illum in graviſſimo, dignitatis gradu collocavi. *Ötet legfellyebb való méltóságba belyheztettem. Leg-föllyebb való tiſztet adtam néki.* Ich habe ihn auf den höchſten Ehrenſtaffel erhoben.

Collocare alicui inſidias *Caſ. Valakinek leſt bányni.* Einem nachſtellen, aufpaſſen ihm Fallſtricke legen.

Collocare præſidium in aliquo loco. *Caſ. Némelly belyre belyheztetni a' ſegitő ſereget.* Einen Platz mit Beſatzung bewehren, verſehen.

Collocare ſpem in Deo. *Mindén reménységet Iſtenben vetni.* Seine Hofnung, Zuverſicht zu GOtt ſetzen.

Beneficium, munus, Magiſtratum bene collocare apud aliquem. *Másnak maga haſznával jót tenni, haſznoſſan tiſztségre emelni. Jó, és érde-*

demes embernek tenni valami jót, ollyat emelni a' tiſztségre, a' ki hálá-adó fog lenni. Eine Gutthat eine Amtsverweſung bey einem wohl anlegen, nämlich weil er es wohl verdienet, oder mit Dank erkennet.

Male collocare. *Érdemetlen, és hálá-adatlan emberrel tenni valami jót: vagy: tiſzté tenni.* Uebel anlegen, als bey dem, der unwürdig oder undankbar iſt.

Filiam alicui: filiam in matrimonium collocare. *A' leányát valakinek férhez adni, ki házaſitani.* Einem ſeine Tochter zur Ehe geben.

Collocare dotem in fundo aliquo. *A' menyegzői ajándékot némelly majorkodó helybe állitani; vagy: Valamelly állandó jóſzágot rendelni-el, jegyűl a' leány férhez adásával.* Ein liegendes Gut zu ſeiner Tochter Heurat verordnen.

COLO.

1. Colere terram. *Földet mivelni.* Das Feld bauen.

Cultu vacantes regiones. *Puſzta helyek, tartományok.* Unbewohntes, oder ungebautes Land.

2. Colere aliquem locum. *Valamelly helyen lakni, azt mivelni.* Einen Ort bewohnen, anbauen.

Colitur ea pars urbis, & habitatur frequentiſſime. *Azt a' réſzét a' városnak leg-többen lakják.* Dieſe Gegend, dieſer Theil der Stadt iſt ſtark bewohnet, hat viel Volks.

3. Aliquem colere, obſervare, & diligere; ſumma obſervantia colere, ſuaviſſime, diligentiſſimeque colere. *Valakit nagy bötsülettel, és ſzeretettel tiſztelni.* Einen alle Liebe, Ehre, Dienſt auf das äuſſerſte erweiſen; einen in Ehren halten.

Colere memoria aliquem, vel memoriam alicujus. *Emlegetni valakit.* Einem zur Ehre ingedenk verbleiben.

Memoriam veſtri beneficii colam benevolentia ſempiterna. *A' ti hozzám való jó téteményetekrűl, még élek; vagy: mindenkor meg-fogok emlékezni. Meg-fogom hálálni.* &c. Dieſe Gutthat werde ich niemals vergeſſen, dieſe Gutthat werde ich mein Lebetag mit Dank erkennen.

Colere, venerari Deum. *Tiſztelni az Iſtent.* GOtt anbeten, dienen.

Colere templa, ſacra, &c. *Templomokat, ſzent dolgokat betsülletben tartani.* Die Kirchen, ꝛc. in Ehren halten, verehren.

Colere amicitiam, & ſocietatem. *Barátságot tartani.* Die Freundſchaft erhalten. Virtutem. *Szeretni a' jót.* Die Tugend üben, ihr zugethan ſeyn. Fidem. *Parolát meg-tartani* Treue und Parole halten. Juſtitiam, & liberalitatem. *Szeretni az igazságot, és ſzabadságot.* Der Gerechtigkeit und Freygiebigkeit befleiſſen ſeyn. Religionem. *Szenté lenni.* Der Andacht ergeben ſeyn. Pudorem & pudicitiam. *Szemérmeteſſen élni.* Keuſch ſeyn. Pietatem. *Ájtatoskodni.* Liebe und Ehre den Eltern erweiſen. Studia. *Szorgalmatoſſan tanúlni.* Auf

das Studiren ſich verlegen, und verbleiben. Artem, diſciplinam aliquam. *Valamelly meſterségre adni magát.* Eine Kunſt üben, und lieben.

Colere ſe. *Plaut. Magát tsinoſſan viselni.* Sich aufputzen, ſchmücken.

Colere vitam. *Plaut. Jól élni, jó életet viselni.* Seines Lebens gute Sorge tragen.

Colere officium ſuum *Plaut. Maga tiſztében el-járni.* Sein Amt fleiſſig beſuchen.

Inter ſe colere. *Egy máſt ſzeretni, tiſztelni.* Untereinander Liebe und Ehre beweiſen.

Cultus corporis, & animæ. *Elmének, és teſtnek ékeſsége.* Zierde des Leibes, und der Seele.

Humanus, civilisque cultus. *Emberséges, és tiſzteſséges erkölts. Tiſzteſség 's emberség.* Ehrbarkeit, Höflichkeit.

COMMENDO.

1. Commendo tibi eius omnia negotia. *Minden dolgát reád bizom.* Ich laſſe dir ſeine Geſchäfte befohlen ſeyn.

Rem, & famam ſuam, omnes opes fortunasque ſuas, ſe totum alicui, *vel* alicujus fidei, curæ, amori, virtuti commendare, *vel* ſe alicui in clientelam commendare. *Ter. Dolgát beſsűletét, jószágát valaki hűségére bízni.* Unter eines Schutz ſich begeben, ihm alles anvertrauen, überlaſſen.

2. Nomen ſuum, nominis ſui memoriam, ſempiternæ gloriæ, aut immortalitati commendare. *Maga nevét hoſzſzú-dőkre ki-terjeſzteni.* Sich ſelbſt einen ewigen unſterblichen Namen machen, ſeinen Namen verewigen.

Commendare litteris, litterarum monumentis. *Irásba bagyni.* Etwas ſchriftlich für die zukünftige Zeiten aufzeichnen.

Commendare aliquid memoriæ. *Valamit meg-tanúlni, hogy felőle jól meg-emlékezzék.* Etwas auswendig lernen.

3. Nulla re magis commendatur orator, quam &c. *Semmibűl nem nyer nagyob dicséretet az Orator, mint, &c.* Nichts iſt, ſo den Redner berühmt machet, als ꝛc.

Vox commendat eloquentiam. *A' hangos ſzó kellemetet ſzerez az ékes ſzóllásnak.* Eine angenehme Stimme giebt der Wohlredenheit eine groſſe Zierde und Nachdruck.

Cura commendat faciem. *Ovid. A' ſzorgalmatoſság kedveſsé az orzát; vagy: A' ſzorgalmatoſſan ékeſsett orza kellemetes.* Durch beſonderen Fleiß giebt man dem Angeſichte eine neue Lieblichkeit.

Suis lachrymis commendat dolorem meum. *Meg-ſirattya, könyvezi az én fájdalmomat. Ő a' könyv hullatáſával mutattya, hogy engem igaz és nem ok nélkűl való fájdalom bánt.* Durch ſeine Thräne heiſſet er gut meine Schmerzen; aus ſeinen Thränen kann man abnehmen, daß mein Schmerz nicht unbillig, und ohne Urſache ſeye.

Homo ſibi commendatus. *Olly ember, a' ki tsak maga javát keresi.* Ein Menſch, der nur ſeiner Sorge traget, nichts als ſeinen Nutzen und Luſt achtet.

COM-

COMMEO.

Ultra, citroque commeare. *Liv. Jünni 's menni.* Hin und her gehen.

Ut tuto commeare poſſimus. *Caeſ. Hogy bátran mehesſünk, 's jöheſſünk, hogy nyitva légyen az út mind az menésre, mind az viſzſza jövetelre.* Damit wir in guter Sicherheit hin und wieder kommen können; damit uns der freye Paß offen ſtehe.

In eum locum commeant. *Arra helyre mennek, gyakran járnak oda.* Sie befinden ſich oft im ſelben Ort; dorten kommen ſie oft zuſammen.

COMMITTO.

1. Committe duas res, v: g. noctes duas. *Ovid. Két dolgot egybe foglalni, p. o. Két éjjet.* Zwey Dinge aneinander zuſammen fügen, z. B. Zwey Nächte aneinander.

Committere futuris duas alicujus plagae oras. *Celſ. Valamelly vágáſt, ſebet öſzve varni.* Eine Wunde zuſammen heften.

2. Committere culpam, ſcelus, &c. *Bünt tenni.* Einen Fehler, Laſter ic. begehen.

2 Committere ludos. *Elkezdeni a' játékot, a' játék tsinálásboz fogni. Azt ki-hirdetni.* Das Schauſpiel ankündigen, deſſen Anfang machen.

Committere bellum, certamen. *Liv. Hartzra menni, a' hadakozáſt, a' hartzot kezdeni.* Dem Krieg, dem Streit einen Anfang machen.

Committere pugnam cum hoſte. *Az ellenséggel meg-ütközni.* Dem Feinde die Schlacht liefern.

4. Committere alicui negotium. *Valakire bízni a' dolgot.* Einem die Sorge eines Geſchäfts überlaſſen, anvertrauen. Conſilia ſua. *Valakinek maga ſzándékát ki-nyilatkoztatni, tanátsait valaki hüségére bízni.* Einem ſein Vorhaben vertrauen, zu wiſſen thun.

Committe ſecretum. *A' titkot valakire bízni.* Einem eine Heimlichkeit, geheime Sachen vertrauen. *Unde:* Enuntiare commiſſa. *A' titkot kimondani, ki-fetsegni.* Die heimliche vertraute Denge ausſchwätzen, ausſagen.

Committere, & credere ei quidpiam. *Valamit reá bízni.* Ihm ein Ding vertrauen.

Committe aliquid ejus arbitrio. *Valamit akarattyára hagyni.* Etwas eines andern Gutgedunken überlaſſen.

Injurias ab aliis acceptas Deo committere. *A' máſtúl vett kiſſebbségeket Iſtenre hagyni. Az igazságtalanságok boſzſzú-állását az Iſtenre hagyni.* GOtt dem Herrn, wegen der uns zugefügten Unbilligkeit und Unrecht die Rache heimſtellen.

Committe ſemen ſolo, ſemina terrae, vitem ſulco. *Vir. Vetni, ſzölö veſzſzöt ültetni.* Säen: einen Weinſtock ſetzen.

Committere aliquid litteris. *Valamit levélben írni.* Ein Ding aufſchreiben, in Schrift verzeichnen.

5. Committe ſe in conclave. *Magát a' ſzobába bé-tsukni, bé-zárni.* Sich in die Kammer einſchlieſſen.

Committere ſe arci. *Bátorságnak okáért a' várba menni.* Sich in das Caſtell, Schloß, als ein ſicheres Ort begeben.

Committere ſe itineri. *Útra indúlni.* Auf die Reiſe ſich begeben.

Committere ſe hyemi, & fluctibus. *A' hideg tengernek; és haboknak adni magát, téli időben adni magát az eveʒésre.* Sich beym ſtürmenden Meer, und Wetter auf die See begeben.

Committere ſe in diſcrimen, ſe periculo. *Veſzedelemre adni magát.* Wagen, ſich in die Gefahr geben.

Committere ſe in aciem. *Hartzra menni-ki.* Sich in die Schlacht einlaſſen.

Committere ſe in conſpectu. *Magát meg-mutatni. Elő-állani, hogy látſzaſſon.* Sich öffentlich ſehen laſſen.

Committe ſe in fidem alicujus. *Magát valaki hűségére bizni.* Sich unter eines Schutz begeben.

6. Aliquem cum allo. *Martial.* Inter ſe omnes committere. *Valakit máſſal öſzve botsátani, öſzve vejzteni. Minnyájokat öſzve veſzteni.* Einen auf den andern anhetzen, zween widereinander hetzen.

Alterum cum altero committere, componere, comparare. *Egyiket a' máſikhoz haſonlítani.* Einen gegen den andern vergleichen, ein Gleichniß zwiſchen zween anſiellen.

9 Commitere filiam ſuam uxorem alicui. *Ter. Maga leányát valakihez férhez adni.* Einem ſeine Tochter zur Ehe geben.

8. Non committam, ut me accuſare poſſis de negligentia. *Nem adok arra okot, hogy engem reſtnek, tunyának mondhaſſ.* Ich werde nicht zulaſſen, Anlaß geben, daß du mich der Nachläßigkeit beſchuldigen könneſt.

Vereor committere, ut tibi videatur inſanire. *En igen ſzorgalmatoskodom, hogy néked arra okot ne adgyak, hogy megtébolyodottnak, eſztelennek álíts.* Ich meide die Urſache zu geben, mich für einen Thoren, Wahnſinnigen zu halten.

COMMODO.

1. Commodare alicui aliquid, aut in re aliqua. *Valakinek valamit költsön adni; vagy: valakinek valamiben ſzolgálni, haſználni.* Einem in einer Sache Dienſte leiſten.

Omnibus in rebus ſe alicui commodare. *Mindenben haſználni, akár melly dolgokban ſzolgálni.* Einem überal, in allen Sachen ſich anerbieten, dienſtfertig zu ſeyn.

Aurum alicui commodare, commodatum dare. *Valakinek költsön aranyat adni.* Einem ein Stück Gold leihen.

2. Aurem alicui commodare. *Valakit halgatni.* Einem zuhören, gehorchen, Gehör geben.

Commodare operam. *Plin. Valakit ſegíteni, valakinek ſzolgálni.* Helfen, verhülflich ſeyn, an die Hand gehen.

COMMOVEO.

1. Me hinc non commovebo. *Innét meg-nem mozdúlok.* Von hier werde ich nicht rücken, mich nicht rühren.

Commovere ſe contra Rempublicam. *A' köz jó ellen indúlni, ellene állani.* Wider das ge=

gemeine Weſen ſich empören, einen Aufſtand erwecken, aufrühriſch ſeyn.

2. Comoviſti magnam expectationem tui. *Minden jót várnak felöled* Man erwartet nichts ſchlechtes von dir.

Omnes commovit. *T. Mindent fel-háboritott, fel-inditott.* Jederman hat er beweget.

Totam commoviſti viciniam. *Az egéſz ſzomſzédságot fel-háboritottad haragra inditott d.* Die ganze Nachbarſchaft, und Gegend haſt du in Unruhe, Harniſch gebracht.

Illa res me commovet. *vel* illa re commoveor. *Az a' dolog engem fel-háborit, fel-indit.* Dieſes beweget mich, treibet mich an.

Tuis miſeriis commoveor. *Sajnálom nyomorúságidat.* Ich bekümmere mich deines Unglücks halber.

Commoveri miſericordia. *Szánakodni, ſájnálni, irgalomra indúlni.* Mitleiden tragen, ſich erbarmen.

Commoveri deſiderio alicujus rei. *Valamit igen kivánni,* Etwas heftig, begierig verlangen.

Commovere alicui miſericordiam. *Valakit irgalmaſſágra inditani.* Einen zum Mitleiden, zur Erbarmung bewegen.

Commovere bilem alicui. *Valakit haragra ingerleni.* Einen erzürnen.

Commovere illi dolorem. *Valakit ſzánakodásra, fájdalomra inditani, vagy: fájdalmát meg-újitani.* Einen betrüben, ihm Unluſt, Schmerzen verurſachen.

Odium, invidiam in illum concitare, commovere. *Valakire irigykedni, valakit útálatoſſá tenni.* Einen verhaßt machen.

Commovere bellum. *Hadat inditani.* Einen Krieg erwecken.

COMMUNICO.

1. Communicare cum altero aliquid? *vel* de aliqua re inter ſe. *Valamit máſſal közleni, egymáſſal közleni.* Wegen einer Sache ſich mit einem unterreden, beſprechen, abhandeln.

Communicato inter ſe conſilio. *Liv. Egymás tanátsával élvén.* Nachdem ſie ſich miteinander unterredet; nach ausgetragener Sache.

2. Laudem hanc cum illis communico, *vel* partcipo. *Ebben a' ditséretben én-is réſzesülök; ez a' ditsőség néken ő vélek közönséges.* An dieſer Ehre habe ich auch meinen Theil nicht weniger als andere; die Ehre iſt mir und ihnen gemein.

Laus iſta nobis eſt communicata cum Græcis. *Ebben a' ditséretben ſzinte olly réſzesek vagyunk, mint a' Görögök.* Dieſes Lob gehöret uns ſowohl zu, als den Griechen.

Amicitia res adverſas facit leviores illas partiens, & communicans. *A' barátság megkönnyebbiti a' nyomorúságokat, midőn azokat közli, és elosztya a' jó akarók közt.* Die Freundſchaft mindert, und machet die Widerwärtigkeiten erträglicher, indem ſie dieſelbe zertheilet unter die Freunde, und gemein machet.

COMPAREO.

Auctor non comparet. *Liv.* *Nem találkozik kezdője.* Der Anfänger, der Urheber erſcheinet nicht.

Conflagravit templum, comparent tamen adhuc ſtatuæ, & imagines. *A' templom megégett, mind az által megmaradtak még a' képek.* In dieſer abgebrannten Kirche ſiehet man unverletzt ſtehen die Bildniſſe der Heiligen.

COMPARO.

1. Comparare, parare, adornare inſtituere convivium. *Vendégséget készíteni.* Eine Mahlzeit zu richten.

Comparare ſe ad dicendum, ad reſpondendum. *Magát a' beszédben készíteni, a' felelésben készülni.* Sich vorbereiten zu ſprechen, zu antworten.

Comparare ſe ad iter, ad pugnam; &c. *Útra; hartzra készülni.* Sich rüſten, zur Reiſe, zum Streit, &c.

2. Se alicui, aut cum aliquo comparare, conferre. *Magát valakihez hasonlítani.* Sich gegen einen andern verglei-chen, ſich nicht für geringer ſchätzen, halten.

Nec comparandus hic quidem ad illum eſt. *Ter.* *Nem-is lehet ezt amahoz tenni, hasonlítani.* Gegen ihn iſt er für nichts zu rechnen, man kann ihn gegen ſelben gar nicht vergleichen.

3. Comparavit ſibi ex illa re gloriam, laudem, auctoritatem. *Abbúl, vagy: Aval a' dologgal magának nagy ditséretet szerzett.* Durch dieſes Ding hat er ſich groſe Ehre, Ruhm, Anſehen erworben.

4. Comparant inter ſe, *(id eſt*, conferendo, agendo de aliqua re, de ea conveniunt, tranſigunt.) *Megok közt elvégzik.* Sie tragen miteinander etwas aus.

Comparatum eſt legibus, aut more majorum, ut, &c. *vel* bene majores noſtri hoc comparaverunt, &c. *Az a' törvény, az a' régi szokás, hogy &c. Jól rendelték azt a' mi eleink, hogy, &c.* Die Geſetze haben verordnet, unſere Voreltern haben weiſe Vorſehung gethan, daß, &c.

Ita comparatum eſt, *vel* natura ita comparati ſumus, *vel* comparati ita ſumus a natura; *vel* comparata eſt ita hominum natura; *vel* ratio ita comparata eſt vitæ, naturæque noſtræ, ut, &c. *Úgy szokott lenni, vagy a' természet hozza magával.* Wir ſind von Natur alſo beſchaffen.

Rationem ſtudiorum comparare. *A' tanúlásba rendet tartani, a' tanúlásra módot rendelni.* Die Weiſe und Manier ſeines Studirens anſtellen, anordnen.

COMPENSO.

1. Compenſare duo inter ſe, alterum cum altero, utrum utri præponderet. *Két dolgot meg-fontolni, öszve tenni, mellyik fontoſabb.* Zwey Dinge gegen einander abwegen, welches ſchwerer ſeye.

Compenſare aliquid cum re aliqua; *hoc eſt;* componendo exæquare, v. g.

Compenſabis cum laboribus voluptatem quam percipis. *Hogy ha azt az örömet, a'*

mellyet

mellyet moſt érzeſz a' nyomorúságokkal, mellyeket ſzenvedtél, öſzve fogod tenni, tapaſztalni fogod, hogy nem kiſſebb a' moſtani örüm a' nyomorúságoknál. Wenn du die Freude, ſo du nun genießeſt gegen die Mühſeligkeit, ſo du ausgeſtanden, rechneſt, wirſt du bekennen, daß ſie nicht geringer ſeye.

Laborem tuum pecunia compenſabo. *A' te munkádot, dolgodat pénzzel jutalmazom-meg.* Deine Mühe und Arbeit werde ich mit Bezahlung vergelten.

COMPERENDINO.

Comperendinare reum, eſt, illius judicium differre in actionem perinde habendam. *A' vétkesnek törvénnyét naprúl napra halogatni, hólnap utánn, ülésre halaſztani, és azt a' vétkes javára, hogy ideje, 's alkalmatoſsága légyen a' feleletre készületre.* Eines beklagten Urtheil auf den andern Tag verſchieben, und zwar ihm zum beſten, damit er Gelegenheit habe, durch Verantwortung ſich zu rechtfertigen.

Comperendinatio, *vel* comperendinatus, *eſt*, illa rei, ſeu judicii prolatio. *Halaſztása annak a' törvénynek.* Heißt gemeldter Aufſchub, Verzug.

COMPERIO.

Id certo, manifeſto; certis auctoribus comperti; *vel* compertum illud eſt mihi, exploratum mihi eſt, compertum illud habeo. *Azt bizonyoſſan tudom, abba bizonyos vagyok.* Deſſen bin ich verſichert, überzeugt.

Compertum oculis id habeo. *Liv. Szemeimmel láttam azt.* Dieſes habe ich mit Augen geſehen.

Ea de re nihil habeo cogniti, nihil comperti. *A' felől a' dolog felől ſemmit ſem tudhattam-meg.* Von dieſem Dinge habe ich keine Nachricht, ich weiß nichts davon.

Compertus ſceleris. *Liv. A' gonoſzságban meg-győzetett, rajta éretett, ki-bizonyosodott ellene a' gonoſzság.* Der eines Laſters überwieſen iſt.

COMPLECTOR.

1. Medium aliquod complecti. *Valakit derekán meg-ölelni.* Einen bey der Mitte umfaſſen.

Accipere complexum. *Liv. Magát meg-ölelgettetni.* Sinu, complexuque recipere aliquem. *Cic. Idem.* Sich umarmen laſſen, empfangen werden.

2. Aliquem benevolentia, & charitate, omnibus ſtudiis complecti. *Máshoz igen nagy ſzeretettel, jó akarattal lenni.* Einem Gutwilligkeit, Ehre, Liebe, Wohlgefallen, alle Dienſte erweiſen.

Illum complecti beneficio. *Nékie jót tenni, 's vele.* Einer Gutthat oder Dienſte erweiſen.

Aliquid animo, mente, cogitatione complecti. *Valamelly dolgot jól által-látni. jól meg-érteni.* Ein Ding mit dem Verſtand faſſen, oder begreiffen.

Memoria complecti. *Megtanúlni, jól meg-emlékezni.* Sich einer Sache erinnern, dieſelbe in friſcher Gedächtniß haben.

Ver-

Verbis, oratione, complecti. *Felöle ſzóllani, meg-magyarázni.* Ein Ding mit Worten erklären.

Multa paucis complecti. *Kevéſſel ſokat mondani, fontoſſan, ſummáſſan ſzóllani valami felöl.* Mit wenig Worten viel begreiſſen, viele Dinge in einem kurzen Begriffe beſchleißen.

COMPONO.

Componere, & coagmentare verba. *Öſzve illetni, rakogatni a' ſzókat.* Viel zuſammen fügen.

Os ori componere. *Virg. Egymáſt tsókolgatni.* Küſſen, Mund an Mund halten.

Se lecto componere. *Virg. Magát az ágyba belyheztetni.* Sich zu Bette legen.

Feretro componere mortuum. *Ovid. Az hóltat temetni; vagy: a' ſzent-Mihály lovára belyheztetni a' hólt teſtet.* Einen todten Leichnam in die Bahre legen.

Componere veſtes, capillos. *A' köntöſsét, haját ſzépen megtsinosítani. a' köntöſt ſzépen, rendeſen, magához igazitani, a' haját meg-fúsülni.* Kleider, Haare in Ordnung richten.

Componere itinera. *A' maga útazáſsát helyeſen, okoſſan rendelni, végbez vinni.* Seine Reiſe ordentlich anſtellen.

Animos noſtros ratio componat. *Szükséges, hogy a' mi ſzíveinket, és kivánſáginkat az igaz értelem kormányozza, hogy mindent az igaz értelem reguláia ſzerént tselekegyünk.* Die Vernunft ſolle unſerm Gemüth und Sinne eine Richtſchnur ſeyn, wir ſollen alles der Vernunft gemäß anſtellen und richten.

Te compone ad modeſtiam. *Légy alázatos, emberséges, viseld alázatoſan, emberségeſen magadat.* Halte dich züchtig, ehrbar.

3. Dicta cum factis componere, comparare. *Sall. A' beſzédét a' tselekedetivel öſzve vetni, tenni, meg-visgálni mint egyeznek egymás közt.* Die Worte der That entgegen ſetzen Worte und That gegen einander erwegen, halten, vergleichen.

Componere rem cum teſtibus. *Tacit. A' vétkeſt a' bizonyságokkal egybe állitani. A' vétkes ellen bizonyságokat állitani.* Zeugen dem Beklagten entgegen ſtellen.

4. Componere, ſcribere orationem, carmina. *Orátziót, vagy: Valamelly ékes beſzédet, verseket tsinálni, irni.* Eine Rede verfaſſen, Reime machen, ſchreiben.

Fallacias componere. *Plaut. Tsalárdságokat gondolni-ki.* Liſt und Betrug erſinnen, anſpinnen.

5. Certi homines ad eam rem compoſiti. *Bizonyos emberek, a' kik valamelly dologra ravaſzúl, hamiſſan rendeltettek.* Gewiſſe Leute, ſo fälſchlich zu etwas beſtellet werden.

Literæ compoſitiſſimæ. *Rendeſſen irt levél.* Briefe, ſo zierlich, treflich ſchön aufgeſetzet.

Ex compoſito. *Szánt ſzándékkal, el-végezett akarattal.* Mit allem Fleiß, vorſetzlich, wohlbedächtlich.

COM-

COMPREHENDO.

1. Manu comprehendere. *Kezével meg-fogni.* Mit der Hand, Fauſt etwas ergreiffen.

Comprehendere aliquem in fuga. *Cæſ.* *Valakit futásban el-fogni*, Einen in der Flucht ertappen.

Plantæ comprehendunt. *Col.* *A' tsemeték, plánták meg-fogamnak; meg-gyökereznek.* Die Pflanzen wurzeln ein.

2. Paucis verbis, *vel* brevi aliquid comprehendere. *Rövid summába foglalni valamit, vagy: igen rövideden ki-mondani.* Etwas kürtzlich, mit wenigen Worten begreiffen.

Comprehendere, & percipere, intelligere, & comprehendere cogitatione, animo, mente comprehendere intelligentiam rei. *Meg-érteni valamit, valamelly dolognak értelmét megérteni.* Ein Ding faſſen, verſtehen, begreiffen, in Kopf bringen.

Comprehendere memoria. *Elméjében tartani, meg-tanúlni.* Ingedenk ſeyn, ſich erinnern, deſſen gedenken.

Rem habere firme conceptam animo, atque comprehenſam. *A' dolgot jól meg-tanúlni, jól eſzébe venni.* Die Dinge vollkommentlich begreiffen, gefaßt haben, verſtehen.

3. Flagitium alicujus comprehendere. *Valakit valami latorságon kapni.* Einen auf friſcher That erwiſchen, einen wegen eines Laſters überweiſen.

Officiis, amicitia, humanitate aliquem comprehendere. *Valakihez nagy barátsággal, nagy emberséggel lenni; vagy, valakit barátságos ſzolgálatokkal, emberséggel, maga jó akarójává, és barátjává tenni.* Eines Freundſchaft, Gunſt, Gnade, &c. durch allerhand Dienſte, Freundlichkeit gewinnen.

COMPRIMO.

1. Comprimere frumentum, annonam; & ejus generis alia, dum opportunius divendi poſſint. *A' búzát, és más e' féle táplálásra valókat tovább tartani, nagyobb áratat várni.* Getreid, und allerhand Waaren verſchloſſen halten, um ſolche zu ſeiner Zeit theurer zu verkauffen.

Comprimere dentes. *Plaut.* *Az alsó fogait a' felsőkkel egybe nyomni, ſzoritani, egybe ütni.* Die Zähne auf einander beißen. Manum. *Meg-ſzoritani a' kezét.* Die Hand zudrücken. Animam, *Lélekzetet nem venni.* Den Athem an ſich halten. Virginem. *Lig.* *Meg-ſzeplősiteni a' ſzüzet.* Eine Jungfer ſchänden.

2. Audaciam, furorem, amentiam, conatum alicujus comprimere. *Valaki gonoſz ſzándékát, vakmerőségét, eſztelenségét el-nyomni, elő nem hagyni menni, valaki ſzándékát meggátolni.* Eine Vermeſſenheit, Muthwillen Uebermuth bändigen, unterdrücken, brechen, eines Vorhaben hemmen, zurück halten.

Comprimere ſeditionem, motus, turbas. *El-nyomni a' zenebonát.* Eine Aufruhr dämpfen.

Comprimere linguam alicui. *Valaki ſzáját bé-zárni, bé tenni: valaki nyelvét le-tsendeſíteni*, Einem das Maul verſtopfen, heißen ſtillſchweigen.

Vix comprimor, quin involem

lem illi in oculos. *Plaut.* *Alig tartóztathatom-meg magamat, hogy a' ſzemébe, és orrzájába ne kapjak.* Kaum kann ich mich enthalten, daß ich nicht ihm in die Augen, in das Geſicht falle.

CONCEDO:

1. Concedere aliquo. *Valahová menni.* In ein Ort ſich begeben, verfügen.

Nunquam conceſſit ab oculis meis. *Plaut.* *Soha el-nem ment elölem, el-nem távozott a' ſzemeim elöl.* Er iſt vor meinen Augen immer geweſen.

2. Concedere in deditionem. *Meg-adni magát az ellenségnek.* Sich dem Feinde übergeben. In jus, ditionem, imperium illius. *Másnak hatalma, birodalma alá jutni.* Sich unter ſeine Gewalt, Joch, Botmäßigkeit ergeben. In ſententiam illius. *Valaki értelmére végezésére állani.* Eines andern Meinung folgen, mit ihm halten, auf ſeiner Seite ſeyn.

3. Concedere. *Cic.* Fato concedere. *Plaut* Naturæ concedere. *Meg-halni.* Abſterben, verſcheiden.

4. Date hoc, & concedite pudori meo. *Tegyétek ezt a' jót velem, engedjétek-meg azt az én ſzemérmeteſſégemnek.* Thue mir dieſe Gnade, verſaget ſolches nicht meiner Schamhaftigkeit.

Concedo tibi; ut hoc prætereas. *Ki engedem, hogy te azt ki-hadd, el-halgasd.* Ich gebe zu, daß du ſolches auslaſſeſt, übergeheſt.

Domum diripiendam conceſſit. *Fel-hagyta a' házat verni, prédára, el-ragadozásra hagyta, vette.* Das Haus hat er Preiß geben, plündern laſſen.

Inimicitias ſuas alicui concedere. *Valakivel meg-békélni.* Einem andern zu Liebe die empfangene Unbild verzeihen, vergeſſen, die Feindſchaft ablegen.

5. Concedere de jure ſuo aliquid. *Valamit a' maga juſsából el-hagyni.* Etwas von ſeinem Recht nachlaſſen.

Concedere alicui. *Valakinek valamiben engedni, valaki elöl ki-állani, helyt adni.* Einem den Platz überlaſſen, einem weichen.

Huic medicinæ dolor concedit. *Ez az orvoſság el-üzte a' betegséget.* Dieſer Arzney iſt die Krankheit gewichen, von ihr iſt ſie vertreiben worden.

Nemini concedere de re aliqua. *Senkinek nem engedni valami dologban.* Niemand im geringſten nicht nachgeben wollen.

Concedere alicui primas in dicendo partes. *Valakit leg-ékeſſebb, és leg-jobb Orátornak tartani. Valakinek az ékes ſzóllásban elsöséget adni.* Einen für den vornehmſten Redner halten, ihm den Vorzug geben.

Id nunquam concedam. *Azt én ſoha meg-nem engedem, rá nem hagyom.* Dieſes werde ich niemals zugeben, geſtatten.

CONCIDO, *a cædo.*

1. Concidere. *Egybe vagdalni, el-metélni.* Zerhacken, zerhauen.

Virgis aliquem concidere. *Valakit jól meg-veſzſzözni, jól-*

jól fel-vágni. Einen mit Ruthen-Streichen ſchlagen.

Exercitum concidere. *Meg-verni a' hadat.* Eine Armee zu Stücken zerhauen.

2. Maledictis aliquem concidere. *Valakit gyalázattal illetni másoknál, jó hirit, nevét mosdatlan ſzájával motskolni.* Einem übel nachreden, ſeinen guten Namen ſchmälen mit Schande, Laſtern, und Verläumdungen.

Auctoritatem Senatus concidiſtis. *Igen meg-kiſſebbitettétek az tanátsi rend méltóságát.* Ihr habt den Gewalt des Raths und Obrigkeit vertilget, und zu nichten gemacht.

Numeros verborum concidere. *A' ſzép, ékeſſen, meſterségesen folyó beſzédet meg-ſzakaſztani, meg-tsonkitani, félbe hagyni.* Die ordentliche Folge der Wörter und Sprüchen abbrechen, abſetzen.

CONCIDO, *a Cædo.*

1. Exanimis, *vel* mortuus concidit. *Tsak fel-fordúlt, 's meg-hólt.* Er fiel todt darnieder.

Vulneribus concidit. *A' ſok ſebek által el-esett, meg-hólt.* Er iſt vor vielen empfangenen Wunden geſtorben.

2. Animus tibi concidit; animo, *vel* animis concidis. *Meg-búl benned a' reménség, kétségbe eſtél, meg-tsüggedtél.* Den Muth läſſeſt du fallen, das Herz ſinken. Mente concidis. *Meg-bolondulſz.* Du kommeſt von Sinnen.

Fides jam concidit *Minden hitel el-veſzett már.* Es iſt keine Redlichkeit, keine Treue mehr vorhanden, ſie iſt verdorben.

Artes omnes liberales conciderant. *Igen roſz ideje vólt a' tudományoknak, ſemmit ſem gondoltak akkor a' tudományokkal, nem betsülték.* Man hielt alsdann gar nichts auf die freye Künſte, alsdann galten ſie nichts.

Venti concidunt. *Hor. Meg-laſſodnak a' ſzelek.* Die Winde legen ſich.

CONCILIO.

1. Conciliat, & conjungit inter ſe homines ratio, & oratio. *Az értelem, és jó beſzéd meg-békélteti, és öſzve barátkoztattya az embereket.* Durch Vernunft und Geſpräche werden die Menſchen miteinander Freunde, und einig.

2. Virtus conciliat amicitias. *Minden ſzereti a' jó embert, a' jóság barátságot ſzerez.* Die Tugend ſtiftet Freundſchaft, machet gute Freunde.

Conciliare ſibi alicujus animum. *Liv.* Alicujus amorem, voluntatem, benevolentiam. *Cic. Valakit jó akarójává, barátyává tenni, kedvet találni valakinél.* In eines Freundſchaft einſchleichen, ſich einen zum Freund machen, ihn gewinnen.

Conciliare pacem inter cives. *A' polgárokat egy-más közt öſzve békéltetni, békeſséget ſzerzeni köztök.* Unter den Bürgern Friede ſtiften, ſie miteinander vergleichen, verſöhnen.

Ea res conciliabit tibi famam, authoritatem. *Az a' dolog nagy betsületedre fog néked válni. Másoknál nagy ditsére-*

tet,

te t és tekéntetet fog néked ſzerezni, okozni. Jenes Ding wird dir ein großes Anſehen und Ruhm erwerben.

CONCIPERE.

1. Concipere ex aliquo mulier dicitur. *Valakitûl meg-terhesedni.* Von einem ſchwanger werden.

2. Concipere ignem. *Égni kezdéni.* Von dem Fener ergriffen werden. Sitim. *Meg-ſzomjúhozni.* Durſtig ſeyn. Calorem ex ludo. *A' játék miatt meg-melegedni.* Mit Spielen ſich erhitzen. Morbum. *Cæſ.* Mortem ex nimio cibo. *Meg-betegedni a' ſok étel miatt, és meg-hálni.* Wegen zu viel Eſſen krank werden und ſterben.

Imbecilles animi ſuperſtitioſa facile concipiunt. *Az gyenge értelmû, vagy ſzivûek könnyen rá adgyák magokat a' babonaságokra, az hamis Iſten tiſztelésére, könnyen babonásokká, és hamis Iſten tiſztelôkké léſznek.* Die unverſtändige nehmen leicht Aberglauben an, werden leicht abergläubiſch.

In præcordiis conceptam mortem continet, qui venenum hauſit. *A' ki mérget ivott, magával hordozza az halált a' belsô réſzeiben.* Der Giſt getrunken hat, traget mit ſich den Todt in den Buſen.

3. Concipere dedecus. *Szégyent, gyalázatott vallani.* Spot und Schande davon tragen.

Semen terra concipit. *A' mag meg-élôdik a' földben.* Die Erde nimmt den Saamen an.

4. Flagitium, ſcelus in ſe concipere. *Valamelly nagy gonoſzságot, latorságot tenni, mivelni.* Ein Laſter, einen böſen Anſchlag ſchmieden.

Concipere odium in aliquem. *Valakit gyûlölni kezdeni, valakire meg-haragudni.* Einen Haß auf einen faſſen.

Concipere iram acerbiorem intimo animo, & corde. *Igen nagyon meg-haragudni, magában igen mérgelôdni.* Einen grimmigen Zorn und Haß, ꝛc. im Herzen, in dem Gemüth faſſen.

Concipere animo, auribus, oculis cupiditatem. *Valamit az hallás, vagy; látás által meg-kivánni, kedvet nyerni reá.* Vom Sehen oder Hören, zu einem Dinge ein Luſt oder Verlangen bekommen.

Amentiam, furorem ex maleficiis concepit. *Az ô ſok gonoſz tselekedeti ôtet dûhôſségbe ejtették, bolondá tették.* Seine Uebelthaten haben ihn raſend gemacht.

5. Concipere furtum lance ac licio, *ſeu* per lanceam, ac licinm, eſt quærere, & invenire furtum in alienis ædibus ex veteri Romano ritu. *Valamelly ſzomſzéd házban valami ellopott jóſzágot keresni, és feltalálni, valamelly ſik tálat tartván kezébe, és az ágyéka körûl vaıamelly madzagot, nyûſt fonalat kötvén, a' melly valami babonás ſzokás vólt a' Romaiaknál.* In einem fremden Hauſe eine geſtohlene Sache ſuchen, oder finden mit einem Becken in der Hand, und mit einem Gurt um die Lenden, ſo ein abergläubiſcher

ſcher

ſcher Gebrauch war bey den Römern.

c. Verba concipere, verbis concipere aliquid, *id eſt*, certis verbis concipere formulam, quæ totidem verbis reddatur, ut fit in actionibus foren.ibus, in jurejurando, ſtipulatione, voto, &c. *Az esküvés, bit, fogadás tétel formáját ſzépen leírni, eleibe adni valakinek, a' melly ſzerént még a' ſzókat-is meg-tartván kellyen esküinni, fogadáſt tenni, &c.* Eine gewiſſe gebräuchliche Formel und Weiſe des Eidſchwures, Gelübds-Verheißungen, ꝛc. verfaſſen, eingeben, ſprechen, in Schriften auffeßen; nach vorgegebenen, und vorgehaltenen Worten ſchwören.

Illa autem verba dicuntur, concepta, certa, ſolemnia, legitima, &c.

CONCITO.

1. Concitare concordiam· *Háborgáſt inditani, a' ſziveket egymás közt fel-háboritani, fel-keresni.* Die Gemüther gegen einander erbittern, erhißen, eine Zwitracht erwecken.

Equum in hoſtem concitare. *Liv. A' lovát izgatni ſarkantyúval, ſarkantyúzni.* Einem Pferd die Sporen geben, ſprengen.

Concitare pituitam, diſtillationes. *Celſ. A' Náthát, és más e' féle nedveſségeket, felyásokat az emberi teſtben fel-inditani.* Flüß, oder Feuchtigkeit im menſchlichen Leibe erwecken.

2. Concitari in aliquem. *Valakire meg-haragudni;* Sich über einen erzürnen.

Syntaxis Orn. cum Flor. Lat. Quæ res invidiam in eos concitavit. *A' melly dolog őket másoknál gyülölségbe ejtette, irigységet inditott ellenek.* Welches Ding ſie verhaſſet gemacht, einen Neid wider ſie erwecket hat.

Herba ſomnum concitans. *Ollyan fü, a' melly álmot ſzerez, okoz, álomra indittya az embert.* Ein Kräutlein, ſo einen ſchläfrig machet, zum Schlafen erwecket.

Ritum concitare. *Nevetséget inditani.* Ein Gelächter erwecken.

Magnam ſui, *vel* de ſe exſpectationem, opinionem concitare. *Nagy tekéntetet ſzerezni.* Sich bey andern zu großen Anſehen bringen, einen hohen Wahn von ſich erwecken.

CONCLAMO.

1. Conclamare ad arma. *Liv. Lármát kiáltani, verni, fúni.* Lärmen machen, rufen oder blaſen; Sturm ſchlagen, zu den Waffen rufen.

Conclamare vaſa. *Celſ. Felſzedni a' sátor fát, készülőt fúni* Zum Abzug rufen, zum aufpacken,

Conclamatum eſt. *Ter. Késő már, meg lőtt.* Es iſt geſchehen, iſt alles umſonſt.

Ducta metaphora a ritu veteri mortuos inclamandi; Solebant enim, qui circumſtabant lectum morientium, eos, poſtquam expirarent, ſumma voce proprio nomine inclamare, ut his clamoribus, quod putabant, *vel* exeuntem retardarent animam, *vel* ſpiritum forte latentem excitarent: Quod ſi ne tum quidem ſpiritus vi-

talis proderet ſeſe, de illis *conlamatum* dicti ſunt, quos obiiſſe certum erat.

CONCOQUO.

1. Cibos concoquere. *Meg-eméſzteni az ételt.* Die Speiſe verdauen.

2. Concoquere odium. *Meg-eméſzteni a' gyűlölséget.* Einen Haß, Zorn verkochen, unterdrücken.

Hominem illum nequeo concoquere. *Ezt az embert éppen nem ſzenvedhetem, éppen ellenkezik termeſzetemmel.* Ich kann dieſen Menschen um mich nicht leiden, er iſt mir unerträglich, zuwider.

CONCURRO.

1. Concurrere ad arma. *Ceſ. Fegyvert fogni, a' fegyverre ſzaladni.* Zu den Waffen greiſen, zur Wehre laufen.

Concurrunt milites, exercitus. *Öſzve robannak a' vitézek, meg-ütköznek a' ſeregek.* Die Soldaten, beyde Kriegsheere ſind aneinander; ſie ſchlagen mit einander; kommen einander in die Haare; das Treffen gehet an.

Concurritur undique ad incendium reſtinguendum. *Egybe ſzaladtak mindenünnét, hogy az égéſt el-öltsák, le-tsillapitsák.* Man laufet von allen Orten zu die Brunſt zu löſchen.

2. Tot concurrunt veriſſimilia. *Ter. Annyi el-hihető dolog találkozik.* Ich ſehe ſo viel Wahrſcheinlichkeit hieben, es treffen ſo viele Proben zuſammen, es ſcheinet die Wahrheit ſo gleich.

2. Sæpe concurrit; ut, &c. *Sokſzor történik, eſik, hogy, &c.* Es geſchiehet, be,iebt ſich gar oft, daß, ꝛc.

4. Verba ne aſpere concurrant. ne obſcenius concurrant litteræ. *Hogy darabos, és tsak a' füleket boſzſzontó ſzók, és ſyllabák ne jöjjenek öſzve.* Damit die Worte und Sylben nicht hart, nicht unlieblich aufeinander ſtoſſen.

5. Concurrunt nomina. *Szintannyival tartóznak nékem, a' mennyivel én máſoknak.* Man iſt mir ſo viel ſchuldig als ich andern, es ſind die Schulden gleich.

CONDICO.

1. Condicere locum, & tempus. *Bizonyos helyet, és időt rendelni.* Einen gewiſſen Ort und Zeit beſtimmen.

Condicere alicui. *Ebédre igérkezni v. lakibez.* Zum Mittagmahl einem zuſagen.

Condicere ad cænam. *Plaut. & condicere;* interdicere alicui cænam. *Suet. Valakit vatsorára hivatni.* Einen zum Nachteſſen laden.

2. Condicere (*abſolute,*) & condicere rem quampiam alicui, *vel* condicere rerum, litium. *Liv. Törvény eleibe idézni, a' törvény előtt vádolni.* Einen vors Gericht rufen.

CONDIO.

1. Condire mortuum. *A' holtt teſtet rothadás ellen meg-kenni,* Einen todten Leichnam mit Spezereyen vor Faulung verwahren, balſamiren.

Condire cibos. *Meg-fűſzerſzámozni az étket, vagy: azoknak izét meg-adni.* Die Speiſe würzen, Geſchmack machen.

2. Co-

2. Comitate condire gravitatem. *A' maga reá viseléſét emberséggel elegyiteni.* Gelindigkeit bey der Ernſthaſtigkeit gebrauchen, ernſthaft, und doch darneben freundlich ſeyn.

Sale conditur, & facetiis. *Tréfás, mulatságos ember.* Ein kurzweiliger, ſcherzhaſtiger, luſtiger Menſch.

Nemo illo urbanitate, nemo lepore, nemo ſuavitate conditior. *Senki ûtet nem éri-ſel az emberségben, ékes tréfákban, és nyájas beſzédben.* Es thut ihm keiner gleich in höflicher, kurzweiliger, freundlicher Ausſprache, und Weiſe reden.

C O N D O.

1. Condere frumentum, fructus, &c. *A' búzát, és állandó gyümöltsökez el-tenni, zár allá vetni.* Getreid, und andere Früchte einſchlieſsen, verſchloſſen halten.

Aliquem humo, ſepulchro. *Ovid.* In ſepulchro condere. *Valakit el-temetni, a' földbe tenni, vagy koporsóban tenni.* Begraben, zur Erde beſtatten.

2. Condere arcem. *Virg. Várat épiteni, tsinálni.* Ein Caſtell, Citadell, Schloß erbauen.

Condere carmen. *Liv. Verset irni.* Verſe, Reime dichten.

3. Condere diem perpotando. *Ter. Az egéſz napot az italban, réſzegeskedésben töltteni.* Den Tag mit Sauffen zubringen.

C O N D U C O.

1. Omnes in eundem locum conducti ſunt. *Minnyájan egy helyre gyûjtettek, vitettek.* Man hat ſie zuſammen an einen Ort geführet.

2. Conducere domum. *Házat bérben fogadni.* Ein Haus beſtellen.

Conducere operas. *Napſzámosokat, míveseket fogadni.* Tagwerger beſtellen.

Conducere aliquid faciendum. *Valamelly munkát magára vállalni, fel-fogadni.* Nach gedüngtem Lohn ein Werk vornehmen, etwas zu verrichten, auf ſich nehmen.

2. Ea maxime conducunt, quæ ſunt rectiſſima. *Azok legbaſznosbbak, mellyek leg-jóbbak.* Je billiger die Urſache je nützlicher und einträglicher iſt ſie.

Conducit hoc tuæ laudi. *Ez a' te dicséretedre ſzolgál.* Dieſes wird dir zu deinem Lob gereichen, es wird dir einen Ruhm erwerben.

Rationibus noſtris conducit, id fieri. *A' mi intézésünk ſzerint jó ennek igy lenni.* Es lieget mir mein Nutzen daran, daß dieſes geſchehe.

Hæc valetudini. *Cic.* vel ad valetudinem tuam conducunt. *Plaut. Egéſzségedre ſzolgálnak ezek.* Dieſe Dinge dienen zu deiner Geſundheit.

C O N F E R O.

1. Conferre multa in eundem locum. *Sok féle portékákat, vagy: egyet máſt bordani, egy rakásra.* Viele Sachen in ein Ort zuſammen tragen.

2. Se in aliquem locum, ſe ad aliquem hominem conferre. *Valamelly helyre, vagy emberhez menni.* An einen Ort, zu gewiſſer Perſon, ſich begeben, verfügen.

Conferre ſe in fugam. *Szaladásra adni magát.* Die Flucht nehmen.

Conferre pecuniam ad aliquod opus. *Plin.* *Pénzt adni némelly munkának elő-mozdítására.* Für ein gewiſſes Werk Geld zuſammen ſchieſſen.

3. Se in fidem, clientelam alicujus conferre. *Valaki gondviſeléſe alá adni magát.* Sich unter eines Schutz und Schirm untergeben.

Conferre in commune. *Köz jórúl gondolkozni, köz jón igyekezni.* Etwas insgemein zum Beſten geben.

Conferre vires in unum. *Minden erejét öſzve tenni.* Alle ſeine Kräfte verſammeln, alle ſeine Kräfte aufbieten.

Conferre rem in pauca. *Valamit ſummába ſzedni, némelly dolgot röviden el-beſzélni.* Einen Diskurs kurz zuſammen ziehen.

3. Alicui, *vel* in aliquem conferre beneficia. *Valakivel jót tenni.* Einem gutes thun, Dienſt, Gutthat erweiſen.

Beneficentiam erga illum, officia in illum conferre. *Hozzá jó akarattal lenni.* Einem Dienſt, Freundſchaft, Höflichkeit erweiſen.

Omne conſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam, omnes curas; & cogitationes conferre; transferre in aliquid, *vel* ad aliquid. *Valamelly dolgon egéſz erővel rajta lenni, minden tehetséggel munkálódni.* Alle ſeine Gedanken, Fleiß, Mühe, Arbeit, Sorge, Anſchläge, rc. auf ein Ding anſpannen, ihnen aufbieten, nichts ermangeln laſſen.

4. Conferre capita. *Liv.* Conferunt inter ſe, *vel* ſermones inter ſe, *Ovid.* *Öſzve tanátskozni, egy más közt titkon el-végezni, öſzve hajtván fejeket titkolódni. Öſzve beſzélleni.* Sich miteinander beſprechen, miteinander ſich unterreden, die Köpfe zuſammen ſtoſſen.

Conferre manus, pedem, ferrum, ſigna cum aliquo, collato pede præliari. *Valakivel meg-ütközni, hadakozni.* Aufeinander los gehen, ſchlagen, Schlacht liefern, zu Streichen kommen, Handgemein werden, hart miteinander ſtreiten.

Conferre gradum cum aliquo. *Valakivel egy aránt lépni, verset lépni.* Mit einem weit gehen, gleiche Schritte thun.

Conferre gradum cum hoſte. *Az ellenséggel meg-verekedni.* Mit dem Feind Treffen ſchlagen.

Conferre aliquid alicui, *vel* cum aliquo. *Valamit máshoz haſonlitani.* Ein Ding gegen das andere vergleichen.

5. Culpam, crimen in aliquem conferre, transferre, trajicere. *A' vétekben máſt okozni, maga vétkét másra kenni, fogni.* Auf einen die Schuld legen, einen beſchuldiden, anklagen.

CONFICIO,

1. Conficere, efficere quidpiam. *Valamit el-végezni, végbez vinni.* Etwas machen, thun, verrichten, vollziehen.

Conficere ſacra. *Az Iſteni ſzolgálatot végbez vinni.* Den Gottes-Dienſt verrichten.

Conficere exercitum. *Hadi ſereget állitani, bé-tölteni, tellyesiteni.* Ein Kriegs-Heer aufbringen, auf die Beine bringen.

Con-

Conficere longam viam. *Hoſzſzú utat el-járni.* Eine lange Reiſe thun, verrichten.

2. Lenis appellatio litterarum ei benè loquendi famam confecerat. *A' gyengén, és édesdeden ſzóllò módjával azt nyerte, hogy mások ötet tiſztul beſzédünek, ékesen ſzóllónak tartanák.* Durch die annehmliche Ausſprache, hat er ſich den Ruhm eines wohlberedten Redners erworben.

3. Rem, patrimonium, pecuniam conficere, conſumere, dilapidare. *Jószágát el-veſztegetni, el-tékozlani.* Sein Gut verzehren, verſchwenden verfreſſen, durch die Gurgel jagen.

Aliquem conficere. *Valakit meg-ölni.* Einen um das Leben bringen, niedermachen.

Cibum dentes conficiunt. (*id eſt*) mandendo terunt. *A' fogak meg-rágják az étkeket.* Die Zähne zermahlen, käuen die Speiſe.

Vetuſtas omnia conficit, conſumit. *Az idő mindeneket meg-eméſzt.* Alle Dinge verzehret die Zeit, das Alter.

4. Conficere, perficere bellum. *Az hadakozáſt el-végezni.* Dem Krig ein Ende machen.

Extremum diem morte conficere, curſum vitæ, curriculum vivendi conficere. *Meg-halni, életét el-végezni.* Sein Leben endigen.

Mandata, negotium, munus conficere, explere. *A' parantsolatot, dolgát, tiſztét, végbe vinni.* Sein Amt pflegen, eine Sache ausrichten, vollenden, vollziehen.

Tempus, annum conficere. *Valamiben időt, egéſz eſztendőt tőlteni.* Ein ganzes Jahr zu etwas anwenden, brauchen.

Prope centum confecit annos. *Majd nem ſzáz eſztendős vólt, közel ſzáz eſztendőt töltött.* Das hunderte Jahr hat er faſt erreichet; er lebet, er iſt faſt hundert Jahre alt geworden.

Rationem coficere. *Szám adáſt tsinálni.* Rechnung machen.

Conficit legitima ſuffragia. *Az ő réſzére ſokan voksoltak a' tanátsban, vagy: ſokan fogtak mellette, hogy el-nyerhetné, a' mit kivánt.* Er hat genugſame Stimmen in dem Rath erhalten, ſeines Begehrens und Anhaltens gewähret zu werden.

De aliqua re, cum aliquo coficere. *Valamelly dológ felől valakivel tanátskozni, el-végezni.* Eine Sache mit einem abhandeln, abtragen.

Reditum mihi confice. *Nyerd-meg nékem azt, hogy viſzſza mehеſſek, tégy engem bizodalmaſsá a' viſzſza menetelrűl.* Verſchaffe, daß mir erlaubet werde heim zu kehren; erhalte mir, daß ich zurück kehre.

5. Inde conficitur, verum eſſe, quod ajebam. *Innét ki-tetſzik, meg-látſzik, hogy igazat mondok vala:* Daraus erfolget, es ſey wahr, was ich ſprach.

6. Cenfici dolore, deſiderio, fame, frigore, pudore, ſolicitudine. *Fájdalommal, kivánsággal, éhséggel, hideggel, ſzégyennel, gonddal meg-eméſztetni, epeſztetni.* Vor Schmerzen, Leid, Begierde, Verlangen, Hunger, Kälte, Schamhaftig-

haftigkeit, Kummer, ꝛc. ſterben.

Confectus ætate. *Öreg, el-erőtlenedet vén ember.* Vom Alter verzehret; ein abgelebter alter Greis.

CONFIDO.

Confidere alicui. *Valakiben bizni.* Auf einen vertrauen.

Confidere Virtuti, cauſæ ſuæ. *Jóságában, igazságában bizni, pörnek igaz voltában bizni.* Seinen Kräften trauen, ſich auf ſeine Kräfte verlaſſen, auf ſein Recht trauen und bauen.

Confidere aliqua re. *Némelly dologban bizodalmát vetni, belyheztetni.* Ein Vertrauen auf ein Ding ſetzen.

Confidere animo, & ſpe. *Meg-vigaſztalódni, reménleni.* Guter Hofnung ſeyn.

CONFIO.

Confio, idem quod Fio. Ut res tota confieret. *Hogy az egéſz dolog véghez menne.* Damit alles dieſes geſchehe, gethan werde.

Hoc confit, quod volo. *Ter. Meg-léſzen, a' mit akarok.* Es geſchieht eben, was ich verlange.

CONFIRMO.

1. Confirmare ſe, confirmare corpus ex morbo, valetudinem. *Az előbbeni erőt viſzſza venni, a' betegségbűl jobban lenni, ki-verűlni, régi egéſzségbe helyheztetni.* Seine Kräfte erholen; ſich von einer Krankheit erholen, wieder zu Kräfte kommen.

Confirmare ſe. *Cic.* Confirmare animum. *Magát meg-keményiteni, állhatatoſsan fel-tenni magában.* Sich auf untern erholen; ein friſches Herz machen.

Confirmare ſe ad omnia. *Magát minden esetek, veſzedelmek ellen el-készíteni.* Auf alle Begebenheiten, auf allen Zufall ſich rüſten, ſich gefaßt machen.

Confirmare, & excitare aliquem. *Valakinek kedvet adni.* Einen aufmuntern, Herz machen.

2. Confirmare jurejurando pacem, amicitiam. *Cæſ. Hittel erőſsiteni a' békeſséget, és barátságot.* Den Frieden, oder Freundſchaft mit dem Eid beſtättigen.

Opinionem confirmabo meam multis argumentis. *Sok erős okokkal állitom vélekedésemet.* Mein Gedunken, und Meinung werde ich mit vielen Proben, und Urſachen beſtättigen.

Confirmare poſſum. *Meg-bizonyithatom.* Ich kann verſichern, betheuern.

CONFITEOR.

DEUM eſſe confitendum eſt. *Meg-kell valiani, kétség kivűl, hogy egy Iſten vagyon.* Es iſt bekannt, daß ein GOtt ſeye.

Culpam confiteri. *A' vétket meg-vallani.* Seine Schuld bekennen.

De objectis non confitetur. *Azokat, a' mellyeket felőle mondattak, tagadgya. Meg-nem vallya.* Er läugnet alles, deſſen man ihn beſchuldiget.

Atque ut de me confitear. *És hogy magam felől igazat mongyak, vallást tegyek.* Von mir

mir ſelbſt die Wahrheit zu bekennen.

Confeſſa res, & manifeſta. *Világos dolog.* Iſt eine lautere, klare Sache.

In confeſſo eſt, voluptatem &c. *Plin. Tudva vagyon, hogy a' gyönyörüség.* Es iſt jederman bewußt, daß der Wolluſt, ꝛc.

Quæ ex confeſſo mala ſunt. *A' mellyek köz vallás ſzerint roſzſzak.* Jene Dinge, ſo handgreiflich böſe und ſchlimme von jederman gehalten werden.

CONFLAGRO.

Conflagrare idem, quod, flagrare ardere odio, invidia, malevolentia, ira. *Igen útálni, irigykedni, roſzſzúl kivánni, haragudni.* Haß, Neid, Mißgunſt, Zorn, ꝛc. tragen, von dergleichen Anmuthungen beweget, entzündet ſeyn, brennen.

CONFLICTOR.

1. Conflictari, & dimicare cum aliquo. *Valakivel bartzolni, és viaskodni.* Mit einem ſtreiten, kämpfen, ſchlagen.

2. Conflictari doloribus. *Celſ. Nagy fájdalmakban lenni.* In Schmerzen liegen, Schmerzen ausſtehen, übertragen, behaftet ſeyn von denſelben.

Conflictari ſiti. *Szomjúhozni.* Durſt leiden, vom Durſt geplaget ſeyn.

Conflictari gravi annona. *Cæſ. Nagy drágaságban élni,* Mangel an Lebens-Mitteln, Proviant leiden.

CONFLO.

1. Conflare. *Plin. Öſzve fújni.* Blaſen. Conflare metallum. *Sen. Az értzet öſzve önteni.* Erz, Metall gießen.

Conflata metalla, & fervore ſoluta, in quoslibet vultus mutantur. *Az öſzve öntött, és melegtűl meg-olvaſztatott értzet minden féle formát felveſznek.* Das gegoſſene Metall nimmt allerhand Geſtalt, und Figuren an.

2. Conflare, componere crimen, accuſationem, & judicium. *Valaki vétkeſsé tenni, vádolni, és itélet alá hozni.* Eine Uebelthat erdichten, einen andern vor dem Gerichte beſchuldigen.

Conflare teſtes. *Quint. Hamis bizonyságokat ſzerezni.* Falſche Zeugen beſtellen.

Conflare alicui negotium, periculum, injuriam. *Valakit gondba, veſzedelembe, kiſſebbségbe hozni.* Einen in Ungelegenheit, in Händel, in Gefahr ſetzen, bringen, zu Schaden trachten.

Conflare fœdus, ſocietatem cum aliquo. *Valakivel frigyet, barátságot ütni, kötni.* Sich mit einem verbinden, eine Bindniß, eine Allianz treffen.

His rebus, ex his rebus conflatur mundus; ex militibus conflatur exercitus. *Ezen dologbúl áll a' világ, katonákbúl áll a' hadi ſereg.* In dieſen Stücken beſtehet die Welt; viele Soldaten machen ein Kriegsheeraus: eine Armee beſtehet aus Mannſchaft.

Ex ſimilitudine morum, nata, conflata eorum familiaritas eſt. *Az erkölcsnek haſonlatoſságábúl ſzármazot az ő barátságok.* Aus Gleichförmigkeit der Sitten iſt ihre Freundſchaft

ſchaft entſprungen: weil ſie gleich waren an Sitten, ſind ſie mit einander Freunde geworden.

CONFLUO.

1. Duo amnes conjunguntur, & confluunt. *Két folyó viz öſzve foly*, Zwey Flüſſe rinnen zuſammen, fließen in einen Strohm.

2. Multi ad me confluebant, *Sokan hozzám gyülekeztek*, *jöttek*, *jártak*. Viel Volk lauſet mir zu; zu mir geſchahe ein groſſes Geläufe.

Confluens, tis (*ſubſtantivum*) *Két vizek egy máſba ſzakadáſa*. Ort, in welchem zwey Flüſſe zuſammen fließen.

CONFORMO.

1. Genuit, & conformavit nos natura ad majora. *Nagyobbakra ſzült minket a' terméſzet*. Die Natur hat uns zu vortreflichen Dingen, zu höherm Ziel und Ende erſchaffen.

2. Mores conformare. *Erköltset tetſzetteni*, *meg-jobbitani*. Seinen Wandel, und Sitten anſtellen, richten.

Vocem conformare. *Szavát hozzá illetni*. Die Stimme nach rechter Weiſe, und Manier mäßigen.

Animum, & mentem meam, ipſa cogitatione hominum excellentium conformabam. *Kedvemet, és elmémet a' bölts emberek példájához ſzabtam*, *vagy a' jeles, és derék emberek életét*, *és tselekedetit wettem magamnak például*, *azokkal gerjeſztettem magamat*. Nach vornehmer Leute Leben, und Wandel, ſtellte ich das meinige an; ich richtete mich nach dem Exempel vortreflicher Perſonen, die ich mir ſtäts vor Augen ſtellte.

Conformare ſe ad alicujus voluntatem. *Magát valakinek akarattya ſzerént vsselni*. Sich nach eines andern Willen richten, einem willfahren, bewilligen, was er will.

CONGELO.

Congelare, cogere aliquid: efficere, ut concreſcat. *Megfagyatni*, *meg-aludni valamit*. Erfrieren, machen, daß etwas zufriere, zuſammen rinne, zuſammen laufe.

Aqua frigoribus congelatur; *vel* congelat, conglaciat. *A' viz a' hideg miatt meg-fagy*. Vor Froſt frieret das Waſſer.

2. Mihi consulatus conglaciat. *Én alattam a' fő-biróság alább ſzáll; vagy*, *nékem ab-ban ſemmi alkalmatoſſág nem adatik a' dolgok rendeléſére; végzéſére*, *vagy ſemmi foglalatoſſágot nem ád*. Ich möchte wohl verfrieren bey meinem Bürgermeiſter Amt; es iſt ganz müſſig, es giebt mir nichts zu verrichten.

CONGREDIOR.

1. Ecce illum, congredere acturum. *Ebben vagyon*, *menny hozzá beſzélly vele*. Siehe, da iſt er zugegen, alsbald mache dich zu ihm, rede ihn an.

Eum congredior coram. (*Plaut.*) *vel* congrediamur coram in hoc loco. *Meg-látogatom ötet*, *fogok véle beſzélleni*, *ebben a' helyben fogunk öſzve jönni*. Ich werde mich mit ihm unterreden; in dieſem Ort werden wir zuſammen kommen, uns miteinander antreffen.

Con-

Congredi alicui quotidiana conſuetudine. *Cæſ. Valakivel minden nap tárſalkodni, járni. Mit* einem viel und täglig umgehen.

2. Congredi cum hoſte, *vel* contra hoſtem. *Az ellenséggel ſzembe ſzállani,* Sich mit dem Feinde ſchlagen.

C O N G R U O.

Noſtri ſenſus congruunt. *A' mi értelmünk, gondolatink meg-egyeznek.* Unſere Meinung, und Sinn treffen zuſammen kommen überein.

Congruunt in unum ſententiæ. *Ter. Meg-egyeznek a' végezések, mindnyájan egyet értenek.* Jederman haltet dafür, kommen übereins.

Congruunt inter ſe. *Ter. Meg-alkuſznak egy más közt.* Sie halten miteinander, ſie ſtimmen zuſammen.

Congruit cum moribus illius, *vel* cum illo natura, & ſermone congruit. *Hâsonló erkölcsű, terméſzetű, beſzédű.* Er iſt dem andern gleich an Sitten, an Weiſe und Art zu reden.

Ejus vita cum virtute congruit: *Ő jól, jámborúl él.* Sein Leben ſtellet er nach der Tugend.

Congruunt dicta factis, extrema primis. *Szavai tseleke-deteivel, az utólsók az elsőkkel egyeznek.* Es ſtimmen überein die Werke mit den Worten, das Ende mit dem Anfange, 2c.

C O N J I C I O.

1. Conjicere aquam in ignem. *A' tűzre vizet önteni.* Waſſer in das Feuer werfen.

2. Conjicere ſe in aliquem locum. *Valamelly belyre eltaklomnak okáért menni.* Sich in ein Ort ſalviren, begeben.

Conjicere ſe in latebras. *Elbújni.* Sich verbergen, verkriechen.

Conjicere ſe in pedes. *Elſzaladni.* Die Flucht nehmen.

Conjicere hoſtes in fugam, *Az ellenséget meg-ſzalaſztani.* Den Feind in die Flucht jagen.

Conjicere aliquem in catenas, in vincula, in carcerem. *Valakit meg-kötözni, vasba verni, tömlötzbe vetni.* Einen in Verhaft nehmen, in Band und Eiſen ſchlagen, in Kerker ſperren.

Conjicere maledicta in aliquem, in alicujus vitam. *Valakit ſzitokkal illetni, pirongatni, ſzóval motskolni.* Einen ſchmähen, mit Läſterungen Schmähe-Reden zuwerfen, angreifen.

Conjicere cauſam, culpam, crimen in alium. *Valami vétekben máſt okozni.* Einem andern die Schuld geben, auf einen die Schuld legen.

3. Conjicere de aliqua re. *Valamit meg-jövendőlni.* Von einem Dinge muthmaſſen.

Tu cætera conjicito. *Ter. Te gondold a' többit.* Von übrigen laſſe ich dich errathen.

C O N Q U I E S C O.

1. Niſi perfecta re; de me non conquieſti. *Addig meg nem nyúgodtál, míglen az én értem fel-vett dolgot végbez nem vitted.* Du haſt nicht nachgelaſſen, bis du meinen Handel zu Ende gebracht haſt.

Ab armis conquieſcimus. *Meg ſzű-*

ſzününk a' hadakozáſtúl. Wir leben im Frieden, in guter Ruhe, wir führen keinen Krieg.

Conquieſcit ſanguis. *Celſ. A' vérnek folyása el-áll, meg-áll a' vére.* Das Blut laufet nicht mehr.

1. In libris meis conquieſco. *Minden gyönyörűségem a' könyveimben van.* Meine ganze Luſt, und Troſt habe ich in meinen Büchern.

Senes in amore adoleſcentium conquieſcunt. *A' vének; öregek ſzeretik az ifjakat.* Alte Leute werden getröſtet, erfreuet wenn ſie von der Jugend geliebet werden.

Conquieſcit mercatorum navigatio. *A' kalmárok. megſzünnek a' hajózáſtúl.* Die Schiffahrt der Kaufleuten iſt eingeſtellet, ſie begeben ſich nicht auf das Meer.

CONSCENDO.

1. Conſcendere navim. *A' hajóba menni.* Zu Schif gehen, einſchifen.

Conſcendere, *ſine adjuncto*, conſcenſionem facere. *Hajóba menni, ülni.* Einſchifen.

Exſcendere, exſcenſionem facere. *A' hajóból ki ſzállani, ki-költözni.* Aus dem Schiſe ſteigen, ausſetzen an das Land.

Conſcendere currum. *Liv.* In equum. *Ovid. Fel-ülni a' ſzekérre, a' lóra.* Auf den Wagen, zu Pferd, &c. ſitzen.

CONSCISCO.

1. Conſcivit populus, ut bellum fieret. *Liv. A' nép el-végezte a' hadakozáſt. A' nép akarta, hogy légyen.* Mit gemeiner Bewilligung des Volks iſt der Krieg beſchloſſen worden, das Volk hat eingewilliget, daß man ſolle Krieg führen.

2. Conſciſcere ſibi exilium, cœcitatem, mortem. *Liv. Magát el-bújdosásra ſzánni, meg-vakitani, meg-ölni.* Sich ſelbſt die Landesverweiſung, die Blindheit, den Tod verurſachen.

Conſciſcenda mors voluntaria. *Önnön magát ſzántſzándékkal meg-kell ölni.* Man ſolle ihm ſelbſt freywillig den Tod anthun, die Hände anlegen.

CONSECTOR.

1 Hoſtes conſectari. *Az ellenség után járni, kergetni.* Dem Feinde nachſetzen.

Conſectari aliquem. *Valakit követni.* Einem aufwarten, Geſellſchaft leiſten, mitgeben, in ſeiner Geſolge ſeyn.

2. Conſectari alicujus benevolentiam. *Valakinek kedvét keresni.* Sich bey einem einſchmeicheln, ſeine Gunſt mit fleißiger Aufwartung ſuchen, gewinnen.

Ac ne minutiſſima conſecter, comprehendam brevi. *És hogy minden aprólékot elé ne hozzak, el-végezem röviden.* Damit ich in Erforſchung der ſchlechten Sachen mich nicht aufhalte, will ich es mit wenigen Worten begreifen, &c.

Umbras falſæ gloriæ conſectatur. *Hamis ditsőséget keres, annak el-nyerésében fáradozik.* Er ſtrebet nach eitler Ehre, eitlen Schatten.

Vitium illud de induſtria conſectatur. *Az a' roſzſzat ſzántſzándékkal tselekſzi.* Dieſe Untugend und Mangel thut er mit angenommener Weiſe und

Fleiß

Fleiß an ſich nehmen; er rühmet ſich dieſes Mangels.

CONSENTIO.

Uno ore, una & mente, & voce, de aliqua re conſentire. *Egéſzſzen meg-egyezni valamiben.* Mit Herz und Mund übereinſtimmen, einhellig dafür halten.

Sententiæ noſtræ cum veſtris conſentiunt. *Mi vélelek megegyezünk értelmünkben.* Wir ſind eben einiger Meinung, wir kommen mit euch übereins. Tibi conſentio. *Egyet értek véled.* Ich halte es mit dir, ich falle dir bey.

Conſentire magna conſpiratione amoris. *Egy máſt igen, igazán ſzeretni, nagy ſzeretettel lenni egy máſhoz.* Einander herzlich lieben, nur ein Herz mit einander haben.

Conſentire ſibi, *vel* ſecum. *Magával meg-egyezni.* Sich ſelbſt nicht widerſprechen, auf ſeiner Meinung, und Ausſage feſt halten.

Conſentit vultus cum oratione. *Meg-egyezik képe a' beſzédével.* Das Angeſicht kommet mit ſeinen Worten überein.

Conſenſerant inflammare urbem. *Magokban el-végezték vólt, hogy fel-égetik a' váraſt.* Sie hatten zuſammen geſchloſſen, Feuer anzulegen, die Stadt zu verbrennen.

Inter ſe omnes partes quodam lepore conſentiunt. *Minden réſzeit ſzépen egybe illenek.* Alle Stucke treffen gegeneinander artig und zierlich zu.

CONSEQUOR.

1. Illum in conſulatu ſum conſequutus. *En ötet a' fö-biróságban követtem, ö utánna én lettem fö biróvá.* Ich bin dem Bürgermeiſter-Amt nachkommen.

Rem res conſequitur. *Egy dolog után a' máſik következik, foly.* Ein Ding folget auf das andere.

Fugientem conſequi. comprehendere, aſſequi *A' ſzaladót kergetni, meg-fogni, elérni.* Den Flüchtigen erreichen, ertappen.

Orationem eius, ſilentium conſecutum, riſus conſecutus eſt. *Az ö beſzéde után hallgatás, nevetés vólt.* Da er ſprach, ſo iſt jederman ſtill geweſen, hat jederman gelachet.

Inſtitutum ſuum, morem ſuum conſequitur. *Régi ſzokáſa ſzerént tserelſzik.* Er gehet ſeinem alten Brauch nach.

Conſequi quidpiam animo. *Eſzſzel valamit fel-érni, valamit jól meg-érteni.* Etwas verſtehen, faſſen, ergreifen. Memoria. *Róla meg-emlékezni.* Deſſen ingedenk ſeyn. Verbis. *Szóval ki-mondani.* Daſſelbe mit Worten darſtellen.

Conjectura rem conſequi. *A' dolgot el-találni.* Ein Ding durch Muthmaſſung erkennen, mit Muthmaſſen darauf kommen.

Dignitatem; gloriam, opes conſequi. *Méltóságot, ditsöséget, gazdagságot nyerni.* Ehre und Würde erwerben, Lohn und Vergeltung empfangen, reich werden.

CONSERO.

1. Conſerere agrum oleis. *Col. A' ſzántó földet bé-ültetni olaj fákkal.* Ein Stück Feld mit Oelbäumen beſetzen, beſäen.

2. Conſerere certamen. *Liv.* manum; *vel* manu pugnam inter ſe, prælium. *Meg-ütközni.* Streiten, ſchlagen, aufeinander loß gehen.

Te ex jure conſertum manu voco. *Téged törvény ſzerént a' vagdalkozásra, veſzekedésre ki-hilak.* Ich künde dir an, auf den ſtreitigen Platz zu erſcheinen, allda unſere Streitigkeit und Recht mit dem Streit und Fauſt auszumachen.

Mos enim erat apud Romanos, ut litigantes ſe ex illa ſuperiori formula, invicem laceſſerent, & provocarent, ad manus in re præſenti, id eſt: in fundo controverſo, conferendas quo ſimul profecti bacillis ſimulatum conflictum ita committebant, ut petitor dejiceretur ex fundo, ideoque veluti ſua poſſeſſione per vim deturbatus peteret a prætore interdictum de vi, *ſuppl, illata.* quo in ſuam poſſeſſionem reſtitueretur. *Szokáſok vólt a' Romaiak-n k, hogy midőn valamelly kétséges hely miatt törványkeztek, egyik a' máſikat a' felül meg-irt ſzavakkal veſzekedesre ki-hiná, a' kik midőn azon helyen, a' melly kétségbe vólt, tettetős képpen meg-ütköztek, azt, a' ki a' helyet kérte, el-kergetnék, a' ki úgy mint a' maga jóſzágábúl erővel kergetetett, a' fő birónál panaſzt tett, és kérte, hogy pőrét igazság ſzerént itéllye-meg.* Verſtellter Weiſe ſtreiten ſie, ſich in Beſitz jener Güter zu erhalten, um welche der Kläger gekommen war; dieſer nun forderte den Richter, um den Ausſpruch, in ſeine Güter wieder eingeſetzet zu werden, und ihm ſolche einraumen zu laſſen.

CONSIDEO.

1. Conſederunt omnes. *Minnyájan l-ültek.* Sie ſetzten ſich, ſie ſaſſen alle nieder.

In labiis Platonis conſederunt apes. *A' Plátó ſzájára ültek a' mébek.* Auf Platons Mund und Lefzen ſind die Biennen geſeſſen

2. Apud Lugdunum conſederant. *Lugdunum városa mellett telepedtek.* Um Stadt Lion hatten ſie ſich geſetzet, gelagert.

In mediocritate laus conſidet. *A' közép ſzeren álapodik-meg a' ditseret; vagy, minden dologban ditséreres a' közép rend, mértékletesſég.* Dieſes iſt Lobens werth in allen Dingen die Mittelmäſigkeit beobachten, die Mittel-Maß halten.

Ubi ira conſedit. *Minekutánna a' harag meg-ſzűnt.* Da der Zorn vergieng, verſchwunden war.

CONSISTO.

1. Conſiſtere in aliquo loco. *Cæſ. Valamelly helyen megállapodni.* In einem Ort ſtill halten, verbleiben.

In hoc conſiſtit ſumma controverſiæ. *Az egéſz vetekedés abban áll.* In dieſem Punkt beſtehet die Hauptſtreitigkeit.

Cauſa belli in ejus perſona conſiſtit. *Ő az oka a' Hartz-*

nak,

nak, badakozásnak. Er iſt die einzige Urſache des Kriegs.

Conſiſtit ſpes eorum in ea re. *Cæſ. Minden reménységek abban vann.* Ihre ganze Hofnung haben ſie auf dieſes Ding geſetzet, bauen allein daran.

Fides utrinque conſiſtit. *Mind a' két réſzröl meg-tartyák hiteket, ígéreteket.* Beyde Theile haben redlich ihr Wort, ihr Verſprechen gehalten.

Conſiſtere mente. *Eſzén lenni.* Beym guten Verſtand seyn.

Animo tranquillo. *Tsendes kedvel, lelki - esméretttel lenni.* Ruhiges Gemüth, und Gewiſſen haben.

Nec mente, nec lingua conſiſtit. *Nints eſzén, nem tudgya, mit beſzél.* Er iſt im Kopf verwirret; er redet ab, er weiß nicht, was er redet.

Is orator eſt, qui forenſibus in cauſis poſſit præclare conſiſtere. *Olly tudós Orátor, a' ki a' törvényes dolgokban akár-hol betsülleteſſen elö - álhat.* Derjenige iſt für einen vortreflichen Redner zu halten, der in allen Rechts - Handeln mit Lob, und Ehre beſtehet.

CONSTITUO.

1. In medio foro ſpectaculum conſtituitur. *A' Piatz középén rendeltetik a' játek nézés.* Auf öffentlichem Markte richtet man in der Mitte eine Schaubühne auf.

Civitates conſtituere. *Várasokat épiteni.* Städte aufrichten, erbauen.

Bene morata, conſtituta civitas. *Jó randbe vett Város.* Eine wohlbeſtellte, mit guter Pollizey verſehene Stadt.

Reum ante pedes judicis conſtituere. *A' gonoſz tévöt a' biró eleibe vinni.* Den Beklagten dem Richter vorſtellen.

2. Conſtituere in aliquo munere aliquem. *Valakit valami tiſztségre emelni.* Einen in ein Amt einſetzen.

Conſtituere rem nummariam, pretium frumento. *Pénz ſzerzésén lenni, a' gabonának árrát ſzabni.* Den Preiß der Münze, des Getreides ſetzen, taxiren, ſchätzen.

Conſtituere pecuniam debitam, *qui ſcilicet promittit ſe ſoluturum certo die, ac loco. Az adóſtágban való pénznek meg-fizetését, le-tételét bizonyos napra igérni, rendelni.* Die Bezahlung am beſtimmten Tag abzulegen, verheiſchen.

Diem nuptiis, colloquio locum conſtituere. *A' lakadalomra napot, a' beſzédre helyet rendelni.* Den Tag zu einen Hochzeit, den Ort zu einer Unterredung beſtimmen, ernennen.

Modum & finem alicui rei conſtituere. *Okát, módgyát valamelly dolognak el-rendelni, miként légyen, és meddig tartson.* Die Weiſe, und Manier, das Ziel, und Ende einem Dinge vorſchreiben; anordnen, wie und wann ein Ding ſolle gehalten werden.

Neceſſitudinem, amicitiam cum aliquo conſtituere. *Valakivel barátságot kötni.* Mit einem in Freundſchaft, Gemeinſchaft treten, mit ihm Freundſchaft pflegen, dieſelbe eingehen.

Supplicium in aliquem conſtituere. *Valakit büntetésre itélni.*

itélni. Einen zur Strafe verurtheilen.

Conſtituite illum vobis ante oculos. *Tegyétek ötet ſzemetek eleibe. Gondollyátok, mintha elöttetek állana.* Stellet euch ihn vor Augen, bildet euch ein, er ſtehet da vor euch.

Conſtituere in præſenti, cum re præſenti. *A' jelen lévő dolgot el-rendelni, végezni.* Eine Sache auf der Stelle ſchlichten, ausmachen.

Conſtituere actionem. *A' dolognak a' törvényben való folytatását jól el-rendelni, jó rendbe venni.* Die gerichtliche, ſchriftliche Urkunden in einem Rechtshandel anordnen.

Conſtituere diſceptationem. *A' vetekedéſt el-rendelni.* In den ſtreitigen Punkten übereins kommen.

Conſtituere judicium. *Birót rendelni a' dolognak meg-ismérésére, ki-világosítására.* Richter beſtellen, den Handel zu erkennen.

Conſtituere vadimonium. *Kezeſt állitani, hogy a' törvényre elő-álí.* Vors Gericht fordern, oder gefordert werden. Conſtitutum. *El-van rendelve, végezve, vagy, éppen ez a' rendelés.* Iſt eben dieſe Verordnung.

Quaſtionem conſtituere, & decernere. *Valaki ellen pört inditani, vagy, valaki után való kereskedéſt, inquiſitiót rendelni végezni-el.* Verordnen daß, das Bericht, Nachforſchung wider einen Beklagten eingeholet, gethan, eingenommen werde.

Conſtitui, vel mihi conſtitutum eſt expectare. *Fel-tettem magamban, hogy meg-várjam.* Ich bin bedacht, geſinnet, ich habe bey mir beſchloſſen, ꝛc. zu warten.

CONSTO.

1. Conſtare mens poteſt, vacans corpore. *A' lélek teſt nélkül, a' teſten kivül-is meg-maradhat.* Das Gemüth die Seele kann außerhalb des Leibes beſtehen, und ihr Weſen haben.

Conſtare per ſeipſum, *Maga magának elégséges. Nem függni máſtúl.* Beſtehen von ſich ſelbſt allein, von niemand andern dependiren, abhängen.

2. Conſtare in ſententia. *Szavaiban, értelmében meg-maradni.* Auf ſeiner Meinung feſt verbleiben.

Sibi conſtat. *Jól érti magát, ö álhatatos, meg-marad mindenkor a' fel-tett ſzándékában.* Er iſt allzeit der er zuvor war, bleibt allzeit in ſeiner Meinung.

Ut tota oratio ſibi conſtet, & omni ex parte ſecum ipſa conſentiat. *Hogy a' beſzéd helyes légyen, és jó rendbe.* Damit der Diskurs recht und folglich aufeinander gehe.

Arbitror, mihi cum illis conſtare. *Ugy vélem, hogy ök vélem egyet értenek.* Ich meine, ſie halten es mit mir.

Si humanitati tuæ conſtare voles. *Ha emberségednek eleget akarſz tenni, meg-akarod tartani.* Wenn du willſt dieſer gewöhnlichen Höflichkeit gemäß handeln.

Non conſtat tibi color, neque vultus. *Liv. A' ſzined változik.* Du verwandelſt deine Farbe, und dein Angeſicht.

Mea

Meâ in te officia conſtabunt. *Meg-fogom mutatni hozzád való jó kedvemet, jó akaratomat.* Jene Dienſte, ſo ich dir erweiſen werde, werden öffentlich und merklich erſcheinen.

Fides conſtitit Prætoris. *Megtörtottá bitét a' fő biró.* Der Richter kam ſeinem Worte nach, er hielt ſein Wort.

Conſtat Magiſtratibus reverentia. *Plin. Meg-vagyon, megadatik tiſztelete a' Tanátsnak.* Man giebt der Obrigkeit die gebührende Ehre.

Conſtat operæ, fructus. *A' dolog nem vólt hijába való, meg-hozta ſzerzette a' kivánt haſznot.* Die Arbeit iſt nicht umſonſt geweſen, die Mühe iſt recht, und nützlich angeleget worden.

3. Ex multis rebus conſtat navis. *Sok féle dologbúl, holmibúl, darabbúl áll a' hajó.* Aus vielen Stücken iſt ein Schif zuſammen gefüget.

Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur. *Egéſzſzen álnokságbúl, hamiſságbúl, hazugságbúl áll.* Er iſt von Bosheit, Betrug, Lügen gleichſam ganz zuſammen gefügt.

Agri conſtant campis, & vineis. *Plin. Ezen földek egynéhány rétekből, és ſzőlőkbűl állanak.* Dieſe Felder beſtehen in etlichen Stück Felder, und Weingärten.

4. Illud tibi gratis conſtat. *Az néked ingyen esett.* Dieſes koſtet dich nichts.

5. Conſtat, perſpicuum eſt. *Bizonyos, kétség-kivűl való dolog.* Es iſt gewiß, bekannt, laut.

Conſtat inter omnes, apud animos, *vel* animis conſtat. *Liv.* Conſtante fama, & omnium ſermone celebratur. *Mindnyájan tudgyák.* Es iſt Weltkündig; jederman weiß es, redet davon.

CONSULO.

1. Conſulere quempiam aliquid, aut de re aliqua. *Valakitűl valamiben tanátsot kérni.* Einen um Rath fragen, ſich wegen einer Sache berathſchlagen.

Nec id conſulo. *Abban tőled tanátsot, nem kérek.* Wegen dieſer Sache werde ich dich gar nicht befragen.

2. Conſulere ſpeculum. *Ovid. A' tükörbe nézni.* Sich in dem Spiegel ſehen.

3. Conſulere, proſpicere, providere ſibi, ſuæ famæ, utilitati, commodis, pudori, male, *vel* bene. *Magára, maga haſznára, javaira, nézve, betsűletére jól, vagy roſzſzúl vigyázni.* Auf ſich ſelbſt gut oder übel Acht haben; ſeines Nutzen, Ehre, guten Namens, Zucht, und Ehrbarkeit gute oder ſchlechte Sorge tragen, Vorſehung thun.

Proſpicere, & conſulere rationibus alicujus. *Valaki javát keresni, kivánni.* Wegen eines andern Nutzen Sorge tragen, vorſehen.

Quid agant, conſulunt. *Abban tanátskoznak, hogy mi tévők legyenek.* Sie berathſchlagen ſich, was ſie thun ſollen.

4. De aliquo, *vel* in aliquem bene, male, graviter, crudeliter, &c. conſulere. *Valakivel jól, roſzſzúl, erőſsen, kegyetlenűl;*

-nül, &c. bánni. Mit einem in Gute oder Schärfe verfahren.

De ſe gravius conſulere. *Elvégezni magában, hogy önnön magát meg-fogja ölni.* Entſchloſſen ſeyn, ſich ſelbſt zu entleiben.

Optime conſultum tibi vult eſſe. *Ter. Ő néked mindenben javadat kivánnya.* Er wunſchet dir alles Guts.

Mihi, *vel* in me neſcio; quid mali conſulunt. *Nem tudom, mi roſzſzat kobolnak ellenem.* Wider mich gehen ſie mit böſen Anſchlägen um.

Conſule, ut fiat. *Parantsold, hogy az legyen-meg.* Verſchaffe, daß dieſes gethan werde.

5. Conſulere in medium, in commune, in publicum, &c. eſt, ſtudio rei communis ea proponere, quæ ſunt e communi re, atque utilitate. *Köz járó tanátsot adni.* Das beſte für das gemeine Weſen beobachten, in einer Verſammlung öffentlich vortragen, was dem gemeinen Weſen das nützlichſte, und erſprießlichſte ſeye.

CONTENDO.

1. Contendere, intendere, nervos, funes, arcum. *Valamelly muzsika eſzközön fel-húzni a' hÿrokat, a' köteleket, kéz ijjat fel-vonni.* Spannen die Saiten an einem Inſtrument, die Stricke, den Bogen.

2. Contendere vocem, *vel* voce. *Fenn, nagyon kiáltani.* Laut ſchreyen, die Stimme laut erheben.

Contendere omnibus nervis, *vel* animo. Nervos omnes in re aliqua contendere. *Valamin minden tehetséggel igyekezni.* Allen Fleiß, alle Kräfte zu einem Dinge anſpannen.

Contendam, *id eſt*, efficiam, efficere conabor, ut intelligatis. *Fogok igyekezni azon, hogy meg-értſétek.* Ich werde mich unterſtehen darzuthun, zu beweiſen.

3. Contendere ad aliquem locum, *vel* illuc ire contendo curſu. *Valamelly helyre igyekezni, futva menni.* An ein Ort eilends ſich begeben.

Maximis laboribus, & periculis ad laudem, gloriamque contendere. *Leg-nagyobb fáratságokkal, és veſzedelmekkel ditséretet, ditsőséget keresni, vagy a' méltóságra igyekezni.* Durch viele Mühe, Arbeit, und Gefahren, Ruhm, und Ehre erwerben.

4. Hoc ipſum eſt, quod contendit Plato. *Ugyan ez az, a' mellyet Plátó tanit, okokkal állit.* Eben dieſes iſt es, welches Plato will behaupten.

5. Contendere cum aliquo. *Valakivel vetekedni, veſzekedni.* Mit einem ſtreitig ſeyn, zanken, uneins ſeyn.

Contendere armis cum aliquo. *Valakivel fegyverrel veſzekedni.* Eine Streitigkeit mit dem Degen, mit der Fauſt ausmachen.

Verbis inter ſe, non pugnis contendunt. *Szóval, nem ököllel veſzekednek.* Sie zanken nur, ſie ſchlagen nicht, ſie ſtreiten nur mit Worten, nicht mit Streichen.

Aliquid cum aliquo contendere; comparare. *Valamit valamibez haſonlitani, egybe vetni.* Ein Ding gegen das andern vergleichen.

6. Hoc

6. Hoc a te contendo, *Azt kérem tőled.* Um dieſes bitte ich dich inſtändig.

A me valde, *vel* plurimis verbis contendit Cato, de reditu in gratiam cum illo. *Igen kért engemet a' Cátó, hogy egyezzek-meg véle.* Der Cato hat mich inſtändig erſuchet, ich ſollte mich wieder, mit ihm verſöhnen.

CONTERO.

1. Conterere aliquid in pulverem. *Plin. Valamit aprórá törni.* Etwas zu Pulver ſtoſſen.

2. Ætatem, vitam, tempus in litibus conterere. *Pörbe tölteni egéſz idejét.* Sein Leben, ſeine Zeit in Rechts-Händeln verzehren, zubringen.

Curſando totum hunc contrivi diem. *Egéſz nap futkároſztam.* Den ganzen Tag habe ich nichts anders gethan, als herum gelaufen.

Voluntaria oblivione injurias conterere. *A' rajta tött boſzſzúságot ſzántſzándékkal el-felejteni.* Die empfangene Beleidigungen kann ich nicht vergeſſen.

CONTINEO.

1. Continere canes catenis, ſeptis. *A' kutyákat kötve, zár alatt tartani.* Die Hunde an der Kette halten, ſie nicht loß laſſen.

Continere ſe domi. *Othon maradni, othon ülni.* Zu Hauſe bleiben.

2. Continere ſe finibus rerum ſuarum. *Maga állapottyával meg-elégedni.* Mit dem Seinigen ſich vergnügen, zu frieden ſeyn.

Continere linguam, & manus. *Nyelvét, kezét zabolán tartani, tartóztatni.* Seine Zunge, und Hände innehalten.

Continere dolorem, conceptum odium. *A' fájdalmat, a' fel-vett útállatot magában el-titkolni, nem mutatni.* Den Schmerzen den gefaßten Haß verdecken, nicht merken laſſen.

Oppida metu, cives æquitate, in officio continere. *A' mező várasokat félelemmel, a' polgárokat igazsággal, hűségben tartani.* Die Städte mit Schrecken, die Bürger durch Recht und Billigkeit im Zaum, in Gehorſam, in Gebühr halten.

Vix a ſe manus continuit. *Kevésbe múlt-el, hogy magát meg-nem ölte.* Wenig fehlte es, er hätte ſich ſelbſt um das Leben gebracht; kaum konnte er die Hände, ſich zu entleiben, enthalten.

Me nequeo continere. *Plant.* Vix me contineo, quin loquar. *Ter. Nem tartóztathatom-meg magamat, hogy ne ſzóllyak.* Ich kann mich nicht, kaum enthalten, zu reden.

3. Virtus amicitiam continet. *A' virtus, vagy jó erkölts állattya a barátságot, vagy, a' jóság maga ſzerették magát.* Die Tugend erhaltet die Freundſchaft.

Artes cogitatione quadam inter ſe continentur. *Minden meſterségek egy máſtól függenek.* Die Künſte und Wiſſenſchaft hängen aneinander, eine iſt gebunden, hängt an der andern.

Continetur publica ſalus incolumitate unius hominis, nititur unius vita. *Az egéſz köz*

jó egy embernek életétül függ. Das Heil des gemeinen Weſens hänget, und ſteuert ſich auf dieſes einzigen Mannes Leben und Geſundheit.

Vita hominis corpore & ſpiritu continetur. *Az ember életét a' teſt, és lélek tartya*, Des Menſchen Leben beſtehet in Vereinigung, Zuſammenfugung der Seele und des Leibes.

Animo, & memoria quidpiam continere. *Valamit magában tartani, tudni, róla jól meg-emlékezni.* Im Herzen, Gemüthe, friſcher Gedächtniz etwas behalten.

4. Contineo me ab exemplis illis. *Tartóztatom magamat azoktúl a' példáktúl, nem hozom itt elő.* Ich enthalte mich von Erzählung jener Exempeln.

5. Belgium cum Gallia, *vel* Galliæ continens eſt. *Alsó német Orſzág határos Frantzia Orſzággal.* Niederland ſtoſſet an Frankreich.

Juga continentia, *Liv*, *Sok egy más mellett való hegyek.* Stäts aneinander hängende Gebürge.

Spiritu continenti. *Egy huzomban.* In einem Athem.

Meditatione contineri. *Hoſzſzas, ſokáig való gondolkodással.* Mit ſtättem Nachdenken, Nachſinnen.

CONTRAHO.

1. Contrahere ſe. *Meg huzni magát.* Sich enger einziehen, ſchwinden, einſchränken.

Contrahere crura. *Ovid. Lábait öſzve huzni.* Die Füſſe zuſammen ziehen.

Contrahere frontem. *Homlokát meg-ránczoſitani, Szomorúl, kedvetlenül tekinteni.* Die Stirne runzeln, ſaure Geſichte machen.

3. Contrahit animum muſica. *A' muſika meg-ſzomorittya az ember ſzivet.* Die Muſik machet ſchwermüthig.

Cave animum contrahas, aut dimittas. *Szomorít, vagy elvetett kedvű ne légy.* Sieh acht, daß du nicht kleinmüthig, noch zaghaft werdeſt; laſſe deinen Muth und Herz nicht ſinken.

Contrahere æs alienum. *Mástól pénzt költsön kérni.* Schulden machen. Rubiginem. *Plin. Meg-rosdásodni.* Roſtig werden. Morbum. *Meg-betegedni.* Krank werden, eine Krankheit bekommen, erben. Litem. *Pört.* Einen Gerichtshandel anfangen. Certamen. *Liv. Veſzekedést, hartzot inditani.* Streiten, ſchlagen. Inimicitias. *Quint. Gyűlölséget ſzerzeni.* In Feindſchaft gerathen, ſich ſelbſt andere zu Feinde machen.

Periculum contrahere. *Liv. Veſzedelembe esni.* Sich in Gefahr ſetzen. Damnum, cladem. *Liv. Kárba esni.* Schaden leiden. Amicitiam. *Barátságot vetni.* Freundſchaft machen.

Contrahere orationem. *A' beſzédet meg-kurtitani, röviditeni.* Die Rede abkürzen, kurz zuſammen ziehen.

Contrahere vela. *Öſzve huzni a' vitorlákot.* Die Segel einziehen. Metaphorice. *Valamiben alább hagyni.* Von einem Vorhaben abſtehen.

CONVENIO.

1. Convenire de re aliqua in aliquem locum. *Némelly dolog*

miatt

mian valamelly helyre öſzve gyülni. In einem Ort wegen Abhandlung einiger Sache zuſammen kommen.

Convenire aliquem, *vel* ad aliquem. *Valakihez menni, valakit meg-keresni, látogatni.* Einen beſuchen, ſich mit ihm unterreden.

Convenire debitorem, ſponſorem; eſt, illum non modo appellare, & quod debet; repoſcere, ſed etiam illum vocare in jus. *Az adóſt birák eleibe hini.* Heiſt nicht allein den Schuldner ankommen und zum Zahlen treiben, ſondern auch vors Gericht fordern.

2. Mihi cum illo convenit: inter nos, inter utrumque noſtrum. *Meg-egyezek vele, megalkuſzunk.* Wir zween ſtimmen übereins.

Hoc fratri mecum non convenit, *vel* non convenit mihi cum illo, de illa re. *Abban nem egyezek-meg a' bátyámmal.* Dieſen Punkt betreffend, komme ich mit meinem Bruder nicht übereins.

Convenire ſibi. *Álhatatosnak lenni, mindenkor egy aránt maradni.* Sich ſelber allezeit gleich unveränderlich ſeyn.

Facto conveni, ut cum &c. *Az alkalomban vagyon, hogy &c.* Man hat ſich miteinander vertragen, daß, ꝛc. In dem Vertrag iſt geſchloſſen worden, daß ꝛc.

Pax ita, *vel* in has conditiones convenerat. *Illy móddal köttetett a' békeſség, ollyan okon békéllettek-meg.* Der Friede iſt auf dieſe Bedingniſſe beſchloſſen worden.

Ex convento, *vel* ex convento aliquid agere, teneri, obligari. *Valamit az alkú ſzerént mivelni, tartozni, kötelesztetni valamire.* Durch Vertrag einem verpflichtet ſeyn.

De facto convenit. *Hogy az úgy történt, bizonyos dolog.* Daß dieſes geſchehen ſeye, iſt es richtig, eine richtige Sache.

Qui convenit dicere, &c. *Miképpen mondhatni, &c. mimódon illik mondani, &c.* Wie reimet es ſich zu ſagen daß ꝛc.

Tempus & locus convenit. *Liv. Az idöben, és ugyan azon helyen történt. Mindenek egyeznek, az idő és a' hely.* Es trift alles übereins, der Ort und die Zeit.

3. Non conveniunt hæc cum nuptiis. *Liv. Illetlenek ezek a' menyegzőbűz.* Dieſes reimet ſich nicht zur Hochzeit.

Ignoſcere illis te convenit. *Illik, hogy meg botsáſs nékiek.* Es iſt billig, es gezïemet ſich alſo, daß du ihnen verzeiheſt.

Calceus ad pedem apte, optime convenit. *Illik a' lábához a' bakants, tsizma.* Der Schuh ſtehet dem Fuß ganz eben, ſchicket ſich wohl darzu.

Convenire in manum, in poteſtatem, & mancipium viri, cui nubebat, dicta eſt mulier, quæ coemptionis uſu numebat apud Romanos; quo ritu; qui matrimonia contraxerant, conjuges bonorum omnium ita coiverant ſocietatem, ut alter alteri ſuus hæres ea cauſa factus eſſet. *Az aſzſzony a' férſinak kezébe, hatalma alá, és mint egy rabságába eſik, a' Romaiak*

ſzokás ſzerént. Das Weib kommet dem Mann zu, durch einen Heurathsvergleich.

In eum hæc contumelia convenit. *Ötet illeti ez a' gyalázat.* Dieſes Stich-Wort, Schmach, reimet ſich auf ihn, trift ihn.

CONVERTO.

1. Convertere aſpectum aliquo. *Valahová forditani ſzemeit.* Auf ein Ort ſehen. Os, oculos in aliquem. *Valakire el-bámúlva nézni.* Sein Angeſicht, und Augen gegen einen andern wenden, kehren.

2. Convertere ſe aliquo mente, & cogitatione. *Valamelly felé gondolkozni.* Auf ein Ding ſein Gemüth, und Gedanken wenden, ſeinen Sinn auf etwas richten, ſich auf etwas legen.

Cum me ad Ciceronem legendum converto. *Midön a' Cziczerónak olvasására reá adom magamat.* Da ich mich auf den Cicero berufe, den Cicero zu leſen wende.

Homines in admirationem convertere. *Liv. Az emberekkel tsudáltatni magát.* Sich bey der Welt, bey jederman hoch geachtet, verwunderlich machen.

Animos ad Dei cultum a vitæ pravitate convertere. *A' gonoſzságtúl az Iſteni tiſzteletre forditani, tériteni az emberek ſziveit, vagy a' vétkeseket.* Die Gemüther, die Seelen, die Sunder zu GOtt zu bekehren.

Convertere auxilium in perniciem. *A' ſegitséget maga veſzedelmére forditani.* Die geleiſtete Hülfe zu ſeinem Unheil und Verderben kehren.

Convertere crimen in laudem. *A' gonoſzságban ditsekedni, a' gonoſzságot ditséretre forditani.* Wegen eines Laſters wollen gelobet, geprieſen werden.

Converſa in crudelitatem clementia. *A' ſzelidség után kegyetlenségre fakatt, fordúlt.* Nachdem ſich ſeine Mildigkeit in Grauſamkeit verwandelte nachdem er aus einem milden und gütigen, ein grauſamer wüthender Menſch wurde.

Convertit mentes militum terror ſuppliciorum *Cæſ. A' katonákat meg-tartóztatta, más egyébre forditotta a' büntetésnek félelme.* Aus Furcht der Strafe haben ſich die Soldaten anders beſonnen, der eingejagte Schrecken hat ſie zu was anders gewitziget.

Ad alterius voluntatem, & nutum ſe totum convertere. *Magát egéſzen más akarattyára hagyni, ſzabni.* Sich nach eines andern Willen und Winken in allen Sachen ſchicken.

Converſus in fugam. *Liv. Szaladásra adta magát.* Nachdem er in die Flucht gejaget wurde.

Conveſus in belluam. *Oktalan állattá vált.* Zu einem wilden Thiere verwandelter Menſch.

Converſus in latinum græcus liber. *A' görög könyv deákra, vagy: deák nyelvre forditatott.* Ein Buch ſo aus dem griechiſchen in die lateiniſche Sprache überſetzt wurde.

Converſio, Cœlorum converſiones. *Az ég forgáſa.* Die Bewegung, Umwelzung des Himmels, des Geſtirns.

Men-

Menſium, annorumque converſiones. *Holnapoknak, és eſztendőknek folyása.* Die Aenderung, der Ausgang der Monate, der Jahre.

CORRIPIO.

1. Hominem corripi, ac ſuſpendi juſſit. *Azt az embert meg-fogatta, és fel-akaſztatta.* Er gab Befehl, man ſollte ihn beym Kopf nehmen, und henken, mit dem Strang aufreiben.

Corripere ſe repente in aliquem locum. *Ter. Plaut. Hamarjába valamelly helyre vonni magát.* In einen Ort eilends einfliehen.

Se, *vel* corpus a lecto corripere. *Az ágyból ki-ugrani.* Sich hurtig aus dem Bette machen, aufſtehen.

Corripere gradum. *Hor. Szaladni, ſietni.* Geſchwind gehen. Viam. *Virg. Utra indúlni.* Hurtig ſich auf den Weeg machen. Syllabam. *A' ſyllabát röviden mondani-ki.* Eine Sylbe kurz ausſprechen.

2. Corripere verbis aliquem. *Ovid. Valakit meg-dorgálni, meg-feddeni.* Einen ſtraffen, tadeln, Verweis geben.

Morbo corripi. *Cel. Betegségbe esni.* Krank werden, von Krankheit ergreiffen werden.

CREDO.

1. Credo, te credere. *Ter. Ugy vélem, hogy el-hiſzed.* Ich meine, daß du glaubeſt.

Nobis de Cæſare creditur. *A' mi Császár felől való beſzédünk hiteles.* Mir glaubet man, was ich von Cäſar ausſage.

Tuæ fidei credo. *Plaut. Te embersegedre bizom.* Ich glaube dir. Crede hoc meæ fidei. *Ter. Bizd azt reám.* Glaube mir. Me, credo, vinces. *Ironice. Hiſzem, te engem meg-fogſz győzni.* Gelt aber, du wirſt mich übertreffen.

2. Credere ſe alicui. *Magát valakire bizni, hagyni.* Sich ſelbſt einem andern anvertrauen.

Committere, & credere aliquid fidei, & poteſtati alicujus, omnia ei credere. *Valamit valaki hűségére, és hatalmára hagyni, mindent reá hagyni.* Sein ganzes Vertrauen auf einen ſetzen.

Hocne ſecretum tibi credam? *Ezt a' titkot mondgyam-é meg-néked?* Solle ich dir dieſe Heimlichkeit, geheime Sache vertrauen.

Suum animum, ſua conſilia mihi credidit. *Szive titkát, tanátsát nékem meg-jelentette.* Seine Gedanken, ſein Vorhaben, was er im Herzen hatte, hat er mir alles entdecket, vertrauet, eröfnet.

Pecuniam alicui credere. *Valakinél pénzt le-tenni.* Einem Geld leihen, oder zu behalten geben.

Nihil mihi jam creditur. *Plaut. Már ſemmi hitelem nintsen.* Ich gilt nichts mehr, hab allen Glauben, Kredit verlohren.

Libris arcam credere. *Hor. A' titkokat könyvekbe irni.* Seine geheime Sachen ſchriftlich verfaſſen.

Veritus ſe credere nocti. *Ov. Nem merészlet éjſzakának idején tovább menni.* Der Nacht wollte er nicht trauen.

CREO.

1. Deus creavit omnia. *Az Iſten teremtett mindeneket*, Gott hat alle Dinge erſchaffen.

2. Creare, procreare, gignere. *Teremteni, nevelni, nemzeni*. Erzeugen gebähren.

3. Creare magiſtratum. *Tiſztet válaſztani*. Eine Obrigkeit erwählen, einſetzen.

Creare alicui moleſtiam; faſtidium, periculum. *Valakinek alkalmatlanságot, unalmat, veſzedelmet ſzerezni*. Einem überläſtig, verdrüßlich ſeyn, ein Verdruß machen, in Gefahr bringen.

CUMULO.

1. Cumulare aurum. *Aranyat gyüjteni*. Geld zuſammen häufen, ſammeln, raſpeln.

2. Priora benefacta novis cumulare. *Az elöbbeni jó téteményeket ujjakkal ſzaporitani, nagyobbitani*. Zu den vorigen Gutthaten noch neuere und ferner hinzuſetzen.

Cmulare gaudium. *Livius*. *Nagyobbitani az örömet*, Die Freude vermehren.

Cnmulari gaudio. *Nagy örömbe lenni, máſtúl örömre inditani*, Mit Freude erfüllet ſeyn.

Cumulare ſibi invidiam. *Liv. Magát mindenekkel gyülöltetni*. Sich verhaßt machen.

Cumulare ſcelus ſcelere. *Tetten tenni a' vétket*. Ein Laſter über das andere begehen.

3. Cumulatus omni laude orator. *Nagy ditséretü Orátor*. Ein vollkommener, ausgemachter Redner, dem nichts in gehührenden Stücken mangelt.

Perfecta, & cumulata virtus. *El-végezett, és meg-állapodott virtus. Derék jó*. Eine vortrefliche, vollkommene Tugend, Tapferkeit.

CUPIO, ere.

Cupere aliquem. *Terent. Valakit kivánni, keresni*. Einen ſuchen, verlangen.

CuPit te videre, *vel* te conventum. *Plaut. Hozzád kivánmenni*. Er begehret dich zu ſehen, mit dir zu reden.

Cupere alicui, *vel* alicujus gratia. Cupere omnia alicujus cauſa, *idem eſt,: atque probe eſſe affectum in eum, bene ipſi cupere, eum diligere. Valaki javáért mindeneket meg-tselekedni, valaki javára igyekezni*. Einem alles Gutes vergönnen, einem wohl wollen, ihn ſehr lieben.

CURO.

1. Cura, provide, ne quid ei deſit. *Gondgyát viseld, hogy ſemmi hijjával ne légyen*. Gieb acht, trage Sorge, daß ihm nichts abgehe, mangle.

Curare inveniendum quidpiam. *Valamit meg-kereſtetni*. Etwas zu finden, einem an die Hand gehen.

Cura mihi pecuniam. *Szerezz pénzt nékem*. Verſchaffe mir Geld, ſiehe mir um Geld.

Non curat redire. *Eſzébe ſints, hogy viſzſza jöjön*. Er verlanget nicht zurück zu kehren.

Sat eſt, curabo, *vel* curabitur. *Plaut. Elégséges, leſzſzen gondom reá*. Iſt genug, iſt ſchon recht, laß mich ſorgen.

2. Reficere ſe & curare ſe, curare ſuum corpus cibo, & ſomno. *Magát, vagy maga*

tiſzt

teſlét itekkel és álommal megerőſiteni, vidámitani. Sich mit Ruhe und Speiſe erquicken, laben.

Curare ætatem ſuam. *Plaut.* Se moliter curare. *Ter.* Pelliculam. *Hor.* Cutem curare, *pro* laute vivere, indulgere genio. *Maga idejére vigyázni, magát gyönyörködtetni; gazdagon, kényesen élni.* Sich zärtlich pflegen, ſich ſtattlich halten, gutes Leben haben.

Curare ægrotos. *A' betegeket gyógyitani.* Den Kranken abwarten, heilen.

Curare vulnus. *A' ſebet bekötözni, gyógyitani.* Eine Wunde heilen, verbinden.

Curare prandium. *Ebédre gondot viselni, ebédet késziteni.* Das Mittagmahl zurichten.

Curare Rempublicam. *A' köz jón igyekezni, reá nagy gondot viselni.* Des gemeinen Weſens Sorge tragen, daſſelbe verwalten.

D.

DAMNO.

1. Damnavit illum Majeſtatis, *vel* de Majeſtate. *A' fejedelem ellen tett vétekért ſententziáſzta, itélte-meg őtet.* Wegen des Laſters der beleidigten Majeſtät, hat er ihn verurtheilet.

Damnatus eſt capite. *A' halálra, a' feje veſzitésére itéltetett, ſententziáſztatott.* Man hat ihn zum Schwerd, enthauptet zu werden, ꝛc. verurtheilet.

2. Stultitiæ damnare aliquem. *Valakit bolondnak mondani, állitani.* Er tadelt ihn wegen ſeiner Thorheit, Unverſtand.

3. Damnari voti, *vel* voto; Reum eſſe voti, *A' fogadás bétellyeſitésére kénſzeriteni.* Wegen gethanes Gelübdes etwas zu thun ſchuldig ſeyn.

DEBEO.

1. Debere alicui pecuniam. *Valakinek pénzzel tartozni.* Einem Geld ſchuldig ſeyn.

Debet animam. *Ter.* *Többel adós, mint ſem hogy minden jóſzágával fel-érje; vagy: az élete-is belé van kötve az adósságba.* Er iſt mehr ſchuldig, als er hat.

2. Debere alicui gratiam, beneficium ſummum, omnia, & animum. *Valakinek az ő jó téteményiért minden jóval, és hálá-adáſſal tartozni. Minden tehetsége ſzerént az hálá-adásra köteleztetni.* Einem wegen einer Gutthat, Gnade, ſein ganzes Vermögen ſchuldig, verpflichtet ſeyn, zu danken haben.

Id, quod petis, tibi diutius debere non poſſum, *id eſt: tibi dandum eſſe omnino judico. A' mit kérſz, tovább néked meg-nem tagadhatom, ideje van már, hogy meg-tegyem néked, végbe vigyem, a' mire köteleztetem.* Was du begehreſt, kann ich dir länger nicht abſchlagen, es iſt Zeit richtig zu machen, was ich dir ſchuldig bin.

Libellus hic juventuti noſtræ deberi non poteſt. *Ezen könyvetskét meg-nem tarthatom, hogy az ifjúság haſznára ki* ne

ne botsáſſam, tovább nem lehet az ifjúságot a' könyvetskétűl meg-foſztani. Dieſes Büchlein kann ich nicht verhalten, ich muß es der lieben Jugend verehren.

Multis magnopere debeo. *Sokaknak ſokkal tartozom, igen nagy kötelességim vannak.* Ihrer vielen bin ich doch verpflichtet, habe ihnen um viel zu daken.

Omnia tua cauſa debeo. *Te éretted mindenre köteles vagyok, ſemmi ollyaſt el-nem mulatok, a' mellyel te hozzád a' ſzeretetemet meg-mutathatom.* Dir zu Liebe kann ich nichts unterlaſſen, ich bin dir alles zu thun ſchuldig.

Illius cauſa omnia, tum cupio, tum me hercule etiam debeo. *Ő érette mindenre köteles vagyok, és az ő kedvéért mindent meg-is tselekſzem.* Ihm bin ich ja alles ſchuldig, will auch ihm zu Liebe an mir nichts ermangeln laſſen.

Velle debere alicui. *Valaki adóſſá akarni lenni; vagy valakihez köteleztetni kivánni.* Einem wollen verpflichtet ſeyn.

Ingenui animi eſt, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere. *Nemes termé-ſzet, avagy erköltsnek bizonyos jele, ha ahoz ujonnan. és többel akarja valaki köteleztetni magát, a' kitűl már ſok jó-téteményt vett, és a' kinek már igen ſokkal tartózik.* Es iſt ein Kennzeichen eines rechtſchaffenen Gemühts, dem jenigen von neuem wollen verpflichtet ſeyn, dem man ſchon voran viel ſchuldig iſt.

DEBILITO.

1. Me dolor debilitat, includitque vocem. *A' fájdalom el-veſzi erőmet, és a' keserűség miatt nem ſzólhatok, a' fájdalom, és keserűség erőtlené, és némává téſzen.* Der Schmerzen macht mich Kraft-und Redloß, von Schmerzen bin ich matt, und ſchwach; der Schmerzen läßt mich nicht reden.

2. Nulla eſt tanta vis, quæ non ferro debilitari, frangique poſſit. *Semmi olly erő, olly hatalom nintsen, a' melly tsak ugyan utoljára a' fegyvernek meg-nem adná magát, a' melly győzhetetlen volna.* Es iſt kein Gewalt ſo groß, welche letztlich den Waffen nicht unterliegen müſſe.

Frangi. & debilitari moleſtia non oportet. *Nem kell azért a' fájdalomnak, a' búsúlásnak magát néki ereſzteni. Nem kell magát a' fájdalommal, búval fogyatni.* Man muß darum den Schmerzen nicht unterliegen.

Debilitare, frangere, reprimere audaciam improborum. *A' gonoſz emberek vakmerőségét, roſzra való hanyatlását meg-gátolni, viſzſza vonni.* Der gottloſen Menſchen Vermeſſenheit, Verwegenheit, Frevel zurück halten, bändigen, unterdrücken.

Animo debilitatus. *Meg-tsüggedett, lankadtt ſzivű.* Dem das Herz entfallen, geſunken iſt.

DECEDO.

1. Decedere aliquo loco. *Valami helyrűl el-menni, elébb-állani.* Von einem Ort weg gehen.

De-

Decedere alicui de via, de ſemita. *Valaki elött az útból ki-állani*, *útat adni*. Einem aus dem Wege gehen, weichen.

Decedere alicui, *quem ſcilicet deteſtamur*, & *abominamur*. *Valakit el-kerülni*, *elmenni elöle*, *tudni-illik*, *gyülölségböl*. Einen fliehen, meiden, nämlich aus Haß und Widerwillen.

2. Decedere alicui, *honoris ergo eſt*, *potiores ei partes deferre*. *Valakinek méltóbb helyet engedni*, *tiſztelet okáért valaki elött ki-állani*. Einem den Vorzug geben, Ehre halber ausweichen.

Deceſſit, *vel* de vita, e vita deceſſit, exceſſit e vivis. *Kimúlt a' világból*, *meg-hólt*. Er iſt verſchieden, geſtorben.

Decedere *ſine adjuncto*, *vel* decedere provincia, de provincia. *Tiſztét le-tenni*, *valamelly tartomány kormányozását el-végezni*; *le-tenni*. Seine Verwaltung abtreten. Accedere ad provinciam. *A' tiſzteſségre*, *igazgatásra menni*, *azt fel-vállalni*. Heißet das Widerſpiel.

Decedere de poſſeſſione, de ſuis bonis omnibus. *Maga minden jóſzágából ki-menni*, *azt másnak engedni*, *más birodalma alá adni*. Seine Güter einem andern einräumen, überlaſſen, abtreten.

Decedere de ſententia, de opinione, de ſuo more, de inſtituto, de conſilio, de decreto. *A' maga ſzándékát*, *vélekedését*, *bé-vett ſzokását*, *tanátsát*, *végezését el-hagyni*, *félben hagyni*, *azokról el-állani*. Sein Verhaben, Meinung, Gebrauch, Gewohnheit, Vorſatz, &c. ändern, davon abweichen.

Decedere de officio. *Tiſztit*, *hivatallyát roſzſzúl viſelni*. In ſeinem Amts, Verrichtung ſich nicht recht ſchicken, davon ſchreiten.

Decedere fide. *Liv. Hitét el-hagyni*, *ſzavát meg-nem tartani*. Sein Wort nicht halten.

Quantumcunque virium Cæſari deceſſiſſet, ſuo id acceſſurum regno dicebat, *Liv. Elejekbe tette*, *hogy a' mennyire erötleníteni*, *és veſzteni fog Cæſar*, *ugyan annyival fog ö eröſiteni*; *vagy*: *hogy a' Cæſar ſzerentsétlenſége*, *és veſzte az ö ſzerentséje*, *es elömenetele fog lenni*. Er gab vor, das Cäſars Abnehmen werde ſeines Reiches Zunehmen ſeyn.

De ſumma nihil decedet, *Meg-léſzen egéſzen a' ſumma*, *egy pénz hijával ſem leſz*. Man wird von der Summe nichts abziehen.

Decedunt vires, *Liv. El-veſz*, *fogy az eröm*. Die Kräfte zerrinnen, vergehen, ſchmälern ſich.

Nihil decedit periculi de cauſa ejus. *Semmivel ſem könnyebbedik az ö dolga*, *olly veſzedelemben forog*, *mint ennek elötte*. Sein Handel ſtehet in eben ſo großer Gefahr, als zuvor.

Deceſſus, deceſſio a vita. *A' világból való ki-múlás*, *ki-menetel*. Der tödtliche Abtritt, das Hinſcheiden.

Horum bonorum acceſſione melior vita non fit; neque deceſſione pejor. *Ezen jóknak jé-*

jelenlétével- vagy fogyatkozásával ſe jobb, ſe roſzſzabb nem léſz az ember. Dieſe Güter beſitzen, oder nicht beſitzen, machet keinen beſſer, oder ſchlimmer.

Deceſſor. *Tiſztibŭl ki-állott, vagy, a' ki előttem tiſzt vŏlt,* Verfahrer.

DECERNO.

1. Nequeo ſatis decernere. Ter. *Nem tudom elegendŏ képpen magamban el-végezni.* Ich kann mich nicht entſchlieſſen, ich weiß nicht, was ich davon halten ſolle.

2. Decrevi, vel decretum mihi eſt. *Én magamban el-végeztem, fel-tettem magamban.* Bin entſchloſſen, habe mir vorgenommen.

3. Armis, ferro, ſuo capite decernere de re aliqua. *Arra jŏnni, hogy fegyverrel, élete veſzedelmével vállyék-el a' dolog meg-vivni; meg-hartzolni valamelly dologért.* Mit der Fauſt, Waffen, mit Leib-und Lebens-Gefahr einen Streit-Handel entſcheiden.

Decernere ſecundum aliquem. *Valaki javára itélni, mondani-ki a' ſententziát.* Einem zu n beſten den Ausſpruch geben; die Sentenz ergehen laſſen.

Decernere ſupplicationem. *Valamelly közönséges könyörgéſt rendelni-el.* Ein allgemeines Gebeth verordnen.

4. Alicui decernere triumphum, honorem, ſtatuam de communi ſententia. *A' közönséges végezés ſzerént valakinek gyŭzedelmi pompát, nagy tiſzteſséget, emlékezetre való oſzlopot rendelni-el.* Aus allgemeiner Bewilligung einem Triumph, Sieg-Gepränge, eine öffentliche Ehre, und Ehren-Bildniß einem verordnen.

DECERPO.

1. Decerpere pomum, florem, &c. *Almát, vagy virágot ſzakaſztani-le.* Einen Apfel, Blumen, 2c. abbrechen.

2. Quem ex ea re fructum decerperes. *Mitsoda haſznot fogſz abbŏl a' dologbŭl venni.* Was für einen groſſen Nutzen wirſt du zum beſten bekommen.

Nihil ſibi ex iſta laude miles decerpet. *Ebbŭl a' ditséretbŭl ſemmit ſem veſznek magoknak a' katonák, nints réſzek ebben a' ditséretben.* Dem gemeinen Soldaten kommet von dieſer Ehre nichts zu.

Ne quid jocus de hominis gravitate decerperet. *Ne talámtán az ő betsŭllete, tekéntete a' tréfálódáſſal meg-kiſſebbitetnék máſok elŏtt.* Damit ſeine Ernſthaftigkeit durch die Scherzreden nicht geſchmälert würde.

DECIDO, *a Cædo.*

1. Decidere. *Le-metſzeni.* Abhauen.

Decidere caput. *Vellei. Fejét venni, el-vágni a' nyakát.* Den Kopf abſchlagen, herunter hauen.

2. Decidere dicitur, qui arbitrio controverſiam dirimit. *A' pörlekedéſt az útólsó ſententziának ki-mondásával el-végezni.* Mit dem letzten Ausſpruch den Streithandel entſcheiden.

Decidere quæſtionem. *Papin. A' kérdéſt el-igazitani.* Eine

Streitſrage erörtern, entſcheiden.

Decidere damnum. *Ulpian. Fel-vetni, meg-betsűlni, hogy mennyire megyen a' kár.* Den Schaden beſtimmen entſcheiden.

3. Decidere, deciſionem facere, tranſigere cum adverſario de aliquo negotio. *Az ellenkező réſzſzel valamelly dologról meg-egyezni, meg-békélni, az ütközött dolgot jól végezni.* Mit ſeinem Gegentheil wegen einer Sache einen Vergleich treffen, ſich vergleichen.

Decidere prælio, cum aliquo decidere. *Valamelly pőrlekedéſt fegyverrel végezni-el.* Eine Streitigkeit mit dem Schwerd ausmachen.

Decidere pro libertate. *Sen. A' ſzabadság meg-tartására frigyet ütni, meg-békélleni.* Seine Freyheit zu erhalten, einen Vertrag machen, ſich vergleichen.

Decidere ſingula jugera ternis modiis. *Minden hóld ſzántó földet három ſzapura, köbölre betsűlni, taxálni, ſatzoltatni.* Ein jedes Joch-Feld auf drey Pfund ſchätzen, tariren.

Deciſæ res, deciſa negotia. *Hor. El-végzett, el-igazodott, bé-fejezett dolgok.* Geendigte, ausgemachte, beygelegte Händel.

DECLINO.

1. Loco, a loco declinare, movere ſe. *Valamelly helyrűl el-menni, el-térni.* Von einem Orte abweichen, weg gehen.

Declinare de via *Cic.* Declinare ſe extra viam. *Plaut. Félre térni, az útat el-vēteni, el-hagyni.* Von der Straſſe abweichen, auf die Seite gehen, des Wegs verfehlen, abſchreiten.

Declinare ictum. *Liv. El-hajlani az ütés, vagy vágás elől; attól magát meg-óltalmazni, vagy: az ütés, vagy vágás elől el-állani, el-ugrani.* Dem Streich entgehen, einem Streich entweichen.

2. Declinare, detrectare certamen. *Liv. Nem akarni megütközni, kerűlni a' hartzot.* Die angebothene Schlacht nicht annehmen, ausſchlagen.

Declinare vitia, *vel* a vitiis. *A' vétkeket el-kerűlni.* Die Laſter meiden.

Declinare, deflectere a propoſito. *A' fel-tett ſzándékát el-hagyni, arról el-állani.* Von ſeinem Vorhaben abweichen. Ab religione officii. *Tiſztében ſzentűl, és kötelesſége ſzerént el-nem járni.* Von ſeiner Pflicht und ſchuldigen Amt abſchreiten. De ſtatu. *Változni, állhatatlannak lenni.* Veränderlich, unbeſtändig ſeyn.

DECOQUO.

1. Pruina fruges exurit, decoquit. *A' bőharmat, vagy hideg meg-veſzi a' gyümöltsöket.* Der Reif dörret aus, verbrennet die Früchte.

2. Decoquere, *eſt* rem ſuam, bona omnia ſua malis rationibus peſſumdare, penitus conficere, dilapidare. *A' maga jóſzágát, javait el-tékozlani, meg-emeſzteni, el-veſztegetni.* Sein Haab, und Gut verſchwenden, verpraſſen, verzehren.

Decoquere creditoribus, *eſt* dolo

dolo malo in re credita, fidem eis fallere. *Az adoſságot el-bazudni; meg-nem fizetni*, Banquerot machen.

Res domino decoquit. *Col. Valamelly mező, jóſzág, ſzántó föld, a' melly ſemmi haſznot nem hajt az urának, sőtt még a' költségnek ſem felelmeg.* Ein Gut, Feld, Acker. ꝛc. welches ſeinem Herrn keine Früchte trägt.

D E D O.

1. Dedere ſe hoſti. *Plaut. Cæſ. Magát meg-adni.* Sich dem Feind ergeben.

Dedo me tibi. *Ter. Te reád hagyom 's bizom magamat.* Ich untergebe mich dir, unter deinen Schutz und Schirm.

2. Dedere ſe lamentis, lachrymisque. *Néki ereſzteni magát a' ſiralmas panaſzolkodásnak, ſiránkozásnak.* Sich dem Jammern und Weinen ergeben

Dedere ſe languori & deſidiæ. *A' tunyaságra; reſtségre adni, vetni magát.* Träge, faul, nachläßig werden.

Dedere ſe libidinibus. *A' fajtalanságra, bujaságra adni magát, azt keresni, követni.* Der Wolluſt ſich ergeben.

Dedere ſeipſum neci. *Virg. Önnön magát meg-ölni, elveſzteni.* Sich ſelbſt umbringen, ermorden.

Dedere aures ſuas Poetis. *Öröm-ſt hallani a' Poetákat,* Die Poeten gern anhören.

Dedere ſe ad ſcribendum. *Irásra adni magát.* Sich auf Bücherſchreiben verlegen.

5. Dedita opera. *Szántſzándékból, kiváltképpen való ſzorgalmatoſsággal.* Bedachtſamer Weiſe, mit allem Fleiß, mit ſonderbarem Bedenken.

Dedititius. *Meg-hódolt, valaki hatalma alá önként adatott.* Der ſich unter eines andern Schutz, und Gewalt hat ergeben.

D E D U C O.

1. Deducere aliquem. *Valakit betsületnek okáért késérni.* Einen Ehre halber begleiten.

Deducere, ſponſam, diſcipulum, (cum primum adducuntur, illa marito, hic præceptori.) *A' meny aſzſzonyt a' vőlegény házába vinni, az ifjiat az iskolába fel-adni.* Die Braut dem Bräutigam in das Haus einführen; den Studenten, Schüler, ſeinem Lehrer vorführen.

Deducere illum in viam. *Valakit az igaz útra igazitani, hozni.* Einen auf die rechte Straſſe bringen, den rechten Weg weiſen.

Deducere rivum in prata. *Virg. A' vizet a' mezőkre folytatni.* Den Bach auf die Wieſen leiten.

Deducere præſidia ex oppidis. *A' ſegedelemre való vitézi ſeregeket az városokból ki-vinni.* Die Beſatzung aus den Städten heraus führen.

Coloniam deducere, eſt, præfectum eſſe civibus Romanis educendis ad oppidum incolendum & familiam ibi conſtituendam. *Valamelly helyet vagy várost új lakó néppel meg-ſzállani, valahová új lakó embereket telepiteni.* Ein Ort, oder Stadt mit Volk, mit neuer Burgerſchaft beſetzen.

Ducere naves, vel deducere naves ad aquam. *A' hajókat*

néki ereſzteni a' ziznek, a' tengernek, vagy bé-ereſzteni a' vizbe, tengerbe. Die Schiffe in das Waſſer, in das Meer bringen. Subducere naves. *Viſzſza vonni, nem ereſzteni-bé a' hajókat.* Heißt das Widerſpiel.

2. Subducere in pecuniariis rationibus, *eſt*, detrahere quidpiam ex aliqua ſumma. *Valamit a' ſummából el-vonni:* In der Rechnung von der Summe abziehen.

Addendo, deducendoque videre, quæ reliqui ſumma fiat. *Az additio, és ſubtractio által fel-vetni, fel-ſzámlálni. mi marad hátra, mitsoda ſzám jő-ki.* Durch das Addiren, und Subtrahiren ausſprechen, was überbleibt.

Dejicere; dejicere aliquem de fundo. *Valakit valamelly mezei jóſzágának birodalmából fundusából ki-ejteni.* Einen von Beſitzung eines liegenden Guts oder Grund verſtoſſen.

Deducere illum a prava mente, a pravitate animi. *Valakit a' gonoſzságról el-tanitani, valakivel a' gonoſz ſzándékát elhagyatni.* Einen vom Böſen abhalten, von einem böſen Vorhaben abwenden. Ab errore. *Valaki a' tévellygésből kivezetni.* Einem ſeinen Irrthum zeigen und benehmen. A metu. *Valakit meg-bátoritani.* Tröſten. A triſtitia. *Valaki ſzomorúságát el-űzni, ötet meg-vigaſztalni.* Die Traurigkeit benehmen.

Rem huc deduxi, deducta eo res eſt mea opera, in eum locum res deducta eſt; ut, &c. *Arra vetettem, hoztam a' dolgot; hogy, 's a' t.* Ich habe die Sache ſo weit gebracht; man hat es dahin gebracht, daß, ꝛc.

Ad agnatos, & gentiles eſt deducendus. *Varr.* (*id eſt*, mente captus eſt, atque adeo minime idoneus, qui ſuæ ſit tutelæ, ideoque agnatorum, *hoc eſt*, propinquorum, & parentum tutelis committendus. *Ő meg-bolondúlt, el-veſzett az eſze, azért az attyafiaihoz kell vinni, hogy reá gondot viſeljenek.* Er iſt vom Verſtand, von Sinnen kommen, darum muß man ihn zu ſeinen Befreundten führen, um ſeiner Sorge zu tragen.

DEFENDO.

1. Defendere aliquem a periculo, contra inimicos; ejus caput, famam, fortunas, dignitatem, vitam, injuriam ab illo defendere, propulſare. *Valakit a' veſzedelemtől meg-tartani? meg-őrizni, az ellenségek ellen meg-óltalmazni, vagy valakitől olly veſzedelmet, a' mellyben az ő betsűlete, jóſzága, tiſztetete, és élete forog, távoztatni-el, valakit az erőſzak és törvénytelenség ellen óltalmazni.* Einen beſchützen vor Gefahr: wider ſeine Feinde vertheidigen; beſchirmen vor der Gefahr, in welche ſein Leben, Ehre, Haab, und Gut gerathen war; die Gewaltthätigkeit und Unrecht von einem abhalten.

Vi vim allatam defendere. *Erőt erőnek ellene vetni.* Gewalt mit Gewalt vertreiben.

2. Defendere ſolem, ardorem, frigus, hyemen, cæteraque noxia; *id eſt:* arcere, prohibere, propulſare, avertere.

A'

A' nap sütésétül, nagy hévségtül, hidegtül, és más e' féle ellenkező dolgoktúl magát óltalmazni. Wider Sonnenſchein, Hitze, Kälte und anders dergleichen ſich bewahren, verſehen.

Uva veſtita pampinis nimios ſolis defendit ardores. *A' ſzöllő levelek ſzép árnyékba tartyák a' gerezdeket, á' ſzöllőt.* Die Rebenblätter ſchützen die Trauben vor der Sonnenhitze.

Herba hæc veſtes a tineis defendit. *Plin. Ez a' fü igen haſznos a' moly ellen, le-üzi a' köntösökrül a' molyt.* Dieſes Kräutlein iſt gut wider die Schaben, es vertreibet ſie von den Kleidern.

3. Illud recte factum eſſe defendo; *id eſt:* aſſero, contendo. *Én azt állitom, hogy azon dolog jól, helyesen történt.* Ich will es behaupten, daß es recht gehandelt ſey.

DEFERO.

1. Dotem deferre viro uxor dicitur. *A' meny-aſzſzony ſzokott jegy marhát vagy jegy jóſzágot adni az urának, vagy: magával vinni az Ura házába.* Das Weib bringet ihrem Mann das Heurathgut, Morgengaabe zu.

Deferri in præceps. *Liv. Valahonnan le-hengeredni, le-esni valami helyrül.* Geſtürzet werden, oder dazu angetrieben werden.

Mandata alicujus, *vel* ab aliquo deferre ad alterum. *Valaki parantsolattyát valakinek meg-jelenteni, ki-tenni.* Eines Befehl mündlich überbringen, Bothſchaft ausrichten.

Deferre cauſam ad patronum. *A' panaſzſzát, vagy pörbe esendő dolgát a' Prókátor elött ki-tenni, reá hizni.* Einen Rechtshandel bey einem Advokaten, Fürſprecher, vorbringen, vortragen.

2. Deferre querelas ad aliquem. *Valakinél panaſzt tenni, valakinek panaſzolkodni.* Bey einem klagen, ſeine Klage bey einem vorbringen, ablegen.

Deferre illi primas. *Ötet legnagyobbra betsülni, mások elött tiſztelni.* Einem die erſte Stelle geben, für den Vornehmſten halten.

Deferre opinionem eligendi. *A' válaſztáſt néki engedi, valakit válaſztani hagyni akarattya ſzerént.* Die Wahl geben, einen erwählen laſſen.

Deferre honorem, triumphum, regnum alicui, *vel* ad aliquem. *Tiſztességet, betsületes tenni valakinek, győzedelmi pompát engedni, valakit királlyá válaſztani.* Eine Würde, Ehre, Triumph, Krone, oder Königreich, ꝛc. einem antragen.

Non deferuntur hæc bona dormientibus. *Ezen jók nem az aluvás, és tunyaság által nyerettetnek-el.* Solche Güter werden durch Schlaffen nicht zu wege gebracht.

3. Deferre, & polliceri alicui ſtudium ſuum, & laborem, auctoritatem, gratiam, copias, opes ad aliquod negotium conficiendum. *Valakinek ſzolgálattyát, másoknál való tekéntetét, grátziáját és minden tehetségét valamelly dolog végbevitelére ajánlani.* Einem zu etwas ſeinen Fleiß, Bemühung

bung, Anſehen, Gunſt, all ſein Vermögen anerbieten, antragen.

4. Deferre aliquem, nomen alicujus de quopiam crimine, *vel* crimen illius deferre ad judicem. *Valakit a' Birónak valamelly gonoſzságról bé-vádolni.* Einen beym Richter wegen eines Laſters angeben, anklagen.

DEFERVEO, ſeu DEFERVESCO.

1. Aqua defervuit. *Meg-hűlt a' viz.* Das Waſſer iſt erkaltet.

2. Defervuit adoleſcentia. *Ter. Az Az ifjú vér meg-tsendeſedett.* Sein junger Muth hat nachgegeben.

Cum defervuiſſet ira. *Midőn meg-ſzűnt, le-tsillapodott vólna a' haragja.* Da der Zorn vergangen war.

Illorum erga me ſtudia deferveſcunt. *Ők nem annyira vannak már hozzám, mint annek előtte, nem annyira kedvellenek, beſűlnek.* Ihre gute Zuneigung gegen mich iſt erkaltet, nimmt ab; ſie lieben, ehren mich nicht mehr alſo, wie zuvor.

DEFICIO.

Deficio, (abſolute, & ſine adjuncto) aut deficior. *El-ſzakad az erőm, el-fogyok.* Ich werde ohnmächtig, es gehet mir ein Ohnmacht zu.

Animo deficior, *vel* animus me deficit. *Meg-tsüggedek, elvéſz a' kedvem, 's bátorságom.* Das Herz ſinket mir, ich verliere das Herz, den Muth.

Vox, viresque me; *vel* mihi deficiunt. *El-áll a' ſzavam, 's el-ſzakad az erőm, ſe ſzavam, ſe erőm nintsen.* Es mangelt mir an der Stimme, und Kräften, ſie nehmen mir ab, ich habe keine Stimme, und keine Kräfte mehr.

Luna deficit, & extinguitur, *vel* deficitur lumine. *Fogy az hóld, el-veſzti a' világoſſágát, bé-homályoſodik.* Der Mond wird verfinſtert; es begiebt ſich eine Finſterniß an dem Monde.

2. Deficit illum prudentia. *Kevés okoſſággal bir, oktalan.* Er hat wenig Witz, Klugheit; es mangelt ihm an Verſtand.

Mulier hæc abundat audacia, conſilio, & ratione deficitur. *Ez az aſzſzony bátor ugyan; és vakmerő, de ſemmi tanátsal, és okoſſággal nem bir.* So keck und vermeſſen dieſes Weib iſt, ſo unbeſonnen, und unverſtändig iſt es.

Dolor me non deficit. *Én ſoha ſem vagyok valami bú, és fájdalom nélkül, a' bánat ſoha ſem hágy-el.* Ich bin niemals ohne Schmerzen, er verlaſſet mich nicht, iſt mir allzeit wehe.

3. Deficere, deſciſcere ab aliquo ad alium. *Valakitől elpártolni, 's más mellé állani, valakitől el-állani, és más réſzére menni.* Eines Parthey verlaſſen, und des andern ſeine annehmen; von einem abtreten, und zum andern beyfallen.

Deficere, deſciſcere a ſeipſe. *Magával ellenkezni, ſzándékában nem maradni, meg-változni, nem lenni az, a' ki vólt.* Von ſeiner Art ſchlagen, ſich ſelber ganz ungleich ſeyn, nicht mehr ſeyn, der man war,

Deficere, deſciſcere a virtute priſtina, dignitate ſua. *A' régi vitézségében, jóságában alább hagyni, méltóságát el-hagyni.* Von der alten Tapferkeit, Tugend, Anſehen, abweichen, entfallen.

Defecta ſenior arbor. *Colum. Vén rodhatt fa*, Vor Alter verdorbener, verfaulter Baum.

D E F I G O.

Defigere aliquid terræ, *vel* in terram. *Valamit bé-ütni a' földbe, vagy öltetni valamit, vagy le-ſzegezni a' földre.* In die Erde ſchlagen, pflanzen, ſtecken.

Defigere cultrum in corde. *Liv. A' kést a' ſzivébe ütni.* Das Meſſer in das Herz ſtoſſen.

Defigere quidpiam in animo, *vel* in animum ſuum, rem vehementius imprimere, altiusque infigere. *Valamit elméjébe ſzedni, vagy méllyen a' ſzivébe, 's elméjébe botsátani, igen jól fel jegyezni.* Etwas in das Herz, Sinn, Gemüth, tief eindrucken.

Animum, mentem, cogitationem in aliquo, *vel* in aliquid defigere. *Valamiről igen gyakran gondolkozni, elméjét és kedvét tsak arra adni, azon tartani.* An ein Ding gar oft denken, ſeine Gedanken daran heften.

In eo mentem, orationemque defixit. *Ő ſe nem beſzél, ſe nem gondolkozik más dologrúl, hanem tsak erről.* Er denket, und redet von nichts anders, als von dieſem Dinge.

2. Curas in Reipub- ſalute defigere. *Minden gondját a' köz jóra adni, vetni.* Alle Sorge anwenden, und anſpannen, allein dem gemeinen Weſen zum beſten.

3. Aliquam rem in mentibus, atque oculis omnium defigere. *Valamelly dolgot mindenek ſzeme eleibe terjeſzteni, ki-világoſitani, ki-hirdetni.* Eine Sache jedermann vor Augen legen.

4. Defigere quempiam, *vel* alicujus animum, *eſt* eum attonitum, & hærentem reddere. *Valakit meg-rémiteni, el-rettenteni; el-bámitani.* Einen zu verwundern, ſich zu entſetzen bewegen; ſtark einnehmen, verzucken.

Stupor omnes admiratione rei defixit. *Liv. El-bámúltak rajta.* Jedermann entſetzte ſich, erſtaunte vor Verwunderung.

Illos pavor rei admiratione defixerat. *Az félelem, és álmélkodás miatt el-rémültek vala.* Sie erſtauneten vor Schrecken, und Verwunderung.

Aliquid intueri, atque in eo defixum eſſe. *Szüntelen nézni, ſzemléni valamit, a' ſzemeit onnan el-nem forditani.* Die Augen auf etwas unverruckt halten, nie davon abwenden, als wenn es einer wollte durchſehen.

D E F I N I O.

1. Definire, concludere orationem. *Bé fejezni, el-végezni a' beſzédet.* Eine Rede, Diskurs endigen, beſchlieſſen.

2. Definire diem. *Cæſ. Napot adni, vagy rendelni.* Den Tag benennen, beſtimmen.

Definire alicui? quid faciat. *Eleibe adni, mit mivellyen.* Einem vorſchreiben, was er zu thun, zu verrichten habe.

Mala

Mala dolore, bona voluptate definiunt. *A' roſzſzat a' fájdalomban a' jót a' gyönyörködésben állittyák, tsak azt tartyák roſznak, a' mi fájdalmas, és a' teſtel ellenkező; és azt jónak, a' mi a' teſtet gyönyörködteti.* Das Ue el ſetzen ſie in den Schmerzen, die Glückſeligkeit in Wolluſt.

Definitum eſt, conſtitutum eſt. *El-van rendelve, végezve.* Es iſt ſchon ausgemacht, beſtimmt.

DEFLAGRO.

1. Deflagrare; *eſt*, flammis ardentibus abſumi. *Meg-égni, tűz által meg-eméſztődni.* Mit Feuer verzehret, abgebrennet, durch Brunſt eingeäſchert werden.

Ictu fulminis deflagravit Phaeton. *A' ménkő ütés által eméſztődött, és éget-meg Phaeton.* Phaeton iſt von einem Donnerſtreiche verbrannt worden.

2. Deflagrare; *eſt etiam* deferveſcere. *Liv. Meg-tsendeſedni, le-tsitlapodni.* Erlöſchen.

Iræ veſtræ deflagrabunt. *Liv. Meg-fogtok engeſztelődni, a' ti haragotok el fog múlni.* Euer Zorn wird euch ſchon vergehen.

DEFLECTO.

1. Ex itinere deflectere ad aliquem. *Az útrol valakihez bé-térni.* Von der Reiſe ſich zu einem begeben, ihn zu beſuchen.

2. Deflexit de via conſuetudo, *vel* de ſpatio, curriculoque mos ille deflexit. *Meg-változott az a' ſzokás.* Dieſer Gebrauch iſt abgekommen.

Syn. Ort. Gum Flor. Lat.

A virtute deflectere. *Le-hagyni a' jóban, el-állani a' jóságos tselekedetekről.* Von der Tugen abweichen, ſie verlaſſen.

Redeat illuc, unde deflexit; digreſſa eſt oratio. *A' fel-tett tzélomhoz, a' mellytől egy kevéſſé el-távoztam, viſzſza forditom beſzédemet.* Laßt uns zu unſerm Vorhaben, von dem wir im Reden abgewiechen haben, wieder ſchreiten.

DEFLORO.

Deflorare, *eſt*, cujuspiam rei clariorem dignitatem, & ſplendorem, ac veluti cremorem decerpere: delibare. *Virágát le-ſzedni, valamelly dolognak bőtsét, méltóságát el-veſzteni, el-venni, ſemmire-kellővé tenni.* Entblühen, einem Dinge den Sch in, den Glanz, das Anſehen, das beſte davon benehmen.

Caſu illo gloria victoriæ deflorata eſt. *Liv. Azon történet, vagy véletlen eſet miatt minden nyereségünknek nyaka ſzakatt, azon eſet a' nyereséget nem kevéſſé meg-gátolta.* Dieſer Fall hat den Sieg nicht wenig geſchärdet, einen Abruch an der Tapferkeit gethan.

DEFLUO.

1. Aqua defluit. *A' víz le-foly.* Das Waſſer fließet, rinnet hinunter.

Coronæ defluunt. *Meg-fonnyadnak a' koſzorúk.* Die Kränze verfallen, werwelken.

Veſtis defluens ad pedes. *Bokáig érő köntös.* Ein Kleid, ſo einem bis auf die Verſen herunter hängt.

Capillus ei defluit. *Plin. Hull a' haja.* Die Haare fallen ihm aus.

2. Color ei defluxerat, *Egéſzſzen el-változott vala ſzinében, el-veſztette vala ſzépségét.* Seine Farbe hat ſich gänzlich verändert.

Multi defluxere ex ejus amicitia. *Sokan el hatták az ô barátságát.* Viele ſeiner Freunde haben ihn verlaſſen, ſeine Freundſchaft aufgegeben.

Ubi ſalutatio defluxit, literis me involvo. *Az látogatások, köſzöntések után, a' tanúlásra vetem magamat.* Nach abgelegten Viſiten, Beſuchungen, und Gruß, alsdann verlege mich ganz auf das Studiren.

3. Defluere luxu & inertia. *Col. A' bújaságban, és tunyaságban el-merûlni, búja és tunya életet viselni.* Ein wolluſtiges Leben führen, in Wolluſten und Müßiggang erſoffen ſeyn.

DEFORMO.

1. Deformare marmor. *Martial. A' márvány köveket ſzépen ki-faragni, meg-símitani, képet, ábrázatot faragni-ki rajta.* Marmel hauen, arbeiten, ſchnitzen; aus Marmel Bildniß ſchnitzeln.

Macies deformat vultum. *Virg. A' bitványság, el-ſzáradás igen meg-rútitya az ábrázatot.* Das mager ſeyn machet das Angeſicht häßlich.

Deformare, inquinare, ornamentis omnibus ſpoliare quidpiam. *Bé-motskolni, rútitani, minden ékeſségétôl meg-foſztani, fényeſségét bé-homályoſitani valaminek.* Beſchmutzen, die Zierde, Schönheit benehmen, den Glanz verdunkeln.

Civitas incendio deformata. *Liv. Meg-rútitott az égés a' várost.* Ein Stadt, ſo durch Brunſt verwüſtet iſt.

2. Deformare genus. *Nemzetségének motskára, ſzégyenére lenni, azt meg-betstelenitení.* Seinem Stamme einen Schandfleck anhenken.

Vitiis deformatus. *Rút bünben élô.* Mit Laſtern beſudelt; laſterhafter Menſch.

3. Deformare: deſcribere aliquem. *Valaki képét le-rajzolni; vagy, valakit mivéſztárúl leírni.* Einen beſchreiben, abmahlen, entwerfen; ſein Portrait machen.

DEFRAUDO.

1. Illum defraudavit nummo. *Plaut. Egy pénzben tsalta-meg ôtet.* Er hat ihm um einen Pfenig unrecht gethan, betrogen.

2. Defraudare ſe victu ſuo. *Liv. Kevés eledellel élni, magától az ételt meg-vonni.* Sich ſelbſt ſeine nothwendige Nahrung entziehen.

Defraudare genium. *Ter. Magától-is meg-vonni, a' mi ſzükséges, gyönyörûséges, vagy haſznos volna.* Sich ſelbſt alle Kurzweile, Ergötzung verſagen, entziehen.

DEFRINGO.

Defringere arboris ramum; vel ſurculum. *Valamelly ágot, vagy, ſittal veſzſzôt le-törni.* Einen Aſt, Zweig, von dem Baume abbrechen. (Qui mos erat apud Romanos ex jure civili, alienæ poſſeſſionis interpellandæ cauſa, & ſuæ recuperandi gratia. *A' melly ſzokásba vott dolog volt a' Ró-*

maiak-

maiaknál, *annak meg-mutatáſára*, *hogy valaki valamelly joſzágot tsak véle éléſſel*, *és hamiſſan tulajdonitotta*, *magának*. Welches bey den Römern im Gebrauch war, die Vorſchreibung, oder Verjährung umzuſtoſſen, da einer das ungerechte Gut beſaß. Ut autem hujusmodi poſſeſſionem interpellarent, ramum coram teſte defringebant atboris in controverſo fundo conſitæ. *Hogy pedig len azon jóſzágot hamiſſan birattatni máſtól meg-mutatnák*, *valamelly ágot ſzoktak vala le-törni annak a' hamiſſan biró embernek földjében lévő fáról*. In Beyſeyn eines Zeuges brachen ſie ab einen Zweig oder Aſt von einem Baum, ſo im ſtreitigen Grund ſtunde; *quod* uſurpare *dicebatur*. *Magájénak mutatni*, *magáévá tenni*. Sich den Beſitz gemeldeten Grundes anmaſſen, und behaupten. *Quod autem fiebat ab adverſario vocabant*; Uſu capione poſſidere, *hoc eſt*: *Szokáſſal*, *vagy ſokáig való véle-éléſſel magának tulajdonitani*, *haſznát venni*, *törvénytelenül birni*. Durch Verjährung des Rechts, ein Gut zu beſitzen, erhalten.

DEFUGIO.

Defugere auctoritatem alicujus rei. *Valamelly dolog kezdőjének mondattatni nem akarni*, *nem engedni*, *hogy néki tulajdonitsák valamelly dolognak végbe vitelét*, *találmányát*. Sich für einen Anfänger einer Sache nicht erkennen wollen; daß man geredet, oder gethan habe, nicht geſtehen.

DEFUNGOR.

1. Defungi & fungi aliqua re. *Valamelly dologban jól eljárni*, *végbe vinni*. Ein Ding beſorgen, verwalten.

2. Defungi prælio. *Liv.* *Az ütközeten*, *harczon által esni*, *azt végbe vinni*. Die Schlacht vollenden. Periculo. *A' veſzedelmen által-menni*, *attól megmenekedni*. Sich aus der Gefahr retten. Imperio alicujus. *Valaki parantsolattyát bé-tölteni*. Eines Befehl vollziehen. Cura. *Valamelly gondtól megſzabadúlni*. Die Sorge ausſchlagen; Sorglos ſeyn.

Fato, vita. *Meg-halni* Abſterben. Defunctus *Meg-hólt*, *a' világbúl ki-múlt*. Verſchieden; geſtorben.

3. Defunctus jam ſum. *Már dolgomat bé-töltöttem*. Ich habe meiner Schuldigkeit Genüge gethan.

Utinam hoc ſit modo defunctum. *Ter.* *Adgya az Iſten*, *hogy ebben maradgyon a' dolog*, *és ne légyen roſzſzabbúl*, *vajha már ezen dolgon általeſtünk vólna*. Gott gebe, daß es dabey beruhe, daß nicht noch ſchlimmer gehe.

DEGO.

Degere vitam, *vel* ætatem, *vel* tempus ætatis. *Élni*. Leben, das Leben zubringen.

Genus aliquod ætatis degendæ ſibi conſtituere. *Életének némét el-válaſztani*, *bizónyos móddal élni*. Eine gewiſſe Weiſe zu leben, Lebenswandel vornehmen.

Degere vitam cum virtute. *Jó*, *jámbor*, *és Iſtenes életet élni*, *viselni*. Tugendſames fromm

frommes, gottgefälliges Leben führen.

Degere vitam in egeſtate, & in exilio. *Nagy ſzegénységben, ſzámkivetésben töltení élete napjait.* In Armuth, im Elend leben.

DEGUSTO.

1. Deguſtare novas fruges, vinum, &c. *Uj gyümöltsöket, bort kóſtolni, meg-prébálni.* Friſche, neue Früchte, den Wein koſten, verſuchen.

Libare ac deguſtare ſingula. *Mindenekből egy keveset venni, meg-kóſtolni.* Von allem etwas berühren, koſten.

2. Aliquem, vel alicujus mentem, ſenſumque odorari, & deguſtare. *Valaki termèſzetit, belső ſzándékát, és gondolattyát visgálni, tanúlgatni, valahogy éſzre venni.* Die innerſte Sinne, und Gedanken eines andern ausforſchen, und ergründen wollen.

Deguſtare vitam aliquam. *Valami életet meg-probálni.* Einen gewiſſen Lebens-Wandel probiren, verſuchen.

Aliquid ſpeculæ ex tuo ſermone deguſtaverat. *A' te beſzédedből valami kiſs reménységet vett vala.* Aus deinen Reden hat er doch ein wenig Hofnung gefaßt, bekommen.

Deguſtemus pauca de fabulis. *Szóllyunk egy keveset a' fráſia beſzédekrűl; vagy, mesékrűl, ne hadgyuk azokat éppen ſemmi emlékezet nélkűl.* Laſſet uns von Gedichten und Fabeln etwas melden, berühren.

DEHISCO.

1. Rictus animalis dehiſcens ad aures. *Plin. Valamelly oktalan állatnak ſzája tátása, a' melly a' fűléig ér; vagy nyilik.* Eines Thieres Rachen, ſo bis auf die Ohren offen ſtehet, aufgeriſſen iſt.

Dehiſcunt quidam piſces præpinguedine. *Plin. Egy némelly halak a' kövérség miatt, meg-haſadnak.* Es giebt Fiſche die vor Fette zerſpringen, zergehen.

Dehiſcens arbor. *Cato. Valamelly fa, a' melly magától meg-nyilik, meg-haſadott.* Ein Baum, der ſich zerſpaltet hat, zerſprungen iſt.

Aqua, terra, cœlum, dehiſcunt. *A' föld le-süllyed, vagy meg-indúl, a' viz kétfelé megyen, az ég tiſztúl.* Das Waſſer, Himmel, Erde thun ſich auf.

Roſa dehiſcit. *Nyilik a' Rósa.* Die Roſe gehet auf, gehet voneinander.

DEJICIO.

1. Aliquem equo; de ponte; de loco ſuperiore dejicere, detrudere, deturbare. *Valakit a' lóról le-ütni, a' hidról, vagy valamelly magas helyről le-vetni, le-taſzitani.* Einen vom Pferd ſtürzen, von der Brücke, von der Höhe hinunter ſtoſſen, werfen.

Dejicere de ponte Sexagenarium, eſt, illum ſuffragii ferendi jure privare. *Valakit jóſzágából, méltoſágából, máſoknak való betsűlettyéből kitudni, ki-ejteni.* Einen verſtoſſen von Gütern, Würde, Ehrenſteſſe, ic. Quod aliquando apud Romanos factum eſt, inde ducta loquendi formula, quod anguſtis ponticulis iretur

in

in locum ſuffragiorum, e quibus ponticulis dejecti Sexagenarii, Depontani dicti ſunt. *Valakit a' válaſztásra való juſsából ki-ejteni, nem hagyni, hogy ſzava légyen a' tanátsban.* Einen vom Recht im Rath zuſtimmen, verſtoſſen.

DELABOR.

1. Delapſa de manibus arma ceciderunt, *Ki-esett a' kezekbűl a' fegyver.* Die Waffen ſind ihnen aus den Händen entfallen.

Delabi, defluere ex equo in terram. *Liv. Le-esni a' lóról.* Vom Pferd fallen.

2. Delabi ejus res cœperunt. *Az ö dolgai hanyatlani kezdettek, roſzſzúl kezdettek folyni a' dolgai.* Seine Sachen fingen an abzunehmen.

In eas difficultates delapſus eſt. *Olly nehézségekre jutott, olly akadályokba esett.* Er iſt in ſolche Schwirigkeiten gerathen.

Eo delabitur interdum, ut dicat, &c. *Néha azt találja mondani, hogy, 's a' t'.* Er verſchnappet ſich bisweilen zu ſagen, daß, ꝛc.

Quoniam ad hoc verbum delapſa eſt oratio. *Mivel ezen ſzóra jöttünk a' beſzédben.* Weil wir auf dieſes Wörtlein im Diskurs gerathen ſind.

DELEGO.

1. Delegare legare, mandare alteri, quod nos ipſi facere debeamus; vices noſtras ei committere. *Által-adni, másra adni, másra bizni valamit, hogy helyettünk végbe vigye.* Einen abſenden, abordnen; einem etwas auftragen, an unſer ſtatt zu verrichten geben.

2. Laus, quam ad me delegare vis. *Az a' ditséret, a' mellyet nékem akarſz tulajdonitani.* Das Lob, ſo du mir zueignen willſt.

Delegaverunt ſpes ſuas fortunæ loci. *Minden reménségeket ebben a' helyben helyheztették.* Sie haben die ganze Hofnung auf dieſen Platz geſetzet.

DELEO.

1. Delere lachrymis epiſtolam. *A' levélben a' ſzókat könyv-hullatáſival ki-törűlni.* Den Brief mit Thränen auslöſchen.

2. Delere urbem, exercitum, &c. *Semmivé tenni a' várost, le-vágni a' ſereget.* Eine Stadt, Armee, vertilgen, ꝛc.

Omnia delere cruore, & flamma. *Mindent kardra, 's tűzre hányni. Tűzzel, és fegyverrel mindent meg-eméſzteni el-veſzteni.* Mit Feuer und Schwerdt alles verheren.

Morte deleti homines. *Meghólt emberek, a' kiknek emlékezete vélek együtt el-temettetett.* Verſtorbene Menſchen, deren Gedächtniß erloſchen iſt.

Jus ac fas omne delere, *Minden igazság, es törvény ellen tselekedni, minden igazságot, és törvényt el-rontani.* Wider alle Billigkeit, und Recht handeln.

Alicujus rei delere memoriam. *Valamelly dologrúl el-felejtkezni, az emlékezetét ſzivéből ki-törleni.* Eine Sache in Vergeſſenheit bringen, derſelben Gedächtniß auslöſchen.

Deleo omnes dehinc ex animo mulieres. *Ter. Ez után ſem-*

ſimuni gondom, 's ſzeretetem nem lejzſ a Aſzſzonyokhoz, ki-ütöm őket elmémből, 's ſzivemből, egéſzſzen el-fordítom kedvemet tőlök. Hinführo werde ich keinen Gedanken, keine Liebe gegen ein Weibsbild tragen; ſie ſind alle aus meinem Herzen und Sinne ausgemuſtert.

DELIBO.

1. Delibare cibos. *Claud. Meg-kóſtolni az étkeket.* Die Speiſen koſten.

2. Delibare novum honorem. *Liv. Valamelly újonnan állított, kezdett méltóságra jönni.* Eine friſch angeſtellte Würde betreten.

Orationis Ciceronianæ delibare, & carpere floſculos. *Az ékeſenſzóllő módokat a' Ciceróból ſzedegetni, tanúlni, venni.* Die zierlichſte Art zu reden aus dem Cicero auserleſen.

Nihil de ejus gloria delibabo, detraham. *Az ő ditsőségét éppen meg-nem kiſſebbitem, legkiſſebben ſem fogom gyalázni.* Ich werde an ſeiner Ehre nicht das wenigſte entziehen, dieſelbe nichts mindern, ſchmälern.

Delibati hominum animi ex mente divina. *Az emberek lelkei az Iſteni termézetből ſzármaztak.* Die menſchliche Seelen ſind aus göttlicher Natur entſprungen.

Delibatus populi flos. *Szép válaſztott nép, a' java a' népnek, a' népnek válogatattyi.* Der auserleſenſte aus dem Volke, wegen ſeinen trefflichen Beſchaffenheiten, die ihn über andere weit erheben.

DENUNCIO.

1. Mihi denunciavit, ſe adfuturum. *Nékem meg-üzente, hogy jelen fog-lenni, el-fog-jönni.* Er hat mich berichtet, daß er werde erſcheinen, dabey ſeyn.

Huic ego homini jam ante denuncio. *Ennek az embernek már moſt eleinten meg-mondom, tudtára adom.* Dieſem Menſchen will ich es ſchon vor angekündet haben, ich ſage es ihm voraus.

Denunciare, indicere bellum. *Valakire haddal menni, hadat üzenni.* Den Krieg ankünden.

Denunciare terrores, pericula. *Valakit rettenetes dolgokkal, veſzedelmekkel fenyegetni, rettenteni, nagy félelembe ejteni.* Große Schrecken einjagen, bedrohen.

Peſtem mihi denunciavit. *Minden roſzſzal, és veſzedelemmel fenyegetett engem.* Er hat mir mit allem Unglück und Verderben gedrohet.

DEPASCO, & OR.

2. Herbas depaſcunt agni. *A' füvet el-eſzik a' bárányok.* Die Lämmlein weiden das Gras ab, freſſen es ab.

Depaſcere poſſeſſionem alienam. *A' más határát el-étetni, puſztitani.* Sein Vieh auf eine fremde Weide treiben, dieſelbe durch ſein Vieh abweiden.

2. Febris depaſcitur. *Virg. A' hideglelés el-hervaſztya, ſzáraztya a' tagokat.* Das Fieber verzehret den Leib.

In ſumma ubertate ineſt luxuries, quæ ſtylo depaſcenda eſt. *A' nagy dologban vgyon mindenkor valamelly böség, és*

És kellztinél-is több beſzédre való dolog, de az ékeſſen ſzóllás módja ſzerént azt meg-kell röviditeni, helyesen ki-mondani, &c. Die gar groſſe Menge der Sachen gereichet zum Ueberfluß, den die rechte Red-Art ſolle einſchränken, ſtutzen, abkürzen, 2c.

DEPELLO.

1. Loco, *vel* de loco aliquem depellere, deducere, dimovere. *El-kergetni, el-üzni valakit valamelly helyről.* Einen von ſeinem Ort verſtoſſen.

Depellere agnum (*abſolute*) *A' bárányt az annyától el-választani.* Ein ſaugendes Lamm entwehnen, von der Milch abthun.

Depellere a matre; ab ubere, a lacte. *Var. Virg. Az annyától, a' tsetstől el-választani* Entwehnen.

2. Depellere dolorem, moleſtiam, morbum, frigus, famem, mortem ab alio. *Valakitől a' ſzomorúságot, nehézséget, betegséget, hideget, éhséget, halált el-távoztatni, el-üzni, vagy valakit meg-vigaſztalni, meg-gyógyitani, éhségét enyhiteni, a' haláltól meg-tartani.* Von einem den Schmerzen, das Wehe, den Verdruß, Kälte, Hunger, Tod vertreiben; einen heilen, erquickigen, geſund machen, ſpeiſen, 2c.

Vim a meis cervicibus depulit, peſtem a meo capite propulſavit. *A' veſzedelmet, a' melly a' fejemre közelget vala, el-távoztatta tőlem, meg-mentett a' ſzerentsétlenségtől.* Er iſt mir zur Hilfe geweſen, er hat das Verderben, ſo mir auf den Hals fiel, abgewendet.

Me a ſententia *vel* de ſententia depulit. *Ő vélem az értelmemet meg-változtatta, más ſzándékra hozott.* Er hat gemacht, daß ich eines andern Sinns geworden bin.

Me de ſpe depulit. *Liv. Minden reménységemet el-vette.* Er hat mir alle Hofnung benommen.

DEPEREO.

1. Naves deperierunt. Cæſ. *Oda vannak a' hajók, el-veſztek.* Die Schife ſind verlohren, zu Grund, gegangen.

2. Deperire aliquem, *vel* amore aliquem. *Plaut. vel* amore alicuius. *Liv. Valakit halálban ſzeretni, mód nélkűl, igen ſzeretni.* Sich in einem vertiefen, inbrünſtig lieben.

DEPONO.

1. Deponere arma, pileum, pallium. *Le-tenni a' fegyvert, a' süveget le-venni, a' köpönyeget le-venni.* Hut, Mantel, Waffen ablegen, niederlegen.

2. Deponere rem ſuſceptam. *Félben hagyni a' fel-vett, vagy kezdett dolgot, ſzándékáról el-állani.* Von ſeinem Vorhaben abſtehen, nachlaſſen, daſſelbe fahren laſſen.

Deponere magiſtratum, imperium, provinciam. *Tiſztit le-tenni, vagy a' birodalmat, igazgatáſt le-tenni.* Sein Amt, Verwaltung, Gewalt ablegen, abtreten, derſelben ſich entſchlagen.

Deponere dolorem, *vel* memoriam doloris. *Félre tenni a'* ſzo-

ſzomorúságot, búſúlást, elfelejtkezni a' fájdalomról. Sich nicht mehr kränken, der Schmerzen vergeſſen.

Deponere inimicitiam. *Megbékélni, a' haragot, és gyülölséget le-tenni.* Feindſchaft ablegen.

Deponere errorem ſuum. *Helyt adni a' mások tanátsának, a' maga vétkét, tévelygését meg-ismérni, 's le-tenni.* Sich beſſern, ſeinen Irrthum verlaſſen.

Deponere opinionem de aliqua re. *Nem betsülni annyira valamelly dolgot, mint addig, a' felül való vélekedését megváltoztatni.* Seine Meinung, ein Ding betreffend ändern.

Suam opinionem de aliquo deponere, & abjicere. *Valaki felöl annyi jót nem itélni, mint ennek elötte, ſemmi reménységgel nem lenni felöle, hogy 's a' t.* Die von einem gefaßte Meinung ablegen, ändern

3. Deponere ægrum. *Felhagyni a' betegen, nem orvosolni tovább.* Einen Kranken verlaſſen. (Depoſita quippe dicuntur, quæ deſperata ſunt.)

Deponere aliquid. *Virg. Valamiben fel-fogadni, a' játékban valamit fel-tenni.* Um etwas wetten, im Spiel etwas bieten.

Aliquid in alicujus fide, *vel* in fidem, *vel* apud aliquem deponere *Valakinek valamit báторságnak okáért le tenni, valamit az ö gondgyára, embersségre azomban bizni.* Einem etwas anvertrauen zu behalten, Sorge darüber zu haben, zu hinterlegen. Unde Depoſitum- *Valakinél le-tett marha, jószág.* Eine zur Verwahrung anvertraute Sache, anvertrautes Gut.

DEPORTO.

1. Avenionem me deportavi. *Avenio várostába eveztem.* Zu Waſſer bin ich gen Avenion gefahren.

Mulier iſta, quam tecum deportabas. *Az az aſzſzony, a' kit mindenütt magaddal hordoztál.* Jenes Weib, das du überall mit dir geführet haſt.

Mihi ſimulacrum illud deportavit. *Azt a' képet hozzám hozta, vagy hozatta.* Jene Bildniß hat er mir gebracht, oder bringen laſſen.

Deportare victorem exercitum, *eſt*, e transmiſſis locis navigiis illum reducere. *Haza szállitani a' nyertes hadat, vagy a' tengeren-túl való helyekrül hajókban viſzſza hozni a' nyertes hadat.* Sein tapferes Kriegsheer übers Meer herüber führen, bringen.

Deportari, *eſt*, ire in exilium. *Számkivettetni, más idegen földre, mint valami rabságra vitetni.* Verbahnet ſeyn, des Landes verwieſen ſeyn. (*Quia vinctus imponebatur navi, transportandus in inſulam; qui exilio damnatus fuerat.*)

DEPRECOR.

1. Deprecari aliquid ab altero, *vel* aliquem pro re aliqua deprecari. *Valamelly dologért igen esedezni valakinél, alázatoſſan kérni valakit valamiért.* Von einem etwas inſtändig begehren, demüthig bitten, um Gnade anhalten, Supplication ablegen.

2. De-

2. Deprecari, deteſtari dicitur ab ſe, *vel* ab alio pœnam, periculum, calamitatem, qui precibus mali quidpiam avertere, amoliri contendit. *Alázatos esedezés, és könyörgés által magától, vagy más valakitől, a' büntetést, vagy valamelly nyomorúságot el-fordítani igyekezni.* Durch inſtändiges Bitten ein Uebel von ſich ſelbſt, oder von einem andern abzuwenden trachten.

Injuriam illam a te deprecatus ſum. *Én esedeztem, hogy ezen méltatlanság, beſzteség te néked ne tétetnék.* Ich habe es erbethen, daß dieſes Uebel nicht über dich käme.

Nullam deprecor pœnam. *Liv. Minden büntetésre keſz vagyok, akár melly büntetésre ajánlom magamat.* Keine Strafe, keine Züchtigung ſchlage ich aus; ich bin mit aller Strafe zufrieden.

DERIVO.

1. Derivare aquam ab aliquo loco. *Plaut. A' vizet valamelly helyről más felé vinni, folytatni.* Das Waſſer von einem Ort leiten.

Derivare crimen, culpam in aliquem. *A' vétket, gonoſz cselekedetet másra fogni, kenni, adni.* Auf einen andern die Schuld, ein Laſter ſchieben.

Partem curæ, & cogitationis ſuæ derivare in rem aliquam. *Egy réſzét ſzorgalmatoſságának, és gondolattyának valamelly dologra vetni, fordítani.* Einen Theil ſeiner Sorgen, und Gedanken auf ein Ding wenden.

Aliquid in ſuos uſus derivare. *Valamit maga haſznára fordítani.* Etwas zu ſeinem eigenen Genuß, Gebrauch wenden, nehmen.

DEROGO.

1. Derogare legi; aliquid de lege. *A' törvényt, parantsolatot meg-kiſſebbíteni, meg-tsonkítani valamit belőle le-vonni, vagy meg-ſzegni a' törvényt, valamit az ellen tselekedni.* Etwas von dem Geſetze abziehen, abbrechen, abſchaffen, auch das Geſetz übertreten.

2. Derogare fidem alicui. *Nem hinni valakinek, vagy másokat-is arra hozni, hogy ſemmi hitelt ne adgyanak az ő beſzédjének.* Einem keinen Glauben mehr zuſtellen wollen; eines Treue und Glauben bey andern in Zweifel ziehen wollen, machen, daß andere ihm nicht glauben; einen um ſeinen Kredit, und guten Glauben bringen.

Hoc tibi fidem, & auctoritatem derogat. *Ez a' dolog a' te másoknál való hiteledet, és tekéntetedet kiſſebbíti, vagy, ezen dolog miatt ſe nem hiſznek néked, ſe nagyra már nem betsülnek.* Dieſes Ding bringet dich um deinen Kredit, guten Glauben, und Anſehen, ſo du bey jederman haſt.

Sibi, *vel* de ſua fama derogare. *Maga jó hirét 's nevét kiſſebbíteni, gyalázni, önnön maga rovaſzára, gyalázattyára lenni.* Seinem guten Namen, und Ruhm zuwider handeln, ſich ſelbſt unrecht thun.

DESCENDO.

1. Deſcendere equo, *vel* ex equo. *Liv. Le-ſzállani a' Lóról.* Vom Pferd abſteigen.

Deſcendere, (*ſine adjuncto*) *vel* Deſcenſionem facere. (*ſub*) ex nave. *Ki-ſzállani a' tengerből a' ſzárazra.* Aus dem Schiffe ausſteigen, Land antreten.

Deſcendunt in altum, *vel* alte radices hujus arboris. *Ezek a' fák mélyen gyökereznek.* Dieſer Baum iſt tief eingewurzelt.

Deſcendit Theatrum. *Plin.* *A' néz hely alább ſzállott, le-nyomúlt egy kevéſſé.* Die Schau-Bühne hat ſich geſetzet, iſt etwas geſunken.

2. Deſcendere in ſe ſe. *Perſ.* *Önnön magába ſzállani, térni, magát meg-visgálni.* In ſich ſelbſt gehen, ſich ſelbſt erforſchen.

Deſcendere ad, *vel* in aliquid. *Valamire rá venni, rá adni magát.* Sich begeben, unterſtehen, etwas zu thun. v. g. ad dicendum, ad accuſandum. *Valamelly oratzió mondásra, vagy, az birák előtt való vádolás tételre.* Eine Rede zu halten, anzuſtellen.

Deſcendere ad ultima, ad extrema, ad ultimum auxilium, ad extremum conſilium aut remedium. *Utólsó ſzükségre jutni, leg-végső módokra ſegítségekre fordúlni, azokat próbálni.* Die äuſerſte Mittel ergreifen, zu den äuſerſten Mitteln ſchreiten.

Deſcendere in certamen. *Meg-vagdalkozni, meg-vini.* Zu dem Treffen kommen.

In aciem. *Meg-kartzolni, vagy, a' hartzra való rendbe állani, vagy helyheztetni magokat.* In die Schlacht-Ordnung ſich ſtellen. In dimicationem vitæ. *Az életeért mással ſzembe állani, meg-vini.* Um ſein Leben kämpfen.

Deſcendere in forum, in curiam, &c. *A' Piatzra, a' tanáts házba le-menni. Mert annak előtte a' Romaiak Nagyai a' magaſſabb helyeken ſzoktak vólt lakni, mivel Róma hét hegyen fekütt akkor.* Auf den Platz, in das Rath-Hauß kommen. Nämlich, weil vor Zeiten die vornehmſte Römer ſich in den umliegenden Bergen, und Hügeln aufhielten.

Deſcendere ad conditiones oblatas, ad eas ſeſe accomodare, in iis acquieſcere. *Más kivánſágára le-kötni magát, reá állani a' más végezésére, kérésére.* Auf geſetzte Bedingniſſe einwilligen, dieſelbe annehmen.

Placet mihi. deſcendo, æqua enim conditio proponitur. *Tetſzik énnekem, reá állok, mivel jó, és igaz a' kivánat, a' végezés.* Ich bin zu frieden; ich willige ein: weil die Bedingniß, ſo vorgetragen wird, recht und billig iſt.

Paratus ad omnia deſcendo. *Én mindenekre, a' mellyek nékem helyeseknek fognak tetſzeni, reá állok, mindenekkel meg-elégſzem.* Ich will mich zu allem, wie man es für gut finden wird, verſtehen; will mit allem zufrieden ſeyn.

Gemma hæc deſcendit ad adamantem. *Plin.* *Ennek a' gyémántnak, vagy drága kőnek egy az árra az Adamás* kö-

követ, vagy ez a' gyémánt haſonló az adamáshoz. Dieſer Edelgeſtein ſtehet einem Diamant gleich; er kommt dem Diamant nahe bey.

DESCISCO.

1. Deſciſcere is dicitur, qui ab eo, quod alii ſciverint, aut quod ipſe aliquando ſtatuerit, diſcedit. *A' maga ſzándékát meg-máſolni, arról el-állani,* Seinen Entſchluß ändern; von einer entſchloſſenen Sache abſtehen.

2. Deſciſcere a ſuo Principe. *A' maga fejedelmétöl el-állani, Pártot ütni, a' fejedelem ellen fel-állani.* Von ſeinem Fürſten abfallen, ſich wider ſeinen Fürſten empören, aufſtehen.

Deſciſcere a ſe ipſo. *Állhatatlannak lenni, önnön maga elöbbeni jó viſelését, jóságát el-hagyni.* Unbeſtändig, ſich ſelbſt ungleich ſeyn.

Deſciſcere a conſuetudine. *Valamit a' ſzokás ellen tselekedni, vagy a' ſzokáſt el-hagyni.* Wider den Gebrauch etwas thun.

Deſciſcere ab inſtituto. *Valamelly bizonyos életet, a' mellyre valaki adta magát, el-hagyni, vagy, azon életnek ſzokáſa, és rend-tartáſa ſzerént nem élni, vagy, a' feltett ſzándékáról el állani, azt meg-máſolni.* Von ſeinem Stande abtreten; demſelben nicht gemäß leben; von ſeinem Vorhaben abſtehen.

Ab excitata fortuna ad inclinatam, ac prope jacentem deſciſcere. *A' nagy ſzerentséböl alább esni, nyomorúlt állapotra jutni.* Einen böſen Sturz-Fall ſeines Glücks thun; von dem höchſten Glücke in einen armſeligen Stand gerathen.

DESCRIBO.

1. Deſcribere librum. *A' könyvet le-irni.* Ein Buch abſchreiben.

In pulvere deſcribere quidpiam. *Valamit a' porba irni, jegyezni-fel.* Etwas im Staub entwerfen abzeichnen.

Non potuit pictor rectius deſcribere illius fortunam. *A' képiró nem rajzolhatta, nem irhatta-le ſzebben, meſterségeſebben az ö ábrázattyát, képét.* Der Mahler konnte ſein Portrait nicht natürlicher entwerfen.

Deſcribere milites. *Katonákat ſzedni,* Soldaten, Volk werben.

Deſcribere jura populis. *A' népeknek törvényt irni, adni.* Das Recht verwalten: Völker regieren.

Deſcribere regnum in multas Provincias. *Valamelly orſzágot több [illegible]ományokra, vármegyékre [illegible]tani.* Ein Königreich in mehrere Landſchaften abtheilen.

DESERO.

1. Deſerere amicum. *El-hagyni a' barátyát.* Den Freund verlaſſen.

Deſerere exercitum. *Oda hagyni a' tábort, elébb állani onnét.* Von der Armee ſich machen, weggehen.

2. Fama illum deſerit. *Roſzſzra 's neve kezd lenni.* Er kommet um ſeinen guten Namen.

Deſeruit me fides, & fama. *A' máſoknál válö bitelemet, és*

és jó híremet el-veſztettem. nem bíznak már nékem. Ich komme um meinen Kredit, und guten Glauben.

Spes me deſerit, *vel* deſero ſpem. *El-hágy engem a' reménység, ſemmit ſem reménlhetek.* Ich ver'iere die Hofnung, ich kann nicht hoffen.

Deſerunt me genua. *Nem bírnak már lábaim, oda vannak a' térdeim.* Die Knie brechen mir, ſie wollen mich nicht mehr tragen.

Vitam ſuam deſeruit. *Önnön magát meg ölte.* Er hat ſich ſelbſt laſſen dahin ſterben.

A mente deſeri. *Meg-bolondúlni, meg-tébolyodni.* Von Seinen kommen, im Verſtande verrückt werden.

5. Deſertor miles. *Ellenségbez által ſzökött vitéz.* Ein Deſerteur, Flüchtling.

Deſertores ſalutis meæ. *A' kik engem leg-nagyobb nyomorúságomban, veſzedelmemben el-hagytak.* Die mich in äſſerſter Gefahr haben ſitzen, ſterben laſſen.

DESIDEO, & DESIDO.

1. Deſidere, & ſubſidere terra dicitur, cum alte deſcendit, cum deorſum fertur, præruptis hinc inde extantibus voragine marginibus. *Midőn a' föld le-süllyed, mélyen meg-nyilik.* Da die Erde tief ſinket.

2. Tumor deſinit. *Cel. Meg-apad a' dagadás.* Die Geſchwulſt ſetzet ſich, nimmt ab.

3. Deſidendi verbo exponunt Medici, ſeſſione genus illud, quo utuntur egeſturi alvum. *Sic enim Celſ.*

Quibus voluntas, cupiditas deſidendi eſt. *A' kamara ſzékre ülni, az árnyékſzékbe dolgát végezni.* Zum Leibſtuhl gehen.

Venter nihil reddit, niſi ægre.

DESIDERO.

1. Deſiderare aliquem. *Ter. Valakit óhajtani, látni kívánni.* Verlangen einen zuſehen.

Arma nunc non deſideramus. *Moſt fegyverek nélkül éppen nem ſzűkölködünk, nincs ſzükségünk a' fegyverekre, vagy hadakozásra.* Wir bedarfen nun der Waffen gar nicht, wir brauchen ſie nicht.

Nunquam opem tuam deſideravi. *A' te ſegítségedet ſoha ſem kívánom, azutánn ſoha ſem jártam.* Nach deiner Hilfe, und Beyſtand, habe ich nie ein Verlangen getragen.

2. Hac in re amorem tuum, prudentiamque deſidero. *Ebben a' dologban kevés ſzeretetet mutattál hozzám, és oktalanúl tselekedtél.* Du giebſt dießfalls genug zu erkennen, daß du mich wenig liebeſt, und mögeſt, und nicht gar klug handelſt; dieſes betreffend, meine ich, du könnteſt eine größere Zuneigung zu mir, und eine größere Klugheit ſpuhren laſſen.

Vereor, ne deſideres officium meum. *Én attúl tartok, ne talántán te azt véllyed, hogy elfelejtettem a' te hozzád való kötelességem.* Ich ſorge; du werdeſt etwa meinen, ich habe meiner Schuldigkeit vergeſſen.

3. Quatuor jam menſes deſideror, *Hor. Négy holnapja már, hogy jelen nem vagyok, hogy én reám várakoznak.*

Vier

Vier Monaten her bin ich abweſend, wartet man auf mich.

4. Multi deſiderati ſunt in hoc prælio. *Curt. Sokan veſztek, eſtek, hullottak-el ezen a' hartzon, ebben az ütközetben.* Viele ſind in dieſer Schlacht auf dem Platz geblieben, umkommen; haben ihr Leben eingebüſſen.

Nulla deſiderata navis eſt. *Cæſ. Egy hajó ſem veſzet-el,* Kein Schif iſt verlohren gegangen.

DESIGNO.

1. Deſignare aliquid, eſt, rei ſpeciem quandam in animo, certis veluti notis, conſignare. *Valamit ſzivében el-rendelni, el-jegyzet, vagy valamelly dolog felöl ſziveben rendeléſt tenni.* Einen Entwurf von einigen Dingen in dem Sinne machen.

2. Deſignare, eſt, ſignificatione quadam facta, rem quampiam indicare. *Valamit bizonyos móddal, vagy, jelekkel meg-jelenteni.* Durch gewiſſe Zeichen auf etwas deuten; zeugen.

Catilina notat, & deſignat oculis ad cædem unumquemque noſtrum. *Katilina hunyorit mindenekre azokra közülünk, a' kiket már a' fel-mészárlásra, halálrá el-rendelt.* Katilina deutet mit Augen auf diejenige von uns, die er zu der Schlachtbank ſchon beſtimmte.

Hoc verbo nemo veſtrum deſignatur. *Ez a' ſzó ſenkit közülletek nem illet.* Dieſes Wort trift niemanden aus euch.

3. Deſignare aliquid, illud ſignis quibusdam externis, & lineamentis deſcribere, & figurare. *Valamit le-irni, ki-formálni: le-rajzolni, akár mi móddal, és jegyekkel, pennával, kép irő ſzerſzámmal; vagy kezünk, vagy teſtünk gyeſtálásával.* Ein Ding entwerfen, auf allerley Weiſe, und Zeichen, es ſey mit der Feder, Pinſel, oder mit Leibes-Gebärden.

4. Deſignare conſules, aliosque Romanos Magiſtratus eſt, eos populi ſuffragiis creare in annum ſequentem. *Polgár meſtereket, es más tiſzteket tenni közönséges válaſztáſſal.* Römiſche Bürgermeiſter, und andere Rathsbeamte mehreren Stimmen nach benennen.

DESINO.

1. Mirari jam deſine. *Már ne tsudálkozzál.* Jetzt wundere dich nicht mehr.

In quo deſitum ſit, deinceps incipere. *Ismét ott kezdeni, a' hol meg-ſzünt a' beſzéd, onnan kezdeni.* Wieder bey dem anfangen, wo man es gelaſſen, geendet hatte.

2. Gemma hæc in violam deſinit. *Plin. Ez a' drága kő ollyan ſzinű, mint a' viola.* Dieſes Edelgeſtein hat eine Farbe, wie Violenblau; iſt blaulicht.

DESPERO.

Sibi, ſaluti, ſalutem, de ſalute ſua deſperare. *Semmit ſem bizni a' maga erejébez, az üdveſsége, vagy, meg-gyógyúláſa felöl kétségbe esni. Semmi ſzabaduláſt a' veſzedelemtől nem reményleni.* Keine Hafnung haben ſelig, geſund, vom Verderben errettet zu werden; verzweifeln.

Sive

Sive reſtituimur, ſive deſperamus. *Akár viſzſza juſſunk az elŏbbeni állapotunkra, akár nem.* Es ſey, daß wir wieder auffkommen, oder nicht.

Deſperare ab aliquo. *Valakí iránt ſemmi ſegétséggel nem bizzatni magát.* Von einem nichts mehr, weiters hoffen, noch erwarten.

DESPICIO.

1. Deſpicere. *Felŭl alá nézni, a' felsŏ helyrŏl le-tekénteni.* Hinunter ſehen.

2. Me deſpicit. *Ŏ engemet meg-vét, ſemmiben hajt, tŭál.* Er verachtet mich; er haltet nichts auf mich.

A ſuis deſpicitur. *A' maga népétŏl, cselédjétŏl gyŭlŏltetik, ſemminek tartatik.* Er gilt bey ſeinen Leuten nichts; ſie halten nichts auf ihn.

DESPONDEO.

1. Deſpondere alicui, aut ſibi puellam. *El-jegyzeni valakinek, vagy magának a' Leányzót, vagy el-mátkáſitani, valakinek igérni, adni a' Leányt.* Eine Tochter vermählen, zur Ehe nehmen, geben, oder verſprechen.

2. Deſpondere ſibi aliquid, aut alteri. *Valamit magának el-iméźni, vagy másnak igérni.* Etwas ſich ſelbſt, oder einem andern verſprechen.

Reipublicæ ſpes, quæcunque eſt, ea deſpondetur anno conſulatus tui. *Nem biſzi a' haza, hogy jŏl leſz addig dolga, még te tŏ tiſzt nem léſzeſz.* Wenn ſe das gemeine Weſen ſolle etwas gutes erwarten, ſo muß es geſchehen, weil du im Amt biſt.

3. Deſpondere, *abſolute*, & deſpondere animos, *vel* animum. *Valami felŏl kétségbe esni, kedvét el-vetni.* Verzagen, Herz, Muth fallen laſſen.

DESTINO.

1. Funditores vulnerabant, quem locum deſtinaſſent capitis. *A' Parittyások, vagy, Parittyavivŏk azon a' helyen találták-meg a' parittyájokkal az emberek fejét, a' hová irányoztak.* Die Schleuderer, der Schleuderträger traffen, und verletzten den Kopf eben an der Seite, darauf ſie gezielet hatten.

2. Deſtinare animo, animis, in animo. *Liv.* *Fel-tenni elméjében, magában el-végezni, el-rendelni.* Bey ſich entſchlieſſen, beſtimmen, vornehmen, verordnen.

Diem illum necis mihi deſtinaverat. *Azt a' napot rendelte vólt az én halálomra.* Dieſen Tag hatte er zu meinem Tode beſtimmt.

Deſtinari ad mortem. *Liv.* *Az halálra ſzententziáztatni.* Zum Tod verurtheilet ſeyn.

Deſponſam, ac deſtinatam laudem alieni præripere. *Valamelly tiſzteletet, a' melly már másnak el-rendeltetett vólt, azorra elŏl el-kapni.* Die Ehre, ſo einem andern verſprochen war, vor der Naſe wegnehmen.

DESUM.

1. Huic convivio defuit. *Ebben a' vendégségben nem vólt jelen.* Bey dieſer Mahlzeit hat er ſich nicht befunden.

Non deerit mihi quid agam. *Találok én dolgot magamnak, elég*

dég foglalatoſságom fog-lenni, nem teſzik a' heverésre idôm. Ich werde ſchon zu ſchaffen haben, werde nicht müſſig ſeyn, wird mir an Geſchäften nichts mangeln.

Non animus eis, ſed vires defuerunt. *Nem vólt az ô bátorságokban, vitézségekben, hanem az erejekben fogyatkozás.* Es hat ihnen nicht am Herz und Tapferkeit, ſondern an Kräften gemangelt.

2. Deeſſe ſibi. *Magát el-hagyni, a' maga dolgára ſemmi gonddal nem lenni.* Kein Acht auf ſich, auf ſeine Sachen tragen.

Deeſſe occaſioni. *Liv. Elmulatni az alkalmatſságot.* Die gute Gelegenheit verſcherzen, fahren laſſen, verſäumen.

Deeſſe officio ſuo, & muneri. *Maga kötelesſégében, hivataljában el-nem járni, tiſztit nem tenni.* Seinem Amt, und Schuldigkeit nicht nachkommen, daſſelbe verſäumen, liederlich verſehen.

Ei defuit. *Ôtet a' ſzükségében nem ſegítette, el-hagyta.* In der Noth iſt er ihm nicht beygeſtanden, hat ihn in derſelben ſtecken laſſen.

Tibi nullum a me amoris officium defuit. *Én ſemmi olyas dolgot el-nem mulattam, a' mellyel az én te hozzád való ſzeretetemet meg-mutathattam.* Ich habe nichts ermangeln laſſen, dir meine gute Zuneigung zu beweiſen.

DETERGEO; vel DETERGO.

1. Detergere foſſas, cloacas. *Liv. A' vermeket, árnyék ſzékeket, moslékos helyeket meg-tiſztitani.* Die Gräben, Schindgruben ausräumen, ſäubern.

Detergere arma. *Livius. A' fegyvert ſzéppen meg-tiſztitani; meg-fényesiteni, a' rosdától ki-tiſztitani.* Die Waffen auspußen, poliren.

Detergere ſarmenta de arboribus, & vineis. *Cato. Szôlôt metſzeni, vagy levelezni, a' fákról a' hijába való ágakat le-metſzeni.* Die Bäume, Weinſtöcke beſchneiden, die Aeſte abhauen.

2. Detergere remos in navali pugna. *Liv. Az evezôket el-rontani.* Die Ruder zerbrechen, unbrauchbar machen.

Detergere pinnas, muri crepidinem. *A' kô fal tetejit, párkánnyát el-ſzakaſztani, le-rontani.* Die Spitze, und Zinne, die Bruſtwere einer Mauer abbrechen, niederreißen.

DETORQUEO.

1. Detorquere in lævam partem. *Bal réſzre forditani, tekerni.* Auf die linke Seite wenden. *& methaphorice. Valamit gonoſzra magyarázni.* Übel, unrecht auslegen, in widrigem Verſtand aufnehmen.

Detorquere cervicem ad oſcula. *Hor. Meg-hajtani a' fejét a' csók adásra.* Den Kopf auf die Seite einen Kuß zu geben, neigen.

2. Detorquere alicujus animum a virtute. *Valakit a' jótúl el-idegeniteni.* Einem verführen.

Detorquere culpam in alium. *Másra fogni a' vétket.* Die Schuld auf einen andern legen.

Ele-

Flectere, & detorquere alio voluntatem alicuius, *Valakivel a' fel-tett ſzándékát meg-máſoltatni; más valamire venni ötet.* Einen von ſeinem Vorhaben auf ein anders wenden; machen, daß er ſein Vorhaben ändere.

DETRAHO.

1. Detrahere annulum de digito. *Ter. Ki-húzni a' kezéből a' gyűrűt.* Den Ring vom Finger abziehen.

Detrahere aliquid de ſumma, de pondere. *El-vonni valamit a' ſummából.* Von der Summe etwas abziehen, wegthun.

Me detraxit ab aris. *Az oltárról vont-le engemet.* Vom Altar hat er mich weggeriſſen.

Detrahere in judicium. *Biràk eleibe vinni.* Vor dem Gerichte anbringen.

Detrahere alteri, *vel* de alicujus fama. *Valakit rágalmazni, becstelenìteni, gyalázni.* Einen die Ehre abſchneiden, übel nachreden, ꝛc.

Detrahere laudem, honorem alicui debitum. *Valaki illendő becsülettyét kiſſebbiteni, le-vonni, rágalmazni.* Einem ſeine gebührende Ehre ſchmälern, entziehen.

DETRUDO.

1. Regem e ſolio detrudere, dejicere, depellere, deturbare; aut dimovere. *Valakit a' királyságból ki-ütni, le-tenni, le-vetni.* Einen König vom Thron ſtoſſen, von ſeiner königlichen Würde verſtoſſen.

Detrudi, ac compingi in piſtrinum. *Valamelly nagy rabotás munkára, vagy a' malom haſtáısra adatni, kénſzerìtetni.* Genöthiget werden die Mühle zu treiben.

2. De ſententia illum detruſi. *Őtet a' maga értelméből, ſzándékától el-vontam.* Ich habe ihn von ſeiner Meinung abgewendet.

Sin aliquando neceſſitas nos ad ea detruſerit, quæ noſtri ingenii non erunt. *Ha pedig a' kéntelenség ollyan állapotra fog hozni, a' melly nem leſz kedvünkre, akaratunkra.* Wenn uns je die Noth dahin bringt, darzu wir keinen Luſt, keine Neigung haben.

DETURBO.

1. Deturbare aliquem loco, *vel* de loco, *vel* ex loco. *Valakit a' maga helyéből ki-tudni, ki-vetni.* Einen von ſeinem Ort verſtoſſen, ſtürzen.

2. Illum fortunis omnibus deturbavit. *Minden jóſzágából ki-tudta, ki-vetette.* Er hat ihn um Haab und Gut gebracht.

Spe omni deturbatus. *Minden reménységét el-veſztette, egéſzen meg-csalatott reménységében.* Er iſt um ſeine Hofnung gekommen, er hat alle Hofnung verlohren.

De mente illum deturbavit. *Meg-bolondìtotta.* Er hat ihn von Sinnen gebracht, verrückt, zu einen Narren gemacht.

DEVINCIO.

1. Devincire aliquem. *Valakit meg-kötni.* Einen anbinden, fäßeln.

2. Devincire ſibi quempiam beneficio, *Valakit jó téteménnyel maga jóakarójává tenni.* Einem gutes thun, mit Gutthaten

Gutthaten verpflichten, verbinden.

Urbem præſidio devincire. *Hogy a' várοs büségben maradgyon, vitézeket tenni belé.* Eine Stadt mit Volk beſetzen, ſie in Gehorſam und Zaum zu halten.

Devincire ſe cupiditate. *Ter. A' hiya kivánságok, indúlatok rabja lenni, tsak azoknak ſzolgálni.* Sich ſeiner Begierde, oder andern Anmuthung zum Sclaven machen.

Præmiis illum devinciam. *Őtet ajándékokkal téſzem jó akarómmá.* Ich werde ihn mit Geſchenke gewinnen, ſeine Gunſt erhalten.

DEVORO.

1. Devorare cibos. *Az étkeket paraſztoſſan meg-enni, minden rágás nélkül le-nyeini.* Die Speiſe freſſen, ohne Zermahlen ſchlucken.

2. Exhaurire, & devorare patrimonium. *El-tékozlani, meg-emészteni az örökséget.* Sein Erbgut verſchwenden.

Spe, & opinione devorare hereditatem. *Azt gondolta, hogy az örökség; már övé.* Dieſe Erbſchaft hatte er ſchon gefreſſen gehabt: er meinte, er habe ſie ſchon.

Orationem meam devorat. *Plin. Igen figyelmez beszédemre.* Meinem Diſkurs höret er fleißig zu. Contrarium ſignificat apud. *Cic. Nem örömeſt hallja beszédemet.* Er höret mir ungern, unfleißig zu.

Dovorare libros. *Szaporán által-olvasni a' könyveket.* Bücher freſſen, in kurzer Zeit ausleſen.

Synt. Orn. cum Fior. Lat.

Devorare hominum ineptias, & ſtultitias. *A' mások tsintalanságit, bolondságit, tréfáit el-ſzenvedni, el-állani.* Die Thorheit, und Wahnſinnigkeit ſtillſchweigend und geduldig übertragen, ſchlucken.

DEVOVEO.

1. Devovere ſe ipſum pro Republ. *Az maga életét a' hazájáért el-ſzánni, magát halálra ajánlani, fel-tenni életét a' hazáért.* Sein Leben für das gemeine Weſen dargeben aufopfern, für daſſelbe ſich den Tod zuziehen. *Quod capite velato, & certis verbis fiebat apud Romanos.*

Devovere ſe amicitiæ alicujus. *Magát más barátságába ajánlani, egéſzen arra adni magát.* In eines Freundſchaft und Dienſt ſich ganz ergeben.

Devovere ſe, fortunasque ſuas pro alterius incolumitate, *Valaki meg-tartásáért életét, jóſzágát, és minden tehetségét el-ſzánni, ajánlani, ki tenni.* Sein Leben, und Vermögen wagen, und ausſetzen, einen zu retten.

Devovere ſe pro ære alieno. *Kezeſſé lenni valakiért.* Für einen Bürge ſeyn.

2. Devovere aliquem diris omnibus. *Valakit meg-átkozni, kivánni, hogy az ördögök el-ragadják.* Einen verfluchen, ihm alle Teufel auf den Hals wünſchen.

DICO.

1. Dicere ex tempore. *Minden készület nélkül mondani vagy beſzédet tenni valamiről.* Sprechen ohne Vorbeſinnen, und Vorbereitung, was

er ſagen ſoll; alſobald eine Rede halten; ohne ſich zu beſinnen eine Rede thun, aus dem Aermlein ſchütteln.

Dicere multa ad veritatem. *Sok igazat mondani.* Viel der Wahrheit gemäß reden.

Dicere ad voluntatem alicui. *Valaki kedvére alkalmaztatni a' beſzédet.* Einem zu Liebe, zu Gefallen reden, was er will, mit Worten ſchmeicheln.

Tibi ego dico, an, non? *Ter. Néked mondom-é?* Rede ich mit dir, oder nicht?

Dicisne, an non? *Plaut. Mondd-é? akarod-é? vagy nem, vagy, hát nem adſz feleletet?* Wirſt du nicht Antwort geben? willſt es ſagen oder nicht?

Dicam ad ſingula. *Mindenekre meg-felelek.* Ich werde mich auf jedes Stück verantworten.

Dictum eſt. *Már meg-van mondva, úgy kell lenni.* Es iſt ſchon geſagt, es bleibt dabey.

2. Dicere dictatorem. *Dictátort nevezni, válaſztani.* Den Dictator, oberſten Vorſteher ernennen, erwählen.

Dicere jus. *Az igazságot, Kérvényt folytatni, ki-ſzolgáltatni, törvényt tenni.* Recht ſprechen, Gerechtigkeit verwalten.

Dicere teſtimonium, *vel* pro teſtimonio. *Bizonyságot tenni a' Bírák elött.* Zeugniß ablegen vor dem Gerichten.

Pro aliquo dicere, *Valaki Prokátora lenni. Valaki pártyát fogni a' törvényben.* Für einen Fürſprecher ſeyn, ſeinen Handel führen.

Dicere dotem, dotem promittere, dicere doti aliquid. *Jegyet adni a' leánnyal.* Das Heurathsgut, Morgengaabe verſprechen.

Dicere ſacramenta. *Liv, vel* Sacramentum *Hor. Meg-esküdni.* Ein Eid thun, ablegen, ſchwören.

Dicere ad populum, apud populum. *Az nép elött, vagy a' népnek valamelly beſzédet tenni, prédikálni.* Vor dem Volke öffentlich eine Rede thun.

Dicere de eadem re alio modo. *Ugyan azon dologról más módon ſzóllani, más bizonyításokkal ugyan azon doigot eröſiteni a' törvénykezésben.* Mit andern Urkunden in einem Rechtshandel aufziehen.

Dicere, *vel* præfari honorem. *Midön valaki nem igen illendö dolgot akar elö-hozni beſzédében, botsánatott kérni, meg-követni a' jelenvalo ſzemélyeket, vagy, ezen ſzókkal élni: becsülettel mondván.* Um Vergebung bitten, wenn man etwas unanſtändiges, oder nicht fein und höflich vorbringen ſoll.

Dicere ſententiam, *vel* pro ſententia. *Liv. Ki-mondani, a' mit itél, a' mit magában el végez st.* Seine Meinung ausſprechen, ſeine Stimme geben.

Dicere cauſam de crimine. *Meg-felelni arról, a' miröl vádoltatik, okát, baját a' törvenyben meg-beſzéllení.* Seinen Handel verfechten, verantworten wegen des Laſters, deſſen man uns beklaget.

Dicere ſalutem alicui. *Valakit köſzönteni.* Einen grüßen, Gruß zuſchicken.

Dicere illi legem. *Valakinek*

nek törvényt, parantsolatot adni, arra ötet kötelezni. Ei-nem ein Geſetz vorſchreiben.

Dicere illi diem, *Valakit valamelly napra törvényre idézni.* Einen vors Gericht for-dern an beſtimmten Tag. Dicere illi diem capitis, *A' melly törvényben az élete forog.* Da es ſeinen Kopf und Leben gilt.

Dictum dicere breviter, & argute dicere ſententiam, falſo dicterio uti. *Röviden, és igen eszesen szóllani, kevés szókkal sokat mondani, tréfa beszédekkel, gúnyoló mondással élni.* Kurz, und ſpitzfindig re-den, eine ſpitzfindige Scherzre-de auf die Bahn bringen.

Dixi. *Már el-végeztem be-szédemet, nem szóllok már többet.* Ich habe ausgeredet, ich habe weiters nichts zu ſa-gen.

DIFFERO.

1. Differre. *Plaut. Ide, 's to-va vinni, hordozni, diribra darabra vagdalni, szaggatni.* Hin und her tragen, zerſtücken, zerreißen.

2. Differre aliquem. *Ter. Va-lakit meg-háboritani, nyomor-gatni.* Einen verwirren, und plagen. Item. *Mart. Várakoz-tatni, más időre dolgát ha-lasztani.* Verſchieben, warten laſſen.

Differri doloribus. *Sokáig gyötrődni, nagy fájdalmokat szenvedni.* Schwere Schmer-zen empfinden, ausſtehen.

Differri amore, cupiditate. *A' szerelem, és más buja ki-vánságok miatt, alig lenni jelen magánál.* Vor Liebe, Begierde, und anderer Anmu-thung entzücket ſeyn.

Differre in aliud tempus. *Más időre halasztani.* Auf eine andere Zeit verſchieben, verweilen.

Differre famam, rumorem aliquem. *Hirt hordozni: va-lamelly újságot mindenütt ki-hirdetni.* Eine Zeitung, Ge-ſchrey ausſprengen, auskom-men laſſen.

3. Veſtitu ab aliis differt. *Az öltözetével külömbözik máſok-tól.* Er iſt nicht gekleidet, er ziehet nicht auf wie andere.

Quod res cum re differat, di-cam. *Mitsoda különbség lé-gyen ezekben a' dolgokban, meg-mondom, vagy, hogy is-mértesték-meg egyik a' máſik-tól.* Ich will den Unterſchied dieſes Dinges von dem andern anzeigen; ich will beweiſen, wie eines von dem andern zu erkennen ſey.

Quid differt inter meam opi-nionem, ac tuam? *Miben kü-lömböz értelmünk!* Was iſt dann für ein Unterſchied unter dein und meiner Meinung?

DIFFINDO.

1. Diffindere in longitudi-nem. *Hoszszára hasitani.* Der Länge nach ſpalten.

Diffindere diem, eſt: diem cognoſcendæ rei differre in aliud tempus, quæ dilatio hæc olim formula exprimebatur: Hic dies diffiſus eſto. *Meg-sza-kasztani a' napot, és más nap-ra halasztani a' törvényt.* Auf einen andern Tag verweiſen, verziehen, aufſchieben.

DIFFLUO.

1. Sudore diffluere. *Plin. Erőssen, egészszen izzadni.*

 Vor

Vor Schweiß zerrinnen, zerfließen.

Diffluere otio, luxuria, laſcivia, colliqueſcere voluptate. *Nem találni dolgot, el-reſtülni, feletttébb bújálkodni, a' tesi gyönyörûségbe, feslett, bûja életbe el-merûlni, ezekben gyönyörködni.* Lange Weile und Zeit haben, ganz müßig seyn, dem unziemlichen Wollust, üppigen Freuden, schändlicher Liebe ganz ergeben seyn, in diesem sein Leben zubringen.

Animus diffluit laſcivia & luxuria. *Ter. Az bújaság miatt el-lankad; meg-esik, meg-erôtlenitetik ſzive, kedve, elméje.* Durch zu viele Wollüste wird das Gemüth; und Verstand geschwächet.

DIFFUNDO.

1. Diffunditur vaſtis ramis arbor. *Plin.* Patulis eſt diffuſa ramis. *Sok ágas bogas fa, vagy olyan fa, a' mellynek igen kinöttek az ágai.* Ein Baum der die Aeste weit ausbreitet.

Roſa in orbem diffuſa. *Col. A' rósa kerékdeden nô, és terjeſzti-ki magát.* Eine Rose, so ihre Blätter in die Runde austhut.

2. Error longe, lateque diffuſus. *Igen el-hatott, el-határozott tévelygés.* Ein Irrthum, so weit und breit auskommen, uberhand genommen hat.

Sanguine diffuſus color. *Szép piros ſzin, a' melly nem a' kendôzésbûl, hanem természet ſzerént a' vérbûl ered.* Eine rothe natürliche Farbe von unterschossenem Blut, nicht von dem Anstriche herkommend.

DIGERO.

1. Digeruntur cibus, & potio in omnes membrorum partes. *Col. Az étel, és ital ember gyomrából minden tagokra kioſztatik, minden réſze az embernek réſzesûl benne.* Speise und Trank werden in alle Glieder ausgetheilet.

Digerere, ſolvere, diſſolvere, discutere humorem. *Col. A' nedveſséget el-ſzáraztani az ember teſtében.* Eine schleimige Feuchtigkeit zertheilen, auflösen.

Digerere Rempublicam. *Jó rendbe állitani, venni, vagy jól el-rendelni, a' hazájat vagy közönséges társaságot.* Das gemeine Wesen anordnen.

Digerere acta, tempora. *Liv. Szép renddel, a' hogy, és mitsoda idôben történtek a' dolgok, írásba foglalni.* Ordentlich, was zu seiner Zeit geschehen ist, schriftlich verfassen.

Digerere jus civile in certa genera. *Az haza törvényét bizonyos réſzekre oſztani.* Das weltliche Recht in gewisse Stücke abtheilen.

DILABOR.

1. In agros dilapſus eſt. *Liv. Ô nagy tsendeſséggel el ſzalatt, elébb állott a' mezôkre.* Er hat sich in der Stille hinaus auf das Land begeben.

Dilapſi domos. *Id. Minekutánna mindnyájan haza ſzaladtak.* Nachdem sich jedermann nach Hause verloffen hat.

Dilabitur rapide fluvius. *Ez a' viz igen ſebeſſen foly.* Dieser Fluß hat einen reißenden Lauf, Strom.

Dilapſa aqua. *El-folytt viz.* Ausgegossenes Wasser.

2. ʹʹes maximæ diſcordia dilabuntur. *Sal. Az leg-nagyobb, legóhatalmaſabb dolgok az háborgás, és ellenkezések által-veſznek, puſztúlnak-el.* Die gröſte mächtigſte Dinge gehen durch Uneinigkeit zu Grund.

Dilabuntur vectigalia negligentia. *Liv. A' közönséges jövedelmek, dézmák oda veſznek a' gondviſeletlenség miatt.* Die gemeine Einkünfte, Renten, bleiben durch Saumſeligkeit, Unfleiß dahinten, werden verlohren.

D I L U O.

1. Diluere aceto aliquem. *Celſ. Valamit etzettel meg-elegyitteni.* Mit Eßig vermiſchen.

Dilutum vinum. *Mart. Vizes bor.* Gewäſſerter Wein, mit Waſſer gemiſcht.

2. Curas, moleſtias mero diluere. *A' gongyait, bajait jó bor itallal el-felejteni, vagy a' nyomorúságok el-felejtésére jól börpenteni.* Seine Sorgen, Unluſt, Schwermüthigkeit im guten Wein verſenken, erſaufen.

Diluere crimen. *A' vádolástól magát ki-menteni, maga ártatlanságát meg-mutatni.* Sich wegen eines Laſters verantworten.

D I M I N U O.

1. Diminuere quidpiam. *Valamit meg-kiſſebbiteni, meg-bijánoſitani.* Etwas mindern, geringer machen.

Nihil fortuna de tanta dignitate diminuet, *Ezt a' méltóságot ſemmiben meg-nem homályoſittya, kiſſebbiti a' ſzerentse, ezen ditsőséget meg-nem tsonkittya a' ſzerentse.* Das Glück wird an dieſem Ruhme und Würde keinen Abbruch thun.

2. Capite diminui, gradu, & ſtatu dejici. *Egyik állapotból másba lépni, a' tiſztit, méltóságát, vagy igazságát, ſzabadságát el-veſzteni.* Seiner Ehrenſtelle verluſtiget werden; ſeines Standes beraubet werden; ſein Recht, ſeine Freyheit verlieren.

Capite diminutus. *Valamelly méltóságról alább ſzállitatott, vagy mindenekből ki-fordúlt ſzegény ember.* Einer, der ſeines Amtes abgeſetzt worden iſt.

D I M I T T O.

1. Aliquem a ſe cum bona gratia dimittere. *Valakit magától jó válaſzſzal botsátani, vagy betsűletesſen ereſzteni-el magától.* Einen von ſich mit Gnade, und guten Abſchied entlaſſen, Urlaub geben.

Dimittere conſilium, cœtum, concionem. *A' gyűlést, tanátsot el-botsátani.* Die Verſammlung ſcheiden, entlaſſen.

2. Hunc librum e manibus nunquam dimitte. *Cæſ. Soha ezt a' könyvet kezedből le ne tedd, ſzüntelen olvasd.* Laſſe dieſes Buch niemals aus deinen Händen.

Dimiſit eum dolor. *Celſ. El-hagyta őtet a' fájdalom, a' betegség, már nints roſzſzúl.* Die Krankheit, der Schmerz hat ihn verlaſſen, er befindet ſich nicht mehr übel.

De gravitate, de ſumma nihil dimiſit. *A' maga reá tartásában ſemmit ſem hagyott alább, a' ſummából ſemmit ſem engedett-el.* Er hat von

ſeiner Ernſthaftigkeit, von der Geldſumme nichts nachgelaſſen, iſt um nichts davon abgewechen.

Frondes ſuas dimittit arbor. *Plin.* *Hullatya a' leveleit a' fa.* Die Blätter fallen vom Baum ab, er verliret ſein Laub.

Tempus, occaſionem, facultatem rei gerendæ dimittere. *Cæſ.* *Az idöt, alkalmatoſságot valamelly dolognak el-végezésére el-mulatni, nem élni az alkalmatoſsággal.* Die Zeit und gute Gelegenheit etwas zu thun verſäumen, fahren laſſen.

Dimittere ſe ad aurem alterius. *Valamit ſúgni akarni valakinek, valaki fülléhez hajolni, hogy valamit ſúgjon.* Sich neigen einem in das Ohr etwas zu ſagen.

DIRIGO.

1. Dirigere arborum ordines. *A' fákat ſzép rendbe ültetni.* Bäume in gerader Linie ordentlich pflanzen, ſetzen.

Directæ in quincuncem arbores. *Rendesen ültetett fák, tudni-illik úgy, hogy egy fa más négy fák közepében helyheztefsék, és haſonlóképpen a' többiek.* Schief gepflanzte Bäume, nämlich alſo, daß ein Baum in der Mitte andern vieren ſtehe, und zwar in gleicher Linie.

2. Dirigere vitam ſuam, ſtudia, actiones, ad normam rationis. Suas cogitationes ad naturæ legem dirigere, omnia honeſtate metiri, dirigere. *A' jó termézet ſzerént élni, minden tselekedetit, gondolatit az igaz értelem igazgatására ſzabni.* Sein Thun und Laſſen, ſein Leben nach der Vernunft richten, anſtellen.

Firmum nihil teneo, quo judicium dirigam. *Sem̃i bizonyos dolgot nem látok, a' melly ſzerént alkalmaſztaſſam, igazgaſſam magamat.* Ich habe nichts gewiſſes, darnach ich mich richten könnte.

DIRIMO.

1. Hiſpaniam a Gallia Pirenæi montes dirimunt. *Spanyol-országot Frantzia országtól a' pyrenæus hegyek válaſztyák-el.* Die Pirenäiſche Gebürge ſcheiden Spanien von Frankreich.

2. Dirimere tempus, proferre diem, rem ſuſceptam dirimere. *Valamelly dolognak el-végezését más időre halaſztani, más napra vetni.* Die Entſcheidung, Erörterung eines Handels auf eine andere Zeit, Tag, ꝛc. aufſchieben.

3. Dirimere controverſiam. *A' veſzekedőket meg-békélteni.* Einen Streithandel entſcheiden, aufheben.

Dirimere ſocietatem, veteremque conjunctionem. *Valakivel való társalkodáſt, régi barátságot fel bontani, félben hagyni.* Eine alte Freundſchaft, Geſellſchaft, Kundſchaft zertrennen.

Dirimere prælium. *Az ütközetet, harizot el-végezni, elhagyatni a' viadalt.* Dem Treffen ein Ende machen, die Schlacht entſcheiden.

Dirimere rixas, iras, & altercationes. *A' veſzekedéſt, zenebonát, le-tsillapitani, a' veſzekedőket le-tsendeſiteni.* Streitigkeit, Zank, Händel, Feindſchaft aufheben, beylegen, ſtillen, ſchlichten.

DIRUMPO.

1. Dirumpere librum. *Elſzakaſztani, ſzaggatni a' könyvet.* Ein Buch zerreißen.

2. Dirumpere ſocietatem, amicitiam. *Félben hagyni, felbontani a' barátságot.* Eine Freundſchaft zerreißen.

3. Plauſu alterius dirumpi. *Majd meg-haſadni az irigység miatt, hogy másnak valamelly betsület tétetik.* Vor Neid zerſpringen mögen, wegen der Ehre, die einem andern widerfährt.

Dirumpi dolore. *Felette gyötrődni.* Vor Leid und Zorn zerſchmettern.

Dirumparis licet, redibo. *Ambár meg-haſadj mérgedben, még-is viſzſza fogok jönni.* Sollſt du vor Unwillen zerberſten, zerſpringen, trotz dir, werde ich doch wieder herkommen.

DISCEDO.

1. Diſcedere ab loco aliquo. *Valahonnan el-menni.* Von einem Ort ſich entfernen.

Diſcedere cubitum. *Feküdni, alúzni menni.* Schlafen, in das Bette gehen.

Nunquam a te diſcedam. *Soha ſem hagylak-el tégedet, el-nem mégyek tőled.* Ich werde niemals von dir weichen, dich nicht verlaſſen.

Diſcedite Quirites, atque arma deponite, *hac formula dimittebat exercitum Imperator confecto bello. Tsak mennyetek-el már Romai vitézek, és ſegyétek-le fegyvereteket.* Gehet nur hin ihr Römer, leget ab die Waffen.

Diſcedite Quirites, ſi vobis videtur, *ſic Viator compellabat obviam turbam, cum viam Tribuno plebis faciebat. Elmehettek már, ha úgy tetſzik néktek Romaiak.* Gehet nur hin ihr Römer, wenn es euch alſo gefällt.

Terra cœlum, & hujusmodi alia, dicuntur diſcedere, cum hiatu facto diſcinduntur. *A' föld meg indúl, az ég tüſztül.* Da Himmel oder Erde ſich eröfnen, und voneinander gehen.

2. In ſententiam Senatores, in conſilio diſcedunt, diſceſſionem faciunt. *A' tanátsbéliek a' magok értelmét, és végezését ki-mondgyák.* Die Rathsherren geben ihre Stimmen, ſagen ihre Meinungen.

Diſcedere in alia omnia. *Valakivel mindenben ellenkezni.* Eines ganz andern, und widrigen Sinnes und Meinung ſeyn.

Victor, *vel* ſuperior diſceſſit, *ſub: e certamine quod ſæpe etiam exprimitur. A' viadalban ezé vólt a' nyereség. Ő járt leg-nyerteſſebb.* Er hat in dem Streit den Sieg erhalten, er hat das Beſte gewonnen, den Preis davon getragen.

Inferior diſceſſit. *Meg-győzetett, el-veſztette a' nyereséget.* Er iſt überwunden worden, er hat es verſpielet, den Kürzern gezogen.

Ubi ab illo diſceſſeris, principatum obtines. *Ő utánna, vagy mingyárást ő utánna leg-méltóbb, és tekéntetesbb ſzemélly vagy.* Nach ihm, nach ſeiner biſt du der Vortreflichſte.

Quartana a me diſceſſit. *A'*

negyed-napi hidegleléſ el-hagyott. Das viertägige Fieber iſt ausgeblieben, hat mich verlaſſen.

Hæc tanta injuria non impunita diſcedet. *Ez a' nagy igazſágtalanſág, meg-bántás nem marad büntetés nélkül.* Eine ſo grobe Beleidigung Unbild wird ja nicht ungeſtraft vorüber gehen.

Diſcedere de ſententia. *Értelmét, ſzándékát meg-változtatni, más akaratot venni-fel.* Seine Meinung ändern, eines anderen Sinnes werden.

Diſcedere ab armis. *El-hagyni a' hadakozáſt, el-venni magát a' hadból.* Vom Krieg ſich weg begeben.

Diſcedere a ſeipſo, a conſtantia, a mente, ab officio. *Állhatatlannak lenni a' fel-tett ſzándékában, ſzivében. Nem járni-el kötelesſégében, hivatallyában, hanem az ellen cselekedni.* Unbeſtändig ſeyn in ſeinem Vorhaben und Sinne; von ſeinem Amte abweichen.

D I S C E P T O.

Diſceptare, *abſolute, vel* diſceptare aliquid, diſceptatorem agere de re aliqua. *Valamelly dolgot meg-itélni, el-végezni.* Ein Ding erörtern, abhandeln.

Diſceptare, *abſolute, vel* de aliquo, diſceptare cum alio, *vel* inter ſe, hoc eſt, vocare aliquid in controverſiam, ſeu in judicio; ſeu extra judicium. *Valamelly dolog felöl vetekedni, pörlekedni, akár a' törvény ſzék elött, akár máſutt.* Von einem Dinge ſtreiten, handeln, ſtreitig machen, inner-oder auſſerhalb des Gerichts.

Diſceptare controverſias. *A' pereket el-igazitani.* Die ſtreitige Meinungen erörtern, abhandeln.

D I S C R E P O.

1. Fides, nervi cytharæ hujus diſcrepant. *A' hérok nintsenek jól fel-hangolva, nem egyeznek, jól együtt nem zengenek.* Die Saiten auf dieſer Cyther ſtimmen nicht zuſammen.

2. De re aliqua, in re aliqua diſcrepare ab aliquo. *Valamiben nem egyezni, nem tartani más valakivel, különbözni töle.* Eines widrigen Sinnes, und anderer Meinung ſeyn als ein anderer; mit ihm nicht halten, ihm nicht beyfallen.

Sibi in re illa diſcrepat; a ſe ipſo diffidet, ſecumque diſcordat. *Önnön magával ellenkezik, magával ſem egyez.* Er widerſpricht ſich ſelbſt in dieſem Fall.

Facta cum dictis diſcrepant. *Nem egyez a' tselekedete a' beſzédjével.* Seine Worte, und That kommen nicht überein.

Diſcrepare inter auctores. *Liv. vel*, inter ſe auctores diſcrepant, diffident & diſcordant. *Nem egyaránt értenek erröl a' irók.* Die Lehrer ſind in dieſem Stuck uneinig.

D I S C U T I O.

1. Diſcutere, diſturbare murum. *Liv. A' kűfalt le-rontani.* Eine Mauer niederreiſſen.

2. Caliginem, tenebras, febrim, triſtes cogitationes, periculum diſcutere, depellere, diſſipare. *A' ſötétséget, homályt, hidegleléſt, ſzomorúságot el-üzni,*

ſzni, a' veſzedelmet el-kerülni, attól magát meg-tartani. Die Nacht, die Finſterniß, das Fieber, traurige Gedanken vertreiben; die Gefahr entgehen, ſich davon retten.

DISPEREO.

1. Eundum hunc diſperire patitur. *Ezt a' jűdet, telekét el-hadgya veſzni, pűſztúlni.* Dieſes Gut läßt er verderben, zu Grund gehen.

2. Diſperéam, ſi non mentitur. *Mrt, Bár el-veſzſzek, hanem hazud.* Will nicht geſund von der Stelle weg gehen, wenn dieſer nicht lüget; ſo wahr ich lebe, dieſer lüget.

Diſperii, Ter. *Oda vagyok, el-veſztem.* Ich bin hin, es iſt mit mir aus.

DISPUTO, & DISSERO.

1. Diſputare aliquid. *Valamit a' haſzontalan, és hijába való dolgoktól ki-tiſztitani.* Ein Ding ausputzen, da man das überflüßige davon thut.

Differere agrum. *Bé vetni a' ſzántó földet.* Hin und her auf dem Acker ſäen, pflanzen.

2. Acute diſputare, differere, argumentari. *Igen értetmeſſen vetélkedni valamelly dologról.* Sinnreich von einem Dinge diſkuriren.

Aliquid, *vel* de aliqua re diſputare, differere. *Valamelly dologról vélekedni, pörlekedni.* Von einer Sache ſtreiten, diſputiren.

In eam ſententiam diſputabat, differebat. *Azt állittya vala ő, azon dologról ſzóllott, diſputált.* Von dieſer Sache redete, diſputirte er.

Diſputare verbis in utramque partem. *Mind a' két réſzt okokkal erőſiteni, mind a' két réſzre diſputálni.* Von einem Dinge auf Ja, und Nein diſputiren.

DISRUMPO, *vel* DIRUMPO.

1. Chartam dirumpere. *Egybe ſzaggatni a' papiroſt.* Papier zerreißen.

2. Invidia, dolore dirumpi, *vel* ſe dirumpere. *Az irigyſég, és bú miatt majd meg-nem haſadni, eméſztődni, bűval veſztegetni, epeſzteni magát.* Vor Neid, Leid, Unwillen zerberſten, zerſpringen.

Diſrumparis, dirumparis, rumparis licet. *Ámbár meg-haſadj mérgedben.* Und wenn du auch vor Zorn zerberſten mögeſt.

Societatem, amicitiam dirumpere. *A' barátſágot, társolkodáſt félben hagyni, fel-bontani.* Eine Freundſchaft, Geſellſchaft trennen.

DISSERO, *vel* DISPUTO.

DISSIDEO.

1. Capitali odio diſſidere ab aliquo. *Meg-eskütt, halálos ellenſége lenni valakinek, halálos gyűlölſéget tartani valaki ellen.* Er hat gegen ihn einen tödtlichen Haß, er iſt ſein Erzfeind.

De illa re diſſident, & diſcordant. *Abban a' dologban nem értenek egyet, nem egyeznek-meg.* In dieſem Stücke ſind ſie uneins.

2. Adamas cum magnete diſſidet; Quercus, & olea pertinaci odio diſſident. *Plin. A' gyémánt a' mágnes kővel, 's az olajfa a' tölgy fával termézet ſzerént ellenkezik, ezek köz*

igen

igen ellenkező természet van. Der Diamant und Magnet-Stein, der Eichen-Baum und Oel-Baum tragen eine heimliche und verborgene natürliche Feindſchaft miteinander.

DISSIMULO.

Diſſimulat, qui ſupprimit ſignificationem ejus rei, quæ revera eſt, v. g. timoris. *Valamit el-titkolni, éppen nem mutatni, hogy légyen a' dolog magában, ſ́gymint ha valaki ſemmi félelmet nem mutat magában, jóllehet azomban igen ſzepeg.* Der hinter dem Berge haltet, der nicht dergleichen thut; zum Beyſpiel der ſich ſtellet, als wenn er ſich von nichts thäte fürchten, obwohl er in Furcht ſtecket.

Contra, ſimulat, qui quovis indicio præ ſe fert, & ſignificat quidpiam eſſe, quod non eſt, v. g. pietatem. *Hogy ha valaki ájtatosnak ſzent életűnek mutattya, tetteti magát, azomban távúl van tőle az ájtatoſság.* Der will für fromm, und Gottesfürchtig angeſehen ſeyn, und iſt doch nicht.

DISSIPO.

1. Rem familiarem diſſipare, dilapidare, abligurire. *A' jóſzágot el-veſztegetni, tékozlani, el-puſztitani.* Sein Vermögen verfreſſen, verſchwenden.

Comminuere, diſſipare ſtatuam. *Egybe rontani valamelly faragot képet, valaki tiſzteletére állitott oſzlopot.* Eine Bildniß zu Stücken zerhauen, zerſchmettern.

Diſſipare exercitum. *Cæſ. El-ſzéllyeſzteni a' tábort, vagy megverni.* Ein Kriegsheer zerſtreuen, zertrennen, in Unordnung bringen.

Diſſipare rumorem, ſermones, famam alicujus rei. *Valamelly hirt, ſújságot ſzéllyel hordozni, imitt amott beſzélleni.* Eine Zeitung, eine Sage, Geſchrey ausſprengen, ausſtreuen.

DISSOLVO.

1. Diſſolvere ſcopas. *A' ſöprűt fel-óldani.* Einen Beſen auflöſen.

2. Diſſolvere alicui, *vel* diſſolvere æs alienum. *Plin. Az adóſſágot meg-fizetni.* Seine Schulden bezahlen.

Diſſolvere pœnam. *Meg-büntettetni, az érdemlett büntetéſt el-ſzenvedni.* Die Strafe bezahlen, die verdiente Strafe ausſtehen.

Diſſolvere crimen. *Ki-menteni magát abból a' vétekből, a' mellyrűl vádoltatik.* Sich wegen eines Laſters verantworten, rechtfertigen vertheidigen.

Diſſolvere ſe. *Ter. Magát valami bajból ki-menteni.* Sich aus ſeinem verwirrten Handel auswinden.

Ejus conſilia diſſolvi, diſturbavi, everti, perdidi. *Az ő ſzándékát, végezését ſemmivé tettem, el-ſzéllyeſztettem, el-forditottam.* Seine Anſchläge habe ich zu nichten gemacht, ruiniret, zu Grunde gerichtet.

3. Diſſolutus adoleſcens, ac perditus. *Feslett, gonoſz erkőltsű ifjú.* Ein verführtes, liederliches, verlohrnes Kind.

Diſſoluta aliquorum conſuetudo, licentiaque impudens. *Egy némelly embereknek feslett erkőltse, és a' bújaſágra* ve-

vetemedett ſzemtelen élete. Etlicher Leute liederlicher Wandel, Verwegenheit, Vermeſſenheit.

DISTINGUO.

1. Diſtinguere, ac ſeparare. *Meg-válaſztani, külön-válaſztani.* Abſöndern, abtheilen, voneinander thun, unterſcheiden.

2. Vera a falſis dijudicare atque diſtinguere. *Az igazat a' hamiſtól meg-válaſztani, meg-ismérni.* Die Wahrheit von der Falſchheit unterſcheiden.

3. Vario colore quidpiam diſtinguere. *Külömb-féle ſzinnel valamit meg-külömböztetni, meg-tarkázni, bé-feſteni.* Mit unterſchiedlichen Farben etwas anſtreichen.

Regio diſtincta pagis. *Olly tartomány, a' mellyben ſok faluk ide, 's tova vannak.* Ein Land, in welchem viele Dorfſchaften da und dort liegen.

Veſtis diſtincta gemmis. *Gyémántokkal fel-ékeſitetett, meg-rakott ruha, köntös.* Ein von Edelgeſteinen ſchimmerndes Kleid.

DISTRAHO.

1. Diſtrahere, divellere, lacerare. *Ide, 's tóva vonni, ízre ſzaggatni, item: el-adni.* Zerſtücken, zerreißen.

Diſtrahere cohærentia. *El-eſztani, el-vonni egy máſtól azokat, a' mellyek egybe vannak kaptsolva.* Zertheilen, was ſich aneinander zuſammen hält.

2. Rem diſtrahere. *Valamelly dolgot meg-gátolni, meg-tartóztatni, hogy ne történjék.* Eine Sache zurück halten, verhindern, daß es nicht geſchehe.

Diſtrahere aliquem ab altero. *Valakit a' más barátságától el-vonni, el-forditani.* Einen andern abwenden, abziehen.

In contrarias ſententias diſtracti ſunt. *Külömböznek, nem egyeznek-meg értelmekben, nem értenek egyet.* Sie ſind unterſchiedlich geſinnet, keiner haltet es mit dem andern; ſie kommen nicht überein.

Nulla mihi eſt cum illo ſocietas, ſed potius ſumma diſtractio. *Nékem véle ſemmi barátságom, ſzövetségem nintsen, sött inkább leg-nagyobb ellenkezés van köztünk.* Mit ihm habe ich keine Gemeinſchaft, ſondern hingegen einen Widerwillen.

DISTURBO.

1. Diſturbare, demoliri, diruere ædificium. *Az épületet el-bontani, le-rontani, el-bányni.* Ein Gebäude abbrechen, niederreißen.

2. Id moliebatur; at ego rem diſturbavi. *Azon vólt, azt akarta alattomban végbe vinni, de én meg-állottam az útját, én tettem akadályt, hogy ſemmi ſem lett a' dologból.* Er hatte zwar dieſen Anſchlag: aber ich habe die Sache umgeſtoſſen, daß nichts daraus worden iſt.

Ejus omnia conſilia diſturbabo. *Minden ſzándékát, végezését fel-forditom; meg-gátolom, ſemmivé téſzem.* Ich werde alle ſeine Concept- und Anſchläge umkehren, zernichten.

DIVERTO.

1. E via divertere in villam. *Az útrúl bé-térni a' majorba.*

Aus

Aus Gelegenheit der Reiſe, auf ſein Land Gut einen Gang thun.

Apud, *vel* ad aliquem divertere. *Válakibez ſzállani.* Bey einem einkehren, ſeine Herberg nehmen.

In hoſpitium divertere. *A' vendég fogadóba, vagy a' Gazdához bé-ſzállani.* Ins Wirthshaus einkehren.

2. Ut illuc redeam, unde diverteram. *Hogy az én fel-tett ſzándékomra, a' mellytől egy kevéſsé el-távoztam vólt, viſzſza fordúllyák.* Um auf mein Vorhaben wieder zu kommen, oder damit ich wieder zu meinem Vorhaben, von dem ich in etwas abgewiechen habe, ſchreite.

D I V I D O.

1. Dividere pecuniam militibus. *A' katonáknak pénzt oſztani, fel-oſztani közöttök a' pénzt.* Unter die Soldaten Geld austheilen.

Divide ſententiam; (Formula erat; qua poſtulabatur ab eo, qui in dicenda ſententia, res multas ſimul erat complexus, ut illam in certa diſtinctaque capita dirigeret, atque ut de illis ſingillarim referretur, ut quod quisque vellet, ſeorſim aut probaret, aut improbaret.) *A' beſzédet, vagy a' Bíró végezését bizonyos tzikelyekre oſztani, hogy réſz ſzerént teheſſenek mindenekről ítéletet.* Darum anhalten, damit der vom Richter gegebene Ausſpruch alſo in gewiſſe Stücke abgetheilet werde, daß man eines ohne das andere könne gut heißen.

D O.

1. Dare aquam manibus. *Mosdó vizet adni,* Zum Händwaſchen Waſſer darreichen.

2. Dare dexteras. *Kezét fogni.* Die Hände aneinander geben.

Dare dexteras, fidemque. *Liv. Adgyátok-bé a' kezeteket, és fogadgyátok-fel, hogy 's a' t'.* Gebet die Hände her zum Zeichen des Vergleichs, und verheißet, daß ꝛc.

Dare inter ſe fidem, & jusjurandum. *Caeſ. Egymásközt esküni, fogadáſt tenni.* Sich mit Eidſchwur gegen einander verbinden.

Dare beneficium. *Jót tenni valakivel.* Gutes thun. Diem. *Bizonyos napra a' törvény elei-be idézni.* Am beſtimmten Tag vors Gericht fordern. Fabulam. *Komédiát tsinálni.* Eine Komödie ſpielen. Naralitia. *A' maga ünnepe, vagy ſzületéſe napján a' barátjait, ſzomſzédjait vendégleni.* An ſeinem Geburtstage ſeine Freunde traktiren. Animum. *Liv. Megbátoritani, fel-gerjeſzteni.* Herz machen, aufmuntern.

Dare operam. *Valaki körül forgolódni, ſzorgalmatoskodni.* Trachten; ſich bemühen. Id operam da, ut, &c. *Ter. Azon légy, ſzorgalmatoskodjál, hogy 's a' t'.* Macht es alſo, daß, ꝛc. Dare operam alicui. *Valakinek ſzolgálni valamiben, vagy valaki alatt tanúlni. Valaki ki-botsátott könyvét olvasni, abból tanúlni.* Einen verhülflich ſeyn; oder: unter einem lernen, ſtudiren, ſein Schüler ſeyn, ſeine herausgegebene Bücher leſen, ſtudiren.

Da-

Dare operam virtuti. *A' jóſágos tselekedetekben gyakorolni magát.* Sich der Tugend befleiſſen, nach der Tugend trachten.

Dare operam ſomno. *Alunni.* Ruhen, ſchlafen.

2. Dare alicui, *vel* ad aliquem litteras. *Valakinek levelet küldeni.* Einem einen Brief ſchreiben.

Dare alicui animum ſuum. *Valakinek ſzívét, vagy ſzive titkait ki-nyilatkoztatni, valakiben minden kedvet, bizodalmát helyhezteni.* Sich einem vertrauen, und Zuneigung auf ihn ſetzen, ſein Herz, ſein Gemüth ihm eröfnen. Dare illi aures ſuas. *Valakit meg-hallgatni.* Ihn anhören; Gehör geben. Dare illi manus. *Meg-adni magát, meg-győzetni.* Bekennen, daß er gewonnen habe; ſich ergeben.

Dare externis civitatem. *A' jövevényeket, más nemzetbűl valókat a' város tagjai közébe-venni, Polgárokká tenni.* Freunde zu Burger machen.

4. Dare ſe in alicujus conſpectum. *Valaki előtt meg-jelenni.* Vor einem erſcheinen, ihm unter das Geſicht kommen. Dare ſe in ejus conſuetudinem, & familiaritatem. *Valakivel barátságot, kiváltképpen való ſzövetséget űzni.* Mit einem Freundſchaft machen, und pflegen. Se in illius poteſtatem dare. *Valaki hatalma alá adni magát.* Sich unter ſeine Gewalt, Bothmäßigkeit, in ſeine Hände ergeben. Se illi comitem dare. *Magát néki társul adni.* Sich zugeſellen, vergeſellſchaften, Geſellſchaft leiſten.

5. Dare ſe præceps. *Magát le-vetni, le-ugrani, le-ſzökni.* Sich herunter ſtürzen. Se viæ, *vel* in viam. *Utra indúlni.* Sich auf den Weg begeben. Se fugæ. *vel* in fugam. *El-ſzaladni.* Die Flucht nehmen. Se quieti ex labore. *A' fáradság után meg-nyugodni.* Nach der Müdigkeit ausruhen, raſten. Se voluptatibus, mœrori, ac gemitui. *A' fajtalanságra, vagy ſzomorúságra, gyötrődésre adni magát.* Sich dem Wolluſt, Traurigkeit, &c. ergeben. Se hiſtoriæ. *A' Hiſtoriára adni magát.* Sich auf die Hiſtorie verlegen. Philoſophiæ excolendum. *A' Philoſophiát tanúlni.* Philoſophie ſtudiren.

6. Dare aliquid oblivioni. *Valamiről el-feletkezni, ki-vetni elméjéből.* In Vergeſſenheit ſtellen.

Tibi hoc laudi dabitur. *A' tenéked dicséretedre válik.* Man wird dich deſſenthalben loben. Crimini, *vel* vitio dabitur. *A' néked vétekűl fog-tulajdonítatni, vagy, betstelenségedre fog-válni.* Man wird dich deſſentwegen tadeln, man wird dir es übel auslegen, aufnehmen.

7. Dare plauſum. *Valakinek örülni, fel-kiáltani.* Mit Zuruf, mit Frolocken loben. Pœnas. *Meg-büntettetni.* Geſtrafet werden. Signum, *Jelt adni.* Zeichen geben. Vela. *Néki ereſzteni a' ſzélnek, a' tengernek a' vitorlát, a' hajót.* Abſegeln auf das hohe Meer. Anſam ad reprehendendum. *Okát adni,*

hogy

hogy jól meg-pirongaſſanak. Urſache geben zu einer Klage, getadelt zu werden.

Dabimus anſas ſermonis, *vel* dabimus ſermonem hominibus, *vel* in ſermonem incidemus. *Okot alkalmatoſságot adunk, hogy meg-ſzollyanak bennünket az emberek, el-nem kerűllyük a' nyelveket.* Wir werden Anlaß geben, uns nachzureden; wir werden durch die Mäuler gezogen werden.

8. Demus, hoc ita eſſe. *Légyen ámbár úgy, hadgyuk rá, hogy úgy van.* Geſetzt aber, es ſey dem alſo.

Quis enim dederit, &c. *pro* concedat. *Ki hiſzi, ki hadgya azt rá.* Denn wer wird dir zugeben, daß, rc.

9. Prout res, & tempus ſe dabit. *A' mint a' dolog vágy idő fogja magával hozni.* Nachdem ſich die Sache, die Zeit ſchicken wird, nach Bewandtniß der Sachen.

Ut res dant ſe ſe. *A' mint a' dolog hozza magával.* Nach Geſtalt der Sachen, wie ſich die Sache wird veranlaſſen.

Ut ſe dederint initia, perſcribas, velim. *Kérlek írd-meg nékem, miképpen folyt a' kezdet, az eleje, hogy vólt dolgod eleinten.* Bitte, du wolleſt mir ſchreiben, wie der Anfang abgeloſen iſt.

Da te homini. *Bizzál ebez az emberhez, mindenben kövesd az ő tanátsát, akarattyát.* Traue dieſem Menſchen, gehorche ihm in allen Sachen.

Amabo te, & da mihi hoc. *Kérlek téged, tselekedj-meg ezt, vagy, engedd el érettem.* Lieber, thue auch dieß mir zu Liebe.

Cur hoc ſcripſerim, paucis dabo. *Miért írtam, vagy hiztam ezt pennámra, rövideden okát adom.* Warum ich dieſes geſchrieben habe, wirſt du bald vernehmen.

DOLEO.

1. Doleo, *non eſt*, æger ſum, ægroto: *ſed potius*, animo dolorem, & ægritudinem patior. *Ez a' ſzó nem azt teſzi, hogy beteg vagyok, hanem búsúlok, bánkodom.* Dieſes Wort heißet nicht: ich bin krank: ſondern es iſt mit leid, es thut mir im Herzen wehe, bin traurig. (Ut ſignificet morbum, ita conſtituendum.)

Dolet, *vel* condolet mihi caput, latus. *Fáj a' fejem, óldalom.* Der Kopf, die Seite thut mir weh. Oculi mihi dolent, *id eſt*, dolore afficiuntur. *A' ſzemeim fájnak.* Ich leide Schmerzen in den Augen.

(Ut autem ſignificet ægritudinem animi, ſic loquendum:)

Doleo hanc rem, has res, de hac re; mihi dolet ea res, dolet hoc cordi meo. *Bánkodom, búsúlok a' miatt a' dolog miatt, a' ſzivem-is fáj belé, hogy 's a' t.* Dieſes Ding ſchmerzet mich, thut mir herzlich wehe, iſt mir leid.

2. Dolere alicujus injurias, caſum, luctum, vicem, interitum. *Valaki boſzúságin, eſetin, ſorsán, halálán igen bánkodni, ſzomorkodni.* Sich betrüben wegen einer zugefügten Beleidigung, ſein Unglück, übeln Zuſtand, Tod hoch bedauren.

DUCO.

1. Ducere aliquem in vincula. *Valakit rabságra vinni.*

ni. Einen in das Gefängniß führen.

Se ab aliquo loco ducere, *Valahonnan menni, vagy jönni-ki.* Von einem Orte ausgehen.

Ducere, (*abſolute*) idem ſæpe, ac ducere exercitum. *Fö vezérnek lenni a' Táborban, az egéſz hadat vezérleni.* Eine Armee führen, kommandiren, als deſſen Hauptbefehlen.

Ducere agmen. *Sereget vezetni, elöl-járójának lenni valami ſeregnek.* Einen Haufen, Rotte führen, voran gehen, ihr Haupt ſeyn.

2. Familiam; *vel* Claſſem ducere. *Quint. Valamelly dologban leg-föbbnek, leg-elöbb valónak lenni.* Die oberſte Selle haben, vorgehen, den Vorzug haben.

Ducere animam, ſpiritum, anhelitum. *Plaut.* Ducere aerem ſpiritu. *Lebelni, pihenni.* Athem holen, ſchöpfen.

Ducere ſibi alapam. *Phædr. Önhön magát artzúl tsapni.* Sich ſelbſt eine Maultaſche geben.

Ducere vitam, ætatem in literis. *A' tanúlásban tölteni életét.* Sein Leben im Studiren zubringen.

Ducimus vitam miſeram. *Nyomorúltúl élünk, keſerves az életünk.* Wir führen ein armſeliges Leben.

Ducere rationem officii, & ſalutis. *A' tiſztségére, vagy üdvöſſégére való nézve tselekedni, vagy el-hagyni valamit, vagy, arra vigyázni, gondot viselni.* Sein Schuldigkeit, Wohlſtand beobachten, betrachten.

3. Ducere aliquem. *Cæſ.* Subducere dictis aliquem. *Valakit tsak ſzóval tartani, vagy, valakiböl tsúfot tsinálni, bolondjának tartani.* Einen mit guten und glatten Worten hinter das Licht führen; mit einem ſein Spott treiben, ſpotten, äffen.

4. Ducere uxorem, puellam in matrimonium ducere. *Megházasodni; valakinek leányát házas társúl venni.* Heurathen, ſich mit einer vermählen.

5. Ducere æra. *Hor. Rezet önteni.* Erz gieſſen.

Ducere quempiam, *vel*: ducere alicujus ſtatuam ex ære. *Plin. Valakit rézböl ki-önteni.* Eines Bildniß vom Erz gieſſen.

6. Ducere bellum in hyemem. *Cæſ. Egéſz télig hadakozni.* Den Krieg bis auf den Winter verlängern, verziehen.

Ducere diem ex die. *Naprúl napra haláſztani.* Von einem Tag zum andern aufſchieben.

7 Ducere foſſam, vallum, *Liv. Árkot ásni, sántzot tsinálni.* Graben führen, Schanze anwerfen. Murum. *Virg. A' kóſalat magaſſabban, és hoſzſzabban építeni.* Eine Mauer höher und weiter aufführen.

8. Ducere aliquem in hoſtium numero. *Valakit ellenségnek tartani.* Einen für ſeinen Feind halten.

Illud duco pro nihilo. *Arra ſemmit ſem hajtok, azt ſemminek itélem.* Auf dieſes halte ich gar nichts. Pro falſo. *Hazugságnak tartom.* Ich halte dafür, es ſey nicht wahr.

Ne-

Neminem præ ſe ducit; omnes infra ſe ducit. *Senkit ſem tart elébb valónak magánál, magát mindeneknél nagyobbra betsüli.* Niemand will er den Vorzug geben, er meinet, es ſey niemand ſeiner werth, er ziehet ſich jederman vor.

Ducere aliquid laudi, honori. *Ter. Sall. Plaut. Valamit betsűletének, ditséretének tartani.* Etwas für eine Ehre, und Ruhm ausrechnen.

Ducere aliquid damno. *Pl. Valamit kárnak állitani.* Eine Sache für ſchädlich, nachtheilig halten.

Illud tibi ducetur, *vel* tribuetur probro, aut gloriæ. *Azért téged vagy gyalázni, vagy ditsérni fognak; vagy ditséretedre, vagy gyalázatodra fog válni.* Man wird dich deshalb loben, oder ſchelten.

9. Ex illa re ſimilitudinem, rationem ducam, petam; initium ducam, capiam. *Innet fogok én haſonlatoſságot, valamelly bellyes okot venni, innen kezdem.* Von dieſem Dinge will ich eine Gleichniß, eine gründliche Urſache ziehen: da will ich den Anfang machen.

10. Duci opinione. *A' vélekedés utánn indúlni.* Einer Meinung nachgehen. Errore. *Megtsalatni, tévelygeni.* Sich betrügen laſſen. Laude, gloria. *Minden dologban tsak a' ditsőségre, ditséretre inteżni, tzélozni.* Alles thun, Ehre, Ruhm, zu erlangen. alſo gaudio. *Igen ok nélkül, bijába való dologért örvendezni.* Ohne Urſache frolocken als einer wichtigen Sache ſich erfreuen. Ventre. *Hor, Tsak a' hasnak ſzolgálni.* Gefräßig ſeyn.

DURO.

1. Durare quidpiam. *Cæſ. Valamit meg-keményiteni.* Etwas hart machen, härten.

Fluvius glacie duratus. *Plin. Jun. Meg-fagyott folyó víz.* Ein gefrohrner Fluß.

Duratus malis, & laboribus. *A' nyomorúságoknak, és munkának néki keményűlt ember.* Von Uebeln, und Mühſeligkeiten verhärteter Menſch.

2. Durare animum ad aliquid. *Ovid. Quint. Igen keményen tartani magát a' valamire elſzánt akaratban.* Steif und feſt auf ſeinen Kopf beſtehen.

3. Durare. *Virg. Keményen tartsátok magatokat, nagy ſzívvel ſzenvedjétek.* Dauert ihr aus, gedultet ſtarkmüthig.

4. Durare hic nequeo diutius. *Plaut. Ter. Tovább itt nem maradhatok.* Da kann ich nicht länger bleiben, dauern.

Nequeo durare, quin illum accuſem. *Plaut. Nem álhatom-meg, hogy bé-ne vádollyam őtet.* Ich kann nicht ruhen, bis ich ihn anklage.

5. Duraſſe pleroſque certum eſt ultra centum annos. *A' bizonyos, hogy majd mindnyájan tovább éltek ſzáz eſztendőknél.* Es iſt gewiß, daß etlich über hundert Jahre ihr Leben, oder Weſen erſtrecket haben.

E.

E.

EDICO.

1. Edicunt Judices, Senatores, Conſules. *A' birák, tanátsbéliek, Fôtiſztek, el-rendelik, meg-hagyák, parantsolják, ki-mongyák, ki-hirdetik.* Die Richter, Raths-Herren, Bürgermeiſter verordnen, befehlen, theilen Befehl aus, laſſen es ergehen.

2. Edicere legem, conventum, comitia, diem ad conveniendum. *Törvényt, gyûléſt, ország gyûléſt hirdetni.* Ein Geſetz, Land-Tag verkünden, anſagen.

EDO.

1. Edere prolem, aut partum. *Szûlni.* Gebähren.

Edere nomen. *Nevét meg-mondani.* Sein Namen angeben, anſagen. Oraculum; *vel* aliquid oraculo. *Jövendôlni.* Einen göttlichen Ausſpruch geben. Poſtulata. *Inſtántziát adni, maga alázatos kérését, kivánságát ki-tenni.* Eine Supplication; eine Bittſchrift übergeben; ſein Begehren anbringen. Prælium, pugnam, ſtragem. *Hartzot tartani, meg-hartzolni. ſok embert veſzteni.* Ein Schlacht liefern, große Niederlage der Feinde machen. Riſum, ploratum, clamorem. *Katzagni, ſirni, kiáltani.* Lachen, weinen, ſchreyen. Rationem, reſponſum *Valamelly dolognak okát adni, meg-felelni.* Eine Urſache vorbringen, Antwort geben. Legem. *Valamelly törvényt, parantsolatot adni, vagy hirdetni-ki. Synt. Orn. cum Flor. Lat.* Ein Geſetz verkünden. Librum. *Könyvet ki-botsátani.* Ein Buch heraus geben, laſſen ausgehen.

Edere animam, vitam, ſpiritum extremum. *Meg-halni, lelkét ki-botsátani.* Sterben, den Geiſt aufg ben. Edere teſtes. *Bizonyságokat állitani, hozni.* Zeugen vorführen, ſtellen. Rationem alicujus rei faciendæ. *Módot adni, vagy mutatni valamelly dolog végbevitelére.* Die Weiſe etwas zu thun angeben, zeigen. Verba. *Szóllani, ſzókat hozni-elô.* Sprechen, Worte vorbringen. Exemplum ſeveritatis. *A' büntetésben példát hagyni, vagy tenni.* Eine ſtrenge exemplariſche Strafe ergehen laſſen.

EFERO.

1. Efferre pedem domo. *A' házból ki-menni.* Aus dem Hauſe gehen, aus dem Hauſe ein Tritt thun.

Efferre caput undis. *Virg. Ki-tartani, fel-emelni a' vizbôl, a' habokból a' fejét.* Den Kopf erhebet er über die Wellen, über das Waſſer.

Efferre, producere flores, plantas. *Virágzani, tsemetéket teremni, hozni.* Blumen, Pflanzen hervor bringen.

Efferre, (*abſolute*) & efferre cadaver ad ſepulturam. *Temetésre vinni, halottat temetni.* Zum Grab austragen.

2. Efferre clamorem, vocem. *Nagyon kiáltani* Laut ſchreyen, die Stimme erheben.

Efferre aliquem laudibus. *Valakit meg-ditsérni.* Einen hoch lo'en, preiſen.

Efferre illum ad honores; ad gloriam, ad imperium. *Valakit nagy tiſzteletre, méltóságra emelni, valakinek nagy hatalmat adni.* Einen zu hohen Ehren, Würden, ꝛc. erheben.

Efferre ineptias alicujus. *Valaki tsintalanságit, bolondságit ki-beſzélleni.* Eines andern Thorheit, Narren-Poſſen erzählen.

Efferre ſententiam, efferre verba. *Ki-mondani a' ſzókat,* Worte ausſprechen. Efferre aliquid pluribus modis. *Valamelly dolgot külömb-féle móddal, és ſzókkal mondani-ki, vagy magyarázni.* Ein Ding auf unterſchiedliche Weiſe erklären, ſagen.

3. Efferre ſe inſolentius. *Igen el-hinni magát, fel-fuvalkodni, kevélykedni.* Aus Hofart ſich vermeſſentlich erheben, ſtolz, aufgeblaſen ſeyn.

Se ſe verbis, & ſermonibus, ſe gloriando, & prædicatione efferre, *Ditsekedni, kérkedni maga felől.* Sich mit Worten hervor ſtreichen, prahlen, ſich rühmen.

Efferri iracundia, dolore, odio, lætitia. *Igen meg-haraguдni, nagyon búsúlni, módnélkül gyűlölni, vigadni.* Sich ſchwerlich erzürnen; voll der Schmerzen: Haſſes, Freude ſeyn. Efferi ſtudio in re aliqua, *Valamelly dologra felettébb való képpen magát adni.* Sich auf ein Ding heftig, äußerſt verlegen.

EFFICIO.

Ut enim non efficias, quod vis, tamen, &c. *Ha meg-nem nyered-is, vagy végbe nem viſzed-is; a' mit kivánſz, mindazonáltal 's a' t.* Ob wohl du dieſes Vorhaben nicht vollziehen würdeſt, nichts deſtoweniger, ꝛc.

Efficiam, quod inſtitui. *Végbe viſzem, a' mit el-kezdettem.* Was ich angefangen habe, werde ich es auch vollenden.

Quantum efficere, & conſequi poſſumus. *A' mennyire érkezünk, tehetségünk ſzerént.* So viel in unſerm Vermögen iſt.

Enitar, & efficiam, ut, &c. *Én az én tehetségem ſzerént azon léſzek, és végbe viſzem, hogy 's a' t.* Ich werde das Meinige thun, was mir möglich ſeyn wird, damit, ꝛc.

Quidquid elaborari, & effici potuerit ad illorum benevolentiam conciliandam. *Valamit tehetünk, vagy végbe-vihetünk az ő kedvek, és jó akaratjok el-nyerésére.* Alles was gethan werden konnte um ihre Gunſt, und Gutwilligkeit zu gewinnen.

Ea res vicem panis, *vel* ſimilitudinem panis efficiebat. *Cæſ. Plin. A' kenyér helyett ſzolgált, kenyér gyanánt vólt.* Dieſes diente anſtatt des Brodes.

Quibus rebus effectum eſt, ut, &c. *A' melly dologbúl a' következet, hogy 's a' t.* Aus welchem erfolgte, daß, ꝛc. Welches Urſache gab, daß, ꝛc.

Quibus efficitur; ſolem majorem eſſe, quam terram. *A' mellyekbűl ki-tetſzik, következik, hogy a' nap nagyobb a' földnél.* Aus dem folget, daß die Sonne größer ſey, als die Erde.

Virtus efficiens eſt voluptatis.

A'

A' jóságos tselekedet az igaz gyönyörüségnek oka, és ſzerzője, vagy, az igaz vigaſság a' jó erkültsből, virtusból ſzármazik. Die rechte Wolluſt entſpringet von der Tugend.

EFFINGO.

1. Similitudinem effingere ex vero, *Valamelly dolgot valóságosan, a' mint van magában, le-írni, le-rajzolni, meg-mingyarázni.* Ein Ding natürlich, wie die Sache an ihr ſelbſt iſt entwerfen.

2. Effingere ſordida, & humida, *eſt*, illa exſiccare detergendo. *A' motskos, bé-kevertt, nedves, ſtálatos dolgokat ki-moſni, meg-törülni, ki-tiſztitani.* Die geneßte, beſudelte, unſaubere Dinge abwiſchen, abtrocknen, abputzen, ausſäubern.

Frontem tibi fingam, *vel;* effingam linteo. *A' homlokodat én te néked ſzéppen meg-moſom, és meg-törlöm a' kendővel.* Ich will dir die Stirne mit einem Tüchlein abwiſchen, abtrocknen.

E foro, ſpongiis ſanguinem effingebant. *A' piatzon ki-öntött vért ſpongiákkal itattákfel, és ki-törlik vala.* Mit dem Schwamm haben ſie das auf dem Platze vergoſſene Blut aufgewiſchen, abgetr[ck]et.

EFFLORESCO.

1. Effloreſcere arbores. *Virágzanak a' fák.* Die Bäume blühen.

2. Effloreſcere dicimus eleganter, quæ cum copia, & venuſtate quadam ſe tanquam flores exerunt ex ſuo calice, ac foliculo,

Ex aſperitate vitæ, & afflictatione corporis effloreſcit caſtimonia. *A' kemény életből és teſtnek ſanyargatásából ſzokott ſzármazni, ki-kelni, és mint egy ki-virágzani a' tiſzta élet, ſzüzeſség, vagy, ezek által tarthattya-meg az ember a' ſzüzeſséget, a' tiſztaságot.* Die Keuſchheit wird durch Abtödtung, Abmattung des Leibes erhalten, blühet, ꝛc.

Effloreſcit ingenii laudibus. *Elméjével el-hireſedik, igen nagy elméjűnek tartyák.* Er iſt mit einem treflichen ſchönen Verſtand begabet.

EFFLUO.

1. Effluere dicuntur liquida. *Minden viz és vizből való dolgok folyni ſzoktak.* Alle Wäſſer, wäſſerige Dinge zerrinnen, zerflieſſen.

2. Hæc effluunt ex animo, elabuntur e memoria. *Ezen dolgok ki-esnek elmémből, elfelejtkezem ezekről.* Dieſe Dinge fallen einem leicht aus dem Sinne aus, entwiſchen aus der Gedächtniß, man vergißt ſie gar bald.

Illi dicenti mens ſolet effluere. *Midőn beſzél, ki-esik elméjéből a' mit akart mondani, vagy, a' mondásban igen feledékeny.* Da er redet ſo fällt ihm nicht ein, was er hat ſagen wollen.

Vires effluunt laſſitudine. *A' dolgok el-bagyaſztyák ez ember erejét, vagy a' ſok dolog, fáratság miatt meg-esik az ember ereje.* Die Arbeit ſchwächet, mattet ab den Leib; die Kräfte nehmen wegen der Arbeit ab.

Ætas, tempus, voluptas effluunt. *Az ember élete, az idő, gyönyörűségek el-telnek, elmúlnak.* Das Alter, die Zeit, die Wollüſten vergehen, verflieſſen.

EFFUNDO.

1. Effundere, cum copia foras emittere. *Ki-önteni.* Ausgieſſen, in Menge, Gröſſe, Ueberfluß.

2. Omnes effundunt ſe portis. *Seregesen mennek, vagy öntik-ki magokat a' kapún mindnyájan.* Es dringet alles Haufenweiſe zum Thor hinaus.

Effundere patrimonium, bona omnia. *Az attyától maradt javait el-tékozlani.* Seine Erbſchaft veſchwenden, vertrinken.

Effundere odium, iram, virus acerbitatis in aliquem. *Haragját, mérgét valakin ki-tölteni, vagy valakin boſzſzút állani.* Seinen Haß, Zorn, Galle, Unwillen, Gift, Bitterkeit, auf einen ausgieſſen.

EJURO.

Ejurare bonam copiam, *eſt:* jurare, ſe in bonis non habere, unde æs alienum ſolvatur. *Meg-esküdni, hogy nints tehetsége az adóſság meg-fizetésére, letételére.* Schwören, daß man nicht habe zu zahlen.

Ejurare judicem; aut alium, *eſt:* jurejurando affirmare, illum nobis eſſe iniquum. *A' birát meg-nem birálni, nem akarni maga dolgát, pörét rá bízni, mivel igazságtalan.* Einen Richter oder andern abſchlagen, nicht annehmen, nicht erkennen wollen, weil er uns mißgünſtig iſt.

ELABOR.

1. E veſtris manibus elapſus eſt. *A' ti kezetekből ki-ſzabadúlt, ki-ütötte magát.* Er iſt aus euren Händen entwiſcht, entronnen.

Elapſus ex prælio. *Cæſ. A' hartzról ki-ſzabadúlt, el-ſzalatt, elébb állott.* Aus der Schlacht entronnen; der ſich aus dem Staub gemacht hat.

Paulatim elapſus huic fœminæ. *Ter. Laſſan, laſſan el-vonta magát etől az aſzſzonytól.* Von dieſem Weibe hat er ſich nach und nach davon gemacht.

2. E memoria id mea elapſum eſt. *Arról már nem emlékezem, már azt el-felejtettem.* Deſſen gedenke ich nicht mehr, dieſes iſt mir ausgefallen, und aus der Gedächtniß kommen.

Elapſa eſt ſpes. *Plaut. Oda minden reménység.* Die Hoffnung iſt hin.

Elapſa verba reprehendere. *Az hirtelen, és gondolatlan ſzókat, a' mellyek a' nyelvünkön ki-találtak esni, ismét fel-venni, hogy jobban meg-gondoljuk, meg-fontollyuk elménkben.* Die Worte, ſo ungefähr, und unvorſichtig aus der Zunge entfallen, wieder hernehmen, zu bedenken, und beſſer betrachten.

ELABORO.

1. Nullum eſt tam aſperum ſaxetum, in quo agricolarum cultus non elaboret. *Semmi olly darabos, kemény, terméketlen köves föld nintsen, a' melly a' ſzántó, és mives emberek ſzorgalmatos munkája által termékennek, nem tétetbetnék.* Es iſt kein Erdreich

retch ſo öde, unfruchtbar, ſteinicht, welches durch fleiſſige Arbeit des Ackermanns nicht fruchtbar werden könnte.

2. Elaborare, deſudare in aliqua re. *Valamiben igen nagy ſzorgalmatoſsággal munkálkoni.* Mit beſonderem Fleiß ausarbeiten, ausmachen.

Orationem ornare, elaborare, & elucubrare. *Jeles, és ékes orátziót írni, tsinálni, tejéből ki-kobolni.* Einen Diskurs zierlich verfaſſen.

Elaborabo; enitar, ut, &c. *Azon fogok lenni, azon iparkodom, hogy 's a' t.* Ich will darum und daran ſeyn; daß, rc.

ELEVO.

1. Elevare quidpiam. *Plaut. Valamit fel-emelni,* Ein Ding in die Höhe heben.

2. Elevare, levare ignominiam, offenſiones, ſuſpiciones & alia id genus, *eſt:* illa verbis, aut alia ratione minuere, extenuare dicendo, *A' gyalázatot, bántásokat, gyanúságot kitsinyiteni, az az: valakivel el-hitetni, hogy nem olly nagy, de alább való a' dolog, mintſem tetſzik, látſzatik.* Die Schande, Unbild, angethanes Leid, Argwohn geringer machen, mindern; das iſt: einen überreden wollen, ſie ſey viel geringer, und eine ſchlechtere Sache, als man ſich einbildet.

Auctoritatem alicujus elevare. *Valaki méltóságát, tiſztelétét, nem igen nagyra tartani, nem gondolni véle, kiſſebbiteni.* Eines Anſehen nicht viel achten, nicht viel ſchätzen wollen, geringer machen.

Nihil eſt, quod tam obtundat, eleveque ægritudinem. *Semmi ſints, a' mi inkább vigaſztalja az embert ſzomorúságában.* Nichts iſt, welches den Schmerzen alſo lindert.

ELICIO.

1. Elicere aliquem domo. *Valakit házából ki-tudni, kitsalni.* Einen aus dem Hauſe heraus locken, bringen. Ad diſputandum. *A' diſputálásra, vélekedésre.* Zum diſputiren.

Elicere ignem, conflictu, & ictu lapidum. *A' kövek öſzve verésekből tüzet ütni-ki.* Feuer ſchlagen mit zuſammen ſtöſſen der Steine.

Elicere ſanguinem verberibus. *Valakit addig verni, tsapni; méglen a' vér follyon a' teſtéből.* Einen bis auf das Blut ſchlagen, hauen.

Elicere lachrymas alicui. *Plaut. Valakit ſirásra inditani.* Die Thräne aus den Augen treiben.

Elicere vocem alicui. *Valakiből ſzót ki-venni.* Einen redend machen, Worte aus ihm bringen.

Elicere ejus arcana. *Liv. Valaki titkait ki-tanúlni, vagy valakit rá venni, hogy a' titkait ki-jelentse.* Seine Heimlichkeiten ausfiſchen, ergründen, ausforſchen.

Verbum ex eo nunquam elicere, exprimere, extorquere potui. *Egy ſzót ſem vehettem-ki belőle, vagy ſemmiképpen rá nem vehettem; tsak, hogy egy ſzót ſzóllyon.* Kein Wörtlein habe ich aus ihm können ausbringen, ausdrücken.

ELUDO.

1. Eludere aliquem, cum ſcite fallere. *Valakit jelesen meg-*

meg-játſzodtatni, *meg-tsalni*. Eines ſpotten, liſtig betrügen, einem das Maul machen.

2. Eludere rudibus, *hoc eſt*: ludicra, & umbratili ſe pugna exercere. *Valamelly játékos*, *és tsupa mulatság*, *a' vagy tanúlás kedvéért bartzoláſt tsinálni*. *Magokat az játékos ütközettel az igaz bartzra készíteni*, *alkalmaſztatni*. Ein Luſtgefecht halten.

E M A N O.

1. Ex fontibus emanant rivi. *A' Patakok*, *tsorgék a' forrásokból*, *kút-fűből folynak-ki*. Die Bäche rinnen, flieſſen aus ihren Quellen.

2. Exivit iſte liber, effluxit, emanavit in vulgus *Az a' könyv ki botsátatott*. Dieſes Buch iſt öffentlich ausgegangen.

Hoc per domeſticos. *vel*: a domeſticis emanavit auctoribus. *Ezt a' hírt az ő Emberei*, *tsélédgyi vitték-ki a' házból*, *azok beſzéllették* - *meg máſoknak* Dieſes iſt durch ſeine Leute im Hauſe auskommen.

Emanavit fama, te, &c. *Az a' hír*, *vagy*, *azt költik*, *hogy te*, *'s a' t'*. Die Rede gehet, man ſaget, daß du, ꝛc.

E M E N T I O R.

1. Ementiri, mentiri. *Hazudni*, *magát tettetni*. Lügen, betrügen.

2. Ementiri quidpiam, *eſt*: immitatione quadam effingere, v. g. Genus ſuum, nomen, conditionem ementiri, mentiri. *Nevét*, *nemzetét*, *állapottyát elhazudni*, *magát máſnak mutatni*, *mint ſem magában légyen*, *magát más nemzetségből valónak tettetni*. Seinen Namen, Geſchlecht, Stand verläugnen, ſich für einen andern ausgeben, als er iſt.

E M E R E O R.

1. Emeretur miles, cum fere expl'evit ſtipendia, & legitimo tempore eſt perfunctus. *Midőn a' katona az eſztendeit közel el-végzi*, *és nem kötelesſtetik az uténn a' tovább való ſzolgálatra*. Da ein Soldat ſeine Zeit ſchier hat erfüllet, und bald nicht mehr ſchuldig iſt länger zu dienen. Meretur, dum adhuc implet ſtipendia. *Midőn még katonáskodik*, *ſzolgál fegyverével*. Da er noch im Kriege Dienſte leiſtet.

Emeritus miles, qui habet abſoluta, completa ſtipendia, cui emerita ſtipendia ſunt. *A' ſzolgálatból*, *ſeregből ki-aggott katona*, *a' ki addig ſzolgált*, *a' meddig köteleſsége tartotta*. Der ſo lang, als vorgeſchrieben iſt, im Krieg gedienet hat.

2. Senectus facit, ut animus, tamquam emeritis ſtipendiis ambitionis, ſecum ſit. *A' vénség hozza magával*, *hogy az ember lelke inkább magába ſzálljon*, *és mint egy magánosan légyen úgy mint a' melly távúl van a' kevélységtűl*. Das hohe Alter machet, daß die Seele in ſich ſelbſt mehr verſammelt, und einſamm ſey; als welche dem Ehrgeitz nimmer unterworfen iſt.

E M E R G O.

1. Emergo ex aqua, ex alto, ex præcipitio, &c. *A' vizből*, *méllységből ki-bújni*, *ki-úſzni*, *a' meredek helyről ki-menekedni*,

ni. Sich aus dem Waſſer, Tieſe, Abgrund, rc. erheben, erſchwingen.

Modo delitescit, modo emergit, *vel* emergit ſe. *Belé-bújik, 's ismét ki-bújik.* Bald gehet er unten, bald empor.

2. Emergere a cœno vitiorum, ex aliquo negotio. *Ki-kelni a' vétkek rút motsárjából, a' nyomorúságokból ki-menekedni, valamelly dologbúl kiſzabadúlni.* Aus dem Sünden-Unflath ſich entſchlagen, heraus ſchwingen: aus einem Handelgeſchäft ſich auswinden, entledigen.

Emerſit, ſeque ad bonam frugem recepit. *El-hatta már a' gonoſzſágot, meg-tért, megjobbította magát.* Er hat das gottloſe Leben verlaſſen, hat ſich bekehret, gebeſſert.

EMINEO.

1. Emines unus inter omnes magnitudine tum corporis, tum animi. *Te a' te ſzép magas termeteddel, és elmédnek, ſzivednek nagy vóltával, bátorſágával mindeneket feltyűl haladsz.* Du übertriffſt alle an der Gröſſe des Leibes, und am Verſtand.

Genæ leviter eminentes. *Kerekded, és tellyes ábrázat, orza.* Rund-und mittelmäſſig volle Backen.

Eminentes oculi. *Igen kinőtt, ki-álló ſzemek.* Groſſe, und zum Kopf herausgehende Augen:

Moles aquam eminebat. *Curt. A' rakás ki látſzik vala a' vizből.* Das aufgeworfene Werk erhub ſich ſchon über das Waſſer.

2. Eminebat ex ore crudelitas. *Az ábrázatja-is mutatya vala, hogy kegyetlen.* Grauſamkeit ſieht ihm aus den Augen.

EMITTO.

1. Emitti e cuſtodia. *Ki-ſzabadúlni a' fogságból.* Aus der Gefängniß los, entlaſſen werden.

Emittere in hoſtem equites. *Az ellenségre lavasokat küldeni.* Die Renteren auf den Feind ſetzen, los gehen laſſen.

Emittere, jacere, vibrare, contorquere jacula. *Dárdát hagyitani, tzidázni.* Pfeile ſchieſſen.

Emittere manu ſervum. *A' ſzolgát fel-ſzabaditani.* Einen Leibeigenen los laſſen, die Freyheit geben.

Emittere de manibus. *Kezéből ki-botsátani, el-ſzalaſztani.* Aus den Händen laſſen.

2. Emittere hunc librum placuit. *Én nékem tetſzett, ezen könyvet ki-botsátani.* Ich habe für gut geachtet, dieſes Buch in öffentlichen Druck zu geben, ausgehen zu laſſen.

EMO.

Emere bene. *Jól vásárolni.* Gute Waare wohlfeil kaufen, guten Kauf thun.

Emere male. *Roſzſzúl vásárolni.* Einen üblen Kauf thun.

Quanti quanti, bene emitur, quod neceſſe eſt. *Mindenkor jó vásárlás az, a' mellyben az Ember ollyas dolgot veſzen, a' melly nélkűl nem lehet.* Der Kauf iſt allezeit gut, da man kaufet, was man haben muß; GOtt gebe, was es koſte.

Tanti eſt tibi empta res? *Ennyit és ez a' dolog, igy* tar-

tartod! Solle dieſes ſo viel koſten? Tanti eſt mihi empta. *Igy tartom, ennyit ér, ezen az árron vebeted-meg.* Ja ſo viel gilt es, um ſo viel kannſt du es haben.

Rogo emptum. *Adgyátok ide tehát azon az árron, a' mellyet én igérek.* Gebet es dann um den Preis, den ich anbiete.

Præfiniſti, præſcripſiſti, præſtituiſti, quo ne pluris rem emerem. *Te ſzabtad árrát, hogy drágábban ne vennem.* Du haſt mir den Preis taxiret, und angeſchlagen, um welchen ich es kaufen ſollte.

EMOVEO.

Emovere quempiam Senatu, Magiſtratu, patria, loco. *Valakit a' tanátsbéli rendből ki-üitni, tiſztiről le-tenni, hazájából, helyéből ki-tudni, kivetni.* Einen aus dem Rath ſchaffen, verſtoſſen, vom Amt abſetzen, aus der Stadt ſchaffen, von ſeinem Ort vertreiben.

EMUNGO.

1. Se cubito emungit, *hoc eſt:* ſordidas habet manus, uti ſalſamentarius. *Az orát az könyökéhez töriilni, valamint a' ſzalonna, és más egyébb hús sózó.* Die Naſen an dem Aermel wiſchen, gleich wie ein Einſalzer. (In hominem ſordidi quæſtus, & conditionis abjectæ)

2. Emungere alicui oculos. *Plaut. Valaki ſzemét ki-vájni, valakit meg-vakitani.* Einem die Augen ausgraben, ausſtechen.

Emungere illum argento. *Valakit pénzétől meg-foſztani, vagy pénzét ki-ürevitení.* Einen liſtig um das Geld bringen.

3. Homo naris emunctæ. *Hor.* puræ; purgatæ, *id eſt:* acri, exactoque judicio. *Elmés. okos Ember.* Ein kluger, liſtiger Schlauch; einer, der eine Sache wohl verſtehet. Homo naris obeſæ. *Buta, oſtoba, vaſtag elméjű.* Ein Dölpel, Geck, Gauch.

ENITOR.

1. Eniti, contendere, elaborare omni ope atque opera. *Minden tebetségével rajta lenni, vagy igyekezni valamin.* Mit allen Kräften ſich bemühen, alle Kräfte anſpannen.

Eniti (*abſolute*,) *vel:* eniti partum, puerum. *Gyermeket ſzülni,* Gebähren, entbunden ſeyn.

Enixa eſt, *vel:* emiſit ovum galina. *Col. A' tyuk tojt tojómányt.* Die Hänne hat ein Ey geleget.

ENUBO.

Enubere, *vel* innubere. *Liv. Férjhez menni.* Heurathen.

Enupſit mulier e patriciis, plebeo nupta. *Ollyan aſzſzony, a' melly a' fő, és méltóságos nemből, valamelly közönséges emberhez ment férjhez.* Ein Weib, ſo vom adelichen Geſchlechte gebohren, hat ſich verheurathet mit einem gemeinen Mann.

EO, *ire.*

1. I præ. *Ter. Meny-elől.* Gehe voran.

Unde is? *Plaut. pro:* Unde venis? *Honnat jöſz?* Wo kommeſt du her? Ite mecum. *Liv. Gyertek velem.* Gehet mit mir.

2. Ite

2. Ire in conſilium. *Tanáts-kozáſra menni.* Sich zu berath-ſchlagen gehen.

Ire in ſententiam alicujus. *Valaki értelmére, akarattyára hajlani, állani, valakivel egyet érteni.* Einem beyfallen, mit ihm halten, ſeiner Meinung folgen.

Pedibus ire in alicujus ſententiam. *Valaki értelmére, ré-ſzére, vélekezésére, minden ſzó adás nélkűl állani, menni.* Einem beyfallen; ohne gegebener Stimme auf ſeine Seite treten.

In alia omnia ire. *Egéſz-ſzen mást tselekedni. Éppen külömböző értelemmel akarattal lenni.* Einer ganz widrigen Meinung ſeyn.

Incipit res melius ire, quam putaram. *Jobban kezd folyni a' dolog, mint ſem véltem vala.* Die Sache ſchicket ſich beſſer, als ich meinete.

In duplum ibit, *hoc eſt:* duplum damnum, mulctam duplam accipiet. *Két annyival fogja fizetni ő azt.* Der wird es doppelt bezahlen, doppelt büſſen müſſen.

Ire inficias. *Nier. Tagadni.* Läugnen. *(Sic dicitur.)* Exequias ire. *Plaut. Temetési tiſz-teſſéget tenni, a' holtat a' temetésre késérni.* Eine Leiche begleiten, einer Leichbegäng-niß beywohnen.

Ire in poſſeſſionem. *Valamit birni kezdeni, az örökségbe, valamelly jóſzágba béſzállani.* Den Beſitz nehmen.

Eunt præcipites mores, defluunt, in mala declinant. *Igen véſz az erkölts, roſzra hanyatlanak az emberek.* Die Sitten werden je länger, je ſchlimmer, ſie gehen Berg ab.

Rectis ire ſenſibus. *Az jó, és tökélletes erkölts ſzerént viſelni magát.* Auf dem guten Weg ſeyn; rechten Meinungen, der wahren Lehre, guten Sitten, und Tugend nachgehen.

ERIGO.

1. Erigere, extollere caput. *Fejét fel-emelni,* Den Kopf in die Höhe empor heben.

2. Se erigere, & confirmare; erigere animum; ſe in ſpem, & ad ſpem erigere. *Magát meg-birni, valamelly reménységre kelni, vagy magát biztatni.* Sich aufmuntern, Herz machen, Hofnung erwecken.

Erigere afflictum. *A' nyomorúltat fel-venni, meg-vigaſz-talni.* Einen betrübten tröſten.

Erigere mentes, & aures, *vel:* animos ad audiendum. *A' figyelmetesſégre inditani, gerjeſzteni.* Aufmerkſam machen.

ERIPIO.

1. Enſem mihi meum eripere, adimere, extorquere volebat. *Ki-akarta tekerni kezem-ből a' kardomat.* Er wollte mir meinen Degen mit Gewalt wegreißen.

Eripui illum domo. *Ter. A' házból őtet erővel ki-ragadtam, ki-vetettem.* Ich habe ihn mit Gewalt zum Haus hinaus gebracht.

2. Eripere alicui timorem. *El-űzni valakitől a' félelmet, valakit meg-bátoritani.* Einen die Furcht und Sorge benehmen. Pudicitiam. *Meg-ſzep-löſiteni.* Der Ehre, der Jung-ferſchaft berauben. Lucem,

A'

A' világosságot el-venni. Das Licht nehmen. Vitam. *Valakit meg-ölni.* Tödten, das Leben nehmen. Conſpectum alicujus rei. *Valakit valamelly dolognak tovább való látásától meg-gátolni, valamit valaki ſzemei elől el-vinni.* Hindern, daß er ein Ding nicht mehr ſehen kann, verblenden, das Außſehen verhindern. Facultatem, & voluntatem alicujus rei faciendæ. *Nem engedni, hogy valaki valamelly dolgot végbe vihesſen, és azarra való akaratyát-is vele meg-másoltatni.* Die Mittel etwas zu thun, entziehen, verhindern, daß er etwas weder thun könne, noch möge.

Ereptum tempus e ſummis meis occupationibus. *Olly idő, a' mellyet én az én leg-nagyobb foglalatoſságimból lecsontam.* Eine Zeit, ſo ich meinen wichtigſten Geſchäften entzogen habe.

3. Eripere ſe a, *vel:* ex periculo. *Magát valamelly veſzedelemtűl meg-menteni, meg-ſzabaditani.* Sich von einer Gefahr retten.

Eripere ſe ex crimine. *Meg-felelni az ellene tett vádolásra, magát ártatlannak mutatni.* Sich wegen eines Laſters entſchuldigen.

Eripere ſe a morte. *Magát a' haláltól meg-menteni.* Dem Tod entgehen, entfliehen.

4. Reſponſiones omnes hoc mihi verbo eripuit. *Plaut. Ezen ſzóval, beſzéddel bé-dugta a' ſzámat, én erre ſemmit ſem felelhetem.* Mit dieſem Spruche hat er mir das Maul geſtopfet, auf dieſes Wort habe ich nichts antworten können.

Orationem mihi ex ore eripis. *Plaut. Te belé-kottyanſz, ſzállaſz a' beſzédembe, meg-gátolod beſzédemet, bíborgatſz a' beſzédemben.* Du verwirreſt mich im Reden, macheſt mich irre, du falleſt mit in die Rede.

ERRO, *are.*

1. Errare. *Tévelyegni, ide 's tova bújdosni.* Hin und her umſchweifen, im Lande herum ſtreichen.

Errare via. *Virg. Nem igaz úton járni, az úttat el-véteni.* Des Wegs verirren, verfehlen.

2. Errare. *Meg tsalatkozni, tévelyegni; hibázni.* Fehlen, irre gehen, betrogen werden.

Longe errat. *Ter. Igen meg-tsalatik, igen meſzſze van az igaz úttól.* Er fehlet weit.

Tota erras via. *Tellyeſséggel nem oda beſzélleſz, a' hova kellene.* Du fehleſt ganz, und gar.

ERUBESCO.

1. Erubuit, ſalva res eſt. *Ter. Meg-pirúlt, magát meg-ſzégyenlette, jó jel, van még valami reménység hátra.* Er iſt ſchamroth worden, iſt noch ein gutes Zeichen, iſt noch nicht alles gar hin.

2. Illius ora erubeſco. *Szégyenlem ő eleibe menni. ő előtte meg-jelenni.* Ich ſchäme mich vor ihm zu erſcheinen, ihm unter das Geſicht zu kommen.

Non erubeſcit obſcœnas voluptates impudens. *Nem ſzégyenli a' rút, és tiſztátalan gyönyörűségeket az orczátlan.* Dieſer unverſchämter Menſch

ſchä-

ſchämet ſich nicht, ſich den ſchändlichen Wolluſten zu ergeben.

Fortunæ erubeſco meæ, ac paupertatis. *Curt. Szégyenlem az nyomorúlt állapotomat, ſzegénységemet.* Ich ſchäme mich meiner Armuth.

Hæc in re erubeſco. *Ezt a' dolgot ſzégyenlem.* Ich ſchäme mich deſſen.

Amor erubeſcendus. *Her. Olly ſzeretet, a' melly méltó ſzégyenre.* Eine Liebe, der ſich einer ſchämen muß.

E R U M P O.

1. Erumpunt portis, *vel:* ſe portis foras *Cæſ. Ki-rohannak ſeregeſen a' kapukon.* Sie dringen Hauſenweiſe zum Thor hinaus.

Ignes erumpunt ex Ætnæ vertice. *A' tűz rettenetesen rohanki az Ætna hegy tetején.* Das Feuer ſchlaget mit Gewalt aus, aus der Spitze des Berges Aetna.

Erumpere: eruptionem facere in hoſtem. *Ki-ütni, kitsapni az ellenségre.* Auf den Feind einen Ausfall thun, ſelben überfallen.

2. Quod agito, erumpet in actum. *A' mit én moſt elmémben forgatok, meg fog tétetni, végbe vitetni.* Was ich mir zu thun vorgenommen habe, wird ſchon bald bewerkſtelliget.

Erumpet in hoc tempus. *Erre az időre fog bé-tellyesedni, meg-történni.* Wird auf dieſe Zeit vollzogen werden, geſchehen.

Illuſtrantur, & erumpunt omnia. *Mindenek ki-tudódnak, ki-világosodnak.* Es kommet alles an das Tageslicht.

Occultum ejus odium erumpet, prorumpet. *Az ő alattomban való, titkos gyűlölsége, haragja ki-fogja magát mutatni, ki-fog világosodni.* Sein verborgener heimlicher Haß wird ſchon ausbrechen.

Hæc quo, *vel:* quorſum eruptura ſint, horreo. *Félek eszeknek roſz ki-meneteletűl.* Ich zittere vor Schröcken, wenn ich bedenke, wie dieſes Ding ausſchlagen wird.

Erumpere ſtomachum, virus acerbitatis evomere in aliquem. *Valaki ellen haragudni haragra fakanni, mérgelődni.* Auf einen Gift und Zorn auslaſſen, über einen ſeine Galle ausgießen.

Erumpere gaudium in aliquem. *Ter. Valakinek maga örömét, vigaságát mutatni? valaki előtt magát az örömtűl meg nem tartbatni.* Einem ſeine Freude entdecken, ſein Frohlocken nicht verhalten können.

Vereor, ne iſthæc fortitudo in nervum erumpat denique *Ter. Félek, hogy ne talántán az a' mérészség fogsággal büntettesék-meg.* Ich fürchte, daß dieſe Kühnheit nicht mit der Gefängniß geſtrafet werde.

E V A D O.

1. Evadere e manibus hoſtium. *Az ellenség kezéből kiſzabadúlni, ki-menekedni.* Dem Feind entgehen, aus ſeinen Händen kommen, entrinnen ſich ausreißen.

Evadere in tutum. *Békeſséges helyre ki-ſzabadúlni.* In die Sicherheit ſich begeben.

Evadere in muros, in cacumen

men arboris. *A' kő-falra, ſa tetejére fel hágni.* Eine Mauer, den Gipfel eines Baumes mit kriechen, klimmen, mit harter Mühe beſteigen.

2. Spes illorum evaſit vana. *Meg-ſalatkozott az ők reménſege.* Ihre Hofnung iſt zu Waſſer worden.

Quo evades, neſcio, *Hová czélozol a' te beſzédeddel, vagy mire intézeſz, nem tudom.* Wohin du mit deinem Diskurs zieleſt, dein Abſehen habeſt, weiß ich nicht.

Videamus, quo hoc evadat. *Láſſuk, mi leſz ennek vége.* Laſſet uns doch ſehen, wie dieſes Ding werde ausſchlagen.

Nimia illa licentia profecto evadet in aliquod magnum malum. *Ez a' nagy ſzabadság, maga akarattyán járás minden bizonnyal valami nagy gonoſzra fog vetemedni.* Dieſe all zu groſſe Unſträflichkeit, Muthwille, wird ohne Zweifel auf das übelſte ausſchlagen.

EVOLVO.

1. Evolvere volumen, librum. *A' könyvet által olvasni.* Ein Buch durchleſen, ausleſen.

2. Evolvere aliquid defficile, id eſt: explicare, exponere. *Valamelly nehéz, homályos dolgot meg-fejteni, ki-magyarázni.* Eine ſchwere Sache auslegen, erklären.

Evolvere ſe turba: ex turba. *Ki-fúrni, ki-menteni magát a' ſokaság közzűl, elébb állani.* Sich aus dem Gedränge machen, auswinden.

Non poſſum hujus rei exitum evolvere. *E' dologňak ki-menetelét által nem láthatom,* Ich kann hinter dieſe Sache noch nicht kommen, noch ihren Ausgang ſehen.

EXÆDIFICO.

1. Exædificare, idem quod ædificare. *Meg-épiteni, fel-épiteni.* Aufbauen.

2. Ædificare, eſt ædificationem perficere. *Az épűletet elvégezni, végbez vinni.* Ausbauen.

Ædificabis id opus, quod inſtituiſti, *Azon dolgot, mellyet elmédben el-intéztél, vagy: el kezdettél, végbe fogod vinni.* Das Werk ſo du angefangen haſt, wirſt du vollenden.

EXARDEO, *vel:* EXARDESCO

1. Exardere, *vel:* exardeſcere. *Fel-gyúladni, meg-égni.* Brennen, entzündet ſeyn.

2. Ira exardere. *Haragra gerjedni.* Vor Zorn brennen.

Contra, *vel:* in aliquem exardere. *Valakire igen meg-haragudni.* Auf einen ſeinen Zorn auslaſſen, ſich ſtark erzürnen.

Ad ſpem libertatis exarſimus. *Mi igen reménlettűk a' ſzabadságot.* Wir haben alsbald eine groſſe Hofnung der Freyheit gefaſſet.

Nunquam magis exarſit ambitio. *Soha olly nagy kevélységet, fel-fuvalkodáſt az ember nem látott.* Keinen ſo hitzigen, heftigen Ehrgeiz hat man noch nie geſehen.

Exarſit ad id, quod ipſe nunquam viderat. *Arra indúlt-fel kivánsága, a' mit ſoha nem látott.* Er brannte vor Begierde eines Dinges, ſo er zuvor nie geſehen hat.

Exarſit dolor. *A' fájdalom,*

a' ſzomorſság igen fel-indúlt' Der Smerz iſt verbittert, heftig geworden.

EXARO.

1. Exarare frumentum. *Gabonát vetni.* Getreid ſäen.

Exarare, effodere quidpiam. *Valamit a' földbűl ki-ásni.* Etwas aus der Erde ausgraben.

2. Exarare, ſcribere literas. *Levelet írni.* Briefe ſchreiben.

EXCEDO.

1. Excedere loco aliquo. *Valamelly helyrűl el-menni, elébb állani.* Von einem Ort wegziehen. Prælio, *vel* e prælio. *A' hartzol.iſt oda hagyni.* Aus währender Schlacht ſich weg begeben.

2. Excedere modum, limites. *Valamiben módot nem tartani, határán kivűl bágni.* Die rechte Maas überſchreiten. Fidem. *Nem hihetni, nem hihető dolog.* Unglaubig ſeyn, alle Glaubwürdigkeit übertreffen. Annos centum. *Száz eſztendőt meg-haladni.* Ueber hundert Jahr alt ſeyn.

3. Excedere, *abſolute, vel:* vita, e vita excedere. *Meghalni.* Verſchieden, ſterben.

Exceſſit ex ephæbis, e pueris. *Már nem gyermek, ki-kőlt a' gyermekségbűl.* Er iſt ſchon aus der Kindheit getreten, er iſt ſchon Mannbar, hat das männliche Alter erreichet.

Exceſſit res ad pugnam. *Liv. A' dolog viadalra ment.* Die Sache iſt zum Streit gerathen.

EXCIDO, *a Cado.*

1. Excidere ex aliquo loco. *Valamelly helybűl ki-esni, kirekeſztetni.* Von einem Orte hinunter fallen.

2. Hoc verbum mihi excidit. *Nem akaratombol ejtettem ezt a' ſzót.* Dieſes Wort iſt mir entwiſchet.

Ei vultus, oratio, mens denique excidit. *Néki meg-esett a' ſzive, ábrázattya, el-állott beſzédjében, 's meg-tébolyodott.* Ihm entfiel das Angeſicht, wie auch Wort und Witz.

Mihi iſta exciderunt. *En ezeket el felejtettem.* Dieſe Dinge ſind mir ausgefallen, ich habe ſie vergeſſen.

Excidit memoria hujus rei., *vel:* hæc res excidit e memoria. *Liv. Feledékenységre jött ez a' dolog. Nem emlékezünk már errűl.* Dieſe Sache iſt in Vergeſſenheit kommen, oder geſtellet worden.

EXCIPIO.

1. Excipere fugientem. *Valamelly el-ſzalatt, ſzökött emberre akadni, meg-fogni, vagy, házába bé fogadni, bévenni.* Einen Flüchtigen ertappen, verhaften. Item, ihn in das Haus aufnehmen, empfangen.

Aprum venabulo excipere. *Vadáſz dárdával által verni a' vad diſznót.* Das Wildſchwein mit dem Schweinſpieſſe erlegen.

2. Excipere aliquem clamore, conviciis. *Valakire kiáltani, valakit ſzidni, ſzával motskolni.* Einen ausrauſchen, auspfeifen, mit Laſterworten angreifen. Excipere loquentis veba omnia. *Minden ſzavára valakinek, a' ki beſzél, reá figyelmezni.* Alle Worte eines,

ſo da redet, aufmerkſam an≠hören. Ejus dictata. *Le-irni, a' mit ö elönkbe ád, vagy, diktál.* Aufſchreiben, was er an≠giebt. Rumores excipere. *Hírt tudakozni.* Ein Geſchrey, Zei≠tung aufklauben. Impetum ho≠ſtium excipere. *Az ellenség reánk rohanását ſzenvedni, ellene állani.* Den Angriff, An≠fall des Feindes aufhalten.

3. Lex nominatim excipit, ut, &c. *A' törvényben világo-ſan fel-van irva, hogy, 's a' t. vagy: azt a' törvény nevezet ſzerént ki-veſzi.* Das Geſetz thut ausdrückliche Meldung, daß, ꝛc.

4. Urbis obſidionem exce-pit fames, *hoc eſt: conſecuta eſt. A' város vivása után éhség jött a' városra.* Auf die Belagerung der Stadt folg≠te der Hunger.

Cæſarem excipit Cato in col-loquio. *Minekutánna el-vé-geſzte beſzédét Cæſar, Káto kezdett ſzóllani.* Nachdem Cäſar ausgeredet hat, redete der Kato.

Romulum excepit Numa, *Ro-mulus utánn Numa vólt ki-rály a' Romai birodalomban.* Dem Romulus iſt im Reiche Numa nachgefolget.

EXCITO.

1. Excitare de, e, *vel:* ex ſomno. *Liv. Valakit fel ébreſz-teni.* Einen aufwecken vom Schlafe.

Excitare dormientem. *Fel-köl-teni valakit az álomból, fel-ſerkenteni.* Idem.

Excitare feras. *Hajháżni a' vadakat.* Das Gewild aus ſeinem Lager treiben.

Excitare mortuum; *vel:* a mortuis, ab inferis aliquem. *Halottat támaſztani.* Einen Todten erwecken.

Excitare ſepulchrum. *Kopor-ſót, épületet tsinálni.* Ein Grab aufrichten.

Excitare riſum. *Katzagáſt inditani.* Gelächter erwecken. Fletum, *Siráſt inditani.* Wei≠nend machen, Thräne aus den Augen austreiben. Tempeſta-tem. *Háborút, ſzélvéſzt okoz-ni, inditani, támaſztani.* Wetter machen, Ungewitter verurſachen. Tragœdias. *Nagy 's iſzſzonyú gonoſzságokat ten-ni, mivelni.* Eine erbärmli≠che That anrichten, oder viel Getümmel erwecken. Urbem ad arma. *A' váróſt fegyverre fel inditani.* Eine Stadt zum Aufſtand, zum Waffen auf≠bringen. Clamorem. *Kiáltáſt inditani.* Ein Geſchrey ma≠chen. Admirationem. *Máso-kat tsudálkozásra bozni, má-ſokkal valamit tsudáltatni.* Verwunderung erwecken, ſ ver≠wunderlich machen.

2 Excitare; & confirmare ja-centem. *A' meg-nyomorodott, és el-keseredett embert meg-vigaſztalni, fel-bátoritani.* Einen Betrübten, Bedrängten tröſten, aufmuntern.

Excitare, incitare, ſtimulare, inflammare, accendere aliquem ad aliquid. *Valakit Valamelly dologra inditani, gerjeſzteni, öſztönözni, ſzivét gyúlaſztani.* Einen antreiben, bewegen, hart anlegen, anreitzen, ꝛc. etwas zu thun.

Hæc oratio veſtros animos excitare debet. *Ezen beſzédnek jól a' ti ſzvetekbe kell hatni, el-*

titeket fel-induitani, fel-gerjeſztni. Dieſer Diskurs ſollte euch bewegen, zu Herzen gehen, das Gemüth berühren.

Sapientia, ſi cerneretur oculis, mirabiles amores excitaret ſui. *Ha a' bőltseſség teſti ſzemmel láttathatnék tsudálatos ſzeretetet, kivánságot gerjeſztene az emberekben, vagy mindenek ſzivét, kedvét magához fordítaná, vonná.* Wenn die Weisheit mit Augen könnte geſehen werden, ſo würde ſie wunderliche Zuneigungen erwecken, alle Herzen ſie zu lieben anreizen.

EXCLUDO.

1. Excludere ova. *Ki-kőteni tojásokat*, Eyer ausbrüten.

Aliquem domo excludere. *Valakit házából ki-űzni, ki-rekeſzteni, bé nem botsátani.* Einen aus dem Hauſe jagen, nicht einlaſſen, ausſchlieſſen.

2. Excludere aliquem ab aliquo munere aut negotio. *Valakit valamelly tiſzteſségből munkából ki-rekeſzteni, ki-tulni.* Einen von einem Amt, oder Handel ausſchlieſſen, verſtoſſen.

Excludi temporis, *vel:* temporis; aut loci anguſtiis. *Az időből ki rekedni, vagy kevés idejének, vagy ſzoros helyének lenni valamelly dolog végbe vitelére*, Zu wenig Zeit, oder Platz haben etwas zu verrichten.

EXCURRO.

1. Excurrere in varia loca. *Külömb-féle helyekre ki-menni, ki-futni.* Verſchiedene Oerter, Gegende beſuchen.

Excurre ad illum. *Menny-ki hozzá, látogaſd-meg őtet.* Thue einen Gang zu ihm, ſuche ihn heim.

Milites in hoſtilem agrum populabundi excurrunt. *A' katonák az ellenség határába puſztítani, 's prédálni ki-ütnek.* Die Soldaten um das feindliche Land zu verheeren, laufen in daſſelbe ein.

2. Inſula in alterum littus excurrit. *Ez a' ſziget egéſzen a' más partig terjeſzti ki magát.* Dieſe Inſel erſtrecket ſich bis zur andern Geſtade.

3. Decem nummi, & quod excurrit. *Tiz arany, és valamivel több.* Zehn Kronen, und was darüber.

EXCUSO, *Vide* CAUSOR.

EXCUTIO.

1. Excutere aliquid de manibus, *Kezéből valamit ki-ütni.* Etwas aus den Händen abſchlagen, abſchütteln, werfen.

Illum excuſſit equus. *Őtet a' ló le,vetette.* Das Pferd hat ihn abgeworfen.

2. Excutere, ſcrutari aliquem. *Valakinél meg-keresni, hogy ha nem lopot é valamit.* Einen ausſuchen, durchſuchen, oder rein ausplündern.

3 Excutere jugum. *Valaki birtoka alól magát ki-ütni, tovább néki nem engedelmeskedni. pártot ütni tőlle.* Das Joch ausſchütteln, durch Aufſtand ſich empören, abfallen, aufrühriſch werden. Ignem, *Tüzet ütni-ki.* Feuer ſchlagen: Lachrymas alic i. *Valakit ſirásra fakaſztani.* Einem die Thrähne austreiben. Ei dentes,

&

& oculos. *Valakinek fogát, és ſzemét ki-verni, ki-ütni.* Einem die Zähne, und Augen ausreiſſen, ausſchlagen.

4. Excita, atque excite intelligentiam tuam, ut videas, &c. *Gerjeſzd-fel, indítsd-fel értelmedet, ſzorgalmatoſságodat, vagy vesd jól rá elmédet, hogy tapaſztalhasſad, 's a' t'.* Bediene dich deiner Klugheit, um zuſehen, ꝛc.

E X E O.

1. Exire loco. *Valamelly helyből ki-menni.* Von einem Ort hinaus gehen.

2. Recens exiit liber iſte. *Moſt botsátatott-ki ez a' könyv, moſt jött világra, moſt tétetett közönségesſé.* Dieſes Buch kommet eben in das Licht: iſt ganz friſch aufgelegt.

Exiit dies pecuniæ, dies ſolutionis. *El-múlt már a' fizetésre rendeltetett nap.* Der beſtimmte Tag zur Bezahlung iſt ſchon verſtrichen.

Exeunte anno. *Az eſztendő vége felé.* Zu Ende des Jahrs.

Nummi, qui ab illo exierant, in ejus manus reverterunt. *Azon pénzek, a' mellyeket ő el-költött vala, ismét az ő kezébe jöttek, eſtek.* Das Geld, ſo er ausgab, iſt ihm wieder kommen.

Exire, excedere tela, enſes, dicitur, qui ea corporis idonea declinatione devitat. *Vir. A' teſtnek alkalmas el-hajlásával a' hegyes törtűl, kard vágáſtúl magát meg-ſzabaditani, vőnni, ezeket el-kerűlni.* Dem Hiebe, Schuſſe, Streiche, ꝛc. durch Drehung des Leibes entweichen, entgehen.

E X E Q U O R.

1. Exequi munus ſuum, *vel:* officii munus, *vel:* officium, & munus. *Tiſztit tenni, tiſztiben, hivatalában el-járni.* Seine Schuldigkeit thun, ſeine Pflichte vollziehen.

Exequi juſſa, imperium alicujus. *Liv.* Mandata, *vel:* rem mandatam exequi. *Valaki parantsolattyát végbe vinni.* Einen ergangenen Befehl vollziehen, verrichten.

Quod ſemel ſis ingreſſus, id exequi usque ad extremum. *A' mit egyſzer valaki el-kezd, végbe-vinni, bé-tölteni.* Sein Vorhaben werkſtellig machen, vollenden, was man angefangen hat.

Exequi jus ſuum. *Cæſ. A' maga igazságát a' Törvény előtt ſzolgáltatni, folytatni.* Sein Recht vorm Gericht fortſetzen.

Exequi iter ſuum. *Plaut. Maga útyában el-járni.* Seine Reiſe fortſetzen, nicht davon ablaſſen.

Exequi idem fatum. *Szinte olly ſzerentsés, vagy ſzerentsétlen állapotba esni.* Eben daſſelbe Glück, oder Unglück haben.

2. Id verbis exequi non poſſum. *Azt ſzóval ki nem mondhatom.* Ich kann es mit Worten nicht ausſprechen.

Pueritiæ crimina non exequar. *Nem ſzóllok az ifjúságában tett gonoſzságokról, elhalgatom az ifjúságában töltött életét.* Ich will von dem, ſo er in der Jugend that nichts melden; ich will ſeiner Jugend Schandthaten mit Stillſchweigen übergehen.

EX-

EXERCEO.

Exercere manus, artem aliquam. *Valamelly meſterséget űzni.* Ein Amt verwalten; eine Handthierung, Kunſt, Neben-Handwerk treiben.

2, Qua in re ætatem exerces? *Miben töltöd napjaidat? miben gyakorlod életed?* Was iſt dein Geſchäft? mit was bringeſt du deine Zeit, und Leben zu?

3. Exercere aliquem. *Valakit gyötreni, a' kiptára bízni tsitſpíni.* Einen plagen, üben vexiren, ꝛc.

Agros exercere. *A' földeket mivelni.* Das Feld bauen.

Variis in caſibus me fortuna exercuit. *Sok ebek harmintzadján mentem, vagy eſtem már én által, ſok ſzerentsétlenségekben, nyomorúságokban forgottam.* Das Glück hat mir in unterſchiedlichen Zufällen große Anſtöſſe verurſachet.

Pueri diſcunt, & exercentur. *A' gyermekek tanúlnak, és máſok által taníttatnak, a' tudományokban gyakoroltatnak.* Die Kinder werden unterwieſen, und unterrichtet.

4. In aliquem, *vel:* in aliquo crudelitatem, ſcelus, libidinem, & avaritiam exercere. *Valakin kegyetlenséget űzni, vagy valakivel kegyetlenűl, mérgeſen, ortzátlanúl; fösvényűl bánni.* Mit einem greulich, müthig, unverſchämt, geizig umgehen, gegen einen Grauſamkeit, Geiz, Muthwillen, ꝛc. verüben.

EXHAURIO.

1. Exhaurire domos, urbes, &c. *Ki-üreſiteni a' házakat, városokat, ſemmitssem hagyni bennek 's a' t.* Häuſer Städte ꝛc. rein ausplündern, nichts darinnen, dahinten laſſen, ꝛc. *Synt. Orn. cum Flor. Lat.*

Exhaurire vinum, pocula, vaſa, dolia. *A' poharokat, palatzkokat hordókat ki-innya, ki-üreſiteni.* Trink-Geſchirre, Flaſchen, Fäſſer anstrinken.

2. Exhaurire bona ſua. *Jóſzágát meg-inni el-tékozlani, el veſztegetni.* Sein Gut verſchwenden, vertrinken.

Exhaurire mandata alicujus. *Valaki parantsolattyát végbez vinni.* Eines Befehle emſig, vollkommentlich, pünktlich verrichten.

Exhaurire ſibi vitam. *Magát meg-ölni.* Sich um das Leben bringen.

EXHIBEO.

1. Exhibere reum. *Ulpian. Elő adni, állitani a' vétkeſt.* Den Beklagten ſtellen.

Exhibe teſtamentum. *Mutasdki a' teſtamentomat.* Weiſe her das Teſtament.

2. Faciem parentis exhibet. *Plin. Az attya ábrázattyát viſeli.* Er ſiehet ſeinem Vater gleich.

Exhibere alicui benevolentiam. *Col. Valakihez jó akarattal lenni, ſzeretetet mutatni.* Einem Freundſchaft erweiſen.

Mihi moleſtiam exhibet; mihi negotium faceſſit, exhibet. *Ö nékem nehézségemre vagyon, nékem bajt ſzerez.* Er iſt mir überläſtig, verdrüßlich, beſchwerlich, machet mir Verdruß.

EXIGO.

1. Hinc illum exigi. *Innét ötet ki-űztem, ki-tudtam.* Von daher habe ich ihn weggebracht, gertrieben.

2. Exigere ætatem, vitam in ſilvis. *Virg. Életét az erdöben tölteni.* Sein Leben in Wäldern zubringen.

Exigere enſem per medium hominem. *Virg. Által verni, ütni valakit a' karddal, hegyes törrel.* Einen mit dem Degen durchſtoßen, durchſtechen.

Exigere columnas ad perpendiculum. *Az oſzlopokat mérő ónos ſinórral meg-egyengetni, a' ſzerént igazitani.* Die Säulen nach der Bley-Waage aufrecht ſtellen, gerad aufrichten.

Exigere pœnas ab aliquo. *Valakit meg-büntetni.* Einen abſtraffen.

Exigere aliquam rem acerbius. *Valamelly dolgot ſzoroſan meg-kévánni, meg-venni valakin.* Ein Ding mit ſcharfen Worten, mit Drohungen fordern.

EXIMO.

1. Eximere aliquem e vinculis. *Valakit a' fogſágból ki-ſzabaditani.* Einen loß machen von Banden, Gefängniß, ꝛc. auf freyen Fuß ſtellen.

2. Alicui ſcrupulum, curam, metum, pœnam, ſollicitudem eximere, *vel:* aliquem metu, pœna, &c. eximere. *Plaut. Liv. Valakit a' gondtúl, félelemtül, büntetéſtül meg-menteni, meg-ſzabaditani.* Einen von Sorge, Angſt, Mühſeligkeit, ꝛc. bringen, helfen, ledig machen.

3. Eximere tempus, diem, dicendo, aliudve agendo, ne ſuſceptum geratur negotium. *Az időt, napot beſzélben, vagy más valamiben tölteni-el, hogy fel-vett dolog nemenebeſſen végbe.* Den Handel alſo verweilen, mit Reden, oder ſonſt, daß nichts daraus werde.

EXISTIMO.

1. Exiſtimare bene, *vel:* male de aliquo. *Jót, vagy roſzſzat itélni valaki felől.* Einen guten, oder böſen Wahn, Meinung von einem haben.

Homo ipſe de ſe bene exiſtimans, ſeſeque diligens. *Ollyan ember, a' ki maga felől ſokat itél, magát nagyra tartya, és a' maga akarattyán jár, maga kivánságit követi.* Ein Menſch, der viel auf ſich ſelbſt haltet, und nach ſeinem Vortheil trachtet, gehet.

2. Exiſtimare aliqua de re, *hoc eſt:* judicium de illa re ferre. *Valamelly dologrúl itéletet hozni.* Von einer Sache ein Urtheil fällen, ſeine Meinung ſagen.

EXISTO.

1. Exiſtere dicitur, quod repente, ac velut ex improviſo aliunde prodit, v. g. Delapſus in flumen equus repente exſtitit. *Midön valamelly ló a' vizbe eſett, le-merült, és hirtelen ki-állott, ki-ugrott.* Da das Pferd in den Fluß fiel ſtund es doch alsbald über das Waſſer.

Expectas, dum ab inferis exiſtat. *Azt várod, még a' halottak közzül elő jöjjön.* Erwar-

warteſt du, bis er den Todten auferſtehe.

Exiſtat ille vir cogitatione veſtra. *Condoljátok, mintha élne, és ſzemetek előtt állana, az-az Ember.* Bildet euch dieſen Mann ganz lebhaft ein, als wenn er vor euch ſtünde.

E virtutibus beata vita exiſtit, *hoc eſt;* naſcitur, &c. *A' jóságos tselekedetekben, virtusban áll az igaz boldogság, vagy, a' ki a' boldog életet ſzereti, annak a' jóságos tselekedetekben magát gyakorolni kell.* In den Tugenden beſtehet die Glückſeligkeit; glückſelig zu leben, muß man die Tugend lieben, und ihr nachſtreben.

Vox exſtitit aliquo loco. *Szózat lőtt, hallatott valamelly helyről.* Von einem Ort iſt eine Stimme ausfommen, gehöret werden, erſchollen.

Exiſtunt inter illos graves controverſiæ. *Nagy ellenkezések, perlekedések vannak közöttök.* Es giebt einen großen Streit unter ihnen, ſie ſind ſtreitig miteinander.

EXORIOR.

1. Exoritur nova ſtella. *Uj tsillag tetſzik-fel.* Ein neuer Stern gehet auf.

Nulla exorietur mora, quo minus id fiat. *Cæſ. Mentől hamarébb meg-fog lenni, végbe fog az vitetni, ſemmi hátra maradás nem leſz a' dologban.* Nichts wird hintertreiben, zurück halten, daß dieſes nicht ſeinen Ausgang gewinne, vollzogen werde.

Nefaria libido mulieris importunæ repente exorta eſt. *Ez a' ferteelmes aſzſzony, a' maga búja, 's ſtíleti ſzeretetét tsak hamar, hirtelen ki-mutatta, ki-nyilatkoztatta, vagy hirtelen a' búja ſzeretetre fakadott.* Dieſes unverſchämte Weibsbild ließ plötzlich ihre unkeuſche Liebe merken.

Exorta ſunt hæc omnia a te. *Ter. Te vagy oka mind ezeknek.* Du biſt Urſache aller dieſer Dinge.

EXORO.

1. Exorare aliquem. *Valakitől könyörgéſſel meg-nyerni valamit.* Von einem erlangen, was man begehret, einen erbeten.

Mihi hic homo exorandus eſt. *Ter. Ezt az Embert nékem kérnem, 's hozzája igen ſzéppen reménykednem kell.* Dieſen Menſchen werde ich mit Bitten und Beten erweichen.

Sine, te exorem illis hanc veniam. *Plaut. Hadd nyerjem-meg tőled ezt a' grátziát nékem.* Mir zu Liebe thue ihnen dieſe Gnade.

2. Facies exorat amorem. *Ovid. A' ſzép ortza ſzeretetre gerjeſzti a' ſzíveket.* Ein wohlgeſtaltetes Angeſicht reizet alle Herzen zur Liebe an.

EXPEDIO.

1. Expedire nodum, faſciculum, ferrum. *Valamelly tsomót, kötéſt, bokrétát fel-óldani, kifejteni. Kardot rántani, hüvelyből ki-venni.* Einen Knopf, Bündel Büſchel rc. auflöſen, zum Degen greifen, das Schwerd entblößen, ausziehen.

Expedire arma, & equos. *A' fegyvereket, és lovakat el-készíteni, készen tartani.* Das Ge-

Gewehr und Pferd in Bereitſchaft halten.

2. Expedire, & explicare negotium. *Valamelly dolgot végbez vinni, el-igazitani.* Einen Handel entwickeln, beſchleunigen, fertig machen. Se ex turba. *Liv.* Se ex laqueis, ſervitute. *Plaut. Magát a' ſokaság közzül ki-ütni, ki-menteni, a' fogságbúl, kemény ſzolgálatból ki-ſzabaditani: kimenteni.* Aus dem Gedrånge ſich reiſſen, aus den Banden, aus der Gefangenſchaft ſich los machen. Se ærumnis. *A' nyomorúságokból ki-vergődni.* Aus ſeinen Uebeln, und Mûſeligkeiten ſich retten. Nomina. *Az adóſságit meg-fizetni.* Seine Schulden bezahlen.

Expedire ſalutem. *Magát meg-őrizni, maga életét a' veſzedelembül ki-menteni.* Sich retten, ſein Leben in Sicherheit ſetzen, ſich von dem Gefahr befreyen.

Se cura, ſollicitudine expedire. *A' gondot, és bút magától el-űzni, ezektől magát megſzabaditani.* Von der Sorge und Angſt ſich befreyen. Se crimine aliquo. *Ter. Valamelly vétekből magát ki-menteni, ártatlanságát meg-mutatni.* Sich von einem Laſter entſchuldigen, rechtfertigen.

Expediam cauſam adventus mei. *Meg-mondom, ki-nyilatkoztatom az én viſzſza jövetelemnek okát.* Ich werde die Wiederkunft darthun, kund machen.

3. Optimum eſt, & expedit. *Az leg-jobb, leg-haſznoſſabb.* Es iſt das beſte, vortreflichſte, rathſamſte.

Expedire ex equo. *Jól ül a' lovat.* Er ſitzet wohl zu Pferde.

Expediti equites. *Könnyű lovaſok.* Leichte Kavalerie.

Res expedita, & facilis. *Könnyű nem nehéz dolog.* Ein leichtes ringfertiges Ding.

Expeditus, ſolutus, liber, nulla occupatione implicatus. *Valamelly ſzabad, minden foglalatoſſág nélkűl való ember, a' kinek nints dolga.* Ein Menſch, ſo unbeſchåftiget, můßig, langweilig iſt.

EXPERIOR.

1. Experiri aliquem, alicujus fidem, & vires. *Valaki hiteleſségét, erejét meg-próbálni, kitanúlni, vagy valakin próbát tenni, melly hív légyen, és mitsoda erővel birjon.* Einen probiren, verſuchen; einen Verſuch thun, wie weit ſich ſeine Treue oder Kråfte erſtrecken.

2 Ultima experiri. *Utolsó próbákat tenni, az utolsó módokat próbálni valamiben.* Die åuſſerſte Mittel probiren, verſuchen.

3. Jus ſuum, de jure experiri, *vel:* cum aliquo, aut adverſus aliquem, jure, aut judicio, aut apud judices experiri. *Valakivel törvénykezni.* Seinen Rechtshandel fortſetzen, ſein Recht verfechten, Billigkeit, und Recht fordern.

EXPLEO.

1. Explevit mundum Deus bonis omnibus. *Az Iſten minden jóval bé-töltötte ez a' világot.* GOtt hat die Welt mit allerhand guten Dingen verſehen, erfüllet.

EX-

Explere numerum. *A' ſzámot bé-töltení.* Die Zahl erfüllen.

Explere animum ſuum. *Ter. Magának eleget tenni.* Sich ſelbſt ein Genüge thun. Deſiderium ſuum. *Bé-tellyeſíteni kivánságát.* Seine Luſt, Begierde erfüllen. Famem, ſitim, odium, libidinem, avaritiam. *Jól lakni, eleget innya, valakin haraggját ki-tölteni ándok kivánságát bé-tellyeſíteni, a' fösvénységét bé-tölteni.* Sich ſatt eſſen, erſättigen, den Hunger, Durſt ſtillen, ſeinen Haß, unverſchämte Begierden, Geiz befriedigen, erſättigen.

EXPLICO.

1. Explicare alas. *A' ſzárnyait ki-terjeſzteni.* Die Flügel ausbreiten Epiſtolam. *Felnyitni a' levelett.* Einen Brief eröfnen. Veſtem. *A' köntöſt, rubát, rubát boſzſzan le-ereſzteni, magán ki-terjeſzteni.* Das Kleid herunter weit um ſich laſſen. Aciem, exercitum. *Liv. Ki ſzéleſíteni, terjeſzteni a' hadi ſe-eget.* Ein Kriegs-Heer in S'h'acht-Ordnung anſtellen, weit ausbreiten.

Ædificium hoc explicabo ad illum usque locum. *Ezt az épületet eg ſz addig az bölyig fogom vinni, ki-nyujtani.* Dieſes Gebäude werde ich bis an jenes Ort ausführen, erweitern.

2. Explicare ſe dicendo; mentem, ſententiam ſuam de aliqua re verbis explicare. *Megmondani maga ſkarattyát.* Seine Meinung und Gutachten mit mehreren Worten ausführlich erklären.

Explicare, dilatare, diffundere, amplificare quidpiam. *Valamit boſzſzas beſzédre terjeſzteni, boſzſzas beſzéddel kimondani.* Ein Ding mit mehrerer Weitläufigkeit ausführen.

3. Explicare, atque expedire negotium. *El-igazitani, el-végezni a' dolgot.* Einen Handel beſchleinigen, in guten Stand bringen.

Explicatam, expeditam tibi rem dabo. *Plaut.* Tibi provinciam tradam explicatam. *Cic. A' dolgot, a' tartományt, jó állapotban, jó rendelésben adom által néked.* Ich werde dir den Handel, dieſe Landſchaft in guten Stand übergeben.

Cinctam periculis urbem explicare. *Minden veſzedelemből ki-menteni, minden félelem kivül tenni a' váróſt.* Eine Stadt, ſo mitten in allerhand Gefahr ſtecket, in ſichern und guten Stand bringen.

Me tuis explicabo laqueis. *A' te tsalárdságidat, intsekedéſidet el-fogom én kerülni.* Von deinen Liſten, und Fallſtricken werde ich mich ſchon retten.

Porrigit ſe ad alienas utilitates virtus, atque explicat. *Mások hasznát-is kereſi a' jó Ember.* Die Tugend erſtrecket ihren Fleiß auch andern zum Nutzen und Vortheil.

5. Illuſtris, & explicatus locus. *Ékes, világos, és ſzéppen ki-terjedett helly.* Ein offenes, freyes, lichtes Ort.

Explicatam, & exploratam habere rationem ſalutis ſuæ, *Semmitől ſem félni, jól tudni, miként kellyen magát a'* vid

veſzedelemtûl meg-ôrizni. In Sicherheit ſtehen, weit von Sorge und Kummer.

EXPLODO.

1. Explodere, diſplodere tormentum, aut aliam belli machinam. *Ki-lôni, ki-ſütni az Ágyút.* Ein Geſchütze abſchieſſen, los brennen.

2. Explodere, exſibilare, ſibilis atque convicio explodere aliquem. *Ki-nevetni, ki-süvölteni valakit, ſemmitſem hajtani valakire.* Einen auslachen, auspfeifen.

Explodere, rejicere aliquam ſententiam. *Valamelly állitáſt, vélekedéſt viſzſza vetni, ſemmire kellônek itélni.* Eine Meinung verwerfen.

EXPLORO.

1. Explorare aurum Lydio lapide. *A' próba kövön meg-próbálni az aranyat.* Das Gold auf dem Probir Stein ſtreichend probiren. Locum a'ienem. *Meg-tudni mitsodás a' hely.* Einen Platz ausſpähen. Tactu venam. *Meg-próbálni a' pulſuſt, az élet erét.* Die Puls greifen. Hoſtium copias. *Végére menni, meg-kémleni melly ſzámos az ellenség.* Das feindliche Lager, Heer ausſpähen.

2. Exploratum habeo. *Végére mentem, jól tudom.* Ich bin überzeugt, verſichert.

Rem illam habeo exploratiſſimam; *vel*: exploratum eſt mihi hac de re. *Én minden bizonnyal tudom azt a' dolgot.* Dieſe Sache weis ich für gewiß, iſt mir aus- und innen bekannt.

Explorata nobis victoria eſt. *Bizonyos a' mi réſzünkrûl a' nyereség, minden bizonnyal mi fogunk nyerteſek lenni.* Der Sieg iſt gewiß unſer, ohne Zweifel werden wir das Feld erhalten.

EXPONO.

1. Exponere in ſole fœnum, ut ſicceſcat. *Colum. A' ſzénát a' verôfényre ki-tenni, el-hinteni, hogy ſzáradjon.* Heu an die Sonne legen, damit es trocken werde.

Frumentum exponere. *A' búzát, gabonát árúlni.* Getreide zum kaufen ausſtellen, feil halten.

Exponere mercem. *Ki-tenni az árát, az el-adni való portékákat.* Seine Waaren auslegen.

2. Expoſita provincia ad prædandum. *Prédára ki-tétetett tartomány.* Ein Land, ſo zum Raub ganz offen ſtehet.

Exponam vobis breviter, quid hominis ſit. *Röviden meg-mondom néktek, mitsoda Ember.* Ich werde euch in der Kürze darthun, wie dieſer Mensch beſchaffen ſey.

Exponere rem geſtam ordine. *Miként történt a' dolog, ſzép renddel, egy máſután ki-beſzélleni, meg-magyarázni.* Ordentlich zeigen, erklären, wie die Sache abgegangen ſey.

EXPRIMO.

1. Exprimere uvam. *Plin. Ki-nyomni, ki-fatsarni a' ſzôlôt.* Die WeinTrauben ausdrücken.

2. Pecuniam ab aliquo exprimere, extorquere. *Valakinn erôvel pénzt venni.* Geld

Geld mit Gewalt oder Liſt von einem erpreſſen, ausdrücken.

A. Effigiem, imaginem exprimere. *Jól, m ſterségeſen leírni, le-rajzólni a' képet.* Eine Bildniß natürlich entwerfen.

Expreſſa in cera, & in annulo imago. *Plaut. Valamelly viaſzon, vagy gyűrűn ki-írott. ki-formált kép.* Die Bildniß, ſo in Wachs eingedruckt, oder in einem Ring eingegraben.

Aliquem, *vel:* alicujus mores, imitando, aut ratione exprimere. *Valakit követni, vagy, valakit beſzédének le-írni, lerajzólni.* Es einem nachthun, nachmachen.

4. Exprimere literas putidius. *A' betűket illetlenűl, diſztelenűl, kényeſen mondani ki.* Die Buchſtaben ungeſchickt, ungeſchmackt ausſprechen.

Verbum verbo. *Szérűl ſzóra ki-tenni, ki-mondani.* Von Wort zu Wort auslegen. Ad verbum de Græcis literis. *Ö ezt a' görögből ſzórúl ſzóra fordította.* Aus der griechiſchen Sprache hat er es von Wort zu Wort überſetzet.

Expreſſus omnibus verbis ſermo. *Tellyes, és minden fogyatkozás nélkűl való beſzéd.* Eine Rede, Diſcurs, ſo von Wort zu Wort verfaſſet iſt.

E X P U G N O.

1. Expugnare urbem. *Meg-venni a' Váróſt.* Eine Stadt überwältigen, mit Gewalt einnehmen, erobern.

2. Expugnare ejus pudicitiam. *Meg-ſzeplősitette, megrontotta ſzűzeſségét.* Er hat ihr um Ehre, Keuſchheit gebracht.

Illud rationibus expugnabo. *Azt én helyes okokkal meg-fogom nyerni.* Dieß werde ich mit gutem Grunde, und Beweiſe erhalten, zuwege bringen.

E X Q U I R O.

1. Ab, ex, *vel:* de aliquo exquirere quidpiam. *Valakitől valamit meg-tudakozni, megkérdezni.* Von einem etwas ausfragen, erforſchen, ſich erkundigen.

Conſilium, judicium, ſententiam alterius exquirere. *Valaki tanátsát, tetſzését, értelmét ítéletét meg-kérdeni.* Eines andern Rath, Meinung, Gutachten begehren, erſuchen.

2. Exquiſita doctrina, exquiſito judicio virum verbis exquiſitiſſimis laudare. *Valamelly jeles, és ritka tudományú, értelmű embert, válogatott, és kivált-képpen való ſzókkal diitsirni, magaſztalni.* Einen überaus verſtändigen, hochgelehrten Mann, mit auserleſenen Sprüchen und Worten loben.

3. Non debes facta hujus hominis ad antiquæ religionis rationem exquirere. *Ennek az embernek tselekedetit nem kell néked a' régi kemény törvények módja ſzerént visgálnod, fontolnod, 's itélned.* Dieſes Mannes Wandel, Thun und Laſſen muſt du nicht nach Maaß des alten ſtrengen Geſetzes erwägen und erforſchen.

E X S O L V O.

1. Exolvere aliquem vinculis. *Valakit a' vasból, fogságból, kiereſzteni, ki-ſzabaditani.* Einen von Banden, und Stricken los machen, laſſen.

2. Exolvere fidem. *Az igéretet meg-tellyesiteni.* Sein Verſprechen halten.

Exolvere vota. *A' fogadáſt bé-töſteni, tellyesiteni.* Sein Gelübde erfüllen.

Exſolvere aliquem religione, ſolicitudine. &c. *Valakit félelemtől, gondjától meg-menteni.* Von Aengſtigkeit, Sorge einen befreyen, ledig machen.

EXTINGUO.

1. Extinguere incendium. *Mególtani az égéſt.* Eine Feuersbrunſt löſchen.

Deficere ſol, & extingui viſus eſt. *A' nap el-fogyni, és bé-homályosodni látſzatot.* Man hat die Sonne verfinſtert geſehen.

2. Extinguere animum. *Bátorságát el-venni, meg-tsökkenteni.* Das Herz benehmen, kleinmüthig machen. Bellum, ſeditionem. *A' badakozáſt leszállitani, a' háborút, párt ütéſt el-nyomni, le-tsillapitani.* Krieg und Aufruhr ſtillen. Conſuetudinem, legem. *A' ſzokáſt, a' törvényt el-rontani.* Eine Gewohnheit, Geſetz abbringen. Formam. Ter. *A' maga ſzépségét el-veſzteni, tsunyává lenni.* Seine ſchöne Geſtalt verlieren, häßlich werden.

3. Extingui. *Meg-halni.* Dahin ſterben.

EXSTO.

1. Exſtant illius libri. *Megvannak még az ő könyvei, közünk között forognak; vagy ki-vannak nyomtatva az ő könyvei.* Seine Bücher ſind vorhanden, ſie ſind im Druck ausgegangen.

Exſtat ex aqua ſolo capite. *Tsak a' feje látſzik-ki a' vizből.* Er ſtehet ganz im Waſſer, den Kopf ausgenommen: der Kopf allein ſtehet noch über das Waſſer.

Exſtat e terra ſeſquipede. *Más fél-lábnyira áll-ki a' földből.* Stehet von der Erde anderthalb Schuh hoch.

2. In hoc exſtabit tua virtus. *Ebben fog ki-tetſzeni a' te nagy voltod, vitézséged; vagy; ebben fogod magadat embernek mutatni.* In dieſem wird deine Tugend und Tapferkeit erſcheinen, ſich ſehen laſſen.

Qualis in te extitit? *Mitsodás vólt te hozzád, mikínt látott téged, mikínt bánt veled.* Wie hat er ſich mit dir verhalten? wie hat er dich gehalten; empfangen.?

EXTOLLO.

1. Extollere caput. *Fel-emelni a' fejét.* Den Kopf über ſich heben.

1. Aliquid verbis extollere. *Saluſt.* In majus extollere. *Liv. Valamit ſzóval kommendálni, ditsirni, nagyobbra magaſztalni, mintsem magában légyen.* Etwas mit Worten erheben, größer machen, als es an ſich ſelbſt iſt, ausführlich beſchreiben.

Eum gloria ad cœlum extulit. *Ő az ditsőség által egéſz az égig magaſztaltatott.* Die Ehre hat ihn bis in Himmel erhoben.

Egregia facta majorem te extollunt. *Te a' te nagy atyáid hires tselekedeti miatt féſzvod úgy fel-magadat, azokért tartod magadat olly nagyra.*

Dei-

Deiner Vorelter tapfere Thaten blaſen dich auf, machen dich ſtolzmüthig.

Extollere ſe gloriando, & prædicatione. *Ditsekedni*, *kérkedni*. Sich ſelbſt rühmen, mit Hoſarth erheben.

EXULTO.

1. Exultare lætitia, triumphare gaudio. *Örömében dombolni*, *nagy örömmel örülni.* Vor Freude aufſpringen, frohlocken, Freude voll ſeyn.

In alicujus malis exultare. *Valaki ſzerentsétlenségin*, *nyomoruságin örvendezni.* Wegen eines andern Unglück ſich erfreuen:

Hominem iuveniliter exultantem, & præfidentem ſibi, furentem, exultantemque continui. *Én azt az ifjú módra domboló, vakmerő, és dühösködő embert meg-zaboláztam.* Ich habe die gähe Hitze dieſes freventlichen Jünglings zurück gehalten, gehemmet.

EXUO.

1. Exuam illum veſte, *vel:* illi veſtem. *Én őtet öltözetitűl meg-foſztom*, *le-húzom róla a' köntöſt.* Ich werde ihm ſein Kleid ausziehen, ausplündern.

Serpentes ſenectam exuunt. *Plin. A' kigyók le-vetik a' bőröket.* Die Schlangen legen ihr Alter, ihre alte Haut ab.

Exuere jugum, *vel:* ſe jugo. *Liv. Magát valaki birtoka alól ki-ütni.* Das Joch abſchütteln.

Exuere ſervitutem. *Fel-hagyni a' ſzolgálaton*, *a' Rabságból, jobbágyságbúl ki-vergődni.* Sich auf freyen Fuß ſetzen, von Banden, und Dienſtbarkeit ſich los machen.

Exuere hoſtem caſtris. *Liv. Az ellenség táborát el-venni*, *az ellenséget a' táborbúl ki-űzni.* Den Feind aus ſeinem Lager ſchlagen.

Ea res gratiam novitatis exuet. *Plin. Az a' dolog nem fog mindenkor újságnak tartatni*, *hogy az új-ſzita-is ſzegen függ*, *végtére pad-alatt ſém-leli helyét.* Dieſes Ding wird man nimmer für neu und friſch halten.

Exuere hominem, ſe homine, *vel:* exuere humanitatem. *Minden emberséget félre tenni*, *kegyetlenné*, *emberségtelenné lenni.* Alle Freundlichkeit ausziehen: wild, unmenſchlich werden.

Exuere antiquos mores. *Liv. El-hagyni a' régi ſzokáſt.* Die alte Sitten ausziehen.

F.

FACESSO.

1. Juſſa faceſſunt. *Virg. Végbez viſzik a' parantsolatokat.* Den Befehl vollziehen.

2. Faceſſere alicui negotium, & periculum. *Valakinek bajt ſzerezni.* Einem Verdruß machen, ihn in Gefahr bringen.

3. Faceſſe hinc. *Eregy innen*, *hord-el magadat.* Trolle dich von da fort.

Faceſſe hinc Tarquinios. *Liv. Űzd-el innen a' Tarquiniuſokat*,

ſokat, lódúljanak-el innét. Fort mit den Tarquiniern.

FACIO.

1. Facere, exercere artem aliquam. *Valamelly meſterséget űzni. gyakorolni.* Ein Handwerk treiben.

Facio argentariam, tu vero facis, exerces pyraticam. *Én pénz váltogatáſſal kereskedem, te pedig egy tengeri tolvaj vagy, a' tengeri tolvajságot űzöd.* Ich gebe mit dem Wechſel um, du aber biſt ein See-Räuber.

2. Facere, *abſolute, vel:* rem ſacram, *hoc eſt:* ſacrificare. *Áldozni, áldozatot tenni.* Opfern, ein Opfer bringen.

3. Faciamus, demus, ponamus rem ita eſſe. *Ámbár úgy légyen.* Geſetzt, es ſey dem alſo.

4. Facere, ſtare ab aliquo. & cum aliquo, aut alicujus partibus. *Valaki mellet állani, valakivel egyet érteni, valaki pártyát fogni.* Mit einem halten, auf ſeiner Seite ſeyn.

5. Facere nomen, aut nomina, eſt, referre in rationum tabulas aliquid ab alio, aut alteri a ſe deberi. *Fel-írni a' laiſtromban, a' jegyző könyvbe, mivel tartozunk máſoknak, és kik a' mi Adóſſaink.* In das Schuld-Buch einſchreiben, was wir ſchuldig ſind, und wer uns ſchuldig iſt.

6. Facere gratulationem ad omnia templa. *Minden templomokba az Iſtennek jeles hálaadáſt tenni, valamelly ſzerentséſen történt dologért.* Durch alle Kirchen ein Dank-Feſt halten wegen glücklich abgegangener Sache. *Quod nos vulgo dicimus:* Te DEUM Das Te DEUM ſingen.

7. Magnum ſe feciſſe, *vel:* feciſſe arbitratur, quod. &c. *Azt véli, hogy, Iſten tudgya, melly nagy dolgot vitt végbe, hogy 's a't.* Er meinte, er habe eine wichtige Sache gethan, daß, ꝛc.

8. Quid hoc homine, *vel:* huic homini faciatis. *Mi-tévők lésztek evel az Emberrel, mit fogtok véle kezdeni, tselekedni.* Was werdet ihr mit dieſem Menſchen anfangen?

Quid facias? ſic vivitur. *Mit tehetz róla? úgy van a' mostani állapot. így folynak moſt a' dolgok.* Was willſt du machen? die jetzige Welt bringet es alſo mit ſich.

9. Si quid ei factum eſſet, ſi quid ei humanitus accidiſſet. *Ha véle valami ſzerentsétlenség történt vólna, ha meg-talált vólna halni.* Wenn ihm ein Unglück ſollte begegnet ſeyn, ſollte ſich ein Todfall inzwiſchen ereignet haben.

10. Melius huic ægroto fieri cœpit. *Ez a' beteg jobban kezdet lenni.* Der Kranke hat angefangen ſich beſſer zu befinden.

Melior fit, melior eſt, meliuſculus eſt ægrotus. *Celſ. Jobban van, gyógyúl, jobban érzi magát a' beteg.* Es iſt mit dem kranken Patienten etwas beſſer geworden.

11. Non faciam, non committam, ut enumerem, &c. *Semmiképpen elő nem ſzámlálom.* Ich werde mich wohl hüten, zu erzählen, ꝛc.

12. Faciunt animos divitiæ. *Liv. A' Gazdagság méréſzíti,*

fel-

fel-fújja az embert. Groſſe Reichthümer machen den Menſchen aufgeblaſen, ſtolzmüthig, muthwillig. Facere alicui animum. *Liv.* *Valakinek kedvet adni, ĕtet méréſziteni.* Einem das Herz machen, aufmuntern. Æs alienum. *Költsön pénzt kérni.* Schulden machen. Auctoritatem. *Magának tekintetet ſzerzeni.* Anſehnlich machen. Caſtra. *Tábort ütni, telepiteni.* Lager ſchlagen. Conjecturam ex. de re aliqua. *Ter.* *Valamelly dolog felöl vélekedni.* Muthmaßen. Confeſſionem. *Liv.* *Meg-vallani, vallást tenni.* Bekenntniß thun, bekennen. Convicium, contumeliam alicui. *Valakit ſzidalmazni, gyalázatba keverni.* Eine Beleidigung, Schmach einem zufügen. Copiam, & poteſtatem. *Plaut.* *Valakinek ſzabadságot adni.* Zulaſſen, Erlaubniß geben. Deditionem. *Fel-adni magát.* Sich dem Feinde ergeben. Defectionem, rebellionem. *Pártot ütni.* Aufruhr erwecken. Faſtidium. *Unalmat ſzerezni.* Verdruß verurſachen. Fidem. *El-hitetni.* Ueberreden, zuwege bringen, daß man für wahr halte, was wir ſagen. Fugam. *Szaladni.* Fliehen, und in die Flucht treiben. Gratiam omnium injuriarum. *Minden ellene-tett kiſsebbségeket meg-engedni.* Verzeihen, völlige Gnade, und Verzeihung aller Mißhandlungen ertheilen. Imperata. *El-járni a' parantsolatokban.* Gehorchen, dem Befehl nachkommen. Lucrum. *Nyerekedni, kereskedni.* Gewinnen, guten Profit machen. Medicinam morbo. *A' betegséget meg-gyógyitani.* Die Krankheit heilen. Miſſum aliquid. *Valamit abba hagyni.* Etwas mit Stillſchweigen übergehen, nichts davon reden. Negotium alicui. *Valakinek bajt ſzerezni.* Einem verdrüßlich, überläſtig ſeyn. Optionem. *Válaſztani.* Die Wahl laſſen. Officium. *Ter.* *Tiſztiben el-járni.* Seinem Amte nachkommen. Factionem cum aliquo. *Valakivel fel-fogadni, valamelly alkuváſt tenni.* Mit einem handeln, einen Vertrag mit dem andern anrichten. Rem, pecuniam. *Ter.* *Pénzt gyüjteni, verni.* Geld machen, zuſammen häufen. Periculum. *Meg-próbálni.* Etwas probiren, verſuchen. Planum. *Világoſsá tenni a' mondáſt.* Klar, und leicht darthun, was wir ſagen. Progreſſum in ſtudiis. *Elő menni a' tanúlásban.* Im Studiren einen guten Fortgang thun, zunehmen. Promiſſum. *Igiretének meg-felelni.* Sein Verſprechen halten. Pudorem, verecundiam. *Valakit gyalázatba, ſzégyenbe hajtani.* Zu Schande machen. Reum aliquem. *Valakit vétkeſiteni.* Einen beklagen. Spem. *Reménséget okozni, tsinálni.* Hoffnung machen. Silentium, audientiam. *Halgatáſt tsinálni.* Stillſchweigen, oder andere ſtillſchweigend machen. Stomachum alicui. *Valakit meg-haragitani, boſzontani.* Einen erzürnen. Stipendium. *Hadban ſzolgálni.* Im Kriege dienen. Trepidationem, pavorem. *Meg-rettenteni.* Schröcken einjagen. Vela. *Az hajón menni.* Sich auf das Meer, in die See begeben, ſchiffen. Verba. *Beſzél-*

ni, prédikálni. Reden, ſprechen, diſcuriren.

Vitium, labem paries facit. *A' fal romlik, haſadozik.* Die Wand bekommet Riß, ſpaltet ſich.

Non poſſum facere, quin hæc adjiciam. *Nem mulathatom-el, hogy ezt hozzá ne veſſem.* Ich kann mich nicht enthalten, daß ich nicht dieſes hinzu ſetze.

FALLO.

1. Nihil me fefellit. *Ter. Ő engemet ſemmiben ſem tsalt-meg, mint jól tudtam.* Er hat mich nicht hintergagen, betrogen.

Falſus es. *Ter. Meg-tsalatkoztál.* Du haſt dich geirret.

Longe fallitur opinione. *Igen meg-tsalatkozik vélekedésében. Közel ſe jól vélekedik.* Er wird in ſeiner Meinung ſehr betrogen.

Niſi fallor, niſi me fallo, niſi me fallit animus. *vel:* opinio. *Ha tsak jól emlékezem, ha tsak meg-nem tsalatkozom.* Wenn ich mich nicht irre, betrüge.

Si ſciens fallo, tum me Deus, &c. *jurandi formula. Ha tudva tsalom-meg, az Iſten engem, &c.* Wenn ich mit Wiſſen betrüge, ſo ſoll mich GOtt, ꝛc.

2. Fallere promiſſum. *Curt. Nem tenni eleget az ígéretnek.* Sein Wort, Verſprechen nicht halten. Fidem. *Me-ſzegni a' hitet.* Treue und Glauben brechen, keinen Glauben halten. Spem alicujus. *Valaki reménységét meg-tsalni, vagy, másként tselekedni, mintsem valaki reménlette.* Eines Hoffnung betrügen.

3. Fallere arte moras, horas ſermonibus. *Ovid. Valakit olly meſterségeſſen tartani beſzéddel, hogy annak hoſzſzaságát ne érezze. Az órákat nyájas beſzéddel röviditeni, vagy az időt beſzélgetéſſel el-tölteni.* Zeit und Weile vertreiben; verkürzen mit Geſprächen, ꝛc.

Curas fallebat ſomno. *Hor. A' gondjait álommal enyhítette.* Seine Sorgen und Unmuth linderte er mit dem Schlafe.

4. Litera fallit oculos. *Ovid. Ezt az íráſt az apró betűk miatt nem olvashatni.* Dieſe Schrift iſt ſo ſubtil, daß man ſie nicht leſen kann.

Edentes in fico abſynthium, fallunt amaritudinem. *Plin. A' kik az ürmöt a' fügével eſzik, nem érzik annak keſerűségét.* Die Wermuth mit Feigen eſſen, empfinden keine Bitterkeit.

5. Prærupta ſaxa veſtigium fallentia. *Curt. Meredek kőſziklák, s' mellyeken nem járhatni, azt ſe tudgya az ember hová tegye a' lábát.* Gähe, ſchlüpfrige Klippen und Felſen, da man ohne Schlupfern, oder Fallen, nicht gehen kann.

Fallente viſtigio cecidit in foſſam. *Mivel meg-botlott, nem jó helyre lépett, az árokba esett.* Durch Schlüpfern, und Straucheln iſt er in die Grube gefallen.

FAVEO.

1. Favere pueris. *Kedvezni a' gyermekeknek.* Den Kindern günſtig ſeyn.

2. Alicujus honori, laudi & gloriæ favere. *Valakinek tiſzte-*

tele-

tekidt, ditsérętét, és. dütsöségét keresni. Etwas zu eines andern Ehre und Ruhm beytragen, verhülflich seyn.

3. Favere linguis, ore. *Valakinek beſzédet tsendeſſen halgatni.* Mit Stillſchweigen zuhören, fleißig aufmerken.

FENERO, *& or.*

1. Fenerare, aut fenerari, eſt fenerationem exercere. *Uzsorát űzni.* Wuchern, auf Wucher ausgeben.

Fenerari ſuam, alteriusve pecuniam. *Maga, vagy más pénzét uzsorára ki-adni.* Sein, oder frem es Geld auf Wucher ausleihen.

Fenerari, & diripere provincias. *A' nagy uzsorával el-puſztitani a' orzát, tartományt.* Das Land mit Wuchern ausplündern.

2. Beneficium, gratiam fenerari dicitur, qui alteri dat beneficium, ut majus accipiat. *Senec. A, jóért nagyobb jót várni.* Eine Gutthat erweiſen, um größere dadurch zu erlangen.

Feneratum beneficium. *Ter. Olly jó tétemény, a' mellyet más böven ki-fizet.* Eine Gutthat, ſo überzahlet worden iſt.

FERIO.

1. Ferire, percutere aliquem Securi. *Valakinek fejét venni.* Einen enthaupten, den Kopf abſchlagen.

Ferire frontem (doloris atque indignationis ſignum quoddam eſt.) *Haragbúl homlokát verni.* Sich auf die Stirne ſchlagen.

1. Ferire animum, oculos, & aures. *Valaki ſzivét fel-inditani, ſzemeit, füleit valamivel gyönyörködtetni.* Das Gemüth berühren, bewegen, Augen und Ohren kützeln, reitzen.

2. Verbis, oratione, dicendo ferire adverſarium. *Az ellenség ellen éleſsen keményen ſzóllani, beſzélleni.* Seinen Gegentheil mit ſeinen Worten ſchlagen, auf ihn ſtechen, und Worte ſchießen laſſen.

4. Ferire fœdus cum aliquo. *Valakivel ſzövetséget vetni.* Eine Bindniß mit einem treffen.

(Ducta metaphora ritu veteri Romanorum in contrahendo fœdere; porcum enim feriebant hac verborum formula: SI PRIOR DEFECIT ROMANUS, TU ILLO DIE, JUPITER, EUM SIC FERITO, UT EGO HUNC PORCUM HODIE FERIAM, TANTOQUE MAGIS FERITO, QUANTO MAGIS POTES, POLLESQUE. *Liv. l.* 1.)

FERO.

1. Ferre, geſtare uterum, ventrem. *Liv. Col.* partum. *Plin. Terbesnek lenni.* Schwanger ſeyn, Leibes Frucht tragen.

2. Ferre adverſas res. *Szenvedni a' roſz ſzerentsét, A' nyomorkodáſt.* In Widerwärtigkeit geduldig ſeyn, dieſelbe mit Geduld übertragen.

Ferre acceptum & expenſum. *Számba venni a' bé-vett, és ki-költött jöſzágot.* In ſeinen Rechnungen verzeichnen die Einnahme, und die Ausgabe.

Ferre ad, *vel:* in caſtra, in cœlum. *Valakit igen, mód nél-kül*

kül dissirni. Höchst preiſen, und loben; über den Himmel erheben.

Ferre ſuffragium. *Vokſolni.* Seine Stimme geben. Omnium ſuffragia tulit. *Mindnyájan reá voksoltak.* Jedermann hat ihm ſeine Stimme gegeben, er hat aller Stimme gehabt.

Ferre repulſam. *Meg-vettetni, váratlan feleletet nyerni.* Abgewieſen werden, eine abſchlägige Antwort bekommen.

Ferre conditionem. *Valamiben régulát ſzabni, valamit mód alatt engedni.* Eine Bedingniß vortragen, vorſchlagen.

Ferre fructum, præmium, pœnam ex aliqua re. *Valamelly dologból haſznot, vagy büntetéſt, kárt nyerni.* Von einer Sache Nutzen, oder Schaden davon tragen.

Ferre aliquem in oculis. *Valakit igen ſzeretni.* Einen zärtlich, inniglich lieben.

Ferre judicem alicui. *Birót hagyni választani valakinek.* Einen Richter zu erwählen laſſen.

5. Ferre ad populum. *A' népnek meg-jelenteni, eleibe adni.* Dem Volke vortragen, vorhalten. v. g. legem, aut rogationem. *A' Parantsolatot, vagy kérdéſt.* Ein Geſetz vortragen, damit es angenommen werde. Quæſtionem de aliqua re. *Valamelly dolgot kérdésbe venni.* Vorhalten, daß man mehrere Nachrichte von einer Sache einholle. Privilegium de aliquo. *Valamire valakinek valamelly kivált képpen való ſzabadságot adni.* Ein beſonderes Geſetz für einen vortragen.

4. Quod poſces, feres. *A' mit fogſz kivánni, meg-fogod nyerni.* Was du begehren wirſt, ſollſt auch erhalten: deiner Bitte wirſt du gewähret werden.

Elephantes fert Africa. *Plin. Elephántok teremnek Afrikában.* Das Land Africa bringet Elephanten hervor; allda giebt es Elephanten.

Vina, quæ ferunt vetuſtatem. *Olly borok, a' mellyek ſokáig állanak.* Wein, der ſich halten läßt.

Haud clam tulit iram. *Liv. Nem tarthatta alattomba haragját.* Er verhielt nicht ſeinen Zorn, Unwillen.

Si ita commodum veſtrum fert, ſi rationes veſtræ ita ferunt. *Ha néktek alkalmatoſságtokra vágyon, hogy ha lehet tőletek; ha néktek heſznos.* Wenn es euch wohl gelegen iſt: wenn eure Geſchäfte ſol des zulaſſen.

Natura fert, ut, &c. *A' természet hozza magával, hogy 's a' t.* Die Natur bringet mit ſich, daß, ꝛc.

Dum ætatis tempus tulit, militavi. *Méglen öregségem miatt meg-nem erőtlenedtem, katonáskodtam.* Da das Alter dieſes zuließ, habe ich im Krieg gedienet.

Haud feres hoc inultum. *Nem mégy el-véle, nem maradſz azért büntetés nélkül.* Dieſes wird dir nicht ungeſtraft abgehen, ich werde mich rächen.

Iter, quod ferebat ad portam. *Az az út, a' melly egyeneſſen a' kapuhoz vezet vala.* Der Weg, der dem Thor zu gieng.

Sus

Suſque, deque fero. *Gell.* *Nékem akár ez, akár amaz, mind-egy.* Gilt mir alles gleich, iſt mir eines wie das andere.

Ut ferunt, ut fertur, ut fama fert. *A' mint mondgyák, virdetik.* Wie man ſaget, wie die Sage gehet.

Ut mea fert opinio. *A' mint én vélem, itélem.* Wie ich dafür halte.

FIDEJUBEO.

Fidejubere, *-eſſi:* fide ac periculo ſuo ſuadere, ut id fiat, de quo agitur. *Kezeſsé lenni.* Bürge ſeyn.

Quantum pecuniam credideto, fide tua eſſe jubes? (ſup. creditam.) *Magadra veſzed-é annak a' pénznek meg-fizetését, a' mellyet költsön fogok adni.* Wirſt du mir gut ſeyn für das Geld, ſo ich ihm leihe?

Fidejuſſor. *Kezes.* Der ſein Wort für etwas verpfändet, Burgſchaft leiſtet.

FIGO.

1. Palum humi figere. *Col.* *Karózni.* Einen Pfahl in die Erde ſchlagen, pflanzen.

Figere pedem. *Virg. Megvetni a' lábát, vagy meg-állapodni valami helyen.* Stillſtehen, ſeinen Fuß ſetzen.

Figere ſagitta cervum. *Virg.* *A' ſzarvaſt nyillal által lőni.* Den Hirſchen mit dem Pfeil erſchieſſen.

2. Figere legem. *Törvényt ſzabni.* Ein Geſetz verkündigen, weil ſolches zu verkündigen, man daſſelbe öffentlich an eine Mauer heftete.

Oſcula figere. *Virg. Tsókolni.* Küſſen.

3. Figere, lacerare, configere, proſcindere aliquem maledictis. *Valakit ſzidalmazni.* Einen mit Schmähen, Schande, Läſterungen antaſten.

4. Garrulitati tuæ fige modum. *Hor. Zárd-bé immár a' ſzádot? ne kiálts.* Halte das Maul: halte ein dein Geſchwätze.

5. Mea omnia ſtudia, omnem operam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in illa re fixi ac locavi. *Egyedül azon vóltam minden erőmmel.* Auf dieſes Ding habe ich alle meine Gedanken, und Kräfte angeheftet, angeſpannet.

6. Si hæc mala fixa ſunt. *Hogy ha ezek a' roſzſzak ſzükség képpen következnek, ha azokat el-nem lehet kerülni.* Wenn man dieſem Uebel nicht entgehen kann, wenn es unvermeidlich iſt.

Fixum, & ſtatutum eſt. *El-vagyon rendelve, végezve, megkell lenni.* Es iſt eine beſchloſſene, ausgemachte Sache.

Animo fixum tenere aliquid. *Valamit magában el-végezni, fel-tenni.* Etwas zu thun gänzlich und feſt geſinnet ſeyn.

Fixum, ratum, firmum, ſtabile conſilium, *vel:* decretum. *Meg-máſolhatatlan el-végezés, tanáts.* Ein gefaßter Schluß, feſtgeſetztes Vorhaben.

FINGO.

1. Fingere, & formare. *Irni, rajzólni, tsinálni.* Machen, geſtalten, formiren.

Aves ſuos nidos fingunt. *A' madarak magoknak féſzket raknak.* Die Vögel bauen ihre Neſter.

Ad honeſtatem finxit te natura. *Te néked természet ſzerént tiſzteſséges ſzeméllyed vagyon.* Die Natur hat dich zur Ehrbarkeit erſchaffen, dir eine beſondere Neigung zur Tugend eingegoſſen.

Verſus fingere. *Hor. Verſéket kobolni.* Reime machen.

E cera, *vel* in ceris fingere. *Viaſzbúl valamit formálni.* In Wachs poßiren.

Ab Liſippo ſolo fingi volebat Alexander. *Nagy Sándor egyedül Liſippuſtól akartá rajzoltatni, irattatni, ábrázoltatni.* Alexander wollte von niemand andern als von Liſippus abgebildet werden.

2. Summum oratorem fingere. *Leg ékeſſebben ſzólló firſit ábrázolni, le-irni, vagy: máſt jó ékes ſzóllásra tanitani.* Einen vollkommenen Redner abbilden, entwerfen.

Fingere ſe in omnes formas. *Minden féle képekbe változtatni magát.* Sich auf allerley Weiſe und Gebärden ſtellen, und verſtellen können.

Se totum ad arbitrium, & nutum meum fingit, & accommodat. *Magát hozzám, akaratom, kivánságom, ſzájam ize ſzerént alkalmaztattya.* Er thut alles, was ich nur will, er gehorchet in allen Sachen.

3. Aliquid animo, & cogitatione fingere. *Valamit költeni.* Sich etwas einbilden.

Eum te eſſe finge, qui ſum ego. *Gondold mint ha az volnál, a' ki én vagyok.* Bilde dir ein, du ſeyſt, wer ich bin.

Fingis ex tua natura cæteros. *Magadról itélſz máſokat.* Du bildeſt dir ein, andere ſind beſchaffen als wie du.

4. Crimen fingere. *Valami vétket költeni.* Ein Laſter erdichten.

Fingit cauſas, ne det. *Ter. Okokat költ, gondol-ki, hogy ne adgyon.* Er giebt allerley Vorwand vor, damit er es nicht hergeben dürfe.

Fugam fingit. *Tetteti magát mintha ſzaladni akarna.* Er ſtellet ſich, als wenn er davon fliehe, laufen wollte.

Fingit ſe non audire. *Tetteti magát, mintha nem hallaná.* Er thut dergleichen, als wenn er es nicht hörete.

Fingere amicitias. *Jó barátnak mutatni, hazudni magát.* Sich freundlich ſtellen.

Vultum fingere. *Változtatni ábrázattyát, képét; kép-mutatáſſal máſt meg-tsalni.* Sein Geſicht verſtellen.

Vultum, & inceſſum alterius fingere. *Más képét, ábrázattyát, járását követni.* Einem im Geſicht und Gang etwas nachthun, nachaffen.

FIRMO.

1. Firmare ſcipione veſtigia. *Virg. Bottal tartózkodni, magát támogatni.* Auf einen Stab, Stecken ſich ſteifen.

2. Firmare fidem. *Ter. Meg-erőſſiteni az hitet.* Einen ſeines gegebenen Verſprechens verſichern. Imperium. *A' tartományt, vagy birodalmat.* Seine Macht, Gewalt in ſichern Stand ſetzen. Locum præſidio. *Valamelly helyet óltalommal erőſſiteni.* Einen Platz mit Volk verſtärken, Beſatzung einlegen. Vocem. *A' ſzavát erőſſiteni.* Seine Stimme verſtärken.

Con-

Conſilio, & ratione nondum firmatus adoleſcentis animus. *Ennek az Ifjúnak elméje okoſ-ſan, tanátsal magát nem tudgya ſegiteni elegendő képpen.* Dieſes jungen Menſchen Gemüth hat noch keinen recht feſten Beſtand.

F L A G R O.

1. Flagrat domus. *Ég, lángal a' ház.* Das Haus brennet.

2. Flagrat odio publico. *Mindeneknél útálatos.* Er iſt von jedermann verhaßt.

Flagrat amentia. *Igen megbolondúlt.* Er iſt unſinnig, wüthig worden. Cupiditate. *Ég, el-ragadtatot a' kivánságtúl.* Er brennet, er iſt entzündet vor Begierde.

Flagrant apud illum vitia libidinum. *A' teſti kivánságok ötet égetik; fel-gyullaſztyák.* Die wollüſtigen Begierden haben ſein Herz eingenommen.

Omnia in illum odia civium flagrant, ardent. *Ötet minnyájan, az egész városi lakoſok útálják.* Von den ganzen Bürgerſchaft iſt er verhaßt, verfluchet.

Bello, & peſte flagrat hæc regio. *Ez a' tartomány hartztól, és düg-halálúl igen nyomorgattatik.* Krieg und Peſt verwüſten dieſes Land.

F L O R E O.

1. Florent arbores. *Virágzanak a' fák.* Die Bäume blühen.

2. In iſta re floret inter æquales. *Ebben a' dologban azok között, a' kik hozzá haſonlók, vete egy idősek, igen hires, ditséretes, azokat felyűl haladgya.* In dieſem Stücke übertrift er alle andere ſeines gleichen.

Florere ingenio. *Szép, 's jó elmével birni.* Mit vortreflichem Verſtande begabet ſeyn. Ætate. *Idejének jó erejében lenni.* Im bluhenden im beſten Alter ſeyn.

Gratia, & auctoritate. *Nagy kellemetben, és tiſzteletben lenni.* In großem Werth und Anſehen ſeyn, geſchätzet werden. Gloria. *Fő ditsőségben lenni.* Großen Kredit erhalten, haben; von jedermann geehret, geprieſen werden.

F L U C T U O.

1. Fluctuat navis ſumma aqua. *Az hajó hánnyattatik a' nagy habok miatt.* Das Schiff wanket ob dem Waſſer.

2. Fluctuat animo, vel: ejus animus fluctuat. *Elméjében háborog, tévelyeg, nem tudgya mit mivellyen.* Er wanket hin und her, er kann ſich nicht entſchließen, er weiß nicht wohin ſich zu wenden.

Fluctuare in re aliqua. *Valamelly dologban tétováſni.* Wegen einer Sache im Zweifel ſtehen, ſich nicht entſchließen können.

Tota res etiamnum fluctuat. *Az egéſz dolog még moſt-is kétségben vagyon.* Die Sache iſt noch ungewiß.

F L U O.

1. Fluit amnis in ſuam partem. *Arra a' réſzre foly a' víz.* Der Fluß nimmt ſeinen Lauf gegen die andere Seite.

2. Ex ejus ore melle dulcior fluebat oratio. *Igen édeſſen, és*

édesdeden beszéll vala ő. Sein Diſcurs fließt aus dem Munde mehr als Hönig-ſüß.

Cum hæc doctrina longe, lateque flueret. *Midőn ez a' tudomány igen nevezetes, és mindeneknél kedves vólna, vagy: reá igen ſokan adnák magokat.* Da dieſe Lehre ſich weit und breit ausgoß.

Libere fluens oratio. *Szabadon folyó beszéd, vagy: ékes beszéd.* Ein ſanft fließender Diſcurs.

Fluunt ei arma de manibus. *El-húllattya kezéből a' fegyvert.* Das Gewehr entfallet ihm aus den Händen.

Fluere mollitia, & luxu. *Tunyaságban, és bujaságban élni.* Dem Wolluſt ganz ergeben ſeyn.

Fluunt corporis voluptates. *Tsak múlandók a' teſti gyönyörűségek.* Die fleiſchliche Wollüſte zergehen, zerrinnen.

Omnia fluunt ad illius voluntatem. *Mindenek kedve, akarattya ſzerint vannak.* Es fließet, es gehet ihm alles nach Wunſch.

Videamus quo fluunt hæ rationes. *Láſſuk-meg, hová tartozandók ezek az okok, mi következik belőlök.* Laſſet uns ſehen, wohin dieſe Schluß-Reden hinaus wollen.

FRANGO.

1. Frangere ovum, crus, brachium. *El-törni a' tojáſt, lába ſzárát, karját.* Ein Ey aufſchlagen, ein Bein, Arm, &c. brechen.

2. Aliquem frangere, abjicere, damnare, debilitare *Valakit meg-ijeſzteni, meg-győzni, meg-jámboritani, meg-erőtleníteni.* Einen zu Boden werfen, niederſchlagen, ſchwächen.

Frangere illius audaciam, conatus, conſilium, furorem. *Valakit meg-ijeſzteni; igyekezetében gántsot tenni, tanáts-it meg gátolni, haragját haſ-ontalanitani.* Eines Vermeſſenheit, Anſchläge, Vorhaben, Unſinnigkeit zurück halten, brechen, hemmen, vernichten.

Frangere illius ſententiam. *Az ő akarattyát meg-változtatni, meg-előzni.* Eines andern Meinung widerlegen, umſtoſſen.

Fidem, promiſſum, fœdus frangere. *Hitit, igéretit, ſzövetségit meg-ſzegni.* Sein Wort, Verſprechen, Verbindniß nicht halten, die Freundſchaft verletzen, brechen.

4. Dum ſe frigus, ventus, tempeſtas frangit. *Míg a' hideg, a' ſzél, az égi háború meg-ſzűnik, el-múlik, meg-állapodik.* Da die Kälte bricht, der Sturm-Wind, Ungewitter ſich leget, nachlaſſet.

5. Ejus animum patientia frangam mea. *Az ő kemény ſzivét békeſséges türésemmel fogom meg-lágyitani.* Durch meine Geduld werde ich ſein Gemüth ermildern, beſänftigen.

6. Frangi metu, dolore, moleſtia debilitari. *Ijjedtében valamit tselekedni, a' nagy fájdalom, és alkalmatlanság miatt meg-erőtlenedni.* Der Furcht, Schmerzen, Traurigkeit unterliegen; ſich von ihnen überwinden laſſen.

FRAUDO.

1. Fraudare, fallere. *Meg-tsalni.* Betrügen.

FRAU-

Fraudare aliquem pecunia. *Valakinek az adó pénzt meg-nem fizetni.* Das ſchuldige Geld einem nicht bezahlen, nicht entrichten.

2. Fraudare ſe victu ſuo. *Liv. Mag.it étkétül, eledelétül meg-foſztani.* Sich ſelbſt ſeine Nahrung entziehen.

FREQUENTO.

1. Frequentare locum aliquem. *Valamelly helyre gyakran menni.* Oft an einem Orte ſeyn; ein Ort mit Volk beſetzen, viel Volk in einem Orte verſammeln.

Frequentatur illa domus. *Az a' ház gyakoroltatik, belé ſokan járnak.* Dieſes Haus hat einen großen Zulauf, Zugang.

2. Frequentare vocem aliquam. *Némely ſzót ſzokásban venni, véle gyakran élni.* Ein Wörtlein oft brauchen.

FRUSTROR.

Spe, & exſpectatione ſua fruſtrari, excidere. *Reménségben, és várakozásában meg-tsalattatni.* In ſeiner Hoffnung betrogen werden.

Sæpe jam me ſpes hæc fruſtrata eſt. *Gyakran meg-tsalt már engem ez a' reménség.* Dieſe Hoffnung hat mich oft betrogen.

Ne fruſtretur ipſe ſe ſpe. *Ne talántán maga magát meg-tsallya.* Damit er ſich ſelbſt nicht irre, betrüge.

Hæc res fruſtratur laborem meum, & expenſas. *Col. Erre a' dologra haſzontalan költöttem, és rajta dolgoztam, munkálkodtam.* Wegen dieſer Sache komme ich um mein Geld und Unkoſten, daran büſſe ich mein Geld ein.

FUGIO.

1. Fugere e conſpectu alicujus. *Ter. Valaki ſzeme elől takarodni, ſzaladni.* Einen aus den Augen gehen. Illum oculis fugere. *Reá nem nézni.* Ihn nicht anſchauen wollen.

Fugit illud e manibus, *vel:* mihi fugit illa res. *Kezembül ſzaladott-el, eſet ki az a' dolog.* Dieſes iſt mir aus den Händen entwiſchet.

Fugit me illum admonere. *El-felejtettem őtet meg-inteni.* Iſt mir nicht beygefallen, ihn zu ermahnen.

Non me fugit. *Jól tudom.* Es iſt mir bekannt.

Fugit aciem hujus rei tenuitas. *Kitsinysége, vékonysága miatt nem láthatni.* Dieſes Ding iſt ſo klein, daß es dem Geſichte entgehet, kaum kann es geſehen werden.

FUNDO.

1. Aquam fundere. *Vizet öntenni.* Waſſer ausgießen, ausſchütten.

2. Fundere verſus, orationem, oracula. *Könnyen írni a' verſet, könnyű dologgal ékeſſen, ſummáſſan beſzélleni, a' jövendő dolgokat előre meg-beſzélni.* Verſe dichten: eine Rede halten, und zwar vom Stunde an, ohne beſonderer Vorbereitung, aus dem Ermel ſchütteln; weiſſagen, göttliche Ausſprüche über menſchliche Dinge verkündigen.

3. Terra flores ac fruges fundit, *hoc eſt:* ubertim edit, mittit cum maxima largitate.

A' föld böven hozza a' virágokat, neveli a' gabonákat, földi veteményeket. Die Erde bringet Blumen, und Früchte in Ueberfluß hervor.

4. Hoſtium copias fundere, delere. *Le-vágni, le-törleni az ellenkedő ſereget.* Das feindliche Heer in die Flucht ſchlagen. Fuſi per agros homines. *A' ſzántó földeken el-ſzéllyedett, le-törlett emberek.* Ueber das Feld zerſtreuete Menſchen.

5. Vitis in omnes partes funditur. *A' ſzöllő veſzſző minden felé-el telepedik.* Der Weinſtock breitet ſeine Zweige auf alle Seiten aus.

Aër fuſus, & extenuatus. *Szép, tiſzta, gyenge levegő ég.* Eine ſubtile und ganz dünne Luft.

FUNGOR.

1. Fungi aliquo munere. *Valamelly tiſzteſséget viſelni.* Ein Amt verweſen, verwalten.

Fungi officio, *vel:* officium. *Ter. Tiſztében el-járni.* Seiner Schuldigkeit nachkommen.

Fungi vice, *vel.* vicem alienam. *Liv. Más helyett dolgozni, munkálkodni, az ő ſzemélyét azonban viſelni.* Eines andern Stelle vertreten, anſtatt eines andern das Amt verſehen.

2. Proſpera fungi fortuna. *Jó ſzerentsével tenni.* Gutes Glück haben.

3. Fato functus. *Quint.* Morte functus. *Ovid.* Vita functus. *Papin. Meg-hólt.* Verſchieden, geſtorben.

G.

GAUDEO.

Gaude, & bene rem gere. *Hor.* (Salutationis formula.) *Örvendgy, és jól járj a' dologban.* Sey wohl auf, verſchaffe, daß alles recht hergehe.

Gaudebis facto, crede mihi. *Ter. Hidd el-nékem, hogy fogſz ezen a' történt dolgon örvendezni.* Glaube mir, es wird dich nicht reuen, du wirſt froh ſeyn dieſes gethan zu haben.

Gaudeo in ſinu, *vel:* mecum tacitus gaudeo. *Ter. Alattomban, magamban örülök.* Ich muß heimlich, in mir ſelbſt lachen, mich erfreuen.

Tuum gaudeo gaudium. *A' te örömeden örülök.* Ich erfreue mich deiner Freude wegen, ich freue mich mit dir.

Nam hunc ſcio, mea ſolide ſolum gaviſurum eſſe gaudia. *Ter. Mert jól tudom, hogy tsak ez én örömömön fog igazán örvendezni.* Denn mir iſt bewuſt, es wird niemand ſich mehr mit mir freuen, als er.

Gaudere aliqua re. *Virg. Némelly dolgon örvendezni.* Sich an einer Sache erfreuen.

GERO.

1. Gerere, geſtare. *Hordozni, viſelni* Tragen.

1. Gerere Rempublicam, aut publicam rem. *Hazáját kormányozni, köz jóra gondot vi-*

viſelni. Das gemeine Weſen verwalten, verſehen. Magiſtratum, munus aliquod. *Tiſztséget viſelni.* Einem Amte vorſtehen.

Male gerit negotium, *vel:* ſuam rem male gerit. *Roſzſzúl folytattya a' dolgot, roſzſzúl jár maga dolgában.* Sein Amt verrichtet er gar ſchlecht, übel verſiehet er es.

Gerere amicitiam, odium. *Valakivel barátkozni, gyűlölséget viſelni.* Freundſchaft, oder Feindſchaft, Haß tragen.

Inimicitias cum aliquo gerere. *Valakivel haragot tartani, ellene ellenkedni.* Wider einen Feindſchaft tragen, Feind ſeyn, übel wollen.

Gerere bellum. *Hadakozni.* Krieg führen. Morem alteri. *Másnak ſzavát fogadni.* Einem nachgeben, willfahren, gehorchen. Gerere morem animo. *Ter. Maga kedve, akarattya ſzerint tselekedni.* Seiner Neigung folgen. Perſonam gerere alterius. *Másnak ſzemélylyét viſelni.* Eines andern Stelle vertreten, ſeine Perſon vertreten. Ingenium gerere callidum. *Plaut. Alnoknak lenni.* Argliſtig, ausgeſtochen ſeyn.

Animum gerere muliebrem. *Aſzſzonyi ſzívvel lenni, félni, merészség nélkül lenni.* Ein weibiſches Gemüth haben, kein Herz haben, zaghaft ſeyn.

Gerere ſe pro Philoſopho. *Magát bőtsnek, Philoſophusnak tartani, mondogálni.* Sich für einen Welt Wieſen, für einen Gelehrten ausgeben.

Gerere ſe ut hæredem. *Magát ńimelly jóſzágban örökösnek tartani.* Sich für einen Erben ausgeben.

Honeſte, turpiter, perdite, ſe gerere. *Bötsűleteſſen, rútúl, roſzſzúl, gazúl viſelni magát* Ehrlich, oder unverſchämt, gottlos ſich verhalten.

Præ ſe gerit utilitatem quandam hæc res. *Ez a' dolog maga hiſznát ki-mutattya.* Dieſes Ding ſcheinet nützlich, und vortheilhaftig zu ſeyn.

Speciem teli gerit. *Colum. Ez hoſonló a' nyílhoz.* Dieſes gleichet einem Pfeile.

GRASSOR.

2. Adverſus, *vel:* in aliquem graſſari. *Liv. Valaki ellen dühösködni.* Einen anfallen, angreifen.

In poſſeſſionem hujus agri graſſati ſunt. *Ennek a' ſzántó földnek birásáért viaskodtak.* Sie haben ſich dieſes Guts, Feldes bemächtiget.

2. Ad gloriam virtutis via graſſari. *Salluſt. A' tiſzteſségre jó maga viſelésének ſaján igyekezni.* Durch den Weg der Tugend zu der Ehre gelangen.

Jure graſſor, non vi. *Liv. Nem erővel, hanem törvénnyel végzem dolgomat.* Ich handle der Gerechtigkeit gemäß, nicht aber durch die Gewaltthätigkeit.

Conſilio graſſemur, ſi nihil vires juvant. *Liv. Ha az erő nem ſegít, éſzſzel, tanátsal vigyük végbe.* Laſſet uns mit gutem Rathe verfahren, wo man mit Gewalt nichts ausrichten kann.

GRAVOR.

Non gravabor dicere, quid ſentiam. *Nem neheztelem elő beſzéllení, mit tartok.* Mir

 wird

wird unbeſchwerlich ſeyn zu ſagen, was ich dafür halte.

Id facere non gravarer. *Azt nem neheztelném végbe vinni.* Ich wollte es gerne und leicht thun.

Quamquam gravatus, acceſſi, tamen. *Noha nem örömest, még-is oda mentem.* Ich bin, wiewohl ſehr ungerne, darzu kommen.

H.

HABEO.

1. HAbere in ſua poteſtate aliquem. *Cæſ. Valakin uralkodni, véle akarattya ſzerint bánni.* Einen in ſeiner Gewalt haben.

2. Habere cognitum; exploratum, perfectum, certum, compertum! pro certo, pro comperto habere aliquid. *Valamit által látni, bizonyoſſan tudni,* Ein Ding für gewiß, unfehlbar halten, deſſen gewiſſe, und vollkommene Nachricht haben.

3. Habere aliquem anxium, ſollicitum, occupatum, exercitum. *Plaut. Valakit gondba keverni, valakinek munkát, dolgot adni.* Einem viel zu ſchaffen, am Kreuz hängen laſſen, in Arbeit, in Sorge ſtecken laſſen.

Hoc male habet virum. *Ter. Ez a' dolog bántya ezt a' férfit.* Dieſes machet ihm viel Verdruß und Kummer.

Quæ nunc te habet ſolicitudo? *Plaut. Min búsúlſz, vagy, ſzorgalmatoskodz most.* Was bekümmert dich nun?

4. Habere aliquem bene, male, liberaliter, acerbe. *Valakit jól tartani, valakivel betsűleteſſen, vagy keménnyen bánni.* Einen wohl oder übel, freundlich oder unfreundlich halten, empfangen.

Habere illum arcte, contenteque. *Plaut. Valakit fenyíték alatt, vagy zaboláa tartani.* Einen in Zaum halten.

Ætatem ſuam bene habere, *Plaut. Jól élni, magának jó napokat tsinálni.* Sich wohl ſeyn laſſen, gute Täge haben.

Parce, & duriter ſe habet. *Ter. Igen fösvénnyen, keménnyen él.* Er lebet ſehr ſchlecht, gering, ſparſam.

5. Habere aliquem loco, in loco patris, pro patre, pro hoſte, in numero hoſtium. *Valakit annyira tartani, mint attyát, mindenekben kedvét keresni, betsűlni, valakit ellenségnek tartani.* Einen für ſeinen Vater, oder auch für ſeinen Feind halten.

In turpiſſimis rebus hoc habeo. *Ezt igen rút dolognak tartom.* Dieſes halte ich unter die unehrlichſte, ſchändlichſte Dinge.

Voluptas in rebus bonis habenda non eſt. *Cic. A' testi gyönyörűséget nem kell jónak tartani.* Die Wolluſt gehöret nicht, iſt nicht zu rechnen unter die rechte gute Dinge.

9. Iter, mare, locum aliquem habere infectum; eſſe incommodum, periculoſum illum reddere. *Valamelly hellyet veſzedelmeſsé tenni: úgy mint az útakat, tengert; 's a' t.*

Az

Az tolvajok, vagy, katonák ezen helyeken való helyheſzteséſével. Einen Ort unſicher machen, wird geſagt: von Straſſen, von Meer, Ort, und Päſſen, welche von Kriegsvolk, Räuber, Peſt, &c. unſicher gemachet werden.

7. Habere, *pro:* habitare; illic habet. *Ott lakik.* Er wohnet allda.

Habet ſe prope palatium. *A' Palota mellet lakik.* Er wohnet nahe beym Pallaſt, oder Gerichts-Haus.

8. Audire habeo, quid ſentiat. *Meg-kell tudnom, mit ítél.* Ich muß ſein Gutachten vernehmen.

Nil habeo ad te ſcribere. *Semmi ſints, nints okom, a' mellyért néked írjak.* Ich habe nichts dir zuzuſchreiben.

Quid habes dicere de illo? *Mit mondhatz róla, felőle?* Was haſt du ſeinetwegen vorzubringen, zu melden?

Quid habeo aliud DEUM precari? *Mit tudgyak máſt egyebet az Iſtentűl kérni, mit kivánnyak máſt az Iſtentűl.* Was habe ich anderſt GOtt zu bitten? um was anders ſoll ich bey GOtt anhalten?

De illa re tantum habeo polliceri. *A' felől a' dolog felől annyit merek igirni, tsak azt merem mondani.* Dieſe Sache betreffend, kann ich allein verſprechen.

9. Sic habeto; unum hoc ſic habeto, illud velim ſic habeas, me ei non defuturum. *Hallyad, ezt az egyet, igy tudgyad meg, azt el-hitesd magaddal, hogy őtet ſegiteni fogom.* Sey verſichert, halte fürs gewiß dafür, daß ich ihn nie verlaſſen werde.

10. Belle habet, belle, bene, præclare ſe habet. *Jó egéſzségbe vagyon, friſſen van.* Er iſt wohl auf, friſch und geſund, wohl zufrieden, vergnügt, ſeine Sachen gehen ihm von ſtatten.

Bene habet, bene ſe res habet. *Jó-van a' dolog.* Es iſt ſchon recht, es gehet alles wohl.

11. Habemus hominem ipſum. Ter. *Moſt ő maga jelen vagyon.* Jetzt haben wir ihn ſelber.

Habet, captus eſt. *Moſt meg-van, immár fogva vagyon.* Jetzt hat er es, iſt gefangen, erwiſchet worden.

Satis habeo. *Nékem elegendő, meg-elégſzem véle.* Mir iſt genug geſchehen, ich bin vergnügt.

Parum hebuit hoc facere. Salluſt. *Nem elég vólt, hogy azt tsalekedte.* Er war nicht zufrieden dieſes zu thun, es blieb nicht darbey.

12. Habent tibi bene principia. Ter. *Jól kezdetted.* Du haſt recht angefangen.

13. A quo id habes? *Honnét, kitől tudod azt? ki-beſzélte néked?* Von wem haſt du dieſes vernommen?

14. Magnos habet in literis progreſſus. *Tanúlásában igen jól megy elő, igen nagy előmenetelt téſzen.* Im Studiren iſt er treflich fortkommen, ſehr gelehrt worden.

15. Habere in animo. *Valamit elméjében tartani.* Etwas im Sinne haben, vornehmen. Habere aliquem in honore. *Valakit böcsülni.* Einem Ehre anthun. Habere illum in

deliciis. *Ötet ſzeretni, kedvelni, kényeſsen tartani.* Einen lieben, an ſeiner Freundſchaft ſich erfreuen.. In matrimonio puellam. *A' leányt feleségűl venni.* Eine Tochter zur Ehe bekommen haben. Aliquid in promptu. *Valamit készen tartani, vagy minden dologra élheſſen véle.* Etwas zur Stunde fertig haben, gleich an der Hand haben. Quidpiam in perditis, ac deſperatis. *Némelly dologrúl minden reménységet el-veſzteni, le-tenni, és el v.ſzettnek tartani.* Ein Ding verlohren halten.

Habere bonum, magnum animum, & ſpem bonam, *Jó kedvel, jó reménységgel lenni.* Gutes Hertz, gute Hoffnung haben. Fidem alicui. *Valakinek hinni.* Einem glauben, Glauben zuſtellen. Honorem alteri, *vel:* præcipuo honore. *Cæſ.* In honore alterum, *Máſt igen tiſztelni, bötsűlni.* Einen verehren, Ehre beweiſen. Odio aliquem, *vel:* odium in aliquem. *Valakit utálni.* Einen haſſen. Nullo loco aliquid. *Valamit éppen ſemmire tartani.* Verachten, für nichts ſchätzen. Alterum ludibrio, deſpicatui, & deſpicatum. *Ter. Másbúl tsúfot űzni, máſt meg-vetni,* Einen verachten, verſpotten, auslachen. Orationem ad, *vel:* apud aliquem, cum aliquo. *Valakinek, vagy, valaki előt beſzédet tenni, vagy valakivel beſzédet tartani.* Eine Rede vor einem, oder zu einem halten. Rationem ætatis. *Öregségére nézve.* Das Alter anſehen, betrachten. Rem antiquiſſimam. *Valamit igen nagyra bötsűlni, igen méltó dolognak tartani.* Für höchſt befohlen, ſich ein Ding höchſt angelegen ſeyn laſſen.

Utilitatem habet lectio. *Ez az olvasás haſznos.* Es iſt ſehr nützlich dieſes zu leſen.

Hæc habui, quæ de hoc verbo ſcriberem. *Ezeket akartam, kivántam e' felől a' ſzó felől fel-jegyezni.* So viel hatte ich von dieſem Worte zu ſchreiben.

HÆREO.

1. Hærent in ſcuto tela. *Liv. A' Paisba meg akadnak a' nyilak, vagy, dárdák.* Die Pfeile bleiben hängen an dem Schilde.

2. Hærebat, hæſitabat in illa re, quo ſe verteret, non habebat. *Meg-akatt, akadozott abba a' dologba, nem tudgya vala, hová fordítaná magát.* Er ſtund an, er ſtund im Zweiſel, wuſte nicht, wohin er ſich wenden ſollte:

Ei hæret aqua. *Már tovább nem mehet, többet nem tud.* Er weiß nicht, was er ſagen ſoll, er bleibet ſtecken.

Hæret ejus oratio in ſalebra. *Egyenetlensége, rendetlensége miatt akadozik beſzédgyébe.* Er haltet im Reden bey ſchweren Stellen ſtill.

Lingua hæret metu. *Ter.* Vox faucibus hæret. *Virg. A' nagy félelem miatt nem ſzólhat, nyelve akadozik. Nem mondhat ki a' mit akar.* Vor Schröcken ſtecket ihm die Zunge, aus Furcht kann er nicht reden.

Non hæret in me, *vel:* mihi peccatum, aut culpæ crimen. *Nem vagyok vétkes, vétek nélkűl vagyok.* An dieſer That

bin

Bin ich ganz unſchuldig, ich habe dabey nichts verſchuldet.

Hæret mihi hæc r.. in viſceribus, & medullis. *Tŏrŭl nem feletkezhetem-el, ez nékem ſzivemben vagyon.* Ich kann dieſes nicht vergeſſen, es bleibet mir im Innerſten meines Herzens.

Hærent in memoria quæcunque legi. *A' mellyeket olvaſtam, mind jól tudom, azokról jól meg-emlékezem.* Es bleibet mir alles, was ich geleſen, in friſcher Gedächtniß.

HAURIO.

1. Haurire aquam de, *vel:* e puteo. *A' kútbúl vizet meriteni.* Aus dem Brunne Waſſer ſchöpfen.

Haurire poculum. *A' pohárat fel-hajtani, ki-inni.* Ein Becher austrinken.

2 Haurire lectum, lætitiam, voluptatem, laudem ex aliqua re. *Valami miatt ſzomorkodni, vigadni örvendeni, ditsértetni.* Leid, Freude, Luſt, Troſt, Lob und Ehre wegen einer Sache empfangen.

Studia, doctrinam, artes illas ab illis auctoribus hauſimus. *Tanúláſokat tudományokat, ezen meſterségeket mind ezektül tanúltuk.* Die Lehre, Wiſſenſchaft, Künſte haben wir aus dieſen Lehrern geſchöpfet.

Hanc legem a natura hauſimus. *Ez a' terméſzetnek parantsolattya. Ezt a' terméſzet hozza magával.* Dieſes Geſetz haben wir von der Natur gelernet.

3. Haurire ventrem, latus alicujus gladio, *Virg. Ovid. Valaki gyomrát, baſát, óldalát törrel, kardal által döfni, által ütni.* Einen am Leibe, an der Seite mit dem Schwerd durchſtoſſen, den Degen in den Leib ſtoſſen.

Hauriendus, aut dandus eſt Sanguis. *Liv. Vér ontásnak kell lenni, vagy nékünk, vagy néktek el-kell veſzni.* Es wird Blut abgeben, entweder das unſrige, oder das ihrige; es muß gewonnen oder geſtorben ſeyn.

4. Flamma multos hauſit. *A' láng ſokakat meg-égetett, megemeſztett.* Die Brunſt hat aus ihnen viele verzehret.

Hauſtæ aqua naves. *A' vizbe el-merültt hajók.* Verſunkene Schiffe.

HORREO.

1. Horrere. *Iſzonyodni, irtózni, rettegni.* Erſchröcken, großer Furcht, und Schröcken voll ſeyn.

Totus tremo, horreoque; totis artubus contremiſco. *Egéſzlen rettegek, és iſzonyodom, minden tetemim reſzketnek.* Ich erſtarre, zittere am ganzen Leib.

Illius horreo conſpectum. *Rettegek a' ſzeméllyétűl.* Ich erſchröcke, ſo bald ich ihn ſehe.

Minas illius horreo. *Félek, rettegek fenyegetésétűl.* Sein Drohen ſchröcket mich.

2. Divinum horrere numen. *Félni az Iſtentűl.* Die göttliche Majeſtät mit Furcht und Zittern ehren.

2. Frigoribus horrere. *Col. Reſzketni a' hideg miatt.* Vor Kälte zittern, ſchaudern.

Capilli horrent. *Ovid. Az hajak föl állanak, fel-borzadnak.* Die Haare erborſten ſich, ſtehen gen Berg auf.

I.

JACEO.

1. AD quartam jaceo. *Hor.* *Egéſz négy óráig álſzom, az ágyomban beverek.* Ich liege im Bette bis vier Uhr.

2. Jacere in oblivione, & ſilentio. *Feledékenységbe, balgatásba lenni másoknál.* Verachtet und in Vergeſſenheit geſtellet ſeyn.

Jacere in luctu, in mœrore, in ſordibus. *Nagy ſzomorſságban gyászban lenni.* In Leid, Traurigkeit ganz verſunken ſtecken, ganz betrübet, bedrängt ſeyn.

Jacet virtus. *Semmi betsülete nints moſt a' jóságos tselekedetnek.* Die Tugend iſt verachtet, man laſſet ſie fahren.

3. Jacet hoc illi nomen in adverſariis. *Ezt az adóſságot, vagy ennek az adósnak nevét ő nem irta az adóſság felgyző könyvbe, laiſtromba, banem más valami papirosra.* Die Schuld hat er nur in dem Kleck-Buche, Klitter-Papier, nicht a er in dem Schuld-Buch eingeſchrieben, Pappelar-Buche aufgezeichnet hinterlaſſen.

JACIO.

1. Jacere anchoras. *Vas matskákat bányni.* Anker werfen. Jacere fundamenta. *Fundamentomot vetni.* Grund, Fundament legen.

2. Jacere ridicula. *Tréfás ſzókat ſzóllani.* Scherz-Reden ausgießen. Contumelias, probra in aliquem. *Valakit ſzidalommal, beſtelen ſzókkal illetni.* Einen ausſchänden, mit Schmach-Worten anfahren. Querelas. *Panaſzolkodni.* Sich beklagen. Terrores, minas, pericula jacere. denunciare. *Fenyegetözni, ijeſzteni, rettenteni.* Drohen, ſchröcken;

JACTO.

1, Jactare ſe, jactare cerviculam. *Magát bányni 's vetni, a' fejét tsóválni.* Sich regen, bewegen, werfen, den Kopf ſchutteln. Jactare aliquem clamore, & convicio. *Valaki ellen kiáltozni, és ſzidalommal illetni.* Einen mit Geſchrey und Schmach-Worten anfallen.

Jactare ſe. *Magát ditsérni, mások előtt kérkedni, ditsekedni.* Sich ſelbſt rühmen, pralen. Minas. *Fenyegetözni.* Drohen. Haſtam. *A' dárdát hagyitani.* Ein Spieß werfen. Rem ſermonibus. *Valamelly dologról, nyilván, és gyakran beſzélleni.* Ein Ding unter die Leute bringen, ausbreiten. Jactari febri. *Hideglelésbe lenni, gyötrődni.* Mit Fieber behaftet ſeyn.

3. Jactatur nummus ſic; ut nemo ſcire poſſit, quid in bonis habeat. *Ugy annira változtattyák a' pénz veréſt, olly külömb-féle új pénzek verettetnek, hogy nem tudhattya az Ember, mennyire való jóſzággal bir.* Man ändert ſo oft den Werth der Münze, man ſchlaget die Münze alſo unterſchiedlich an, daß keiner weiß, was er in ſeinem Vermögen habe.

ILLIGO.

1. Illigare; includere in aureis poculis emblemata. *Az*

arany

arany pohárokat különböző-féle czifrázattal ékesiteni. Schaale, Trink-Geſchirre mit ausgeſtochener, ausgegrabener Arbeit zieren.

2. In hoc dicendi genere illigantur omnes verborum lepores. *Ebben a' beszédben szép ékeſſen szóllo mód fel-találtatik.* Alle zierliche Redens-Arten beſinden ſich in dieſem Diſcurſe.

Periæ huic illigati bello. *A' Persák beté avatták magokat ebbe az hadakozásba.* Die Perſianer haben ſich in dieſen Krieg eingelaſſen; ſie gehören noch darzu.

ILLUDO.

1. Illudere alicui, aliquem, in aliquem. *Valakit tsúfolni, meg-játſzodtatni.* Eines ſpotten.

Illudere, jocari, ridere. *Tréfálódni, katzagni.* Scherzen, lachen.

2. Veſtes auro illuſæ. *Virg.* intextæ, diſtinctæ. *Aranynyal meg-tzifrázott ruhák.* Ein Kleid mit Gold geſtrickt.

IMBIBO.

1. Succi penitus imbibuntur, exorbentur in pannis. *A' festék igézen el-hattya a' poſztót, vagy, a' poſztó fel-iſzsza a' festéket.* Die Farbe dringet durch das Tuch.

2. Quod initio imbiberat, executus eſt. *A' mit eleinten fel-tett vólt magában, már végben vitte.* Er hat dasjenige vollzogen, was er ſchon anfangs geſinnet war.

Malam de me opinionem imbibit. *Roſz vélekedéſt vólt felvétni.* Er hat ſeinen böſen Wahn, Argwohn von mir geſchöpfet, gefaſſet.

IMBUO.

1. Imbuere veſtem ſanguine. *Bé-véreſiteni a' ruháját, köntöſét, vagy vérrel feſteni bé.* Sein Kleid mit Blut beſprengen, färben.

2. Imbuere aliquem diſciplinis, ſtudiis, &c. *Valakit tanitani, oktatni, a' tudományokban, böltseségben elő vinni.* Einen unterrichten, in den Wiſſenſchaften unterweiſen. Erroribus, & ſuperſtitione. *Valakit gonoſzra, babonaságra tanitani.* Einen mit Irrthum und Aberglauben bethören, unterrichten.

IMMINEO.

1. Rupes prælta urbi imminet. *Egy nagy hegy alatt fekſzik a' város.* Bey der Stadt erhebet ſich ein Felſen, davon man ſie ganz beſtreichen, und beſchieſſen kann; ſie liegt unten an einer Höhe.

2. Imminere prædæ. *Prédálni akarni, igen kapni a' prédán.* Nächſt daran ſeyn, auf die Beute los zu gehen, nach dem Raub ſchnappen.

Imminent in fortunas noſtras. *A' mi jóſzágunkat akarják fel-prédálni, az ellen fenik a' fogokat.* Sie lauſchen auf unſers Gut, uns auszurauben.

Imminent in occaſionem faciendæ rei. *Igen vigyáznak az alkalmatoſságokra, hogy a' feltett dolgokat végbe vihessék.* Sie trachten auf die Gelegenheit ihr Vorhaben werkſtellig zu machen.

3. Homo ad cædem imminens.

nens. *Vér-ſzomjúhozó, a' vérontásra kéſz Ember.* Blutdürſtiger, zum Blutvergießen bereiter Menſch. Homo inſidianti, atque imminenti avaritia. *Mód nélkül fösvény, telhetetlen ember.* Ein Geiz-Halß, geldgieriger Menſch.

IMPEDIO.

1. Impedire, irretire, conſtringere quempiam vinculis, laqueis, &c. *Valakit meg-kötetezni, vasba veretni.* Verſtricken, feſſeln.

2. Impedire ſe, & implicare negotiis. *Magát bajos dolgokba avatni, botsátani.* Sich in verwirrte Händel verwickeln.

Animus libidini deditus, amore impeditus. *Szerelembe elegyett.* Mit unreiner Liebe verwickelt.

Impedita reipubl. tempora. *Az hazánnak gonoſz, akadályos ideje, roſz állapotja.* Des gemeinen Weſens verwirrte Zeit, Zuſtand.

Iter impeditiſſimum. *Igen akadályos, roſz, nehéz út.* Verwirrter, übler, irriger Weg.

IMPENDEO.

1. Gladius impendebat ejus cervicibus. *Kevés híja vólt, hogy fejét nem vették.* Ein Schwerd ſchwebte über ſein Haupt.

2. Impendebat urbi mons altiſſimus Cæſ. *Igen nagy hegy alatt fekſzik vala a' város.* Die Stadt lag unten am Fuſſe eines hohen Berges.

Bellum nobis atrox impendet, inſtat, imminet. *Igen nagy hadakozás következik reánk.* Man drohet uns mit einem ſchweren Krieg, er kommet uns über den Hals.

Impendet mihi tempeſtas. *Nagy zenebona, háborgás, veſzedelem közelget én reám, vagy fejemre.* Ein Sturm, Ungewitter ſchwebet mir ob dem Hals.

Impendet imber, *Majd eső leſz.* Es wird bald regnen.

IMPERO.

1. Imperare omnibus nationibus. *Minden nemzetségeknek parantsolni, rajtok uralkodni.* Alle Völker beherrſchen.

Imperare tributum. *Adót vetni.* Steuer, Tribut, Schatzung auflegen.

Singulis urbibus ducenti nummi, ad, *vel:* in belli ſumptus, imperati ſunt. *Minden városra két ſzáz aranyat vetettek a' tábor, hadakozás ſzámára.* Einer jeden Stadt hat man zwey hundert Kronnen für die Kriegs-Unkoſten auferleget.

3. Imperare cupiditatibus. *Zabolán tartani a' gonoſz kivánságokat, indúlatokat.* Seiner Anmuthungen Meiſter zu ſeyn, ſie im Zaume halten.

Imperare animo nequivi, quin iraſcerer. *Liv. Soha rá nem birhattam magamat, hogy haragra ne gerjednék.* Ich habe mich vom Zorn, Unwillen nicht enthalten können.

Imperavi egomet mihi, omnia ferre patienter. *Ter. El-végeztem magamban, hogy mindeneket béketségeſen tűrjek.* Ich bin entſchloſſen alles mit Gedult zu übertragen.

Imperare ſibi ſilentium. *Plin. Fel-tenni magában valamelly dologról, titokról való hallgatást.*

tâſt. Sich ſelbſt gebieten, darzu ſtillſchweigen.

IMPERTIO.

1. Impertire, *vel:* impertiri indigentibus de re familiari, *vel:* rem familiarem. *A' ſzükölködöknek a' maga javaiból gazdálkodni, ôket ſegiteni.* Dem Bedürftigen von dem Seinigen mittheilen.

Impertire calorem. *Valakit meg-melegiteni, valakivel oſztani a' maga melegségét.* Seine Wärme mittheilen.

2. Impertiam tibi dolorem meum. *Réſzeſitlek téged az én fájdalmomból.* Meines Leids und Schmerzens will ich dich theilhaftig machen.

Impertio fratri tuo multam ſalutem, *vel:* fratrem plurima ſalute. *Ter.* *Igen köſzöntöm a' te Bátyád Uradat.* Deinen Bruder laſſe ich auf das freundlichſte grüßen.

Tempus, & ſtudium huic rei impertio. *Ebben a' dologban töltöm az idöt, moſt minden tehetségemmel ezen vagyok.* Einen Theil meiner Zeit und Studirens ſchenke ich dieſem Dinge, wende darauf.

IMPINGO.

1. Impingere alicui fuſtem, compedes. *Plaut.* *Valakire rá hányni a' pálczát, vagy, botot. Valakit békóba vetni.* Einen mit dem Stecken ſchlagen, ſtoſſen, in die Eiſen ſchlagen.

Impingere ſaxo, *Liv.* *Valamelly kôſziklába ütközni.* An einen Felſen anſtoſſen.

2. Illud mihi ſemper impingit. *Ô azt nékem mindenkor ſzememre veti.* Er reibet mir dieſes allezeit vor der Naſe, ſtäts haltet er es mir vor.

IMPLICO.

1. Collo implicuit brachia. *Ovid.* *Meg-ölelte.* Er unterhaltet ihn.

Crinem implicare auro. *Virg.* *A' haját meg-aranyozni, a' haja közé aranyt fonni.* Seine Haare mit Gold flechten.

Ad ſpeculum caput implicat. *Plaut* *A' tükörben kendôdzik.* Sie ſchmücket ihr Haupt vor dem Spiegel.

2. Conjuncti, & implicati. *Ôket egy másközt egybe kötöztettek.* Sie ſind miteinander verbunden.

Illos habeo implicatos. *Azok én nékem kötelesek,* Sie ſind mir verpflichtet.

Implicare, illaqueare, impedire aliquem. *Valakit bele kötelezni, meg-gátolni.* Einen verwirren, verſtricken.

Implicari moleſtiis, morbo, litibus, occupationibus, &c. *Bajakba, betegségbe esni, pörbe elegyedni, ſok foglalatosságának lenni.* Mit Unluſt, Unwillen, Krankheit behaftet ſeyn; mit verwirrten Zank-Händeln beläſtiget ſeyn.

Implicita criminibus avaritia. *Sok gonoſzságokba bele elegyedett fösvénység.* Ein vermiſchter, mit viel angehängten Laſtern behafteter Geiz.

IMPONO.

1. Imponere exercitum in naves. *A' vitézeket a' hajókba ki-ſzállitani.* Eine Armee zu Schiff bringen.

2. Imponere alicui. *Valakit meg-tsalni, rá ſzedni.* Einen betrügen, hintergehen.

Im-

Imponere finem, faſtigium, ſupremam manum alicui rei. *Valamelly dolgot el-végezni.* Ein Ding vollenden, fertig machen. Neceſſitatem, legem, vim, dominium alicui. *Valakit kénſzeriteni. Valakinek törvényt, parantsolatot adni, erűſzakot tenni, valakit hatalom alá vetni.* Einen nöthigen, dringen, unterthänig machen, in die Dienſtbarkeit bringen. Plagam mortiferam alicui. *Valakit halálra meg-sebesiteni.* Einen tödtlich verwunden. Mulctam. *Valakit valamiben meg-büntetni.* Strafe auflegen. Præſidium Urbi. *A' városba vitézeket tenni óltalomnak okáért.* Beſatzung in die Stadt legen.

IMPORTO.

1. Frumentum importare in oppida. *Cæſ. Bé-hordani a' városokba a' gabonát:* Getreid in die Städte einführen, einbringen.

2. Adjumenta multis importo. *Sok emberek javára; haſznára vagyok, én ſokakat ſegitek.* Vielen Menſchen gehe ich an die Hand, vielen bin ich verhilflich.

Pigritia magnas calamitates iportat homini. *A' reſtség, túnyaság nagy károkat, nyomorúságokat ſzerez az Embernek.* Die Nachläßigkeit bringet dem Menſchen großes Unheil.

INAUGURO.

1. Inaugurare, dedicare templum, ſacro ritu conſecrare ſacerdotem. *A' templomot, Papot fel-ſzentelni.* Eine Kirche, einen Prieſter weichen. (Exaugurare. *Szentségből, ſzent tiſzt-ből ki-vetni.* Entweihen, entheiligen, degradiren.)

2. Inaugura, fierine poſſit, quod mente concipio. *Lásd Találd, vagy: mond-ki, lehetséges dolog-é, a' mit én elmémben forgatok, a' mirűl gondolkozom.* Errathe, ob es möglich ſey, was ich denke, mir einbilde.

INCEDO.

Incedere omnibus lætitiis. *Nagy örömben lenni.* Vor Freude zerfließe, in dem Gang eine beſondere Freude erzeigen.

INCESSO.

1. Inceſſere aliquem. *Valakire rá menni.* Einen anfallen.

Saxis illum inceſſere. *Valaki ellen kővel hajgálni.* Auf einen mit Steinen werfen.

2. Inceſſit illum admiratio, metus, cura, &c. *Csudálkozni kezdett, félelem, gond jött reá 's a' t.* Er verwunderte, fürchtete, beſorgte ſich, ꝛc. Verwunderung, Furcht, oder Sorge kam ihm an.

INCIDO a *Cædo.*

1. Incidere alicujus pennas. *Valakit az elő-menetelében meg-gátolni.* Einem die Flügel ſtutzen.

Incidere venam. *Eret vágni.* Einem die Ader laſſen.

Incidere nervos. *Által vágni a' dolgot.* Die Nerven abſchneiden.

Incidere in æs, *vel:* in ære quidpiam. *A' rézre fel-metſzeni.* Auf Kupfer ſtechen, eingraben.

2. Incidere ſermonem. *Beſzédet félben hagyni.* Ein Diſcurs abbrechen.

Spe omni inciſa. *Minek-*

után-

utánna minden reménységünk oda lett vêina. Nachdem man mir alle Hoffnung abgeſchnitten.

INCIDO, *a Cado.*

1. Incidere in puteum. *A' kútba bé-esni.* In einen Brun fallen.

2. Incidere in morbum. *Meg-betegedni.* Krank werden. In aliquem. *Valakivel ſzembe ta-lálkozni. Valakiben ütközni.* Einen antreffen. In æs alienum. *Adóſságba esni.* In Schulden gerathen.

Incidunt ſæpe tempora, *vel:* ſæpe incidit, ut, &c. *Sokſzor vannak oly idük, ſzokſzor tör-ténik, hogy 's a' t.* Es begiebt ſich, es kommet oft die Zeit, daß, ꝛc.

Incidit mihi in mentem hæc res. *Eſzembe jött nékem ez a' dolog.* Es fällt mir dieß ein, kommet mir in Sinn.

In diem Lunæ dies Sanctis omnibus ſacra hoc anno incidit, cadit, incurrit. *Minden ſzentek napja az idén hétf re eſik.* Aller Heiligen Feſt fallet dieſes Jahr auf einen Montag.

INCLINO.

1. Inclinat dies, inclinat ſe Sol. *Eſtvéledik, nap nyugotta felé van már. Hanyatlik a' nap.* Es wird finſter ſeyn, die Sonne gehet bald nieder, der Tag gehet zu Ende.

2. Se ad Stoicos inclinare. *A' Stoikuſok értelmére, tanitására hajlani, állani.* Geneigt ſeyn mit den Stoickern zu halten.

Laboratur vehementer, inclinata res eſt. *Roſzſzúl, ebúl van dolgunk.* Es ſtehet übel mit unſerer Sache, man hat damit wohl zu thun.

Hoc ut ſequar; inclinat animus, *vel:* hæc animum inclinant, ut illos ſequar. *Van kedvem rá, hogy ezeket köveſ-ſem, ezekkel tartsak, ezek ré-ſzére álljak.* Ich bin ſehr darzu geneigt ihnen zu folgen, mit ihnen zu halten, auf ihrer Seite zu ſeyn.

Inclinabant eo ſententiæ, ut, &c. *Azt tanátslották, arra hajlott akarattyok értelmek, hogy 's a' t.* Man war dazu ſehr geneigt; die Stimmen giengen dahin, daß, ꝛc.

Inclinante ad illum ſe fortuna. *Midőn néki kezdett lenni ſzerentséje, hozzá fordúlt a' ſzerentse.* Nachdem ſich das Glück auf ſeine Seite geneigt.

Inclinatio temporum, rerum. *Az időknek, dolgoknak válto-záſi.* Veränderung, andere Bewandtniß der Zeit und Sachen.

INCLUDO.

1. Includere ſe domi. *Magát othon bé-zárni, bé-tsukni.* Zu Hauſe ſich verſchlieſen, einſperren.

2. Illos incluſi in meum dialogum. *Őket az egymáſſal való beſzélgetésben elő hoztam, őket tettem beſzélgető ſzemélyek-nek.* In meinem Dialog führe ich ſie redend ein.

Gemmas illigare, & includere in poculis aureis. *Az arany pohárokba belé foglalni a' gyémántokat.* Edelgeſteine in goldenen Trink-Geſchieren einfaſſen.

Vocem mihi includit dolor. *A' keſerűség miatt nem ſzól-hatok.* Der Schmerz machet mich redlos, ich erſtumme, kann vor Schmerzen kaum reden.

Mihi

Mihi admiratio vocem includit. *Liv. A' nagy tsodálkozás, álmélkodás miatt nem ſzolhatok.* Ich kann vor Verwunderung nicht reden.

INCRESCO.

Increbuit, *vel:* increuit nunc oratorum numerus. *Igen ſzámosok moſt az Orátorok.* Die Zahl der Redner hat ſich nun vermehret: es giebt jetzt der Redner mehr.

Hæc conſuetudo, illorum ſermo, & doctrina increbuit. *Ez a' ſzokás igen el-hatott, határozott, az ők beſzédje, tanitáſa erőt vett, el-határozott.* Dieſer Gebrauch hat überhand genommen, ihr Diſcurs, und Lehre gehet im Schwang.

Fama de nobis increbuit, percrebuit, invaluit. *Nagy hirünk vagyon.* Die Rede, die Sage gehet von uns.

Increbeſcit ventus. *Nevekedik a' ſzél.* Der Wind nimmt überhand.

INCREPO.

1. Simul atque arma increpant. *Liv. Mihent a' fegyverek tsattogáſa hallatik.* So bald man das Getöſe der Waffen höret.

2. Eorum fugam increpuit. *Meg-pirongatta, meg-feddette őket, hogy el-ſzaladtak.* Ihre Flucht hat er getadelt, er hat ſie geſtrafet, daß ſie davon fliehen.

Increpare aliquem. *Valakit pirongatni, meg-feddeni.* Einen tadeln.

INCULCO.

Inculcare, ingerere aliquid, eſt, idem ſæpius dicere, & repetere. *Valamit valakinek elméjebe nyomni, gyakran mondani.* Ein Ding oft ſagen, und wiederholen.

Qui ſe inculcant auribus noſtris. *A' kik minket beſzédjekkel nem hagytak nyugodni.* Die uns ſtäts mit ihrem Geſchwätze oder Rede in Ohren liegen.

INCUMBO.

1. Incumbere lecto. *Az' ágyon heverni.* Auf ſeinem Bette liegen. Scipioni. *A' botra támaſzkodni.* Sich auf einen Stab lehnen. Gladio, *vel:* in gladium. *Fegyverbe ereſzkedni* In ſein eigenes Schwerd fallen, ſich ſelbſt durchſtechen, durchſtoſſen.

Incumbere ad aliquid, v. g. ad laudem, ad ſtudia: tota mente, toto animo, & ſtudio omni, cogitatione, curaque, in aliquid incumbere. *Minden tehetségével rajta lenni valaminn, minden gondolatit, ſzorgalmatoſságát valamelly dologra vetni.* Auf etwas ſich heftig begeben, ſeine Gedanken und Fleiß auf ein Ding wenden.

Incumbit in ejus perniciem. *El-akarja őtet veſzteni, azon van, hogy meg-rontsa állapotyában.* Er trachtet ihn zum Verderben zu bringen, zu ruiniren.

Impellam quocumque incubuerit. *Oda fogom hajtani, a' hová maga kivánsága ſzerént viteik.* Dorthin werde ich ihn antreiben, dahin er ſelbſt geneiget iſt.

Ad nimiam levitatem incumbit, *Igen ſzelid terméſzetűnek lenni, könnyen meg-engedni máſoknak.* Zur Milde, Gelindig-

Google

digkeit geneigt ſeyn, ſich gar leicht erweichen laſſen.

INCURRO.

1. Incurrere in aliquem cœco impetu. *Valakire vakmerőül, vagy alattomban rohanni.* Einen anrennen, blindlings anfallen, mit Ungeſtümme anfallen. In aliquem incurrere. *Valakibe ütközni.* Einen antreffen.

Incurrere, & offendere in tenebris. *A' sötétbe meg-botlani, meg-ütni magát.* Im Finſter an etwas anſtoſſen.

Incurrere in mucronem. *A' fegyverébe ereſzkedni, hogy magán áltat mennyen.* Auf ſeinen Degen fallen ſich zu ſpiſſen.

2. Incurrere in crimen, in reprehenſionem. *Vétekbe esni, pirongatáſt ſzenvedni meg-érdemlení a' büntetéſt.* Eines Laſters ſchuldig, ſtrafwürdig werden. In odia hominum. *Máſoknál gyülölségbe esni, utáltatni.* Bey den Leuten ſich verhaßt machen.

In famam alterius. *Valakit rágalmazni, hirit, 's nevét motskolni.* Einem übel nachreden, Ehre abſchneiden.

INCUTIO.

1. Scipionem incuſſit in meum caput. *Liv. A' fejembe verte a' páltzát.* Mit ſeinem Stab hat er mich an Kopf getroffen: auf den Kopf einen Stoß gegeben.

2. Alicui metum, religionem, *Liv.* Negotium. *Hor.* incutere. *Valakit meg-ijeſzteni. Lelki isméretében meg-dobbantani, gondot, bajt ſzerezni.* Einem andern eine Furcht, Schröcken, Sorge, Angſt, Scrupel einjagen, zu ſchaffen geben.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

INDICO, *as.*

1. Indicare iter, *Utat mutatni.* Den rechten Weg weiſen.

2. Quanti librum hunc indicat bibliopola? *Plaut. Mint tartya a' könyvárúló ezt a' könyvet.* Wie theuer bietet, verkaufet der Buchhändler dieſes Buch?

Indica, fac pretium, minimo daturus qui ſis. *Mond ki a' leg-alsóbb árrát.* Biete deine Waare an, ſage, wie du ſie am wohlfeilſten giebſt.

Tua merx eſt, tua indicatio. *A' te marhád, néked kell meg-mondanod, min tartod.* Die Waare iſt dein, dir gehöret zu bieten.

Habe tibi denis aſſibus. *Tarts magadnak, vedd-el tiz fillérért.* Nimm dann um zehen Schilling.

INDICO, *is.*

1. Indicere ludos. *Ki hirdetni a' játék-nézéſt, bizonyos időre rendelni.* Schauſpiel ankündigen. Alicui bellum. *Valakinek hadat üzenni.* Einem den Krieg ankündigen. Inimicitias alteri. *Magát valaki ellenségének állitani, nyilván vele ellenkezéſt tartani, vagy izenni valaki ellen.* Für eines Feind ſich angeben.

Quod dictum eſt, indictum eſſe nequit. *A' mi egyſzer kivan mondva, tsak ki van a' mondva.* Was geſaget, iſt geſagt.

Indicta cauſa damnatus eſt. *Mentség hallás nélkűl meg-itéltetett.* Unerhört iſt er verdammt worden.

2. Sibi legem, neceſſitatem indicere. *Önnön magát va-*

lamire erőltetni, kénſzeriteni, magának parantsolatot, törvényt ſzabni. Sich ſelbſt ein Geſetz, Noth auflegen.

INDUCO.

1. Inducere in hoſtes exercitum, milites in pugnam. *Liv. Néki vinni a' ſereget az ellenségnek, meg-ütközni az ellenséggel.* Mit der Armee gegen den Feind rücken, Schlacht liefern.

Inducere, introducere perſonas, eas loquentes facere. *Máſok képében úgy ſzóllani, mintha magok jelen vólnának.* Perſonen redend einführen, es ſey in einer Komödie, oder in einem Diſcurs.

Inducere calceum pedibus, *vel:* in pedes. *A' lábára vonni a' paputsot.* Schuh anziehen, anlegen. Scutum pellibus. *A' paiſt bőrrel bé-boritani.* Ein Schild mit Leder überziehen

2. Inducere nomen, aut aliam rem. *Valamelly nevet, vagy más egyebet, fő képpen az irásban ki-törűlni.* Eines Namen, oder was anders durchſtreichen, austilgen.

Inducere pactum. *A' fel-fogadáſt, alkuváſt el-bontani, meg-máſolni.* Einen Vertrag umſtoſſen, aufheben.

3. Inducere pecuniam aliudve alicui. *Az el-költött pénzt, vagy más egyéb költségeket más valaki ſzámadáſára irni-fel.* Die gemachte Unkoſten auf eines andern Rechnung ſchreiben.

Agrum tibi magno pretio inducam. *Én néked ezt a' ſzántó-földet nagy árra betsülöm.* Ich will euch dieſen Acker theuer genug anrechnen.

4. Inducere aliquem. *ſupple in errorem. Valakit valamire rá-venni, meg-tsalni, láb iról le-kötni.* Einen betrügen, in einen Irrthum verleiten,

Induxit me ad garriendum, *id eſt: impulit. Reá vett engemet a' tsátsogásra, beſzélgetésre.* Er hat mich zum Schwätzen gebracht, angereizet.

Induxit me in ſpem. *Reményſéget tsinált nékem.* Er hat mir die Hoffnung gemacht. In ſpem inducor, fore ut gaudeat, &c. *Reménlem, hogy vigadni fog.* Ich verhoffe, er werde ſich erfreuen, ꝛc.

Inducere animum, *vel:* in animum quidpiam agere. *Valamire magát reá venni.* Sich entſchlieſſen ein Ding zu thun.

Induxit animum ſibi licere, quod vellet. *El-bitette magával, hogy néki minden ſzabad, a' mit akar.* Er hat ſich eingebildet, es ſey ihm alles was er will erlaubet.

Mea ſic eſt oratio, & ſi animum induco meum. *Ter. Ez az én vélekedéſem, és úgy hitetem-el magammal.* Dieſe iſt nun meine Meinung, und alſo habe ich es in meinem Sinne gefaßt.

Inducere animum non potui; ut illum viderem. *Reá nem vehettem magamat, hogy megnézném.* Ich habe mich nicht können darzu bringen, ihn anzuſchauen.

Inducere novum morem. *Új ſzokáſt hozni bé.* Einen neuen Gebrauch einführen, aufbringen

INDULGEO.

1. Indulget filio minori multis in rebus. *A' kiſſebb fiának*

igen

igen kedvez. Seinem jüngern Sohne überſiehet er gar zu viel, er iſt ihm gar zu gut, und ſiehet ihm alles durch die Finger.

Nimis mihi indulgeo. *Ter. Igen ſzeretem magamat.* Ich thue mir ſelbſt zu viel liebkoſen.

2. Indulgere amori. *Ovid. Szerelmeskedni.* Der Buhlſchaft ergeben ſeyn. Iræ. *Liv. A' baragot követni, baragoskodni.* Seinen Zorn laſſen, der Zornmüthigkeit folgen. Peccatis amici. *Az barátya roſzſz tselekedetinek meg-engedni, azért meg-engedni, azért meg-nem feddeni, söt balgatáſával, vagy mentségével mintegy ſegiteni a' roſzban.* Zu leichtſinnig verzeihen, nachſetzen, entſchuldigen die Mißhandlungen ſeines Freundes. Valetudini. *Egéſzségére vigyázni.* Sorge tragen, ſeine Geſundheit zu erhalten.

Qui malis moribus nomen oratoris indulgent. *A' kik azokat-is Orátoroknak nevezik, a' kik roſzſz életet viſelnek.* Die den Namen eines Redners auch denen zueignen, welche ein böſes Leben führen.

INDUO.

1. Sibi veſtem, *vel:* ſe veſte induere. *Fel-venni magára a' rubát, fel-öltözni.* Sich kleiden, anlegen.

2. Induere alterius perſonam, ſpeciem. *Más valalaki képébe öltözni, más valaki ſzemélyét venni magára.* Eines andern Perſon vertreten, ſich ſtellen als wie ein anderer, ſeine Geſtalt annehmen.

Seſe induere. *Magát valamibe belé kötelezni.* Sich verwickeln, verſtricken. Se laqueis. *vel:* in laqueos induere. *Sok bajba elegyedni.* In die Strick-Maſchen, Garn gerathen.

Arbor induit frondes. *Ovid.* Induit ſe pomis, ſe in florem induit. *Virg. A' fa leveledzik, gyümöltsözik, virágzik.* Der Baum bringet hervor Laub, Blühe, Frucht.

Terræ anhelitus ſe in nubem induunt. *A' föld gözi, párái, fellegé válnak, léſznek.* Die Dämpfe der Erde werden dick, und verwandeln ſich in die Wolcken.

INEO.

Inire aliquem locum. *Valahová bé-menni.* In einen Ort eintreten, hinein gehen.

Inire Magiſtratum. *Tiſztviſelövé lenni.* Ein Amt antreten.

Inire prælium. *Meg-ütközni az ellenséggel, meg-hartzolni, vagy, néki kezdeni az ütközetnek.* Zum Treffen kommen, der Schlacht einen Anfang machen.

Inire conſilium, rationem, viam rei alicujus faciendæ. *Tanátsot, okot, modot találni valamelly dolog végbe vitelére, vagy tanátskozni, okot, módot keresni reá.* Sich berathſchlagen, um Mittel umſehen, ein Ding vollziehen, etwas vornehmen einen Anſchlag machen, ſchmieden.

Inire gratiam ab aliquo. *Másnak kedvébe esni.* Eines Gnade und Gunſt gewinnen.

Inire ſententiam, fœdus, amicitiam. *Frigyet ütni, barátságot kötni, valakivel meg-barátkozni.* Eine Bündniß treffen, eine Freundſchaft machen.

Inire numerum. *Meg-ſzámlálni.* Etwas zählen, ausmachen. Suffragia. *Valamelly dologról tanátskozni.* Von einem Dinge ſich berathſchlagen.

Beneficium verbis initum re comprobare. *Ter. A' ſzóval igírtt jó téteményt bé-tellyeſíteni, meg-tenni végbe vinni az igíretet.* Eine Gutthat im Werk erweiſen, die man verſprochen hatte.

Iniens menſis, annus. *A' kezdödö hólnap, eſztendö.* Der eingehende Monat, Jahr, ꝛc. Exiens. *Már a' végé felé való eſztendö, hólnap.* Der zu Ende gehende Monat, ꝛc.

INFERO.

1. Inferre pedem, *vel:* ſe in aliquem locum inferre. *Valamelly hellyre bé-menni.* In einen Ort eintreten, ſich eindringen, hinein machen.

2. Inferre alicui bellum, arma, ſigna. *Hadat indítani valaki ellen.* Wider einen den Krieg führen.

Inferre vim, manus. *Erőſzakot tenni valakin, valakit megölni.* Gewalt anthun, ſchlagen, ermorden, Hand anlegen.

Inferre ſermonem de aliqua re. *Valamelly dologról beſzélleni, kezdeni, valamit beſzédre elő hozni.* Etwas in der Rede führen, von etwas zu reden anfangen.

Inferre ſumptum alicui. *Valakit költségbe ejteni.* Auf des andern Unkoſten etwas vorzehren.

Inferre litem capitis, *vel:* periculum capitis alicui, *vel:* in aliquem. *Halálra keresni valakit.* Einen peinlich auf Leib und Leben anklagen.

3. Inde infero. *Innen ki-hozom, innen következik.* Daher ſchlieſſe ich; daraus folget.

INFICIO.

1. Inficere lanas colore. *A' gyapjat meg-feſteni.* Eine Wolle färben.

Infector. *Feſtő.* Ein Färber.

Pocula, cibos, aquas inficere. *A' pohárba, étekbe, vizbe mérget tenni, elegyiteni.* Den Trank, die Speiſe, das Waſſer vergiften.

2. Puerum bonis artibus inficere. *A' gyermeket jó meſterségre tanítani, a' tudományokban oktatni.* Ein Kind unterweiſen, in guten Künſten den erſten Anfang machen.

Res infecta. *Végbe nem vitt dolog.* Eine unvollendete, unverrichtete Sache.

INFLO.

1. Inflare utrem. *Hor. A' tömlőtt, bőr-zsákot fel-fúni.* Ein Schlauch aufblaſen.

Inflare ſonum. *Felsőbb, vagy, alább való tónuſon fúni.* Höhern, oder niedern Thon blaſen.

2. Ea res inflat animos. *Azzal el-bizzik magokat, fel-fuvalkodnak.* Dieſes Ding muntert auf, machet Herz, machet ein aufgeblaſenes Gemüth.

Inflatus, ac tumens animus. *Kevély, és fel-fuvalkodott ſzív.* Ein ſtolzes, aufgeblaſenes Gemüth.

INFORMO.

1. Informare aliquid. *Valamit le-rajzolni, ſummáját le-írni.* Etwas entwerfen, einen Riß machen.

Rem illam informare nequeo. *Azon dologról ſemmi képzéſt, ábrá-*

ábrázolást 'nem tsinálhatok magamban, nem képzelhetem ezt a' dolgot. Dieſer Sache kann ich mir gar keinen Entwurf machen, ich kann mir es nicht ei[n]bilden.

Pueros ad pietatem informare. *A' gyermekeket ájtatosságra tanítani.* Die Kinder in der Frömmigkeit, und Gottesfurcht auferziehen.

INFRINGO.

1. Infringere. *El-törni.* Brechen, zerſtücken.

2. Infringere. impingere, infigere alicui alapam. *Nyakon ütni, artzúl tsapni.* Einem eine gute Maultaſche verſetzen.

Infringere gloriam, dignitatem alicujus. *Valakit meg-gyalázni, ditsőségét, tekéntetét kiſebbiteni.* Eines Ehre, und Anſehen vermindern, ſchmälern.

Infringere animum illius. *Liv. Meg-kedvetleniteni valakit, kedvét el-bontani.* Einen kleinmüthig, zaghaft machen.

Infringere ſpem illius. *Reménységét el-venni.* Einem ſeine Hoffnung benehmen.

Infringere ejus conatus. *Meggátolni az ő ſzándékát.* Eines Anſchläge hemmen, umſtoſſen, zurück halten.

Infringere decreta Senatus. *Az tanáts végezésre ſemmitſem bájtani, azokat által bágni, azok ellen tselekedni.* Den Rathſchluß brechen, darwider handeln, denſelben umſtoſſen.

Infractus, contraria ſignificat: infractus animus, *id eſt:* fractus. *Bátortalan, lankatt, eltsüggedett ſzív.* Kein Herz, verzagtes Gemüth, feiges Gemüth, verſeigen. Itemque firmus integer. *Bátor, ábatatos ſzív.* Ein ſtarkmüthiges, unüberwindliches Gemüth.

INGERO.

1. Pugnos in ventrem tibi ingeram. *Ter. Meg-öklözöm a' baſadat.* Ich werde dir den Bauch mit Fäuſten wohl ausklopfen.

Tela in hoſtem ingerunt. *Reá lövik ſzaporán az ellenségre a' nyilakat.* Sie ſchießen mit Pfeilen auf den Feind.

Semen ſolo ingerere. *Colum. A' magot a' földbe vetni.* Säen.

Cibus ei ingerendus eſt. *Az evésre kell őtet kénſzeriteni, a' ſzájába kell adogatni az ételt.* Zum Eſſen muß man ihn zwingen, man muß ihm die Speiſe in das Maul geben.

2. Ingerere probra in aliquem. *Liv. Valakit gyalázni, ſzóval motskolni, ſzidni, pirongatni.* Einen ſchänden, läſtern.

INGRAVESCO.

Ingraveſcit in dies morbus, dolor. *Naprúl napra ſullyoſodik a' nyavalya.* Die Krankheit, der Schmerz nimmt vom Tag zu Tag zu, es wird je länger, je ſchlimmer.

Ingraveſcit annona. *Drágédik a' búza.* Die Lebens-Mittel werden theuer.

Ingraveſcit hoc ſtudium, quotidie ingraveſcit. *Ez a' tudomány öregbűl, vagy, bová tovább, mind nagyobban adgyák magokat az emberek erre.* Es wird je länger, je verdrüßlicher auf dieſes Ding ſich zu begeben.

INGREDIOR.

1. Iter ingredi. *Utnak indulni.* Sich auf die Reiſe machen.

Elephanti gregatim ingrediuntur. *Liv.* *Az elephántok tsordáſon ſzoktak járni.* Die Elephanten pflegen Schaarweiſe zu gehen.

2. Ingredi periculum. *Veſzedelemre menni.* Sich in die Gefahr ſetzen. In ſpem. *Reménységet venni.* Zu hoffen beginnen, eine Hoffnung haben. Orationem, *vel:* in orationem. *A' beſzédhez fogni.* Eine Rede, Diſcurs anſtellen.

Ingredior ad explicandam rationem ſententiæ meæ. *Moſt jövök az én végezéſem, értelmem okának meg-magyarázására, ki-világoſítására.* Nun ſchreite ich die Urſache, und Grund meines gegebenen Ausſpruchs zu erklären.

Veſtigiis patris ingredi. *Az attya nyomdokán.* Seinem Vater im Thun und Laſſen, im Stand, Handthierung nachfolgen.

Quo me vertam, quod iter incipiam ingredi, *vel:* quam vivendi viam ingrediar? inſiſtam? *Mitévő legyek, hová forduljak? mitsoda állapotra, életre adgyam magamat?* Wohin ſoll ich mich wenden? was für einen Weg nehmen? was für einen Stand antreten?

INHIBEO.

1. Vix inhiberi potuit, quin &c. *Cum. Alig tartóztatbaták-meg, hogy nem 's a' t.* Man hat ihn kaum einhalten können, daß er nicht, ꝛc.

Inhibere fræno, ſuſtinere, ſiſtere. *Zabolán tartani a' lovat.* Den Zaum halten, das Pferd ſtill halten. Navim, curſum, remos, *vel:* remis inhibere. *Meg-állítani a' hajót.* Zurück rudern, das Schiff ſtille halten.

Tela inhiberi prælio. *Nem hagyni ki-lőni a' nyilakat a' hartzban.* Verhindern, daß man Pfeile währenden Treffen abſchieße.

2. Inhibere imperium. *Nem engedni, hogy parantsoljon.* Drohen, ſeine Gewalt wider einen zu gebrauchen. Damnum pœnam. *A' kártól, büntetéſtűl valakit meg-tartani.* Einen mit einer Strafe bedrohen.

INJICIO.

Injicere ubi flammas. *Meggyújtani a' várost, tüzet hánni bé a' varosba.* Eine Stadt in Brand ſtecken, Feuer einwerfen. Manus in aliquem. *Valakit meg-ragadni, megfogni.* An einen Hand anlegen. Catenas reo. *Meg-lántzozni az vétkeſt. Vasba veretni.* Einen Schuldigen in die Eiſen ſchlagen. Injicere ſe in medios hoſtes. *Magát az ellenség közepébe vetni. Jólebet környöskörül ellenség legyen, még-is vakmerőül néki menni.* Sich Mitten unter die Feinde ſetzen.

Injicere alicui cogitationem, curam, metum, cupiditatem, &c. *Valakinek gondot adni, kivánságra gerjeſzteni.* Einem einen Gedanken, Sorge, Schröcken, Begierde, ꝛc. eingeben, einjagen.

Injecta mihi ſpes quædam eſt. *Egy kiſs reménységem kezdett lenni.* Ich habe ein wenig Hoffnung gefaſt.

INSECTOR, & INSEQUOR.

1. Aliquem lapidibus inſectari, inſequi. *Valakit kővel bajgálni, kergetni.* Auf einen mit Steinen zu werfen.

2. Maledictis illum inſectatur, inſequitur. *Szidja ötet.* Einen mit Läſter-Worten, mit Schänden, und Schmäheit anfahren.

INSERO; *ui ertum.*

1. Cibum in os inſerere alicui. *Valaki ſzájába adogatni az ételt, a' falatokat.* Einem die Speiſe in den Mund geben.

Inſerere collum in laqueum, *vel:* collo funem, *Fel-akaſztani, vagy kötélhel meg-fojtani magát.* Seinen Hals mit einem Stricke umwinden.

Inſerere manum in peram. *A' táskába, zatskóba nyúlni.* Die Hand in Sack ſtecken.

2. Veris inſeruit falſa. *Az igazság mellet, ſok nem igaz, hamis dolgokat hozott-elő.* Wahrheit, und Unwahrheit hat er durcheinander geſaget.

Negotiis alienis ſe inſerere. *Ovid.* Se ingerere. *Plin.* Se immiſcere. *Liv. Belé avatni magát a' más dolgaiba, erővel belé elegyedni valamibe.* Sich in fremde Händel einmiſchen.

IMSERO, *evi, itum.*

1. Inſerere frumentum arboribus. *Az élő fák közzé gabonát vetni.* Getreide zwiſchen die Bäume ſäen.

Inſerere oleam ceraſo. *Olajfát oltani a' tseresnye-fába.* Einen Oelzweig in einen Kirſchenbeum belzen, propfen.

2. Inſitum a natura malum. *A' természetből eredendő gonoſzság, olly roſzſzaság, a' mellyet a' természet hoza magával.* Ein Uebel ein Mangel, ſo einem von Natur anhänget, das man von Mutter-Leib her hat.

Inſitus, naturalis, ingenitus, innatus menti eſt amor cognitionis. *Velünk ſzületet a' böltseségnek ſzeretete, kivánsága, vagy, minden ember természetébe bé-van óltva a' böltseség ſzeretete, kivánsága.* Die Begierde zu wiſſen iſt uns angebohren, der Menſch hat dieſe Begierde von Natur.

INSIDEO.

1. Inſidere equo. *A' lovon ülni.* Zu Pferd ſitzen. Inſidere, obſidere itinera. *Az utakat el-állani.* Die Straſſen beſetzen.

2. Hæc in memoria veſtra penitus, *vel:* altius in animo, & tanquam in venis ac medullis inſideant. *Ezeket forgaſſátok, tartsátok elmétekben, ezekről gyakran emlékezzetek meg.* Haltet dieſe Dinge in eurer Gedächtniß, Sinne, Herze, und Gemüthe tief eingegraben, eingedrucket.

Inſidet in ejus vultu quædam gravitas. *Az ő ortzájából az Emberséges maga viſeléſe kitetſzik.* Es ſcheinet eine ſonderbare Ernſthaſtigkeit aus ſeinem Angeſichte.

Mihi opinio, ſuſpicio inſedit animo. *Én vélem, gyanakodom.* Ich bin feſtiglich der Meinung, ich habe einen Argwohn gefaßt.

In tuo nomine inſedit penitus, atque inveteravit pigritiæ macula. *Minden ember reſtnek, tunyának tart téged.* Je=

Jederman haltet dich für einen faulen Tropfen.

INSINUO.

1. Inſinuare manum. *A' kezét a' kebelébe dugni, tenni.* Die Hand in Buſen ſchieben.

2. Inſinuare ſe in amicitiam alicujus. *Valakinek barátságába magát bé-ſzinleni, bé-férni.* In eines Freundſchaft einſchleichen, ſich einſchmeicheln.

INSISTO.

1. Alternis pedibus inſiſtunt grues. *Már egy, már más lábon ſzoktak a' daruk állani.* Im Stehen wechſeln die Granichen die Füſſe ab, ſie ſtehen bald auf einem, bald auf dem andern Fuſſe.

Inſiſtere haſtæ. *Plin. Jun. A' kopjához támaſzkodni.* Sich an ſeinen Spieß lehnen.

2. Quibus veſtigiis primum inſtiti, in iis fere ſoleo perorare. *Valamint kezdettem, úgy ſzoktam beſzédemet bé fejezni, végezni.* Meinen Diſcurs pflege ich mit eben der Weiſe zu endigen, wie ich ihn habe angefangen.

Inſiſtere veſtigiis alienis. *Quint. Valaki nyomdokin menni, valaki példáját követni.* Auf eines andern Fußſtapfen treten, ſeinem Exempel nachfolgen.

Inſiſtere veſtigiis laudum ſuarum. *Liv. A' maga ditsíretes tselekedetiben ſemmitt alább nem hagyni. Azoknak gyakorlásában álhatatoſſan megmaradni.* Nichts ſeiner ſchon erworbenen Ehre und Ruhm zuwider handeln.

Iter ſuum inſiſtere. *Plaut. Menni a' maga útyán.* Seinen Weg fortſetzen.

3. Inſiſtere in aliqua re, *vel:* mente, & animo in aliquam rem. *Valamelly dolgon ſzorgalmatoſan lenni.* Sein Gemüth, und Gedanken auf etwas anſpannen; es angelegen ſeyn laſſen.

Hoc inſiſto negotium. *Plaut. Ezen a' dolgon igen rajta vagyok, ebbe ſzorgalmatoskodom.* Auf dieſen Handel dringe ich ſehr.

INSTITUO.

Inſtituere aliquem. *Valakit oktatni, tanitani.* Einen unterweiſen. Inſtituere curſum, *A' futáshoz kezdeni.* Anfangen zu laufen. Inſtituere hæredem. *Valakit örökösſé tenni.* Einen zum Erben machen.

Inſtituere teſtes accuſatores. *Hamis, vádoló bizonyságokat állatni.* Falſche Zeugen beſtellen.

INSTO.

1. Inſtare veſtigiis alicujus. *Valakit követni, nyomdokában menni.* Einem auf dem Fuß nachgehen.

Ferociter inſtat victis. *Liv.* Eos urget, inſectatur. *Igen kemennyen rajtok van a' meggyőzetteteken, igen üldözi, kergeti.* Er ſetzet hitzig auf den ſchon geſchlagenen Feind, er verfolget ihn, auf das äuſſerſte ſetzet er ihm nach.

Rectam inſtas viam. *Igaz úton járſz.* Du biſt auf dem rechten Wege. (& metaphorice.) *Jól okoskodol, okoſſan tselekeſzel.* Du biſt recht daran, du haſt es errathen.

2. Faciendum, quod inſtat. *Meg-kell annak lenni, a' mi*

ſzük-

zükség, *el-kerülhetetlen dolog.* Man muß thun, was nöthiger iſt.

3. Mihi inſtat Antonius, ut reſpondeam. *Rajtam van, ſürget engemet, Antonius, hogy meg-feleljek.* Antonius dringet auf eine Antwort, er haltet bey mir ſtark an, ich ſoll ihm eine Antwort geben.

Inſtat, urget, perſequitur. *Mindenkor nyakamon van, ſietet, nem hágy nyugodni.* Er liegt mir allezeit auf dem Hals, er läßt mir keinen Fried.

Unum inſtat ille; ut conficiantur nuptiæ. *Ter. Tsak azon van ő, hogy meg-légyen a' lakodalom.* Auf dieſes dringet er allein, daß die Heurath beſchloſſen werde.

Ego negare factum, ille inſtat factum. *Én tagadom vala hogy úgy történt a' dolog, ő pedig keménnyen bizonyította, állította, hogy úgy történt.* Ich meine, daß dieſes alſo nicht geſchehen ſey, er aber will ſolches durchaus behaupten

4. Inſtat operi. *Virg. Rajta van a' dolgon, ſzorgalmatoskodik rajta, hogy véghez vigye.* Er ſetzet ſeine Arbeit unaufhörlich fort, er befördert es, will es bald verfertigen.

5. Inſtabat nox. *Sall. Közelít vala az éjtſzaka.* Bey einfallender Nacht, die Nacht brach an.

Neſcis, quid inſtet boni, quæ inſtent a me tibi bona. *Plaut. Nem tudod, mennyi jót várhatz töllem, melly nagy gazdagságra tehetſz ſzert én általam.* Du weiſt noch nicht, wie viel Gutes du von mir zu erwarten habeſt.

INSTRUO.

1. Inſtruere domum. *Házi eſzközökkel fel-készíteni a' házat.* Ein Haus verſehen mit Hausrath. Navim. *El-készíteni a' hajót.* Ein Schiff ausrüſten. Epulum. *Vendégséget tsinálni.* Eine Mahlzeit zurichten. Aciem *A' hadi ſeregeket el-rendelni.* Eine Schlacht-Ordnung anſtellen. Litem. *Pört inditani, rendelni-el.* Einen Rechts-Handel anſtellen, anordnen.

2. Inſtruere aliquem conſiliis idoneis. *Valakinek jó tanátsot adni.* Einen mit gutem Rathe anweiſen, einem guten Rath geben.

Inſtructus, ornatus, munitus rebus. *Semmi nélkül nem ſzükölködő.* Mit allen Sachen verſehen.

Inſtructus a Philoſophia, ab hiſtoria. *Jó böüts Philoſophus, tudós Hiſtoricus.* Wohl erfahren in der Philoſophie, Hiſtorie, ꝛc.

Inſtructus a natura; fortuna. *A' természet ſok ſzép ajándékival, és más egyéb ſzerentse javaival meg-áldatott, fel-ékeſitetett.* Der mit vortreflichen Gaben, und mit großen Reichthumern verſehen iſt.

INTENDO.

1. Intendere arcum. *A' kéz-ivet meg-bízni.* Den Bogen ſpannen. Nervos. *A' húrokat fel-tekerni, item: rajta igyekezni.* Die Saiten eines Inſtrumentes ſpannen, und ſtimmen. Vocem. *Erőſen kiáltani.* Die Stimme erheben. Manum, digitum ad aliquid. *Valamit kezével, ujjával mutatni, valamire kezet ki-nyújtani.* Mit

der

der Hand, Finger auf etwas deuten. Telum, ferrum inimico intentare, intendere. *Az ellenſéget kopjával, fegyverrel fenyegetni, ezekkel ellene akarni menni.* Seinem Feinde mit bloſſem Degen drohen, mit dem Degen einen Streich auf ihn führen. Iter aliquo intendere. *Valamelly hellyre akarni menni, útyát venni.* Auf einen Ort zu reiſen; dorthin ſeine Reiſe anſtellen.

2. Intendit animum ad illud. *Arra vetette elméjét.* Er hat ſich auf dieſes Ding begeben.

Intendere animum ad quidpiam. *Reá vetni elméjét valamelly dologra.* Auf etwas ein Vorhaben, ein Abſehen haben.

Intendere animum alicui rei, *vel:* aliqua re. *Valamin ſzorgalmatoskodni, valamire adni magát.* Auf ein Ding Acht haben, ſich auf ein Ding legen.

In omnes occaſiones rei gerendæ intentus. *A' ki minden alkalmatoſſágra vigyáz, egyetſem mulat-el, hogy a' dolgot véghez vibeſſe.* Der keine Gelegenheit verſäumet ein Ding werkſtellig zu machen.

3. Intendere alicui bellum, actionem, periculum, crimen, atque etiam ſeipſum, adverſarium. *Valakire hadat üzenni, kéſziteni, valaki ellen pert inditani, valakit veſzedelembe akarni ejteni, valamelly vétekkel vádolni, a' törvényſzék elött. Magát ellenkezőjének mutatni, az ő ſzándékának ellene állani.* Einem den Krieg ankündigen, mit einem einen Rechtshandel anfangen, einem drohen vorm Gericht zu verklagen, einen Proceß an den Hals werfen, ſich als ſein Gegentheil erklären, ſeinem Vorhaben ſich widerſetzen.

INTERCEDO.

1. Vix annus intercesſerat, cum, &c. *Alig múlt vólt-el egy eſztendő, mikor 's a' t.* Kaum war ein Jahr verfloſſen, da, ꝛc.

2. Mihi cum illo amicitia, aut odium intercedit. *Én néki jó barátya, vagy ellenſége vagyok.* Ich bin ſein Freund oder Feind.

3. Intercedere alicui legi. *Ellene vetni magát a' törvénynek, ellen állani, kiáltani.* Ein Geſetz verwerfen, nicht annehmen, verhindern, daß es verkündiget werde.

Intercedo, *ajebat olim Tribunus plebis. Én nem engedem, ellent állok.* Ich bin hierinnen darwider.

Si nulla ægritudo huic gaudio intercesſerit. *Ter. Ha ſemmi fájdalom, ſzomorúság nem jön közbe ebben a vigaſságban, ha ſemmi ellenkező dolog nem fogja háborgatni örömünket.* Wenn nur kein Leid und Traurigkeit dieſer Freude enzwiſchen kommet, wenn nichts widerwärtiges die Freude verderbet.

INTERCLUDO.

1. Intercludere omnes aditus ad aliquem locum. *Minden menéſt el-fogni valamelly helyre.* Allen Zugang, und Paß einem, ſperren, verwehren.

Iter inimicis, *vel:* itinere inimicos intercludere. *Az ellenségnek meg-állani az útyát, vagy bé-vágni.* Dem Feinde den Paß ſperren.

2. In-

2. Intercludere fugam, libertatem alicui. *El-fogni útyát hogy el-ne ſzaladhaſſon, ſzabadulását meg-gátolni.* Einem Mittel und Wege zur Flucht, zur Freyheit abſchneiden.

INTERCURRO.

1. Intercurrere. *Közibe futni.* Inzwiſchen laufen.

2. His laboribus exercitationibus & dolor intercurrit. *Ezen nehéz, terhes foglalatoſságim között a' ſzomorúság is reám jő.* Solche Uebungen mit Geſchäfte ſind nicht allein beſchwerlich, ſondern auch verdrüßlich.

Intercurrunt, cinguntque has urbes plurimi colles. *Plin. Ez a' város ſok dombok, hegyek közt fekſzik, ſok hegyek vannak körűlötte.* Dieſe Städte ſind mit vielen Hügeln umgegeben, und unterſetzet.

INTERDICO.

1. Dicant, quod libuerit, nihil interdico. *Plaut Akár mit mongy-nak, én nem ſzóllok belé, nem bánom.* Sie mögen ſagen, was ſie wollen, ich werde ſtill darzu ſeyn, ich werde alles fahren laſſen.

Homo, cui nemo interdicere poſſit. *Cic. Olly ember, a' kinek ſenki ellene nem mondhat.* Ein Mann, dem niemand widerſprechen kann.

Prætor interdixit de vi hominibus armatis. *Cic. A' fő biró meg-parantsolta, el-rendelte, hogy azok, a' kik magok ellenségeket az ők jóſzágokból erővel ki-verték, azokat ismét vijſzſza tennék jóſzágokba.* Der Richter hat verordnet, daß die, welche ihren Gegentheil von ſeinem Gute mit Gewalt verſtoſſen, denſelben ſollten völlig wieder einſetzen.

2. Interdico? ne exeas. *Ter. Meg ne probáld, hogy ki-menny.* Ich verbiete dir hinaus zu gehen.

Interdico tibi domo mea. *Liv. El-tiltalak házomtól.* Ich ſchaffe, verbiete dir mein Haus keinen Tritt darein zu thun.

Fœminis uſum purpuræ interdixerant. *Liv. Meg-tiltották, hogy az aſzſzonyok veres bárſony köntöſt ne hordozzanak.* Den Weibsbildern hatten ſie verboten die Purpur zu tragen.

Huic homini aqua, & igni interdictum eſt. *Plin. Ez az ember ki-űzetik hazájából ſzámkivetésre.* Dieſem Menſchen hat man das Land verwieſen, er muß das Land räumen.

INTERJICIO.

Interjicere. *Közbenvetni tenni.* Inzwiſchen legen, ſetzen.

Naſus interjectus oculis. *Az orra a' ſzemek között van.* Die Naſe ſtehet zwiſchen beiden Augen.

Paucis diebus interjectis: intermiſſis, interpoſitis. *Egynéhány napokkal azután.* Wenig Tage darauf, nach wenigen Tägen.

INTERMITTO.

Intermittere, v. g. conſuetudinem, opus, iter, ſtudia, &c. *Szokását, munkáját egy ideig el-hagyni, az útyát, tanulását*

sát félben - hagyni. Einen Gebrauch, Werk, Weiſe, Uebung, ꝛc. unterlaſſen: von Zeit zu Zeit abbrechen, nicht fortſetzen.

Nunquam unum intermittit diem, quin ſcribat. *Egy napot ſem mulat-el, hogy ne irna.* Keinen einzigen Tag unterlaſſet er zu ſchreiben.

Continenti, & non intermiſſo ſpiritu. *Egy huzomban, nem vévén lélekzetet.* Unaufhörlich, in einem Athem.

Planities intermiſſa collibus, *Olly mező, a' mellyen imit, amot dombok, hegyetskék vannak.* Ein ebens Feld, ſo mit Hügeln iſt unterſetzet.

INTERPONO.

1. Interponere. *Közibe - tenni, közbe vetni.* Inzwiſchen legen, oder ſetzen.

Hæc interpoſui, ut me purgarem. *Ezeket beſzédemben tsak azért hoztam elő, vagy közbe vetettem, hogy magam betsűletemet óltalmaznám, magamat mentenėm, ártatlannak mutatnám.* Dieſes habe ich meinem Diſcurſe einverleibet, und eingebracht, mich zu vertheidigen, und entſchuldigen.

Se ad aliquam rem, *vel:* judicium ſuum in aliqua re interponere. *Közbe tenni, vagy bele botsátani magát valamelly dologba.* Sich um ein Geſchäft annehmen, in ein Geſchäft einlaſſen.

Interponere ſe alicujus furori. *Ellene állani valaki dühös baragja, vakmerősége ellen.* Eines andern Vermeſſenheit, Unſinnigkeit Widerſtand thun.

Interponere ſe, ſuamque fidem in aliquam rem. *Cæſ. Felelni valami felől.* Sein Wort von ſich geben, bey Ehre und Glauben verſprechen, verſichern.

INTERPRETOR.

1. Interpretari auctorem; ſomnium, &c. *Vilamelly bőltsnek könyvét magyarázni, az álmat fejteni.* Einen Schriftſteller, einen Traum auslegen.

Recte an perperam interpreter, vide; *Liv. Vigyáz rá, hogy ha jól, vagy roſzſzúl magyarázom-é ki.* Gieb Acht ob ich dieſes in gutem, oder verkehrtem Verſtand auslege.

Interpretari in meliorem partem. *Jobb értelemmel venni a' dolgot, mintsem látſzik.* Eine Sache wohl auslegen, im beſten Verſtand aufnehmen.

Interpretari grato animo. *Jó neven venni.* Gerne auslegen.

Perverſe interpretaris. *Balúl magyarázod.* Du legeſt es übel, und im verkehrten Verſtande aus, du nehmeſt es für übel auf.

INTERRUMPO.

1. Pontem interrumpere, intercidere. *Liv. A' hidat ketté vágni.* Eine Brücke bey der Mitte abbrechen.

2. Interrumpere ordinem, colloquium, &c. *Colum. Cæſ. A' rendet meg - ſzakaſztani, valakinek máſſal-való beſzélgetését félbe - hagyatni.* Die Ordnung verkehren, einen Diſcurs abbrechen.

Interrumpere iter amoris. *Meg-*

Meg-gátolni a' ſzerelmeske-déſt. Den Fortgang verhindern, welchen die Liebe gewinnen könnte.

Interrupta atque morientes voces. *Félbe ki-mondott, haló félben való ſzók.* Unterbrochene, verfallende, und halb todte Worte, Rede, Stimme.

Pendent opera interrupta. *A' félbe hagyatott dolgok, épületek, tsak úgy marvdnak meg eddig.* Das angefangene Werk, Gebäude, ꝛc. lieget da unvollkommen? angeſtellet.

INTERSUM.

1. Amnis intererat. *Liv. Egy folyó víz vólt köztünk.* Ein Fluß war inzwiſchen.

Intereſt planities illa inter duos amnes. *Plin. Az a' ſzép térség két víz között vólt, fekiat.* Dieſes ebene Feld liegt zwiſchen zweyen Flüſſen.

Inter utramque victoriam tres anni interfuere. *Az elsö gyözedelemtül fogva a' máſodikig három eſztendö múlt-el.* Vom erſten bis zum andern Siege ſind drey Jahre inzwiſchen verfloſſen.

2. Huic ſpectaculo, *vel:* in hoc ſpectaculo interfuimus. *Jelen vóltunk ebben a' játék nézésben.* Bey dieſem Schauſpiele ſind wir zugegen geweſen.

3. Mea intereſſe; *vel:* ad meam rem intereſſe putavi, id fieri. *Az én dolgomnak, haſznomnak véltem, állitottam lenni, hogy a' meg-lenne.* Ich habe dafür gehalten, daß es an meinem Nutzen ſey gelegen geweſen.

Ad rem nihil intereſt, utrum maneas, an non. *Tsak annyi, akár itt maradj, akár nem.* Liegt nichts daran, gilt gleich, ob du da bleibeſt, oder nicht.

Non intereſt, quid faciat morbum, ſed quid tollat. *Cæſ. Keveſet kell arra hajtani, mi ſzerzette a' betegséget, hanem mi gyógyittya.* Lieget wenig daran, woher die Krankheit entſtanden, wohl aber, wie derſelben zu helfen ſey.

4. Sed hoc intereſt, quod, &c. *De köztünk az a' külömbözés van, hogy 's a' t.* Es iſt zwiſchen mir und ihnen dieſer Unterſchied, daß ſie, ꝛc.

Stulto intelligens, quid intereſt. *Ter. Mitsoda külömbség vagyon a' bolond, eſztelen, és okos, bölts ember között.* Was iſt für ein Unterſchied zwiſchen einem thörichten, und verſtändigen Menſchen.?

Hoc pater, & dominus intereſt. *Ter. Ez a' külömbség az atya, és uralkodó közt. Ez által iſmértetik-meg az atyai ſzeretet az uralkodáſtól.* Dieſes iſt der Unterſchied zwiſchen einem Vater, und einem Herrn: durch dieſes wird unterſchieden die Aufſicht eines Vaters von der Gewalt eines Herrn.

INVADO.

1. Invadere aliquem. *Virg.* Involare in aliquem, in eius collum, oculos. *Plaut. Valakire támadni, menni, reá rohanni, nyakába, ſzemébe kapni.* Einen anfallen, einen beym Kragen erwiſchen, ergreifen, in die Haare, in das Ge-

ſicht

ſicht fallen. Argentum, *vel:* in pecuniam illius invadere. *A' pénzére menni, azt bántani.* Einen um ſein Geld bringen, daſſelbe angreifen.

Urbem, *vel:* in urbem vi invadere. *Erőſzakkal bé-menni, bé-rontani, bé-robanni a' városba.* Eine Stadt mit Gewalt überfallen, bezwingen, überwältigen.

2. Terror, morbus, malum invaſit omnes, *vel:* in omnes, *vel:* omnibus. *Mindnyájon meg-ijedtek, betegedtek, roſz állapotra jutottak, vagy, mindnyájokra nagy félelem, betegség, roſzſz állapot jött.* Schröcken, und Krankheit, übler Zuſtand hat alle überfallen; ſie ſind erſchrocken, erkranket, bedränget worden.

Laſſitudine invaſerunt illum in genua flemina. *Plaut.* *Az nagy fáratság, és erős útazás miatt fel-töretett a' térdem; ſebet nyertem a' térdemen.* Vor Müdigkeit, und zu ſtarkes Gehen, iſt ihm eine blutige Geſchwulſt in den Knien gewachſen.

INVEHO.

1. Invehere, importare merces. *Külömb-féle el-adó jóſzágot hordani, vinni-bé valamelly hellyre.* Allerley Waaren an ein Ort führen.

Invehens, *ſeu:* vehens curru, equo, (idem quod vectus, invectus.) *Szekéren hordoztatni, lovaglani.* Fahrend auf einem Wagen, zu Pferd ſitzend.

2. Invehi in aliquem, *eſt:* illum inſectari, & verbis gravioribus exagitare. *Valakit pirongatni, ſzidalmazni.* Einen mit harten und ſcharfen Worten anfahren, anſchnarchen.

INVENIO.

1. Invenitur illa vox apud Plinium. *Az a' ſző Pliniusnál fel-találtatik, Plinius itt ezen ſzóval.* Dieſes Wörtlein iſt bey dem Plinius zu leſen, zu finden.

2. Cognomen ex contumelia invenit. *Tsúfságból ragadott reá az a' név.* Von dieſer Schmach-Rede iſt ihm ſein Zunamen oder Spitznamen geblieben, oder herkommen.

Serva, quod labore invenit pater. *Ter. Plin.* *Tarts-meg, a' mit nagy fáradtsággal ſzerzett az atyád.* Erhalte das Gut, welches dein Vater mit Mühe und Arbeit erworben hat.

Principium ad id non invenio. *Ter.* *Én nem tudom, hogy kellyen ezen dolgot kezdenem, hogy bánnyak ezen dologgal, hogy folytaſſam.* Ich weiß nicht, wie ich dieſes Ding anfangen, wie ich mich darein ſchicken ſolle.

Cauſam, *vel:* rationem invenit, qua, *vel:* cur te expellat. *Ter.* *Okát, és módot talált rá, hogy téged el-hajtson, házától el-tiltson.* Er hat eine Urſache, und Vorwand erfunden, dich zu vertreiben zu verſtoſſen. Mulier hæc inventa eſt civis. *Ter.* *Fel-találtatott, hogy ez az aſzſzony a' polgárnék közzül való.* Man hat befunden, daß dieſes Weibsbild von der Bürgerſchaft ſey.

In culpa es inventus. *Ter.* *Rajta értek a' vétekben:* Du biſt ſchuldig befunden worden.

IN-

INURO.

1. Inurere. *Sütő vaſſal meg-bélyegezni.* Mit glühendem Eiſen zeichnen.

Calamiſtris inuſta Cæſaries. *A' baj fodorító vaſſal fel-fodoritatott haj*, Mit Haar-Eiſen gekrauſtes Haar.

2. Alicui labem, notam ignominiæ inurere. *Valakit gyalázni, gyaláztatoſsá tenni.* Einem einen Schandfleck anhängen, ſeinen guten Namen ſchmählern, ſchänden, beſchimpfen.

Inurere illi dolorem. *Valakit ſzívében, vagy lelkében meg-sérteni, meg-ſzomoritani.* Einem ein Herzensleid erwecken.

IRRIGO.

1. Irrigare, rigare hortum. *Meg-öntözni a' kertet.* Einen Garten beſpritzen, begießen.

Irrigere aquam in pulvinos *Meg-öntözni az ágyakat veteményeket.* Ein Blumen-Bettlein mit Waſſer begießen.

Venæ omnibus membris vitalem ſanguinem irrigant, rigant. *Az erek minden tagját a' teſtnek a' vérben réſzesitik, minden tagokra kiofztyák a' vért.* Die Adern theilen das Geblüt durch alle Glieder des Leibes.

IRROGO.

1. Privilegium, ſeu privatam legem irrogare alicui. *Valaki ellen kiváltképpen való törvényt, parantsolatot tétetni.* Ein ſonderliches Geſetz wider einen beſtättigen laſſen.

Alicui pœnam, mulctam? tributa irrogare. *Valakit meg-birságolni, meg-bűntetni; valakire adót vetni.* Einem eine Strafe, oder Steuer auflegen.

JUBEO.

1. Jubere legem, fœdus; &c. *Valamelly parantsolatot, törvényt adni ki, frigyet ütni, békeſséget tsináltatni, ſzerzeni.* Ein Geſetz auflegen, beſtättigen: eine Bündniß, Accord treffen.

Jubere Conſulem; Prætorem, &c. *Liv. Valakit fő tiſztnek; fő birónak tenni.* Einen zum Bürgermeiſter, Stadt-Richter machen; verſchaffen, daß einer zum Bürgermeiſter erwählet werde.

Jubeo te bene ſperare, te eſſe ſine cura de illa re, te bono eſſe animo, te habere animum. *Jó reménységgel légy, gond nélkűl légy, jó reménységed légyen.* Ich heiſſe dich gutes Herz, gute Hoffnung haben, ſey ohne Sorge, &c. wegen jener Sache.

Fide tua eſſe jubes? *Akarſz-e' kezes lenni?* Willſt du gut darum ſeyn? Bürge dafür werden?

JUDICO.

1. Incorrupte, atque integre judicare, *Igazán itélni.* Redlich und billig urtheilen, gerechtes Urtheil fällen.

2. Judicare alicui perduellionem, *vel:* perduellionis; capitis, pecuniæ, (ſub pœna,) *Valakit hazája ellenségének itélni, valakit halálra, vagy pénz vetéſſel-való bűntetésre itélni.* Einen als einen Schuldigen der beleidigten Majeſtät

ſtát verurtheilen, oder vor Gericht angeben; einen zum Tod oder Geld-Strafe verdammen.

J U N G O.

1. Jungere verba. *Több ſzókat öſzve tenni, vagy, két vagy három ſzóbúl egyet tsinálni, item beſzélgetni.* Mehrere Worte zuſammen fügen, oder ein Wort aus vielen machen.

2. Jungere amicitiam cum aliquo. *Valakivel öſzve barátkozni.* Eine Freundſchaft machen, Freundſchaft aufrichten.

Jungere matrimonio puellam. *Valamelly leányzót magának feleségűl venni.* Eine Tochter zur Ehe nehmen, oder geben, verheurathen.

Dies, noctesque fletibus jungere. *Éjjel, nappal ſirni.* Tag und Nacht weinen.

3. Fluvium ponte jungere. *Hidat tsinálni a' folyó vizen.* Auf einen Fluß eine Brücke ſchlagen. Currum equis jungere. *A' lovakat bé-fogni a' kotsiba.* Die Pferde an der Kutſche anſpannen.

Bellum proditone junctum. *Olly hadakozás a' mellyben az alattomban való el-árulások miatt ſok vér öntetik.* Ein wegen viel Verrätherey blutiger Krieg.

J U R O.

1. Jurare ex animi ſui ſententia. *Igazán; híven esküinni.* Redlich, und aufrichtig ſchwören.

Jurare jusjurandum, interponere jusjurandum. *Meg-esküinni.* Einen Eid thun, ablegen.

Jurare conceptis verbis. *Az elébe adatott formá ſzerént esküinni.* Auf eine gewiſſe Weiſe, und vorgetragene Formel ſchwören.

2. Jurare morbum, *vel:* in verba excuſandæ valetudinis. *Nyavalyáját vetni oklúl, hogy nem mehet, vagy nem teheti azt a' mire kényszeríttetik.* Schwören, daß wir Krankheit halber etwas obliegendes zu thun verhindert ſind.

Jurare calumniam, *vel:* de calumnia. *Esküinni, hogy igazán, és minden tsalárdság, hamiſság nélkül bánik, tselekſzik.* Schwören, daß man redlich ohne Betrug, und Hinterliſt handle.

3. Jurare in verba Conſulis; Prætoris, &c. *A' fő tiſzt vagy fő-biró ſzava után, vagy ſzavára esküinni.* Ein Eid ablegen mit den ausdrücklichen Worten, die der Richter rc. vorſchreibt. Jurare in legem. *Valamelly törvény meg-tartására magát esküvéſſel kötelezni.* Schwören ein Geſetz zu halten. Deos; *vel:* per Deos jurare. *Az Iſtent bizonyságúl.* Die Götter zu Zeugen nehmen, bey den Göttern ſchwören. In ſe jurare, *id eſt:* jurejurando ſibi male precari, ſi dolo malo juretur. *Önnön magának minden ſzerentsétlenséget, kárvallást ki-vánni, ha igazat nem mond.* Sich ſelbſten alles Uebel auf den Halß wünſchen, wenn man die Wahrheit nicht redet.

L. 1. LA-

L.

LABEFACTOR.

1. Labeſactare ſtatuam. *Valamelly oſzlopot faragott képet le-rontani, le-vetni.* Eine Bildniß niederreißen.

2. Labeſactare opinionem. *Valamelly értelmet, tanitáſt meg-bamiſſitani.* Eine Meinung, Lehre umſtoſſen, widerlegen. Rempubl. labeſactare. *A' hazát meg-erőtleníteni* Das gemeine Weſen zum Verderben bringen. Fidem labeſactare Judicis. *A' birót hűsége, igazsága mellől pénzzel el-tsinálni.* Einen Richter mit Geld, und Schmiren beſtechen.

LABO.

1. Labat paries. *A' fal nem ſokára egymásra bull, mindenütt repedez ing: lóg.* Die Mauer fällt bald über einen Haufen, ſie iſt baufällig, ſie het nicht.

Dentes ei labant, *Celſ. Lógnak a' fogai.* Die Zähne wackeln ihm.

3. Labare, ac mutare ſententiam. *Nem lenni elég meghatározott értelemmel, nem tudni melly tanátsban maradjon.* Wanken, und in ſeinem Vorhaben unbeſtändig, wankelmüthig, unſtät ſeyn. Labant animi. *Tsüggedeznek az elmék.* Sie ſind wankelmüthig. Mens ei labat. *Nem igen van eſzén.* Er kommet vom Verſtande, von Sinnen. Memoria ei labat. *Hamar felejt.* Seine Gedächtniß fehlt ihm bisweilen, ſie verſaget ihm.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

LABOR.

1. Labi. *El-tántorodni, el-eſni, el-dűlni.* Fallen, niederfallen.

Quæ ſunt in lubrico, incitataque ſemel, in proclive labuntur, ſuſtinerique nullo modo poſſunt. *A' mellyek a' tsuſzamló, és meredek helyen vannak, és egyſzer néki inditatnak, nem tartóztathatni-meg, hogy le ne hengeredjenek, dűljenek, vagy eſſenek.* Die Dinge, ſo auf einem ſchlüpfrigen und abhangenden Orte ſtehen, da ſie einmal ein Stoß, oder Lauf gewinnen, ſchießen Berg ab, ſo ſchnell, daß man ſie nicht mehr ſtill halten kann.

Per funem demiſſum lapſus. *Virg. Kötélen le-ereſztetett.* Durch einen herabhangenden Strick hinunter gelaſſen.

2. Labi mente. *Cel. Hibázni elméjében, eſzet veſzteni.* Abreden, vom Verſtand kommen.

Labi imprudentia, errore, per errorem, in errorem. *Gondolatlanúl? nem akarattyábúl vétení.* Durch Unbeſonnenheit fehlen, einen Fehler begehen.

Turpiſſime labitur. *Igen rútúl hibázik a' dologban, igen meg-tsalatkozik magában.* Er fehlet weit, er irret ſich grob.

Spe lapſus. *Cæſ. Ki-eſett a' reménységbűl, meg-tsalatott reménységében.* Die Hoffnung verlieren, in ſeiner Hoffnung betrogen werden.

LABORO.

1. Laborare, eniti ut aliquid

fiat. *Munkálkodni*, *igyekezni*, *iparkodni*, *hogy valami vig-bez mennyen*. Sich bemühen etwas zu thun, zuwege bringen.

2. Laborare morbo aliquo. *Valami betegségben lenni*. Krank seyn. Ære alieno. *Adósságban lenni*. Mit Schulden beladen seyn. Odio, invidia, & contemtu apud, *vel:* inter omnes. *Mindenektől útáltatni*, *gyűlöltetni*, *mindeneknél nagy irigységben lenni*. Verhaßt, beneidet, verachtet seyn bey jedermann.

3. Laborare de, *vel:* ex aliqua re. *Valamelly dolgon ſzorgalmatoskodni*. Wegen einer Sache ſich beſorgen. *Nagy gondban*, *ſzorgalmatoſságban vannak*, *űzik a' dolgot*, *a' súllyán vannak a' dolognak*, *vagy igen veſzedelmes a' dolog*. Man ſtehet in groſſer Angſt, und Sorge, man bearbeitet, bemühet ſich ſehr.

LAVO.

1. Lavare. *Mosni*, *feredni*. Baden, ins Bad gehen.

Manus lava, & cœna. *Mosd-meg a' kezedet, és üllj a' vacsorához*. Waſche die Hände, und ſitze zum Nacht-Eſſen.

LEGO, *as*.

1. Legare ſibi aliquem. *Valakit maga helyen vitzétiſztnek hagyni*, *valakit maga helyett rendelni*. Einen andern an ſeiner Statt ſetzen, zu ſeinem Statthalter machen.

2. Legare aliquid alicui, ab hærede, v. g. *Valakinek valamit hagyni a' teſtamentomban*, *a' mellyet az örökös tartozzik oſztán meg-adni*. Einem etwas vermachen, welches vom Erben bezahlet werden ſolle.

LEGO, *is*.

1. Legere flores. *Virágokat ſzedni*. Blumen abbrechen, ſammeln. Spolia. *Liv. Prédát gyűjteni*. Beute ſammeln. Optimos viros. *Kiválképpen való*, *derék embereket válaſztani*, *ſzedni*. Vortrefliche Männer erkieſen, erwählen.

2. Legere oram, litus abradere, adlambere, prætervehi. *Valakova menni*, *a' part mellett evezni*. Hart an dem Geſtade vorbey ſchiffen.

Quempiam in aliquem cœtum, & collegium legere, allegere. *Valakit valamelly tzéhbe*, *gyülekezetbe bé-venni*, *fel-venni*. Einen in den Rath aufnehmen, erkieſen.

Legere, aut recitare Senatum ſolebant Cenſores. *Az Romai Cenſorok elő ſzokták olvasni a' tanátsbélieket*. Die Römiſche Cenſores, und Zuchtmeiſter durchlaſen und durchſahen die Raths-herren. (Qua recenſione præteribant eorum nomina, quos Senatu indignos cenſerent. *És ebben az elő olvasásban*, *ſzámlálásban el-hagyták azoknak a' neveket*, *a' kiket roſz*, *és irdemetlen tanátsbélieknek itélték lenni*. Und übergiengen die Namen derjenigen, ſo der Rathſtelle unwürdig befunden wurden.

LEVO.

1. Levare ſe. *Ovid. Magát fel-emelni*. Sich aufheben.

Le-

Levare vincula. *A' vaſat fel-verni*, *ſzabadúlni a' jogságból*, Die Bande abthun, auflöſen.

2. Levare, elevare aliquem metu, (*vel:* alicui metum, & aliquem cura, ægritudine) *Valakit a' félelemböl*, *gondbólkimenteni*, *valakit nagy bújában vigaſztalni*, *valakinek terhét meg - könnyebbiteni*. Einem von Sorge und Furcht helfen, Troſt bringen, das Leid- und Schmerzen linderen, die Laſt, und Bürde geringer machen. (Relevare, *idem ſignificat atque* Levare.)

Levare alterius inopiam. *Valakit ſzükségében meg - ſegiteni*. Einem in ſeiner Armuth, und Noth verhilflich ſeyn. Annonam levare. *Alább ſzállitani a' gabona árrát*. Die Theuerung aufheben, geringer machen.

LICEO.

Licet, ſeu licetur Emptor, *in* auctionibus, qui rem venalem mercatur. *Midön a' kereskedô a' jóſzágát bizonyos árrán tartya*. Da der Käuſer eine Waare feilet, auf ein Ding bietet.

Contra aliquem liceri, certare licitatione cum aliquo. *Valaki ellen többet igérni*. Mehr bieten, als der andere.

Liceri digito, *id eſt:* ſublato digito liceri, (tollebant enim digitum Romani cum licebantur.) *Az ujja fel - emelésével jelenteni*, *akarván tudni*, *hogy ki - akarna többet igérni*. Mit dem Finger bieten, anzudeuten, man wolle in der Vergantung mehr darum geben.

LOCO.

1. Locare caſtra ad locum aliquem. *Valamelly helyre helybeztetni a' tábort*. An einen Ort Lager ſchlagen.

2. Aliquid faciendum locare. *Valamelly dolgot valakire bizni*, *hagyni*. Eine Arbeit verdingen.

3. Argentum locare fœnori. *Plaut*. *Uſorára pénzt adni*. Geld auf Wucher, oder Zins ausleihen.

Beneficium apud gratos locare, *Liv*. *Hálá-adó emberekkel tenni valami jót*. Eine Gutthat erweiſen denjenigen, die es mit Dank erkennen.

4. Locare filiam, *vel:* nuptam alicui adoleſcenti illam locare. *Ter. vel.:* Locare illam in matrimonium. *Plaut*. *Férjhöz adni*... *házaſitani leányát*. Seine Tochter zur Ehe geben. Locare illam in luculentam, amplam, opulentam familiam. *Plaut*. *Valamelly nevezetes*, *gazdag familiából valóhoz adni férjhez*. Sie in ein vornehmes, reiches Geſchlecht vortheilig ausheurathen.

5. Locaſti optime operam. *Plaut*. *Jól haſznoſan dolgoztál*. Du haſt deine Mühe und Arbeit nützlich angewendet.

LUDO.

1. Ludit piſcis in aqua. *Ter*. *Játſzodozik a' hal a' vizbe*. Der Fiſch ſpielet im Waſſer.

2. Ludere operam in aliqua re. *Ter*. *Hijába*, *haſzontalanúl dolgozni*, *múnkálkodni*. Umſonſt, vergeblich um eine Sache ſich bemühen.

3. Ludere aliquem. *Ter*. *Valakit*

lakit meg-játſzodtatni, *megtsalni*. Eines ſpotten, jemanden betrügen.

4. Non ludo, non jocor, ſerio dico. *Plin. Nem tréfálódom*, *hanem valóba*, *tréfákivűl mondom*. Ich ſcherze nicht, es iſt mein Ernſt.

5. Ludere, verſu ludere. *Virg. Verſet irni*. Mit Reimen ſpielen.

M.

MACTO.

1. **M**actare aliquem ſupplicio infortunio, re mala, morte. *Valakit megbűnteini; vagy halálra itélni*, *valakit valamelly ſzerentsétlenséggel illeni*, *megőlni*. Einen peinigen, Unglück zufügen, um das Leben bringen.

2. Mactare, *id eſt:* re quapiam augere, & ornare. *Gazdagitani*, *öregbiteni*, *ditsirni*. Bereichern, loben, preiſen.

Mactare aliquem honoribus. *Nagy tiſztelletekkel illetni valakit*. Einem gar große Ehre erweiſen.

Mactus, *id eſt:* auctus re aliqua, & honore affectus. *Öregbűlt*, *nevekedet a' tiſzteletében*, *ůj tiſzteletre emeltetett*. Begabet, beſchenket, geehret werden.

Macte virtute eſtò, macte animi. *Mart. vel:* animos. *Sal.* (& in plurali, Macti eſte. *Liv.* Macti virtute eſtote.) *Noſza tehát! emberek legyetek. Bátorſzívvel fogjatok a' dologhoz*. Seyet gutes Muthes, ſeyet wohl auf, friſch auf ꝛc.

Macte perge. *Friſen*, *katonáſan*, *bátran járj*; *viseld magadat*. Friſch auf, fahre fort.

Juberem, macte virtute eſſe, ſi pro mea patria iſta virtus ſtaret. *Még inkább rá bátoritanám*, *ha ezen vitézség az én hazámat illetné*, *a' hazámért vólna*. Ich würde ſie noch weiters afmuntern, wenn dieſe Tapferkeit für mein Vaterland ſtünde, und ſtritte.

MANCIPO.

Implicatum eſt hoc verbum non levibus modis ſignificationum, ſeu ſententiarum ei ſubjectarum, quas ut quam breviſſime potero, explicem, enucleandum prius eſt quid ſit *Mancipium*, quid *Mancipatio?* ex quibus clarum exiſtet, quid ſit *Mancipo*.

1. Mancipium, *vel:* Mancupium (a manu capiendo ſie dictum, fuit primo, jus dominii; & poſſeſſionis, præcipuæ cujusdam prærogativæ Romana, quo jure ſoli Romani cives, & quibus fuerat cum commercio data civitas, uſi ſunt, in Italici ſoli prædia, prædiorumque acceſſiones. *Valamelly bizonyos jus*, *ſzabadság vólt a' Romaiaknál*, *a' melly tsak a' Romai polgároknak*, *vagy azoknak-is*, *a' kik másvárosokból Romai polgárokká lettek*, *adatott*, *hogy Olaſz orſzágban akármelly állandó jóſzágot*, *és a' jóſzágboz tartozandókat ſzabadon birhatnák*

nák. Es war eine große Freyheit, ſo allein die Römiſche Bürger, und Bürgerſchaft genoſſen, auf alle liegende Güter in Italien, und auf gewiſſe Zuſätze zu genießen gehabt. Acceſſiones præcipuæ fuerunt: Servi, & Quadrupedes, collo, & dorſo domari ſolitæ. Boves ſcilicet, Muli, Aſini, Equi. *A' jóſzághoz tartozandó dolgok pediglen, fő képpen ezek ſzoktak lenni: tudni-illik a' ſzolgák, marhák, úgy-mint ökrök, öſzvérek, ſzamárok, lovak..* Die Zuſätze beſtunden vornehmlich in Leibeigenen, und allem Viehe, ſo zur Fuhr tauglich, als Ochſen, Maulthiere, Eſel, Pferde: Hæ porro res omnes vocatæ ſunt: *Res Mancipi*, ſeu Mancipii. *Res Mancupi*, ſeu Mancupii; item: *Res jure Mancipi*, aut *Mancupi*, item *Res juris civilis*, hoc eſt: *Romani.*

At enim quod fuit illud *Jus Mancipi?* in ea prærogativa ſitum erat, ut prædia illa omnia Italici ſoli, cum eorum acceſſionibus, arcerent commercio peregrinos; Romanos tantum Dominos, ac poſſeſſiones admitterent. Præterea, ut non niſi certis verbis, Romanoque ac civili more, abalienari, ac vendi poſſent. *Ez a' jus pediglen abban állott, hogy akár-melly jóſzág Olaſz orſzágban ſenkitől máſtól nem birattathatnék, másként, hanem a' mint a' Romai ſzokás, és törvény adta elejekbe.* Dieſes Recht beſtund in ſolcher Freyheit, daß alle liegende Güter in Italien, ſamt ihrem Anhange von Römern allein konnten beſeſſen werden, und zwar mit gewiſſen Gebräuchen, und Gepränge, die man zur Verkaufung ſolcher Güter zu halten pflegte.

Rogas, quis ille mos ſollemnis fuerit Mancipationis, ſeu Venditionis rerum Mancipi? *De mitsodás ſzokás vólt, az, az illyen el-adáſokban, meg-vételéſekben?* Was hielt man dann für Gepränge in dergleichen Verkauf? Hic fuit, ut quinque teſtibus præſentibus, ac Libripende qui dependendo pretio æneam libram teneret: Mancipans, ſeu venditor Emptorem ita compellaret: Rauduſculum (id eſt: Nummo. Rauduſculum enim idem, atque æs grave, & infectum) Libram ferito. Tum Emptor. Hic ſeu homo, ſeu fundus, aut res alia mihi emptus eſto hoc ære, æneaque libra: ære deinde percutiebat libram, ipſumque æs dabat venditori, quaſi pretii loco. *Ezen vévés, alkuvás pediglen, a' melly az árulórúl ſzolván mancipatio, az meg-vévőrűl ſzólván pediglen Emptio Mancipi neveztetett, öt bizonyságok előtt ſzokott vólt meg-lenni, és a' fontoló-Meſter előtt, a' ki a' fizetés le-tételre a' réz ſerpenyőt tartotta. Azután az el-adó a' vévőt meg-ſzólította, hogy a' pénzzel a' réz ſerpenyőt meg-ütögetvén a' ſerpenyőt, ezen ſzókat mondotta: ezen föld, vagy jóſzág ſajátom légyen ezen pénz fizetés, és réz ſerpenyő által, és így a' pénzt kezébe adta az el-adónak.* Dieſer Kauf,

 der

der genannt wurde Mancipatio; ſo man vom Verkäuſer redet. Emptio mancipi aber von dem Käuſer zu reden, geſchah in Gegenwart fünf Zeugen, und des Waag-Meiſters, in welcher Waage man vor Zeiten das Geld abwog. Nachdem nun der Verkäuſer den Käuſer geheiſſen hatte mit dem Geld auf die Waag Schüſſel zu ſchlagen, ſo ſchlug dieſer darauf, ſprechend: er kaufte hiemit dieſes, ſo feil gebotten wurde, baarer Münze, und durch gemeldte Waage. Hic autem Mancipacionis titulus vocabatur NEXUM, ſeu NEXUS, & eo ritu emptæ res, *jure Nexi emptæ*, ſeu per æs, libram, partæ.

2. Mancipium ſumitur etiam pro ipſa mancipatione, ſeu abalienatione, aut venditione rei Mancipi, ut ex Tullian. 3. offic. 67. & 3. de Orat. 178. Mancipium. *A' felyül említett jószág el-adását is teszi.* Wird auch bisweilen gebraucht für den nächſtgemeldeten Verkauf.

3. Mancipia priſcis dicta etiam ſunt, novitiis *Mobilia*. Illis *Prædia*, quæ iſtis Immobilia. *Ezen szók által, Mancipia, & res moventes, azt értették a' régiek: a' mit mi az ingó bingó javaink által. A' mit pediglen mi majorkodó, állandó jószágnak mondunk, azt ők ezen szókkal nevezték: prædia, res ſoli, res non moventes.* Die Alten nannten Mancipia, & res moventes, was wir nennen bewegliche Güter. Sie nannten Prædia, res ſoli, res non moventes, was wir jetzt heiſſen, liegende Güter.

4. Mancipium eſt ſervus captivus. *Rab, saját, pénzen vett emberünk.* Iſt ein Leibeigener.

Mancipacio eſt abalienatio, ſeu venditio, qua res Mancipi transfertur in alierum, eo ſolemni ritu ſervato, de quo dictum eſt.. *Valamelly örökségnek, vagy jószágnak árendába másnak engedése, vagy el-adása, olly módon, a' mellyet fellyül meg-magyaráztunk.* Eine gewiſſe Gattung des Verkaufes, ſo vor Zeiten bey den Römern gebräuchlich war, nicht ohne ſonderlichen Gepränge, wie oben erkläret worden iſt.

5. Mancipare eſt, lege Mancipii quidpiam abalienare, Romano, ac civili more, videlicet: per æs, & libram, ut ſupra declaratum eſt. *A' Romaiak bé-vett szokása szerént adni-el vllamit, tulni-illik a' fellyül meg-irt mód szerént.* Heißt ſo viel, als einen Kauf treffen, auf Römiſche Manier, und Gepränge, und Ablegung der baaren Münze, und obgemeldeten Waage.

Mancipio dare, eſt, rem mancipi, ſuo periculo vendere! hoc eſt: rem illam ea lege vendere, ut ejus rei periculum emptori ſis præſtaturus. *Olly okon 's módon adni-el valamit' hogy tartozzék meg-felelni az el-adott dologról, ha valami bibája találtatnék.* Etwas verkauffen, mit Pflicht und Schuldigkeit für ſolches zu gewähren, und gut zu ſeyn.

Mancipio arripere. *Illy módon*

don venni, hogy az el-adó tartozzék meg-felelni, ha az vett dologban fogyatkozás találkoznék. Mit dieſem Beding kaufen, daß man von Verkäufer gewähret werde.

Manceps ipis. A' ki olly kezeſséggel adgya-el, hogy megfeleljen az el-adott jószágról. Der verkauft mit Pflicht für die Sache zu gewähren, und gut zu ſeyn.

6. Mancipare, metaphorice, transfertur ad quidvis aliud, v. g.

Suis ſe cupiditatibus mancipare. A' maga roſz indúlatinak, búja kívánságinak ſzolgálni. Seinen böſen Anmuthungen ſich zum Sklaven machen, von ihnen beherrſchen laſſen.

Mancipare ſibi quidpiam. Maga hatalma alá vetni valamit, vagy ſajátyává tenni. Sich etwas unterwirfig machen, deſſen ſich einen Herrn machen.

MANDO.

1. Mandare alicui aliquid. Valakinek meg-parantsolni, meg-hagyni, hogy valamit véghez vigyen. Einem etwas zu verrichten anſchaffen, auftragen.

2. Mandare ſe fugæ. Szaladásra venni a' dolgot. Die Flucht nehmen. Suam vitam ſolitudini. Remete életre adni magát. Sich auf einſames Leben begeben. Aliquem æternis tenebris, vinculisque. Valakinek örök kárhozatot kivánni, vagy, a' sötét tömlötzbe fogságra adni. Einem wünſchen, daß er wäre, wo der Pfeffer wächſt; daß er ihm nicht mehr unter das Geſicht komme; daß er verſinke unter den Erdboden bis zum Abgrund der Hölle. Mandare illum humo, Virg. vel: ſepulturæ. Valakit el-temetni. Einen zur Erde beſtatten, begraben.

3. Mandare terræ ſemina. Col. Vetni. Säen, pflanzen. Pecuniam alterius fidei. Valakinél pénzt tenni le, az ő emberségére bízni. Einem Geld anvertrauen. Alicui honores, magiſtratum mandare. Valakinek tiſztet adni. Ein Amt und Würde einem auftragen.

Mandata alicujus depoſcere. Valaki parantsolatyára ajánlani magát. Fragen, ob einer nichts zu befehlen habe, ſolches auszurichten.

Mandata deferre. Valamelly parantsolatot vinni valakihez. Einen Befehl bringen.

A me mandatum hoc non habebas, vel: non habebas hoc in mandatis. En néked ezt a' parantsolatot nem adtam. Dieſes Ding hatte ich dir nicht befohlen, dieſes war nicht mein Befehl.

MANO.

1. Manat ſudore corpus, vel: ſudor corpore. A' teſt izzad. Ich ſchwitze am Leibe. Manat cruore gladius. A' kard még egéſzen véres. Das Schwerd iſt ganz blutig.

2. Manat ab urbe fama. A' városbúl jön ez a' hír. Aus der Stadt kommet herüber dieſes Gerücht. Rumor ſine capite manans. Olly hír, 's költés,

tés, *a' mellynek eredetit nem tudgya az ember.* Ein gewiſſes Gerücht, man weiß nicht, von wem es herkomme.

Manat, ſerpit, propagatur, diſſeminatur hoc malum in dies latius; & corroboratur quotidie. *Az a' gonoſz napról napra öregbedig, tovább batt 's terjeſzti magát.* Dieſes Uebel vermehret ſich je länger, je ſchwerer, breitet ſich von Tag zu Tag weiter aus.

Illud a tuo capite manavit conſilium. *Te adtad azt a' tanátsot.* Du biſt der Urheber, der Rädelsführer dieſes Anſchlages.

MANEO.

1. Pauliſper mane. *Várakozzál egy kevéſsé*, Warte ein wenig, verziehe ein kleines.

2. Manere aliquem. *Ter. Plaut. Valakit várni.* Auf einen warten.

Manere promiſſis. *Virg.* in fide. *Liv. Szavát, fogadáſsát meg-tartani*, Sein Wort, ſein Verſprechen halten. In conditione *Az alkalomban, máſfal tött végezésben álhatatoſſan meg-maradni.* Bey dem Beding, und getroffenen Vertr g beſtändig bleiben. In ſententia, propoſito. *A' maga ſzándékában, végezésében, meg-maradni.* In ſeiner Meinung, und Vorhaben verharren. In officio. *A' maga tiſztit, hivatallyát el-követni, abban meg-maradni.* Seinem Amte, und Schuldigkeit nachkommen. Sto, *vel:* eodem ſtatu manere. *Álbatatoſſan meg maradni állapotyában* Standhaft verbleiben.

Si ſententia, ſi voluntas manet. *Ha meg-nem változtadtad akaratodat, ha az a' ſzándékod.* Wenn du noch bey deiner Meinung, und Vorhaben bleibeſt.

Manent induciæ. *Cæſ. A' frigynek ideje még el-nem tölt.* Der Stillſtand währet noch. Non diu manebit pax. *Liv. Nem ſokáig fog tartani a' békeſség.* Der Friede wird nicht lang bleiben.

Magna illum pœna manet. *Nagy büntetés várja őtet. Igen nagyon fog meg-büntettetni.* Eine große Strafe wartet auf ihn.

Maneat cura nepotes. *Virg.* Maneat hæc cura poſteros. *Láſſák az iránt a' maradékink, mit fognak tsinálni.* Die Sorge wollen wir unſern Nachkömmlingen überlaſſen.

MANUMITTO.

Servum manumittere, *hoc eſt:* e manu ſua, e ſua poteſtate emittere, eumque ſuæ poteſtatis, ſui juris facere. *Jobbágyát, rabját ſzabad emberré tenni, ſzabadságra botsátani.* Einen Leibeigenen frey und ledig laſſen.

In manu alicujus eſſe, *eſt:* eſſe in ejus poteſtate, *ut:* Servus Domini, filius patris in manu eſt. *Valaki keze, hatalma alatt lenni. vagy, más keze ügyében lenni.* Unter eines andern Gewalt ſeyn, ihm unterworfen ſeyn.

MATURO.

1. Arbores quædam celerius, quædam tardius maturant. *Plin. Egy némelly fákon hamarébb,*

más

máſokon pediglen késöbben érnek-meg a' gyümöltsök. Etliche Bäume machen ihre Früchte fruher zeitig, andere aber ſpäter.

2. Matura illuc ire. *Sieſs oda, ſietve menny oda.* Gehe eilends dahin. Matura fugam. *Virgil. Tsak hamar ſzaladj-el.* Lauſe eilends davon.

Maturare opus eſt. *Livius. Sietni kell a' dologgal.* Es muß geſchwind, hurtig, eilends geſchehen.

3. Maturare cœpta. *Livius. A' mit az ember el-kezd, tsak hamar végéhez vinni.* Was man angefangen hat, hurtig verfertigen.

Ei mortem maturavit. *Ő megrövidítette néki az életét, ſiettette a' halálát.* Er hat ihm ſein Leben verkürzet, früher zum Grab geholfen.

MEDITOR.

1. Meditari fugam. *A' ſzaladásról gondolkodni.* Gedenken, und trachten durch die Flucht ſich aus dem Staube zu machen; Mittel und Wege ſuchen zu der Flucht.

Meditari pœnam in aliquem. *Valakit meg-akarni büntetni, a' büntetésérűl gondolkodni.* Auf eines andern Straſe gedenken.

2. Perficit meditando, *vel:* continenti meditatione, ſeu exercitatione id aſſecutus eſt, ut, &c. *Az hoſzſzas gondolkozáſſal, elméjének járatságával végtére azt nyerte, hogy 's a' t.* Durch lange Mühe, Nachſinnen, und Uebung hat er letztlich dieſes erhalten, daß, &c.

MEREO.

1. Merere, *vel:* mereri apud aliquem. *Valamelly hadi tiſzt alatt katonáskodni.* Unter einem Officier im Krieg dienen.

Quo duce, quo Imperatore meruiſti? *Ki vótt vezéred, midőn katona vóltál. Mitsoda vezér alatt vitézkedtél.* Unter welchem Oberſten, oder Feldherrn haſt du gedienet?

Mereri equo, pedibus in aliquo bello. *Lovon vitézkedni, gyalog hadban lenni.* Zu Fuß, oder zu Pferd dienen, Fußknecht, oder Reuter ſeyn.

2. De aliquo bene, *vel:* male mereri. *Valakinek valamiben jól ſzolgálni, jót tenni, vagy valakit gonoſzſzal illetni.* Einem Gutes, oder Uebles thun, von ihm Dank, oder Undank verdienen.

Quid mereas, *vel:* mereri velis, ut Epicurus eſſe deſinas, *Mit adjak, hogy azután Epicurus ne légy.* Was ſollte man dir wohl geben, daß du kein Epicurus mehr wäreſt?

Volo mereri decem, *id eſt:* mercedem decem numerorum. *Én tiz aranyot akarok nyerni, érdemleni, tiz arannyal elégſzem-meg.* Ich will zehen Kronnen verdienen, gewinnen.

MICO.

1. Micare. *Ujjaival integetni.* Mit den Fingern ſpielen, und zu rathen geben, wie viele man aufhebe.

Dignus eſt, qui cum in tenebris mices. *Proverb. Olly hiv, olly igaz ember, hogy akármit; 's akárhól közölhetz véle, vagy, reá bizhatz, vagy hihetz néki.* Iſt ein ſo redlicher, treuer

treuer Mann, daß du auch wohl mit ihm konnteſt in der Finſterniß mit den Fingern ſpielen, iſt ſo viel geredet: du kannſt ihm ſicher trauen.

Micant venæ, arteriæ. *Fel-vernek az erek* Die Adern, und Puls-Adern ſchlagen.

2. Micat ignibus æther. *Villámlik az ég.* Der Himmel, die Luft wird vom Blitzen erleuchtet.

Ardor micat ex oculis. *Szikrázik a' ſzeme, fel-tüzeſedett az ábrázattya, fő képpen mondatik a' haragos emberről.* Die Augen funkeln ihm im Kopf, er hat feurige ſtrahlende Augen, das Feuer ſchlaget aus den Augen, (wird vornehmlich von dem Zorn alſo geredet) die Hitze blitzet aus ſeinem Angeſichte.

Equus micans auribus. *A' füleit mozgató ló.* Ein Pferd, ſo die Ohren über ſich hebet, und oft beweget.

MINUO.

1. Vires minuuntur. *Fogy az ereje, erőtlenedik.* Die Kräfte nehmen ab, er wird ſchwach.

2. Ea res dolorem minuit. *Az a' dolog kiſſebbiti a' fájdalmat, keſerűséget.* Dieſes Ding lindert den Schmerzen.

Ejus auctoritatem minuit. *Az ő tekéntetét, méltóságát kiſſebbited, ötet máſoknál alább ſzállitod.* Du treteſt ſeinem Anſehen zu nahe, du ſchmälerſt ſein Anſehen.

Iram minue. *Ter. Ne haragudj, hagy alább a' haragodban.* Halte ein, unterdrücke deinen Zorn.

MISCEO.

1. Miſcere venenum. *Valakinek merget adni bé.* Gift zurichten, zu trinken geben.

Potionem medicatam miſcere, temperare. *Orvoſságot kiſziteni, orvoſságos italt keverni.* Eine Arzney machen, verfertigen.

2. Miſcere, turbare rempubl. *vel:* in republ. *Háborgatni a' hazát, valamelly zenebonát inditani a' hazában.* Unruhe, Aufſtand, Verwirrung, Aufruhr in einer Gemeinde erwecken.

Voluptas dolore miſta. *Szomorúsággal elegyitett vigasság.* Eine Freude mit Leid vermiſchet.

MITTO.

1. Aliquem mittere, miſſum facere. *Valakit el-ereſzteni, elhagyni.* Einen von ſich weg laſſen, frey machen.

2. Mittere, omittere, finere aliquid. *Valamit el-halgatni, ſemmitſem ſzóllani valamiről.* Etwas ſtill ſchweigend übergehen.

Mitte male loqui. *Ter. Ne beſzélj roſzſzat, ne rágalmazz.* Höre auf vom übel Nachreden.

Mitte lachrymas. *Ter. Ne ſirj, ne könyvezz.* Laſſe ab vom Weinen.

Mittere radicem. *Col. Meggyökerezni, gyökeret verni.* Einwurzeln.

Mittere alicui ſanguinem. *Valakin eret vágni.* Einen zur Ader laſſen.

Aliquem mittere ſub jugum. *Valakit meg-győzni, maga hatalma, birtoka alá vetni, hozni.* Einen überwinden, unter ſein Joch bringen. Urbes in ſervitutem. *Liv. A' várofoknak ſzabadságat el-venni,*

A'

A' városokat ſzolgálat, vagy iga alá vetni. Städte unter ſeine Bothmäßigkeit bringen, ihre Freyheit benehmen.

Vocem pro republica nemo miſit. *Senki nem ſzóllott a' haza mellett.* Niemand war da, der ein Wort dem gemeinen Weſen zum beſten geredet hätte.

Mittere, jacere ridiculum. *Nevetséget inditani, tréfálodni.* Eine Scherz-Rede ſchießen laſſen.

MOLIOR.

1. Moliri terram. *Virg. Földet mivelni.* Die Erde graben, umrühren, bauen.

Moliri naves a terra. *Liv. Elinditani a' partról a' hajókat.* Die Schiffe von der Erde in das Waſſer bringen.

2. Moliri alicui inſidias, periculum, peſtem. *Valaki ellen leſt hányni, leſelkedni, valaki veſztén igyekezni.* Einem aufpaſſen, nachſtellen, Fallſtricke legen, ſeinem Verderben nachtrachten.

Moliri corruptelam judicii. *A' hamis törvény tévéſen igyekezni, azon lenni, hogy,'s a' t.* Seine Richter zu beſtechen trachten.

MOROR.

1. Morari aliquem. *Valakit tartóztatni, váratoztatni.* Einen aufhalten, warten laſſen.

Manum illi moratur. *Cæſ. A' kezét tartóztattya néki.* Er haltet ihm die Hand ein.

Multa illum Lugduni morantur. *Sok dolgok tartóztattyák ötet Lugdunum városába.* Viele Sachen halten ihn in der Stadt Lion auf.

2. Coronam, ſceptrum, purpuram nihil moror. *Plaut. Semmit nem gondolok a' koronával, királyi páltzával, ezekre ſemmit ſem bajtok,* Ich frage nichts nach Kronen, und Sceptern, trage kein Verlangen darnach.

Nihil moratus, nihil cunctatus exiit. *Minden késedelmet félre tévén, ſietve ki-ment.* Ohne Verzug, eilends gieng er hinaus.

MOVEO.

1. Movere, abſolute poſitum, idem eſt, ac movere caſtra, exercitum. *A' badi ſereget meginditani, meg-indúlni a' táborral, masérozni.* Aufbrechen, marſchiren, den Aufbruch machen.

2. Movere aliquem loco, poſſeſſione, magiſtratu. *Valakit helyéből ki-mozditani, jóſzágából, tiſztiből ki-vetni.* Einen von ſeinem Orte, Gute, Würde, Amte verſtoßen.

Movere alicui ſtomachum, fletum, riſum, &c. *Valakit megboſzſzontani, katzagásra, ſirásra inditani.* Einen zornig, weinend, lachend, rc. machen, zum Zorn, rc. bewegen.

Egone iſthæc moveo, & curo? *Hát én inditom ezeket, én nékem van ezekre gondom?* Bin ich derjenige der dieſes alles rühret, und verſorget?

Non moveor his malis. *Nem ſokat gondolok ezen ſzerentsétlen, roſz dolgokkal.* Dieſe Uebel gehen mich nichts an, ſie krümmen mir kein Haar.

3. Res moventes. *Liv. ingó bingó jszvaink.* Fahrende Güter.

MUNIO.

1. Munire locum aliquem præſidiis. *Meg-rakni valamelly* be-

helyet, várost vitézekkel. Einen Ort mit Beſatzung verſehen, verſtärken.

2. Munire ſibi aditum, ſibi viam ſternere ad aliquid. *Utat nyitni, kéſziteni, módot ſzerezni magának valamely dolognak elérésére.* Sich zu einem gewiſſen Ziel, und Ende den Weg bahnen, Mittel zuwege bringen.

MUTO.

1. Mutare aliquid aliqua re. *Valamit el-tserélni.* Ein Ding um das andere tauſchen.

2. Mutare civitatem. *Más városba menni lakni, máſut lenni polgárrá.* Von einer Stadt ſich in eine andere begeben, anderſtwo Bürger werden.

Veſtem mutare in luctu, eſt, ſordidam veſtem ſumere. *Gyáſzba öltözni* Ein Trauer-Kleid anlegen, anziehen.

Annona nihil mutavit. *Liv. A' gabona az elöbbeni árrán marad, nem verték fel az árrát,* Das Getreide bleibet in ſeinem Werthe, hat nichts aufgeſchlagen.

Vultum mutare. *Szinét, képét változtatni.* Das Geſicht, die Farbe verändern.

Muta iſtam mentem. *Hadd-el ezt a' ſzándékodat, értelmedet, változtasd-meg akaratodat.* Laſſe dieſe deine Meinung fahren, nehme dir was anders vor, verändere dein Vorhaben.

N.

NARRO.

NArrare bene, aut male. *Valamit édesdeden, kedveſen, vagy roſzſzúl, unalmaſan, keletlenül bozni elő, beſzélleni.* Etwas annehmlich, oder verdrüßlich erzählen.

Narras? *Ter. Bizonyos-é a, mit mondaſz?* Iſt es dir Ernſt, ſolle es wahr ſeyn? Narro. *Igen-is, úgy vagyon a' dolog a' mint beſzéllem.* Ja, ich ſage es aufrichtig, wie ich es weiß.

Narra mihi. *Mond-ki nékem az dolognak igaz voltát, ne titkold-el.* Sage mir die Wahrheit, vertuſche nichts.

Narrabo tibi. *Bizonyos légy, hogy úgy van, a' mint mondom.* Es iſt mit der Sache nicht anderſt, als ich erzähle, ſey verſichert.

NAVO.

Mihi videor navaſſe operam, quod huc venerim. *Jól tettem, hogy ide jöttem.* Mich dünket, ich habe meine Mühe nicht umſonſt angewendet, daß ich daher gekommen bin.

Opus aliquod efficere, & navare. *Valamit végbe vinni, valamin igyekezni, ſzorgalmatoskodni.* Ein Werk verrichten, arbeiten.

Alicui navare operam, & ſtudium, *vel* ſuam in aliquem benevolentiam. *Valakinek ſzolgálatyában lenni, valakihez jó akaratyát mutatni.* Einem dienen, zu Dienſten ſeyn, ſich ſeinetwegen bearbeiten.

NECTO.

1. Nectere aliud ex alio, *vel:* facere, ut alia ex aliis apta,

nexa-

nexaque ſint. *Egyből máſt hozni-ki*, *valamit egybe foglalni*, *kötni*, *hogy egyik a' máſiktúl függjön*. Etwas zuſammen fügen, heften, binden, daß eines an dem andern hänget, wie in einer Kette.

2. Nectere cauſas. *Sok okokat hozni egy más után elő*. Viele Ausreden nacheinander vorbringen.

Nectere dolum, inſidias alicui. *Liv*. *Valakinek bajt ſzerezni*, *valaki után leſt hánynï*. Einem hinterliſtig nachſtellen.

Nectere ſe, *vel*: necti a creditoribus, *eſt*: habere in vinculis, & voluntariam ſervire ſervitutem, dum æs alienum disſolvatur. *Szánt-ſzándékkal magát a' ſzolgálatra*, *rabságra rá adni*, *az ſzolgálat által eleget tenni az adóſságért*, *innét jön ez a' ſzó*: *Nexi*. Freywillig zu einem Leibeigenen werden, durch Arbeit für ſeine Schulden genug zu thun; daher genannt wurden. *Nexi*.

Nexum dare ſe, nexum dare aliquid. *Annyira való időrt kötelezni magát vagy*, *valamit zálogba adni*, *míglen egéſzen ki-fizetheſſe az adóſságot*. Sich einem andern verpfänden, bis völlige Bezahlung und Genugthuung erfolget.

NITOR.

1. Haſta niti. *Virg*. *A' dárdájához támaſzkodni*. Sich auf ſeinen Spiß lehnen.

Radicibus ſuis nituntur arbores. *A' fák a' gyükerein állanak*, *és tartyák magokat*. Die Bäume ſtehen, und halten ſich auf ihre Wurzeln.

2. Innocentia fretus, nobilitate nixus, amicorum potentia fultus. *Bizván a' maga ártatlanságában*, *Nemeſségében*, *és barátyi hatalmában*, *nagy voltában*. Der auf ſeine Unſchuld bauet, und trauet, der ſich ſteuert auf ſeinen Adel, auf ſeiner Freunde Anſehen, und hohes Vermögen.

Ejus in vita nitebatur ſalus reipublicæ. *Ő rajta állot a' város meg-maradása*. Das Heil des gemeinen Weſens hieng an ſeiner Wohlfahrt, und langen Leben.

3. Niti ad gloriam. *A' dűtsőségre igyekezni*, *vágyódni*. Nach der Ehre trachten.

Tantum, quantum quisque poteſt, nitatur. *Ki-ki annyit tegyen*, *a' mennyit tehet*. Ein jeder thue, ſo viel er mag.

Niti pro aliquo. *Valaki mellet fogni*, *valaki mellet állani*. Mit einem halten, auf ſeiner Seite ſtehen.

Ad hunc honoris gradum per me nixus aſcendi. *Önnön magam nyertem én magamnak ezt a' tiſzteletet*, *erre engem ſenkiſem ſegitett*. Zu dieſer Ehren-Stelle habe ich mich allein durch mich ſelbſt erhoben.

NOMINO.

Nominare aliquid. *Nevezni*. *nevet adni*. Ein Ding nennen, ſein Namen geben. Aliquem nominare, (in magiſtratuum petitionibus.) *Valakit tiſztre válaſztani*. Einen zu einem Amt ernennen, ihm ſeine Stimme geben, ihn erwählen.

NOTO.

1. Notare quidpiam. *Valamit meg-jegyzeni*. Etwas merken

ken, ein Merk-Zeichen darauf machen.

2. Notare vitium quodpiam. *Valamelly gonoſztévéſt meg-feddeni*, *meg-büntetni*. Eine Untugend tadeln, anziehen.

Notare aliquem re quapiam. *Valakit valamelly dologért meg-büntetni*, *meg-dorgálni*. Einen ſtrafen, tadeln in einer Sache.

Cur illum ignominia notaſti? *Miért gyaláſztad-meg őtet*, *miért tselekedted néki ezt a' gyalázatot*. Warum haſt du ihm dieſe Schande, Afront, Schmach, Unehre angethan?

NUMERO.

1. Numerare. *Meg-ſzámlálni*, *meg-olvasni*. Zählen.

Pecuniam numerare. dinumerare. *A' pénzt ſzámba venni*, *meg-olvasni*, *item: meg fizetni*. Geld zählen, bezahlen.

A ſe; aut ab alio numerare. *Az maga ſajáit*, *vagy más pénzével fizetni-ki az adóſságot*. Mit ſeinem eigenen, oder mit eines andern Gelde bezahlen.

Honeſtiſſimus numeratus. *Igen derék*, *és betsületes embernek tartották* Man haltet ihn für einen ehrlichen Mann.

2. Mortem in malis numerat. *A' halált a' roſz dolgok közzé ſzámlálja*, *igen roſznak tartya*. Den Tod rechnet er unter die üblen Dinge.

Nullo loco id numerat *Azt ő ſemmire ſem betsüli*, *ſemmitſem gondol véle*. Dieſes achtet er für nichts, er haltet nichts darauf.

Numerato ſolvere. *Kéſzpénzzel fizetni*. Baar bezahlen.

O.

OBDUCO.

1. Obducere exercitum ad urbem. *Valamelly város a' ſeregekkel környül venni*, *alá ſzállani*. Mit dem Kriegs-Heere eine Stadt überziehen.

2. Obducere poſterum diem priori. *Mind az elébb való*, *mind a' következendő napon egy iránt*, *ſzüntelen dolgozni*. Den vor-und nachgehenden Tag nacheinander arbeiten.

Alicui æmulum, adverſarium obducere. *Valaki ellen vetélkedő társat állitani*, *gerjeſzteni*. Einem einen Widerſager und Nacheiferer entgegen ſetzen.

Tenebras rebus clariſſimis obducere. *A' leg-fényesebb*, *világosabb dolgokat meg-homályoſitani*. Die helleſte, klareſte Dinge verdunkeln, mit Finſterniß umgeben.

Obduxi callum, *vel:* ipſe labor quaſi callum quoddam obduxit dolori meo; *vel:* obduruit animus meus ad dolorem novum, *vel:* malis obdurui, *vel:* conſuetudine diuturna obdurui, *vel:* uſu percallui ad laborem. *Már én rá ſzoktam a' nyomorúságokra; néki keményedett a' ſzivem az újabb újabb bánatra*, *már nem-is tudok busúlni*, *ha mi ér-is*. So viele Mühſeligkeiten habe ich ausgeſtanden, daß ich ſie kaum mehr empfinde, ich bin des Leidens ſo gewohnt, daß ich

das

darüber alle Empfindlichkeit verlohren habe.

Cicatrix obducta eſt. *Bé-varazott*, *már meg-gyógyúlt a' ſeb.* Die Wunde iſt zugeheilet.

OBEO,

1. Obire loca omnia, urbem, regionem. *El-járni minden helyeket, a' váróſt, tartományt.* Alle Orten durchgehen, um eine Stadt, Land, 2c. herum gehen, beſichtigen.

Obire munus. *Tiſztit megtenni, tiſztiben el járni.* Sein Amt verrichten. Rem privatam obire ac publicam. *Mind maga dolgában, mind a' közönségesben el-járni.* Sowohl ſeine eigene Geſchäfte, als der Gemeinde gehörige Sachen verwalten, verrichten. Hæreditatem obire. *Az örökségbe bé-ſzállani.* Erben, eine Erbſchaft einbringen.

Rem aliquam obire. *Valamelly dolgot végbe vinni.* Eine Sache verrichten, vollziehen.

Labores, & pericula obire. *Sok nyomorúságokon, dolgokon, veſzedelmeken eſet által.* Mühe ausſtehen, ſich in Gefahr ſetzen. Diem, tempus, judicium, vadimonium obire. *Meg jelenni a' törvényben.* Sich am beſtimmten Tag, und Zeit vor dem Gerichte etwas zu thun, einfinden.

Obire mortem, *vel:* diem ſuum. *Meg-halni.* Sterben.

OBJICIO.

1. Se objicere telis hoſtium. *Bátran ſzembe menni az ellenséggel.* Dem feindlichen Geſchütze den Kopf bieten, ſich entgegen ſetzen.

2. Alicui objicere, oſtendere, offerre religionem, metum, ſpem. *Liv.* Lætitiam, laborem, &c. *Ter. Valakit lelke iſméretire támaſztani, valakit meg ijeſzteni, valakit reménységre gerjeſzteni, valakinek vigaságot, bajt ſzerezni.* Einen in Sorge, Furcht, Aengſtigkeit bringen; Hoffnung, Freude erwecken, zu ſchaffen geben, 2c.

3. Eloquentiam mihi, ut vitium objicit. *Az ékes ſzóllást nékem vétkül tulajdonítya.* Die Wohlredenheit wirft er mir vor nicht anderſt, als wäre ſie ein Tadel und Mangel.

OBLIGO.

1. Obligare vulnus. *A' ſebet bé-kötni.* Eine Wunde zubinden. Manipulos. *Kévéket kötni.* Garben; oder ſonſt Büſchel aufbinden.

2. Obligare, obſtringere ſuam fidem. *Hitet adni valakinek, a' maga hűségét ajánlani. Valakihez kötelezni.* Sein Wort geben, bey Treue und Glauben verſprechen.

Aliquem ſibi beneficiis obligare, obſtringere, devincire. *Valakit jó téteményével magához kötelezni.* Einen mit Gutthaten ſich verbinden, verpflichten.

OBNUNCIO.

Obnunciare dicebantur augures, quando ſervabant de cœlo, id eſt auguria capiabant. *Gonoſz hirt, jövendölést hozni valamelly dolog elő-menetéről.* Böſes verkündigen wegen böſer Wahrzeige, und Vorbedeutung.

OBSEQUOR.

1. Obſequi alicui omnibus in rebus. *Valakinek minden dolgokban engedelmeskedni.* Einem in allen Dingen willfahren, und alles zu Gefallen thun. Alicujus voluntati obſequi. *Valaki akarattyát tenni.* Einem nachgeben, ſeinem Begehren folgen, weichen. Diſcipulis ſuis obſequi. *A' maga tanitványinak igen ſokakban kedvezni.* Die leichte Fehler ſeiner Schüler überſehen.

Obſequi tempori, tempeſtati. *Magát az időköz, állapothoz alkalmaſztatni, arra forditani a' köpönyeget, a' merre a' ſzél fú.* Sich in die Zeit ſchicken. Obſequi animo ſuo, genio ſuo indulgere. *A' maga kivánságit, indúlatit követni.* Sich wohl ſeyn laſſen, ſeine Luſt buſſen, ſeinen Gelüſten nachhängen, nichts verſagen.

Adverte, verbum hoc, obſequi, ab linguæ latinæ peritis auctoribus, non tribui perſonis, quæ ſubſunt: ſed quæ aliis præſunt: nec enim latine dicitur, Filius obſequitur Patri, Diſcipulus Magiſtro, pro, obtemperat? ſed contra, Filio Parens, Diſcipulo Magiſter obſequitur. *Az attya a' fiának felette igen kedvez. A' Meſter a' tanitványának ſokakban engedi, nem igen tartya őtet fenyétékben.* Der Vater giebt nach dem Kopf und Humeur ſeines Sohnes; der Lehrmeiſter iſt zu gelinde gegen ſeine Lehrjünger, ſiehet ihnen zu viel durch die Finger.

Similiter, obſequium, non uſurpatur pro cultu [aut obſervantia. *Nem azt tejz, hogy engedelmes, vagy ſzó-fogadás.* Wird nicht gebrauchet fur eine Dienſt, oder Ehrerbietigkeit, ſo man ſeinen Obern erweiſet; Sed potius indulgentiam exprimi, facilitatemque, qua utuntur præpoſiti erga ſubditos. *Hanem: kegyelem, 's olly engedelmeſség, a' mellyet az elöljárók mutatnak az alattok valóknak.* Sondern für eine Gelindigkeit, und Güte der Oberen gegen ihre Untergebene.

OBSERVO,

1. Obſervare ſidera. *A' tsillagok járását, forgását ſzemlélni, visgálni.* Des Geſtirns Lauf in Acht nehmen, auf denſelben merken.

2. Obſervare legem. *Megtartani a' törvényt, parantsolatokat, meg-nem ſzegni, által nem hágni.* Das Geſetz halten. Aliquem. *Valakit igen tiſztelni.* Einen in Ehre halten, reſpectiren. Tempus, occaſionem. *A' jó időt 's alkalmatoſságot el-nem mulatni.* Die gute Gelegenheit, und rechte Zeit beobachten.

Obſervo quemadmodum te geras. *Jól éſzre veſzem, jól tudom, hogy viſeled magad.* Ich gebe gut Acht, merke wohl auf dein Verhalten.

OBSTRUO.

Obſtruere luminibus alicujus. *Cæſ.* Ædium ejus proſpectum impedire. *Valakitül a' világot el-venni, meg-gátolni, hogy a' palotájából ki-ne tekénthesſen, nézheſſen.* Einen das Licht' das Ausſehen verbauen.

OBTINEO.

1. Obtinere, (pro tenere, occupare) inſulam, provinciam, &c. *Valamelly tartományt, ſzigetet meg-venni, meg-ſzállani, meg-nyerni, birni.* Eine Inſel, Landſchaft beherrſchen, beſitzen.

Tempeſtas totam noctem obtinuit. *Liv. Egéſz éjtſzaka mendörgés, 's ſzélvéſz vólt.* Der Sturm, und Ungewitter währete die ganze Nacht hindurch.

2. Obtinere Principatum. *Fejedelmi tiſztet viſelni, elől járónak lenni.* Den Vorzug haben. Litem, cauſam obtinere, tenere. *Az ellenkező réſzt a' törvény ſzék előtt meg-nyerni.* Sienen Rechts-Handel gewinnen.

Dignitatem ſuam, famam tenere, obtinere. *A' maga tekéntetét, méltóságát, jó hirét, 's nevét meg-tartani.* Sein Anſehen, und guten Namen erhalten.

Firmitudinem animi obtinete. *Plaut. Álhatatos, és erős ſzívvel lenni.* Beſtändig, unbeweglich, ſtandhaft verharren.

Silentium, morem, ordinem ſuum obtinere. *Tſendes halgatásban lenni, a' maga ſzokását meg-tartani, az maga élete, rend-tartáſa ſzerént élni, tselekedni.* Das Stillſchweigen, ſein Gebrauch halten, ſeinem Gebrauch, ſeinem Stande gemäß leben.

Obtinuit exiſtimari vir bonus. *Meg-nyerte, vagy maga viſelésével végbe vitte, hogy már őtet jó, és jámbor életűnek mondgyák, tartsák.* Er hat den Namen, und Ruhm eines tugendſamen Mannes erhalten.

Obtinuit, ut præferretur aliis. *Liv. Szerit tette, hogy máſoknál nagyobbra betsűltetnék, máſok eleibe helyheztetnék.* Er hat ausgewirket, andern vorgezogen zu werden.

Fama obtinet. *Liv. Hirdettetik, közönséges hir.* Es gehet die beſtändige Sage.

Conſuetudo obtinuit. *Szokásba vett dolog.* Iſt ſchon ein alter Gebrauch, 2c.

OBTUNDO.

1. Ferri aciem obtundere. *Col. Valamelly éles vaſat megtompitani.* Die Schneide eines ſcharf ſchneidenden Eiſens ſtumpf machen.

2. Hoc aciem oculorum, & auditum obtundit. *Plin. Ez a' ſzem fénynek, és a' hallásnak igen ártalmas.* Dieſes iſt den Augen dem Gehör ſchädlich, es machet ſie blöd, benimmt ihre Schärſe.

Nuces obtundere vocem dicuntur. *A' dióról mondatik, hogy az ember ſzavát megſiketiti.* Man ſagt, daß die Nüße eine heiſere Stimme machen.

Cum vocem in dicendo obtudiſſet. *Midőn a' beſzédben, prédikálásban a' torka bé-rekett vólna.* Da er im Reden heiſer wurde.

Mihi aures, mihi caput obtundis. *Sokkal fáraſztod a' fűleimet, és fejemet, nem ſzenvedheteem kiáltáſodat.* Du ſchreyeſt mir die Ohren voll ein, du macheſt mir den Kopf toll.

Si ſomnum poſſem capere, tam longis te epiſtolis non ob-

tunderem. *Ha tsendeſen alhatnám, ha az álom rám jöbetne, olly boſzſzú levél-irásokkal tégedet nem fáráſztanálak, buſitanálak.* Wenn ich ruhiger ſchlafen könnte, ſo würde ich dich mit ſo langen Briefen nicht beläſtigen.

Nihil eſt, quod tam obtundat, elevetque ægritudinem. *Semmi ollyas nints, a' melly úgy annyira enyhitse, és könnyebbitse a'betegséget.* Nichts iſt, welches die Krankheit alſo ſtille, und mindere.

Quædam mentem acuunt, quædam obtundunt. *Egy némelly dolgok az ember elméjét vidámityák, éleſitik, egynémellyek pediglen tompityák.* Etliche Dinge ſchärfen das Gemüth, andere machen es dumm und ungeſchickt.

O C C U P O.

1. Occupare aliquem. *Cæſ. Véletlen ütni valakire.* Einen unverſehens überfallen.

Occupare locum. *Valamelly helyet el-foglalni.* Einen Ort einnehmen.

Occupare urbem. *Meg-venni a' várost oſtrommal, vagy más módon birtokába ejteni.* Eine Stadt einnehmen durch einen gähligen unvermuthlichen Ueberfall, oder ſonſt auf andere Weiſe.

Occupare tyrannidem. *Magát valamelly tartományban, városban erőſzakkal királynak, elől járónak tsinálni, tenni; vagy: a' királyságot erőſzakkal el-foglalni.* Durch Gewalt ſich zu einen König machen.

Occupare miniſterium alicujus. *Más valaki tiſztségét hivatallyát vinni végbe.* Eines andern Amt und Dienſt verrichten.

Occupare ortum ſolis. *Megelőzni a' nap fel-tetſzését, elébb fel-kelni, mintsem a' nap fel-tetſzik.* Dem Sonnen Aufgang vorkommen.

Occupare, quæ opponi nobis poſſunt, iis occurrere. *Elett venni azoknak, vagy azokból magát eleintén ki-menteni, a' mellyeket ſzemeinkre vetbetnek.* Denjenigen, was man uns vorwerfen, und einwenden könnte, vorkommen, und begegnen.

2. Occupare ſe aliqua re, *vel:* in aliqua re, *vel:* ad aliquid. *Valamelly dologban foglalni magát.* Mit einer Sache umgehen, daran arbeiten, damit beſchäftiget ſeyn.

O C C U R R O.

1. Occurrere alicui. *Valaki eleibe futni, menni.* Einem entgegen gehen, begegnen.

2. Occurram exſpectationi veſtræ. *A' ti várásítokat megfogom előzni, vagy a' mit ti én tőlem vártok, abban én meg-előzöm a' ti gondolatotokat.* Dem, was ihr erwartet, werde ich vorkommen, und begegnen.

Satietati aurium, animorumque eſt occurrendum. *Azon kell igyekeznünk, hogy a' halgatóinknak valahogy unalmat ne ſzerezzünk.* Man muß Obacht geben, daß man ſeinen Zuhörern nicht verdrüßlich ſey.

Ejus conſiliis occurri, atque obſtiti. *Az ő tanátsait, igyekez-*

kezetit meg-gátoltam, eleibe állottam. Seinen Anſchågen bin ich begegnet, vorkommen, und habe ihnen Widerſtand geleiſtet.

Venienti occurrite morbo. *Perſ. Vegyétek eleit a' betegségnek.* Kommet der Krankheit vor.

Huic rationi occurri. *Ezen ellenzésnek, oknak eleit vettem már. Ezen okoskodásnak igy állottam eleibe.* Dieſem Vorwurfe, und Urſache bin ich ſchon vorkommen, und begegnet.

Mihi ſic occurrit. *Ő ekképpen vetett elömbe.* Er hat mir auf dieſe Weiſe vorgeworfen, und vorgewendet.

De noſtro itinere permulta mihi occurrunt. *Igen ſok dolgok jutnak nékem eſzembe a' mi útazáſunkról.* Unſere Reiſe betreffend, kommen mir viele Dinge in den Kopf.

Cum de hoc libro cuipiam dicando cogitarem, tu occurrebas dignus eo munere. *Cic. Midőn abban forgatnám elmémet, hogy kinek ajánlyam ezen könyvet, te jutottál eſzembe, úgy-mint leg-méltóbb ezen tiſzteletre.* Da ich dachte, wem ich dieſes Buch ſollte dediciren, iſt mir niemand anderer würdiger als du, vorgefallen, den ich mit dieſer Gabe verehren ſollte.

Occurrebat animis, quantos exercitus profligaſſent. *Livius. Emlékeznek vala, melly nagy hadi ſeregeket vertek meg.* Es kam ihnen in Sinn, wie große feindliche Kriegs-Heere ſie ſchon aus dem Felde geräumet hatten.

ODORO.

1. Odorare, *vel:* olfacere florem. *Virágot ſzaglalni.* Eine Blume riechen.

Veſtigiis odorari. *A' nyomán menni* Dem Geſpure nachgehen.

2. Canes venaticos diceres, ita odorabuntur omnia, & perveſtigabant. *Kopóknak, vadáſzó kutyáknak mondhatnád őket, úgy annyira mindeneket meg-ſzaglalnak, fel-keresnek.* Aus der Weiſe, wie ſie alles riecheten, und verkundſchafteten, hätte man ſie für Spür-Hunde halten ſollen.

Velim, & Fabium odorare, & hunc convivam tuum deguſtes. *Kérlek téged, hogy mind Fabiuſt, mind pedig ezt a' vendégedet jól meg-kémled, jól éſzre vedd, mitsoda ſzivvel akarattal legyenek; mire ſzándékozzanak.* Ich bitte, du wolleſt den Fabium, und dieſen deinen Gaſt wohl ausnehmen, ſein Herz und Sinn ergründen, ihm die Puls greifen wie er beſchaffen, und geneigt ſey.

OFFENDO.

1. Offendere aliquem. *Valakit meg-bántani, valaki ellen vétteni, vagy ſzerentsétlenűl találni.* Einen beleidigen, Verdruß bringen, oder auf dem Weg antreffen.

Offendit latus. *Meg-ſértette az óldalát.* Er hat ſich an der Seite verletzet.

2. Offendere in aliquo. *Valami dologban meg-botlani. Vétkesen tselekedni, vagy, ſzerentsétlenűl járni.* In einem Dinge fehlen.

At credo, ſi Cæſarem laudatis, in me offenditis. *Cæſ. De hibetű, hogy ha a' Cæsárt fogjátok ditsérni, engem gyalázni fogtok.* Aber vielleicht, da ihr den Cäſar lobet, werdet ihr wider mich klagen.

Offendere in arrogantiam. *Fel-fuvalkodni, magát igen el-hinni.* Hochmüthig, ſtolz werden.

Sin quid offenderit, ſibi totum, tibi nihil offenderit. *Ha valamiben meg-fog botlani, hibázni, roſzſzúl járni, magának tulajdonitsa, az ő vétke fog lenni.* Wenn er wird fehlen, oder was verwirken, wird es nicht deine, ſondern ſeine Schuld allein ſeyn.

Si in me aliquid offendiſtis. *Ha bennem valamit ollyaſt tapaſztaltatok, vagy ha én valamelly ellenkező dolgot elleneteк tselekedtem a' mellyet ti éſzre vettetek.* Wenn ihr einen Mangel an mir gemerket habet, oder wenn ich euch etwas zuwider gehandelt, in etwas beleidiget habe.

Naves in redeundo offenderunt. *Cæſ. A' bajók a' viſzſzajövetelben meg-akadtak, vala-melly kőſziklába meg-ütköztek.* Die Schiffe haben in ihrer Zurückkunft angeſtoßen, einen böſen Anſtoß gelitten.

OFFERO.

1. Offerre auxilium alicui. *Valakinek ſegétséget igérni, hozni.* Einem Hilfe, und Succurs antragen.

In omnia ultro ſuam offerens operam. *Liv. Magokat, akár mire kévántatik örömeſt fogják ajánlani.* Gar willig alle ſeine Dienſte ihm anerbieten.

2. Offerre incendium, injuriam. *Ter.* timorem. *Liv.* mortem, occaſionem, religionem, ſpem, &c. *Égéſt gerjeſzteni, valakit meg-bántani, megijeſzteni, meg-ölni, alkalmatoságot adni. Valakit lelki isméretire kénſzeriteni, reménsége: tsinálni.* Eine Brunſt erwecken, Unbild, Schmach anthun, verhindern, Gelegenheit machen, jemanden in Angſt, Hoffnung zu bringen.

3. Offerre ſe, *id eſt:* opponere ſe alicui rei, *Ellene állani valaminek.* Widerſtand leiſten, dawider ſeyn.

4. Offerre ſtuprum: *vel:* vitium virgini. *Ter. Cic.* eſt, non modo ſollicitare ſed conſtuprare. *Meg-ſzeplőſiteni a' ſzüzet.* Zur Unzucht anreizen. in Unehre mißbrauchen.

Lucretia oblatum ſtuprum voluntaria morte luit. *Lucretzia az rajta tett erőſzakért önnön magát ſzánt-ſzándékkal meg-ölte.* Lucretia hat die ihr zugefügte Schande mit freywilliger Entleibung ihrer ſelbſt abgeſtrafet, und gebüßet.

OFFICIO.

1. Officere apricanti. *Valaki előtt állani, hogy a' nap ne ſütheſſen reá, és ne légyen világoſsága, árnyékot tsinálni.* Einem an der Sonne vor dem Lichte ſtehen.

Meis luminibus officis. *Liv. El-veſzed, meg-gátolod tőllem a' világoſságot.* Du ſteheſt mir am Lichte, du verſperreſt mir das Licht.

Harum ædium altitudo noſtris

ſtris offi it. *Ez az ház el-veſzi, meg-gátollya a' magoſsága által a' mi házunktól a' világoságot.* Dieſes H·us ſperret, nimmt uns durch ſeine Höhe das Licht.

Herbæ, quæ frugibus officiunt. *Olly füvek, a' mellyek a' földi veteményeknek, gabonáknak, ártalmaſok.* Kräuter, ſo den Früchten ſchädlich ſind.

Claritati oculorum lactucæ officiunt. *Plin. Saláta árt az ember ſzemének.* Der Lattich ſchadet den Augen.

2. Hæc officiunt libertati. *Liv. Ezen dolgok a' ſzabadság ellen valók.* Dieſes iſt der Freyheit nachtheilig.

Iſocrati non officit, quod mollitia frontis, ne in publico diceret, impediebatur. *Plin. Jun. Iſokrátesnek éppen nem vált kiſſebségére, hogy a' ſzemérmeteſség miatt nem akart a' nép elött beſzédet tenni.* Die Schamhaftigkeit, die den Iſokrates vor dem Volke zu reden abhielt, hat ihm an ſeiner Ehre nichts abgebrochen.

Cur mihi te offers? cur meis commodis officis ſimulato officio, atque obſtas? *Miért ajánlod olly álnokúl magad't énnékem, miért akadályoztatod az én haſznomat a' te tsalárd ajánláſod által,* Warum erbieteſt du mir deine Dienſte? warum, unter dem falſchen Vorwande mir zu dienen, biſt du mir überläſtig, und durch verſtellte Höflichkeit meinem Nutzen verhinderlich?

Mentis tuæ quaſi luminibus officit altitudo fortunæ meæ. *Te irigyled az én jó ſzerentsémet. Ez az én ſzerentsés állapotom igen nagy ſzálka a' te ſzemedben.* Meinem glücklichen Wohlſtande biſt du mißgünſtig; der Glanz meines hohen Glücks blendet dich, und thut dir in Augen wehe.

OFFUNDO.

1. Offundere tenebras; caliginem, quaſi noctem quandam rebus. *Valamit meg-homályoſitani, vagy el-felejteni a' dolgokat.* Etwas finſter, und dunkel machen.

Offunditur, & obſcuratur luce Solis lucernæ lumen. *A' napnak fénye el-boríttya a' gyertya világot.* Der helle Sonnen Schein verdunkelt das Licht der Fakeln, und Lampen.

2. Errorem alicui offundere. *Valakit valamire rá venni, meg-tsalni.* Jemanden in einen Irrthum einführen.

OMITTO.

1. Omitte, amitte, dimitte, mitte me. *Ter. Hagy békét nékem.* Laſſe mich gehen, laſſe mich mit Frieden.

2. Omitte iracundiam, ſollicitudinem, triſtitiam. *Ter.* Timorem. *Ne haragudjál, hadd abba ezt a' gondot, ne ſzomorkodgyál, ne félj.* Zürne nicht, laſſe dieſe Sorge, Traurigkeit, Furcht, rc. fahren.

Id omitto, *Ter. Annak békét hagyok, nem ſzólok felőle.* Ich laſſe es gehen, ſage kein Wort davon.

Omitte mirari. *Hor. Ne tsodálkozzál rajta.* Nehme dich nicht Wunder, verwundere dich nicht darob.

Omitte de te dicere. *Ter. Ne ſzóly*

ſzély, *ne beſzély önnön magadról*. Laſſe ab von dir ſelbſt zu reden.

OPEROR.

Operari ſacris, (in rebus divinis t ntumodo occupatur verbum hoc) operari divinis, idem eſt atque; facere divina, rem divinam. *Áldozni*, *Iſteni ſzolgálatot tartani*. GOtt ein Opfer thun, GOttes Dienſt halten.

OPPRIMO.

1. Opprimere flammam, incendium. *A' tüzet*, *égéſt mególtani*. Das Feuer, die Brunſt löſchen, erſticken. Hoſtem conficere, atque opprimere. *Az ellenséget meg győzni*, *verni*, *el-nyomni*. Den Feind auf das Haupt ſchlagen, unterdrucken, vertilgen.

2. Opprimere aliquem incautum, nec opinantem. *Valakire véletlenűl rá ütni*, *el-nyomni*. Einen unverſehens überfallen. Illum contumeliis operire, & opprimere. *Ötet gyalázatba keverni*, *betstelenséggel illetni*. Einen mit Schänden, Läſter-Worte, und Beſchimpfungen angreifen. Calumniis opprimere veritatem. *Az igazságot hazugságokkal hamiſitani*, *el-nyomni*. Die Wahrheit mit Läſter-Worten unterdrucken.

Nox, morbus eum oppreſſit. *Az éjtſzaka*, *betegség rá jött*, *rá jött*. Die Nacht, die Krankheit hat ihn überfallen.

Opprimi dolore. *Nagy fájdalmat ſzenvedni*. Vor Schmerzen verſchmachten. Ære alieno. *Nagy adóſágokban lenni*. Mit Schulden überladen ſeyn. Invidia. *Mindeneknél gyűlölségben lenni*. Von jederman verhaßt ſeyn.

OSTENDO.

1. Opportune te mihi oſtendis. *Ter*. *Éppen jókor jelenſz meg nékem*. Eben recht komſt du mir, treffe ich dich an.

Te virum oſtende. *Ter*. *Embernek mutaſd magadat*. Zeige, was du fur ein Mann biſt, daß du Herz habeſt.

Audes hic oſtendere, & offerre os tuum; *Hogy merſz itt meg-jelenni*, *és a' ſzádat feltártani*. Darfſt du dich wohl da ſehen laſſen? Erkühneſt du dich das Maul auf zu thun?

Oſtendere ſpem. *Ter*. Metum, bellum. *Liv*. *Tettetni*, *reménséget mutatni*, *megrettenteni*, *hadakozáſſal fenyegetődni*. Hoffnung machen, Schrecken einjagen, mit Krieg bedrohen.

P.

PARENTO.

Alicui parentare. *Valamelly meg-holtt emberért áldozni*, *tort tsinálni*, *a' temetéſi végbez vinni*. Einem Verſtorbenen die Leich-Begängniß halten.

Ei parentatum eſt. *Ő néki tor ſzereztetett*, *a' temetéſe végbez vitetett*. Man hat ihm ſeine Leich-Begängniß gehalten.

PATEO.

1. Tibi mea domus ſemper pa-

patet, tibi patet in illam aditus. *Nints bé-zárva előtted az én ajtóm.* Dir ſtehet jederzeit meine Haus-Thür weit offen; du haſt einen freyen Zugang in mein Haus, es wird dir nicht verſchloſſen ſeyn.

Planities tres leucas in longitudinem patens. *Olly mező, a' me y három mélly földre terjeſzti ki magát boſzſzaságban.* Ein ebenes Feld, ſo ſich drey Meilen in die Länge erſtrecket.

Longe, lateque patens locus. *Tágas, és meſzſze ki-terjedett helly.* Ein weit und breites Ort; ſo ſich in die Weite und Länge erſtrecket.

2. Patent illa, in promptuque ſunt omnibus. *Mindenek tudják azon dolgokat.* Dieſe Dinge ſind Welt-kündig, jedermann bekannt, es wiſſen dieſes die Kinder auf der Gaſſe.

Patent præſtigiæ. *Plaut. Ki-tetſzenek a' babonaságok.* Seine Betrügereyen, und Zauber-Künſte ſind entdecket, an das Licht gekommen.

Patet illos deceptos eſſe. *Az igaz, és bizonyos dolog, hogy ők meg-tsalatkoztak,* Es iſt hell und klar, daß ſie ſich betrogen haben.

3. Avaritia latiſſime patet. *A' fösvénység olly egy vétek, a' melly igen ſok embernek közönséges, igen ſokakon uralkodik.* Der Geiz iſt ein Laſter, ſo gar vielen Menſchen gemein iſt.

Longis morbis ſenectus patet. *A' véneket a' boſzſzas betegségek ſzokták találni, gyötreni.* Das hohe Alter iſt langen Krankheiten unterworfen.

PECCO.

Peccare in aliquem, in ſe ipſum. *Valaki ellen véteni, önnön magának kárt ſzerezni.* Einen beleidigen, ſich ſelbſt Unrecht thun.

Nihil in eo peccas. *Abban ſemmi vétked nints, abban nem hibázól.* In dieſem fehleſt du nicht. Multum peccas. *Igen nagyon meg-tsalatkozol, igen ſokakban hibázól.* Du fehleſt in vielen Stücken.

Quidquid peccatur. *Minden hibázás, vétek, a' mellyet az emberek el-követnek.* Alle Fehler, die man begehet:

PENDEO.

1. Pendere de, ex, ab, in aliquo loco. *Valamelly hellyen függni.* Von einem Orte herunter hängen.

Pendere de rupe, ſummo in fluctu. *Virg. Valamelly kőſziklán függni, magát tartóztatni a' nagy tengeri habok közt.* Oben auf einem hohen Felſen, oder Meer-Wellen ſtehen. Scopuli pendentes. *Virg. A' tengerből ki álló, függő kőſzikláh.* In die Luſt hoch erhobene Klippen.

Pendent opera interrupta. *Virg. Az el-kezdett épületek, úgy hevernek el-nem végezve. Nem űzik az már el-kezdett épületet.* Das angefangene Gebäude ſtecket unvollkommen da, und eingeſtellet.

2. Pendere in aliquo, ab aliquo, ex arbitrio alicujus. *Liv. Más ember tanátsán járni, más akaratyától függni.* Von einem abhängen, dependiren, einem zugethan ſeyn.

De te pendentis, te reſpicientis amici, *Hor.* *Egy ollyan barátod, a' ki egyedül te tőled függ, téged ſzemlél mindenekben, és benned bízik.* Von einem Freunde, der allein auf dich trauet, und bauet, und dich als ſeine eigene Zuflucht anſieht.

Salus noſtra levi momento, *vel:* ſpe exigua, extremaque pendet. *Az mi életünk megtartáſunk tsak egy pertzentétſen függ, igen roſzſzúl, veſzedelmeſen van dolgunk, kevés reménységünk van a' békével való meg-maradáſra.* Unſer Heil hängt an einem ſchlechten Dinge.

3. De illa re animi, *vel:* animo pendeo, *vel:* animus pendet, mihi animus pendet. *Ter, vel:* animi exſpectatione pendeo. *Tsak tsüggedez az elmém, ebben a' dologban nagyon kételkedem, nem tudom mi aránt kell a' dologgal bánni, melly tanátsot követni.* Ich ſtehe in großem Zweifel, ich kann mich in dieſer Sache nicht entſchließen.

Pendere promiſſis. *Ígéretektől várni.* Auf gegebenes Verſprechen ſich verlaſſen, und darauf gewärtig ſeyn.

PENDO.

1. Pendere, expendere quidpiam, velut ad trutinam examinare. *Valamit jól meg-fontolni, visgálni, meg-bányni, vetni.* Etwas erwegen, ausforſchen.

2. Pecuniam, nummos pendere, appendere, dependere, *hoc eſt:* appendendo numerare, & ſolvere cui debeas. *Megfizetni, a' pénzt le-olvasni.* Seine Schuld bezahlen, weil man vor Zeiten das Geld, und Münze wägte.

Pendere pœnas, ſupplicia, *Meg-lakolni, meg-büntetődni.* Mit der verdienten Strafe bezahlen.

PENETRO.

In, *vel:* ad aliquem locum penetrare. *Valamelly bellyre béhatni, magát bé-furni.* In ein Ort ſich hinein machen, hinein dringen, einſchleichen.

Penetrare montem. *Plin.* *Valamelly hegyen által menni.* Ueber ein Gebürg durchkommen.

Penetrare ſub terras. *A' föld alá bé-hatni, magát bé-ásni.* Unter die Erde kriechen.

Quo te hic homo penetravit. *Plaut.* *Hová furta bé-magát ez az ember?* Wo hat ſich der Menſch verkrochen, verborgen.

Nunquam illuc penetravi. *Plaut.* *Arra a' bellyre ſoha a' lábomat ſe mozdítottam, ſoha ſem voltam ott.* Dorthin habe ich keinen Tritt jemals gethan.

PERAGRO.

1. Peragrare, luſtrare, percurrere varia loca. *Különbféle helyeket meg-járni, tartományokat visgálni.* Unterſchiedliche Oerter durchreiſen, durchwandern.

2. Fama hæc provincias peragravit. *Ez az hír bé-töltötte a' tartományokat, mindenüvé el-hatott.* Dieſes Geſchrey hat ſich in mehrere Landſchaften ausgebreitet.

To-

Totum orbem victoriis peragravit. *Az egéſz világon körnjül vitte a' maga győzedelmes fegyverit, minden világ réſzén el-hireſedtek az ő győzedelmi.* Mit ſeinen ſieghaften Waffen hat er die Welt durchgewandert, alle Oerter der Welt hat er mit ſeinen Siegen berühmt gemacht.

PERCELLO.

1. Percellere, affligere, labefacta e aliquem. *Valakit meg-ijeſzteni, le-vetni.* Einen überwinden, niederwerfen.

Hæc te vox non perculit, non perturbavit; *Ezen a' ſzón nem rémültél-é meg? nem álmélkodtál-é meg?* Hat dich dieſe Rede, Stimme, ꝛc. nicht erſchrecket? Iſt ſie dir nicht wunderlich, entſetzlich vorkommen?

Timore perculſum recreare, excitare, erigere. *Az el-ijett embert fel-bátoritani.* Einen, ſo vor Schrecken zittert, aufmuntern, Herz machen.

PERCREBESCO.

Percrebeſcere, *vel:* percrebreſcere, dicitur rumor, & fama, quæ ubique ſpargitur, & diſſeminatur. *Midőn valamelly dologrúl ki-megyen az emberek közt a' ſzó, midőn valami el-hireſedik.* Da ein Ding überall bekannt, öffentlich ausgebreitet wird.

Percrebuit, *vel:* percrebruit omnium ſermone, *vel:* Fama per omnia loca percrebuit; *vel:* Res percrebuit in ore, atque ſermone omnium cœpit eſſe; *vel:* Opinio apud omnes nationes percrebuit. *Ez a' közönséges hire. Mindenek így ſzóllanak, beſzélnek errűl, annak a' vélekedésnek mindén nemzetségek közt ki-ment a' hire.* Es iſt die gemeine Sage, jedermann redet davon, iſt überall erſchollen.

PERCUTIO.

1. Aliquem gladio aut ſecuri percutere. *Valakinek fejét venni.* Einen enthaupten, um den Kopf kurzer machen.

Fulmine percuſſus, *vel:* de cœlo percuſſus, ictus, tactus. *A' menkő ütötte.* Vom Donner erſchlagen.

2. Percutere fœdus cum altero. *Frigyet ütni, tsinálni, vetni valakivel.* Mit einem eine Bündniß treffen.

Hujus rei cogitatio percuſſit ejus animum. *Ezen dolog néki ſzívébe ſzállott, igen fel háborodott rajta.* Das Andenken dieſer Sache allein, hat ihm den Kopf verrückt, das Gemüth verwirret, erſchrecket, er hat ſich darüber entſetzet.

PERDUCO.

1. Perducere foſſam. *Árkot ásni.* Einen Graben ausführen.

Perducere murum in certam altitudinem. *Bizonyos magoságra építeni a' kőfalat.* Ein Gebäude bis auf gewiſſe Höhe auffuhren.

2. Perducere aliquem in noſtram ſententiam, ad noſtras conditiones. *Valakit magunk értelmünkre hozni, a' más akaratyát a' miénkkel meg-egyezteni.* Einen bereden mit uns zu halten, unſerer Meinung einzuwilligen, von uns geſetzte Bedinge einzugehen.

Op-

Oppugnatio ad noctem perducta eſt. *Egéſz éjtſzakáig vitták a' vároſt.* Das Sturmlaufen hat bis in die Nacht gewähret.

Eo rem perduxit, ut &c. *Annyira ment a' dologgal, hogy 's a' t.* Er hat die Sache dahin gebracht, daß, ꝛc.

PERFLUO.

1. Charta hæc pefluit, *vel:* atramentum tranſmittit. *Által iſzſza a' téntát ez a' papiros.* Dieſes Papier fließet.

2. Plenus rimarum ſum, hac atque illuc perfluo. *Plaut. Mindent ki-fetsegek, nem áll-meg bennem a' titok.* Ich kann das Maul nicht halten, zu keiner geheimen Sache nicht ſtill ſchweigen.

PERFUNDO.

1. Perfundere aliquem aqua ferventi *Valakit meleg vízzel le-önteni, meg-forázni.* Einen mit ſiedendem Waſſer ubergießen.

2. Hæc res animum meum ſuauitate, lætitia, voluptate, horrore, religione perfudit. *Ezen dolog engemet örömmel, vigaſsággal bé-töltött, megijjettem, egéſzen meg-borzadtam. Ez a' dolog engemet lelki iſméretemben megdobbantott.* Dieſe Sache hat mich mit Freude und Luſt erfüllet, ſie hat mir einen Schrecken eingejaget, mich zur Andacht bewogen.

PERFUNGOR.

1. Perfungi munere, magiſtratu, honoribus, dignitate. *Valamelly tiſztet viſelni, nagy méltóságban, tiſzteletben lenni; vagy tiſztségét el-végezni.* Ein Amt, Ehren-Stelle verweſen.

Perfunctus honoribus. *A' ki ſok fő tiſztségeket viſeltt.* Der ſolche Aemter vertreten hat.

2. Perfungi malis, periculis. *Sok veſzedelmekből ki-menekedni.* Uebel und Gefahr ausſtehen. Perfunctus malis. *Sok veſzedelmeken eſett, ment, már által.* Der ihrer los geworden, davon kommen iſt.

Fato perfunctus eſt. *Meg-holtt, ki-múltt a' világból.* Er iſt geſtorben.

PERGO.

1. Pergere ad aliquem locum. *Valahová menni.* In ein Ort ſich begeben.

Pergam ire domum. *Én haza ſietek.* Ich werde eilends nach Hauſe gehen.

Perge viam, perge quo cœpiſti. *Menny elő, a' mint el-kezdetted.* Gehe deinen Weg fort. Si ire perexiſſet. *Ha tovább ment vólna.* Wenn er weiter wäre fortgegangen.

2. Perge ad cætera, *vel:* perge ad reliqua. *Mond-el a' több-bit-is.* Fahre fort das übrige zu ſagen.

Pergite animo forti milites. *Nagy, bátor, vitéz ſzivvel mennyetek én vitézim.* Friſch auf Soldaten, fahret fort euere Heldenmuth zu zeugen.

Pergit inde quærere. *Tovább azt kérdi.* Er fraget weiter.

PERHORRESCO.

Perhorreſcere. *Igen rettegni.* Vor Schrecken zittern. Aliquid per-

perhorreſcere. *Vatamitől irtozni.* Ob einer Sache erſchrecken, ſich entſetzen erſtaunen.

PERICLITOR.

1. Periclitari vires alicujus. *Valaki erejét meg-próbálni.* Einen Verſuch thun, wie ſtark einer ſey, wie weit ſeine Kräfte ſich erſtrecken.

Periclitatus eſt tuam innocentiam, *vel:* periculum fecit tuæ inocentiæ. *Próbát tett a' te ártatlanságodon, megvisgálta, meg-próbálta, melly ártatlan vagy.* Deiner Unſchuld hat er eine Probe gemacht.

2. Non eſt periclitanda ſalus reipublicæ. *A' hazát nem kell veſzedelembe ejteni.* Das gemeine Weſen muß man nicht in Gefahr ſetzen.

PERIMO.

1. Perimere aliquem. *Valakit meg-ölni.* Einen umbringen, aufreiben.

2. Aliquid (etiam in animum) perimere, tollere, ſupprimere. *Valamit el-nyomni, el-veſzteni, el-bontani.* Ein Ding verderben, zerbrechen, verwerfen.

Ludi non intermiſſi, ſed perempti atque ſublati ſunt. *A' játékok nem tsak moſt egy időre félbe hagyattak hanem egéſzen meg-tiltattak:* Die Schau-Spiele ſind nicht nur unterlaſſen worden, ſondern gänzlich aufgehoben, und abgeſtellet.

Si mihi caſus aliquis reditum peremiſſet. *Ha valami ſzerentsetlenség az én viſzſza jövetelemet meg-gátolta vólna.* Wenn mir einiger Zufall alle Mittel zur Rückkehr hätte abgeſchnitten.

PERMITTO.

1. Poteſtatem alicui permittere. *Valakinek ſzabadságot adni. Valakinek meg-engedni, hogy a' mit kíván; azt tselekedje.* Einem Gewalt geben, thun laſſen, was er will. Equo fræna permittere. *A' kantárt meg-ereſzteni.* Dem Pferde den Zaum laſſen.

2. Permittere ſe fidei; *vel:* in fidem alterius. *Cæſ. Valaki gondviſelése alá adni magát.* Sich unter eines andern Gewalt ergeben, ſich auf eines anderen Wort, und Verſprechen verlaſſen.

Seſe hoſtibus permittere. *Megadni magát.* Dem Feinde ſich in die Hände geben.

Omnia judicio alterius permittere. *Ter. Mindeneket a' más értelmére, akarattyára hagyni, bizni.* Einem alles nach ſeinem Urtheile und Ermeſſen überlaſſen.

Sententiis judicum vitam alicujus permittere. *Valaki életet, vagy halálát a' törvény tévőkre hagyni, bizni.* Eines Leben, und Tod der Obrigkeit Urtheile untergeben.

PERMULCEO.

Permulcere aliquem. *Valakinek hizelkedni, valakit ſimogatni, engeſztelni.* Einem liebkoſen, gute glatte Worte geben, ſchmeicheln. Permulcere iras. *A' haragot engeſztelni, enyhiteni.* Den Zornigen beſänftigen. Permul-

mulcere aures. *A' füleit gyönyörködtetni.* Die Ohren kützeln, beluſtigen. Senſum permulcere voluptate. *A' ſzivet gyönyörködtetni.* Die Sinne ergötzen, erfriſchen, beluſtigen.

PERNOCTO.

Pernoctare, eſt: noctem alicubi traducere. *Valahol hálni.* In einem Orte über die Nacht ſeyn.

PERPETRO.

1. Perpetrare quidpiam, ut prælium, conjugium, &c. *Liv. Plaut. Valamit véghez vinni, úgy mint az ütközetet, vendégséget el-végezni, s' a' t.* Etwas vollziehen, eine Schlacht zu Ende bringen, eine Heurath beſchlieſſen.

2. Sacrificio perpetrato (in ſacris enim uſitatum verbum eſt.) *Liv. Rendeſen véghez menvén az Iſteni ſzolgálat.* Da das Opfer vollzogen wurde: da der GOttes-Dienſt aus war.

PERPETUO, *are.*

Perpetuare verba. *Egy lélekzet vétellel ſok szót ki-mondani, beſzédét meg-nem ſzakaſztani.* Seinen Discurs ununterbrechlich fortſetzen.

Perpetuare beneficia. *Szünetlen jót tenni* Ohne Unterlaß Gutes thun, eine Gutthat über die andere erweiſen.

Perpetua oratio, ſermonis perpetuitas. *Szüntelen tartó beſzéd.* Eine ſtäte ununterbrochene Rede, in der man nicht abſetzet.

Montes perpetui, *vel:* continenti jugo perpetui. *Meſzire ki terjedtt, egybe foglaltatott hegyek.* Ein langes ſtätes Gebürge, da ein Berg an dem anderen ſtoßet.

PERSEQUOR.

1. Diverticula, flexiones, & ſollicitudines perſequi. *Mindenkor tsak ki-térgetni magát, paláſtolni, magányoſan való helyet keresni.* Allerley Abwege: Ausflucht, einſames Ort ſuchen.

2. Aliquem judicio perſequi, *vel:* jus ſuum lite, judicio perſequi. repetere. *Valamit valakin törvénnyel keresni.* Wider einen ſeine Rechts-Händel führen. Perſequi injurias. *Maga boſzſzúját űzni.* Wegen zugefügten Unrecht, Unbild, eine Billigkeit fordern.

Literis, verſibus aliquid perſequi. *Verſekkel, vagy verſek nélkül valamit le-irni.* Von einer Sache ſchriftlich handeln, dieſelbe in Verſen, und Reimen verfaſſen.

Alterius mandata perſequi. *Valaki parantsolatit véghez vinni.* Eines andern Befehle vollziehen.

PERSTRINGO PRÆSTRINGO.

1. Perſtringere terram aratro; *Szántani a' földet.* Das Feld bauen.

2. Rem aliquam celeriter, breviter perſtringere. & attingere. *Valamelly dologrúl igen röviden ſzóllani. valamit gyengén illetni.* Ein Ding kürzlich, mit wenigen Worten nur obenhin berühren, beſchreiben, abhandeln.

Per-

Perſtringere aliquem. *Valakit ſzóval jól meg-feddeni, pirongatni.* Einem mit Stich-Reden ankommen, ſtrafen, tadeln, ausmachen, ausfilzen.

Præſtringere oculorum aciem, aciem mentis. *Szemeit pillogatni a' fényeſséggel, az elméjének éleségét mint egy fel-gerjeſzteni.* Die Augen verblenden, im Gemüthe Verwunderung, Entſetzung erwecken.

P E R T I N E O.

1. Pertinere, eſt, diffundi in longitudinem aut latitudinem. *Meſzſze, hoſzſzan, vagy ſzéleſen ki-terjedni, ki nyúlni,* In die Länge, und Weite ſich erſtrecken, ausbreiten.

Planities ad illos montes pertinens. *Az a' mező egész azokig a' hegyekig ki-terjeſzti magát, addig ér.* Das ebene Feld, ſo bis zu jenen Bergen langet, ſich ausſtrecket.

Venæ toto corpore, *vel:* in omnes partes corporis, ad jecur, & ad cerebrum pertinentes. *Az embereknek minden tagjaira, még a' májra, és agyvelőre ſzolgáló erek.* Die Adern, ſo durch den ganzen Leib ſich ausbreiten, und von der Leber bis zu dem Hirne reichen.

2. Ad quos pertineat hujus maleficii ſuſpicio, ignoratur. *Kit illeſſen ezen gonoſz tévés, ki tselekette légyen, még nem bizonyos.* Es iſt unbewußt, auf wen man wegen dieſer verübten Uebelthat argwöhnen könne.

Pertinet hæc quærela ad capitis tui periculum. *Ez a' panaſz a' te fejed veſztét illeti, e' miatt a' panaſz tevés miatt a' fejed veſzedelembe forog.* Dieſe Klage bringet dich in Gefahr den Kopf zu laſſen.

Pertinet oratio mea ad plures. *Többeket illet az én beſzédem, többeket értek én ezen beſzédem által.* Meine Rede trifft ihrer mehr an, gehet auf mehrere Leute.

Id valde pertinet ad rempublicam, ut ſciatis, &c. *Az igen haſznos a' köz-jóra, hogy tudjátok, 's a' t.* Es liegt dem gemeinen Weſen daran, daß ihr wiſſet, ꝛc.

P E R V A D O.

1. Ne quid in aures, quod noceat, poſſit pervadere. *Hogy ſemmi ollyas az ember fülébe ne meheſſen, ne mászhaſſon, a' mi árthat.* Damit in die Ohren nichts hinein kriechen, welches ſchädlich ſeyn möchte.

2. Rumor, fama, clamor urbem, per urbem, in urbem pervaſit, penetravit. *El-töltötte a' hír a' váróſt.* Das Geſchrey, die Sage iſt in der Stadt ausgekommen.

P E R V E R T O.

1. Pervertere aliquem. *Valakit mindenéből ki-puſztitani.* Einen umwerfen.

Pervertere, evertere rem quampiam. *Valamit fel-forditani, fel-zavarni, egybe keverni.* Ein Ding umwerfen, umſtoßen, ſchleifen, niederreißen.

2. Pervertere omnia jura divina, & humana. *Se az Iſten,*

ſe

ſe a' világ törvénnyével ſemmitsem gondolni, azt által hágni. Göttlich = und weltliches Recht umſtoßen.

PETO.

1. Pete ab illo veniam mihi, (*id eſt:* pro me.) *Virg. Kérjed ötet, hogy nékem engedjen-meg.* Bitte, er wolle mir es verzeihen, oder mir erlauben., ꝛc.

Unde tibi petes cibum; *Ter. Honnan fogſz élni, hol ſo ſz enni.* Wo wirſt du eſſen, zu leben finden?

2. Ab his rebus medicinam doloris peto. *Ezekkel enyhitem fájdalmomat, keſerűségemet.* In dieſen Dingen ſuche, und finde ich eine Linderung meines Leides.

3. Petere aliquem lapidibus *Virg. Valakire kövel hajgálni.* Auf einen mit Steinen werfen.

Cur me petis? *Miért rohanſz te reám, miért kezdel engem üldözni.* Warum greifeſt du mich an? was haſt du mich zu ſchlagen?

Petere jugulum. *Valakinek fejét akarni venni, halálosan meg-sebeſiteni.* Den Kragen wollen umreiben, tödtlich verwunden.

Fraude, *vel:* inſidiis illum petebat. *Liv. Valaki után leſt hányni, intselkedni, hogy meg-tsalhaſſa, lábáról le-kötheſſe.* Er wollte ihn mit liſtigen Ueberfall aufreiben.

4. Petere locum aliquem. *Valamelly hellyre menni.* Auf einen Ort ſich begeben.

Fugam petere. *Liv. El-ſzaladni el-illantani.* Die Flucht nehmen. Fuga ſalutem petere. *Cæſ. Magát a' ſzaladás által tartani meg.* Mit der Flucht ſich ſalviren, aus der Gefahr machen.

PLACEO.

Nunquam mihi minus, quam heſterno die. placui. *Soha magamnak ſegy annyira nem gyülöltem, vagy magamnak olly keveſsé nem tetſzettem, mint tegnapi napon.* Niemals habe ich mit ſelbſt mindere Genugen gethan als geſtern.

Placuit, *vel:* placitum eſt mihi, ut ſcriberem. *Tetſzett énnékem téged levelemmel meg-látogatni.* Ich habe für gut erachtet zu ſchreiben.

Senatui placuit, ut Cæſar proficiſceretur, *vel* Cæſarem proficiſci. *Úgy rendelte a' tanáts, hogy Cæſar menne-el.* Der Rath hat verordnet, daß Cäſar ſich ſollte auf die Reiſe begeben.

POLLEO.

Pollere opibus. *Nagy gazdagsággal birni.* Steinreich ſeyn, großes Vermögen haben.

Multum illi terra, plurimum mari pollent. *Liv. Igen hatalmaſok ök a' földön; igen ſokat birnak, de leg-inkább a' tengeren.* Sie ſind mächtig zu Land, aber noch mehr zu Waſſer.

Tanto magis ferito, quanto magis potes, pollesque. *Liv. Minden erödböl üſſed, mennél inkább üſſed.* Schlage darein ſo viele du Kräfte haſt.

2. Pollere moderatione, & conſtantia. *Igen mértékletes, és*

és álbatatos ember. Er iſt ſehr löblich wegen ſeiner Beſcheidenheit, Eingezogenheit, Standhaftigkeit.

Aurum pollet in remediis. *Plin. Igen ſokakra haſznál az orvoságokban az arany.* Das Gold wirket gar viel in den Arzneyen.

Pollet ejus auctoritas. *Salluſt. Neki igen nagy hatalma van.* Sein Anſehen vermag ſehr viel.

P O N O.

1. Ponere in promptu quidpiam. *Szem-eleibe hozni.* Etwas augenſcheinlich darthun. Ponere vitem. *Colum. Szöllö veſzöt ülteni. plántálni.* Einen Rebenſtock ſetzen, pflanzen. Ponere fundamenta. *Fundamentomat vetni,* Grund legen. Arma ponere. *Liv. Letenni a' fegyvert.* Die Waffen ablegen. Ponere alicui venenum, inſidias. *Valakit megakarni étetni, valaki ellen lesbe állani, és úgy a' veſztén intselkedni.* Einen wollen mit Gift vergeben, Gift zurichten; auf einen hinterliſtig lauſchen. Ponit ova gallina. *Colum. A' tyúk tojik, vagy téſzen tojoinányokat.* Die Henne leget Eier.

2. Ponere tyrocinium. *Liv. Valamelly meſter embernél inaskodni. Inas eſztendöt tölteni, Meſter remeket tsinálni.* Seine Lehr-Jahre thun, den Anfang in einer Kunſt ſetzen. Ponere quæſtionem. *Kérdéſt tenni fel.* Eine Frage aufſetzen, und Anleitung geben zu einem weitern Diskurs.

Ponere officium, operam apud aliquem. *Valakivel jót tenni, valakinek jó akarattyát mutatni.* Einem Dienſt, oder Gutthat leiſten. (Bene, præclare. *Haſznoſſan, és ollyannak, a' ki meg-érdemli.* Wenn er es alſo verdienet, und ihm nutzet. Male. *Ollyannal tenni jót, a' ki meg-nem érdemli, roſzſzúl él a' mi téteményünkel.* Wenn er es nicht werth iſt, oder wenn er es mißbrauchet, und nicht anwendet.)

Ponere aliquid in laude, aut in vitio. *Valamit ditsérni, vagy gyalázni, ditséretes, vagy gyalázatos dolognak tartani.* Ein Ding für lobwürdig, oder für ſträflich halten. In beneficii loco. *Valamit úgy venni máſtól, mint valami jó téteményt.* Etwas für Gutthat und Gnade ausrechnen. In crimine. *Valamit véteknek, gonoſz tselekedetnek állitani.* Für ein Laſter, und Uebelthat halten. In minimis. *Semminek tartani.* Nichts darauf halten. In malis. *A' roſz, és, ellenkező dolog közzé ſzámlálni.* Unter die böſe Dinge zählen. In lucro. Für nützlich, und für ſeinen Gewinn halten.

3. Ponere tempus, ſtudium, curam in aliqua re. *Valami dologra adni egéſzen magát.* Zeit, Sorge, und Fleiß auf ein Ding anwenden.

4. Ponere odium, curam, metum, &c. *Le-tenni, el-hagyni a' gyülölséget, félre tenni a' gondot, ſzívet venni, fel-bátorodni.* Haß, Sorge, Furcht, Angſt ablegen.

Cum venti poſuere. *Virgil. Midön meg-ſzűntek, le-tsende-*

deſedtek a' ſzelek. Nachdem die Winde nachgelaſſen, ſich gelegt, und ſtille geworden ſind.

Multum in prudentia tua pono. *Én tégéd igen okos embernek tartalak, igen nagyra betsülöm okoſságodat.* Ich halte gar viel auf deine Klugheit, und Verſtand.

In te poſitum, *vel:* ſitum eſt. *Te rajtad áll, a' te hatalmadban vagyon.* Bey dir iſt es gelegen, es liegt in deiner Gewalt.

Res in conjectura poſitæ. *Bizontalan dolgok, és a' mellyek tsak a' ſzerentsétől függnek.* Ungewiſſe, zweifelhafte Dinge, von denen man allein mutmaßen kann.

Quæ in medio, *vel:* ante oculos poſita ſunt. *A' mellyek világoſok, nyilván-valók, a' mellyeket mindnyájan tudják.* Was augenſcheinlich bekannt, und vor Augen liegt.

6, Ponamus, demus, faciamus id eſſe. *Ámbár úgy legyen a' dolog.* Geſetzt es ſey dem alſo.

PORRICIO.

Porricere dicti ſunt Sacrificantes, cum cæſa, & inſpecta victimarum exta in accenſam aram conjiciebant. *Az áldozatot az oltáron meg-gyújtani.* Der Schlacht-Opfern Ingeweide in das Feuer werfen.

(Inde fluxit illa locutio, de qua in V. *Cœlo* dictum eſt.)

PORRIGO.

1. Porrigere brachium, aliudve ſimile. *A' karját, vagy más valamit ki-nyújtani.* Den Arm, oder was anderſt ausſtrecken.

Urbs in longitudinem; *vel:* in longum porrecta. *Plin. Hoſzſzú város.* Eine Stadt, ſo ſich in die Länge erſtrecket.

Retraxit manum, quam porrexerat. *Viſzſza vonta azon ſegétséget, a' mellyet adott, küldött vala.* Die Hand, ſo er dargeſtrecket hat, zog er zurück.

Pocula porrigere alicui. *Ovid. Pohárt töltögetni valakinek.* Einem ein Geſchirr zu trinken darreichen.

2. Porrigere manum ſupplici. *Meg-ſegiteni aztat, a' ki tőllünk ſegétséget nagy alázatoſan kér.* Hilfe demjenigen leiſten, der um ſolche bittlich anhaltet.

Cui miſero non ille & fidem porrexit, & ſpem ſalutis oſtendit: *Hol vôltt olly meg-vetett, el-nyomorodott, bóldogtalan ember, a' kit ő gondviſeléſe, és óltalma alá nem vett vólna, a' kit ő nem ſegitett vólna.* Wo iſt ein betrübter Menſch zu finden, dem er nicht ſeinen Schirm, und Schutz anerbothen hätte.

Egone afflicto, & jacenti, fidem, dexteramque non porrigerem? *Hát én vólnék olly kemény ſzivű, a' ki az el-nyomorodott, és mindenéből kifordúlt ſzegény embert tehetségem ſzerént nem ſegiteném?* Sollte ich dann einem Bedrängten und Nothleidenden hilfliche Hand nicht bieten?

3. Porrigi in tempus aliud. *Celſ. Más időre halaſztani.* Auf eine andere Zeit verſchoben werden.

Porrectiore fronte reſpondet. *Plaut. Vidám orczával, jó ked-*

kedvel felel. Mit fröhlichem Angeſichte antwortet er.

FOSSUM.

Plurimum potes. *Te ſokat tehetsz, nagy tekéntetben vagy máſoknál.* Du vermagſt ſehr vie., du biſt in großem Anſehen und Kredit. Ego vero parum, minimum poſſum. *Én pedig igen keveset érek máſoknál, éppen ſemmit nem tehetek.* Ich aber gelte wenig, oder weniger als nichts.

Non poſſum, quin &c. facere non poſſum, teneri non poſſum, quin exclamem: ut non, *vel:* ne non exclamem. *Nem lehet, hogy ki-ne fakadjak, meg-nem tartóztathatom magamat, hogy fel-ne kiáltsak.* Und ſollte ich nicht aufſchreien? ich kann mich nicht enthalten, daß ich nicht mit heller Stimme ausruffe.

Quod commodo tuo poſſis, *vel:* facere poteris *Ha a' te alkalmatlanságod, nebézséged nélkül lehet, ha e' néked nem alkalmatlan.* Wenn nur dieſes mit deiner Gelegenheit geſchiehet, und wann es dir am beſten wird gelegen ſeyn.

Nos dignitatem noſtram, ut poteſt (ſupp. retineri) in tanta hominum perfidia retinebimus. *Mi a' mi betsülettünket; méltóságunkat, a' mint lehet, meg-fogjuk tartani.* Wir werden unſere Gewalt ſo lang behaupten, ſo lang es unter ſo vielen Verräthern, und Schelmen wird möglich ſeyn.

PRÆBEO.

Præbere, proprie dicti ſunt; publicorum munerum Redemprores. *Ezen ſzó a' Régieknél azokról mondatott, a' kik a' közönséges jövedelmekből ſáfárkodtak.* Dieſes wurde geſaget von denen, die in der Gemeinde Pfründe, und Zölle zu verleihen hatten. Qui pretio conducebant ſuppeditanda, & præbenda neceſſaria exercitui, v. g. ludis, ſacris, &c. *A' kiknek kötelesſége a' vólt, hogy mindenkori elegendő eledelt rendelnének a' tábor tartására, és hogy a' közönséges játékokra, és áldozatokra gondjok lenne. Ezekre költséget adnának.* Die nämlich ſchuldig waren alle nothwendige Sachen für Unterhaltung eines Kriegs-Heers: Item, der öffentlichen Schau-Spielen, und Gottes-Dienſtes herbey zu verſchaffen. Unde Prabitores ſunt vocati. Unde etiam vox illa f rte manavit Pfründe, qua ſignificamus certos reditus Sacerdotibus præberi ſolitos.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

PRÆCIPIO.

1. Præcipere pecuniam. *Az adósságot valakin ideje előtt meg-venni.* Das ſchuldige Geld vor der Zeit einnehmen, voraus bezahlen. Quæ pecunia ſic præcepta, *Promutuum*, ſeu *promutua pecunia* dicitur.

2 Gaudia præcipere. *Előre már örvendeni.* Voraus ſich erfreuen.

Animo, *vel* animis. *Livius.* cogitatione præcipere, quæ futura ſunt. *Korán által látni a' következendő dolgokat.* Das Zukünftige vorſeh n.

2. Præcipere. *Paranisolni,*

 ta-

tanítani, tanátsot adni. Unterrichten, Rath geben. Illud etiam præcipiendum fuit. *Azonkivûl azt-is kellet vólna néki tanátsúl adni.* Man hätte darzu noch dieſen Rath geben ſollen.

PRÆCIPITO.

1. Præcipitare ſe; præcipitem ſe agere, ſe dare. *Magát levetni vaiabonnan.* Sich ſtürzen.

Præcipitans. *Igen közel való a' veſzedelemhez, eſetbez.* Zum Fall geneigt. Præcipitantem impellere. *Azt, a' ki már úgy-is le-rohan, eſik, taſzitani, hogy hamarébb, és annál inkább eſsék.* Einem, der zum Fall geneiget iſt, noch einen Stoß darzu geben.

2. Præcipitanti Reipubl. ſubvenire. *A' veſzni térit hazát, orſzágot meg-ſegiteni, a' veſzedelemtôl meg-menteni.* Das zum Fall und Ruin geneigte Vaterland noch erhalten und unterſtützen.

Hyems jam præcipitaverat. *Cæſ. Hirtelen télre fordúlt vala, hamar bé-állot vala az idô. Vagy a' mint egy némellyek magyarázzák: a' tél vége felé vala' el-múlt vala.* Der Winter nahete ſich zum Ende, er brach plötzlich ein.

PRÆDICO, *as.*

Si vera prædicas, actum eſt. *Ter. Ha igazak, a' mellyeket mondaſz, oda vagyunk.* Wenn es alſo iſt, was du erzähleſt, ſo iſt es alles hin, und verlohren.

Medeam prædicant peremiſſe liberos. *Azt hirdetik, mongyák Medeáról, hogy az önnön maga gyermekeit meg-ölte.* Man erzählte, daß die Medea ihre eigene Kinder habe ermordet.

Semper feretur, & prædicabitur illa victoria. *Mindenkor fogják hireſiteni, és ditsérni azt a' gyôzedelmet, meg-nem fognak ſzûnni annak magaſztalásától.* Von dieſem erhaltenen Siege wird man jederzeit mit Frohlocken reden, und erzählen.

Glorioſus de te ipſo prædicas. *Igen ſokkal kérkedel, igen hányod, veted magadat máſok elôt.* Du redeſt von dir ſelbſt zu prächtig, und zu ſtolz.

Imo, nihil niſi vera cum gloria de me prædico. *Sôt inkább ſemmit ſem mondok magamról, a' melly igaz nem vólna, és igaz ditséretet nem érdemlene.* Gar nicht, ſondern ich eigne mir eine Ehre und Ruhm zu, die ich wohl verdiene.

PRÆCURRO.

1. Præcurrunt equi. *A' lovak elôl futnak.* Die Pferde laufen voran.

2. Ætate illum præcurrit. *Ez idôſebb ô nálla.* Er iſt älter als er, Alters halber gehet er ihm vor.

Vita, & moribus illum, vel: illi præcurris. *Sokkal felûl haladod ôtet, a' te jó erkölcsöddel, és jámbor életeddel.* In Tugenden und guten Sitten biſt du weit über ihn.

Ne judicium præcurrat amicitia. *Ne talántán a' törvény tévés elött a' barátság*

az akaratunkat el-fordítja. Doch aber, daß die Freundschaft das Urtheil nicht vorkehre.

Nihil eſt turpius, quam cognitioni, & præceptioni aſſertionem, approbationemque præcurrere. Igen rút, és étſtelen dolog, valamit bizonyosnak tartani, mondani; minden kétség kivül állitani, minek előtte jól meg-nem visgálta, és jól végére nem ment, hogy van a' dolog magában. Es iſt nichts ungereimter, als eine Sache fur gewiß ausgeben, oder auch gutheiſſen, ehe und bevor man dieſelbe erkannt habe.

PRÆEO.

1. Præire. Elől menni. Voran gehen.

2. Præire verba. Más előtt mondani, hogy mondgya utánna. Einem die Wörter vorſprechen, die der andere muß nachſprechen.

Alicui verbis, voce, de ſcripto præire. Szóval előtte mondani, vagy az írásból olvasni, hogy mondgya utánna. Einem vorhalten, oder vorleſen, was er ſolle nachſprechen, oder thun. (Præire alicui. Ha azt akarná valaki érteni ezeken a' ſzókon, hogy valakit valamelly dologban felyűl haladni, nem mondaná jól deákúl. Wenn es ſolle heiſſen; einen übertreffen, iſt nicht gut lateiniſch.)

PRÆFERO.

1. Alicui facem præferre, Valaki előtt világot vinni. Einem die Fackel vortragen, it.
(per metaphoram) Valakinek jó példát mutatni, adni. Einem mit gutem Exempel vorleuchten, daß er uns im Guten nachfolge.

2. Vultu præferre aliquid. Liv. Az ábrázattyából ki-mutatni, hogy valamelly tsudálatos gondolatokban forog elméje. Einem am Angeſichte etwas anmerken laſſen,

3. Præferre, præponere. Valamit nagyobbra betsülni, nagyobbnak tartani. Vorziehen, mehr ſchätzen.

Præferre, ſeu referre diem Epiſtolæ alicujus. Valamelly levélben elébb való napot, időt tenni fel, mints m iratott, a' vagy küldett a' levél. Eines Briefes, Handſchriftes Datum älter ſetzen, als er ſeyn ſolle.

(Poſtferre. proferre, retroferre, Kéſőbben való napot irni fel. Ein jüngeres Datum anſetzen.

PRÆFOR.

1. Præfari. Elől beſzéllení, előljáró beſzéddel élni. Einen Vorſpruch thun.

2. Præfari honorem, dicere honorem. Illején meg-követni, botsánatot kérni. Höflichkeit halber um Gunſt, um Verzeihung bitten, da man etwas nicht ehrlich, nicht wohl geziemendes will ſprechen.

Sunt autem honorariæ Præfationis formulæ fere hujusmodi. Az illyen előre való meg-követésnek modjai pediglen illyenek. Die Weiſe aber, ſo man aus ſolcher Höflichkeit gebrauchet, ſind folgende.

Honos ſit auribus. Betsü-

lettel mondván. Dieſes ſey unverletzt keuſchen und ehrbaren Öhren geſagt. Sit dicto venia. *Követem keteket.* Verzeihet mir dieſes Wort. Si fas eſt eam rem appellare, ſi audientium venia id effari liceat. *Ha betsûlettel, és a' kegyelmetek botsánatjából említhetem ezon dolgot.* Wenn mir erlaubet wird dieſes Ding bey ſeinem Namen zu nennen. (pro quo Germanorum vulgus ita loquitur: *Betsûlettel-mondván.* Mit Gunſt, mit Ehren zu melden, zu reden.)

PRÆSTO.

1. Præſtare alicui ætate, ingenio. &c. *Másnál idôſebbnek lenni, jobb elmével birni.* Einen am Alter, Verſtand, ꝛc. übertreffen. Inter ſuos æquales valde præſtat. *Az magához haſonlókat, magával egy idôſeket ſokkal felül-haladja, meg-elôzi.* Unter ſeines gleichen hat er den Vorzug, er iſt unter ihnen der Beſte, der Vortrefflichſte.

2. Præſtare munus, officium ſuum. *Maga tiſztiben, hivatallyában jól el-járni.* Sein Amt recht verrichten, verwalten, Pro iſſum, *vel:* fidem promiſſi præſtare. *Az ígéretinek, ſzavának meg-felelni, azt meg-tartani, az igeretit teljeſíteni.* Sein Verſprechen halten. Silentium præſtare. *Halgatni.* Still darzu ſeyn. Benevolentiam præſtare alicui. *Valakihez jó akarattal lenni.* Einem Freundlichkeit, Gutwilligkeit erweiſen. Sapientiam & gravitatem præſtare. *Maga bôltsen, okoson, és igen betsûleteſen viſelni.* Klug, verſtändig, ernſthaft ſich verhalten. Se incolumen præſtare. *Magát friſs jó egéségben megtartani, meg-ôrizni.* Sich friſch und geſund erhalten. Se ingratum præſtare. *Magát hálá-adatlannak mutatni,* Sich undankbar erzeigen.

Præſta te eum, qui fuiſti. *Mutaſsd embernek moſt magadat, mint ennek elôtte, úgy viſeld moſt-is magadat, mint ennek elôtte.* Erzeige dich jetzt eben den Mann der du vor dieſem geweſen biſt.

3. Præſtare alicui damnum, noxam, periculum, &c. *Valakit valamelly kártél, veſzedelemtôl meg-oltalmazni.* Einem ſeinen Schaden, empfangene Unbild, Gefahr, ꝛc. erſtatten, gut machen. Vitium alicujus rei præſtare. *Valamelly dolog felôl felelni, valam lly hibát magára vállalni.* Für den Mangel einer Sache wollen gut ſeyn.

Hujus hominis facta, & dicta mihi præſtanda ſunt. *Nékem kell meg-felelnem ezen ember tselekedetiért, és ſzóláſiért.* Ich muß für die Handlungen und Wörter dieſes Menſchen Rede, und Antwort geben.

Nihil eſt ſapientis præſtare, niſi culpam. *Semmi úgy nem illeti a' bôlts embert, mintſem minden vétket, bûnt elôre áltál látni, és távoztatni.* Dem Weiſen ſtehet nichts mehreres bevor als alſ Mängel und Fehler vorſehen, und vermeiden,

Latrones nullos fore, quis

præſtare poterat? *Ki--teheti, vagy mitsoda büntetéſekkel vitethetik végbe, hogy tolvajok az orſzágban ne találtaſſanak?* Wer konnte ſich verſichern, es werde dort keine Straſen-Räuber abgeben.

Id præſtare nemo poteſt, tibi ab illa re præſtare nihil poſſum. *Senkiſem teheti téged az iránt bizonyosnak. A' felől a' dolog felől én nem felelhetek, nem válalhatom magamra.* Es kann dich deſſen niemand verſichern, ich kann dir dafür nicht gut ſeyn.

Præſtabo, Cæſarem ei parciturum. *Akár mit tsinállyatok nékem, ha Cæſar néki meg-nem enged.* Ich will gut darum ſeyn, und verſichern, daß Cäſar ihn verſchonen werde.

Præſto eſſe alicui. *Valakit hijjában ſegiteni, vele lenni.* Einem beyſtehen, vor einem ſich ſtellen, fertig und bereit ſeyn, ſeinen Befehl auszurichten.

Præſto eſt, Ter. *Jelen van.* Er iſt da zugegen.

Dixeram me domi præſto fore. *Meg-mondám, hogy oda haza találtok engem, hogy othon léſzek.* Ich hatte geſagt, ich werde zu Hauſe zu finden ſeyn.

PRÆTEREO.

1. Præterire; prætermittere, ſilentio prætervehi quidpiam. *Valamit hulgatáſſal el-mulatni, el-halgatni.* Mit Stillſchweigen etwas übergehen, auslaſſen.

Præterire aliquem, *vel*, alicujus nomen, *Valakit nem nevezni: ſemmitsem ſzóllani felőle.* Eines Namen übergehen, nicht benennen.

Item, cui nihil legatum in teſtamento; *Præteritus* dicebatur. *A' kiről ſemmi emlékezet nem tétetett a' teſtamentomban, a' ki a' teſtamentomból ki hagyatott.* Da im Teſtamente ſeiner keine Meldung gethan wurde.

PRÆVERTO.

1. Prævertere curſu ventos. *Sebeſebben futni, mintsem a' ſzél fu. A' ſzélnél ſebeſebbnek lenni.* Geſchwinder, ſchneller ſeyn als der Wind.

2. Aliquem, vel alicujus animum prævertere. *Liv. Valakit meg-előzni, már eleinten valaki ſzándékát el forditani.* Einem vorkommen, eines Gemüth vorher einnehmen.

Fuga prævertere ſupplicium. *Liv. A' ſzaladás által ſzabaditani, menteni-meg magát a' büntetéſtől.* Der Strafe durch die Flucht entgehen.

3. Prævertere rem rei, eſt alteram alteri præmittere. *Valamelly dolgot más előtt vinni végbez.* Eine Sache vor der andern ausrichten.

Huic rei præveniendum exiſtimo; *Cæſ.* Huic rei præverti volo. Hoc præverti, *vel:* prævertere rebus aliis omnibus certum eſt. *Plaut. Mindenek felett azon lészek, hogy ez a' dolog mennyen végbez.* Dieſes werde ich vor allen Dingen verrichten.

PREMO.

1. Premere mammam, *Plin. Nyomni a' tsetset, ſzopni.*

Die Bruſt drücken, daran ſaugen.

Collum laqueo premere. *Hor. A' nyakat kötéllel ſzorongatni.* Den Hals mit einem Stricke hart binden.

Preſſo gradu incedere. *Laſſan, és a' lábait igen felemelvén menni, lépni, óváſt járni.* Langſam, und in kleinem Schritte daher gehen.

3. Premitur faucibus. *Olly keményen meg-van kötve, hogy ſemmi képpen el-ne ſzaladhaſſon* Man haltet ihn ſo eng geſperret, daß er nicht entfliehen kann.

Fata me premunt. *Plaut. Igen roſzſzúl ſzolgál nékem a' ſzerentse, ſok nyomorúságok bántanak.* Das Glück will mir nicht wohl, verfolget mich.

Hoc preſſi potiſſimum, quod &c. *Plin. Jan. Mindenek felett arra ſzándékoztam, tzéloztam.* Auf dieſen Punkt habe ich vornemlich gedrungen, daß, ꝛc.

Premere odium. *A' más ellen való gyűlölséget, haragot titkolni magában, nem mutatni.* Seinen Haß, und Neid verdecken, nicht merken laſſen.

3. Premi ære alieno. *Nagy adósságban lenni.* Mit Schulden beladen ſeyn. Anguſtiis. *Cæſ.* Inopia. *Col.* Neceſſitate, odio & invidia. *Nagy ſzorongatásban, ſzegénységben lenni* Mit Angſt, Noth, Armuth, Neid und Haß bedränget ſeyn.

PROBO.

1. Probabo illud ratione, & experimento. *Azt én helyes okkal, és tulajdon próbálásommal fogom meg-bizonyitani.* Dieſes werde ich mit gutem Grunde und durch die Erfahrung ſelbſt darthun.

2. Mihi res illa probari non poteſt. *Nékem azon dolog éppen nem tetſzik, éppen nem haggyhatom helyen.* Dieſes kann ich durchaus nicht gutheiſſen.

Tibi meam agendi rationem probabo. *Meg-fogom mutatni, hogy az én módom a' dolgok végbe vitelében igen helyes, és olly rendes, hogy te is helyén haggyhatod, megditsérheted.* Meine Weiſe zu handeln, mein Thun und Laſſen will ich dir alſo darthun, und vortragen, daß du es wirſt gutheiſſen.

Probari in vulgus. *Szerettetni, ditsirtetni a' köz-néptől.* Von jederman für angenehm gehalten werden, den jedermann loben muß.

Se probare. *Magát jelesnek tenni, ditsérteteſen viſelni.* Sich berühmt machen.

Suam in hac re probavi induſtriam. *Kináltképpen való ſzorgalmatoſságot mutatott ezen dologban.* Einen ſonderlichen Fleiß hat er in diſer Sache ſpühren laſſen.

Se probavit pro eunucho. *Úgy tartotta, 's mutatta magát, mint egy herélt ember, vagy kamara őrző, háló ház őrző.* Er hat ſich für einen Verſchnietenen ausgegeben, und iſt auch dafür gehalten worden.

3. Probare boves. *Meg-próbálni az ökröket.* Ochſen probiren.

Probatus; *vel:* probatiſſimus homo. Homo probatæ virtutis. *Tiſztességes, jó, jámbor életű, régi hirű ember.* Ein Mann einer bewehrten, bekannten Tugend.

PROCEDO.

1. Procedere in publicum. *Ki-menni az emberek közzé.* Sich öffentlich ſehen laſſen, unter die Leute gehen.

Procedere in medium. *A' középére menni, magát mindeneknek meg-mutatni.* Hervor gehen, ſich ſehen laſſen.

Obviam alicui procedere. *Valaki eleibe ki-menni.* Einem entgegen gehen.

Procedit funus. *Ter. Hozzá fogtak a' temetéſi pompához.* Die Leiche iſt auf dem Weg, ſie fängt fortzugehen.

2. Procedere in virtute, *vel:* ad virtutem. *Naponként öregbűlni a' jóban.* In der Tugend zunehmen. Ætate procedere. *Idösödni.* Aelter werden, in dem Alterthum zunehmen. Procedere honoribus. *Méltóságában nevekedni.* Sich zu hohen Ehren, und Aemtern befördern. Ratione, & via procedere. *Jó okkal, móddal látni valamihez, vagy valamit végbe vinni.* Mit rechter Vernunft, und Weiſe handeln.

Nihil procedit. *Roſzſzúl foly a' dolog, éppen nem megyen elö a' dolgom.* Bene procedit, id procedit, ſuccedit ex ſententia, omnia proſpere procedunt. *Jól foly a' dolog, ſzolgál a' ſzerentse.* Es gehet alles wohl von ſtatten ab, nach Wunſch, und Verlangen.

In multum vini jam proceſſerat. *Liv. Már igen ſokat börpentett, ivott vólt, már akor jól fel-öntött vólt a' garatra.* Er hatte ſchon viel Wein getrunken.

Aliquantulum viæ proceſſeram. *Már az útamból egy darabotskát meg-halattam vólt.* Auf dem Wege war ich ſchon etwas fortgegangen, ich hatte ſchon ein Stuck Weg gethan.

Proceſſit eo ira, ut, &c. *Liv. Ugy annyira meg-haragudott, fel-háborodott vólt, hogy 's a' t.* Der Zorn iſt ſo weit ausgebrochen, daß, &c.

Procedunt ſtipendia militibus. *Ki jár a' vitézek 'zóldjok.* Die Soldaten empfangen ihre richtige Beſoldung.

PROCURO.

1. Procurare negotium. *Valamelly dolgon ſzorgalmatoskodni, gondját viſelni.* Ein Geſchäft verſorgen.

Provinciam procurare. *Valamelly tartományt kormányozni, igazgatni.* Eine Landſchaft verwalten.

2. Procurare, & expiare monſtra, ſigna, prodigia. *Engeſztelö áldozatott tenni az Iſtennek, hogy a' rettenetes jeleket, és a' termèſzet ellen lévendö irtóztató tsudákat, dolgokat el-távoztaſſuk.* Ein Verſöhnungs Opfer thun, um die erſchreckliche Zeichen, und Vorbedeutungen abzuwenden.

Procuratis rebus divinis. *Minekutánna végbe ment az Iſteni ſzolgálat.* Nach verrichtetem GOttes-Dienſte.

PRODO.

1. Prodere conſcios. *Ki-jelenteni azokat, a' kik velünk egyet értettek, a' kikkel közlöttük gonoſzságunkat.* Seine Mitſchuldige, intereſſirte angeben, verrathen, entdecken. Prodere urbem. *El-árúlni a' várost.* Eine Stadt dem Feinde verrathen. Amicos prodere. *Az maga jó barátit el-hagyni, el-árúlni, vagy ſzükségekben nem ſegiteni.* Seine Freunde verlaſſen, in der Noth ſtecken laſſen, verrathen.

2. Prodere exemplum, imitationem exempli. *Liv. Példát tenni valakiről.* Eine That begehen, die zum Beyſpiel andern dienen ſolle.

Officium prodere. *A' maga hivataliya és lelki isméréte ellen cselekedni.* Seiner Schuldigkeit zuwider thun, und wider ſein Gewiſſen.

Fidem prodere. *Sall. Hitit meg-ſzegni.* Meineidig werden, ſein Wort nicht halten, treulos werden. Memoriam alicujus rei poſteris; *vel:* aliquid memoriæ, monumentis, literis prodere. *Valamit írásba tenni, írásba ki-adni a' következendő időkre.* Etwas ſchriftlich der Nachwelt hinterlaſſen, die Geſchichte für die zukünftige Zeit ſchriftlich verfaſſen.

PRODUCO.

1. Producere aliquem. *Valakit ki-vinni, elő állitani.* Einen hervor gehen laſſen, vorſtellen.

Teſtes producere, proferre. *Bizonyságokat állitani; elő-hozni.* Seine Zeugen vorweiſen, darthun.

2. Producere, proferre, protrahere, extrahere. *Valamelly dolgot halaſztani.* Ein Ding lang verweilen, verziehen. Diem, tempus proferre. *Az időt, napot halaſztani.* Den Tag, die Zeit verſchieben.

Producere aliquem falſa ſpe. Ter. Inani ſpe illum deludere, paſcere, detinere. *Valakit haszontalan reménységgel ſokáig tartani, tartóztatni.* Einem gute, glatte Worte geben, einem mit leerer Hoffnung das Maul aufſperren.

PROFERO.

1. Proferre palam, *vel:* in aſpectum, lucemque aliquid. *Valamit ki-nyilatkoztatni.* Ein geheimes Ding öffentlich ausſagen. In medium proferre. *Elő beſzélleni.* Etwas vorbringen, herſagen.

2. Audaciam proferre. *A' maga mérészségét, vagy inkább vak merűségét ki-nyilatkoztatni, ki-mutatni.* Seine Kühnheit, oder Vermeſſenheit ſehen laſſen, erzeigen.

3. Proferre rem. *Valamelly dolgot más időre halaſztani.* Ein Ding auf eine andere Zeit aufſchieben.

Diem, tempus proferre. *Valamit napról napra halogatni.* Auf eine andere Zeit, und Tag die Sache verſchieben.

Prolatæ res. *Igen késöre halaſztott dolgok.* Ein Verzug, verzogene Händel.

PROFITEOR.

1. Profiteri, *eſt:* rationem po-

poſcenti Magiſtratui renunciare quantum poſſideas, in eo, cujus rationem poſtulat. *Meg-valtani a' tiſzteknek, hogy mennyire való jóſzággal bir valaki. Ez a' meg-vallás pedig igy neveztetik,* Der Obrigkeit angeben, wie viel einer im Vermögen habe, die Erklärung war genannt: (PROFESSIO.)

2. Profiteri, *Nyilván, magyaroſan ki-mondani.* Rund, redlich ausſagen. Operam ſuam, ſtudium ſuum alicui profiteri. *A' maga ſzolgálattyát ajánlani valakinek.* Seine Beyhülfe einem verſprechen.

Se ſapientem profiteri. *Bölts embernek tartani magát.* Sich für einen Weiſen ausſthun, dafür gehalten wollen werden. Se profiteri oratorem. *Ékeſen ſzóllónak, Orátornak tartani, állitani magát.* Sich für einen Redner ausgeben. Philoſophiam profiteri. *A' Philoſophiát tanitani.* Die Philoſophie öffentlich lehren.

PROFUNDO.

1. Profundere magnam vim lachrymarum. *Sokat könyvezni, ſirni.* Viele Thräne vergießen. Ager herbas profundit. *Ezen a' mezön ſok fü terem.* Dieſes Feld bringet viel Gras. Pecuniam, bona omnia profundere. *A' pénzt, és minden javait el-veſztegetni, el-tékozlani* All ſein Geld, und Gut verſchwenden.

2. Profundere vitam, animam, ſanguinem, vitam cum ſanguine pro patria. *Meg halni, vért önteni hazájáért.* Sein Leben, und Blut für das Vaterland dargeben, vergießen.

Se in aliquem profundere. *Valakihez kiváltképpen való jó akaratot, barátságot mutatni.* Einem alle möglichſte Freundlichkeit erzeigen.

Odium in aliquem profundere. *Valakin boſzſzuságát kitölteni.* Seinen Haß auf einen ausgießen.

Profuſus homo? perditus, ac profuſus nepos. *Tékozló, pazsarló ember.* Ein Verſchwender.

Sumptibus profuſis vivere. *Igen bö-költséggel, pompáſon élni.* Zu große, und übermäßige Unkoſten machen.

Hilaritas, luxuries, epulæ profuſæ. *Nagy öröm, vigaság, és bujaság, felette ſok étel' kéſzités.* Unmäßige Fröhlichkeit, muthwilliges Luderleben, verſchwenderiſches Freſſen, und Sauſen.

PROHIBEO.

1. Nihil prohibet; quo minus loquare. Col. *Bátran ſzólhatsz, ſemmiſem tilt a' ſzóllástól.* Du kannſt unverhinderlich, ohne Scheu reden; es ſtehet dir nichts im Wege.

Domo prohibetur. Ter. *Eltiltatott a' házától; nem ereſztik be a' házába.* Man laſſet ihn nicht in das Haus, es iſt ihm der freye Zugang verſaget, verſperret. Itinere. Cæſ. *Meg gátolják néki az utyát, nem hadják tovább menni.* Man laſſet ihn nicht weiter gehen, man giebt ihm keinen Paß. A pugna. Idem. *Nem ereſztik az ütközetre.* Man verbietet ihm ſich mit dem Feinde zu ſchlagen.

2. Ab urbe fures prohibeo.

A'

A' topókat, tolvajokat a' várośtól el-távoztatom: a' várostól ki-űzöm 'ki-tsapom, ki-irtom- Denen Dieben halte ich die Stadt verſperret; ich ſchaffe ſie alle hinaus.

Illum a periculo. *Caeſ.* Ab injuria prohibui. *Saluſt.* *Én őtet a' veſzedelemtől, kárvallástól meg-mentettem éltalmaztam.* Ich habe ihn von der Gefahr, und Unbild errettet, ich habe verhindert, daß ſie ihm nicht uber den Hals komme.

PROJICIO.

1\. Projecit enſem. *El-vetette a' kardot. fegyvert* Seinen Degen hat er weggeworfen.

Se projecit ad meos pedes. *Az én lábaimhoz borúlt.* Er iſt mir zu Füſſen gefallen.

Tectum projicitur. *Az ház héja igen ki nyújtatik, fel-építtetetik az épűleten kivűl.* Das Dach geht weiter von dem Gebäude heraus.

2\. Projici in exilium. *Számkivetésbe űzetni.* In das Elend vertrieben werden.

Projicere ſe. *Magát el-hagyni, nem bízni magához.* Seiner ſelbſt nicht achten.

Libertatem ſuam projicere. *Semmitsem gondolni a' ſzabadság meg-tartásáért.* Seine Freyheit in die Schanze ſchlagen.

Virtutem, patriam projicere. *Nem adni ſemmit a' jó erkőltsön. Nem gondolni a' hazával, köz jóval.* Von der Tugend ſeiner Vor-Eltern aus der Art ſchlagen, die von ihnen erhaltene Ehre und Ruhm verachten.

Quæ libido ſe non proripiet, ac projiciet, impunitate propoſita. *Mire nem fog menni az emberek bátorkodása, ha minden büntetlen marad.* In was für ein Luder-und verruchtes Leben wird man nicht gerathen, wenn man alles ungeſtraft will gehen, und fahren laſſen.

PROLABOR

1\. Prolabi in caput. *Livius, Fejére esni.* Auf den Kopf fallen, geſtürzet werden.

2\. Dum peroraret, timore prolapſus eſt. *Midőn valamelly beſzédet tartana, vagy midőn beſzédjét bé-fejezné, ijjettében el-eſett, igen meg-ijjedet.* Da er ſeine Rede hielt; iſt er vor Furcht ſtehen geblieben.

Longius prolabitur. *Továbh terjeſzkedik beſzédjében, többre lép.* Er weichet weit von ſeinem Vorhaben ab.

Prolapſus in miſericordiam, *Liv. Irgalmaſságra fakadot.* Durch das Mitleiden ſich erweichen laſſen.

Illuc cupiditate prolapſus eſt. *Ugy annyira el-veſztette magát az buja kivánsága miatt, hogy 's a' t.* Dahin hat ihn ſeine Begierde gebracht.

PROMITTO.

1\. Promittere alicui ad cœnam. *P. in. Valakihez vatsorára igérkezni.* Verſprechen, daß er mit dem andern zu Nacht eſſen wolle.

Promittere ad fratrem. *A' báttyához igérkezni.* Verſprechen zu ſeinem Bruder zu gehen.

2\. Tela promittere longius. *Caeſ. Jó meſzſze ki-lőni a' nyilakat.* Die Pfeile weiter ſchieſſen,

Nulla arborum avidius ſe promittit. *Plin. Egy élő fa ſem treſzti, és terjeſzti ki olly hamar az ágait.* Kein Baum wächſet alſo geſchwind auf, und breitet alſo aus ſeine Aeſte.

Barbam, & capilum præmittere. *Liv. A' ſzakállat, és hajt nevelni, meg - haſzni.* Haare, und Bart lang wachſen laſſen: lange Haae, und Bart tragen. Homo capillo, & barba promiſſa. *Hoſzſzú hajú, és ſzakállú ember.* Ein Mann mit langen Haaren und Bart.

PROMO.

1. Promere aurum ex arca. *Aranyat venni ki a' ládából.* Gold aus der Kiſte heraus thun.

2. Promere conſi'ia ſua. *Kibeſzélleni, ki-mondani ſzándékit, tanátsait.* Seine Anſchläge entdecken.

Promtus, & paratus. *Mindenkor kéſz, és alkalmas.* Der fertig, und bereit iſt. Promptus ad pugnam, ad dicendum, ad quidvis aliud. *Kéſz az ütközetre, meg - vivásra. Igen alkalmas, és rá termett a' prédikállásra, és más egyéb dolgokra.* Bereit, gefaßt, und gericht zum Schlagen, zum Reden, zum Sprechen, und andere dergleichen Sachen zu thun.

Promptus ingenio, lingua, manu. *Éles, és ſzapora elméjű, ſzájú, kéſz és jó erős kezű.* Ein hurtiger geſchwinder Kopf und Verſtand, eine wohlgelöſte, beredte Zunge; zum Schlagen eine hurtige, ſtarke Hand.

In promptu aliquid ponere. *Valamit ki - nyilatkoztatni, mindenek eleibe tenni.* Etwas am Tag darthun, und erweiſen. In promptu habet. *Kéſzen tartya.* Ein Ding ganz bereit, und gleich an der Hand haben.

PRONUNCIO.

1. Pronunciare ſententiam. *Vokſot, ſzenteneziát mondani.* Einen Ausſpruch geben, Sentenz fällen.

2. Pronunciare nomina victorum. *Rendrűl rendre nevezni a' győzedelmeſeket.* Die Sieger, und Ueberwinder beym Namen nennen.

Pugnam pronunciare in poſterum diem. *Harcot adni, hirdetni más napra.* Die Schlacht auf den folgenden Tag anſagen.

Militibus præmia pronunciare. *Liv. Ki - kiáltani, vagy ki-hirdetni a' vitézek közt, hogy meg-fognak ajándékoztatni, jó jutalmok, béret fog lenni.* Mit öffentlicher Stimme, die Soldaten mit Gaben und Schenkungen zu belohnen verſprechen.

Nondum pronunciare, poſſum de illa re, utrum, &c. *Plin. Qintil. Még bizonyoſſan nem mondhatom. Még bátran nem ſzolhatok azon dologról, hogy ha 's a' t.* Dieſen Handel betreffend, kann ich noch nichts für gewiß ſagen, noch kein gründliches Urtheil fällen.

PROPONO.

1. Aliquid proponere, eſt ante oculos ponere. *Valamit ſzemünk eleibe ki-tenni.* Etwas vor Augen ſtellen.

2. Animo, *vel:* animis pro-

po-

ponere. *Magában fel-tenni.* Im Sinne haben, vornehmen.

Minas proponere. *Fenyegetözni.* Bedrohen.

Mortem acerbam illis propoſuit. *Kemény, ſullyos halállal fenyegette őket, és ijjeſztette.* Er hat gedrohet, mit einem greulichen Tode mit ihnen zu verfahren.

Præmium, ſpem proponere. *Cæſ. Jó jutalmot, bért ígirni, fel-tenni. Bíztatni.* Einen Preis und Belohnung vorhalten, verſprechen, einem eine Hoffnung machen.

Mihi impunitatem propoſuit. *Ö engem bizonyoſsá tett, nékem meg-ígirte, hogy ſemmi bántáſom, büntetéſem nem fog lenni.* Er hat mich verſichert, es werde mir nichts geſchehen, ich werde ungeſtraft durchkommen.

Illis voluntatem legis propoſuit. *Azoknak ki-mondotta, eléjébe tette a' király akarattyát parantsolattyát.* Er hat ihnen des Königs Willen, und Gebot vorgetragen.

Mihi non eſt propoſitum perturbare animos. *Eppen nints ſzándékom 's kedvem arra, hogy fel-indítsam, háborítsam a' ſzíveket.* Ich bin gar nicht geſinnet, die Gemüther, und Herzen zu verwirren, und betrüben.

PROROGO.

Alicui imperium, provinciam, *vel:* imperii, aut provinciæ tempus, annos prorogare. *Valakinek az igazgatásra, tartomány kormányozására rendeltt időt megnyújtani, továbbra halaſztani az olly embernek változtatását.* Die Zeit, und Termin ſeiner Verwaltung, und Ehren-Stelle weiters verlängern.

PROSCRIBO.

1. Proſcribere, eſt: libello publice fixo, futurum quidpiam edicere, præſignare. *Kiírni, irásban a' népnek ki-adni, hogy kellyen a' dolognak lenni.* Oeffentlich anſchlagen, was geſchehen ſolle.

2. Aliquem proſcribere. *Valakit ki-tsapni, levéleſsé tenni, valakit ſzámkivetni.* Einen verbannen, des Landes verweiſen.

Proſcribere bona alicujus, *vel;* facere proſcriptiones bonorum. *Valaki jóſzágát, vagy javait kótyavetyére adni, vetni.* Eines Güter verganten, auf der Gant verkaufen.

PROSEQUOR.

1. Proſequi aliquem. *Valakit betsűletnek okáért kísérni.* Einen Ehren halber begleiten.

Alicujus funus, exequias proſequi. *Valaki temetéſére menni.* Der Leich-Begängniß beywohnen.

2. Proſequi abeuntem lachrymis, votis. *Könyobullatáſok közt válni-el valamelly jó barátt yától, és minden jó ſzerentsét kívánni az utyában.* Sich von einem mit weinenden Augen ſcheiden, ihm alles Glück auf die Reiſe wünſchen.

Proſequi aliquem laudibus. *Valakit ditsérni.* Einen loben.

Illum maledictis, conviciis, verbis vehementioribus proſequi,

qui. *Valakit erősen meg-pirongatni*, *ſzidni*. Einen ſchaden, verläumden. Beneficiis, officiis omnibus proſequi. *Valakivel ſok jót tenni*, *mindenekben jó akaratyát ajánlani*, *mutatni valakihez*. Einem Gutes thun, allerhand Wohlthaten erweiſen. Ejus virtutem grata memoria proſequi. *Ő jóságáról hálaadaſſal emlékezni*. Seiner Tugend ſich mit Troſt erinnern. Aliquid verſibus proſequi. *Valamit verſekbe foglalni*, *verſekkel írni*. Eine Sache mit Reimen beſchreiben.

PROSPICIO, & PROVIDEO.

1, Parum oculi proſpiciunt. *Ter.* Oculis non proſpicio ſatis. *Plaut.* *Nem látok jól.* Ich ſehe nicht gar wohl, mein Geſicht iſt blöd, kurz, dunkel.

2. Proſpicere, videre futura, *vel:* in poſterum, *vel:* multo ante, *vel:* longe in poſterum; futuros caſus longe animo proſpicere, mente, & cogitatione providere, proſpicere. *Előre el-látni a' jövendőket.* Die zukünftige Dinge vorſehen, ehe ſie geſchehen.

3. Alicui malo providere; proſpicere. *Valamelly roſzſzat*, *ſzerentsétlenséget el-távoztatni.* Einem Uebel vorkommen, damit es nicht geſchehe.

Tibi, *vel:* rationibus tuis proſpiciam, providebo, conſulam. *A' te haſznodra fogok járni*, *leſz gondom rá*, *hogy a' te dolgaid jól follyanak.* Dich und deine Sachen belangend, will ich ſchon Vorſehung thun, ich will es mir angelegen ſeyn laſſen, und verwalten.

Provide... rei frumentariæ, *vel:* rem frumentariam, *vel:* de re frumentaria. *Az élésre gondot viſelni. Elegendő gabonát ſzerzeni a' következendő időre.* Mit Lebens-Mitteln verſehen ſeyn.

Proviſum eſt a DEO. *Jó rendeléſt tett az Iſten.* GOtt hat Vorſehung gethan.

Cui vivendi via conſiderata, atque proviſa eſt. *Olly ember*, *a' ki az maga életének módját okoſſan*, *belyeſſen el-rendelte magában.* Eine Perſon, die ihr Thun und Laſſen ordentlich eingerichtet hat.

Proviſa ſunt leviora. *Könnyebben ſzenvedhettyük*, *a' mellyeket tudtunk*, *hogy reánk következnek.* Das Uebel, ſo man vorgeſehen, und zu dem man ſich zuvor gerichtet hat, thut weniger Wehe, und Leid verurſachen, iſt minder verdrüßlich.

Malum longa animi proviſione fugiendum. *Olly gonoſz*, *vagy roſzſz*, *a' mellyet minden ſzorgalmatoſſággal*, *és előbb való által-látáſſal kerülni kell.* Ein Uebel, ſo man mit groſſem Fleiß und Vorſehung vermeiden ſolle.

PUGNO.

1. Pugnare pugnam. *Plaut.* Pugnare prælia. *Horat.* *Megharczolni*, Streiten.

Pugnare ex equo in hoſtem. *Liv.* *Ló hátón viaskodni az ellenség ellen.* Wider den Feind zu Pferd ſtreiten.

2. Cum eorum vita mirabiliter pugnat oratio. *Nem úgy élnek*

élnek, a'. mint beſzéllnek. Ihre Werke kommen mit ihren Worten ganz und gar nicht überein.

Secum pugnat. *Hor. Önnön magával ellenkezik.* Er widerſpricht ſich ſelbſt.

3. Illud video pugnare te, ut, &c. *Látom, hogy azt akarod, azért vetélkedel, hogy 's a' t.* Ich merke, daß du auf dieſes allein dringeſt, daß, ꝛc.

Illud Pugna, & enitere, ut &c. *Azon légy, arra vesd minden tehetségedet, hogy 's a' t.* Auf dieſes ſtrecke alle deine Kräfte, und Vermögen, daß, ꝛc.

PUTO.

1. Putare vitem. *Virg. Szőlőt metſzeni.* Einen Reben Stock ſchneiden.

2. Bene, *vel:* recte putas. *Ter. Jól gondolod.* Du biſt recht daran, du meineſt, urtheileſt recht.

Hoc putant, quidquid factum eſt, ex te eſſe ortum. *Ter. Azt gondollyák, vélik, hogy mind azoknak, a' mellyek történtek, te vagy az oka.* Sie meinen, du ſeyſt Urſache an allem dem, was geſchehen iſt.

Neque id putat, pravum, an rectum ſit, quod petit. *Ter. Azt ſem gondollya-meg, hogy helyes-é, haſznos-é, vagy illetlen dolog, a' mellyet kér.* Und er bedenket gar nicht, ob ſein Begehren billig, oder unbillig ſey.

2. Id nihil puto. *Ter. Azt ſemmiben hagyom.* Auf dieſes halte ich nichts.

Nullo in numero putatur. *Semmi bötsben nem tartatik, ſemmi betsülettye nintsen.* Man haltet nichts auf ihn, er wird nicht geachtet.

Neminem præ ſe putat. *Magát leg-nagyobbnak tartya, betsüli.* Er haltet auf niemand mehr, als auf ſich ſelbſt.

Putatur prudens. *Okos embernek mondják tartyák.* Man haltet ihn für einen klugen, verſtändigen Mann.

Putemus rem ipſam. *Ter. Magát a' dolgot gondoljuk.* Laſſet uns die Sache bey dem Licht beſehen.

Rem ipſam putaſti. *Ter. Jól gondoltad, jól ki-találtad a' dolgot.* Du haſt es getroffen, du haſt recht wie es an der Sache ſelbſt iſt.

Putare rationem cum aliquo. *Valakivel ſzámot vetni.* Mit einem eine Rechnung machen, Rechnung geben.

Q.

QUADRO.

1. Aliquid quadrare, in quadrum redigere. *Hor. Cic. Valamit négyſzegre oſztani, meg-négyſzegiteni.* Etwas viereckig machen.

2. Non ſane quadrat, illum id cogitaſſe. *Hihetetlen, hogy ő azt gondolta légyen.* Es iſt nicht zu glauben, daß er an dieſes gedacht habe.

Omnia in hanc mulierem quadrare apte videntur. *Mindenek ſzéppen illenek ennek az aſzſzonynak, a' mint látſzik.* Mich dünket, dieſe Stücke

alle

alle reimen, und ſchicken ſich gar wohl auf dieſes Weibsbild.

Viſum eſt mihi hoc ad multa quadrare. *Nékem úgy láttſzott, hogy ſok dolgokra haſznos fog ez lenni, ſokakra fog illeni, alkalmatos fog lenni.* Mir iſt vorkommen, man könne dieſes auf mehr Dinge reimen.

Quare, quoniam tibi ita quadrat. *Azért, mint hogy néked úgy tetſzik.* Weil du dieſes für gut und bequem erachteſt.

QUÆRO.

1. Quærere exitum, fugam ex aliquo loco. *Cæſ. Valamelly helyrül kimámi el-menni, ahhúl ſzaladásra való alkalmatoſságot keresni.* Um Mittel von einem Orte auszukommen, zu entfliehen, trachten.

2. Quærere a, de, ex aliquo de re quapiam. *Valakitül valamelly dolog felöl kérdezkedni. Valamit tudakozni.* Von einem etwas ausfragen, erforſchen.

3. Quærere invidiam in aliquem. *Valakit gyülölségbe akarni hozni.* Einen wollen verhaßt machen. Locum injuriæ, inſidiis. *Alkalmatoſságot keresni a' boſzſzú tévésre a' leſre.* Gelegenheit ſuchen einem zu ſchaden. Locum gratiæ apud alios. *Máſoknál magának grátziát, kellemetet keresni.* Sich bewerben um anderer Gnade, und Gunſt, wohl daran zu ſeyn.

Sitim quærere. *Szomjúságot inditani, okozni magában.* Den Durſt erwecken.

Quærere alicui divitias, *id eſt:* parare, acquirere. *Valakinek jóſzágot gyüjteni, ſzerezni.* Für einen Reichthum ſammeln, zuwege bringen, ihm zum beſten Wohl häuſen. Rem quærere. *Nyerekedni.* Geld und Gut erwerben, gewinnen. Victum quærere. *Eteléét, és italát nyerekedéſſel keresni, kereskedéſſel tartani magát.* Sein Brod, und Lebens-Mittel gewinnen.

4. Quærere, *vel:* quæſtionem habere, quæſtionem exercere de re aliqua. *Valamelly dologrúl kérdéſt inditani feleltetni.* Sich von einer Sache benachrichtigen.

Rem tormentis, cruciatu quærere. *Valamelly dolgot gyötréſſel, kinzáſſal keresni ki.* Durch Folter, und Peinigung etwas erforſchen.

Quærit omnes ad unum exemplum. *Egy módukat keres, azt kivánnya, hogy mind egy formájú légyen.* Er will alles auf ein Muſter richten.

QUEROR.

Queri, expoſtulare de aliqua re, *vel:* aliquam rem, cum aliquo, *vel:* alicui, *vel:* apud aliquem. *Valakinek némelly dolog felöl panaſzolkodni.* Wegen einer Sache mit einem übel zufrieden ſeyn, wider einen klagen.

Multa apud illum querebatur. *Sokakrúl panaſzolkodott ö nála.* Bey ihm hat er ſich vieler Sachen halber beklaget, und beſchweret.

QUIESCO.

Quieſcat, (*id eſt;* ſinat) rem adduci ad exitum. *Engedje meg, hogy mehaſſen végbe a' dolog.* Laſſe er die Sache

zum

zum Ende kommen, vollendet werden.

Quieſce iſtam rem, ego videro. *Plaut. Ülly te veſztég, hadgy békét néki, az én dolgom az, én fogom ezt végbe vinni.* Sey ohne Sorge, ich will ſchon Vorſehung thun.

Quieſce, *id eſt:* deſiſte id petere. *Plaut. Ne kérd, ne kívánd azt.* Höre auf dieſes zu begehren.

Q U I R I T O.

Quiritare, *eſt:* clamando, & legendo fidem aliorum, & opem implorare. *Fen ſzóval, és ſirva kérni a' mások ſegedelmét.* Mit Jammer, und Klagen um Hülfe ſchreyen.

R.

R A P I O.

1. AD mortem, ad ſupplicium rapi. *Halálra, büntetésre húzatni, ragattatni.* Zum Tod, zur Richtſtatt geriſſen, geſchleppet werden.

Quo te rapis? *Hová ſietz, hozzá ſzalatz?* Wo eileſt, wo laufeſt du hin? Quo te effrenata cupiditas rapit? *Hová viſzen téged a' zabolátlan teſti kévánság.* Wo bringet dich deine ungezähmte Begierde hin?

2. Rapis in deteriorem partem, quæ dico. *Te roſzſzúl, roſzra magyarázod azokat, mellyeket én mondok néked.* Du legeſt übel aus, du ziehest auf einen widerſinnigen Verſtand, was ich rede.

R E C E D O.

1. Recede a me. *Menny-el, távozzál-el tőlem.* Gehe weg von mir.

Ab armis receſſit. *Le-tette a' fegyvert, abba hagyta a' katonaságot.* Er hat ſich der Waffen und des Krieges entlediget.

Ex acie receſſit. *Cæſ. Ő az ütközetbűl ment-el, ſzalatt-el.* Er iſt aus der Schlacht durchgegangen, ſich davon gemacht.

Romam receſſit. *Saluſt. Romában hátrált, ment, ſzaladott.* Er hat ſich auf Rom begeben.

Receſſit venter. *Plin. Megápadott, meg-ürefedett a' haſa.* Die Geſchwulſt des Bauches iſt vergangen, iſt nicht mehr ſo geſchwollen, und aufgeblaͤdet.

Recedere ab officio, a vita, conſuetudine. *Tiſztében nem járni-el, meg-halni, el-hagyni a' bé vett ſzokáſt.* Seinem Amte nicht nachkommen, ſterben, ſeine Gewohnheit laſſen, oder von dieſer abweichen.

R E C I D O, *a Cado.*

1. Recidere in morbum. *Liv. Viſzſza esni a' nyavalyába.* Wieder in ſeine Krankheit fallen, wieder vom neuen krank werden.

2. Omnia ad nihilum reciderunt. *Mindenek ſemmivé löttek.* Es iſt alles vernichtet worden, wie ein Rauch verſchwunden.

In te recidunt hæ contumeliæ. *Plin. Te rajtad maradnak, ſúl-*

ſülnek ezek a' boſzſzú tétetek. Dieſe Schmach-Wörter werden wieder zurück auf dich fallen.

Ad paucos recidit Mathematica diſciplina. *Ter. Keveſen tanúllyák, vagy tudgják a' Matheſis béli tudomán啊t.* Es giebt gar wenig, die in der Kunſt der Mathematik erfahren ſind.

Hæc eodem recidunt, *vel:* reſolvuntur. *Ezek mind oda tartoznak, arra valók, ezek mind egygyek.* Alle dieſe Dinge kommen überein; alles dieſes iſt nur ein Ding.

RECIPIO.

1. Recipere urbem. *Viſzſza venni, nyerni foglalni a' váróſt.* Eine Stadt erobern, oder auch wieder einnehmen.

Recipere ſe domum, aut in alium locum. *Haza, vagy más helyre menni, venni magát bátorságnak okáért.* Sich nach Haus, oder an ein anderes Ort verfügen. Se ad aliquem recipere. *Valakihez menni.* Sich in eines andern Haus, und Wohnung begeben.

2. Recipere nomina reorum. *Fel-venni a' vétkeſek dolgát, meg-visgálni hogy bántak velek, miként rendelték a' dolgot.* Die Namen der Beſchuldigten anfnehmen, und behalten, um zu ſehen ob der Handel recht angeſtellet ſey.

3. Recipere aliquid in venditionibus. *Plaut. Valamit az árulás, el-adás alkalmatoſságával ki-venni, a' mellyet a' többivel oda nem akar engedni.* Im Verkaufe ſich etwas vorbehalten. v. g. Cum ædes venderet, hortum recepit. *Midőn a' házát el-adta, a' kertett ki-vette. mellyet magának tartott.* Da er das Haus verkaufte, hat er den Garten ausgenommen und ſich vorbehalten.

4. Tibi ſpondeo, promitto, ac recipio. *Igérem azt néked.* Ich verſpreche dir. Illud pollicitus, & in ſe, (ad ſe *Plaut.*) recepit. *Azt meg-igérte, és magára vállalta.* Er hat es alſo verſprochen, und auf ſich genommen.

5. Recipere ſe, redire ad ſe. *Magához viſzſza térni, eszére viſzſza térni.* Wieder zu ſich ſelbſt kommen, ſich erholen.

Recipere ſe a timore; animum, *vel:* animos ex pavore recipere, colligere. *A' félelem után magához viſzſza térni.* Vom Schrecken, und Furcht ſich wieder erholen.

6. Recipere ſe ad frugem, redire ad bonam frugem, reſipiſcere. *Magát meg jobbitani.* Auf ein beſſeres Leben ſich begeben, ſich beſſern, gutes thun. Se ad ingenium ſuum recipere. *Plaut.* Redire ad ſe, atque ad mores ſuos. *Maga régi termeſzetére, ſzokásira viſzſza térni.* Zu ſein voriges Thun und Laſſen wieder kehren.

7. Recipere aliquem in gratiam, redire cum illo in gratiam, recipere illum in amicitiam, in fidem. *Valakit kedvébe, grátziájába viſzſza venni, viſzſza venni barátságába, &c.* Einen in Gnade

Synt. Orn, cum Flor. Lat.

 auf-

aufnehmen, mit ihm wieder eins werden, ſich mit ihm verſöhnen, unter ſeinen Schutz aufnehmen.

8. Non recipit cunctationem hæc res. *Liv. Ezzel nem lehet késni, várakozni.* Dieſes Ding leidet keinen Verſchub.

Recipitur hæc herba in cibum. *Ezt a' füvet enni-is jó, ez a' fü eledelbe-is jó.* Dieſes Kraut iſt auch gut zu eſſen, dienet zur Speiſe.

RECOGNOSCO.

1. Recognoſcere, eſt earum tantum rerum, quas aliquando jam cognovimus, v. g. in tuis literis tuum in me amorem recognovi. *A' te leveledbül meg-ismértem, ismét igen tapasztaltam hozzám való szeretetedet.* In deinem Briefe habe ich deine große Liebe, und Zuneigung gegen meine Perſon abgenommen, erkannt.

2. Aliquid excutere, recenſere, recognoſcere. *Valamit meg-számlálni, meg-nézni, meg-látogatni.* Ein Ding noch einmal überſehen, ob nichts mangelhaftes daran ſey.

RECREO.

1. Recreare. *Ujjonnan teremteni, meg-ujjitani.* Wieder erſchaffen.

2. Conſpectus veſter me reficit, & recreat. *A' ti jelen létteletek, látásotok engem meg-vigasztal.* Euer Anblick erfreuet und tröſtet mich.

Afflictum erigere, & recreare. *A' bágyatt, és szomorú embert meg-vigasztalni.* Einen Betrübten tröſten, aufmuntern, erfriſchen.

Cum ſe ex magno timore collegiſſet, & recreaſſet. *Midőn a' nagy félelem után méréſzséget, kedvet vett vólna.* Nachdem er ſich von ſeinem großen Schrecken wieder erholet hatte.

Ex vulnere; ex morbo recreari. *A' sebbül, vagy betegségbül ki-gyógyulni, jobban lenni.* Von ſeiner Wunde, oder Krankheit geneſen, wieder aufkommen.

Hæc provincia bello vexata vix potuerit ſe diuturna pace recreare, *vel:* ſe recuperare. *Ez a' tartomány úgy megrongáltatott a' hartztúl, hogy alig alhat beivne hoszszú békeségben-is.* Die durch Kriegs-Empörungen verheerte, und erſchöpfte Landſchaft wird ſich kümmerlich auch in einem langen Frieden erholen können.

RECUPERO.

1. Recuperare libertatem, gloriam, jus ſuum, aliaque id genus nobis erepta. *Viszsza nyerni az el-vesztett szabadságot, ditsőséget, maga jussát, és más e' féléet.* In ſeine vorige Freyheit, Ehre, und Güter, ꝛc. wieder eingeſetzet werden, dieſelbe wieder bekommen.

2. Si hominem per te recuperavero, magnam a me iniecris gratiam. *Ha azt az embert nékem, vagy: hozzám viszsza téríted, nagy kedvben léſzel nálam.* Wenn ich durch dein Zuthun, und Vermitteln ihn wieder kann zu einen Freund haben, ſo werde ich dein größter Dankſchuldiger ſeyn.

Reſpublica a huc tantum-

modo ulta eſt, nondum recuperavit. *A' haza, közönséges tárſaság a' magán tött kiſſebbségekért: eddig tsak boſzſzút állott, de még helyre nem állott.* Die Republick hat ſich bißher nur gerochen, aber noch nicht ganz erholet.

REDDO.

1. Mergi devorant, quæ cæteræ aves reddunt. *Id eſt ſimum, onera ciborum. Plinius A' mit más madarak, el-hánynak, a' buárok megeſzik.* Die Tauch-Endlein freſſen für ihre Speiſe, was andere Vögel verzetten.

2. Vitam reddere pro Republica. *Hazájáért meg-halni.* Für das gemeine Weſen das Leben laſſen.

Spiritum alicui reddere. *Liv. Valaki életéért maga életét elveſzteni.* Einem zu Liebe ſein Leben darſetzen.

3. Puer hic matrem reddit. *Plin. Ez a' gyermek az annyára ütött, annyához haſonló termetü.* Dieſes Kind ſieht ſeiner Mutter ganz gleich.

Gemma hæc vini colorem reddit, & odorem croci. *Liv. Ez a' gyöngy bor ſzinü, 's olly illatú, mint a' sáfrány.* Dieſer Edelgeſtein hat eine Wein-Farbe, und riechet wie der Safran.

4. Latine reddere verbum pro verbo. *Szóról ſzóra deákúl forditani.* Von Wort zu Wort lateiniſch machen, überſetzen.

5. Reddidiſti animum. *Ter, Kendvemre viſzſza hoztál, meg-bátoritottál.* Du haſt mir wieder Herz gemacht.

REDEO.

1. Redire viam. *Viſzſza menni-ſel, 's alá járni.* Wiederkehren.

2. Redeamus illuc, unde divertimus; *vel:* redeamus ad rem, redeamus ad propoſitum, redeamus, quo cœpimus. *Ter. Térjünk viſzſza a' dologra, térjünk viſzſza oda, a' honnét el-távoztunk.* Nun zur Sache wieder zu kommen; laſſet uns zu unſerm Diſcurs wieder kehren.

3. In gratiam redire cum aliquo. *Meg-békélni valakivel.* Sich mit einem wieder verſöhnen, in die vorige Gnade wieder angenommen werden.

In gratiam cum libris redii. *Ismét reá adtam magamat a' tanúlásra.* Ich lege mich wieder auf das Studiren, auf meine Bücher.

4. Redeo in memoriam, te; &c. *Ter. Én emlékezem, nékem jut eſzembe, hogy te 's a' t.* Ich denke, und erinnere mich wohl, daß du &c.

Redi in memoriam illius diei. revoca illum diem in memoriam. *Emlékezz-meg arról a' napról, juſſon eſzedbe azon nap.* Gedenke, erinnere dich desjenigen Tages.

5. Redire ad ingenium. *Ter.* Ad ſe, & ad mores ſuos redire, in eandem vitam evolvi. *Idem. Szokását, roſz erkölttsét viſzſza venni, arra viſzſza térni.* Wieder auf ſeinen alten Schlag kehren, das vorige Leben und Wandel führen.

Redire ad ſe! recipere, redintegrare animum. *Magához viſzſza térni, új kedvet kapni.*

ni. Zu ſich ſelbſt kommen, ein neues Herz faſſen.

6. Nihil ad me redit ex his. *Ezekbűl nékem ſemmi haſznom nintsen.* Aus dieſem ziehe ich keinen Nutzen, ich habe gar nichts davon.

8. Eo, *vel:* in eum locum res rediit, ut, &c. *Arra jutot: a' dolog, hogy, &c.* Die Sache iſt dahin gebracht worden, daß, ꝛc.

8. Rediit mihi res ad reſtim, ſeu ad raſtros. *Akaſztó fára jutottam; ſemmi ſints egyéb hátra, hanem hogy magamat fel-akaſzſzam.* Ich möchte mich deſſenthalben henken; ich muß jetzt nur zum Rechen greifen mein Brod zu gewinnen: iſt ſo viel geredet; ich bin auf die äußerſte Noth gerathen, alle meine Hoffnung iſt hin, iſt nichts mehr übrig.

R E D H I B E O.

Redhibet venditor rem male venditam, cum reddendo pretium, eam recipit. *Az áruló az el-adott jóſzágot viſzſza adgya pénzének viſzſza vételével.* Da er den Verkäufer ſeine Waare wieder nimmt, und zurück giebt das empfangene Geld. Redhibet etiam emptor rem male emptam, cum eam venditori reddit, ob deprehenſa mala. *Plaut. A' vevő-is viſzſza adgya a' vásárlott jóſzágot, midőn éſzre vévén a' roſzſzat az árúlónak pénze viſzſza vételével viſzſza adgya, a' mit tőle vett.* Da der Käufer den Verkäufer zwinget ſeine Waare wieder anzunehmen, dero Mangel er vor dem Kauf nicht angezeiget hat.

Redhibitio. *A' vásárlott jóſzágnak viſzſza adása.* Iſt eben dieſes Zurückgeben der Waare, und ihres Werthes.

R E D I G O.

Redigere aliquid in ditionem, in poteſtatem ſuam, in ſervitutem, ſub imperium, ſub jurisdictionem. *Valamit maga birodalma, hatalma alá hajtani.* Etwas erwerben, unterwerfen; unter ſein Gewalt, Bothmäßigkeit bringen, unterthänig machen.

R E D I M O.

1. Redimere, eſt, conducere opus faciendum. *Valami munkára pénzt előre fel-venni.* Eine Arbeit bedingen. Vectigalia, aut aliquid quodvis redimere. *Ország jövedelmét, vagy akármit máſt meg-árendálni.* Zoll, und was dergleichen in Beſtand nehmen, beſtehen.

2. Redimere pacem. *A' békeſséget pénzen venni.* Den Frieden erkaufen. Captos. *A' foglyokat meg-váltani.* Die Gefangene auslöſen. Sibi amicos, *vel:* illorum gratiam redimere. *Caeſ. Magának jó akarókat ſzerzeni.* Sich ſelbſt andere zu Freunde machen, ihre Gunſt, und Gnade erwerben, durch Bitte, und Schenkungen.

Redimere præteritam culpam. *A' régi vétekbűl tiſzteſségre menni maga viſeléſével.* Ein vergangenes Verbrechen auslöſchen, erſtatten, durch einige erwieſene Dienſte.

R E D I N T E G R O.

1. Aliquid redintegrare, inte-

tegrare. *Valamit ismét belyre állitani.* Etwas wieder ergänzen.

2. Prælium redintegrare. *Cel. A' hartzot meg-ujjitani.* Das Treffen von neuem wieder anfangen.

Vires, animum redintegrare. *Cel. Meg-vidámitani a' kedvet, előbbeni erejét viſzſza venni.* Die Kräfte, das Herz wieder erholen.

Memoriam redintegrare. *Liv. Valamiről ismét meg-emlékezni.* In das Gedächtniß wieder etwas bringen.

REDUNDO.

1. Amnis redundat. *A' viz meg-áradott, teli van az árokja.* Der Fluß laufet aus über ſein Ufer.

Locus hic redundat ſanguine. *Ez a' helly úſzik a' vérben.* Dieſer Ort ſchwimmet im Blut.

2. Uno redundat digito. *Egy ujjal több vagyon nékie, mint másnak, hat ujja vagyon.* Er hat ſechs Finger, um einen mehr.

Oratio redundans, *Igen hoſzſzú beſzéd.* Ein gar zu weitläuftiger Diſcurs.

Quantum ex eo redundarit. *A' mennyi meg-fog maradni, a' mennyivel több fog lenni.* Was übrig ſeyn wird, was überbleiben wird.

Redundat ad amicos infamia. *Az attyafiakra, jó akarókra tóldúl a' gyalázat.* Dieſer Schandfleck ſpringet auf die Freundſchaft.

Redundat ad meum aliquem fructum hæc laus. *Valami hasznom fog lenni ebbűl a' ditséretbűl.* Dieſes Lob bringet mir auch einen Nutzen.

REFERO.

1. Referre gradum, *vel:* pedem. *Cæſ. Viſzſza térni, hátrálni.* Zurück weichen. Mè pedes referunt in urbem. *Viſzſza gyaloglok a' városba.* Ich kehre zu Fuß wieder in die Stadt. Me ventus retulit in Italiam. *A' ſzél viſzſza hajtott olaſz országba.* Der Wind hat mich wieder in das Welſchland getrieben.

2. Referre alicui, *Valakinek felelni, feleletet adni.* Einem Antwort geben, begegnen, erzählen.

8. Referre patrem, ejus mores. *Col. Plin. Jun. Szinte ollyan, mint az attya. Haſonló erkőltsű az attyához.* Seinem Vater gleich ſeyn im Geſtalt und Sitten. Salis ſaporem refert, *Só izű, olly ize vagyon, mint a' sónak.* Es hat einen Geſchmack wie das Salz.

4. Referre ad aliquem, ad illius arbitrium rem quampiam. *Valamit valaki itéletére, akarattyára hagyni, bizni.* Um Rath fragen, oder ſich auf einen berufen, ſeiner Meinung, Urtheil, und Gutachten etwas überlaſſen.

Ad finem aliquem referre omnia. *Minden tselekedeteiben valamire tzélozni; minden dolgait némelly végre intézni, rendelni.* Alles zu einem Ziel, und Ende richten, ein gewiſſes Abſehen haben.

Ad te omnes meas cogitationes refero & in te conſumo. *Minden gondolatimat a' te* [h:lſz-

haſznodra intézem, máſt ſemmit nem gondolok. Alle meine Sorgen und Gedanken gehen auf dich, ich kann von nichts andern denken.

5. Referre aliquem in reos. *Valakit bünöſse tenni, 's a' roſzſzak közé ſzámlálni.* Einen für schuldig erklären. In Poetas, in Poetarum numerum. *A' vers tsinálók, és ſzerzők közé ſzámlálni.* Einen unter die Poeten zählen. Aliquid in codicem, in adverſaria, in commentarium, in tabulas referre. *Valamit fel-jegyezni, a' jegyző könyvbe bé-írni.* Ein Ding in sein Regiſter, und Klitter = Buch ſchriftlich verfaſſen. In acceptum referre. *Meg-köſzönni.* Einſchreiben, daß man es empfangen habe.

6. Referre ſe in ordinem ſuum. *Az előbbeni helyére, rendibe állani.* Wieder zu ſeiner Stelle treten. Se referre ad ſtudia. *Ismét a' tanulásra adni magát.* Zum Studiren ſich wieder begeben. Animum, curas ad aliquid referre. *Kedvét, gondgy 't valamelly dologra adni.* Seinen Verſtand und Sorge auf ein Ding wenden.

7. Referre morem, conſuetudinem. *Az előbbeni ſzokáſt elő venni.* Einen Gebrauch wieder aufbringen. Rationem. *Számot adni.* Rechenſchaft geben. Repulſam. *Váratlan feleletet nyerni, tsalatkozni várakozásában.* Eine abſchlägige Antwort davon tragen. Victoriam. *Meg-győzni az ellenséget.* Einen Sieg erhalten, ſiegen. Gratiam. *Meg-köſzönni, meg-ſzolgálni.* Dank ſagen, dankbar ſeyn. Par pari, vel vicem alicui. *Ugy felelni, a' mint kérdeztetik, haſonló képpen bánni valakivel, mint ő máſſal.* Gleich mit Gleichem vergelten.

Acceptam tibi ſalutem refero. *Meg-ismértem, hogy te tartottad-meg életemet: egéſzségemet, néked köſzönöm; hogy élek.* Ich bekenne, daß ich mein Leben dir ſchuldig bin.

Tibi diligentiæ fructum referam. *Meg-jutalmazom a' te ſzorgalmatoſságodat.* Ich werde dir deinen Fleiß vergelten, belohnen.

REFICIO.

1. Reficere aliquid. *Valamit ujjonan meg-építeni.* Wieder machen, von neuem zurichten, ausbeſſern. Reficiente ſe luna eademque deficiente. *A' hold ujjulásán, vagy hold fogytán.* Bey zun- hmend- oder abnehmendem Monde.

2. Refi ere vires. *Erőt venni erejében meg-ujjúlni.* Die Kräfte erfriſchen, erholen. Vultum. *Ábrázattyát ín jobb ſzint venni.* Beſſer ausſehen, beſſere Farbe im Geſichte bekommen. Se reficere. *Magát meg-erőſſiteni.* Sich erquicken, laben, erfriſchen, beluſtigen. Se ex cal ribus reficere. *Magát a' nagy meleg után meg-friſſiteni, meg-hűſiteni.* Von der Hitze ſich erkühlen, erfriſchen.

Me reficit, & recreat tuus in me amor. *Engem vidámit, és vigaſztal a' te hozzám való ſzereteted.* Dine Liebe, und Neigung zu mir erfreuet mich.

3. Re-

3. Reficere Magiſtratus. *Meg eſztendőre meg-maraſztani a' tanátsot.* Die Räthe, und Raths Beamte in ihrer Stelle laſſen.

4. Periculum ex fundis reficere. *Maga jóſzágábúl, javaibúl pénzt gyűjteni.* Geld aus ſeinen Gütern ſammeln, einholen.

Reficitur ei tantum ex ſuis poſſeſſionibus, ut, &c. *Olly ſummát, annyit gyűjt jóſzágaibúl, hogy &c.* Er löſet ſo groſſe Renten, und reiche Einkünften aus ſeinen Feldern, daß, ꝛc.

REFUGIO.

1. Ad illum refugiam locum. *Arra helyre fogok folyamodni.* Auf dieſes Ort werde ich fliehen.

2. Refugere ab improborum conſuetudine. *El-vonni magát a' roſzſzak társaságátúl.* Schlimme, gottloſe Geſellſchaft meiden.

Cur me refugis judicem? *Mért nem akarod, hogy én bírád légyek, mért nem iſmérſz engem bírádnak.* Warum willſt du mich nicht für deinen Richter haben?

Animus refugit; eaque reformidat dicere, quæ, &c. *Irtózik elmém, és nem merészli azokat elő hozni, vagy: irtózom tőlök, és félek kimondani, a' mellyek, &c.* Das Gemüth entſetzet ſich nur daran zu gedenken, und mag weder reden, noch hören, daß, ꝛc.

REFUTO.

1. Refutare, refellere objectionem. *Meg-hamiſítani az ellen-vetéſt; vagy: meg-czáfolni.* Einem Einwurfe begegnen, ſelben widerlegen.

2. Tuos conatus refutabo, furorem comprimam. *A' te ſzándékaidat meg-tartóztatom, dühöſségedet meg-zabolázom, le-nyomom.* Deinem Unterwinden, Anſchlägen und Vermeſſenheit will ich mich entgegen ſetzen, Widerpart halten, und unterdrücken.

REMITTO.

Remittere vocem, arcum, habenas, ramum, & cætera, quæ intenduntur. *A' ſzót meg-halkítani, a' zabolát, kézíjjat, és más e' félét, a' mellyeket fel-ſzoktunk húzni, meg-ereſzteni, meg tágítani.* Die Stimme nieder, herunter laſſen, einen geſpannten Bogen abſpannen, den Zaum, den angezogenen Aſt ablaſſen.

2. Remittere animum, & relaxare. *Meg-tsüggedni a' dologban, kedvét meg-lejtani, egy kevéſsé meg-nyugodni.* Sein Gemüth ergötzen, ihm Raſt geben.

Nunquam remittis animum a legendo. *Liv. Soha el-nem ítmod az olvasáſt, meg-nem ſzűnſz az olvasáſtúl.* Du laſſeſt vom Bücherleſen nicht ab.

Tempus nullum remittis, nec te reſpicis. *Ter. Mindenkor foglalatoskodol, munkálkodſz, magadra nem vigyázſz.* Du arbeiteſt unaufhörlich, und vergeſſeſt aller Ergötzlichkeit und Erfriſchung.

3. Remittere alicui aliquid. *Valakinek valamiben engedni.* Einem etwas nachlaſſen, v. g. debitum, mulctam, pœnam.

Valakinek az adóſſágot, birſágot, büntetéſt el-engedni. Eine Schuld, eine Straſe.

Nuncium, *vel:* repudium uxori remittere. *Ter. Feleségétűl el-válni, tovább feleségnek nem ismérni, nem tartani.* Von ſeinem Ehe-Weibe ſich ſcheiden.

Nuncium remittere Muſis, virtuti. *Fel-adni a' tanúláſon, a' jóságon fel-hagyni.* Dem Studiren, den Wiſſenſchaften der Tugend Urlaub geben, ſie fahren laſſen.

Remitto tibi iſtam voluptatem. *Oda engedem, nem irigylem néked ezt a' gyönyörűséget.* Dieſe Freude will ich dir gerne überlaſſen.

4. Remittere ardorem, iracundiam, iras. *Alább hagyni, meg-ſzűnni a' haragtúl.* Sich abkühlen, ſeinen Zorn innehalten, mäßigen.

Ex virtute priſtina remittere. *Cæſ. Az előbbeni jósághoz való ſzorgalmatoſſágban alább hagyni* Von ſeiner vorigen Tapſerkeit abweichen, weich, ſeig, zaghaft werden.

Aliquid de ſeveritate remittere. *A' keménységben alább hagyni, lágyabban bánni, hogy ſem előbb.* Von ſeiner Strenge etwas nachlaſſen, nicht mehr ſo ſtreng ſeyn. De ſupplicio. *A' büntetéſt enyhíteni.* Von der Straſe etwas nachlaſſen, ſchenken. De ſuo. *Magáébúl valamit engedni.* Von ſeinem eigenen Gute etwas weichen.

5. Remittit frigus. *Enged, ſzűnik a' hideg.* Die Kälte bricht laſſet nach.

Hiems remittit. *Lágyúl a' tél nem olly kemény, mint vólt.* Der Winter iſt nicht mehr ſo kalt, hat ſich ermildert.

Dolor remittit. *Enyhűl a' fájdalom.* Der Schmerz vergehet, wird geringer.

Ventus, imber remittunt. *A' ſzél. zápor-eſső tsillapodik, ſzűnik.* Der Wind wird ſtill, der Regen vergehet.

Ingraveſcere, intendere huic verbo contraria ſunt.

RENUNCIO.

1. Tibi renuncio id futurum, *Ter. Azt néked hírűl adom, hogy úgy fog lenni, vagy: meg-fog lenni.* Ich kündige dir an, dieſes werde geſchehen.

Renunciare ad Senatum. *Hírűl adni a' tanátsnak.* Dem Rathe vortragen, einen Bericht geben.

2. Renunciatus ſum conſul. *Fő tiſzté válaſztattam, tétettem.* Ich bin zum Bürgermeiſter erkläret worden.

Renunciare repudium. *Ter.* (iis ſcilicet, quorum intereſt, puta parentibus) *Hírűl adni, tudtokra adni az atyáknak, vagy azoknak a' kiket illet, a' feleségtől való el-váláſt.* Den Eltern berichten, daß er von ſeiner Frau geſchieden ſey, ſeine Ehe-Scheidung den Eltern zu wiſſen thun.

Renunciare alicui ſocietatem. *Liv.* Hoſpitium, &c. *Valaki társaſágán fel-hagyni, meg-máſolni, el-változtatni a' ſzálláſt.* Einem die Kundſchaft, Wirtſchaft, &c. aufkünden.

Renunciare emptionem, pactionem. *Meg-máſolni az alkut, vagy vevéſt, igéretet, ſzö-*

fzövetséget &c. Einen Kauf, Vertrag umſtoſſen, abſagen.

REPETO.

1. Repetere aliquam rem. *Valamelly dologra viſzſza térni, fordúlni, felőle ismét ſzóllani, vagy valamit viſzſza kérni, valamelly dolgot ismét mivelni, újra kezdeni*, Ein Ding wiederholen, wieder ſagen, wieder begehren, und abfordern. Aliquem locum repetere. *Valamelly helyre ismét menni, újjolag menni.* In einen Ort wiederkehren.

2. Repetere jus. *Maga juſsát, igazságát viſzſza kérni.* Sein Recht und Genugthuung fordern.

Repetere bona ſua lite ſua atque judicio. *Liv. Maga jóſzágait törvényeſſen kérni viſzſza.* Sein Gut, und Gericht fordern.

Repetere pœnas ab reo. *A' vétkeſt meg-büntetni.* Fordern, daß der Schuldige geſtrafet werde.

Memoriam præteriti temporis repetite. *Juſſon eſzetekbe az el-múlt idő, emlékezzetek meg az el-múlt időrűl.* Gedenket, erinneret euch der vorigen Zeit.

Rem alte, & a capite repetere. *A' dolgot elől kezdeni.* Seine Sache vom Anfang bis zum Ende wieder genau erzählen.

Repetam paulo altius. *A' dolgot egy keveſsé föllyebb kezdem, Fundamentomoſon felvéſzem a' dolgot.* Ich will es weiter zurück wiederholen.

REPONO.

1. Reponere, ponere ſuo loco omnia. *Mindeneket jó rendbe helyheztetni, maga helyére tenni.* Ein jedwedes Ding an ſein gehöriges Ort ſetzen.

Condere, ac reponere fructus, alimenta ſeorſum hyemi. *Virg.* In hyemen. *Quint.* In vetuſtatem. *Col. A' Gyümöltsöt el-tenni, el-rejteni, hogy a' tél ne ártson, épen maradgyon.* Frucht- und Eß-Waaren in Vorrath für den Winter aufbehalten, und verwahren.

Reponere nummos. *A' pénzt el-rejteni, vagy viſzſza tenni.* Geld ablegen, welches man uns geliehen hatte.

2. In ejus ſalute meam repono vitam, ſpem meam in illo repono. *Minden bizodalmom, reménységem ő benne, az ő életében vagyon, helyheztetem.* Ich ſetze mein Leben, Hoffnung, und Vertrauen gänzlich auf ihn.

Idem tibi reponam. *Ugyan azt fogom néked felelni, ugyan azt fogom néked viſzſza adni.* Ich werde ſchon dir dergleichen eines verſetzen, oder wiedergelten.

Quid repones? *Mit fogſz felelni.* Was wirſt du darauf ſagen? was wirſt du vorwerſen?

In Deos: in Deorum numero. *vel:* numerum reponere aliquem. *Valakit az Iſtenek közé ſzámlálni, valakit Iſtenné tenni.* Einen unter die Götter ſetzen.

REPRÆSENTO.

1. Repræſentare, & prærogare

gare pecuniam, atque diem ſolvendo dictam numerare. *A' hagyott nap előtt meg-adni a' pénzt.* Vor dem geſetzten Termin, und Ziel abzahlen.

Repræſentabo diem promiſſorum. *Az igéretemet előbb bé-fogom tölteni, hogy ſem fel tettem, meg-igértem.* Ich will nicht warten, biß die Zeit kommt mein Verſprechen zu halten, ſondern ich will vorkommen.

2 Repræſentat improbitatem ſuam. *Hamar ki-mutattya maga gonoſzságát, roſzſzaságát.* Er läßt ſeine Schalkheit bey Zeit ſehen.

Repræſentare alicujus ſupplicium. *Valaki büntetését ſürgetni; vagy elő hozni, el-beſzélni mások vét.* Eines peinliche Strafe befördern, daß ſie bälder vorgenommen werde.

Si morte mea repræſentari poſſet libertas reipublicæ. *Ha életemnek el-veſztésével viſzſza nyerhetném az hazának, közönséges társaságnak ſzabadságát.* Wenn durch meinen Tod der Republick ihre Freyheit erſtattet würde.

Locus ipſe repræſentat memoriam Conſulatus. *Maga az helly észbe juttattya az én fő biróságomat.* Dieſes Ort erinnert mich, und ſtellet mir vor Augen mein Bürgermeiſter-Amt.

REPRIMO.

Reprime, vel: minue iracundiam. Ter. *Tartóztasd-meg haragodat.* Mäßige, halte ein deinen Zorn.

Reprimere curſum, vim, conatum, impetum, furorem. &c. *Meg-tartóztatni a' futáſt; erőſzakot, igyekezetet, indúlatot, dűhöſséget, &c.* Den Lauf aufhalten, Gewalt, Anſchläge, ungeſtümme Furie, und Wüthen zurück halten, hemmen.

Ab illa re me continui, ac repreſſi. *Attúl a' dologtúl magamat meg-tartóztattam.* Von dieſem Dinge habe ich mich inne gehalten.

Hæc peſtis poteſt pauliſper reprimi, non in perpetuum comprimi. *Ezt a' gonoſzságot, vagy, dög halált meg-lehet egy kevéſſé ſzűntetni; de egéſzlen ki-puſztitani, el-nyomni, gyökereſtűl el-veſzteni lehetetlen.* Dieſes Uebel kann man eine zeitlang ſtillen, aber nicht völlig aufheben, und unterdrücken.

REQUIRO.

1. Te requiro. *Téged kereſlek.* Dich ſuche ich.

2. Illud a me requiris, utrum, &c. *Azt kérded-é tőlem, hogy, &c.* Du frageſt mich, ob, &c.

3. Ad id agendum multæ virtutes requiruntur. *Annak végbe vitelére ſok jóságos cselekedetek ſzükségeſſek, kivántatnak.* Dieſes zu vollziehen, werden vielerley Tugenden erfordert.

4. In hac re tuam requiro prudentiam. *Azt kivánom tőled, hogy ebben a' dologban okoſſan viſeld magadat, vagy előre vettem, hogy ebben a' dologban nem éppen okoſſan jártál-el.* Ich finde, daß du in dieſem Falle dich haſt überſehen, und nicht gar klug, und vorſichtig gehandelt.

RESCINDO.

1. Reſcindere vitem. *Col. Meg-metzeni, ki-irtani a' ſzöllöt.* Den Reben-Stock beſchneiden.

2. Reſcindere acta, judicia, leges, pactiones, &c. *Viſſza venni, tzáfolni a' tselekedeteket, ttileteket, nem hagyni helybe, meg-vetni a' törvényeket, az alkuban tett ígéreteket.* Ein Edict, Geſetze, ꝛc. aufheben, abthun, einen Vortrag umſtoſſen, ꝛc.

RESCRIBO.

Reſcribe, quod ſcripſiſti. *Ird ujjolag, a' mit irtál.* Schreibe von neuem, was du ſchon geſchrieben haſt, ſetze auf eine neue Copie, Abſchrift.

Reſcribere literis, *vel:* ad literas alicuius. *A' mások irására, levelére meg-felelni.* Einem, der uns geſchrieben hat, eine Antwort auf ſeinen Brief geben.

Argentum alicui reſcribere. *Ter. Valakinek tsere által pénzt altal adni.* Einem das entlehnte Geld ablegen: oder auch an einen andern anweiſen, der an unſer ſtatt das ſchuldige Geld erſtatte.

Legionem ad equum reſcribere. *Cæſ. A' Sereget meg-lovaſitani, a' ſeregnek lovat adni.* Ein Regiment Fuß-Volk zu Reuter machen.

RESIDEO.

1. Reſidere alicubi. *Valahol veſztég ûlni, meg-ûlepedni.* Zu einem Ort niederſitzen, raſten.

Si montes reſediſſent, conſediſſent. *Liv. Ha az hegyek meg-ûlepedtek volna, meg-alatsonyodtak volna.* Wenn die Berge niedergeſunken wären.

1. Periculum reſidebit in ea re. *Az a' dolog fog veſzedelmes lenni.* In dieſem Geſchäfte wird es allezeit eine Gefahr abgeben.

Si quid erga me amoris in te reſidet. *Ha engem kedvelſz, ha engem valamenyire ſzeretsz.* Wenn du gegen mich wohlgewogen und geneigt biſt.

Spes mea in te reſidet. *Te benned vagyon minden reménységem.* Alle meine Hoffnung beruhet in dir, auf dich habe ich meine Hoffnug geſetzet.

Hujus rei in te, *vel:* penes te culpa reſidet. *Ebben a' dologban te vagy a' vétkes.* An dieſem biſt du ſchuldig und Urſache.

Reſidet in ejus inceſſu auctoritas. *Pompáſan sétál, lép.* Er hat gar einen majeſtätiſchen Gang.

3. Cum ita reſediſſet. *Liv.* Cum timor animo reſediſſet. *Midőn a' harag meg-ſzûnt, 's minden félelem el-múlt.* Da der Zorn, Furcht, ꝛc. vergangen waren.

RESPICIO.

1. Reſpicere. *Hátra nézni.* Zurück ſehen, umſehen.

2. Memoriam præſentis temporis cogitatione reſpicere. *Az jelen-való idöknek folyását meg-gondolni, eſzébe venni.* Die gegenwärtige Zeit betrachten.

Quoad longiſſime poteſt mens mea reſpicere ſpatium præteriti

titi temporis. *A' mennyire meg-emlékezhetem a' régen el-múlt idökrül.* So lange ich denken kann.

3. Se reſpicere. *Ter. Magára nézni, tekénteni,* Auf ſich ſelbſt, und ſeine Sache Acht, und Sorge tragen.

Cavere alicui, & illum reſpicere. *Valaki javára nézni, valakire vigyázni, nézni, tekénteni.* Auf einen Sorge tragen, und Obſicht haben, ihm verhülflich ſeyn.

Niſi DEUS nos reſpexerit. *Ha tsak az Ur Iſten minket nem fog ſegiteni.* Wenn uns nicht GOtt zu Hilfe kömmt.

Summa imperii ad nos reſpicit. *Caeſ. A' fö birodalom minket illet, reánk tartozandó.* Die Reichs-Verwaltung fallet auf uns, gehöret uns zu.

RESPONDEO.

1. Reſpondere de jure, *vel:* jus conſulentibus, percunctantibus reſpondere. *Törvény ſzerént felelni, magát menteni. Azoknak feleletet adni, a' kik a' törvénynek mivólta felöl kérdezkednek, tanátsot kérnek.* Denen Rath geben, die bey uns wegen ſtreitigen Rechts-Händeln ſich befragen.

2. Reſpondere ad tempus, ad diem. *Az hagyott napra meg-fizetni az adóſságot.* Am beſtimmten Tage auszahlen. (ſupple: Creditoribus, admonentibus) *Intetvén a' kölstönözökrül.* Da die Gläubiger die Bezahlung fordern.

3. Reſpondet Patri, *Az attya nyomdokát követi, vagy: attya ábrázattyát viſeli.* Er ſiehet ſeinem Vater gleich. Maiorum nobilitati. *Quin. Ugy viſeli magát, mint régi nemzetét, nemeſségét illeti.* Er ſchlaget nicht aus dem Geſchlechte, er folget nach der Tapferkeit und Tugend ſeiner Vor-Eltern.

Tua virtus reſpondet judicio meo, opinioni meae. *Erköltsödben, jóſágodban, magad viſelésedben eleget téſz ſzó lad való itéletemnek, reménységemnek, várakozáſomnak.* Dein Tugend thut ein Genügen der Hochachtung, die ich von dir geſchöpfet habe.

Optatis meis fortuna reſpondet, ſubſcribit. *Col. A' ſzerentse kivánſágom ſzerént ſzám izére ſzolgál,* Meinem Wunſch nach hat ſich das Glück gewendet, das Glück iſt mir günſtig, will mir wohl.

Amori tuo, *vel:* tibi amore, in amore reſpondeo. *A' te hozzám való ſzeretetedet viſzontag ſzeretettel meg-elégitem, eleget téſzek,* Deiner Liebe, und Wohlgewogenheit begegne ich mit gleicher Liebe, ich liebe dich nicht weniger als du mich.

Non reſpondent extrema primis. *Nem egyezik-meg az eleje a' végével, rendetlen dolog.* Der Anfang kömmt, ſtimmet mit dem Ende nicht überein.

Si medicina non reſponderit. *Cel. Ha az orvoſság helyet nem fog lenni, ha nem fog haſználni.* Wenn die Arzney ihre rechte Wirkung nicht haben ſollte.

4. Reſpondet domus mea huic collegio. *Az én házam ennek a' Collegiumnak iránnyába vagyon, vagy, által*

eilenében vagyon, vagy: mel-lette vagyon, vagy, akkora az én házam, mint az a' Col-legium. Mein Haus ſtehet dem Collegio, oder Schule gegen über.

RESPUO.

1. Reſpuere. *Viſzſza pükni, meg-vetni.* Darwider ſpeyen.

2. Aliquid reſpuere, & aſper-nari. *Valamit meg-vetni, meg-útálni.* Etwas verwer-fen, mit Spott von ſich ſtoſ-ſen, einen Unluſt darob haben.

Illum auribus reſpuo. *Sem-mit ſem akarok felöle hallani.* Ich mag von ihm nichts reden hören.

Eam rem aures reſpuunt. *Quint. Nem halgathatom; fü-lem f.:j halgatáſára.* Dieſes thut den Ohren wehe, iſt unan-genehm anzuhören.

Reſpuere conditionem. *Caeſ.* Conſolationem, imperium. *Col. Nem akarni arra le-közni magát, a' mit más kiván, &c. Meg-vetni a' vigaſztalá-ſt, a' parantsolatot.* Eine Bedingniß verwerfen, einen Troſt, Befehl nicht annehmen wollen.

Lignum hoc reſpuit ſecures. *Plin. Ez a'fa olly kemény, hogy a' fejſze viſzſza ugrik róla, nem fogja.* Dieſes Holz iſt ſo hart, daß es ſich kaum hauen läſt.

RESTITUO.

1. Reſtituam, ac reddam. *Ter. Viſzſza adom, hellyre állitom, a' mit el-vettem.* Ich will er-ſtatten, und wieder geben, was ich genommen habe.

2. Reſtitui illum in priſti-nam dignitatem, in antiquum ſtatum, in locum antiquum gloriae, & honoris, in poſſeſ-ſionem, in integrum, in locum, unde decidit. *Viſzſza tettem ötet az elöbbeni tiſztyében, régi állapotyában, elöbbeni bötsül-letében, ditsöségében, jószágá-ban, &c.* Ich habe ihn in ſei-ne vorige Güter, Ehren-Stel-le, Stand, &c. von dem er verſtoſſen worden war, wie-der völlig eingeſetzet.

In ejus gratiam me reſtitue. *Békélteſſ-meg engem vele, tégy viſzſza az ö grátziájába.* Bringe mir zuwege, daß ich in ſeine vorige Gnade, und Gunſt wieder aufgenommen werde: daß er mir es ver-zeihe und vergebe.

RETEXO.

1. Retexere telam. *Ki fejteni a' ſzövött, váſznat, egy dolog-ból kettöt tsinálni.* Ein Garn aufzeteln, in Gewebe Faden-weiſe wieder aufdrähen.

2. Primae vitae acta retexere. *Az elöbbeni roſz tselekedetit meg-jobbitani, magát meg-jobbitani. Régi tselekedeteit elö beſzélleni.* Die Mißhandlun-gen ſeiner Jugend verbeſſern, ſich zu einem beſſern Wan-del bekehren.

Jubes, quod olim praeſtiti, nunc commutem, meque ipſe retexam. *Parantsolod, hogy a' mit az elött tselekedtem, el-változtaſſam, és magamat másként viſellyem.* Du willſt, ich ſolle einen andern Wandel, als ich bißhero gethan, führen, anderſt leben, und mich ver-halten.

RE-

RETINEO.

1. Siniſtra manu arcum retinebat. *Bal kezébe a' kéz ijjat tartya vala.* Mit der linken Hand hielt er einen Bogen.

Retine me. *Haut Tartsmeg engem, vagy: fogj meg, hogy el-ne eſsem.* Halte mich, daß ich nicht falle. Niſi me retinuiſſem. *Hogy ha magamat nem tartóztattam vólna, ha nem hallgattam vólna.* Wenn ich nicht hätte ſtill gehalten,

2. Illud retineo memoria. *Jól elmémbe tartom azt, arról jól emlékezem.* Deſſen gedenke ich noch, ich weiß es noch auswendig.

Dignitatem, exiſtimationem, jus ſuum retinere. *A' böcsülletét jól meg-tartani, arra vigyázni.* Seinen guten Namen, Anſehen, Kredit, und Recht erhalten.

Retinere humanitatem. *Emberséget meg-tartani, olly emberségesnek maradni, mind az előtt vólt.* Freundlich, höflich verbleiben, wie zuvor.

Retinere, ſervare fidem in amicitia. *Hívnek lenni a' barátságban, a' barátságot híven meg-tartani.* Seinen Freunden treu verbleiben.

REVOCO.

1. Ex itinere revocare aliquem. *Valakit az útból viſzſza hini.* Jemanden von der Reiſe zurück ruffen.

2. Illum revocavi ab opere, ab incepto; *vel:* ab inſtituto, curſu; *vel:* a conſilio, a cupiditate, a ſcelere, &c. *Meggátoltam, meg-változtattam vele dolgát, kezdetét, el-rendelt útyát, tanátsát, roſzſz kivánságát, gonoſzságát.* Ich habe ihn von ſeinem angefangenen Werke, Arbeit, oder Vorhaben, Anſchlag, unmäßiger Begierde, Uebelthat, &c. abgehalten.

Studia intermiſſa revocare, *vel:* ſe ad priſtina ſtudia revocare. *A' le-tett dolgokat, gyakorlásokat ismét elő venni, és azokra adni magát.* Sein unterlaſſenes Studiren wieder vor ſich nehmen.

Ad quæ exempla me revocas? *Mitsodás, vagy: melly példákot adsz előmbe, mitsodákat mutatſz nékem.* Was für Beyſpiele ziehest du mir an?

Rem ad manus revocarunt. *Kézre, kardra ſzállának,* Sie würden dieſen Handel zu Streichen kommen laſſen.

A morte illum revocavit. *Feltá naſztotta, életre viſzſza hozta ötet.* Er hat ihn von Todten auferwecket.

Mentem revocare a ſenſib.s. *Elméjét el-venni, el-fordítani az érzékenységektűl* Sein Gemüth von allen empfindlichen, ſinnlichen Dingen abziehen.

Eam rem mihi revocas in memoriam, *vel:* meum animum revocas in illius rei memoriam. *Azt a' dolgot juttatod elmémbe.* Du mahneſt mich daran, du erinnerſt mich wieder hieran.

Revocare in dubium. *Valami felől kételkedni, valamit kétségbe hozni.* Zweifelhaftig machen, in Zweifel ziehen.

ROGO.

1. Rogavit me blande, &c.

con:

concinne. *Hizelkedve, és ékeſſen kért engem.* Er hat mich gar freundlich, und holdſelig gebeten.

Rogare aliquid. *Valamit kérni költsön, ideig.* Begehren, daß man uns etwas leihe.

Rogare, interrogare aliquam ſententiam. *Valakitül tanátsot kérni, vagy kérdezni, mit itéll a' dolog felül.* Einen fragen, was er dafür halte.

Rogatus, *vel:* interrogatus ſententiam, reſpondit, &c. *Kérdeztetvén, mit itélne a' dolog felől, felelt, 's a' t.* Da er befraget wurde, was ſeine Meinung wäre, gab er zur Antwort, ꝛc.

Rogare, eſt interrogare, percunctari, quæ ſit voluntas populi, de iis, quæ deliberanda ei a magiſtratu proponuntur, ut fiebat apud Romanos. *Kérdezkedni a' köſségtül, mit itélne azok felől, mellyek eleikbe adattak a' tanátstúl, a' mi a' Romaiknál ſzokásba vé tettet.* Das Gutheiſſen, und den Willen des verſammelten Volkes erforſchen. Sic rogare pacem; *vel:* de pace, legem, *vel:* de lege; rogationem ferre legis, *vel:* de lege, de imperio, aut poteſtate alicui demandanda, de infligenda pœna. &c. *Kérdezödni a' békeſség felől, a' törvény felől, ha béveſzik - é vagy ſem, a' hatalom felől, kinek kellene adni, a' büntetésnek mivóltárúl.* Das geſammelte Volk befragen, ob es wolle, oder nicht, daß man den Frieden ſchliße, ein neues Geſetz aufbringe, einem ein Amt auftrage, einen beſtrafe.

Formula hujusmodi orationis hæc erat. *Ennek a' kérdésnek illy módja vala.* Die Weiſe, und Formel ſolcher Frage beſtand alſo: VELITIS, JUBEATIS, QUIRITES, ut, &c. *Akarjátok, parantsolljátok, Rómaiak, &c.* Iſt es euer Wille, o Römer! zu verordnen, daß, ꝛc.

2. Militem Sacramento rogare, *vel:* adigere. *Liv. A' katonát zászló alá eskütteini.* Die Soldaten den Eid der Treue ſchwören laſſen.

RUO.

1. Ruere portis. *Liv. A' Kapun ki-rohanni.* Zum Thor hinaus hauſenweiſe ausrumpeln, rennen.

2. Ruere in vulnera, ad tela, in media fata, in perniciem, ad interitum. *A' sebekbe, és veſzedelemre maga ſzánt-ſzándékával, késſz akartva, vak merően menni. Maga el-veſzésére járni.* Sich in das Gefecht hinein ſetzen, in ſeinen Untergang ſich ſelbſt ſtürzen.

Ruere arenæ cumulos, ſpumas maris. *Virg. A' fövényből való rakásokat el-bánni, ſzéjjel túrni. A' tengernek habjait viſzſza hányni, viſzſza verni.* Die Sandhäuſen in der See umrühren die ſchaumenden Meer-Wellen krechen.

Oſſa ruere, effodere, aut refoſſa educere. *Virg. A' tsontokat ki-áſni, avagy mellyek immár ki-áſſattak, ki-ſzedni.* Beine aus der Erde ausgraben.

Illum ruerem, agerem, rape-

perem, tonderem, ac proſternerem. *Plaut. Ötet le-vernèm, ki - kergetném, ragadnám, ſitném és verném, le - terítem, az földre vetném.* Ich würde ihn zu Boden werfen, niederreiſſen, mit Füſſen, mit Fäuſten ſtoßen.

Vide, ne quid imprudens ruas. *Ter. Jól meg-lásd, hogy ne talán valamit oktalanúl, vagy, akaratod ellen, gondolatlanúl indits.* Gebe Acht, daß du nicht etwas verrückeſt, und verderbeſt.

S.

SALVEO.

SAlvebis a meo filio. *Az én fiam tégedet köſzönt.* Mein Sohn läßt dich grüßen.

Salvere te jubeo. *Köſzöntelek tégedet.* Ich wünſche dir guten Tag, oder Nacht.

Illum velim ſalvere jubeat. *Kérlek, hogy ötet nevemmel köſzöntsed.* Ich bitte, grüße ihn in meinem Namen.

Salve, Crito. C. Satis mihi eſt tuæ ſalutis. *Ter. Krító légy jó egéſségben. C. Nem kivánom a' te köſzönetedet.* Guten Morgen Krito, ich wünſche dir Glück und Heil. K. Ich bedarf deines Wunſches nicht.

Satin ſalve? R. ſalve, *vel:* recte. *Jó egéſzségbe vagy é? R. Igen-is, jól vagyok.* Biſt du wohl auf? R. Ja gar wohl.

SANCIO.

Sancire, ſtatuere, decernere, confirmare aliquid, v. g. leges, &c. propoſita pœna. *Valamit erőſſiteni, parantsolni, el-végezni, állitani v. g. a' törvényt, &c. büntetés alatt.* Etwas als ein Geſetz anordnen, ergehen laſſen, bekräftigen, und zwar unter auferlegter gewiſſer Strafe.

Sancire, damnare, punire, pœna plectere. *Büntetni, kárhoztatni, fenyiteni bünteteſſel valakit.* Strafen, verdammen, verurtheilen.

Capite ſanxit. *Fej veſztés alatt rendelte, parantsolta, el-végezte.* Er hat unter Leib und Lebens-Strafe verordnet.

Sanctio, (onis) eſt ipſa legis pars, pœnam exprimens. *Az a' réſze a' törvénynek, a' melly által a' büntetés kiadatik.* Iſt eben jener Theil und Punkt des Geſetzes, der die Strafe andeutet.

SAPIO.

1. Cibus hic jucundiſſime ſapit. *Col. Ez az étek éppen jó izün eſik nékem, vagy, igen tetſzik nékem ez étek.* Dieſe Speiſe iſt wohlgeſchmack, iſt dem Geſchmacke ſehr annehmlich. Sapit peponem. *Plin. Olly izü, mint a' dinnye.* Hat einen Geſchmack wie die Melonen.

Palatus ei ſapit. *Jó kóſtoló, jól meg-tudgya az ő nyelve külömbözteni a' jót a' roſzszal.* Er hat einen guten Geſchmack, ſeine Zunge weiß wohl, was gut iſt.

Sa-

2. Sapit ille puer. *Jó, és okos gyermek az.* Dieſes Kind iſt ſehr witzig, und klug.

Feliciter is ſapit, qui periculo alieno ſapit. *Plaut. Okos ember az, a' ki a' más példájáról tanúl.* Derjenige lebet glückſelig, der mit anderer Leute Schaden klug wird.

Si recte ſaperet. *Ha helyen vólna az eſze.* Wenn er recht klug, und verſtändig wäre.

Recte ego meam rem ſapio. *Plaut. Jól vigyázok én a' magam haſznára. Jól értek a' magam dolgához.* Ich verſtehe mich auf meine Sache wohl, ich weiß, was da zu gehöret.

Hic plane nihil ſapit. *Ez éppen goromba, tudatlan, minden értelem nélkűl való.* Dieſer iſt ein unverſtändiger, plumper, ungeſchickter Geſell.

S A R C I O.

1. Sarcire, reſarcire. reficere aliquid. *Valamit öſzve varni, meg-tóldozni, meg-jobbitani, hellyre állitani, megſzijitani.* Ein Ding wieder ausbeſſern, wieder zurichten, flicken.

Sarta tecta locare, ſupp. opera, aut ædificia publica. *A' köz épűleteknek gondviſelését valakire bizni.* Die Arbeit zur Erhaltung der gemeinen Stadt-Gebäuden verdingen. Sarta tecta exigere. *A' köz épűletek meg-tartásárúl, őrzéséről, attúl, a' kire bizattatott, ſzámot venni.* Rechnung fordern von jenem, der über dieſe verdingte Arbeit Sorge und Obſicht hat. Sarta tecta probare. *Meg-nézni ſzemlélni, meg-viſgálni, hogy a' köz épűletek, vagy munkák jó állapotba vannak-é.* Augenſchein einnehmen, ob ſolche Gebäude in gutem Stande ſich befinden. Sarta tecta tradere. *Azon épűleteket jó rendbe, jó állapotba hagyni.* Die Gebäude in rechtmäſſigen Stande darſtellen.

2. Sartum & tectum, ab omnique moleſtia, & incommodo ſincerum integrumque aliquem conſervare. *Valakit éppen, egéſzségeſſen, és minden nyavalyátúl, vagy más alkalmatlanságtúl meg-őrzeni, megtartani.* Sorge tragen auf eines andern Geſundheit und denſelbigen friſch und geſund erhalten.

3. Sarcire damnum, injuriam. *A' kárt, vagy tett kiſſebbséget meg-fizetni.* Einen Schaden erſetzen, erſtatten, für eine Beleidigung genug thun.

S A T I S A C C I P I O.

Satisaccipere, ſatiscapere ab aliquo. *Valakitúl bátorságnak okáért kezeſséget venni.* Von einem Bürgſchaft annehmen.

Satisdare. *Kezeſt adni.* Eine Bürgſchaft ſtellen, leiſten.

Satisexigere. *Kezeſt kévánni.* Bürgſchaft, Verſicherung fordern.

S A T I S F A C I O.

1. Satisfacere dicitur, qui aut pignore, aut fidejuſſore creditori favet. *Vagy zálogal, vagy hites kezeſſel azt, a' kinek tartozik, meg-elégiteni.* Der die Bezahlung ſeinem Gläubiger verſichert, in-

dem er etwas verpfändet, oder Bürgſchaft leiſtet.

2. Satisfacere alicui de aliqua re. *Valakinek némelly dologban eleget tenni.* Einem wegen einiger Sachen Erſtattung, Abtrag leiſten. DEO pie & caſte ſatisfacere. *Caeſ. Az Iſtennek ájtatoſſan, és tiſztán ſzolgálni.* Gott dem Herrn mit gebührender Unterthänigkeit, und Andacht dienen.

Officio ſuo erga aliquem, in aliqua re ſatisfacere. *Maga valakihez való kötelesſégének némelly dologban eleget tenni.* Seiner Schuldigkeit und gegen einer Perſon gebührender Höflichkeit ein Genügen thun.

SCIO.

Graece, ac latine ſcit. *Görögül, és deákúl ért, tud.* Er verſtehet Griechiſch, und Lateiniſch.

Scit fidibus (ſupp. canere.) *Tud hegedűlni, vagy, tudgya a' begyedűt pengetni.* Er kann auf der Geige ſpielen.

SCRIBO.

1. Scribo mea, aut alterius manu. *Magam, vagy más kezével irok.* Ich ſchreibe mit meiner eigenen, oder mit fremder Hand.

Scribere verſus, orationem. *Verſeket, énekeket, beſzédeket irni.* Reimen, dichten, eine Rede und Diſcurs verfaſſen.

2. Scribere aliquem haeredem. *Mart. Valakit örökösſé tenni, teſtamentom által, reá bagyni jószágát.* Einen im Teſtamente für ſeinen Erben hinterlaſſen, erklären.

Alicui dicam ſcribere. *Valakit törvénybe idézni, bini.* Einen Rechts-Handel mit einem führen wollen, und anſagen.

Ei nummos ſcribere. *Valakinek tserébe, vagy váltásba pénzt adni, hogy azon ſumma pénz a' hitelesnek más helyet az adósnak pénzébűl le-tétesſen.* Einen durch den Wechſel Geld einhändigen laſſen.

Scriptura dicitur a Cicerone, aliisque, vectigal e paſcuorum locationibus. *A' legeltetű helytűl való vám adó.* Das Einkommen von der Vieh Weide. Itemque, ipſius Vectigales rationes ſcriptae. *Item a' vám adáſtúl való ſzám adás.* Rechnungs-Buch und Regiſter dieſes Einkommens. Magiſter ſcripturae. *Vámos, adó ſzedő, vagy iráſt tanitó meſter.* Der Ober-Vogt über dieſes Einkommen.

SEDEO.

2. In equo ſedere. *Lovonn ülni,* Zu Pferd ſitzen.

In ovis ſedere. *Plin. Kotolni, a' tojáſt ki-költeni.* Die Eyer ausbrüten.

Cum ſederet paſſer in ramo; *Virg, Midőn a' veréb az ágon ülne.* Da ein Spatz auf dem Aſte ſaß.

Omnes conſurrexere, & ſenem illum feſſum recepere. *Minnyájan fel.keltek vólt, és az öreg embernek helyet adtak, a' hová űlbeſen.* Jedermann ſtand auf, und machte dem alten Mann Platz zum Sitzen.

2. Sedere ad gubernacula, rei-

reipubl. *Igazgatni, kórmányozni az orſzágot, köz állapotot.* Das gemeine Weſen und Republick mit höchſter Gewalt verweſen.

In illum Judex ſedeo. *Néki bírája vagyok, reá törvényt téſzek.* Ich bin ſein Richter, ich habe über ihn zu urtheilen.

Animo ſedet fixum, ſimmotumque. *Virg. Egy átallyában fel-tettem magamban.* Ich bin feſt entſchloſſen, es bleibet dabey.

Si ſedet hoc animo. *Virg. Ha azt akarod, vagy ha ebben az igyekezetben meg-maradſz.* Wenn dieſes dein Wille und Entſchluß iſt.

Hæc veſtis tibi ſedet. *Quint. Jól hozzád áll ez a' köntös.* Dieſes Kleid ſtehet dir wohl an.

Si venti eſſent, Maſſiliæ non ſederemus. *Ha jó ſzellőnk vólna, Maſſiliában nem mulatoznánk.* Wenn guter Wind vorhanden wäre, würden wir nicht da zu Maſſilien ſo lang ſitzend, und müßig bleiben.

SENTIO.

1. Sentire famem. *Liv. Éhséget ſzenvedni.* Den Hunger fühlen. Sonitum. *Plaut. Hallani a' zengéſt, vagy, zörgéſt.* Ton, Klang, Schall hören. Medicinam. *Celſ. Érzeni haſznát az orvoſſágnak.* Die Wirkung der Arzney empfinden.

2. Si me ſenſerit, eum quæritare. *Ter. Ha éſzre veſzi, hogy őtet kereſem.* Wenn er merken ſollte, daß ihn ſuche.

Nunquam illum offendi, quod ſenſerim. *Soha tudva őtet legkiſſebben ſem bántottam meg.* Ich wüßte nicht ihn im wenigſten beleidiget zu haben.

Animo & præterita & futura ſentimus. *Magunkban, vagy gondolatunkban mind az elmúltakat, mind a' jövendőket láttyuk.* Wir merken die vergangene, und Zukünftige Dinge.

3. Quid ſentis? *Mit tartaſzſz, mit ítélſz felőle?* Was halteſt du davon?

Ab aliquo, cum aliquo ſentire. *Valakivel egyet érteni, véle tartani, az ő reſzén lenni.* Mit einem halten, auf ſeiner Seite ſeyn.

4. De ſe modeſte, demiſſe ſentire. *Alázatosnak lenni, magát nem tartani nagyra, keveſet tartani maga felől.* Auf ſich ſelbſt wenig und niederträchtig halten. De ſe late, & magnifice ſentire. *Magát nagyra tartani.* Viel auf ſich ſelbſt halten. Male de te ſentit. *Roſzſzat itill felőled.* Er haltet Böſes von dir.

SERO.

1. Serere hordeum. *Virg. Árpát vetni.* Gerſten ausſäen. Vitem. *Col. Szőlőt ültetni.* Einen Reben-Stock pflanzen, ſäen.

2. Serere bella. *Liv. Hartzokat okozni, indítani.* Krieg und Unruhe anſtiften.

Serere diſcordias. *Liv.* Lites. *Plaut. Viſzſzálkodáſokat, pörüket ſzerzeni, okozni.* Zwiſpalt, Uneinigkeit anſpinnen.

Certamina levia ſerere. *Liv. Kis veſzekedéſeket indítani, portázni.* Kleine Scharmützeln mit dem Feinde thun.

Colloquia cum illis ſerebam. *Vélek beſzélgetek vala.* Mit ihnen hielt ich mich im Diſcurſe auf.

Serere ſermones varios, *Virg.* *Sok féle dolgokrúl beſzélgetni.* Von unterſchiedlichen Dingen reden.

Sermones occulti de illa re ſerebantur, *vel:* res illæ ſerebantur occultis ſermonibus. *Liv.* *Alatomba beſzélgetnek vala a' felöl a' dolog felöl.* Von dieſer Sache redete man in der Stille, und Geheim.

3. Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur. *Plaut.* *Ebbül énnékem ſemmi haſznom ſints.* Ich habe nicht ein Harlein Nutzen davon.

SERPO.

1. Serpit vipera. *A' vipera a' földen tsúſz, máſz.* Die Nater kriechet auf dem Boden.

2. Flamma ſerpſerat ad tectum. *Liv. A' láng a' padlásra terjedett vólt.* Die Brunnſt hatte ſchon das Dach erreichet, und angegriffen.

Ulcus ſerpit latius, atque altius. *Celſ. A' fekély elébb terjed.* Dieſes Geſchwär frißt nach und nach um ſich, und reiſſet weiter und tiefer ein.

Si paulatim hæc conſuetudo ſerpere, ac prodire cœperit. *Ha ez a' ſzokás laſſan laſſan terjedni, és ki - világoskodni kezd.* Wenn dieſe Gewohnheit, und Gebrauch einmal anfieng einzureiſſen, und einzuſchleichen.

Serpit hic rumor in dies latius. *Ez a' hír naprúl napra tovább terjed.* Dieſes Geſchrey breitet ſich von Tag zu Tag weiter aus.

Latius opinione diſſeminatum eſt hoc malum: manavit non ſolum per Italiam, verum etiam tranſcendit Alpes, & obſcure ſerpens, multas jam provincias occupavit. *Ez a' roſzſz vélekedés felette el - terjedett, el - ſzármazott nem tsak olaſz orſzágba, hanem a' havas begyekenn - is által hatott, és alattomban ſok tartományokat bé-töltet.* Dieſes Uebel hat weiter, als man vermeint, eingeriſſen, nicht allein durch Italien, ſondern auch bis über das Alpen-Gebürg ſich ausgebreitet; iſt in der Stille eingeſchlichen, und eher als man vermerket, ganze Landſchaften ergriffen.

SERVIO.

1. Servire, *vel* ſervitutem ſervire. *Szolgálni, ſzolgálatban lenni.* In der Dienſtbarkeit ſeyn, ein Leibeigener ſeyn.

Prædia, fundi; ædes ſervire, ſervæ eſſe dicuntur, & vectigales: ſeu cum is, qui eas poſſidet, pendit mercedis aliquid ei, cujus eſt in eam jus. *Azok a' házak, mezei földek, jóſzágok ſzolgálni mondatnak, a' mellyektül a' lakoſok fizetnek annak, a' kié.* Güter, ſo jährlichen Zins unterworfen ſind, beſonders zur Erkenntniß des Lehn-Herrns.

Seu cum itineris, viæ, aquæductus, aliasve hujusmodi ſervitute obligantur alicui. *Vagy midőn valakinek hatalma alatt vagyon az út, vagy vizi folyás.* Solche dienſtbare Güter, welche leiden müſſen; daß ein anderer dadurch das

Waſ-

Waſſer leitet oder einen Weg dadurch machet.

3. Servire, inſervire tempori. *Magát az időhöz ſzabni, alkalmaztatni.* In die Zeit ſich ſchicken. Auribus alicujus. *Valakinek olly dolgot beſzélni, a' melly nékie teſzik.* Einen Liebkoſen, ſchmeicheln, ſeine Ohren Kitzeln. Commodus alterius. *Máſnak haſznára járni.* Einen Dienſt leiſten, zu ſeinem Nutzen helfen. Gloriæ exiſtimationi. *Valakinek ditséretét, ditsőségét, betsűletét elő mozdittani.* Seine Ehre und Ruhm befördern. Cupiditatibus. *Maga roſzſz kivánságát követni.* Seiner Gelüſten nachgehen. Valetudini. *Egéſzségére gondot viſelni.* Seine Geſundheit pflegen, ihrer Sorge tragen.

SILEO.

1. Silere aliquid, *vel:* de aliqua re; aliquid ſilentio prætenire, aut prætermittere. *Valami felől halgatni.* Etwas ſtill halten, mit Stillſchweigen umgehen, keine Meldung thun.

2. Silere dicuntur, & tacere, non vocalia ſolum, ſed alia quævis, dum vim nativam ſuam non exerunt, ſed ab ea quieſcunt. *Nem tsak azok felől mondgyuk, hogy halgatnak, a' mellyeknek ſzavok vagyon, de azok felől-is, a' mellyek noha nem ſzólhatnak, mind az által a' termeſzettűl adott ereieknek nem teſznek eleget.* Wird gebrauchet nicht allein von Dingen, die Stimme haben, ſondern auch von denen, welche ihre gewöhnliche eigenthümlich natürliche Würkungen unterlaſſen. Alſo ſaget man: Luna ſilet, aſtra ſilent, tacent. *Az hóld, és tsilagok nem fénylenek.* Der Mond, das Geſtirn ſcheinet nicht. Agri, plantæ ſilent, tacent. *Col. A' ſzántó földek gyümöltsöt nem hoznak, az öltoványok, ültetéſek gyümöltstelenek.* Die Felder tragen nicht, die Pflanzen, und Bäume bringen nichts hervor. Venti ſilent. *Col. Az idő tsendes, a' ſzél meg-ſzűnt, nintsen ſzél.* Die Winde ſind ſtill, iſt eine Windſtille.

SIMULO, *vide* diſſimulo.

SISTO.

1. Siſtere gradum. *Liv. Megállani.* Still halten. Fugam. *Valakit futásában meg-állitani.* Die Flüchtigen ſtill aufhalten.

2. Siſtere, *vel* ſiſtere ſe, *vel* ſiſtere judicio, in judicio, in jure, ſe in judicio ſiſtere, in judicium ſiſti, ſiſtere in vadimonium. *A' törvényben elő állanni. Tzitáltatni a' törvénybe. Kezeſt elő állitani.* Vors Gericht erſcheinen, oder vorgeſtellet werden am beſtimmten Tage.

Siſtere aliquem, *vel:* aliquem in judico ſiſtere. *Valakit a' törvényben elő állitani.* Einen vors Gericht ſtellen.

SOLVO.

1. Solvere crinem. *Ovid. A' haját le-ereſzteni.* Seine Haare aufflöſen.

2. Solvere, diſſolvere, perſolvere æs alienum. *Az adóſságot meg-fizetni.* Seine Schulden bezahlen.

Solvere præſentes nummos, præſentem pecuniam; *vel:* præſenti pecunia. *Kéſz pénzzel fizetni.* Mit baarem Gelde bezahlen. Solvendo non eſſe. *A' fizetésre elégt elennek lenni.* Seine Schulden nicht bezahlen können.

Solvere a ſe, & alio, eſt, numerare ac ſolvere de ſua, aut alterius pecunia, itemque alterius manibus, & opera pecuniam numerare, ſive pecunia illa noſtra ſit, ſive non ſit. *Maga, vagy más pénzével fizetni, vagy más által tenni le a' pénzt.* Mit ſeinem, oder mit fremden Gelde bezahlen durch ſich ſelbſt, oder durch eine andere Perſon.

2. Solvere, (abſolute) *vel;* ſolvere navem, ſolvere e portu. *Meg-indulni a' hajóval.* Abſegeln, abfahren, von dem Land ſtoßen.

3. Solvere quæſtionem. *Megfelelni a' kérdésre.* Eine Frage auflöſen. Aliquem legibus. *Liv. Valakit ſzabadon ereſzteni, ki-venni a' törvényhez valé kötelességtül.* Von dem Geſetze los, frey und ledig ſprechen. Obſidionem. *A' váratól el nyomni azt a' ki megálte a' várat.* Die Belagerung aufheben. Morem. *Ter. El-rontani a' ſzokáſt.* Einen Gebrauch abbringen. Fidem. *Meg-törni az hitet, meg-ſzegni.* Seine Treue und Glauben brechen. Ebrietatem. *Celſ. A' réſzegséget ki-aludni.* Den Rauſch vertreiben, ausnüchtern.

Solvere animum metu, & curis. *Ter. A' félelmet le-tenni, és a' gondot.* Von Sorge und Angſt befreyen. Solvere votum. *Mart. A' fogadáſt bé-tellyeſiteni, bé-tölteni.* Sein Gelübd vollziehen. Juſta funeri. *El-temetni az halottat.* Leich-Begängniß halten.

Solvitur acris hyems. *Horat. A' tél vége felé vagyon, enged az erős tél.* Der ſcharfe Winter läßt nach, bricht ſich.

SORTIOR.

Sortiri, *vel* ſortibus quidpiam permittere. *Sorſot vetni.* Looſen, das Loos ziehen.

Sortitus provinciam, Siciliam eduxit, *vel:* ei forte obtigit, ſortito obvenir. *Sorſot vetvén, melly tartományba mennyen hatalommal, a' ſors által Sicilia jutott nékie.* Da er das Loos zog, was er für eine Landſchaft ſollte verwalten, iſt Sicilien ihm zugefallen.

SPECTO.

1. Spectare aliquid, ad aliquid. *Valamire tekinteni, czélozni, valami végre nézni.* Etwas für ſein Ziel und Ende halten.

2. Domus ſpectat ad mare. *Ennek a' háznak eleje a' tenger felé vagyon.* Dieſes Haus hat ſein Ausſehen auf das Meer.

Eum, ſi tu ex vita ſpectas. *Ha az ő életére nézel.* Wenn du ſein Leben und Wandel betrachteſt.

Spectare animum alterius ex ſuo. *Ter. Máſt magárúl itílni, úgy gondolkodni más ſzándeka felől, mint magáérúl.* Andere mit ſeinem Schuh

Schuh abmeſſen, eines andern Sinn und Gemüth aus dem ſeinigen abnehmen.

Res in unum exitum ſpectantes. *Ezek a' dolgok egy féle módon végeződnek-el, egy iránsú végek léſzen.* Sachen, die zu einem Ausgange geneiget ſind.

Spectat ad rebellionem res. *Liv. Ebbűl fel-támadás, pártütés ſzármazik.* Die Sache möchte wohl zu einer Aufruhr ausſchlagen.

SPERO.

Sperare non modo ſignificat. *Reménleni.* Hoffen. Sed etiam cogitare, exiſtimare, &c. *Gondolni, vélni tartani felőle.* Meinen, denken, dafür halten. ꝛc.

Spero tibi hæc videri moleſta. *Ugy vélem, hogy ezek néked alkalmatlanoknak láttſzanak.* Ich meine, dieſes werde dir verdrüßlich vorkommen. Spero tibi me illud probaſſe. *Ugy gondolom, hogy azt néked világoſſan meg-mutatom.* Ich bin der Meinung, ich habe dir dieſes dargethan. Sin a vobis; id quod non ſpero, deſerar. *Hogy ha pedig tűletek, amit nem vélek, el-hogyattatandom.* Sollte ich hingegen von euch, ſo ich nicht vermuthe, verlaſſen werden.

STATUO.

1. Statuere alicui ſtatuam. *Valakinek farragott képet épiteni.* Eine Bildniß einem aufrichten.

Me ſublimem medium arripuit, & capite primum in terram ſtatuit. *Engemet derékon meg-fogott, és fejemmel forditott a' földre.* Nachdem er mich bey der Mitte gefaßt, und in die Höhe gehoben hatte, hat er mich auf den Kopf zu Boden geworfen.

Statuere, & decernere *Állitani, el-végezni.* Verordnen, befehlen.

Apud animum ſtatuere. Habere ſtatutum cum animo, ac deliberatum. *Liv. Magában fel-tenni, egy átalyában el-végezni magában.* Sich entſchließen, einen Entſchluß machen.

Documentum, exemplum in aliquem, *vel:* in aliquo ſtatuere, edere. *Valakin példát tenni, venni, valakit példáúl ki-tenni.* Einen exemplariſch der Schärfe nach abſtrafen.

Locum, & diem colloquio ſtatuere. *Helyet, és napot rendelni a' beſzédre.* Den Ort, und die Zeit zu einer Unterhaltung, Unterredung beſtimmen.

STERNO.

1. Sternere humi flores, *vel:* ſternere humum floribus. *A' földet virágokkal bé hinteni.* Den Boden mit Blumen beſtreuen.

Sternere locum ſaxis. *Kővel rakni ki az helyet.* Mit Steinen pflaſtern, ein Pflaſter machen.

Sternere lectum, menſam, equum. *Ter. Liv. Meg-vetni az ágyat, meg-teriteni az aſztalt, meg-nyergelni, béfődni a' lovat.* Das Bette zurichten, die Tafel, Tiſch be-

decken, dem Pferde eine Decke auflegen, oder aufſatteln.

Humi ſternere aliquem. *Valakit a' földre vetni, tsapni.* Einen zu Boden werfen.

Sternere omnia ferro. *Levius. Mind egy lábig le-vágni.* Die Erde mit todten, zerſchlagenen Körpern beſtreuen, bedecken.

Hoſtes ingenti cæde ſternebantur. *Liv. Az ellenség nagy vér ontáſt ſzenvedett.* Es ſetzte ab, ein großes Blut-Bad, eine blutige Niederlage der Feinde.

STO.

1. Stare loco. *Valamelly helyen tsendeſen maradni, állani.* An einem Orte ſtill bleiben.

Ubi jus ſteterit. *Hor. Mihelt meg-sürül, meg-ſzál a' lév. A' meddig a' törvény, és igazság állani fog.* So bald die Brühe dick, und ſich geſetzet haben wird.

Stare ab, cum, pro aliquo. *Valakivel tartani, valaki pártyát fogni.* Mit einem halten, auf ſeiner Seite ſeyn.

Contra illum ſtare. *Más ellen állani, ellensége lenni.* Eines Gegentheil ſeyn, wider ihn ſeyn, Widerpart halten, ihm widerſprechen.

3. Stare animis. *Jó bátor ſzivvel lenni.* Gutes Herz haben. Animo. *Hor. Értelmében meg-maradni.* Beym Verſtande ſeyn. Fide, promiſſis, in promiſſis. *Hüségében meg-maradni, eleget tenni hitének, igéretének.* Sein Wort, Verſprechen, und Treue halten. Conditionibus, & conventis. *Az alkut, a' meg-egyezéſt meg-tartani.* Bey dem gemachten Vertrag, und Bedingniſſen feſt bleiben, dieſelbige halten. Stare judicio, & opinione alterius. *Más itiletén meg-állani, más itiletére reá állani.* Eines andern Meinung, und Urtheil annehmen, und dabey bleiben. Judicata re, *vel:* in eo, quod judicatum eſt. *A' deliberátumhoz tartani magát: reá hagyni a' dolgot.* Bey dem gefällten Urtheil beruhen, bewenden laſſen. Sententia aliqua. *Valamelly el-végezéſen meg-állani.* Eines gewiſſen Sinnes und Meinung ſeyn. In eadem ſententia. *Maga vélekedésében erövel meg-maradni.* Bey ſeiner Meinung feſt, ſteif ſeyn, in ſeinem Stande beharrlich bleiben.

Stat ſententia illum pellere. *Fel-tettem magamban, hogy ötet el-kergetem, el-hajtom.* Ich bin entſchloſſen, ihn zu vertreiben, zu verſtoſſen.

Modo nobis ſtet illud. *Tsak az erößen el-végezve maradjon köztünk.* Wenn nur dieſes zwiſchen uns richtig, und feſt beſchloſſen verbleibt.

Mea omnis cura in illo ſtat. *Virg. Minden gondom reá vagyon.* Meine Sorgen, und Gedanken gehen allein auf ihn.

4. Multorum ſanguine ea nobis victoria ſtetit. *Liv. Abban a' gyözedelemben ſok embert veſztetünk-el.* Dieſer Sieg hat uns viel Blut gekoſtet.

5. Cum in Senatu pulcherrime ſtaremus. *Midön jól viſelnök magunkat a' Tanátsban,*

ban, éppen jól folnya dolgunk. Da wir in dem Rathe auf das beſte beſtanden, und unſere Sachen einen glücklichen Fortgang hatten.

Meliore loco ſtamus. *Jobb bellyen állunk, jobban van dolgunk.* Wir beſtehen beſſer.

6. Per fratrem ſteti. *Minden ſzerentsémet bátyámnak köſzönöm, a' bátyam mentett-meg minden nyomorúságtúl, és ſzerentsétlenségtűl.* Mit Glück und Heil bin ich meinem Bruder ſchuldig, ich ſchreibe ihm zu, daß ich bin davon gekommen.

7. Per me, & per illum ſtat, quo minus id fiat. *Én, és ő az oka, hogy a' nem történik, hogy az a' dolog végbe nem mehet.* Bey ihm, und bey mir ſtehet es, daß dieſes nicht geſchehe.

STOMACHOR.

Stomachari. *Boſzſzonkodni, haragſzani, békétlenkedni.* Sich erzürnen, unwillig ſeyn.

Stomachari alicui, *vel:* cum aliquo. *Valakivel ellenkedni, békétlenkedni.* Wider einen zürnen.

Stomachor omnia. *Minden aprólékon-meg indúlok: haragra gerjedek.* Alles iſt mir zuwider.

STRUO.

1. Ædificium ſtruere. *Valamelly hajlékot épiteni; valamit épiteni* Ein Gebäude aufführen.

2. Id ſtruunt. *Ter. Azt fózik, forallyák, azon fárad elméjek,* Auf dieſes ſind ſie bedacht, dieſes haben ſie in dem Sinne.

Aciem ſtruere. *Sereget rendelni, ütközetre való rendbe állitani.* Eine Armee in die Ordnung ſtellen.

Mihi inſidias, calamitatem, perniciem ſtruit. *Nékem vermet ás, utánnam leſekedik; nyomorúságba, veſzedelembe akar hajtani.* Er paſſet mir auf, er trachtet nach meinem Verderben, er will mir ein Unglück anſtiften.

Calumniam, mendacium ſtruere. *Liv. Valaki ellen tsalárdkodni, hazudozni.* Eine Verläumdung, eine Klage ſchmieden, und anſtiften.

Odium in illos ſtruit. *Megakarja őket gyűlöltetni.* Er ſuchet und trachtet ſie verhaßt zu machen.

STUDEO.

1. Studere Græcis litteris. *Görög iráſt tanúlni. Görögül tanúlni.* Auf Griechiſche Sprache ſich verlegen, Griechiſch lernen.

2. Studere litteris incipit. *Kezd tanúlni, a' deákságra kezdi magát adni.* Er beginnet einen Luſt zum Studiren zu haben.

In id ſtudet. *Quint. Azon munkálkodik.* Auf dieſes allein gehet er, und hat ſein Abſehen.

3. Studere alicui homini; illius eſſe ſtudioſum. *Valaki javára, igyekezni. valamelly embernek javát keresni.* Einem alles Gutes wollen, ihm dienſtlich, und wohlgewogen ſeyn.

Pecuniæ ſtudere. *Pénzt gyüjtö.*

tőgetni , *azon munkálkodni* , *fáradozni* , *hogy pénzt gyűjthessen.* Nach Geld und Reichthum trachten.

Studeo rem ad arma deduci. *Cæſ.* *Azon vagyon* , *hogy fegyverkedjék* , *háborút inditson belőle.* Er gehet darauf, daß die Sache in einen Krieg ausſchlage.

Gloriæ ſtudere. *Ditsőséget ſzerzeni* , *azon lenni* , *hogy ditsőséget nyerhessen* , *ditsiretes legyen.* Sich um Ehre, und Ruhm bewerben.

4. Studeo , aveo , geſtio , vehementer cupio ex te audire , &c. *Tőled akarom* , *kivánom tudni* , *hallani* , *örömeſt fogom tűled hallani.* Ich trage höchſtes Verlangen von dir zu vernehmen, ꝛc.

SUBDO.

1. Subdere ignem , puerum , calcaria , &c. *Tüzet tenni alája* , *a' gyermeket más alá tenni* , *adni* , *el-tserélni* , *a' lovat ſarkantyúzni.* Feuer unterlegen, Kind verwechſeln, die Sporen dem Pferde geben.

2. Subdere in locum alterius aliquem. *Valakit más helyébe állitani.* Einen an eines andern Stelle ſetzen.

Stimulos alicui ſubdere. *Liv.* *Valakit öſztönözni* , *valakit nógatni.* Einen zu etwas antreiben, anreitzen.

Spiritus ſubdere , (idem , quod animos ddere.) *Liv.* *Méréſzteni* , *kedvet adni.* Herz machen, aufmuntern.

SUBDUCO.

1. Subducere cibum alicui. *Valakitűl az étket el-fogni.* Einem die Speiſe entziehen.

Pugnæ , periculo ſubducere aliquem. *Virg.* *Valakit a' veſzedelemtűl meg-menteni* , *az ütközettűl el-vonni.* Aus dem Gefechte, von der Gefahr einen herausziehen.

Subducere ſe ex . *vel*: de aliqua ſocietate , & loco. *Valamelly tárſaságtúl magát el-vonſzani* , *vagy valamelly hellyrűl el-ſzökni.* Von einer Geſellſchaft, Ort, verſtohlener Weiſe, in der Stille ſich davon machen.

Subducere navem. *A' hajót ki-kötni a' partra.* Ein Schiff auf das trockene Land ziehen.

Subducere ſummam , rationem , calculos. *Számot vetni* , *valamelly ſummát öſzve ſzámlálni.* Ausrechnen , zuſammen rechnen.

SUBEO.

1. Subire locum aliquem. *Cæſ.* *Valamelly helyre bé-menni.* In ein Ort hingehen. Ad montem ſubire. *Liv.* *Fel-menni az hegyre.* Den Berg beſteigen. Muros ſubire. *Virg.* *Fel-hágni a' kő falra.* Eine Mauer beſteigen.

Subire conditionem pacis. *Cæſ.* *Reá állani a' békeſségnek punktumira.* Die aufgetragene Friedens - Artickeln annehmen. Subire aleam. *Col.* Fortunam. *Liv.* *Szerentsére* , *veſzedelemre vetni magát.* Sich in die Gefahr ſetzen. Notam turpitudinis , infamiam, dedecus ſubire. *Hirit 's nevét* , *bötsülletét el - veſzteni.* Seinen guten Namen und Ehre verlieren , zu Schande werden. Pœnam , ſupplicium ſubire. *Büntettetni* , *büntetéſt ſzen-*

ſzenvedni. Eine Strafe ausſtehen, der Strafe ſich untergeben, geſtrafet werden. Odium, invidiam ſubire. *Valaki gyűlölſégébe eſni.* Verhaßt und beneidet werden. Negotium ſubire. *Valamelly dolgot, munkát magára vállalni.* Sich eines Geſchäfts anmaſſen, und auf ſich nehmen.

3. Subit animum meum religio, timor, ſpes, verecundia, cogitatio, pœnitentia. *Liv. Curt. Valamin lelkemben, vagy lelki isméretemben meg-ütközöm, meg-ijedek, félelembe eſek, reménlem. nem vetem-el reménységemet, ſzégyenlem, jut eſzembe, gondolom, bánſálok rajta.* Ich beſorge, fürchte, hoffe, ſchäme mich, denke, es reuet mich.

Subit animum, *vel:* ſubit memoriam. *Emlékezem, jut eſzembe.* Es fällt mir ein, ich erinnere mich.

Patris vultum ſubire, ſuſtinere non auſus eſt. *Liv. Nem meréſzlett az attya ſzeme eleibe menni.* Er hat ſeinem Vater nicht dörfen unter das Geſicht kommen.

In partes. *Ovid.* In locum alicujus ſubire. *Valaki helyébe állani, menni.* Einem in ſeinem Amte nachfolgen, ſeine Stelle vertreten.

Primæ legioni tertia ſubiit. *Liv. Az elsö hadi ſereget a' harmadik követte, vagy az elsö ſereg után ment a' harmadik.* Dem erſten Regiment, und Haufen, iſt das andere gefolget.

SUBJICIO.

1. Subjicere ſecuri cervices, *Liv. Fejét vétetni, le-vágatni, a' hóhér kargya alá vetni a' fejét.* Dem Schwerdt und Scharfrichter den Hals darreichen.

2. Subjicere, ſubmittere teſtes. *Quint.* Teſtamenta ſubdere, ſuſtinere, ſupponere. *Hamis bizonyságokat állitani, teſtamentomot tsinálni.* Falſche Zeugen beſtechen, ein falſches Teſtament anſtatt des rechten ausgeben.

Subjicere aliquid ſub oculos, ſub aſpectum, ſub ſenſus, ſub ſenſibus, ſub aſpectu, ſub oculis. *Valamit világoſſan megmutatni, ſzem alá vetni, valaki ſzeme eleibe állitani.* Etwas vor Augen ſtellen, etwas ſichtbar, empfindlich, handgreiflich machen.

Nulla eſt huic voci ſubjecta ſententia. *Sótalan ſzó, ez nem értelmes mondás.* Dieſes Wörtlein bedeutet nichts.

SUBLEGO, *is*.

1. Sublegere nuces, oleas, &c. *Diót, olajfa gyümöltsöt ſzedni, vagy lopva el-ſzedni.* Nüſſe, Oliven, rc. ſammeln.

Quidpiam furto ſurripere, ſubducere, ſublegere. *Virg. Valamit el-lopni.* Heimlich ſtehlen, entziehen, zwacken, mauſen.

Sublegere, ſubrogare, ſufficere, ſubſtituere aliquem in defuncti, *vel:* abſentis locum. *Valakit a' meg-holtnak helyében, tiſztiben helyheztetni, állitani.* Einen an des andern, ſo geſtorben, oder abweſend iſt, Stelle ſetzen.

SUBLEVO.

1. Sublevare mentum. *Ajakát,*

kát : állat fel-támaſztani, *kezét alája tenni*. Das Kinn, das Maul über ſich aufwerfen.

Stratum atque abjectum ſublevare. *Valakit, a' ki igen el-nyomorodott, nyomorúſágából ki-ſegiteni*. Einen der da zu Boden liegt aufheben, wieder aufrichten.

Erigere, & ſublevare ſe. *Magát fel-emelni, meg-igyeneſiteni; vagy az betegségbűl ki-vergődni, &c.* Sich aufrichten.

2. Amicum ſublevare. *Barátyát ſegiteni*. Einem Freunde beyſtehen, beyſpringen.

Inopiam amici facultatibus ſublevare. *Barátyát ſzükségiben maga javaibúl ſegiteni*. Seinen Freund in der Noth und Armuth, Troſt und Hilfe mit ſeinem Vermögen leiſten,

Illum meo teſtimonio ſublevabo. *Saját bizonyságommal fogom ötet ſegiteni*. Ich werde ihn entſchuldigen, und das Wort führ ihn thun.

SUBMITTO, *vel:* SUMMITTO.

1. Submiſit, *vel:* ſummiſit ſervum, *Maga ſzolgaját alattomba küldötte*. Seinen Diener hat er heimlich geſendet.

Submittere genua, oculos, &c. *Le-térdepelni, alá nézni, &c.* Die Knie biegen, die Augen niederſchlagen, 2c.

2. Submittere ſe. *El-kedvetlenedni, a' veſzedelemtűl meg-győzettetni*. Sich unterwerfen, demüthigen.

3. Cedere alicui, faceſque ſubmittere. *Méltóságát más alá vetni, meg-hódolni*. Einem nachgeben, weichen, untergeben, ihn für einen Obern halten.

Animos ſubmittere, *vel:* animum alicui periculo ſubmittere. *Meg-tsüggedni, magát meg-alázni. Néki ereſzteni magát a' veſzedelemnek*. Herz, und Muth ſinken laſſen. der Gefahr entweichen.

4. Submittere ſarmentum in materiam. *Col. Venyiket ültetni, hogy ki-fakadgyon, kinőjjön, tsirázzon, a' ſzöllőt meg-hadni nőni. vagy nevelni*. Die Weinreben aufwachſen laſſen.

Submittere prata in fœnum. *Col. A' réteket őrizni, úgy rendelni, hogy ſzéna nőjjön rajtok, a' réteken ſzénát hadni nőni*. Das Heu auf den Wieſen wachſen laſſen.

Submittere capillum, & barbam. *Plin. Haját, ſzakált nevelni*. Haar, und Bart lang wachſen laſſen.

SUBSCRIBO.

1. Subſcribere. *Alá írni*. Unterſchreiben.

2. Subſcribere in aliquem, *vel:* de aliquo. *Valaki büntetésére reá állani, abban máſſal egyet érteni*. Einen ſtrafmäſſig urtheilen, tadeln. Significat etiam: *A' büntetésnek okát adni*. Die Schuld erklären, ſpecificiren, warum man ſtrafmäßig ſey. Id autem de Cenſorum nota proprie dicitur apud Ciceronem.

3. Subſcribere, idem, quod profiteri. *Maga javait, jóſzágit máſnak vallani, ki-mondani, hogy mennyivel bír*. Seine Güter, ſein Vermögen angeben.

4. Sub-

4. Subſcribo orationi tuæ. *Liv. Reá állok a' te beſzédedre.* Deinem Diſcurs falle ich bey.

SUCCEDO.

1: Succedere. *Valakinek helyébe állani, alája menni.* Nachkommen.

Muris, *vel*: ad muros ſuccedere. *Liv. Közelgetni, közeliteni a' vár falaihoz, a' vár falai alá menni.* Den Stadt-Mauern ſich zunahen.

Antro, *vel:* in antrum ſuccedere. *Virg. Curt. Sötét barlangba menni, bé-menni.* In eine Höle eingehen.

2. Alicui ſuccedere. *Valaki helyében állani.* An eines andern Stelle kommen, ihm folgen.

Eques in pugnam ſucceſſit. *Liv. A' lovaſok, vagy lovas katonák meg-változtatták az ütközetet, vagy a' lovaſok ütközetre mentek.* Die Reuterey folget darauf zum Treffen.

3. Succedit ea ſententia. *Kivánság ſzerént foly a' dolog.* Die Sache gehet wohl von ſtatten, ſie gelingt dem Wunſch nach.

Si hac non ſuccedet, alia aggrediemur via. *Ha erre kedvünk ſzerént nem fog ſzolgálni a' ſzerentse, más úton fogunk reá rohanni.* Wenn das mißlinget, nicht gerathet, werden wir zu andern Mitteln greifen.

SUCCUMBO.

1. Succumbere. *Alája keveredni, feküdni.* Unterliegen.

2. Oneri ſuccumbere. *A' terh alatt el-tsüggedni.* Dem Laſte unterliegen.

Animo ſuccumbere *Kétségbe eſni* Verzagt ſeyn, den Muth ſinken laſſen.

Succumbere dolori, labori, fortunæ, ſenectuti, &c. *Néki ereſzteni a' fájdalomnak, megágát, a' dolog miatt el-fáradni, a' dologból ki fáradni, engedni a' gonoſz időknek, az öregség miatt el-nyomorodni &c.* Dem Schmerzen, Leid, Arbeit, &c. unterliegen: das Leid, Mühe, die Ungelegenheit des Alters nicht ertragen können.

SUFFICIO.

1. Sufficere tibi debet. *Elég lehet az néked, még-kell avval elégedned.* Dieſes ſoll dir genug ſeyn, und erklecken.

Hæc noſtræ cupiditati ſufficiunt. *Ezek bé-tölthetik a' mi kivánságunkat* Dieſe Dinge erſättigen unſere Begierde.

Sufficiam tuis alimentis *Liv. Néked elegendő eledelt fogok ſzaporitani, a' te-eledeledet megſzaporitom* Ich will dir die Nahrungs-Mittel verſchaffen.

Non ſufficiunt tibi vires. *Erőtlen vagy, nints elegendő eröd.* Es mangelt dir an Kräften, du biſt zu ſchwach darzu.

2. Suffectus ſum in ejus locum *Hellyébe tétettem.* Man hat mich an ſeine Stelle geſetzet.

Sufficere lanam *A' gyapjat bé-feſteni.* Die Wolle färben.

SUM.

In locutionibus quas huic verbo ſubiicio, ſubintelligitur ſemper aliquid, quod ipſa phraſis Germanica, latine appoſita, ſatis per ſe declarabit.

Incredibili ſum ſolicitudine, (ſuppl.

(ſuppl. affectus.) *Ki-mondhatatlan gondba, és búba vagyok.* Ich ſtecke in gröſter Sorge, und Angſt.

Hoc tibi erit laudi, non fraudi, nec crimini. *Az néked ditsiretedre válik, s' nem roſzádra, vagy gyalazatodra, jenki azért téged vétkeſiteni nem fog.* Dieſes wird dir zum Lob gereichen, nichts ſchaden, und niemand wird dich deßhalben tadeln.

Oneri ferendo non ſum, (ſuppl. idoneus.) *Elégtelen vagyok a' tehernek hordozáſára, vagy, emeléſére* Ich kann eine ſo ſchwere Laſt nicht ertragen.

Illud præſidio mihi fuit *A' vólt segitſégemre.* Dieſes hat mir gedienet, daraus geholfen.

Hæc erunt uſui ad bellum. *Cæſ. Ezek haſznoſſak, és ſziikségeſſek leſznek a' hartzra.* Dieſe Dinge werden zum Kriege taugen, und dienlich ſeyn.

Horæ duæ fuerunt, nec tamen comparuit. *El-múlt vólt immár két óra, még ſem jelent-meg.* Zwey Stunden waren ſchon verfloſſen, dennoch erſchien er nicht.

Eſt, quod gaudeas, nihil eſt, quod lugeas. *Elég okod vagyon arra, hogy örvendezz, ſemmi okod ſints arra, hogy ſzomorkodyál.* Du haſt Urſache dich zu erfreuen, und nicht zu trauren.

Erit, ubi me ulciſcar ſi vivo. *Plaut Ha fogok élni, el-jön az idő, a' mikor bojzſúát állok rajtad.* Ich werde Mittel und Zeit finden, mich zu rächen, wenn ich das Leben habe.

Eſt, ubi profecto damnum præſtet facere, quam lucrum. *Olly idő foly, a' melyben haſznoſſabb kárt vallani, hogy ſem nyerni valamit.* Es giebt bisweilen die Zeit, da es beſſer iſt verlieren, als gewinnen.

Ero, ut me voles. *Plaut. Én kéſz léſzek akaratodra.* Ich will es thun, was du willſt.

Sin eſt, ut velis manere illam. *Ter, Ha pedig úgy vagyon, hogy az ő maradáſát kivánod, vagy akarod, hogy el-maradgyon.* Wenn es dem alſo iſt, daß du verlangeſt, ſie ſoll da bleiben.

Quod ſi, ut eſ; ſilebis. *Hogy ha ſzokáſod ſzerent balgatni fogſz.* Wenn du, wie du pflegeſt, ſtill darzu ſchweigeſt.

Sunt qui volunt illam conventam. *Plaut. Vannak, akik véle ſzóllani, beſzélni akarnak.* Es giebt Leute, die mit ihr ſich unterreden wollen.

Bene mihi eſt. *Ter. Jól van dolgom, friſſen, jól vagyok, békeſégbe vagyok.* Ich bin zufrieden, es iſt mir wohl.

Meliuſcule illi eſt. *Immár jobbatskán vagyon, gyógyúl.* Er befindet ſich um etwas beſſer, er iſt um etwas beſſer auf.

Eſt benignitatis tuæ, illi condonare hanc culpam. *A' te jó kedvedben, jó ak..ratodban áll, hogy ezt a' vétket meg-botsáſſad.* Es iſt deiner Gütigkeit Gemäß, daß du ihm dieſen Fehler verzeiheſt.

Eſt a Cæſare, pro Cæſare. *A' Cæſar réſzére vagyon, pártyát fogja.* Er iſt auf des Cäſars Seite, er haltet mit ihm.

Frumenti modius eſt ternis aureis. *Három aranyon vagyon mértékje a' gabonának.* Ein

Ein Malter Getreide gilt, und wird verkaufet um drey Kronen.

SUMO.

2. Sumere veſtem. *Liv. Ovid. Magára venni, fel ölteni a' ruhát.* Sein Kleid anlegen.
Sumere in manu, *vel:* in manum. *Valamit kezébe venni.* In die Hand nehmen, faſſen.

2. Non mihi tantum ſumo, ut credam, &c. *Azt el-nem kivetem, nints kedvem az el-hitelre, nem merem el-hinni.* Ich bin nicht ſo vermeſſen, ich will mich nicht anmaſſen zu glauben, daß, ꝛc.

Non mihi ſumo, ut te doceam. *Nem méréſzelek téged tanitani.* Ich will mirs nicht ſo viel zumeſſen, noch unterſtehen, euch etwas neues zu lehren, oder in die Schule zu führen.

Mihi ſumpſi, ut a te peterem, &c. *Reá vetettem fejemet, hogy kérjek tüled.* Ich habe das Herz und Vertrauen gehabt, von dir zu begehren.

3. Pro certo ſumere, quod controverſum eſt, *vel:* res non conceſſas ſumere. *A' kétséges dolgot igaznak állitani, és avval eröſſiteni beſzédét.* Eine Sache für gewiß voraus ſetzen, die es doch nicht alſo iſt, und darauf ſeinen Discurs gründen.

4. Sumere ſibi auctoritatem. *Valamelly hatalmat, méltóságot tulajdonitani magának, rá tartani magát.* Sich ſelbſt die Gewalt, und Anſehen zumeſſen. Confidentiam. *Plaut. Bátorságot venni* Ein Herz, und Vertrauen faſſen. Spiritus ſibi, & arrogantiam. *Caeſ. Magát kevélyen, és méréſzen hányni, venni.* Vermeſſenheit, und Stolzmüthigkeit an ſich nehmen. Spatium ad cogitandum. *Időt venni a' gondolkodásra.* Zeit nehmen, weiter ſich beſinnen, und zu bedenken. Supplicium de aliquo. *Valakit halállal büntetni.* Einen abſtrafen. Initium. *Valamit kezdeni.* Den Anfang machen. Laborem. *Dologba, munkába ereſzteni magát.* Die Mühe auf ſich nehmen. Sibi judicium. *Magát biróvá tenni.* Sich ſelbſt ein Urtheil ſprechen. Sibi partes Regis. *Annyira tartani magát, mintha király volna, királynak mondani magát.* Sich ſo viel einbilden, als wenn man ein König wäre, ſich für einen König ausgeben.

SUPERO.

1. Superare fluvium. *A' folyó vizen által menni.* Ueber einen Fluß ſetzen.

Superare collis verticem. *A' begynek tetejére menni, begy tetejét meg-baladni.* Die Höhe eines Hügels erſteigen.

Superare caput, ſeu promontorium. *A' magas hegyen, a' hegynek tetején által menni.* Bey einem Vor-Gebürge vorbey ſegeln.

2. Superare aliquem. *Valakit fellyül haladni, meg-előzni.* Einen überwinden.

3. Superare, ſupereſſe, reſiduum eſſe. *Meg-maradni, hátra lenni a' több közül.* Uebrig ſeyn, verbleiben.

Uter

Uter dicitur, cui deeſt, an cui ſuperat? *Mellyik a' kettő közűl gazdagabb, az e' akinek kevés vagyon, vagy aki mindennel bővelkedik?* Wer iſt aus dieſen zweyen reicher, der zu wenig, oder der zu viel hat?

Quod ſuperabit pecuniæ. *A' mi a' pénzből meg-fog maradni.* Das Geld, ſo überbleiben wird.

SUPERSEDEO.

Superſedere aliqua re. *Liv. Cæſ. Valamit el-halgatni, az el-kezdett dolgot félbe hagyni.* Sich eines Dinges müßigen, und entſchlagen, aufhören. Superſedeas hoc labore. *Hadd félbe ezt a' dolgot, ne illesd immár ezt a' dolgot* Du magſt dich dieſer Mühe wohl entſchlagen, laſſe dieſe Arbeit fahren.

SUPPETO.

Suppetit mihi, *id eſt:* non deeſt mihi. *Nékem telegendőm vagyon, nints ſzükségem, semmi nélkűl nem ſzűkölködöm.* Ich habe genug, ich habe keinen Mangel.

Verba non ſuppetunt, non ſuppeditant. *Nem találok elegendő ſzavakat a' feleletre. Nem tudok ſzóllani.* Es mangelt mir an Worten.

Ambitioni tuæ, & in illam rem opes non ſuppetunt. *A' te kevély vágyodáſodnak bétöltésére, és ennek a' dolognak végbe vitelére nintsen elegendő jóſzágod.* Für deinen Ehr-Geiz und dieſe Sache zu erhalten, ſtecken deine Reichthümer nicht.

Si mihi vita ſuppeteret; *vel:* ſuppeditabit. *Ha élni fogok.* Wenn ich das Leben habe.

SUSCIPIO.

1. Tres ex uxore liberos ſuſcepi. *Ettől a' feleſségétűl három fia vólt.* Von ſeiner Frau hat er drey Kinder gehabt, gezeuget.

Suſcipere furem. *A' tolvajt el-rejteni.* Einem Diebe Zuflucht geben.

Aliquem ſuſcipere. *Valakit maga gondviſelése alá fogadni.* Einen unter ſeinen Schutz und Schirm aufnehmen.

2. Suſcipere odium. *Gyűlölségbe eſni, keverni magát.* Sich verhaßt machen. Negotium. *Valamelly dolgot magára vállalni.* Einen Handel auf ſich nehmen. Cogitationem de aliqua re. *Valamire fordítani elméjét.* Von einer Sache denken.

Cauſam, *vel:* patrocinium alicuius. *Valakinek pártyát fogni.* Einen beſchirmen, und vertheidigen. Æs alienum. *Más adóſságát magára fel-venni, vállalni,* Schulden machen, ſich mit fremden Schulden beladen. Iter. *Útra indúlni.* Eine Reiſe anſtellen. Rempublicam. *A' köz jónak fólytatását magára vállalni.* Das gemeine Weſen zu verwalten, antreten. Scelus, *vel:* in ſe ſcelus. *Valamelly nagy vétket követni el.* Ein Laſter begehen. Exilium. *Számkivetésbe kéſz akaratva menni.* Sich in das Elend als ein Landes-Verwieſener begeben.

Suſcepit conſuetudo communis, ut &c. *Ez a' közönséges*

ſéges ſzokás, hogy &c. úgy hozza a' köz ſzokás magával. Dieſes iſt der allgemeine Gebrauch daß, :c. das bringet der allgemeine Brauch mit ſich.

SUSPENDO.

1. Suſpendere arbori; *vel:* in, ex, de arbore. *Fel-akaſztani a' fára.* An einen Baum anhenken.

2. Animos expectatione ſuſpendere. *Curt, vel:* ſuſpenſos habere, tenere, detinere. *Máſokat valami után, a' mellyet tudni illik örömeſt hallanának, ſokáig várakoztatni.* Die Gemüther im Zweifel halten, und hangen laſſen.

Suſpenſus animo. *Liv.* Suſpenſus, incertus, dubius, ſollicitus animus. *Kételkedő, bizontalan.* Der im Zweifel, und Sorge ſtecket, und hanget.

Suſpenſus ſomnus. *Szunyadozás.* Ein leiſer, und erbrochener Schlaf.

Ire ſuſpenſo gradu. *Ter. Lába begyén járni.* Ganz leiſe, ſtill, und langſam unvermerkter Weiſe daher gehen.

Aptas habere à Deo, ſuſpenſasque vitæ rationes. *Magát éppen az Iſten akarattyához alkalmaztattya.* Er lebet dem Willen Gottes ganz ergeben.

SUSTENTO.

1. Suſtentare. *Táplálni, tartani.* Halten, heben.

Suſtentare ſe. *Elődni, magát táplálni, tartani.* Sich ſelbſt in Trübſal tröſten, und aufmuntern, mit Geduld übertragen.

Suſtentare mœrorem, moleſtias, laborem. *Békeſſégeſſen tűrni a' nehézségeket. búts bzjt.* Leid, Verdruß, Trübſal gedultdiglich ausſtehen.

Præclara conſcientia ſuſtentor, recreor, confirmor. *Mindenben örömem, és erőm a' jó lelki isméretemben vagyon.* Meine Unſchuld, und gutes Gewiſſen tröſten mich, und machen mir Herz.

Perditis rebus omnibus, ipſa virtus ſuſtentare poteſt. *Minek utánna mindennek el-veſzének, ſültbe mennek, a' jóságos tselekedet belyt áll, megmarad.* Da alles hin, und verlohren gegangen iſt, ſo kann die Tugend noch ſich ſteif halten.

Aliquem ſuis officiis; alicujus tenuitatem, egeſtatem ſubſidiis, & liberalitate ſuſtentare, recreare. *Valakit ſzegénységében táplálni, tártani, vigaſztatni.* Einem in ſeiner Armuth, und Nothdurft verhülflich ſeyn.

Valetudinem ſuſtentare, ac tueri. *Egéſzségre gondot viſelni.* Seine Geſundheit erhalten, und verſorgen.

Suſtentatum eſt. *Cæſ. Megtartottáh p. o. a' várat.* Man hat den Sturm und Angriff des Feindes herzhaft ausgeſtanden.

SUSTINEO.

Suſtinere ſe a lapſu. *Livius, Tartózt.tni magát, hogy el-ne eſſen.* Sich vom Fall halten.

1. Suſtinere currum, equos incitatos. *Cæſ. Meg-tartóztatni a' ſzekeret, a' ragadozó lovakat.* Einen Wagen, oder rennende Pferde ſtill, und einhalten, nicht laufen laſſen.

Suſtinere tela. *Liv. Meg-állani*

lani a' nyilazáſt, *vagy más hajtó fegyvereket.* Verhindern, abwehren, daß man keine Pfeile abſchieße.

Gradum ſuſtinere. *Ovid. Meg. állapodni.* Still halten.

Manum ſuſtinere. *Ovid. Megtartóztatni kezét.* Die Hand einhalten, da ſie den Streich führet.

Suſtinere ſe. *Meg-tartóztatni magát*, *magát erőſſen tartani.* Sich hüten etwas zu thun. Suſtinere culpam alicujus rei. *Valaki vétkét magára venni.* Schuldig ſeyn an einer Sache. Cauſam. *Másnak pártyát fogni.* Eine Urſache daran ſeyn.

Suſtinere negotium, *vel:* curam alicujus rei. *Valakinek gondját viſelni*, *vagy dolgát magára vállalni.* Sorge über eine Sache tragen. Munus, onus, officium aliquod ſuſtinere. *Valamelly terhet*, *tiſztet magára venni.* Ein Amt verſehen, verſorgen.

3. Suſtinere, ac tueri expectationem ſui, *vel:* expectationem de ſe concitatam. *Megfelelni annak a' reménységnek*, *a' mellyet máſok felőle vettek.* Seinen guten Kredit, Namen, Reputation erhalten.

Expectationem ſuſtines imitandæ diligentiæ noſtræ. *Máſok azt reménlik felőled*, *hogy minket fogſz követni a' ſzorgalmatoſságban.* Man hoffet von dir, du werdeſt mir in meinem unverdroſſenen Fleiße nachfolgen.

4. Herbis, & piſce ſuſtinebantur. *Liv. Fűvel*, *és Hallal éldegeltek*, *tartották magokat.* Sie erhielten ſich mit Kräutern, und Fiſchen.

5. Suſtinebis ferire patrem? (id eſt, audebisne poterisne?) *Liv. Meg-üthetedé az Attyádot?* Sollteſt du dich erkühnen, deinen Vater zu ſchlagen?

T.

TACEO.

1. Aliquid tacere, tacitum præterire, relinquere. *Nem ſzóllani valami dologról. Valamit beſzédjében el-halgatni.* Etwas verſchweigen, übergehen.

Illud tacito, *vel:* illud tacitum non prætaribo. *Azt én el-nem halgatom*, *azon dologról ſzóllani fogok.* Dieſes kann ich mit Stillſchweigen nicht umgehen.

Domum rediit tacitus. *Nagy tsendeségbe' ment haza*, *egyet ſem ſzóllott.* Er iſt in der Stille heim gekommen, hat kein Wort geſagt.

Si loqueris, non feres tacitum. *Bár ſzólly valamit*, *meg-hallod a' feleletet. Nem olly könnyen fogják el-halgatni.* Sageſt du etwas, ſo wird man nicht darzu ſchweigen, ſondern darauf antworten.

Tacite id habere, patique ſtatuit. *Tsendeſen akarja tűrni*, *és el-halgatni*, *a' mi őtet bántya.* Er will es mit Gedult leiden, ſtill darzu ſchweigen.

Ta-

Tacitus dolor, tacitum odium, &c. *id eſt:* occultum, abditum. *Valamelly titkos fájdalom, ſzomorúság. Atattomba való gyűlölség, barag.* Ein heimlicher, verborgener Schmerz, oder Haß.

2. Tacet Luna. *Nemlátſzatik moſt, nem tetſzik fel a' hóld, nem fénylik.* Der Mond ſcheinet nicht.

Tacet fluvius. *Igen tsendeſſen folly ez a' víz.* Der Fluß flieſſet leiſe, und ohne Rauſchen dahin.

Vide verbum. SILEO.

TANGO.

1. Tangere aras, ſacra. *Liv. Az oltári, vagy más ſzent dolgokat illetni kezével, midön valamelly fogadáſt, esküvéſt téſzen valaki, vagy: azokre esküdni.* Die Altäre, oder andere heilige geweihte Dinge berühren, da man einen Eid thut.

Tactus de cœlo; tactus ictus, percuſſus fulmine. *Mennykő, vagy, Iſten nyila által megütteteit.* Vom Donner getroffen.

2. Tangere aliquid, eſt, illud feriendo violare. *Valamelly dolgot az illetés által megfertöztetni.* Ein Ding durch Antaſten entheiligen.

3. Aliquem tangere, acerbiore dicto pungere. *Valakit kemény ſzókkal illetni.* Einen mit Stich-Reden antaſten, treffen.

4. Tangere, afficere, commovere. *Illetni, inditani.* Berühren, bewegen. Illius minæ non me tangunt. *Nem igen illetnek meg az ő fenyegetésein. Semmitſem gondolok vele.* Seine Drohungen irren mich nicht, ſein Drohen krümmet mir kein Härlein, ich frage nichts darnach.

5. Hujus rei nulla me cura tangit. *Liv. Col. Ezen dologra ſemmi gondom ninti.* Dieſes wegen, frage ich keine Sorge.

6. Illum tetigi duobus nummis. *Plaut. Öttet két arannyal tsaltam-meg.* Um zwey Kronen habe ich ihn betrogen.

7. Simul ac tetigit provinciam. *Mihent a' tiſztartóságba ment.* So bald er ſein Amt angetreten hat.

8. Hæc nunquam Cicero tetigit. *Ezekről ſe nem ſzóllot, ſe nem irtt Ciceró.* Von dieſen Dingen hat Cicero niemals gehandelt.

9. Tangis ulcus. *Ter. Te éppen a' ſebemet éred, bántod.* Du berühreſt das Geſchwär. (metaphorice) *Te jól tudod hol érzi az ember, hol fáj, ugyan a' ſüllyára jöttél a' dolognak.* Du bringeſt eine unangenehme, zuwidrige Sache auf die Bahne, und erinnerſt uns daran.

10. Tu tetigiſti rem acu. *Plaut. Jól találád a' dolgot.* Du haſt es wohl und recht getroffen, du haſt es errathen.

TEMPERO,

1. Temperare æs. *Plin. Megelegyiteni a' rezet.* Das Erz härten.

Temperare aquam igne. *Hor. Meg-melegiteni a' vizet a' tűznél.* Waſſer am Feuer wärmen.

Calorem, *vel:* caloris me-

 dum

dum temperare. *A' melegséget enybiteni.* Die Hitze mäßigen.

2. Temperare rempublicam optimis iaſtitutis, & legibus. *Az hazáját jó rendbe venni. Jó haſznos törvényekkel erőſiteni.* Die Republick mit heilſamen Geſetzen verſehen, beſtättigen.

3. Temperare alicui. *Valakinek meg-engedni, ſemmi ſzomorúsággal nem illetni.* Einen ſchonen, nichts Leides, zuwider thun.

Temperare linguæ. *Plaut. Halgatni, zabolán tartani a' ſzáját.* Das Maul halten, nichts darzu ſagen. Manibus. *Liv. Meg-tartóztatni a' kezét az ütéſtől.* Die Hände inne halten vom Schlagen. Lætitiæ. *Liv. Módot tartani az örömben, alább hagyni a' nagy vigaságban.* Die Freude inne halten, mäßigen.

Temperare a lachrymis. *Virg. A' ſiráſtól magát meg-tartani.* Vom Weinen ſich halten. Ab injuria, a maleficio. *Cæſ. Meg-óni magát a' hamiſſágtól, gonoſz tselekedettől.* Sich hüten, etwas Uebels und Leides zuzufügen. Vino temperare in unum diem. *Liv. Egy nap bort nem inni, magát a' bor itaitúl meg-tartóztatni.* Einen Tag lang ſich vom Weintrinken enthalten.

Temperatum ægre eſt, *vel:* vix temperavere animis, quin, &c. *Liv. Alig tarthatták megmagokat, Hogy ſ' a' t.* Kaum haben ſie ſich inne halten können, &c.

TENDO.

1. Tendere arcum *Virg. Meg-vonni az ivet, ideget.* Einen Bogen ſpannen. Rete avibus. *Ter. Meg-vetni a' hálót az madarak ellen.* Garn, Netz, Maſchen den Vögeln richten. Manus tendere, brachia porrigere. *Kezett, karjait ki-terjeſzteni.* Hände, Arm ausſpannen. Tabernacula tendere, (*vel:* ſine adjuncto) tendere. *Liv. Sátorokat ütni, tsinálni táborban.* Das Gezelt in dem Lager aufrichten, ausſpannen.

2. Tendere alicui dolos. *Hor.* Inſidias *Sall. Valaki után leſt hányni.* Auf einen paſſen, lauſteren.

3. Tendere adverſus. *Liv. Valaki ellen állani, tartani.* Widerpart halten.

Tendere pertinaciter. *Megátalkodva, erőſen ellenkezni.* Stätig, halsſtärig, mit Spitz und Kopf das Widerſpiel behaupten wollen.

Tendere adverſus aliquem, *Valakinek ellene vetni magát.* Einem ſich widerſetzen.

Tendebant in diverſum ſententiæ. *Liv. Nem egyeznek vala meg-értelmekben, ellenkeznek vala magok közt a' végezéſek, értelmekben, ellenkeznek vala magok közt a' végezéſek, értelmek.* Die Meinungen, die Stimmen kamen nicht übereins, man hat unterſchiedliche davon geurtheilet.

4. Tendere aliquo curſum. *Liv.* Iter. *Virg.* Tendere in aliquem locum. *Valahová igyekezni menni.* Auf einen Ort zugehen, laufen.

5. Tendir ad Conſulatum. *Liv. Polgár meſterré akarlen*

lenni. Er ſtrebte nach dem Bürgermeiſter-Amte.

Tendebant ſumma ope, ut, &c. *Liv. Igen akarják vala ſegiteni.* Sie ſpannten alle Kräfte an, damit, ꝛc.

Eo tendit: id agit, ut, &c. *Oda igyekezik, azon van, hogy s' a' t.* Er bemühet ſich er trachtet, auf daß, ꝛc.

TENEO.

1. Tenere aliquid manu, vel: in manu. *Valamit kezében tartani.* Etwas in der Hand haben, halten.

2. Tenere animos ſuſpenſos. *Függőben tartani az emberek ſziveit.* Die Gemüther im Zweifel hängend halten. Attentos. *Figyelmetességen tartani.* Sie aufmerkſam machen.

Tenere decorum. *Mindenekben azt követni, s' tartani a' mit, diſzes, és tiſztességes.* Thun und halten, was ſich wohl geziemet.

Tenere gubernacula reipublicæ. *Igazgatni a' közönséges társaságot.* Das gemeine Weſen verwalten. Provinciam. *Valamelly tartományt.* Die Verwaltung eines Landes, oder anderer Sachen haben. Mare. *A' tengeren mindeneknél, maſoknal hatalmaſabbnak lenni.* Auf dem Meere Meiſter ſeyn, die Oberhand haben. Iram, lachrymas, riſum, ſomnum. *Meg-ſzűnni, vagy meg-tartóztatni magát a' haragtól, ſirástól, katzagástól, álomtól.* Vom Zorn, Weinen, Lachen, Schlafen ſich enthalten.

Locoeum tenere. *A' maga helyében állhatatoſſan meg-maradni, onnan ſemmiképpen ki-nem mozdúlni.* In ſeinem Orte ſteif verbleiben, davon nicht weg gehen. Locum aliquem tenere. *Valamelly állapotban lenni.* Eine Stelle und Stand haben, in einem Orte ankommen.

Tenere portum. *A' parthoz bátorságos helyhez jutni.* Anländen, in den Haven einlaufen. Principatum. *Fejedelmi, vagy, leg-főbb tiſztségben lenni.* Der erſte ſeyn, den Vorzug haben. Propoſitum. *Meg-maradni a' fel tett ſzándékában.* Sein Vorhaben werkſtellig machen, ihm nachkommen, oder aber in ſeinem Vorhaben feſt verbleiben. Silentium. *Hallgatni.* Das Maul halten, ſchweigen.

Tene eum curſum, quem a prima ætate ſuſcepiſti. *Tartsd-meg azon életed módját, a' mellyet kitſinségedtűl fogva űztél.* Fahre fort wie du von Jugend auf haſt angefangen.

3. Teneri legibus, pœna, voto promiſſo. *A' törvény meg-tartására, valamelly büntetésnek, el-ſzenvedésére fogadásának, igiretének bétellyeſitésére köteleztetni, kinſzeritetni.* Verbunden ſeyn das Geſetz zu halten, eine Strafe auszuſtehen, ſein Gelübd, Verſprechen zu halten. Teneri ſpe. *Reménleni.* Hoffnung haben. Verecundia. *A' ſzemérmetesség miatt valamit nem merni tselekedni.* Vor Schamhaftigkeit etwas nicht thun können. Studio alicujus rei. *Valamelly dolgot kedvelleni.* Ein Luſt zu einem Dinge haben.

ben. Odio. *Gyűlölni.* Haſſen. Ludis. *Játékokkal, vagy játék nézésekkel mulatni magát.* Mit Spielen und Schauſpielen, ſich beluſtigen, aufhalten.

Magna me ſpes tenet. *Igen nagy reménységem vagyon.* Ich habe eine groſſe, ſteiſe Hoffnung.

Magnum me tenet urbis deſiderium. *Igen kivánkozom a' városba menni.* Ich trage ein groſſes Verlangen nach der Stadt zu gehen.

Odium noſtri ordinis tenet hæreticos. *Az Eretnekek igen gyűlölik a' mi ſzerzetünket.* Unſerm Orden ſind die Ketzer Spinnenfeind, er iſt ihnen verhaſst.

4. Ventus nos Lugduni tenuit. *A' ſzél miatt Lugdúnum várojsába kellet maradnunk, várakoznunk.* Wegen des Windes haben wir zu Lion bleiben müſſen.

Niſi quid te tenet. *Ha tsak valami foglalatosságod, ſzorgos dolgod nintsen.* Wenn dich dein Geſchäft nicht verhindert.

5. Se domo, oppido tenere. *Othon, vagy a' városba maradni, ki-nem menni.* Zu Hauſe in der Stadt verbleiben, nicht daraus gehen.

Se ſuis finibus tenere. *Maga állapottyával meg-elégedni. Maga határán kivül nem lépni. Nem avatni magát más dolgai közé.* Jene Schranken nicht uberſchreiten, die das Glück uns geſetzet; mit dem Seinigen zufrieden ſeyn, nichts weiters begehren.

6. Teneri. *Rajta kapatni, meg-fogatni.* Erwiſchet, ertappet, überfallen, überwieſen, werden. Teneri manifeſto in aliquo crimine, vel in manifeſto crimine. *Rajta kapatni valami gonoſz-tévésen, vétken bizonyoſan.* Einer Uebelthat überwieſen werden.

Comperire manifeſto, & manu tenere quidquam. *Valamit bizonyoſan meg-tudni, s' mint egy kezébe tartani.* Von einer Sache augenſcheinlich überwieſen werden, dieſelbe klar und handgreiflich entdecken.

Tenetur ejus avaritia. *Az egész világ tudja, az ô föſvénységét.* Sein Geitz iſt weltkündig.

7. Tempeſtas unum diem, & duas noctes tenuit. *Liv. Az égi háború egy napig, és két éjſzakáig tartott.* Der Sturm, das Ungewitter hat einen Tag und zwey Nächte gewähret.

8. Cibo, & ſpiritu animalium vita tenetur. *Az élő állatoknak élete, az étel, ital, és lélekzet vétel által tartatik.* Das Leben der Thiere wird durch Speiſe, und Athem erhalten.

9. Tenes, quid dicam? *Ter. Értede' mit mondok?* Merkeſt du, haſt du gefaſſet, was ich ſage,

10. Teneatur modo illud, voluptatem, &c. *Tsak azt hadják egyſzer reá, azt tartsák bizonyosnak, hogy, a' gyönyörűség s' a' t.* Man gebe nur zu, man komme nur übereins, daſs die Wohlluſt, ꝛc.

11. Vix teneor; vix teneri poſſum, quin &c. *Alig tartóztathatom magamat, alig állhatom-meg, hogy s' a' t.*

Kaum

Kaum kann ich mich inne halten daß, ꝛc.

Tenere ſe. *Magát meg-tartóztatni.* Sich enthalten, mäßigen.

T E N T O.

1. Tentare, palpare aliquid manu, pede. *Valamit kezével tapogatni, lábaival illetni.* Mit der Hand oder Fuß etwas berühren, betaſten, greifen.

2. Tentare expediri. *Megpróbálni.* Prüfen, probiren.

Tentare donis alicujus animum. *Meg-próbálni adományokkal, hogy ha valakit ſzándékunkra, akaratunkra bozhazunk é!* Mit geſchenken einen zu gewinnen, und zu ſchmieren trachten. Urbem. *Meg-próbálni, hogy ha meglehet-é venni a' váruſt.* Eine Stadt einnehmen, oder zu überfallen trachten.

3. Tentari morbo, eſt: morbi quædam initia, ſigna ſentire. *Betegség eleit érezni.* Den erſten Anſtoß, und Angriff der Krankheit merken, und empfinden

Vinum tentat pedes. *Virg.* Caput. *Plin. A' bor miatt nem jól jár a' lába, feje, a' beviti a' fejét.* Der Wein greift die Füſſe und Kopf an, machet wankende, ſtrauchelnde Füſſe, und tolles Hirn.

T E R O.

1. Terere. *Meg-törni vásolni, koptatni.* Zerreiben, mit Stämpfeln ſtoßen, brechen, zermalen, verſchleihen. Conterere, idem ſignificat: Trita veſtis. *El-kopot, és vásot, ótska ruha, viſelt gúnya.* Ein abgetragenes, abgenutztes, verſchließenes Kleid.

2. Terere tempus aliqua re. *Valamiben tölteni, veſztegetni az időt.* Die Zeit mit einem Dinge zubringen, verzehren.

Omnem ætatem in ludendo terere. *Egéſz életét játékban, koczkázásban tölteni.* Das Leben mit Spielen zubringen.

Verbum hoc trivit conſuetudo. *Ez a' ſzó ſzokás által vétetett bé.* Dieſes Wort iſt durch Gebrauch aufgekommen.

Tritum ſermone, vetuſtate proverbium. *Közönséges példa beſzéd.* Ein altes bekanntes Sprichwort.

Iter tritum. *Járt-út.* Eine gebannte Straſſe.

T O L E R O.

1. Leborem tolerare. *Munkálodni.* Die Mühe und Arbeit übertragen.

Famem, ſitimque tolerare. *Éhséget, és ſzomjuságot ſzenvedni.* Hunger und Durſt ausſtehen.

2. Tecum bona, malaque tolerabimus. *Ter. Akár mitsoda ſzerentsében véled akarok maradni, tartani, lenni.* Ich will es mit dir halten, dein Geſpann ſeyn im Glück und Unglücke.

Nobis inter nos noſtra vitia toleranda ſunt. *Szükséges hogy mi egyik a' máſik nehézségét, vétkeit ſzenvedjük, hordozzuk.* Einer muß des andern Mangel geduldig übertragen.

Alere, & tolerare exercitum. *Cæſ. A' badat eledellel tartani.* Die Lebens-Mittel der

 Armee

Armee verſchaffen, mit Proviant eine Armee verſehen.

Sumptus tolerare. *Valamire költeni, tselédet tartani.* Die Unkoſten herſchieſſen.

Caſtaneis famem tolerant. *Cæſ. Geſztenyével élnek, táplálták életeket.* Mit Käſten müſſen ſie für Lieb nehmen, und ihren Hunger ſtillen.

Piſce vitam tolerant. *Hallál élnek, tsak halat ſzoktak enni.* Sie leben nur von Fiſchen.

Per latrocinia & rapinam vitam tolerant. *Liv. Akik tolvajsággal kereſik kenyereket, ragadományokbúl, foſztáſokbúl élnek.* Mit Rauben und Plündern erhalten ſie ſich.

Colo tolerare vitam. *Virg. Fonáſſal táplálni életét.* Mit Spinnen ſein Brod gewinnen.

Hyemem in ſylvis toleravimus. *Plin. Az erdőkben teleltünk, türtük a' téli hideget.* In den Wäldern haben wir den Winter zugebracht.

TOLLO.

1. Riſum cachinum, clamorem tollere. *Nagyon nevetni, nagyon kiáltani.* Ueberlaut lachen, ſchreyen.

Anchoram tollere. *Fel vonni, fel-akaſztani a' vas matskákat.* Die Anker los machen, aufheben.

2. Tollere aliquem veneno. *Valakit meg-étetni.* Einen mit Gift vergeben. Urbem funditus tollere. *Valamelly váront egéſzen el-rontani.* Eine Stadt vertilgen, ruiniren. Legem, conſuetudinem tollere. *A' törvényt, ſzokáſt el-rontani.* Geſetze, Gewohnheit aufheben.

3. Tollere liberos ab uxore: hoc eſt, eos ſuſcipere, itemque ſuſceptos alere, ac educare. *Fiait fel-nevelni.* Kinder erzeugen, erziehen.

Inde ductus loquendi modus; quod recens natos liberos, quos nollent, aut non poſſent alere, ac educere, exponebant. Sic vero expoſiti de via tollebantur a prætereuntibus, educabanturque. Conſuetudo igitur invaluit, ut *Tolli* dicerentur, quicunque auferrentur, educarenturve, ſeu aliquando expoſiti, ſive non.

TORQUEO.

1. Os torquere. *Gúnyolni.* Den Mund krümmen.

Fuſum torquere. *Plin. Az orsót pergetni.* Eine Spindel umdrehen.

In orbem torquere. *Kerengetni.* In die Runde, in einen Kreis biegen, treiben.

Cervices, occulosque torquere. *A' fejét, és ſzemeit ide s' tova forgatni.* Kopf und Augen verwenden.

Capillos torquere ferro. *Ovid. Meg-fodoritani a' haját.* Die Haare krauſen.

2. Torquere reum. *A' vétkeſt kinzani.* Einen Beſchuldigten foltern, peinlich behandeln.

Torqueri dies, & noctes. *Éjel, nappal gyötrődni.* Tag und Nacht in Schmerzen liegen, bedrängt ſeyn.

Verſare ſuam naturam, & regere ad tempus, atque huc illuc torquere, & flectere. *Magát az idő járáſa, és más emberek kedve ſzerént alkalmaſztatni, viſelni.* Seine Natur nach der Zeit, nach der

Men=

Menſchen Sinn und Kopf biegen und ſchicken.

Torquere fulmen, telum. *Menykövet hányni, vetni. A' nyilat el-lűni,* Den Donnerkeil, einen Pfeil, ꝛc. abſchießen, werfen.

TRACTO.

1. Tractare, manu tractare. *Valamit forgatni, véle bánni; kezébe tartani, tapogatni,* Mit der Hand umziehen, betaſten, greifen.

2. Aliquem tractare commode, aſpere, clementer, magnifice. *Valakivel jól, emberségesűl, keményen, kegyelmesen bánni, valakit fëri módon tartani.* Einen wohl, übel, leiſe, gütig, ſtreng, herrlich halten.

Artem aliquam tractare. *Valamelly mesterséget űzni, tanúlni.* Eine Kunſt, Hanthierung treiben, üben.

Cauſam aliquam tractare. *Valamelly űgyet forgatni.* Einen Handel führen.

Pecuniam tractare publicam. *A' közönséges pénzre gondot viselni.* Die Verwaltung der Rent-Kammer haben.

In eo munere recte ſe tractat. *Abban a' tiſztségben igen jól viseli magát.* In dieſem Amte haltet er ſich wohl, und löblich.

Me ita in re publica tractabo, ut, &c. *Úgy fogom magamat viselni, hogy s' a' t.* In Verwaltung des gemeinen Weſens will ich mich alſo verhalten, daß, ꝛc.

Hiſtoriam, aliudve tractare. *Hiſtoriát, vagy más egyebet írni, más egyébben magát foglalni.* Eine Hiſtorie beſchreiben, oder von einer Hiſtorie handeln.

Tractare gubernacula reipublicæ. *A' hazát Igazgatni kormányozni.* Das gemeine Weſen verwalten.

Tractare animos, & permovere, eloquentiæ eſt. *A' ſziveket fel-indítani, fel-gerjeſzteni, és arra hozni, amit az ember akar, az ékes ſzóllás ſzokta.* Die Herzen und Gemüther berühren, und bewegen, gehöret eigenthümlich der Wohlredenheit.

TRADO.

1. Tradere arma. *Cæſ. Letenni a' fegyvert.* Die Waffen ablegen, und übergeben.

Per manus tradere. *Cæſ.* De manu in manum. *Cic. Kezébe adni, kézrűl kézre adni.* Von Hand zu Hand einhändigen, übergeben. Se ſuaque alicui in fidem, deditionemque. *Liv.* Se in poteſtatem alicujus tradere. *Magát valaki hatalma, birtoka, gondviselése alá adni.* Sich unter eines andern Gewalt ergeben.

2. Tradere aliquem cuſtodiæ, vel in cuſtodiam. *Valakit őrizet alá vetni, áriſtomba, tömlötzbe vetni.* Einen in Verhaft nehmen, ins Gefängniß werfen. Aliquem in diſciplinam alteri tradere. *Valakinek tanítása alá adni.* Einen unter des andern Unterweiſung, Unterrichtung, Aufſicht untergeben.

Tradere totum ſe alicui. *Magát egéſzen valaki barátságára adni, magát hűségé-*

re bizni. Sich gänzlich unter eines Schutz begeben. Se quieti tradere. El-nyugodni, lekönni. Ausrasten. Se libidinibus, & voluptatibus tradere. Tsak a' teſti gyönyörüségek után járni, azokat bajbáſzni, kereſni. Seinen Wollüſten ſich ganz ergeben.

Tradere artem dicendi. Az ékeſen ſzólló módot tanitani. Die Wohlredenheit lehren. Aliquid tradere memoriæ, poſteris, literis, poſterorum memoriæ, monumentis. Valamit meg-irni, irásban a' következendő időkre botsátani. Etwas ſchriftlich verzeichnen, der Nachwelt, und zukünftigen Zeit zur Gedächtniß hinterlaſſen.

3. Traditur, traditum eſt memoriæ, vel: memoria traditum eſt. fuiſſe Cæſarem, &c. vel: Cæſar fuiſſe traditur, &c. Irják a' Hiſtórikuſok, hogy Cæſar, vólt s' a' t. Man erzählet, man saget, ſchreibets, die Hiſtorie lehret, daß Cäſar, &c.

TRADUCO.

1. Traducere, transportare flumen, Cæſ. Által vinni a' badat a' vizen, által ſzállitani. Die Armee über einen Fluß bringen, überſetzen laſſen.

Traducere equum jubebantur Romam Equites. A' Romai lovaſoknak a' muſtrán a' lovakkal kellet meg-jelenni. Die römiſchen Reuter müßten bey der Muſterung mit ihrem Pferde erſcheinen.

2. Traducere vitam otioſam, tempus, ætatem ludo. Merő tunyaságban, reſtségben tölteni életet, tsak henyélni, korbelkedni. Müſſig leben, ſchlenzen, mit Spielen ſeine Zeit, und Leben verzehren.

Traducere alicujus animum a metu ad ſpem. Valaki ſzivét fel-báboritani, a' félelemből reménségre gerjeſzteni. Einem die Sorge vertreiben, und eine Hoffnung machen.

Traducere aliquem. Valakit tsúfolni, valakivel tréfálódni. Einen höhniſch durchlaſſen.

Traduci per ora hominum. Liv. Gyalázatni az emberektől. Durch die Mäuler der Leute gezogen werden, verlachet, verſchrieen werden.

TRAHO.

1. Trahere ex intimo pectore, ex intimo corde ſuſpirium. Nagyon ſóhajtani. Einen tiefen Seufzer aus dem Innerſten des Herzens thun.

Magnes ad ſe ferrum allicit & trahit. A' mágnes kő a' vaſat magához vonnya. Der Magnet-Stein ziehet das Eiſen an ſich.

2. Animum in ſpe traho. Liv. Jó reménységbe élek. Ich lebe der gröſten Hoffnung.

Vitam traho. Roſzúl nyomorúltúl élek. Ich lebe in Kummer und Leid.

3. Ruborem trahunt genæ. Col. Plin. Ovid. Az ortza meg-pirúl, meg-piroſodik. Die Wangen erröthen, werden roth.

Figuram lapidis traxerunt oſſa. Ovid. Kövé váltak a' tsontok. Die Beine ſind zu Stein geworden.

Rubiginem trahit ferrum, &

& ſitum pannus. *Plin.* *A' vas meg-rozdáſodik, a' poſztó meg-penyéſzedik, meg-véſz.* Das Eiſen verroſtet, und das Tuch verfaulet.

Nomen e re aliqua trahere. *Valamitűl nevezni magát.* Von einem Dinge den Namen ziehen, ſich nennen.

4. In diverſum trahit me hæc res. *Liv.* Trahit diverſe animum huius rei cura. *Ter.* *Ez a' dolog igen forgattya az elmémet. Midőn errűl a' dologrűl gondolkozom, ſemmitsem végezhetek magamban, hogy, s' mikint, s' a' t.* Da ich an dieſes Ding denke, kann ich mich nicht entſchlieſſen, weiß nicht wohin, wo aus.

Utrum priore anno, an hoc obierit, in diverſum auctores trahunt. *Liv.* *Hogyha az elmúlt eſztendőben, vagy ebben múlt légyen ki e' világból nem egyeznek a' Hiſtorikuſok.* Ob er das vorige oder dieſes Jahr mit Tod abgegangen ſey, ſtimmen die Geſchicht-Schreiber nicht überein.

5. Bellum trahere. *Vontatni a' hadakozáſt.* Den Krieg verlängern.

Noctem vario ſermone trahebant. *Külömféle beſzéddel töltik vala az éjſzakát.* Die Nacht brachten ſie zu mit Geſpräche von allerhand Sachen.

TRANSEO.

1. Tranſire. *Által menni.* Darüber, durch gehen.

Tranſire lineas; limites, &c. *A' határon túl menni.* Die Schranken, Ziel, ꝛc. überſchreiten.

Cauſam tranſit equum. *Virg.* *Futásával meg-baladja a' lovast.* Laufet geſchwinder als ein Pferd.

Fluvium tranſire. *A' vizen által menni.* Ueber einen Fluß gehen, ſetzen.

2. Tranſire ad aliquem. *Ter.* *Valakihez mennit.* Einen beſuchen.

Tranſire ad illum, *vel:* ad illius partes. *Valaki réſzére állani, véle együtt tartani.* Zu einem übergehen, mit ihm halten.

Tranſivit in meam ſententiam. *Az én vokſomra hajolt; arra állott.* Er haltet es mit mir, folget meiner Meinung.

Ad hoſtes tranſire. *Az ellenkezők réſzekre állani. Az ellenséghez által ſzaladni, ſzökni.* Zu dem Feinde überlaufen, ausreiſſen. (Unde tranſitio. *Által menetel.* Das Ausreiſſen, der Ueberlauf.

3. In varios colores tranſire. *Plin.* *Külömb féle ſzint venni magára.* Unterſchiedliche Farben annehmen.

Gemmæ ad heredem tranſeunt. *Plin.* *A' gyémántok az örökösre maradnak.* Die Kleinodien fallen den Erben zu.

Tranſit in veſtes odor *Plin.* *Meg-ſzagoſodnak a' köntösök, rubák.* Die Kleider nehmen den Geruch an.

4. Legem, modum tranſire. *Kivűl lépni a' határon; törvényel ſemmit nem gondolni; azt meg-ſzegni.* Unmäßig ſeyn, das Geſetz überſchreiten, die rechte Weiſe und Maaß nicht halten.

5. Tranſiit, abiit dies *Elmúlt*

múlt a' nap. Der Tag iſt hin, iſt verfloſſen.

Vitam tranſire in aliqua re. *Salluſt. Valamelly dologban tölteni életét.* Sein Leben mit einer Sache zubringen.

Hæc tranſeo, *vel:* ſilentio tranſeo. *Ezeket el-hallgatom, ſemmit ſem ſzóllok felőle.* Dieſe Dinge übergehe ich mit Stillſchweigen, melde nichts darvon.

Ad illud vocabulum tranſeamus. *Más ſzóra mennyünk.* Laſſet uns zu einem andern Wörtlein ſchreiten.

TRANSFERO.

1. Transferri trans Alpes. *Az havaſokan által vitetni.* Ueber das Alpen-Gebürg getragen, gebracht werden.

Transferre in alium locum. *Máſhová vinn.* In ein anderes Ort übertragen, gebracht werden.

Transferre ſe ad aliquem. *Valakihez adni magát.* Sich zu einem begeben.

2. Hoc verbum ab alia ſignificatione ſic transfertur. *Ennek a' ſzónak tulajdon értelme igy fordittatik más valmelly haſonlatoſságot jelentő értelemre.* Dieſes Wörtlein wird von ſeiner eigentlichen Bedeutung auf eine andere metaphoriſche umgeſetzet.

Amorem meum abs te in illos transtuliſti. *Te bellyetted máſokat kezdettem ſzeretni.* Meine Liebe und Wohlgewogenheit habe ich von dir zu ihnen verwendet.

Se ad hanc rem transtulit. *Erre a' dologra adta magát.* Er hat ſich auf dieſes Ding verleget.

Operam, curam, laborem, tempus ad aliquid transferre. *Minden tehetségét, gondját, dolgát, igyekezetét, idejét valamelly dologra fordítani, vetni.* Seine Mühe, Sorge, Arbeit, Zeit auf etwas anwenden.

Ab ſe culpam in alium transfert. *Máſt okoz mága helyett, magárúl másra keni a' vétket.* Die Schuld ſchiebet er von ſich auf einen andern.

Animum, oculosque transferre ad aliquid. *Valamire vetni, fordítani ſzemeit, s' gondolattyát.* Seine Gedanken, und Augen auf etwas wenden.

3. Transferre in librum. *Valamelly könyvbe által irni.* In ein Buch überſchreiben.

In linguam latinam transferre. *Plin. Deák nyelvre fordítani.* In die lateiniſche Sprache überſetzen, lateiniſch machen.

TRANSIGO.

1. Tranſigere ſe ipſum gladio. *Suet. Tac. Sall.* (trajicere, transverberare latinius dixeris.) *Magát fegyvetrel meg-ölni; magán a' hegyes tört általverni.* Sich ſelbſt mit dem Degen durchſtechen.

2. Tranſigere vitam, *pro:* peragere. *Sall. Élni, egéſz életét el-tölteni.* Sein ganzes Leben zubringen.

3. Quidpiam tranſigere, expedire, abſolvere. *Valamit elvégezni, végbe vinni.* Etwas vollziehen, ausmachen, richtig, fertig machen.

Tranſacta putabam omnia. *Azt véltem, hogy már mindenek*

denek el-végeződtek, végbe vitettek. Ich glaubte, es wäre ſchon alles richtig, und geſchlichtet.

Illum ſtricto gladio es inſecutus, negotiumque transegiſſes niſi, &c. *Őtet mezitelen karddal űzted, elébb-is attát vólna rajta, meg-is ölted vólna, hanem, s' a' t.* Du biſt ihm mit bloſſem Degen nachgeloffen, und hätteſt ihm den Garaus gemacht, wenn nicht, ꝛc.

4. Cum illo qualibet conditione tranſige. *Akár miképpen alkudj-meg ő véle.* Handle mit ihm, es gelte, was es wolle.

Tranſigere controverſiam. *Valamelly villongáſt el-igazitani.* Eine ſtreitige Sache ſchlichten, beilegen.

TRIBUO.

1. Tribuere alicui quidpiam, *Valakinek valamit adni, engedni.* Einem etwas geben, zulaſſen, bewilligen, verleihen.

Rem in ſuas partes tribuere. *Valamit maga részeire elosztani.* Eine Sache abtheilen, in ſeine Theile unterſcheiden.

2. Tribue hoc ipſius liberalitati. *Engedd-meg az ő nagy adakozásáért.* Gieb dieſes zu, wegen ſeiner Freygebigkeit.

Aliquid valetudini tribuendum. *Az egéſzségünkre gondott kell viſelnünk.* Geſundheits halber muß man etwas thun.

Nemini præter me tribuit, ut, &c. *Senkivel ſem teſzi máſſal én kivűlem azt a' grátiát, hogy s' a' t.* Dieſe Gnade hat er niemand als mir erwieſen, daß, ꝛc.

Id tibi vitio tribuetur. *A' te néked vétkűl fog-tulajdonitatni, azért téged gyalázni fognak.* Man wird es dir übel auslegen, dich tadeln.

Plurimum tribuit fratri meo. *Igen nagyra betsűlli az én bátyámat.* Meinen Bruder ſchätzet el hoch, er haltet viel auf ihn.

Nimis ſibi tribuere. *Igen ſokat tartani maga felől.* Sich ſelbſt zu viel zumaſſen, zu viel auf ſich halten.

TRIUMPHO.

1. Triumphare de aliquo. *Valamelly ellenségen tett győzedelemért nagy pompával tiſzteltettni.* Wegen eines überwundenen Feindes prangen. Triumphare aliquem. *Plin. Jun. Valakin győzedelmet venni.* Triumphiren.

Ex ea urbe triumphatum eſt. *Annak a' várostnak meg-vevéséért győzedelem pompát tsináltak.* Wegen dieſer Stadte hat man einen Triumph, ein Sieg-Gepränge gehalten.

2. Triumpho, ſi evado periculum. *Ter. Ha ezen veſzedelemből ki-menekedem, tehát leg-ſzerentséſſebb ember ſogok lenni.* Wenn ich dieſer Gefahr entgehe, ſo bin ich der glücklichſte Menſch.

Non tam ipſo quidem dono quam abs te datum eſſe, id vero ſerio triumphat. *Ter. Nem azon örűl, hogy ezt az ajándékot nyerte, hanem hogy a' te kezedből vette.* Er frohlocket, iſt Freuden voll, nicht wegen des Geſchenkes, ſondern weil

weil es deine Schenkung iſt, und von deiner Hand kömmt.
Exultare lætitia, triumphare gaudio. *Nagy örömmel örülni.* Vor Freuden aufſpringen, frohlocken.
Meum factum probari abs te triumpho, & gaudeo. *Hogy te helyén hagyod az én tselekedetemet, azon igen örvendek.* Meine gröſte Freude iſt, daß du gut heiſſeſt was ich gethan habe.
Hic exultaret, & triumphaset oratio mea. *Szintén ebben ditsekedne az én beſzédem.* Da würde meine Rede und Diſcurs mit Freude ſich ausgieſſen.

TUEOR.

1. Tueri, tutari. *Óltalmazni, őrizni, meg-tartani.* Bewahren, erhalten, beſchützen.
2. Tueri provinciam ſuam, officii ſui munus. *A' maga hivataljának, tiſzteségének meg-felelni.* Sein Amt verrichten.
Mediocritatem in rebus omnibus tueri. *Mindenben mértékletesen tselekedni.* Das Mittel, die Mittelmäßigkeit in allen Sachen erhalten. Perſonam Principis in re publica tueri. *Leg-föbb tiſztyének, fejedelmének lenni a' közönséges tárſaságnak, azt legnagyobb hatalommal igazgatni.* Das Haupt ſeyn der Republick das gemeine Weſen mit höchſter Gewalt verwalten.

TURBO.

Turbare, miſcere; perturbationem afferre. *Fel-háborítani.* Unruhe, Aufruhr anſtiften, Aufſtand erwecken.
Vide, ne quid ille turbet. *Vigyázz, hogy valami zenebonát ne kezdjen.* Gieb Acht, daß er nichts anhebe, keine Unruhe anſtifte.

V.

VACO.

1. Vacat domus hæc, vacua eſt. *Ez a' ház üres, ſenkiſem lakik benne.* Dieſes Haus iſt nicht bewohnet.
Vacant agri. *Cæſ. Parlagban maradtak a' földek.* Die Felder ſind nicht bebauet, bringen keine Frucht.
Vento vacat hic dies. *Ma ſemmi ſzél nints, ez éppen nem ſzeles nap.* Heute geht kein Wind, dieſer Tag iſt ohne Wind.
2. Vacare rucis, negotiis, moleſtia, periculo. *Minden gond nélkül lenni, ſemmi dolgának, bajának nem lenni.* Keine Sorge, Geſchäfte, Verdruß, Gefahr haben.
Vacare culpa. *Vétkének nem lenni.* Unſchuldig ſeyn, keine Schuld haben. Morbo. *Jó egéſzségben lenni.* Nicht krank ſeyn.
Vacare ab omni adminiſtratione. *Minden tiſztviſeléſtül meg-ſzünni.* Kein Amt, oder Verwaltung haben.
3. Vacare Philoſophiæ. *A' Filoſofiás tanúlni.* Die Philoſophie ſtudieren.

Sibi

ſibi vacare. *Magára viſelni gondot.* Sich ſelbſt abwarten.

Vacare ſermoni alicujus. *Curt. Valaki beſzédjét halgatni.* Der Rede eines andern zuhören.

Vaco, *vel:* vacat mihi, *vel:* vacat mihi tempus, ocium. *Elég idôm van, rá érkezem.* Ich habe der Zeit genug, ich ſtehe müſſig, unbeſchäftiget.

Quidquid ei a negotiis vacabat. *Minden idôt, a' melly az ô foglalatoſságiból megmaradott, s' a' t.* Die Zeit, ſo ihm von den Geſchäften überblieb.

Nullum mihi tempus vacat a ſcribendo. *Soba meg-nem ſzûnök az iráſtól. Minden idôt úgy töltök az irásban, hogy ſemmi ſe maradjon hátra.* Die ganze Zeit bringe ich zu mit Schreiben, bleibet nichts übrig.

V A D O R.

Vadari aliquem. *Kezeſség alatt törvénybe idézni.* Anhalten, Bürgſchaft zu ſtellen.

Vadari reum tot vadibus, certo ſponſorum numero. *Bizonyos kezeſeket kivánni a' bûnöſtôl, hogy törvényre áll.* Den Beklagten anhalten, eine gewiſſe Zahl der Bürgen zu ſtellen.

V A G O R.

1. Vagari, errare, palari paſſim beſtiarum more. *Bújdosni, vándorlani, ide s' tova járkálni, mint a' fenevadak.* Herumſchweifen, hin und her laufen, wie die wilden Thiere.

2. Longius dicendo vagari. *Egy dologbúl más dologba ugrani, térovázni beſzédében.* Von der Sache, Rede abweichen, ſich entfernen.

Vagabitur tuum nomen longe, lateque. *A' te hired; s' neved igen ki fog terjeſztetni.* Dein Namen und Ruhm wird weit und breit erſchallen.

Per omnes ætates, ordinesque victoris crudelitas vagata eſt. *Olly kegyetlen vólt a' gyôzedelem után, hogy ſenkinek, ſe nagynak, ſe kiſſinynek, ſe akarminémû rendem lévônek meg-nem engedett, mind egyaránt bánt vélek.* Der Sieger hat mit ſeiner Greuelheit ohne unterſchied deß Alters, und Standes gewüthet.

V A L E O.

1. Valere recte. *Jó egéſzségben lenni.* Wohl auf ſeyn. Viribus. *Jó erôvel birni, Izmoſnak lenni.* Stark, mächtig ſeyn. Voce, ingenio. *Jó ſzavának, jó elméjének lenni.* Gute Stimme, guten Kopf haben. Pecunia. *Plaut. Sok pénzzel birni.* Viel Geld haben. Gloria & auctoritate. *Nagy ditsôségben; és tekéntetben lenni.* Gewalt, Kredit, Anſehen haben.

Quidquid gratia, & auctoritate valeo, valebo tibi. *Ha valami tekéntetem léſzen, a' te jódra léſzen.* Was ich kann und vermag, all mein Kredit wird zu deinem Dienſte ſeyn.

Pro argenteis duobus, valet unus aureus. *Egy arany két tallért ér.* Ein Dukaten gilt zwey Thaler, Kronen.

2. Valet hæc ratio apud me multum. *Ez az ok nálam igen*

igen hathatós, igen ſokat ér. Dieſe Urſache gilt bey mir ſehr viel.

Lex illa hic non valet. *Az a' törvény itt ſemmitsem ér.* Jenes Geſetz gilt da nichts.

Ad ſpeciem tantum valent res illæ. *Tsak a' ſzinléſe 's' láttatya van ezen dolgoknak, magokban ſemmit ſem érnek.* Dieſe Dinge taugen nur zum Schein.

Ratio illa contra te valet. *Ez az ok te ellened igen hathatós, el-fordittya, a' mit te bozol elő.* Dieſe Urſache ſtoſſet um, was du vorträgeſt.

3. Si hodie non venerit, valeat. *Ha ma nem jön, maradjon magának; Iſten véle.* Wenn er heute nicht kömmt, ſo helfe ihm GOtt, gehe er hin, wo er will, wir brauchen ſeiner nicht.

VARIO.

1. Cum olivæ variant. *Midőn az olaj fák a' ſzineket változtatják.* Da die Oelbäume ihre Farbe ändern. Variare acu tapetia. *Mart. A' ſzőnyegeket himmel varni.* Teppiche, mit unterſchiedlichen Figuren ſticken.

2. Sententiam variavit timor. *Liv. A' félelem miatt meg-változtatták az előbbeni végezéſt, másképpen kezdettek a' dologról ſzóllani.* Aus Furcht hat man anderſt müſſen von der Sache reden, und ein anderes Urtheil fällen.

Variare, & mutare vocem. *Szavát változtatni.* Die Stimme verändern.

Variare, & diſtinguere orationem. *Változtatni a' beſzédnek tzifrázáſt.* Seinen Diſcurs mit unterſchiedlichen Sprachen zieren und ſchmücken.

3. Si fortuna variaverit. *Ha a' ſzerentse meg-változik.* Wenn das Glück ſich wendet.

Hac de re variant auctores. *Plaut.* Variant multa. *Nem egy aránt beſzéllnek e' felől a' bőltsek, irás tudók.* Von dieſem Dinge reden die Schriftſteller unterſchiedlich, lauten nicht gleich.

Dictis ſine variatione ſententiis. *Minek utánna egyenlő képpen mondották vólna ki-értelmeket.* Nach geſagten übereins ſtimmenden Meinungen.

VENIO.

1. Venire Romam, (pro ire.) *Róma várossába menni.* Auf Rom gehen. Alicui adverſum. *Plaut. vel:* obviam. *Valaki eleibe menni.* Einem entgegen gehen. Subſidio alicui venire. *Valakit meg-ſegiteni; valaki ſegitségére jönni.* Einem zu Hülfe kommen. Venio a patre. *Én az atyámtól jövök ide.* Ich komme von meines Vaters Hauſe daher.

2. Arbores, quæ ſponte veniunt. *Virg. Ollyan fák, a' mellyek magánoſan nőnek, minden plántálás nélkűl.* Bäume, ſo für ſich ſelbſt und ungepflanzt erwachſen.

Hic veniunt felicius uvæ. *Jobb bor terem itt.* Das Weingewächs gerathet in dieſem Lande viel beſſer.

4. Feliciter hæc res tibi veniat, eveniat, cupio. *Kivánok néked jó ſzerentsét ebben a'*

a' dologban, Ich wünſche, daß dieſes dir von ſtatten, und glücklich abgehe.

3. Hæreditas mihi a fratre venit, obvenit, obtigit. *Valamelly örökség ſzállott reám az bátyámrúl.* Eine Erbſchaft iſt mir von meinem Bruder zugekommen.

4. Cur huic inimicus venis? *Miért ellenkezell ez ellen?* Warum giebſt du dich für ſeinen Feind aus?

5. Si uſus veniat. *Ha ſzükséges fog lenni.* Wenn es vonnöthen wird ſeyn, wenn man es bedarf.

Idem mihi uſu venit, quod tibi. *Ugyan a' történik velem; a' mi te veled. Egy formán van dolgunk.* Es gehet mir nicht anders als dir.

6. Venire in amicitiam. *Liv.* In familiaritatem alicujus. *Valaki barátſyává lenni.* Zum Freund werden. In calamitatem. *Nyomorúságba eſni.* In ein Unglück gerathen. In certamen cum aliquo. *Valakivel a' dolgot veſzekedésre bozni.* Mit einem zu Streichen, in Händel und Streit gerathen. In conſpectum Regis. *A' Király elött megjelenni.* Vor dem König erſcheinen. In conſuetudinem. *Szokásba be-vetetni, ſzokássá válni.* Es iſt zu einer Gewohnheit erwachſen, man hat einen Gebrauch daraus gemacht. Conſuetudinem pro verbii *vel:* in proverbium. *Közmondás lett belőle.* Iſt ein Sprüchwort daraus worden. In contentionem honoris. *A' tiſzteletet elnyeréſe, és az elsőség miatt veſzekedésre jönni.* Wegen des Vorzugs und Ehren-Standes in eine Streitigkeit gerathen.

Quæ venient in contentionem, in diſceptationem, in controverſiam. *A' mellyekről pörlekedhetni, vetélkedhetni, diſputálhatni.* Streitige Sachen.

Venire in contemptionem alicui. *Cæſ. Valakitől meg-vettetni, valakinél betsületét elveſzteni.* Von einem verachtet werden. In crimen. *Ter. Valamelly vétekről vádoltatni.* Geſchmähet, oder wegen einiger Verwürkung beklaget werden.

In deditionem. *Cæſ. Más hatalma alá jönni, eſni.* Sich dem Feinde ergeben, zur Uebergabe gerathen. In Fidem alicujus. *Liv. Valaki hűségére, oltalmára bozni, ajánlani magát.* Unter eines Hand und Gewalt kommen wegen gegebener guten Verſicherung.

In dubium mihi venit. *Kételkedem rólla.* Ich ſtehe im Zweifel. Tua fama in dubium venit, *vel:* de tua fama venis in dubium. *Ter. A' te bired s' neved veſzedelembe forog, nagy dolog ha egyalázatba nem keveredel.* Du ſteheſt in Gefahr um deinen guten Namen zu kommen.

Venire in oblivionem. *Kieſni az emberek emlékezetéből.* In Vergeſſenheit geſtellet werden. In Poſſeſſionem. *Valamit birni kezdeni.* In Beſitz nehmen. In poteſtatem alicujus. *Valaki birtokába eſni, magát valakinek meg-adni.* Unter eines Gewalt kommen, ihm ſich untergeben. In rem præſentem. *Éppen jókor jönni.*

Sich auf den Platz begeben. In ſermonem hominum, ac vituperationem. *Köz beszédben forogni, az emberektül gyaláztatni.* In ein übles Geſchrey kommen, Urſache geben, daß die Leute verächtlich ſpottlich, oder übels ihm nachreden. In ſpem. *Reménylenni.* Hoffen, Hoffnung ſchöpfen. In ſuſpicionem. *Gyanakodni, gyánóba esni.* Argwöhnen, einen Argwohn ſchöpfen. In vitam. *E' világra jönni, ſzülettetni.* Gebohren werden. Ad aures meas venit, te, &c. *Azt hallottam, vogy te 's a' t.* Ich habe gehöret ſagen, vernommen, daß du, ꝛc.

VEREOR.

Vereri, metuere, timere, ut, *vel:* ne non: de eo dicimus, quod velimus fieri, ſed timemus, ne non fiat. *Midőn kivánnyuk, hogy valami akaratunk ſzerént történnyék, azomba igen tartunk tőle, s' félünk, hogy úgy nem történetik.* Da wir verlangen, daß etwas geſchehe, und darbey ſorgen, es möchte nicht geſchehen. v. g. vereor, *vel:* ne non ſolvere poſſit pater, *vel:* ne non ſolvendo ſit par. *Félek, hogy az atyámnak nem léſz elegendő pénze a' meg-fizetésre.* Ich ſorge mein Vater habe nicht genug zu bezahlen.

(Cupimus enim; ut poſſit ſolvere.)

Vereri ne, *vel:* ut ne; de eo dicimus, quod nollemus contingere, v. g. vereor, ne mater mea moriatur. *Nem akarnám éppen, de a' mint látom tsak meg-hal az anyám.* Ich fürchte, es möchte meine Mutter ſterben.

(Nollemus enim, ut mors ei contingeret.)

VERSO.

1. Verſare forcipe ferrum. *A' fogóval a' vasat meg-forgatni.* Mit der Zange das Eiſen umkehren.

Verſat ſe huc illuc, *vel:* verſat ſe in omnem partem. *Mindenfelé tsapja magát, akár kivel, s' minden felé tartani a' dolgot.* Er drähet, und wendet ſich auf alle Seiten.

VERSOR.

In hac urbe verſatur velut hoſpes. *Úgy tartya s' viſeli magát ebbe a' városba, mint valamelly jövevény.* In dieſer Stadt haltet er ſich auf nicht anders als ein Fremdling.

Mihi ſemper verſaris ante oculos, *Mintha mindenkor látnálak, mindenkor elmémben forgaſz.* Du ſieheſt mir allezeit vor Augen.

Verſatus ſum cum illis, *vel:* inter illos. *Elégſzer voltam velek, eleget forgolóttam közöttök.* Ich habe mich oft mit und bey ihnen befunden, oft mit ihnen gehandelt, und geredet.

Verſari in anguſtiis, in diſcrimine, in errore, in malis, in ſuo munere, in arte aliqua, &c. *Nagy ſzorongatásban, veſzedelemben lenni, forogni, ſzorongattatni. Tévelyegni. Roſzſz állapotban forogni, ſzerentsétlenűl járni. Magá tiſztiben el-járni. Valamelly tudományt, meſterségét űzni.* In Angſt, in Gefahr,

fahr, in Irrthum ſtecken. Uebel leiden; ſein Amt thun, mit einer Kunſt, ꝛc. umgehen.

Hæc virtus in inveſtigatione veri verſatur. *Ez a' jó, ez a' virtus az igazságban, ki-nyilatkoztatásában, ki-világoſításában áll, 's' van helyheztetve.* Dieſe Tugend beſtehet über ſich in Erforſchung der Wahrheit.

Inſcitia multa verſatur in vita. *Igen nagy tudatlanság van ſok emberekben.* Es gibt bey den Leuten eine groſſe Unwiſſenheit.

VERTO.

1. Vertere terga. *Liv. Futni hátat adni.* Den Rücken kehren, davon fliehen. Aliquem in fugam vertere. *Valakit meg-ſzalaſztani.* Einen in die Flucht jagen.

Terram vertere, invertere. *Virg. Szántani.* Die Erde umgraben, bauen.

Vertere ſtylum in tabulis. *Ki-törülni a' mi a' táblákra vólt fel írva.* Austhun, austilgen, was man geſchrieben.

Cœlum vertitur. *Az idő változik.* Das Wetter ändert ſich.

Movetur, & vertitur. *Az ég forog.* Bemeget ſich, welzet ſich um.

Vertere, mutare ſolum. *Hazájából ki-bujdosni.* Das Land räumen, einem Uebel zu entgehen.

In ſe oculos omnium vertere. *Mindenek ſzemeit magához fordítani; magát mindennekkel tsudáltatni.* Jedermanns Augen auf ſich ziehen.

Anno, menſe vertente. *Az eſztendő, holnap vége felé.* Zu Ausgang des Jahres, Monats, im zu Ende laufenden Jahre, ꝛc.

2. Vertere culpam in aliquem. *Valakire kenni a' vétket, másra adni.* Auf einen die Schuld legen.

Id tibi vitio, ſtultitiæ vertetur. *Plaut. A' néked vétekűl fog tulajdonitatni. Azt fogják azért mondani, hogy eſztelen vagy.* Man wird es dir übel, und zu einer Thorheit ausrechnen.

In crimen vertitur, quod gloriæ eſſe debet. *Liv. A' nkki vétekűl tulajdonitatik, a' mellynek dütsöségre kellene válni.* Man ſchilt, was man loben ſollte.

3. Vertere, verſura ſolvere, diſſolvere. *Ter.* Verſuram facere. *Adóſsóga meg-fizetésért más adóſságba verni magát, adóſságot ujabb költsön vett pénzzel fizetni meg.* Mit entlehntem Gelde ſeine Schulden bezahlen.

Verſuram facis. *Proverb. ex Ter. Semmit ſem nyerſz.* Du gewinneſt nichts, du macheſt es nicht beſſer.

4. In eo res vertitur. *Liv. Abban forog a' dolog.* Die Haupt Sache beſtehet in dieſem Punkt.

In voluntate tua id totum vertitur. *Az egéſz dolog a' te akáratodon, te rajtad áll.* Der ganze Handel ſtehet bey dir, in deiner Willkühr.

5. Jam fortuna verterat. *Liv. Már meg-változott a' ſzerentsé.* Das Blatt, das Glück hatte ſich ſchon gewendet.

Bene tibi vertat hæc res. *Plaut. Adja Iſten jóára ezt a'* dol-

dolgot. Ich wünſche, daß dieſe Sache glücklich abgehe, und gelinge.

Quæ res tibi vertat male, quæ res in perniciem tibi vertat. *Ter. Bár veſzedelmeidre, minden némű ſzerentsétlenségedre, nyomorúságodra váljon ezen dolog.* Ich wünſche, daß dir alles mißlinge, und zu deinem Verderben gerathe.

Vertunt hæ res male. *Plaut. Ezen dolgok ebűl vannak, roſzſzúl folynak.* Dieſe Dinge mißlingen, gerathen nicht.

VIDEO.

1. Videre licet, *vel:* videre eſt. *Hor. Láthattya, tapaſztalhattya az ember.* Man kann erſehen, und erfahren.

2. Animo videre aliquid. *Valamit előre által látni.* Ein Ding vorſehen.

Fateor te vidiſſe plus quam me. *Meg-vallom, hogy te jobban által láttad a' dolgot, mint én.* Ich erkenne es, daß du deutlicher, und beſſer geſehen haſt, als ich.

Omnia vidit. *Minden ezen dolgokat előre el-látta.* Dieſe Dinge hat er alle vorgeſehen.

His in rebus parum vides. *Ezekhez a' dolgokhoz te keveſet értesz.* Du haſt in dieſen Sachen wenig erfahren.

3. Vide mihi prandium. (*id eſt:* cura.) *Készitesd ebédet számomra.* Siehe, daß man mir das Mittag-Eſſen zurichte.

Mea negotia videbis. *Az én dolgaimon fogſz forgalmatoskodni, azokra fog gondod lenni.* Du wirſt meine Sachen verſorgen. Recte mihi vidiſſem. *Jól tselekedtem, jobban rendeltem volna én azt magamnak.* Ich hätte mir beſſere Vorſehung gethan.

Ego omnia, ut recte fiant, viderim. *Én azon léſzek, hogy mindenek jól s' helyeſſen viteſſenek végbe.* Ich will izt Acht haben, daß alles recht abgehe.

Vide, ne quid detrimenti Reſpublica capiat. *Azon légy, hogy a' köz jó vagy az Haza valami kárt ne vallyon.* Gebe wohl Acht, daß dem gemeinen Weſen nichts zum Nachtheile gereiche.

Vide, quid agas. *Jól-meg nézd, vedd eſzedbe, hogy mit mivelſz, tſinálſz.* Gieb Acht, was du thuſt.

4. Viderint Philoſophi. *A' tudóſok dolgok. Laſſák a' bölsek.* Ich laſſe die Weltweiſen darum ſorgen, und darüber diſputiren.

De his poſtea videro. *Ezekről az után fogok ſzóllani, gondolkozni.* Von dieſen will ich darnach handeln, ſehen, oder gedenken.

Hæc fortuna viderit. *Ezeket tsak a' ſzerentsére hadjuk, történnyenek, a' mint történhetnek.* Es geſchehe, was geſchehen mag, Gott gebe, wie es abgehe.

5. Videtur ita mihi. *Ter. Nékem úgy láſzik, úgy tetſzik.* Alſo gedünket es mich, dieſe iſt meine Meinung.

Si tibi videtur, *vel:* viſum fuerit, *vel:* commodum videbitur. *Ha néked úgy tetſzik, ha te ezt helybe hagyod.* Wenn dich alſo gedünket, wenn du es alſo für gut erachteſt.

6. Audire vocem viſus ſum.

Plaut.

Plaut. *Nékem úgy tetſzet, mintha vallamelly ſzózatot hallottam vólna.* Es iſt mir vorgekommen, als wenn ich eine Stimme gehöret hätte.

VIGEO.

1. Vivit, & viget. *Ő él-még és jó erőben vagyon.* Er lebet noch, und iſt friſch auf.

2. Florent, & vigent hæ diſciplinæ. *Ezen tudományok virágzanak.* Dieſe Künſte und Wiſſenſchaften ſind jetzt im Schwang, und blühen mehr als jemals.

Apud illum vigebant ſtudia rei militaris. *Ő nála leg-nagyobb betsűletben vóltt a' hadi tudomány.* Auf nichts hielt er mehr, als auf die Kriegs-Sachen, und Uebung der Waffen.

Vigere memoria, animo, corporibus. *Jó emlékező-elmével birni, jó kedvel lenni, erős, izmos teſtűnek lenni.* Gutes Gedächtniß, ſpitzfindiges Hirn, geſunde ſtarke Leiber haben.

Purpura vigebant eo tempore. *Akkor igen éltek a' bárſony rubával, igen nagy bötsbe vólt a' veres bárſony.* Die Purpure waren damals im Schwung und Gebrauch.

VINCO.

1. Vinci & expugnari. *Meg-győzettetni.* Ueberwunden werden.

2. Vincere iracundiam. *A' haragját mértékleni, meg-zabolázni.* Den Zorn unterdrücken.

Vincere cibum. *Plin.* *Az eledelt-meg emèſzteni.* Die Speiſe verdauen.

Difficultates locorum vincere. *Cæſ.* *A' nehéz útakan által menni.* Die beſchwerlichen Wege des Landes durchgehen, überſteigen.

Expectationem; ſpes noſtras vinces. *Te a' mi reménségünk felett fogſz tselekedni.* Du wirſt unſere Hoffnung weit übertreffen.

Numero vincimus. *Többen, ſzámoſabbak vagyunk.* Es ſind an der Zahl unſer mehr.

3. Id oſtende in tabulis tuis, viciſti, vel: viceris. *Mutasd-meg azt bizonyos írásban, s' tied teſzſz a' nyereség.* Weiſe es in deinen Schriften, ſo haſt du gewonnen, wir geben dir den Gewinnſt.

Vicit ſententia lenior, ut unus ille plecteretur. *A' kegyelmeſebb ſententziának vóltt foganattya, hogy tsuden illik tsak eggyik büntettetnék-meg.* Die mildere, gütigere Sentenz, und Meinung hat erhalten, daß er alleinig ſollte abgeſtraffet werden.

Victa Cauſa receſſit. *Minek utánna pörit el-veſztette, elébb állott, el-ment.* Da er ſeinen Handel verlohren ſah, hat er ſich darvon gemacht.

In judicio vincam. *A' törvény-ſzék előtt én fogom a' pört meg-nyerni.* Vor dem Gerichte werde ich es gewinnen.

Vince, virum bonum fuiſſe Clodium. *Tsak mutasd-meg, hogy Klódius jámbor, emberséges ember vóltt.* Beweiſe nur, daß Klódius ein ehrlicher, redlicher Mann geweſen ſey.

Vicimus. *Miénk a' nyere-*

 ség,

ſeg, meg-lett a' mit kivántunk. Wir haben gewonnen, wir haben was wir verlangen.

VINDICO.

1. Peccata pœnis vindicare. *A' vétkeket meg-büntetni.* Die Uebelthaten, und Sünden abſtraffen.

Maleficium vindicare in aliquo. *Valakit valamelly gonoſz tivésért jól meg-büntetni.* Wegen begangen en Schelmenſtück einen ſtraffen.

2. Vindicare Rempublicam. *A' hazát meg-oltalmazni.* Das gemeine Weſen rächen.

3. Vindicare aliquem a miſeriis. *Valakit a' nyomorúságokból kivonni.* Einen vom Uebeln erretten. In libertatem. *Fel-ſzabadítani.* In die Freyheit ſetzen. In ſervitutem. *Valakit jobbágyá, ſzolgává tenni.* In Dienſtbarkeit bringen.

Vindicatio vindiciæ. *Boſzszú-állás, meg-oltalmazás más ellen, fel-ſzabadítás, kimentés.* Beſitzung, Genuß einer ſtreitigen Sache, oder Forderung darzu.

Vindicias petere, poſcere. *Valami peres jószágnák el-foglalását kérni, méglen törvény által el-válik kié légyen.* Die Beſitzung der ſtreitigen Sache fordern, den Genuß eines ſtreitigen Guts begehren. Vindicias dare, dicere; addicere. *Az el-foglaláſt annak engedni, a' ki jobb igazságot mutat.* Den Genuß dem; ſo das beſte Recht erweiſet, zu erkennen. Abdicere, abjudicare vindicias. *Valakitől el-itelni az ilyen el-foglaláſt.* Den Genuß einem abſprechen.

VIOLO.

3. Violare virginem. *Megſzeplőſiteni a' ſzüzet.* Eine Jungfer nothzüchtigen, ſchänden.

Arteriam violare. *Celſ. Megſérteni az élet erét.* Die Puls-Ader treffen, beſchädigen.

2. Violare amicitiam, fœdus, fidem, ſacra. *Fel-bontani a' barátságot, ſzövetséget, vagy valamit ezek ellen ſzelekedni; ſzavát, hitét megmáſolni. A' fel-ſzenteltt dolgokat meg-ferteztetni.* Die Freundſchaft, Bindniß, Treue, und Glauben brechen, die heiligen Sachen entheiligen.

Violare alicujus dignitatem, exiſtimationem, famam. *Valakit tekéntetében, betsületében, 's hirében meg-ſérteni.* Eines hohe Anſehen, guten Namen verletzen.

Vitam patris violare. *Az attyá halálára járni.* Seinem Vater nach Leib und Leben trachten, auf ihn los gehen.

Voce illum violavit. *Roſzſz ſzókkal illette ötet.* Er hat ihn mit der Schmach-Rede angetaſtet.

Ejus virtutem nulla ſuſpicio violavit. *Soha ſenki nem gyanakodott az ő jóságán.* Seine Tugend iſt zu jeder Zeit bewehret, und ohne Argwohn geweſen.

Indum ſanguineo veluti violaverit œſtro, ſi quis ebur. *Virg. Mint ha valaki az Indiai elefánt tsontot véres bárſony ſzinű feſtékkel be-feſti.* Eben alſo, als wenn einer das Elfenbein mit Bluts-Tröpfen beſprenget hätte.

VI-

VIVO.

1. Vivere in diem, in horam. *Naprúl napra éldegelni minden gondnélkül.* Ohne Sorge für das künftige Leben, und für heut allein, auf Morgen nichts ſorgen.

Vivere de lucro. *Nyereségből, kereskedésből táplálni magát.* Sein Brod und Leben mit Arbeit gewinnen.

Vivere in literis, in ſtudiis vivere. *A' tanulásban tölteni napjait.* Sein Leben im Studiren zubringen.

Cum aliquo familiariter, conjunctiſſime, prorſus una vivere. *Valakivel jól, barátságoſſan élni.* Eines geheimeſter, vertrauteſter Freund ſeyn, ſein Leben mit ihm zubringen.

Vitam duram vixi usque adhuc. *Ter. Igen nehezen, nyomorúlttúl éltem eddig.* Ich habe bis jetzt ein hartes, beſchwerliches Leben geführet.

2. Vivere. *Élni, jól élni,* Leben, ſich wohl ſeyn laſſen.

3. Vivere ſibi. *Tsak magának élni, magával gondolni.* Auf ſeinen Nutzen, und Luſt allein Acht haben. Vivere alicui. *Plaut. Valaki' baſznára, javára élni.* Zu eines Dienſt und Begehren ſein Leben zubringen.

VOCO.

1. Voca illum meis verbis. *Plaut. Nevemmel bidd ide, ſzóllitsd ide.* Ruffe ihn in meinem Namen.

Vocare Senatum. *Öſzve gyűjteni a' tanátsot.* Den Rath verſammeln. Populum. *Egybe hini a' népet.* Das Volk zuſammen ruffen.

Vocare ad arma. *Lármát verni, fúni.* Lärmen blaſen.

Vocare ad cœnam. *Vendégségbe hini.* Zum Nacht-Eſſen laden.

2. Vocare aliquem in culpam. *Valakit vádolni bizonyos vétekről.* Einen beſchuldigen, einer Verwürkung beklagen. In crimen, in judicium. *A' biráknál vádolni.* Einen ſchelten, verklagen. In odium in invidiam. *Valakit máſoknál gyűlölségbe ejteni.* Ihn verhaßt machen, in Ungnade bringen. In diſcrimen. *Veszedelembe hozni valakit.* In Gefahr bringen. In jus. *A' törvényre idézni.* Vors Gericht fordern.

Vocare aliquid in dubium. *Valamiről kételkedni, vagy máſokat-is hogy kételkedjenek róla, rá hozni.* Von einem Dinge zweifeln (oder zweifelhaftig machen.) Ad exitum, & vaſtitatem. *El-veſzteni, rontani, és puſztítani.* Verderben, ruiniren, verheeren.

VOLO.

1. Velle alicujus cauſa, vel alicui. *Valakinek jót akarni, valakihez jó akarattal lenni.* Einem wohl gewogen ſeyn, gut wollen.

Omnia tui cauſa volo, cupio. *Én teéked mindenben kedvedet fogom kereſni.* Dir zu Liebe will ich nichts ermangeln laſſen.

Si quid mea cauſa vis. *Ha te jómdt kivánod, kereſed.* Wenn du mir wohl biſt, mir zugeeignet biſt.

Viennam volo. *Béts-be ſzándékozom.* Ich will nach Wien reiſen.

Velitis, jubeatis Quirites, (ſic Romani Magiſtratus compellabant populum.) *Római polgárok, rajtatok áll ez. Akarjátok, mondjátok, a' mit jónak, igaznak itéltek.* Römiſche Bürger! iſt dieſes euer Wille? achtet ihr es für recht, und gut?

2. Ut venires, velim. *Igen akarnám, hogy eljőnél.* Ich wollte gern daß du kämeſt.

Eam rem tibi volo, bene, & feliciter evenire, *vel:* Tibi velim res feliciter eveniat. *Ebben a' dologban néked jó ſzerentsét kivánok.* Ich wünſche, daß dieſe Sache dir wohl und glücklich abgehe.

3. Quid ſibi verba iſta volunt? *Mire való ez a' beſzéd, mit jelentenek ezen ſzók? mire tzéloznak?* Was bedeuten, was heiſſen dieſe Wörtlein?

Memoriam alicujus uſurpare. *Valakiről meg-emlékezni.* Von einem gedenken, und melden. Dictum alterius uſurpare. *Valaki közmondásával élni.* Eines andern Spruch ſich gebrauchen.

Hoc pœnæ genus ſæpe in improbos eſt uſurpatum. *Az vétkeſek gyakran büntettettek-meg illyen büntetéſſel.* Dieſe Weiſe zu ſtrafen, iſt oft wider die Uebelthäter im Brauch geweſen, mit dieſer Strafe iſt man wider ſie verfahren.

3. Urbem illam neque pedibus, neque oculis unquam uſurpavi. *Plaut. Abba a' várasba ſoha ſe nem vóltam, ſe nem láttam.* Die Stadt habe ich nie geſehen, geſchweige erſt dort geweſen zu ſeyn.

USURPO.

1. Uſurpare ſibi aliquid ex bonis alterius. *Valamit a' más jóſzágából magának tulajdonitani, véle élni.* Etwas vom fremden Gut nehmen, brauchen.

Uſurpare, eſt, uſucaptionem interrumpere, infringere. *Kiűzni ki tiltani valakit abból a' jóſzágból, mellyet tsak véle éleſſel tulajdonitott magának, és nem ſajáttya.* Einen verhindern von der Beſitzung und Genuß eines Guts, ſo er durch Verjährung beſitzet.

2. Uſurpare aliquid crebris ſermonibus. *Valamiről gyakran ſzóllani, beſzélgetni.* Von einer Sache faſt allezeit reden, nichts anders oder öfters im Mund führen.

UTOR.

1. Utor libris a ſocio. *Moſt a' tanúló tárſom könyvével élek, abból tanúlok.* Ich bediene mich der Bücher meines Schul-Geſelles.

2. Mea bona utantur, ſine. *Tir. Hadd-el, hadd éllyenek az én javaimmal, hadd vegyék haſznát azoknak.* Laſſe ſie nur meine Güter genieſſen.

Utere, ut voles, operam meam. *Plaut. Parantsolly, örömeſt ſzolgálok.* Bediene dich meiner wie, und wohin du willſt.

Aliquid utendum rogare. *Valamit valakitől bizonyos időre el-kérni, hogy véle élhesſen.* Etwas entlehnen, zu brauchen begehren. Utendum dare. *Oda engedni, adni, hogy azom-*

azomba bẋſzńát végye. Lei-hen zum Gebrauch.

Uti balneo. *Celſ. Fördővel élni, gy.kran fördeni.* Des Baades ſich bedienen.

Iene armis, optime equis uti. *A' fegyvert jól forgatni kezébe; jól űlni a' lovat.* Mit den Waffen wohl umgehen können, wohl reiten können.

Ventis adverſis uti. *Ellenkező ſzélnek lenni.* Den widrigen Wind haben.

Uti propero fortunæ ſtatu. *Jó ſzerentséjének lenni.* Gutes Glück haben.

Uti non minimis facultatibus. *Nagy gazdagsággal bírni.* Mittelmäſſig reich ſeyn, nicht zu wenig im Vermögen haben. Honoribus ampliſſimis uti. *Nagy tiſztelетben lenni.* Vornehme Ehren-Stelle und Würde beſitzen. Valetudine minus commoda uti. *Gyarló egéſzségesnek lenni.* Nicht zum beßten auf ſeyn, nicht zum geſündeſten ſeyn. Honoribus ſuis uti. *A' maga idejét jól el-tölteni.* Eine Zeit wohl zubringen.

2. Uti aliquo familiariter. *Valakivel barátságoſan élni.* Mit einem guter Freund, und wohl bekannt ſeyn, Gemeinſchaft haben. Bonis viris utitur. *Igen jó emberi, jó barátyai vannak.* Er gehet mit ehrlichen Leuten um.

Uti aliquo infenſo, infeſto, inimico. *Valakivel ellenkezni, ellenkezője lenni.* Einen zum Feind, Widerſacher haben. Patre facile utitur iſte adoleſcens. *Ennek az ifjúnak igen lágy, kegyes attya vagyon. Igen ſokat enged néki.* Dieſer Jüngling hat einen zu gütigen Vater, der ihm zu viel durch die Finger ſieht.

FINIS PRIMI ORDINIS.

SECUNDUS ORDO

NOMINA EXPONENS.

A.

ABSCISSUS, *a*, *um*.

1. ABſciſſus, præruptus locus. *Liv.* *Hozzá me[illegible]len hely.* Ein unzugängliches, abgeſchnittenes, gäh-ſtutziges Ort.

2. Res abſciſſæ, *vel:* acciſſæ *Házi ſzükség*, *fogyatkozás.* Im liederlichen, und ſchlechten Stand beſtehendes Weſen.

Spe omni abſciſſa. *Liv.* *Nem lévén ſemmi reménység.* Nach abgeſchnittener, verlorner Hoffnung.

ABSONUS, *a*, *um*.

1. Vox abſona. *Illetlen éneklés.* *Illetlenül zengő ſzó.* Eine ungeſchmackte, übel lautende Stimme.

Homo voce abſonus. *Illetlen ſzavú ember.* Der eine unangenehme Stimme hat.

2. Nec abſoni a voce motus erant. *Liv.* *Nem is különbözek a' gyeſtáláſi a' ſzavától.* Seine Leibes-Gebärden, und Stellung ſtimmten nicht übel mit ſeiner Stimme überein.

3. Fidei abſonum. *Liv.* *Hitelre képtelen dolog.* Ein unglaubiges Ding.

ABSTINENS.

Homo mirifice abſtinens. *Igen mértékletes ember.* Ein Menſch, der ſich von allen unziemlichen Begierden enthaltet.

Oculi abſtinentes, manus abſtinentes. *Tiſzta, nem irigy ſzemek, a' máſén nem kapdosó kezek.* Eingezogene Augen, keuſch und reine Hände.

ABUNDANTIA.

1. In omnium rerum abundantia vivo, *vel:* abunde mihi adſunt omnia. *Semmi nélkül nem ſzűkölködöm. Mindenekkel bővelkedem.* In allen Sachen habe ich einen Ueberfluß.

2. Otii abundantia. *Sok idő.* Viel Zeit und Weile.

Amoris abundantia. *Nagy ſzeretet.* Allzugroſse Liebe und Zuneigung.

Homo abundanti doctrina. *Igen tanúlt, tudós ember.* Ein hochgelehrter Mann.

ACCESSIO.

1. Quid tibi huc acceſſio eſt, *vel:* ventio eſt? (Comicis familiaris locutio.) *Plaut.* *Mi dolgod van néked itt? miért jöttél ide?* Was haſt du da zu thun? was haſt daher zu kommen?

2. Febris acceſſio, *vel:* acceſſus. *Celſ.* *Hideg reá jövés, a' hideg lelésnek kezdeti.* Anſtoß vom Fieber.

Acceſſio, & deceſſio. *Öregbülés, nevekedés, és kiſſebbedés.* Das Zunehmen und Abnehmen, Zu- und Abnahme.

Ad-

Adjungere ædibus acceſſionem. *Házához ujjítetet ragaſztani.* Sein Haus weiter bauen, ausführen.

Hæc res acceſſionem ad veteres neceſſitudines affert. *Ez a' dolog a' régi barátságot meg fogja ſzitani.* Dieſes wird ein neuer Zuſatz ſeyn zu jenen Pflichten, mit welchen ich dir ſchon bevor verbunden bin.

Magnæ tibi acceſſiones fient, & fortunæ, & dignitatis. *Te nagyon elő fogſz menni mind gazdagságodban, mind ſpediglen méltóságodban, tekéntedben.* Du wirſt weit mehr Gut und Ehre davon tragen.

A C E R, *eris, ere.*

1. Accerimum acetum. *Celſ. Igen erős, ſavanyú etzet.* Ein gar ſcharfer Eßig.

Cibi acres, *vel:* acri guſtu mordentes. *Plin. Igen erős izű étkek.* Eine Speiſe, die einen ſcharfen Geſchmack hat.

Oculus acer. *Plin. Éleſen látó ſzem.* Ein ſcharfes durchdringendes Geſicht.

Odor acer & acutus. *Plin. Igen erős, hathatós ſzag.* Ein ſtarker Geruch.

2. Acri ingenio, acri judicio, acri memoria vir. *Derék, és éles elméjű, itiletű: s' emlékezetű férfi.* Ein ſpitzfindiger, ſcharfſinniger, hochverſtändiger, mit Gedächtniß begabter Mann.

3. Cupiditas acerrima, & fortiſſima. *Nagyon fel-gerjett, erőſſen fel-gyulladot kivánság.* Ein heftiges, inbrünſtiges Verlangen und Begierde.

4. Hiems acris. *Igen hideg, türhetetlen tél.* Ein rauher, harter Winter.

Homo acer. *Gyors, eleven ember.* Ein heftiger, tapferer, ſcharfer, geſchäftiger Mann.

A C E R B U S, *a, um.*

1. Fructus acerbus. *Tsipős, keſerű, fojtós, éretlen gyümőlts.* Eine rohe, grüne, unzeitige Frucht.

2. Homo acerbus. *Mord kedvű, kegyetlen, haragos ember.* Ein ſtrenger, rauher, zornmüthiger Mann.

3. Acerbiſſimus inimicus. *Leg-nagyobb ellenség.* Ein abgeſagter Feind, ſpinnenfeind.

4. Res acerba. *Szomorú s' keſerves állapot, dolog.* Eine rauhe, unerträgliche Sache.

5. Impolitæ res, & acerbæ. *Éretlen, nem kéſz, üzögben való dolgok.* Rauhe, unpolirte, unausgemachte Dinge.

A C I E S, *ei.*

1. Ferri acies. *A' kardnak az éle.* Das Schneidende im Degen.

2. Acies oculorum. *Éles látás.* Die Schärfe des Geſichtes, der Augen.

3. Acies ingenii, mentis, animi. *Elmének éle.* Die Schärfe des Verſtandes, und Gemüthes.

4. Acies auctoritatis tuæ incipit hebeſcere. *A' te tekénteted, méltóságod kiſſebbedni kezd.* Dein Anſehen fängt an abzunehmen.

5. Acies. *Szépen el-rendelt hadi ſereg.* Eine geordnete Armee. Inſtructa acies. *Az ütközetre el-rendelt hadi ſereg.* Eine Armee in Schlacht-Ordnung.

ACTIO,

ACTIO.

1. Actio, *id eſt*, actum, *vel:* actus. *Tselekedet, töremény.* Eine That, Geſchichte.

Mandare ſcriptis actiones ſuas. *A' maga tselekedeti: leírni. Irásba tenni.* Seine Thaten ſchriftlich verfaſſen.

2. Mentis actio, atque cogitatio. *Az elme forgás, gondolkozás.* Ein Gedanke, eine Vernunfts-Regung.

3. Actio vitæ. *Az életnek folytatáſa. A' tselekedetek, és el-mulatáſok.* Der Lebenswandel, das Thun und Laſſen.

4. Actio fabulæ. *Komédiás játék.* Eine Vorſtellung einer Komödie.

5. Actio, *id eſt:* pronunciatio oratoris. *Orátornak, ékeſſen ſzóllónak maga viſeléſe.* Die Gebärden, und Stellung des Leibes.

6. Actio, *id eſt:* Oratio ipſa concionantis. *Az ékeſſen ſzólló beſzéd.* Oeffentliche Rede, und Spruch, Rede-Verfaſſung.

7. Actio, *id eſt:* jus perſequendi judicio, quod nobis debetur. *Törvényes hozzá ſzóllás, pörlekedés.* Ein Gerichtshandel.

Alicui actionem intentare, *vel:* intendere. *Valaki ellen pert inditani.* Einen Rechtshandel wider einen führen.

ADITUS, *tus.*

1. Aditus alicujus loci. *Valamelly helyre való bémenetel.* Der Eingang, Eintritt in einen Ort.

Duo ſunt aditus in Italiam ex Gallia. *Olaſz országba Frantzia országból két úton lehet menni, vagy: két útja van Frantzia Országnak Olaſz Országba.* Man kann aus Frankreich durch zwey Wege nach Italien kommen; es gibt zweyerley Wege dorthin, ꝛc.

Locus ex omni aditu clauſus. *Hozzá mehetetlen hely, olly hely, a' mellynek minden felől bévan vágva az útja.* Ein untauglicher Ort, der von allen Seiten geſchloſſen, und keinen Eingang hat.

Illum adit aditum mearum prohibui. *Őtet házamtól eltiltottam.* Ich habe ihn von meinem Hauſe abgewieſen.

In hæc loca aditus non eſt viris. *A' férfiakat nem ereſztik-bé ezekbe a' helyekbe. Nem engedtetik-meg a' férfiaknak az oda való bé-menetel.* Der Eingang in dieſes Ort wird den Manns-Bildern nicht geſtattet.

2. Non eſt ei aditus ad honores. *Ő ſemmi tiſztet nem nyerhet.* Zu keiner Ehren-Stelle kann er ſich befördern, er iſt davon ausgeſchloſſen.

Aditus ad hunc hominem difficilis eſt. *Ehez az emberhez igen nehezen mehetni. Nehezen ád audientziát.* Dieſer Menſch läßt ſchwerlich jemand zu ſich, bey ihm iſt ſchwerlich Audienz zu erhalten.

Dabit tibi tua virtus aditum ad ſummam auctoritatem. *Utat fog néked nyitni a' te jó erkőltsöd a' nagy méltóság elnyeréſére, vagy; a' te virtuſod leg-nagyobb tekintetet fog néked ſzerezni.* Deine Tugend wird dir ein groſſes Anſehen zuwege bringen.

Si quis mihi erit aditus de

tuis rebus agendi. *Ha alkalmatoſságom, 's módom fogლlenni, hogy a' te dolgodat elő vigyem, hogy a' te dolgaidról ſzorgalmatoskodjak.* Wenn ich werde Mittel, und Wege finden von deinen Sachen zu handeln.

ADVERSUS, *a*, *um*.

1. Adverſi dentes. *Első fogok.* Die vorderen Zähne.
Adverſo corpore vulnus exceptum. *Szembe lött vágás, ſeb.* Wunden, ſo man vorნenher bekommen hat.

2. Adverſa via. *Plaut. Más ut ellenébe. Ellenbe valló ſton.* Durch einen widrigen Weg.
Adverſo flumine navigare. *Plaut. Viz ellenébe hajókázni.* Wider den Strohm ſchiffen.

3. Adverſa fortuna. *Roſzſz ſzerentse.* Widerwärtiges Glück.
Rumor adverſus. *Liv. Roſzſz hír.* Eine üble widerwärtige Zeitung, oder Gerücht.
Tempore adverſo. *Roſzſz ellenkező, alkalmatlan időben.* Bey böſer, widerwätiger Zeit.

ÆQUUS, *a*, *um*.

1. Æquus & planus locus. *Egyenes, és ſima hely.* Ein ebener Ort. Ex æquo loco dicere. *Méltó, illendő helyrül mondani.* In gemeinem Geſpräche reden.

2. Se æquum præbere alicui. Gegen einen ſich freundlich und gütig erzeigen.
Vide, quam me ſis uſurus æquo. *Lásd, melly igazságos ſan fogok én véled bánni.* Siehe, wie gütig ich mit dir werde umgehen.

3. Æqua conditio. *Jó, helyes alkalom, el-végezés.* Ein gleiches, oder billiges Geding &c.

4. Æqua lex, æquus judex. *Igaz törvény, igaz bíró.* Ein billiges Geſetz, gerechter Richter.

5. Æquo animo ferre. *Valamit jó kedvel ſzenvedni, könnyen tűrni.* Geduldig übertragen.
Æquiſſimo animo mori. *Jó lelki isméretteľ, és ſzép tsendeſséggel halni meg.* Ganz willig und zufrieden ſeyn zu ſterben.

6. De re illa æquus eſt animus, *vel:* æquo animo ſum. *A' mi az a' dolog miatt jó, tsendes elmével vagyok, az engem éppen nem háborgát.* Dieſer Sache wegen iſt es mir ein Ding, gilt mir gleich, frage wenig darnach.

ÆQUUM, *ui*.

1. Æqui, *vel:* æquitatis obſervantiſſimus. *Köz igazság ſzerető ember.* Ein redlicher, aufrichtiger Mann, eines untadelhaften Lebens, ein rechter Biedermann.
Non æquum dicis, & facis. *Ter. Se igazán nem bánſz, ſe igazat mondaſz; vagy: ſemmi ollyſt nem mondaſz, ſe nem mivelſz, a' mi méltó, és helyes vólna.* Du thuſt nicht, und ſageſt nicht, was billig iſt.

2. Æquum, & bonum colit. *Az igazságot; és a' jót ſzereti, igaz, és jámbor ember.* Er thut, und haltet, was recht und billig iſt; er iſt ein gerechter Mann.
Æquum, & bonum; *vel:* æquum bonum habeo. *Mellet-*

tem' áll az igazság, igazságom vagyon. Das Recht habe ich auf meiner Seite, es ſtehet für mich.

3. Æqui boni, *vel:* æqui, bonique facere. *Jó néven venni, jóra magyarázni.* Etwas für gut aufnehmen, wohl zufrieden ſeyn.

4. Ex æquo, & bono feci. *Ter. Azt én jó akarattal, és igaz ſzivbűl tselekedtem.* Dieſes habe ich wohlmeinend, und aufrichtig gethan.

ÆS, *eris.*

1. Æs, eris. *Réz, értz.* Erz.

2. Æs. *Pénz.* Münze, Geld.

3. Æs alienum. *Adósság.* Schulden, die wir, oder die man uns ſchuldig iſt.

Æs meum alienum. *Az én adósságim.* Meine Schulden.

Æs tuum alienum. *A' te adósságid.* Deine Schulden.

Æs alienum cogere, contrahere, facere. *Sok adósságba verni magát.* Schulden machen.

Æs alienum habere, eſſe in ære alieno. *Adósságban lenni.* Schuldig ſeyn, Schulden haben.

ÆTAS, *atis.*

1. Suo cuique vino ætas eſt. *Plin. Mindenféle bor bizonyos időre ſzokott meg-forni, meg-álapodni, és az ivásra alkalmas lenni.* Ein jeder Wein hat ſeine rechte Zeit, da er ſoll getrunken werden, ſonſten verlieret er ſeine Kraft.

2. Noſtra ætate. *A' mi időnkben.* Zu unſerer Zeit, und Alter, zu dieſer Zeit, bey Manns Gedenken.

3. Curſus ætatis, tempus ætatis. *Élet folyáſa.* Der Lebens Lauf, die Zeit des Lebens.

Otioſam ætatem degere, traducere. *Nagy tunyaságban élni, éltében ſemmi jót nem mivelni.* Sein Leben in Müſſiggang verzehren.

Conſumere ætatem in re aliqua. *Életét a' pjait valamelly dologban tölteni.* Sein Leben mit einer Sache zubringen.

Jam dudum ætatem litigant. *Ter. Igen régen perlekednek már.* Sie ſtehen ſchon lange Zeit miteinander im Streit und Rechts-Handel.

4. Homo id ætatis, *vel;* ea ætate. *Olly koros ember, annyi eſztendős.* Ein Mann, und zwar bey dieſen Jahren, in dieſem Alter.

Ætas iniens. *Az ifjúság, gyermeki eſztendők.* Die Kindheit, Jugend, angehendes Alter.

Ætas ingraveſcens. *A' vénség, öregség.* Das hohe Alter, das abnehmende Alter.

Accidit illi plus ætatis. *Ő tovább fog élni. az ő élete meg-hoſzſzabbittatik.* Er lebet deſto länger, ſein Leben wird deſto länger.

AFFLICTATIO.

Corporis afflictationes. *A' teſtnek ſzorongatása, nyomorgatása, ſanyargatása.* Die ſtrenge Abmattung, Abtödtung des Leibes.

ALEA.

1. Alea, aleæ luſus. *Kotzka, kotzkázás; mindenféle ſzerentse játék.* Glückſpiel, Waagſpiel. unde aleator. *Kotzkázó,* Ein Spieler.

2. Alea

2. Alea certaminis. *Liv. Bizonytalan ki-menetele valamelly ütközetnek; - bártznak.* Das Loos, und zweifelhaftige Ausgang eines Treffens.

Alea vitæ, ac rei familiaris. *Varro. Az élete, és minden javai veſzedelme.* Die Gefahr Leib und Leben, Hab und Gut zu verlieren.

Alea maris, & negotiationis. *Col. Az tengeri, és kalmári próba.* Das Wagen, und die Gefahr, in welche ſich die Schiff- und Handels-Leute ſetzen.

Extra omnem ingenii aleam poſitus. *Elméjének éleſségével, és nagy vóltával mindenekét felyül halad.* Er hat in Spitzfindigkeit, und trefflichen Verſtand keinen ſeines gleichen.

Aleam omnem jacere. *Suet. Minden meſterséget meg-vetni.* All ſein Gut darauf wagen.

Jacta eſt alea! *Már megeſett a' dolog, meg-lett a' próba.* Es iſt geſchehen, das Loos iſt geworfen, iſt alles gewaget.

Ire in dubium ſervitii, imperiique aleam. *Liv. Szerentsét próbálni, vagy az uralkodásra, vagy a' ſzolgálatra a' kettő közül.* Sich darein wagen, entweder Herr oder Knecht zu ſeyn, zu herrſchen, oder zu dienen.

ALIENATUS, *a*, *um*.

1. Alienatus mihi eſt hujus rei uſus *Plaut. Már én evel a' dologgal nem élek.* Man hat mich um den Genuß dieſer Sache gebracht.

2. Alienato erat ad libidinem animo. *Természet ſzerent bujaságra hajlandó vólt, vagy igen illetlen tétű vólt.* Ein verderbtes Luder war er, der Geilheit ganz ergebener Unflath.

Alienatus ſenſibus, *vel:* qui alienatum habet ab ſenſu animum. *Liv. A' ki minden érzékenységin, és mint egy magán kivül vagyon.* Der verzucket iſt, von Sinnen entzucket.

Alienatus mente. *Liv. Megtébolyodott, el-ment az eſze.* Der vom Verſtand, von Sinnen gekommen iſt.

3. Alienatus animus, & offenſus. *El idegenedett, és megbántott ſziv.* Ein erbittertes, und verletztes Gemüth.

ALIENUS, *na*, *um*.

1. Alienæ domi eſſe. *Más házánál lenni.* In fremden Hauſe ſich befinden.

Aliena res. *Felebarátunk jóſzága.* Fremdes Gut.

2. Alienus homo. *Plaut. Plin. Idegen ember. jövevény.* Ein fremder Menſch.

Epicurus in phyſicis totus eſt alienus. *Epikurus igen tudatlan a' természet visgáló tudományban, keveset ért a' természet visgáláshoz.* Epicurus iſt in der natürlichen Wiſſenſchaft ganz fremd. Er verſtehet ſich nicht darauf.

Alienus locus, alienum tempus. *Cæſ. Liv. Alkalmatlan hely, és idő.* Ein ungelegener Ort, oder ungelegene Zeit.

3. Homini alieno ſecretum non credo. *Valamelly ismeretlen, idegen embernek a'* tit-

titkomat ki-nem mondom. Einem Unbekannten vertraue ich meine geheimen Sachen nicht.

Alienior hæres. *Olly örökös, a' ki nem közelrül való atyafi.* Ein Erbe, ſo nicht befreundt, verwandt iſt.

4. Alienior eſt a me. *El-idegenedett tülem.* Er iſt mir nicht wohl gewogen, er hat etwas wider mich; ich bin ihm zuwider.

Non alienum animum ab eo habemus. *Mi nem vagyunk néki roſz akarói, jó akarattal vagyunk ő hozzá.* Dieſem Menſchen ſind wir nicht übel gewogen.

Alienus a literis. *Tudatlan.* Der zu den Wiſſenſchaften keine Luſt, noch Liebe hat.

Alienus a ſapiente. *Nem illik a' bölcsböz.* Das auf einen Weiſen, Verſtändigen ſich übel reimet.

5. Alienum hoc eſt dignitate tua, *vel:* dignitati, *vel:* dignitatis, *A' te méltóságodhoz, állapotodhoz e' nem illik.* Dieſes gebühret dir und deinem hohen Anſehen nicht wohl.

Alienum inſtitutis meis, ingenio meo. *Az az én életem módjával, 's termeſzetemmel ellenkezik.* Dieſes iſt meiner Natur und meinem Wandelgang zuwider.

Non erit hoc alienum rationibus meis. *E' nem fog ártalmas lenni az én dolgaimnak; es az én haſznomra fog-lenni.* Ich werde hiebey meine Rechnung wohl finden, werde nichts dabey verlieren, ſondern zufrieden, und vergnügt ſeyn.

ALTERNUS, a, um.

Alternis diebus, *vel:* altero quoque die. *Plin. Celſ. Minden máſod napon.* Alle andere Täge.

Grues alternis pedibus inſiſtunt. *A' darűk már egyik, már máſik lábon állanak.* Die Kranichen ſtehen bald auf einem, bald auf dem andern Fuß.

Alternis pene verbis me laudabat. *Liv. Ő engemet majd minden ſzavában ditsirt.* Kaum redete er zwey, oder drey Worte, daß er mich nicht lobte.

Alternis, *vel:* alterna vice: *vel:* alternis vicibus dicetis. *Egy más után rendre fogjátok mondani.* Ihr werdet einer nach dem andern ſprechen, und abwechſeln.

ALTUS, a, um.

1. Mons altus. *Virg. Magas hegy.* Ein hoher Berg.

Puteus altus. *Mély kút*, Ein tiefer Brunn.

Altiſſimæ radices. *Igen benött, és el-terjett gyükerek.* Tiefe Wurzeln.

1. Vir alta mente præditus. *Igen értelmes ember.* Ein Mann von hoher, tiefſinniger Weisheit, und Verſtand.

Vir altiores ſpiritus gerens. *Kevély; fel-fuvalkodott, maga bizott ember.* Ein Mann der beherzt, oder hochmüthig und ſtolz iſt.

Alta quies. *Virg. Tsendes, mély aluvás, tsendes békesség.* Eine gute Ruhe, ſicherer Friede.

Otium altum. *Plin. Hoſzſzú,*

ſtás, *jó nyúgodalmas idő*. Wohl und gute Weile. Altum ſilentium. *Virg*. *Nagy hallgatás*. Ein groſſes Stillſchweigen. Sopor altus. *Virg*. *Mély álom*. Ein tiefer Schlaf.

Alta & exaggerata oratio. *Igen értelmes*, *és tudós beſzéd*. Eine hoch erhabene Rede.

In altum vela dare. *Virg*. *A' tengerbe hajókázni*. Auf dem hohen Meere ſegeln.

Altum ſecare. *Igen benn járni a' tengeren*. In die Höhe des Meers fahren.

AMPLUS, *a*, *um*.

1. Ampla, & potens civitas. *Nagy*, *és hatalmas város*. Eine groſſe und mächtige Stadt.

Signum amplum, & excelſum. *Széles*, *és boſzſzú záſzló*. Eine groſſe, hohe Bildniß.

Ampliora præmia. *Nagyobb ajándékok*, *jutalmok*. Gröſſere Schenkung und Vergeltung.

2. Ampli homines. *Tekéntetes urak*. Anſehnlicherere Leute, hohe Standes Perſonen.

Ampliſſima familia, *vel*: ampliſſimo loco natus. *Méltóságos familiábúl*, *vagy*: *nagy nemből való*. Vom hochadelichen Hauſe und Stamme gebohren.

Res geſtæ ampliſſimæ. *Nagy nevezetes viſelt dolgok*. Ritterliche heldenmäßige Thaten.

Vir ampliſſimus, & ornatiſſimus. *Nagy tekéntetű*, *és méltóságu úr*. Ein hochanſehnlicher Mann vom Geblüt her, oder von Ehren-Stellen.

Amplo funere elatus eſt. *Igen pompás temetéſe vólt*. Man hat ihm eine anſehnliche Leich-Begängniß gehalten, und prächtig zur Erde beſtattet.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

3. Elate, atque ample loqui. *Fennyen*, *és bőven beſzélleni*. Mit laut erhobener Stimme reden.

ANIMA, *æ*.

1. Animam edere. *Meg-halni*, *lelkét ki-adni*. Den Geiſt aufgeben, ſterben.

Animam debet. *Ter*. *Annyival adós*, *hogy meg-nem fizetheti*. Er iſt mehr ſchuldig, als er hat.

2. Anima. *Élet*. Das Leben.

Animam relinquam potius, quam illos deſeram. *Ter*. *Inkább halok meg*, *mintsem azokat el-hadjam*. Ich will ehe das Leben dahinten laſſen, ehe ich ſie verlaſſe.

Vos, animæ meæ. *Ti édes ſzíveim*, *leg kedveſſebb barátim*. Ihr mein Herz, meine geliebten Freunde, die mir ſo lieb, als mein Leben ſeyd.

3. Anima. *Lélekzet*. Der Athem.

Animam comprime. *Ter*. *Ne végy lélekezetet*, *tartóztasd-meg a' lélekzetet*. Halte den Athem, ſchnaufe nicht.

Fœtet anima uxori tuæ. *Plaut*. *Büdös a' feleséged ſzája*. Dein Weib hat einen ſtinkenden Athem.

4. Anima. *Szél*. Der Wind.

Anima follium. *A' fuvóknak a' ſzele*. Ein Wind von Blasbälgen.

ANIMUS.

1. Animus meus eſt ſine ullo corpore. *Az én lelkem el-lehet minden teſt nélkűl*, *vagy*:

vagy, a' teſten kivül van. Das Gemüth, der Geiſt beſtehet ohne Materie, und Leib.

2. Hæc animo exciderunt. *Ezekrül el - felejtkeztem, ki eſtek elmémböl.* Ich erinnere mich nicht mehr daran, habe es vergeſſen.

Agitare aliquid animo. *Vatamirül gondolkozni.* Etwas hin und her erwegen in ſeinem Sinn.

3. Novi ego amantium animos. *Ter. Tudom én jól, mitsoda gondolattal vagynak az egymáſt ſzeretök.* Ich kenne gar wohl die Art, und Neigung der Liebenden.

Animo morem gerere. *Ter. Maga kivánsága, akarattya után indúlni.* Seiner Neigung folgen, und nachgehen.

4. Animus, & voluntas. *Jó kedv, és akarát.* Neigung des Gemüths.

Meus erga te animus. *Az én te hozzád való jó akaratom.* Die Zuneigung, und Liebe die ich gegen dich trage.

Ex animo mihi amicus eſt. *Szives jó barátom.* Er iſt mir herzlich lieb.

5. Animus. *Ész, okoſság, sziv.* Muth, Herz.

Animi multitudo. *Szivnek bátorsága.* Ein ſtarkes Gemüth.

Bono animo eſſe. *Jó bizodalommal lenni.* Gutes Herz haben, nichts fürchten.

Bonum animum habe. *Liv. Semmit-ſe félly.* Fürchte dich nicht.

Animo, *vel:* animis concidere. *Cæſ. Elvetni minden reménységet, meg-tsüggedni.* Das Herz ſinken laſſen, verlieren.

Sine animo miles. *Oda a' ſzive lennek a' katonának, félénk katona.* Zaghafter Soldat.

Animi cauſa. *Mulatságnak okáért.* Für eine Kurzweile.

6. Anime mi, animule mi. *Lelkem, édes lelketskem, galambom.* Mein Herz, mein liebſter Schatz.

ANTIQUUS, *a, um.*

1. Res antiqua, & vetus. *Régi dolog.* Eine alte Sache.

Antiquior dies in tuis erat adſcripta literis. *Régibb idö vólt a' te leveledben fel-irva.* Dein Brief hat ein älteres Datum.

Calix antiquo opere perfectus. *A' régi munkákból való pohár, vagy: régen, és régi módon tsinált pohár.* Ein Becher von alter Arbeit.

2. Hujus rei mihi ſemper antiquiſſima cura fuit. *Néken erre mindenkor leg-nagyobb gondom vólt.* Dieſes Ding habe ich mir allezeit hoch angelegen ſeyn laſſen.

Intelliges, nihil antiquius amicitia noſtra fuiſſe. *Tapaſztalni fogod, hogy én ſemmit nem, betsültem nagyobbra, a' mi köztünk való barátságunknál.* Du wirſt erfahren, daß ich nichts höher achte, als unſere Freundſchaft, und Gemeinſchaft.

De ſorore mea, tibi antiquiſſimum eſſe video. *Látom hogy az én nénémre vagyon fö gondod.* Ich ſehe wohl, daß du große Sorge trageſt über alles, was meine Schweſter betrift.

3. Antiquis moribus adoleſcens. *Jó erkölstü ifjú.* Ein junger, tugendhafter Mensch.

Ho-

Homo antiqua virtute, & fide. *Ter. A' régi jámborokſéle.* Ein redlicher, aufrichtiger, tugendſamer Mann.

APERTUS, *a*, *um*.

1. Aperta feneſtra. *Fel-nyitott ablak.* Ein offenes Fenſter.

2. In aperto mari. *Liv. A' nagy, mély tengeren* Auf hohem, offenem Meer.

Apertum cœlum. *Szép tiſzta idő.* Ein heiterer Himmel, ſchönes Wetter.

Apertum periculum. *Virg. Bizonyos, el-kerülhetetlen veſzedelem.* Eine augenſcheinliche Gefahr.

Apertæ inimicitiæ, non obſcuræ. *Nyilván való ellenkezés.* Oeffentlich und nicht verdeckte Feindſchaft.

Apertum pectus. *Tettetés nélkül való, magát ki-adó.* Ein offenherziges, redliches Gemüth.

Aperti, & ſimplices homines. *Minden tsalárdság nélkül való, egyenes, együgyű emberek.* Offenherzige, aufrichtige, redliche Leute, ohne Tücke und Verſtellung.

Rem illam in apertum proferam. *Azt a' dolgot nyilván ki-nyilatkoztatom, látható helyre téſzem.* Dieſes Ding will ich offen, und bekannt machen.

APTUS, *a*, *um*.

1. Aptus ad aliquid. *vel:* alicui rei. *Valamire reá termett, alkalmatos.* Zu etwas tauglich, bequem, geſchickt.

Habiles, & apti calcei ad pedem. *Könnyűk, és jól a' lábhoz ſzabott; illő tſizmák.* Schuhe, die dem Fuſſe wohl anſtändig, und angemeſſen.

2. Cibus ſtomacho aptus. *Col. Olly étel, a' mellyet a' gyomor könnyen meg-eméſztheti, igen háſznál a' gyomornak.* Eine Speiſe, ſo dem Magen wohl bekommet, und leicht zu verdauen iſt.

Color aptus amanti. *Valamelly ſzerelem után járó emberi illető ſzín.* Einem Liebenden geziemende Farbe.

3. Homo aptus verbis. *Ékeſſen beſzéllő ember.* Ein Menſch, der in ſeinem Reden nett, zierlich und geſchraubt iſt.

4. Res inter ſe aptæ, & nexæ. *Egymáſtúl függő, egymás közt jól öſzve illő dolgok.* Aneinander hangende, und wohl zuſamm gefügte Dinge.

Aptum ex tribus. *Három darabbúl jól öſzve, illesztett.* Aus dreyen aneinander hangenden Stücken zuſammen gefügtes Werk.

Apta illi ſunt ex ſe ipſo omnia ad beate vivendum. *Ő maga önnön magában bővelkedik azokkal, a' mellyek boldog életet ſzereznek. Vannak ő benne olly Iſteni áldáſok, olly jók, hogy boldogúl élheſſen.* Er iſt allein an ſeinem guten Glück Urſache, ſich ſelbſt allein iſt er ſein Glück ſchuldig.

Apta diſſolvere. *Az egybe kötött, egymáſtól függő dolgokat fel-óldani.* Zuſammen gefügte Dinge voneinander trennen.

Res aptæ inter ſe, & cohærentes, *vel:* convenientes. *Jól öſzve köttetett, illetett dolgok.* Sachen, die aneinander ſehr art-

artig hangen, und ſich zuſammen reimen.

Apta membrorum compoſitio. *Jól öſzve illő tagok.* Eine ſchöne ebene Maaß, Gliedmaſſung, und Proportion der Leibes-Gliedern.

ARGUMENTUM.

1. Argumentis, & rationibus probare. *Erős okokkal próbálni, állítani valamit.* Mit Grund und Urſachen beweiſen.

Quid habuit argumenti aut rationis res, quam ob rem veniret? *Mitsoda oka vólt, hogy ide jőne.* Was hat er für Urſache gehabt, warum er gekommen iſt?

Scire cupio, quid habeat argumenti iſta repentina profectio. *Igen akarom tudni, mi az oka ennek a' hirtelen való útazásnak.* Ich möchte die Urſache wohl wiſſen einer ſo eilends angeſtellten Reiſe.

Quo in argumento? *Plaut. Mi okra, mi végre nézve?* Was iſt Urſache, warum?

2. Satis eſt argumenti, nihil eſſe debitum tibi, quod, &c. *Az elég ok, hogy néked ſenki ſem adós.* Iſt Urſache genug, daß man dir nichts ſchuldig ſey, als, &c.

Te id feciſſe, ſatis magno argumento eſſe debet, quod, &c. *Hogy te tselekedted azt, vagy onnan ki-tetſzik, hogy ſ' a' t-.* Daß du dieſes gethan habeſt, ſoll Urſache genug ſeyn, daß, &c.

3. Argumentum epiſtolæ, orationis. *Summája a' levélnek, vagy beſzédnek.* Die Sache ſelbſt, davon in einem Briefe, oder Rede gehandlet wird, der Inhalt.

Tabellæ pictæ argumentum. *A' kép irásnak magyarázattya.* Das Gemählde, oder was in dem Bilde abgemahlet iſt.

ARGUTUS, *a, um.*

Argutus homo. *Éles elméjű ember.* Ein ſubtiler, ſpitzfindiger Kopf.

Arguti oculi. *Éles, és jó meſzſze látó ſzemek.* Schnelle, und ſcharfe Augen.

Manus argute. *Igen rendes ingadozású kéz.* Eine Hand ſo auf wohl abgemeſſene und geziemende Gebärden ſich reget, und rühret.

Literæ argutiſſimæ. *Mélly értelmű, és igen elméſen, fontoſſan írtt levél.* Subtile, ſinnreiche, tiefſinnige Briefe.

Sedulitas nimium arguta. *Igen nagy gyorſaság.* Ein gar zu großer, zu ſorgfältiger Fleiß.

Acute, argute que reſpondere. *Éleſen, és elméſſen felelni; vagy: keveſſel ſokat felelni.* Sinnreich, und ſcharfſinnig beantworten.

ARTICULUS, *li.*

1. Sarmenti articulis. *A' venyikének bogja, tsomója.* Der Knopf an dem Rebenholz.

Digitorum articuli. *Az ujjainak izei.* Die Gelenke an den Fingern.

Magnos articulorum dolores habet. *Köſzvény járja az izeit.* Er leidet sehr an Podagra.

2. Articuli, & membra periodi. *Bizonyos réſzei, és izikellyei valamelly tellyes beſzédnek.* Die Theile, und Glie-

Glieder in einer Periode, oder vollkommenen Rede.

In ipſo rei gerendæ articulo. *Éppen a' dolognak a' súllyán.* In den Augenblick, da dieſes Werk ſolle werkſtellig gemacht werden.

ASPECTUS, *us.*

1. Aſpectum amiſit. *Megvakult.* Er iſt um das Geſicht gekommen.

Res ad adſpectum præclara. *Szép, magát kellető dolog.* Ein Ding, ſo ſchön zu ſehen iſt.

2. Primo aſpectu credas inſanire hominem. *Mikor elsőben látya, va y első tekéntettel, azt gondolná az ember, hogy bolond.* Anfangs möchte einer meinen, er wäre ein Narr.

In aſpectum, lucemque proferre. *Ki-világoſitani, nyilatkoztatni.* An Tages-Licht bringen.

AUCTOR, *ris.*

1. Auctor hujus operis. *Valamelly munkának, úgymint könyvnek, és más illyen dolognak ſzerzője, kezdője.* Ein Erfinder, Urheber eines Werks, Buches, ꝛc. ein Schriftſteller.

2. Auctor pacis ſemper fui. *Mindenkor a' békeſséget javallottam.* Ich habe jederzeit zum Frieden gerathen.

Auctor his rebus quis eſt? *Ki-javallotta ezen dolgokat.* Wer hat alſo dazu gerathen?

Auctor illis fui ad te juvandum. *Én eleget nógattam őket, javallottam nékik, hogy téged ſegétsenek-meg.* Ich habe ihnen gerathen, ſie ſollen dir helfen.

Auctor tibi non ſum profugere *vel:* ut profugias. *Éppem nem hagyom helyén, nem javallom, hogy el-ſzaladj.* Ich rathe dir nicht, daß du davon fliehest.

Auctor id tibi ſum. *Plaut. Azt javallom néked.* Ich rathe es dir.

Auctor illi ſum de hac re. *A' felől a' dolog felől én néki azt tanátslottam.* Ich habe ihm darzu gerathen.

Omnes illos, me auctore, deridebis. *Ter. Ha a' ſzavamot hallod, ha nékem hiſzel, minnyájokat ki-fogod katzagni.* Auf mein Wort kannſt ihrer aller billig ſpotten; ich rathe, lache dieſe Leute nur aus.

Auctoribus plurimis. *Livius. Sok értelmek, és tanatsadáſok lévén. Sok emberek javallása után.* Nach ihrer vielen Meinung und Rath.

Certis auctoribus id comperi. *Azt én bizonyos, bitelre méltó emberektűl tudtam-meg.* Dieſes habe ich aus guter, gewiſſer Nachricht vernommen.

Auctor locuples, idoneus, luculentus, valde bonus. *Igen derék, és hitelre méltó könyv író.* Ein glaubwürdiger Schriftſteller.

Fides ſit penes auctorem, *vel:* fides appellet auctorem. *Plin. Feleljen az felőle, hogy ha igaz e', a' ki-mondotta.* Ich berufe mich auf die, ſo es ſagen.

Auctor eſt Plinius, laurum, &c. *Plin. Plinius mondja, irja, hogy a' boroſtyán-fa, s' a' t.* Plinius ſagt, ſchreibet,

ket, ꝛc. daß der Lorber-Baum, ꝛc.

Hujus rei rumorem auctorem habeo. *Ezt én tsak a' birbordozóktúl hallottam.* Ich habe es hören ſagen.

Illud emiſi a malo auctore. *Azt te igen hamis, csalárd kalmártúl, árulótúl vetted.* Du haſt es gekauft von einem verdächtigen, ſchlimmen Verkäuſer.

Te auctore dabo. *A' te biteledre, ſzavadra oda fogom adni.* Auf dein Wort will ich es geben.

AVERSUS, *a*, *um*.

Averſus. *El-fordúlt, a' ki a' hátát mutattya, háttal van felénk.* Der den Rücken kehret.

Averſa pars. *Más réſze valaminek, a' más fele.* Der hintere Theil.

In averſa charta ſcribere. *Mart. A' papirosnak más felén, más óldalán írni.* Hinten am Papier, am Rücken ſchreiben.

Averſus a Muſis. *Igen elidegenült a' tanúláſtúl. Nem ſzenvedheti a' tudományokat.* Der die Studien nicht mag, nichts will in Wiſſenſchaften lernen, dem die Wiſſenſchaften zuwider ſind; oder ihnen Feind iſt.

Averſus a propoſito. *Szándékát le-hagyta.* Der von ſeinem Vorhaben abgeſtanden, oder daſſelbe geändert hat.

Averſus a vero. *Ellenſége az igazſágnak.* Feind der Wahrheit.

Averſus a ſuis. *El-idegenedett a' maga barátitól, gyűlöli már őket.* Der ſeine Befreunde nicht mag, ihnen Feind iſt.

Amicos averſos componere. *Hor. Az el-idegenűlt barátit magához édeſiteni.* Freunde, ſo wider einander Feinde ſind, miteinander verſöhnen.

Averſione, per averſionem emere, vendere, eſt, res multas, ſeu unius, ſeu diverſi generis, ſimul & acervatim uno pretio emere, ac vendere. *Sok féle portékát egy áron adni, venni vásárólni.* Ins Große überhaupt einkaufen, oder verkaufen.

AUCTUS, *a*, *um*.

Auctus beneficio, & honoribus, &c. *Ujonnan jó téteményt, és tiſzteletet nyert.* Der von neuem eine Gutthat, oder Ehre, ꝛc. empfangen.

Auctus filio. *Iſmit egy fiatskája ſzűletett. Az Iſten iſmit egy fiatskával meg-áldotta.* Den Gott mit einem Sohne geſegnet hat.

Fortunæ auctæ, & exaggeratæ. *Nagy gazdagság, és jóſzág.* Großes Hab und Gut.

Homo erat re, fortunisque auctior. *Liv. Ez az ember igen meg-épűlt vala.* Er war ein überaus vermöglicher Mann.

AURIS.

Abhorret a nobis ejus auris. *Nem halhattya, nem ſzenvedheti a' mi beſzédűnket.* Er verleyhet uns kein Ohr, er mag uns nicht anhören, kein Gehör geben.

Admovere aurem. *Valdkiben*

ben hajólni, *hogy valamit hallyon*. Sich neigen etwas anzuhören.

Admovere ad aurem. *Valamit súgni valaki fülibe*. Ganz aufmerkſam zuhören.

Calent, *vel*: circumſonant aures noſtræ illius criminibus. *Az ő gonoſzſtévéſſiről való kiáltáſſal teli vannak füleink. Semmit egyebet nem hallunk, hanem az ő gonoſzságit*. Von ſeinen Laſtern ſchreyet man uns die Ohren voll, wir hören nichts anders, als von ſeinen Laſtern reden.

Canerem auribus ſurdis. *Azt én bijába mondanám, annyit tennék mintha a' süketeknek énekelnék*. Ich würde vergebens ſchreyen, mit Tauben reden.

Dare alicui aures. *Valakit hallani*. Einen, ſo redet, ein aufmerkſams Gehör geben.

Habet aures tereſes. *Kész hallással van*. Er hat zarte Ohren.

Habet aures hebetes. *Igen nehezen halló*. Er höret übel, iſt wenig Gehörlos, hat dicke Ohren.

Illud implet aures. *Az igen kedves a' hallásra, ſzint úgy vidámittya az ember füleit*. Dieſes erfüllet, erluſtiget die Ohren.

Illud offendit aures. *Azt ſenkiſem örömeſt hallya, ollyan fel boſzſzontó dolog*. Dieſes thut in Ohren wehe.

Aures meæ tuis ſemper monitis patebunt. *Én a' te jó intéſidet, tanátſidat mindenkor örömeſt fogom hallani*. Deine Ermahnungen will ich allezeit gern anhören.

Tuæ peregrinantur aures. *Máſuvá hallgatz te; nem figyelmezel reá a' mit tanitanak*. Deine Gedanken ſind zerſtreuet.

Sonant, tinniunt tibi aures. *Tseng, zeng, zúg a' füled*. Es klingen dir die Ohren.

B.

BONUS.

1. Bono animo ſum. *Ter. Jól, vigan vagyok*. Ich habe gutes Herz.

Bonus bello. *Liv. Jó hadi ember*. Ein guter Soldat.

Bonis avibus. *Szerentséſſen jó ſzerentsével*. Glücklich.

Conſilio bono id feci. *Azt én jó tanátsbúl, és jó ſzándékkal tselekedtem*. Ich habe dieſes mit gutem Rath, oder aus gutem Vorhaben gethan.

Ingenio eſt ſatis bono. *Elég jó feje, jó elméje vagyon*. Er hat einen ziemlich guten Kopf.

Bone vir, ſalve. *Jó napot jámbor*. Willkommen du ſchönes Herrchen. (*per Ironiam.*)

2. Bono eis fuit, illum interfectum. *Igen nagy haſznokra vólt, hogy meg-öletett*. Es war ihr Glück, daß dieſer Menſch umgekommen.

3. Æqui, bonique facere. *Jó néven venni, jóra magyarázni*. Zufrieden ſeyn, nichts darwider haben.

C.

CADUCUS, *a*, *um*.

CAducus. *Mulandó*, *veſzendő*, *dűlő*. Das gegen die Erde hinunter ſich neiget.

Caduca bona. *Hamar el-mulandó*, *veſzendő jók*. Heimgefallene Güter.

Fundi caduci. *Olly jóſzág*, *olly fundus*, *a' mellyből a' törvény ſzerént könnyen ki-verbetik az embert*, *a' mellyek a' pörlekedésben forganak*. Güter, ſo dem Rechte der Ertödtung unterworfen ſind, die verfallen können.

Hæreditas caduca, vacua. *Magva ſzakatt örökség*. Verfallene Erbſchaft.

Omnia caduca præter virtutem. *Minden más egyebek a' virtuſok kivűl*, *mulandók*, *és veſzendők*. Alle Dinge ſind hinfällig, und zergänglich, die Tugend ausgenommen.

CAPTUS, *a*, *um*.

1. Conatus fruſtra capti. *Liv.* *Haſzontalan igyekezet*, *faratság*. Vergebene Unterwindungen, Verſuche, Anſchläge.

2. Captus ſplendore nominis. *A' kinek ſzívét*, *s' ſzemét elfoglalta a' tiſzteletnek*, *és méltóságnak fényeſsége*, *a' ki a' tiſztelet*, *s' méltóság után jár*. Dem die Augen, und Gemüth durch den Glanz der Ehren und groſſen Anſehen ſind verblendet worden.

3. Captus, & fraudatus, *Rá vitetett a' vizre*. Betrogen, und überliſtet.

4. Oculis & auribus captus. *Sem lát*, *ſem hall*. Blind, und Gehörlos.

Membris captus. *Minden tagjaiban el-nyomorodott*. Lahm an allen Gliedern.

Mente captus, *Meg-tébolyodott*, *meg bolondúlt*. Der von Sinnen iſt, vom Verſtande gekommen iſt.

CAPUT.

1. Abſcindere caput cervicibus. *Fejét venni*, *el-ütni a' fejét*. Enthaupten, den Kopf wegſchlagen.

2. O charum caput! *Virg.* *O kedves barátom!* O mein liebſter Freund!

Benefeci ingrato capiti. *Sen.* *Jót tettem a' roſzſz háladatlan emberrel*. Ich habe einem undankbaren Menſchen Gutes gethan.

3. Venis in diſcrimen capitis, ac famæ. *Veſzedelembe forog az életed*, *és becsűleted*. Du kömmſt in Gefahr, Leib und Ehre zu verlieren.

Cauſa capitis. *Főben járó dolog*, *fejét kereső törvény*. Peinlicher Proceß, Maleſitzhandel.

Condemnare capitis. *Valakit halálra itílni*. Zum Tode verdammen.

Damnatus capite. *Halálra ſententziáztatott*. Zum Tode verurtheilet.

4. Legis capita. *A' törvénynek részei*, *czikkelyi*, *vagy ſummája*. Die Artickeln eines Geſetzes.

5. Libri capita, *A' könyvnek részei*. Die Hauptſtücke eines Buches.

6. Caput epiſtolæ, orationis. *Részei a' levélnek*, *beſzédnek*. Die

Die Haupt-Sache, davon ein Brief oder Diſcurs handelt.

7. Rhodani caput. *Hor. A' Rhodanus vizének feje, vagy eredete.* Der Urſprung des Fluſſes Rhodanus.

Rem a capite acceriamus. *Az eleitűl kezgyük a' dolgot.* Laſſet uns die Sache vom Anfange wiederhohlen.

Sermo, nec caput, nec pedes habens. *Olly beſzéd, a' mellynek ſe füle, ſe farka.* Ein Diſcurs, der nicht aufeinander ſich reimet, der weder Hände, noch Füſſe hat.

8. Tu es rei hujus caput. *Ter. Plaut. Te vagy ebben a' dologban a' vezér.* Du biſt der Anführer dieſer Sache.

Scelerum caput. *Nagy oka a' vétkeknek, vagy inditója.* Ein Rädelführer an Schelmen-Stücken.

Rumor manavit ſine capite. *Nem tudhatni kitől, és honnan eredett az a' hír.* Dieſes Geſchrey iſt ausgekommen, man weis nicht woher, und von wem.

Caput. *Valamelly adóſság-nak ſummája.* Das Kapital einer Schuld.

Caput, & acceſſio. *A' feje a' dolognak, vagy első tekéntetű dolog, és toldalék.* Das Kapital, und der Zuſatz.

9. Caput eſt ad bene vivendum ſecuritas. *A' bóldog életet főképpen ſzerzi a' bátorſágban való élés,* Die Sicherheit iſt die Grund-Urſache der Glückſeligkeit.

Caput illud videtur eſſe, ut quæramus, &c. *A' látſzatik leg-nagyobb oknak, hogy kikereſſük.* Der Haupt-Punkt gedünket zu ſeyn, daß man ausforſche &c.

Et quod caput eſt. *De a' mi nagyobb, a' mi feje a' dolognak.* Und was das Hauptweſen, das Vornehmſte iſt.

10. Abſceſſus caput facit. *Plin. A' fején kelevények, hólyagok kezdenek lenni.* Das Geſchwür fängt an aufzugehen, zu ſchwellen.

11. Capita trabis. *A' gerendának két vége.* Die zwey Ende an einem Balken.

Caput viæ. *Az útnak vége.* Das End, an der Gaſſe, oder Straſſe.

CAUSA.

1. Semen, & cauſa belli. *A' hadakozásnak oka, s' ſzerzője.* Der Anfänger, oder Urſache des Krieges.

Erit cauſa, qua, *vel:* cur poſſimus eum laudare. *Leſz okunk rá; hogy őtet ditsirheſſük.* Man wird Urſache haben ihn zu loben.

Quod ſi non veniet, id erit cauſæ, *vel:* hæc erit cauſa, quod non eſt vocatus. *Hogy ha el-nem fog jőnni; a' leſz az oka, hogy nem hivattatott.* Wenn er nicht kömmt, ſo wird die Urſache ſeyn, daß man ihn nicht gerufen, nicht geladen.

2. Per cauſam exigendæ pecuniæ. *Celſ. A' pénz ſzedésnek ſzine fogáſa alatt.* Unter dem Vorwande Geld zu fordern.

2. Tui, *vel:* tua cauſa. *Te éretted, te reád való nézve, te miattad.* Dir zu Liebe, deinetwegen.

Adipiſcendarum voluptarum cauſa. *Hogy a' gyönyörűségeket el-nyerheſſe, vagy: a' gyönyörű-*

nyőrűségek el-nyeréſe okáért. Seinen Luſt zu büſſen.

Verbi cauſa. *Páldának okáért.* Zu einem Exempel, Exempelsweis.

4. Cauſa, lis, controverſia. *Ter. veszekedés, törvényes dolog.* Ein Rechts-Handel.

Cauſam dicere. *Maga ügyét elő-mondani.* Rechts-Handel führen.

In meliore cauſa ſum. *Nékem igazabb perem van.* Ich habe einen richtigeren Handel, ich habe mehr Recht.

Indicta cauſa damnatus ſum. *Minden mentség bállás nélkül meg-itíltetett.* Er iſt unverhört verdammet worden.

5. Fingere cauſas. *Ter. Okokat költeni.* Allerley Ausrede, Ausflüchten dichten, erſinnen.

Afferre cauſam. *Ter. Elő mondani az okát.* Eine Ausrede, eine Entſchuldigung vorbringen.

Accipere cauſam. *Bé venni a' mentséget.* Eine Entſchuldigung annehmen.

6. Arripere cauſam. *Élni az alkalmatosággal.* Die Gelegenheit ergreifen.

Cauſam quærebat, quam ob rem illum perderet. *Ter. Okát kérdezte, miért veſztené-el ötet.* Er ſuchte die Gelegenheit ihn in das Verderben zu ſtürzen.

7. Qui in eadem cauſa, in qua ego, fuiſſet. *A' ki ugyan azt tselekedte vólna, a' mit én. A' ki ugyan azon réſzt követte vólna: a' mellyiket én.* Der eben das, was ich gethan.

CERTUS, *a, um.*

1. Crimen certum. *Bizonyos, nyilván való vétek.* Ein gewiſſes, bekanntes, bewehrtes Laſter.

Certa res eſt. Certum eſt. Ea de re certum eſt. *Ter. Bizonyos dolog.* Die Sache iſt gewiß unfehlbar.

Homines certi. *Bizonyos, meg bitt emberek, a' kikben bizhatik az ember,* Treue Leute, auf die man ſich verlaſſen kann.

2. Ictus certus. *Virg. Jól meg találáſa annak, a' hová arányoz, tzéloz.* Ein gewiſſer Streich, der nicht fehlet.

Locus certus, & definitus. *Bizonyos, és meg-határozott hely.* Ein beſtimmtes, gewiſſes Ort.

Ad certam diem conveniunt. *Bizonyos el-rendelt napra öſzve gyűlnek.* Sie kommen am beſtimmten Tage zuſammen.

Motus cœlorum certi, ſtati, rati. *Bizonyos ég forgáſi.* Des Himmels ſtätte, richtige Umwälzung, Bewegung.

Nullus illo nebullo certior. *Nem találhatni gazabb embert, nagyobb korhelt annál.* Es iſt kein ſo loſer Schelm, als dieſer Maus-Kopf.

Patre certo naſci. *Betsűletes atyáktúl ſzületni. Igaz ágyból ſzületni.* Aus rechtmäſſigem Ehe-Stande herkommen, gebohren werden,

Verba certa, concepta ſolennia. *Kiváltt-képpen való ſzóknak formája.* Ausdrückliche, eigentliche, gewöhnliche Worte,

3. Certum eſt diſſimulare. *El-ſzántam, fel-tetem magamban, hogy el-halgatom.* Ich bin entſchloſſen, nichts dergleiXXX

gleis

gleichen zu thun, darzu ſtill zu ſeyn.

Non certum eſt mihi, quod agam. *Ter. Nem tudom, hogy mibez fogjak, mit tselekedjek.* Ich habe mich noch nicht recht entſchloſſen, was ich thun ſolle.

Certum ſcio, *vel:* pro certo habeo, *vel:* habeo de illo certum, quid agat. *Ter. Igen jól s' bizonyoſan tudom, hogy mit tsinál, vagy mivel ő.* Ich weiß gar gewiß, was er thut.

Pro certo habet, *vel:* putat te, &c. *Ő azt bizonyoſan elbitett magávai, hogy te s' a' t.* Er glaubet für gewiß, zweifelt gar nicht, daß du, 2c.

CLEMENS.

1. Clemens, humanus, benignus. *Kegyes, kegyelmes, ſzelíd, emberséges.* Gnädig, gütig, höflich.

Clemens judex & miſericors. *Irgalmas, kegyelmes biró.* Ein gnädiger Richter.

2. Clemens diſputando. *Szelíd vetekedő.* Der friedſam, nicht zankiſch diſputirt.

Alveus fluminis clementior. *Curt. Tsendes viz folyás.* Ein Strohm, der ſanft, nicht reiſſend dahin fließet.

Collis clementi aditu, molli aſcenſu. *Menedékes begy, könnyű bágó domb, begy.* Ein Bühel, Hügel, ſo leicht, und ohne großer Mühe zu beſteigen.

Clemens rumor. *Lengedező hir.* Ein kleines, ſtilles Geräuſch, Getümmel.

Sed is rumor clemens erat. *Sall. De még az a' hir tsendes vala.* Aber das Gerücht, Schall, 2c. war nicht gar laut,

COMMODUM, *di.*

1. Cum eſt commodum, cantat. *Ter. Mikor kedve vagyon, énekel.* Er ſinget, wenn es ihm gefällt.

Cum mihi erit commodum, condonabo. *Mikor nékem fog tetſzeni, akkor engedek-meg, vagy engedem-el.* Ich will verzeihen wenn es mir gefällt.

Tantum cepit, quantum commodum fuit. *Ő abból annyit vett, a' mennyit kivánt.* Davon hat er ſo viel genommen, als er hat wollen.

2. Si commodum eſt. *Ter. Ha kedved vagyon reá. Ha néked nem nehéz, ha javadra vagyon.* Wenn du Weile haſt, wenn es ohne Ungelegenheit ſeyn kann.

Agere quidpiam ſuo commodo. *Valamit maga kedve ſzerént, minden kénſzerítés nélkűl tselekedni.* Etwas nach Gelegenheit, ohne Noth, Zwang, nach Belieben thun.

COMMODUS, *a, um.*

1. Veſtis ad curſum commoda. *Ovid. Jól futhatni ebbe a' rubába, köntösbe.* Ein Kleid, ſo zum laufen bequem und tauglich iſt.

Nihil fieri commodius poteſt. *Semmit más egyebet haſznoſabban, alkalmatoſabban nem lehet tselekedni.* Man könnte nichts ſo bequemlich, gelegentlich, und dienlich thun.

2. Homo commodus, *vel:* commodis moribus. *Jó erkőltsű ember.* Ein höflicher, geſprächiger, wackerer Menſch.

3. Commodus capillus. *Plaut. Szépen ki fésüllt, ſimíttott haj.*

Wohl

Wohl ausgekämmte, anſtehende Haare.

Commoda valetudo. *Celſus. Meg lebetös egéſzség.* Gute Geſundheit.

Commoda ſtatura homo. *Elég magos ember, meg-lebetös termetü.* Ein Mann von anſehnlicher, großer Leibes-Geſtalt.

COMPOS.

Compos animi. *Terent. vel:* animo. *Salluſt.* Compos mentis. *Liv. Eſzes, okos, tud elméjével élni.* Der bey gutem Verſtand, wohl bey ſich ſelbſten iſt.

Sui eſſe compotem. *Livius. Eſzén lenni.* Bey ſich ſelbſten ſeyn.

Vix præ gaudio compotes. (ſupple animi) *Liv. Alig vannak jelen magoknál, nem tudják mit tsinálljanak a' nagy vigaſság, öröm miatt.* Vor Freude waren ſie nicht bey ſich ſelbſten, vor Freude ganz entzücket.

Compos ſcientiæ. & virtutis. *Tudós, és jóságos tselekedetekkel, virtuſokkal tellyes ember.* Ein gerechter, tugendſamer Mann.

Me fecit urbis compotem. *Meg-nyerte nékem, hogy viſzſza mehetnék a' városba.* Er hat mir zuwege gebracht, daß ich in die Stadt habe wieder kommen dürfen.

Compos præda exercius. *Liv. Igen nyertesen járt ſereg, nagy prédát nyert ſereg.* Eine Armee, die den Raub, und Beute hat bekommen.

Voti compos. *Sen. Meg-nyertt, el-érte, a' mit kivánt.* Der ſeines Wunſches und Verlangens gewähret wird.

CONCIO, *nis.*

1. Concio, idem quod conventus. *Gyülekezet, öſzve gyült nép.* Eine Verſammlung, Zuſammenkunft des Volkes.

Advocare concionem. *Cæſ. vel:* vocare in concionem populum. *Öſzve hinni a' gyülekezetet.* Das Volk, die Gemeinde verſammeln.

2. Concio, idem quod oratio. *Prédikatzio, a' nép elött tett beſzéd.* Ein öffentlicher Spruch, Predigt.

Habere concionem. *Prédikállani.* Spruch, Predigt halten.

3. Concio, idem quod Suggeſtus. *Prédikállo ſzék.* Predigt-Stuhl, Kanzel.

Aſcendere in concionem. *Liv. Fel-menni a' prédikálló ſzékbe.* Die Kanzel beſteigen.

CONDITIO.

1. Conditio, id eſt, ipſe condendi actus, ut, frugum conditio. *A' gabonának bé rakáſa, borháſa valahová.* Die Einführung der Früchten.

2. Conditio humana. *Világi állapot.* Menſchliche Beſchaffenheit, Stand, Weſen.

Qua nati ſumus conditione, vivamus. *Abba az állapotba kell élnünk, a' mellybe ſzülettünk.* Wir ſollen in dem Stande leben, in dem wir gebohren ſind.

Meliore non ſum conditione, quam tu. *Nints jobb állapotom, mint néked, nints jobban dolgom.* Ich bin nicht beſſer als du, von keinem höheren Herkommen.

Eadem conditione naſcimur. *Egy formán ſzűletűnk ; jövűnk e' világra.* Wir kommen auf die Welt alle gleich.

Quam vitæ conditionem ſequeris? *Mitsoda élet nemére adtad magadat?* Weſſen Standes biſt du?

Optima conditione prædium. *Leg-jobb bellyen vagyon ez a' major.* Ein ſtattliches Land-Gut, ſo von allen Beſchwerden befreyet iſt.

3. Ea conditione loquar, ſi tacueris. *Úgy fogok ſzóllani, ha halgatni fogſz.* Mit dieſem Beding werde ich reden, daß du inzwiſchen ſtill ſchweigeſt.

Accedere ad conditionem. *Reá állani a' végezésre.* Eine vorgeſchlagene Bedingung annehmen.

Ferre conditionem, victoris eſt: accipere, victi. *A' győzedelmes ſzabbat regulát a' meg-békéllésben.* Dem Sieger ſtehet es zu, Bedingungen vorzuſchreiben: dem Uberwundenen aber, ſie anzunehmen.

Pacis conditiones. *A' meg-békéllésben tett végezéſek.* Die Friedens-Artickeln.

CONSCIENTIA.

Conſcientia bene actæ vitæ, & recordatio benefactorum. *Jó lelki ismèret, és a' jó tselekedetekről való emlékezet.* Die Zeugniß unſeres guten Gewiſſens, wie auch die Erinnerung unſeres tugendſamen Handels und Wandels.

Optimæ mentis me conſcientia conſolatur; officii mei conſcientia fruor. *A' lelki-ismèret engemet vigaſztal, tudom, hogy a' tiſztemet jól végbe vittem.* Ich tröſte, und vergnüge mich mit dem Zeugniſſe meines Gewiſſens und in Erinnerung, daß ich meinem obliegenden Amte recht nachgekommen bin.

Ex conſcientia peccatorum timor exoritur. *A' roſz lelki-ismèretből ſzármazik a' félelem.* Die Erkenntniß unſerer Miſſethaten erwecket eine Furcht.

Conſcientiæ fide non commoveor. *Engemet a' lelki ismèretem nem vádol, nem gyötri ſzívemet.* Das Gewiſſen beiſſet, und naget mich nicht.

Comprimere conſcientiam animi. *A' roſz lelki-ismèretből eredett ſzívnek gyötrelmét el-nyomni, és mintegy meg-fojtani.* Das Nagen des Gewiſſens unterdrücken, und erſticken.

A recta conſcientia transverſum unguem non oportet diſcedere. *A' jó lelki-ismèret ellen tsak leg-kiſſebbet ſem kell tselekedni.* Man muß wider ſein Gewiſſen das Geringſte nicht thun.

Nihil eſt tam turpe, quod hominum conſcientia remota, non ſis facturus. *Nints olly gonoſzság, olly irtóztató, vagy: fertelmes bűn, a' melyet te el-nem követnél, ha az emberek meg-nem tudhatnák.* Keine That iſt ſo ſchändlich, und Ehr-vergeſſen, die du nicht begehen würdeſt, wenn die Menſchen nichts darum wiſſen ſollten.

Mea mihi conſcientia pluris eſt,

eſt, quam hominum ſermo. *Az én lelki-isméretem többet ér én nállam, mintsem az emberek beſzédje.* Mein Gewiſſen gilt bey mir viel mehr als alles Geſchwätze der Menſchen.

Erubeſcere, expallere, cum accuſamur, ſigna ſunt conſcientiæ. *Ha el-pirúlunk, meghaiványodunk, midôn minket vádólnak, jele hogy roſz lelki-isméretel birunk, hogy vétkeſek vagyunk abba, a' melly felûl vádoltatunk.* Erröthen, verbleichen, da wir angeklaget werden, ſind Zeichen eines böſen Gewiſſens, daß wir uns ſchuldig wiſſen.

CONSCIUS, *a, um.*

1. Meorum omnium conſiliorum conſcius. *A' kivel minden tanátſimat, titkaimat közlöttem, a' ki mind ezeket jól tudta.* Der meiner geheimeſten, innerſten Sachen theilhaſtig iſt, und darum weiß.

Mihi conſcius ſum, me nunquam pejeraſſe. *Én lelki-isméretemre mondhatom, hogy ſoha hamiſſan nem eskűttem.* Ich bin in meinem Gewiſſen überzeigt, daß ich niemals falſch geſchworen.

Mens bene conſcia. *Hor. vel:* mens ſibi conſcia. *Virg. Semmivel ſem vádolja a' lelke.* Ein aufrichtiges, gutes, reines Gewiſſen, das ſich nichts ſchuldig weiß.

Conſcius ſibi eſt illius criminis. *Jól tudja, hogy ô tselekedte azt a' gonoſzságot.* Er weis ſich dieſes Laſters ſchuldig zu ſeyn.

CONSENTANEUS, *a, um.*

Actiones virtuti, *vel:* cum virtute conſentaneæ. *Jó tselekedetek.* Der Vernunft gemäſſen, tugendſamen Werke.

Hæ res tibi conſentaneæ non ſunt. *Ezen dolgok nem ellenek öſzve, ellenkeznek egy másközt.* Dieſe Dinge treffen mit einander nicht übereins, ſie ſind einander zuwider.

Mors vitæ conſentanea. *A' mint él, úgy ſzokott meghalni.* Wie das geführte Leben, alſo der Tod, wie er gelebt hat, alſo iſt er geſtorben; der Tod iſt dem Leben gleichförmig, gemäß.

Conſentaneum eſt id futurum. *Hihetô, vagy: meg-lehet, hogy e' fog történni.* Es iſt glaublich, daß dieſes geſchehen werde.

CONSILIUM.

1. Conſilium. *Tanáts, végezés.* Rath.

Ire in conſilium. *Tanátskozni.* Rath halten.

Adhibere aliquem in conſilium. *Valakit tanátsba venni.* Für einen Rath-Geber einen gebrachen.

Conſilium petere. *Valakitôl tanátsot kérni.* Einen um Rath fragen.

Veſtrum jam conſilium eſt, quid ſit nobis faciendum. *Már az a' ti dolgotok, végezzétek, hogy mit tsináljunk.* Itzt berathſchlaget gleichwohl, was uns zu thun ſey.

Magni conſilii eſt; quid faciendum ſit. *Nem mingyárâſt léphetni reá, mit tselekedjünk.* Dieſes iſt eine Sache, ſo einer langen, und reifen Berathſchlagung bedarf, ehe man ſich entſchließt, was zu thun ſey.

Ni-

Nihil mihi adhuc accidit, quod majoris conſilii eſſet. *Még-eddig vélem olly dolog nem történt, a' melly illy nagy tanátskozáſt kivánt vólna maga körül.* Mir iſt noch nichts begegnet, das eine ſo reiſe Berathſchlagung erfordert hätte.

2. Conſilium. *Végezés, ſzándék, akarat.* Anſchlag, Vorhaben.

Narravi amicis conſilium meum. *Meg-mondottam akaratomat az én jó barátimnak.* Meinen Freunden habe ich mein Vorhaben entdecket.

Eo conſilio exii, ut intrarer. *Olly ſzándékkal jöttem ki, hogy ö bé menne.* Eben darum bin ich hinaus gegangen, damit er hinein gehe.

Clauſa habere ſua conſilia. *Titokban tartani a' ſzándékát.* Seine Anſchläge geheim halten.

Conſilium eſt, ita facere. *Elſzántam, vagy: fel-tettem, hogy igy tselekedgyem.* Ich bin entſchloſſen, geſinnet, ꝛc. alſo zu thun.

3. Conſilium. *Tanátsbéli gyülekezet.* Der Rath, die Verſammlung der Raths Herren.

De conſilii ſententia id feci. *Azt én a' közönséges tanáts végezésébül, akaratyából tselekedtem.* Dieſes habe ich aus Einrathen und Willen des Raths gethan.

CONSPECTUS, *us.*

1. In medio conſpectu conſtitit. *Az öſzve gyült népnek közepébe állott, hogy mindenektül láttzattatnék.* Mitten in der Verſammlung iſt er geſtanden.

In conſpectum dare. *Szemeeleibe jönni.* Sich ſehen laſſen, unter die Augen kommen.

Patris conſpectum vereor. *Félek az atyám elött meg-jelenni.* Ich darf mich vor meinem Vater nicht ſehen laſſen.

Uno in conſpectu omnia vidit. *Egy tekéntéſſel mindeneket látott.* Er ſieht alles in einem Blicke.

2. Conſpectus, a, um. Plebs, turba quam dignitate conſpectior. *Liv. Számos, de nem igen nevezetes köſség.* Das Volk iſt mehr an der Zahl als nach Würde in Anſehen.

CONSUETUDO.

1. Conſuetudo. *Szokás.* Gebrauch.

Supra conſuetudinem incaluit. *Celſ. Szokáſt kivül meg-melegedett.* Er hat ſich mehr, als gewöhnlich erhitzet.

Pro mea conſuetudine. *Az én ſzokáſom ſzerént.* Nach meinem Gebrauche.

Non eſt meæ conſuetudinis. *Nem ſzokáſom.* Iſt nicht mein Brauch, Gewohnheit.

Serpit, ac prodit conſuetudo. *Laſſan laſſan tsak ſzokásba veſzik.* Dieſer Gebrauch kömmt allgemach auf.

2. Conſuetudo. *Barátság, egymásközt való ſzövetség.* Kundſchaft, Gemeinſchaft, Geſpräch.

In alicujus conſuetudinem ſe inſinuare. *Igen barátságoſan élni valakivel.* In jemandes vertrauten Umgang einſchleichen.

Clauſit mihi ejus conſuetudinem pudor. *Szégyenlem bizén*

én véle társalkodni. Ich habe mich geschämet mit ihm gemein zu werden, mit ihm umzugehen.

CONTROVERSIA.

Res illa venit in controverſiam. *Az a' dolog forog kérdésben, arról van a' vetekedés.* Dieſe Sache iſt ſtreitig, man kömmt darüber nicht übereins.

Exiſtunt inter illos controverſiæ, *vel:* habent inter ſe controverſias. *Ők egy más közt perlekednek, vetélkednek.* Sie ſind untereinander wegen etlichen Sachen ſtreitig.

Mihi tecum de illa re controverſia nulla eſt. *A' mi azt a' dolgot illeti, en véled éppen nem vetekedem, mi könnyen meg egyezünk.* Dieſes Ding betreffend, ſind wir verglichen, und kommen übereins.

Controverſia non erat, quia verum dicerent. *Éppen ſemmi kételkedés nem vólt, hogy igazat mondottak.* Man zweifelte nicht, daß ſie die Wahrheit ſagten.

Sine controverſia. *Minden bizonnyal; kétség kivűl.* Ungezweifelt, ohne alle Streitigkeit.

COPIA.

1. Frugum copia. *A' gabonának, és földi veteményeknek bővsége, gyümőltsök ſokasága.* Ein Ueberfluß an Früchten.

Omnium rerum affluentibus copiis abundare. *Minden jóval bővelkedni.* Einen Uberfluß haben an allen Sachen.

2. Copiæ, (arum.) *Hadi ſereg, ſok ſzámú katonák.* Kriegs-Volk, Haufen Soldaten.

3. Copia, id eſt, locus, facultas, poteſtas, venia. *Alkalmatoſság, ſzabadság.* Gelegenheit, Gewalt, Erlaubniß.

Ea res dedit mihi exiſtimandi copiam. *Ter. Az a' dolog nekem okot, s' módot adott, a' gondolkozásra, meg-fontolásra az elmémben.* Das gab mir Urſache und Gelegenheit zu denken.

Cunctandi copia non eſt. *Plaut. Nints ideje a' mulatozásnak, várakozásnak, nem lehet mulatni.* Ich habe nicht Zeit, und Weiſe mich aufzuhalten.

Copiam pugnæ facere. *Liv. Meg-engedni a' hartzot.* Gewalt geben, mit dem Feinde Schlacht zu führen.

Copia vix fuit illum adeundi. *Senkiſem mehetett ő hozzája.* Kaum hat man können zu ihm kommen.

Nemo eſt, cui copiam ſcientiæ tuæ facias. *Plin. Jun. Senkivel-ſem közlöd te a' te tudományodat, ſenkitsem tanitaſz azokra, a' mellyeket te tudſz.* Keinem Menſchen mittheileſt du, was du kannſt.

Copiam omnibus conſilii mei facio. *Én mindazoknak adok feleletet, a' kik tőlem tanátsot kérnek.* Allen antworte ich, die mich um Rath fragen.

Pro copia hunc juvabo. *Tehetségem ſzerént ezt az embert ſegiteni fogom.* Nach meinem Vermögen werde ich dieſem helfen, an die Hand gehen.

CRIMEN.

1. Crimen. *Valamelly goſztévés.* Eine Uebelthat.

2. Crimen. *Vétkeſitès, vádolás.* Eine Anklage, Beſchuldigung, Beſtraffung.

Inferre alicui crimen proditionis. *Valakit avval vádolni, bogy párt-ütö vólt. Az fejedelme ellen kobolt valamit.* Einen der Verrätherey anklagen.

Ne ipſe eſſet in crimine. *Hogy néki ſenmi vétke ne lenne reá.* Damit man ihn nicht beſchulgige, und vermeine, er wäre daran ſchuldig.

Iſtius culpæ crimen ſuſcipiam. *Ezt a' vétket magamra válalom.* Die Schuld will ich auf mich nehmen.

Scio, mihi crimini datum iri, pecuniam accepiſſe. *Jól tudom, bogy az énnékem vétekül fog tulajdonítani, bogy pénzt vetten-el.* Ich weiß, man wird mich beſchuldigen, und ſtrafmäßig halten, als wenn ich Geld angenommen hätte.

Id, quod crimini dabatur, crimen non erat. *A' mellyben ök engem vé'kesnek állitanak, az éppen nem vólt vétek.* Deſſen man mich beſchuldigte, war unrecht.

D.

DEFECTIO.

1. Defectio. *Párt-ütés, pártolás, a' fejedelmétül való el-állás.* Aufſtand, Rebellion, Abfall.

2. Defectio a recta ratione. *Meg-kábúlás, meg-tébolyodás.* Aberwitz, Unverſtand.

Animi defectio. *El-ájúlás.* Ohnmacht.

Animæ defectio, *Celſ. Nehéz lélekzet vévés.* Abgang des Athems, Engbrüſtigkeit.

Virium defectio. *Igen elbágyúlás, erönek fogyatkozáſa.* Schwachheit, Mangel an Kräften.

Defectio ſolis, & lunæ. *Náp, és hóld el-fogyáſa.* Sonn-und Mondes-Finſterniß.

DESIDERIUM.

1. Deſiderium. *Nagy kivánság.* Begierde, Verlangen.

Alicujus rei deſiderio affici, *Synt. Orn. eum Flor. Lat.* teneri, capi. *Igen ohajtáni valamit.* Ein Ding verlangen, begehren. Deſiderio illius incendi, ardere, flagrare. *Mód nélkül kévánni.* Daſſelbige hitzig, heftig verlangen.

2. Magnum reliquit moriens deſiderium ſui apud omnes. *Minnyájan búsúlnak az ö halálán.* Jedermann bedauret ſeinen Tod.

Ferre non poſſum deſiderium tui. *Már tovább nem lebetek nállad nélkül.* Ich kann ohne dich nicht ſeyn, ich kann deine Abweſenheit nicht ertragen.

3. Vale meum deſiderium. *Iſtenbozzád édes ſzivem legkedveſſebb barátom.* Lebe wohl, mein Herz, mein liebſter Freund.

DIES.

1. Diei multum jam eſt. *Már nagy*

nagy idő van. Es iſt ſchon ziemlich ſpät am Tage.

2. Pecuniæ dies. *A' fizetésre rendelt nap.* Das Ziel, und beſtimmte Täge der Bezahlung.

Laxam diem ſtatuere. *Igen hoſzſzú időt rendelni.* Eine weite Zeit ſetzen, vorſchlagen.

3. Dies levabit hunc dolorem. *Idő jártával meg-fog enyhűlni ez a' fájdalom, ſzomorúság.* Die Zeit wird dieſes Leid geringer machen, auswiſchen.

DIFFICULTAS.

1. Difficultas, & labor. *Nehézséges dolog.* Die Beſchwerlichkeit und Mühe.

Difficultas ſpirandi, *vel:* ſpiritus. *Nehéz lélekzet vévés.* Schwerer Athem, Engbrüſtigkeit.

Difficultate urinæ laborare. *Nehezen vizelhetni.* Mit der Harn-Strenge geplaget ſeyn.

2. Difficultas domeſtica illum angit. *Őtet a' házi ſzükség, a' nagy ſzegénység bántya.* Seine Armuth plaget ihn.

Difficultate nummaria, *vel:* rei nummariæ laborat. *Pénzbűl ſzükölködik.* Er kann kein Geld, oder gar wenig zuſammen bringen.

Difficultate annonæ premitur. *Nints elég eledele, ſzükölködik a' gabona dolgában.* Er hat keine Lebens-Mittel, und Proviant.

3. Hac in re nulla tibi a me difficultas erit. *Ter. Ebben a' dologban én néked ſemmi akadályt gántsot nem téſzek.* In dieſer Sache werde ich dir nicht im Wege ſtehen, nichts verhindern.

DIGNITAS.

1. Dignitas. *Méltóság, Betsűlet.* Ehre.

Diſcedere a dignitate ſapientis. *Nem viſelni úgy magát a' mint egy bőlts embert illeti.* Sich nicht verhalten, wie es einem weiſen, verſtändigen Manne zuſtehet.

Eſſe dignitati, & honori parentibus. *Szüleinek betsűletekre élni.* Seinen Eltern, und Stamme eine Ehre ſeyn.

2. Dignitas. *Tiſztség, tiſztelet.* Amt, Würde, Ehren-Stelle.

In ampliſſimo gradu dignitatis locatus eſt. *Fő tiſztségre, leg-nagyobb méltóságra emeltetett.* Er beſitzet die höchſten Aemter und Ehren-Stellen.

3. Dignitas. *Tekéntet.* Anſehen.

Dignitatem ſuam tueri, ſervare, obtinere, retinere. *Betsűletének meg-felelni, maga tekentetét meg-artani.* Sein hohes Anſehen, und Kredit erhalten.

4. Dignitas. *Szépség.* Schönheit.

Formæ dignitas, dignitas oris ac vultus. *Tekéntetes ábrázat, ſzépség.* Schöne Geſtalt des Leibes, Angeſichtes.

5. Dignitas. *Valaminek ára, bötse.* Glanz, Schein, Preis

Dignitatem alicujus rei tribuere, conciliare, accerſere. *Valamelly dolgot betsűsnek tsinálni, máſoknál kellemeteſsé tenni, tekentetet adni néki.* Einer Sache den Schein geben, werth machen.

E.

EFFETUS, *a, um*.

1. Effetus, *vel*: effœtus. *El-lankatt, meddő, nem nemző.* Das aus Mutters Leibe gekommen ist, geschwächt.

Cum grex ovium fuerit effetus. *Col. Mikor a' nemzéstül meg-fog ſzűnni a' juhok nyája.* Nachdem die Schaafe werfen geworfen haben.

2. Effetus ager, effetum ac debilitatum ſolum. *El-ſoványodott ſzántó föld, gyümölstelen, és el-fáradott föld, terméketlen föld.* Eine erſchöpfte, ausgemärgelte Erde, die nichts mehr tragen kann.

Effetæ vires. *El-lankatt, megtsüggett erő.* Erſchöpfte Kräfften.

Effetum corpus. *Erőtlen test, betegségtül, vagy: öregségtül meg-nyomorodott, el fáratt, el-lankatt test.* Von Alter, oder Krankheiten verzehrter, abgematteter Leib.

EFFUSUS, *a, um*.

1. Effuſus ſuper ripas amnis. *Igen ki ütött, meg-áradott folyó viz.* Ein über ſein Geſtade ausgegoſſener, ausgeloſſener Fluß.

2. Effuſa omnis juventus ad ſpectaculum triumphi. *A' győzedelem pompájának nézésére az egész ifjúság ki-terjedett, öſzve gyűlt.* Die ganze Jugend war ausgelauffen dem Sieg-Gepränge und Triumph zuzuſchauen.

Effuſus in fugam. *Futásboz kezdett; ſzaladásra adta magát.* Der eilends laufet, flie-het ſo ſtark, als er kann.

Effuſus in venerem. *A' bujaságra adta magát, testi kivánságát követi.* Der Geilheit ganz ergeben,

In me ſuaviſſime eſt effuſus. *Igen ſzeret engem, nagy betsűlettel, tiſztességgel bánik velem.* Er liebet mich inniglich.

Effuſo curſu, *vel*: Effuſiſſimis habenis in hoſtem irruit. *Vakmerőn ment néki az ellenségnek. Az ellenségre rohant.* Ungeſtüm gieng er auf den Feind los.

Effuſa lætitia. *Nagy 's kiváltképpen való öröm.* Die größte Freude und Frohlocken.

Effuſa licentia. *Feleitte nagy ſzabadság.* Allzugroße Freyheit, Muthwille.

Effuſo ſinu venientem excepit. *Midőn el jött, nagy tiſztességgel, betsűlettel, ſzeretettel vette, köſzöntötte őtet.* Als er ankam, hat man ihm alle mögliche Freundlichkeit erzeiget.

EXEMPLUM.

1. Exemplo quidpiam probare. *Valamit példával mutatni meg.* Eine Sache mit Exempel darthun, beweiſen.

Exempli cauſa. *Példának okáért.* Zum Beyſpiel, zum Exempel.

2. Innocentiæ exemplum fuit vir ille. *Ártatlanságnak példája vólt az az ember, férfi.* Er war ein Exempel, ein Vorbild der Unſchuld.

Singularis exempli fœmina. *Derék, és jó életű aſzſzonyság.* Eine beſonders tugendſame Frau.

3. Patris exemplo facit. *Az attyát követi abban.* Er thut es ſeinem Vater nach, er machet es, wie ſein Vater.

Nullo, *vel:* novo exemplo id feciſti. *Azt vagy ſenkitűl, vagy nem régen láttad, nem igen régen, tsak moſt tanúltad. Azt te tsak magadtúl tselekedted.* Dieſes haſt du der erſte gethan, keiner hat es dir vorgethan.

4. Exemplum. *Példa, vagy olly irás, a' melyrűl máſok le-irják.* Eine Abſchrift, oder Kopie.

Exemplo eodem binæ literæ. *Két egy modú levél vagy: kétſzer le-iratott egy levél.* Zwey Briefe eines Innhalts, und Begriffs.

5. Edere exemplum in aliquem. *Valakit többeknek példájára meg-büntetni.* Einen exemplariſch abſtrafen.

EXITUS, *us,*

1. Exitus. *ki-menetel, vég.* Der Ausgang, Austritt.

2. Exitus anni, orationis, &c. *Eſztendőnek vége, beſzédnek vége.* Das Ende des Jahrs, Spruchs, der Rede, &c.

Reï exitum expectare. *Várni, mi véggel fog végződni a' dolog.* Den Ausgang einer Sache erwarten.

Armorum exitus ſemper incerti, & timendi. *A' hadnak ki-menetele mindenkor bizonytalan, kétséges, és félelmes.* Das Loos der Waffen und Kriegs iſt allezeit ungewiß, zweifelhaftig, und zu beſorgen.

Bonos exitus habent boni. *A' jók mindenkor jól halnakmeg, jól végezik életeket, a' jóknak mindenkor víg napjai vannak.* Die Frommen ſterben allezeit glücklich, haben einen guten Tod.

EXERCITATUS, *a, um.*

Homo ad aliquid, in re aliqua exercitatus, uſu exercitatus, longo uſu exercitatus, exercitatiſſimus, exercitatus & verſatus in aliqua re. *Némelly dologban járt, forgott; gyakorlott tudós ember.* Ein Mann, der ſich auf eine Sache trefflich verſtehet, und darinn wohl geübet iſt.

EXISTIMATIO.

1. Exiſtimatio, *idem quod* Judicium. *Valamelly dolog felől való itílet, vélekedés.* Die Schätzung, und Urtheil von einer Sache.

Doctorum hominum exiſtimationem vereor. *A' tudós embereknek vélekedésétűl, itiletésűl félek.* Ich fürchte das Urtheil, und Meinung verſtändiger Leute.

2. Homo magnæ æſtimationis. *Nagy tekéntetű ember.* Ein hochanſehnlicher Mann.

Homo ſine honore, ſine exiſtimatione. *Olly ember, a' kinek ſemmi tekéntete, ſem ni becsűllete ninsen.* Ein unanſehnlicher, ſchlechter Tropf.

Exiſtimationi conſulere: *Maga becsűlletére vigyázni.* Seine Ehre, und Ruhm beobachten.

F. FA-

F.

FABULA.

1. FAbula. *Ki-gondólt, költött, ſzóſia beſzéd.* Eine Fabel, Gedicht, Mährlein.

Aniles fabulæ. *Bábáktúl, öreg aſzſzonyoktúl, ki költött beſzédek, bazugságok.* Alter Weiber Zeitung, Geſpenſt, eitle Träume, und Gedichte.

Eſt, ut dico. R. Fabula! *Ugy vagyon, a' mint mondom.* R. *Bolondság, bibetetten dolog.* Es iſt wahr, was ich ſage. R. Narren, Werke! ich glaube es nicht.

2. Mutato nomine, de te fabula narratur. *Hor. Más neve alatt te rólad beſzélnek, ellened költenek.* Von dir redet man, wiewohl unter einem fremden Namen.

Jam nos fabulæ ſumus, ſumus fabula. *Ter. Minket máſok nyelveken hordoznak,* Jtzt lacht jedermann unſer, treibet über uns das Geſpött.

3. Fabula, *Komédia,* Eine Komödie.

Fabulæ argumentum, *vel:* quod idem eſt: comœdiæ aut tragædiæ fabula. *A' mirűl a' Komédia tsináltatik, a' komédiás játéknak ſummája.* Der Innhalt der Komödie.

FIDES.

1. Fidem his rebus non adjungo. *Ezeket éppen el-nem biſzem.* Dieſe Dinge glaube ich nicht.

Nulla mihi fides apud illum eſt. *Ő nála éppen ſemmi bi-telem nintsen, ő nékem éppen ſemmitsem biſz.* Er glaubet, er trauet mir nichts.

2. Homo ſumma Religione & fide. *Igen ájtatos, és bü férfi, igen jó lelki isméretű ember.* Ein andächtiger, frommer Mann.

3. Fidem ſuam obſtringere, & liberare. *Valamit meg-igírni, és igéretének eleget tenni.* Etwas verſprechen, und ſein Verſprechen halten.

Fidem fallere, frangere, mutare. *Hitét, igéretét meg-ſzegni, fel-törni, meg-változtatni.* Sein Wort nicht halten, Treue und Glauben brechen, meine Verantwortung.

Fac hoc mea fide. *Tselekedd azt az én ſzavaimra, én reám.* Thue dieſes auf mein Wort.

Dare fidem publicam. *Az egéſz község nevével valamit igírni.* Sicheres, freyes Geleit, geben.

Fide accepta a Legatis, vim abſuturam, &c. *Minek utánna meg-igírtetik a' követek, hogy ſemmi erőſzak nem fog tétetni.* Nachdem ſie von Geſandten vor aller Gewaltthätigkeit verſichert worden ſind.

4. In fidem alicujus ſe conferre, committere. *Valaki gondviſeléſe, bűsége alá magát bízni, vetni.* Unter eines Schirm und Schutz ſich begeben.

In fidem ſuam aliquem accipere, recipere. *Máſt maga bűsége, és gondviſeléſe alá fogadni.* Unter ſeinen Schutz einen aufnehmen.

FORMA.

1. Forma humana, *vel:* Figura

gura formæ, *vel:* Species formæ. *Emberi kép, ábrázat, termet.* Menſchliche Geſtalt.

Indutæ forma hominum belluæ. *Emberi ábrázatú, termetű vad állatok.* Thiere, ſo menſchliche Geſtalt haben.

Formæ ſutorum. *Vargák kaptájok, formájok.* Ein Leiſt, Schuhe Leiſt.

Egregius forma juvenis. *Szép termetű legény.* Ein Jüngling von beſonderer Schönheit.

Forma bona. *Ter. Szép ábrázat.* Ein ſchönes liebliches Angeſicht.

3. Forma. *Kép, erkölts.* Vorbildung, Entwurf, Weiſe und Manier.

Habes undique expletam, & perfectam formam honeſtatis. *Mindenbe betölleteſſen, és tiſzteſſégeſſen viſeled magad, éppen tiſzteletre méltó erköltsel birſz.* Da iſt ein vollkommener Entwurf einer ausgemachten Tugend.

Admirabilis forma dicendi. *Tsudálatra méltó, és ſzép, rendes mód a' beſzédben.* Eine wunderbare Weiſe und Meiner zu reden.

FRAUS.

1. Fraus, idem quod fallacia, dolus. *Tsalárdság.* Betrug.

Fraude captus. *Meg-tsalatott; tsalárdsággal kézbe esett.* Betrogen, hintergangen, erwiſchet.

2. Fraus, idem quod, damnum. *Kár.* Schaden und Nachtheil.

Ne ea res mihi ſit fraudi. *Ne talán az a' dolog nékem káromra vállyon.* Damit ich keinen Schaden, noch Nachtheil daran leide.

3. Fraus, idem quod, crimen. *Vétek, gonoſzság.* Eine Miſſethat.

Capitalem fraudem admiſit. *Fej veſztésre méltó gonoſzságot, tsalárdságot követett-el.* Er hat den Hals verwürket, er hat ein henkermäſſiges Stück begangen.

FREQUENS.

1. Locus frequens. *Olly hely, a' mellyre ſokan ſzoktak öſzve gyűlni.* Ein Ort, wo man oft, wo viele zuſammen kommen.

Frequens oppidum. *Lakoſokkal tellyes mező város.* Eine volkreiche Stadt.

Frequens auditorium. *Olly hely, a' hová a' beſzédnek halgatására ſokan öſzve ſzoktak gyűlni.* Eine groſſe Menge der Zuhörer.

2. Frequens eram cum eo. *Gyakran vagyok vala véle.* Bin oft mit ihm geweſen.

Frequentes adfuerunt. *Sokan meg-jelentek, elő jöttek.* Ihrer viele haben ſich darbey eingefunden.

Venio frequens in Senatum. *Gyakran megyek a' tanátsházba.* Ich gehe oft in den Rath.

G.

GRATIA.

1. GRatia. *Kedv*, *kegyelem*. Annehmlichkeit, Holdſeligkeit.

Hæc omnia in illo ad gratiam erant. *Liv. Mind ezek ő néki máſoknál kedvet ſzerzettek, őtet kellemeteſſé tették.* Alle dieſe Stücke machten ihn noch annehmlicher.

2. Gratia. *Szabadság.* Gnade, guter Wille.

Nulla parentum mala gratia id feci. *Az atyáim ſzabadságával tselekedtem azt. Azért az atyáim reám meg-nem fognak haragudni.* Dieſes habe ich gethan, und meine Eltern werden mir nicht übel darum danken: habe es mit ihrer Ungnade nicht gethan.

Cum bona gratia illum dimiſi. *Békével el-ereſztettem őtet.* Ich habe ihn vergnügt, und in Gnaden entlaſſen; ich habe ihn befriediget, und entlaſſen.

Cum bona gratia componere controverſiam. *Békével ? tsendeſſen meg-békélni máſſal, véget vetni a' viſzſzálkodásnak.* Eine Streitigkeit in der Güte beylegen.

3. Gratia. *Engedelem.* Verzeihung, Gnade.

Facere gratiam, dare veniam delicti. *Liv. A' vétket meg-engedni, meg-botsátani.* Einem ſeinen Fehler, und Mißhandlungen verzeihen, Gnade ertheilen.

Facio tibi gratiam jurisjurandi. *Idét engedek, alkalmatoſságot adok néked a' meg-esküvésre.* Ich ſpreche dich los vom Eidſchwur, den ich ſfordern könnte.

4. Gratia. *Kedv.* Freundſchaft.

Aucupor ejus gratiam. *Az ő kedvét kereſem.* Ich bewerbe mich um ſeine Freundſchaft.

Apud patrem illum in gratiam ponam. *Az atyánál néki isinét kedvet ſzerzek.* Ich will ihn mit ſeinem Vater verſöhnen.

Erat in Syria noſtrum nomen in gratia. *Nagy hírünk, 's nevünk vala nékünk Syriában, vagy: Syriában mi mindeneknél kedvbe valánk.* In Syrien waren wir überall willkommen und angenehm.

Cum illo magna eſt mihi gratia. *Mi ketten egy máſt kedvellyük, egy más közt jó akarók vagyunk.* Er und ich ſind die beſten Freunde.

5. Gratia. *Köſzönet*, *hálaadás*. Dank.

Eſt gratia. *Plaut. Köſzönöm azt néked.* Ich danke dir, ich bin dir deſſentwegen verbunden.

Eſt gratia, recte valeo. *Ter. Iſtennek hála, egéſzséges vagyok.* GOtt Lob, ich bin wohl auf

Gratias agere. *Hálákat adni.* Dank ſagen.

6. Mitte illum cum gratia. *Plaut. Ereſzd-el őtet ſzabadon.* Mir zu Liebe, meinetwegen laſſe ihn gehen, ſchicke ihn fort.

Ea gratia diſſimulavi, vos ut penetrem. *Ter. Arra a' végre balgattam-el, hogy tiktéket próbálnálak.* Deswegen habe ich hinter dem Berg

Berg gehalten, um euch zu verſuchen.

Hominum gratia. *Az emberekre nézve, az embereknek tekéntetekért.* Der Leute halber.

Dolorum effugiendorum gratia. *Arra való nézve, hogy a' tsalárdságot el-kerűlheſſed.* Der Pein und Quaal zu entgehen.

I

IDEM.

1. Idem eſt. *vel:* idem valet, ac ſi diceret. *Egyet tészen, annyit tészen, mint ha mondaná.* Iſt eben ſo viel, als wenn er ſagte.

Non ego idem facio, ut alii ſolent. *Én nem úgy tselekſzem, mint máſok ſzoktak.* Ich thue nicht, wie andere zu thun pflegen.

2. Idem ſum, qui fui. *Most is a vagyok, a' ki ez előtt vóltam, ollyan vagyok, a' minémű vóltam.* Ich bin eben derjenige, der ich geweſen bin.

Ambigue loqui, idem eſt propemodum, quod mentiri. *Kétséges értelmű ſzóval, beſzéllni, majd tsak nem annyit tészen, mint hazudni.* Zweifelhaftig reden, iſt ſchier eben ein Ding, als lügen.

Vir innocentiſſimus, idemque doctiſſimus. *Leg-ártatlanabb, és leg-tudóſabb férfi.* Der unſchuldigſte, und zugleich gelehrteſte Mann.

Idem dicitis, DEUM, &c. *Tiis ugyan azt mondgyátok, hogy az Isten, &c.* Eben ihr ſaget auch das GOtt, &c.

Duo Muſici, qui erant iidem Poetæ. *Két Muſikus, vagy: énekléſi tudományhoz értő, a' kik egyſzer 's mind Poéták valának.* Zwey Muſicanten, die zugleich Poeten waren.

Unum, & idem videtur eſſe, utque id, quod dicebam. *Nékem úgy látſzik, mintha mind egy vólna ez avval, a' mit én mondok vala.* Mich gedünket, es ſey eben ein Ding mit dem, was ich ſagte.

Uno eodem tempore. *Azon egy időben.* Eben zu einer Zeit.

IMPOTENS.

1. Impotens, & infans homo. *Erőtlen, magával ſem bir, ſzólni ſem tud.* Ein Menſch, der nichts thun, nichts reden kann.

2. Motus animi impotentes, *Meg-zabolázhatatlan belső indúlatok.* Ungeziemte, unbändige Anmuthungen. Impotens iræ. *Liv. A' ki haragjával nem bir, magát a' haragtúl meg-nem tartóztathatya.* Dem der Zorn übergebet, der den Zorn nicht meiſtern kann.

Impotens animi. *Curt. A' ki magával nem bir. Magának valamiben mértéket nem vethet.* Der ſeine Anmuthungen nicht bändigen kann.

Lætitia impotenti efferebatur. *Feletttébb örűl vala.* Er ließ ſich von unmäſſiger Freude übernehmen.

3. Impotentiſſimus homo. *Kegyetlen, vak merő, mértékletlen ember.* Ein toller, ſtolzer, trotziger, übermüthiger, vermeſſener Menſch.

Ferociores, impotentioresque reddit victoria. *Vadabbá, és kegyetlenebbé teſzi az embereket a' győzedelem.* Der Sieg machet die Menſchen grauſam, und übermüthig.

4. Impotens dominatus. *Nagy kegyetlenséggel való uralkodás.* Eine tyranniſche, unerträgliche Herrſchung und Gebieten.

INCERTUS, *a, um.*

Incerta pro certis habere, ſtultum eſt. *Bolondság a' bizontalan dolgokat bizonyosságnak tartani.* Es iſt eine Thorheit, das Ungewiſſe für das Gewiſſe erwählen.

2. Incertus animi. *Ter. Tétováz, kételkedik.* Ein Zweifelmüthiger, der ſich nicht entſchlieſſen kann.

Incertus ſententiæ. *Liv. Nem tudgya mit mondgyon, mit ítéllyen, mi tévő légyen, mire állyon.* Der anſtehet, und zweifelt, mit wem er es halten ſolle.

Incertus veri. *Livius. Nem tudgya, mi légyen igaz, nem láttya által az igazságot.* Der nicht eigentlich, nicht für gewiß weiß.

Incertus eram, *vel:* incertum erat mihi, ubi eſſes. *Nem tudom vala, hol lennél.* Ich habe nicht gewußt, wo du ſeyſt.

INCONDITUS, *a, um.*

1. Inconditum carmen. *Liv. Roſz vers.* Uebel verfaßte, ungeſchickte Reime, Knittelverſe.

Verbis inconditis ſententiam efferre. *Rendetlen ſzavakkal maga értelmét magyarázni.* Mit ungereimten, ungeſchickten Worten ſeine Meinung ſagen.

2. Inconditus motus. *Plin. Rendetlen indúlat.* Eine ungeſchickte, unannehmliche, ungereimte Bewegung, und Stellung des Leibes.

Incondita blanditiæ. *Rendetlen, vég nélkül való, rút nyájasság.* Abgeſchmacktes, läppiſches, kühnes Liebkoſen, und Schmeicheln.

Inconditus clamor. *Rendetlen, értelen kiáltás.* Ungeheures Geſchrey.

Incondita hominum turba. *Plaut. Rendetlen embers ſokaság.* Ein Haufen Volks.

Orator inconditus. *Roſz, rendetlen Orátor, vagy: rendetlen beſzédű prédikátor.* Ein ungeſchickter Redner.

Milites ſparſi, & inconditi. *Liv. El-ſzéllyett, és rend nélkül való katonák.* Zerſtreute, ohne Ordnung daher ziehende Soldaten.

INDEX.

1. Index. *Mutató, valamit jelentő.* Ein Ankläger, Anzeiger, Angeber, nach gerichtlicher Weiſe zu reden.

2. Index libri. *A' könyvnek ſummája, mutató levele, a' melly által meg-láttya az ember, hol mi légyen.* Regiſter eines Buches.

Leonum animi index cauda, ſicut & equorum aures. *Plin. Az oroſzlányokat a' farkokról*

lebet meg-iſmérni, valamint a' lovakat a' fülékrül. Die Löwen geben ein Anzeigen ihres Muthes am Schweif, die Pferde an den Ohren: man erkennet den Muth eines Löwen an dem Schweife, und der Pferde an den Ohren.

INFANS, & INFANTIA.

1. Infans homo. *Olly ember, a' ki beſzélni, ſzóllani ſem tud.* Ein Mensch, der nichts reden kann, nicht beredet iſt.

2. Infans. *Tsetsemôs gyermek.* Ein unmündiges Kind.

Pullus infans. *Plin. Gyenge kis tsirke.* Ein junges Füllen.

3. Infantia. *Szótalanság.* Mangel an Worten ſeine Gedanken zu erklären.

4. Infantia. *Tsetsemô gyermekség.* Kindheit.

INGENIUM.

1. Ingenium. *Elme, termeſzet bajlandóság.* Art, natürliche Eigenſchaft, Neigung.

Ingenio ſuo vivere, *vel:* obſequi. *Maga termeſzetét követni, termeſzet ſzerint élni, annak kivánságát bé tölteni, maga akarattyán járni.* Seiner Natur nachgeben, ſeiner natürlichen Zuneigung den Zaum laſſen.

Ad ingenium redire, *vel:* reverti. *Termeſzetére, ſzokására viſzſza jönni, régi termeſzetét elô venni.* Auf den vorigen und alten Schlag, und Weiſe zu handeln, wiederkehren, wieder anfangen, wo man es gelaſſen hat.

2. Ingenium ſoli, *vel:* terræ. *Plin. A' földnek tulajdonsága.* Die Art und Beſchaffenheit eines Erdreichs und Landes.

3. Ingenium. *Okoſság, elmének éleſsége.* Hirn, Verſtand. Ingenio valet. *Elmés, éles elméj.* Er iſt ſinnreich, hat einen guten Kopf.

INSCIENS.

1. Inſciens, ac impudens feci. *Ter. Tudatlanságból, gondolatlanságból tsetekedtem.* Unwiſſend, unbedacht habe ich es gethan.

Inſciente me. *Tudtom nélkül, hirem nélkül.* Meiner unwiſſend.

2. Abi ſis; inſciens. *Mennyel, tudatlan, te eſztelen.* Gehe fort, du ungeſchickter.

INSOLENS.

1. Injuriarum inſolens *Nem ſzokott kiſſebbséget ſzenvedni, a' kinek igen nehezen esnek a' kiſſebbségek.* Der ungewohnt iſt Schimpf zu leiden.

2. Verbum inſolens. *Quint. Szokatlan, kemény, rendetlen ſzó.* Ein ungebräuchliches Wort.

Victoria inſolens, & ſuperba eſt. *A gyôzedelem kegyetlen, és kevély ſzokott lenni.* Der Sieg iſt übermüthig, und ſtolz.

INTEGER, *gra, grum.*

1. Integras ſe ab illius libidine conſervarunt. *Az ô gonoſz tejti kivánságától magokat tiſztán meg-ôrzötték, nem engedték magokat tôle meg-ſzeplôſitetni.* Sie haben ſich rein, von deſſen Wolluſt erhalten.

Sanguis integer, *id eſt:* non vi-

vitioſus. *Celſ. Jó, egéſzséges ver.* Ein geſundes, reines Geblüt, an dem nichts verderbet, oder mangelhaft iſt.

Corpus integrum, *id eſt:* non corruptum. *Celſ. Egéſzséges, ép test.* Ein geſunder, oder unverweſener Leib.

Miles integer, *id eſt:* recens non defatigatus. *Fris, virgantz katona.* Ein friſcher Soldat, der nicht abgemattet.

Integer ab labore. *Celſ. A' ki nem dolgozott.* Der noch nicht hat gearbeitet.

Integer animi. *Cic. vel:* mentis. *Hor. Jó, egeſz ép elméjü.* Der bey ſeinem guten Verſtande iſt.

2. Homo integer vitæ, *vel:* integerrimæ vitæ. Homo integer, & caſtus. *Jó jámbor, tiſzta életü ember.* Ein frommer aufrichtiger Menſch, der ein untadelhaftes Leben führet.

Integri teſtes. *Jó, igazságot ſzeretö, igazat mondó bizonyságok.* Aufrichtige, wahrhafte Zeugen, die nicht ſind beſtochen worden.

Integra ætas. *Nagy idö, koroſság.* Das beſte Alter, die Blühe des Alters.

Integra valetudo. *Jó egéſzség.* Eine friſche Geſundheit.

3. Rem in integrum reſtituere. *Valamelly dolgot az elöbbeni állapottyába, épségébe viſzſza tenni.* Ein Ding in ſeinen erſten, vorigen Stand wieder ſtellen.

Illud eſt mihi in integro. *Egyedül azt vihetem végbe, az áll ſzabadságomba.* Dieſes ſtehet in meiner Gewalt, hängt gänzlich von mir ab.

Non eſt mihi integrum conſilio jam uti tuo. *Nintsen módom, nem látom módgyát, miképpen élheſſek már a' te tanátsodda!.* Es ſtehet mir nicht frey, mich deines Raths jetzund zu bedienen.

Integram rem, *vel:* integra omnia alicui ſervare, relinquere, ad aliquem deferre. *Egéſzlen a' mint vólt, és éppen minden kiſſebbség nélkül valamit valakinek meg-tartani, oda adni.* Einem eine Sache ganz und gar überlaſſen, dieſelbe zu richten, oder auszutragen.

De integro. *Ujjonan, Ujjolag.* Von neuem, neuerdings.

INVIDIA.

1. Invidia. *Irigység.* Neid. Exſtinguit invidiam mors. *A' halál végzi, óltya-el az irigységet.* Nach dem Tode träget man gegen Niemanden einen Neid.

2. Invidia. *Gyülölség.* Haß, böſer Name.

Ardere invidia. *Gyülöltetni.* Aeuſſerſt verhaßt ſeyn.

Munus hoc maximam invidiam habet, *vel:* in invidia eſt, *vel:* invidioſum eſt. *Ez a' leg nagyobb tiſzt gyülölségbe hoz, gyülölséget okoz.* Dieſes Amt iſt gar feindſelig, machet einen bey jedermann verhaßt.

In invidiam adducere, rapere, vocare. *Valakit máſoknál gyülölségbe hozni, ejteni.* Verhaßt machen.

Ea res invidiam tibi conflabit, & commovebit, creabit, pariet. *Az a' dolog tégedet gyülölségbe fog hozni, ejteni.* Dieſes Ding wird dir einen

groſſen

groſſen Haß auf den Hals la: den

Ex ea re crudelitatis invidiam tibi colliges. *Az a' dolog tenéked kegyetlen nevet fog ſzerezni, e' miatt a' dolog miatt téged kegyetiennek fognak mondani.* Thuſt du dieſes, ſo wird man dich als einen Wütheuden, einen grauſamen Menſchen verhaſſen.

J U S T U S, *a, um.*

1. Juſta cauſa. *Méltó-ok.* Eine billige, rechtmäßige Urſache.

Juſti honores, *id eſt:* debiti. *Érdemlett tiſzteſségek, tiſzteletek.* Schuldige, verdiente Ehre.

2. Uxor juſta. *Igaz, bites feleség.* Eine rechtmäßige Ehefrau.

Juſta victoria. *Derek, egéſz, nagy gyözedelem.* Ein vollkommener Sieg

Juſtum prælium. *Liv. Méltó okon való ütközet, badakozás.* Eine rechtſchaffene Schlacht.

Juſta itinera facere. *Nagy útakat járni, boſzſzú útazáſokat vinni végbe.* Rechte, völlige Tagreiſe verrichten, ſo man reiſet.

Faciam, at non juſtis diebus. *Meg-fogom mivelni, végbez fogom vinni. de tsak ſzabad napokon, olly napokon, a' mellyek nékem alkalmatoſſak és ſzabadok fognak lenni.* Ich will es thun, aber an zuläßigen Tägen.

3. Juſta reddere, *vel:* Juſtam operam perſolvere, *vel:* Juſtam operam peragere. *Col. A' nap ſzámot éppen, egéſzſzen bé-tölteni.* Eine unternommene, verdingte Arbeit verrichten.

Alicui defuncto, *vel:* alicujus funeri juſta facere, peragere, ſolvere. *Valakit érdeme ſzerint tiſztességeſſen el-temetni.* Einem ſeine Leichbegängniß halten.

L.

L Æ T U S, *a, um.*

1. LÆtus eſt de amica. *Ter. A' mátkája miatt igen víg.* Wegen ſeiner Geliebten iſt er luſtig.

Lætus lætitiis omnibus. *Igen örül.* Freuden voll.

Lætus atque alacer. *Víg, vidám, friſs.* Luſtig, friſch, munter.

2. Dies lætus. *Szép, örvendetes nap.* Ein ſchöner, luſtiger Tag.

Lætæ ſegetes. *Kövér gabonák.* Schöne, reiche Aerndte.

Arva læta. *Virg. Szép zöld vetések.* Fruchtbare, wohlgebaute Felder.

Lætum ſolum. *Col. Kövér, termékeny föld.* Ein fettes, fruchtbares Erdreich, und Boden.

Armenta læta. *Virg. Szép barom nyájak.* Fettes, wohlgemäſtes Vieh.

Læta indoles. *Jó indulat.* Ein luſtiger, fröhlicher, geſchwätziger Humeur.

Lætius fructificant his in locis cæſaſa. *Bövebben terem itt a'*

a' tseresnye, mint máſutt. Die Kirſch-Bäume gerathen und tragen in dieſem Lande beſſer.

LIBIDO.

1. Ubi libido veniet nauſeæ, eumque apprehendet, decumbat, purgetque ſeſe. *Celſ. Mikor a' hányás, okádás rá fog jönni, feküdgyék-le, 's addig hánnyon, a' meddig tetſzik.* Wenn ihm das Brechen ankommet, mag er ſich zu Bette legen, und kotzen ſo lang, als er will.

2. Ad noſtrum arbitrium, libidinemque. *A' mi kivánságunk, akaratunk ſzerént.* Nach unſerm Kopf und Belieben.

3. Si tibi libido fuerit, parentibus ac patriæ gratificandi. *Salluſt. Ha az hazád ſzolgálattyára kéſz, jó indúlatod van.* Wenn du recht geſinnet und geneigt biſt deinen Eltern, und Vaterland Dienſte zu leiſten.

4. Libido: *Bujaság, gonoſz kivánság.* Geilheit, Wolluſt.

LOCUS.

1. Dare, & cedere locum. *Helyt adni valakinek.* Einem den Ort, den Platz räumen.

2. Homo ſummo loco natus. *Nagy nemből való.* Vom hochadelichen, vornehmſten Stamme gebohren.

3. Noſtræ res meliore loco ſunt, *vel:* meliore ſumus loco. *A' mi dolgaink jobban folynak, jobb állapotban vannak.* Unſere Sachen ſind in beſſerem Stande, es ſtehet beſſer.

Eo loci res eſt; in eum locum res venit, *vel:* deducta eſt, ut, &c. *Arra jött a' dolog, hogy, 's a' t.* Die Sache, der Handel iſt dahin gekommen, daß, &c.

4. Quem locum apud Cæſarem tenes, obtines? quo numero es? quo te loco habet? *Miſsoda tekéntetben vagy a' Tsáſzár előtt.* Wie viel gilteſt du bey dem Cäſar? was haltet er auf dich?

Illum in hoſtium numero locoque ducit. *Ellenségének tartya ötet.* Er haltet ihn für ſeinen Feind: er ſetzet ihn in die Zahl ſeiner Feinde.

Mihi parentis eſt loco. *Úgy ſzeret engem, mint a' ſaját fiát. Atyám helyett van.* Er iſt mir an meines Vaters Statt.

Fratris loco eum diligo. *Ter. Úgy ſzeretem, mint az atyámfiát.* Ich liebe ihn nicht anders, als meinen Bruder.

Voluptatem nullo loco habet, *vel:* numerat. *Semmitſem hajt a' gyönyörűségekre, nem betsülli, nem kedvelli.* Des Wolluſts achtet er ſich nichts.

Illud ponam in beneficii loco, *vel:* loco beneficii. *Azt én jó téteménynek fogom iſmérni, tartani.* Dieſes werde ich für eine beſondere Gnade und Gutthat halten.

5. Si ego in tuo ſim loco, dem potius quod petit, quam illum abire ſinam. *Ter. Ha én úgy vólnék, mint te, ha néked vólnék, inkább meg-adnám néki, a' mit kér, mint ſem úgy hagynám el-menni.* Wenn ich an deiner Statt wäre, wollte ich ehender geben,

ben, was er fordert, als ihn alſo gehen laſſen.

6. Loco, *vel*, in loco agenda ſunt omnia. *Minden dolgot alkalmatos időben, 's helyeſen kell véghez vinni.* Alle Dinge ſoll man zu rechter Stunde und Ort verrichten.

Dulce eſt deſipere in loco. *Hor. Mulatságos dolog, midőn jó alkalmatoſság van rá, vagy: az alkalmatoſság kivánnya, magát bolondnak tettetni.* Es iſt erfreulich ſich, wo es ſich gebühret, närriſch zuſtellen.

7. Nullo tibi loco deero, *vel:* nullum prætermittam locum juvandi tui. *Semmi alkalmatoſságot el-nem fogok mulatni, a' melyben téged ſegíthetlek.* Keine Gelegenheit dir Dienſte zu leiſten, werde ich unterlaſſen, verſäumen.

Nullum mihi relinquit objurgandi locum. *Ter. Nem ád ſemmi okot rá, hogy meg-pirongaſſam.* Er gibt mir keine Gelegenheit ihn zu tadeln.

Nullum relinquam tuis precibus locum. *Ter. Nem halgatlak-meg kérésedben. Semmitsem fog nálam a' te kéréſed haſználni.* Durch dein Bitten, und Beten werde ich mich nicht erweichen laſſen.

8. Mihi reſpirandi locus non eſt. *Egy ſzempillantáſig ſem nyughatom, tsak a' meg pihenésre ſem adatik idő, vagy: hely.* Ich kann kaum vor Geſchäften Athem holen, habe kaum einen Augenblick zu raſten.

Libidine dominante, virtuti locus non eſt. *Távúl van akkor a' jóság, jámborság midőn a' ſzabad akarat, kivánság, bujaság uralkodik.* Die Tugend muß weichen, da eine unziemliche Anmuthung herrſchet, und die Oberhand hat.

Erit profectò inter horum laudes aliquid loci noſtræ gloriæ. *Minden bizonnyal mi-is fogunk azokban a' ditſíretekben réſzesülni, a' mellyekkel azok az emberek illettetnek.* Ohne Zweifel werden wir auch einen Theil haben an den Lobſprüchen, mit welchen man dieſe Leute ehret.

Non erit locus faciendæ medicinæ. *Celſ. Már akkor késő leſz az orvoſság; imár akkor nem lehet meg-orvoſolni.* Wird zu ſpät ſeyn Arzneymittel zu gebrauchen.

LONGUS, *a, um.*

1. Longi capilli. *Hoſzſzú haj.* Lange Haare.

2. In rebus apertiſſimis nimium longi ſumus. *Az leg világoſsabb dologban igen hoſzſzaſok vagyunk.* In handgreiflichen bekannten Sachen halten wir uns gar zu lang auf.

Nolo longus eſſe. *Cic. Nem akarok hoſzſzas lenni beſzédemben.* Ich will nicht mehr davon ſagen.

In longiorem diem conferre aliquid. *Cel. Valamit hoſzſzas időre halaſztani.* Etwas weit hinaus ſchieben.

Nec longum lætabere. *Virg. Nem ſokáig fog tartani örömed.* Freue dich nicht zu lange.

Longius abire, longius abeſſe. *Meſzſzebb menni a' dologban, távúl lenni.* Sich um etwas weiter entfernen, die Gränze überſchreiten.

Longe errare. *Ter. Nagyon té-*

tévelyegni, *bibázni*, *meg-tsalatkozni*. Weit fehlen.

Longum iter. *Cic. Hoſzſzú út*. Ein weiter Weg.

Literam ex ſe longam facere. *i. e. ſuſpendio vitam finire. Plaut. Fel-akaſztani*, *akaſztófán ſzáradni*. Erhenket werden.

Longum eſt explicare, *vel*: ſi explicem. *Ter. Igen hoſzſzú vólna azt meg-magyarázni*. Ich würde es zu lang machen, wenn ich erklären wollte.

Ne longum faciam. *Hor. Hogy röviden el-végezzem ki mondgyam*. Kürzlich durchzugehen.

Nihil ei longius videbatur; quam dum videret argumentum. *Semmit nehezebben nem vár vala*, *mintsem hogy azt a' pénzt láthatná*. Die Weile und Zeit war ihm zu lang, da er dieses Geld anſah.

L U M E N:

1. Diurnum lumen. *Nap világ*. Das Tag-Licht.

Si te ſecundo lumine hic offendero, morieris. *Ha téged hólnap itt fóglak találni*, *fejeddel fogod fizetni*, *oda leſzſz az életed*. Wenn ich dich des Morgens an dieſem Orte antreffe, ſo wirſt du es mit der Haut bezahlen.

2. Mundi lumina. *A' világ világoſitói*, *a' tsillagok*. Die Welt-Lichter, und Geſtirne.

3. Amiſit lumina. *Meg-vakúlt*, *el-veſztette a' ſzeme-fényét*. Er iſt um ſein Geſicht, um die Augen gekommen.

4. Luminibus tuis obſtruam. *El-veſzem a' világodat*. Ich werde dir das Licht verbauen.

5. Fratres tui duo lumina civitatis. *A' te két bátyád a' városnak elei*, *és tükörei*. Deine zwey Brüder, welche da ſind die Zierde, und gleichſam zwey hellglänzende Sterne in dieſer Stadt.

6. Lumina picturæ. *A' képirásnak napja*. Das Licht eines Gemähldes.

7. Lumina orationis. *A' beſzédnek ékeſségi*, *tzifrázáſi*. Die Figuren und Zierde in der Wohlredenheit.

M.

M A N U S.

1. SI is liber in tuas manus veniet, incidet. *Ha az a' könyv a' kezedbe fog jönni*. Wenn dieſes Buch dir wird zu Handen kommen.

Manum non verterim. *Bizén azért a' kezemet ſem fordítom meg. Igen keveſet gondolok véle*. Ich wollte die Hand darum nicht umkehren, ich frage wenig darnach.

Omne aurum, quod mihi præ manibus. *Plaut. Minden arany*, *a' melly a' kezem közt vólt*, *forgott*. Alles Gold, ſo ich in Händen hatte.

Per manus, *vel*, de manu in manum. *Kézrül kézre*. Von Hand zu Hand.

2. Conari manibus, pedibusque. *Ter. Minden tehetségével*, *erejével*, *igyekezni*. Mit Hand

Hånd und Füſſen ſich unterſte- hen, alle Kräfte anſpannen.

In manibus eſt res. *Kezünk-ben, hatalmunkban vagyon a' dolog.* Die Sache iſt unter den Händen, ich arbeite daran, ich gehe damit um.

Eſt in manibus liber ab illo editus. *Azt a' könyvet, a' mellyet ő ki-botsátott, minden ember olvaſſa, kezünk közt forog.* Das von ihm ausgegebene Buch, liſt jedermann.

Non vocat, quia vindemiæ in manibus. (ſup. ſunt.) *Plin. Nem lebet, mert ránk érkezett már a' ſzüret, és ſzüüſzedés.* Wir haben keine Wiele, denn die Weinleſe iſt vorhanden, und ſind damit beſchäftigt.

Cum hoc bellum in manibus eſſet. *Liv. Midőn a' badakozás rajtunk volna.* Da mann dieſen Krieg auf den Hals hatte, da man Krieg führte.

Victoria in manibus eſt. *Liv. Miénk a' nyereség, bizonyoſok vagyunk a' nyereségben: tsak akarjuk, mi meg-győzhetjük.* Wir haben den Sieg in der Hand, wir haben den Sieg, wenn wir nur wollen.

Tibi in manu, *vel:* tua in manu eſt, ne fiat. *Ter. Te rajtad áll, hogy a' meg-ne légyen.* Es liegt allein bey dir, daß die Sache unterlaſſen werde.

Siquidem licebit per illos, quibus eſt in manu. *Plaut. Ha tsak azok meg-engedik, a' kiktől függ a' dolog, a' kik hatalmában van.* Wenn nur diejenigen, an denen die Sache liegt, nichts hindern.

3. Manus militum. *Virg. Hadi ſereg.* Ein Haufen, Rotte Soldaten.

4. Manus Elephanti. *Plin. Elefántnak az orra.* Elephanten Rüſſel.

Manus accipitris. *Az ölyvnek lába, körmei.* Der Fuß eines Geyers, und anderer Raub-Vögel.

5. Manus. *Irás.* Schrift.

Tua manus accedit ad meam. *A' te irásod haſonló az enyimhez.* Deine Schrift gleichet der meinen, du ſchreibſt wie ich.

MEDIUM.

E medio excedere. *Ter. Meg-halni.* Sterben.

Quæſtionem ponere in medio, *vel:* proferre in medium. *Valamelly kérdéſt hozni elő.* Eine Frage auf die Bahn bringen, vortragen.

Rem in medio relinquere. *Valamelly dolgot félbe hagyni, középben hagyni a' dolgot, egyik réſzt ſem válaſztani.* Eine Sache unerörtert, unausgemacht laſſen.

Dicendi ratio poſita in medio. *Könnyű, és közönséges módja az ékes ſzóllásnak.* Eine leichte gemeine Weiſe, und Manier zu ſprechen, und diſputiren.

Rationem de medio ſumam. *Én igen könnyű, és közönséges okokat fogok venni.* Ich will eine gar leichte, und gemeine Urſache nehmen.

Veni, *vel:* procede in medium. *Győſzte, állj elő.* Gehe hervor, damit dich jedermann ſehen könne.

De medio tollere quempiam. *Valakit meg-ölni.* Einen aufreiben, ermorden.

MERITUM.

1. Vapulaſti: meritum eſt tuum. *Ter.* *Hát meg-vertek, meg-büntettek? ó be jól eſett! meg-érdemletted te azt.* Haſt du Stöſſe darvon getragen? hat man dich geſchlagen? o wie recht, haſt es gar wohl verdienet.

Meritone meo id accidit? *Ter.* *Hát én miattam történt az? hát én tselekedtem azt?* Sollte ich es verdienet haben? habe ich es verſchuldet?

Piſonem merito ejus, amo plurimum. *Meg-érdemli Pizó, hogy ſzereſſem.* Ich liebe den Piſo, denn er verdienet es.

Merito tuo te defero. *Mivel igen meg-érdemled, mivel okot attál rá, azért tőlem obſitod van, én téged el-hagylak.* Weil du es verdienet haſt, hiemit verlaſſe ich dich.

Merito, *vel:* meritiſſime illum amamus. *Méltán ſzeretyük ötet.* Billig iſt er uns lieb.

MISSUS, *a, um.*

Miſſum illum facere. *Ter. Celſ.* *Hagygyatok békét néki, bagygyátok-el, hogy azt tselekedje, a' mit akar.* Laſſet ihn gehen, laſſet ihn mit Frieden, laſſet ihn machen, was er will.

Miſſa facio omnia: facite, quod vobis lubet. *Ter.* *Én mindennek békét hagyok, én ſemmibe ſem avatom magamat, tselekedjetek, a' mint néktek tetſzik.* Ich laſſe alles gehen, nehme mich um nichts mehr an: thut, was ihr wollet.

Sed hæc miſſa facio. *De ezeket abba hagyom, nem ſzóllok ezekről.* Aber ich übergehe dieſes, laſſe es fahren.

Miſſo convivio. *Liv.* *A' vendégség el-oſzlása után.* Da er vom Tiſche und Mahlzeit ſich weg gemacht hatte.

Miſſos facere honores. *Tiſztségen nem kapni.* Nach Aemtern und Ehren-Stellen nicht trachten.

MOMENTUM.

Momento temporis, *vel:* momento arx occupata eſt. *Liv.* *Tsak hamar, alig vebette az ember éſzre, már el-vólt foglalva a' vár.* In einem Augenblick war der Platz, das Schloß erobert.

Momento horæ. *Liv.* *Egy óra alatt.* In einer Stunde.

1. Momentum. *Veleje a' dolognak.* Gewicht.

Res nullius momenti. *Semmire kellő dolog.* Ein nichtswerthiges Ding.

Res magni momenti. *Igen nagy 's elméikedésre méltó dolog.* Ein hochwichtige Sache.

Nihil habet apud me momenti gratia. *Én éppen nem járok az emberek kedve, grátziája után, ezek én nálam ſemmitsem érnek.* Ich halte nichts auf Gunſt und Gnade.

Ea res nullum habet, *vel:* nullum affert momentum ad gloriam. *Az a' dolog ſemmitsem ſegít a' ditsőség el-nyeréſére.* Dieſes Ding hilft nichts Ehre zu erwerben.

Rem ponderare momento ſuo. *A' dolog mivólta ſzerent itélni, betsülni, fontolni.* Eine Sache nach ihrem Gewicht, und Werth ſchätzen, erwegen.

N.

NEGOTIUM.

1. Quid tibi hic negotii eſt? *Ter. Mi dolog néked itt?* Was haſt du da zu thun?

Mihi cum illo negotium eſt. *Nékem vele van valami dolgom.* Ich habe mit dieſem da zu thun.

Sic garrimus, quaſi negotii nihil ſit. *Plaut. Mi olly ſzabadon tretsélünk, beſzéddel töltyük az időt, mintha ſemmi dolgunk nem vólna.* Mit Schwätzen verzehren wir da die Zeit, als wenn wir nichts zu thun hätten.

Sui negotii bene gerens. *A' ki a' maga dolgára jól vigyáz, azt jól viſzi végbe.* Der ſeine Sachen fleiſſig verrichtet.

Dedit mihi negotium, ut vos admonerem. *Azt rám bízta, hogy titeket meg-intselek.* Er hat mir auferleget, euch zu warnen.

Illum vincere nihil eſt negotii. *Könnyű őtet meg-győzni.* Iſt ein ſchlechter Handel ſeiner Meiſter zu werden, ihn zu überwinden.

Alicui negotium coflare, exhibere. *Valakinek bajt ſzerezni, vagy: a' mint ne.ellyek magyarázták: dolgot, munkát adni.* Einem zu ſchaffen geben, (oder wie etliche wollen) einem den Kopf warm machen, erzürnen, überlästig ſeyn.

NEMO.

1. Nemo eſt, quin cogitet, *vel:* qui non cogitet, &c. *Senki ninss, a' ki nem gondolná, hogy 's a' t.* Ni mand iſt, der nicht denket, ꝛc.

Nemo hoc neſcit. *Minden ember tudja azt.* Jedermann weiß es.

Nemo non videt. *Azt láttya minden.* Jedermann ſieht es.

Nemo non hunc in locum intravit. *Mind be jöttek ide, ſenkiſem vólt, a' ki ide bé nem jött vólna.* Jemand iſt da herein gegangen.

2. Equis me vivit fortunatior? nemo certe quisquam, *vel:* nemo hominum. *Ter. Ki él én nálam boldogabban? ſzerentséſebben? ſenki bizonyára az emberek közűl.* Wer iſt nun glückſeliger als ich? Gewißlich kein Menſch.

Nemo unus erat, *vel:* nemo unus erat vir. *Celſ. Egy ember ſem vólt, ſenkiſem vólt.* Es war kein einziger Menſch.

Scio neminem hic peperiſſe. *Ter. Tudom, hogy egy aſzſzony ſem ſzűlt ezen a' helyen.* Ich weiß, daß kein Weib an dieſem Orte niederskommen ſey.

3. Nemo, *pro:* nullus. Contigit tibi, quod haud ſcio an nemini. *Olly dolog eſett rajtad, a' minémű talán ſenkin ſem.* Es iſt dir begegnet, dergleichen ich nicht glaube, daß jemand widerfahren ſey.

NIHILUM.

1. Hæc omnia ad nihilum venient, recident, in nihilum occident, interibunt. *Mind ezek ſemmivé leſznek, válnak.* Dieſe Dinge werden alle zu nichts werden, im Rauch aufgehen.

Nihilo beatior eris. *Azért ſem-*

ſemmivel ſem' léſzeñ boldogabb. Du wirſt nicht um ein Härlein glückſeliger ſeyn.

Nihilo magis faciet. *Nem fog ő azért inkább munkálódni.* Er wird darum nichts deſto mehr thun, ꝛc.

Nihilo plus agas quam ſi, &c. *Ter. Nem fogſz többet ſelekedni, vagy: dolgodban előmenni, mintſem, ha, 's a' t.* Du wirſt nichts deſto mehr zuwege bringen, als wenn ꝛc.

Nihilo minus, *vel:* nihilo minus tamen, *vel:* nihilo ſecius. *Mind azon által.* Nichts deſtoweniger.

2. De nihilo iraſceris. *Semmire való dologért haragſzol, Nints ſemmi okod a' haragra.* Du erzürneſt dich um nichts.

Homo nihili. *Semmire való, kellő ember.* Ein kleinnütziger Kopf, der nichts werht iſt.

NOMEN.

Nomen, in rationum tabulis varias habet ſignificationes. *Igen ſok féle dolgokat téſzen a' ſzám-iró könyvekben, laſtromokban.* In den Rechnungen bedeutet es unterſchiedliche Sachen.

1. Nomen debitoris, Ex. g. Nomina facit. *Adóſságokba, verni magát.* Er machet Schulden, er verpflichtet ſich (welches dann geſchieht durch Unterſchreibung ſeines Namens. zugleich mit Zeichung ſeiner Pettſchaft)

Debitorem ipſum ſignificat, Ex. g.

Bonum nomen exiſtimor. *Jó adósnak, jó fizetőnek tartanak engemet.* Man haltet mich für einen guten, richtigen Schuldner, als der vermöglich iſt, wohl zu bezahlen.

2. Quæ aliis debemus, explicat, Ex. g.

Nomina mea, per DEUM, expedi. *Kérlek az Iſten nevére, fizesd-ki érettem azokat az adóſságokat, a' mellyekkel tartozom.* Zahle, mache mir richtig meine Schulden, um GOttes Willen:

3. Cauſam debiti indicat, Ex. g.

Mihi multis nominibus illud debent. *Igen ſok okokra nézve tartoznak ők aval nékem.* Dieſes ſind ſie mir vieler Urſachen wegen ſchuldig.

Debeo, *vel:* eo nomine, quod, &c. *Ollyan okon, olly ſzin alatt oda fogom adni.* Ich will es geben, obwohl keine andere Urſache wäre, als eben dieſe, daß, ꝛc.

NULLUS, *a, um.*

1. Nulla via ſuperati montes. *Liv. Olly hegyek, a' mellyek-e ſenki fel-nem mehetett eddig.* Gebürge wodurch niemand noch iſt gekommen.

Dies fere nullus eſt, quin vapulet, *vel:* quo non vapulet. *Majd egy nap-ſem múlik-el, hogy meg-nem vernék, hogy egy nébány ſtapáſt nem nyerne.* Es gehet kaum ein Tag vorüber, daß er nicht Stöſſe kriege.

2. Nullus venit, *pro:* non venit. *Ő el-nem jött, ő ſemmi képpen el-nem akart jönni.* Er iſt nicht gekommen.

3. Nulla eſt illa ratio, *Semmit ſem ér az az ok.* Dieſe Urſache gilt nicht, haltet keinen Stich.

In his tam parvis, atque nullis. *Plin.* *Ezekben az aprólék, és ſemmire-való dolgokban.* In ſo geringen, und nichtswerthigen Dingen.

An tu legem hanc nullam putas? *Hát te ſemmitſem hajtaſz erre a' törvényre? hát ſemminek tartod?* Und du ſolteſt nichts halten auf dieſes Geſetz.

Ex eo tempore vir ille ſummus, nullus fuit, *vel:* nullo numero fuit. *Azontúl, azon idötül kezdvén, az a' nagy nevezetes ember ſzámba ſem tartatott. Oda lett.* Von ſelber Zeit an hat dieſer fortreffliche Mann nichts mehr gegolten, hat man nichts mehr auf ihn gehalten.

Perii, nullus ſum. *Ter.* *Oda vagyok, el-veſztem.* Ich bin ein verdorbener Mann, der armſeligſte Menſch.

N U M E R U S.

1. Habet me in amicorum numero. *Engem jó barátyának, jó akarójának tart.* Er zählet mich unter ſeine Freunde.

Ex ſuo numero legatos miſit. *Salluſt.* *Az maga ſeregéböl, az maga emberi közül követeket küldött.* Aus ſeinen Leuten hat er Abgeſandte geſchicket.

In numero, & loco hoſtium duci. *Ellenségnek tartani.* Für einen Feind gehalten werden.

Mihi parentis numero eſt. *Az atyám helyet vagyon, olly jó én hozzám, mintha atyám volna.* Er iſt mir anſtatt meines Vaters.

2. Frumenti magnum numerum coegit. *Cæſ.* *Igen ſok gabonát gyüjtött,* Er hat einen großen Vorrath am Getraide zuſammen gebracht.

Maximus vini numerus fuit. *Sok bordó bor volt.* Iſt ein Ueberfluß an Wein geweſen.

3. Nullo numero homo. *Igen alá-való ember.* Ein nichtswerthiger Geſell.

Quo numero fuiſti apud illum? qua exiſtimatione? quo gradu dignitatis? *Mennyire betsült ö téged? melly tekénteted vólt nála?* Was hat er auf dich gehalten, wie viel haſt du bey ihm gegolten?

Obtinebam aliquem numerum. *Valamit tsak értem nála, vólt valamelly betsületem.* Ich habe etwas bey ihm gegolten.

4. Numerus periodi. *Valamelly egéſz beſzédnek mivólta, rendi.* Ordentliche Folge der Wörter, die eine Rede annehmlich und fließend machen.

Adſtringere orationem numeris. *Verſeket tsinálni.* Reimen, Verſe machen.

Extra numerum ſe movere. *Rendetlenül, és nem az ekes ſzólásnak módja ſzerént ſzóllani.* Die rechtmäßige Folge der Wörter übertreten.

5. Res perfecta, expletaque omnibus ſuis numeris & partibus. *Jól kéſzült munka, ſemmi hija nintsen.* Eine ausgemachte vollkommene Sache, daran kein Mangel zu finden iſt.

Omnibus numeris abſolutus adoleſcens. *Olly iffiú, a' kinellynél jobbat, ditsiretesſebbet nem*

tebet kivánni. Ein ausgemachter, ausbündiger Jüngling.

Omnes numeros virtutis continens. *Minden némü jósá-gos tselekedeteket magában foglal.* Der eine vollkommene Tugend beſitzet.

O.

OPERA.

Multæ operæ, & laboris res. *Ceſ. Nagy munkájú dolog, igen nehéz dolog.* Eine mühſelige, koſtſpielige Sache.

Mihi opera, vita erat. *Ter. Én munkám után élek vala.* Ich lebte von meiner Hand-Arbeit.

Opera mea factum eſt. *Én általam viteteit az a' dolog végbez.* Dieſes Ding habe ich durch meine Mühe und Arbeit zuwege gebracht.

Eadem opera. *Egy munká al.* In einem hin, mit eben einer Mühe.

Operam perdere, ludere. Inanem operam ſumere. *Hijába, haſzontalan munkálódni.* Umſonſt arbeiten, ſeine Mühewaltung verlieren.

Mihi periit opera. *Minden fáratságom ſemmitsem haſznál.* Meine Mühe, und Arbeit iſt hin.

Alicui rei operam dare. *Valami dologra adni magát.* Auf etwas ſich verlegen.

Judex mihi noluit dare operam. *A' biró nem akarta felvállalni az én ügyemet.* Der Richter hat mir meinen Handel nicht wollen richtig machen.

Da operam, ut id fiat. *Igyekezzél, forgolódjál, hogy a' meg-légyen.* Verſchaffe, daß dieſes geſchehe.

Nunc id operam do, ut : &c. *Ter. Moſt azon vagyok, hogy 's a' s.* Itzt bemühe ich mich, damit, &c.

Ope, atque opera omni enitar, ut, &c. *Minden tehetségemmel azon léſzek, hogy 's a' s.* Ich will drum und dran ſeyn, will nichts ermangeln laſſen, daß, &c.

Operæ pretium. *Munkának bére, érdemlett jutalom.* Lohn, Beſoldung.

Magna operæ pretia merebatur. *Liv. Munkájáért ſok bért érdemlett vala.* Er empfieng eine gute und richtige Beſoldung.

Operæ pretium eſt cognoſcere, &c. *Méltó, 's haſznos dolog meg-tudni.* Wird nicht unnützlich, und unſäglich ſeyn zu vernehmen, &c.

Nihil, quod operæ pretium eſſet fecerant. *Semmi illendő, vagy: haſznos dolgot nem vittek végbe.* Sie hatten nichts nutz, nichts werth gemacht.

2. Hæ operæ, arum. *Munkáſok, munkát fel-fogadó emberek, Munkáſ.* Tag Löhner, Tag-Werker. (Habet aliquando ſingularem numerum.)

OTIUM.

Si tibi otium. *Ha rá érkezel.* Wenn du Weile haſt.

Otium mihi erat ſcribendi, *vel:* ad ſcribendum. *Volt*

 időm

idôm az írásra. Ich hatte wohl Weile zu ſchreiben

Otii plurimi res. *Sok idő kivántatik reá.* Ein Ding, ſo viel Zeit erfordert.

Tantumne ab re tua eſt otii, ut hunc librum legas? *Ugyan érkezhetel-é a' magad dolgaid miatt annyira, hogy ezt a' könyvet olvaſſad?* Haſt du ſo wohl Weile, dieſes Buch zu leſen?

Cum plus nactus otii ero. *Midőn jobban rá érkezem, midőn több idôm, üresſégem leſz reá.* Da ich mehr der Weile haben werde.

P.

PARS.

1. MAjorem, magnam, bonam, maximam noctis partem vigilat. *Nagyobb réſzen az éjtſzakának nem alſzik, fenn ſzokott lenni.* Er wachet einen guten, oder, meiſten Theil der Nacht.

Et quorum pars magna fui. *Virg. És a' kiknek jobb réſze én voltam leg-kiſſebb, legutólsóbb.* Und da ich nicht der wenigſte bin geweſen.

Ex parte. *Egy réſzről,* Zum Theil.

Duabus partibus amplius abſtulit, quam oportebat. *Két rélzſzel többet vitt-el, mintsem kellet vólna.* Er hat um zwey Theil zu viel, oder mehr als er ſollte, genommen.

Non univerſum cibum, ſed partibus præbere convenit. *Col. Az étket nékik nem jó egyſzerre, egéſzen, hanem réſz ſzerint fel-adni.* Die Speiſe muß man ihnen nicht auf einmal darreichen, ſondern ſtückweiſe, und zu unterſchiedenen Malen.

2. Ab Orientis partibus. *Nap keler felől.* Von Sonnen-Aufgang her.

Ex omni parte. *Minden felől, minden ünnen.* Von allen Seiten.

3. Nullam in partem tua intereſt. *Ez a' dolog éppen nem illet téged; néked ehez ſemmi közöd nints.* Es gehet dich durchaus, und keines Wegs, nichts an.

Peccare præſtat in eam partem, quæ cautior eſt. *Jobb a' dolgokban azt az utat követni jó lehet a' ſe légyen minden veſzedelem nélkül, a' melly bátorságoſabb; nem olly veſzedelmes, mint a' többi.* Es iſt beſſer ſich an dem Ort vergreifen, wo es am wenigſten ſchadet.

4. Pro virili parte, *vel:* pro mea parte. *Az én minden tehetségemből, az én réſzemről,* Von allen meinen Kräften, ſo viel ich thun kann.

5. Primas partes agere in comœdiis. *Ter. Elsö ſzemélyt viſelni a' Komédiában.* Die vornehmſte Perſon in einer Komödie vertreten.

Primarum Partium eſſe. *Az elsők közt lenni.* Unter den Vornehmſten ſeyn.

Priores partes habeo apud Regem. *Ter. Nékem leg-nagyobb tekéntetem van a' király-*

rályn l. Bey dem König gelte ich zum meiſten beym Hofe ſitze ich hoch am Brette.

Primas in dicendo partes tibi concedo. *Meg-engedem, és rá hagyom, hogy te az ékes ſzóllásban engem felyűl balladſz.* Dir gebe ich die Ehre, daß du in Wohlredenheit mich übertreffeſt.

6. Non ſunt meæ partes id facere. *Nem az én tiſztem, hivatalom, hogy azt cselekedjem.* Mein Amt iſt es nicht, ich bin nicht ſchuldig, liegt mir nicht ob, dieſes zu thun.

Si erit bellum, meæ partes non deſiderabuntur. *Ha hadakozás fog lenni, az én réſzemrűl fogyatkozás nem léſzen.* Wenn es einen Krieg abgibt, will ich meiner Seits nicht mangeln laſſen.

Partes tuas agam. *Meg-tselekeſzem én a' te tiſztedet, végbe viſzem, a' mit néked kellene.* Ich will deine Stelle vertreten.

7. Partes Cæſaris defendit. *Az Tsáſzárral tartott, az ő réſzén állott vólt.* Er haltet es mit dem Cäſar, er iſt auf ſeiner Seite.

PERDITUS, *a, um.*

1. Homo perditus, homo nequitia perdita. *Igen gonoſz, hamis ember.* Ein verruchter, Ehr-vergeſſener Böſewicht.

Perditus, & diſſolutus adoleſcens. *Iſtentűl el-rugaſzkodott, feslett életű ifjú.* Ein verführter, muthwilliger, verſchwenderiſcher Jüngling.

2. Mœrore ac miſeriis perditus. *A' ſok búſúl és nyomorúságoktúl meg-romlott, el-nyomatott ember.* Vom Leid und Elend unterdrücket.

PERSONA

1. Perſona. *Személly.* Eine Perſon.

Illuſtres Perſonæ. *Tekéntetes, nagy méltóságú ſzemélyek.* Hochadeliche Perſonen.

2. Perſona. *Al-ortza,* Eine Larve. Perſonam tibi detraham, quam induiſti, ſuſcepiſti. *Le-fogom húzni az ál ortzádat, a' mellyet magadra vettél, ki-világoſítlak, hogy ki vagy.* Ich werde dir die Larven abziehen, die du angelegt haſt.

3. Perſona. *Személly,* Perſon. Quam mihi vis perſonam imponere? *Minémű ember, vagy: ſzemélly képében akarod, hogy légyek? miſsoda tiſztet akarſz rám adni,* Was für eine Perſon wollet ihr, daß ich vertreten ſoll?

Volo, perſonam Principis tuearis, ſuſtineas. *Akarom, hogy egy fejedelem képében öltözzél, a' fejedelmi méltóságnak felelly-meg.* Ich will, daß du eines Fürſten Perſon vertreteſt.

POTESTAS.

1. Loquendi libera facta eſt mihi poteſtas, *Meg-engedtetett nékem, hogy ſzabadon ſzólhaſſak,* Man hat mir erlaubet zu reden.

Nec poteſtas aquæ, niſi quam parciſſime facienda eſt. *Col. Vizet ſem kell innya adni, hanem éppen keveſet, és ritkán,* Man muß kein Waſſer trinken laſſen, als gar wenig, und ſelten.

An erit hæc optio, & poteſtas tua? ut, &c. *Hát rád badják-é olly könnyen, rád bizzák-é azt a' válaſztáſt, hogy 's a' t.* Wird man dir dieſe Wahl alſo frey geſtatten, daß, ꝛc.

2. Poteſtas tibi fuit hominis admonendi. *Te néked vólt batalmad, alkalma 's ságod, hogy ötet meg-intenéd, 's ötet bizváſt meg-intheted.* Du haſt Macht und Gevalt gehabt ihn zu ermahnen, zu warnen.

Quoties tibi hujusmodi poteſtas erit. *Valabányſzor illyen emberekre fogſz akadni.* So oft du wirſt über ſolche Leute zu gebieten haben.

Quoties mihi poteſtas præſentis tui fuerit. *Valabányſzor vólt az a' ſzerentsém, hogy veled lebetnék.* So oft ich werde die Ehre haben, deine Gegenwart zu genieſſen.

Totum ei negotium permiſi, meque in ejus poteſtate dixi fore. *Minden dolgomat, ügyemet rá biztam, és meg-izentem, bogy úgy bánnyon velem, a' mint teiſzik.* Den ganzen Handel habe ich ihm heimgeſtellet und überlaſſen, zugleich habe ihm verheiſſen, alles zu thun, was er will.

P O T I O R, *us, oris.*

Is erit potior, qui prior ad dandum fuerit. *Ter. Azé leſzſz a' ki hamarébb a' pénzt le-teſzi.* Derjenige wird es bekommen, der mir der erſte das Geld wird erlegen.

Mors mihi eſt ſervitute potior. *Inkább akarok meg-halni, mintſem ſzolgálni, jobbágy lenni.* Ich will lieber ſterben, als ein Sklav ſeyn.

Nihil ei fuit potius, quam ut, &c. *Semmit elébb valónak nem tartott, mintsem, bogy 's a' t.* Er hat nichts liebers gehabt, als, ꝛc.

P R Æ C E P S.

1. Dedit ſe præcipitem. *Levetette magát.* Er hat ſich geſtürzet.

Præcipiti in occaſum ſole, præcipiti in noctem die, præcipiti jam die. *Nap nyugottkor, midőn eſtveledik, midőn ſötétedik.* Beym abnehmenden Tage, da es ſchon am Tag ſpät war, bey nächſt untergehender Sonne.

Locus præceps. *Meredek hely.* Ein hohes, und gähe abhängendes Ort.

Via præceps & lubrica. *Meredekes, és ſik út.* Ein ſchlüpfriger, gäher Weg.

2. Homo præcipiti in avaritiam animo, *Liv. Fösvény, és terméſzet ſzerént a' füsvénységre hajlandó ember.* Ein geldgieriger, zum Geiz geneigter Menſch.

Præceps in iram. *Haragos ember.* Ein Zornmüthiger, Gähzorniger Menſch.

Præceps amentia. *Igen eſze veſzett, meg-tébolyodott ember.* Ein unbeſonnener, dummer, ſinnloſer Menſch.

In præcipiti eſt ægrotus. *Celſ. Kétséges ki-menetele van ennek a' betegségnek; nagy dolog, ha ez a' beteg meg-nem hal.* Der Kranke ſtehet in groſſer Gefahr zu ſterben, er ſtirbt dahin.

P R Æ S E N S.

1. Non quia ades præſens, dico hoc. *Tit. Nem azért mondom, hogy jelen vagy.*

Ich

Ich ſage dieſes nicht eben darum, weil du zugegen biſt.

Præſens cum illo egi. *Én ſzemélyem ſzerént ſzóllottam véle.* Ich habe ſelbſt in Perſon mit ihm gehandelt.

Venire in rem præſentem. *Reá jutni a' dologra.* Sich auf den Platz begeben.

Præſentem pecuniam ſolvere. *Kéſz pénzzel fizetni.* Mit baarem Gelde bezahlen.

2. Remedium præſentiſſimum. *Col. Hathatós orvoſság, a' melly minden bizonnyal ſegít.* Ein treffliches, heilſames Mittel, das gleich heilet.

Præſens venenum. *Olly hathatós méreg, melly ött bizonnyoſſan meg-kell halni.* Ein ſchnelles Gift, das alsbald würket und tödtet.

Præſens Deus aderit. *Nem hágy-el minket az Iſten. Velünk leſz az Iſten.* GOtt wird unſerem Vorhaben beyſtehen und uns dazu helfen.

PRIMUS, *a*, *um*.

Primam dices fœminarum, ſi videris. *Ter. Ha látni fogod, azt fogod itélni, hogy leg-ékeſſebb; leg-ſzebb az aſzſzonyok között.* So bald du ſie nur ſehen wirſt, ſo muſt du bekennen, daß ſie das wohlgeſtalteſte Weib ſey.

Primo acceſſu capta urbs eſt. *Mindgyárt az elsö oda-menetellel, vagy: az elsö meg-ſzállaſſal meg-vétetett a' város.* Im erſten Anlauf iſt die Stadt erobert worden.

Hæc, prima ſpecie, admirationem movent. *Ezek elsö tekéntettel tsudálatoſoknak látſzatnak.* Dieſe Dinge ſcheinen im erſten Anblick verwunderlich.

Primo quoque. *Col.* Primo quoque tempore. *Leg-elsöbben-is.* Mit erſter Gelegenheit, auf das nächſte, daß es nur ſeyn kann.

Primo mane. *Col. Jó reggel, idején, korán, mihent virrad.* In aller Früh.

Primis tenebris. *Liv. Midön bé-ſötétedik.* Bey eingehender Nacht.

PROJECTUS, *a*, *um*.

Projectus puer. *Plin. El-vetett gyermek.* Ein Findel-Kind.

Rupes in mare projecta. *vel:* prominens. *Meredek köſzikla, a' melly a' tengerbe terjeſzti-ki magát, jól bé-áll a' tengerbe.* Ein Felſen, der in das Meer reichet, weit hinein gehet.

Tectum in viam projectum. *Valamelly ház, a' melly igen ki-van az útra épitve.* Ein Dach, ſo weit auf die Straſſe abhängt.

Urbs in altum projecta. *Igen magas helyen fekvö város.* Eine Stadt, ſo auf einer Höhe gelegen iſt.

Projectus in antro. *Virg. A' barlangba hoſzſzára ki-terjedett 's úgy fekütt.* Der in einer Höhle der Länge nach da liegt.

Homo projectus ad audendum, *vel:* projecta audacia, atque eminenti. *Méréſz, igen vakmerö.* Ein Menſch, der etwas groſſes wagen darf, ein vermeſſener Wag-Hals.

PROMTUS, *a*, *um* v. PROMO.

PROVINCIA.

1. Provincia. *Tartomány.* Eine Landſchaft.

Obtinere provinciam, *Valamelly tartománynak igazgatását meg-nyerni.* Eine Landſchaft zu verwalten bekommen.

2. Provincia. *Tiſzt-viſelés.* Ein Amt Stelle, eine angetragene Gewalt.

Provinciam cœpiſti duram. *Ter. Bajos, nehéz tiſztet vállaltál magadra.* Du biſt mit einem feindſeligen, ſchweren Amt beladen, du haſt dich in ſchwere Händel eingelaſſen.

Illam ſibi provinciam depoſcit, ut illum admoneret. *Azt a' hivatalt akarta: hogy ő rá biznák, hogy őtet meg-intené.* Er begehret beſtellet zu werden, daß er ihn warnen dürfte.

R.

RATIO.

1. Ratio. *Okoſság.* Vernunft, und Vernunfts-Uebung.

Homo rationis egens. *Bolond, eſztelen ember.* Ein ſinnloſer Menſch.

2. Ratio. *Tekéntet.* Anſehung, Acht.

Habenda eſt hujus rei ratio. *Erre gondunknak kell lenni.* Auf dieſes muß man Acht haben: dieß muß man betrachten.

3. Ratio. *Ok.* Urſache.

Nulla eſt ratio, *vel:* minime rationis eſt id agere. *Col. Éppen ſemmi ok nints, hogy ezt légyen: oktalanſu tétetnek meg-ezek.* Man hat keine Urſache, man iſt nicht befugt dieſes zu thun.

4. Ratio. *Erőſités, erős ok.* Ein Beweis, Urſache.

His adducor rationibus ad id credendum. *Ezekre az okokra nézve, el-hitetem azt magammal.* Dieſer Urſachen wegen werde ich bewogen dieſes zu glauben.

5. Ratio. *Munka, dolog, foglalatoſság.* Handel, Geſchäft.

Rationem habere cum aliquo. *Valakivel dolgának lenni.* Mit einem zu handeln haben.

Aut habent rationem cum terra aut cum muſis. *Vagy a' földet mivelik, vagy tanúlnak, a' könyvek közt foglalatoskodnak.* Entweder bauen ſie das Feld, oder ſie ſitzen auf den Büchern.

Omnes, quibuscum ratio mihi eſt. *Mindnyájan azok, a' kikkel nékem valami dolgom van.* Alle diejenigen, mit denen ich zu ſchaffen habe.

Quæ ratio tibi cum illo intercedit? *Miſsoda dolgod, bajod, végezéſed van néked ő véle?* Was haſt du mit ihm auszutragen?

6. Ratio. *Mód.* Manier, Weiſe.

Inſolita dicendi ratio. *Új ſzóllásnak formája, módja.* Eine ungewöhnliche, ſeltſame Weiſe zu reden.

Veſtram nequeo ſatis mirari rationem. *Ter. Nem tsudálkozhatom eleget a' ti módotokon, a' mellyel éltek a' dolgok végbe-vitelében.* Euere Wei-

Weiſe, und Manier zu handeln kömmt mir ſehr wunderlich vor, kann es nicht genugſam faſſen.

7. Ratio. *Mód, út.* Mittel, Weg, Weiſe.

Rationem inire alicujus rei faciendæ. *Okot, 's módot keresni, vagy: gondolni-ki, valamelly dolog végbe vitelére.* Auf Mittel und Wege etwas zu vollziehen gedenken.

8. Ratio. *Szám-adás.* Rechnung, Abraitung.

Putare rationes cum aliquo. *Valakivel ſzámot vetni.* Mit einem abrechnen.

Rationem reddere. *Számot adni.* Rechnung geben.

9. Ratio. *Egyenlöség, hozzá haſonló mérték.* Proportion, Gleichheit, Gleichförmigkeit, Ebenmaß eines Dinges gegen das andere.

Pro ratione pecuniæ acceptæ, pro ratione fructuum. &c. *A' fel-vett pénzhez képeſt, a' mint a' termés vagyon.* Nach Maaß des erlegten Geldes, Früchten, 2c.

RECESSUS, *us.*

1. Lunæ receſſus. *Az holdnak el-távozása.* Die Entfernung des Mondes.

2. Solitudo, & receſſus. *puſztaság, egyedül-valóság, magánosság.* Ein einſames Ort, Einöde.

Oculorum receſſus. *Plin. A' ſzemnek bé-állása, vagy: a' ſzemnek mint egy vermetskéje.* Das Grüblein der Augen.

Oris receſſus. *Quint. Szájnak belsö réſze.* Das Innere des Mundes.

In receſſu, non in fronte. *Quint. A' közepefelé, vegefelé, nem az elein, külsö réſzén.* Innerhalb, nicht auswärts.

RECENS.

1. Pullus a partu recens. *Olly tsirke, a' mellyet tsak moſt költöttek ki az annya.* Ein Hünlein, ſo erſt ausgebrütet iſt.

Recens e provincia eſt. *Tsak moſt érkezett a' tartományból.* Er iſt eben aus einer Landſchaft angekommen.

2. Litteræ recentiſſimæ. *Új levelek, éppen friſs, és ſzép újságok.* Ganz friſche Briefe, und Zeitungen.

Maritus recens. *Nem régen házaſodott ember.* Ein der jüngſt geheurathet hat.

Miles recens. *Moſt ſzedett, új katona.* Ein neuer friſcher Soldat.

Belluæ recens captæ. *Livius. Melly vadakat moſt fogták.* Jüngſt gefangenes Gewild.

RELIGIO.

1. Religionem colit, *vel:* ſumma religione DEUM colit. *Iſten-félö, igen tiſzteli az Iſtent.* Iſt ein gottesfürchtiger Mann.

2. Religio eſt mihi, Religione impedior, quo minus id agam. *Lelkemben járó dolog. Nem engedi a' lelki isméretem, hogy azt tselekedjem.* Ich mache mir ein Gewiſſen ſolches zu thun.

Illud Religioni habeo, in religionem verto: hujus rei religione tangor. *Az a' dolog nékem igen a' lelki isméretembe száll, félek hogy meg-ver az Iſten, ha azt tselekſzem.*

Deſ-

Deſſenthalben mache ich mir ein Gewiſſen, ich fürchte, GOtt möchte ſich über mich erzürnen, wenn ich dieſes thäte.

Mihi religionem obtulit, injecit. *Fel-háborított lelki-isméretemben.* Er hat mir Gewiſſen gemacht, einen Scrupel eingejaget.

Illum religione exolvam, eî religionem eximam. *Valakit a' lelki isméretéből eredett félelemtől meg-mentem, ſzabadítom.* Ich will ihm den Scrupel, die Sorge benehmen.

RELIQUUS. *a, um.*

Reliquum tempus, *vel:* reliquum temporis. *Az hátra maradott idő.* Die übrge Zeit

Spes nulla reliqua in te eſt. *Ter. Semmi reménységed nints hátra, ſemmitsem reménylenek már te benned.* Es bleibet dir keine Hoffnung übrig; oder man ſetzet in dich keine Hoffnung mehr.

Reliqui nihil fecit de bonis ſuis. *Minden jószágát el-veſztegette, ſemmi ſem hagyott hátra.* Von ſeinem Gut hat er nichts überlaſſen hat alles vertummelt.

Reliqui nihil eſt ei. *Egy pénze ſem maradt.* Er hat keinen Kreutzer mehr übrig.

Præter te neminem habeo reliquum, qui, &c. *Te rajtad kivül ſemmi más emberem nintsen, a' ki 's a' t.* Ich habe niemand mehr übrig, als dich, der, &c.

Quos belli calamitas reliquos fecerat. *A' ki a' ſok hadakozás miatt meg-maradtanak életben.* Diejenigen, welche der Krieg verſchonet hatte, die vom Kriege ſind übergeblieben.

Quod reliquum eſt, *vel:* de reliquo. *A' mi a' többit illeti.* Das übrige betreffend, ferners, im übrigen.

Reliquum eſt, ut te orem. *Nints egyébb hátra, hanem hogy téged kérjelek.* Nichts iſt übrig, als daß ich dich bitte.

RES.

1. Res ipſa loquitur. *Maga a' dolog ki-mutattya, magából, a' dologból ki-tetſzik.* Die Sache redet für ſich ſelber.

Si non re ipſa tibi iſtud dolet. *Ter. Ha a' téged valóſággal meg-nem ſzomorít.* Wenn es dich nicht vom Herzen verdrüſſet.

Vides, quantum id diſtet a re ipſa, & a veritate. *Látod melly távúl van az az igazságtúl.* Du ſiehſt, wie weit dieſes von der Wahrheit ſey.

Revera. *Bizonyára, igazán, valósággal.* Wirklich, wahrhaftig, in der Sache ſelbſten.

2. Ad rem redi. *Ter. Térj a' dolgodra előbbeni ſzándékodra.* Komme wieder zur Sache, zu deinem Diſcurs und Vorhaben.

Non erit abs re. *Nem leſzſz hijába: haſználni fog.* Es wird nicht undienlich, unfüglich ſeyn.

Salva res eſt. *Ter. Jó foly a' dolog, távul van minden veſzedelemtől.* Es gehet wohl, ſtehet alles wohl, der Handel iſt richtig.

Male rem gerere. *Hor. Roſzſzúl vinni végbe maga dolgát.* Seine Sachen ſchlecht verrichten.

Res eſt mihi cum illo. *Van nékem valami dolgom véle:* Mit ihm habe ich etwas abzuhandeln.

3. Nunquam rem facies. *Ter. Soha ſem jutſz te gazdagságra.* Du wirſt niemals aufkommen, reich werden, zum Vermögen kommen.

Rem auget. *Gazdagitya magát, ſzaporittya jóſzágát.* Er bereichert ſich.

Rem quærit mercaturis faciendis. *Kereskedéſſel akar meg-gazdagúlni.* Durch Handlung ſuchet er reich zu werden.

Rem habet. *Elég batalmas, gazdag.* Er hat das Vermögen.

Patriam rem perdidit. *Hor. El-tékozlotta az attyától maradott javait.* Väterliches Haab und Gut hat er durchgejaget, und verzehret

Familiaris res mea. *Az én gazdagi dolgom, gazdagságom, házi javaim.* Mein Vermögen, Haab und Gut.

Attentiores ſumus ad rem omnes, quam ſat eſt. *Ter. Inkább kereſsük mi mindnyájan a' magunk haſznunkat mintsem hogy illendő.* Mehr als zu viel trachten wir nach unſerem Nutzen, Vortheil und Vermögen.

4. Si in rem eſt mihi, *vel:* in rem meam eſt, *vel*, in re mea eſt. *Ter. Ha nékem haſznál.* Wenn ich dabey meinen Vortheil habe.

5. Res Romana erat ſuperior. *Liv. A' Rómaiak erőſſebbek, hatalmaſſabbak valának.* Die Römer hatten die Oberhand, und Vortheil.

6. Res ſemper apportat novi. *Ter. A' dolgok ki-tanúlásában mindenkor tapaſztalunk valami újságot, új dolgot.* Die Erfahrung bringt allezeit etwas neues hervor.

RUDIS, *de*, *is*.

1. Rude marmor. *Készitetlen, ki - nem faragott márvány-kő.* Ein ungearbeitetes Stück Marmor.

Rude argentum. *Veretlen, készitetlen, darabos ezüſt.* Ein Klumpen Silber,

Rudes lanæ. *Készitetlen gyapjak.* Unbereitete Wolle.

2. Imperitus, & rudis, tyro, ac rudis, peregrinus, & hoſpes in aliqua re. *Valamelly dologba igen tudatlan, nem tud ſemmit hozzá.* Ungeſchickt, unerſahren, Lehr-Jung, fremd in einer Sache.

Rudis, & integer diſcipulus. *Uj tanitvány, a' ki még ſenki tanitáſa alatt nem vólt.* Ein ganz neuer Lehr-Jung.

Belli, *vel*, ad bella rudis. *Hor. Liv. A' hadi dolgokhoz igen keveſet ért.* In Kriegs-Sachen unerſahren.

Ingenium rude, hebes, impolitum. *Hor. Igen tompa, oſtoba elme.* Ein ungeſchicktes, grobes, ungeſchlachtes Hirn.

Ingenio rudis, & inexorabilis homo. *Goromba, 's meg-engeſztelhetetlen ember.* Ein grober, harter Menſch, der ſich auf keine Weiſe erweichen läßt.

Rudis (*Sup.* Virga) *Veſzſző páltzátska, melly ſzabadság jelűl adatott régen a' bajnokoknak.* Eine Ruthe, ſo nicht ausgeputzet.

Rudem accipere. *Szabadsá-*

got

got nyerni, ſzabad emberré lenni. (mert a' Rómaiaknál ſzokásba vett dolog vólt, hogy a' biró ollyan veſzſzőpáltzáttkát tartaná azoknak a' fején, a' kiket fel-ſzabadított: ſzabadoknak mondott. Frey gelaſſen werden, die Freyheit erhalten, (denn bey den Römern war dieß eine Manier, die Leibeigenen frey zu laſſen, nemlich: daß der Richter eine Ruthe auf den Kopf hielt denen, die er los und frey ſprach.)

Rude donatus. *Szabadsággal meg-ajándékoztatott.* Frey von allen Beſchwerungen, (denn da ein Fechter frey geſprochen war, wurde er zum Zeichen mit einer Ruthe begabet.)

S.

S A L.

1. CAro ſalibus aſperſa. *Col. Sóval bé-hintett hús, bé-sózott hús.* Eingeſalzenes Fleiſch.

2. Scipio omnes ſale, facetiisque ſuperabat. *Scipió a' tiſztességes tréfa beſzédével mindeneket felyül haladott.* Scipio hatte niemand ſeines Gleichens in kurzweiligen, und ſpitzfindigen Scherz-Reden.

Sale humanitatis ſparſa epiſtola. *Szép emberséges tréfás levél.* Ein beſonders höflicher Brief.

S A L V U S, *a, um.*

Salvus ſis, Crito. *Jó napot, Krito.* Grüſſe dich GOtt, guten Morgen, Crito.

Sum ſalvus, ſi hæc vera ſunt. *Még jól vagyok, ha ezek igazak.* Es ſtehet mit mir noch wohl, wenn dieſes wahr iſt.

Erubuit, ſalva res eſt. *Meg-pirúlt, el-ſzégyenlette magát. Hála Iſtennek még nints oda minden reménységünk, jól van a' dolog.* Er iſt ſchamroth worden, GOtt Lob! es iſt noch nicht alles an ihm verzweifelt.

Salvus, & incolumis rediit. *Jó egéſzségbe jött viſzſza.* Er iſt friſch und geſund wieder angekommen.

Te ſalvum veniſſe, vehementer gaudeo. *Igen örvendek, hogy friſs jó egéſzségbe érkeztél hozzánk.* Ich erfreue mich, daß du friſch und geſund biſt angekommen.

Satin ſalvæ? (*Sup.* res.) ℞. Salvæ, *vel:* ſati. *Ter. Hogy van a' dolog véled, jól-é vagy roſzúl?* ℞. *Éppen jól.* Biſt du wohl auf? Wie ſtehet es mit dir? ℞. Ziemlich wohl.

Satin ſalva omnia? ℞. Satis. (*Mint az előbbeni.*) (wie zuvor.)

Quæſivit, ſalvusne eſſet clypeus? *Meg-kerdezte, hogy ha meg-vólna e' még a' paiſa? hogyha nem jött vólna e' az ellenség kezébe.* Er hat gefragt, ob ſein Schild noch vorhanden wäre, und nicht dem Feind in die Hände kommen?

Salva eſt epiſtola, & ſalvum ejus ſignum. *Nem veſzett-el a' levél, és a' petsétye-is még egéſz.* Der Brief iſt nicht verloh.

loh:e.1 wor'en, iſt auch das Siegel no.h ganz.

Id facere non poſſum ſalvo officio, ſalvis legibus, ſalvo iure amicitiæ. *Azt én nem tselekedhetem az én tiſztségem, hivatalom, a' törvény, és barátság belyve-maradásával.* Dieſes kann ich nicht thun ohne Nachtheil meiner Gebühre, des Geſetzes, und der Freundſchaft.

SECUNDUS, *a*, *um*.

1. Secundus a Rege. *Mingyárt a' Király után való, vagy: király után máſodik.* Der nächſte nach dem König.

2. Secunda menſa. *Gyümöltsſál, confectumok.* Das Confect bey einer Mahlzeit.

Secundarius panis. *Tselédkenyér, köz kenyér.* Haus-Brod.

Nulli tua forma ſecunda eſt. *Ovid. Senkiſem ſzebb, ékeſſebb náladnál.* Keine Geſtalt iſt mit der Deinigen zu vergleichen.

3. Omine ſecundo, ſecundis avibus. *Liv. Hor. Szerentséſſen.* Durch glückliche Wahrzeichen, glücklich.

Fama ſecunda. *Liv.* Rumor ſecundus. *Hor.* Oratio ſecunda. *Sall. Jó betsületes hir 's név, ſzerentsés újságok. Szép, kiváltképpen való beſzéd.* Ein guter ehrlicher Name und Ruhm, glückliche Zeitung, vortheilhaftes Gerücht, ein angenehmer Diſcurs.

Secunda populi admurmuratione auditus ſum. *Az öſzve gyűlt népnek rólám-való ditsiretes fel-kiáltásával balgatásott beſzédem.* Mit glückwünſchendem Zuruffen des Volks bin ich angehöret worden.

Si mihi ſecundæ res de amore meo eſſent. *Ter. Ha az én ſzerelemmet, ſzerelmemet a' ſzeren se boldogitaná.* Wenn meine Liebe durch das Glück ſollte beſeeliget werden.

Vento ſecundo navigare. *Jó ſzéllel hajokázni.* Schiffen bey gutem Wind.

Secundo flumine navigare. *Le-felé menni hajóval a' vizen.* Den Fluß hinunter fahren.

Secunda ſemper fuit illius in nos voluntas. *Mindenkor jó akarattal vólt ö mi hozzánk.* Er hat jederzeit eine beſondere Wohlgewogenheit, und guten Willen gegen uns getragen.

S E R M O, *onis*.

Sermo eſt de te. *Beſzélnek felőled.* Man redet von dir.

Mihi ſermo eſt apud vos. *Én ti elöttetek, a' ti jelenlételetekben ſzóllok, beſzéllek.* Ich rede für euch in eurer Gegenwart.

Nullus mihi fuit cum Cæſare ſermo. *Én ſemmitsem ſzóllottam a' Tsáſzárral.* Ich habe mit dem Cäſar nichts geredet.

Cum aliquo ſermonem conferre, habere. *Valakivel beſzélgetni.* Mit einem Geſpräch halten.

In hunc ſermonem cum incidiſſet, *vel:* delapſus eſſet. *Midőn arról a' dologról kezdett vólna beſzélleni, ſzóllani.* Da er in dieſen Diſcurs, in dieſes Geſpräch gerathen war.

Inferre ſermonem de aliqua re. *Valamelly dologról beſzédet indítani.* Ein Geſpräch anbringen.

Multa ſermonis ſunt iſta. *Ezen dolgok igen boſzſzú beſzédet kivánnak: igen ſokat kel'ene ezekről ſzóllani.* Dieſe Dinge fordern einen langen Diſcurs.

Multus eſt ſermo te venturum. *Sokan mondgyák, hogy el-fogſz jönni.* Ihrer viele ſagen, du werdeſt kommen.

Sermo eſt tota Aſia diſſipatus. *Ez az hir egéſz Aſiába el-terjedett.* Dieſes Gerüchte iſt durch ganz Aſien erſchollen.

In ore, atque ſermone omnium. *Minden ember beſzélli, arról van mindeneknél a' beſzéd.* Jedermann redet darvon.

SPIRITUS, *us.*

1. Spiritus. *Lehelés.* Athem.

Anguſtus ſpiritus. *Rövid lélekzet.* Kurzer Athem.

Animæ interclusio, & anguſtiæ ſpiritus. *Nehéz lélekzet-vétel.* Engbrüſtigkeit, hart ſchnauffen können, ſchwerer Athem.

Spiritus teter, *vel:* fœdi odoris. *Büdös ſzag.* Ein ſtinkender Athem.

Uno ſpiritu. *Hamar, egy búzomban.* In einem Athem.

2. Spiritus. *Lélekzet, fuvás.* Der Athem, das Blaſen.

Ducere ſpiritum. *Lélekzetet venni.* Athem holen.

Usque ad extremum ſpiritum. *Életem fogytáig.* Bis zum letzten Athem.

Aer ſpiritu ductus. *Az az éltető ég, levegő ég, a' mellyet a' lélekzet által bé veſzünk.* Die Luft, die wir durch den Athem ſchöpfen.

Elidere ſpiritum. *Meg-ölni.* Den Athem erſticken, erwürgen, erdroſſeln.

3. Spiritus, Cœli ſpiritus. *Levegő ég, az éltető ég, aer.* Die Luft, die wir ſchöpfen.

Quid tam commune, quam ſpiritus vivis? *Mitsoda olly közönséges az embereknek, mint a' levegő ég, a' melly által lehelünk.* Was iſt gemeiner den Menſchen, als die Luft, die ſie ſchöpfen.

4. Spiritus. *Lélek.* Seele, Geiſt.

Vita hominis continetur corpore, & ſpiritu. *Az ember élete a' teſtb n, és lélekben áll.* Das Menſchen-Leben beſtehet in Leib und Seele.

5. Spiritus. *Élet.* Das Leben.

Auferre ſpiritum ſine ſenſu doloris. *Valaki életét úgy veſzteni-el, úgy ölni-meg valakit, hogy ne igen érezze.* Ohne Schmerzen, Empfindung das Leben nehmen.

6. Spiritus. *Kevélység, felfuvalkodás.* Trotz, Hochmuth, Muth.

Hæ res tibi neſcio, quos ſpiritus attulerunt. *Ezen dolgok miatt igen el-bitted magadat.* Dieſe Dinge haben dich weiß nicht wie trotzig, hochmüthig gemacht.

Homo ingentis ſpiritus. *Nagy dolgokkal ámnodozó, nagyra vágyó ember.* Ein Menſch eines unerſchrockenen Herzens, und Großmüthigkeit.

STOMACHUS.

1. Reſolutio ſtomachi. *Celſ. Gyomor émelgés, pökdösés.*

Ver-

Verderbung und Schwächung des Magens.

2. Stomachus. *Harag.* Zorn, Unwillen.

Erumpere ſtomachum in aliquem. *Valakin ki-tölteni, boſzſzúját.* Seinen Zorn und Galle über einen ausgieſſen.

Præ ſtomacho. *Az harag miatt.* Vor Unwillen.

Stomachum mihi ſi moveris. *Ha engem meg-fogſz haragitani.* Wenn du mich unwillig macheſt.

Noſti ſtomachi mei faſtidium. *Tudod melly könnyen fel-báborodom, meg-ſzoktam haragudni.* Du weiſt wohl, wie leicht ich mich erzürne, und bald ganz unwillig, und verdroſſen werde.

Soleo in ſtomacho ridere. *Mérgemben nevetni ſzoktam.* In dem Unwillen pflege ich zu lachen.

Epiſtola plena ſtomachi, & querelarum. *Mérgelődő levél.* Ein Brief voll Klagens und Unwillens.

Res iſtæ non ſunt mei ſtomachi. *Nem ſzeretem ezen dolgokat, nem a' ſzám izére vannak.* Dieſe Dinge gelüſten mich nicht.

Mihi majori ſunt ſtomacho, quam tibi. *Engem inkább búsítnak, bosszantnak, mintsem téged.* Sie machen mir mehr Verdruß als dir.

S U M M A.

1. Pecuniæ ſumma. *Egy ſumma pénz.* Eine Summe Geldes.

2. Ad ſummam, *vel:* in ſumma. *Végezetre, egy ſzóval.* Mit einem Worte, in Summa.

Summa illa ſit, quidquid potero, &c. *Egy ſzóval valamit tehetek, végbez vihetek.* Mit einem Worte, ſo viel ich werde können, und vermögen ꝛc.

3. Victoriæ ſumma in eo conſtat. *Ebben áll az nyereségnek egéſz vólta.* Der Sieg beſtehet, und hängt gänzlich von dieſer Sache, ꝛc.

Cum in eo ſumma conſiſteret. *Midőn attúl függne a' dolognak veleje, mi vólta.* Da die Haupt-Sache in dieſem beſtand.

Summa eſt, in quo gratiſſimum facere poſſis, ſi &c. *Ez az a' dolog, a' mellyel te engem egéſzen magadhoz kötelezhetz, ha tudni illik, s' t.* In dieſem Stück vornemlich kannſt du mich hauptſächlich dir verbinden und verpflichten, wie, ꝛc.

V.

V A C A T I O.

1. Vacatio, id eſt: ceſſatio, feriæ, &c.

Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponebant. *Ők abban állitották a' boldogságos, boldog életet, hogy, ha valaki minden munka, dolog, baj nélkül élne.* Sie glaubten, die Seligkeit beſtehe in einem müſſigen nichts thun, nichts würken, in Feyerung von allen Sachen.

Nulla mihi eſt a labore vacatio, nullam ab labore vacationem habeo. *Meg-nem ſzün-*

betek a' munkától. dologtól. Nem vèhetek ſzabadságot dolgaimtól. Ich arbeite ſtäts, unaufhörlich, ich habe keine Weile zu raſten.

Omnium munerum vacatio ei data eſt. Minden tiſzt-viſeléſtől meg-ſzabadittatott. Man hat ihn von' allen Aemtern enthoben, und frey geſprochen.

Utar vacatione conceſſa. Élni fogok evel a' ſzabadsággal, a' munkától való megſzűnéſſel. Dieſer Los-Sprechung, und Enthebung will ich mich bedienen.

Militiæ vacationem habeo. Celſ. Obſitot nyertem. Ich bin vom Krieg frey geſprochen.

VACUUS, a, um.

1. Vacuus, Üres, hiú. Leer.

Vacui arboribus colles. Cu'. Kopaſz begyek. Hügel ohne Bäume.

Domus vacua: Üres ház. Ein unbewohntes Haus.

Equus vacuus. Liv. Vezeték kéz ló, mellyen ember nem ül. Ein leeres Pferd, nicht beritten, noch beſchlagen.

Gladius vagina vacuus. Meztelen kard. Ein Degen ohne Scheide.

2. Si es animo vacuo, & ſoluto. Ha nintsen dolgod, gongyaid: ha lehet tőled, ha időd van. Wenn du Zeit und Weile haſt, wenn du müſſig biſt.

Vacui temporis nihil habeo. Éppen ſemmi üreſségem, ſemmi időm nintsen. Ich habe keine übrige Zeit.

Habeo hos tres dies vacuos. (ſubint. laboris.) Három napitúl fogva ſemmi dolgom nintsen, ſzabad vagyok, innepelhetek. Dieſe drey Täge bin ich frey von Geſchäften, habe nichts zu thun, kann feyern.

Date mihi vacuas aures, dum eloquor. Plaut. Jól rá balgaſſatok, figyelmezzetek, míglen ki-beſzéllem. Höret mich aufmerkſam an.

Locus a turba, ab interventoribus vacuus. Olly hely, a' hová ſenkiſem jár, magánoſſan-való hely. Ein einſames Ort.

Hora ei nulla vacua eſt a furto. Minden órába lop. Keine Stunde gehet ihm von Mauſen und Stehlen leer ab.

Vacuum, nudum a defenſoribus & a munitionibus oppidum. Nintsen óltalomra rendeltetett ſereg a' városban, és igen gyenge, minden erőſség nélkül-való város. Ein Platz, ſo unverwahrt, ohne Beſatzung und Mitteln ſich zu wehren.

Vacuus a moleſtia, a periculo, &c. Távul van a' bútúl, bajtól, veſzedelemtől. Frey vom Verdruß und Gefahr, ꝛc.

VENIA.

1. Veniam petere. Botsánatot kérni. Um Verzeihung bitten.

Veniam peccati impetrare. Vétkének botsánattyát meg-nyerni. Verzeihung eines Fehlers erhalten, erbitten.

Tibi veniam dedit. Néked meg engedett. Er hat dir verziehen.

Hoc eratum venia caret. Hor. Nem lehet ezt a' vétket megbotsátani, nem lehet el-ſzenvedni. Dieſer Fehler verdienet keine Verzeihung.

2. Mi-

2. Mihi veniam dedit abeundi, *vel:* ut abirem. *Szabadságot adott, vagy: meg-engedte, hogy el-meheſſek.* Er hat mir Erlaubniß gegeben weg zu gehen.

Bona tua venia dicam. *Megbotsáſs ſzómról, hogy ſzóllok.* Mit deiner Erlaubniß werde ich das ſagen.

Age, da veniam filio. *Ter, Noſza, engedgy meg-már a' fiadnak, halgasd-meg már egyſzer.* Wohlan, verzeihe doch deinem Sohne, laſſe dich von ihm erweichen.

VERBUM.

1. Verba iſthæc ſunt. *Ter. Ezek tsak tsupa ſzók, beſzédek.* Dieſe ſind nur leere Worte.

Si verbo titubarint. *Ha tsak egy ſzóban, ha beſzédjein akadozni fognak.* Wenn ſie nur in einem Wörtlein würden anſtoſſen.

Hac de re verbum nullum. *Ter. A' mi azt a' dolgot illeti, egy ſzótſem.* Dieſes Ding betreffend kein Wort.

Exprimere verbum de verbo *vel:* e verbo; verbum verbo, *vel:* pro verbo reddere. *Szórúl ſzóra magyarázni.* Von Wort zu Wort auslegen, erklären.

Dare verba alicui. *Ter. Valakit tsak ſzóval tartani.* Einen mit guten und glatten Worten abſpeiſen.

Dare verba ventis. *Ovid. Hijába ſzóllani.* Umſonſt, vergebens reden.

Mortuo verba facere. *Hijába fáraſztani magát.* Sich umſonſt bemühen.

Bona verba, quæſo: *Kérlek ne haragudgyál.* Gemach, gemach, zürne nicht.

Verbis meis eum ſaluta: *Az én ſzómmal köſzöntsed ötet.* Grüſſe ihn an meiner Statt.

2. Vetus verbum hoc quidem eſt, communia eſſe amicorum inter ſe omnia. *Ter, Rigi mondás az, hogy a' jó, igaz barátok közt mindenek közönségeſek, a' mi egygyé, az a' máſiké-is.* Iſt ein altes Sprich-Wort, daß bey guten Freunden alles gemein ſey.

VIA.

1. Viæ urbis. *Város útzái.* Die Gäſſen der Stadt.

2. Tres viæ ſunt ad Maſſiliam. *Három féle úton lehet Maſſiliába menni, vagy: három útja van Maſſiliának.* Drey Wege und Straſſen gehen und führen auf Maſſilien.

Tota via, *vel,* toto cœlo erras. *Igen meſzſze járſz a' dologtól.* Du fehleſt weit.

Redire in viam. *Viſzſza jönni, térni igaz útra.* Auf den rechten Weg wieder kommen.

3. De via languëo. *Az útazásban el-lankadtam, el-fáradtam.* Ich bin müde und matt von der Reiſe.

Tridui viam jam proceſſerat, *vel:* progreſſus erat. *Már harmadnapnál tovább vólt az úton, harmad-napi útyát már meg-halladta vala.* Er war ſchon drey Tage auf der Reiſe.

4. Quam inibis viam, ut id perficias? *Mi okkal, móddal fogod azt végbe vinni?* Was Mittel und Wege wirſt du brauchen, dieſes zu vollziehen?

Novit omnes vias pecuniæ cogendæ. *Jól tudja a' pénz ke-*

keresésnek módját. Er weiß alle Griffe und Mittel, Geld zuwege zu bringen.

Tenet vias omnes amoris. *Plaut. Igen jól tudja, hogy kellyen a' ſzerelem után járni, tudja a' ſzerelemnek módját.* Er weiß am beſten die Art zu lieben.

Tradere viam quandam, & rationem. *Valamelly bizonyos okot, módot mutatni, adni elő.* Eine gewiſſe Weiſe, und Manier angeben.

VICE.

Vicem, vices, vicibus.

(Quatuor illi caſus tantum in uſu ſunt.)

1. Vicibus, *vel:* per vices, *vel:* ſuam cujusque vicem, *vel:* in vice. *Egy más-után rend ſzerént.* Einer nach dem andern, nach der Ordnung und Reihe.

Sua vice. *Curt. Maga rendin.* Da einen die Ordnung trifft.

Expleta vice officii ſui ad Regem. *Curt. Minekutánna tiſztbéli kötelesſégeket, bivataliyokat a' királynak be töltöttek vólna, udvarláſokat el-végezték vólna.* Nachdem er ſeine beſtimmte Zeit bey dem König aufgewartet.

Exercere, ſervare, & adimplere vices. *Tiſztében el-járni.* Sachen verrichten.

2. Vice, *pro* loco.

Bos in Ægypto numinis vice colitur. *Plin. Az ökör Egyptomban Iſten gyanánt tiſztelteik.* In Egypten-Land wird ein Ochs für einen Gott angebetet.

Ad vicem ejus propius accedis. *Igen közelitesz hozzá.* Du kömmſt immer näher zu.

In vicem arboris conſeritur. *Col. Élő fa belyen ültettetik.* Man pflanzet ihn gleichwie einen Baum.

Fungi aliena vice. *Liv. Valaki belyett lenni.* Eines anderen Stelle vertreten.

Sumere ptiſanam, in vicem vini. *Celſ. Bor belyett árpával főtt vizet innya.* Ein geſottenes Gerſten-Waſſer trinken anſtatt Wein.

Sæpe etiam, quod falſo creditum eſt, veri vicem obtinuit. *Curt. Gyakran az, a' mit hamiſſan hitettek-el maggokkal, igazságnak látſzatott, tartatott.* Oft, was man fälſchlich geglaubt hätt, iſt hernach für eine Wahrheit gehalten worden.

3. Illius vicem miſeret me. *Ter. Én ſzánom őtet.* Ich bedauere ihn.

Tuam vicem doleo. *A' te ſzerentsétlenségeden bánkodom.* Ich trage mit dir ein Mitleiden.

Mœſtus ſuam vicem. *Curt. A' maga nyomoruságát ſiratya.* Sein Elend beweinend.

Ejus vicem, *vel:* vice ſolicitus ſum. *Liv. Curt. Ő rajta búsúlok, ő miatta gondoskodom.* Seinethalben bin ich ſorgfältig, ich ſorge für ihn.

4. Sardanapali vice in lectulo ſuo mori. *Az ágyban Szardanapál módjára halni meg.* In ſeinem Bette, als wie ein anderer Sardanapalus ſterben.

Carinæ vice inverſæ. *Plinius. Mint mikor valamelly hajó fel-fordúlt.* Gleichwie ein umgekehrter Boden am Schiff.

5. Reddere vicem meritis, *vel:* vices. *Plin. Ovid. Költsön belyében költsönt adni.* Gleich mit Gleichem vergelten.

VIS.

1. Vis (in plurali melius) vi-

vires corporis. *Erő, az teſtnek erőſsége.* Leibes-Kräfte.

2. Vires ingenii, vires animi. *Az elmének éleſsége, a' ſzivnek bátorsága.* Schärfe des Verſtandes, Stärke des Gemüthes.

Vis & natura rei. *A' dolgoknak ereje s' mivólta.* Kraft und Natur einer Sache.

Vis frigoris, caloris, &c. *A' hidegnek, melegnek ereje hathatóſsága.* Die Schärfe der Kälte und Hitze, ꝛc.

Verborum vis. *A' ſzóknak értelme.* Die Bedeutung der Wörter.

Vis, & facultas oratoris. *Az Orátornak ékeſſen ſzóllása.* Die Wohlredenheit eines Redners.

3. Magna vis lachrymarum, mellis, frumenti, auri, & argenti, militum, &c. *Sok könyvhullatáſok, nagy ſirás, ſok méz, gabona, arany, ezüſt, nagy katona ſereg.* Groſſe Menge der Thränen, an Honig, Getraid, Gold und Silber, Soldaten und Volk, ꝛc. eine Gewalt und Ueberfluß.

VITIUM.

1. Vitium. *Gonoſztévés.* Eine Uebelthat, Miſſethat, Mißhandlung.

Legibus & præmia propoſita ſunt virtutibus, & ſupplicia vitiis. *A' törvény ſzerént az jók, jó erkőltsük meg-ſzokták jutalmaztatni, a' gonoſz tévők pedig meg-büntettetnek.* Die Geſetze belohnen die Tugenden, ſtraffen die Laſter.

Virgini vitium afferre. *Ter.* Ejus pudicitiæ afferre vitium. *Plaut.* *Meg-ſzeplőſiteni a' ſzüzet, a' leányt.* Eine Jungfer ſchänden.

2. Vitium. *Valamelly vétek, gonoſzság.* Eine böſe Neigung, Laſter.

Vitium veneris, & gutturis, non modo non minuit ætas hominibus, ſed etiam auget. *A' fajtalanság, és torkoſság idő jártával nem tsak meg nem ſzűnik, kiſſebbedik az emberben; hanem mentül tovább, annál inkább nő, 's erőt véſzen az emberen.* Das Laſter der Geilheit, und Fraß nimmt nicht allein nicht ab durch Zunehmen des Alters, ſondern es wird dadurch je länger, je ſtärker.

3. Vitium. *Fogyatkozás, hibázás.* Eine Unvollkommenheit, Abgang.

Fere nemo eſt, qui acutius atque acrius vitia in dicente, quam recta videat. *Majd ſenkiſints, a' ki nem könnyebben, és hamarább tapaſztalná valaki beſzédjében a' fogyatkozáſokat, mintsem azokat, a' mellyek helyeſſen, rendeſſen mondatnak.* Es iſt faſt Niemand, der nicht mehr aufmerket auf die Mängel eines Diſcurs, und Redners, als auf dasjenige was recht und lobwürdig iſt.

Multi naturæ vitium exercitatione ſuſtulerunt. *Sokan a' termėſzetnek valamiben való fogyatkozását, meſterséges gyakorláſſal meg-jobbitották.* Viele haben ihre natürlichen Mängel durch die Uebung und Fleiß aufgehoben.

4. Vitium. *Gyalázat, pirongatás.* Ein Tadel, Unehre.

Mihi vitio vertunt, quod &c. *vel:* hoc mihi vitio, & culpæ dant, quod, &c. *Ők nékem ezt vétkül tulajdonittyák, gyaláznak, pirongatnak érette, hogy*

s' a' t. Sie ſtraffen, tadeln mich, daß ꝛc.

Is tam in vitio, (*vel:* in culpa) quam ſi Patriam deſerat. *Ô nem küllömben méltó a' büntetésre, mint valami hazája el áruló, veſztő.* Dieſer iſt nicht minder ſtraffwürdig, als wenn er ſein Vaterland hätte verlaſſen, oder verrathen.

5. Vitium. *Betegség, nyavalya.* Krankheit, Uebel.

Eo modo levatur vitium. *Cæſ. Úgy gyógyittatik-meg az a' betegség.* Auf jene Weiſe begegnet man dieſem Uebel.

Occurrere vitio *Celſ. Eleit venni a' betegségnek.* Einer Krankheit vorkommen.

6. Vitium. *A' törvénynek, s' ſzokásnak el-hagyása, ezeknek felre tevése.* Hindanſetzung der Geſetze, der Gebräuche.

Conſules, qui vitio creati fuerant, *id, eſt:* inauſpicato. *Azok a' fő tiſztek, a' kik belyeſſen, és a' törvény ſzerént nem választattak.* Die Bürgermeiſter, ſo nicht rechtmäſſig und den Gebräuchen gemäß erwählet worden waren.

Claſſes magnas perdiderunt, quod vitio navigaſſent. *Nagy ſereg hajót veſztettek a' tengeren, mivel roſzſzúl s' oktalanúl hajókáztak, s' az Iſtent nem biták ſegéſségűl.* Ihre groſſe Schiff-Armade haben ſie verlohren aus Mangel, daß ſie Gott nicht angeruffen.

7. Vitium, *id eſt:* culpa. *Vétek, bibázás.* Schuld, Fehler.

Si rem non deducat ad exitum, meum vitium fuerit. *Ha ő végbez nem fogja a' dolgot vinni, ha ő abban jól el-nem jar, bár én vódoltaſſam belyette.* Wenn er die Sache nicht vollendet, werde ich ſchuldig darauf ſeyn, habe ich gefehlet.

Fortunæ vitio, non meo id accidit. *A' ſzerentse annak az oka, s' nem én.* Das Glück hat ſolches verſchuldet, nicht aber ich.

8. Vitium. *Az épületben való hiba, vagy: más egyébben.* Mangel an Gebäuden, und andern dergleichen.

Si nihil eſt in parietibus vitii. *Ha ſemmi repedezés bontakozás nints a' falakban.* Wenn an Gemäuer, und Wänden nichts mangelhaftes geſpühret wird.

Venditor ejus rei, quam vendidit, vitia narrare debet. *Az árulónak ki-kel mondani az el-adandó jóſzágnak, marhának bibáját, fogyátkozáſit.* Der Verkäufer ſolle ſeiner Waare, die er verkaufet, die Mängel anzeigen.

Multa ſunt in tuo libro vitia. *Sok bibák vannak a' te könyvedben.* In deinem Buche ſind gar viele Fehler, und Mängel.

TER-

TERTIUS ORDO

PARTICULAS ENUCLEANS.

A.

A B.

1. AB ſæpe ſumitur pro: *Per.*

Mars ſæpe ſpoliantem, & exultantem evertit, & percellit ab abjectio, (*id eſt:* per abjectum) *A' h dakozásban gyakran történt, hogy a' ki már azt vélte, hogy a' győzedelem, és a' préda kezébe vagyon, a' meg-győzettetett ellenségtűl meg-győzettetett, és meg-ölettetett.* Es hat ſich in dem Kriege öfters begeben, daß der den Sieg und Beute in Händen zu haben meinte, eben durch erlegten, und zu Boden geſchlagenen Feind iſt erleget, und au gerieben worden.

2. Ab, pro *P ſt.*

A jentaculo. *Fölöſtökön után.* Nach dem Frühſtück.

A meridie. *Dél után.* Nach Mit ag.

Primus a Rege. *Mingyáráſt a' Király után való.* Der nächſte nach dem König.

3. Ab pro præpoſitione *Pro.*

Hoc a me facit. *Az az én haſznomra, javamra vagyon.* Dieſes iſt gut für mich.

A ſenatu ſtat. *A' tanátsal egyet ért, a' tanáts réſzére va yon.* Er haltet es mit dem Rathe und Obrigkeit.

4. Ab, pro: *Ex parte.*

A Romanis tubæ cecinerunt. *Liv. A' Rómajak réſzérűl, a' Róm jak felől ſzóllottak, harſogtak a' trombiták.* Die Trompeten erſchallten auf der Römer-Seite.

5. Ab, pro: *E vicino.*

Ab theatro venit. *A' játék néző helyrűl, hely mellől jött.* Er kömmt von der Schau-Bühne, Schau-Platz her. (Wenn einer aber aus der Schau-Bühne in der er geweſen, herkäme, ſo ſaget man e theatro.)

Ab Roma redit. *Róma tájékárúl jelen viſzſza.* Er kömmt von der Gegend um Rom Zurück.

6. Ab, exprimitur *Cauſa propter quam.*

Mare collucet a ſole, *A' nap világoſútya a' tengert, a' tenger fénlik a' naptúl.* Das Meer glänzet von der Sonne, weil die Sonne darauf ſcheinet.

Mihi caput a ſole dolet, *Nékem a' nap-ſüléſe miatt a' fejem fáj.* Der Kopf thut mir wehe von der Sonne, weil ich an der Sonne geſtanden.

7. Ab, pro: *Ob.*

Ab ira, & odio fuerit. *Liv. A' nagy gyűlölség, harag miatt dühösködik, vagy: Haragjába dühösködik.* Vor Zorn und Haß tobet und wüthet er.

Vates adhibuit a ſuperſtitione animi. *Liv. A' babonának való hitele miatt, hitelébűl a' jövendölőkhöz folyamo-*

 mo-

modom. Wegen, oder aus Aberglauben hat er die Wahrſager befraget.

8. Ab, præteritum tempus exprimit.

A puero, parvo, a parvulo. *Ter.* A tenero. *Col.* Ab infante. *Col.* Ab incunabulis, a puſillo puero. *Plaut. Kitſinyſégtül, gyermekségtül fogva.* Von Kindheit an, von der Wiegen her.

A pueris, a parvis, a teneris. *Col.* Ab infantibus. *Celſ. Iffiúságok, gyermekségektül fogva, tsetsemö gyermekségektül fogva.* Von ihrer Kindheit, von ihrer Jugend auf.

9. Ab, temporis terminum ſignificat.

Ab aurora. *Plaut.* Ab ſole orto. *Liv. Hajnal után, nap felkülte után.* Von Morgen an, von aufgehender Sonne her.

Ab ovo usque ad mala. *Hor. id eſt:* ab initio usque ad finem, a vertice ad calcem, a carceribus ad calcem, *pro:* ad metum.) *Eleitül fogva egéſz végig.* Vom Anfange bis zum Ende.

10. Ab, locum aut perſonam unde, indicans.

A me hoc illi dabis. *Az én nevemmel fogod azt néki adni. En tülem fogod néki adni.* In meinem Namen, an meiner Statt, wirſt du ihm das geben.

Ab hærede illam ſummam mihi legavit. *Nékem pénzt hagyott teſtámentomban, mellyet az ö örököſſe nékem engedett.* Er hat mir Geld vermachet, welches ſein Erb mir erlegen ſoll.

A fratre tibi ſolvam. *A' bátyám pénzébül foglák téged ki-fizetni, a' batyámtúl fogok pénzt venni, mellyel néked meg-fizetek.* Durch meinen Bruder will ich dich bezahlen; das iſt: ich will Geld von meinem Bruder aufnehmen, dich zu bezahlen.

A te mihi ſalutem dixit. *A' te neveddel engem köſzöntöt.* Er hat mir in deinem Namen einen Gruß ausgerichtet.

A matre pulli. *Col. A' tsirkék az annyok tollai közül bújnak-ki.* Hünlein, ſo eben aus den Hennen-Federn ſind ausgeſchloſſen.

A puppi religatus. *Az hajónak hátulsó réſzéhez köttetett.* Am forderen Theil des Schiffes gebunden.

Usquè a capitolio. *Éppen a' kapitóliumtúl fogva.* Bis vom Kapitolio.

Conſuetudo jam usque ab heroicis ducta temporibus. *Már régtül, ama hires vitéz idöktöl fogva kezdetett, és tartott ſzokás.* Ein Gebrauch, ſo ſchon von der Helden-Zeit her iſt aufgebracht, und uns hinterlaſſen worden.

11. Ab, Domicilium ſignificans.

A judice venio. *A' Biró házától jövök.* Ich komme von des Richters Hauſe her.

Ab ea egreditur. *Ter. Annak az aſzſzonyságnak házábúl jö-ki.* Er gehet aus ihrem Hauſe heraus.

12. Ab, pro: *Quod attinet.*

Ab illo integra eſt. *Ter. Ö nékie éppen ſemmit nem ártott. Miatta ép; nem bántotta ſzüzeſségében.* Er hat ſie

gar

gar nicht berühret, ſie iſt von ihm unberühret.

Ab amicis inops. *Akinek jó akárki nintsenek.* Der keine Freunde hat.

Nudus a propinquis. *Az attya-fiaitúl el-hagyattatott.* Von Freunden und Verwandten verlaſſen.

A doctrina inſtructus. *Tudós, tanúlt.* Wohlgelehrter, Geſchickter.

A fortunæ bonis paratus. *Hatalmas ember, aki elegendő jószággal bír.* Vermöglich, reich.

13. Ab, certis nominibus adjunctum, miniſtros ſignificat.

Eſt mihi a ſecretis. *Sekretáriuſom, belső tanátsoſom, vagy: belső író Deákom.* Er iſt mein Sekretär.

Eſt ei a pedibus. *Inaſſa, ide s' tova küldő ſzolgája.* Er iſt ein Laquey und Diener zu Fuß.

Eſt Regi ab libellis ſupplicibus. *Aki a' Királyhoz irtt alázatos könyörgő leveleket bé-ſzokta ſzenni.* Er iſt des Königs beſtellter Annehmer der Supplicationen und Bittſchriften.

14. Ab, modum adumbrans.

Cornix ab cauda de ovo exit. *Plin. A' várjú a' tojásból farka felé mégyen-ki.* Die Krähe ſchlieſet aus dem Ey mit dem Schweiſe voran.

15. Ab, varie uſurpatum.

Ab eo gratiam inibo. *Nála magamat kellemeteſsé teſzem, kedvébe eſem.* Ich will mich bey ihm zumachen, ſeine Gunſt gewinnen, ihm Dienſte erweiſen.

Quisnam a me (pro meas) pulſavit fores? *Ter. Ki dörgött, zörgött az ajtómon? ki zörgette az ajtómat? vagy: ki kolompozott az ajtómon?* Wer hat an meiner Thüre angeklopfet?

Obſerva: ab, eleganter præponi iſtis conſonantibus: I. r. d. n. ſ. j. ab legione, ab Rege, ab Duce, ab nobilitate, ab ſuis, ab Jove.

A C.

1. Eleganter periodum inchoat.

Ac primo, *vel:* ac primum ex te quæro. *És leg elsőbben is azt kérdem tőled.* Und zwar gleich Anfangs möchte ich von dir vernehmen.

Ac vide, quam rem non reformidem, &c. *És láſſad, melly keveſet gondolok azzal a' dologgal, melly keveſet tartok attúl.* Und ſiehe, wie wenig ich darnach frage, ꝛc.

Ac non, quia ades, præſens, dico hoc. *Ter. És nem azért mondom azt, hogy te jelen vagy.* Und dieſes ſage ich nicht darum, weil du zugegen biſt.

Ac non vereor, &c. *És éppen ſemmit ſem félek.* Und dazu fürchte ich gar nicht, ꝛc.

2. (In medio ponitur.)

Faciam illud ac lubens. *vel:* ac libenter quidem. *Ter. Megfogom azt tselekedni, és örömeſt-is.* Ich will es thun, und zwar gerne, und willig.

3. (Sumptum, pro *quam*, varie poſtponitur.)

Æque doctus ac ille. *Szintе oly tanúlt, tudós, mint ő.* Er iſt eben ſo gelehrt, als dieſer.

Alius ſum, ac fui. *Más vagyok*

gyok immár, hogy ſem vól-tam. Itzt bin ich ganz an-ders, als ich geweſen bin.

Aliter ſe habet, ac dicis. *Másképpen vagyon, hogy ſem te mondod.* Es iſt die Sache nicht, wie du ſageſt.

Contra ac exiſtimas. *Nem úgy, a' mint te véled.* Weit anders, als du meineſt.

Sum juxta pulcher ac dives. *Mind ſzép vagyok, mind gaz-dag.* Ich bin ſowohl ſchön, als reich.

Non ſecus, ac ſi diceres. *Mintha mondanád.* Nicht an-ders als eben wenn du ſagteſt.

Pro eo, ac debui. *Köteleſ-ſégem ſzerint.* Wie ich dann thun habe ſollen; wie meine Schuldigkeit war.

ACRITER.

Acriter. *Erőſſen, keményen.* Auf eine ſpitzfindige, ſorgfäl-tige, aufmerkſame, ſcharfe, ſtrenge, ſtarke, hitzige, tapfe-re, heftige, harte, und rauhe Weiſe.

Acerrime illum cædebam. *Ke-ményen vertem vala őtet.* Ich gab ihm harte Streiche.

Acerrime ſolem oculis quam maxime intentis contemplabar. *Ugyan reá függeſztem vala ſzemeimet a' nap fényre.* Ich ſah die Sonne ſcharf, und un-verrückt an.

Acerrime illud vituperat. *Igen, erőſſen gyalázza azt.* Dieſes Ding ſchiltet er auf das heftigſte.

AD.

1. Ad, locum indicans

Ad urbem eſt. *A' város mellet van.* Er iſt nahe bey der Stadt.

Habet villam ad Rhodanum. *A' Rhodanus vize mellet va-gyon majorja.* Er hat einen Hof an den Fluß Rhodanus.

Ad te ibam. *Ter Hozzád menek vala.* Ich gieng zu dir.

Eamus ad me, eamus ad meam domum. *Ter. Plaut. Gyerünk, menyünk az én há-zambox.* Laſſet uns in mein Haus gehen.

Ad januam exſpectat. *Az aj-tón várakozik. Az ajtó mel-let vár.* Er wartet bey der Thüre.

Cum item ad Dianæ, (ſub-auditur templum.) *Midőn a' Diána Iſten aſzſzony Tem-plomába, vagy: temploma-boz mennék.* Da ich in den Tempel der Diana gieng.

2. Ad, tempus notans.

Ad tempus adero. *Jókor, idején ott léſzek, meg-fogok jelenni.* Zu rechter Zeit wer-de ich da ſeyn.

Ad diem diſcedam. *Azon napra el-fogok menni* Am beſtimmten Tage werde ich fort reiſen.

Ad tempus. *Egy idöre.* Ei-ne Zeitlang, für eine Zeit.

Ad feſtos dies ea veſte uti ſolet. *Ünnep napokon ſzokta magára venni, ölteni azt a' rubát, köntöſt.* An Feyer-Tägen trägt er dieſes Kleid.

Ad multam noctem vigilare. *Éjtſzaka ſokáig nem nyugod-ni, ſokáig fen lenni.* Weit in die Nacht hinein wachen.

Ad multam diem, *vel:* ad multum diei dormire. *Sokáig aludni, délig aludni.* Bis weit in den Tag hinein ſchla-fen.

Ad hanc diem nihil vidi ſi-mile.

mile. *Mái napig valamit ebez haſonlót nem láttam.* Ich habe niemals etwas dergleichen geſehen.

3. Ad, finem ſignificans.

Ad uſum hominum omnia creantur. *Mindenek azért teremtetnek, hogy azokkal az ember éllyen, hogy az embernek ſegitségére legyenek.* Alle Dinge ſind dem Menſchen zum Genuß erſchaffen.

Ad memoriam aliquid notare. *Valami jelt tenni, hogy meg-emlékezzen valamiről az ember. Valami emlékezetnek okáért fel-jegyzeni.* Zur Gedächtniß etwas merken, Zeichnen

4. Ad, modum exprimens.

Ad hoc exemplum eſt. *Plaut.* *Ennek a' haſonlatoſságára vagyon tsinálva, illyen mint ez.* Dieſem Dinge ſieht es gleich.

Ad hunc modum. *Plaut.* *Illyen formán, erre a' módra,* Auf dieſe Weiſe.

Ad meum arbitrium. *Akaratom ſzerint, kivánságom ſzerint.* Nach meinem Gefallen, und Belieben.

Ad præſcriptum omnia gerit. *Cæſ.* *Mindeneket a' mutató irás ſzerint mivel, mindeneket úgy tselekſzik, amint néki parantsolva vagyon.* Er thut und verrichtet alles nach vorgeſchriebener Weiſe und Maaß.

Ad aſpectum præclarus. *Tekéntetre igen ſzép, ſzép termetű.* Schön zu ſehen.

Ad gratiam res ea erat in hoc homine. *Liv* *Az a' dolog azt az embert kellemeteſſé tette, az néki igen illet.* Dieſes Ding machet dieſen Menſchen beliebt und angenehm.

Ad liquidum explorata veritas. *Liv.* *Egéſzlen ki-tanúlt igazság, fényes, tagadhatatlan igazság.* Eine gründliche, und augenſcheinlich erkannte, erklärte Wahrheit.

Ad manum eſt reſponſio. *Kéſzen van a' felelet.* Die Antwort iſt an der Hand; ich kann ihm gar leicht antworten.

Ad verbum. *Szórúl-ſzóra.* Von Wort zu Wort.

Ad unguem opus expolitum. *Minden hiba-nélkűl való munka, dolog.* Ein ausgemachtes, auspolirtes, vollkommenes Werk.

Ad inſaniam concupiſcere quidpiam. *Bolondúl kivánni valamit. Igen kivání, rendetlenűl kivánni valamit.* Ein Ding gar zu hitzig begehren, unſinnig lieben.

Ad extremum, ad poſtremum, ad ultimum. *Utóllyára.* Endlich, beſchließlich, zuletzt, letztlich.

Ad denariolum ſolvam. *Egy pénzig meg-fizetem, egy fillérig meg-adom* Bey einem Pfennig will ich es bezahlen.

Ad dimidias, ad tertias, decoquendum eſt muſtum. *Plin.* *Col.* *Addig kell főzni a' muſtot, méglen fele, vagy harmad réſze el-nem apad.* Den Moſt ſoll man bis auf die Hälfte, oder bis auf den Drittel einſieden.

Ad cantum proſequi laudes alicujus. *Valakit énekkel ditsirni.* Eines Lob ſingen.

Ad labores impiger. *Friſt, ſerény*

ſerény a' dologra. Zur Arbeit hurtig, unverdroſſen.

Ad pericula fortis. *Nem fél a' veſzedelmektül.* Bey der Gefahr beherzt, unerſchrocken.

5. Ad, pro: *Præ.*

Sed nihil ad Cæſarem. *De a' Tsáſzarhoz képeſt ſemmi.* Aber iſt nichts gegen den Cäſar gerechnet, kann dem Cäſar Waſſer nicht reichen.

6. Ad, pro: *Circiter & circa.*

Frequentes fuimus ad ducentos. *Mintegy két ſzázan völtunk.* Wir haben uns bis in die, oder bey zweyhundert darbey befunden.

Ad quæ tempora venies? *Melly idöre, melly idö táján fogſz el-jönni?* Um was für Zeit, Stunde wirſt du kommen?

7. Ad, pro: *Adverſus.*

Remedia ad oculorum morbos, ad vulnera, ad morſus beſtiarum. *A' ſzemek nyavalyái ellen, ſebek ellen, oktalan állatok harapáſa ellen való orvoſság.* Mittel für das Augen-Wehe, Wunden, oder Biſſe allerley Thieren.

ADÈO.

1. Adeo ſumma erat obſervatio in bello movendo. *Olly nagy vigyázás völt a' hartzban, hogy ſemmi gondatlanúl, rendetlenül ne lenne.* So gar vorſichtig hielt man ſich, den Krieg nicht unbeſonnen vorzunehmen.

Adeo quanto rerum minus, tanto minus cupiditatis erat. *Úgy annyira, mennél nagyobb völt a' ſzűkölködés, annál kiſſebb völt a' kivánság, a' fösvénység.* So whar iſt es, je weniger man hatte, deſto weniger begehrte man.

Adeo a teneris conſueſcere multum eſt. *Virg. Úgy annyira erös a' kitſinységtűl fogva vett erkölts. Olly igen nagy dolog, hogy ha valaki kitſinségtűl fogva valamibez ſzokik.* So viel liegt es daran, ſich von Jugend auf zu gewöhnen, und üben.

2. Id adeo cognoſcere poteſtis, (pro: *Id vero*) *Azt pedig bizonyoſſan meg-tudhattyátok,* Dieſes könnet ihr ſo gar vernehmen.

Hanc adeo habeo illi gratiam. *Ezt pedig nékie köſzönem.* Wegen dieſer Gnade und Gutthat bin ich ihm dann verbunden, verpflichtet.

3. De palatio, atque adeo de civitate ejectus eſt. *Nem tsak a' palotábúl, hanem a' várasbúl-is ki-üzetett.* Nicht allein hat man ihn vom Rath-Hauſe abgeſchaffet, ſondern auch der Stadt verwieſen.

4. Adeone ignarus es, ut hæc neſcias? *Úgy annyira tudatlan vagy-e', hogy ezt ſe tudgyad?* Sollſt du ſo unwiſſend ſeyn, das du dieſe Dinge nicht wiſſeſt?

5. Adeo non ſuaſi, ut ſummo ſtudio diſuadere conatus ſim, ne id molitetur. *Nem tsak nem javaſlottam, hanem inkább minden erömbűl, igyekezetembűl azon völtam, hogy azt ne tselekedgye.* So weit war ich ihm ſolches zu rathen, daß ich hingegen nichts erſparet habe, ihm zu widerrathen, deſſelbigen ſich zu enthalten.

6. Neque adeo injuria. *Plaut. És*

És nem-is ok nélkül, és méltán-is. Und zwar nicht unbillig.

Dictum hoc inter nos fuit, ex te ad… eſt ortum, ut, &c. *Ter. Szállottunk mi egymás közt e' felől, és: annak te vóltál eredette, te vagy az oka, hogy &c. vagy; és kétség kivűl te tűled veſzi eredetét.* Wegen deſſen haben wir uns miteinander unterredet; und eben dieſes kam von dir her.

7. Usque adeo temerarius exſtitit, ut, &c. *Ugy annyira, olly vakmerő vólt, hogy.* So vermeſſen war er, daß, ꝛc.

A D M O D U M.

1. Pauci admodum reſtant, (pro: *valde pauci*) *Igen keveſen vannak hátra.* Sehr wenige ſind von ihnen übrig.

Raro admodum. *Igen ritkán.* Gar ſelten.

2. Admodum nihil ſciebat. *Éppen ſemmitſem tudott.* Er hat gar nichts gewußt, gekennt.

3. Idne feciſti? Admodum. (pro: *Etiam.*) *Te tselekedted-e'? Igen-is,* Haſt es gethan? ja.

ADVERSUM, & ADVERSUS.

1. Adverſus edictum. *Ter. 'A' közönséges parantsolat ellen.* Wider den öffentlichen Befehl.

2. Eſt juſtitia adverſus, *vel:* adverſus Deum. (pro: *Erga DEUM.*) *Találtatik olly igazság, a' mellyel az Iſtenhez kell viſeltetnünk,* Es giebt eine Gerechtigkeit gegen GOtt.

Adhibenda eſt reverentia adverſus homines. *Tiſztelni kell az embereket, tiſztesſéggel kell viſeltetni az emberekhez.* Man ſoll Ehrerbietigkeit, und Reſpect gegen die Leute, gegen jedermann erweiſen.

Æ G R E.

1. Ægre riſum continui. *Plaut. Tsak alig tarthattam-meg magamat a' nevetéſtűl.* Ich habe kaum das Lachen verhalten könn n.

Ægre illa re careo. *Alig lehetek, nehezen lehetek a' nélkűl.* Dieſe Sache kann ich gar kümmerlich entbehren.

Nihil ægrius feci, *vel:* a me factum eſt, quam ut abſtinerem ab illo manus. *Nehezen álhattam-meg, hogy ötet jól meg-ne verném, ütném.* Iſt mir nichts ſchwerers angekommen, habe mich kaum enthalten. daß ich ihm nicht gute Stöſſe verſetzet habe.

2. Quid tibi ægre eſt? Quid ægre animo tuo factum eſt? *Plaut. Min búsúlſz úgy annyira? mi bajod van?* Was verdrüßt dich? was thut dir wehe?

Ægre eſt, quod non me amat. *Ter. Neheztelek, hogy engemet nem ſzeret: nem kedvel.* Es verdrüßt mich, daß er mich nicht lieb hat.

Id ægre admodum, *vel:* ægerrime fero. *Azt igen nehezen ſzenvedem; azért igen neheztelek.* Dieſes verdrüſſet mich auf das höchſte, herzlich thut es mir wehe.

Mihi ægre facis. *Ter. Te engem meg-bántaſz.* Du biſt mir verdrüßlich.

Æ Q U E.

Nemo eſt, quocum ſim æque libenter, quam tecum, *vel:* ace-

te-

tecum. *Senkivel ſem vagyok olly örömeſt, mint veled.* Bey Niemand bin ich ſo gerne, als bey dir.

Æque te ut illum amo. *Téged ſzinte úgy ſzeretlek, mint ötet.* Ich habe dich eben ſo lieb, als ihn.

Æque ambo ſumus inſani, *vel :* aque inſanimus. *Ter. Plaut. Mind, a' ketten egy módú bolondok vagyunk. Egyikünk olly nagy bohó, mint a' máſik.* Wir zwey ſind Narren, einer wie der andere.

Me dictis æque, quam factis offendis. *Liv. Engemet mind ſzóddal, mind tselekedeteddel bántaſz.* Sowohl mit Worten, als mit Thaten beleidigeſt du mich.

Es miſer æque atque ego. *Szinte olly nyomorúlt vagy, mint én.* Du biſt eben ſo armſelig, als ich.

Nihil eſt æque quod faciam lubens. *Terent. Semmit ſem tselekſzem olly örömeſt.* Nichts gerne werde ich thun.

A G E.

Age, *vel :* Age vero, *vel :* agedum, quid cenſes? *Ugyan kérlek, mond-meg, mit itélſz?* Nun wohlan, was ſageſt du darzu, was halteſt du dafür?

Age, ſcis, quid loquar? *Ter. Ugyan mond-meg, tudod-e' érted-e', mit mondok?* Nun ſage her, merkeſt du, weiſt du, was ich ſage?

Age, omittamus iſta. *De már ezeket hadjuk-el.* Laſſet uns doch dieſer Sachen müſſig gehen.

Age, age. *Ter. Noſza rajta.* Ich will es, wohlan, bin zufrieden.

Age ſane, inquam. *Noſza; ha mondom.* Ja ich will es, ſage, ſage ich, ſey ihm alſo.

Age ſane, omnes advolant Romam. *Liv. Láſſ..d, melly igen minnyájan Romába futnak.* Siehe da wie alles auf Rom laufet.

Agedum, ageſis, age vero, age porro, age nunc, ageſis nunc, conſiderate quid fecerit. *Noſza láſsátok-meg mit mivelt.* Nun wohlan, bedenket nur, was er gethan hat.

Agite vero, agite dum, conferte res alias. *Noſza, no már fontollyátok, gondollyátok-meg a' más dolgokat-is* Wohlan vergleichet, erweget wohl dieſe Dinge gegen einander.

A H.

Ah! me miſerum, *Ter. Jaj nékem ſzegénynek!* Ach! mich armſeligen, elenden Menſchen.

Ah! quid egi? *Ter. Jaj! mit miveltem?* Ach! was habe ich gethan?

Ah! quanto amplius valerem, ſi hic maneres. *Plaut. O! melly ſokkal jobban vólnék, hogy ha te itt maradnál.* Ach! wie beſſer wäre es mir, wenn du da bliebeſt.

Ah! non faciam. *Ter. Jaj! nem tselekſzem.* Nein, nein, ich thue es nicht.

Ah! ne ſævi tantopere. *Ter. Jaj! ne légy olly kegyetlen! ne kegyetlenkedyél.* Ach! um GOttes Willen, ſey nicht ſo hart und ſtreng.

Ah! illam ego rogem? *Ter. Jaj! hogy én ötet kérjem?* Wie? ſollte ich darum bitten?

Ah! ah! Marce huc adi. *Plaut.*

Plaut. *O! o! ín Márkom, jőj ide.* Ach! ach! Marce! komme herbey.

Ah! ah! cum venit in mentem, mores ut mihi mutandi ſint. *Plaut.* *O! o! midőn eſzembe jut, mennyire meg-kell életemet, erkőltsőmet job-bitanom.* Ach! ach! wenn ich nun gedenke, wie ich mein Leben, und Sitten ändern muß.

ALIO.

1. Alio miſſus ſum. *Ter.* *Máshová küldettem, vagy: máſuvá küldettem.* Ich bin anderswo hin geſendet worden.

2. Alio conferre animum. *Ter.* *Másról gondolkodni.* Seine Gedanken, und Gemüth anders wohin wenden.

Alio reſponſionem ſuam derivavit. *Más felé tsafarta feleletét.* Er iſt von der rechten Antwort abgeſchritten, er hat nichts zur Sache geantwortet: er hat ſeine Antwort anders wohin gewendet.

Sermonem alio transferamus. *Más dologról beſzéllyünk immár.* Laſſet uns von andern Sachen reden, einen andern Diſcurs führen.

ALIORSUM.

1. Alioſum ibo. *Plaut.* *Máſuvá fogok menni.* Ich will auf eine andere Seite gehen.

2. Vereor, ne illud alioſum, atque ego feci, acceperit. *Félek rajta, ne talán roſzra magyarázza az én tselekedetemet, ne talán máskép gondolkodgyon az én tselekedetem felől, hogy ſem én akarnám.* Ich ſorge, er habe meine Worte anders, als ich gemeinet habe, ausgeleget, und übel angenommen.

ALIQUANDO.

Aliquando id peccat. *Néha abban vét, abban vétk-zik.* Zuweilen begehet er dieſen Fehler.

Num hæc ex ullo audiviſti aliquando? *Hallottad-e' ezt valaha valakitűl?* Haſt du jemals von einem dieſe Dinge gehöret?

Collegi me aliquando. *Utóllyára tsak ugyan magamhoz tértem.* Letztlich bin ich zu mir ſelbſten wieder gekommen.

Aliquando tandem, *vel:* tandem aliquando conticuit. *Ter.* *Nagy ſokára halgatni, megtsillapodni kezdett.* Letztlich hatte er doch einmal ſtill geſchwiegen.

Aliquando erit, cum, &c. *Léſzen valaha olly idő, hogy, &c.* Die Zeit wird einmal kommen, daß, ꝛc.

ALIQUIS.

De tribus nobis aliquis. *Valaki hármunk közűl.* Einer aus uns dreyen.

Aliquis certus homo. *Egy ember, egy valaki, bizonyos ember.* Ein gewiſſer Menſch.

Tres aliqui, aut quatuor erant. *Hárman, vagy: négyen valának.* Es waren ihrer drey, oder vier.

Unus aliquis. *Egy valaki.* Einer etwan.

Aliquid monſtri alunt. *Ter.* *Valami tsuda állatot tartanak.* Sie ziehen ein Wunder-Thier, ſeltſames Thier auf.

Eſt aliquid. *Ovid.* *Kell valaminek lenni, nem ſemmi.* Es

Es iſt nicht nichts, es iſt doch etwas.

Ut tu aliquid eſſe videaris. *Hogy magadat mutogaſſad ; hogy valamit tartsank felöled.* Damit man etwas auf dich halte, und meine, du ſeyſt etwas rechts.

Si me vis eſſe aliquem. *Hogy ha akarod, hogy máſok felölem valamit tartsanak, hogy engem meg-ne veſſenek,* Wenn du ja willſt, daß man doch etwas auf mich halte, und nicht gar nichts ſey.

ALITER.

1. Non aliter ſcribo, ac ſentio. *Úgy irom azt, valamint magamban tartom, itélem.* Ich ſchreibe nicht anders, als ich meine.

Aliter atque dixeram facio. *Máſképpen tselekeſzem, hogy ſem mondottam vala.* Ich thue ganz anders, als ich geſagt hatte.

Ne aliter quam ego velim, accidat. *Ne talán akaratom ellen eſſen, történnyen.* Damit nicht gerad das Widerſpiel dem, was ich will, geſchehe.

Longe aliter, *vel :* multo aliter loquitur. *Ter. Sokkal más képp beſzél.* Er redet wohl anders davon.

Aliter cum tyranno, aliter cum amico. *Nem úgy kell bánni barátunkal, mint valami tyrannuſſal.* Man handelt anders mit einem Tyrann, als mit einem guten Freunde.

2. Ingredere, ſin aliter, occludam fores. *Gyere be, más kép, ki zárlak, bé teſzem az ajtót.* Gehe herein, ſonſt ſchlieſſe ich das Thor zu.

ALIUS, *a, ud.*

1. Alius alium percontamur. *Plaut. Egy más között kérdezkedünk.* Allerley Dinge befragen wir uns untereinander.

Aliis alii rebus delectantur. *Egyiknek ez, a' máſiknak amaz tetſzik.* Etliche erfreuet dieſes, andere etwas anders.

Aliud vis, aliud poſtulas. *Máſt kivánſz, 's máſt kérſz. Ezt kivánod, és máſt kérſz.* Du willſt dieſes Ding haben, und begehreſt ein anders.

Alii alio fugerunt. *Külömb-külömb hellyre futottak, ezek ide, amazok amoda.* Sie ſind darvon gelauffen, einer dahin, der andere dorthin.

Aliud alias poſcebat. *Már ezt, már amazt kivánta, kérte, kérdezte.* Er fragte bald dieſes, bald jenes.

Aliæ atque aliæ religiones. *Liv. Külömb-külömb féle vallások, bittek.* Unterſchiedliche Glauben, Ordens-Stände.

Res alio atque alio elata verbo. *Külömb külömb féle ſzókkal magyaráztatott dolog.* Eben ein Ding mit unterſchiedlichen Worten erkläret.

Alium atque alium dominum ſortientur. *Plin. Jun. Több urok léſzen.* Sie werden unterſchiedlichen Herren zufallen, bald dieſem, bald einem andern.

3. Alia res eſt. *Ter. Ez más dolog.* Iſt eine ganz andere Sache.

Longe alia mens eſt. *Sall. Sokkal másképp gondolkodom én a' felöl, koránt ſem az az gondolatom.* Mein Gedanke iſt weit darvon.

Alia

Alia cauſa eſt ejus, qui tacet, & ejus, qui ſuadet. *Más oka van annak, a' ki balgat, és ismét más annak, a' ki valamit javaſol.* Eine andere Urſache hat jener, der ſtillſchweiget, und eine andere, der zu etwas rathet.

Aliud mihi reſpondes; ac rogo. *Ter. Nem azt feleled, a' mit kérdek. Máſt felelſz nékem, hogy ſem én kérdek. Nem felelſz a' kérdésre egyeneſſen, illendő képpen.* Du giebſt mir eine ganz andere Antwort, als ich begehre.

Aliud dicit atque ſentit, *vel:* aliud dicit, aliud cogitat. *Más van a' ſzívében, hogy ſem a' mit mond. Nem úgy gondollya, mint mondgya.* Er ſagt nicht aus, was er denkt, er redet anders, als er denkt.

Non alius eſſem, atque nunc ſum. *Szinte ollyan vólnék, mint moſt.* Ich wäre kein anderer Menſch, als ich jetzt bin.

4. Me quotidie aliud ex alio impedit. *Nékem minden nap egyik bajom a' máſikat ott éri.* Alle Tage überfällt mich ein Geſchäft über das andere.

Res aliæ ex aliis nexæ. *Több egyben kapcsolt, egymásboz kötött dolgok.* Aneinander hängende, mit einander verknüpfte Dinge.

Aliud ex alio malum. *Ter. Egy roſzſz a' máſikat éri, követi.* Ein Uebel, ſo auf das andere erfolgt, und daraus entſtehet.

Aliud ex alio quærere. *Egy kérdésrűl máſikra által hágni.* Von einer Frage zu der andern ſchreiten, eines über das andere fragen.

Synt. Orn. cum Flor. Lat.

5. Aliis ſuper alias Epiſtolis egit mihi gratias. *Plin. Jun. Jöttön jött a' köſzönő levél ide bozzám. Több levelet küldött bozzám.* Er hat Briefe über Briefe geſendet, ſich bey mir zu bedanken.

Super alium alius corruerunt. *Liv. Egyik a' máſikra eſett.* Sie ſind alle einer auf den andern gefallen.

6. Alius quidam. *Ter. Más valaki.* Jemand anderer.

Non alius quiſpiam? *Plaut. Senki más. Nem lebet más.* Kein anderer Menſch.

Alius nemo. *Ter. Senki más Nem lebet más. Nem egyébb.* Sonſten kein anderer.

Alias res agis. *Más dolgokat viſzel végbe, hogy ſem keilene.* Du thuſt alles anders, als was du ſollteſt.

ALTER.

1. Alter noſtrum fallitur. *Kettőnk közűl valaki meg-tsalatkozik.* Einer aus uns zweyen irret ſich.

Alter alterius eget auxilio. *Salluſt. Egyik a' máſiknak ſegítsége nélkűl ſzűkölködik.* Jeder brauchet des andern Hülfe.

Henricus Mars alter eſt. *Henrik máſodik Márs, derék badakozó.* Henricus anderer Mars.

Eſt alter ego. *Meg-esküttt és bitt barátom.* Er iſt mein innigliſchſter Freund, ein anderer ich.

Non ſoleo temere affirmare de altero. *Nem ſzokiam máſrúl minden ok nélkűl valamit ſzóllani.* Ich pflege nicht von andern freventlich zu urtheilen.

 2. Hos

2: Hos libros alteros quinque mittam. *Ezt a' más öt könyvet el ſogom küldeni néked.* Ich werde die andern fünf Bücher ſchicken.

3. Altero quoque die. *Celſ. Minden máſod napon.* Alle anderte Täge, allweg den andern Tag.

Unus & alter dies interceſſerat, cum, &c. *Egy, vagy két nap el-múlt vólt, midőn, &c.* Ein und anderer Tag verfloß, inzwiſchen, da, ꝛc.

Primus & alter. *Az elsö, és máſodik.* Der erſte, und der andere.

Primus, alter, tertius annus abeunt. *Az elsö, máſodik, és harmadik eſztendő-is elmúl.* Ein, zwey, drey Jahre gehen vorüber.

Anno triceſimo altero, quam condita Roma erat. *Liv. Harmintz egy eſztendővel Róma épitéſe után.* Ein und dreyßig Jahre nach Erbauung der Stadt Rom.

Altera die, quam extinctus eſt. *Máſod nap halála után.* Gleich den anderten Tag nach ſeinem Hinſcheiden.

Alterum tantum dabo. *Két annyit fogok adni. Még egyſzer annyit adok.* Ich will noch einmal ſo viel darum geben.

Altero tanto major. *Két annyit még egyſzer olly nagy.* Noch einmal ſo groß, oder zweymal ſo groß.

AMPLIUS.

1. Amplius dico, *vel:* hoc amplius. *Még többet mondok.* Ich ſage noch mehr über dieſes.

Quid vis amplius? *Mit akarſz immár többet?* Was willſt du noch mehr?

Amplius deliberandum cenſeo. *Ter. Úgy itélem, hogy tovább kell e' felöl tanátskozni.* Ich meine, man ſollt ſich mehr darüber bedenken.

2. Amplius ſunt ſex menſes. *Több hat hólnapjánál.* Es ſind nun mehr, als ſechs Monate.

Amplius horas, *vel:* horis quatuor pugnatum eſt. *Tovább tartott a' hartz négy órânál.* Länger als vier Stunde hat die Schlacht gewähret.

Amplius opinione morabatur. *Salluſt. Tovább mulat vala, hogy ſem vélne, vélte vólna.* Er hat länger verweilet als man hätte gemeinet.

AN.

1. An is eſt? *Vallyon ő-é?* Iſt er es? ſoll er es ſeyn?

An me cenſetis venturum fuiſſe? *Gondollyátok-é? vélitek-é, hogy el-jöttem vólna?* Meinet ihr, ich würde gekommen ſeyn?

An vero dubitamus? &c. *Kételkedünk-é? lebet-é kétségünk abban, &c.* Und was? ſollten wir dann zweifeln? ꝛc.

An vero tibi videtur. *Véled-é? itéled-é?* Meinſt du dann? ꝛc.

Vide, utrum vis morem gerere, an plagas auferre? *Ter. Te láſſad, mit válaſztaſz, akarſz-é ſzót fogadni, vagy meg-verettetni?* Siehe gleichwohl, was du willſt; entweder gehorſamen, oder gute Stöſſe darvon tragen?

Pau-

Paucis antequam eſt mortuus an diebus, an menſibus. *Kevés béttel, vagy hólnappal elöbb, hogy ſem meg-halna, vagy hólt.* Wenig Tâge oder Monate zuvor, ehe er ſtarb.

2. Anne eſt intus? *Terent. Vallyon ott benn van-é?* Sollte er dann darinnen ſeyn?

An hic liber ſitne futurus utilis, quæris? *Azt kérded, ha haſznos leſzſz-é ez a' könyv?* Du frageſt, ob dieſes Buch nützlich ſeyn wird?

Dubito, vera illa ſint anne falſa. *Én kételkedem, igazak-é azok, vagy hazugságok?* Ich ſtehe im ſtarken Zweifel, ob jene Dinge wahr, oder falſch ſind.

3. An non hoc dixi eſſe futurum? *Ter. Nem mondottam-é? hogy úgy fog lenni.* Habe ich nicht geſagt, es werde alſo gehen?

Veniesne, an non? *El-fogſz-é jönni, vagy nem?* Wirſt du kommen, oder nicht?

ANTE.

1. Ante lucem. *Még virradás elött. Nap világ elött.* Vor Anbruch des Tages.

Hoc ante me fecit Pompejus. *Plin. Ezt Pompejus én elöttem tselekedte.* Eben dieſes hat Pompejus vor mir gethan.

Omnes ante eum Philoſophi. *Mindnyájan a' kik elötte Philoſophuſok vóltak.* Alle Philoſophen, ſo vor ihm ſind geweſen.

Ante iſtum Prætorem mortuus eſt. *Elöbb meg-hólt, hogyſem ez városi biró vólna.* Er iſt geſtorben, ehe dieſer Pâtor, und Stadt-Richter wurde.

Tibi ante alios omnes gratias ago. *Plaut. Néked mindenek között leg-inkább köszönöm.* Vor allen andern danke ich dir.

Id ante diem quartum diſtulit. *Ezt egéſz negyed napig halaſztotta.* Er hat es bis auf den vierten Tag aufgeſchoben.

Ex ante diem quintum. *Öt naptúl fogva.* Von fünf Tâgen her.

2. Ante & retro. *Elöl 's hátúl,* Hinten und vornen.

3. Ante, *vel:* antea & poſt. *Az elött, és az utánn* vor und darnach.

Nonne oportuit præſciſſe me ante? *Ter. Nem de nem elöbb meg-kellet vólna tudnom?* Vorher hätte ich wiſſen ſollen?

Paulo ante. *Tsak elöbb, tsak moſt.* Kurz vorher.

Paucis ante diebus. *Egynehány nap elött.* Vor etlichen Tâgen. (Obſerva, hoc loco *ante*, adverbium eſſe temporis: Si autem eſſet Præpoſitio, Accuſativo jungeretur, v. g. *Paucos ante annos.*)

4. Antequam audierit, reſpondet, *vel:* ante reſpondet, quam audierit. *Hamarább felel, hogy ſem hallotta.* Er antwortet, bevor er es gehöret habe.

Ante mortuus eſt, quam tu natus eſſes. *Hamarább, elöbb meg-hólt, hogy ſem te ſzülettél.* Er iſt geſtorben, ehe du gebohren warſt.

APAGE.

Apage, *vel:* apage te, hirce olide. *Ter. Aba büdös bak. Takarodgy innét bak* Pfuy trolle dich fort du ſtinkender Bock.

Apage te a me. *Plaut. Hordel magad elülem.* Gehe weg von mir.

Apage iſtius modi dona. *Plaut. Ne-is jöj eſömbe illyen ajándékokkal.* Fort mit dieſen Schenkungen.

Apage ſis, ego formidoloſus. *Ter. Távúl légyen tülem, hogy félénk légyek.* Behüte GOtt! weit von mir, daß ich ſollte kein Herz haben.

Apage ſis, nunc ad reliqua veniamus; *Errül eleget ſzóllottunk már, a' többit vegyük elő.* Von dieſem genug geſaget: laſſet uns zum übrigen ſchreiten.

APERTE.

Homo aperte malus. *Ter. Nyilván gonoſz, roſz ember.* Ein Menſch, deſſen Bosheit am Tag, und überall bekannt iſt.

Res aperte falſa. *Nyilvánvaló hamiſság.* Eine augenſcheinliche falſche Sache.

Aperte, palamque dicam. *Világoſſan ki mondom.* Ich will es redlich, aufrichtig, frey, und öffentlich ſagen.

Apertiſſime lætitiam tulimus. *Olly nagy vigaſságba vóltunk, hogy éppen el-nem titkolhattuk.* Unſere Freude haben wir nicht verbergen können.

Aperte me odit. *Engem nyilván, bizonyoſſan gyülöl.* Er verdeckt gar nicht den Haß, den er wider mich trägt.

Apertiſſime inſanit. *Tsupa, nyilván-való, sült bolond.* Seine Thorheit iſt weltkündig, jedermann weiß, daß er närriſch handle.

APUD.

1. Apud me eſt. *Nálam vagyon, a' házamban.* Er iſt bey mir im Hauſe.

Rectene eſt apud vos? *Jól vannak-é nálatok? Mindnyájan egéſségeſſek vagytok-é?* Iſt bey euch jedermann wohl auf, friſch und geſund?

2. Apud eum ſedebam. *Mellette ülök vala.* Neben ihm ſaß ich.

Apud Viennam caſtra poſuit. *Béts mellet ſzállíttotta-meg a' tábort.* Bey Wien hat er ſein Lager geſchlagen.

3. Apud Platonem ſcriptum eſt. *Plátónál irva vagyon, Plátó könyveiben olvaſſuk.* Bey dem Plato finden wir geſchrieben, leſen wir.

4. Apud patres noſtros ſapiens appellatus eſt. *A' mi eleink idejekben ö bölsnek neveztetett.* Zu unſerer Vor-Eltern Zeit iſt er ein weiſer Mann genannt worden.

5. Inquiro apud quem evomam virus acerbitatis meæ. *Gondolkodom, kinek beſzéllyem-meg ſzivem gyötrelmét, fájdalmát.* Ich ſuche jemand, dem ich mein Herz, und meinen bittern Verdruß entdecke.

6. Apud illum gratia valeo. *Nála nagy kedvbe, kellemetbe vagyok. Nagy grátziába vagyok nála.* Bey ihm gelte ich viel, ſtehe wohl in Gnaden.

Hæc apud me minimum valent. *Ezek nálam éppen keveſet fontolnak; keveſet érnek; nem tetſzenek.* Dieſe Dinge halte ich für nichts; frage nicht viel darnach.

Equidem ego, ſic apud animum meum ſtatuo. *Én ugyan olly*

olly itéletsel vagyok, azt ité-lem. Mich belangend, bin gänzlich der Meinung.

7. Apud judicem dicere. A' biró elött dolgát üzni. Vor dem Richter einen Handel füh-ren, und ſprechen.

Cum de me apud te loquar. Midôn nálad magam felöl ſzóllok. Da ich bey dir von mir ſelbſten rede.

8. Apud ſe eſſe. Ter. Eſzén lenni. Bey ſich ſelbſt, beym Verſtand ſeyn.

Apud me non ſum. Ter. Azt ſe tudom, mit ſzóllok; vagy mit mivelek. Ich weiß nicht, was ich thue oder rede; ich bin nicht bey mir ſelbſt, ſon-dern verruckt und verwirrt.

A T.

1. At videte hominis impu-dentiam. De láſsátok ennek az embernek ſzemtelenségét. Aber ſehet ein menig, wie unver-ſchämt dieſer Menſch ſey.

2. At ego ſuaſi, ſcilicet ege-bat ille ſuaſore. De azt fog-ják mondani, hogy én javaſ-lottam; tudni-illik: ſzüksége vólt a' tanáts-adóra. Aber man wird ſagen, ich habe ihm dieſes gerathen, ja freylich; denn er war eines Rath-Ge-bers bedürftig.

At lætus ſum? Quid ergo? triſtem me eſſe oportebat? De azt fogja valaki mondani: biſzem örvendeztél? hát oſz-tán? talán ſzomorkodnom kellett vólna? Es möchte aber einer ſagen: du haſt eine Freu-de darob erzeiget? was dann? ſollte ich traurig geweſen ſeyn? darzu geweinet haben?

3. At, tibi dignum factis exitium dent ſuperi. Ter. De adgya az Iſten, hogy olly ſok ſzép tselekedetidet érdemes, vagy: haſonló véggel fejezd bé. Daß dich GOtt deinem Verdienſt nach ſtraffe.

4. Quid? pecunia tibi ſupe-rabat? At egebas? Hogy, mi-képpen marad vala pénzed? biſzen ſzükölködtél? Wie? ſollſt du ſo viel Geld gehabt haben? haſt du doch keinen Pfennig gehabt?

5. Si non eodem die, ac poſtridie. Hanem azonn nap, leg-alább máſod napon. Wenn nicht eben am ſelbigen Tage, ſo iſt es doch am andern darauf.

Si non amicitiæ, at ætatis ſuæ rationem haberet. Ha ba-rátságát nem - is, bár tsak idejét, koroſságát tekintené. Wenn er ja keine Freundſchaft nicht achtet, ſollte er doch ſein Alter vor Augen haben.

Jam id peccatum primum magnum: at humanum tamen. Ez ugyan elöſzör nagy vétek, de ugyan tsak emberi - eſet. Das iſt erſtlich ſchon ein ſchwe-res Laſter, doch aber iſt es menſchlich, und ihm um etwas leichter zu verzeihen.

Illum negligebat, at quem virum? quem ego viderim in vita optimum. Ötet meg-ve-tette: de mitsodás férfit? a' kinél én joba, életemben job-bat nem láttam. Er verach-tet ihn: aber was für einen Mann? den ehrlichſten, tu-gendſamſten Mann, ſo wie ich ihn mein Lebtag kenne.

6. At etiam reſtitas? Még ellenkezel-is? söt még viſz-ſzálkodol-is? Még magadot vono-

vonogatod? Du beſinneſt dich noch?

7. At enim venire non potuit. *De meg-kell valani, azt kell mondani, azt fogja mondani? hogy el-nem jöhetett.* Aber man möchte mir ſagen, er habe nicht kommen können.

Audi, quod dicam. *R.* At enim tædet jam audire eam millies. *Ter. Hallyad, mit mondok. De rejtelled ugyan azon egy dolgot ezerſzer hallani.* Höre, was ich ſage. Solle es mich aber nicht verdrüſſen. und in den Ohren wehe thun, ein Ding tauſendmal zu hören?

ATQUE.

1. Atque, ut hoc caput abſolvam, *És, bogy ezt a' réſzt, pontomot bé fejezzem, el-végezzem.* Und alſo, damit ich dieſen Punct beſchlieſe.

Atque etiam dices. *És talán azt-is fogod mondani.* Und du wirſt noch darzu ſagen.

2. Atque audi, *Ter. De, hallyad, és halgasd.* Aber höre, nur zu.

3. Atque id omitto. *Ter. És ezt ugyan el-hagyom De még-is el-halgatom azt.* Aber dieſes laſſe ich gehen.

4. In me inclementer dicit, atque id ſine malo. *Plaut. Én ellenem kegyetlenül beſzél, noha én ártatlan vagyok, noha okot arra ſoha ſem adtam.* Er verfahret wieder mich mit harten Worten, und dieſes wiewohl ich keine Urſache gab, nichts Leides gethan habe.

5. Res obtigit, atque optabam, *Úgy történt a' dolog, a' mint kivántam.* Die Sache iſt nach meinem Wunſch abgegangen.

6. Cum illo loquere, atque adeo impetrabis. *Szólly vele: és meg-fogod nyerni, a' mit kivánſz.* Rede mit ihm, und alſo wirſt du es erhalten.

7. Atque adeo autem, cur non egomet introeo? *Ter. De mit tsinálok, miért nem megyek magam bé?* Aber was thue ich, warum gehe ich nicht ſelbſt hinein?

Atque adeo nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat. *Plin. Jun. De ugyan, ha ſenkinek ſemmit ſem ád-is a' fejedelem, mert az még türhető; tsak ſemmit ſe vegyen-el.* Aber ſey dem alſo, daß der Fürſt niemand nichts ſchenke, es gehet noch hin; wenn er nur niemand nichts nimmt.

8. Atque ecce illum. *Úgy de ſzintén ihon jő.* Aber ſieh, er kömmt daher.

9. Unum & idem eſt, atque id quod dicebam. *Éppen az mind egy azzal, a' mit én mondok vala.* Es iſt eben das, was ich ſagte.

Amicior mihi nullus vivit, atque is. *Plaut. Nintsen jobb barátom ő nála: mint ő, bogy ſem ő.* Ich habe keinen beſſeren Freund, als ihn.

Alius ſum atque olim fui. *Ter. Egéſzlen más vagyok, nem ollyan a' millyen az előtt vóltam.* Ich bin jetzt ganz anders beſchaffen, als ich geweſen bin.

Secus atque, aliter atque, contra, atque dixeram. *Koránt ſem úgy, a' mint mondottam*

vala

vala. Ganz anders, als ich geſagt hatte.

Nemo eſt miſer æque atque ego ſum. *Ter. Senki ſints olly nyomorúlt, mint én.* Niemand iſt ſo armſelig, als ich bin.

A T Q U I.

Atqui, ſi tempus eſt ullum, &c. *De ugyan, ha idô vagyon.* Nun aber, wenn je eine Zeit iſt, ꝛc.

Atqui certe nihil melius eſt. *De pedig éppen jobban nintsen, nem jobb.* Und aber gewißlich, es iſt nichts beſſers.

A U T E M.

1. Tu rides, ille autem gemit. *Te neveſz, ô pedig ſirânkozik.* Du lacheſt zwar, er aber weinet.

2. Ecce autem ſubitum divortium. *De ládad, melly hamar, hirtelen-való el-válás.* Aber ſieh, gleich darauf ſcheidet er ſich von mir, und zertrennet die Ehe.

3. Num teſtem appellavit? teſtem autem? imo vero, &c. *Vallyon állitott-é, nevezett-é bizonyságot? vagy: vólt-é bizonysága? sött inkább, &c.* Hat er dann etwann zum Zeugen genommen? ganz das Widerſpiel, ꝛc.

B.

B E L L E.

Belle habere. *Jó, és friſs egéſségbe lenni.* Friſch und geſund ſeyn.

Belle eſſe poteris mecum. *Jó dolgod leſz velem; nálam.* Bey mir wird dir wohl ſeyn.

Belle & feſtive. *Széppen, és tréfáſan.* Annehmlich, holdſelig, artig.

Belliſſime navigavimus. *Igen jó ſzelünk vólt. Jól, ſzerentséſſen hajokáztunk.* Glücklich ſind wir geſchiffet, gefahren.

B E N E.

1. Bene illum accepi. *Betsülléttel láttam ôtet.* Ich habe ihn wohl empfangen, und gehalten.

O factum bene! *Ter, Iſtennek hala! jól vagyon.* GOtt Lob! O wie recht!

Bene factum. *Ter.* Bene hoc habet. *Plaut.* Bene habet, *vel:* bene eſt. *Cic. Jól, derekaſſan vagyon.* Iſt alles recht, ſtehet alles wohl, iſt recht gethan, gar gut.

Bene habent tibi principia. *Ter. Te néked jó kezdetid vannak. Jól van dolgod.* Es iſt dir wohl, du biſt glückſelig.

2. Oratio bene longa. *Igen hoſzszú beſzéd.* Ein ziemlich langer Diſcurs.

Homo bene doctus. *Elég okos, tanúlt, túdós ember.* Ein trefflicher, gelehrter Mann.

Bene mane, bene ante lucem. *Jó reggel, idején reggel. Sokkal virradta elött.* Gar früh.

Bene capillatus. *Hoſzſzú, vagy sürü bajú.* Der lange Haare hat.

Bene nummatus, *Pénzes, ſok pénzzel biró.* Der viel Geld, einen guten Säckel hat.

Bene comitatus. *A' kit ſokan ki-*

kisirtenek, kisirnek. Der viele andere mit ſich, oder in ſeiner Gefolge h. t.

3. Bene plane magnus dolor. *Éppen nagy fájdalom.* Ein überaus groſer Schmerz.

Bene penitus ſe dedit in ejus familiaritatem. *Nagy barátságba eſett véle.* Er iſt weit in ſeine Freundſchaft eingeſchlichen, und ſich darein begeben.

Sane bene. *Ter. Bizonyára jól.* Gar recht, und wohl.

4. Bene vale. *Iſten hozzád, maradgy jó egéſzségbe.* Lebe wohl, behüte dich GOtt.

B R E V I.

1. Brevi poſtea eſt mortuus. *Azután nem ſokára meg-hólt.* Bald darauf, bald darnach iſt er geſtorben.

Brevi poteſt ea res tota confici. *Nem ſok idő múlva az egéſz dolognak vége ſzakadhat.* Die Sache kann in kurzer Zeit abgefertiget werden.

Brevi, *vel.* in brevi Conſul erit. *Nem ſokára, nem ſok idő múlva fő biróvá leſz.* Er wird bald Bürgermeiſter werden.

2. Dicam bevi, *vel:* breviter. *Rövideden meg-mondom.* Ich will es mit wenig Worten ſagen.

C.

C E R T E.

1. Num nam veniet? certe. *Vallyon el fog-é jönni? R. Kétség kivül, igen-is.* Wird er denn nicht kommen? ja freylich wird er kommen.

Certe is eſt. *Bizonyára ő az, ugyan ő maga.* Er iſt es eben, ja er ſelbſt.

Credin? imo certe. *Ter. Hiſzed-é? örömeſt, kétségem fincs benne.* Glaubſt du es? ja gar gewiß, freylich.

Ad dignitatem docere non habet: certe ſi lucri gratia. *De nints tekéntetek, betsülletek máſoknál a' tanitó-meſterekn k, kétség kivül, hogy ha tsak a' nyereségre vigyáznak.* Aber das Lehrmeiſter-Amt iſt keine anſehnliche Würde: Ja ohne Zweifel; wenn man nur den Gewinn betrachten will.

2. Et certe. *És bizonyára.* Und gewißlich, warhaftig.

Si nihil promovero, moleſtus ei certe fuero. *Hogy ha ſemmire ſem mebetek, bizonnyal nehezségére léſzek néki, alkalmatlankodni fogok néki.* Sollte ich ſchon nichts erhalten, ſo habe ich doch die Freude, daß ich ihm viel Verdruß werde zugefüget haben.

Meliora loquere, vel certe tace. *Vagy jobbakat beſzélly, vagy halgaſs.* Rede von beſſeren Sachen, oder, ſchweige gar ſtill.

Certe quidem, quidem certe. *Bizony ugyan.* Siehe quidem.

C I R C A.

Circa eum menſem. *Plinius. Azon hólnap táékán.* Ungefehr denſelben Monat.

Circa, *vel:* circiter decem anni ſunt. *Mint-egy tíz eſzten-*

tendeje vagyon. Sind beyläufig zehen Jahre.

Circa urbem. *A' város körül. A' város mellet.* Bey der Stadt.

Varia circa hæc opinio. *Sok féle vélekedések vannak ezek felől a' dolgok felől.* Die Meinungen sind dießfalls streitig; man kömmt wegen dieser Sache nicht übereins.

Circa *vel:* circum. *Körül, környül.* Rings herum.

C I T I U S.

1. Citius rediero, quam putas. *Hamarább itt fogok lenni, hogy sem te véled.* Ich werde ehender wieder da seyn, als du meinest.

2. Citius dixerim, jactaſſe ſe aliquos, &c. *Inkább mondaním, hogy egy némellyek kérkedtek.* Ich will ehender sagen, daß etliche sich selbsten gerühmet haben.

Citius patiar, mihi adimi vitam, quam, &c. *Inkább akarok meg-halni, hogy sem &c.* Ehender will ich mir lassen den Kopf nehmen, als, rc.

C I T R A.

1. Citra Rhodanum, citra, *vel:* cis alpes. *A' Rhodanus vizén innen. Ezen a' részén a' havasoknak, nagy hegyeknek.* Diesseits des Flusses Rhodanus, der Alpen-Gebürge, rc.

Citra tertiam ſyllabam. *A' harmadik ſyllaba előtt.* Vor der dritten Sylbe.

Paucis citra leucis. *Liv. Nem sok mélyföldel innen, vagy: mint egy-néhány mely-föld.* Wenig Meilen diesseits, auf dieser Seite.

2. Citra hoc experimentum. *Col. E' nélkül a' próba nélkül.* Ohne dieser Erfahrung.

Citra faſtidium. *Unalom nélkül.* Ohne Verdruß, unverdroſſen.

Peccare citra ſcelus. *Ovid. Gonoſság nélkül vétení.* Durch Unwiſſenheit, durch Uebersehung fehlen.

C O M M O D E.

Vis partem unam? commode. *Ter. Kivánod a' részedet ki-venni? igen-is, kétség kivül.* Willst du einen Theil haben? ja freylich.

Commode cadit. *Jól, helyeſſen eſik, történik.* Es reimet sich wohl; schicket sich wohl.

Minus commode audit. *Nem igen jó hirben vagyon.* Man redet nicht zum besten von ihm.

Commode loquitur latine. *Meg-tehetőſſen beſzéll deákúl: Helyeſſen beſzéll, ſzóll.* Er redet ziemlich gut lateinisch.

Facis commode. *Jól, helyeſſen tselekſzed.* Du thust recht.

C O M M O D U M.

1. Commodum. *Szinte akkor. Az órában. Jókor.* Eben recht.

Commodum obviam mihi venit. *Szinte akkor akadt ſzembe velem. Éppen jókor jött elómbe.* Eben recht ist er mir entgegen gekommen.

2. Commodum exieram; cum ille rediit. *Éppen az órában mentem vala ki, midőn ő viſzſza jött.* Kaum war ich hinaus gegangen, da ist er zurück gekehret.

CONTINENTER.

1. Continenter inter ſe bella gerunt. *Cæſ. Szüntelen hadakoznak egy máſſal.* Sie führen beſtändig den Krieg miteinander.

2. Continenter uno ſpiritu multa dicere. *Egy búzamba ſokat mondani.* Ununterbrochen, ſtäts, in einem Athem viel ſagen.

3. Continenter vivere. *Mértékletesſen élni.* Keuſch, und mäſſig leben.

CONTINUO.

1. Continuo hic adero. *Ter. Mindjáráſt itt léſzek.* Gleich, alsbald werde ich da ſeyn.

Continuo poſt factus eſt Conſul. *Mindjáráſt az után, fő bíró lett.* Gleich darauf iſt er Bürgermeiſter geworden.

2. Non continuo, ſi ſum cauponam ingreſſus, ſum ebrioſus. *Ha egyſzer a' kortsmára mentem, biſtzen aval nem vagyok mindgyáráſt réſzeges.* Wenn ich auch ins Wirthshaus einkehre; bin ich darum nicht gleich voll und betrunken: es folget nicht daraus.

Non ſi virum bonum defendiſti, idcirco bonus es. *Azért bizony, bogy a' jó férfinak mentője vóltál, pártyát fogtad, magad jó nem vagy.* Wenn du auch einen ehrlichen Mann, beſchützet haſt, folget nicht daraus, daß du auch einer ſeyſt.

CONTRA.

1. Contra opinionem omnium. *Cæſ. Senki ſem bitte vólna.* Wider alle Menſchen Meinung.

2. Aliæ probabiles dicentur, aliæ contra. *Némellyeket meglebet próbálni, mutatni, némellyeket pedig nem, ſémmi képpen.* Es gedünket einem, daß etliche wahr ſind, andere aber nicht.

Contra ac dicit. *Másként, bogy ſem mondgya.* Anders, als er ſagt.

Contra atque oporteret. *Nem úgy a' mint kellene.* Anders, als ſeyn ſollte.

Contra, quam propoſueram. *Máskint, bogy ſem magamba fel-tettem vólt.* Ganz anders, als ich mir vorgenommen hatte.

Ego hunc amavi ſemper, &c. Ille ut idem contra me habeat, facio ſedulo. *Ter. Én ezt mindenkor ſzerettem, és bogy ellenben ő-is engem ſzereſſen, ſzorgalmatoſſan azon dolgozom.* Dieſen habe ich allezeit lieb gehabt; ich thue auch, was ich kann, damit er mich hingegen liebe.

CORAM.

1. Coram (præpoſitio) *Előtt, előtte.* Vor, in Gegenwart.

Coram Senatu. *A' tanáts előtt.* Vor dem Rathe, Obrigkeit.

2. Coram, (adverbium) *Szembe, világoſſan.* Zugegen in Beyſeyn, gegenwärtig:

Coram, de iis inter nos conferemus, *Midőn egy máſſal ſzembe leſzünk, akkor fogúnk ezekrül ſzóllani.* Wenn wir werden beyſammen, gegenwärtig ſeyn, wollen wir uns unterreden.

Hac

Huc coram adducam illum. *Ter. Ide ſzembe hozom ötet, elő állitom.* Ich will ihn da zugegen, vor euch ſtellen, herführen.

Vereor coram in os te laudare. *Ter, Nem mérlek téged ſzembe ditsirni.* Ich darf dich nicht im Beyſeyn, in das Geſicht loben.

C U M.

1. Cum; (Præpoſitio) *Val, vel, velem, veled.* Mit.

Cum clamore. *Nagy ki-áltáſſal.* Mit Schreyen.

Duo juvenes cum equis. *Két iffiak lovakon ülvén.* Zwey Jünglinge zu Pferd.

Quod cum ſalute ejus fiat. *Ter. Tsak nékie ne ártson, egéſzségére légyen.* Wenn ihm nur kein Leid geſchieht, kein Uebel begegnet.

Homo cumprimis honeſtus. *Igen betsülletes ember.* Ein gar ehrſamer Mann.

2. Cum, (adverbium,) *Mikor, midőn, azomba.* Als, nachdem, 2c,

Cum tibi hoc pollicebar. *Midőn néked azt igérem vala, bogy 's a' t.* Da ich dir dieſes verſprach.

Cum plus etiam contenderimus, quam poſſumus, minus tamen faciemus, quam debemus. *Midőn erőnk felett-is fogunk igyekezni, még-is keveſebbet viſzünk végbe, hogy-ſem kellene.* Wenn wir uns auch über unſere Kräften und Vermögen würden bemühen; würden wir dennoch weniger thun, als wir ſollen.

Cum neceſſitate, tum etiam voluntate. *Nem tsak kénſzeritve, de akartva-is.* Nicht allein aus Noth, ſondern auch gerne und willig.

Luxuria, cum omni ætati turpis, tum maxime, *vel:* tum præcipue, *vel:* tum imprimis ſenectuti fœdiſſima eſt. *A' bujaság, rút ſzerentt mindeneknél tsúnya ugyan de legrútabb, útálatosbb az öregeknél.* Die Geilheit iſt zwar bey jungen und alten Leuten ſchändlich, aber vornehmlich bey alten Leuten iſt ſie zum häßlichſten.

Cum alia multa frater meus, tum hoc vel maxime cupit. *Noha több máſokat-is kiván az en bátyám, de azt leg-inkább.* Unter andern Dingen, die mein Bruder wünſchet ſo hat er für dieſes ein ſonderliches Verlangen.

Cauſam cum peroravero, tum denique te audiemus. *Minekutánna az én beſzédemnek vege léſzen, az után tégedis fogunk balgatni.* Nachdem ich werde meine Rede gethan haben, alsdann wollen wir dich anhören.

C U P I D E.

Id cupide, *vel:* cupidus appetit. *Azt ſzíveſſen kivánnya.* Dieſes verlangt er begierig, hitzig, zu heftig.

Hoc ſi tu cupidius factum exiſtimas. *Ha azt véled, bogy ea a' dolog nagy kivánsággal ment végbe.* Wen du meinſt, man ſey in dieſer Sache gar zu hitzig verfahren.

C U R.

Cur non? *Ter. Miért nem?* Warum nicht?

Non

Non fuit cauſa, cur tantum laborem caperes. *Nem vólt éppen okod, hogy ezt a' nagy dolgot magadra vennéd vállalnád.* Es war ganz nicht nöthig, daß du dich ſo ſehr bemühen ſollſt.

Quid eſt cauſa, cur non pertimeſcat? *Mi az oka, hogy nem fél?* Aus was für Urſache ſollte er ſich nicht fürchten?

Quid eſt, cur in iſto loco ſedes? *Miert ülſz ezen a' helyen.* Warum ſitzeſt du an dieſem Orte?

D.

DE, *relatum ad perſonam.*

Audivi de parente meo. *Atyámtúl hallottam.* Von meinem Vater habe ich ſagen gehöret.

Quæſivi de illo, an venturus eſſet. *Meg-kérdeztem felöle, ha el-fogna e' jönni.* Ich habe ihn gefragt, ob er kommen wird.

De illo librum hunc emi. *Ö túle vettem ezt a' könyvet.* Dieſes Buch habe ich von ihm gekauft.

Unus de multis. *Sok közül egy.* Einer aus vielen.

Unus de populo. *Egy a' nép, köſség közül.* Einer aus dem Volke.

DE; *ad locum.*

Clamat de via. *Az útrúl jön ez a' kiáltás.* Von der Straſſe ſchreiet er.

Senex de proximo. *Ez az én vén ſzomſzédom.* (Der alte Greis) der gleich da zu nächſt wohnet.

De transverſo irruit. *Kereſztül, által robant. Által ellenbe való helybül robant - bé.* Von der Seite, und über Zwerch rumpelt er daher.

De Tribunali pronunciat. *A' tanáts: a' biró a' törvényſzékrül mondgya ſenten'ziáját.* Er ſpricht, er giebt ſeinen Ausſpruch auf dem Richter-Stuhle.

Convicium de trivio. *A' gyermekektül hallott, 's felvett gyalázás. Aljavaló tsufolás.* Eine Lumpen-Schmach-Rede, die von ſchlechtem Geſindel gebrauchet, oder geredet wird.

De ſummo loco adoleſcens. *Nagy nembül való ifjiú.* Ein Jüngling vom hohen Stamme, hochgebohren.

Exire de navi. *Ki-menni a' hajóbúl.* Aus dem Schiffe ausſteigen.

D E, *ad tempus.*

Somnus de prandio bonus homini non eſt. *Plaut. Ebéd után az álom nem egéſzséges az embernek.* Der Schlaf nach dem Mittag-Eſſen bekommet dem Menſchen nicht wohl.

De die dormit. *Nappal aluſzik.* Er ſchlaffet des Tags.

De nocte vigilat. *Éjjel vigyáz, fen van.* Zu Nachts wachet er.

De media nocte. *Éjfélkor, fél éjſzakán.* Bey Mitternacht.

Navigare de menſe Decembri. *Karátson havában hajókázni.*

kázni. Schiffen im Chriſtmonat.

DE, *ad Cauſam*, *vel*: *Materiam*.

Quibus de cauſis illum verberas? *Miért, mi okokra nézve vered ötet?* Was iſt Urſache daß du ihn ſchlageſt?

Multis & gravibus de cauſis. *Nagy okok vannak. Nagy okokra való nézve.* Wegen vielen wichtigen Urſachen.

Flebat pater de filii morte. *Sir vala az attya a' fia halálán.* Der Vater beweinte den Tod ſeines Sohnes.

De nihilo iraſceris. *Liv. Ok nélkül haragſzol.* Du erzürneſt dich um nichts, ohne Urſache.

Non hoc de nihilo eſt, quod iraſcor. *Ter. Nem ok nélkül haragſzom.* Nicht unbillig zürne ich.

Legatos miſit de pace. *Követeket küldött, a' kik a' békeſség felöl tractálnának, végeznének.* Er hat Geſandte abgeſchickt von Frieden zu handeln.

De imperio decertare. *A' birodalomert hadakozni, veſzekedni.* Um die höchſte Gewalt, um die Krone ſtreiten, und Krieg führen.

Et ſi quæ ſunt alia de genere eodem. *És ha több eféle vagyon.* Und was ſonſten dergleichen, und von dieſer Gattung iſt.

De tuo illud addit. *Plaut. Azt magad fejébül adod hozzá. Csak magad adod azt hozzá.* Dieſes thuſt du aus deinem Kopfe, Krame, vom Deinigen darzu.

Portat de meo. *Ter. Az én pénzemre iſzik.* Er trinket um mein Geld, auf meine Unkoſten.

De pace ſentio, &c. *Azt tartom a' békeſség felöl, 's a' t.* Den Frieden betreffend, halte ich dafür, daß, &c.

De cætero, de reliquo. *A' mi a' többit illeti.* Im übrigen.

Adii te heri de tua filia. *Kereſtelek tegnap, hogy a' leányod felöl ſzóllanék veled.* Geſtern bin ich gekommen, dich zu beſuchen, und von deiner Tochter zu reden.

DE, *ad modum*.

De ſcripto dicere. *Könyvbül, írásbúl olvasni, mondani, prédikállani.* Seinen Spruch aus der Schrift leſen.

De compacto. *Liv. A' megegyezés ſzerént, a' közöttünk tett meg-alkuvás ſzerént.* Durch heimliche Verbindung zuſammen knüpfen, vorbedechtlich ſchlieſſen.

De improviſo. *Ter. Hirtelen; véletlenül.* Unverſehens, gähling.

De induſtria. *Szántſzándékbúl.* Mit Fleiß, mit Wiſſen.

De integro. *Egéſzlen, újjonnan.* Ganz von neuem, wiederum.

De integro recidit in morbum. *Egéſzlen, újjonnan viſzſza eſett a' nyavalyába.* Er iſt vom neuen krank geworden.

DEINCEPS.

Silebo deinceps, *vel*: deinde. *Halgatni fogok ezután.* Hinfüro werde ich gar ſtill ſchweigen.

Tres

Tres hi fratres erunt deinceps conſules. *Ezek a' három atyafiak léſznek ezután való fő birák, vagy: ez a' három atyafi egymás után fő biró leſz.* Dieſe drey Brüder nach einander werden Bürgermeiſter werden.

Dicam deinceps pauca de bello. *Hadgyuk egy kevéſsé félbe az hartzrúl való beſzédet, vagy: ennekutánna a' hadakozásrúl-is emlıtek némellyeket.* Laſſet uns darauf etwas vom Krieg melden.

DEMUM.

1. Demum, *pro:* tandem.

Nunc demum intelligo. *Moſt már elsőbben értem.* Jetzund merke, und verſtehe ich endlich.

2. Demum, *pro:* ſolum.

Ille demum perfectus erit adoleſcens? *Az egyedűl leſz derék ifjiú, tsak azt kell derék Ifjiúnak tartani.* Jener ſoll dann, allein für einen ausbündigen, ausgemachten, tapferen Jüngling gehalten werden?

3. Cænabo, poſt, demum ibo cubitum. *Előbb vatsorálok, azután feküdni fogok menni.* Ich will zu Nacht eſſen, und alsdann erſt ſchlaffen gehen.

3. Dicam tibi tum demum, cum uſus poſcet. *Plin. Akkor leg-elsőbben fogom néked megmondani, midőn a' ſzükség fogja kivánni.* Alsdann will ich es dir erſt ſagen, da es die Noth erfordern wird.

6. Videbis, quantum demum differat. *Meg-fogod az után látni, melly igen nagyon különbözik.* Alsdann wirſt du ſehen, wie ſehr groß der Unterſchied ſey, ꝛc.

DENIQUE.

Legere, aut ſcribere, aut aliquid facere denique. *Ter. Olvasni, írni, vagy: végtére, utóllyára más egyebet tselekedni.* Leſen, ſchreiben, oder endlich etwas anders thun.

Nunc denique deviƈtus eſt. *Moſt immár, végtére meggyőzetett.* Jetzt endlich hat er den Kürzeren gezogen.

Tum denique beati ſumus. *Akkor oſztán léſzünk boldogok.* Alsdann ſind wir glückſelig.

Morbo denique tentari cœptus eſt. *Utollyára kezdett betegeskedni.* Letzlich hat er ſich etwas unpäßlich befunden.

DIU.

Diu collecta uno tempore perdidiſti. *A' mit ſokáig, ſok ideig gyűjtöttél, egyſzer 's mind el-veſztetted.* Du haſt auf einmal eigebüſſet, was du ſo lange Zeit geſammelt hatteſt.

Ea, quæ diu cupio. *Azok a' mellyeket régen kivánok.* Nach welchen Dingen ich längſt ein Verlangen trage.

Jam diu expectat, *vel:* jam diu eſt, cum expectat. *Már régen várakozik.* Es iſt ſchon lang, daß er wartet.

Diu, multumque dubitavi. *Igen ſokáig kételkedem.* Lang, und ſehr habe ich gezweifelt.

Cum multum diuque vixeris. *Minekutánna ſokáig fogſz élni, vagy: minekutánna ſok eſztendőkre ki-fogod terjeſzteni életedet.* Nachdem du lang wirſt gelebt haben.

Sa-

Satis diu. *Elég ſokáig.* Lang genug.

Nimium diu. *Igen ſokáig, mód nélkül ſokáig.* Sehr lang, zu lang.

O Superi! quid eſt in hominis vita diu? *Cic. O Iſtenem! Mi tart az ember életében ſokáig? mitsoda állandó?* Ach GOtt! was iſt doch im menſchlichen Leben, das lang währet?

Diutius. *Tovább.* Längere Zeit, länger.

Diutius, & diuturnus, a, um. *Sokáig tartó, ſok ideig való.* Dauerhaft, lang währende.

DONEC.

1. Donec, *vel*: usque donec, *vel*: usque adeo donec redierit. *Mind-addig, míglen viſzſza fog jönni.* Bis daß er wieder zurück käme.

2. Donec, *pro*: quamdiu raro ſumitur.

Donec eris felix. *Ovid. Addig, a' mig ſzerentsés léſzel, jó állapotban fogſz lenni.* So lang du Glück haben wirſt.

DUM.

2. Dum, *pro*: donec.

Expectas, dum exeat, *vel.* usque dum exeat. *Ter. Addig várſz, a' mig ő ki jöjjön. Azt várod, hogy ki jöjjön.* Du warteſt bis er hinaus gehe.

Paucos morati dies, dum alii venirent. *Liv. Egynehány napig várakoztak, miglen a' többiek el-jönnének.* Wenig Täge blieben ſie ſtill, bis andere ankamen.

Tantiſper mane, dum redeo. *Maradgy egy kevéſsé, miglen viſzſzá jövök.* Warte da ein wenig, bis ich wieder komme.

Tam diu clamat, *vel*: usque eo clamat, dum voce deficiatur. *Mind addig kiált, valameddig a' ſzava el-nem áll.* Er ſchreyet ſo lang, bis es ihm an der Stimme fehlet, bis er mit der Stimme nimmer weiter kann.

2. Dum, *pro*: Modo.

Dum ne redeat, *vel*: dummodo ne redeat. *Ter. Tsak viſzſza ne térjen.* Wenn er nur nicht wieder zurück käme.

Ego, ſi cui diſpliceo, dum ne tibi, non laboro. *En bavalakinek nem teiſzek-is, tsak néked teſſek, nem gondolok véle.* Wenn ich jemand mißfalle, doch nur dir allein nicht, ſo frage ich nichts daran.

3. Dum, *pro*: Quamdiu.

Dum eſt tener. *A' mig gyenge.* Bis es noch zart iſt.

Dum hominum genus erit. *Mig az emberi nemzet fog tartani.* So lang die Welt ſtehen wird.

Dum hæc loquimur, interea, *vel*: interea loci adſunt nuncii. Interea dum hæc loquimur, adſunt nuncii. *Azonba: a' mig mi ezeket beſzéllyük, el-érkeznek a' hirmondók, poſták, követek.* Eben da wir mit einander reden, laufen die Nachrichten ein, *ꝛc.*

4. Dum, *pro*: Cum.

Dum flet ille; tu cantas. *Midőn ő ſir, te énekelgetz.* Da jener weinet, ſingeſt du.

5. Dum, *pro*: Nondum.

Neque dum, *vel*: nec dum evigilaverat, cum, *&c. Még fel ſe ébredett vólt.* Er war noch nicht erwachet, da, *ꝛc.*

Nihil dum audieramus. *Még ſem-*

ſemmit ſem hallottunk vólt felőle. Wir hatten noch nichts darvon gehöret.

6. Vix dum ingreſſus erat, cum captus eſt. *Alig lépett-bé mindgyáráſt meg-fogatott.* Kaum gieng er hinein, ſo wurde er gefangen.

E.

EATENUS.

EAtenus, nec longius progreſſa eſt. *Tsak addig, és nem tovább ment az aſzſzonyság.* Bis dahin, und nicht weiter iſt ſie gegangen.

Eatenus feram, quoad mentem mutet. *Mind addig fogom ſzenvedni, míglen magát meg-nem változtatya, vagy ſzándékától el-nem áll.* So lang will ihn gedulden, bis er ſich anders beſinne, oder ſein Vorhaben verändere.

• Si eatenus progreditur, ut dicat, &c. Colum. *Ha éppen arra adgya magát: ha már arra vetemedik; hogy azt merje mondani, hogy azt mondgya, &c.* Wenn ſie das hin kommet, daß ſie dürfe ſagen, ꝛc.

ECCE.

(Apta eſt hæc particula *Tibi* vel: *Autem* juncta, exprimendis rerum virtutibus repentinis, & inexpectatis.)

Ecce me, qui id faciam vobis. *Ihol vagyok ſzolgálatokra; és azt-is örömeſt végbe viſzem.* Da ſtehe ich zu euerem Dienſte, und dieſes euch zur Liebe willig zu thun.

Dum hæc ſcriberem, ecce tibi tabellarius adeſt, &c. *Szinte midőn ezeket irnám, érkezik a' level-hordozó; iró deák? poſta.* Da ich dieſes ſchrieb, da kam eben der Bothe an, ꝛc.

Ecce autem nova turba atque rixa. *Ihol pedig új zűrzavar, és veſzekedés támad.* Da iſt gleich eine andere Aufruhr, und Zank entſtanden.

ECQUIS.

Ecquis hic eſt? *Ki vagyon itt?* Wer iſt da?

Percontor, ecquis eum norit. *Azt kérdem; hogy ki ismeri ötet?* Ich frage, ob ihn etwan wer kenne.

Inveſtigent, ecqua virgo ſit. *Kereſsék-ki, jól tudakozzákmeg: minémű ſzűz. Mennyenek végére, miféle leány?* Sie ſollen ſich gleichwohl erkundigen, was ſie etwan für eine Jungfer ſey.

Ecquid animadvertis horum ſilentium? *Éſzre veſzitek-é ezeknek balgatáſokat?* Haſt du auch Acht auf ihr Stillſchweigen?

Ecquisnam tibi dixerit? *Ugyan ki-mondotta néked?* Und wer ſoll es dir geſagt haben?

Ecquando igitur? *Vallyon mikor tehát?* Und wann dann?

EJA.

Eja, ut elegans eſt. *Bezzeg ſzép; o be-ſzép, ékes.* Ey wie iſt er ſo ſchön, ſo fein.

Eja vero age dic. *Noſza, mond-meg, &c.* Wohlan ſage nun.

Eja,

Eja, haud ſic decet. *Hoho! nem illik; illetlen dolog.* Holla! es gilt, es ziemet ſich nicht ſo zu handeln.

Eja autem inimicos? *De mi-képpen van az ellenség? mi-képpen ſoly dolga?* Wie gehet es aber den Feinden?

ENIM.

1. Moriendum enim certe eſt. *Mert bizonyára meg-kell halni.* Denn es muß gar gewiß geſtorben ſeyn.

Nec enim, *vel:* neque enim iis aſſentior. *Mert nem hiſzek azoknak.* (Anſtatt.)

(Non enim) *Nem értek egyet vélek.* Denn ich ſtimme mit ihnen nicht übereins.

2. At enim, *vel:* ſed enim dicet aliquis. *De, azt fogja valaki mondani.* Nun aber möchte einer ſagen.

3. Verum enim, *vel:* verum enim vero ſi ita, ut dicis. *De, bár légyen úgy, amint mondod.* Aber ſey dem alſo, ich will es zugeben, was du ſageſt.

4. Negasne? nego enim vero, *vel:* enim vero nego. *Tagadod-é ezt? bizony tagadom, mert nem igaz.* Läugneſt du dieſes? ja unverholen, ich läugne es rund.

Hic enim vero tu exclamas. *Es moſt itt kiáltaſz; midőn ezt hallod, fel-kiáltaſz, mintha Iſten tudja, mi vólna.* Da du dieſes höreſt, alsdann ſchreyeſt du auf, ſageſt mit lauter Stimme.

Illi enim vero ſe oſtendunt, quod vellet, eſſe facturos. *Ok mutogattyák, igirik, hogy azt fogják tselekedni, a' mit* kiván. Sie erbieten ſich zu thun was er will.

Enim vero hoc ferrendum non eſt. *Ezt ugyan el-nem kell ſzenvedni.* Ey! bey Leib, keineswegs muß man dieſes gedulden.

Nunc enim vero occidi. *Moſt immár egéſzlen oda vagyok.* Jetzt nämlich iſt es um mich geſchehen, bin ich hin.

EO; *Adverbium.*

1. Eo crevit Romanum Imperium, &c. *Liv. Úgy annyira el-terjedett a' Római birodalom, hogy &c.* So weit iſt das Römiſche Reich erwachſen, daß, ꝛc.

Eo proceſſit inſolentiæ, ut, &c. *Úgy annyira el-kevélyedet, hogy, &c.* So weit iſt ſein Muthwille gelanget, daß, ꝛc.

Eo res redacta erat, *vel:* eo loci res erat, ut, &c. *Annyira jutott a' dolog, hogy. &c.* Die Sache war in ſolchen Stand gebracht, daß, ꝛc.

2. Non eo dico, quo, *vel:* quod mihi veniat in dubium, &c. *Nem azért mondom mintha kételkedném rajta.* Ich ſage dieſes nicht darum, daß ich zweifeln ſollte, ꝛc.

Eo dico, ne me theſaurum recepiſſe cenſeas. *Plaut. Azért mondom, hogy ne véllyed mintha kintset találtam vólna.* Ich ſage dieſes darum damit du nicht meineſt, ich habe einen Schatz gefunden.

Non eo dico, quin, quæ tu vis, ego velim. *Plaut. Ne magyarázd ezt arra, mintha egyet nem értenék veled.* Du muſt es nicht ſo aufnehmen, als

als ob ich anders geſinnet wäre, oder verlangte, als du.

Eo fit, quia in re noſtra, &c. *Ter.* *Azért vagyon az, hogy a' mi dolgunkba s' a' t.* Und dieſes geſchieht darum, weil es uns betrifft, 2c.

3. Meminiſti profecto, & eo magis, *vel:* eoque magis, quod &c. *Bizonyára meg-emlékezel, és annál-is inkább, hogy, s' a' t.* Du erinnerſt dich ohne Zweifel, und dieſes deſto mehr, weil, 2c.

Eo amabilior, quo modeſtior. *Annál méltóbb ſzeretetre, mennél ſzemérmetejebb, tiendeſſebb, alázatoſſabb.* Je züchtiger, je annehmlicher.

Eo facilius credebatur, quia *vel:* quod ſimile vero videbatur. *És azért könnyebben elhiſzik vala, mert hihetőnek, vagy: hihető dolognak láttzatott.* Man glaubte es deſto lieber, weil es einen Schein der Wahrheit hatte.

Quam miſere hoc eſſe cupio verum, eo vereor magis. *Ter.* *Mennél inkább kivánom, hogy az igaz légyen, annál inkább félek, ne talántán meg-tsalatkozzam, és hazugság légyen.* Je mehr ich verlange, daß dieſes wahr werde, und geſchehe, deſto mehr ſorge ich, es möchte nicht geſchehen.

ERGO.

1. Ergo, *pro:* Igitur.

Quid ergo? *Mi tehát?* Was iſt dann?

Ergo, dum nulla faſtiditur conditio. *Tehát midőn ſemmi állapot nem únalmas.* Alſo, weil man keine Bedingniß verwirft.

2. Ergo, *pro:* Cauſa.

Illius ergo venimus. *Ő éretre, az ő kedvéért jöttünk.* Ihm zu Liebe, ſeinetwegen ſind wir gekommen.

Formidinis ergo non fugit. *Félelme miatt nem ſzaladt-el.* Er fliehet nicht aus Furcht, und Zaghaftigkeit.

ET.

Auctoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiam gratia. *A' te tekéntetedre, tanátsodra, és kegyelmetedre vagyon ſzükſégünk.* Wir haben deinen guten Rath, wie auch deine Gunſt und Credit vonnöthen.

Eſtne ille noſter ſervus? Et certe ille eſt. *Ter.* *Ez-é' a' mi ſzolgánk? igen-is; az-* Iſt dieſer unſer Diener? ja eben er iſt es.

Rarum genus, & quidem omnia præclara rara. *Ritka nem, vagy: nemzetség, ritka jóſzág; minden ritka, a' melly igen jó.* Iſt eine ſeltſame Sache, auch eben was vortreflich, iſt auch gar rar.

Me aſpicis, & quidem, ut videris, iratus. *Te úgy nézel rám, mintha haragudnál. Te nézel reám, és úgy láttzik, mintha haragudnál.* Du ſiehſt mich an, und zwar, wie mich dünke, etwas erzürnet.

Tibi & hoc fuit ſemper facillimum, & vero eſſe debuit. *Néked ugyan az mindenkor könnyű vólt, de méltán-is, de ugyan nem-is ok nélkűl.* Dieſes iſt dir allezeit gar leicht vorgefallen, und hat zwar ſeyn müſſen.

Et quiſquam dubitabit, &c. *Es találkozik talán valaki; aki kételkedgyen.* Wer ſollte nun zweifeln können?

Et quiſquam nomen Junonis adoret? *Virg. Es ki fog lenni ez után, aki a' Júno Iſten-aſzſzonyt tiſztellye, imádgya?* Und wer wird darnach die Gottheit Juno anbeten.

Defendi legem illam magna voce, boniſque lateribus, & videtis annos meos. *Pártyát fogtam annak a' törvénynek, parantsolatnak, és erős, ſen ſzóval, 's pedig láttyátok melly öreg vagyok.* Dieſes Geſetz zu behaupten, habe ich heftig, und mit lauter Stimme geredet, darneben aber ſehet ihr mein hohes Alter.

ETIAM.

1. Voce, manus, dentibus etiam, *vel:* atque etiam dentibus. *Szavával, kezével, utólyara fogával-is.* Mit der Stimme, mit der Hand, ſo gar auch mit den Zähnen.

2. Is mihi etiam quæritur, &c. *Ő nékem-is panaſzolkodik.* Er beklagte ſich auch bey mir.

At etiam me aſpicis, & quidem iratus. *Sőt én reám is nézél, ami több, haragudva.* Aber auch mich ſchaueſt du an, und zwar ganz erzürnet.

3. Venieſne? Etiam. *Elfogſz-e' jönni? Igen-is, vagyis el.* Wirſt du kommen? ja.

Feciſtine? aut etiam, aut non reſponde: ſi etiam, cur negas? Si non, cur erubeſcis? *Tselekedtedé? felelly meg, úgy s', vagy nem? ha úgy, miért tagadod? hanem miért piruilſz-el?* Haſt du es gethan? ſage ja, oder nein: wenn es wahr iſt, warum läugneſt du es? wenn es nicht wahr iſt, warum wirſt du dann ganz roth?

4. Rogo te etiam atque etiam. *Alázatoſſan kérlek téged.* Ich bitte dich ganz inſtändig.

Vide etiam atque etiam, quid ſis facturus. *Jól megláſd, mit fogſz tselekedni.* Siehe wohl zu, was du thuſt.

5. Etiamne illud negabis? *Tagadhatodé immár azt?* Darfſt du darzu noch dieſes läugnen?

6. Etiamnum. Etiam nunc. *Moſt-is, még-is* Auch jetzt.

Etiam nunc his ſtas? *Még-is itt állaſz?* Und ſteheſt du noch da?

Cum etiam tum, *vel:* etiam tunc in lecto eſſet. *Mivel még akkor-is, vagy: noha még akkor-is az ágyban vólna.* Da er noch um ſelbe Zeit im Bete lag.

Neque etiam tum ſcit pater. *Még moſt ſem tudgya az Atyám.* Dein Vater weiß jetzt noch nichts davon.

7. Etiamſi id aſſequi neque-s. *Ámbár azt el-nem nyerheted, meg-nem fogbatod-is.* Wenn du ſchon ſolches nicht könnteſt zuwege bringen.

ETSI.

1. Ibo, etſi me excluſit ſæpe. *Ámbár gyakran ki-zártt ő engem, mindazonáltal elmegyek.* Ob er mich ſchon oft ausgeſchloſſen hat, will ich dennoch hingehen.

Etſi, quamvis non fueris ſua

ſuaſor profectionis meæ, approbator certe fuiſti. *Ambár nem javallottad az én el-menetelemet, mindazáltal ditsirted: reá hagytad.* Ob du mir ſchon dieſe Reiſe nicht gerathen haſt, ſo haſt du ſie doch gut geheiſſen.

Etſi me quidem non offendunt, ſed tamen interpellant: *Noha engem ugyan meg-nem bántanak: mindazáltal beſzédemben akadályoztatnak, alkalmatlankodnak nékem.* Ob ſie mir zwar nichts Leides thun, ſo ſind ſie doch mir überläſtig.

2. Do pœnas temeritatis meæ, etſi quæ fuit illa temeritas? *Büntettetem vakmerőségem miatt, noha mitsoda vak merőség vólt az?* Ich muß meine Vermeſſenheit wohl büſſen; aber in der Wahrheit, um Gottes Willen, wie ſollte doch dieſes eine Vermeſſenheit ſeyn?

Ex, *vel* E.

1. Ex, *vel:* cauſam exprimit, a qua aliquid eſt.

Gravida e Pamphilo eſt. *Ter. Terhes Pámphilusſúl.* Sie iſt von Pamphilus ſchwanger.

Peperit e Pamphilo. *Terent. Pamphilusſúl egy fiat ſzűlt.* Sie hat von Pamphilus ein Kind gebohren.

Ex te ſolicitudine afficior. *Te miattad nyughatatlankodom.* Deinetwegen ſtehe ich in Sorgen.

Dolor, quem ex ea re cepi. *Az a' fájdalom, mellyet az a' dolog okozott.* Der Schmerz und Leid, ſo mir dieſes Ding verurſachet hat.

Laborat ex oculis, e renibus, &c. *Nyavalyás ſzemei vannak, a' ſzeme, a' veséje fáj. Arénája vagyon.* Er hat Wehe in den Augen, Schmerzen in den Nieren, rc.

Ex vino vacillans. *A' bor ital miatt támorog.* Er wanket und ſtrauchelt, weil er zu viel Wein getrunken hat.

Incidit in morbum ex ægritudine. *Ter. A' kedvetlenség, a' nagy bú miatt nyavalyába esett.* Vor Leid und Traurigkeit iſt er krank geworden.

Ex illius mulieris amore inſanit. *Ter. Annak az aſzſzonynak ſzerelme miatt meg-bolondúlt.* Die zu groſſe Liebe gegen dieſes Weib machet ihn zu einen Lappen.

Ex eo fit, ut inſaniat. *Az az oka, hogy ő bolond, hogy s' a' t.* Daher kömmt es, daß er ein Narr iſt.

Ex quo manifeſtum eſt. *A' honnét ki-tetſzik világoſſan.* Daher erhellet, erſcheinet, iſt hell und klar.

2. Ex, *vel:* E, materiam explicat.

Statua ex auro. *Aranyból való oſzlop, aranyból öntetett kép.* Eine Bildniß vom Gold.

Factus ex oratore arator. *Az Orátorbúl, ékeſſen ſzóllóbúl ſzántóvető ember lett.* Aus einem Redner iſt er ein Bauermann geworden.

3. Ex, *vel:* E, modum declarat.

Ex improviſo. *Véletlenűl, reménség kivűl.* Unverſehens, gähling.

Ex inſperato. *Éppen nem reménlvén, véletlenűl.* Unverhoft.

Ex

Ex animo, *vel:* ex ſententia mea, *vel:* ex animi ſententia. *Akaratom, kivánságom ſzerént,* Vom Herzen, ernſtlich, nach Gefallen, nach Wunſch.

Ex ſententia confecta res eſt. *Kivánságom ſzerént ment végbe az a' dolog.* Die Sache iſt nach meinem Wunſch und Verlangen, wie ich begehrte, abgegangen.

Ex præparato. *Liv. El-készülve már, rá készülve.* Vorbedächtlich.

4. Ex, *vel:* E. tempus, & locum ſignificat.

Ex omnibus ſæculis. *Minden idők közül, minden időktől fogva eddig.* Von allen Zeiten her.

Ex eo loco. *Abbúl a' helyből.* Von dieſem Orte.

Ex eo intervallo *Időrűl időre; egy helyrűl a' máſikboz.* Von Zeit zu Zeit, von einem Orte zum andern.

5. Ex, *vel* E, varie jungitur

E re tua eſt. Ex re tua fuerit. *Hasznodra vagyon.* Es iſt dein Nutzen und Profit.

Statues ipſe, & ut ſpero, ſtatues ex noſtra dignitate. *El-fogod te végezni, és úgy reménlem, hogy az el-végezésedbe meg-fogſz emlékezni a' mi betsűletűnkrűl, a' te méltóságodrúl.* Du wirſt darüber das Urtheil fällen, und zwar, wie ich hoffe, wirſt du darüber meine Ehre beobachten.

Status corporis, qui eſt e natura maxime. *A' teſtnek állása, termete, a' melly leginkább természet ſzerént való.* Die Leibes Poſtur, und Stellung, die der Natur zum ähnlichſten iſt.

Ex Philoſophiæ præceptis. *A' Philoſophiának regulái ſzerént.* Den Regel der Philoſophie gemäß.

EXTRA.

1. Extra domum. *A' házon kivűl* Auſſer dem Hauſe, darauſſen.

Extra teli jactum. *Tovább egy puska lövésnél, olly meſzſze, a' hova a' golyóbis el-nem mehet, el-nem ér.* Weiter, als ein Pfeil-Schuß.

2. Prodire extra domum. *Mód nélkűl, fölötte valamit ſürgetni, határán kivűl menni.* Die Schranken der rechten Maß überſchreiten.

Vox extra modum abſona. *Mód nélkűl illetlen szó.* Eine überaus ungeheure Stimme.

Extra culpam eſt. *Vétek nélkűl vagyon, nem vétkes abba.* Er hat gar keine Schuld daran.

Hæc res extra pretium eſt. *Plaut. Éppen ótso partéka, nintsen ára, keletlen; alávaló dolog, el-vetett jószág.* Dieſes Ding hat keinen Preis.

3. Extra te unum. *Plaut. Te rajtad kivűl.* Dich allein ausgenommen.

Extra jocum. *Tréfa nélkűl.* Ohne Scherz, ernſtlich.

4. Ea, quæ extra ſunt. *Azok, a' mellyek látſzatnak, kivűl vannak.* Die äuſſerlichen, auswendige Dinge.

Extrinſecus in aurata ſtatua. *Kivűl meg-aranyozott faragott kép.* Ein Bildniß ſo auſſerhalb vergoldet iſt.

F.

FACILE.

1. ID facile fiet. *Az könnyen meg-eſik.* Dieſes wird leicht, ohne Mühe geſchehen.

Illi facile fit, ut doleat. *Ter. Ő rajta könnyen meg-eſik, hogy ſzomorkodgyon* Es geſchieht gar bald, daß er gleich etwas empfindet, er erzürnet ſich bald.

Facile paſſus ſum. *Terent. Könnyen el-ſzenvedtem.* Ich habe dieſes leicht erdulden können.

2. Eſt facile primus. *Kétség kivül leg-elsőbb.* Er iſt ungezweifelt der allererſte.

Facile hic plus mali eſt, quam illic boni. *Ter. Könnyen el-hiſzem, hogy itt több roſzſz vagyon, hogy ſem ott jó.* Es iſt unvergleichlich da mehr Uebels, als dort Gutes vorhanden.

FERE, ET FERME.

1. Fere, *vel:* Ferme omnes. *Majd tsak nem minnyájan.* Schier alle.

Eadem fere hora. *Majd tsak nem azon órábu.* Schier zu einer Stunde.

3: Ut fere, *vel:* ut ferme fit, (*id eſt:* plerumque.) *A' mint ſzokott történni, a' mint leg gyakrabban ſzokott lenni.* Wie gemeiniglich zu geſchehen pflegt.

Fere ruri ſe continet. *Tenent. Többire tsak a' mezőn lakik.* Er haltet ſich meiſtentheils auf dem Lande auf.

Quod fere fieri ſolet, probabile eſt. *A' mi gyakkrabban történni ſzokott, hihető dolog.* Was gemeiniglich zu geſchehen pflegt, iſt glaubwürdig.

Fidelem haud ferme mulieri invenies virum. *Terent. Nem könnyen találſz férfit, aki a' feleségéhez hű légyen.* Kaum wirſt du einen Mann finden, der ſeinem Weibe getreu ſey.

FORTE, & FORTASSE.

1. Forte, *idem eſt:* ac caſu. *Történet ſzerént, talán.* Ungefehr, zufälliger Weiſe.

Forte evenit, ut, &c. *Történt, hogy, &c.* Ungefehr begab es ſich, daß, ꝛc.

2. Fortaſſe, *vel:* forte veniet. *Talán el-fog jönni.* Vielleicht wird er kommen.]

H.

HACTENUS.

1. HActenus de amicitia dixi *Eddig a' barátságról ſzóllottam.* Bißher habe ich von der Freundſchaft gehandelt.

Hactenus exſpectavi, quod mihi nunciatum eſt, &c. *Régen vártam immár, a' mit meg-üzentek.* Ich habe ſchon lang gewartet, bis man mich berichtet hat, ꝛc.

Hactenus funguntur officio, ut laudentur. *Tsak azért járnak el-tiſztekbe, hogy ditsirteſſenek.* Sie thun ihr Amt,

um

um dadurch allein gelobet zu werden.

Hactenus fuit, quod a me ſcribi poſſet. *Es a' vólt, a' mit meg-irhatnék.* Bisher liegt, was ich ſchriftlich habe aufſeßen können.

Sed hæc, *vel:* ſed de his hactenus. *De ezekrűl immár eleget ſzóllottam.* Aber von dieſem iſt jeßt genug geredet, hievon genug.

H A U D.

Haud diu eſt. *Ter. Nem ſok ideje. Még-nem olly ſokáig* Es iſt noch nicht lang.

Haud dubie. *Liv. Bizonyoſſan, kétség kivűl.* Ohne Zweifel.

Haud ſane erat, quod mirareris. *Nem vólt elég okod a' tsudálkozásra.* Es war wohl keinellrſache, daß du dich darob verwundern ſollteſt.

Eſt quidem magnum, atque haud ſcio, an maximum. *Igen-is nagy dolog, sőt talán legnagyobb.* Es iſt zwar ein groſſes Ding, und vielleicht das allergröſte.

H E U S.

Heus evocate Pamphilium. *Hallyátok-e'! hijjátok-ki Pámphiluſt.* Holla! ruffet her den Pamphilus.

Heus vos, aperite oſtium. *Hallyátok - e'! nyiſsátok-meg a' kapus.* Holla! thut die Thür auf.

Sed heus tu cur id me celas? *De ballode'? mond megnékem, miért tagadod azt előttem? miért titkolod?* Aber ſage her! warum verhalteſt du mir ſolches Ding.

H I C, *Adverbium*

1. Hic, tu mihi etiam commemorabis, &c. *Még te tegod nékem ezt elő hozni itten?* Darauf wirſt du mir erzählen, 2c.

Hic etiam queritur. *Moſt-is panaſzolkodik.* Da beklagt er ſich.

Hic miramur tantum hunc hominem tatum excellere cæteris? *És mit tsudálkozúnk arrúl, hogy illy deák ember minnyájunkat meg-előz, felyűl halad?* Weil dem alſo iſt, ſoll es uns ſeltſam vorkommen, daß er andere ſo weit überſtiegen, übertroffen habe?

2. Hic ego quid prædicem? &c. *Mit mondgyak én immár?* Was ſoll ich da ſagen, 2c.

Hic jam plura non dicam. *Ezek felől immár többet nem ſzóllok.* Hiervon will ich nichts mehr melden.

3. Hic illi flentes rogare cæperunt. *Ők azomba ſirva kezdtek kérni, könyörögni.* Da haben ſie angehoben mit weinenden Augen zu bitten.

Hic tum Cæſar, non faciam: inquit. *Akkor Cæzár: nem tselekſzem, úgy mond.* Da ſprach Cäſar, ich thue das nicht.

H O C.

1. Hoc libentius faciam, quod ſcio, *vel:* quia ſcio, &c. *Annál-is örömeſtebb tselekſzem, mivel tudom.* Deſto lieber will ich es thun, weil ich weiß, 2c.

Hoc audio libentius, quo ſæpius dicitur. *Mennél többſzör mondgyák, annál édesdebben*

 hal-

hallom. Je öfter man es ſaget, je lieber habe ich es.

2. Quid hoc hominis eſt? *Ter. Mitsoda ember ez?* Wer iſt dieſer Menſch?

Quid hoc morbi eſt? *Ter. Mitsodás nyavalya, betegség ez?* Was iſt das für Krankheit?

Hoc litterularum exaravi. *Ezt a' leveletskés írtam néked,* Dieſe wenige Zeilen, wenige Worte, dieſes Brieflein habe ich geſchrieben.

HICCINE, HUCCINE.

Hiccine vir ille eſt, quem ita laudaſti? *Eze' az a' férfi, akit annyira dítsirtél?* Iſt dieſer derjenigen, den du ſo gelobet haſt?

Hanccine vitam agis? *Terent. Tehát illy életet viſelſz te?* Wie? ſollſt du dieſes Leben führen?

Ambigo, hæccine mulier fuerit? *Liv. Kételkedem rajta, ha ez az aſzſzony, vólt-e'?* Ich zweifle, ob es eben dieſes Weib ſey.

Huccine omnia reciderunt? *Hát erre jutott a' dolog!* Sollte dann alles dahin gekommen ſeyn?

I.

JAM.

1. JAM. *Már.* Jetzt. Jam, jam, *vel:* jam nunc, *vel:* jam jamque. *Mindgyárást, most immár.* Eben jetzt.

2. Jam. *Immár.* Schon. Jam adveſperaſcit. *Már bé eſtvéledik.* Es wird ſchon ſpät.

Jamne abis? *El-mégy-e' immár?* Geheſt ſchon jetzt darvon?

Jam tum, cum bello arderet Italia. *Még akkor, midőn Olaſzorſzágba vólna a' hartz, vagy midőn fegyverbe vólna Olaſzorſzág.* Schon zu der Zeit, da der Krieg in Italien überall entzündet war.

Erat jam tum æger. *Immár akkor-is beteg vólt.* Dazumal war er ſchon krank.

Eum jam tum magni faciebam, cum puer eſſet. *Immár akkor-is nagyra betsültem őtet, mikor még gyermek vólt.* Da er noch ein Kind war, habe ich ſchon viel auf ihn gehalten.

Eum jam nunc timere incipio. *Már-is kezdek rettegni, félni tőle.* Ich fange ſchon von jetzt an, mich vor ihm zu fürchten.

3. Jam vero, *vel:* jam porro difficile admodum eſt, &c. *Már pedig igen nehéz dolog.* Neben dieſem iſt es eine harte ſchwere Sache; ꝛc.

4. Jam a, *vel:* jam inde ab, jam usque ab illa ætate. *Régen immár, még attúl az időtűl fogva.* Schon von ſelbiger Zeit her.

5. Jam tandem mihi litteras a te reddidit. *Most immár, nagy ſokára a' te hozzám ſzóló leveledet kezembez adta.* Endlich hat er mir deinen Brief eingehändiget.

6. Jam olim *vel:* jam pridem illum novi. *Régen immár, vagy: régtűl fogva esmé-*

tsmérem őtet. Ich kenne ihn ſchon vorlängſt.

Jam dudum exſpecto. *Már régtűl fogva várok reá.* Ich warte darauf ſchon lang.

Jam primum; *vel:* jam primum omnium ſatis conſtat, &c. *Már pedig, leg elsőbben-is, az bizonyos, kétség kivűl való dolog, vagy: tudva vagyon.* Und erſtlich zwar iſt es eine bekannte Sache, ꝛc.

IDCIRCO; & IDEO.

Idcirco, *vel:* ideo veni, ut te admonerem. *Azért jöttem, hogy téged meg-intenélek.* Ich bin deswegen allein gekommen, dich zu warnen.

Idcirco, *vel:* ideo fugit, quod timeat, *vel:* quia timet. *Azért ſzaladott-el, mert félt.* Er fliehet darum allein, damit er nicht gefangen werde.

IDEM, *vide illud.*

I M O.

Quod apud has ædes negotium eſt tibi? R. Imo quod tibi eſt? *Plaut. Mi dolgod van ennél a' háznál? Hát néked mi dolgod? hát magadnak?* Was haſt bey dieſem Hauſe zu ſchaffen? ja, und eben du, was?

Illudne eſt? Imo aliud. *Ter. Vallyon az e'? de hogy az; de bizony más.* Soll es jenes ſeyn? nein, etwas ganz anders.

Credisne? Imo certe. *Ter. Hiſzed-e'? Igen-is, hiſzem.* Glaubſt du es? ja freylich.

Imo enim, nemo ſatis pro merito gratiam regi refert. *Ter. Sött merem mondani, hogy ſenki-ſe hálállya meg, érdeme ſzerént a' Királynak a' jót, a' jó téteményeket.* Und ich ſage hingegen, niemand wird genugſam erſetzen, und erkennen mögen, was man ſeinem Könige ſchuldig iſt.

I N.

1. In, *tempus* exprimens.

In horam, *vel:* in diem vivere. *Naprúl napra, óráról órára éldegelni.* Für heute allein leben, und auf Morgen nicht ſorgen.

In dies, ſingulos, *vel:* in dies, & horas creſcit malum. *Naponként, és óránként ſzaporodik a' roſzſz.* Von Stunde zu Stunde, vom Tage zu Tage nimmt das Uebel zu.

In craſtinum diem me invitavit. *Holnapra hitak engem vendégségbe.* Auf Morgen hat er mich eingeladen.

Solis defectiones prædicantur in multos annos. *A' nap fogyatkozását ſok eſztendők előtt meg-mondgyák.* Die Sonnen-Finſternißen ſaget man viele Jahre vor.

Hæc fiunt in annos ſingulos. *Ezek minden eſztendőben így történnek, így ſzoktak lenni.* Dieſe Dinge tragen ſich alle Jahre zu.

In præſens & futurum. *Moſtan, és jövendőben.* Für das Gegenwärtige und Zukünftige.

2. In: *Modum* explicans.

Me ſervilem in modum adhibet. *Úgy bánik velem, mintha ſzolgája vólnék.* Er gehet mit mir um, als wie mit einem Sclaven.

Miſerandum in modum necatus eſt. *Szánakodásra méltó kép-*

képpen ölettetett-meg. Er iſt erbärmlich ermordet worden.

Mirum in modum gaudeo. *Igen örvendek.* Ich erfreue mich vom Herzen.

3. In, *Diſtributioni* ſerviens.

Tres nummos dabit in capita. *Minden ſzemélynek három pénzt fog adni.* Er wird einem jedem drey Kronen geben.

Singulas in militem chlamydes imperavit. *Parantsolta, hogy minden katonának egy mente adattaſsék.* Er hat befohlen, einem jeden Soldaten einen Rock zu geben.

Ternis in pedem nummis transegi. *Minden láb nyomi boſzſzaságra három pénzbe alkuttam meg-véle.* Um drey Kronen habe ich mit ihm gedinget für einen Schuh lang.

4. In hanc ſententiam multa dixit. *E' felöl a' dolog felöl ſokat, többet ſzóllot.* Von dieſer Sache hat er weitläufig gehandelt.

INDE, & INDIDEM.

1. Inde, *pro:* Deinde.

Quid tum inde? *Hát oſztán, mit hozz ki-abbúl? Oſztán, mi leſzſz belűle?* Was iſt darauf erfolget?

2. Inde exiit. *Onnét ment-ki.* Von dannen iſt er ausgegangen.

Si unde neceſſe eſt; inde ſumatur initium. *Hogy ha ott kezdi az ember, ahol kell.* Wenn man anfängt, wo man ſoll.

Amamus invicem, inde etiam vicini ſumus. Ter. *Szerettyűk egy-máſt, azért vagyunk olly közel egymáshoz, vagy egyett értünk, mert ſzerettyűk egymáſt.* Wegen der Nachbarſchaft ſind wir zu Freunden worden.

Inde, *vel:* jam inde ab initio. *Már eleitűl fogva.* Vom Anfang an.

Inde usque. *Azon időtűl fogváſt.* Von jener Zeit her.

Indidem. *Ugyan onnét.* Dorten her, von dannen her.

INFRA.

1. Infra illum ſedebam. *Ő utánna üllök vala.* Unterhalb, unten an ihm ſaß ich.

2. Illum eſſe puto infra omnes infimos homines. Ter. *Ügy vélem, hogy ő mindennél alább való.* Unter den Menſchen halte ich ihn für den allerſchlechteſten und letzten.

Humanas res deſpicit, atque infra ſe poſitas arbitratur. *Megveti az világi dolgokat, és úgy véli, hogy az ő méltóságát nem illetik, illetlenek az ő méltóságához.* Die Welt-Sachen verachtet er; ſchätzet ſie ſeiner unwürdig, und ihm zu ſchlecht zu ſeyn.

INTER.

1. Inter ſpem, metumque. Liv. *Tétovázva, reménység, és félelem közt.* Zwiſchen Hoffnung und Furcht.

Ii, quos inter ſocietas eſt. *Azok, akik együtt társalkodnak.* Die miteinander verbunden, Geſellſchaft führen.

Cum inter homines eſſet. *Midőn még élne.* Da er noch beym Leben war.

Inter manus, e convivio in lectum delatus eſt. *A' vendégségbűl az ágyba vitetett.* Von

Von der Tafel und Mahlzeit hat man ihn in das Bette getragen.

Inter ſe amant, amplexantur, &c. *Egymáſt ſzeretik, ölelgetik.* Sie mögen einander wohl, ſie umfangen einander.

2. Inter paucos dies. *Liv. Kevés nap múlva.* In wenig Tägen.

Inter tot annos. *Annyi eſztendöknek el-folyásában.* Innerhalb ſo vieler Jahren.

Inter initia parcius praebeas, dum conſueſcant, &c. *Col. Eleintén tsak keveſet adgy; míg meg-nem ſzoknak.* Anfangs gib nur ein wenig, bis ſie es gewohnt haben.

Inter hæc, *vel:* interea. *Azomba.* Bey dieſer Bewandtniß, entzwiſchen.

Inter prandendum legit. *Az ebéd alatt olvaſott.* Unter dem Mittags-Eſſen lieſet er.

Inter rem iſtam agendam. *Plin. Midőn ezt mivelné.* Da er dieſes that.

Inter vina. *Hor. Bor ital közbe.* Unter dem trinken.

INTEREA, & INTERIM.

Interea, dum. (welches beſſer geredet iſt, als; Interim dum.) *Azomba, míg.* Weil inzwiſchen, unterdeſſen.

Interea dum tu ades. *Azon közbe, míg te el-nem jöttél, máſutt vóltál.* Inzwiſchen, weil du nicht zugegen biſt.

Interea loci oppugnatur arx. *Az idő közben, azomban vijják a' várot.* Unterdeſſen greiſet man das Schloß an.

Interea clamant, dum liberentur. *Mind addig kiáltanak, még meg-nem ſzabadíttatnak.* Sie ſchreyen ſo lang bis man ſie los mache.

Hæc dum fiunt, Paulus interea urbe excedit. *Midőn ezek folynak, Pál azomba a' várośbúl ki-költözik, el-takarodik.* Da dieſes geſchieht, machet ſich Paulus aus der Stadt hinweg.

INTRA.

1. Intra urbem. *Belől a' várośban.* Innerhalb der Stadt, in der Stadt darinne.

Regiones, intra quas evenit. *Tartományok, a' mellyekben által jött, a' mellyekben vólt.* Die Länder, in denen er geweſen iſt.

2. Intra paucos dies. *Liv. Kevés nap alatt.* Innerhalb wenigen Tägen.

Intra annos quatuordecim tectum non ſubierunt. *Cæſ. Tizen négy eſztendő alatt házban nem vóltak.* In vierzehen Jahren ſind ſie unter kein Dach gekommen.

3. Intra montes, *id eſt:* circa. *A' hegyek megett. Hegyek körül.* Dieſſeits des Gebürges.

Potius intra modum, quam ultra modum. *Inkább mérsékkel* [?] *gyával, hogy ſem mód nélkül; inkább mértékleteſſen: Inkább keveſebbet, hogy ſem többet.* Ehender weniger als mehr.

Epulamur non modo contra legem, ſed etiam intra legem. *Mi a' vendégeskedéſſel nem tsak által nem hágjuk a' parantsolatott, de inkább a' ſzerént tselekſzünk.* Wir halten unſere Mahlzeiten alſo,

daß

daß wir nicht allein das Geſetz, und gebothene Maaß nicht überſchritten, ſondern viel minder thun, als zu äßig wäre.

Hortenſii ſcripta infra famam ſunt. *Hortenſius iráſinak nagyobb a' híre, hogy ſem a' jósága, mivélta.* Die Schriften des Hortenſius ſind nicht ſo gut und trefflich, als man es dafür ausgibt.

INTRO, INTUS.

Intro, (cum ſit motus) Intus cum motus non ſit. *Bé, ben.* Herein, darinnen.

Intro ad nos veni. *Ter. Gyere-be hozzánk.* Komme herein zu uns.

Intus eſt. *Otthon vagyon.* Er iſt darinnen.

Intus prodeat. *Plaut. Onnan belől jőjjön-ki.* Gehe er dort heraus.

Introrſus, *vel:* introrſum. *Bé felé.* Innerhalb, darinnen, hineinwärts.

IPSE.

1. Mihi ipſe incommodabam. (Beſſer als mihi ipſi) *Én magam magamnak tettem gántsot, alkalmatlankodtam, ſzereztem bajt.* Ich war mir ſelbſten hinderlich.

Se ipſa interfecit. (Beſſer als ſe ipſam.) *Maga magát megölte.* Sie hat ſich ſelbſt umgebracht.

Per ſe ipſi nihil faciunt. *Magok hatalmából ők ſemmit ſem fognak tenni, tselekedni.* Von ihnen ſelbſt thun ſie nichts.

2. Decem dies erant ipſi, cum, &c. *Tíz egéſz napja vala, hogy, &c.* Es waren ſchon zehn ganze Täge, daß, ꝛc.

Mortuus eſt, annis tribus ipſis ante me conſulem. *Az én fő biróságom előtt egéſz három eſztendővel halt-meg.* Er iſt drey ganze Jahre vor geſtorben, als ich Bürgermeiſter wurde.

Eo ipſo die, quo natus eſt. *A' melly nap ſzületett, azon napon, a' mellyen ſzületett.* Eben am Tage, da er gebohren iſt.

Eo ipſo tempore. *Ugyan akkor, azon időben.* Eben zur ſelben Zeit.

IS.

1. Is, *pro:* hic, *vel:* ille.

Ejus auditor Strato, fuit is, qui Phyſicus appellatur. *Az a' Stráto vólt az ő tanítvánnya, a' kit Phyſikusnak neveznek.* Sein Schüler iſt Strato geweſen, eben jener Strato welcher Phyſicus genannt worden iſt.

Polemarchus eſt Meſſalenſis, vir bonus atque honeſtus; is cum audiſſet &c. *Polemarchus, aki Meſſinában ſzületett, jó betsülletes férfi vala. Ez tehát, midőn hallotta vólna, &c.* Polemarchus von Meſſing gebürtig, war ein ehrlicher, aufrichtiger Mann, da dieſer vernahm, daß, ꝛc.

2. Non is ſum, ut velim! &c. *Nem vagyok ollyan, hogy azt kivánnyam, &c.* Ich bin nicht derjenige, nicht alſo beſchaffen, der wolle, ꝛc.

is ego ſum, cui videatur intolerabilis vel minimus dolor. *Ollyan vagyok, hogy leg kiſebb fájdalmat ſem ſzenvedhetek.* Ich bin empfindlich, daß

daß der geringſte Schmerz mir unerträglich vorkömmt.

Ea eſt perturbatio, (*pro* tanta eſt.) *Olly nagy jel-háborodás vagyon.* Die Verwirrung iſt ſo groß.

3. Homo id ætatis (*pro* ea ætate, *vel:* ejus ætatis.) *Olly régi, öreg ember. Olly idös ember.* Ein Mann bey dieſem Alter.

Id ætatis jam ſumus, ut omnia ferre debeamus fortiter. *Már életünk olly korában vagyúnk, hogy mindeneket békével, és ſzivelſen, erőſſen el-kell ſzenvednünk.* Wir ſind ſchon bey ſolchem Alter, daß wir alles mit Gedult, und ſtarkmüthig übertragen müſſen.

Venit id temporis, (*pro* eo tempore.) *Akkor jött, akkori időben jött.* Er kömmt zu dieſer Zeit.

I T A.

1. Id neſcis? ita. *Tudod-e' azt? tudom.* Weißt du dieſes? Ja.

Ita prorſus, ita profecto, ita vero, ita enim vero. *Igen-is, kétség kivül* Ja freylich, gewißlich.

2. Ita. *Úgy.* Alſo.

O Dave! itane contemnor, abs te? *Ter. Kedves Dávuſom! nem de meg-vetſz engem? hát igy meg-vetſz engem?* Mein Davus! verachteſt du mich alſo?

Ita eſt homo, ita eſt ingenium viri. *Ter. Olly ember, olly termėſzetü, erkölcsü, ſzokásu ember, ollyan az ember állapottya.* Alſo iſt dieſer Mann beſchaffen, das iſt ſein Humor.

Ita nobiliſſima civitas capta fuiſſet, niſi ſubveniſſem. *És a' leg nemeſſebb, híreſebb, erőſſebb város meg-vétetett vólna, hogy ha én ſegitségül nem jöttem vólna.* Alſo wäre dieſe edle Stadt erobert worden, wenn ich nicht zu Hülfe gekommmen wäre.

Exſpecta, continuo adero. R. Ita quæſo. *Várj egy keveſsé, mingyárást itt léſzek. R. Kérlek, tsak hamar jöj.* Warte ein wenig, alsbald werde ich da ſeyn. R. So bitte ich dich.

Me amat ita, ut ſi eſſem Filius. *Ter. Úgy ſzeret engem, mintha fia vólnék.* Er liebet mich, als wenn ich ſein eigenes Kind wäre.

Ita, ut quæque vitis, &c. *Col. Úgy hogy minden ſzöllö-tö.* Auf ſolche Weiſe, daß ein jeder Rebenſtock, ꝛc.

Ita eſt, quemadmodum dixi. *Úgy vagyon, amint mondottam.* Alſo gehet es, wie ich es geſagt habe.

Ita loquitur, quaſi nihil eſſet timendum. *Bizvást beſzéll, mintha ſemmit ſem kellene félnünk.* Er redet alſo, als wenn gar nichts zu fürchten wäre.

Quaſi theſauros haberet domi, ita montes pollicetur aureos. *Arany hegyeket igér, mintha annyi kintse vólna othon.* Er verſpricht goldene Berge, als wenn er einen Schatz in ſeinem Hauſe hätte.

Ita tu iſthæc tua miſceto, ne me miſceas. *Ter. Te a' magad dolgodat úgy igazgasd, úgy rendellyed, hogy engem belé ne keverj.* Mache dein Spiel alſo, daß du mich durch-

aus

aus nicht darein miſcheſt, und bringeſt.

Ita ſum iratus, animum ut nequeam ad cogitandum inſtituere. *Ter. Ugy annyira megharaguttam, hogy ſemmirűl ſem gondolkodhatok.* Ich bin alſo erzürnet, daß ich nichts denken kann.

Sed tamen ita velim, ut ne quid properes. *De ugyan tsak azt javaslom, hogy ſemmit ſe ſies.* Ich verlange es zwar; doch alſo daß du nichts übereileſt, überhudelſt.

Mercator ſum, ac ita, ut uſquam fuit fide quisquam maxima. *Ter. Kalmár vagyok ugyan, mindazáltal mondáſomat, vagy: hitemet ſzinte úgy meg-tartom, mint akár ki.* Ich bin ein Kaufmann, aber ſo redlich und aufrecht, als jener emals geweſen.

Nunquam ita magnifice quidquam dicam, quin virtus exſuperet tua. *Ter. Soha felőled olly ditsiretesſen nem fogok ſzóllani, hogy a' jóságod azt felűl ne haladgya.* Was ich von dir werde löblich ſagen, wird allezeit minder ſeyn, als deine Tugend verdienet.

Nam hoc ipſum ita juſtum eſt, ſi eſt voluntarium. *Mert ez-is tsak úgy fontol valamit, hogy ha akaratbúl eſett, és nem kénſzerétésbűl.* Denn eben dieſes billig iſt, wennn nur kein Noth-Zwang darzu komme.

Vix ſum compos animi, ita ardeo iracundia. *Ter. Haragomba alig tudom, hol vagyok, vagy: mit mivelek.* Ich weiß nicht recht, wo ich bin vor lauter Gift und Zorn.

Ita vita eſt hominum, quaſi cum ludas teſſeris. *Ter. Az ember élete haſonló a' kozka játékhoz.* Es gehet mit des Menſchen Leben nicht anders, als mit dem Würfel-Spiel.

2. Ita vivam, ut maximos ſumptus facio. *Életemet kötöm hozzá, hogy ha nagy költséget nem teſzek.* Ich will meinen Kopf geben, wenn ich nicht groſe Unkoſten mache.

3. Non ita multa pecco. *Nem éppen annyit vétek.* Ich fehle nicht gar weit und viel, begehe nicht viele Fehler.

Non ita multi ſunt. *Nem igen ſokan vannak.* Es ſind ihrer nicht gar viele.

De his rebus non diu laboro. *Ezekkl nem igen gondolok.* Dieſer Sachen wegen habe wenige Sorge.

4. Ita moleſtum eſt, ut nihil magis. *Türhetetlen alkalmatlanság.* Es kann nichts alſo verdrüßlich und überläſtig ſeyn.

ITEM

1. Item, *pro:* etiam, ſimiliter.

Litteræ illi mittuntur a patre, ab amicis item. *Mind az attya, mind az atyafiai, jó baráti írnak néki levelet.* Ihm werden Briefe überbracht vom Vater, und auch von Freunden.

2. Feciſti item, ut prædones ſolent. *Te-is úgy tselekedtél, vagy: megint úgy tselekedtél, mint a' hegyi tolvajok ſzoktak.* Du haſt nicht beſſer gehandelt, als eben ein Straſſen-Räuber.

Nunc non eſt item, quam du-

dudum. *Moſt nem úgy vagyon immár mint régenten.* Es gehet jeẞt nicht alſo, als wie vor dieſem.

Vult, ut hoc item petam, quemadmodum ille petit. *Azt akarja, hogy valamint ő énis kérjem azt.* Er will, ich ſolle dieſes ſo begehren, wie er es begehret hat.

Sicut in medio foro, item in theatro. *Valamint a' piazt közepén, ſzinte úgy a' játék néző helyen-is.* Auf der Schau-Bühne, und eben ſowohl mitten auf dem Plaß.

3. Tibi parco, cæteris non item. *Néked ugyan magadnak el-engedem, de másnak, többnek nem.* Dich verſchone ich, aber andere nicht.

ITERUM

1. Iterum illos admone. *Megint intsd meg-őket.* Ermahne ſie wieder zum andernmal.

2. Iterum Conſul factus eſt. *Immár máſodſzor lett fő biróvá.* Er iſt zum andernmal Bürgermeiſter geworden.

Primo, iterum, tertio. *Előſzör, máſodſzor, és harmadſzor-is,* Erſtlich, zweytens, drittens.

Iterum, ac tertio, vel: iterum atque iterum nominavi. *Kétſzer, vagy háromſzor-is neveztem.* Ich habe ihn zum andern, oder drittenmal ernennet.

Semel atque iterum. *Egyſzer vagy kétſzer.* Ein, oder zweymal.

ITIDEM.

Tibi dolet itidem, (*id eſt:* eodem modo) ut mihi dolet. *Ter. Te néked ſzinte olly fajdalmadra eſik, mint nékem.* Es verdrüßet dich ſowohl als mich.

Itidem, ut cognata ſi ſit. *Ter. Éppen úgy, mintha atyafia volna.* Eben alſo, als wenn ſie ihm verwandt wäre.

JUXTA.

1. Juxta viam. *Az út mellet.* Längſt der Straſſe.

Juxta ripam. *A' viz partyán.* An dem Geſtade.

2. Juxta boni, malique. *Mind jók, mind roſzſzak.* Die Böſen ſowohl, als die Frommen.

Fæminas juxta ac earum viros occidunt. *Az aſzſzonyokat urokkal együtt meg-ölik.* Sie machen nieder die Weiber ſowohl, als ihre Männer.

Illum juxta, ac ſi meus eſſet frater, adjuvo. *Őtet ſzinte úgy ſegitem mintha teſtvér ötsém volna.* Ich helfe ihm nicht anders, als wenn er mein leiblicher Bruder wäre.

L.

haſonló az egéſz városba. Der Vornehmſte in der Stadt.

Longe plurimum ingenio valet. *Igen elmés, tsudálatos elméjű:* Er hat einen vortrefflichen Kopf.

Longe plurimos captivos abduxit. *Igen ſok rabokat, ſzámtalan rabokat vitt-el.* Er hat gar viele Gefangene abgeführet.

Longe, multumque præſtas cæteris. *Kétség kivűl máſokat meg-előz, ſokkal jobb máſoknál.* Weit übertrifft er alle andere.

Longe, lateque diffuſus error. *Szerte ſzéjjel el-terjedet tévelygés.* Ein Irrthum, ſo ſich weit ergoſſen, ausgebreitet hat.

M.

MAGIS.

Etſi magis eſt, quod gratuler tibi, quam quod te rogem. *Noha nagyobb okom vagyon arra, hogy néked örüllyek, hogy-ſem kérjelek.* Obwohl ich mehr Urſache habe dir Glück zu wünſchen, als dich zu bitten.

Lætus eſt, ut tanquam magis. *Soha ſem vólt olly vig, mint moſt.* Niemals iſt er ſo fröhlich geweſen.

Magis diceres, ſi adfuiſſes ibi. *Többet mondanál: ha jelen lettél vólna.* Du würdeſt noch mehr ſagen, wenn du zugegen geweſen wäreſt.

Mihi quotidie magis magisque, *vel:* magis ac magis placet. *Naponként, napról-napra nékem mind jobban-jobban tetſzik.* Täglich gefällt er mir je länger je mehr.

Magis eſt, ut ipſe moleſte ferat erraſſe, quam, ut, &c. *Inkább ſajnálhattya maga, hogy el-tévelyedett, hogy ſem, &c.* Es ſollte ihn vielmehr verdrieſſen, daß er gefehlet habe, als, ꝛc.

Si magis eam noris. *Ter. Synt. Orn. cum Flor. Lat.* *Ha te őtet jobban meg-fogod esmérni.* Wenn du ſie beſſer kennen wirſt.

Ad omnia hæc magis ex uſu tuo nemo eſt. *Ter. Mind ezekre nints alkalmatoſſabb, mint ő.* Zu allem dieſen kann dir niemand dienſtlicher ſeyn, als er.

MAGNOPERE.

Magnopere cenſeo. *Én tellyeſséggel azzal az itélettel vagyok, azt javallom.* Ich bin gänzlich der Meinung.

Magnopere providendum. *Jól meg-kell előre nézni, jól kell meg-gondolni.* Man muß ſich groſſer Furcht und Vorſichtigkeit gebrauchen.

Magnopere, *vel:* magnoque opere abs te peto. *Szépen kérlek téged.* Ich bitte dich inſtändig.

Maximo te orat opere. *Ter. Igen kér téged,* Sie bittet dich treulich, und inſtändig.

Non magnopere laboro. *Nem ſokat gondolok véle, keveſet bajtok reá.* Ich frage nicht viel darnach, gar nicht viel darum.

Quid tum magnopere facere potuit? *Ugyan mit tehetett ő akkor ollyaſt, a' melly valami tekéntetre méltó lett vólna?* Was hat er können beſonders thun?

MALE.

Male animo ſum. *Ter. Roſzſz kedvem vagyon, kedvetlen vagyok.* Ich bin nicht zufrieden, iſt mir unrecht und zuwider.

Male veſtitus. *Rongyos.* Ubel, ſchlecht gekleidet.

Hæc res non minus me male habet, quam te. *Ter. Ezért a' dologért én nem neheztelek jobban bogy ſem te? ſzintúgy bánt ez a dolog engem, mint téged.* Dieſes Ding verdrüßet mich nicht minder, als dich.

Male tibi ſit, *vel:* Deus tibi male faciat. *Az Iſten büntesſen-meg téged, bogy ne légyen bozzá ſzerentséd.* Daß dich GOtt ſtraffe, daß GOtt dir ein Unglück zuſchicke.

Male tibi timeo. *Félek rajtad, ne talán roſzſzúl légyen dolgod.* Ich fürchte dir übel, ich ſorge, daß dir kein Unglück begegne.

MAXIME.

1. Maxime utilis. *Igen haſznos, leg-haſznoſſabb.* Sehr nützlich.

Maxime omnium ſtuduit. *Ez többet tanúlt maga, bogy ſem mindnyájan.* Er hat mehr, als andere ſtudiret.

Maxime vellem, ut, &c. *Azt leg-inkább kivánnám, bogy.* Ich wünſche auf das höchſte, daß, &c.

Quam maxime; *vel:* vel maxime neceſſarium. *Leg-ſzükségeſſebb.* Eine nothwendige Sache.

Domus celebratur, ut cum maxime. *Igen, leg-inkább gyakorolyák ezt a' bázat, leg-többen járnak bozzá.* Sein Haus hat einen viel gröſſern Zulauf, als jemals.

Tam ei ſum amicus, quam qui maxime. *Senki ſe ſzereti ötet jobban, bogy ſem én.* Niemand liebet ihn mehr als ich, ich bin ſein beſter Freund.

2. Semper cavendum & maxime cum periculum imminet. *Mindenkor vonni; vagy őrzni kell magát? de leg-inkább akkor, mikor közelget a' veszedelem.* Man muß ſich jederzeit hüten, aber inſonderheit, wenn eine Gefahr entſtehet.

3. Facieſne id: Maxime. *Meg-fogod-é azt tselekedni? Igen-is, meg.* Willſt du es thun? ja.

MINUS.

1. Minus facile. *Nem olly könnyen.* Nicht ſo leicht, minder behändig.

Mihi quotidie minus, minusque obtemperat. *Ter. Nékem napon-ként ſzó fogadatlanabb.* Von Tag zu Tag wird er mehr meiſterlos, und minder gehorſam.

2. Minus intelligo, (*id eſt:* non ſatis.) *Nem jól értem.* Ich verſtehe nicht genugſam, nicht recht.

Minus belle habeo. *Nem igen jól vagyok.* Ich bin nicht zum beſten auf, etwas unpäßlich.

Minus venit in Senatum. Ra-

Ritkán jön a' tanáts házba. Er kömmt ſelten in Rath.

Nonnunquam quæ prædicta ſunt, minus eveniunt. *Némelykor a' jövendöles ſemmivé válik; a' mikes elöre meg-mondanak, el-maradnak.* Bißweilen geſchehen nicht jene Dinge, die man vorgeſagt hat.

Si minus potero. *Hogy ha külem ki-nem telhetik, meg-nem lehet.* Doch wenn ich nicht kann.

MIRUM.

Cur fles, mirum, ni cantem? *Miért ſirſz? mi gondod reá? hát katzagjak?* Warum weineſt du? was dann? ſollte ich lachen,

Nec mirum, ſi tacet. *Nem-is tsuda, hogy balgat.* Iſt kein Wunder, wenn er ſtill ſchweiget.

Mirum quantum, mirum in modum. *Felette tsudálatoſſan.* Ueber die Maaß, überaus, ſehr wunderlich.

MODO.

1. Modo rediero. *Mingyáráſt viſzſza fogok jönni, vagy: tsak viſzſa jöjjek.* Stracks will ich wieder kommen.

2. Modo hoc, modo illud. *Már ez, már amazt.* Bald dieſes, bald jenes.

3. Audi modo, quæ tibi dixerit. *Tsak halgasd; miket mond néked, miket fog néked mondani.* Höre nun an, was er dir ſagen wird

Sine modo. *Ter. Hadd tselekedgyem.* Laſſe mich nur machen.

4. Faciam, modo adjuves. *Meg-tselekſzem, tsak ſegits te engemet.* Ich will es thun, wenn du mir hilfſt.

MOX.

Mox, futuro tempori tribuitur, idemque eſt, quod, *paulo poſt.*

Mox adero. *Nem ſokára itt fogok lenni.* Ich will alſobald da ſeyn.

Quam mox navigo. *Majd hajóra fogok ülni.* Stracks fahre ich auf dem Schiff darvon.

MULTO.

Multo aliter, *vel:* multo ſecus ſe res habet. *Sokkal máſképpen vagyon a' dolog.* Es gehet wohl anders her, der Handel hat wohl eine andere Beſchaffenheit.

Multo, ante quam proficiſceretur. *Sokkal elöbb, hogy ſem meg-indúlna.* Lange zuvor, ehe er ſich verreiſte.

Multo magis. *Sokkal inkább.* Vielmehr.

Urbs totius Galliæ multo maxima. *Egéſz Frantzia orſzágban leg-nagyobb város.* Die allergrößte Stadt in Frankreich.

Multo maxima pars eorum hominum. *Sokkal nagyobb réſze azoknak az embereknek.* Der meiſte Theil der jenigen Menſchen.

N.

N Æ.

HÆc particula fere pronomini præponitur.

Næ, ego incautus, qui te cum congredi auſus ſum. *Bizonyára igen eſztelen, 's mint egy vakmerö vagyok, figy mint: a' ki te veled ſzembe merek ſzállani.* Ich bin ja unbehutſam, unvorſichtig geweſen, als der es mit dir zu ſtreiten gewagt hat.

Næ tu melius feciſſes, &c. *O melly jobban tselekedtél vólna, 's a' t.* O wie hätteſt du beſſer gethan, ꝛc.

Næ ille vehementer errat. *Bizonyára ö igen meg-tsatatkozik.* Gewißlich er irret ſich groß.

Næ, ille vir ſapiens, lætus moritur. *Az a' bölts ember minden bizonnyal, kitség kivül vigan, és örvendezve fogja ki-adni a' lelkét.* Dieſer weiſe Mann wird ohne Zweifel gern und willig ſterben.

Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant. *Ter. Ök bizonyára éppen azért mivel jól tudják; teſtetik magokat, mintha nem tudnák.* Gewiß, lich, eben weil ſie alles wohl wiſſen; geben ſie ein zeichen daß ſie gar nichts wiſſen.

N A M.

1. Nam tu cauſa es. *Mert te vagy annak az oka.* Denn du biſt Urſache daran,

2. Nam quod ad furtum illud attinet. (*pro:* quod autem.) *Mert a' mi azt a' lopáſt illeti.* Was den Diebſtahl belanget.

3. Nam quid dicam de Scipione? *Mert mit ſzóllyak? mit mondgyak Scipióról?* Was ſolle ich von dem Scipio ſagen?

N E.

1. Ne metuas, *vel:* ne metue, ſed melius c m Cicerone: Noli metuere, cave metuas. *Ter. Semmitse félly: ne rettegj.* Fürchte nicht.

2. Ne vivam, *vel:* ne ſim ſalvus, ſi ſcio. *Bár hallyak-meg veſzſzek-el, ha tudom.* Das ſolle mein letztes Wort ſeyn, wenn ich darvon etwas weiß.

3. Tu paves, ne illam ducas; tu autem, ut ducas. *Ter. Te attúl tartaſz, ne talántán a' nyakadra köſsék azt a' leányt, te pedig attúl félſz, hogy férhez nem megyen hozzád.* Du zwar fürchteſt ſie zu heyrathen: du aber fürchteſt, daß ihre Heyrath dir entgehe.

4. Te obſecro, ut ne ducas. *Ter. Igen kérlek, hogy ne vedd azt feleségednek.* Ich bitte dich, nehme ſie nicht zur Ehe.

5. Ut ne addam, quod ſine ſumptu illam nactus es. *Ter. Hogy ſemmit ne ſzóllyak arról, hogy te minden költség nélkül nyerted-meg magadnak feleségül azt a' ſzemélyt.* Damit ich von dieſem Vortheil nichts melde nämlich: daß du ſie ohne Unkoſten bekommen haſt.

Ne tu fruſtra ſis. *Ter. Hogy magadat haſzontalan ne fárazd.* Damit du nicht um, ſonſt dich viel bemüheſt.

6. Ne plura, ne multa, ne mul-

multis, & ne longum ſit, audiſti, &c. *Hogy többet ne ſzóllyak, tovább ne terjeſzſzem beſzédemet, már hallottad, 's a' t.* Damit ich es kurz mache, haſt du nicht gehöret? ꝛc.

Si peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat. Sed ne plura. *Ha valamiben vét, hibáz meg-eſik, az inkább az ő tudatlanságából, mint-ſem roſzſzaságából ſzármazik. De hogy többet ne ſzóllyak.* Wenn er unrecht thut, oder fehlet, ſo thut er es mehr aus Unverſtand und Einfalt, als Bosheit, aber laſſet uns da abbrechen.

7. Ne hoc quidem dicam. *Még tsak ezt ſem mondom.* Ich will dieſes gar nicht ſagen, nicht anziehen.

Ne id quidem. *Ter. Azt ſem.* Auch dieſes nicht.

Ne nunc quidem. *Még moſt ſem.* So gar jetzt nicht.

Ne minima quidem re illum offendi. *Leg-kiſſebben ſem bántottam-meg én ötet.* Ich habe ihm nicht das geringſte Leides gethan.

8. Venietne, an non? *El-fog-é jönni, vagy nem?* Wird er kommen, oder nicht?

Putasne auſurum fuiſſe, &c. *Gondolod-é, hiſzed-é, hogy ő azt merte volna? 's a' t.* Hätteſt du gemeinet, er hätte dieſes wagen dürfen? ꝛc.

9. Neve hoc, neve illud. *Sem ezt, ſem azt.* Weder dieſes, noch jenes.

10. Ne Deus ſiverit. *Curt. Ne adgya az Iſten; az Iſten távoztaſſa-el tőlünk?* GOtt wolle ſolches nicht zulaſſen, verhüten.

Ne ſit ſane, quod dico. *Bár hadgyuk rá, gondollyuk, hogy nem úgy van a' dolog, a' mint én mondom.* Geſetzt, es ſey die Sache nicht ſo, wie ich ſage.

11. Ne propinquos quidem amat, nedum extraneos. *Még az attyafiait ſem ſzereti, nem hogy az idegeneket, külsőket.* Er liebt ſogar ſeine Freunde nicht, ſchweige erſt fremde Leute.

Necdum illos (*id eſt:* non modo illos,) ſed etiam iſtos. *Nem tsak azokat, de ezeket-is.* Nicht allein diejenigen, ſondern auch dieſe.

Neu quis illum attingat, neu alloquatur. *Hogy ő hozzá ſe ne nyúllyon ſenki; ſe meg-ne ſzóllítsa.* Daß ihn niemand anrühre, weder anrede.

NEC, NEQUE.

1. Nec, *pro:* non.

Mihi nec opinanti hæc accidunt. *Mikor ingyen ſem gondolom, akkor történnek ezek velem.* Dieſes geſchiehet mir, auch wenn ich nicht daran denke.

Nec ita multo poſt profectus eſt. *Nem-is igen ſokára útra indúlt.* Bald darauf iſt er abgereiſet.

Nec enim, *vel:* neque enim intelligo. *Mert nem értem, 's nem vehetem-fel elmémbe azt a' dolgot.* Denn ich verſtehe, begreiffe nicht

2. Nec vero, *vel:* neque vero quidquam vidi ſimile. *Én bizonyára ſoha valami ollyan dolgot nem láttam.* Und gewißlich habe niemals nichts dergleichen geſehen.

Homo, nec meo judicio ſtultus,

tus, & ſuo valde prudens. *Olly ember, a' kit én ſem tartok bolondnak, de ő magát leg-okoſſabbnak tartya.* Ein Menſch, der zwar meinem Gedanken nach, kein Narr iſt, in ſeiner Einbildung aber glaubt er der Klugeſte zu ſeyn.

3. Neque magnis, nec parvis, *vel:* nec parvis in rebus. *Se a' nagy, ſe a' kis dolgokban.* Weder in wichtigen noch in geringen Sachen.

4. Amat fratrem, nec non ſobrinum. *Szereti a' báttyát, de a' nénnye gyermekét-is: fiát-is.* Er liebet ſeinen Bruder, wie auch ſeinen Vetter.

5. Necdum, *vel:* neque dum exierat. *Még ő ki nem ment vala.* Er war noch nicht ausgegangen.

NEMO, *vide*, Illud.

N E M P E.

1. Nempe, *pro:* Certe in principio.

Nempe ita dicis, propterea quod, &c. *Te minden bizonnyal úgy mondod, azért hogy 's a' t.* Du redeſt ohne Zweifel alſo, weil, ꝛc

Scio, quid velis, nempe me hinc abire vis. *Plaut. Tudom mit akarſz, mibez van kedved, tudni-illik, hogy innen el-menyek.* Ich weiß wohl, was du willſt; nämlich: daß ich weggehe.

2. Nempe, *pro:* id eſt. *Az az, vagy: tudni-illik.* Das iſt.

Abi fili. Eo pater, recta via quidem illuc. ℞. Nempe ad Pamphilum. *Ter. Mennyel fiam.* ℞. *Megyek atyám, és egyeneſſen oda.* ℞. *Az az, vagy: tudni-illik Pámfilushoz.* Gehe hin mein Sohn. ℞. Ich gehe gerad hin Herr Vater. (Du ſagte ein Diener darzu) das iſt, zum Pamphilus.

3. Nempe negas, ad beatam vitam ſatis eſſe virtutem? Prorſus nego. *Ugyan tagadod-é hogy a' jó életre elégséges a' virtus? jóságos-tselekedet? Igen-is hogy tagadom.* Du verneineſt, und widerſprichſt dann, daß die Tugend allein den Menſchen glückſelig machen könne? ja ich widerſpreche es.

N I H I L.

1. Nihil, *pro:* non.

Ut id agat, nihil poſtulo. *Nem kérem, nem kivánom, hogy azt tselekedj.* Ich begehre nicht, daß er dieſes thue.

Nihil dico, quis fuerit Brutus. *Nem ſzóllok arról, hogy mitsodás ember vólt Brutus.* Ich ſage nicht, wer Brutus geweſen ſey.

2. Illa nocte nihil præterquam vigilatum eſt. *Liv. Azon az éjtſzakán ſemmiſem vólt egyébb a' nagy vigyázás: és iſtrázsálás kivűl.* Dieſelbige Nacht hat man allein gewacht, weiter nichts.

3. Nihil eſt, quod dicas mihi. *Ter. Nem ſzükség, hogy valamit mondj nékem.* Du muſt mir nichts ſagen.

Nihil feſtinabis. *Nem kell ſietned.* Darfſt nicht eilen.

Nihil eſt; cur, *vel:* quamobrem venias. *Nem ſzükség, hogy el-jőjj.* Es iſt kein Noth, daß du kommeſt.

4. Mane hic quæſo. ℞. Nihil minus. *Ter. Kérlek maradj itt.* ℞. *Azt éppen nem tselekſzem.*

ſeyn. Bleibe da, ich bitte. R. Ich thue es nicht.

Dicam, ſi vis. R. Nihil moror, *Plaut. Ki-mondom, ha akarod.* R. *Nem bánom.* Ich will es ſagen, wenn du willſt. R. Ich achte es nicht.

Mea nihil refert, modo, &c. *Ter. Én igen keveſet gondolok véle, tsak, 's a' t.* Ich frage wenig darnach, wenn nur, &c.

Faciam, ut in illo nihil ſit moræ. *Ter. Végbez viſzem, hogy ő benne ſemmi akadály ne légyen, hogy ő a' dolgot ſemmiben meg-ne gátolja.* Ich will es alſo verrichten, daß es an ihm nicht gelegen ſeyn wird, oder daß er nichts daran verhindern könne.

Nihil rerum omnium eſt, quod malim, &c. *Ter. Semmi ollyas dolog a' világon nints, mellyet inkább kivánnék.* Es iſt keine Sache in der Welt, die ich ſo heftig verlange.

Nihil loci eſt ſegnitiæ, neque ſocordiæ. *Ter. Éppen ſemmi idő nints a' henyélésre.* Es iſt nicht mehr Zeit lang darüber zu ſchlaffen, oder in dieſer Sache zu zögern.

Nihil circuitione uſus es. *Ter. Éppen nem éltél kerengő beſzéddel.* Du haſt nicht viel Umſchweif gemacht.

Nihil dum audieram. *Még eddig ſemmitſem hallottam.* Ich hatte noch nichts davon vernommen.

NIMIRUM.

1. Nimirum, *pro*; videlicet. Veniam in tempore, nimirum ad Kalendas Martias. *Én jókor fogok el-érkezni, el-jőni, tudni-illik Böjt más havának elsõ napjára.* Ich werde zu rechter Zeit kommen, nämlich den erſten Tag Märzens.

Hoc nimirum eſt illud, quod de Socrate accepimus. *Tudni-illik, az az, a' mit Sokratesről hallottunk.* Eben dieſes nämlich muß es ſeyn, was wir vom Socrates haben ſagen gehöret.

Hæc enim eſt tyrannorum vita, nimirum in qua nulla fides. *Mert ez a' kegyetlen uralkodóknak élete, tudni-illik, a' mellyben ſemmi hit? ſemmi igazság, hivség nintsen.* Denn dieſes iſt der Tyrannen Leben, in welchem nämlich keine Treue, und Glauben gehalten wird.

2. Nimirum, *pro*: Certe. Sed nimirum majus eſt hoc quiddam, quam homines opinantur. *De bizonyára ſokkal nagyobb dolog az az, mintſem az emberek gondolják, és ſzőlõe vélekednek.* Aber gewiß-lich iſt es mehr, und größer, als man ſich einbildet.

NIMIUM.

1. Nimium diu. *Igen ſokáig.* Gar zu lange Zeit.

Paulo nimium. *Egy keveſſé ſok.* Ein wenig gar zu viel.

Nimium multi. *Igen ſokan.* Gar zu viele Leute.

Nimium quantum, *vel*: mirum quantum me diligit. *Felette, igen ſzeret engem, igen kedvel.* Er liebet mich zu ſehr.

Te nimio plus diligo. *Téged olly igen ſzeretlek, hogy inkább nem ſzeretbetlek.* Ich liebe dich überaus.

2. Eam rem videre nimium velim. *Ter. Igen kivánom látni azt a' dolgot.* Ich möchte dieſes Ding überaus gerne ſehen.

3. Nimius animi. *Liv. Igen fel-fuvalkodott, magát el-hitte ember.* Ein kecker, trotziger Menſch.

Nimius imperii. *Liv. A' ki felette ſzeret másnak parancsolni.* Der zu herrlich, zu hochtrabend, zu ſtreng befehlet, gebieter.

NISI.

1. Niſi me fallit animus. *Hanem-ba meg-tsalatkozom.* Wenn ich mich ſelbſt nicht irre.

Niſi quis me adjuvet. *Ha tsak engem valaki nem ſegít.* Wenn mir niemand hilft, an die Hand gehet.

2. Nihil volo, niſi hoc. *Ter. Semmit egyebet nem akarok, hanem tsak azt.* Ich will nichts anders, als dieſes.

Nemo beatus, niſi ſapiens, *Senki nem boldog, hanem tsak a' bölts ember.* Niemand, als der mit Weisheit begabet iſt glückſelig.

Hanc niſi mors mihi adimet, nemo. *Ter. Ettől ſenki más meg-nem foſzt, hanem az halál.* Dieſe wird mir niemand, als der Tod nehmen.

3. Quid exigere a me poteſt, niſi ut ne illi deſim? *Mit kivánhat egyebet tőlem: hanem hogy ötet ſegitsem?* Was kann er von mir anders fordern, als daß ich ihn nicht verlaſſe?

4. Niſi, ſi id eſt, quod ſuſpicor. *Ter. Ha tsak nem ugyan az, a' miről gyanakſzom.* Wenn nicht eben dieſes iſt was ich argwöhne.

Miſeros alludi nolunt, niſi ſi ſe jactant. *Nem akarják máskint a' ſzegényeket nyomorgatni, ha tsak ők nem kérkednek magok felől, ha tsak ők fenn nem-tartyák magokat.* Sie verbieten der armſeligen Leute zu ſpotten, es ſey dann, daß ſie ſich ſelbſten rühmen und loben.

Niſi vero ſi quis eſt, qui velit, &c. *Hanemba valaki találtatik, a' ki kivánnya.* Es ſey dann jemand vorhanden, der wolle, &c.

5. Niſi perfecta re, non conquieſcam. *Méglen végbez mennyen a' dolog, addig meg-nem nyugſzom.* Ich laſſe nicht nach, bis die Sache ganz fertig, und vollendet ſey.

6. Niſi vero credis me odiſſe pulchra. *Hanemba el-hiteted magaddal, hogy én gyűlölöm a' ſzépet.* Es ſey dann, daß du vielleicht meineſt, ich ſey allen ſchönen Dingen Feind, oder daß ſie mir verhaſſet ſind.

Niſi forte volumus eſſe miſeri. *Hanem-ba talán ſzegények, nyomorúltak akarunk lenni.* Es ſey dann, daß wir gerne wollen armſelig ſeyn.

NON.

1. Homo non indoctus, pro: Homo doctus. *Nem tudatlan ember, tudós ember.* Ein gelehrter Mann.

2. Non valuit auctoritate, at valuit ſtudio. *Tekéntetével, méltóságával nem igen ſokat tehetett, nem igen mehetett elő, de bezzeg tehetett a' ſzorgalmatoſságával, vagy: jól-lehet nem vólt nagy tekéntetben, grátziában vólt.* Wenn

es

es ihm ſchon an groſſem Anſehen gemangelt hat, ſo haben ihn doch viele geliebt.

Domum habes non amplam quidem, verum, ac certe elegantiſſimam. *Nem igen ſzéles, és nagy; de bizonyára igen ſzép, ékes háza van.* Er hat zwar kein groſſes; weites, wohl aber ein ſchönes, zierliches Haus.

3. Quis ? ea, non dicam, *vel:* non dico, explicet, ſed animo complectatur? *Ki foghattya meg mind azokat tsak elméjével, nem hogy ki-mondja, ki-magyarázza?* Wer könnte ſolche Dinge, will nicht ſagen, mit Worten erklären, ſondern in ſeinen Kopf bringen, und begreifen.

4. Non quin poſſis, (*pro* Non poſſis) ſed quia, *vel:* quod neceſſarium non putem. *Nem a' végre, mintha te töled a' nem lehetne, de azért hogy nem vélem ſzükségesnek lenni.* Nicht zwar darum, daß du es nicht wohl könnteſt, ſondern weil ich meine, es ſey unnöthig.

Non quod, *vel:* non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quod, *vel:* quia utile cenſeo. *Nem azért, hogy a' te hivſégedől, állandóságodról kételkednék, vagy: kétséges vólnék, de azért, hogy haſzontalannak állítom lenni.* Nicht darum, daß ich von deiner Standhaftigkeit den geringſten Zweifel habe, ſondern weil ich es für eine unnützliche Sache erachte.

5. Amicus ei ſum, non autem aſſentator, (non vero aſſenſator. *Én néki igaz barátya vagyok, és nem ollyan hizelkedő.* Wäre nicht ſo gut, wie etliche meinen.) Ich bin zwar ſein guter Freund, doch nicht ſo weit, daß ich ihm viel ſchmeichle.

6. Non modo, *vel:* non ſolum eos adæquat, ſed ſuperat; *vel:* ſed etiam, verum etiam ſuperat, *vel:* ſed ſuperat quoque. *Nem tsak egyenlő velek, hozzájok haſonló, őket el-éri, de felyül-is haladja, meg-előzi.* Nicht allein iſt er ihnen gleich, ſondern er übertrifft ſie weit.

Non modo non dixit. (*Mondatik igy-is.*) Man ſagt auch: (Non modo non dixi,) ſed ne cogitavi quidem. *Nem tsak ſemmitsem ſzóllottam arról, de még nem-is gondolkoztam felőle.* Nicht allein habe ich es nicht geſagt, ſondern ich habe nicht dar an gedenket.

Non modo non laudo, ſed etiam, *vel:* verum etiam vitupero. *Nem hogy ditsirném, de inkább gyalázom, pirongatom.* Nicht allein lobe ich ihn nicht, ſondern hingegen ſchelte, und tadle ich ihn.

6. Nihil dixi, non modo feci, *pro:* (ne dum feci) quod te poſſit offendere. *Semmi ollyaſt nem mondottam, nem hogy tselekedtem vólna, a' mi a' te bántáſodra lehetett vólna.* Ich habe nichts geredet, ſcheige etwas gethan, das dich könnte beleidigen.

3. Ipſe etiam ſibi, non aliis ſolum diſplicebat. *Nem tsak máſok, de még maga-is gyűlölte magát.* Er mißfiel nicht allein anderen Leuten, ſondern auch ſich ſelbſt.

NULLUS, *vide illud*

NUM.

1. Num, *pro:* an, interrogando, ita, ut negans ſubintelligatur reſponſio, ut:

Num cadit in virum bonum mentiri? *Hazudhat-é az embersëges, és betsülletes ember?* Sollt ein ehrlicher Mann lügen können, dürfen?

Num inſanio? *Hát, bolondnak tartaſz engem?* Wie? hältest du mich für einen Narren?

Num cogitat, quid dicat: num ejus color, pudoris ſignum usquam indicat? *Teren. Avagy nem gondolja-é mit ſzóllyon? látſzatik-é valami jele a' ſzemérmetességnek az ö ábrázattya ſzinében.* Denkt er wohl auch an das, was er ſagte? reuet es ihn, was er verwürket? erzeigte er die mindeste Schamhaftigkeit durch Entfärbung und Veränderung des Angesichtes.

2. Num intelligis, *vel:* numne, *vel:* numnam intelligis, quæ dicit? *Érted-é a' miket mond?* Verstehest du dann was er ſaget?

3. Num quis hic eſt? nemone hic eſt? *Ter. Vagyon-é itt valaki? ſenkiſints itt?* Iſt dann niemand vorhanden?

Num quid vis? Num quidnam jubes? *Ter. Akarſz-é, kivánſz-é valamit? ſemmitſem parantsolſz?* Begehrest du etwas? willst du nichts befehlen?

Numquid eſt aliud? *Terent. Ninis-é más egyébb?* Iſt dann nichts anders?

Numquid præterea? *Terent. Semmit mást egyebet nem?* Iſt es dann nicht anders?

Num quando tibi moleſtus fui? *Búſitottalak-é én téged valamikor? Vóltam-é nehézségedre? vagy: alkalmatlankodtam-é néked valamiben?* Bin ich dir dann jemals überlästig geweſen?

NUNC.

Nunc jam meus es. *Terent. Már moſt enyim vagy.* Jetzt bist du schon mein.

Nunc demum, *vel:* nunc denique venis? *Moſt illyenkor jöſzſz?* Jetzt kommst einmal, endlich?

Nunc primum loquitur. *Tsak moſt kezd ſzóllani.* Er fänget eben an zu reden.

Nunc vero, cum videas rem ſecus habere. *Moſt pedig, mivel látod, hogy más képpen van a' dolog.* Nun aber da du ſiehest, daß die Sache ganz anders gehet.

Age inepte, quaſi novimus nos inter nos. *Ter. Te bizonyára méltó vagy nevetésre? te úgy viſeled magadat, mintha ma öſmérkedtünk vólna meg.* Du biſt wohl lächerlich; du thuſt nicht anders, als wenn wir erſt heut einander kenneten.

NUSQUAM.

Nusquam, (*id eſt:* nullo loco.) *Sobol.* Nirgends. (Nullibi. *Nem igen van ſzokásba ez a' ſzó; nem-is igen ſzep.* Iſt nicht gar gebräuchlich, noch ziemlich.)

Nusquam gentium invenitur. *Ter.*

Ter. Sobol e' világon fel-nem találtatik. Man findet ihn nirgends, an keinem Orte.

Nusquam apparet. *Ter. Sobolſem láthatni, találhatni ðtet.* Man ſieht ihn nirgends.

O.

OB.

1. OB, propter. *Ért, miatt, azért* Für.

Pœnas ob ſtultitiam fero. *Ter. Magam bolondságom miatt büntettetem.* Ich büſſe, was ich durch Unbedachtſamkeit gethan habe.

Non pudet vanitatis? ℞. Minime, dum ob rem. *Nem ſzégyenled a' bitedet olly könnyen meg-ſzegni, olly álhatatlannak - lenni* ℞. *Éppen nem, tsak haſznomra légyen.* Schämeſt du dich nicht Treue und Glauben alſo zu brechen? ℞. Nein gar nicht; wenn es mir nur nützet.

2. Ob oculos mihi ſæpe mors verſata eſt. *Gyakran forgott elmémbe, vagy: a' ſzemem előtt az halál.* Den Tod habe ich oft vor Augen gehabt.

OLIM.

1. Olim ita loquebantur. *Régenten ügy ſzokták vala ſzóllani.* Vor Zeiten redete man alſo.

Idem ſum, atque olim fui. *Ugyan a' vagyok, a' ki ennek előtte.* Ich bin eben der, wie ich vor her war.

3. Forſan & hæc olim meminiſſe juvabit. *Virg. Még valaha haſznos, édes léſzen ezeknek-is emlékezete.* Vielleicht werden wir mit Freude deſſen einmal gedenken.

OMNINO.

1. Omnino male. *Igen roſzſzúl.* Sehr übel.

Omnino omnis eruditionis expers vir. *Éppen tudatlan ember.* Ein unſtudirter Mann, der gar nichts in Wiſſenſchaften kann.

Omnino nusquam. *Éppen ſoholſem.* Gar nirgends.

Nullum omnino verbum facere auſus eſt. *Egy ſzót ſem mert ſzóllani; a' ſzáját ſemmerte fel-tartani, fel-nyitni.* Kein Wort hat er ſagen gedurft.

2. Eramus omnino ad ducentos. *Mindeneſtűl fogva mint egy két ſzázan voltunk.* Es waren unſer über zwey hundert.

Quinque omnino illum condemnarunt. *Tsak öten voltak, a' kik őtet halálra ſententziáſzták.* Es waren nicht mehr, als ihrer fünfe, die ihn verdammet hatten.

P. PAR-

P.

PAR.

1. Celeritate parem habet neminem. Ejus celeritati par nulla eſt. *Az ő gyorſaſágával, hamarſágával ſenkiſem ér.* In Geſchwindigkeit hat er niemand ſeines gleichen, ſie iſt unvergleichlich.

Sunt inter ſe pares. *Egyenlők, haſonlók, öſzve illenek.* Sie ſind einander gleich.

Paribus animis. *Liv. Egyenlő ſzivvel 's akarattal.* Mit gleichem Willen, und Herzen.

Par non ſum ferendo oneri. *Nem viſelhetem-el ezt a' terhet. Nints annyi erőm, hogy avval a' terhel birjak.* Dieſe Laſt kann ich nicht ertragen, meine Kräften ſtecken nicht ſolches zu ertragen.

Scribam ad te ſæpe, vide, ut par mihi ſis. *Én néked gyakran fogok irni, de te-is azon légy; hogy haſonlóképpen tselekedgy; és nékem ſzorgalmatoſſan meg-felelj.* Ich werde dir oft zuſchreiben; thue du auch dergleichen, und antworte fleiſig.

2. Par referre, par pari referre, parem gratiam, *vel:* paria paribus referre. *Kötsön helyében költsönt adni; haſonló dolgot tselekedni.* Gleich mit gleichem vergelten.

2. Ut par erat. *A' mint illett, illendő vólt.* Wie es billig war.

Vide, quid te facere par ſit. *Gondold-meg mit kellyen néked tselekedned, mit légyen illendő néked tselekedni.* Siehe; was du ſchuldig ſeyſt zu thun, was dir zu thun gebühret.

PARITER.

1. Pariter, cum, *pro:* una, cum. *Együtt.* Zu gleich.

Creſcunt pariter cum luna, pariterque decreſcunt oſtrea. *Az auſtrigák nőnek, és tellyeſednek, fogynak, és kiſſebbednek a' hóld járásával.* Die Auſtern nehmen ab und zu mit dem Monde.

2. Pariter ac, atque, ut, *pro:* æque ac, &c. *Egyenlő képpen; ſzinte úgy; valamint.* Eben ſo viel, nicht weniger, als, ꝛc.

Pariter te amo, atque illum. *Egyenlőképpen ſzeretlek téged ő véle, téged ſzinte úgy ſzeretlek, mint őtet.* Ich liebe dich ſo viel, als ihn.

Trucidant fœminas, pariter ac viros. *Liv. Egyenlőképpen vágják, ölik az aſzſzonyokat a' férfiakkal. Se aſzſzonynak, ſe férfinak meg-nem engednek.* Mann und Weibsbilder machen ſie ohne Unterſchied nieder.

Filius pariter moratus, ut pater fuit. *Plaut. Szinte olly jó erköltsű, emberűl taníſlt fiú, valamint az attya.* Ein Sohn! der nicht weniger wohlgeſittet, und eingezogen iſt, als ſein Vater.

PARUM.

1. Parum ſplendoris, parum caſtus. *Hor. Kevés tsifraság, fényeſség, nem igen ſzűz, és tiſzta.* Wenig Zierlichkeit, nicht gar keuſch.

2. Parum, *pro:* non bene a non ſatis.

Parum intellexi. *Nem igen jól értettem.* Ich habe es nicht gar recht verſtanden.

Dias dabo, una ſi parum eſt. *Ha egy nem elég, ha egygyel nem elégſzel-meg, kettőt fogok adni.* Wenn eine nicht kleckei, zu wenig iſt, ſo gebe ich zwey.

Parumne eſt, quod me ſefelliſti, ut etiam audeas, &c. *Hát kitsiny dolog-é, hogy engem meg-tsaltál? hogy még azt merjed, 's a' t.* Iſt es dir nicht genug, daß du mich hintergangen und betrogen haſt, daß du auch darüber darfſt, ꝛc.

PARUMPER, & PAULISPER.

Parumper exſpecta. *Egy keveskorig várakozzál.* Warte ein kleines wenig

Pauliſper race, dum ego oſtendo, &c. *Egy kevéſsé halgaſs, miglen én meg-mutatom.* Schweige ein wenig bis ich inzwiſchen beweiſe, ꝛc.

P E R.

Per, *Tempus* indicat, ut.

Per eos dies, per id tempus. *Azokon a' napokon, abban az időben, azon az idő alatt.* Dieſe Täge, dieſe Zeit hindurch.

Per triennium. *Három eſztendeig.* Drey Jahre lang.

Per noctem cernuntur aſtra. *Plin. Éjſzaka láttzatnak a' tsillagok, vagy: éjtſzakának idején.* Bey nächtlicher Weile ſiehet man das Geſtirn.

2. Per. *Modum exprimit* ut:

Per ludum, & jocum, & per ludicrum, &c. *Liv. Tsak tréfából, játékból.* Scherzweiſe, für eine Kurzweile, zum Spott.

Per otium faciam. *Liv. Ha időm teſzſz reá, meg-tselekſzem.* Mit guter Weile will ich es machen.

Per Procuratorem, aut per ſe ipſum agere. *Valamelly prókátor által, vagy: magam által fogom a' törvényben folytatni ügyemet.* Durch Procurator, oder durch ſich ſelbſt etwas thun.

Per ſilentium eo te deducam. *Nagy tsendeſségbe, halgatásba téged oda foglak vinni, vezetni.* In der Stille werde ich dich hinführen.

Per ſpeciem amicitiæ. *Barátság ;: jó akaratot mutatván tettetvén.* Unter den Schein, und Vorwand der Freundſchaft.

Per injuriam. *Törvénytelenűl.* Durch Unbilligkeit, durch Ungerechtigkeit.

Per inſidias. *A' les-hányás által, tsalárdsággal.* Durch Verrätherey und Hinterliſt.

Per ſummum dedecus. *Legnagyobb gyalázattal.* Mit gröſter Schande.

Per invidiam; per iram. *A' nagy irigység, gyűlölség, harag miatt.* Durch Neid Zorn, Mißgunſt.

Per ſummam crudelitatem fecit. *Ki-mondhatatlan nagy kegyetlenségéből tselekedte.* Durch eine unmenſchliche, gröſte Grauſamkeit.

Per imprudentiam fecit. *Oktalanúl, eſztelenségéből tselekedte, tsinálta.* Unbeſonnener, unbedachſamer Weiſe hat er das gethan, aus Unverſtand.

3. Per, in conceſſione.

Per me licet, per me nulla eſt mora. *Ter. nékem mind egy, én m'attam meg-lehet; én nem lészek akadályúl.* Mir gilt es gleich, bin zufrieden, habe nichts darwider, bey mir liegt es nicht.

Quod per naturam eſt, aut per leges. *A' mit a' természet boz magával, vagy a' törvény meg-enged.* Was die Natur mit ſich bringet, und das Geſetz zulaſſet.

Neque per ætatem, neque per valetudinem id poſſum. *Se az vénségem miatt, ſe az egésségem miatt végbez nem vihetem; nem lehet tőlem.* Weder mein hohes Alter, noch meine Geſundheit laſſen mir ſolches zu.

Tuus per ætatem pater eſſe poterat. *Olly idős vólt: hogy atyád lehetet vólna.* Er iſt ſo alt geweſen, daß er dein Vater hätte ſeyn können.

Per, in Obſecratione.

Ne propera per Deum. *Az Iſtenért kérlek, ne ſieſſ.* Um GOttes Willen, eile nicht ſo ſtark.

Ego te per parentes, & patriam oro. *Az atyád, és hazád ſzeretetéért kérlek.* Durch die Liebe deines Vaters, und Vaterlandes bitte ich dich.

Per ego te genua tua obteſtor. *Ezekre a' te térdeidre tégèd kérlek.* Durch dieſe Knice, die ich umfaſſe, bitte ich dich.

5. Perpauci ſunt, permulti ſunt, &c. *Igen keveſen vannak, igen ſokan vannak, és haſonló képpen a' ſuperlatival, &c.* Ihrer ſehr wenig ſind es; ihrer gar viele ſind es; und ſo gar auch mit dem Superlativo als! Perpauciſſimi incolæ. *Col.* Perquam maximus exercitus. *Curt.*

Perquam velim ſcire. *Plin. Igen akarom azt meg-tudni.* Ich möchte gar gerne wiſſen.

P E R I N D E.

Virtus non perinde, ac merita eſt, colitur. *A' virtus, a' jó erkölts nem annyira, a' mint meg-érdemli; vagy: nem érdeme ſzerént tiſztel-tetik.* Man thut der Tugend keine ſolche Ehre an, gleichwie ſie es verdienet.

Non perinde me atque illum amas. *Nem annyira ſzeretſz engem, mennyire ötet.* Du liebeſt mich nicht ſo ſehr, als ihn.

Perinde te & illum diligo. *Egyformán, egyaránt ſzeretem mind a' kettőket.* Ich liebe dich, gleichwie ihn.

Perinde ut cauſa poſtulat. *Úgy, a' mint a' dolog hozza magával.* Eben ſo, gleichwie es die Sache erfordert.

Hæc perinde accipio, ut dicuntur. *Ezeket úgy értem, úgy magyarázom, a' miként mondatnak.* Ich nehme dieſe Dinge auf eine ſolche Weiſe auf, gleichwie man dieſelbe ſaget.

Perinde quaſi factum ſit. *Mintha már meg-történt, meg-lett vólna.* Nicht anders, als wenn es geſchehen wäre.

P L A N E.

1. Plane loqui, *id eſt*: aperte, clare, dilucide. *Nyíván beſzélni.* Klar, glat, deutlich reden.

2. Pla-

2. Plane perii, (*id eſt:* omnino, prorſus.) *Eppen oda vagyok.* Ich bin ganz und gar hin, ich bin glatt verdorben.

Plane belle me habeo. *Eppen jól érzem magamat.* Ich bin ganz wohl auf.

PLUS. PLUSCULUM.

Plus æquo. *Kellete felett igen ſok.* Mehr, als es recht und billig iſt, zu viel.

Plus biennio, *vel*: biennium, *vel:* quam biennium moratus eſt. *Tovább két eſztendőnél mulatott.* Er iſt über zwey Jahre geblieben, hat verweilet.

Ego habeo, cui plus quam tibi debeam, neminem. *Senkinek ſem tartozom többel; mint néked.* Niemanden andern habe ich, dem ich ſo viel ſchuldig ſey, als dir.

Ut cum fratre una plus eſſet. *Ter. Hogy a' bátyával tovább lehetne együtt.* Damit er mit ſeinem Bruder länger bleiben könnte.

Non plus habet ſapientiæ, quam lapis. *Plaut. Nints több bültseſség benne, mint a' kőben.* Er hat ſo wenig Hirn, und Sinn, als ein Stein.

Ne quid plus, minusve faciat. *Ter. Ne talám ő többet, vagy keveſebbet tsinállyon.* Damit er nicht zu viel, oder wenig thue.

Dies plus minus triginta. *Plin. Mint egy harmintz napig.* Dreyßig Täge beyläufig mehr oder wenig.

Illum plus, plusque in dies diligo. *Ötet napról napra inkább ſzeretem.* Ich liebe ihn vom Tage zu Tage, je länger, je mehr.

Plusculum mellis. *Egy keveſſe több méz.* Ein wenig mehr Honig.

Plusculum negotii. *Több dolog, nagyobb baj, gond.* Ein wenig mehr Geſchäfte.

Plusculum quam concedit veritas. *Egy keveſsé többet, vagy: többetskét, mintsem az igazság engedi.* Ein wenig mehr, als die Warheit zugibt.

PORRO.

1. Si porro ire pergas. *Liv. Ha tovább mégy.* Wenn du weiter geheſt.

2. Quid agam, porro intelliges. *Ter. Mit fogok mivelni az után fogod meg-érteni.* Was ich thun werde, wirſt du darnach ſehen.

Ut quieſcant porro; moneo. *Ter. Én intem őket, hogy ezután halgaſſanak, ſzájokat fogják-bé.* Ich ermahne ſie, daß ſie hinfür ſtille ſeyen.

Quid reſtat, niſi porro ut fiam miſer. *Ter. Mi van egyéb hátra: hanem hogy leg-nyomorúltabb legyek?* Was geht anders ab, als daß ich endlich ein armer Mann werde?

Recte monuit, porro autem. *Ter. Ő téged jól meg-intett: de tovább.* Der hat dich recht ermahnet, aber weiter.

3. Adeone me ignavum putas? adeone porro ingratum, ut; &c. *Ter. Olly tunyának tartaſz engem, és azon kívül háládatlan embernek, hogy 's a' t.* Halteſt du mich für einen ſolchen Feigen? und darzu noch für einen undankbaren Menſchen?

Neque enim prudenter, ne-

que

que porro fortiter te geris. *Mert ſe okoſſan, ſe az in kivül vitézül nem viſeled magadat.* Gewißlich du geheſt nicht klug derein, und darzu nicht ſtarkmüthig.

4. Age porro tu? qui te ſic jactas, quid faceres, &c. *Hát te otromba, á ki magadot úgy hányod, veted, mondelő, mit cselekednél?* Und du Kerl, der du dich allezeit rühmeſt, ſage her, was würdeſt du thun?

Jam porro videamus cætera. *Már tovább láſſuk a' többit-is.* Jetzt weiter, laſſet uns das übrige beym Licht beſehen.

Homo natura ferox, porro autem conditione ſocius latronum. *Kegyetlen termeſzetű ember, azon kivül a' lappangó tolvajoknak társa, barátya.* Ein wilder, grober Menſch, und darzu ein Geſpann der Schelmen, und Straſſen-Räuber.

POST, POSTEA.

1. Poſt tergum. *Hatúl, hát megett.* Am Rücken, dahinten.

Multis poſt annis, *vel:* multos poſt annos. *Sok eſztendők után.* Nach vielen Jahr'en.

Poſt Romam conditam. *A' Róma fel állitáſa, épitéſe után.* Nach Erbauung der Stadt Rom.

Poſt homines natos, poſt natum hominum genus. *A' világ teremtésétűl fogva. Miólta emberek vannak e' világon.* Von Erſchaffung der Welt, ſo lang Menſchen auf Erden ſind.

Longe poſt homines natos improbiſſimus. *Olly gonoſz ember, a' millyen meg nem ſzületett a' világ kezdeti ól fogva az emberek közt.* Der ärgeſte Schelm, ſo jemals unter der Sonne geweſen iſt, ſo lang die Welt ſtehet.

Poſt hominum memoriam. *Az emberek emlékezetekr:* nſo weit ſich die Menſchen erinnern können.

Poſt diem tertium, quam natus eſt. *Harmadnappal az után, hogy ſzületet.* Drey Täge nach ſeiner Geburt.

2. Poſt paulo; *vel:* paulo poſt, *vel:* non multo poſt, *vel:* aliquanto poſt: *vel:* poſt aliquanto. *Nem ſokára, mingyárt; rövid idő múlva.* Kurz, eine kleine Zeit darnach.

Cur tanto poſt? cur tanto poſt tempore? *Miért olly ſokára? az után miért olly későn?* Warum ſo lang darnach?

Hora poſt. *Egy órával az után.* Eine Stunde darnach.

Id dabis poſt, *vel:* poſtea. *Azt oſztán ide fogod adni.* Darnach wirſt du es hergeben.

Poſtea exivit. *Azután kiment.* Darnach iſt er hinaus gegangen.

Quid tum poſtea? *Hát oſztán? hát még tovább?* Was hernach? was iſt darauf geſchehen?

Poſteaquam, *vel:* poſtquam ingreſſus eſt. *Minekutánna bément vólna.* Nachdem er hinein getreten war.

POSTERIUS.

1. Poſterius iſta videbimus. *Az után fogjuk azokat megláatni, vizgálni.* Dieſes werden wir darnach ſehen.

Juber, poſterius illos reverti.

Azt parantsollya, hogy késöbben fordítſjanak viſzſza. Er hat ihnen befohlen, ein andersmal wieder zu kommen.

PRÆ.

1. I præ, ſequar. *Ter. Menny előre, én te utánnad megyek.* Gehe du voran, ich will dir folgen.

2. Præ ſe oves agebat. *Sereg jubot hajtott maga előtt.* Er trieb die Schaafe vor ſich.

Præ ſe, *vel:* præ ſe gerit ſpeciem boni viri. *Jó embernek mutattja, ektteti magát.* Er ſieht einem ehrlichen Mann gleich.

Noli præ te ferre, &c. *Ne tettesd magadat, s' a' t.* Thue du nichts dergleichen, &c.

Præ me tuli, me pacem velle. *Mindenkor mutattam, s' jelentettem, hogy én békeſséget kivánok.* Ich habe dergleichen gethan, als wenn ich den Frieden verlangte.

Quam præ vobis tuliſtis lætitiam. *A' melly örömet mutatáttok.* Die Freude, ſo ihr erzeiget habet.

3. Præ nobis beatus es. *Boldogabb vagy te nálunknál.* Gegen uns zu rechnen, biſt du glückſelig.

Præ ſe neminem putat. *Magához képeſt máſt embernek ſem tart.* Er ſchätzet niemanden ſo hoch, als ſich ſelbſten.

Omnia ſibi poſt putavit eſſe præ meo commodo. *Ter. Minden dolgát félre tette, hogy nékem ſzolgálna.* Meinem Gefallen ein Genugen zu thun, hat alles dahinten gelaſſen, und für geringer geſchätzet.

4. Præ, *idem quod,* Propter. Præ gaudio ubi ſim, neſcio. *Nem tudom örömemben, hogy hol vagyok.* Vor Freude weiß ich nicht, wo ich bin.

Præ ira hoc fecit. *A' harag miatt, vagy haragjából tselekedte azt.* Dieſes hat er aus Zorn und Unwillen gethan.

Præ lachrymis loqui non poſſum. *A' ſírás miatt nem ſzólhatok.* Vor Weinen kann ich nicht reden.

5. Moleſtior eſt, præ ut dudum fuit. *Plaut. Moſt bajoſſabb, inkább alkalmatlankodik, mintsem mír régen vólt itten.* Er iſt verdrießlicher, als er ſchon von langer Zeit her geweſen iſt.

Nihil hoc quidem eſt, præ ut alia dicam. *Plaut, E' tsak ſemmi. azokhoz képeſt, a' mellyeket mondandok.* Dieſes iſt noch nichts gegen dem, was ich ſagen werde, zu rechnen.

Jocum dices præ ut, *vel:* præquam quæ ſenties. *Ter. Tréfák.t fog ez mondani inkább nékem, mintsem azokat, a' mellyeket elmédben forgatſz.* Du wirſt ſagen, es ſey mir ein Scherz und Poſſen gegen dem, was du davon halten wirſt.

Hoc pulchrum eſt, præ quam ubi ſumptus eſt. *Plaut. E' ſzebb annál, a' melly drágábban vétetett, többe kerűlt.* Dieſes iſt ſchöner, als was noch theuerer koſtet.

Nemo ſine grandi malo, præ quam res patitur, ſtuduit elegantiæ. *Plin. Senki a' maga állapottyával meg-nem elégedvén, nem vágyott, a' vagy, nem hágott nagyobb méltóſágra,*

ſágra, hogy valamikor roſzſzára, ſ' veſzedelmére nem vólt vólna. Niemand iſt über ſeinen Stand höher geſtiegen, daß es ihm nicht übel bekommen ſey.

PRÆTER, & PRÆTEREA.

1. Præter ejus oculos omnia ferebantur. *Mindenek ſzemeetleibe vitettek, állitattak.* Man ſtellte alles vor ſeine Augen daher.

Præter oram. *A' part mellet.* Längſt dem Ufer und Geſtade.

2. Præter opinionem, ſpem, expectationem meam. *Éppen nem véltem, nem reménylettem, és nem vártam.* Wider meine Meinung und Hoffnung.

Præter modum. *Méd nélkül; rend kivûl.* Unmäßig, aus der Weiſe.

Præter æquum, *vel:* præter æquum, & bonum. *Ter. Az igazság kivûl, hamiſſan.* Wider alle Billigkeit und Vernunft.

3. Neminem habet amicum, præter me, extra me, niſi me. *Senki más barátya nints, én rajtam kivûl.* Er hat keinen Menſchen zum Freunde, als mich.

4. Eum præter cæteros diligit. *Őtet máſok felett ſzereti.* Er liebt ihn über alle andere.

Unum præter cæteros mirabatur. *Egygyen tsudálkozott a' többiek közûl, vagy felett.* Er wunderte ſich über einen aus ihnen.

Præterea. *Azon kivûl, az után.* Neben dem, über dieſes, weiter, ferners.

Tibi uni concedo, præterea nemini. *Senkinek másnak ebben a' dologban nem engedek, hanem egyedûl néked.* Dir allein weiche ich, ſonſt niemanden andern.

Hunc unum metuo præterea neminem. *Tsak egyedûl ettûl félek, és ſenkitûl-ſem máſtûl.* Dieſen ausgenommen fürchte ich keinen.

Præterquam ad te, ad neminem ſcribo. *Senkibez másboz, hanem tsak hozzád, nem irok levelet.* Ich ſchreibe dir allein zu, ſonſt niemanden andern.

Nulla re, præterquam legibus conſtitui poteſt. *Liv. Semmiképpen nem állitathatik a' fel, vagy: nem mehet végbez, hanem törvény által.* Dieſes kann anders nicht, als durch Geſetze aufgebracht werden.

Præterquam capiti, etiam ſtomacho prodeſt. *Celſ. Nem tsak a' fõnek, hanem a' gyomornak-is haſznál.* Nicht allein hilft es dem Kopfe, ſondern auch dem Magen.

Nullo remedio ſanari poteſt, præterquam ſi confeſtim partes contactæ amputentur. *Pl. Semmi orvoſsággal nem gyógyittathatik, hanem tsak ha mingyárt el - vágattatnak a' teſtnek azon részei, a' mellyek meg-vannak illetve.* Alle Mittel dieſes zu heilen ſind vergebens, ausgenommen, wenn man das berührte Glied ſtraks abſchneidet.

Præterquam, quod id facere non debui, non potui quidem. *Azon kivûl, hogy azt nem kellet tselekednem, nem*

is tselekedhetem. Nicht allein habe ich es nicht thun ſollen, ſo gar habe ich es nicht thun können.

Ego me in aula mea, præterquam ſine te, cæterum ſatis commode oblectavi. *Én az magam udvarában, ha azt kiveſzem, hogy a' te jelenlétedet igen kivántam, elég vigan voltam.* In meinem Hoſe habe ich mich ziemlich erluſtiget, dieſes gieng allein ab, daß du nicht zugegen wareſt.

Dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves, præterquam tui carendum quod fuit. *Ter. A' miólta együtt veled nem vagyok minden dolgaim nékem könnyen eſtek, tsak az eſett nehezen, hogy veled nem lehettem.* Da ich von dir abweſend bin, iſt mir alle Mühe gering vorkommen, das ſchwereſte war; weit von dir entlegen zu ſeyn.

PRIDIE, & POSTRIDIE.

Pridie quam exceſſit e vita. *Az halála elött való napon.* Den vorigen Tag, als er geſtorben war.

Poſtridie quam natus eſt. *Születésének máſodik napján.* Den andern Tag, als er gebohren wurde.

Pridie ejus diei. *Az elött egy nappal.* Den Tag zuvor.

Poſtridie ejus diei. *Azutánn-való napon.* Den andern Tag darnach.

Pridie, & poſtridie calendas (*Supple* ante, & poſt.) *Valamelly holnapnak elsö napja elött való holnapban.* Den Tag vor, oder nach dem erſten Tage jeden Monats.

PRO.

1. Illam educavi pro mea. *Ter. Úgy neveltem, mint a' magam ſaját leányomat.* Ich habe ſie erzogen nicht anders als meine eigene Tochter.

Me pro parente colit. *Engem úgy tiſztel mintha attya volnék, engem attyának tart.* Er ehret und liebet mich wie ſeinen Vater.

Pro deliciis crudelitas illi fuit. *Gyönyörködött a' kegyetlenségbe.* Wüthen, Toben, und Grauſamkeit war ſeine höchſte Freude.

1. Pro foribus ſedet. *Az ajtó elött ûll.* Er ſitzet vor der Thüre.

Illa præſidia, quæ pro templis omnibus cernitis. *Azon oltalomra való vitézek, a' kiket minden templomok elött láttatok, láttok.* Jene beſtellte Wachen, die ihr vor allen Kirchen ſtehen ſehet.

3. Parum efficis pro tantis viribus. *Erödhöz képeſt keveſet tselekſzel.* Du thuſt gar zu wenig in Bedenkung, in Anſehung ſo groſſer Kräften, die du haſt.

Satis pro tenuitate mea ſum liberalis. *Elég adakozó vagyok az én tehetségem, ſzegénységem ſzerént, ha az én állapotomot tekéntem.* Nach meiner Wenigkeit bin ich freygebig genug.

4. Pro meis opibus te defendam. *Valamit tehetek, akár minden javaimat te éretted ki-advân téged oltalmazni foglak, téged meg-ſegitlek.*

Nach meinem ganzen Vermögen will ich dich beſchirmen, und beſchützen.

Pro mea conſuetudine. *Az én ſzokáſom ſzerént.* Meinem Gebrauche nach.

Conſilium pro tempore ac pro re capiam. *Celſ. Az idő alkalmatoſſagával ſel-tett ſzándékimnak végét ſzakaſztom.* Nach Geſtalt der Sachen will ich mein Vorhaben richten.

Pro ſe quisque; *vel:* pro ſua quisque, parte nititur. *Kiki maga tehetsége ſzerént igyekezik.* Ein jeder thut ſeines Theils, was er mag.

Frout facultates ejus ferebant. *A' menyire lehetett ő tőle.* Nach Beſchaffenheit ſeiner Mitteln.

5. Pro meo in te amore moneo te, ut, &c. *Azon ſzeretetből, a' mellyel én te hozzád viſeltetem, intlek téged bogy, ſ' a' t.* Aus Liebe und Zuneigung zu dir ermahne ich dich, daß, ꝛc.

Pro noſtra amicitia te rogo. *A' mi barátságunkért kérlek téged.* Ich bitte dich durch unſere Freundſchaft.

6. Pro concione laudatus eſt. *Az egybe gyülekezett nép-előtt ditsírtetett.* In völliger Verſammlung iſt er gelobet worden.

PROPE.

1. Prope domum, *vel:* prope a domo. *Nem meſzſze a' háztól.* Nahe bey dem Hauſe.

Propius urbem, *vel:* propius ab urbe. *A' városhoz közelebb.* Näher an der Stadt.

Prope intueri. *Közelről ſzemlélni, nézni.* Von der Nähe anſchauen.

2. Prope abeſt, ut ſecretum hoc fiat palam. *Plaut. Nem ſokára az a' titok ki fog nyilatkoztatni.* Dieſe geheime Sache wird bald an das Tag-Licht kommen, ausbrechen.

Prope abeſt, cum hinc exeundum eſt mihi. *Ter. Nem ſok idő fog el-múlni, bogy nékem innen ki kell mennem.* Es wird nicht lang anſtehen, daß ich von dannen werde hinaus müſſen.

Prope erat, ut manus conſererent. *Liv. Majd bogy megnem ütköztek, ſzintén megütköztek vólna.* Es war ſchon an dem, daß ſie miteinander ſchlagen wollten.

Prope eſt factum, ut caperetur. *Kevés hija vólt, bogy meg-nem fogták.* Es hat wenig gefehlet, ſo wäre er gefangen worden.

Propius nihil eſt factum, quam ut occideretur. *Éppen kevés hija, akadállya vólt, bogy meg-nem öletetett.* Iſt nichts ſo nahe geweſen, als er wäre umgekommen.

Prope ſolus. *Majd tsak egyedül.* Schier ganz allein.

PROPTER, & PROPTEREA.

1. Propter te. *Te miattad, te érted.* Deinetwegen, dir zu Liebe.

2. Propter illum aſſiſte. *Ter. Álly, vagy: légy mellette annak.* Halte dich, ſtehe neben ihm.

Propter patrem ſedebat. *Az attya mellet űl vala.* Er ſaß nahe bey ſeinem Vater.

Propter eſt ſpelunca quædam

dam. *Ott közel mellette barlang vagyon.* Nahe darbey iſt eine Höhle.

Prop erea quod clamas. *Azért, hogy kiáltaſz.* Weil du ſchreyeſt.

Propterea ſcripſi, ut me purgarem. *Azért, a' végre írtam, hogy magamat abban a' dologban ártatlannak mutatnám.* Deßhalben habe ich geſchrieben damit ich mich entſchuldige, vertheidige.

PROXIME.

1. Proxime urbem. *Mingyárt a' város mellet, a' városhoz közel.* Nächſt bey der Stadt.

Is, quem proxime nominavi. *Az, a' kit tsak moſt neveztem.* Jener, den ich eben zuvor genennet habe.

Litteræ, quas a te proxime accepi. *Cic. A' melly leveledet közelébb vettem.* Die Briefe, ſo ich von dir unlängſt empfing.

Tuæ virtuti proxime accedo. *Igen közel járok a' jó magad viſeléſedhez.* Deiner Tugend komme ich nächſt zu.

Tu Princeps es, ego proxime accedo. *Te leg első, vagy, fejedelem vagy, én pedig mingyárt te utánnad vagyok.* Du biſt der vornehmſte, nächſt darauf komme ich: du biſt der erſte, und ich der zweyte.

Aut proxime atque ille, aut etiam æque ſtudeo. *Én nem ſokkal tanúlok keveſebbet mint ő, vagy éppen annyit.* Ich ſtudire nicht viel weniger, als er, oder gar eben ſo viel.

Q.

QUA.

1. Illuc aſcendit, neſcio qua. *Nem tudom melly felé mentt oda fel.* Dort hinauf iſt er geſtiegen, wodurch aber weiß ich nicht.

2. Qua manibus qua pedibus reptans, (*id eſt*,) tum manibus, tum pedibus. *Lábain s' kezein máſzván.* Mit Händ und Füſſen kriechend.

Dives, qua bonis alienis, qua ſuis. *Gazdag, réſz ſzerént maga ſajáttyábúl, réſz ſzerént a' máséból.* Reich, theils vom eigenen, theils vom fremden Gut.

QUÆ.

Quin etiam, litteris meis, (quæ ejus inurbanitas eſt,) non reſcripſit. *Még az én levelemre ſem felet meg, olly goromba, emberségtelen ember.* Meinen Briefen hat er gar nichts geantwortet, ſo unhöflich iſt er.

Spero etiam, quæ tua benignitas eſt, te illi veniam hujus culpæ daturum. *Reménylem-is a' te jóságod, és kegyelmeſségedtől, hogy néki meg-fogſz engedni.* Ich hoffe von deiner Güte, und Mildigkeit du wirſt ihm dieſen Fehler verzeihen.

QUAM.

1. Quam vellem, illum invitaſſes. *Ter. Melly igen akarnám,*

nám, ha ütet-is el-hitad vólna. Wie wollte ich ſo gerne, daß du ihn eingeladen hätteſt.

2. Quam mox veniam. *Majd el-jövök, mennél hamarább el-jövök.* Ich werde alſobald kommen.

Quam pridem rediit? *Sok ideje van már, hogy ő viſzſza jött?* Iſt es ſchon lang, daß er zurück gekommen ſey?

3. Si, quam audax eſt, tam eſſet fortis. *Há olly erős vólna, a' mennyire merész.* Wenn er ſo ſtarkmüthig wäre, als er keck iſt.

4. Septimo die, quam profectus erat. (*Liv. Col.*) *ſeu melius:* Septimo poſt die, quam profectus erat. *Heted nappal az után, hogy el-indúlt.* Den ſiebenten Tag nach ſeiner Abreiſe.

5. Quam commodiſſime potuit. *A' mint leg-könnyebben, leg-jobban lehetett tőle,* Auf das gelegenſte als er hat können.

An eſt, quod ego malim, quam te, quam doctiſſimum eſſe. *Mit kivánok inkább, mintſem hogy belőled leg-bőltsebb, és túdósabb ember vállyék.* Was wünſche ich mehrers, als daß du der gelehrteſte Mann werdeſt.

Quam acerbiſſima olea erit, tam oleum erit optimum. *Cato. Ter. Mennél keſerűbb leſzſz az olaj-fa, annál jobb leſzſz az olaj.* Je bitterer ſind die Oliven, deſto beſſer iſt das Oel.

Felicior quam ſapientior, *Szerentséſebb, boldogabb, mintſem bőltsebb, nagyobb ſzerentséje van, mintſem bőltsesſége.* Glückſeliger, als weiſer.

Amicitia, quam pecunia delector magis. *Inkább ſzeretem, kedvellem a' barátságot mintſem a' pénzt.* Ein guter Freund erfreuet mich mehr, als groſſer Reichthum.

6. Quàm velit; *vel:* quam volet, ſit urbanus. *Olly emberséges, olly betsűletes lehet, a' minémű akar lenni.* Er mag ſo höflich ſeyn, als er will: er ſey ſo höflich, als, &c.

Totam ibi quam longa eſt, noctem exegit. *A' nagy hoſzſzú éjtſzakát egéſzlen ott töltötte.* Die ganze Nacht hat er dorten zugebracht.

7. Majus eſt quiddam, quam quantum a nobis exprimitur. *Nagyobb, és méltóbb dolog, mintſem hogy a' mennyire mi magaſztalljuk.* Es iſt etwas vortrefflicheres, als wir ausſprechen können.

Plus petebat, quam quantum lex promittebat. *Többet kért, mintſem hogy a' törvény ſzerént meg-lehetne engedni.* Er forderte mehr, als das Geſetz zulaſſet.

Nihil eſt in eo viro admirabilius, quam quomodo ille mortem filii tulerit. *Semmi olly tsudálatra való dolog nints ő benne, mintſem hogy miképpen ſzenvedte fia halálát.* In dieſem Manne iſt nichts wunderlicheres, als die unveränderliche Standhaftigkeit, die er in dem Tode ſeines Sohnes erzeiget hat.

Nihil mihi gratius eſt, quam quod illum diligis. *Semmi nékem olly kedveſſen nem eſik, mintſem hogy te is ſzereted ütet.*

ſtet. Mir iſt nichts angenehmer, als daß du ihn lieb haſt.

Hoc eſt altius, quam ut nos perſpicere poſſumus. *Fellyebb van az: mintſem, hogy jól meg-láthaſſuk, vagy: fellyebb való, fontoſabb dolog az, minſem bogy mi meg-érthetſſük, által láthaſſuk.* Dieſes Ding iſt ſo weit erhoben, daß wir es nicht ſehen können.

8. Quamlibet, *vel:* quantumlibet parum. *A' melly keveſet, a' mennyit te kivánſz.* So wenig du willſt, ſo wenig man will.

Quamlibet, quantumlibet, quantumvis eximius ſit. *Jól lebet ö igen derék légyen.* Sey er ſo vortrefflich, als immer er wolle.

Quamvis licet excellas. *Cic. Jól lebet máſokat felyűl haladj, máſoknál jobb, derekaſſabb légy.* Obwohl du erhabener als andere biſt.

Etſi quamvis non fueris ſuaſor, approbator certe fuiſti. *Cic. Jól lebet nem javallottad, bizonyára helybe hattad a' mi tanátsunkat.* Ob du zwar nicht darzu gerathen haſt, doch aber haſt du es gut geheiſſen.

9. Sane quam graviter tuli. *Cic. Bizonyára igen nehezen ſzenvedtem, igen nehezen eſett nékem.* Die Wahrheit zu geſtehen, ſo habe ich es hoch für übel gehabt, hoch empfunden.

Oppido quam parva res. *Liv. Igen kitsiny dolog.* Ein klein winziges Ding.

Oppido perquam pauci ſunt, valde quam pauci ſunt. *Brut. Cæſ. Igen kevés emberek vannak.* Es ſind gar wenig Leute.

QUAMOBREM.

1. Egredere hinc; quamobrem? *Eregy-ki innen, bordel innen magadat. Mi okra nézve?* Mache dich da hinaus; warum?

2. Aliam cauſam quærit quamobrem me pellat domo? *Ter. Más okot keres, a' mellyre nézve engem el-űzön a' házától.* Er ſuchet einen andern Vorwand, damit er mich aus dem Hauſe ſchaffe.

Multa mihi veniebant in mentem, quamobrem putarem, &c. *Sok dolgok jutottak eſzembe, a' miért azt vélnéth, bogy s' a' t.* Vielerley Urſachen kamen mir in den Sinn, daß ich dieß dachte, ꝛc.

Cognoſces ex illo, quid ſit, quamobrem doleam. *Meg-érted ö tőle, bogy mi légyen az, a' mi engem ſzomorít, búſít.* Von ihm wirſt du die Urſache meines Schmerzens und Unwillens vernehmen.

Illud eſt, quamobrem hæc dixerim, quod cupio, &c. *Hogy ezeket mondottam ez az oka, bogy én kivánom s' a' t.* Warum ich ſolches geredet habe, iſt die Urſache, weil ich begehre, ꝛc.

QUANDO.

1. Quando ſapies? *Mikor leſzſz már eſzed.* Wann wirſt du einmal geſcheid werden?

2. Quando, *pro:* Quoniam *vel:* Quandoquidem.

Quando ego tuum non curo

filium, nec cura meum. *Mivel nékem ſemmi gondom, vagy: gondviſelöſem nints a' fiadra, néked ſe légyen az enyimre.* Weil ich mit deinem Sohne nichts zu ſchaffen habe, ſo laſſe den meinigen auch gehen, ſorge nicht für ihn.

Faciam, quando ita placet. *Liv. Mivel úgy teſzik, megtselekſzem, végbez viſzem.* Ich werde es thun, weil ſies ſo gefällt.

Quando te id video deſiderare. *Mivel látom, hogy te azt kivánod.* Weil ich ſehe, daß du ſolches verlangeſt.

QUAMQUAM.

1. Quamquam diſſimulo; tamen, *vel:* verumtamen, *vel:* ſed etiam intelligo, &c. *Jól lehet nem mutatom, és hallgatok felöle, mindazonáltal jól tudom.* Wie wohl ich darzu ſchweige, und nichts dergleichen thue, ſo merke ich doch wohl, rc.

Illum conveniam, quamquam ſum admodum defatigatus *Jól lehet igen el-fáradtam, mind azon-által ötet meg-fogom látogatni.* Ich will zu ihm gehen, wiewohl ich ganz müde bin.

2. Spero te id facturum: quamquam quicum loquor? *Reménylem hogy te azt végbez viſzed, de kivel ſzóllok?* Ich hoffe du wirſt es thun; aber mit wem rede ich?

Temeritati meæ parces, quamquam quæ temeritas eſſe poteſt? &c. *Az én vakmerőségemnek meg-fogſz engedni, noha mitsoda vakmerőség lehet abban?* Du wirſt meiner Vermeſſenheit verzeihen, wenn es eine Vermeſſenheit zu nennen iſt.

QUAMVIS, & QUANTUMVIS.

Vid. Quamlibet in Quam.

QUANTI.

Deus immortalis! quanti eſt ſapere. *Ter. Örök Iſten! melly ſzép dolog a' böltseſség!* Ewiger Gott! wie ſchön iſt es, weiſe zu ſeyn.

Hoc quanti putas eſſe, ad hominum famam? *Melly ditsöséges dolognak véled azt lenni?* Wie viel meineſt du daran gelegen zu ſeyn hochgeſchäßet zu werden? Lob und Ehre zu erlangen?

Noli ſpectare, quanti homo ſit? *Ne gondolj véle, ne tekintsed azt, hogy mennyit ér ez az ember.* Siehe nicht an, wie viel dieſer Menſch gelte.

Vide, quanti apud me ſis. *Lásd, melly ſokát érſz te én nálam, melly igen kedvellek téged.* Siehe, wie viel du bey mir gelteſt.

Quanti quanti, bene emitur, quod neceſſe eſt. *A' ſzükséges dolog akár melly drágán véteſsék, tsak jól vétetik az.* Es ſey gekauft ſo theuer wie es wolle, wenn es vonnöthen iſt, ſo iſt es recht gekaufet.

QUANTUM.

Quantum intelligo; quantum ego ſentio: quantum aſſequi poſſum, exiſtimare poſſum. *A' mennyire eſzemmel fel-érem.* So viel ich weiß, verſtehe, begreifen kann, meine.

Quan-

Quantum in me ſuerit. *A' mennyire tőlem lehetséges leſzſz, tehetségem ſzerént.* So viel an mir ſeyn wird, nach allen Kräften und Möglichkeit.

Quantum poſſumus; quantum ſitum eſt in nobis. *A' mit tehetűnk, tehetségűnk ſzerént.* Nach allem unſern Vermögen, ꝛc.

Quantum me diligis, tantum fac, ut valeas. *A' mennyire engem ſzeretſz; olly nagy gondod légyen egéſzségedre.* Trage ſo große Sorge deiner Geſundheit, als du mich liebeſt.

Quantulum, *vel:* quantulumcumque. *Valamennyitskét akármennyitskét kivánſz.* So wenig als du willſt.

QUANTOPERE.

Neque tantopere deſiderabam, quantopere delector. *Ennek előtte nem annyira kivántam, a' menyire moſt gyönyörködöm benne.* Ich verlangte es zuvor nicht ſo ſehr, als ich jetzt mich darüber erfreue.

Quantoque opere laborarem, tibi oſtendi. *Már tudtodra adtam, melly nagy bajom s' búm vólt.* Ich habe dir ſchon geſagt, in was für Sorge, und Angſt ich ſteiſe.

QUANTUS, *a*, *um*.

Quanta quanta hæc mea paupertas eſt, tamen &c. *Ter.* *Akár melly ſzegény legyek, mindazonáltal.* So arm als ich bin, doch, ꝛc.

Illis quantus maximus poterat, habitus eſt honos. *Liv.* *Őket a' mennyire lehetett, annyira tiſztelték, őket leg-nagyobb betsűlettel illették.* Ihnen hat man die gröſte Ehre, die ſeyn hat können, erwieſen.

QUASI.

1. Quaſi adfuerim, ſimulabo. *Plaut.* *Tettetni fogom magamat, mintha jelen lettem vólna.* Ich will dergleichen thun, als wenn ich zu gegen geweſen wäre.

Philoſophia diſciplinarum omnium quaſi parens. *A' Filoſophia mint eggy annya a' több tudományoknak.* Die Philoſophie die gleichſam aller Wiſſenſchaften eine Mutter iſt.

Quaſi ſua res agatur, ita laborant, *vel:* ſic laborant quaſi ſua res agatur. *Olly igen ſzorgalmatoskodnak, mintha őket illetne a' dolog, mintha az ő dolgok forogná veſzedelembe.* Sie thun eben nicht anders, als wenn es ihre eigene Sache wäre.

2. Quaſi id non poſſem præſtare. *Mintha én azt végbe nem vihetném.* Als wenn es nicht bey mir, in meiner Gewalt ſtünde, ſolches zu thun.

Quaſi vero ego ad te, non tu ad me venire debueris. *Ugyan-is, mintha nékem kellett vólna te hozzád mennem, és nem inkább tenéked hozzám.* Gleich als wenn mir es zuſtünde dich zu beſuchen, und nicht hingegen du mich.

3. Quaſi, *pro:* Fere, raro uſurpandum.

Quaſi mille nummos coegi. *Ter.* *Közel ſzáz aranyat gyűjtöttem, ſzedtem öſzve.* Beykün.

lâufig tauſend Kronen habe ich zuſammen gebracht.

QUATENUS.

Quatenus tuto poſſis progredere. *A' mennyire bátran, és veſzedelem nélkül mehetſz, tsak eredy.* Befördere dich, ſo weit du kannſt ohne Gefahr.

2. Videamus id primum, quatenus amor in amicitia progredi debeat. *Láſſuk azt elsőben, mennyire kellyen terjedni a' ſzeretetnek a' barátságban.* Laſſet uns anfänglich bedenken, wie weit die Liebe unter den Freunden ſich erſtrecken ſoll.

In omni re videndum eſt: quatenus. *Minden dolognak határát, s' tzéllyát meg-kell visgálni az embernek, meddig meheſſen.* In allen Dingen ſoll man die Schranken und Ziel anſehen, wie weit man ſchreiten könne.

Quatenus habeo? *Meddig tarthatom meg-nálam?* Wie lange Zeit kann ich behalten?

Quatenus de religione dicebat, ei aſſenſum eſt. *A' mi az Iſteni ſzolgálatot illeti, abban az ő akarattyára hajlottak.* Die Religion betreffend, iſt man ihm beygefallen.

Quatenus ſcribis, caſu id accidiſſe, &c. *A' mi azt illeti, a' mit te írſz; hogy a' tsak történetből eſett.* Deinem Schreiben nach, dieſes ſey ungefähr geſchehen.

QUEMADMODUM.

1. Quemadmodum ſoles. *A' te ſzokáſod ſzerént, a' mint te ſzoktál tselekedni.* So wie du zu thun pflegeſt, nach deinem Gebrauch.

Quemadmodum ſpero. *A' mint reménylem.* Wie ich hoffe.

Hæc res quemadmodum geſta ſit, velim ad me ſcribas. *Mikképpen történt legyen ez a' dolog, kérlek írd meg-nékem.* Wie dieſes Ding abgeloffen ſey bitte ich, thue mir es zu wiſſen.

Velim, cogites, quemadmodum huic malo medearis. *Kérlek, hogy meg-gondold miképpen kellyen ezt a' roſzſzat, ezen nyavalyát el-űzni.* Ich bitte, du welleſt nachſinnen, mit was Mitteln dieſem Uebel zu begegnen ſey.

Quemadmodum reſpondes? (*pro:* Quomodo.) *Mi-képpen? mi módon felelſz?* Wie antworteſt du?

2. Quemadmodum. *A' mint mi képpen, &c.* Gleichwie.

QUI.

1. Qui, *pro:* Quis.

Qui tantus fuit labor? *Mitsoda nagy munka, dolog, baj vólt ott?* Was war das für eine groſſe Mühe darbey?

Qui erit rumor populi, ſi id feceris? *Ter. Mit fognak az emberek felőled mondani, költeni, ha azt fogod tselekedni?* Was wird man ſagen, wenn du dieſes thuſt?

2. Qui, *pro:* Ut.

Non ſum tam demens, qui hoc credam. *Nem vagyok olly eſztelen, hogy azt el-hiteſſem magammal.* Ich bin nicht ſo thöricht, daß ich dieſes glauben ſolle.

3. Qui, *pro:* Quoniam, *vel:* Quia.

Vatem te eſſe oportet, qui

futura p ædixeris. *Jövendölőnek kell néked lenni, mivel a' jövendő dolgokat előre kijelentetted, ki-mondottad.* Du muſt mir wohl ein Wahrſager ſeyn, weil du das Zukünftige vorgeſaget ſollſt haben.

Maluimus iter facere pedibus; qui incommodiſſime navigaſſemus. *Inkább akartunk gyalogólni, mivel éppen nyughatatlanúl, roſzſzúl hajókáztunk vólna.* Wir haben lieber wollen zu Fuß gehen, weil wir ſo übel zu Schiff gefahren wären.

Conſul fuit vigilantiſſimus, qui toto ſuo conſulatu ſomnum non viderit. *Igen ſerény, és minden féle vigyázó polgármeſter vólt, úgy mint, aki ſoha a' tiſztségének ideje alatt bé nem húnyta a' ſzemeit.* Iſt der wachſbareſte Bürgermeiſter geweſen, weil er die ganze Zeit ſeines währenden Amtes niemals geſchlaſen hat.

4. Qui, *pro:* Qualis.

Eum te eſſe puto, qui eſſe debes. *Ollyannak itéllek téged lenni, a' millyennek kell lenned.* Ich halte dich für einen ſolchen, der du ſeyn ſollſt.

Qui vir ille fuerit, conſidera. *Gondold-meg millyen ember vólt ő.* Gedenke, was er für ein Mann war.

5. Qui, antecedente ſubaudito.

Miſi, qui hoc tibi nunciaret. *Küldöttem, a' ki azt néked meg-jelentené.* Ich habe einen geſchicket, der ſolches dir ſollte anzeigen.

Nego, jus ei eſſe, qui miles non ſit, pugnare cum hoſte. *Liv. Én azt állítom hogy annak nem ſzabad vagdalkozni az ellenséggel, a' ki-nem katona.* Ich ſage, daß jener, der kein Soldat iſt, nicht befugt ſey, ſich mit dem Feinde zu ſchlagen.

6. Qui, adverbium, ſeu potius, Ablativus caſus in uſu olim apud veteres

Quicum, *vel:* Quocum. *Kivel?* Mit wem? mit welchem?

Is, quicum bellum geris. *Az a' kivel hadakozol.* Der, mit welchem du Krieg führeſt.

Qui vocaris? *Ter. Cic. Hogy hínak téged? mi a' neved?* Wie heißt du? wie iſt dein Namen?

Qui fit? ne ego neſciam? *Ter. Hogy van az? hogy történik, hogy én ne tudgyam?* Wie kömmt es, daß ich nichts darum weiß?

7. Qui, *pro:* Ut.

Ego id agam, mihi qui ne detur, *pro:* mihi ut ne. *Ter. Én azon léſzek, hogy nékem az a' ſzemélly ne adaſſék.* Ich will darum und daran ſeyn, damit man ſie mir nicht gebe.

Qui dum? *Miképpen van az?* Wie iſt dieſes? warum dann?

Prologos ſcribit, non qui argumentum narret, ſed qui maledictis reſpondeat, &c. *Ter. Előljáró beſzédeket ír, nem azért, hogy a' dolognak ſummáját, mivóltat meg-magyarázza, hanem hogy a' gyalázóknak meg-felellyen, vagy a' gyalázáſokra meg-feleljen.* Er ſchreibet allerley Vorrede, nicht die zur Sache gehören, ſondern die zugefügten Schmachreden abzulehnen und zu beantworten.

QUID.

QUID.

1. Quid cum Genitivo, *pro:* Quis, quæ, quod

Quid tu hominis es? *Ki-vagy te? mitsoda ember vagy te?* Wer biſt du?

Quid hoc hominis eſt? *Ugyan mitsoda ember ez?* Was iſt der für ein Menſch?

Exponam verbis, quid hominis ſit. *Megmondom néktek, mitsoda ember? ki legyen ez?* Ich will euch ſagen, wer dieſer Menſch ſey.

Quid iſtud gaudii eſt? *Ter. Mitsoda vigaſſág ez? mit jelent ez a' nagy öröm?* Was bedeutet dieſe Freude und Frohlocken?

Quid mulieris uxorem habes? *Ter. Mitsoda aſzſzony a' feleséged?* Deine Ehe-Gemahlinn, was iſt ſie für ein Weib?

Quid hoc rei eſt? *Mi dolog ez?* Was iſt dieſes Ding?

Quid rei tibi eſt cum illa? *Mi dolgod van néked azzal az aſzſzonyi ſzeméllyel?* Was haſt du bey ihr zu ſchaffen?

Obſervat, quid rerum geram. *Plaut. Rám vigyáz, hogy mit mivelek.* Er lauſchet auf mich, was ich thue.

Quid ſui conſilii ſit, oſtendit. *Ö ki mongya, ki mutattya, mitsoda ſzándéka van, s' akarattya.* Er ſaget, was ſein Vorhaben ſey, was er geſinnet ſey.

2. Quid, *pro:* aliquid.

Si tibi quid feci. *Ter. Ha valamit tsináltam néked.* Wenn ich dir etwas gethan habe.

Num tibi quid ſurripui? *Elloptam-e' valamidet?* Habe ich dir etwas entzogen?

Quid, *pro:* In quo.

Quid offendi? *Miben bántottalak-meg téged?* In was habe ich dich beleidiget?

4. Quid, *pro:* Cur.

Idne ſcis? quid ego neſciam? *Tudod-e'? miért nem kell azt nékem tudnom.* Weißt du dieſes? warum ſollte ich es nicht wiſſen?

Quid eſt, quod, *vel:* quid eſt, quamobrem trepidas, *vel:* trepides? *Mit félſz? mit rettegſz?* Warum fürchteſt du? zittereſt du?

Quid ita, *vel:* quid ita vero? *Miért; miokra nézve?* Warum? wie ſo?

Quid ita non? *vel:* quidni? *Ter. Miért nem?* Warum nicht?

5. Quid, ſubaudito verbo aliquo.

Quid multa? quid multis? quid plura? *Mit beſzéllek ſokat?* Was brauchet es viel? mit einem Worte: was ſollte ich weiters ſagen?

Quid quæris? *Mit akarſz többet?* Was willſt mehr?

Quid eſt, ſi non hoc contumelia eſt? *Ter. Mi lehet ez egyéb gyalázatnál?* Was iſt dann ein Unbild und Schmach wenn dieſes keine iſt?

Quid Pater? vivitne? *Hát az attyám, él-e' még?* Und mein Vater, lebt er noch?

Quid ſi inficiatur? *Hát ha tagadni fogja?* Aber wenn er es läugnet, was wirſt du darzu ſagen?

Quid? quod occidere me voluit. *Hát a' mi nagyobb? engem meg-akart ölni?* Was ſolle ich mehr ſagen? er hat mich doch umbringen wollen.

Quid,

Quid, quod ſapientiſſimus quisque animo æquiſſimo moritur. *Hát a' mi nagyobb, minden bölts ember vigan, és jó lelki-isméreттel ſzokott meg-halni.* Was wollen wir darzu ſagen, daß die weiſeſten Menſchen zum willigſten ſind zu ſterben.

Quid mihi cum iſta ſanctimonia? *Mit gondolok én ezzel a' ſzentséggel? ſzent élettel?* Was habe ich mit dieſer Heiligkeit zu ſchaffen?

6. Quid enim, *vel:* quid ergo? *Hát mit! mit tehát?* Was dann?

Quid ſa eret aliud? *Mit tehetne egyebet?* Was ſollte er anders thun?

QUIDAM.

Quidam, (ſæpe vim atque emphaſim addit.)

Incredibilis quidam amor eſt in te meus. *Kinem mondhatom, melly nagy ſzeretettel viſeltetem te hozzád; melly igen ſzeretlek.* Ich kann dir nicht beſchreiben, wie groß die Liebe ſey, die ich gegen dir trage.

Majorem quemdam in urbe timorem eſſe audio. *Hallom, hogy ſokkal nagyobb félelembe, rettegésbe vann a' város.* Ich höre, die Stadt ſtecke in viel größerer Sorge und Furcht.

QUIDEM.

1. Ego quidem ſcribo, tu vero legis, ille autem fabulatur. *Én ugyan irok, te pedig olvaſol, ő pediglen máſokkal beſzélget, tárſog, tréſſel.* Ich ſchreibe zwar, du lieſeſt, der aber thut nichts als ſchwätzen, und Poſſen treiben.

Eſt ille quidem vir bonus, ſed non ſatis eruditus. *Elég jó ember ugyan, de nem igen tudós.* Er iſt zwar ein frommer Mann, aber nicht genug gelehrt.

Nimis iracunde tu quidem, qui illum percuſſeris. *Te ugyan igen haragoſſan bántál, mivel ötet meg-merted ütni.* Du biſt etwas zu hitzig darein gegangen, daß du ihn haſt ſchlagen gedurft.

Vis hæc quidem eſt. *Ter. Ez ugyan erőſzak.* Das heißt Gewalt brauchen, anthun.

Ne in templo quidem eſt pius. *Még a' templomban-ſem ajtatos.* Er hat keine Andacht, auch in der Kirche nicht.

Illum inſectatus ſum, & vehementer quidem. *Ötet üldöztem, s' keményen pedig.* Ich habe ihn verfolget, und zwar ſehr heftig.

Poſt ſolſtitium canicula exoritur, & quidem aliquot diebus. *Egynéhány nappal az nap meg-fordúláſa, térése után az eb tsillagzat ſzokott következni az égen.* Etliche Täge nach der Sonnen-Wende gehet im Himmel der kleine Hundsſtern auf.

2. Illud quidem certe conſilium laudo. *Azt a' tanátsot ugyan én bizonyára ditsirem, helyén hagyom.* Ich zwar lobe dieſes Vorhaben, und Anſchlag, &c.

Mea quidem in dubio certe eſt vita. *Az én életem ugyan bizony veſzedelemben van, alig reménylhetek valami jót felőle.* Mein Leben ſteht gewiß in Gefahr.

Spero, me tibi cauſam probabi-

baſſe, cupio quidem certe. *Reménlem, hogy én belyeſſen meg-mutattam néked az én okomat s' dogomat, vagy: leg-alább kivánom azt.* Ich will hoffen, ich habe dir meinen Handel ziemlich bewieſen, auf das wenigſte wünſche ich ſolches.

Nunc quidem profectò Romæ es. *Moſt minden bizonnyal Romában vagy.* Du wirſt ohne Zweifel jetzt zu Rom ſeyn.

QUIN.

1. Quin, *pro:* Cur non.

Quin taces? *Mért nem hallgatſz, mért nem fogod-bé a' ſzádot?* Ey ſo ſchweige! kannſt du dann das Maul nicht halten?

Quin ſpotius eam deſeris? *Plaut. Miért nem viſz kirajta? Miért nem hagyod-el hamarább?* Warum laſſeſt du ſie nicht ſitzen? warum geheſt du nicht eher von ihr hinweg?

2. Quin. *pro:* quod non, qui non, ut non.

Nemo eſt, quin clamet. *Senki nints, a' ki nem kiáltaná:* Niemand iſt, der nicht ſchreye.

Non quin rectum eſſet, ſed quod, &c. *Nem azért, hogy nem igaz, nem illendő dolog vólna, de s' a' t.* Nicht zwar darum, daß nicht eine billige Sache wäre, ſondern, *ꝛc.*

Prorſus nihil abeſt; quin ſim miſerrimus. *Éppen kevés hija van hogy nem vagyok legnyomorúltabb.* Es fehlet kaum ein Härlein, daß ich nicht der armſeligſte Menſch bin.

Non dubito; quin venturus ſit. *vel:* quin veniat. *Nem kételkedem rajta, hogy el-fog jönni.* Ich zweiſſe nicht, daß er kommen wird.

3. Perii. ℞. Quin tu animo bono es. *Ter. Oda vagyok.* ℞. *Mit félſz: légy bátor ſzivvel.* Ich bin gar verdorben. ℞. Ja wohl nicht, ſey nur gutes Muthes.

Quin eſt paratum argentum. *Ter. Sőt inkább már jelen van, el-kéſzitetett a' pénz.* Ja ſo gar liegt das Geld ſchon baar da.

Quam cauſam afferam? ℞. Quin nolo mentiare. *Ter. Mitsoda okot hozzak elő? mit mongyak?* ℞ *Nem akarom, hogy hazudgy.* Was für einen Vorwand werde ich beybringen? ℞ Jedoch will ich nicht haben, daß du lügeſt.

Quin mihi ipſi moleſtum eſt. *Ter. Nékem-is nehéz.* Und ſo gar verdrießet es mich ſelbſt.

Quin etiam neceſſe erit illum rogare. *Sőt még kérnünk-is kell ötet.* Es wird auch vonnöthen ſeyn ihn zu bitten.

Quinimo reſtitit. *Plaut. Plin. Sőt inkább ellenkezett, ellen állott.* Ja ſo gar hat er ſich darwider geſetzet.

QUIPPE.

1. Quippe, *pro:* Certe.

Fateris ergo te id facturum fuiſſe, &c. Quippe. *Hát megvallod, hogy azt tſelekedted vólna? Igen-is.* So bekenneſt du dann, daß du dieſes gethan hätteſt? ℞. Ja freylich, ich bekenne es.

2 Quippe, *pro:* videlicet.

Tibi vero aliud videtur, quippe homini erudito. *Te pedig-len:*

len: úgy, mint egy tudós ember másképpen ſzóllaſz a' dologrúl. Du aber als ein gelehrter Mann redeſt anders von der Sache.

3. Quippe, *pro:* quia, *vel:* nam.

Lapſus eſt; quippe lubrica eſt via. *El-eſett, mert igen ſík vólt az út.* Er iſt gefallen, weil der Weg gar ſchlüpfrig iſt.

Quippe. leve eſt totum hoc. *Mert ez egeſzen nem ſokat ér, ſemmire való.* Denn das ganze Weſen heißt nichts, iſt ein ſchlechter Handel.

Illum non novi. quip. e quem nunquam viderim. *Őtet nem ismérem, mivel hogy ſoha ſem láttam.* Ich kenne ihn nicht, weil ich ihn niemals ſah.

Novit me quippe qui mecum ſæpe eſt collocutus. *Jól ismért ő engem, mert ſokſzor beſzélgetett velem.* Er kennt mich wohl, als welcher mit mir oft Geſpräche hatte.

Nec te deſeram, quippe cum ſine te nihil poſſim. *Én téged el-nem hagylak, el-nem távozom tőled, mert ſemmitſem tehetek nálad nélkűl.* Dich werde ich nicht verlaſſen, weil ich deiner nicht gerathen kann.

QUIS.

Quis, *pro:* aliquis, poſt, ſi, ne, niſi.

Si quis audit. *Ha valaki hallya.* Wenn jemand zuhöret.

Niſi quis me amicus reſpiciat. *Ha tsak valami jó barátom engem meg-nem ſegít; rám nem tekínt.* Wenn kein guter Freund ſich meiner erinnert, annimmt.

Ne quis exeat. *Hogy ſenki ki-ne mennyen.* Daß keiner hinausgehe.

QUISQUAM.

Si quisquam eſt, qui velit. &c. *Ha valaki találkozik, a' ki kivánnya, a' kinek kedve van.* Wenn jemand vorhanden iſt, der Luſt habe, der wolle, ꝛc.

Nec quemquam omnium pluris facit, quam. *Senkit ſemis betsűl nagyobbra nálamnál.* Auf niemand haltet er ſo viel, als auf mich.

Et quisquam hoc timeat bellum? *És találkozik-é valaki, aki ezen hadakozáſtól tartson? igen féllyen?* Sollte einer ſeyn, der vor dieſem Krieg ſich fürchtet?

Et quisquam dubitabit? &c. *És léſzen ollyan ember a' ki kitelkedjen?* Und ſollte jemand zweifel?

An dubitabit quisquam omnium, quin, &c. *Kételkedni fog-é valaki mindenek közűl, hogy, 's a' t.* Sollte jemals jemand geweſen ſeyn, dem ein Zweifel eingefallen wäre, daß, ꝛc.

Ne quisqam unus crederet deinceps. *Liv. Hogy ezután ſenki - ſe hinné.* Damit in das Künſtige kein einziger glauben ſollte.

Non eſt alter hodie quisquam me felicior. *Plaut. Ma ſenki ſints nálam ſzerentséſebb.* Für heute iſt niemand glückſelig r, als ich.

Nec melior vir fuit Africano quisquam, nec clarior. *Se jobb ſe híreſebb ember nem vólt*

volt Afrikabéli Scipiónál. Keinen ſo tugendſamen, und zugleich vortrefflichen Mann hat man geſehen, als den Scipio den Africaniſchen.

QUISQUE.

Quod quisque abſtulit, reſtituat. *Minden ember, a' ki valamit innét el-vitt, elkaporitott, tegye, vagy hozza viſzſza.* Was einer hinweg nahm, das gebe er wieder zurück.

Sibi quisque blanditur. *Kiki magának tetſzik, magának mint egy bizelkedik.* Ein jedweder ſchmeichelt ſich ſelbſten.

Sua quemque delectant. *Minden embernek a' maga dolgai tetſzenek, kiki a' magájéban gyönyörködik.* Einen jeden freuet ſeine Sache zum beſten.

Quod cuique obtigit. *Ami mindegyiknek jutott.* Was einem jeden zugekommen iſt; was ein jeder bekommen hat.

Doctiſſimus quisque id reſpuit. *Minden bölts ember útállya, meg-veti azt.* Die gelehrteſten Leute verwerfen ſolches.

Sapientiſſimus quisque æquiſſimo animo moritur, ſtultiſſimus iniquiſſimo. *Minden bölts ember vidám tortzával, jó ſzivvel ſzenvedi az halált, de az oktalan, eſzten ember eltenkező, s' fel-háborodott ſzivvel.* Ein weiſer Mann gehet zum Tode mit fröhlichem Angeſichte, willigem Herzen; aber ein thörichter Menſch mit verwirrtem, unwilligem Gemüthe.

Optimi cujusque animus maxime ad immortalitatis gloriam nititur. *Minden derék, és nagy ſzivü ember azon igyekezik, hogy maga birét s' nevét a' következendő időkre ki terjeſzſze.* Ein ehrliches Gemüth ſtrebet nach nichts mehr, als ſeinen Namen zu verewigen, und unſterblich zu machen.

Optimum quodque rariſſimum eſt. *A' mi jó, az igen ritka.* Je trefflicher eine Sache iſt, je ſeltſamer und neuer iſt ſie.

Tertio quoque die. *Minden harmad napon.* Allen dritten Tag.

QUO

1. Quo, *pro:* quem in locum.

Quo te agis? *Hová mégy! hová igyekezel!* Wo geheſt du hin?

2. Quo, *pro:* quod.

Non quo quemdam plus amem, eo feci. *Ter. Nem azért tselekedtem, mintha én valakit inkább ſzeretnék.* Ich habe es nicht gethan, als wenn ich jemanden andern mehr liebte.

Non eo dico, quo dubitem, &c. *Nem azért mondom, hogy kitelkedek.* Ich ſage es nicht deßwegen, daß ich zweifle, rc.

3. Quo, *pro:* quanto.

Quo magis cavendum eſt, ne quis intro eat. *És azért inkább kell vigyázni, hogy valaki bé ne mennyen.* Und deßwegen muß man ſich deſto mehr hüten, daß keiner herein gehe.

Quo ditior eo, *vel:* hoc ſum liberalior. *Mennél gazdagabb, annál adakozóbb vagyok.* Je mehr

mehr ich habe, deſto mehr gebe ich; je reicher, deſto freygebiger.

Quo minus ingenio poteſt, hoc curioſior eſt. *Mennél kevesebbet ért a' dologhoz, annál gondoſabb, ſzorgalmatoſabb, annál inkább akarja tudni.* Je ſchlechteres Hirn er hat, deſto mehr Witz hat er.

Non impedio, quo minus veniat. *Nem gátolom-meg úttyát, bizváſt jöhet.* An mir liegt es nicht, daß er komme oder nicht. Ich habe nichts darwider, daß er komme.

4. Quo, *pro:* ut.

Quo facilius id facerem; exiſtimavi, &c. *Hogy azt könnyebben véghez vihetném, azt gondoltam, véltem.* Dieſes zu beſchleunigen, und leichter zu richten, habe ich gedacht, ꝛc.

QUOAD.

Quoad fuit in urbe, ejus conſiliis obſtiti. *A' mig a' várasba volt, mulatott, az ő tanátsait, ſzándékit meg-gátoltam, ellene állottam.* So lang er in der Stadt blieb, habe ich mich ſeinen Anſchlägen widerſetzet.

Quoad potuit, reſtitit. *Miglen lehetett tőle, addig ellene állott.* So lang er konnte, hat er Widerſtand, Widerpart gethan.

Quoad per me licitum eſt. *A' mennyire én adhatok ſzabadságot; meg-engedhetem.* So viel ich es zugelaſſen habe.

Perveniſti, quoad progredi potuit imprudentia. *Annyira mentél kivánságoddal, a' mennyire mehet valamelly ſzemtelen, és ortzátlan.* Dahin biſt du gelanget, ſo weit als ein vermeſſener, unverſchämter gelangen kann.

Quoad ejus fieri poteſt. *A' mint, vagy: a' mennyire lehet.* So viel es möglich iſt.

Quoad ejus facere poteris, *vel:* potueris. *A' mig tselekedheted, vagy: tselekedhetted.* So viel du wirſt thun können.

QUOCUMQUE.

Quocumque incedit. *Akárhová mégyen.* Ueberall wo er hinkömmt.

Quo ſe cumque conferat. *Akár hová fog-menni, akár hová vonnya magát.* Er mag gehen, wo er hin will.

QUOD.

1. Quod Relativum.

Militum quod habent, ad vos deducerent. *Hogy hozzátok vinnék, valamennyi katonájok vagyon.* Sie ſollten euch zuführen, alles was ſie von Kriegs-Leuten haben.

Uterque Conſul, (quod inter nos liceat dicere) periculum adit, &c. *Mind a' két polgár-meſter, (a' melly ſzó közöttünk maradgyon) veſzedelembe forog.* Beyde Bürgermeiſter (aber unter uns geredet) ſtehen in groſſer Gefahr.

Quod cum ſalute ejus fiat, ita ſe defatigari velim, &c. *Ter. A' melly dolog az ő egéſzségére vállyék, kivánom, akarom; hogy el-fáraſzſza magát.* Ich wollte doch ſeine Geſundheit unverletzt, daß er ſich ſo viel bemühe, ꝛc.

Quod commodo tuo fiat; quod ſine moleſtia tua facere poſſis, *vel:* poteris. *Ha alkal-*

matoſſan, 's a' t. Mit deiner guten Geſundheit, dich unbeſchweret, ſo viel es die Gelegenheit wird zulaſſen.

Quod ad me attinet. *A' mi engem illet.* Mich betreffend.

Quod ad me ſcribis, &c. *A' mit te nékem írſz.* In Betrachtung jenes, was du mir ſchreibeſt, ꝛc.

Quod ſupereſt. *A' mi hátra van, a' mi a' többit illeti.* Das übrige betreffend.

Non noviſti me? ℟. Quod quidem veniat in mentem. *Plaut. Nem ismértél engem? ℟. Nem, bogy tudnám; vagy: emlékeznék róla.* Haſt du mich nicht gekennet. ℟. Nein, daß ich wiſſe und gedenke.

Nemo, (quod equidem ſciam) illuc eſt ingreſſus. *Senkiſem ment oda bé, a' mennyire én tudnám.* Niemand iſt dort hineingegangen, daß ich wiſſe.

Vis primum hodie facere, quod ego gaudeam? *Terent. Akarſz-é velem moſt olly jót, olly grátziát tenni, a' melly engem ezután-is vigaſztalni, örvendeztetni-fog.* Willſt du mir von jetzt an eine Gnade erweiſen, die mich doch verpflichten wird.

Prodidiſti te, & illam miſeram, & natum, quod quidem in te fuit. *Ter. A' mi ugyan tégedet illet, te magadat, mind azt a' ſzegény aſzſzont, mind pediglen a' fiát kibireſitetted, el-árúltad.* So viel an dir war, haſt du dich ſelbſt, ſie, und ihr Kind verrathen.

2. Quod, Adverbium.

Miratur, quod non rideas. *Tsudálkozik, bogy nem neveſz, katzagſz.* Er wundert ſich, daß du niemals lacheſt.

Gaudeo, quod te interpellavi. *Örvendek, bogy beſzédedben meg-akadályoztattalak, közbe ſzóllitottalak.* Ich freue mich, daß ich dir darein geredet habe, und verhindert.

Bene facis, quod illum adjuvas. *Jól teſzed, bogy őtet meg-ſegited.* Du thuſt recht, daß du ihm helfeſt.

Accedit eo, quod ingentem mihi alapam inflixit. *Azon kivül engemet jól nyakon tsapott, pofon vágott.* Ueber dieſes hat er mir eine grobe Maultaſche verſetzt.

Nihil eſt, quod me invites. *Nints ſemmi okod, nem ſzükség, bogy engem hijj, kinálj.* Es iſt keine Urſache und Noth, daß du mich einladeſt.

Nihil eſt, quod mireris. *Nints, min tsudálkozzál.* Es iſt nichts da, darüber man ſich verwundern ſollte.

In viam quod te des hoc tempore, nihil eſt. *Éppen ſemmi okod nints reá, bogy ebben az időben útra adgyad magadat.* Du haſt keine Urſache, daß du jetzt reiſen ſolleſt.

An tu beatior, quod Lugduni degas, quam ego, qui Viennæ? *Vallyon azért boldogabb vagy-é te, bogy Lugdúnum városába lakol, én nálam, a' ki Bétsben lakom?* Biſt du darum glückſeliger, daß du zu Lion dich aufhalteſt, ich aber zu Wien mich befinde?

Quod ſi nunquam accidat, ut, &c. *Hogy ha ſohaſem történik, bogy 's a' t.* Wenn nie-

niemals geſchehen ſollte, daß, ꝛc.

QUOMODO.

1. Quomodo, *vel:* quomodonam, mi frater, de noſtris verſibus Cæſar? (ſub. ſentit) *Ugyan, ötsém, mit itél a' mi verſeinkröl a' Tsáſzár?* Nun, mein Bruder, was haltet dann Cäſar von unſern Reimen?

2. Superi! quomodo exultat lætitia! *Böldog Iſten! mikéns örvend.* GOtt im Himmel! wie frohlocket er, wie iſt er ſo freudenvoll!

Miror, quomodo tam ineptum quidquam potuerit tibi venire in mentem. *Ter. Tsudálom, hogy jöbetett néked olly gaz dolog eſzedbe, hogy lebetett olly eſztelen gondolatod.* Ich bewundere mich, wie ein ſo närriſcher Gedanke dir in den Sinn gekommen iſt.

3. Quomodo, ſi quis roget me, &c. *Nem másként, mintsem ha engem valaki kérne.* Nichts anders, als wenn einer mich bitten würde, ꝛc.

Quomodo ſcribis tibi placere; faciam. *Ugy fogok tselekedni, a' mint irod hogy néked teſzik.* Ich werde es thun, wie du mir ſchreibeſt, daß dir gefalle.

Quomodo id inutile putant, ſic, &c. *Valamint ök ezt haſzontalannak tartyák? úgy 's a' t.* Gleichwie ſie dieſes für unnütz halten, alſo, ꝛc.

Nam quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo, non habet. *Moſtani állapottyát tekéntvén, nints egy lábnyomi jóſzága. Nints tsak annyi darab földje, a' hová lépjen.* Seinen gegenwärtigen Stand zu betrachten, beſitzet er jetzt keinen Schuh breit.

Quoquo modo nunc iſtorum ſe res habent, pertimeſcendum eſt, &c. *Ha azoknak állapottyát? dolgát tekéntyük, bizonyára félnünk kell.* Ihre Sachen ſind jetzt in einer ſolchen Lage, daß man ſich fürchte.

Quomodocunque. *Akár hogy.* Auf was Weiſe es ſeyn möge.

QUOQUO.

1. Quoquo abieris. *Akár hová fogſz menni.* Wo du immer hingehen wirſt.

Quoquo tempore. *Akár mikor, akár mitsoda idöben.* Es ſey, um was Zeit es wolle.

Quoquo pretio ſit emptus hic liber. *Akár-melly drágán vétetett - légyen ez a' könyv.* Das Buch ſollte gekoſtet haben, wie es wolle.

2. Quoquo modo, *vel:* quoquo pacto. *Akár mi módon.* Es ſey, auf was immer für eine Art.

Quoquo modo autem ſe res habet. *Akár hogy légyen a' dolog.* Es ſey die Sache, wie ſie immer wolle.

QUORSUM.

1. Neſcio, quorſum eam. *Nem tudom, hová kellyen mennem.* Ich weiß nicht, wohin ich gehen ſolle.

2. Scio, quorſum eas. *Jól tudom hová mégy, vagy mit gondölſz, mit akarſz mondani.* Ich weiß wohl wo du hingeheſt, oder: was du meineſt, was du willſt ſagen.

Video, quorſum recidat reſponſum tuum. *Veſzem éſzre a' feleletedből, hová ſzándékozol, tzélozol.* Durch deine Antwort merke ich wohl, wohin du zieleſt.

Quorſum illud? *Mivégre mondod ezeket? Mit jelent ez? Zu was Ziel und Ende ſageſt du dieſes?*

Quorſum igitur hæc tua ſpectat oratio? *Ugyan hová tzélozol ezen beſzédeddel?* Wohin gehet denn dein Diſcurs? was haſt du für ein Abſehen?

R.

RECTE.

1. Recte, & oblique. *Egyeneſſen, és horgaſſan; görbén.* Gerade und überzwerch, quer.

2. Recte an ſecus, nihil ad nos. *Jól eſett-é vagy nem; ſemmi gondunk reá.* Es ſey recht oder unrecht, liegt uns nichts daran.

Recte peperit. *Ter. Szerentséſen ſzült.* Sie iſt glücklich niederkommen, und glückliches Kindbette gehabt.

Non recte illum verberas. *Ter. Ok nélkűl vered őtet.* Unbillig ſchlageſt du ihn.

Recte ſemper fugi has nuptias. *Ter. Méltán kerűltem én mindenkor ezt a' lakadalmat.* Recht und billig habe ich wider dieſe Hochzeit ein Abſcheu getragen.

Recte jam hic eſſe potes. *Ter. Már itt bátran megmaradhatſz.* Da kannſt du recht und ſicher ſeyn.

Recte mones. *Jól mondod, jó tanátsot adſz.* Du ſageſt recht, du gibſt einen guten Anſchlag.

Recte dicis. *Ter. Igazat mondaſz.* Du ſageſt die Wahrheit.

Non niſi recte ſoleo literas dare. *Én bizonyos emberek által ſzoktam mindenkor levelet kűldeni, ſoha ſem hibázok a' levél-kűldésben.* Meine Briefe gebe ich nur rechtſchaffenen und ſicheren Leuten auf.

Satin recte? ℞. Recte. *Ter. Hogy van dolgod?* ℞. *Jól.* Wie gehet es dir? ℞. Recht und wohl.

Mihi recte eſt. *Én éppen jól vagyok, ſemmi bajom.* Ich bin wohl auf.

Orare, an recte eſſet. *Azt kérdem, ha mindenek jól ſzolgáltak-é? vagy folytanak.* Ich fragte, ob alles recht herginge?

Apud nos recte eſt. *Nálunk mindenek kedvűnk ſzerént vannak.* Bey uns ſtehet alles wohl.

Rogo, numquid velit? recte inquit. *Ter. Én azt kérdem, hogy ákar-é valamit? ő azt felelte, hogy nem.* Ich fragte, ob er nichts bedürfe? er ſagte: nein.

Quid es tam triſtis, fili? Recte mater. *Ter. Miért vagy olly ſzomorú, fiam?* ℞. *Semmi bijával nem vagyok édes Anyám, ſemmi bajom nints.*

Was

Was biſt du ſo traurig mein Sohn? Es fehlt mir nichts, meine Mutter.

Licebit cœnare rectius. *Plaut.* *Annál jobban fogunk vatsorálni, annál jobban vatsorálhatunk.* Wir werden deſto beſſer auf die Nacht eſſen.

S.

SAT.

1. SAT commode. *Ter. Elég jól.* Ziemlich wohl.

Sat eſt, curabo. *Ter. Jól van, léſzen gondom reá.* Iſt recht: ich will Sorge darüber haben.

Sat habeo. *Ter. Nékem immár elég.* Iſt mir genug geſchehen, bin zufrieden.

2. Non dabit, ſat ſcio. *Ter. Nem fog adni, tudom.* Er wird es dir nicht geben, ich weiß gewis.

SATIS.

Mihi ſatis eſt, quod vixi, *vel:* Satis vixi diu. *Eleget éltem immár.* Ich habe mir genug gelebet.

Satin habes, ſi promiſſa facio? *Meg-elégſzel é véle, ha igéretemet meg-tartom?* Wirſt du zufrieden ſeyen, wenn ich thue, was ich verſprochen habe.

Id ſatis habet ſibi, dum me videat. *Ter. Ő meg-elégſzik, ha tsak lát-is engem.* Ihm wird genug ſeyn, wenn er nur mich ſieht.

Satis jam verborum eſt. *Ter. Elég immár a' beſzéd.* Jetzt iſt der Wörter genug.

Satis ſuperque dictum eſt. *Eleg is mondottál.* Iſt genugſam, überflüßig geſagt worden.

Satis ſuperque habeo, *Meg-elégſzem véle, sőt igen-is ſok.* Iſt mir mehr als genug geſchehen.

Satis, & plusquam ſatis. *Elég, sőt igen ſok.* Genug, über genug.

SCILICET.

1. Quod promiſi, faciam; ſcilicet, ut mandata tua digeram. *Meg-felelek igéretemnek, és a' te parantsolatidat rendeſſen végbez viſzem.* Ich werde mein Wort halten, und deine Befehle ausrichten.

Proficiſcar. Quando autem? Cras ſcilicet. *El-fogok menni, de mikor? tudni-illik holnap.* Ich wirde mich verreiſen. Wann aber? Morgen nämlich.

2. Quid tu in eo potes? nihil ſcilicet. *Mit tehetſz, ſegitheſz te abban? éppen ſemmit ſem.* Was vermagſt du in dieſem? ganz und gar nichts.

Et mei cauſa, & ſcilicet tui, faciet omnia. *Ő mindeneket végbez fog-vinni mind az én kedvemért, mind te éretted; a' te kedvedért.* Er wird nichts ermangeln laſſen, er wird alles thun, theils mir, theils auch dir zu Liebe.

Illum, ut vivat, optant, meam autem mortem exſpectant ſcilicet. *Kivánnyák, hogy ő éllyen, az én halálomat pedig tsak alig várják.* Ihm wünſchen ſie ein langes Leben, mich aber wollen ſie todt haben.

Me quidem timor quidam commovit inanis ſcilicet, ſed ca-

tamen commovit. *Én ugyan noha ok nélkül, meg-rettenten, meg ijettem.* Eine gewiſſe Furcht fiel mir zu; und obwohl ſie eitel und leer war, ſo hat ſie doch mich zerrüttet und verwirret.

3. Scilicet id agitur, ut me ludant. *Tudni - illik mind azon bánnyák, vetik elméjeket, az forog eſzekben, miképen fognak engem megtréfálni.* Sie gehen nämlich nur auf dieſes zu, daß ſie meiner ſpotten.

Fratris igitur tota eſt? ſcilicet. *Tehát egéſzlen a' bátyádé? igen-is egéſzlen.* Hat ſie dann dein Bruder ganz gewonnen? ja ganz und gar.

4. Id populus curat ſcilicet. *Ter. Igen-is, mert igen nagy gondgya van arra a' községnek.* Deſſentwegen allein beſorget ſich nämlich das Volk.

Scilicet equidem hoc factum ignoſcam. *Ter. Igen-is ezt a' te vétkedet meg botsátom.* Ja für gewiß will ich ihm dieſen Fehler verzeihen.

Solvet, inquis, ſcilicet ſolvet, poſtquam conſumpſit omnia. *Igen-is, meg fog fizetni, leg-fő - képpen, minek utánna mindeneket el-költött, el-veſztegetett, el-tékozlott:* Er wird zahlen, ſageſt du? ja das reimet ſich, nachdem er nämlich alles verſchwendet hat.

Scilicet, ſapientior es quam Cato. *Tudni-illik te okoſſabb, 's böltsebb vagy Kátónál.* Ja freylich biſt du weiſer als Cato.

SECUNDUM.

1. Secundum te nemo mihi illo amicior eſt. *Te rajtad kívül ſenkit inkább nem ſzeretek, mint őtet.* Nach dir habe ich keinen beſſern Freund, als ihn.

Secundum ea quæro, &c. *Arra azt kérdem, &c.* Darauf frage ich, ꝛc.

2. Secundum mare iter faciunt. *A' tenger mellett utaznak.* Längſt neben dem Meer gehen ſie ihre Wege.

3. Secundum quietem. *Suet. Midőn javába aludná, aludtába.* In währendem Schlafe, da er ſchlief, unter dem Schlafe.

4. Secundum jus, faſque. *Liv. A' törvény, és igazság ſzerént.* Nach Recht und Billigkeit.

Secundum arbitrium tuum teſtes dabo. *Annyi bizonyságokat adok, állítok - elő, a' mennyit kivánſz. Azokat adom bizonyságúl, a' kiket te akarſz.* Ich will Zeugen aufweiſen, wann, oder die du willſt.

Secundum illos ſententiam tulit. *Az ő kedvek ſzerént tett itéletett, végezte-el.* Er hat ihnen den Handel zuerkennet, und gewonnen gegeben.

5. Ut ſecundum ea deliberetis. *Sall. Hogy azokrúl tanátskozzatok, azok ſzerént végezzetek.* Damit ihr darüber euch beſinnet.

Secundum cauſam multa diſputat. *Erről a törvényes dologrúl ſokat ſzóll, perlekedik, vetekedik.* Von dieſem Handel machet er viele Worte, einen langen Diſcurs.

SECUS.

1. Nemo dicit ſecus. *Senki ſe mondgya máskint.* Niemand redet anders davon.

Non-

Nonnullis item videtur ſecus. *Némellyek pedig ſokkal máſképpen ſzóllanak erűl a' dologrúl.* Andere reden weit anders von dieſer Sache.

Non ſecus, ac ſi adeſſes. *Nem külömben, mintha jelen vólnál.* Nicht anders, als wenn du zugegen wäreſt.

Nihil fiet ſecus, quam volumus. *Semmi nem leſzſz máſképpen benem a' mint mi akarjuk.* Es wird nicht anders geſchehen, als wir wünſchen.

2. Recte an ſecus, nihil ad nos. *Akár jól, akár roſzſzúl, ſemmi gondunk reá.* Recht oder unrecht, gehet uns nicht an.

Affirmat, a ſe nihil unquam de te ſecus eſſe dictum. *Azt bizonnyal mondgya, hogy ſoha ellened nem ſzóllott.* Er behauptet, er habe niemals etwas wider dich geredet.

De tuo in me animo, multis ſecus exiſtimandi videris nonnihil loci dediſſe. *Úgy láttzik, mint ha okot, alkalmatoſságot adtál vólna arra, hogy máſok tégedet roſzſz barátomnak tartsanak.* Es ſcheinet, als wenn du ihrer vielen Urſache gegeben hätteſt, übels zu gedenken von deiner Wohlgewogenheit gegen mir.

S I.

1. Si, *pro*: quandoquidem, *Mivel, mivel hogy.* Weil alſo.

Si te in germani fratris dilexi loco. *Ter. Mivel téged úgy ſzerettelek, mint teſtvér atyámfiát, teſtvéremet.* Weil ich dich nicht anders, als meinen leiblichen Bruder liebete.

2. Si, *pro:* an. Viſam ſi domi eſt. *Ter. Meg-nézem, ha otthon van-é.* Ich will ſehen, ob er zu Hauſe ſey.

3. Si, *pro:* etſi.

Si ego dignus hac contumelia ſum maxime, at tu indignus, qui faceres tamen. *Ter. Ámbár én meg-érdemlettem ezt a' gyalázatot, de te ugyan méltó nem vóltál, hogy nékem azt tennéd.* Ob ich ſchon dieſe Schmach und Verachtung verdienet hätte, ſo würde es doch dir übel anſtehen, ſolche mir zuzufügen.

4. Si, *pro:* Etiamſi.

Redeam? Non ſi me obſecret. *Ter. Viſzſza-térjek? Nem ha mingyárt kér-is.* Daß ich ſollte wieder kommen? nein gar nicht, wenn er mich ſchon darum bäte.

Si eſt, ut velit abire. *Ter. Ha úgy van, hogy el-akar menni.* Wenn dem alſo iſt, daß er weg wolle.

Si eſt, ut dicat, velle ſe; redde. *Ter. Hogy ha néked azt mondgya, hogy akarja, kivánnya; add viſzſza néki.* Wenn ſie dir ſaget, ſie wolle es; ſo gib es ihr.

5. Is magnus orator eſt, ſi non maximus. *Az nagy Orátor, vagy inkább mindenek felett való.* Wenn er der vornehmſte unter den Rednern nicht iſt, ſo iſt er doch einer aus den vornehmſten.

Si non perfecero, conabor tamen, *vel:* certe conabor. *Ha végben nem viſzem-is, mind-az-által igyekezni fogok.* Wenn ich es nicht vollziehe, will ich mich doch deſſen befleiſſen.

Si minus homines, at Deum time. *Ha az emberektűl nem félſz-is, leg-alább az Iſtentűl félly.* Wenn du um die Menſchen nichts frageſt, ſo fürchte doch GOtt den HErrn.

Libertatem tuebor, ſi minus dignitatem. *Ha ſzabadságomat meg-nem tarthatom, leg-alább azon léſzek, hogy méltóságomat el-ne veſzeſſem.* Wenn ich meine Freyheit nicht erhalten kann ſo will ich meine Ehre nicht verlieren.

Illa res ſi quæris, magno ei honori fuit. *Ha a' felől a' dolog felől kérdezkedel, a' bizonyára nékiek nagy betsűletekre esett, vált* Wenn du es zu wiſſen begehreſt; ſo hat er durch dieſe Sache Ehre erworben.

O morem præclarum! ſi quidem illum teneremus. *Ó jó ſzokás, bár azt tartanánk!* O wohl ſchönen und nützlichen Gebrauch! wenn wir nur denſelben hielten.

Si jam Lugduni es, ibi me præſtolare, ſin es? te hic ego præſtolor. *Ha már Lugdunum városſába vagy, ott várj-meg engem: ha pedig még oda nem érkeztél, itt foglak tégedet várni.* Wenn du dich zu Lion allbereit befindeſt, warte dort auf mich: wo nicht, ſo will ich allhier deiner gewärtig ſeyn.

Si manère vis, licet; ſin autem; *vel*: ſin minus ad nos accede, *vel:* ſin eſt, ut velis iſthinc abire, adi huc ad nos. *Ha akarſz ott maradni, maradgy; ha pedig nem akarſz, jőj hozzánk.* Willſt du verbleiben, ſo bin ich zufrieden; willſt du nicht, ſo komme zu uns.

Si ita eſt, bene, ſin aliter peſſime. *Ha úgy vagyon, jó; ha pedig úgy nintsen, bizonyára igen roſzſz.* Wenn das ſo iſt, ſo gehet es recht: wo nicht, ſo ſtehet es zum ſchlimmſten.

SIC.

1. Illum ſic amo, ut alterum fratrem. *Úgy ſzeretem őtet mint teſtvér bátyámat.* Ich liebe ihn als meinen Bruder.

Ejus negotium ſic velim cures; ut ſi eſſet res tua. *Az ő dolgához, ügyéhez kérlek, úgy hozzá láſs, olly gondod legyen rá, mintha tiéd volna.* Ich bitte trage Sorge über ſeine Sachen nicht anders als wenn ſie die Deinigen wären.

Apud illum ſic fui, tanquam domi meæ. *Úgy tartottam nála magamat, mint magam házánál.* Bey ihm habe ich mich nicht anders verhalten, als wäre ich zu Hauſe.

Id mihi ſic erit gratum, ut gratius eſſe nihil poſſit. *Az nékem olly kedves dolog léſzen, hogy kedveſſebb nem lehet.* Du kannſt mir nichts liebers, noch angenehmers thun.

Sic eum accipiam quemadmodum ille me. *Szinte úgy fogok bánni vele, mint ő én velem.* Ich werde ihn empfangen, und halten, gleichwie er mich gehalten hat.

Sic te gere, ne quis te jure reprehendat. *Úgy viſeld magadat, hogy ſenki méltán meg-ne pirongathaſſon.* Halte dich alſo, daß niemand eine Klage wider dich haben könne.

2. Hæc aliis ſic, aliis ſecus videntur. *Ezeket némellyek így máſok máſkint vélik, Egy némellyek ekképpen vélekednek, és ſzóllanak e' felől, máſok más-képpen, vagy: különbben.* Etliche halten und reden darvon alſo, und andere anders.

Daturne illa hodie nuptum Pamphilo? Sic eſt. *Ter. Férjbez adgyák-é ma őtet Pámfilusboz? Igen-is, úgy vagyon.* Wird man ſie heut mit Pamphilus verehlichen? ja freylich.

Quid narras? ſic eſt factum, *vel*: ſic eſt res. *Ter. Mit beſzélſz? nints máſképpen.* Was ſageſt du? es iſt nicht anders.

Sic ſum. *Ter. Illyen vagyok így ſzoktam.* Ich bin alſo beſchaffen.

Sic eſt ingenium hominis. *Illy ſzokáſa, erkőltse vagyon azon embernek.* Das iſt eben ſeine Beſchaffenheit und Humor.

Sic eſt vita hominum. *Tsak illyen az emberek élete.* Alſo bringet es mit ſich das menſchliche Leben.

Sic eſt vulgus, ex veritate pauca: ex opinione multa æſtimat. *Illy ſzokáſa vagyon a' köſségnek, hogy éppen keveſet gondol az igazsággal, tsak maga ſtílete után járhaſſon; vagy: tsak maga fejének eleget teheſſen.* Alſo iſt beſchaffen das gemeine Volk, daß es nach ſeinem Kopfe und gemeinen Wahn urtheilet, gar wenig aber beym Licht und Rechte erwäget.

SIMILITER.

1. Similiter facis, ac ſi me rogas, cur te duobus contuear oculis. *Nem máſként tselekeſzel, hanem mintha azt kérdenéd, hogy miért nézek rád mind a' két ſzemmel.* Du thuſt nicht anders, als wenn du mich fragen würdeſt, warum ich dich mit zwey Augen anſchaue.

Illum ſimiliter atque ipſe eram, commotum vidi. *Ugy látſzik nékem, hogy ő ſzinte úgy: valamint magam, felháborodott.* Mich gedünkte, er habe ſich eben ſo darüber entſetzet, als ich.

Similiter ſunt, ut ſi qui dicant, &c. *Nem máskép tselekſzenek, mint azok, a' kik azt mondgyák, &c.* Sie thun nicht anders als diejenigen, welche ſagen, &c.

2. Similiter effici poteſt, æternum eſſe mundum. *Haſonló képpen mondhatni, 's abbúl ki-hozhatni, hogy a' világ örökké tart.* Man kann eben ſo daraus ſchließen, daß die Welt ewig währet.

SIMUL.

1. Totum diem ſimul erimus. *Egéſz nap együtt fogunk maradni, lenni.* Den ganzen Tag wollen wir beyſammen ſeyn.

Simul mecum, & vobiscum ſimul. *Velem, vagy velem együtt; veletek, vagy: együtt veletek.* Mit mir, und mit euch.

2. Simul ſperabam, ſimul metuebam. *Mind reménylettem, mind féltem; Egyſzersmind reménylettem-is, féltem-is.* Ich hoffte zugleich, und zugleich ſorgte ich.

3. Simul ac, *vel:* ſimul atque, *vel:* ſimul ac primum, *vel:* ſimul ut, *vel:* ſimul ac in-

ingreſſus eſt, exiit; *vel:* ſtatim exiit. *Mihent, álig jött bé, mingyáráſt, ismét ki-ment.* Kaum iſt er hinein gegangen, da er ſich davon machte.

4. Simul & illud cogita. *De egyſzer 's mind azt-is gondold-meg.* Gedenke zugleich auch dieſes.

SIVE.

Tuus diſceſſus, ſive potius fuga. *A' te el-meneteled, vagy inkább el-futáſod, ſzaladáſod.* Deine Abreiſe, oder vielmehr deine Flucht.

Sive dormiat, ſive vigilet; *vel:* ſeu dormiat, ſeu vigilet, *vel:* ſive dormiat ſeu vigilet. *Akár aludgyon, akár ne? akár aludgyon, akár vigyázzon.* Er ſchlaffe, oder wache.

SUB.

1. Sub terra habitant. *A' föld alatt laknak.* Sie wohnen unter der Erde.

Sub ſcalas ſe conjecit. *A' lajtorja, vagy: létra alá bújt, oda vetette magát.* Unter die Stiege verkroch er ſich eilends.

2. Sub dio, *vel:* ſub divo. *Var. Kinn, vagy: az ég alatt.* Unter dem freyen Himmel.

Sub ſpecie, ſub umbra pacis. *Livius. Békeſség ſzine alatt.* Unter dem Vorwande des Friedens.

Sub frigido ſudore mori. *Celſ. Az el-ájuláſban meg-halni, vagy: hideg veritékben halni-meg.* In einem kalten Schweiſſe ſterben.

Sub urbe mihi eſt agelli paulum. *Ter. Egy kis ſzántó földetském vagyon a' város mellet.* Ich habe ein kleines Gütlein nächſt an der Stadt.

Sub nocte ſilenti. *Virg. Tsendes éjſzakán.* Bey ſtiller Nacht.

Eos exercet ſub ſole labor. *Virg. A' verő-fényen dolgoznak.* Sie arbeiten an der Sonne.

Sub finem. *Liv. Végen, vége felé.* Zu Ende, gegen Ende.

3. Sub noctem, ſub veſperum, ſub lucem, *vel:* ſub lucis ortum. *Celſ. Éjſzak, eſtve, virradtakor, nap keletkor.* Bey angehender Nacht, bey anbrechendem Tage.

Sub, idem tempus. *Ugyan azon időben.* Eben zu ſelbiger Zeit, ungefähr.

4. Sub eas litteras ſtatim recitatæ ſunt tuæ. *Mihent azt el-olvaſták, mindgyáráſt a' te leveledet vették elő, vagy: az után mingyárt a' te leveledet olvaſták.* Nach ſeinem abgeleſenen Briefe, hat man gleich darauf den deinigen geleſen.

Sub hæc. *Azomba:* Darnach, darauf gleich darauf, nach ſolchem.

SUPER.

1. Super lapidem ſedebat. *A' kövön ül vala.* Er ſaß auf einem Stein.

Super ripas fluminis effuſus. *Liv. A' viz mellet, a' viz partyán ki-telepitette, terjeſztette magát.* Auf beydes Geſtade eines Flußes ſich erſtrecken, oder ausgießen.

2. Accumbebat ſuper Regem. *Curt. Az aſztalnál följebb ült, hogy ſem a' Király.* Am Tiſche

Tiſch ſaß er höher, als der König.

3. Super cœnam. *Curt. Pl.* *A' vatsora között*, *vatsorálás közben.* Unter dem, oder bey dem Nacht-Eſſen.

4. Super bellum annona premebat. *A' hartzon kivül nagy ſzükség-is vala.* Auſſer dem Krieg, war auch eine Hungers-Noth.

Super hæc. *Plin.* *Ennek felette*, *ezeken kivül.* Ueber dieſes, neben dem.

Super quam, quod male pugnaverit. *Liv.* *Azon kivül*, *hogy roſzſzúl hartzólt.* Neben dem, daß er den Kürzeren gezogen, und vom Feind geſchlagen worden war.

5. Hac ſuper re ſcribam ad te. *E' felöl fogok néked írni*, *foglak téged tudósitani.* Von dieſer Sache will ich dir ſchreiben.

Sed ſuper hac re ſatis. *De e' felöl immár eleget ſzóllottunk.* Aber von dieſer Sache ſey es genug geredet.

SUPRA.

1. Mare quod eſt ſupra terram. *Az a' tenger*, *a' melly a' föld felett vagyon.* Das Meer, ſo über die Erde ſchwebet.

2. Supra quinquagies. *Celſ.* *Ötvenſzernél többſzer.* Mehr als funfzigmal.

Supra tercentos. *Hor. Plin.* *Több bárom ſzáznál*, *többen hogy ſem bárom ſzázan.* Ihrer mehr, als dreyhundert.

Supra modum. *Col.* *Felettébb*, *mód nélkül.* Ueberflüßig, unmäßig, mehr als vonnöthen iſt.

Supra ſpem humanam. *Liv.* *Mindenek reménysége kivül.* Ueber alles menſchliche Verhoffen.

3. Quæ ſupra, & ſubter ſunt. *Mellyek felül 's alól vannak.* Die Dinge, ſo hoch droben, und tief darunter; darobcn und darunter ſind.

Ille, quem ſupra deſcripſi, (ſuperius.) *Az*, *a' ki felöl*, *e.öbb ſzóllottam*, *a' kit le-irtam.* Den ich zuvor beſchrieben habe.

Supra quam cuique credibile eſt. *Salluſt.* *Hihetlenül több*, *hogy ſem bibeſſé az ember.* Mehr als man glauben kann.

Ita accurate, ut nihil ſupra vel: ut nihil ſupra eſſet. *Ollyan jól; bogy jobban nem lebetett.* Mit möglichſtem Fleiß, daß nichts darüber.

T.

TALIS.

Talis magiſter, qualis diſcipulus. *Ollyan a' meſtere*, *mint a' tanitványa.* Wie der Lehrmeiſter, alſo der Lehrjung, Schüler.

Qualis haberi vis, *talis* eſto. *Ollyan légy*, *a' minémünek akarſz mondani.* Sey du derjenige, für den du willſt gehalten werden.

Taliſne honos tibi delatus eſt ac mihi? *Tiſzteltek-é téged úgy*, *mint engem? Adtak-é néked olly nagy tiſzteſséget*, *mint nékem?* Sollte man

man dir ſo viele Ehre erwieſen haben als mir?

TAM.

1. Tam ob parvulam rem. Ter. *Olly kis dolog miátt, vagy: dologért.* Um kein ſo ſchlechtes Ding.

2. Tam ſum tibi amicus, quam qui maxime. *Leg-jobb barátod vagyok.* Niemand iſt dein ſo guter Freund als ich.

Tam ſum lenis, quam qui leniſſimus. *Senki nálam tsendeſſebb, vagy, jobb nintsen.* Niemand iſt milder und gütiger als ich.

Tam mihi gratum id erit, quam quod gratiſſimum. *Az nékem leg-kedveſſebb léſzen.* Dieſer wird der höchſte und angenehmſte Dienſt ſeyn, den man mir erweiſen könnte.

Cum fervet maxime, tam placidum, quam ovem reddo. Ter. *Mikor leg-inkább boſzſzonkodik, dühösködik? úgy letsendeſithetem, tsillapithatom ötet, hogy haſonló léſzen a' juhotskához.* Auch dann wenn er zum heftigſten und hitzigſten zornig iſt, ſo kann ich ihn ſanftmüthig machen, als ein Schaaf.

Tam te diligit, quam ſi vixerit tecum. *Ugy ſzeret, kedvell téged, mintha veled lakott vólna valaha, veled élt vólna.* Er trägt gegen dir eine ſo zarte, innigliche Liebe, als wenn er allzeit mit dir gelebet hätte.

3. Non tam eramus amantes, ut crederemus, *vel:* qui crederemus, &c. *Nem vóltunk éppen olly oktalanok, hogy elhittük vólna.* Wir waren nicht ſo thöricht, daß wir glauben ſollten, ꝛc.

Veniam, non tam ut adjuvem, quam ut ne quid obſim. *El fogok jönni, de nem hogy meg-ſegitselek, hanem hogy ne ártsak, akadályt ne tegyek.* Ich werde dahin kommen mehr damit ich nicht hinderlich ſey, als daß ich helfe.

Tamdiu diſces, quamdiu voles, *vel:* quam voles diu. *Addig fogſz tanúlni, míg kedved fogja tartani.* Du wirſt ſo lang ſtudiren, als du willſt.

Tamdiu manebo, dum tu jubebis, ut abeam. *Mind addig itt maradok, valameddig te nem parantsolod, hogy el-mennyek.* Ich werde ſolang verbleiben, bis du befehlen wirſt, ich ſollte darvon gehen.

Tamdiu clamabo, quoad exaudies. *Mind addig fogok kiáltani, valamig meg-nem hallgatſz.* Ich will ſo lang ſchreien, bis du es höreſt.

Tam valde perhorreſcere. Cic. *egéſzlen, igen meg-irtózni, olly igen meg-rettenni:* So ſehr ſchaudern und erſchrecken.

TAMEN.

Veni, non tamen ut cuiquam incommodem. *El-jöttem ugyan, de nem akarnám, hogy valakinek alkalmatlankodgyak.* Ich bin gekommen, doch nicht Willens jemand überläſtig zu ſeyn.

Tamenne vereris, ut te poſſit detendere? *Még-is kételkedel rajta, hogy téged meg-menthet?* Sorgeſt du darum, daß er dich nicht könne genugſam beſchützen:

TAN-

TANDEM.

1. Abibis tandem aliquando, *vel:* aliquando tandem? *Valamikor, valaha tsak ugyan el-fogſz már egyſzer menni.* Wirſt doch einmal weggehen?

2. Quonam tandem modo? *Ugyan miként lehet a' meg?* Wie dann letztlich?

Quousque tandem abutere patientia noſtra? *Még ſokáig fogod tehát ſemmivé tartani, meg-vetni a' mi tűrésünket? Mikor fogod immár eſzedbe venni, hogy illy ſokáig bekével tűrjük a' te gonoſzságidat?* Wie lang wirſt du dann unſere Geduld mißbrauchen und damit ſpielen?

Itane tandem uxorem duxit, injuſſu meo? *Ter. Tehát tsak ugyan meg-házaſodott, feleséget vett az én tudtom, és akaratom nélkűl?* Wie dann? ſollte er ohne mein Wiſſen und Willen ein Weib genommen haben?

Quamobrem tandem? *Ter. Iſtenem, Iſtenem! miért tehát? ugyan mi okra nézve?* Warum dann um GOttes Willen?

TAMDIU, *vide:* TAM.

TAMQUAM.

1. Tanquam ſi conſul eſſet. *Nem más képp, nem különben, hanem mintha fő biró vólna.* Nicht anders, als wenn er Bürgermeiſter wäre.

Tanquam ſi clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos. *Aſiábúl, mintha egéſzen bé vólna zárva, ſemmi ſem kapunk, hallunk.* Uns bringet mann ſo wenig Nachrichten aus Aſien, als wenn aller Zugang gänzlich verſchloſſen wäre.

2. Gloria virtutem, tanquam umbra ſequitur. *Szinte úgy követi a' jóságos-tselekedetet a' dütsőség, mint az árnyék a' teſtet.* Die Ehre gehet der Tugend nach, als wie dem Leibe der Schatten.

Ex hac vita diſcedo tanquam ex hoſpitio, non tamquam ex domo. *Ki-mégyek ebbűl a' világbúl nem mint házambúl, hanem mint ſzállásombúl.* Ich trete hin aus dieſem Leben, nicht als von meinem Hauſe, ſondern als wie aus einer Herberge.

TANTI.

1. Tanti, *vel:* tantidem dabo, quanti emiſti. *Annyit adok neked érette a' mennyin te vetted.* So viel es dich gekoſtet hat, ſo viel will ich darum geben.

Tanti id facit: ut, &c. *Annyira betsűlli, hogy, &c.* Er achtet es, ſchätzet es ſo hoch, daß, ꝛc.

2. Fuit tanti, mihi crede. *Hidd-el, immár annyira ment; vagy: úgy annyira vólt? a' vólt az ára.* Glaube mir darum, es war ſo viel wehrth.

Eſt mihi tanti, aſpernari vitæ commoda, dummodo, &c. *Ollyba tartanám meg-vetni az világi, teſti gyönyörűségekeo, tsak, 's-a' t.* So gar verachte ich alle Gemächlichkeiten, und allen Wohlſtand dieſes zergänglichen Lebens, wenn nur, ꝛc.

Nunc mihi nihil tanti eſt, faciam, quod volunt. *Immár ſem-*

ſemmivel ſem gondolok, a' mit akarnak, meg-fogom tselekedni, végbe fogom vinni. Nun gilt es mir gleich, liegt mir nicht viel daran; werde thun, was ihnen gefällt.

Nihil tanti, ut a te abeſſem, ſuit. *Nem más oka vólt, hogy tűled távúl lennék, hogy eltávoznék.* Es war nichts beſonderes, deſſentwegen ich von dir weg ſollte ſeyn.

TANTISPER.

Id tantiſper cogita. *Azt egy kevesté jól gondold-meg, jól vedd eſzedbe.* Bedenke es ein wenig.

Exſpecta tatiſper, dum exit, *vel*: dum exeat. *Tsak addig várj, a' meddig ki-nem jő.* Warte ein wenig, bis er heraus gehe.

TANTOPERE.

Ne ſævi tantopere. *Ter. Ne kegyetlenkedgy annyira.* Sey nicht ſo heftig, zürne nicht ſo ſehr.

Etſi hoc parum videtur, ſi vos tantopere iſtud vultis, fiat. *Ter. Noha ez igen roſznak látſzik lenni, mindazáltal, mivel hogy ti annyira akarjátok, légyen úgy.* Obwohl ich dieſes für ſchlimm, und ein abgeſchmacktes Weſen halte, doch aber wenn ihr alſo darauf dringet, ſey es, es geſchehe alſo.

Poſtquam tantopere id vos velle, animum adverteram. *Ter. Minek utánna éſzre vettem, hogy ſúgy annyira bozzá ragaſzkodtok, ezt kivánnyátok.* Nachdem ich merke, daß ihr nach dieſer Sache ein inſtändiges Verlangen traget.

Neque id ego tantopere cupio, quantopere tu adverſaris. *Nem-is kivánom én azt annyira, a' mennyire te ellenkedel, vagy: nem kivánom olly erőſſen, mint te ellenkedſz.* Ich verlange es nicht ſo ſtark, als du dieſes Ding haſſeſt.

TANTUM.

Si tantum me amas, ſquantum ego te. *Ha te engem úgy ſzeretſz, kedvelleſz, mint én téged.* Wenn du mich ſo ſehr liebeſt, als ich dich.

Non tantum eſt in re, quantus eſt ſermo. *Nagyobb a' hire, mint maga.* Man ſaget mehr darvon, als es an der Sache ſelbſten iſt, man machet mehr daraus, als es iſt.

2. Tuntum abeſt, ut placeat, ut potius patiar horrorem, tantum abeſt ab eo, ut placeat, horrorem parit. *Nem tsak nem kedvellik, de azon felül irtóznak, el-iſzonyodnak tőle; nem tsak nem kedves, de még iſzonyúnak tartyák.* So weit fehlt es, daß er angenehm ſey, daß er vielmehr jedermann verdrießlich und zuwider iſt.

3. Omitto cætera, dicam tantum: &c. *El-hagyom a' többit, tsak azt mondom.* Das übrige thue ich übergehen, allein ich will nur ſagen, &c.

4. Tantum non occiſus eſt, *vel*: tantum quod non eſt occiſus. *Tsak alig: hogy meg-nem öletett.* Hat wenig gefehlet ſo wäre er umgekommen.

Tantum ſi deflexeris de recto tramite. *Ha egy kis ettűl az igyenes úttúl tsak egy lépésnyire el-távelyedſz-is.* Wenn du

du nur einen Tritt abweicheſt von der rechten Straſſe.

TANTUS, *a, um.*

Tantus homo. *Ter. Olly derék ember.* Ein ſo gewaltiger Mann.

Eſt alienum tanto viro, ut es tu, quod alteri præceperis, id ipſum facere non poſſe. *Illetlen dolog, hogy olly derék ember mint te, azt a' mit másnak parantsoltál, magad végbe ne vibeſſed.* Es wäre eine ſeltſame, fremde und übel anſtändige Sache für einen ſolchen Mann, wie du, wenn du dasjenige nicht verrichten könnteſt, was du anderen auferlegeſt.

Amicitia tantas opportunitates habet, quantas non queo dicere. *Nem magyarázhatom-meg elegendő képpen, melly ſok jókat hoz magával a' barátság.* Der Nutzen, ſo aus der Freundſchaft entſpringet, iſt ſo herrlich, daß ich es mit Worten nicht ausſprechen kann.

Tanta voluptas, quanta poteſt maxima. *Felettébb-való gyönyörűség.* Die gröſte Freude, ſo ein Menſch empfinden kann.

Alterum tantum dabo. *Két annyit adok, még egyſzer annyit adok.* Ich gebe doppelt, zweymal ſo viel darum.

Tertium tantum; *vel:* tria tanta accipies. *Három annyit fogſz nyerni, venni.* Du wirſt dreymal ſo viel darum leſen, empfangen.

Tribus tantis minus reddit hic ager, quam obſeveris. *Plaut. Három annyiſzor keveſſebbet ád ez a' ſzántó föld, hogy ſem a' mit belé vetetté', vagy: annak, a' mit belé vetettél, tsak negyed réſzét hozza-meg, vagy: ez a' ſzántó-föld a' ſzemnek harmad réſzét ſem hozza-bé.* Dieſe Erde bringet um dreymal weniger, als du darauf geſäet haſt.

Bis tanto valeo, quanto valui prius. *Plaut. Kétſzer jobban vagyok, hogy ſem az előtt. Két annyit érek, mint az előtt.* Ich gelte zweymal mehr, als ich zuvor gegolten habe.

Tantulus princeps, tantula ſtatua, &c. *Olly kis fejedelem, tsekély, kevéſſel bíró Hertzeg. Olly kis faragott kép.* Ein kleiner winziger, fauſtgroſſer Fürſt, eine ſo kleine Bildniß, &c.

TEMERE.

1. Non ſcribo hoc temere. *Nem írom ezt ok nélkűl.* Dieſes ſchreibe ich nicht nur leichtſinnig, und ohne Urſache.

Non temere eſt, quod tu tam times. *Ter. Vagyon okod hogy annyira félſz, nem ok nélkűl félſz így annyira.* Es iſt nicht ohne Urſache, daß du ſo ſehr fürchteſt.

2. Inconſulte, ac temere dicere aliquid. *Rendetlenűl tanátstalanúl, ok nélkűl, minden meg-gondolás nélkűl, vakmerően valamit mondani.* Unbeſonnen und unbedachtſam reden.

3. Id venit non temere, non caſu, *Az nem ok nélkűl, ſe nem történetből vagyon.* Dieſes iſt nicht ungefähr und unverſehens geſchehen.

4. Non hac temere tranſiri fluvius poteſt. *Plaut. Itt ezen a'*

a' vizen baj nélkül által nem mehetni. Bey dieſer Gegend kann man über den Fluß ohne groſer Gefahr nicht ſetzen.

T I B I.

Ecce tibi nuncius Roma veniens. *Ibon & Római követ. Eben jö Rómából a' követ.* Siehe, dir kömmt ein Bothe von Rom.

Hic tibi rixæ ac querelæ, &c. *Láſſad, imé veſzekedni és panaſzolkodni kezdettek.* Siehe, alsbald entſtehet ein Gezank und Klagen.

Alter tibi deſcendit de palatio, &c. *A' máſik le-ment a' Palotából, &c.* Der andere gehet herunter von dem Gerichts-Hauſe.

T U M.

1. Tum, *pro:* Tunc.

Tum eramus in maxima ſpe, nunc in nulla. *Még akkor legjobb reménységbe valánk, moſt immár minden reménységünket el-vesztettük.* Alsdann hatten wir die beſte Hoffnung, jetzt aber iſt gar keine vorhanden.

Tum, cum ei placebat. *Mikor még tetſzik-vala, mikor még nála kedves vala.* Da es ihm gefällig war.

Sed tum id audirem, ſi crederem, &c. *Akkor igen-is balgatnám, bogy ba binném.* Ich wollte alsdann dieſes anhören, wenn ich glaubte, &c.

Tum vero præclara hæc mater. *Azomba ez a' derék anya.* Es geſchah alsdann, daß dieſe tapfere Mutter, &c.

4. Tum autem hoc timet, ne deſeras ſe. *Ter. Ó pedig azon fél, ne talán te ötet elhadgyad.* Neben dieſem beſorget ſie ſich, daß du ſie nicht verlaſſeſt.

Tum deinde. *Azután, melly után.* Nach dieſem, nach welchem.

Tum præterea. *Tovább, azon-fölül.* Ueber dieſes, weiter.

Tum demum coactus diſcedit. *Utollyára kénſzerittetett elmenni.* Zur letzt gehet er gezwungener Weiſe fort.

Eum demum ſciam recte ambulaſſe, ſi cras pervenerit. *Az után tudom-meg, bogy ugyan jól járt, jól ment, bogy ha hólnap el-érkezik, oda ér.* Alsdann werde ich vergewiſſet ſeyn, daß er rechtſchaffen ſey darauf gegangen, wenn er morgen ankommen wird.

Tum denique beatus eris, ſi Deum timueris. *Úgy léſzel bóldog, bogy ba az Iſtent fogod félni.* Alsdann wirſt du glückſelig ſeyn, wenn du die Furcht GOttes haben wirſt.

Tum denique acquievit monitis meis. *Úgy nyúgodott-meg intéſimen; vagy; intéſimnek engedett.* Alsdann hat er meine Ermahnungen angenommen.

3. Tum hoc, tum illud dicit. *Moſt ezt, moſt amazt, már ezt, már amazt mondgya.* Er ſaget bald dieſes, bald jenes.

Scit tum græce, tum latine. *Mind görögül, mind deákúl tud.* Er kann Griechiſch, und Lateiniſch.

Scripſiſti epiſtolam ad me plenam ſummæ tum benevolentiæ, tum ſolitæ etiam pru-

den-

dentiæ tuæ. *Olly levelet irtál nékem, a' mellyből mind hozzánvaló jó akaratodat, mind terméſzet-ſzerént való okoſságodat meg-mutattad, vagy: által-látnám.* Du haſt mir ein Brief zugeſendet voll der Freundlichkeit, und zugleich deiner bekannten gewöhnlichen Klugheit.

4. Cum alias ſemper, tum hodie præcipue, *vel*: tum hodie maxime, *vel*: tum vero hodie illius in me amorem perſpexi. *Egyébkor-is ugyan mindég, de leg-feljebb ma által-láttam hozzám való nagy ſzeretetét.* Seine große Liebe und Zuneigung gegen mir habe ich aus unterſchiedlichen Begebenheiten erkannt, aber vornemlich aus dieſem Stücke.

U.

UBI.

1. Ubi, ubinam, ubinam gentium, ubi terrarum, ubi gentium eſt is homo? *Hól, melly orſzágba, melly földön, melly meſzſze vagyon az az ember?* Wo zu Lande, was Orts läſt ſich dieſer Menſch finden.

Ubi ubi erit, ubi ubi erit gentium, ubicunque gentium, ubivis erit. *Akárhol, akármelly orſzágba, akármelly földön, akármelly meſzſze legyen,* GOtt gebe, wo er immer ſey,

Ubinam gentium ſumus? *Melly tartományban vagyunk? hol vagyunk? hová lettünk?* Wo zu Land ſind wir?

2. Porticus, ubi ambulabam, (*pro:* in quo) *Az a' tornátz, a' hol sétálok-vala, melly alatt sétálgatok vala.* Die Gallerie, der Spatziergang, in dem ich ſpatzierte.

In ea urbe, ubi natus es. *Abban a' városban, a' hol, vagy: a' mellyben ſzülettél.* In dieſer Stadt, wo du gebohren biſt.

Tempus eſt hujusmodi, ut nemo ſit, quin ubivis, quam ibi, ubi eſt, eſſe malit. *Olly időket élünk, mellyekben senkiſem találkozik, a' ki arrúl a' helyrül, a' hol vagyon, máſuva ne kivánkozzék.* Wir leben zu ſolcher Zeit, daß ein jeder anderswo lieber wäre, als wo er iſt.

Ubi te non invenio, ibi aſcendo in quemdam excelſum locum. *Ter. Midőn téged meg-nem talállak, magas helyre megyek. Mivel téged nem talállak, némelly magas helyre fel-megyek.* Da ich dich nicht fand, beſtieg ich eine gewiſſe Höhe.

3. Ubi voles, accerſe. *Ter. Bizvást hijj engem, valamikor tetſzik.* Da dir gefällig ſeyn wird, ruffe nur mich, laſſe mich kommen.

Ubi vis accede. *Akkor jöjj, mikor tetſzik.* Komme, wann du willſt.

4. Ubi erit otium revertere ex templo. *Mihent ürességed léſzen, mihent időd leſzſz rá, mingyárt térj viſzſza.* Sobald du wirſt Weile haben, komme alsbald wieder zurück.

Synt. Orn. cum Flor. Lat Q q Ubi

Ubi aperuit oſtium, continuo hic ſe conjecit intro. *Ter. Mibent az ajtó ki-nyitotta, vagy, alig nyitotta-meg a' kaput, azonnal, mingyárt bé-futott.* Kaum war die Thür offen, ſo lief dieſer hinein.

Ubi Primum ingreſſus eſt, &c. *Mibent bé-ment, bé-lépett.* Sobald er hinein gegangen iſt ꝛc.

V E.

Ve, *pro*: Aut,

Plus, minusve. *Több, vagy kevesſebb.* Mehr, oder minder.

Duo, tresve ſunt. *Ketten, vagy hárman vannak.* Es ſind ihrer zwey, oder drey.

1. Neve in hoc, neve in illo. *Se ebben, ſe amabban.* Noch in dieſem, noch in dem andern.

V E L.

1. Vel, *pro*: Aut.

Fac illud habeam vel vi, vel clam, vel precario. *Tselekedd, bogy azt meg-nyerbeſſem, akár erővel, akár alattomban, akár kéréſſel.* Mache, daß ich es bekomme entweder mit Gewalt, mit Liſt, oder mit Bitte.

2. Vel, *pro*: Velut.

Nulla eſt tam facilis res, quæ non difficilis fit, quam invitus facias: vel hæc deambulatio, &c. *Ter. Nints olly könnyű dolog, a' melly nebéz ne légyen, bogy ha azt kénſzerítésből, kénſzerítve tselekeſzed, sőt illy módon még ez a' sétálás-is nebéz.* Keine Sache iſt ſo gering, daß ſie nicht ſchwer werde, wenn man es ungerne thut; Exempelweis eben dieſer Spatziergang, den wir miteinander thun.

Credas nunquam his adoleſcentibus, te deludent: vel hic Pamphilus quoties jurabat, &c. *Ter. Soha ſe bigy ezeknek az ifjiaknak, mert bizonyára meg-tréfálnak: ugyan tsak az a' Pamfilus-is maga bányſzor esküdt meg, 's a' t.* Traue nur nicht dieſen jungen Geſellen; ſie werden dir einen Poſſen reiſſen, gleichwie eben dieſer Pamphilus, der ſo oft ſchwur, ꝛc.

3. Vel, *pro*: Saltem.

Si nullo alio pacto, vel fœnore accommoda. *Terent. Ha egyéb képpen nem akarod, leg-alább add uſorára.* Willſt du es nicht anders geben, ſo gieb es doch auf Zins.

4. Vel, *pro*: Etiam.

Per me vel ſtertas licet, non modo quieſcas. *Én miattam ugyan nem tsak nyugodbatſz, banem benyélbetſz-is.* Meinethalben kannſt du nicht allein raſten, ſondern auch ſchnarchen.

Nam iſto modo vel conſulatus vituperabilis eſt. *Mert illy módon még a' fő biróság-is gyalázatra méltó. Illy formán a' biróságot-is gyalázba tyuk.* Denn auf ſolche Weiſe iſt auch das Bürgermeiſter-Amt verächtlich.

Vel perire malim, quam ei cedere. *Inkább kéſz vagyok meg-balni, bogy ſem néki engedni.* Ich wollte lieber zu Grunde gehen, als ihm weichen.

Avaritiæ pellatur vel minima (vel:) etiam minima ſuſpicio? *A' fösvénységnek még az árnyé-*

nyékát-is, el-kell távoztatni. Auch den wenigſten Schatten, und Argwohn des Geitzes muß man vermeiden.

Vel unum exemplum ſufficit. *Ánnak meg-bizonyitására tsak egy példa-is elég, vagy: annak tudására mak egy példa-is elegendő.* Dieſes zu beweiſen, wird ein einziges Exempel klecken.

Hoc uno præſtamus vel maxime feris. *Ebben az egyben külömbözünk leg-inkább a' fenevadaktúl, oktalan állatoktúl.* Eben in dieſem übertreffen wir die unvernünftigen Thiere.

Quam moroſi ſint, qui amant, vel ex hoc intelligi poteſt, quod, &c. *Melly komorkedzők, kedvetlenek, a' kik ſzerelembe vannak keveredve, tsak innét-is ki tetſzik.* Wie ſeltſam, verdroſſen, und feindſelig ſind, die ſich verlieben, kann man eben aus dieſem allein abnehmen.

VERO.

1. Ego vero ſatis mirari nequeo. *Én bizonyára elegendő képpen nem tsudálhatom.* Mich belangend, kann ich mich nicht genugſam verwundern.

Mihi vero diſplicet, quod abierit. *Ennékem éppen nem tetſzik, hogy el-ment.* Mich verdrüßet ſehr, ich habe ein Mißfallen, daß er weggegangen ſey.

At vero nos quid commiſimus? *De ugyan, mit vétettünk mi?* Wir aber, was haben wir gethan?

2. Sed tunc illum domi fuiſſe, id vero pernegat. *Ter. Azt pedig, hogy ő akkor othon vólt, erőſſen tagadgya.* Daß er aber damals zu Hauſe geweſen ſey, eben das läugnet er.

De Fabio quod quæris, ille vero mire ſollicitus eſt, &c. *Ugyan a' miatt a' dolog miatt, a' mellyet te Fábius felől kérdezel, ő igen nagy gondba vagyon.* Dasjenige belangend, was du vom Fabio frageſt, ſo ſteckt er in großer Sorge, ꝛc.

3. Et ei oſtendi, & vero etiam tibi. *Én nem tsak néki, hanem néked-is meg mutattam.* Ich habe es nicht allein ihm, ſondern auch dir gezeiget.

Et eſt illud moleſtum, & vero debet. *Ez ő néki igen alkalmatlan, de úgy-is kell lenni.* Dieſes Ding iſt ihm überläſtig, verdrüßlich, und ſoll auch alſo ſeyn.

4. Ain vero? *Plaut. Mondod-é?* Sageſt du; ſprichſt du?

Itane vero? *Ugyan úgy-é?* Ja wohl?

Ita vero? *Ter. Úgy bizonyára?* Ja für wahr?

5. Jam vero quid de Italia dicam? *Mit mondgyak immár Olaſz orſzágrúl?* Was ſollte ich nun vom Welſchland ſagen?

Nunc vero loquere. *Moſt ſzólly immár.* Sage jetzt an.

Niſi vero exiſtimetis, &c. *Ha tsak azt nem vélitek, azt nem tartyátok, 's a' t.* Es ſey dann vielleicht, daß ihr dafür haltet, ꝛc.

Mirum vero, ſtultus ſi inſaniat? *Ter. Ugyan nagy tsuda, ha a' bolond bolondozik, eſztelenkedik:* Iſt wohl ein groſ-

ſes Wunder, wenn ein Narr närriſch handlet.

Tu vero quid ſentis? *Te pedig, mit tartaſz feiöle?* Du aber was halteſt darvon?

6. Venies ne cras? Ego vero, ſed ſub veſperum. *El-fogſz-é jönni hólnap? igen-is, el, de tsak eſive-felé.* Wirſt du morgen kommen? ja in allweg, doch erſt auf den Abend.

V I X.

Vix tandem ſenſit ſtolidus. *Tsak alig vette utóllyára éſzre. olly oktalan.* Kaum hat er es letztlich wahrgenommen, und empfunden, ſolcher Tölpel iſt er.

Vix egreſſus erat, *vel:* vix dum exierat, cum, &c. *Alig bágott ki, &c. alig lépett ki.* Kaum trat er hinaus, da, &c.

Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu, ſpe, gaudio. *Ter. Féltembe, örömembe tsak alig tudom, mit mivelek, mit tsinálok.* Ich bin ſchier nicht bey mir ſelbſt, ſo ſtreiten in mir Furcht, Hoffnung und Freude.

Aut vix, aut nullo modo poſſum, *vel:* Aut vix, aut ne vix quidem. *Nehezen, vagy, éppen meg-ſem lehet tőlem.* Kümmerlich, oder gar nicht kann ich es thun.

U L T R A.

1. Ultra hos montes. *Ezeken a' hegyeken túl.* Ueber dieſe Berge hinüber.

2. Ultra modum progredi. *Igen tova menni. Módon kivűl hágni, rend kivűl menni, maga határán kivűl lépni.* Die Schranken überſchreiten.

2. Non ultra obſunt vineis. *Colum. Többet nem ártanak a' ſzőllőknek.* Sie ſind den Weinbergen nicht mehr ſchädlich.

Ne quid ultra requiras. *Ne kivánny immár többet.* Fordere nichts ferners.

Ultra quo progrediar, non habeo. *Nem mehetek tovább:* Ich kann nicht weiter gehen.

Oratio elegantiſſime ſcripta, ut nihil ultra poſſit cogitari. *Olly ſzép, rendes, és ékes beſzéd, hogy ſzebb nála lehetetlen. Olly ſzéppen iratott beſzéd, hogy ſzebb nem lehet.* Eine ſo gezierte, ausgeſchmückte Rede und Diſcurs, daß man ſich nichts ſchöneres einbilden kann.

Sic contendit, ut nihil poſſit ultra. *Egéſz erejébűl igyekezik.* Er ſpannet alle ſeine Kräfte an.

U L T R O.

1. Ultro, *pro:* Sponte.

Ultro ad me venit. *Ter. Magátúl, maga indúlattyábúl hozzám jött.* Er iſt von ſich ſelbſt, von freyen Stücken zu mir gekommen.

Nihil optavi, quod non ultro mihi detuleris. *Semmit ſe kivántam, vagy: kértem. a' mit örömeſt maga jó akarattyábúl nem adott vólna.* Ich habe nichts gewünſchet, oder, begehret, das er freygebig mich nicht hätte ſelbſt vorgeboten.

Ultro in meas ædes venit. *Hivás nélkűl is házamba jött.* Er iſt unberuffen zu mir in das Haus gekommen.

Ultro ſe mihi comitem offert.

fert. *Szabad akarattya ſze, rént magát nékem társúl ajánlya.* Mir erbietet er ſich von freyen Willen zu meinem Mit-Geſährten.

2. Literæ ultro, citroque commeant. *Jön 's megyen a' levél.* Sie wechſeln Briefe, ſie ſchreiben aneinander; man ſchreibet hin und wieder.

3. Multis verbis, ultro citroque habitis, *Sokáig beſzélgetvén egy máſſal.* Nach langer Wort-Wechslung und gehaltenem Geſpräche, ꝛc.

Beneficia ultro citroque data, & accepta. *Adta, és vette jó akarattyát.* Gethane und emfangene Gutthaten, und Gegen-Dienſte.

UNDE.

1. Unde advenis? *Honnét jöſzſz?* Woher kömmſt du?

2. Puer hic unde eſt? *Ter. Honnan-való ez a' gyermek.* Wem gehöret dieſer Knabe?

Eſt, unde hæc fiant. *Terent. Nem ok nélkül történnek ezek.* Es ſind Mittel da, dieſes zuwege zu bringen.

Si habuerit, unde ſolvat. *Ha leſzſz, honnét fizeſſen.* Wenn er Mittel hat zu bezahlen.

Is homo, unde te audiſſe dicis. *Az az ember, a' kitül mondod, hogy hallottad.* Dieſer Menſch, von dem du ſageſt vernommen zu haben.

Unde id ſcis? *Honnét tudod?* Woher weißt du dieſes?

Eloquentia, unde longe abſum. *Az ékeſſen ſzóllás, a' mellytül meſzſze vagyok, a' mellyből keveſet tudok.* Die Wohlredenheit, von der ich ſo ferne entlegen bin.

Demonſtro vobis fontes, unde hauriatis. *Kútat fogok néktek mutatni, mellyből meríthettek.* Ich will euch den Urſprung weiſen, aus dem ihr ſchöpfen könnet.

Verbum emiſit nullum, unde quiſque poſſet offendi. *Egy ſzót ſe mondottam, a' melly valakit meg-bánthatott vólna.* Kein Wort habe ich ſchießen laſſen, von dem einer könnte beleidiget werden.

UNUS, *a, um.*

1. Unum, alterum, tertium annum diſſimulat. *Egy, két, három eſztendeig-is el-halgatya, el-halgattya.* Ein, zwey, drey Jahre thut er nichts dergleichen, ſchweiget er darzu.

Uni epiſtolæ reſpondi, venio ad alteram. *Egy levélre meg-feleltem, már a' máſikra jövök.* Einen Brief habe beantwortet, jetzt komme ich zum andern.

Unas a te literas accepi. *Egy levelet vettem tőled.* Einen Brief habe ich von dir empfangen.

Niſi interveniſſem, unam ſtatuam ex maximo numero nullam haberes. *Hogy ha én oda nem érkeztem vólna, a' te ſok faragott képeidből még egy ſe maradott vólna.* Wäre ich nicht entzwiſchen gekommen, nicht eine aus allen deinen Ehren-Bildniſſen würde ſtehen geblieben ſeyn.

2. Unus de multis. *Egy a' többi közül.* Einer aus dem gemeinen Haufen.

Cum uno forti viro loquor. *Derék és erős ſzivű em-*

berrel ſzóllok. Ich rede mit einem Mann, der Herz hat.

Confugere ad unum aliquem virtute præſtantem. *Valamelly érdemes, és nagy jóságú emberhez folyamodni.* Sich zu einer gewiſſen, tugendſamen Perſon begeben.

Cicero unus omnium eloquentiſſimus, *vel:* qui unus inter omnes eminet facultate dicendi. *Ciceró, a' ki az ékes ſzóllásban mindeneket meg-elöz.* Cicero, der alle andere in Wohlredenheit übertrifft.

Unus ex omnium loquaciſſimus. *Te mindenek közt leg-nagyobb ſzájú, leg-ſzatsogóbb vagy.* Du biſt der allergeſchwätzigſte.

Ille unus erat puniendus ex omnibus. *Ö mindenek felett meg-érdemlette a' büntetéſt.* Er allein war den man aus allen ſtrafen ſollte.

Una excellentiſſima virtus, juſtitia tollitur. *Meg-vetteti! egéſzlen sárba tapodtatik az igazság, a' melly egy a' fö jók, virtuſok közül.* Man unterdrücket die Gerechtigkeit, eine aus den vortrefflichſten Tugenden.

Una harum quævis cauſa, me ad id ſuſcipiendum impelleret. *Tsak egy-is, akár mellyik ezek közül az okok közül elég vólna arra, hogy azt magamra vállallyam.* Die wenigſten aus dieſen Urſachen würden mich bewegen, dieſer Sache mich zu unterfangen.

Uno quoque gradu. *Minden lépéſen.* Auf jeden Schritt.

3. Unus *pro:* Idem.

Ambobus quaſi una ætas erat. *Plaut. Mind a' ketten mind-egy idösök valának.* Sie waren beyde ſchier bey gleichem Alter.

Aderunt una in unis ædibus. *Ter. Együtt léſznek, egy házban vagy, báznál leſznek.* Sie werden in einem Hauſe beyſammen ſeyn.

Uno animo omnes novercæ oderunt privignos. *A' moſtoha anyák mindnyájan egyaránt, utállyák a' moſtoba fiokat.* Alle Stif-Mütter miteinander ſammentlich ſind übel gewogen ihren Stif-Kindern.

Una atque eadem nocte. *Azon egy éjjel.* Eben in einer Nacht.

Omnes unum atque idem ſentiunt. *Mindnyájan egyet értenek.* Es ſtimmen alle überein.

Unis moribus vivunt. *Egy erkölcsüek, egy módon élnek.* Sie führen einen gleichen Lebens-Wandel.

Una opera. *Plaut. Egyſzer's mind, egy munkával.* Zugleich in einer Mühe, in einem hin.

Omnibus una quies, operum labor omnibus unus. *Virg. Együtt dolgoznak, és egyſzer's-mind; együtt-is nyugſzanak.* Sie haben alle miteinander eine Arbeit, und raſten auch zugleich.

4. Unus, *pro:* Solus.

Illum curo unum. *Ter. Egyedül ö tüle, magától tartok, magával gondolok.* Ihn achte ich allein.

Mihi uni ſtudet. *Horatius, Egyedül magam haſznára jár, nékem, magamnak ſzolgál.* Mir allein thut er Gunſt

Gunſt, Dienſt, Freundlichkeit erweiſen.

USPIAM, & USQUAM.

1. Uſpiam, *pro*: aliquo in loco.

Si uſpiam lateret aſpis: *Ha valahol lappangana, el-volna rejtve az áſpis kigyó.* Wenn irgend eine Schlange verborgen läge.

2. Usquam, *pro*: ullo in loco cum negatione.

Nec illum uſquam invenies. *És te ötet ſohol meg-nem találod.* Und du wirſt ihn nirgends finden.

3. Uſquam gentium, *pro*: uſpiam.

An quisquam uſquam gentium eſt æque miſer, ac ego ſum? *Ter. Vallyon van-é az egéſz világon olly nyomorúlt, mint én?* Iſt in der ganzen Welt ein Menſch zu finden, der ſo armſelig iſt als ich?

USQUE.

1. Uſque a pueris, a cunabulis. *Ter. Plaut. Egéſz gyermekségtül fogva.* Von Kindheit auf, bis von der Wiegen her.

Uſque a Romulo, *vel:* ab uſque Romulo. *Romulus idejétül fogva.* Von Romulus Zeiten her.

Uſque a capite quidpiam accerſere. *Valamit kezdetitül fogva el-beſzélleni.* Etwas vom Anfang wieder hernehmen.

Uſque ab ſtirpe. *Plaut. Eredetétül fogváſt, gyükereſtül.* Von der Wurzel, Wurzweg.

Uſque iſthinc exaudieris. *A' te ſzavadot éppen ide halbatni.* Bis von dannen wird man deine Stimme anhören.

Uſque ex India venit. *Ter. Éppen Indiábol jött.* Er kömmt bis aus Indien her.

2. Uſque ad extremum ſpiritum. *Életem fogytáig. Mind holtig.* Bis zu dem letzten Athem.

Uſque ad hoc tempus, (uſque adhuc. *Plaut.*) *Mind eddig (egéſz eddig.)* Bis jetzt, bis zu dieſer Stunde.

Uſque ante diem illum. *Egéſz az elöt való napig.* Bis am Abend vor dem ſelben Tage.

3. Mihi uſque curæ erit, quid agas, dum quid egeris, reſciero. *Nékem mind addig gondom léſzen reá, mit tselekſzel, mig meg-tudom, mit tselekedtél* Ich werde allezeit Sorge tragen was du thuſt, bis ich für gewiß vernehme, was du gethan habeſt.

Certum eſt manere uſque, donec, *vel.* quoad redieris. *Ter. Fel-tettem magamban, hogy mind addig itt maradok, miglen viſzſza nem jöſzſz.* Ich bin entſchloſſen zu verbleiben, bis du wieder zurück gekommen ſeyſt.

Uſque dum inveniatur. *Valamig fel-nem találtatik.* Bis man ihn finde.

Uſque ne valuiſti? *Plin. Egéſzséges voltál-é mind eddig?* Biſt allezeit wohl auf geweſen.

Uſque laborat. *Még moſt-is gondba, dologba vagyon.* Er ſtehet noch in Sorgen.

4. Me pugnis miſerum uſque occidit. *Ter. Engem nyomorúltat halálig öklözött.* Mich armen Tropfen hat er mit Fäuſten ſchier gar zerſchlagen.

Perreptavi uſque totum oppidum. *Egéſz várost bé-jártam,* be-

bé-ſutkoſtam. Die ganze Stadt bin ich ſchier durchgelaufen.

5. Uſque eo, *vel:* uſque adeo eſt commotus, ut inſanire videretur. *Ugy annyira meg-indúlt, fel-háborodott magában, hogy azt vélné felöle az em-ber, hogy bolond, eſzteleu.* Darüber hat er ſich alſo ver-wirret, daß man vermeinte, er wäre von Sinnen gekommen.

Uſque eo clamat, quoad, *vel:* dum audiatur. *Nem nyugſzik, nem ſzünik-meg a' kiáltás-túl mind addig, valamig nem hallyák ötet.* Nicht eher höret er auf vom Schreyen, bis man ihn höre.

Uſque eone te diligis, &c. *Ugyan úgy annyira ſzereted-é magadat &c.* Liebeſt du dich ſelbſt ſo weit, daß, &c.

Id patietur uſque eo, ne illius crudelitati dedatur. *Azt mind addig fogja ſzenvedni, tsak hogy kegyetlensége alá ne eſſen.* Bis dahin wird er Gedult haben, wenn man nur ihn ſeiner Grauſamkeit nicht untergiebt.

6. Uſque adeo difficile eſt, iram cohibere, ubi &c. *Olly nehéz meg-tartóztatni a' ha-ragot, mikor, &c.* So ſchwer fällt es ſeine Zornmüthigkeit inne zu halten, da, &c.

Uſque adeone mori miſerum eſt? *Tehát olly nehéz meg-halni, olly nagy dolog a' ha-lál?* Iſt denn der Tod ein ſo groſſes Uebel? iſt es denn ſo ſchwer zu ſterben?

Uſque adeo me oravit, quo-ad, *vel:* donec perpulit. *Mind addig kért engem, miglen ar-ra nem kénſzeritett, mig reá vett.* So viel und ſo lang hat er mich gebeten, daß er mich genöthiget, und erbeten hat, ſolches zu bewilligen.

U T.

1. Ut, *vel:* uti opraſti, eſt. *Ugy vagyon, a' mint kivántad.* Es iſt alſo, wie du es verlan-get haſt.

Ut male poſuimus initia, ſic cætera ſequuntur. *Valamint roſzſzúl kezdettük, haſonló képpen fog következni a' töb-bi-is.* Was Maſſen man übel angefangen, alſo gehet der übrige Handel liederlich fort.

Ut vir doctiſſimus fecit Pla-to, item mihi eſſe credo fa-ciendum. *Valamint Plátó leg-tudóſabb, bölsebb lévén tse-lekedett, ítéllem, hogy né-kem-is úgy kell tselekednem.* Ich denke, ich werde mich verhalten, wie Plato jener hochgelehrte Mann gethan hat.

2. Rogavit me, ut manerem, neve, neu loco diſcederem. *Ar-ra kért, hogy meg-maradnék és el-ne mennék a' hellyről.* Er hat mich gebeten zu blei-ben, und von dannen nicht weg zu gehen.

3. Mihi quidem deliberatum eſt, ut nunc eſt, *vel:* ſe nunc res habet, abeſſe ex ea urbe. *Én ugyan fel-tettem magam-ban, hogy attúl a' várostúl a' moſtani állapot ſzerént, el-távozzak.* Ich bin gänzlich ent-ſchloſſen, in gegenwärtiger Be-wandtniß der Sachen, mich von dieſer Stadt zu entfernen.

Ille ut nunc ſe habet; in ad-mirabili gloria eſt. *Ö a' maga állapotjához képeſt, moſt nagy ditsöségbe vagyon.* In ſei-nem gegenwärtigen Stand iſt

iſt er in höchſten Ehren und Werth.

Multæ erant, ut in homine Romano literæ: *A' mint egy Római embert illeti, tudós, okos ember vala, tanúlt ember vólt.* Er, als ein Römer, war in den Wiſſenſchaften wohl daheim.

Erat Græcis literis, ut temporibus illis, *vel:* ut erant illa tempora, *vel:* ut tali tempore. *Liv.* ſatis eruditus. *Mint az-az idő bozta magával, annak az idönek állapottya ſzerint, a' görög írásboz eleget értett, jól tudott.* Er war in der griechiſchen Sprache, nach Beſchaffenheit jener Zeit, wohl erfahren.

Hic Geta, ut captus eſt ſervorum, non malus, neque iners. *Ez a' Geta a' ſzolgák közül, ſe nem roſzſz, ſe nem reſt, ez a' Geta a' ſzolgálatra ſe nem roſzſz, ſe nem reſt.* Dieſer Geta iſt für einen Diener nicht unfein, und nicht ungeſchickt.

Haud ſcio hercle, ut homo eſt, an mutet animum. *Ter. Nem tudom bizonyára; a' mint kemény ember, ha meg-változtattya-é tanátsát, föl tett ſzándékát.* Ich wollte nicht ſchwören, ob er, wie er dann beſchaffen iſt, nicht einmal ſich möchte anders beſinnen.

Themiſtocles, ut apud nos perantiquus, ut apud Athenienſes, non ita ſane vetus. *Mi ugyan Themiſtokleſt réginek tartyuk, de az Athénásbéliek korant ſem tartyák olly réginek, vagy: Noha réginek tartyuk mi Themiſtokleſt, és igen-is, hogy régi, de az Athénás béliek nél nem éppen olly igen régi.* Themiſtocles gegen uns zu rechnen, iſt zwar ſehr alt, und vor gar alten Zeiten geweſen; aber nicht alſo gegen den Athenienſern zu rechnen.

Nonnihil, ut in tantis malis, eſt profectum. *Ugyan tsak még-is valamire, a' mennyire olly ſok nyomorúságok közt lehetett, mehetünk.* Man hat doch wiewohl in ſo ſchweren Zuſtänden, etwas erhalten.

Exorabilis iracundia, ut in malis acerbitati anteponenda eſt. *A' két roſzſz közül inkább kell válaſztani az olly haragot, mellyet meg-enyhiteni, hogy ſem az éles keménységet.* Unter zwey Uebeln muß man den Zorn, der ſich bald erweichen läßt, einem hitzigen, verbitterten Humeur vorziehen.

Ut res dant ſeſe, ita ſumus. *Ter. Tsak úgy vagyunk, a' mint lehet, a' mint az idő hozza magával. Az időhöz alkalmaztattyuk magunkat.* Nach Geſtalt der Sachen ſchicken wir uns.

Ut nunc ſunt mores, *vel:* ut nunc ſunt tempora, ſatis bene morata eſt. *Az időnek állapottyára nézve, elég jó erkölüsű.* Für die Zeit und Welt iſt ſie ziemlich ehrlich auferzogen, und geſittet.

Verum quid facias? ut homo eſt, ita morem geras. *Ter. De mit tehet az ember ha meg-kell lenni, ha úgy hozza az emberi állapot magával.* Aber was ſoll man thun? man muß dem Menſchen nachgeben, wie er beſchaffen iſt.

Ut diei tempus eſt. *Terent. A' mint ennek a' napnak és idönek folyáſa hozza magával, vagy engedi.* Wie dieſe Zeit und Stunde des Tages zuläßt.

Ut mea memoria eſt. *A' mint emlékezem reá.* So viel ich mich daran erinnern kann.

4. Dices enim, ut es homo facetus, non tibi fuiſſe integrum. *Mert azt fogod mondani, a' mint tréfás ember vagy, hogy nem lehetett tűled.* Denn du wirſt ſagen, wie dann du ein geſcherziger Menſch biſt, du habeſt nicht anders können.

Ille, ut fuit ſemper apertiſſimus, non negavit. *Ö, a' mint mindenkor igaz mondó vólt, nem tagadta.* Er aber, wie er allezeit ganz offenherzig, und redlich geweſen iſt, hat es rund geſtanden.

At ille ut erat furioſus, reſpondet, &c. *De ö, a' mint haragos és mérges ember vala, azt feleli &c.* Er aber, als der ein toller, und tobender Menſch war, giebt zur Antwort, ꝛc.

5. Ut rationem nullam afferres, quæ dicis; crederem. *Ha ſemmi okát nem adnád-is, elhinném beſzédedet, ſzavaidat.* Ob du ſchon gar keine Urſache beybringeſt wollte ich glauben, was du ſageſt.

Ut non referat pedem, inſiſtet certe. *Ámbár viſzſza nem tér-is, viſzſza nem ſzalad-is, de ugyan tsak megfog állani.* Ob er ſchon nicht ſollte zurück gehen, ſo wird er doch ſtille ſtehen.

Verum, ut ita ſit. *De legyen bár úgy, de ha úgy vólna-is.* Oder wenn dem ſchon alſo wäre.

6. Ut ut eſt, indulge valetudini. *Akár mint vólt a' dolog, te egéſzségedre vigyázz.* Sey ihm wie es wolle, pflege deine Geſundheit.

Ut ut erat. *Akár mint vólt a' dolog.* GOtt gebe, wie es ſtand; die Sache ſtehe, wie ſie wolle.

Ut ut erant alia, illi certe conſuleres, quæ nunc tibi eſt domi. *Ter. Akár mint lennének a' más dolgok, de ugyan tsak azt a' ſzeméllyet, a' ki moſt házadnál vagyon, megkellett vólna őrizned.* Auf allen Fall und Begebenheit, zum wenigſten hätteſt diejenige Perſon anſehen ſollen, die in deinem Hauſe iſt.

Ut hæc ſunt geſta. *Ter. Akár mint vóltak ezek, ímmár elmúltak.* Es ſeyen dieſe Sachen abgegangen, wie ſie immer wollen.

Sed ut ut hæc ſunt, támen hoc faciam. *Ter. De ámbár ezek igy legyenek, tsak ugyan azt fogom tselekedni, vagy: mind azon által azt fogom tselekedni.* Aber gelte gleich, nichts deſtoweniger bin ich entſchloſſen dieſes zu thun.

Ut ut facturus. *Plaut. Akár mint tsináld, Iſten adgya, hogy úgy legyen.* Es ſey wie du immer thun wirſt.

7. Ut ne longius abeam. *Hogy meſzſzebb ne mennyek.* Damit ich nicht weiter gehe.

Si deliquit, a te peto, ut ne ſit impune. *Ha vétett, azon kérlek, hogy büntetés nélkül el-ne mennyen.* Wenn er

was

was verſchuldet hat, ſo begehre ich, daß er abgeſtraffet werde.

Poſtulo, ut ipſis ne liceat, non ut ne cogantur, &c. *Nem kivánom, hogy kénſzeriteſſenek, hanem hogy nékiek ne légyen ſzabad.* Ich begehre nicht daß ſie gezwungen werden, ſondern daß ihnen nicht frey geſtattet werde.

Ita velim, ut ne quid properes. *Azt kivánom, hogy egy tseppet ſe ſieſs.* Alſo bin ich zufrieden, doch mit Beding, daß du nichts übereileſt.

Non potes ipſum condemnare, ut non parentis tui factum condemnetur. *Nem kárhoztathatod ötet egyébb képpen, hanem ha az atyád tselekedetét-is akarod kárhoztatni.* Du kanſt ihn nicht verwerfen, es ſey dann, du wolleſt zugleich deines Vaters That verwerfen.

7. Ut hinc digreſſus ſum. *Mihent innét el-mentem.* So bald ich von da bin ausgegangen.

Ut ab urbe diſceſſit. *Mihent a' vároſtúl el-távozott.* Nachdem er aus der Stadt weggereiſet wäre.

Ut me vidit, *vel:* ut primum me vidit, ſtatim amplexus eſt. *Mihent engem meg-látott, mindgyáráſt meg-ölelt.* So bald er mich nur ſah, alsbald hat er mich umfangen.

9. Duos illi, aut maximo tres nummos dabo. *Két, vagy legfellyebb három pénzt fogok néki adni.* Ich gebe ihm nicht mehr, als zwey Kronen, oder drey auf das höchſte.

Domus ejus celebratur, ut cum maxime. (*Sup.* celebrata eſt) *Soha ſem gyakorlották jobban az ö házat, mint moſt.* Es giebt einen gröſſeren Zulauf, als jemals in ſeinem Hauſe.

Illum ſic diligo, ut nunquam magis. (*Sup.* dilexerim.) *Soha ſem kedveltem jobban ötet, mint moſt.* Niemals habe ihn ſo inniglich geliebet, als jetzt.

Sic valeo, ut nunquam melius (*Sup.* valuerim.) *Soha ſem voltam jobb egéſzségbe, mint moſt.* Niemals bin ich ſo friſch auf geweſen, als jetzt.

10. Ut quisquis ingreditur, me ſalutat. *Valamint bé-jönnek, úgy egyenkint engem köſzöntnek.* So ein jeder herein gehet, grüßet er mich.

Omnes te amant, ut quisque aſpexit. *Ter. Mihent téged láttak, mindgyáráſt meg-ſzerettek.* Der dich nur anſieht, muß dich lieb haben.

11. Ut ad pauca redeam, uxorem deduxit domum. *Ter. Hogy rövideden ki-mondgyam, meg-házaſodott.* Kurz zu machen, ſein Weib führte er in das Haus.

Invitus feci, ut expellerem. *Akaratom ellen hajtottam ki ötet.* Ich habe es wider meinen Willen gethan, daß ich ihn habe weggeſchaffet, vertrieben.

Tum illa, ut conſuetum facile amorem cerneres, rejecit ſe in eum flens quam familiariter. *Ter. Ö azutánn, a' honnét hozzá való nagy ſzeretetét éſzre vehetnéd, által láthadnád, ſirva, nyakába akaſztódott, és ötet éppen ſiralmas ſzemekkel tekingette.* Und das mit du ſiehſt, wie ſie einander lieb haben, ſank ſie auf ihn mit weinenden Augen, ꝛc.

12.

12. Ut tute es, item alios cenſes eſſe. *Plaut. A' minémű te magad vagy, máſokat-is ollyanoknak itéſz lenni.* Du meineſt, andere Leute ſeyn beſchaffen wie du.

Ut voles eſſe me, ita ero, *Pl. Kéſzen leſzek akaratodra.* Ich werde ſeyn, wie du wirſt wollen.

Scis, mea ut tibi credam arcana, & conſilia omnia. *Ter. Jól tudod, hogy ſemmi titkaimat, vagy tanátſimat előtted el-nem titkolom.* Iſt dir nicht unbekannt, was maſſen ich dir alle meine innerſten heimlichſten Sachen und Vorhaben vertraue.

13. Ut falſus animi eſt! *Ter. Ó de nagyon meg-tsalatkozott!* O wie weit hat er ſich geirret!

Ut ſæpe ſumma ingenia in occulto latent! *Melly igen gyakran meg-eſik, hogy leg-nagyobb elmék-is lappanganak; hevernek haſzontalanúl.* Wie oft ſind die ſpitzfindigſten, ſinnreicheſten Köpfe verborgen, unbekannt!

Ut illi efferuntur lætitia, cum vicerint, ut pudet victos! *Melly igen örvendenek, midőn győzedelmeſek? Melly igen ſzégyenlik midőn meg-győzetnek!* Wie frohlocken nur die gewonnen und obgeſieget haben! und wie hingegen ſchämen ſich nicht die überwundene.

14. Ut vales? *Ter. Mint vagy?* Wie lebeſt, wie gehet es dir?

Ut valent domi veſtræ? *Mint vannak az othon valók vagy: otthon nálatok?* Wie ſtehet es bey euch? wie lebet man?

UTCUMQUE.

1. Sed utcumque aderunt res. *De akár mint fognak 'follyni a' dolgok. Akár mint legyenek.* Es mögen ſich die Sachen belaufen, wie ſie wollen.

Utcumque animum audientis commoveri volet, ita certum vocis admovebit ſonum. *Valahová akarja fordítani a' halgatónak kedvét, úgy alkalmaztattya ahoz ſzavát, hogy azt bizonyoſan megnyerje.* Wie er will, daß ſeine Anmuthung verſtanden, und des Zuhörers Gemüth ſoll bewegt werden, nach dieſem muß er ſeine Stimme richten und biegen.

2. Utcumque eſt ventus, exin velum vertitur. *Plaut. A' vitorlák mind a' ſzél felé fordíttatnak.* Man richtet die Seegel nach dem Wind.

Tu, ut ſubſervias orationi, utcumque opus ſit, verbis vide. *Ter. Te jól vigyázz oſztán, hogy alkalmatos ſzokat agy nékem a' beſzédre, vagy: ſzükséges ſzókat mondgy nékem.* Und gieb wohl Acht, daß du mir recht nachſageſt, was ich dir vorgehalten habe, wenn es wird vonnöthen ſeyn.

Utcumque eſſet, adgredi hoſtem placuit. *Liv. Akár hogy, akár miként vólna, nagy kedve vólt az ütközetre.* Gieng es, wie es immer wollte, mit dem Feind hat er ſchlagen wollen.

Utcumque erit, juvabit tamen conſuluiſſe, &c. *Liv. Akár mint légyen, mindazáltal haſznos leſzſz tanátsot kérni.* Gehe die Sache wie ſie wolle, wird doch rathſam ſeyn vorzuſehen.

UT-

UTER, & UTERQUE.

Uter utri eſt inſidiatus? *Vallyon mellyik leſekedett a' kettő közűl a' máſik ellen?* Wer aus dieſen zweyen hat dem andern hinterliſtig aufgepaſſet?

Uter utrum vicit? *Mellyik győzte-meg a' máſikat?* Wer aus zweyen hat es gewonnen?

Uter vestrum eſt doctior? *Mellyik tudóſſabb, bőltsebb kettőtök közűl.* Wer iſt aus euch zweyen der Gelehrteſte? wer kann mehr?

2. Uterque utrique eſt cordi. *Ter. Mind a' ketten egy aránt ſzeretik egy-máſt* Beyde lieben einander, es giebt eine Gegenliebe unter ſie beyde.

Uterque utrique eſt exercitus in conſpectu. *Cæſ. Olly közzel-ment egy máſhoz mind a' két tábor, hogy egy-máſt jól láthatták.* Beyde Armeen ſind einander unter das Geſicht gekommen.

Uterque inſaniunt. *Pl. Mind a' kettő bolond; egyik olly bolond, mint a' máſik.* Iſt ein Narr wie der andere; beyde ſind Narren.

UTRUM.

Vide, utrum ſit æquius manere, an abire. *Láſſad, ha jóbbé itt maradni, hogy ſem elmenni?* Siehe, ob es rathſamer ſey, da bleiben, oder weg zu gehen.

Neſcio, utrum ſit venturus, necne. *Nem tudom, ha el-fog-é jőnni, vagy nem.* Ich weiß nicht, ob er kommen wird, oder nicht.

FINIS TERTII ORDINIS.

INDEX VERBORUM
UNGARICO-LATINUS.

A.

Abba hagyni valamit. Facio 314. Mitto 362. Prætereo 389. Taceo 434.
Abban forog a' dolog. Verto 451.
Abrázattyábúl ki-mutatni, hogy &c. Præfero 387.
Ábrázattyát viſelni valakinek, vagy haſonlónak lenni valakihez. Exhibeo 305. Reddo 403. Refero 405. Reſpondeo 412.
Ábrázolni, vagy költeni. Fingo 319.
Add ide, Cedo 204.
Adgya Iſten jódra ezt a' dolgot, Verto 451.
Adni magát valaki hatalma, birtoka alá, Trado 441.
Adni valamire elméjét, és kivánságát, Adjicio 164. Defigo 256. Converto 244. Applico 183. Transfero 444.
Adni valamire magát, Addico 160. Affigo 172. Applico 183. Dedo 263. Do 184.
Adó pénzt nem fizetni valakinek, Fraudo 322.
Adománnyal le-kötötték, hogy ne ſzóllyon, Aſtringo 189.
Adóſságot fizetni, Diſſolvo 282. Expedio 307. Solvo 421.
Adóſságot költsön vett pénzzel fizetni, Verto 451.
Adóſt birák eleibe hini, Convenio 242.
Adós többel, mintsem hogy minden jóſzágával fel-érje, Debeo 247.
Adóſságot valakin ideje előtt meg-venni, Præcipio 385.
Adót, vagy pénzt kérni a' váraſoktúl, Cogo 210.
Adót vetni, Impero 332.
Agat le-törni, Defringo 258
Agat meg-hajtani, Adduco 160.
Ágybúl ki-ugrani, Corripio 245.
Ágyon heverni, Incumbo 336.
Ajánlani, Offero 372.
Akadályt tenni valaki dolgában, Diſturbo 353. Teneo 437.
Akadni, Akadozni, Hæreo 328.
Akár mint történyenek a' dolgok, Cado 195. Tranſigo 444.
Akarattyát meg-változtatni valakinek, Frango 322.
Akarattya ſzerént viſelni magát, Conformo 232. Gero 324. Obſequor 368.
Akaratodon áll az egéſz dolog, Verto 451.
Akaratom ellen ejtettem ezt a' ſzót, Excido 310.
Akaſztófára jutni, vagy ſemmi ſints egyéb hátra, hanem hogy magamat fel-akaſztzam, Redeo 403
Alá nézni, Deſpicio 207 Submitto 428.
Alább ſzállítani a' gabona árrát, Levo 354.
Állani, Siſto 421.
Állani az ajtónál, Adſum 168.

Allani

'Allani valaki réſzére, Tranſeo 443.
Alázni, meg-vetni magát, Abjicio 149. Projicio 394. Submitto 428.
Áldozatot tenni, Facio 314.
Albatatoſſan meg-maradni; Maneo 360.
Állitani, hogy, &c Defendo 253.
Állitottam haſznomnak vagy dolgomnak lenni, Interſum 349.
Állitani jó rendbe, Digero 276
Állitani valaki más helyébe, Subdo 426.
Alkalmatlanságot valakinek ſzerezni, Creo 246. Exhibeo 305. Faceſſo 313. Facio 314.
'Alkalmatoſságon kapni, Arripio 186. Capto 200.
Alkalmatoſságra, idôre vigyázni, Obſervo 368. Immineo 331.
'Alkalmatoſságot adni, Do 284.
Alkalmaztatni magát mindenekben másnak akaratjya, és kivánsága ſzerént, Fingo 319. Obſequor 386. Accommodo 158. Converto 244.
'Alkalmaztatni magát az idôhöz, Obſequor 368.
'Álmát el-venni valakinek, Adimo 164.
'Álommal gondgyát enyhiteni, Fallo 316.
'Által ellenébe lenni, Reſpondeo 412.
'Által irni, Transfero 444.
Által ifzſza a' ténsát a' papiros, Perfluo 378.
'Által ôlelni valakit, Amplector 179. Arripio 186. Complector 219.
'Által vágni, Incido 334.
Által vinni, vagy menni a' vizen, Traduco 442. Subeo 426.
Alunni, Capio 198.
Alunni, fekünni menni, Diſcedo 279.
Ámbár meg-haſadgy mérgedben, Disrumpo 281.
A' mi a' pénzbûl meg-fog maradni; Supero 431.
Annyi eſztendôs, Conficio 228.
Annyira tartani magát mintha, &c. Sumo 431.
Apróra törni valamit, Contero 241.
Arannyal meg-tzifrázott rubák? Illudo 331.
Aranyat ki-venni a' ládából, Promo 395.
Arányzani, Deſtino 270.
Arany pohárokba, gyémántokat belé foglalni, Includo 335.
Árrán tartani, Indico 337. Liceo 355.
Arrát ſzabni valaminek, Conſtituo 237.
Arra vitten, hoztam a' dolgot, Deduco 252. Perduco 377.
Árkot áſni, Perduco 377.
Árkot áſni, sántzot tsinálni, Duco. 386.
Ártalmas, Officio 372.
Ártalmas a' ſzem fénynek, Obtundo 369.
Ártatlanságát meg-mutatni; Diluo 277.
Árúlni hamiſſan valakit, Affingo 172.
Árrúlás és adás alkalmatoſságával ki-venni valamit, a' mellyet oda nem akar engedni, Recipio 401.
Aſzſzonyi ſzivel lenni; Gero 324.
Aſztalt terjteni, Sterno 323.
Attyafia valakinek, Attingo 918

Attya

Attya nyomdokát követi, vagy ábrázattyát viſeli, Reſpondeo 412.
Avatni, vagy ártani magát valamibe, Admiſceo 166.
Avatni, vagy botsátani magát bajos dolgokba, Impedio 332.
Az a' hire, azt mondgyák; Affero 171. Emano 294. Fero 317. Increbeſco 336. Obtineo 369.
Azon a' helyen meg-jelenni, vagy lenni, Adſum 168.
Azon kivül, Accedo 155.
Azt tanátslották, arra hajlott értelmek, hogy, &c. Inclino 335.

B.

BAjátúl, félelmétül megmenteni valakit, Adimo 164. Eripio 297. Eximo 206. Levo 304.
Bajos dolgokba botsátani magát, Impedio 332. Implico 333.
Bajt ſzerezni valakinek, Exhibeo 305. Facio 314.
Bánni keményen, jól, vagy kegyetlenül valakivel, Adhibeo 162. Exerceo 305. Tracto 441. Habeo 328.
Bántani valakit, valaki grátziáját el-veſzteni, Cado 195.
Bánt engem az, azon gyötrődöm, Ango 180.
Barátságot ſzerzeni valaki között, Adjungo 165. Concilio 223. Redimo 404. Venio 448.
Barátságot tartani, Colo 213. Retineo 414.
Barátságot vetni, Contraho 242. Ineo 339. Inſinuo 344. Jungo 352. Gero 324.
Bátorságát el-venni, Extinguo 312.
Bé-fejezni, el-végezni, Deffinio 226.
Bé-ſúrni magát, Inſinuo 334.
Békeſséget pénzen venni, Redimo 404.
Békeſséget ſzerzeni, Concilio 223.
Bé menni, Ineo 339. Subeo 426.
Bé menni valamelly helyre, Subeo 426. Tendo 436.
Bé-ſzállitani a' vitézeket a' hajókba, Impono 333.
Beſzédét félben ſzakaſztani; Incido a cædo 334.
Beſzédét meg-nem ſzakaſztani, Perpetuo 380.
Beſzédét tzifrázni, Arceſſo 184.
Beſzélni, tanátskozni valakivel valami eránt, Ago 175. Convenio 242. Tracto 441. Tranſigo 444.
Beſzélleni ékeſſen, és édesdeden, Fluo 321.
Beſzélleni kezdeni valamelly dologrúl, Inſero 340.
Beſzélleni gyakran, és nyilván valamelly dologrúl, Jacto 380.
Beſzélleni, amit hallott valamelly hirt, ujságot, Diſſipo 282.
Beſzélgetni ſok féle dologrúl, Sero 419.
Betegeket gyógyitani, Curo 246.
Betegség eleit érezni, Tento 439.
Betegségnek eleit venni, Occurro 370.
Betegségben lenni, Afficio 172 Laboro 353. Utor 456.
Bé tölteni fösvénységet, Expleo 308.
Bé tölteni, tellyeſiteni a' fogadáſt, Exſolvo 311.

Bé töltötte ez a' hir a' tarto-mányokat, Peragro 376 Percrebeſco 377.
Betsületet kapni valamelly do-logban, Auffero 194.
Betsülni nagyra magát; vagy máſt, Duco 286. Concedo 222.
Betsületet ſzerezni, Colligo 211.
Betsülteni nagyra, Duco 286. Obtineo 369. Præſto 388. Teneo 437.
Betsületeſſen viſelni magát, Præſto 388.
Bé-vádolni valakit, Defero 254. Voco 455.
Be venni valakit; a' város tagjai közzé, Adſcribo 168
Bé zárni, bé tenni valaki ſzáját, Comprimo 221.
Bé zárva nintsen, Pateo 374.
Bé zárni, bé tsukni, Includo 335.
Birni jó erővel, Valeo 447.
Birni valamit, Eo 296.
Biró; Sedeo 418.
Birót hagyni válaſztáni va-lakinek, Fero 317.
Biró tiſztsét viſelni, Ago 175.
Biróvá tenni magát, Sumo 431.
Bizni ártatatlanságában, Ni-tor 365.
Bizni magát valaki hűségé-re, Commito 215. Confe-ro 227. Trado 441.
Bizni valamit valakire: Commendo 214. Committo 215.
Bizni valamit más értelmé-re, Permitto 379.
Bizni valamelly dolgot vala-kire, Loco 355.
Bizni valakire magát, Cre-do 245. Depono 363. Re-pono 409.
Bizni valakire a' köz épűlle-tekné gondviſelését, Sartio 417.
Bizonyos árron tartani, Li-ceo 355.
Bizonyos, kétség kivűl való dolog, Conſto 238, Pateo 374.
Bizonyosnak állitani, tartani valamit, minekelőtte jól meg - nem visgáltatott, Præcurro 286.
Bizonyos vagyok abba, Com-perio 219. Exploro 310.
Bizonyos dolog az, úgy va-gyon a' mint beſzéled, Nar-ro 364.
Bizonyságokat állitani a' ve-tés ellen, Compono 220. Produco 392.
Bizonyságokat állitani, Ador-no 167. Appono 184. Cedo 203. Inſtituo 345. Subji-cio 427.
Bizonyságúl hini valakit, Adhibeo 162. Cito 208.
Bizonyságot tenni, Dico 273.
Biztatni, Affero 171. Confir-mo 230. Firmo 320. Inter-pono 348. Præſto 388.
Biztatni, öſztönözni valakit, Addo 160. Confirmo 230. Do 284. Erigo 297. Excito 302. Recreo 402.
Botsánatot kérni, Precor 387.
Bokáig érő köntös, Defluo 257.
Bolond, eſztelen; Capio 198. Labo 353.
Borok, a' mellyek ſokáig állanak. Fero 317.
Bor miatt nem jól jár a' lá-ba, Tento 439.
Bort vizzel elegyiteni, Diluo 277.
Boſzſzontani valakit, Moveo 363.
Bottal tartóztkodni, támogat-

ni magát, Firmo 320. Incumbo 336. Inſiſto 344. Nitor 365.
Bölsnek ſzolgál a' ſzerentse, Cedo 195.
Bölts, tudós, Inſtruo 345.
Bújdosni, ide 's tova járkálni, Vagor 447.
Búsúlni: gyötrödni, Ango 180.
Bünbe eſni, Admitto 166 Committo 215. Labor 353. Offendo 371.
Büntetni valakit, Impono 333 Capio. 198.
Büntetéſt érdemleni, Incurro 337.
Büntetésére valakinek reá állani, Subſcribo 428.

D.

DÁrdát hagyitani, Jacto 330.
Deákúl fordítani, Reddo 403.
Dinnye ízü, Sapio 416.
Dio az ember ſzavát meg-ſikeſiti, Obtundo 369.
Ditsiretet, tiſztelet nyerni, Adipiſcor 164. Concilio 223. Conſequor 235.
Ditsiretet keresni, Aſciſco 186. Duco 286. Exardeo 3.0.
Ditsiretet hajháſzni, Aucupor 192. Conſector 234. Nitor 365.
Ditsirni valakit, Afficio 172. Do 284. Effero 289. Proſequor 396. Celebro 205.
Ditsirni valakit verſekkel, Cano 197.
Dolgozni, Loco 355. Navo 364. Transfero 444. Do 284.
Dologba, munkába ereſzteni magát, Sumo 431.
Dólgom nem vólt kijába való, Conſto 238.
Drágodik a' búza, Ingraveſco 341.
Ditsöségben lenni, Floreo 321.

E.

EBédre igérkezni, Condico 226.
Ebédet, vagy vatsorát adni valakinek, Appono 184.
Ebül van dolgom, Ago 175.
Egéſzségére gondot viſelni, Servio 420. Habeo 326.
Egéſz életét el-töiteni, Tranſigo 444. Dego 259.
Egni kezdeni, Concipio 224.
Egybe foglaltatott hegyek, Perpetuo 380.
Egyet érteni valakivel, Accedo 155. Aſſentio 187. Sto 424.
Egy eſztendö alig múlt, Intercedo 346.
Egy búzomban, Continuo 241.
Egyenlö erövel, hatalommal, Æquo 170.
Egy médíkat keresni, Quæro 399.
Egy nehány napokkal az után; Interjicio 347.
Ébséget ſzenvedni, Tolero 439.
Éjjel 's nappal, Jungo 352.
El-adni valamit, vagy máſnak engedni, Abalieno 145.
El-állani a' maga fejedelmétül, Deſciſco 167.
El-állani a' nap fényrül; Abſum 153.
El-állani a' jóságos tselekedetekrül, Deflecto 257.
El-állani, el-ugrani a' vágás elöl, Declino 251.
El-állani, Abjicio 149, Abſiſto 151.

Fl-

El állitani valakitûl fel-tett ſzándékárûl, Averto 193.
El árûlni a' váraji, Prodo 392.
El bámûlni, Defigo 256.
El botsátani magátûl, Manumitto 360. Dimitto 277.
El botsátani a' gyûjtéſt, Dimitto 277.
El búyni, Conjicio 233.
Éldegelni naprúl napra, Vivo 455.
Eledelt ſzerezni valakinek, Sufficio 429.
Eleget tenni, Satisfacio 417.
Eleget tenni valaki reménységének, és itéletének, Reſpondeo 312,
Elegendônek állitani valakinek mentségét, Accipio 157.
Elegendôm vagyon, nints ſzükségem, Suppeto 432.
Ellene állanni, Commoveo 216
Ellene mondani, Interdico. 347.
Ellenkezni valakivel, Utor 456.
Elleuség közepébe menni, Injicio 342.
Ellenségének tartani valakit, Duco 286. Habeo 326.
Ellenségbez által ſzökött vitéz, Defero 267.
Ellenzeni, Abnuo 150.
El-érkezett az a' nap, Advenio 169.
El érni valakit futásában, Aſſequor 188. Conſequor 185. Excipio 301.
El erôtlenedett vén ember, Conficio 228. Deficio 255.
Élesiteni, ujitani az elmét, Acuo 159.
El eſni, Labor 353.
Életét hazájáért el-ſzánni, feltenni, Devoveo 273. Profundo 393. Reddo 403.
Életét meg-rövidíteni, Maturo 260.
El-felejteni, Elabor 292.
El-foglalni, Occupo 370.
El-fogni valakit a' futásban, Comprehendo 221.
El-fogni az utat, Intercludo 346.
El-fogni minden menéſt valamelly helyre, Intercludo 346.
El-forditani a' beſzédet, Averto 193.
El-forditani ſzemeit valakitûl, Abduco 160.
El-forditani ſzemeit, Abduco 160.
El-bagyatni valakivel kötelességét, vagy hivatalyát, Avoco 195.
El-hagyni, el-ereſzteni, Mitto 362.
El-hagyni, el-kerûlni a' roſzſz és gonoſz emberek tárſalkodását, Abſtraho 153. Subduco 426.
El-hagyni a' régi ſzokáſt, Exuo 313.
El-hajtani a' marhákat, Abduco 160. Abigo 149.
El-hervaſztya a' hideglelés a' tagokat, Depaſco 262.
El-hinni valamit, Adjungo 165. Credo 245. Facio 314. Habeo 326.
El hitetni magával, Habeo 326.
El-hitetni, Facio 314.
El-járni, Obeo 567. Peragro 375.
El-járni boſzſzú utat, Conficio 328.
El-idegeniteni, Abduco 146. Deduco 252.
El-idegeniteni a' ſzolgát a' maga urátúl, Abduco 148.
El-jegyzeni a' leányzót, Deſpondeo 270. Jungo 352. Loco 355.

El-indúlni a' köſségnek ſzavára, és vélekedésére, Abeo 147.
El-itélni valakitül az igazságot, Abdico 146.
El-itélni, puſztitani a' más batárát, Depaſco 262.
El-itélni valakitül az illyen elfoglaláſt, Vindico 454.
El-kerülni, Declino 251. Refugio 407.
El-kerülni a' vétkeket, Declino 251.
El-kezdeni, Capio 198.
El-kopott ruba, Tero 439.
Elméjében tartani, vagy gyakran meg-emlékezni róla, Inſideo 343.
Elméjét valamelly dologra reá vetni, Intendo 345.
El-menni valamelly helyrül, Abeo 147. Cedo 203. Decedo 243.
El-merült hajók, Haurio 329.
Elmés, okos ember, Emungo 296. Gero 324.
Elmével birni, Floreo 312.
El-mulatni az alkalmatosságot, Deſum 270.
El-múlni, Effluo 291.
El-múlt az eſztendő, Abeo 147.
El-múlt már a' fizetésre rendeltetett náp, Exeo 304.
El-nem mulatni, Intermitto 347. Arripio 186. Utor 456.
Élni, Dego 259. Duco 286. Suppeto 432.
Élni nyomorúſággal, Traho 442.
Élni valami haſznára, Vivo 455.
El-nyomni a' zenebonát, Comprimo 221. Extinguo 312.
El-nyomorodni az öregség miatt, Succumbo 429.
El-oſzsani valamit maga réſzeire, Tribuo 345.
Elő adni, vagy állitani a' vétkeſt, Exhibeo 305. Siſto 421.
Elődik a' földben a' mag, Concipio 224.
Előbozni egy más után, Necto 364.
Előmenni a' tanúlásban; Facio 314. Habeo 326.
Előzni valakit, Præverto 389.
Elő venni a' meg-tett dolgokat, Revoco 414.
El-pártolni, vagy el állani valakitül, Deficio 255.
El-abolitatni, Abſtraho 153. Vindico 454.
El-rontani az igazságot, vagy az igazság ellen tselekedni, Deleo 261.
El-rontani a' ſzokáſt, Solvo 421.
El rontani a' törvényt, Deleo 261.
El-ſzánt akaratban keményen tartani magát, Duro 288.
El-ſzenvedni az érdemlett büntetéſt, Diſſolvo 282. Subeo 426.
El-ſillyeſzteni a' tábort, Diſſipo 282.
El-ékóztani jóſzágát, Decoquo 451. Diſſipo 282. Effundo 292.
El-temetni valakit, Condo 227.
El-téríteni valamelly helytül valakit, Averto 193. Depello 263.
El-titkolni magában a' fájdalmat, Contineo 241. Impero 332. Tempero 435.
El-tölteni a' napot, Abſumo 154. Ago 175. Tranſigo 444.
El-törni a' tojáſt, Frango 322.
El-tserélni, Muto 364.

El-

El-válaſztani. Decerno 250. Decido a cædo 250. Dirimo 278.

El-válaſztani a' bárányt, &c. az annyátúl, Depello 263.

El-van 'rendelve, vagy végezve, Definio 269. Figo 319. Statuo 423. Sto 424.

El végezni a' dolgot, Explico 309. Firmo 320.

El végezni, fel-tenni magában, Decerno 250. Statuo 423. Sedeo 418.

El végezni a' pörtekedéſt, vagy az utólsó ſzententziát, Decido 250. Dirimo 278.

El-végzett dolog, Decido a cædo 250.

El-venni valaki hatalmát, Adimo 164.

El-veſzetnek tartani valamit, Habeo 326.

El-veſzteni ſzeme elől. Amitto 178.

El-veſzteni bár, &c. Diſpereo. 281.

El-vonni, Abſtraho 153.

El vonni a' vétkektűl, Avoco 195.

El-vonſzani magát valamelly társaságtúl. Subduco 426.

El-űzi az álmot a' félelem, Auffero 194.

El-űzni a' sötétséget, Diſcutio 280.

El-űzni, el nyomni azt, a' ki meg-ſzállotta a' váraſt, Solvo 421.

Embersegeſen viſeld magadat. Compono 220.

Emlékezni, Complector 219. Comprehendo 221. Hæreo 328. Contineo 241. Vigeo 453. Colo 213. Redeo 403. Repeto 409. Subeo 426.

Emlékezni a' régen el-múlt időkrűl, Reſpicio 411.

Engedni. Remitto 407.

Engedni valamiben valakinek, Cedo 203. Concedo 222. Indulgeo 338. Gero 324.

Engedelmeskedni nem akarni, Abnuo 150.

Enni jó ezt a' fűvet, Recipio 401.

Enyhűl a' fájdalom, Remitto 407.

Építeni, Perduco 377. Struo 425.

Ér annyit, Valeo 447.

Érdemleni, Mereo 361.

Erdőt vágni, irtani, Cædo 196.

Erejébez jutni, Colligo 211. Recipio 401.

Erejekben fogyatkozás vagyon, Deſum 270. Sufficio 429.

Ereſzkedni másnak fegyverébe, Incurro 337.

Eret vágni, Incido 335.

Erôm fogy, Decedo 248. Minuo 362.

Erőſſiteni valamelly helyet óltalommal, Firmo 320. Impono 333.

Erőſzakot tenni valakin, Infero 340.

Erőtlen, Debilito 248.

Erőtleniteni az házat, Labefacto 353.

Értelmét meg-magyarázni, Aperio 181. Explico 309.

Értelme ennek a' ſzónak így fordittatik más valamelly haſonlatoſságot jelentő értelemre, Transfero 444.

Érteni, Capio 198. Comprehendo 221. Conſequor 235. Sapio 416. Teneo 437.

Értzet öſzve önteni, Conflo 232.

Esküdni, Dico 273. Juro 352.

Esküvéſſel el-tagadni, Abjuro 150.
Eső eſik, Cado 195.
Eſtveledik, Inclino 335.
Eſtve vagyon, Appeto 183.
Eſzembe jutott, Incido a Cado 334. Occurro 370.
Eſzre venni valaki akarattyát, Aſſequor 188.
Eſztendők fiynak, Cedo 203.
Eſztendőnek kezdetin, Ineo 399.
Eſztendőnek vége felé, Verto 451 Exeo 304.
Etelet, és italát keresni, Quæro 399.
Etketül, eledeletül magát megfoſztani, Fraudo 322.
Ejjſzaka reá jött, Opprimo 374.
Ez meg-vallya, a' más tagadgya, Ajo 177.
Ezt az íráſt az apró betük miatt nem olvashatni, Fallo 316.
Ez nem a' dologhoz való, Attingo 391.

F.

FÁj a' fejem, vagy bidalom, Doleo 286.
Fájdalom, és bú nélkül vagyok, Careo 201. Obduco 366.
Fákat ſzép rendbe ültetni, Dirigo 278.
Farkát tsóválni, Ago 175.
Fazékat a' tüzhöz tenni, Appono 184.
Fegyvert fogni, Concurro 226.
Fegyvereket keſzen tartani, Expedio 307.
Fegyvert le-tenni, Pono 383.
Fegyverrel az ellenség ellen menni, Intendo 345.
Fejet ide, 's tova forgatni, Torqueo 440.
Fejét le-vágatni, Subjicio 427.
Fejét tsóválni, Agito 174.
Fejét venni valakinek, Ferio 317. Percutio 377.
Fejét a' vizbül ki-tartani, Effero 289.
Fel-adni magát. Facio 314. Venio 448. Concedo 222. Dedo 252.
Fel-akaſztani a' vas marskákat, Tollo 440.
Fel-állani betsület okáért valakinek, Aſſurgo 189.
Félben hagyni valamit, Intermitto 347. Superſedeo 482. Interrumpo 348.
Félbe hagyatni valakinek máſſal való beſzélgetését, Interrumpo 348.
Félben ſzakaſztani a' kezdet dolgot, Abrumpo 151.
Fel bontani a' törvényt, Abrogo 151.
Fel bontani a' barátságot. Abalieno 145. Dirimo 278. Dirumpo 279. Violo 454.
Fel'egzik az ég, Cogo 210.
Felejtent el valamit, Aboleo 150. Amitto 178. Contero 241. Deleo 261. Depono 263. Do 284. Elabor 292. Excido 301.
Felelni valakinek. Præſto 388.
Fel-emelni, Sublevo 427. Erigo 297.
Feleséget venni, Jungo 352.
Fel fogadni valakivel, Convenio 242. Facio 314. Depono 263.
Fel fogadáſt el-bontani, Induco 338. Renuncio 408.
Fel-fogadni valakit fia gyanánt, Arrogo 186.
Fel fúni, Inflo 340.
Felbáborodni, vagy gondolni valamivel, Percutio 377. Moveo 363. Debilito 248.

Fel-

Fel-hagyni a' beteget. Depono 263.
Fel-hagyni a' ſzolgálaton, Exuo 313.
Fel-hagyni valamin, Renuncio 408. Remitto 407.
Fel-hagyni valaki tárſaſágán, Renuncio 408.
Fel-jegyzeni, vagy bé irni a' jegyző könyvbe, Refero 305.
Fel-inditani, fel háboritani, Commoveo 216. Tango 435. Tracto 441.
Fel-inditani valaki ſzivét, Ferio 317.
Fel-irni a' napot a' levélben 's bé pecsételni, Appono 184.
Fel-irni a' lajſtromba az adóſokat, Facio 314.
Fel-iſzſza a' fejtéket a' poſztó, Imbibo 331.
Félni, Gero 324.
Fel-nyitni, fel-ſzakaſztani a' levelet, Aperio 181. Explico 309.
Fel-óldani a' főpröt, Diſſolvo 282.
Fel-óldani a' tſomót, vagy kötéſt, Expedio 307.
Fel-öltözni, Induo 339.
Fel-ſzabaditani valakit, vagy ſzabad emberré tenni, Aſſero 188.
Fel-ſzentelni a' templomot, vagy papot, Inauguro 334.
Fel-támaſztani, vagy életre viſzſza hozni valakit, Revoco 414.
Fel-tenni magában valamelly dologrúl való halgatáſt, Impero 332.
Fel-tenni napját a' levélnek, Adſcribo 168. Refero 405.
Fel-tenni valamelly levélben elébb való napot, Præfero 387.
Fel-tett tzélyához viſzſza fordítani a' beſzédet, Aberro 148.
Fel-tettem magamban, Decerno 250.
Fel-vernek az erek, Mico 561.
Fel-vetni, vagy fel ſzámlálni mennyét kellyen annak fizetni, a' ki a' pört el-veſztette, Æſtimo 170.
Fel-ülni, vagy fel hágni, conſcendo 234. Evado 299.
Fenyegetni, Admoveo 167. Denuncio 262, Jacio 330. Injicio 342.
Férbe menni, Enubo 296.
Fertőzteni a' fel ſzentelt dolgokat, Violo 454.
Feslett, gonoſz erkőltsű ifiú, Diſſolvo 282. Projicio 394.
Fejteni, Imbuo 331. Inficio 340.
Figyelmezni, Adhibeo 162. Adſum 168. Affero 171. Attendo 190. Erigo 297. Excipio 301.
Figyelmeteſségben tartani, Teneo 437.
Fizetésre elégtelennek lenni, Solvo 421.
Fogaim búllanak, Cado 195.
Fogait egybe nyomni, Comprimo 221.
Fogát, vagy ſzemét kiverni, ki ütni valakinek, Excutio 303.
Foglalni magát valamelly dologban, Occupo 370.
Fogságra adni valakit, Mando 359.
Fogságban tartani valakit, Cohibeo 211. Conjicio 233.
Fogy az hóld, el-veſzti világoſſágát, Deficio 255.
Folytatni, vagy máſfelé vinni a' vizet, Averto 193.

 For-

Forditani magához mindenek ſzemeit, Verto 451.
Fordítani valamit deákúl, Reddo 403. Transfero 444.
Forgatni, Verſo 450.
Forgatni a' vaſat, Verſo 450.
Forgatni valamelly ügyet; Tracto 441. Probo 390.
Föld alatt való átáſt tsinálni, Ago 175.
Földet mivelni, Colo 213. Verto 451.
Földig le-rontani. Æquo 170. Perverto 381.
Földre le-rontani a' házakat, Adæquo 159.
Förödni, Lavo. 354.
Fris, jó egéſségben meg-tartani, vagy őrizni magát, Præſto 388.
Fundamentomot vetni; Ago 157. Jacio 330. Pono 383.
Futásban valakit meg-előzni, Anteverto 180. Præverto 389.
Függni, Pendeo 375.
Fülleit valakinek gyönyörködtetni, Permulceo 379. Servio 420.
Fülelni; Arrigo 185.
Fűſzerſzámozni az étkeket, Condio, 226.
Fű terem a' mezőn; Profundo 393.
Füvet elenni, Depaſco 226.

G.

GAbonát vetni, Exaro 301. Mando 359.
Gáeolni valaki ſzándékát, vakmerőségét, Comprimo 221.
Gazdagitani valakit, Augeo 193. Quæro 399.
Gazdagnak lenni bővelkedni, Abundo 154. Affluo 173. Polleo 382.
Gazdagságot nyerni, Conſequor 235.
Gondgyait hajatt jó bor-itallal el-felejteni, Diluo 277.
Gondgyát viſelni, valamelly dolgot, valamit végbe vinni, Adminiſtro 165.
Gond nélkül lenni: Vaco 446.
Gondolkodni, Cogito 210. Agito 174. Utor 456.
Gondolkodni, Meditor. 361,
Gondolni magával, Vivo 455.
Gondolkodni, méltatlan doldokrúl, Abjicio 149.
Gondolni, vélni, Puto 398:
Gondom leſzſz reá, Curo 246.
Video 452
Gondot adni valakinek, Injicio 342.
Gondot viſelni, Curo 246. Affero 171. Defigo 256. Inceſſo 334. Pono 353.
Gondot viſelni a' közönséges pénzre, Tracto 441.
Gondot viſelni magára, Vaco 446.
Gondtúl meg-ſzabadúlni, Defungor 259. Expedio 307.
Gondtúl valakit meg-ſzabadítani, Eximo 306. Exſolvo 311. Levo 354.
Gondviſelése alá fogadni valakit, Suſcipio 432.
Gonoſz indúlatot zabolán tartani, Impero 332.
Gonoſzra magyarázni valamit, Detorqueo 271. Do. 284.
Gonoſzsága ki-bizonyoſodott ellene, Comperio 219. Teneo 437.
Gonoſzsággal teli, Affluo 173. Deformo 258.
Gonoſzságot nem tselekedett, Abhorreo 148.
Gonoſzſzúl illetni valakit, Mereo 361.

Gúnyol-

Gúnyolni, Torqueo 440.
Gyakoroltatik ez a' báz, Frequento 323.
Gyakran menni valamelly helyre, Frequento 323.
Gyakran mondani, Inculco 336.
Gyalázatot ſzerzeni valakinek, vagy rágalmazni valakit, Aſpergo 186. Conjicio 233. Deformo 258. Facio 314. Figo 319. Ingero 341. Pro. ſequor 396
Gyalázni, meg-feddeni valakit, Carpo 201. Damno 247 Increpo 336.
Gyakoroltatni, Traduco 442.
Gyanakodni, Infideo 343. Venio 448.
Gyémántokkal fel-ékeſitetett ruha Diſtinguo 283.
Gyapjat gerebelni, Carpo 201.
Gyeplőt meg-ereſzteni, Admitto 166.
Gyeplőt meg-húzni, Adduco 160.
Gyermekségből ki kőlni, Excedo 301.
Gyógyúlni jobbatskán lenni, Sum 419.
Gyönyörködni valamiben, Capio 198. Haurio 329. Perfundo 378.
Gyönyörködtetni ſzemeit, Ferio 317.
Győzni az ellenséget, győzedelmeskedni, Refero 405.
Győzedelemben ſok embert elveſzteni, Sto 424.
Győzedelmes, győzedelmeskedni, Cedo 203. Diſcedo 279. Refero 405.
Gyűjteni, ſzaporitani, Cumulo 246.
Gyűléſeket tartani, Celebro 205.
Gyűléſt tartani, Ago 175.
Gyűlölségbe ejteni, Capio 198. Concipio 224. Cumulo 246.
Gyűlölségbe ejteni valakit máſoknál, Voco 455.
Gyűlölségbe eſni, Subeo 426. Incurro 337. Suſcipio 432.
Gyűlölséget, haragot el-titkolni, Premo 389.
Gyűlölséget, meg-eméſzteni, Concoquo 216.
Gyűlölséget ſzerzeni, Contraho 224. Diffideo 281.
Gyűlölséget viſelni, Gero 324.
Gyűrűt a' kezéből ki húzni, vagy inkább az ujjáról lehúzni, Detraho 272.

H.

HÁborgáſt, zenebonát indítani, Cieo 207. Committo 215. Miſceo 362: Fero 317. Concito 225. Diſtraho 283.
Háborodik a' tenger, Æſtuo 171.
Háború által el-ragadtatni, Abripio 150.
Habotskák, mellyek magok közt mintha játzodnának, Alludo 177.
Hadakozásba avatni magát, Illigo 230
Hadakozáſt kezdeni, fegyvert fogni, Capeſſo 198. Gero 324. Ineo 330.
Hadakozáſt, háborút le-tsilapitani, Extinguo 312.
Hadat, békeſséget gyarapitani; nevelni, Alo 177.
Hadat inditani, Commoveo 216.
Hadat vezérleni, Duco 286.
Hadat késziteni, Adorno 167. Compare 218.
Hadat vezérleni, Duco 286.
Hadat üzenni, valakire badúni

dal menni, Denuncio 262. Indico 377. Intendo 345.
Hadban ſzolgálni, Facio 314. vel 345.
Hadd-el, Mitto 362. Omitto 373.
Hadi ſereget el-rendelni, Inſtruo 345
Hadi ſereget inditani, a' tá-borral meg-indúlni, Moveo 363,
Hagy békét a' tréfának, Aufero 194.
Haját fel-borzaſztani, Arrigo 185 Horreo 329.
Haját fel fodoritani, Inuro 351. Torqueo 440.
Haját el-ereſzteni, Solvo 421.
Haját meg-arányozni, Implico 333.
Haját meg-fûsülni, meg-tsinoſitani, Compono 220.
Haját meg-hagyni, nevelni, Alo 173. Promitto 394. Submitto 428.
Haját meg-kötni, Coerceo 209.
Hajóba menni, Conſcendo 234.
Hajókat néki ereſzteni a' víz-nek, Dedo 252. Molior 363.
Hajót meg-állítani, Inhibeo 242.
Hajóval a' ſziget partyához érkezett, Appello 183.
Hajtani valamit maga biro-dalma, hatalma alá, Redigo 304.
Halálra ſententziáztatni, Deſtino 270.
Halált kivánni valakinek, Appeto 183.
Halaſztani, Duco 286. Differo 275.
Halaſztani más idôre, Prorogo 384. Profero 392.
Halaſztani más idôre vala-melly dolognak el-végezését, Dirimo 278.
Halaſztani naprúl napra, Duco 286
Halgatni, Tempero 435. Sileo 421. Abſtineo 152.
Halgatni tsendes fûllel a' han-got, zengést, Capto 200.
Hallani, Accipio 157. Habeo 326.
Hálót vetni, Tendo 436.
Hálni valahol, Pernocto 380.
Hamar menni, járni, Eo 296, Conſero 227.
Hányattatik a' hajó a' nagy habok miatt, Fluctuo 321.
Haragját alattomba nem tartható, Fero 317. Premo 389.
Haragját ki-tölteni, Expleo 308.
Harag meg-ſzûnt, Conſideo 236. Remitto 407. Reſideo 411.
Haragoskodni, Indulgeo 338.
Haragot engeſztelni, Permulceo 379.
Haragot, gyûlölséget le-tenni, meg-békélni, Depono 263. Pono 383.
Haragot meg-tartóztatni, Impero 332.
Haragra fakadni, Erumpo 299. Effundo 292.
Haragra ingerleni valakit, Commoveo 216.
Haragudni, gyûlölni, Effero 289. Flagro 321. Habeo 326. Gero 324. Concipio 224. Effundo 292. Exardeo 300.
Haragudni valaki ellen, ha-ragra fakadni, Erumpo 299. Effundo 292.
Harézbox fogni, Capeſſo 198. Concurro 226. Confero 227. Ineo 339.

Hartzot el-végezni, Dirimo 278.
Hartzot inditani, Cieo 207.
Hartzúl nyomorgattatni, Flagro 321.
Haſadozni a' fal, Ago 175. Facio 314.
Haſonlitani magát valakibez, Compare 218. Compono 220.
Haſonló képpen bánni valakivel, mint ő máſokkal, Refero 405.
Haſonlónak lenni valakihez, Accedo 155.
Haſonlóvá tenni valakit máſboz, Adæquo 159.
Haſznára élni, Vivo 455.
Haſznára fordítani a' közönséges pénzt, Averto 193.
Haſznos ſű a' moly ellen, Defendo 253.
Haſzontalan munka, Ago 175.
Hatalmas, nagy gazdagsággal bír, Polleo 382. Valeo 447.
Határán kivűl bágni, Excedo 301.
Határán kivűl nem lépni, Teneo 437. Tranſeo 443.
Határozni valamelly dolgot, Circumſcribo 207.
Hátat mutatni valakinek, elfordulni tőle, Averto 193. Verto 451.
Hátra nézni, Reſpicio 411.
Házába be fogadni, Accomodo 158.
Házából ki-vetni, Eripio 297.
Házájából ki-búfdosni, Verto 451.
Házáján kivűl lenni, Careo 201.
Házi eſzközökkel fel-készitení a' házat, Inſtruo 445.
Hegedűlni, ſipolni, Cano 197.
Hijába dolgozni, Abutor 154. Ago 175. Ludo 355.
Helyében állhatatoſſan meg-maradni, Teneo 437.
Helyébe tétetni valakinek, ſufficio 429.
Helyet el-foglalni, Occupo 370.
Helyetted máſokat kezdettem ſzeretni, Transfero 444.
Helyet válaſztani a' bová lebelen meg-ſzállitani a' tábort, Capio 198.
Helybeztetni valakit másnak belyében, tiſztiben, Sublego 427.
Helyre állitani valamit, Redintegro 404. Sarcio 417. Praſto 388.
Helyt adni, Cedo 203. Diffluo 275. Vaco 446. Expedio 307.
Hidat tsinálni a' folyó vizen, Jungo 352.
Hideggel meg-emeſztetni, Conficio 228.
Hidegtelés el-bagyott, Diſcedo 279.
Hini valakit; Cito 208. Voco 455.
Hirdetni az halálra-való ſententziát, Cano 197.
Hirt ſzéllyel bordani, Diſſipo 282.
Hirt tudakozni, Excipio 301. Colligo 211.
Hitetem ninisen már, Credo 245. Deſero 267.
Hitelre nem menő, Abhorreo 148.
Hitelt adni, Adhibeo 162. Colo 223.
Hitelt nem adni valakinek, Abrogo 151. Derogo 265, Fallo 316.
Hitet adni valakinek, hűségét ajánlani, Obligo 367.
Hitét el-bagyni, meg-ſzegni, meg-nem tartani, Decedo 248.

248. Prodo 292. Violo 454. Fallo 416.
Hizelkedni, Admoveo 176. Permulceo 379.
Homályoſitani, Obduco 366. Offundo 373.
Homlokát öſzve rántzolni, meg-rántzoſitani, Adduco 146. Contraho 242.
Honnan fogſz élni, Peto 382.
Hord-el magad, Amoveo 179. Aufero 194. Faceſſo 313.
Hoſzſzú beſzéd, Redundo 405.
Hoſzſzú város, Porrigo 384.
Hull a' baja, Defluo 257.
Hullattya a' leveleit a' fa, Dimitto 277.
Hullattyák a' jubok a' gyapjút, Cado 193.
Hűségben tartani valakit, Contineo 241.
Hűségét valakinek jól által látni, Capio 198.

I.

Járt út, Tero 439.
Játék-nézőſt ki birdetni, Indico 337.
Játzodtatni valakit, Eludo 293. Excipio 301. Explodo 310. Jacio 330. Ludo. 355.
Javára, Vide *Haſznára*.
Idő akadályos, Impedio 332.
Idő fogja magával bozni, Do 248. Sum 429.
Időnek változáſi, Inclino 335.
Időm vagyon, Vaco 446.
Időn és alkalmatoſságon kapni, Arripio 286. Cedo 203. Obſequor 368. Servio 420.
Időt ebben a' dologban töltöm, Impertio 333.
Időt el-veſztegetni, Abutor 154.
Időt napot el-tölteni, Agito 174.
Időt válaſztani, Capio 191.
Jegy marhát, jóſzágot igérni, vagy adni a' leánnyal, Dico 273. & 274.
Jelen lenni: Interſum 349. Adſum 286. Siſto 421 Venio. 448.
Jelenteni, érteni akarta azt a' mesét, Alludo 177.
Jelen van, Præſto 388.
Jelen van az alkalmatoſság; Adſum 168.
Jeles értelmű ember, Exquiro 311. Floreo 321. Promo 395. Sapio 416. Valeo 447.
Ifjú vér meg-tsendeſedett, Deferveo 255.
Igazság mellet, ſok hamis dolgokat hozott elő, Infero 343.
Igazság nem tetſzik ebben a' dologban, Abhorreo 148.
Igen búsúlni, gyötrődni; Ango 180.
Igérni, fel-tenni valakinek valami jutalmát, Propono 395.
Igérni máſoknak pénzt valaki el-veſztésére, Addico 160.
Igéretektűl várni, Pendeo 375.
Igéretet meg-tartani, Conſiſto 236. Maneo 360. Præſto 388. Sto 424.
Igéretnek eleget nem tenni, Fallo 316. Frango 322.
Igérni, Deſpondeo 270. Pronuncio 395. Recipio 401.
Igyekezni, munkálkodni, Enitor 296. Labero 353. Loco 355. Do 284.
Ijejzteni valakit, Incutio 337. Injicio 342.
Ijetségben valamit tselekedni, Frango 222. Inceſſo 334.
Illet téged ez a' ſzó, vagy te hozzád ſzér, Cado 195.
Illetlen, Conveuio 242.

Illet

Illet ſokakat ez a' gyalázat, Attingo 191. Redundo 405.
Illik, Convenio 242. Quadro 398.
Illet engem, Attineo 191.
Innen következik, Infero 340.
Ingóbingó javaink, Moveo 363.
Indítni, Moveo 363.
Inſtantziát adni, Edo 289.
Ina'kodni valami mejter embernél, Pono 383.
Jobban kezd folyni a' dolog, Eo 296.
Jóbarátnak mutatni magát, Fingo 319.
Jó barátya vagyok néki, Intercedo 346. Utor 456.
Jó egéſzségben, friſſen lenni, Habeo 326.
Jó akarójává tenni valakit, Devincio 272. Ineo 339. Conſector 234.
Jobban kezdett lenni a' beteg, Facio 314.
Jó baráti vannak, Utor 456.
Jó jámbor életü, régi hitü ember, Probo 390.
Jó, és tökélletes erkölts ſzerént viſelni magát, Eo 296.
Jó hirét nevét meg-tartani, Obtineo 269.
Jó izü, Sapio 416.
Jól gondolom, Puto 398.
Jólvan a' dolog, Habeo 326.
Jól lakni, Expleo 308.
Jó akarattal lenni valakihez, Exhibeo 305.
Jól élni valamivel, Utor 456.
Jó lelki ismeretemben minden örömöm vagyon Suſtento 433.
Jól ſzolgálni valakinek valamiben, Mereo 326.
Jól van a' dolog, Habeo 326. Sto 424.
Jól van dolga, Habeo 326.
Jónak, igaznak itélni. Acquieſco 195. Aſſentio 187. Accedo 155. Probo 390. Deſcendo 266.
Jóra, vagy roſzra magyarázni, Accipio 157. Interpretor 348.
Jóſzágát, el-rendelni jegyüt, Colloco 212.
Jóſzágát, javait valakinek kötyavetyére adni, Proſcribo 396.
Jóſzágát másra hagyni, Cedo 203.
Jóſzágok a' mellyekről a' lakóſok fizetnek, Servio 420.
Jó ſzerentsével lenni, Fungor 324. Utor 456.
Jót kivánni, Amo 478. Volo 455.
Jól tenni érdemetlen emberrel, Colloco 212.
Jót tenni valakivel, Complector 219. Feneror 317.
Jótúl el-idegeniteni valakit, Detorqueo 271.
Jó, vagy roſzſz hire, és neve vagyon, Audio 192.
Irásba hagyni, Commendo 214.
Irásba ki adni a' következendő időkre, Prodo 392. Trado 441. Commendo 214.
Irják a' hiſtorikuſok, Trado. 441.
Irigyleni, Diſrumpo 281. Æſtuo 171. Ardeo 185. Flagro 321. Premo 389.
Irigység miatt emésztődni; Diſrumpo 281.
Irni, Scribo 418.
Irni valamit levélbe, Committo 215. Refero 405.
Irtózni, Abhorreo 148. Inceſſo 334. Subeo 426.

Iſteni

Iſteni ſzolgálatot végbez vinni, Conficio 228.
Itélni büntetésre valakit, Sancio 416. Conſtituo 237. Irrogo 351.
Jutatni elméjébe, Revoco 414.

K.

KAlmárok meg-ſzűnnek a' bajézáſtól, Conquieſco 233.
Kantári meg-ereſzteni, Permitto 379.
Kapni a' prédán, Immineo 331.
Kapni, fogni valakit, Arripio 186. Capeſſo 198. Concurro 226.
Kárba eſni, Contraho 242.
Karddal által döfni, által ütni, által verni, Haurio 329.
Karddal rohanni valakire, Appeto 183.
Kardot rántani, Expedio 307.
Karját ki-nyujtani, Porrigo 384.
Karózni, Figo 319.
Katona a' ki magát bittel kötelezte a' hivségre, Auctoro. 191.
Katonák az ellenség határára prédálni ki ütnek, Excurro 303.
Katonáskodni valami hadi tiſzt alatt, Mereo 361.
Katonát gyüjteni, Cogo 210.
Katonát, hadat gyüjteni, ſzedni, Colligo 211. Conficio 228.
Katonát, hadi ſereget gyüjteni, Cogo 210. Deſcribo 267.
Katona, vitéz, Mereo 361.
Katonát záſzló alá eskűdtetni, Rogo 414.
Katzagásra, nevetésre inditani valakit, Moveo 363.
Katzagni, Edo 289. Tollo 440.
Kedve, akarattya ſzerént tselekedni, Gero 324.
Kedvébe viſzſza venni valakit, Recipio 401.
Kedved ſzerént nem fog történni, Cedo 203.
Kedvellenek már nem annyira, Deferveo 255.
Kedvelleni, ſzeretni, Amo 178. Incumbo 335. Studeo 425.
Kedvem ſzerént nem ſzolgál az a' ſzerentse, Succedo 429.
Kedvemet el-fordito n valamelly dologtól, Deleo 261.
Kedves ember máſoknál, Affluo 173.
Kedve ſzerént vannak mindenek, Fluo 321. Reſpondeo 412.
Kedvet adni, tenni valakinek, Facio 314. Subdo 426.
Kedvét el-vetni, Abjicio 149. Cado 195. Concido 223. Deficio 425.
Kedvet keresni valakinek, Capto 200. Deſpondeo 270. Succumbo 429.
Kedvezni, Indulgeo 338.
Kedvünkre, akaratunkra forditani, hozni valakit, Adduco 160.
Kegyetlenséget űzni valakin, Exerceo 305.
Kemény fa, mellyből a' fejſze viſzſza ugrik, Reſpuo 413.
Keményen ſzóllani, beſzélni, Ferio. 317.
Keményült ember, Duro 288.
Kénſzeríteni, Impono 333. Admoveo 167. Inſto 144.
Kényeſen élni, Curo 246.
Képét, ſzeméllyét másnak magára venni, Induo 339.
Kérdéſt tenni, Pono 383.

Ké,

Kérésiben meg-vettetni, Accipio 157.
Keresni, Excutio 303,
Kereskedni, *nyerekedni*, Facio 314.
Kergetni az ellenséget, *vagy utánna járni*, Inſto 344. Conſector 234.
Kergetve el-érni valakit, Aſſequor 188. Inſto 344.
Kérlek téged tselekedd ezt kedvemért, Amo 178.
Kérni alázatoſſan, Deprecor 264.
Kérni valamit, *vagy könyörgéſſel meg-nyerni*, Exoro 307. Peto 382.
Kerni valamit valakitûl, Contendo 240.
Keſerüség miatt nem ſzólbatok, Includo 335.
Kérni, Maneo 360. Produco 392.
Késni nem lehet ezzel, Recipio 401.
Keſzen tartani, Expedio 307.
Kettelkedni, Suſpendo 433 Hæreo 328.
Kételkedtetni máſokat valami felûl, Adduco 160. Revoco 414. Teneo 437. Voco 455.
Kétséges dolgokat ki-fejeni, Aperio 181.
Kétseges dolgok, *a' mellyek felûl anátskozhatni*, Cado 195.
Kivánni, Æſtuo 171. Conficio 228. Deſidero 268. Teneo 437.
Kivánni minden roſzſzat valakinek Mando 359.
Kevély és fel fuvalkodott ſziv, Inflo 340. Effero 289.
Keviſſel ſokat mondani, Complector 219. Comprehendo 221.
Kezdetétül fogva el-beſzélleni valamit? Arceſſo 184.
Kezébe adni, Trado 441.
Kezébûl ki ütni, Excutio 303.
Kezeit, *karjait ki terjeſzteni*, Tendo 436.
Kezet fogni, Do 284.
Kezét tartóztatni valakinek, Moror 363. Tempero 435.
Kezeſeket állitani, Caveo 202. Satisaccipio 417.
Kezeſsé lenni valakiért, Devoveo 273. Jubeo 351. Satisaccipio 417, Satisfacio 417.
Kez ijjat fel vonni, Contendo 240 Intendo 345. Tendo 437.
Kéz ijjat meg-ereſzteni, Remitto 407.
Ki-adni irásban valamit következendô idôkre, Prodo 392. Trado 441.
Kiálló, *kiálló szemek*, Emineo 295.
Ki-ſeitegni mindent, Perfluo 378.
Kigyók le-vetik a' bûröket, Exuo 313.
Ki-adni, *ki-hirdetni valamelly törvényt*, *vagy parantsolatot*, Edo 289. Fero 317. Indico 337.
Kiadva vagyon, Exſto 312.
Kiaggot katona a' ſzolgálatbúl, Emereor 294.
Kiálló ſüggô köſzakiák, Pendeo 375.
Kiáltáſt inditani, Excito 302.
Ki-áſni a' földbûl, Exaro 301.
Ki-fiirni magát a' ſokaság közûl, *elébb állani*, Evolvo 300.
Kigyógyitni a' ſebbûl, *vagy betegségbûl*, Recreo 402.
Ki-hirdetni az halálos ſententziát, Cano 197.
Ki-jelenteni azokat, *a' kikkel köz-*

közlöttük gonoſzſágunkat, Prodo 392.
Ki innya, Exhaurio 305.
Ki kelni a' vétekből, Emergo 294.
Ki költeni a' tojáſokat, Excludo 303.
Ki lőni? Explodo 310.
Ki-menekedni ... ok veſzedelmekből, Perfungor 378.
*Ki-menetele a' dologn*ak, Erumpo 299.
Ki-menni a' házból, Effero 289.
Ki-menni valaki eleibe, Procedo 391. Venio 448.
Ki-menteni magát a' fogſágból, Expedio 307.
Ki-menteni maga életét a' veſzedelembűl, Expedio, 307.
Ki-menteni valakit, Expedio 307.
Ki-menteni magát, vagy maga ártatlanságát meg-mutatni. Diluo 277.
Ki-mondani itéletét, ſzententziáját, Affero 171. Dico 273. Explico 309.
Ki-mondani nyilván, magyaroſſan, Profiteor 392.
Ki-mondani ſzándékát, tanátsait, Promo 395.
Ki-nöttek a' fának az ágai, Diffundo 276.
Ki-nyomni, ki-fatsarni a' ſzőlőt, Exprimo 310.
Ki-nyitani, Porrigo 384.
Kinzággal keresni, kérdezni valamit, Quæro 399. Torqueo 440.
Ki-oſztyák az erek minden tagokra a' vért, Irrigo 351.
Királyságbúl ki itni valakit le tenni, vagy le vetni, Detrudo 272.
Király képét viſelni, Ago 175.
Ki-rekeſzteni, Excludo 303.
Ki-robanni, Erumpo 299.
Kiſſebbitem, Diminuo 277.
Kiſſebbiteni maga jó hirét, nevét, Derogo 265.
Kiſſebbiteni valakinek tekéntetét vagy méltóságát, Minuo 362.
Ki-ſzabaditani valakit a' ſvasbúl, vagy fogságbúl, Exſolvo 311.
Ki-ſzabadulni, Elabor 292. Evado 299. Expedio 307. Emigro 295.
Ki-ſzabadulni békeſséges helyre, Evado 299.
Ki-ſzéleſiteni, vagy terjeſzteni a' hadi ſereget, Explico 309.
Ki-találni valamit, Aſſequor 188. Capio 198. Conjicio 233. Conſequor 235. Facio 314.
Ki-tanulni valakinek titkait, Elicio 293. Exploro 310.
Ki-tetſzik a' te nagy voltod, Exſto 312.
Ki-tetſzik, meg-látſzik innét, Conſicio 228.
Ki-tekerni kezéből a' kardot, Eripio 297.
Ki-téregetni az útbúl, Perſequor 380.
Ki-terjeſzteni, Diffundo 276.
Ki-törölni, Deleo 261. Induco 338.
Ki-törülni valamelly nevet, Induco 338.
Ki-tsalni valakit házábúl, Elicio 293.
Ki-tsapni valakit, Proſcribo 396.
Kitsinységétűl fogvást valamihez, Aſſueſco 189.
Ki-tudódni, Erumpo 299.
Ki-vannak adva a' könyvek, Exſto 312.
Kivánni, Appeto 183.

Ki-vetni valakit tiſztibûl, Moveo 363.
Ki-ûreſiteni, *fúſztani*, Exhaurio 305.
Ki-ûreſiteni a' házakat, Exhaurio 305.
Ki-ûtni, Excutio 303.
Ki-ûtni az ellenségre, Erumpo 299.
Ki-ûzni valaki birtoka alól, Exuo 313.
Ki-ûzni az ellenséget táborából, Exuo 313.
Kormányozni valamelly tartományt, Adminiſtro 165.
Kôſtolni, Sapio 416.
Kôlteni valakit, Fingo 319.
Kôlteni baſzontalan pénzt valamelly dologra, Fruſtror 323.
Kôntôſt, vagy rubát boſzſzan le-ereſzteni, Explico 309.
Kôntôſét tsinoſitani, magához igazitani, Compono 220.
Kôntôſt venni magára a' teſt ékeſitésére, Adhibeo 162.
Kônnyebbiteni valakinek terhét, Levo 354.
Kônyv ki-botsátatott, Emano 294. Exeo 304.
Kônyvbe által irni, Transfero 444.
Kônyvet által olvasni, Evolvo 300.
Kônyvet ki-botsátani, Edo 289.
Kônnyû lovaſok, Expedio 307. Inſideo 343.
Kôrnyûl venni az ellenséget Circumvenio 208.
Kôrnyûl vétetett nyavalyával, &c. Circumvenio 208.
Kôſzônni, tulajdonitani valakinek, Accipio 157.
Kôſzônteni valakit, Dico 273. Impertio 333. Salveo 416.
Kôteleſségnek eleget tenni, Satisfacio 417.
Kôteleszteni, kénſzeriteni, Teneo 437.
Kôteleszteni fogadásának bé tellyesitésére, Teneo 437.
Kôvel hagyigálni, Appeto 183. Peto 382.
Kôvel ki-rakni, Sterno 428.
Kôvetni azt, a' mi tiſztességes, Teneo 437.
Kôvetni más képét, ábrázattyát, vagy járását, Fingo 319. Accedo 155. Exprimo 310. Ingredior 342. Inſiſto 344.
Kôzelgetni, Accedo 155.
Kôzel való a' veſzedelembez, Præcipito 386.
Kôzel lenni valakihez, Abſum 153.
Kôzelit az éjtſzaka, Inſto 344.
Kôz beſzédben forogni, az emberekrûl gyaláztatni, Venio 448.
Kôz beſzédben forgani valamelly dolgot, Agito 174. Sero 419.
Kôz jóra gondot viselni, Curo 246. Sedeo 418. Tracto 441.
Kôzibe futni, Intercurro 347.
Kôzibe tenni, vagy kôzibe vetni, Interpono 348.
Kôzônséges kônyôrgéſt el-rendelni, Decerno 250.
Kûlômbôzni valakitûl valamiben, Diſcrepo 280.

L.

LÁbába papucsot venni, Induco 338.
Lába hegyén járni, Suſpendo 433.
Lábához borûlni valakinek, Abjicio 149. Accido 156. Projicio 394.
Lakni, Habeo 326.

Lakni valamelly helyen, Colo 213.
Lármát ſúni, Cano 197. Conclamo 225. Voco 455.
Laſſan járni, Premo 389.
Látni ki-menetelét a' dolognak, Evolvo 300.
Látni maga dolgához, Ago 175.
Leányát férjhez adni, Colloco 212. Committo 215.
Legyen ámbár úgy, Do 284. Facio 314.
Legyezni, Abigo 149.
Lebelni, Duco 286.
Le-búzni valakirûl a' köntöſt, *&c.* Exuo 313.
Le-irni, Deſcribo 267.
Le-irni, *rajzolni*, Deſcribo 267. Effingo 291. Exprimo 310. Fingo 319. Informo 340.
Lélekzetet nem venni, Comprimo 221.
Lelki iſméretiben valakinek gondot, *baſt ſzerezni*, Incutio 337.
Lepni valakivel egy aránt, Confero 287.
Leſt hánni, Jeto 382. Necto 364. Pono 383. Struo 425. Molior 363.
Le ſüllyed a' föld, Dehiſco 260.
Le tenni a' fegyvert: gyûlölséget, *&c.* Depono 263.
Le tenni valakit tiſztségérûl, Amoveo 179. Moveo 363.
Le térdepelni, Submitto 428.
Le tsillapitani a' veſzekedéſt, Dirimo 278.
Levelet küldeni, Do 284.
Le-vetetse a' ló ûset, Excutio 303.
Le vetni, *le-taſzitani valakit magos helyrûl*, Ago 175. Do 284. Præcipito 386.
Lógni, *repedezni*, Labo 353.
Lopni, Averto 193 Sublego 427.
Ló háton viaskodni, Pugno 379.
Lóra fel-ûlni, Conſcendo 234. Aſcendo 186.
Lovat adni az hadi ſeregnek, Reſcribo 411.
Lovakat. be fugni a' kotsiba, Jungo 352.
Lovakat el-késziteni, Expedio 307.
Lovat hozni valaki alá, Admoveo 176.
Lovat nyergelni, Sterno 423.
Lovon vitézkedni, *gyalog hadban lenni*, Mereo 361.
Lovat ugráltatni, *izgatni*, Agito 174.
Lovon ûlni, Inſideo 343.

M.

MAgadrúl itélſz máſokat, Fingo 319.
Maga haſznára forditani, Derivo 265.
Maga juſsát, *igazságát viſzſza kérni*, Repeto 409.
Maga nevét ki-terjeſzteni, Commendo 214.
Magára vállalni valamelly dolgot, Suſcipio 432.
Magát az ágyba helyheztetni, Compono 220.
Magát fegyverrel meg-ûlni, Transfigo 444.
Magát hálá adónak mutatni, Præſto 388. Refero 405.
Magát meg-jobbitani, Recipio 401.
Magát mimelly jóſzágban örökösnek tartani, Gero 324.
Maga tiſztiben el-járni, Colo 213. Facio 314. Obeo 367.

Maga tiſztiben, hivatalljában el nem járni, Deſum 270.

Magától-is meg-vonni a' mi gyönyörüséges, Defraudo 258.

Mágnes kő, a' vaſat magához vonnyá, Traho 442.

Magoſodik az épület, Aſſurgo 189.

Magos oſzlop, Aſſurgo 183.

Majd elő léſz, Impendeo 332.

Maradni nem fog igy ezen dolog, Abeo 1:7.

Maradott meg-abbúl, Redundo 405. Supero 431.

Már egy, már más réſzre hajól a' győzedelem, Alterno 177.

Marhákat el-hajtani, Abduco 146.

Már hijába, meg-eſett a' dolog, Ago 175.

Másnak el-rendeltetett tiſzteletet az orra elől el-kapni, Deſtino 270.

Másnak mutatni magát, mintsem magában légyen, Ementior 494.

Másnál valami jobbnak lenni, Præſto 388.

Máſok képeben úgy ſzóllani mintha jelen vólnának, Induco 338.

Másra engedni a' maga juſsát, Abalieno 145.

Másra kenni magárúl a' vétket, Averto 193. Confero 227. Conjicio 233. Derivo 265. Detorqueo 271. Transfero 444.

Máſt magárúl itélni, Specto 422.

Meg-adni magát, Dedo 252. Facio 314.

Meg-adni magát az ellenségnek, Concedo 222. Facio 314.

Meg-akadni, Hæreo 328.

Meg-alutni a' tej, Cogo 210.

Meg-áradot a' viz, Redundo 405.

Meg-átkozni valakit, Devoveo 273.

Meg-bántani, Offendo 371. Pecco 382.

Meg-békélni, Depono 263. Pono 383.

Meg bódúlt, Flagro 321.

Meg-bolondúlni: Concido a cado 223. Capio 198.

Meg-botlani, vagy hibázni, Impingo 333. Offendo 371.

Meg-botránkozni, Capio 198.

Meg bünteni valakit, Exigo 306. Irrogo 351.

Meg-égni, Deflagro 257. Deformo 258. Ardeo 185. Injicio 342.

Meg-egyezni, Convenio 242. Congruo 233. Reſpondeo 312.

Meg-elegyiteni valamit vizzel, Diluo 277.

Meg-emészteni az ételt, Concoquo 226.

Meg-engedni, meg-bocsátani valakinek, Facio 314.

Meg-engedni minden ellene-tett kiſſebbségeket, Facio 314. Remitto 407.

Meg-engedni valamit, Annuo 180. Conſciſco 234. Tribuo 445.

Meg-érett, Aſſequor 188. Maturo 360.

Meg-fagyott folyó viz, Duro 288.

Meg-feddeni, pirongatni valakit, Perſtringo 380.

Meg-felelni annak a' reménységnek, a mellyet felőle vettek, Suſtineo 443.

Meg-felelni máſok levelére, Reſcribo 411.
Meg-fizetni, Diſſolvo 282. Numero 366. Pendo 376. Solvo 421.
Meg-fogni, Excipio 301. Conſequor 235.
Meg-futamtatni az ellenséget Averto 193. Congredior 232. Verto 451.
Meg-gátolni, vagy tartóztatni, Reveco 414.
Meg-gátolni valakit előmenetelében, vagy ſzárnyát elmetélni, Incido a cædo 334.
Meg-gyógyitani valakit, Depello 263.
Meg-győzettetni, Vinco 453.
Meg-győzni, Mitto 362, Supero 431. Vinco 453.
Meg-győzni máſt valamiben, Præſto 388.
Meg-gyujtani a' várost, Injicio 342.
Meg-halgatni valaki kérését, Cedo 203.
Meg-halni, Cedo 203. Concedo 222. Defungor 259. Edo 289. Extinguo 312. Obeo 367. Excedo 301.
Meg-hamiſitani az ellenvetéſt, Refuto 407. Reſpuo 413.
Meg-haſadni irigység miatt, Dirumpo 278.
Meg-haſadt fa, Dehiſco 260.
Meg-ijedni, Invado 349.
Meg-jegyzeni, Noto 365.
Meg-jelenni valaki előt; Do 264. Procedo 391.
Meg-jelenteni ſzivének titkait máſnak, Credo 245.
Meg-ijeſzteni, Abſterreo 152.
Meg-kell annak lenni, a' mi ſzükséges, Inſto 344.
Meg-kenni, Condio 226.
Meg-kötözni valakit, Impedio 332. Induco 338 Inſero 343.
Meg-leſni, Aucupor 192.
Meg-magyarázni, Expono 310. Explico 309. Aperio 181.
Meg-menekedni a' veſzedelemtől, Defungor 259.
Meg-nem fizetni, Fraudo 322.
Meg-nem indúlni valakinek fenyegetésén, Tango 435.
Meg-nyerni, a' mit kiván, Aſſequor 188. Fero 317.
Meg-nyugodni valami dologban, Conquieſco 233.
Meredékes, hágó, Aſſurgo 189.
Ménkő ütötte, Percutio 377.
Menni a' maga útyán, Inſiſto 344. Inſto 344.
Menni valahová, Concedo 222. Confero 227. Pergo 378. Recipio 401.
Mentegetni magát, Affero 171. Cauſor 203.
Meg-óltani az égéſt Extinguo 312. Opprimo 374.
Meg-ölni magát, Conſciſco 234. Dedo 252. Exhaurio 305. Affero 171.
Meg-ölni valakit, Adimo 164. Eripio 297.
Meg-öntözni a' kertet, Irrigo 351.
Meg-próbálni valaki hitelességét, erejét, Experior 308.
Meg-ragadni, meg-fogni valakit, Injicio 342
Meg-ribeſiteni valakit, Afficio 172.
Meg-ſegiteni valakit ſzükségben, Levo 354. Sublevo 427. Suſtento 433.
Meg-fúzni a' búſt Aſpergo 186.
Meg-ſzakaſztani mással való beſzélgetését, Interrumpo 348.

Meg-

Meg-ſzámlálni, Ineo 339. Numero 336.
Meg-ſzolgálni, Refero 405.
Meg-ſzűnik a' hideg, Frango 322. Remitto 407.
Meg-ſzünni, meg-nyugodni a' tanúláſtúl, Remitto 407.
Meg-tartani magát fris, jó egéſzségben, Præſto 388.
Meg-tartani a' törvényt, Obſervo 368.
Meg tartoztatni az erőſzakot, Reprimo 410.
Meg-tartóztatni valakit, Attineo 190.
Meg-tartóztatni, vagy fenyitékbe tartani valakit, Cohibeo 211. Contineo 241. Inhibeo 342. Reprimo 410. Retineo 414. Suſtineo 433.
Meg-tiltani valamit, Interdico 347.
Meg-tompitani, Obtundo 369.
Meg-tsalatkozni vélekedésében, Fallo 316.
Meg-tsalni, Duco 286.
Meg-tsalni valakit, Circumvenio 208. Defraudo 258. Duco 286. Ementior 294. Fallo 316, Frando 322. Impono 333. Induco 338.
Meg-tállani, Facio 314.
Meg-váltani, Redimo 404.
Meg-váltani a' foglyokat, Redimo 404.
Meg-változott a' ſzerentſe, Verto 451.
Meg-venni a' várôſt, Expugno 311. Invado 349. Mitto 362.
Meg-verni a' hadi ſereget, Cædo 196. Opprimo 374. Sterno 423.
Meg-vetni, meg-útálni valamit, Reſpuo 413. Deſpicio 270. Habeo 326. Explodo 310.
Meg-vetni, meg-alázni magát, Abjicio 149. Projicio 394.
Meg-vetni a' hálót, Tendo 436.
Meg-vettetni, feledékenységbe lenni máſoknál, Jaceo 330. Laboro 353. Venio 448.
Meg-vigaſztalni, Depello 263.
Meg-vonni magától a' mi gyönyörűséges, Defraudo 258.
Meg-ütközni, Confero 227. Pugno 397. Sero 419.
Meredék, útatlan kőſziklák, Fallo 316. Abrumpo 151.
Méreg által el-veſzteni, Abſumo 154. Tollo 440.
Meríſz, Sumo 431.
Mérſékleni, Suſtineo 433.
Mérget bé adni, Miſceo 362.
Mérget étekbe tenni, Inficio 340. Miſceo 362.
Meríteni, Haurio, 329.
Mértékleteſſen tselekedni, Tueor 446.
Meſterségben gyakorlani magát, Celebro 205. Exerceo 305. Facio 314.
Meſterségre adni magát, Amplector 179. Refero 405. Studeo 425. Colo 213.
Meſterséget űzni, Exerceo 305. Facio 314 Tracto 441.
Mind az elébb való, mind a' következendő napon, Obduco 366.
Mind egy nékem, akár ez, akár amaz, Fero 317.
Mindgyárt itt léſzek, itt termek, Adſum 168.
Mindenkor mellettem áll, jár, Affligo 172.
Mire kelnek az én jövedelmim, Abeo 147.

Mire való ez a' beſzéd, Volo 455.
Mint a' dolog, és idő fogja magával hozni, Do 284.
Mintha mindenkor látnálak, elmémben forgaſz, Verſor 450.
Mondani, Dico 253.
Mondani más előtt, hogy mondgya utánna, Præeo 387. Præfor 387.
Mond-meg, Cedo 203.
Módot nem tartani valamiben, Excedo 301. Tranſeo 443.
Mosdó vizet adni Do 284.
Munkálodni, Tolero 439.
Munkálodni más helyet, vagy ſzemélyét viſelni, Fungor 324. Gero 324. Induo 339.
Mutasd embernek most magadat, Præſto 338.
Mutasd-ki a' teſtámentomot, Exhibeo 305.
Mutatni, meg-jelenteni, Indico 377.
Mutatni valamit kezével, vagy ujjával, Intendo 345.

N.

NAgy büntetés várja őtet, Maneo 360.
Nagy hegy alatt fekſzik a' város, Immineo 331.
Nagyobbitani az örömet, Cumulo 246.
Nagyon kiáltani, Effero, 289. Intendo 345.
Nagyon nevetni: Tollo 440.
Nagyon sohajtani, sohajtozkodni, Traho 442.
Nagy örömmel örülni, Exulto 313. Incendo 334. Perfundo 378. Triumpho 445.
Nagyra tartani magát, vagy keveset tartani maga felől, Sentio 419. Tribuo 445.
Nagy tiſzteletben lenni, Utor 456.
Nagy vér ontáſt ſzenvedett az ellenség, Sterno 423.
Nála, vagy vele lenni, Adſum 168.
Napot rendelni, Conſtituo 237. Definio 256. Deſtino 270. Dico 273.
Napról napra öregbedik az a' gonoſz, Mano 359.
Napról napra súllyoſodik a' nyavalya. Ingraveſco 341.
Napſzámoſokat fogadni, Conduco 227.
Négy ſzegre oſztani, Quadro 398.
Nékem akár ez, akár amaz mind egy, Fero 317.
Néki ereſzteni a' ſzélnek a' vitorlát, a' hajót, Do 284.
Néki igen nagy hatalma vagyon. Polleo 382.
Nem áll egybe a' meg-vágott ér, Coeo 209.
Nem alkalmatlan, alkalmatlanság nélkül, Poſſum 385.
Nem elegendő, Suppeto 431.
Nem érteſz engem, Capio 198.
Nem gondolni a' bánával, Projicio 394.
Nem halgathatom, Reſpuo 413.
Nem haſznál az orvoſság, Reſpondeo 412.
Nem lehet, vagy nem történhetik, hogy &c. Abſum 153.
Nem lenni a' városban, Abſum 153.
Nem neheztelni azt végbe vinni, Gravor 315.
Nem ſzólhatni a' nagy félelem miatt, Hæreo 328.
Nevekedik velünk együtt a' gonoſzság, Adoleſco 167. Procedo 391.

Ne-

Nevekedik velünk együtt az okoſság, Adoleſco 167.
Nevét meg-mondani, Edo 289.
Nevetni reá, moſolyogni, Arrideo 185.
Nevetséget indítani, Concito 225.
Ne et vijelni, Aſciſco 186.
Nevezni, elő-hozni valaminek kezdetit, Cito 208.
Nézni valamit, Recognoſco 402.
Nyakát kötéllel ſzorongatni, Premo 389.
Nyelve akadozik, a' nagy félelem miatt, Hæreo 328.
Nyeresége vagyon, Cedo 203. Fero 317. Conſto 828.
Nyillal lőni, Figo 319. Emitto 295. Adigo 163.
Nyilik, Dehiſco 260.
Nyugodni, alunni, Capio 198. Do 284. Careo 201.
Nyugſzani rajta, Acquieſco 159. Quieſco 299.

O.

Obſitot nyerni. Auctoro 191.
Odább állani, Cedo 203.
Oda vannak a' hajók, Depereo 263. Hæreo 329.
Oka lenni valaminek, Conſciſco 234.
Okát adni, Affero 171. Probo 390.
Okát adni, menteni magát, Affero 171. Cauſor 203. Eripio 297. Expedio 307. Sublevo. 427.
Okos ember, a' ki a' más példájáról tanúl, Sapio 416.
Olly mező, a' mellyen imitt, amott dombok, hegyetskék vannak, Intermitto 347.
Óltalmazni, őrizni, Tueor 446.
Óltalmazni, meg-menteni, Prohibeo 393. Subduco 426. Vindico 454.
Óltalomnak okáért valamelly hellyre menni, Conjicio 233.
Ország igazgatásához fogni, Capeſſo 198.
Orvoſt hivatni, Adhibeo 162.
Orvosságot kéſziteni, Miſceo 362.
Orv ſolbatatlan betegség, Admitto 166.
Oſztani valamelly országot több tartományokra, Deſcribo 267.
Othon maradni, Contineo 241. Teneo 437.

Ö.

Ölni valakit, Eripio 297. Perimo 379.
Öregségem miatt nem erőtlenedtem, Fero 317.
Örökösſé tenni valakit, Inſtituo 344. Scribo 418.
Örökösre marad, a' jószág, Tranſeo 443.
Örökségbe bé ſzállani, Adeo 162. Obeo 367.
Örömeſt hallani, Accipio 157
Örömeſt reá hagyni, akarni, Annuo 180. Faveo 316. Cupio 246. Studeo 425.
Örömre gerjeſzteni, örülni, Afficio 172. Gaudeo 324. Recreo 402. Reficio 406.
Örvendezni, Gaudeo 324.
Örülni alattomban, vagy magában, Gaudeo 324.
Öſztönözni, Excito 302.
Öſztönözni valakit, Addo 160.
Öſzve tenni minden erejét, Confero 227.

P.

Páiſt bőrrel bé boritani, Indueo 338.
Panaſzolkodni, Defero 354.
Panaſzt tenni, Idem.
Parantsolni, Mando 359.
Parantsolni fej veſztés alatt valamit, Sancio 416.
Parantsolatott vinni valakiben, Mando 359.
Parantsolattyát valakinek máſnak ki-tenni, Defero 254.
Páris várossába ſzándékozni Cogito 210. Intendo 345.
Parlagban maradtat a' földek, Vaco 446.
Partban jutni, Teneo 437.
Példa bejzeldé lett az a' dolog, Cedo 203. Tero 439. Venio 448.
Példát tenni valakin, Statuo 423.
Pénzzel a' Birót maga réſzére vonni, el-itatni, Labefacto 353.
Pénzzel tartozni valakinek, Debeo 247. Necto 364. Opprimo 314.
Pénzére menni valakinek, azt bántani, Invado 349.
Pénzetűl valakit meg-foſztani, Emungo 296.
Pénzt adni, Confero 227.
Pénzt adni valakinek ūſe ébe, vagy váltásba, Scribo 418.
Pénzt előre fel-venni, Redimo 404.
Pénzt el-vejteni, vagy meg-ſzerezni, Repono 409. Reſcribo 411.
Pénzt gyűjteni, Facio 314.
Pénzt költsön kérni, Contraho 242. Facio 314. Incido 335. Suſcipio 432.
Pénzt le-tenni, vagy költsön adni valakinek, Credo 245. Addico 160.
Pénzt ſzedni, Cogo 210.
Pénzt ſzerezni valakinek, Curo 246.
Pénzt valakinek emberségére bízni, azt másnál le-tenni, Mando 359.
Pénzt veréjt változtatni, Jacto 330.
Philoſophiát tanitani: Profiteor 392.
Pirongatni, ſzidalmazni valakit, Inveho 350. Perſtringo 380.
Pirongatni, vagy igen meg-ſzidni valakit, Accipio 157. Excipio 301. Exigo 306.
Piros ſzín, melly terméſzet ſzerént a' vérből ered, Diffundo 276.
Plántálni, ülteni, Pono 383.
Pohárnok, pohárt tölteni, Administro 165.
Polgár meſtereket, és más tiſzteket közönséges válaſztáſſal tenni, Deſigno 269.
Portékát ki-tenni, Expono 310.
Pört indítani, Inſtruo 345.
Pört inditani valaki ellen, Coeo 209.
Pört el-vejteni a' Birák hamiſſága miatt, Circumvenio 208.
Pört ſzerezni, vide *Háborgáſt inditani.*
Pört veſzteni, Cado 195. Vinco 459.
Prédálni akarni, Immineo 331.
Próbálni az aranyat a' próba kövön, Exploro 210.
Próbálni, (próbát tenni), Experior 308. Periclitor 379. Tento 439.

Digitized by Google

Próbálni a' pulſuſt, az érüt erét, Explore 310.

R.

Rágalmazni valakit, Detraho 274.
Rajta lenni a' dolgon, Inſto 444.
Rajtad maradnak, sülnek ezek a' boſzſzú ételek, Recido 400.
Reá állani a' békeſségnek punktumira, Subeo 426.
Reá állani a' végezésre, Capio 198.
Reá nem nézni, Fugio 323.
Reá robanni valakire, Aggredior 174. Graſſor 325. Inceſſo 334. Invado 349.
Reá tartani magát, Sumo 431. Circumſpicio 208. Effero 289. Jacto 330.
Régi ſzokáſa ſzerént cselekedni, Conſequor 235. Obtineo 369.
Régulát ſzabni, Fero 317.
Rejtekben lenni, Careo 201.
Reménleni, Alo 177. Spero 423. Teneo 437. Adduco 160.
Reménleni valamit más felöl, Suſtineo 433.
Reménséget el-venni valakinek, Depello 269. Deturbo 272.
Reménségem felett fogſz cselekedni, Vinco 353.
Reménségem vagyon, Affulgeo 174. Habeo 326. Subeo 426. Venio 448. Erigo 397. Exardeo 300.
Reménségét valakinek megtsalni, Fallo 316. Fruſtror 323.
Reménségét valakiben vetni, helyheztetni, Colloco 212. Repono 209. Reſideo 411.
Reménségtül el-hagyatni, nem reménleni, Deſero 262. Deturbo 272. Elabor 292.
Remete életre adni magát, Mando 359.
Rendbe ültetni a' fákat, Dirigo 278.
Rendelni bizonyos helyet, és idöt, Condico 226.
Rendelni helyet, és napot, Statuo 423.
Reſtségre adni magát, Dedo 252.
Reſtségben tunyaságban tölteni életét, Traduco 442.
Reſzketni a' hideg miatt, Horreo 329.
Részem leſzſz a' prédában, Cedo 203.
Részeſiteni, vagy réſzeſſé tenni valakit valamiben, Impertio 333.
Részeſiteni valakit a' ditsöségben, Adſcribo 268.
Részére állani valakinek, Adjungo 165. Nitor 365. Ineo 339. Inſinuo 344. Sto 424. Sum 429.
Rettegni, Perhorreſco 378.
Résre fel-metszeni, Indico 334.
Ritkán süt a' nap, Affulgeo 174.
Rontani, Labefacto 353. Perverto 381. Renuncio 408. Reſcindo 411.
Rosdáſodni, Contraho 242.
Roſzſzat tartani, vagy itélni valaki felöl, Sentio 419.
Roſz indúlatinak, kivánságinak ſzolgálni, Mancipo 356.
Roſzſzúl van dolgom, Inclino 335.
Roſzſzúl viſelni magát, Gero 324.
Röviden meg-mondani, Abſolvo 152.

Rövideden ſzóllani valamelly dologrúl, Perſtringo 380.

S.

SAnyargatni a' teſtet, Affli-cio 172.
Sarkantyúzni a' lovat, Admitto 166. Admoveo 107. Cito 208. Concito 225. Subdo 426.
Sebeſſen foly a' víz, Dilabor 326.
Seb ſzerni, Impono 338.
Sebe' bé kötni, Obligo 367.
Sebet gyógyitani, Curo 246.
Seb meg-gyógyúlt, Obduco 336. Obligo 367.
Sebét valakinek érni, bántani, Tango 435.
Segit a' ſzerenſe, akaratóm ſzerént folynak dolgaim, Aſpiro 187. Reſpondeo 412. Alludo 177.
Segiteni, adni, Impertior 383.
Segiteni valakit; vagy mellette lenni, Adſum 168. Affero 171. Commodo 216. Præſto 388. Venio 448.
Segiteni valakit tiſzteletére, dicsőségére, Fero 317.
Segitséget igérni, Offero 372. Porrigo 384.
Semmi nélkül nem ſzükölködö, Inſtruo 345.
Semmit nem gondolni a' koronával, és királyi páltzával, Moror 363.
Semmivé lenni, Recido à cado 400.
Semmivé lettek mindenek, Recido 400.
Semmi ſzükségem nints reá, Careo 201.
Senkit meg-nem ſzidni, Abſtineo 152.
Seregeſſen ki-menni, Effundo 292. Erumpo 299. Ruo 415.
Sereget rendelni, Struo 425.
Sietni, Maturo 360. Moror 363. Rapio 400.
Sietve, hamar, Maturo 360. Præverto 389.
Síráſra indítani valakit, Excutio 303. Moveo 363.
Síráſt okozni, Cieo 207. Elicio 293. Excito 302.
Síráſtúl magát meg-tartani, Mitto 362. Tempero 435.
Síráſtúl meg-ſzünni, Mitto 362.
Sirni, Cado 195. Profundo 393. Edo 287. Tollo 440.
Soha ſenki nem gyanakodott az ö jóságán, Violo 454.
Sugva valakit meg-inteni, Admoneo 167.
Süveget le-tenni, le-venni, Aperio 181.
Szabadságot adni, Facio 314. Permitto 479. Tribuo 445.
Szabadság meg-tartásáért ſemmit ſem gondolni, Projicio 394.
Szabadúlását valakinek meg-gátolni, Intercludo 347.
Szabni minden tselekedetit az igaz értelem igazgatására, Dirigo 278.
Szájába adogatni valakinek az étkeket, Inſero 343.
Szakált nevelni, Promitto 394.
Szaladás által magát meg-menteni, Præverto 389.
Szaladásra útat, módot keresni, Circumſpicio 208. Confero 227. Meditor 361. Perſequor 380. Præverto 389. Quæro 399.
Szaladni, Fugio 323. Peto, 382. Verto 451. Capeſſo 198. Do 284. Mando 359. Quæro 399.

Sza-

Szalaſztani valakit, Conjicio 233. Converto 244. Ago 175. Averto 193.

Szállani valakihez, Diverto 283.

Szálláſt adni, Accipio 175.

Számadáſt tsinálni, Conficio 228. Deduco 252. Induco 338. Refero 405. Subduco 426.

Szamárt hajtani; Ago 175.

Számba venni a' ki-költött jóſzágot, Fero 317.

Számkivetésbe üzetni, Trojicio 394. Proſcribo 396. Interdico 347.

Számlálni valakit a' vers tsinálok közzé, Refero 405.

Számoſok igen moſt az orátorok, Increbeſco 336.

Szánakodni, Commoveo 216.

Sajnálni, Idem.

Szándékában meg-maradni, Conſto 233. Inſideo 343. Teneo 437.

Szándékárúl el-állani, Abjicio 149.

Szándékát meg-gátolni valakinek, Revoco 414.

Szándékát valakinek ſemmivé tenni, Diſſolvo 282. Diſturbo 283. Infringo 341.

Szándékátúl el-esni, Aberro 148.

Szándékom nintsen, Abſum 168.

Szándékozni, Habeo 326. Induco 338. Propono 395.

Szándékozom pétsre, Volo 455.

Szántſzándékkal, Compono 220. Dedo 258.

Szántani, Verto 451.

Szárnyait ki terjeſzteni, Explico 309.

Szavát erőſiteni, Firmo 320.

Szavát meg-tartani, Maneo 360.

Száz eſztendőt meg-haladni, Excedo 301.

Szegénységben lenni, Premo 389.

Szegénységben valakit vigaſztalni, Suſtento 433.

Szegyenleni, Capio 198.

Szégyenleni meg-jelenni, Erubeſco 298.

Székre, vagy lóra fel-ülni, Conſcendo 234.

Szél ellen-tartott, Utor 456.

Szelek meg-laſſúdnak, Concido 223. Cado 195. Remitto 407.

Szél meg ſzűnt, Pono 338. Sileo 421.

Szel nevekedik, Increbeſco 336.

Szembe menni, vagy ſzállani az ellenséggel, Objicio 367.

Szembe találkozni valakivel, Incido 335. Offendo 371.

Szemeit ide 's tova forgatni, Torqueo 440.

Szemeit valahová fordítani, Converto 244.

Szemeit vetni valamelly dologra, Adjicio 164.

Szemére vetni valamit valakinek, Impingo 333.

Szemünk eleibe ki tenni, Propono 395. Subjicio 427. Repræſento 409.

Szenteket ſegitségűl hini, Adhibeo 162.

Szententziát mondani, Pronuncio 395.

Szenvedni, Excipio 301. Fero 317. Suſtento 433.

Szenvedni, meg-maradni, Duro 288. Fero 317. Tolero 439.

Szép menedékes hágó, Aſſurgo 189.

Szép tiſzta, gyenge levegő ég, Fundo 323.

Sze-

Szerentse hozzá fordúlt, Inclino 335.
Szerentse nékem roſzſzúl ſzolgál, premo 389.
Szerezni az igazságot, Colo 213.
Szeretni igen, Depereo 263.
Szeretni valakit, Amplector 179. Complector 219. Fero 317. Habeo 326.
Szidalmazni, pirongatni valakit, Inveho 350. Perſtringo 380.
Szidalommal, és betstelen ſzókkal illetni valakit, Jacio 330. Inuro 351. Noto 365. Opprimo 374.
Sziget egéſzſzen á' más partig terjeſzti-ki magát, Excurro 303.
Szikrázik á' ſzeme, Mico 361.
Szint venni, Tranſeo 443.
Szivét fel-inditani valakinek, Ferio 317. Tango 435.
Szó Pliniusnál fel-találtatik, Invenio 350.
Szokás által bé vétetett az á' ſzó, Tero 439.
Szokásba vett dolog, Obtineo 369. Venio 448.
Szokásba vett ſzó, köz mondás, Tero 439.
Szokás laſſan, laſſan terjed, Serpo 420.
Szokását félben hágyni, Intermitto 347.
Szokáſt el-hagyni, Deſciſco 267. Recedo 400.
Szokáſt, törvényt el-rontani, Extinguo 312. Solvo 421. Tollo 440.
Szolgálni, Servio 420.
Szolgál á' ſzerentse, Affulgeo 174.
Szolgát fel-ſzabaditani, Emitto 295.
Szóllani keményen az ellenség ellen, Ferio 317.
Szóllani máſok képében, Induco 338.
Szomjúhozni, Conflictor 231. Tolero 439. Expleo 308.
Szomorkodni, Capio 198. Conflictor 231. Doleo 286.
Szomorúságban, gyáſzban lenni, Jaceo 330.
Szomorúságrá okod nintsen, Sum 429.
Szopni á' tsetset, Premo 389.
Szorgalmatoskodni, Laboro 335. Inſiſto 344.
Szorgalmatoskodni valamelly dolgon, Procuro 391. Video 452.
Szorgalmatoſságot mutatni valamelly dologban, Probo 390.
Szorgalmatoſſan rajta lenni, Adhibeo 162. Ago 175. Confero 227. Contendo 240. Dedo 252. Do 284. Navo 364.
Szót ki-venni valakibül, Elicio 293.
Szökni, ſzaladni, Tranſeo 449.
Szölöt metſzeni, Puto 398.
Szölö veſzſzöt ülteni, plántálni, Pono 383 Sero 419.
Szönyegeket hímmel varni, Vario 448.
Szövetséget vetni valakivel, Ferio 317. Jubeo 351. Percutio 377.
Szükölködöm, Suppeto 432.
Szükségében valakit el-hagyni, Deſum 270. Abſum 153.
Szülni, Edo 289. Enitor 296.
Szüntelen tartó, Perpetuo 388.

T.

T*Ábort helyheztetni*, Loco 355.

Táborral meg-ſzállani a' vároſt, Admoveo 167.
Tagadni, Eo 296.
Tágas, és meſzſze ki-terjedett hely, Pateo 374.
Tagjaival nem élhet, nyomorúlt, Capio 198.
Találni, jövendölni, Tango 435.
Tanátsát valakinek követni, Audio 192.
Tanátsba bé avatódni, Accedo 155.
Tanátsba venni, vagy tanátsot kérni valakitûl, Adhibeo 162. Refero 405. Reſpondeo 412.
Tanátskozni, Ineo 393.
Tanátsot tartani, Agito 174. Eo 296. Capio 198. Ineo 339.
Tanátsot a' tanáts házba hini, Cito 208. Cogo 210. Voco 455.
Tanátsolni, Ago 175.
Tanitani valakit, Imbuo 331. Inficio 340. Trado 441.
Tanúlni, Colo 213. Refero 405. Vaco 446.
Tanúlni valamit, Commendo 214.
Tanúságot venni, Capio 198. Haurio 329.
Táplálni, Suſtento 433.
Táplálni magát kereskedésbûl, Vivo 455.
Tartani magát valaminek, Profiteor 392.
Tartani valakit jól, vagy roſzſzúl, Habeo 326.
Társúl adni valakit, Addo 160. Do 284.
Tartomány, mellyben ſok faluk ide 's tova vannak, Diſtinguo 283.
Tartozni hálá adáſſal, Debeo 247. Devincio 272. Obligo 367.
Tartóztatni, Cohibeo 211. Abſtineo 152.
Tartóztatni magát, hogy el-ne eſſen, Suſtineo 433.
Tartóztatni magát a' katzagáſtúl, nevetéſtûl, Teneo 437.
Tartóztatni nyelvét, kezét, Contineo 241. Impero 332. Tempero 435.
Tartóztatni valakit haſzontalan reménséggel, Produco 392. Permulceo 379. Duco 286.
Táskába, ſzatskóba nyúlni, Inſero 343.
Tengeri hajót kéſzíteni, Adorno 167. Inſtruo 345.
Tehetni ſokat, Poſſum 385.
Tekinteni ſzerezni magának, Facio 314.
Telepedni, Fundo 323.
Tél lágyúl. Remitto 407. Solvo 421.
Temetésre menni, Proſequor 396.
Temetni, Celebro 205. Parento 374. Solvo 421.
Terjed a' láng, Serpo 420.
Terjed tovább, Serpo 420.
Terméſzet hozza magával, Fero 317. Haurio 329.
Terméſzet ſzerént tiſzteſtéges ſzemélyed vagyon, Fingo 319.
Teſtámentomban hagyni valamit valakinek, Lego 354. Caveo 202.
Teſti gyönyörûsége nem kell jónak tartani, Habeo 326.
Teſti gyönyörûségek után járni, Indulgeo 338.
Tettetni magát, Fingo 319.
Tétovázni valamelly dologban, Fluctuo 321. Labo 353.

Té-

Tévelyedni, Aberro 148.
Tiſzteletét kereſni valakinek, Faveo 316.
Tiſzteletre emelni valakit, Effero 389.
Tiſztelni valakit, Afficio 172. Colo 213. Complector 219. Defero 254. Habeo 326.
Tiſztelteni nagy pompával az ellenségen vett győzedelemért, Triumpho 445.
Tiſzteſséges ember, Colo 213.
Tiſztet adni valakinek, Mando 359.
Tiſztét valakinek továbbra haláſztani, Prorogo 396.
Tiſztet válaſztani, Creo 246.
Tiſztiben el-járni, Facio 314. Satisfacio 417.
Tiſztit le-tenni, Abdico 146. Decedo 243. Depono 363.
Tiſztségérűl le-tenni valakit, Abdico 146.
Tiſztségre emelni valakit, Conſtituo 237.
Tiſztségre menni, Accedo 155.
Tiſztséget viſelni, Adminiſtro 165. Fungor 324. Gero 324. Sedeo 418. Suſtineo 433.
Titkos fájdalom, Taceo 434.
Tojni, Enitor 296. Pono 383.
Tolvajkodni, Ago 175. Lego 354.
Tompitani, Obtundo 369.
Több vólt, Redundo 405. Supero 431.
Tölteni, fogyatni az egéſz éjtſzakát játékban, Æquo 170.
Tőlteni különb-féle beſzéddel az éjtszakát, Traho 442.
Történik ſokſzor, Incido a cado 335.
Történni, Idem.
Törvényſzék előtt az ellenkező részt meg-nyerni, Obtineo 369.
Törvény ſzerént tselekedni, Ago 175.
Törvényben idézni, hini, Scribo 418.
Törvénybe meg-jelenni, Adſum 168. Siſto 421.
Törvényre idézni valakit, Voco 455. Teneo 437.
Törvényt, parantsolatot adni valakinek, Dico 273. Impono 333. Sancio 416.
Törvényt, parantsolatot megkiſſebbiteni, Derogo 265. Reſcindo 411. Tollo 440.
Törvényt, parantsolatot tétetni valaki ellen, Irrogo 351.
Törvényt tenni, az igazságot, vagy törvényt ſzolgáltatni, Dico 273. Exequor 304. Perſequor 380
Törvényt ülni, Ago 175.
Tréfás dolgokat ſzóllani, Jacio 330. Mitto 362.
Tréfás, mulatságot ember, Condio 226.
Tsalárdságokat ki-gondolni, Compono 218.
Tsalatkozni, tevelygeni, Erro 298. Labor 353. Fallo 316.
Tsalni valakit, Circumvenio 208.
Tsatsogás ballatik, Increpo 386.
Tsendes balgatáſban lenni, Obtineo 369.
Tsendes kedvel, vagy lelki isméretttel lenni, Conſiſto 236.
Tserélni, Muto 364.
Tsinoſan viſelni magát, Colo 213.
Tsókolni, Figo 319.
Tsudálkozásra hozni valakit, Excito 302.
Tsudálkozni igen, Defigo 256.

Tsü-

Tsifolni, Traduco 442.
Tudakozni, Exquiro 311.
Tudom, Fagio 323. Habeo 326.
Tudományok virágzanak, Vigeo 452.
Tulajdonitani magánák, Arrogo 186.
Tulajdonitani magának a' ditsiretet, Aſſumo 189 Effero 289. Servio 420.
Tulajdonitani valakinek, Accipio 157. Fero 317.
Túſakodni valamelly dologrúl, kérdésriil, vagy perlekedni, Agito 174.
Tűnyaság, reſtség, Impotito 334.
Tükörbe nézni, Conſulo 239.
Tűz mindent meg-eméſzt, Abſumo 154. Concipio 224. Deflagro 257.
Tüzet ki-iitni, Elicio 293. Fxcutio 303.
Tüzet tenni valami alá, Subdo 426.
Tzélozni valamire, dolgait némelly végre intézni, Refero 405.

Ú.

UGy annyira beſzeltte-el magát a' buja kivánság miatt, hogy, &c. Prolabor 394. Rapio 400.
Ugy láiſzik, ugy tetſzik nékem, Video 452.
Ujitani, Redintegro 464.
Ujonnan épiteni valamit, Reficio 406. Sarcio 417.
Uj-ſzokáſt bé-hozni, Induco 338. Refero 405.
Uralkodni, parantsolni, Impero 332. Obtineo 369.
Uri módon valakit tartani, Tracto 441. Habeo 326.
Uſorára pénzt adni, Loco 355.
Utálni, meg-vetni, Reſpuo 413.
Utat nyitni, Aperio 181.
Utazni, Carpo 201. Do 284. Ingredior 342.
Utozásit, betyeſſen, okoſſan rendelni, Compono 220. Intendo 345. Suſcipio 432.
Utra késſzülni, Comparo 418.
Utólsó próbákat tenni, Experior 308.
Utyában jó ſzerentsét kivánni valakinek, Proſequor 396.

Ü.

ÜDöſſebb másnál, Præcurro 386
Üldözni valakit, Inſto 344. Struo 425.
Ünnepet tartani, Ago 175.
Üres ház, Vaco 446.
Üröinnek keſerűségét nem érzi, a' ki fügével eſzi, Fallo 316.
Ütközni az ellenséggel, Committo 225. Conſero 227. Edo 289. Induco 338.
Üzenni, Denuncio 262. Fero 317. Produco 392. Propono 395. Renuncio 408.
Üzenni hadat valakinek, Indico 337. Intendo 345.

V.

VAdáſzni, Agito 174. Capio 198.
Vadáſz dárdával által verni a' vad diſznót, Excipio 301.
Vádoltatni valamelly vétekrűl, Venio 448.
Vágni, irtani az erdőt, vagy fát vágni, Cedo 196.
Vágyódni valakinek barátságára, Appeto 183.
Vak, Capio 198.

Va-

Válaboní menni ſzándékozni, Cogito 210.
Valaki eleibe menni, futni, Occurro 370.
Valakivel ſzemben találkozni, Incido 335. Offendo 371.
Valaki réſzére ki-mondani az igazságot, Adjudico 264.
Valamivel több, Excurro 303.
Válaſztani, Lego, is, 354. Jubeo 351. Dico 273.
Válaſztani hagyni, Facio 314.
Vállalni magára valamelly dolgot, Suſcipio 432.
Változtatni, Muto 364.
Változtatni az ábrázattyát, Fingo 319.
Változtatni magát minden féle képekbe, Fingo 319.
Várakozni, Maneo 360.
Várat épiteni, Condo 227.
Városban lenni, Verſor 450.
Vasba, vagy békóba verni valakit, Impingo 333. Injicio 342.
Vásárolni, Emo 295.
Vas maſskákat hányni, Jacio 330.
Végbe vinni a' harzot, vagy ütközetet, Defungor 259. Perpetro 380.
Végbe vinni, vagy bé tölteni valaki parantsolatyát, Capeſſo 198. Exequor 304.
Végbe vitte, nyerte, hogy, &c. Obtineo 369.
Végbe vitetett dolog, Tranſigo 444.
Végben vinni valamelly dolgot, Expedio 307. Obeo 367. Tranſigo 444.
Végsö módokra, ſegitségekre fordulni; azokat próbálni, Deſcendo 266.
Vélekedésében meg-tsalatkozni, Fallo 316.
Vélekedését meg-változtatni, Depono 265. Detrudo 272. Frango 322. Labefacto 353.
Vélekedés után indulni, Duco 286. Accedo 155.
Vélekedését félben hagyni, Decedo 248. Depono 263. Diſcedo 279.
Vélni, Feto 317. Puto 398.
Vendégeskedni, Agito 174. Celebro 205. Curo 246.
Vendegséget tsinálni, Inſtruo 345.
Véres kard, Maneo 359.
Verni, el-nyomni az ellenséget, Opprimo 374.
Verni valakit, míglen a' vér folyon a' teſtéből, Elicio 293.
Verſet irni, Condo 227. Fingo 319. Fundo 323. Ludo 355.
Vér ontáſt ſzenvedett az ellenség, Sterno 429.
Verőfényre ki-tenni, Expono 310.
Veſzedelembe esni, Adduco 160. Adeo 162. Ingredior 342. Subeo 426.
Veſzedelembe hozni valakit, Voco 455.
Veſzedelemben lenni, Verſor 450. Reſideo 411.
Veſzedelemre vetni, vagy veſzedelembe ejteni magát, Accedo 155.
Veſzedelemre jöni, Venio 448.
Veſzekedéſt le-tsillapitani, Dirimo 278.
Veſzni tér; orſzágot a' veſzedelemtül meg-menteni, Præcipito 386.
Veſzteni ſok embert, Edo 289.
Vitekbe esni, Incurro 337.
Vetekedni valakivel, Contendo 240.

Vétkem nints ebben, Abſum 168. Vaco 446.
Veké: jó maga viſeléſével eltörleni, Redimo 404.
Vitket költeni, Fingo 319. Struo 425.
Viadalra ment a' dolog, Excedo 310.
Viaſzból valamit formálni, Fingo 319.
Vidám ortzával, Porrigo 384.
Vigadni valami miatt, Haurio 329.
Vigaſztalni valakit, Deduco 252. Erigo 297. Excito 302.
Vigyázni maga hajznára, &c., Conſulo 239. Proſpicio 397. Video 452.
Vigyázni magára, Caveo 202.
Világos, vagy nyilván való dolog, Appareo 182. Confiteor 230.
Világoſságot, el-venni, Eripio 297.
Világot vinni valaki elöt, Præfero 392.
Villámlik, Mico 361.
Viradáskor, Aperio 181.
Virágokkal a' földet meghinteni, Sterno 423.
Virágot ſzagolni, Admoveo 167.
Virágot ſzedni, Carpo 201. Decerpo 250. Lego 354.
Virágzanak a' fák, Affero 171. Aperio 181. Floreo 321.
Viselt ruha, Tero 439.
Viſzſza élni valamivel, Abutor 168.
Viſzſza eſni a' nyavalyába, Recido 400.
Viſzſza hini, Revoco 414.
Viſzſza menni, Redeo 403.
Viſzſza nyerni, Recupero 402. Reſtituo 413.
Viſzſza térni magához, Recipio 401. Recreo 402.
Viſzſza tenni őtet az előbbeni tiſztibe, Reſtituo 413.
Viſzſza venni, vagy nyerni a' várost, Recipio 401.
Viſzſza vetni, ſemmire kellönek itélni valamelly vélekedéſt, Explod 310.
Vitézeket a' városba tenni. Devincio 272. Firmo 320. Impono 233.
Vitézkedni valaki alatt, Mereo 361.
Viz belé foly a' bajóba, Accipio 157.
Viz egéſz eddig foly, Affluo 173.
Vizes bor, Diluo 277.
Vizet más felé folytatni, Averto 193.
Vizet melegiteni, Tempero 435.
Vizet meriteni, Haurio 323.
Vizet önteni, Fundo 313.

Z.

ZAbolán vagy fenyiték alatt tartani valakit, Habeo 326.
Zabolán tartani a' genoſz indúlatokat, Impero 332.
Zabolán tartani a' lovat, Inhibeo 342.

INDEX NOMINUM UNGARICO-LATINUS.

A.

Adóſság; Æs 462. Nomen 499.
Adóſságban lenni, Ibid.
Adóſságba verni magát, Ibid.
Ajándék, Amplus 465.
Akadozni, *beſzédjében*, Verbum 515.
Alkalmatlan idő, *hely*, Alienus 463.
Alkalmatos, Commodus 475.
Alkalmatoſsággal élni, Cauſa 473.
Alkalmatoſságot el-nem mulatni, Locus 493.
Al-ortzádat le-búzom, Perſona 503.
Alvás, Altus 464.
A' mint él, *úgy ſzokott meghalni*, Conſentaneus 478.
Annyi, Idem 488.
Arra jött a' dolog, Locus 493.
Azért, Gratia 478.
Azért mondom, *hogy jelen vagy*, Præſens 404.

B.

Bajt ſzerezni, Negotium 498.
Barátság, Conſuetudo 479.
Bé-menetetel, Aditus 460.
Bére a' munkának, Opera 501.
Beſzédet inditani, Sermo 511.
Beſzélnek rólad, *más neve alatt*, Fabula 485.
Betsület, Dignitas 482.
Betsülletére vigyázni, Exiſtimatio 484.
Betsülletére lenni ſzüléinek, Dignitas 482.
Bizonytalan a' hadnak ki-menetele, Exitus 484.
Bizonyos dolog, Certus 474
Bizonyos ég forgáſi, Ibid.
Bizonyos el-rendelt nap, Ibid.
Bizonyos veſzedelem, Apetus 467.
Bogja a' venyikének, Articulus 468.
Boldogabb azért nem leſzel, Nihilum 498.
Bujaságra hajlandó, Alienatus 463.
Búsúlni valaki halálán, Deſiderium 481.
Búsúlok ő rajta, Vice 516.
Bőség, *ſokaság*, Copia 480.

D.

Dolgaink jobban folynak, Locus 493.
Dolgának lenni valakivel, Ratio 506.
Dolgom nintsen, Vacatio 513. Vacuus 514
Dolgot adni, Negotium 498.
Dolog már meg-eſett, Alea 462.

E.

Égéretét meg-ſzegni, Fides 485.
Egéſzséges, Integer 490. Commodus 475. Salvus 510.
Egéſzlen, *a' mint vólt*, Integer 490.
Egyenlőség, Ratio 506.
Egy húzomban, Spiritus 512.
Egy időben, Idem 488.
Egy más után, Alternus 464.
Egy réſzről, Pars 502.

Egy

Egy tekintéſſel, Conſpectus 479.
Együgyü ember, Apertus 467.
El-ájúlás. Defectio 481.
Eledele nintsen, Difficultas 482.
Eleſántnak az orrá, Manus 495.
Eles látás, Acies 459.
Életét tölteni, Ætas 462.
El-felejtkezni, Animus 465.
El-fordúlt, Averſus 470.
El-biteite magával, Certus 474.
El-idegenedet ſzív, Alienatus 463.
Ellenség, Acerbus 459.
Ellenségének tartani valakit, Locus 493.
Ellenségre vakmerön rohanni, Effuſus 483.
Elménék éle, Acies 459.
Elsö tekentettel, Primus 505.
El-temetni, Juſtus 492.
El-tiltottam ötett házamtól, Aditus 460.
Elö állani, Medium 496.
Elö-hozni, Ibid.
Engedelem, Gratia 487. Venia 514.
Ep teſt, Integer 490.
Epületben való hiba, Vitium 517.
Erdeme, Meritum 497.
Erteni kevéſet valamiben, Alienus 463.
Erzékenységin kivül vagyon, Alienatus 463.
Erö, Vis. 516.
Erötlen, Effetus 483.
Eſtvéledik, Præceps 504.
Eſze meg-tébolyodott, Alienatus 463.
Eſzén lenni, Compos 476.
Eſzes, Ibid.

F.

Fejét venni, Caput 472.
Félénk katona, Animus 465.
Fel-tettem magamban, Certus 474.
Fel-vállalni valamit; Opera 501.
Feslett életü ifjú, Perditus 503.
Figyelmezni, Auris 470. Vacuus 514.
Fogyatkozás réſzemröl nem léſzen, Pars 502.
Folyó víz meg-áradott, Effuſus 483.
Friſs, Recens 507.
Futni, Effuſus 488.
Föben járó dolog, Caput 472.
Fül boſzſzontó dolog, Auris 470.
Fülébe súgni valamit, Ibid.
Füled zúg: ibidem.

G.

Gábona, Difficultas 487. Latus 492.
Gazdagitani, Res 508.
Gazdagság, Auctus 470. Res 508.
Gondolkozni, Animus 465.
Gondunknak kell lenni erre, Ratio 506.
Gondviſeléſe alá fogadni valakit, Fides 485.
Gonoſz, Perditus 503.
Gonoſzság, Vitium 507.
Goromba, Rudis 509.
Gyakran vagyok vele, Frequens 486.
Gyalázat, Vitium 517.
Gyötrelmét a' roſz lelki-isméretnek el-nyomni, Conſcientia 477.
Gyüjteni ſok Gabonát, Numerus 500.

Gyükér, mély gyükér, Vltus 464.
Gyülölségbe hozni valakit máſoknál Invidia 491.
Hoſzſzú vólna, azt meg-magyarázni, Longus 494.
Hûsége alá valakinek adni magát, Fides 485.

I.

HAdi ſereg, Acies 459. Copia 408. Manus 495.
Hagyogyátok-el, Miſſus 497.
Hajolni valakibez, hogy valamit halyon, Auris 470.
Ha kedved vagyon, Commodum 475.
Hálá-adatlan ember, Caput 472.
Halgaſsátok, Vacuus 514.
Halgatás, 464.
Halgatok, Frequens 486.
Hallani, Auctor 469. Auris 470.
Harag, Stomachus 512.
Haragjával nem birni, Impotens 488. Præceps 504.
Haragos, Præceps 504.
Hajznál, Res 508.
Haſznos, Commodus 475.
Haſzontalan igyekezet, Caput 472.
Haſzontalan munkálódni, Opera 501. Verbum 515.
Hatalmunkban vagyon, Manus 495.
Hatbatóſság Vis 416.
Hátra vagyon, Reliquus 508.
Hely, a' mellynek minden felöl bé-van vágva az útja, Aditus 460.
Helyett, Vice 516.
Helyt adni, Locus 493.
Hideg, Vis 516.
Hijába mondani, Auris 470.
Hir bordozóktól, hallottam, Auctor 469.
Hiſzem, Fides 485.
Hitét meg-ſzegni, Ibid.
Hiv ember, Certus 474.
JÁvallani, Auctor 469.
Idegen, Alienus 463.
Idejeje a' mulatozásnak nintsen, Copiâ 480.
Idö járṫával meg-fog enybülni a' fájdalom, Dies 481.
Idö kivántatik reá, Otium 505.
Idö már nagy, Dies 481.
Idöm vagyon, Otium 505. Vacuus 514.
Idönkben, Ætas 562.
Ifiúság, Ætas 462.
Jelen, Præſens 504.
Igaz bizonyságok, Integer 490.
Igazság, Æquum 461.
Igazságnak ellensége, Averſus 470.
Igazságnak tartani, Vice 516.
Igazságot nem lát által, Incertus 489.
Igéretét meg-ſzegni, Fides 485.
Igerni, Ibid.
Igyekezni minden tehetségével, Manus 495.
Illetlen ſzó, Abſonus 458.
Inkább akarni, Potior 504.
Inteſsdet örömeſt hallom, Auris 470
Jó akaró Alienus 463.
Jó akarónak tartani, Numerus 500.
Jobb ifjját nem lehet kivánni, Numerus 500.
Jobb réſze azoknak én vóltam, Pars 502.
Jóra magyarázni, Æquum 461.

Jó-

Jóságos tselekedetekkel tellyes, Compos 476.
Jó téteménynek tartom, Locus 493.
Iráſod az enyimbez haſonló, Manus 495.
Irigység, Invidia 491.
Irni a' papirosnak más óldalán, Averſus 470.
Itilet, Exiſtimatio 484.

K.

KEdv, Gratia 487.
Kedvem vagyon reá, Commodum 475.
Kedve ſzerént valamit tselekedni, Ibid.
Kegyes, Clemens 475.
Kegyetlen ember, *uralkodás*. Impotens 488. Insolens 490.
Kép, Forma 485. Ratio 506. Via 515.
Kéréſed nem haſznál, Locus 493.
Kéſz pénz, Præſens 504.
Két egy módú levél, Exemplum 483.
Kételkedni, Incertus 489.
Két réſzſzel többet. Pars 502.
Kevély, Altus 464. Impotens 488. Inlens 490. Spiritus 502.
Kiſſebbséget nem ſzokott ſzenvedni, Inſolens 490.
Ki-terjedni valamelly dolognak nézésére, Effuſus 483.
Kivánni, Deſiderium 481.
Kivánsága után indúlni, Animus 465. Ingenium 490.
Koroſsig, Integer 490.
Kőltsőn helyében kűltsőnt adni, Vice 516.
Könnyű dolog, Vid *Semmi őtet meg-győzni*.
Kőſség nevével igérni, Fides 485.
Köſzönet, Gratia 487.
Köſzöntsed ſzómmal, Verbum 515.
Követni a' maga termèſzetét; Animus 465 Ingenium 490.

L.

LÁbboz jól ſzabott tſizmák; Aptus 467.
Lakóſokkal tellyes város, Frequens 486.
Lehelés, Spiritus 512.
Lélekzetet venni, Difficultas 482, Spiritus 512.
Lelke ſemmivel ſem vádólja, Conſcius 478.
Lelki ismèret, Conſcientia 477.
Lenni valakivel, Poteſtas 503.
Le-vetni, Præceps 504.

M.

MÁjd egy nap ſem múlikel, Nullus 499.
Marad, Reliquus 508.
Már egyik, *már máſik lábon állani*, Alternus 464.
Márványkő, *melly még kinem faragott*, Rudis 509.
Meg-áradott folyó viz, Effuſus 483.
Meg-békéllésben tött végezéſek, Conditio 476.
Meg-békélni, Gratia 487.
Meg-egyezi, Controverſia 480.
Meg-érdemletted, Meritum 497.
Meg-fojtani, *meg-ölni*, Spiritus 512.
Meg-halni, Anima 465.
Meg-haragitani, Stomachus 512.
Meg-lehetős egéſzség, Commodus 475.
Meg-nyertem, Compos 476.
Meg-ölni, Medium 496.

Mentség, Cauſa 473.
Meredek bely, Præceps 405.
Méreg, *melytül bizonyoſon meg-kell halni*, Præſens 405.
Merelés, Projectus 505.
Mértékletes ember, Abſtinens 453.
Mégvességére rá vetni Alea 452.
Meſzſze járſz a' dologtúl, Via 515.
Miattad, Cauſa 473.
Mi a' többit illeti, Reliquus 508.
Mi dolgod néked itt, Negotium 598.
Miért, Argumentum 468.
Mikor kedve vagyon, Commodum 475.
Mind azon által, Nihilum 498.
Minden ember beſzélli, Sermo 511.
Minden ember tudja, Nemo 498.
Mindenkor, Antiquus 466.
Minden máſod napon, Alternus 464.
Mitsoda oka vólt, Argumentum 468.
Mód, Ratio 506. Via 505.
Módom nintsen, Integer 490.
Mulandó jók, Caducus 472.
Munkálódni, Opera 507.
Munkám után élek, Ibid.

N.

NAgy dolog, Momentum 497.
Nap, és bóld el-fogyáſa, Defectio 481.
Nap nyugatkor, Præceps 405.
Nap világ, Lumen 495.
Nehéz dolog, Opera 501.
Nem dolgozott, Integer 490.
Nemes. nagy nemből való, Amplus 465. Locus 493.
Nem illik hözzád, Alienus 463.
Nem tselekedhetem, Salvus 510.
Nem tudgya mit mivellyen, Incertus 489.
Nyereségben bizonyoſok vagyunk, Manus 495.
Nyilván ki-nyilatkoztatni, Apertus 467.
Nyomorúságokkal meg-romlott, Perditus 503.

O.

OK, Argumentum 468. Cauſa 473. Copia 480. Nomen 499. Ratio 506.
Okokat költeni, Cauſa 473.
Oſtoba elme, Rudis 509.

Ö.

ÖRökös, Alienus 463.
Öröm, Effuſus 483.
Öröm miatt nem tudják, mit tsinályjanak, Compos 476.
Örülni, Lætus 492.
Öſzve illő dolgok, Aptus 467. Conſentaneus 478.

P.

PÉldára bünteni vnlakit, Exemplum 483.
Per, Cauſa 473.
Pirongatás, Vitium 507.
Prédát nyert ſereg, Compos 476.

R.

RÁjtad áll, Manus 495.
Reggel, Primus 505.
Reménység nintsen, Abſciſſus 458. Reliquus 588.

Rendetlen emberi ſokaság, Inconditus 489.
Rend ſzerént, Vice 516.
Réſzemről fogyatkozás nem léſzen, Pars 502.
Roſz hir, Adverſus 461.
Roſz ſzerentse, Ibid.
Roſz vérs, Inconditus 489.

S.

SEmmiért baragſzol, Nihilum 498.
Semmire való ember, Nihilum 498. Numerus 500.
Semmi ſem ér ez az ok, Nullus 499.
Semmi, őtet meg-győzni, Negotium 498.
Senki, Nemo 499. Nullus 499.
Sok arany, ezüſt, Vis 516.
Sóval bé hintett hús, Sal 510.
Sovány főld, Effetus 483.
Szabadság, Copia 480. Venia 514.
Szabadság, a' melly felette nagy, Effuſus 483.
Szabadságomba áll, Integer 490.
Szaladni, Effuſus 483.
Szám-adás, Ratio 506.
Szándékát el-hagyta, Averſus 470.
Szándekát titokban tartani, Conſilium 478.
Szánom, Vice 516.
Szavamra, Auctor 469. Fides 485.
Szegénység, Difficultas 482.
Szél kedvez, jó, Secundus 511.
Szem eleibe jőni, Conſpectus 479.
Szem pillantás, Momentum 497.
Szenvedni jó kedvel, Æquus 461.
Szépség, Dignitas 482. Forma 485.
Szerentse annak az oka, Vitium 517.
Szerentse játék, Alea 462.
Szerentsém vólt, hogy véled lehetnék, Poteſtas 503.
Szerentséſſen, Bonus 471. Secundus 511.
Szeretni, Effuſus 483.
Szeretni mint attyát, fiát, &c. Locus 493.
Szív, Animus 465.
Szófia beſzéd, Fabula 485.
Szokás, Conſuetudo 479.
Szokáſom ſzerént, Ibid.
Szók ezek tsak, Verbum 515.
Szórúl ſzóra magyarázni, Ibid.
Szóval tartani, Ibid.
Süket, nehezen hall, Auris 470. Captus 472.
Süketnek énekelni, Auris 470.

T.

TAgjaiban el-nyomorodott, Captus 472.
Tagok jól őſzve illők, Aptus 467.
Tanátsbéli gyűlekezet, Conſilium 478.
Tanátskozni, Ibid.
Tanátsot kérni, Ibid.
Tartani valakivel, Pars 502.
Távúl lenni valamitől, Vacuus 514.
Te ✝etted, Cauſa 473.
Tehetségem ſzerént, Copia 480. Part 502.
Tekéntet, Dignitas 482.
Tekéntetem van, Pars 502.
Tekéntetekért az embereknek, Gratia 478.
Tekéntetes urak, Amplus 465.
Exiſtimatio 484.
Tekéntetet adni, Dignitas 482.
Tengerbe hajókázni, Altus 464.

Digitized by Google

Terméſzetéra viſzſza jöni, Ingenium 490.
Tétovász, Incertus 489.
Tiſztem nem az, Pars 502.
Tiſztet nem nyerhet, Aditus 460.
Tiſztség, Dignitas 482.
Tiſztségen nem kapni, Miſſus 497.
Tiſzt-viſelés, Provincia 506.
Tovább már nem lehetek nál-lad nélkül, Deſiderium 481.
Trefa beszéd, Sal 510.
Tsalárdság, Fraus 486.
Tsendes békeſség, Altus 464.
Tsúfolni, Fabula 485.
Tudatlan, Rudis 509.
Tudja jól, hogy ő itselekedte, Conſcius 478.
Tudja más-is az én titkai-mat, Ibid.
Tudományokat nem ſzenved-heti, Averſus 470.
Tudom bizonyoſon, Certus 474.
Tudós, Compos 476.
Tulajdonityák vétkűl, Vitium 517.
Törvények réſzei, Caput 472.

U.

UJ, Recens 507.
Ujonnan, Integer 490.
Ujonnan jó-tétemények tiſztele-tet nyert, Auctus 470.
Utazásban el-fáradni, Via 515.
Uton barmad napnál tovább lenni, Via 515.
Utazásokat vinni végbe, Juſtus 492.

Ü.

ÜGyemet nem akarta fel-vál-lalni a' Bíró, Opera 501.
Üres ház, Vacuus 514.

V.

VÁdolni, Crimen 481.
Vak, Captus 472.
Vakmerő, Projectus 505.
Vállalom magamra ezt a' vét-ket, Crimen 481.
Vége valamelly dolognak, Exi-tus 484.
Végezésre reá állani, Condi-tio 476.
Vendégség után, Miſſus 497.
Veſzedelemben forog, Caput 472.
Vétek, Vitium 517.
Vetekedés, Controverſia 480.
Vezér vagy ebben a' dologban, Caput 472.
Vezetek lá, Vacuus 514.
Világi állapot, Conditio 476.
Világságot el-veſztem, Lu-men 495.
Viz ellenében bajókázni, Adver-ſus 461.
Vizen le-felé menni, Secundus 511.

Z.

ZAbolázhatatlan belső indúla-tok, Impotens 488.

INDEX PARTICULARUM UNGARICO-LATINUS.

A.

Addig, Eatenus 544. Uſque 615.
Addig valameddig, Dum 545. Eatenus 544.
Agyba vitetett a' vendégségbûl, Inter 554.
Aj ó mellet vár, Ad 522.
Akadály nintsen, Nihil 566.
Akaratom ſzerént, Ad 522. Secundum 598.
Akarattyábúl, Ultro 612.
Akár hogy, Quomodo 595.
Akár hol, Ubi 609.
Akár hová mégyen, Quocumque 593
Akár mikor, Quo quo 595.
Akkor, Demum 542. Tum 608.
Alább való mindennél, Infra 554.
Alig, Commodum 537. Dum 543. Vix 612. Uſque 615.
Alkuttam-meg vele három pénzbe, In 553.
Állandó, Diu 542.
Álom ebéd után nem egéſzséges, De 540.
Által ellenbe való helybûl, De 540.
Ambár, Etſi 547. Ut 616.
A' mi a' többit illeti, De 540.
A' mi engem illet, Quod 593.
A' mint emlékezem, Ut 616.
A' mint ennek az idõnek folyáſa hozza magával, Ut 616.
A' mint kivántam, ugy történt, Atque 534.
A' mint mondanak, ugy értem ezeket, Perinde 574.
Annál-is inkább, Eo 545. Quo 592.
Annál méltóbb ſzeretetre, mennél, Eo 545.
Annyira, hogy, Adeo 524. Eo 545. Tantopere 606.
Annyira tiſzteltetik, a' mint érdemli, Perinde 574.
Annyit adok érette, a' mennyin te vetted, Tanti 605.
Aranybúl való kép, Ex 548.
Az alatt, vide *Azomba*.
Az elõtt egy nappal, Pridie 599.
Azért, Inde 554.
Azért, hogy, Quod 593.
Azért, mintha, Eo, 545. Quin 590.
Azért vagyon az, hogy, Eo 545.
Azomba mig, Interea 555. Per 573. Sub 602.
Azon-fölül, Tum 608.
Azon napra el-fogok menni, Ad 522.
Azt tartom a' békeſség felõl, De 540.
Az után, Demum 542. Tum 608. Porro 575.
Az után való napon, Poſtridie 579.

B.

Bajom van, Ægre 525. *Bántani*, Ibid.
Barátom, Alter 529. Atque 534. Maxime 562. Tam 604.
Barátságba élett vele, Bene 535.
Barátságot mutatván, Per 573.
Barátságunkert, Pro 579.
Barátya nints, én rajtam kivûl; Præter 578.

Békeſség felől végeznek, De 540.
Belől, Intra 555.
Ben, Ibid.
Beſzéllyünk más dologrúl, Alio 527.
Betsülletteit láttam őtet, Bene 535.
Beszeg: Eja 544.
Biró előtt dolgát űzni, Apud 532.
Bizony, Enim 545.
Bizonyára, Nae 564. Nec 565.
Bizonyára úgy, Vero 611.
Bizonyára vakmerő vagyok, Nae 564.
Bizonyára ő az, Certe 536.
Bóldogabb vagy nálunknál, Prae 577.
Bóldog Iſten, Quomodo 595.
Bolond, Aperte 532.
Bolondúl kivánni, Ad 522.
Bor itál miatt tántorog, Ex 548.
Búsúlni, Ægre 525.
Bűnteſſen-meg téged az Iſten, Male 562.
Bűntettetem vakmerőségem miatt, Etſi 546. Ob 571.

D.

DE, At 533. Vero 611.
De azt fogja valaki mondani, At 533.
De, *hogy többet ne ſzóllyak*, Ne 564.
Délig, Ad 522.
Dél után, Ab 519. De 540.
De másnak el-nem engedem, Item 558.
Dologra ſerény, Ad 522.

E.

E*Béd alatt*, Inter 554. Super 602.
Ég alatt, Sub 592.
Egéſzségbe lenni, Belle 535.
Egéſzségem miatt végbez nem vihetem, Per 573.
Egéſz eddig, Uſque 615.
Egyéb ſemmiſem vólt, Nihil 566. Quam 581.
Egyébbkor-is, de leg-felettébb ma, Tum 608.
Egyedűl, Unus 613.
Egyedűl az, Demum 572.
Egy éjel, Unus 613.
Egyenlő akarattal, Par 572.
Egyes értenek mindnyájan, Unus 613.
Egy háznál együtt leſznek, Unus 613.
Egy házomba, Continenter 538.
Egy időre, Ad 522.
Egyik a' máſiknak ſegétsége nélkűl ſzűkölködik, Alter 529.
Egyik a' máſikra ásítt, Alius 528.
Egyik bajom a' máſikat éri, Alius 528.
Egyiknek ez, máſiknak más, Alius 528.
Egyikünk olly nagy bubó, mint a' máſik, Æquus 525.
Egy kérdésrűl máſikra által hágni, Alius 528.
Egy keveſſé több, Pluſculum 575.
Egy más között kérdezkedünk, Alius 528.
Egy más után, Deinceps 541.
Egy munkával, Unus 613.
Egyſzer vagy kétſzer, Iterum 559.
Egy vagy két nap, Alter 529.
Együtt, Pariter 572.
Együtt leſsünk, Simul 601. Unus 613.
Éj fèle, De 540.
Éj félkor, De 540.

E'

Egy felől, Super 602.
Éjjel, De 540. Sub 602.
Éjtſzaka, Sub 602.
Éjtſzaka ſokáig nem nyugodni, Ad 522.
Eleget mondottak, Satis 597.
Elég néki, meg-elégſzik, Satis 597.
Eleget ſzollottam ezekrül, Hactenus 550.
Elég immár a' beſzéd, Satis 597.
Elég ſokáig, Diu 542.
Ellen, Ad 522. Adverſum 525.
Ellenkezés vagyon közttök, Leviter 560.
El-hagyattatott attya-fiaitúl, Ab 519.
Elméinbe forgott, Ob 571.
Elmés, tsudálatos elméjű, Longe 560.
El-terjedett, Longe 560.
Előbb, hogy ſem, Ante 531.
Előre nézni, Magnopere 561.
Előtt, Coram 538.
Emlékezetnek okáért fel-jegyzeni, Ad 522.
Ennek felette, Super 602.
Éppen annyi, Proxime 581.
Éppen az mind egy azzal, a' mit én mondok vala, Atque 534.
Éppen indiából jött, Uſque 615.
Éppen ugy, mintha, Itidem 559. Juxta Ibid.
Eredetétül fogváſt, Uſque 615.
Érette, Ergo 546.
Érni valamit, keveſet, Apud 532.
Erőm annyi nintsen, Par 572.
És bizonyára, Nec 565.
És leg-elsőbben-is, Ac 521.
Eſzén lenni, Apud 632.
Eſzteleń lenni, Næ 564.

F.

FÁj a' veséje, Ex 548.
Fájdalmat okozott, Ibid.
Fájdalom, Bene 535.
Fele, Ad 522.
Felelly-meg, ugy-é vagy nem, Etiam 547.
Félelme miatt nem ſzaladt-el, Ergo 546.
Felettébb, Supra 603.
Felette tsudálatoſſon, Mirum 563.
Fel-fuvalkodott, Nimium 567.
Fénylik a' naptúl a' tenger, Ab 519.

G.

GOnoſz, Aperte 532. Longe 560.
Gyakran, Fere 550.
Gyalázás, De 540.
Gyalázza erőſſen, Acriter 522.
Gyermekségétűl fogva, Uſque 615.
Gyökereſtűl, Uſque 615.

H.

HAdakozni a' birodalomért, De 540.
Hadd tselekedjem, Modo 563.
Hagygyuk reá, Ne 564.
Ha időm leſzſz reá, Per 573.
Hajnal után, Ab 519.
Hajókázni karátson havában, De 540.
Hallottam, De 540.
Hamarább, Citius 537.
Hamarább, hogy ſem te véled, Ibid.
Hamiſſan, Præter 578.
Ha nem-ha, Niſi 568.
Harag miatt, Ab 519.
Harmad réſze, Ad 522.
Három annyit, Tantus 604.

Há-

Három annyiſzor keveſebbet, Ibid.
Három eſztendeig, Per 573.
Haſznomra légyen tsak, Ob 571.
Haſznos, Ex 548. Maxime 562.
Hatalmas ember, Ab 519.
Határán kivûl lépni, Ultra 612.
Ha tsak nem ugyan az, Niſi 568.
Ha tsak valaki nem ſegit, Niſi 568.
Hazudhat-é az emberséges ember, Num 570.
Henyélésre idô nintsen, Nihil 566.
Hirtelen, De 540.
Hogy, Qui 586.
Hogy binak téged; Qui 586.
Hogy ne, Ne 564.
Hogy nem, a' kinem, Quin 590.
Hogy ſenki, Quis 591.
Hogy tudnám, nem, Quod 593.
Hogy többet ne ſzóllyak, Ne 564.
Hoho, Eja 544.
Hol, Ubi 609.
Holnapra hitak vendégségbe, In 553.
Holtig, Uſque 615.
Honnét fizeſſen, Unde 613.
Honnét világoſſan ki-tetſzik, Ex 548.
Hord-el magadat, Apage 531.
Hoſzſzú beſzéd, Bene 535.

I.

Jaj, Ah 526.
Játékbúl, Per 573.
Idejétül fogva Romulusnak, Uſque 615.
Idô alkalmatoſságával, Pro 579. Ut 616.
Idôrül idôre, Ex 548.
Igazat mondaſz, Recte 596.
Igaz mondó, Ut 616.
Igazság ſzerént, Secundum 598.
Igaz, tagadhatatlan igazság, Ad 522. Adeo 524.
Igen betsûlletes ember, Cum 539.
Igen gyalázza azt, Acriter 522.
Igen-is, Certe 536. Imo 553. Quippe 590. Scilicet 597. Sic 600 Vero 611.
igen-is meg-fog fizetni, leg-fô-képpen, minek utánna mindeneket el-költöt, Scilicet 597.
Igen keveſen, ſokan, Per 573.
Igen ſok, Plus 575.
Ibol pedig itt zûrzávar támad, Ecce 544.
Illendô, Par 572.
Illy móddal, Sic 600.
Immár, Hic 551. Jam 552.
Immár akkor-is, Jam 552.
Inas, Ab 519.
Igen, Citra 537.
Jó akarói nintsenek, Ab 519.
Jó akaratyát adta, és vette, Ultro 612.
Jobban jobban neſzik, Magis 561.
Jobb máſoknál, Longe 560.
Jókor, Commodum 537.
Jól lehet, ô igen derék légyen, Quamlibet 584.
Jól eſik, Commode 537.
Jól eſett, Bene 535. Recte 596.
Jó tanátsot adſz, Recte 596.
Jól vagyon nem, Recte 596. Secus 598.
Jól vagyok, Minus 562.
Jól van dolgod, Bene 535.
Irásbúl mondani, De 540.

Ir-

Irigység miatt, Per 573.
Is, Item 558. Vel 610.
Itélem, Apud 532.

K.

Kedvbe lenni, Apud 532.
Kedve ſzerént, Secundum 598.
Kedveilen vagyok, Male 562.
Kellemetefsé tenni m gát, Ab 419.
Kellete fellett, Plus 575.
Kérdezni valaki felöl valamit, De 540.
Kérlek, Etiam 547. Ita 557.
Két annyit adok, Tantus 607.
Kételkedtem ſokáig, Diu 542.
Kétség kivül, Haud 551. Facile 550. Næ 564.
Kevely, el-kevélyedett, Eo 445.
Kevés hija, hogy nem, Quin 590.
Keveſet tud, Leviter 560.
Keveſebbet, Minus 562.
Kevéſsé balgaſs, várakozzál, Parumper 573.
Kezdetitül fogva, Uſque 615.
Ki, Ecquis 544.
Kiki magának bizelkedik, Quisque 592.
Ki-menni a' bajébül, De 540.
Ki-mondotta néked, Ecquis 544.
Kinn, Sub 602.
Kiſirik ſokan, Bene 535.
Ki-tetſzik, Ex 548.
Kitsiny dolog-é, Parum 572.
Ki-vagyon itt, Ecquis 544.
Kivánni bolondúl valamit, Ad 522.
Kivánságom ſzerént, Ex 548.
Kivül, Extra 549.
Könnyen, Facile 550.
Könyvbül mondani, De 540.
Könyörgő leveleket be-ſzedő, Ab 519.
Környül, Circa 536.
Köſzönöm ezt nekie, Adeo 524.
Köteleſségem ſzerént, Ac 521.
Közelebb vett leveled, Proxime 581.
Közel járok a' jó magad viſeléſedbez, Proxime 581.
Közelrül nézni, Prope 580.
Között, Super 602.
Közülünk, Aliquis 527.
Külömbözik, Demum 542.
Külömb-külömb helyre futottak, Alius 528.

L.

Lásd, Etiam 547.
Leg-alább, At 533.
Leg-elsö ſzemély a' varosba, Longe 560.
Leg-felettéb, Tum 608.
Leg-inkább azt, Cum 539.
Leg inkább kivánnám, Maxime 562.
Leg-könyebben, Quam 581.
Leg-nagyobb város, Multo 563.
Levél jön, 's megyen, Ultro 612.

M.

Mágad fejébül adod hozzá azt, De 540.
Magához képest mást embernek ſe tart, Præ 577.
Magam által, Per 573.
Magától, Ultro 612.
Magoſſabb egy keveſsé, Leviter 560.
Majd, Mox 563.
Majd hogy nem, Prope 580.
Mái napig ehez haſonlót nem láttam, Ad 522.
Már ezt, már amazt, Alius 628. Modo 563. Tum 608.
Már-is, Jam 552.

Már

Már pedig, Ibid.
Más dolog, Alius 528.
Más hogy ſem, Ac 521. Niſi 568. Secus 895. Sic 600.
Máſképp, Aliter 528.
Más képpen, Aliter 528. Atque 534. Contra 538. Niſi 568.
Máſod nap, Alter 529.
Másról gondolkodni, Alio 527. Alius 528.
Máſuvá, Aliorſum 527.
Még akkor, Jam 552.
Még a' templomban-ſem, Quidem 589.
Meg-egyezés ſzerént, De 540.
Meg-elégſzem, Satis 597.
Meg-fogod nyerni, Atque 534.
Megint, Iterum 559.
Meg-lehetöſſen, Commode 537.
Meg moſt ſem, Ne 564.
Még nem, Nec 565.
Meg ſemmit ſem hallottunk, Dum 543.
Még tsak ezt ſem, Ne 564.
Meg virradás elött, Ante 531.
Meliet, Ad 522. Probe 580. Proxime 581. Sub 602.
Melly igen akarnám, Quam 581.
Mellyik kettötök közül, Uter 621.
Méltán, Recte 596.
Mennyire eſzeminel fel-érem, Quantum 584.
Mennyire lehetett, Ibid.
Mértékleteſſen élni, Continenter 538.
Miért, *miért nem*, Cur, 539. Quamobrem 583. Quid 588. Quippe 590.
Meſzſze, Longe 560.
Miatt, Ab 519. Ergo 546. Per 573.
Miattad, Ex 548.
Miután nem tsak nyugodhaſz, Vel 610.
Miben bántottalak-meg tégedá, Quid 588.
Midön ezek folynak, azomban Interea 555.
Míg, Interea 555.
Mihent, Simul 601. Ubi 609. Ut 616.
Mihént, Quomodo 595. Ut 616.
Mikor ingyen ſem gondolom akkor, Nec 565.
Mikor tehát, Ecquis 544.
Mi nagyobb, Quid 588.
Mind addig gondom léſzen, míg, Uſque 615.
Mind a' ketten, Uterque 621.
Mind a' ketten egy módú bolondok vagyunk, Æque 525.
Mind eddig, Uſque 615.
Mind egy nékem, Per 573.
Mindeneſtül, Omnino 571.
Minden harmad napon, Quisque 592.
Minden idötül fogva, Ex 548.
Minden katonának egy mente, In 553.
Minden máſod napon, Alter 529.
Minden ſzemélynek három pénzt, In 553.
Mindgyáráſt, Continuo 538. Jam 552. Modo 563. Mox 563. Quam 581.
Minek-utánna, Cum 539.
Mint az idö hozza magával, Ut 616.
Mint egy két ſzázan voltunk, Ad 522.
Mintha, Quaſi 585.
Mit beſzéllek ſokat, Quid 588.
Mit mível, Ibid.
Mit mondgyak én immár, Hic 551.
Mi tehát, Ergo 546. Quid 588.
Mitsoda ember, Quid Ibid.

Mitſo-

Mitsodás ember, Qui 586.
Mi végre, Quorſum 595.
Mivel, Quando 583.
Mòl nélkül, Extra 549. Nimium 567.
Mond-meg, Eja 544.
Moſtan, *és jövendöben*, In 553.
Moſtan, *illyenkor jüſzſz*, Nunc 570.
Moſt immár meg-győzetett, Denique 542.
Moſt már elsübben értem, Demum 542.
Moſt nem úgy vagyon, *mint régenten*, Item 558.

N.

NAgy fájdalom, Bene 535.
Nagy nembül való, De 540.
Nagyobb réſze, Multo 563.
Nagyobb ſokkal, Longe 560.
Nálam, Apud 532.
Nap fényre reá függeſztem ſzemeimet, Acriter 522.
Naponként, In 553.
Napról napara, Ibid.
Nap ſütéſe miatt fáj-a' fejem, Ab 519.
Néha, Aliquando 427.
Nehezteini, Ægre 525. Male 562.
Ne-is jöj elémben illyen ajándékokkal, Apage 531.
Nem azért, *hogy*, Non 568. Quin 590.
Nem azért, *mintha*, Quo 592.
Nem igen jó hirben vagyon, Commode 537.
Nem igen ſokan, Ita 557.
Nem jól, Minus 562.
Nem kellſietned, Ita 557. Nihil 566.
Nem kivánom, Nihil 566.
Nem másként, *mint ſem ba-*, Quomodo 595.
Nem nagy ellenkezés vagyon közöt ök, Leviter 560.
Nem nyugſzik, *valamig*: Uſque 615.
Nem ſokára, Nec 565.
Nem ſokat gondolok vele, Magnopere 561.
Nem ſzükség, *bogy valamit mondgy nékem*, Nihil 566.
Nem tsak, *de*, Cum 539. Non 568.
Nem tsak egyenlő, *de még*, Non 568.
Nem tsak nem, Ibid.
Nem tsak nem kedvellik, *de még &c.* Tantum 606.
Nem tselekſzem, Nihil 566.
Nem tudom mit ſzóllok, Apud 532.
Nem úgy mint, Ac 521. Aliter 528.
Nem véltem, Præter 578.
Neveddel köſzöntött, Ab 519.
Nints min tsudálkozzál, Quod 593.
Noha ok nélkül, *meg-rettentem*, Scilicet 597.
Noha több máſokat-is, *de azt leg-inkább*, Cum 539.
Noſza, Age 526. Eja 544.
Nyavalyába esétt a' nagy bú miatt, Ex 548.
Nyilván gonoſz, Apette 532.
Nyilván való bolond, Aperte 532.
Nyilván-való bamiſság, Ibid.

O.

O Be ſzép, Eja 544.
Oka az, Cur 539. Ex 548.
Okod nintsen, *bogy*, Quod 593.
Okod vagyon, Cur 539. Temere 607.

Okok-

Okotra nézve, De 540.
Okos, Longe 590.
Oktalanúl, Per 573.
Ollyan jól, hogy jobban nem lehet; Supra 603.
Ollyannak itéltek, a' mitsodásnak kell lenned, Qui 586.
Olly betsűletes lehet, a' minémnű akar lenni, Quam 581.
Olly eſztelen, hogy, Qui 586.
Olly igaz, Adeo 524.
Olly nagy dolog, Adeo 524. Uſque 615.
Olly nagy fel-háborodás vagyon, Is 556.
Olly nehéz, Uſque 615.
Óránkúl órára, In 553.
Orátorbúl ſzántó ember lött, Ex 548.
Oſztán mi leſzſz belőle, Inde 554.
Otsó portéka, Extra 549.

Ö.

Ö-E', An 530.
Örvendek, In 553.
Örömemben, Præ 577.
Örömet mutatni, Ibid.
Osmérni jobban, Magis 561.

P.

PÁrt mellet, Præter 578.
Pénzemre iſzik, De 540.
Pénzes, Bene 535.
Próba nélkűl, Citra 537.
Prókátor által, Per 573.

R.

REggel, Bene 535.
Régen, Diu 542.
Régenten, Olim 571.
Regulák ſzerént, Ex 548.
Reménységem kitűl. Supra 603.
Reménység, és félelem közt, Inter 554.
Réſz, a' Rómaiak Réſzérűl, Ab 519.
Réſzére lenni valakinek, Ibid.
Ritka a' jó, Quisque 592.
Ritkán, Admodum 525.
Rongyos, Male 562.
Roſzra magyarázni, Aliorſum 527.
Roſzſzat gondolni valaki felől, Secus 598.
Roſzſz itt több vagyon, hogy ſem ott jó, Facile 550.
Roſzſzúl, Omnino 571.
Rövideden meg-mondom, Brevi 536. Quid 588.

S.

SZekretarius, Ab 519.
Semmi akadály, Nihil 566.
Semmi a' tsáſzárhoz, Ad 522.
Semmi ollyas dolog, a' mellyet inkább kivánnék, Nihil 566.
Semmit ollyaſt nem mondottam, nem hogy tselekedtem vólna, Non 568.
Senki nem boldog, hanem tsak, Niſi 568.
Serény a' dologra, Ad 522.
Sirás miatt nem ſzólhatok, Præ 577.
Sohol, Nusquam 570.
Sokáig, Diu 542.
Sokáig aludni, Ad 522.
Sokáig ſem lenni, Ad 522.
Sokáig fogſz élni, Diu 542.
Sok egy keveſsé, Nimium 567.
Sok féle vetekedéſek vannak e' felől, Circa 536.
Sok ideig, Diu 542.
Sokkal előbb, Multo 563.
Sokkal inkább, Ibid.

Sok-

Sokkal nagyobb, jobb, Longe 560.
Szánakodáſra méltó képpen, In 553.
Szántſzándékbúl, De 540. Ultro 612.
Szegénységem ſzerént, Pro 579.
Szei felé fordittatnak a' vitorlák, Utcunque 620.
Szembe dittirni; Coram 538.
Szembe buzni, Coram 538.
Szeme fáj, Ex 548.
Szemenet reá függeſztem, Accriter 522.
Szemem elött forgatom, Ob 571.
Szenvedni békével, Leviter 560.
Szenvedni nebezen, Ægre 525.
Szenvedni nem kell, Enim 545.
Szeretetbül, Pro 479.
Szeret ſenki jobban, bogy ſem én, Belle 535. Maxime 562.
Szeretni; Ibid.
Szerettyük egy máſt, azért vagyunk olly közel egymáshoz, Inde 554.
Szin alatt, Sub 602.
Szinte akkor, Commodum 537.
Szinte midön ezeket irnám erkezik a' poſta. Ecce 544.
Szinten, Prope 580.
Szinte olly, Ac 521. Alius 528. Atque 534. Iidem 559. Pariter 572.
Szinte úgy, mintha, Juxta 559.
Szinte úgy valamint; Pariter 572.
Szivem gyötrelmét kinek beſzellyem, Apud 532.
Szokáſom ſzerént, Pro 579.
Szóllani nem mert egy ſzót-is, Omnino 571.
Szóról ſzóra, Ad 522.
Söt inkább, Autem 535.
Söt meg, At 533.
Syn. Orn. cum Flor. Lat.
Szükséges, Maxime 562.
Szüntelen hadakoznak, Continenter 538.

T.

Tagadhatatlan igazság, Ad 522.
Tagadhatod-é, Etiam 547.
Tájékán, Circa 536.
Tartani valamit valaki felöl, Aliquis 527.
Távúl légyen tulem, Apage 531.
Tehetségem ſzerént, Pro 579. Quantum 584.
Terméſzet hoza magával, Per 573.
Tovább, Porro 575.
Tovább egy puska lövésnél, Extra 449.
Tovább bogy ſem vélné, Amplius 530.
Tovább két eſztendönél, Plus 575.
Tovább négy óránál, holnapjánál, Amplius 530.
Többet ne kivány, Ultra 612.
Többet, vagy keveſebbet, Plus 575.
Többire, Fere 550.
Több levelet küldött; Alius 528.
Több urok léſzen, Alius 528.
Törvényſzékrül mondgya' a' birö ſzententziáját, De 540.
Tréfábúl, Per 573.
Tréfa nélkül, Extra 549.
Tsak, Modo 563.
Tsak addig, a' meddig, Tantiſper 606.
Tsak egy, Vel 610.
Tsak moſt kezd ſzóllani, Nunc 570.
Tsak néked teſzék, Dum 543.
Tsalárdsággal, Per 573.
Tsend ſiegbe, Per 573.

Tsuda, Mirum 563.
Tudom jól, Sat 597.
Tudós, Ab 519. Bene 535. Leviter 560. Uter 621.
Túl, Ultra 612.
Türhetetlen dolog, Ita 557.

U.

UGy, Tum 608.
Ugyan kérlek, Age 526.
Ugyan nagy tsuda, ha, Vero 611.
Úgy bánik véllem; mintha ſzolgája vólnék, In 553.
Ugy bizonyára, Vero 611.
Ugy hogy, Adeo 524. Atque 534. Ut 616.
Ujjonnan viſzſza eſett a' nyavalyába, De 541.
Unalom nélkül, Citra 537.
Utánna, Infra 554.
Utánna vagyon (mingyáráſt, Ab 519.
Úi mellet, Juxta 559.
Utóllyára, Aliquando 527. Denique 542. Tum 608.
Útról jön, De 540.

G.

VAkarodgy innét, Apage 531.
Vakmerő, Adeo 524.
Vakmerőn; Temere 607.
Vakmerőség, Etſi, 547.
Valaba, Aliquando 527.
Valaba még iaſznos léſzen ezeknek emlékezete, Olim 571.
Valabol, Uſpiam 615.
Valaki, Quisquam 591.
Valaki bármunk közül, Aliquis 527.
Valami, Quid 588.
Valamig, Uſque 615.
Vallyon, An 530. Si 599.
Várj addig, a' meddig, Tantiſper 606.
Vatsora közöt, Inter 554. Super 602.
Végtére, Denique 542. Tum 608.
Véletlenül, De 540. Ex 548.
Veſzedelemtül nem fél, Ad 522.
Vétek nélkül vagyon, Extra 549.
Vigaſságunkat el-nem titkolhattuk, Aperte 532
Világoſſan ki-mondom, Aperte 532.
Világ teremtéſetül, kezdetétül fogva, Poſt 576.
Viradkor, Sub 602.
Viſeld úgy magadat, Sic 600.
Viz partyán, Juxta 559.

IN-

INDEX VERBORUM GERMANICO-LATINUS.

A.

Abbitten, Deprecor 264.
Abbrechen, Intermitto 347 Interrumpo 348.
Abbrechen die Folge der Wörter, oder den Diſcurs, Abrumpo 151.
Abdanken einen ſeines Amts, Abdico 146.
Abend werden, Inclino 335.
Abfallen von ſeinem Fürſten, Deſciſco 267.
Abführen den Diener von ſeinem Herrn; Abduco 146.
Abgeſchröcket werden, Abſterreo 152,
Abhalten, Revoco 414.
Abhandeln eine Streit-Frage, Agito 174. Diſcepto 280.
Abhold ſeyn, Abhorreo 148.
Ablaſſen vom Studiren, Remitto 407.
Ablaſſen vom Weinen, Mitto 362.
Ablegen ein Eid, Abjuro 150.
Ablegen Haß, Furcht, Waffen, Mantel, 2c. Depono 263.
Ableiten vom Amt, Avoco 195.
Abnehmen, ſchließen, Infero 240.
Abreiſen. Cogito 210.
Abſcheu haben, Abhorreo 148.
Abſchlagen einem etwas, Abnuo 150.
Abſchlägige Antwort bekommen, Accipio 157.
Abſegeln, Do 284.
Abſetzen das Geld, Exeo 304.
Abſöndern ſich von des anderen Freundſchaft, Averto 193.
Abbrechen einem das Recht, Abdico 146.
Abſtehen vom Fluchen, Abſtineo 152.
Abſtehen von ſeinem Vorhaben, Abjicio 149.
Abſtellen ein Geſetz, Abrogo 151.
Abſtraffen, Exigo 306.
Abtheilen ein Reich, Deſcribo 267.
Abtheilen eine Sache, Tribuo 441.
Abtreten ſein Recht an einen andern, Abalieno 145.
Abwarten ſich ſelbſt, Vaco 446.
Abwege ſuchen, Perſequor 380.
Abwehnen, Abduco 146.
Abweichen vom Vorhaben, Amt, Abjicio 149. Abſiſto 151.
Abwenden, Abduco 146. Deduco 252.
Abwenden die Augen von einem, nicht wollen anſchauen, Abduco 146.

Abwenden die Rede, Averto 198.
Abwenden ſein Gemüth von einer Sache, Abduco 146.
Abzeichnen, Deſcribo 267.
Abziehen, Abſtraho 153.
Abzug blaſen, Cano 197.
Achten, Adhibeo 162. Adſum 168. Affero 171. Attendo 190.
Acht geben, aufmerken, Erigo 297.
Acht haben, Vivo 455.
Acht haben auf ſeinen Nutzen, ibid.
Acker bauen, Colo 213. Verto 451.
Acker ſo nicht gebauet, Colo 213. Vaco 446.
Ader laſſen; Incido 334.
Ader ſchlaget, Mico 361.
Ader ſo geöffnet, heilet nicht leicht, Coeo 209.
Ader theilen das Geblüt Irrigo 351.
Alles gilt mir gleich, Fero 317.
Alters halben ſchwach ſeyn, Succumbo 429.
Alter läßt es zu, Fero 317.
Aelter ſeyn, als ein anderer, Præcurro 386.
Alt ſeyn ſo viele Jahre, Conficio 228.
Alters wegen ausgemergelt, Conficio 228. Deficio 255.
Alt ſeyn über hundert Jahre, Excedo 301.
Amt antreten, Accedo 155.
Amt aufgeben, Abdico 136. Decedo 248. Depono 263.
Amt auftragen, Mando 559.
Amts entſetzen, Amoveo 179. Moveo 363.
Amte nachkommen, Colo 213. Facio 314.
Amt verrichten, Obeo 367. Tueor 416.
Amt verſäumen, Deſum 270.
Amt verwalten, Fungor 324.
Anbrechenden Tags, Aperio 181.
Anker los machen, Tollo 440.
Anker werfen, Jacio 332.
Anfahren mit harten Worten, Accipio 175. Excipio 301. Exigo 306.
Anfang des Jahrs, Ineo 339.
Anfang machen, Capio 198.
Anfangen zu reden, Infero 340.
Anführen den Auctorem, Cito 208.
Angezündet werden, Concipio 224.
Angreifen, Aggredior 174. Graſſor 325. Inceſſo 334. Invado 349.
Angreifen einen mit dem Degen, Appeto 183.
Anhören mit Verdruß und Unluſt, Reſpuo 413.
Anhören ohne Verdruß, Accipio 157.
Anfliegen, Defero 254.
Ankündigen, Indico, is, 337.
Anländen, Appello, is 183.
Anmerken laſſen im Geſichte; Prætero 387.
Anmuthung vergehet; Anmuthung im Zaum halten, Impeto 332.
Anmuthungen ſich gänzlich ergeben, Mancipo 356.
Annehmen an Kindes-Statt, Arrogo 186.
Annehmen die Staats-Sachen, Accedo 155.
Annehmen, eine Entſchuldigung, Accipio 157.
Anreitzen, Excito 302.
Anſchlag machen, Ineo 339.
Anſchlag zu nichte machen, Diſſolvo 282 Diſturbo 283. Infringo 341.
Anſchläge entdecken, Promo 395.

An-

Anſehen bedecken, Obtineo 369.
Anſehen haben, Polleo 382.
Anſehen machen. Facio 314.
Anſehen ſich ſelbſt machen, Sumo 431.
Anſehen ſchmälern, Minuo 362.
Anſtalt machen, ſich rüſten zu einer Sach, Aperio 181.
Anſtellen, als wenn, Fingo 319.
Anſtoſſen. Impingo 332. Offendo 371.
Antreffen einen, Incido 335. Offendo 371.
Antreiben. Adduco 160.
Antreiben zum Krieg, Cieo 207.
Antreten ein Amt, Suſcipio 432.
Antreten eine Erbſchaft, Adeo 162.
Antwort ſchreiben, Reſcribo 411.
Anvertrauen, Commendo 214. Committo 215.
Arbeit fortſetzen Inſto 344.
Arbeit übertragen; Tolero 439.
Arbeit verdingen, Loco 355.
Argliſtig und ſchlau, Emungo 296. Gero 324.
Argwohn faſſen, Induco 343. Venio 448.
Arm ausſtrecken, Porrigo 384.
Armee führen, Duco 286.
Armee in die Ordnung ſtellen, Struo 425.
Armee zu Schiffe bringen, Impono 333.
Armee zu Stücken hauen, Concido a Cædo 222.
Armen helfen. Levo 354. Sublevo 427. Suſtento 433.
Armuth leiden, Premo 389.
Arzt ruffen, Adhibeo 162.
Arzney hat ihre Würkung nicht, Reſpondeo 412.
Arzney verfertigen, Miſceo 362.
Aſt brechen, Defringo 298.
Athem einhalten, Comprimo 221.
Athem holen, Duco 226.
In einem Athem, Contineo 241.
Aufblaſen, Inflo 340.
Aufgeblaſenes Gemüth, Ibid.
Aufhalten, Attineo 190.
Aufhalten auf den Feind, Reprimo 410.
Aufhalten ſich in einer Stadt, Verſor 450.
Aufkündigen, Renuncio 408.
Auflegen ein Geſetz oder Strafe, Irrogo 351.
Aufmerkſam machen, Teneo 437.
Aufmuntern, Addo 160. Confirmo 230. Do 284. Erigo 297. Excito 302. Recreo 402.
Aufnehmen in Gnade, Facio 314. Recipio 401.
Aufnehmen unter den Schutz Recipio 401.
Aufnehmen für gut oder übel, Accipio 157. Interpretor 348.
Aufrichten, Sublevo 427.
Aufruhr erwecken, Cieo 207. Committo 215. Miſceo 362. Turbo 446.
Aufruhr ſtillen, Comprimo 221. Extinguo 312.
Aufſchreiben, Duco 286. Differo 275.
Aufſchreiben die Einnahme, Accipio 157.
Aufſtehen aus dem Bette, Corripio 245.
Aufſtehen zu Ehren, Aſſurgo 189.
Aufzeichnen, Commendo 214.
Augen abwenden von einem, Fugio 323.
Augen der andern auf ſich ziehen, Verto 452.

Augen gehen über, Cado 195.
Augen kitzeln, Ferio 317.
Augen niederſchlagen, Submitto 428.
Augenſcheinlich, Apparet 182.
Augen ſo aus dem Kopfe liegen, Emineo 295.
Augen verwenden, Torqueo 440.
Augen werfen auf eine Sache, Adjicio 149.
Ausbeſſern, Reficio 406. Sarcio 417.
Ausbreiten unter die Leute, Jacto 330.
Auſſer der Stadt ſich befinden, Abſum 153.
Aus der Art ſchlagen, Projicio 394.
Auserwählen, Lego, is 354.
Aeuſſerſt bedrängt, Ango 180.
Aeuſſerſte Mittel probiren, Experior 308.
Ausfallen auf den Feind, Erumpo 299.
Ausforſchen, Elicio 293. Exploro 310.
Ausgabe verzeichnen, Fero 317.
Ausgang des Jahrs, Verto 451.
Ausgang ſehen einer Sache, Evolvo 300.
Ausgeben ſich für einen, Profiteor 392.
Ausgeben ſich für einen andern, als er iſt, Ementior 294.
Ausgeben ſich für einen Erben, Gero 324.
Ausgebreitet, Diffundo 276.
Ausgelaſſener Jüngling, Diſſolvo 232.
Ausgemachte Sache, Decido a Cædo 250.
Aushalten Excipio 301.
Auslegen gut, übel, Interpretor 348.
Auslöſchen, Deleo 261.
Ausplündern, Exhaurio 305.
Ausreiſſen, Tranſeo 443.
Ausſchlagen, Excutio 303.
Ausſchlieſſen, Excludo 303.
Ausſpähen, Aucupor 192.
Ausſprechen, Erumpo 299.
Ausſtreuen ein Gerücht, Diſſipo 282.
Ausſtehen, Exſto 312.
Austilgen, Induco 338.
Austrinken, Exhaurio 305.
Auswendig lernen, Commendo 214.
Ausziehen, Exuo 313.

B.

Baar bezahlen, Numero 366. Solvo 421.
Baden, Lavo 354.
Bald wird es regnen, Impendeo 332.
Balſamiren, Condio 226.
Band auflöſen, Exſolvo 311.
Banquerut, Cedo 303.
Bart wachſen laſſen, Promitto 394.
Baufällig, Labo 353.
Baum breitet Aeſte aus, Diffundo 276.
Bäume blühen, Affero 171. Aperio 181. Floreo 321.
Baum hat ſich zerſpaltet, Dehiſco 260.
Bäume ordentlich pflanzen, Dirigo 278.
Bau aufführen, Struo 425.
Bau erhalten, ausbeſſern, Sarcio 417.
Bau gehet über ſich, Aſſurgo 189.
Bedachtſamer Weiſe, Dedo 252.
Bedenken, anſehen, Cogito 210. Agito 174.
Bedenken ſich einer Sache, Arripio 186. Utor 456.

Bedingen eine Arbeit, Redimo 404.
Bedingniß annehmen, Capio 298.
Bedingniß vorſchlagen, Fero 317.
Befehlen, Mando 359.
Befehl bringen, Mando ibid.
Befehl vollziehen, Capeſſo 198. Digero 276. Mandata alicujus exequor 304. Exhaurio 305. Faceſſo 313. Facio 314.
Befindet ſich beſſer, Sum 429.
Begeben ſich in die Gefahr, Accedo 155.
Begeben ſich an ein Ort, Pergo 318.
Begeben ſich auf eine Kunſt. Amplector 179. Refero 405. Studeo 425.
Begeben ſich auf eine Sache, Addico 160. Affigo 172. Applico 183. Dedo 252. Do 284.
Begegnen, Occurro 370.
Begehren dieß von dir, Contendo 240.
Begiebt ſich, Incido a Cado 335.
Begraben, Condo 227.
Begreifen, Conſequor 235.
Begreifen viel mit wenig Worten, Complector, 419. Comprehendo 221.
Behaupten, Defendo 253.
Bekannt, Conſto 238. Pateo 374.
Bekehren einen von Sünden, Avoco 195.
Bekennen, Facio 314.
Belagerung aufheben, Solvo 421.
Beleidigen, Offendo 371. Pecco 375.
Bevorſtehet, oder wartet dir dieſes Uebel, Maneo 360.
Und Belohnung, Propono 395.
Bemühen, Enitor 296. Laboro 353. Loco 355.
Bemühen, Do 284.
Berathſchlagen, Agito 174. Eo 296. Capio 198. Ineo 339.
Bereitſchaft, Expedio 307.
Berge ſo an einander ſtoſſen, Perpetuo 380.
Berg erhebet ſich, Aſſurgo 189.
Beruffen ſich auf einen, Cedo 203.
Berühmt ſeyn, oder berühmt machen, Commendo 214.
Beſatzung einlegen, Firmo 320. Impono 333.
Beſchäfftiget, Occupo 370.
Beſchloſſen iſt es, Definio 255. Figo 319. Statuo 423. Sto 424.
Beſchließen etwas mit wenig Worten, Abſolvo 152.
Beſchützen, Tueor 446.
Beſen auflöſen, Diſſolvo 282.
Beſehen ſich im Spiegel, Conſulo 239.
Beſitz nehmen, Eo 296.
Beſorget ſeyn, Laboro 352.
Beſprechen ſich mit einem andern, Conſero 227.
Beſſern ſich, Recipio 401.
Beſtechen, Labefacto 353. Molior 363.
Beſtimmen Zeit und Ort, Condico 226.
Bette machen, Compono 220. Sterno 423.
Betrifft mich, Attinet 190.
Betrügen, Circumvenio 208. Defraudo 258. Duco 286. Ementior 294. Fallo 316. Fraudo 322. Impono 333. Induco 338.
Betrügen laſſen, Duco 286.
Betrogen werden in ſeiner Meinung, Fallo 316.
Betrübt ſeyn, Angor 190.

Betrübt ſeyn ob eines andern Leidens, Commoveo 216.
Betrug. Compono 220.
Beute machen, Ago 175. Lego 354.
Beute erſchnappen, Immineo 331.
Beute wird einem zu Theil, Cedo 203.
Bewandtniß der Sache, Do 248.
Bewährte Tugend, Probo 390. Viſito 454
Bewegen, Commoveo 216. Tango 435. Tracto 441.
Bewerben ſich um andere Freundſchaft, Appeto 183.
Bewegen, angetrieben, Commoveo 216.
Bewohnen ein Ort, Colo 213.
Beyfall geben, Acquieſco 159. Aſſentior 187 Accedo 155. Deſcendo 266.
Beyſtehen, Adſum 168. Præſto 388.
Beſchließen bey ſich, Decerno 250.
Beytrag zu ehren, Faveo 316.
Beywohnen, Interſum 349.
Bezahlen, Diſſolvo 282. Numero 366. Pendo 376. Solvo 421.
Bezahlung nicht geben, Fraudo 322.
Biegen einen Aſt, Adduco 160.
Bieten auf Waaren, Liceo 355.
Bitten, begehren, Exoro 307. Peto 328.
Bitte erhören. Cedo 203.
Bittſchrift übergeben, Edo 289.
Blaſen zum Abzug, Cano 197.
Blättlein wendet ſich, Verto 451.
Bleibt dort ſtehen, Adſum 168.
Bleiben müſſen an Ort, Teneo 437.
Bleiben zu Hauſe, Contineo 241. Teneo 437.
Blind, Capio 198.
Bliß, Mico 361.
Blühendes Alter, Floreo 321.
Blumen an die Naſe halten, Admoveo 167.
Blumen brechen. Carpo 201. Decerpo 250. Lego, is 354.
Blumen ſtreuen, Sterno 423.
Blutiges Schwerdt, Mano 359.
Bogen abſpannen, Remitto 407.
Bogen ſpannen, Contendo 240. Intendo 345, Tendo 436.
Poſſen bleiben laſſen, Affero 171.
Bothmäſſigkeit, Redigo 404.
Brauch abbringen, Solvo 421.
Brauch aufbringen, wieder aufbringen, Induco 338. Refero 405.
Brauch halten, Coſequor 235. Obtineo 369.
Brauch, Obtineo 369. Suſcipio 432.
Brauch unterlaſſen, Intermitto 347.
Brechen Vermeſſenheit, Fraudo 322.
Brennen, Deflagro 257. Deformo 258. Ardeo 185. Injicio 342.
Breif datiren, und verpetſchiren, Appono 184.
Brief, Datum überſetzen als ſeyn ſollte, Præfero 387.
Brief öffnen, Aperio 181. Explico 309.
Brief ſchreiben, Do 284.
Bringen einen von der Meinung, Averto 193.
Bringen in Gefahr, Voco 455.
Bringen in Ungnade, Voco Ibid.
Brod mit Arbeit gewinnen, Vivo 455.

Bru-

Brücke ſchlagen über den Fluß, Jungo 352.
Brüſte ſaugen, Premo 389.
Buch durchleſen, Evolvo 300.
Buch iſt ausgegangen, Emano 294. Exeo 304.
Bücher ſind vorhanden, Exſto 312.
Buch ausgeben laſſen, Edo 289.
Buchſtaben ſind zu klein, Fallo 316.
Bühel erhebet ſich, Aſſurgo 189.
Bündniß brechen, treffen, Ferio 317. Facio 314. Jubeo 351. Percutio 377.
Bürde leichter machen, Levo 354.
Bürge werden für andere, Devoveo 273. Fidejubeo 319. Satisfacio 417. Satisaccipio Ibid.
Bürgermeiſter benennen: Deſigno 269.
Bürgermeiſter erwählen, Deſigno ibid.
Bürgen ſtellen, Caveo 202. Satisaccipio 417.
Bürger-Recht erhalten, Adſcribo 168.

D.

Dämpfen Uebermuth, Comprimo 221.
Dämpfen Aufruhr, Extinguo 312.
Dankbar erzeigen, Praſto 388. Refero 405.
Dank verdienen Mereo 361.
Danken, Ago 175.
Darbey, neben, Accedo 155.
Darreichen, Porrigo 384.
Darſtellen den Beklagten, Exhibeo 305.
Darthun, Facio 314.
Darüber iſt, Excurro 303.
Darzu kommen, Accedo 156.
Datum ſchreiben in einem Briefe, Adſcribo 168. Refero 405.
Dauren Duro 288.
Degen in Leib ſtoſſen, Haurio 329.
Demüthigen ſich, Abjicio 140.
Deuten auf die Fabel, Alludo 177.
Deuten mit dem Finger auf etwas, Intendo 345.
Dienen im Krieg, Facio 314. Mereo 361.
Dienen zu Fuß, zu Pferd, Mereo 361.
Dienſte anbieten, Offero 372.
Dienſte thun, Servio 440.
Dienſtbarkeit, Abſtraho 153. Exuo 313.
Diſcuriren von einer Sache, Agito 174. Sero 419.
Diſcurs abbrechen, Incido a cædo 334.
Diſcurs fortſetzen, Perpetuo 380.
Donnern, ſchlagen, Percutio 377.
Donner-Keil werfen, Torqueo 442.
Dringen, Inſto 344.
Dulden, Duro 288. Fero 317. Tolero 439.
Dumm, Obtundo 369.
Dunkel, Obduco 366. Offundo 373.
Dünne Luft, Fundo 323.
Durchgehen, Tranſeo 443.
Durchleſen, Evolvo 300.
Durchreiſen, Obeo 367. Peragro 376.
Durchſtechen ſich ſelbſt, Tranſfigo 444.
Durchſuchen eine Sache, Excutio 303.
Durſt leiden, Conflictor 231. Tolero 439.
Durſt ſtillen, Expleo 303.

E.

Ebenes Feld, Intermitto 374.
Edelgeſtein einfaſſen, Includo 335.
Ehre abſchneiden, Detraho 272.
Ehre benehmen, Derogo 265.
Ehren, Afficio 171. Colo 213. Complector 219. Defero 254. Habeo 325.
Ehre erwerben, Adipiſcor 164. Concilio 223. Conſequor 235.
Ehrgeitzig, Aſciſco 186. Duco 286. Exardeo 300.
Ehre haben, Utor 456.
Ehre ſo andern verordnet, wegnehmen, Deſtino 270.
Ehre ſuchen, Aucupor 192. Conſector 234. Nitor 365.
Eilen, Maturo 360. Moror 363. Rapio. 400.
Einbilden, Fingo 319.
Einbilden, andere ſind geartet, wie er ſelbſt, Ibid.
Einbilden, er ſey ein König, Sumo 431.
Einfaſſen, } Induco 338.
Einführen, }
Einhalten, zaumen, Cohibeo 211. Contineo 241. Inhibeo 342. Reprimo 410. Retineo 414. Suſtineo 433.
Einhalten Hand, Zung=Schmertzen, Contineo 241. Impero 331. Tempero 435.
Einhändigen, Trado 441.
Einkehren, Diverto 283.
Einkommen werden hierzu angewendet, Abeo 147.
Einmiſchen, Admiſceo 166.
Einnahme aufſchreiben, Accipio 157. Fero 317.
Einnehmen., Occupo 370.
Einſames Leben führen, Mando 459.
Einſchleichen, Inſinuo 344.
Einſetzen einen in Amt, Conſtituo 237.
Einſperren, Includo 335.
Eiſen verroſt, Contraho 242.
Eiſen umkehren Verſo 450.
in Eiſen ſchlagen, Injicio 342.
Empfangen einen wohl, übel, Habeo 326.
Empören, Commoveo 216.
Endigen, Definio 256.
Ende des Jahrs. Exeo 304. Ineo 339.
Entdecken, Promo 395.
Entlaſſen, Dimitto 277. Manumitto 360. Remitto 407.
Entgegen gehen, Procedo 391. Venio 448.
Entgehen, entlaufen, Elabor 292. Evado 299. Expedio 307.
Enthaupten, Ferio 317. Percutio 277.
Entlaſſen werden, Emitto 295.
Entrüſtet werden, Moveo 363. Percutio 377. Debilito 248.
Entſchlagen ſich einer Sache. Superſedeo 432.
Entſcheiden eine Sache, Decerno 250. Decido a cædo 250.
Entſchließen, Decerno 250. Sedeo 418. Statuo 423.
Entſchuldigen, Affero 171. Cauſor 203. Eripio 297. Expedio 307. Sublevo 427.
Entſchuldigen ſich Krankheit halber, Affero 171.
Entehren, Violo 464.
Entwehnen, Violo 454.
Entwehnen von der Milch, Depello 263.
Entwerfen, Deſcribo 267. Effingo 291. Exprimo 310. Fingo 319. Informo 340.
Entzwiſchen kommen, Intercurro 347.
Entzwiſchen ſetzen. Interpono 348.

Er=

Erben nehmen, Inſtituo 344. Scribo 418.
Erbſchaft antreten, Adeo 162. Obeo 367.
Erdichten, Fingo 319.
Erde bauen, Verto 451.
Erde nimmt den Saamen an, Concipio 224.
Erde zerſpaltet, Dehiſco 260.
Erfahren ſeyn, Inſtruo 335.
Erforſchen, Exquiro 311.
Erfreuen, Afficio 172. Gaudeo 324. Recreo 402. Reficio 406.
Erfriſchen, Recreo 402. Reficio 406.
Ergänzen, Redintegro 404. Sarcio 417.
Ergeben ſeyn dem Zorne, Indulgeo 338.
Ergeben ſich den Wollüſten, Trado 444.
Ergeben ſich dem Feind, Dedo 252. Facio 314.
Ergeben ſich unter andern Gewalt, Trado 444.
Ergötzung ſich ſelber verſagen, Defraudo 258.
Ergreifen, Arripio 186. Capeſſo 198. Concurro 226.
Ergründen erreichen die Neigung, Aſſequor 188.
Erhalten, Contineo 241. Obtineo 369. Retineo 414. Sarcio 417.
Erhalten, ernähren, Suſtento 433.
Erhalten ſeinen guten Namen, Suſtineo 433.
Erhalten ſich geſund, Præſto 388.
Erheben einen zu Ehren, Effero 289.
Erholen ſich ſein Gemüth, Recipio 401. Redintegro 404. Recreo 402.
Erinnern, Redeo 403. Repeto 409. Subeo 426.
Erinnern an eine widrige Sache, Revoco 414.
Erkieſen, Lego, is 354.
Erklären. Expono 310. Explico 309. Aperio 181.
Erkühlen den Haß, Expleo 308.
Erkühnen, Suſtineo 433.
Erlangen, Aſſequor 188. Fero 317.
Erlauben, Facio 314.
Erlöſen die Gefangenen, Redimo 404.
Ernſthaft, Præſto 388.
Ernſthaft, hoch, geſcheid, Condio 226.
Eröffnen ſein Gemüth, Credo 245.
Errathen, Tango 435.
Erretten, Prohibeo 393. Subduco 426. Vindico 454.
Erſättigen, Expleo 308.
Erſcheinen, Adſum 168. Siſto 421. Venio 448.
Erſtatten, Redintegro 404. Præſto 388. Sarcio 417.
Erſtaunen, Defigo 256.
Erſter Anſtoß der Krankheit, Tento 439.
Eſel treiben Ago 175.
Ertappen in der Flucht, Comprehendo 221.
Ertappen einen Flüchtigen, Aſſequor 188.
Erwählen die Obrigkeit, Creo 246.
Erwägen, Adverto 169. Agito 174. Cogito 210.
Erwählen, erneuern, Dico 273. Jubeo 351.
Erzählen, Effero 289. Prædico, as 386.
Erzörnen, Moveo 363.

Erem-

Exemplariſch abſtraffen, Statuo 423.
End ablegen, Dico, is 273. Juro 352.
Eyer aufſchlagen, Frango 322.
Eyer ausbrüten, Excludo 303.
Eyer legen, Enitor 296. Pono 383.

F.

Fackel vortragen, Præfero 387.
Fahren laſſen, Remitto 407.
Fahrende Güter, Moveo 363.
Fahrläßigkeit, Importo 334.
Fallen, Labor 353.
Fallen einem zu Füſſen, Abjicio 149. Accido 156. Projicio 394.
Fallen in ſeinen Degen, Incurro 347.
Fallen des gemeinen Weſen erhalten, Præcipito 386.
Fälſchlich beklaget werden, Circumvenio 208.
Fälſchlich anklagen, Affingo 172.
Felſen ſo beſchwerlich und gähſtützig, Abrumpo 151.
Fallet mir ein, Incido a cado 335. Occurro 370.
Familie probiren,
Fangen, Excipio 301.
Färben, Imbuo 311. Inficio 340.
Farben annehmen, Transeo 443.
Farbe dringet durch das Tuch, Imbibo 331.
Farbe vermiſche, anſtreichen,
Farbe vom unterſchoſſenen Blut, Diffuſio 276.
Faſſen in friſcher Gedächtniß, Complector 219.
Faul ſeyn, Dedo 252.
Fehler begehen, Admitto 166. Committo 215. Labor 353. Offendo 371. Pecco 375.
Fehlet gar nichts, daß, Abſum 153.
Fehlet ganz und gar, Erro 298. Labor 353.
Feind aus dem Lager treiben, Exuo 313.
Feind auf das Haupt ſchlagen, Cædo 196. Opprimo 374. Sterno 423.
Feind entgehen, Objicio 367.
Feind haben, Utor 456.
Feind in die Flucht ſchlagen, Averto 193. Congredior 252. Verto 451.
Feindliche Niederlage, Sterno 423.
Feind nachſtellen, Conſector 254. Inſto 344.
Feindſchaft ablegen Depono 263. Pono 383.
Feindſchaft Krieg ankündigen, Indico, is 337. Intendo 345.
Feindſchaft bekommen, Contraho 242. Diffideo 281.
Feindſchaft ſtiften, Concilio 223. Distraho 283. Sero 419.
Feindſchaft ſtillen, Dirimo 278.
Feindſchaft tragen, Gero 324.
Feinde ſich ergeben Facio 314. Venio 443. Concedo 222. Dedo 252.
Feind umbringen, Circumvenio 208.
Felder ſind nicht gebauet, Vaco 445.
Feld bauen, Colo 213. Verto 451. Perſtringo 380. Molior 363.
Feld bringet Gras, Profundo 393.
Feld ſo eben iſt, Intermitto 347.
Fehlen, Fallo 316.
Felſen erhebet ſich nahe bey der Stadt, Immineo 331.

Ferner Accedo 155.
Feſt fallet auf einen Montag,
Feſt halten, oder feyern, Ago 175.
Feuer annehmen, Concipio 224.
Feuer auslöſchen, Extinguo 312. Opprimo 374.
Feuer einwerfen, Injicio 342.
Feuer kommt weiter, Serpo 420.
Feuer ſchlagen, Elicio 293. Excutio 303.
Feuer ſchlaget heraus, Micat 361.
Feuer verzehret, Abſumo 154. Concipio 224. Defligo 257.
Feuer unterlegen, Subdo 426.
Fieber iſt ausgeblieben, Diſcedo 279.
Fieber verzehret den Leib, Depaſco 262.
Finſterniß vertreiben, Diſcutio 280.
Fleiß anwenden, Adhibeo 162. Ago 175. Confero 227. Contendo 240. Dedo 252. Do 284. Navo 364.
Fleiß ſpühren laſſen, Probo 390.
Fleiſch einſalzen, Aſpergo 186.
Fliehen, Fugio 323. Peto 382. Verto 451.
Flucht, Peto 382.
Flucht benehmen, Intercludo 346.
Flüchtigen aufhalten, Siſto 451.
Flüchtigen ertappen, Aſſequor 388. Conſequor 235. Excipio 301.
Flucht nehmen, Capeſſo 198. Do 284. Mando 359. Quæro 399. Refugio 407. Conjicio 233.
Flucht ſuchen, Circumſpicio 208. Confero 227. Meditor 361. Perſequor 380. Præverto 389. Quæro 399.
Flügel ausbreiten, Explico 309.
Flügel ſtutzen, Incido a cædo 334.
Fluß anderswohin leiten, Averto 193.
Fluß hat einen reiſſenden Stromm, Dilabor 276.
Fluß iſt zugefroren, Duro 288.
Fluß laufet über, Redundo 405.
Fluß überſetzen, Subeo 426. Traduco 442.
Folgen, Excipio 301.
Folgen aufeinander, Subeo 426. Succedo 429.
Folgen dem Rath, Audio 192.
Folgen eines andern Meinung, Accedo 155. Aſſentio 187. Sto 424.
Folget daraus, Conficitur 228.
Foltern, Quæro 399. Torqueo 440.
Furcht, Frango 322. Inceſſo 344.
Furcht benehmen, Adimo 164. Eripio 297. Eximo 306. Levo 354.
Furcht benimmt die Rede, Hæreo 328.
Furcht einjagen, Incutio 337. Injicio 342. Objicio 367. Offero 372.
Fürchten, Horreo 329. Inceſſo 333. Subeo 426.
Furcht überfallet mich, Invado 349.
Furcht hindert den Schlaf, Aufero 194.
Fordern vors Gericht, Voco 455. Teneo 437.
Fortgang nehmen im Studieren, Facio 314. Habeo 326.
Fortgehen, Procedo 391.
Fortſetzen, Inſiſto 344. Inſto 344.
Frage aufſetzen, Pono 383.

Fra-

Frage nichts nach Scepter, und Krone, Moror 363.
Freunde, Careo 201.
Freundlich ſich anſtellen, Fingo 319.
Freundſchaft aufſagen, Renuncio 408.
Freundſchaft erhalten, Colo 213. Retineo 414.
Freundſchaft erweiſen, Exhibeo 305.
Freundſchaft gewinnen. Adjungo 165. Concilio 223. Redimo 404. Venio 448.
Freundſchaft machen, Contraho 242. Ineo 339. Inſinuo 344. Jungo 352.
Freundſchaft tragen, Gero 324.
Freundſchaft zertrennen, Abalieno 155. Dirimo 278. Dirumpo 279. Violo 454.
Freund ſeyn, Intercedo 346. Utor 456.
Freude haben an einer Sache, Capio 198. Haurio 329. Perfundo 378.
Freude, Duco 286. Haurio 329.
Freude vermehren, Cumulo 246.
Freyheit benehmen, Intercludo 346.
Freyheit in die Schanze ſchlagen, Projicio 394.
Frey machen, Aſſero 188. Emitto 295. Eximo 306. Manumitto 360. Solvo 421. Vindico 454.
Frieden erkaufen, Redimo 404.
Friedens Articel annehmen, Subeo 426.
Friede machen, Concilio 223.
Fröliches Angeſicht, Porrigo 384.
Froh ſeyn, Gaudeo 324.
Frohlocken, Exulto 313. Incedo 334. Perfundo 378. Triumpho 445.
Frorenes Waſſer, Perſtringo 380.
Führen eine Armee, Duco 286.
Fuß Knecht, Mereo 361.
Fuß Volk zu Reuter machen, Reſcribo 411.

G.

GArn aufzeteln, Retexo 413.
Garn ausſpannen, Tendo 436.
Garten beſpritzen, Irrigo 351.
Gähe Felſen, Fallo 316.
Gebahnte Straſſe, Tero 439.
Gebähren, Edo 289. Enitor 296.
Gebärden, Fingo 319.
Gebäu aufführen, Perduco 377. Struo 425.
Gebäu wird aufgeführet, gehet über ſich, Aſſurgo 189.
Gebracht dahin aus Zorn, oder Begierde, Prolabor 394. Rapio 400.
Gebrauchen, Utor 456.
Gedacht ſeyn, Ago 175.
Gedächtniß behalten, Complector 219 Comprehendo 221. Hæreo 328 Contineo 241.
Gedächtniß fehlet, Elabor 292.
Gedächtniß halten, Vigeo 453.
Gedanken vertreiben, Diſcutio 280.
Gedenken an eine Sache, Colo 213 Comprehendo 221. Hæreo 328. Redeo 403 Redintegro 404. Repeto 409. Revoco 414.
Geduldig ſeyn, Fero 317. Suſtento 433.
Gedünket mich alſo, Video 452.
Gefahr ausſtehen, Perfungor 378.
Gefahr eingehen, Adeo 162. Committo 215. Ingredior 842. Subeo 426.

Ge-

Gefahr entgehen, Defungor 259. Expedio 307. Subduco 426.
Gefahr entgehen, Subduco Ibid.
Gefährlich, Reſideo 411.
Gefällt mir die Sache, Arrideo 185.
Gefangen nehmen, Mando 359.
Gefangene erlöſen, Redimo 404.
Gefängniß erlöſet werden, Emitto 295.
Gefährten oder Geſellen, Addo 160.
Gegen über des Hauſes, Reſpondeo 412.
Gehe mir aus der Sonne, Abſum 153.
Gehe es wie es wolle, Cado 195. Tranſigo 444.
Gehen auf guten Weg, Eo 296.
Gehen aus dem Hauſe, Effero 289.
Gehen an ein Ort, Subeo 426. Tendo 436.
Gehen laſſen, Mitto 362.
Gehet alles wohl, Habeo 326. Sto 424.
Gehet ihm alles nach ſeinem Wunſch, Fluo 321. Reſpondeo 412. Succedo 429.
Gehet ihm wohl übel, Ago 175.
Gehorſamen in allen, Fingo 319. Obſequor 368. Accommodo 158. Converto 244.
Gehör geben, Admoveo 167. Commodo 216. Do 284.
Gehöret nicht zur Sache Attingo 191.
Geiß erſättigen, Expleo 308.
Gelächter erwecken, Concito 225.
Geld ablegen Repono 409. Reſcribo 111.
Geld auf Wucher auslehnen, Loco 355.
Geld einfordern, Cogo 210.
Geld einem mit Liſt abholen, Emungo 296.
Geld iſt übrig geblieben, Supero 431.
Geld leihen auf Vertrauen, Mando 359.
Geld zuſammen ſchießen, Confero 227.
Geld ſammeln, Facio 314.
Geld verſchaffen, Curo 246.
Geld verwenden, Averto 193.
Geld und Unkoſten verlieren an einer Sache, Fruſtror 323.
Geld wegnehmen, Invado 349.
Geld wechſeln, Scribo 418.
Gelegen iſt es, Poſſum 385.
Gelegen iſt mir daran, Interſum 349.
Gelegenheit beobachten, Obſervo 368.
Gelegenheit brauchen, Arripio 186. Capto 202.
Gelegenheit geben, Do 284.
Gelegenheit iſt vorhanden, Adſum 168.
Gelegenheit nicht in Acht nehmen, Deſum 270.
Gelegenheit ſuchen, Immineo 331.
Geneigt, Succedo 429.
Gelten, werth ſeyn, Valeo 447.
Gelübde erfüllen, Exſolvo 311.
Gelübde zu halten verbinden, Teneo 437.
Gemeines Weſen annehmen, Capeſſo 198.
Gemeine Weſen verwalten, Curo 246. Sedeo 418. Tracto 441. Tueor 446.
Gemüth bewegen, Ferio 317.

Digitized by Google

Gemüth wenden auf eine Sache, Afficio 172. Defigo 269. Converto 244. Applico 183. Tranſfero 444.
Geneigt ſeyn, Amo 178. Incumbo 336. Studeo 425.
Geneigt zum Fall, Præcipito 386.
Geneſen, Recreo 402.
Genuß abſprechen, Vindico 454.
Genuß einer Streit-Frage begehren.
Genuß zu erkennen,
Gerade aufrichten, Erigo 297.
Gerathen in böſes Geſchrey, Venio 448.
in Gefahr gerathen, Adduco 160. Adeo 162. Ingredior 342.
Gerathen oder entbehren eine Sache, Careo 201.
Gerathen zum Streit, Excedo 301.
Gerechtigkeit halten, Colo 213.
Gerechtigkeit ſchwächen, Doleo 261.
Gericht halten, Ago 175.
Gerichts-Unkoſten anſchlagen, Æſtimo 170.
vors Gericht erſcheinen, Adſum 168. Siſto 421.
Gering ſich ſchätzen, Abjicio 149. Projicio 394. Submitto 428.
Gern thut er dieſes, Gravor 325.
Gerücht aufklauben, Excipio 301. Colligo 211.
Gerücht gehet, Affero 171. Emano 294. Fero 317. Obtineo 369.
Geruhen zu Frieden, Acquieſco 159. Quieſco 399.
Geſetz anfangen, Edo 289. Fero 317. Indico is 337.
Geſetz halten, Obſervo 368.
Geſetz geben, Dico 273. Impono 333. Sancio 416.
Geſetz ſchwächen, Derogo 265. Reſcindo 411. Tollo 440.
Geſchäfte auf ſich nehmen, Suſcipio 432.
Geſchäften obliegen, Ago 175.
Geſchwär berühren, Tango 435.
Geſchwinder als, Præverto 389.
Geſchwind gehen, Eo 296. Confero 227.
Geſchrey machen, Excito 302.
Geſellſchaft der Böſen fliehen, Abſtraho 153. Subduco 426.
Geſellſchaft leiſten, Do 284.
Geſetzt es ſey dem alſo, Do 284. Facio 314.
Geſund erhalten, Præſto 384.
Geſundheit pflegen, Servio 420 Habeo 326.
Geſund will nicht weggehen vom Platz, wenn, Diſpareo 281.
Gedränge entgehen, Evolvo 300. Expedio 307.
Getös, Increpo 336.
Gewalt anthun, Infero 343.
Gewalt benehmen, Adimo 164.
Gewohnt von Jugend auf, Aſſueſco 189.
Gewinnen einen mit Schmeicheln und Liebkoſen, Capto 200. Tento 439.
Gewinn kömmt ihm zu, Cedo 203.
Gewinn machen, Facio 314.
Gewinnen, vor Gericht,
Gewiſſen machen, Capio 198.
Gewohnheit abbringen, Extinguo 312. Solvo 421. Tollo 440.
Gewohnheit iſt, Obtineo 369.
Gewohnheit ſchleichet ein, Serpo 420.
Gewohnheit verlaſſen, *Deſciſco* 267. Pecedo 400.
Gewohnheit wird daraus, Venio 448.

Ge-

Gewonnen geben, Adjudico 164.
Gib her, Cedo 203.
Gift geben, Miſceo 362.
Glatte Worte geben, Produco 392. Permulceo 379. Duco 286.
Glaub, Adjungo 165. Credo 245. Facio 314. Habeo 326.
Glauben dem gemeinen Geſchrey, Abeo 147.
Glauben ſchwächen, benehmen, Abrogo 151. Derogo 265. Fallo 316.
Glaub verlieren, Credo 245. Defero 367.
Glauben verſprechen, Obligo 367.
Glaublich, Abhorreo 148.
Glaubwürdig machen eine Sache, Affero 188. Facio 314.
Gilt mir alles gleich, Fero 317.
Gleich ſchätzen, Adæquo 159.
Gleich ſeyn, Accedo 155.
Gleich ſeyn, Exhibeo 305. Reddo 403. Refero 405. Reſpondeo 412.
Gleiche Macht; Æquo 170.
Gleiche Lieben, Wohlthaten,
Glück haben, Fungor 324. Utor 456.
Glücklich gehet es von ſtatten, Verto 451.
Glückliche Reiſe wünſchen, Proſequor 396.
Glück neigent ſich zu ihm, Inclino 335.
Glück wendet ſich, Verto 451.
Gluck haben, Affulgeo 174.
Glück will mir übel, Premo 389.
Glück will mir wohl, Aſpiro 187. Reſpondeo 412. Alludo 177.
Genügen haben, Suppeto 432.
Genügen leiſten, Satisfacio 417.
Geld probiren, Exploro 310.
GOttes-Dienſt verrichten, Conficio 228.
Graben aus der Erde, Exaro 301.
Graben aufführen, Perduco 377.
Gras abweiden, Depaſco 262.
Grauſamkeit verüben, Exerceo 305.
Groſſe Ehre haben, Floreo 321.
Groſſen Verſtand haben,
Grund legen, Ago 175. Jacio 330. Pono 383.
Grüſſen, Dico 273. Impertio 333. Salveo 416.
Gunſt gewinnen, Devincio 272. Ineo 339. Conſector 234.
Gunſt, Gnade verlieren, Cado 195.
Gunſt ſuchen, Capio 198. Conſequor 285. Quæro 399. Redimo 404.
Günſtig ſeyn, Annuo 180. Faveo 316. Cupio 246. Studeo 425. Voco 455.
Gute Tage haben, Habeo 326.
Guter Geſchmack, Sapio 416.
Gut befinden, Acquieſco 159. Probo 390.
Gutes Gewiſſen haben, Suſtento 433.
Gut heiſſen, Acquieſco 159. Probo 390. Video 452.
Guten Namen erhalten, Suſtineo 433.
Güter abtreten, Cedo 203.
Güter fallen den Erben zu, Tranſeo 443.
Güter verkaufen, Proſcribo 396.
Gutthaten erweiſen, um gröſſere Ehre zu empfangen, Complector 219. Fœnetor 317.

H.

Haar auflöſen, Solvo 421.
Haarn fallen aus, Defluo 257.
Haare in die Ordnung richten, Compono 220.
Haare krauſen, Inuro 351 Torqueo 410.
Haare lang werden laſſen Alo 177. Promitto 394. Submitto 428.
Haare mit Gold flechten, Implico 233.
Haare ſind lang, Promitto 394.
Haare ſtehen ihm zu Berg, Arrigo 185. Horreo 328.
Haare verbinden, Coerceo 209.
Hafen zu dem Feuer ſetzen, Appono 184.
Hägen den Krieg, Krankheit, Alo 177.
Hals dem Schwerd darreichen, Subjicio 42[illegible].
Hals hart binden, Premo 389.
Halte dich alſo, Praſto 388.
Halten auf ſich wenig, viel, Sentio 419. Tribuo 445.
Halten einen ſtreng, wohl, übel, Tracto 441. Habeo 326.
Halten etwas lobwürdig,
Halten für einen Feind, Duco 286. Habeo 326
Halten gutes, böſen von andern, Sentio 419.
Halten in Gehorſam, Contineo 221.
Halten mit einem, Adjungo 165. Nitor 365. Ineo 339. Inſinuo 344. Sto 424. Sum 429.
Halten ſich vom Fall, Suſtineo 433.
Halten ſich wohl, übel, Gero 324.
Halten für gewiß, Habeo 326.
Hand anlegen an einen, Injicio 342.
Hand ausſtrecken, Tendo 436.
Hand geben, Do 284.
Hände in Sack ſchieben, Infero 340.
Handel auf ſich nehmen, Suſcipio 432.
Handeln, Probo 390. Tracto 441.
Handeln mit einem wegen einer Sache, Ago 175. Convenio 242. Tracto 441. Tranſigo 441.
Handeln nach dem Geſetz, verrätheriſcher Weiſe, redlich aus Rath, Ago 175.
Handel fortſetzen, Inſiſto 344.
Handel verwirren, Impedio 332.
Hand innehalten, Moror 363. Tempero 43[illegible].
Hand-Druck, Comprimo 221.
Handwerk treiben, Exerceo 305. Facio 314. Tracto 441.
Hangen, Pendeo 375.
Hangen bleiben, Hæreo 328.
Hanget daran dein Glück, Nitor 365.
Harter Menſch von Uebel, Duco 288.
Harte Worte geben, Inveho 350. Perſtringo 380.
Haß ablegen, Depono 263. Pono 383.
Haß bekommen, Capio 19[illegible]. Concipio 221. Cumulo 246.
Haß einhalten, Premo 389.
Haß erfüllen, Expleo 308.
Haß tragen, Effero 289. Flagro 321. Habeo 326. Gero 324.
Haß über einen ausgießen, Teneo 437. Erumpo 299. Effundo 292.
Haß verkochen, Concoquo 226.

Haupt

Haupt abſchlagen, Ferio 317.
Haupt aus dem Waſſer halten, Effero 289.
Haupt thut mir wehe, Doleo 286.
Hauffenweis heraus lauffen, Effundo 292. Erumpo 299. Ruo 415.
Haus verleihen, beſtellen, Accommodo 158.
Haus iſt nicht bewohnt, Vaco 446.
Haus verſehen, Inſtruo 345.
Heiligen anrufen. Adhibeo 162.
Heimlicher Schmertzen, Taceo 434.
Heimlich ſich erfreuen, Gaudeo 324.
Heimſtellen eines andern Gut-Beduͤnken, Committo 215.
Helfen, Adſum 168. Affero 371. Commodo 214. Venio 448.
Henken wollen aus aͤuſſerſter Noth, Redeo 403.
Henne leget Eyer, Pono 383. Enitor 296.
Heraus ziehen Gold aus der Kuͤſten, Promo 395.
Herbergen, Accipio 157.
Herberg nehmen, Diverto 283.
Herrſchen, Impero 332. Obtineo 369.
Hertz machen, Facio 314. Subdo 426. Addo 160.
Herum ſchweifen, Vagor 447.
Heurathen, Deſpondeo 270. Duco 286. Adjungo 165.
Heurahts-Gut verordnen, Colloco 212.
Heuraths-Gut verſprechen, Dico 273.
Hineingehen, Ineo 339. Subeo 426.
Hinterlaſſen der Nach-Welt, Prodo 392. Trado 441. Commendo 214.
Hinterliſtig, Peto 382.
Hinunter ſehen, Deſpicio 272.
Hochachtung erfuͤllen, Reſpondeo 412.
Hoffaͤrthig ſeyn, Effero 289. Sumo 431.
Hoͤflichkeit, Colo 213.
Hoͤflichkeit halber Erlaubniß begehren etwas zu reden, Præfar 387.
Hoffnung bekommen, Affulgeo 174. Habeo 326. Subeo 426. Venio 448. Exardeo 300. Erigo 297.
Hoffnung benehmen, Depello 263. Deturbo 272. Intringo 341.
Hoffnung betruͤgen, Fallo 316. Fruſtror 323.
Hoffnung haben, Alo 177. Spero 423. Teneo 437.
Hoffnung hat man von dir, Suſtineo 433.
Hoffnung iſt verloren, Deturbo 272. Evado 299.
Hoffnung machen, Adduco 160. Erigo 297. Facio 314. Induco 338. Oſtendo 374. Propono 395. Traho 442.
Hoffnung ſetzen auf etwas, Colloco 212. Repono 409. Reſideo 411.
Hoffnung uͤbertreffen, Vinco 453.
Hoffnung verlieren, Defero 467. Deturbo 272. Elabor 292. Incido a cado 334. Labor 353.
Hohe Buͤndniß, Aſſurgo 189.
Holdſeliger Menſch, Affluo 173.
Holtz faͤllen, Cædo 196.
Holtz laͤß ſich kaum hauen, Reſpuo 413.
Hoͤre auf, laß ab, Mitto 362.
Hoͤren mit Verdruß, Reſpuo 413.

Hülſe anerbieten, Offero 372. Porrigo 384.
Hunger ausſtehen, Tolero 439.
Hurtiger, geſchwinder, Maturo 360. Præverto 389.
Hut abthun, Aperio 181.
Hüten ſich vor etwas,

I.

JAgen, Agito 174. Capto 200.
Jagen in die Flucht, Conjicio 233. Converto 244. Ago 175. Averto 193.
Jahr iſt verfloſſen, Abeo 147.
Jahre verflieſſen, Cedo 203.
Jahr war kaum verfloſſen, Intercedo 346.
Ja ſaget dieſer, nein ſaget jener, Ajo 177.
Ingedenk ſeyn einer Sache, Complector 219.
vide Gedächtniß.
Innehalten, vide einhalten.
Inſel erſtrecket ſich bis, Excurro 303.
Joch ſich entſchütteln, Exuo 313.
Irrend, Fallo 316.
Junger Muth vertobet, Deferveo 255.

K.

KÄlte, Horreo 329.
Kälte bricht ſich, Frango 322. Remitto 407.
Kälte leiden, Conficio 228.
Kaufen übel, und thun, Emo 295.
Kaufen wohl, und übel,
Kaufmanſchaft iſt eingeſtellet, Conquieſco 233.
Kehren zum vorgehabten Ziel, Aberro 148.
Keine Sorge, keine Mühe haben, Vaco 446.
Keine Schuld haben, Abſum 153. Vaco 446.
Keines Vorhabens ſeyn dieſes zu thun Abſum 153.
Kindheit verlaſſen, Excedo 301.
Klecket nicht, Suppeto 432.
Klagen, Defero 254. Jaceo 330.
Kleiden, Induo 339.
Kleider anlegen zum Zierat, Adhibeo 162
Kleider in Ordnung richten, Compono 220.
Kleider verſchleiſſen, Tero 439.
Kleid bereit hangen laſſen, Explico 309.
Kleid mit Edelgeſtein verſetzet, Diſtinguo 283.
Kleid ſo herunter hanget, Defluo 257.
Kleid vom Gold-Stück, Illudo 351.
Kleinmüthig machen, Extinguo 312.
Klippen, Pendeo 375.
Klug ſeyn, Effloreſco 291.
Klug werden durch anderen Schaden, Sapio 416.
Knie biegen, Submitto 428.
Knopf auflöſen, Expedio 307.
König vom Thron abſtoſſen, Detrudo 272.
Kopf aufſetzen, dem Kopfe folgen, Duro 288.
Kopf ſchütteln, Agito 174.
Kopf verwenden, Torqueo 449.
Koſten, ſchmecken, Deguſto 260.
Koſten, theuer ſeyn, Sto 424.
Kräfte anbieten, aufſpannen Confero 227.
Kräfte erholen, Colligo 212. Recipio 401.
Kräfte mangeln, Deſum 270. Sufficio 429.
Kräfte nehmen ab, Decedo 248. Minuo 362.
Kranken abwarten, Curo 246.
Kranke verlaſſen, Depono 263.

Krank-

Krankheit die nicht zu heilen, Admitto 166.
Krankheit laſſet nach, Facio 314.
Krankheit überfallet mich, Invado 349.
Krankheit vorkommen, Occurro 370.
Krankheit zum erſten empfinden, Tento 439.
Krank ſeyn, Afficio 172. Laboro 353. Utor 456.
Krank werden, Concipio 224. Contraho 242. Corripio 245. Incido à Cado 335.
Kraut dienet zu der Speiſe, Recipio 401.
Kraut vertreibet die Schaben, Defendo 253.
Krieg anfangen, Denuncio 262. Incido, is, 337. Inundo 345.
Krieg erwecken, Commoveo 216.
Krieg führen, Capeſſo 198. Gero 324.
Kriegs-Dienſte nehmen, Mereo 351.
Kriegs-Heer führen zu einer Stadt, Obduco 366.
Kriegs-Heer in Ordnung ſtellen, Explico 309.
Kriegs-Heer verſammeln, Colligo 211. Conficio 228.
Kriegs-Heer zerſtreuen, Diſſipo 282.
Krieg ſich begeben, Illigo 330.
Krieg ſtillen, Extinguo 312.
Krieg verwüſtet das Land, Flagro 321.
Kümmert mich dieſe Sache, Ango 181.
Kunſt üben, Colo 213.
Kupfer ſtechen, Incido à Cædo 334.
Kürzlich etwas abhandeln, Perſtringo 380.
Kurzweilig, doch häßlich, Condio 226.
Küſſen, Figo 319.

L.

Lachen, Arrideo 185.
Lachen in Buſen, Gaudeo 324.
Lachen einhalten, Teneo 437.
Lachend machen, Moveo 363.
Laden ein zum Mittagmahl, Condio 226.
Lager aufbrechen, Moveo 363.
Lager, Capio 198.
Lager aufſchlagen, Loco 355.
Lahm an allen Gliedern, Capio 198.
Land-Tag halten, Ago 175.
Land, in welchem viele Dorfſchaften, Diſtinguo 283.
Land raumen, Verto 451.
Land verweiſen, Interdico 347. Projicio 394.
Langſam gehen, Premo 289.
Larmen blaſen, Clamo 197. Conclamo 225. Voco 455.
Laß ab, Mitto 362. Omitto 373.
Laſſe mich ſorgen, Curo 246. Video 452
Laſter erdichten, Fingo 319. Struo 425.
Laſter fahren laſſen, Emergo 294.
Laſterhaft, Affluo 173. Deformo 258.
Laſter meiden, Delino 251.
Laſter ſchuldig, Incurro 337.
Lateiniſch machen, Reddo 408.
Laub fällt vom Baum, Dimitto 277.
Läugnen, Eo 296.
Lauten ſchlagen, Sono 197.
Lautere klare Sachen, Conſiteor 230.
Laut ruffen, lachen, Tollo 440.

 Lee

Leben, Dego 259. Duco 286.
Leben anſtellen, Dirigo 278.
Leben dargeben, Devoveo 273. Profundo 403. Reddo 403.
Leben für heut. nicht ſorgen für morgen, Vivo 455.
Leben haben, erhalten, Suppeto 432.
Leben in Kümmerniß, Traho 442.
Leben nehmen. tödten, Adimo 164. Eripio 297.
Lebens-Mittel finden, Peto 382.
Lebens-Mittel gewinnen, Quæro 399.
Leben verkürzen, Maturo 360.
Leben zubringen, Trauſigo 444. Dego 259.
Leben zu eines Dienſte zubringen, Vivo 455
Ledig machen, Expedio 307.
Legen in die Sonne, Expono 310.
Legen auf den Händen,
Lehnen einem etwas, Addico 160. Credo 245.
Lehnen ſich an einen Stecken, Firmo 320. Incumbo 336. Inſiſto 344. Nitor 365.
Lehren, Imbuo 331. Inficio 340. Trado 441.
Lehren öffentlich die Philoſophie, Profiteor 392.
Lehr-Jahre, Pono 383.
Lehre nehmen, Capio 198.
Lehre ſchöpfen, empfangen, Haurio 329.
Leibeigener, Emitto 292. Mancipo 356.
Leich-Begängniß beywohnen, Proſequor 396.
Leich-Begängniß halten, Celebro 205. Eo 296. Parento 374. Solvo 421. Effero 289.
Leiſer Gang, Suſpendo 433.
Leiſer Schlaf, Ibid.
Lernen, in die Schulen gehen bey einem, Audio 192.
Leid-Weſen, Jaceo 330.
Lieben einen, Amplector 179. Complector 219. Fero 317. Habeo 326.
Liebe von einem auf den andern wenden, Transfero 444.
Liebkoſen, Admoveo 167. Permulceo 379.
Licht benehmen, Eripio 297.
Liederliches Leben, Diſſolvo 282. Projicio 394.
Liegen auf dem Bette, Incumbo 336.
Lieget viel, wenig daran, Interſum 449.
Liſtig nachſtellen, Necto 364. Pono 383. Struo 425. Molior 363. Colloco 212.
Lob davon tragen, Aufero 194. Sum 494.
Loben, Afficio 172. Do 284. Effero 289. Proſequor 896. Celebro 205.
Loben mit Verſen, Cano 197.
Locken, Elicio 293.
Losbrennen, Explodo 310.
Los machen die Bande, Exſolvo 311.
Los ziehen, Sortior 422.
Luſt, Capto 200.
Luſt erfüllen, Expleo 308.
Luſt-Gefechte halten, Eludo 293.
Luſt haben, Capto 200. Perfundo 378. Permulceo 379.

M.

Maaß überſchreiten, Excedo 301. Tranſeo 443.
Mächtig ſeyn, Polleo 382. Valeo 447.
Magnet-Stein ziehet Eiſen, Traho 442.

Mahl-

Mahlzeit zurichten, Inſtruo 345.
Mahlzeit halten, Agito 174. Celebro 205. Curo 246.
Mann bewährter Tugend, Probo 390.
Mangelt, Suppeto 432.
Mangeln laſſen, Deſum 270.
Man ſaget, Trado 441.
Marmel hauen, Deformo 258.
Marſchiren, Moveo 363.
Mäßigen, Cohibeo 211. Tempero 435.
Maul krümmen, Torqueo 440.
Maul ſtopfen, Comprimo 221.
Mauer aufführen, Duco 286.
Mauer niederreiſſen, Diſcutio 280. Æquo 170. Diſturbo 283.
Meer wüthet, Æſtuo 171.
Meiden, Decline 251. Refugio 323.
Meinen, Puto 398.
Meineidig werden, Prodo 392.
Meinung erhalten, Conſto 238. Inſideo 343. Sto 424.
Meinung betrogen werden, Fallo 316.
Meinung ändern, Decedo 248. Depono 263. Diſcedo 279.
Meinung erklären, Aperio 181. Explico 309.
Meinung folgen, Duco 286. Accedo 155.
Meinung ſagen, Affero 171. Dico 273. Diſcedo 279. Exiſtimo 306 Explico 309. Fero 317.
Meinung verwerfen, Explodo 310.
Meinung widerlegen, umſtoſſen, Depono 263. Detrudo 272. Frango 322. Labefacto 353.
Meldung thun, Excipio 301. Exequor 304.
Merken, Noto 365.
Merken laſſen im Angeſichte Præfero 387.
Merke wohl, Adſum 168.
Meſſen andere nach ſeinem Schuhe, Specto 422.
Metall, ſo zuſammen gegoſſen, Conſto 231.
Milch dick oder rinnend machen, Coge 210.
Miniren oder untergraben, Ago 175.
Mißbrauch, Abutor 154.
Miſchen ſich in andre Händel, Infero 343.
Mißgünſtig, Afficio 172.
Mißgunſt leiden, beneidet werden, Subeo 425.
Mißheurathen, Enubo 296.
Mißlinget, Succedo 429.
Mitleiden, Commoveo 216. Prolabor 394.
Mittel ergreifen, Deſcendo 266.
Mittel halten, Tueor 446
Mittel verſchaffen, Aperio 181.
Mittel verſuchen, Experior 308.
Mitten einen umfangen, Amplector 179. Arripio 186. Complector 219.
Mitten unter den Feind ſetzen, Injicio 342.
Mittheilen, Impertior 333.
Mond wird verfinſtert, Deficio 255.
Mühe anwenden, Loco 355. Navo 364. Transfero 444. Do 284.
Mühe auf ſich nehmen, Sume 431.
Mühe iſt nützlich angewendet, Conſto 238.
Mund-Schenk ſeyn, Adminiſtro 165.
Münz änderen, Jacto 330.
Müßig ausraſten, Traduco 442.
Müßig ſeyn, Ceſſo 207. Diffluo 275. Expedio 307. Vaco 446.

Muth fallen laſſen Abjicio 149. Cado 195. Concido a Cado 223. Deficio 255. Deſpondeo 270. Succumbo 429. Submitto 428.
Muth machen Facio 314.
Muthmaſſen, Aſſequor 188. Capio 198. Conjicio 233. Conſequor 235. Facio 314.

N.

Nachaffen, Fingo 319.
Nacheilen einem Flüchtigen, Aſſequor 188. Inſto 344.
Nacheinander, Tag vor Tag, Duco 286.
Nacheinander vorbringen, Necto 364.
Nachfolgen, Accedo 155. Exprimo 310. Ingredior 342. Inſiſto 344.
Nachfolgen an des anderen Stelle, Sublego 427.
Nachgeben, Cado 195. Concedo 222. Gero 324.
Nachkommen ſeinem Amte, Facio 314. Satisfacio 417.
Nachlaſſen, verzeihen, Remitto 407.
Nachlaſſen etwas zu thun, Abſtineo 152.
Nachriechen, nachſpühren, Odoror 371.
Nachſetzen, verfolgen, Inſto 344.
Nachmeinen, Meditor 361.
Nächſt dem Raub ſeyn, Immineo 331.
Nachſtellen, Colloco 212. Molior 363. Necto 364. Struo 425.
Nacht bricht an, Appeto 183.
Nacht fällt ein, Inſto 344.
Nacht verbleiben, Pernocto 380.
Nacht überfällt mich, Opprimo 374.
Nacht und Tag, Jungo 352.
Nacht zubringen mit Geſpräch, mit allerhand Sachen, Trado 442.
Nach-Welt hinterlaſſen, Prodo 392. Trado 442.
Nach wenig Tagen, Interjicio 347.
Nahe bey einander, nicht weit entfernet, Abſum 153.
Nahe einem Orte ſeyn,
Nähern ſich zu einem, Accedo 155.
Namen austilgen, Induco 338.
Namen anſagen, Edo 289.
Namen aufbehalten, Recipio 401.
Namen haben, man ſey ein ſolcher, Obtineo 369.
Guten Namen, böſen Namen haben, Audio 192.
Nahrung ſich ſelbſt entziehen, Fraudo 322.
Nahrungs Mittel verſchaffen, Sufficio 429.
Närriſch, von Sinnen, Capio 198. Labo 358.
Natur bringt es mit ſich, Fero 317.
Natur hat ihn zur Ehrbarkeit erſchaffen, Fingo 319.
von Natur iſt es alſo beſchaffen,
Natur lehret es, Haurio 329.
Natürliches Uebel, Infero 343.
Neben einem ſitzen, Adſum 168.
Neigung folgen, Gero 324.
Nerven abſchneiden, Incido a cædo 334.
Netz anſpannen, Tendo 436.
von neuem anfangen, Redintegro 404.

Neidig ſeyn, Diſrumpo 281.
Neid leiden, Laboro 353. Subeo 426.
Nichten machen, Frango 322.
Nichten gemacht, Recido a cado 400.
Nicht ſchweigen können, Perfluo 378.
Niederlage, Sterno 423.
Niederlage verurſachen, Edo 289.
Niederreiſſen, Æquo 170. Perverto 381.
Nöthigen, Impono 333. Inſto 344.
Noth leiden, Premo 389. Redeo 403.
Nüſſe machen heiſere Stimme, Obtundo 369.
Nutzen davon tragen, Cedo 203. Fero 317.
Nutzen haben von einer Sache, Cedo 203. Conſto 238.
Nützlich ſeyn, Conduco 227. Fero 317. Habeo 325.

O.

Obſiegen, Refero 405.
Offenbaren, Pronuncio 395.
Offenbar werden, Erumpo 299.
Offen ſtehen, Pateo 374.
Oeffentlich aufſchlagen, Proſcribo 396.
Oeffentlich lehren, Profiteor 392.
Oft an einem Orte ſeyn, Frequento 323.
Oft ein Ort gebrauchen,
Oft wiederholen, Inculco 336.
Ohne Unterlaß, Perpetuo 380.
Ohnmächtig werden, Debilito 248.
Ohren kützeln, Permulceo 379. Servio 420.
In das Ohr etwas ermahnen Admoneo 167.
Ohr neigen den Thon zu hören, Capto 200.
Ohren ſpitzen, aufmerken, Arrigo 185.
Opfer thun, Facio 314.
Ordnen das gemeine Weſen, Digero 276.
Ordentlich etwas verlaſſen,
Ordentlich pflanzen, Dirigo 278.
Ort begehren, Appeto 183.
Ort halten, Teneo 437.
Ort und Tag beſtimmen, Statuo 423.
Ort einnehmen, Occupo 370.
Ort, ſo weit und breit, Pateo 374.

P.

Papier fließet, ſchlaget durch, Perfluo 378.
Partey verlaſſen, Deficio 253.
Paß benehmen, Intercludo 346.
Paſſen auf einen, Tendo 436.
Perſon einführen, Induco 336.
Pfahl in die Erde einſchlagen, Figo 319.
Pfeile ſchießen, Adigo 163. Emitto 295. Figo 319.
Pferd anſpannen, Jungo 352.
Pferd anſporren, Admitto 166. Admoneo 167. Cito 208. Concito 225. Subdo 426.
Pferd bereit halten, Expedio 307.
Pferd den Zaum laſſen, Permitto 379.
Pferd halten, daß einer aufſitze, Admoveo 167.
Pferd hat ihn abgeworfen, Excutio 303.
Pferd rennen abrichten, Agito 174.
Pferd ſatteln, Sterno 423.
Pferd ſitzen, Inſideo 343.
Pferde, ſo leicht und geſchwind ſind, Expedio 307.

Pferd ſtill halten, Inhibeo 342.
Pflanzen, Pono 383.
Pflaſtern, Sterno 423.
Plündern, Exhaurio 305.
Port einlaufen. Teneo 437.
Puſſieren im Way. Fingo 319.
Preiß anbieten, Emo 295.
Preiß anſchlagen; ibid.
Preiß taxiren, ſetzen, Conſtituo 237.
Probiren die äuſerſten Mittel, Experior 308. Deſcendo 266.
Prob nehmen. Experior 308. Periclitor 379.
Propfen, Infero, evi 343.
Prüfen, koſten, probiren, Deguſto 260. Delibo 262. Experior 308. Tento 439.
Puls greifen, Exploro 310.

R.

Rächen, Fero 317.
Rachen aufgeſperret, Dehiſco 260.
Rath, Adhibeo 162. Refero 405.
Rath geben, Reſpondeo 412. Præcipio 385.
Raths gehen, Deſcendo 266. Ineo 339.
Rath verſammeln, Cito 208. Cogo 210. Voco 455.
Rebenſtock pflanzen, Pono 383. Sero 419.
Rebenſtock ſchneiden, Puto 398.
Rechnen, Rechnung machen, Conficio 228. Deduco 252. Induco 338. Infero 340. Puto 398. Refero 405. Subduco 426.
Recht daran ſeyn, rathen, Puto 398.
Recht iſt die Sache, Habeo 326.
Rechts-Handel anordnen, Inſtruo 345.
Rechts-Handel anfangen, Scribo 419.
Rechts-Handel aufſchieben, Dirimo 278.
Rechts-Handel entſcheiden, Decido a cædo 250. Dirimo 278.
Rechts-Handel gewinnen, Obtineo 369.
Recht ſprechen, Dico 273.
Rechts-Handel treiben, Dico 273. Exequor 340. Profequor 396.
Recht überlaſſen, Cedo 203. Decedo 248.
Rechts-Handel verlieren, Cado 195. Vinco 453.
Recht verfolgen, Exequor 304. Experior 308. Perſequor 380.
Recht verkehren, Deleo 261.
Recht wieder ſuchen, Repeto 409.
Rede, die wohl flieſſet, Fluo 321.
Rede einführen, Induco 338. Infero 340.
Rede gehet, Affero 171. Emano 294. Fero 317. Increbeſco 336. Obtineo 369.
Rede gehet überall, Peragro 376. Percrebeſco 377.
Redend machen, Elicio 293.
Reden von unterſchiedlichen Sachen, Sero 419.
Rede unterbrechen, Interrumpo 348.
Redlich ausſagen, Profiteor 392.
Rede thun, Dico 273.
Rede und Antwort geben, Præſto 388.
Regieren, Adminiſtro 165.
Regiſter machen, Refero 405.
Regnet, Cado 195.
Reiben unter die Naſe. Impingo 333.

Reich abtheilen, Deſcribo 257.
Reich machen, Augeo 193. Quæro 399.
Reichthum beſitzen, Abundo 154. Affluo 173. Polleo 382.
Reichthum erlangen, Conſequor 235.
Reime dichten, Condo 227. Fingo 319. Fundo 323. Loco 355. Scribo 418.
Reimet ſich auf ihm, Cado 195.
Reimet ſich nicht, Convenio 242.
Reiſe anſtellen, Compono 220. Intendo 355. Suſcipio 432.
Reiſe antreten, Carpo 201. Do 284. Ingredior 342.
Reiſefertig machen, Comparo 213.
Reiſe fortſetzen, Inſiſto 344. Occurro 370.
Reiſe verrichten, Conficio 228.
Reiſen wollen nach Paris, Cogito 210. Intendo 345.
Rent : Kammer verwalten, Tracto 441.
Retten ſein Leben, Expedio 370.
Retten ſich aus den Banden, Expedio 307.
Reiter, Mereo 361.
Richten alles auf ein Muſter, Quæro 399.
Richten etwas zu einem gewiſſen Ziel, Refero 405.
Richten ſich nach eines andern Sinn, Accommodo 158.
Richten ſich nach einer Sache, Dirigo 278.
Richter ſeyn, Sedeo 418.
Richter : Stelle vertreten, Ago 175.
Richter zu erwählen zulaſſen, Fero 317.
Richtig geſchlichtete Sache, Tranſigo 444.
Riechen, Admoveo 167. Odoror 371.
Ringer machen, Diminuo 272.
Ringfertige Sache, Expedio 307.
Ring vom Finger ziehen, Detraho 272.
Rücken zu wenden, Averto 193. Verto 451.
Rudern zurück, Inhibeo 341.
Ruffen, Cito 208. Voco 455.
Ruhen, Capio 198. Do 284. Carpo 201.
Ruhiges Gemüth haben, Conſiſto 236.
Ruhm erlangen, Colligo 211.
Ruhm ſich ſelbſt zueignen, Aſſumo 189. Effero 289. Servio 420.
Runzeln die Stirne, Adduco 160.
Runzeln ziehen, Contraho 242.
Rüſten ſich zum Kriege, Adorno 167. Comparo 218.

S.

Sache beſtehet darinn, Verto 451.
Sache durchſuchen Executio 303.
Sache gut heiſſen, ehe man ſie erkenne, Præcurro 386.
Sache iſt alſo ausgeſchlagen, Erumpo 299.
Sache iſt ſo weit gebracht, Deduco 252. Perduco 377.
Sache iſt ſo weit gerathen, Excedo 301.
Sache ſchlichten und richten, Tranſigo 444.
die Sache ſtehet übel, Incline 335.
Sache wird alſo ergehen, Abeo 147.
Sage her, ſage an, Cedo 203.
Sagen hören, Excipio 301.
Venio 448.
Säen, Exaro 301. Mando 359.

Salviren ſich an ein Ort, Conjicio 233.
Satt eſſen, Expleo 308.
Schaden leiden, Contraho 242.
Schädlich, Officio 372.
Schädlich den Augen, Obtundo 369.
Schaaf laſſet die Wolle fallen, Cado 195.
Schämen ſich zu erſcheinen, Erubeſco 298.
Schamroth werden, Erubeſco 298.
Schande davon tragen, Capio 198.
Schänden, Aſpergo 186. Conjicio 233. Deformo 258. Facio 314. Figo 319. Gero 324. Proſequor 396.
Schande ſo viele trifft. Attingo 191. Redundo 405.
Schanze aufwerfen, Duco 286.
Scharf anfahren mit Worten, Inveho 350. Perſtringo 380.
Schärfe der Augen benehmen, Obtundo 369.
Schärfen den Verſtand, Acuo 159.
Scharf, oder im Zaum halten, Habeo 326.
Schätzung auflegen, Impero 332.
Schaudern vor Kälte, Horreo 329.
Schau-Spiel ankündigen, Indico, is 337.
Scheiden, Dirimo 278.
Schieds-Mann ſeyn in einem Handel, Ago 175.
Scherzen, Jacio 310. Ludo 355. Mitto 362.
Schicken ſich in die Zeit, Obſequor 368.
Schicken ſich wohl, Convenio 242. Quadro 398.
Schiff ausrüſten, Adorno 167. Inſtruo 345.
Schiff einſteigen, Conſcendo 234.
Schiff in das Waſſer führen, Deduco 252. Molior 363.
Schiff läßt Waſſer ein, Accipio 157.
Schiffe ſind zu Grunde gegangen, Depereo 263. Haurio 329.
Schiffe ſtill halten, Inhibeo 222.
Schiff wancket, Fluctuo 321.
Schiff mit Leder überziehen, Induco 338.
Schimpf, Schande zufügen, Jacio 330. Inuro 351. Noto 365. Opprimo 374.
Schimpf, Schmach empfangen, Accipio 157.
Schlacht anfangen, Capeſſo 198. Deſcendo 266. Ineo 339.
Schlacht anordnen, Inſtruo 345.
Schlacht liefern, Committo 215. Confero 227. Edo 289. Induco 338.
Schlacht vollenden, Defungor 259. Perpetro 380.
Schlaf benehmen, Adimo 16[illegible]
Schlaffen, Capio 198.
Schlaffen gehen, Diſcedo 279.
Schlagen, Impingo 333. Incutio 337.
Schlagen nicht aus der Art, Reſpondeo 412.
Schlagen aus der Hand, Excutio 303.
Schlagen einen bis auf das Haupt, Opprimo 374.
Schlagen einen bis auf das Blut, Elicio 293.
Schlagen in Eiſen, Impingo 333. Injicio 342.
Schlagen Geld auf eines gewiſſen Kopf, Addico 160.
Schlange leget die Haut ab, Exuo 313.
Schleifen dem Boden gleich, Adæquo 195.

Schlie-

Schließen, abnehmen, Colligo 211. Infero 340.
Schloß erbauen, Condo 227.
Schmach-Worte fallen wieder auf dich, Recido a Cado 400.
Schmecket nach Melonen, Sapio 416.
Schmerz benimmt mir die Rede, Includo 355.
Schmerzen nicht empfinden, Careo 201. Obduco 366.
Schmerz leiden, Capio 198. Confligor 231. Doleo 286.
Schmerzen nimmt zu, Ingravesco 341.
Schmerz wird geringer, Remitto 407.
Schneiden den Reben-Stock, Puto 398. Reſcindo 411.
Schonen, Tempero 435.
Schöpfen, Haurio 329.
Schranken ſetzen, Circumſcribo 227.
Schranken nicht überſchreiten, Teneo 437. Tranſeo 443.
Schreiben, Scribo 418.
Schriftlich verzeichnen, Committo 215. Refero 405.
Schuh anziehen, Induco 338.
Schuld-Buch, Facio 314.
Schuld aufzeichnen, Facio 314.
Schulden bezahlen, Diſſolvo 282. Expedio 307. Solvo 421.
Schulden bezahlen mit entlehntem Gelde, Verto 451.
Schuldner vors Gericht fordern, Convenio 242.
Schulden machen, Contraho 242. Facio 314. Incido a Cado 335. Suſcipio 417.
Schulden nicht bezahlen können, Solvo 421.
Schuldig des Laſters, Incurro 337.
Schuldig erkennen, Accipio 457. Refero 405.
Schuldigkeit abſtatten, Satisfacio 417.
Schuldigkeit nachkommen, Fungor 324.
Schuldig ſeyn, Debeo 247. Necto 364. Opprimo 374. Premo 389.
Schuldig ſeyn mehr, als man hat, Debeo 247.
Schuld von ſich auf andere ſchieben, Averto 193. Confero 227. Conjicio 233. Derivo 265. Detorqueo 271. Transfero 444. Verto 451.
Schutz Suſcipio 432.
Schutz ſich untergeben, Committo 215. Confero 227. Trado 441.
Schwächen den Leib, Afficio 172.
Schwören, Juro 352.
Schweiff regen, oder wedeln, Ago 175.
Schweigen, Abſtineo 152.
Schwerd ausziehen, Expedio 307.
Schwerd ſchwebet über dem Haupt, Impendeo 332.
Schwerd iſt noch blutig, Mano 359.
Schwitzen, Diffluo 275.
Scrupel einjagen, Incutio 337.
Segel ſpannen, Do 284.
Segel einziehen, Contraho 242.
Sehen auf ein Ort, Converto 244.
Sehen dürfen laſſen, Careo 201.
Sich ſehen laſſen, Do 284. Procedo 391.
Sentenz fällen, Fero 317.
Setzen an des andern Statt Sufficio 429.
Setzen eine Sache in guten innern Stand, Explico 309. Firmo 320.
Sicherheit, Evado 299.

Sieg

Sieg erhalten, Cedo 203. Diſcedo 279. Refero 405.
Sieg hat Blut gekoſtet, Sto 424.
Sieg prangen, Triumpho 445.
Sieg iſt zweifelhaftig, Alterno 177.
Sinne verlieren, Concido a cado 223. Capio 198.
Sinns ſeyn, Habeo. 326. Induco 338. Propono 395.
Sitten ausziehen, Exuo 313.
Sitten werden ſchlimmer, Eo 296.
Sitzen wohl zu Pferd, Expedio 307. Inſideo 343.
Soldaten ſchwören laſſen, Rogo 414.
Soldaten ſtreifen, Excurro 303.
Soldaten werben, Cogo 210. Deſcribo 267.
Soldat, ſo ausgedienet, Emereor 294.
Soldat, ſo ausgeriſſen, Deſero 297.
Soldat, ſo des Eides entlaſſen, Auctoro 191.
Soldat, ſo geſchworen, Auctoro 191.
Sonne ſcheinet nicht an dieſes Ort, Affulgeo 174.
Sorge benehmen, Eximo 306. Exolvo 311. Levo 354.
Sorge machen, Injicio 342.
Sorgen in guten Wein verſenken, Diluo 277.
Sorgen lindern, Fallo 316.
Sorge entſchlagen, Defungor 259. Expedio 207.
Sorglos ſeyn, kein Acht haben, Levo 354. Vivo 455.
Sorge tragen, Affero 171. Curo 264. Defigo 256. Inceſſo 334. Labero 353. Reſpicio 411. Suſtineo 433.
Spannen einen Bogen, Adduco 160. Intendo 345.
Speiſe darreichen, Appono 184.
Speiſe würzen, Condio 326.
Speiſe in das Maul geben, Inſero 343.
Speiſe verdauen, Concoquo 226.
Spiegel einſehen, Conſulo 239.
Spiegel halten, Do 284.
Spielen die ganze Nacht hindurch, Æquo 170.
Spiel halten, Do 284.
Spieß werfen, Jacto 330.
Sporrenſtreich, Cito 208.
Spotten, Eludo 293. Excipio 301. Explodo 310. Figo 319. Habeo 326. Jacio 330. Ludo 355. Proſequor 396.
Sprich-Wort, Tero 439.
Sprich-Wort iſt daraus geworden, Cedo 203. Tero 439. Venio 448.
Stadt belagern, Admoveo 167.
Stadt mit Volk beſetzen, Devincio 272. Firmo 320. Impono 333.
Stadt, ſo ſich in die Länge erſtrecket, Porrigo 384.
Stadt überwältiger, Expugno 311. Invado 349. Mitto 362.
Stadt wieder einnehmen, Recipio 401.
Stand oder Familie probiren, Cito 208.
Standhaft, Maneo 360.
Stark ſeyn, Valeo 447.
Strahlende Augen, Mico 361.
Stäts ohne Unterlaß, Perpetuo 380.
Stechen in Kupfer, Incido a cado 334.

Ste-

Stechen mit Worten, Ferio 317. Tango 435.
Stimmen übereins, Congruo 233.
Stimme verſtärken, Firmo 320.
Stimme unterbrechen, Interrumpo 348.
Stirne runzeln, Adduco 150.
Stolzieren, Circumſpicio 208. Effero 289. Jacto 330.
Stoſſen zu Pulver, Contero 241.
Stracks, ſogleich will ich da ſeyn, Adſum 168.
Strafe auflegen, Impono 333.
Strafe entgehen, Diſſolvo 282. Subeo. 426.
Stecken bleiben, Hæreo 328.
Stecken in Gefahr, Angſt, Verſor 450.
Stehet, ſchwebet vor Augen, Verſor 450.
Stellen, Averto 193. Sublego 427.
Steifen ſich auf einen Stecken, Firmo 320.
Steigen, Conſcendo 235. Evado 299.
Steigen auf das Pferd, Aſcendo 186.
Stellen den Beklagten, Exhibeo 305. Siſto 421.
Stellen vor Augen, Propono 395. Repræſento 409.
Stellet ſich als wenn, Fingo 319.
Stelle vertreten, Fungor 324. Gero 324. Induo 339.
Sterben, Cedo 203. Concedo 222. Defungor 259. Edo 289. Extingno 312 Obeo 367. Perfungor 378. Excede 301.
Steuer erheben, Cogo 210.
Stich-Reden, Eerſtrigue 380.
Still halten, Sileo 421.
Stillſchweigend übergehen, Facio 314. Mitto 362. Prætereo 389. Taceo 434.
Stillſchweigen erhalten, Obtineo 369.
Stillſchweigen gebieten, Impero 332.
Still ſich davon machen, Subduco 420.
Still ſtehen, Siſto 421.
Stimme erheben, Effero 289. Intendo 345.
Stimme geben, Ferio 317.
Stimme geben dahin, Inclino 335.
Straf entgehen durch die Flucht, Præverto 389.
Strafen einen, Capio 198.
Strafmäßig, Incurro 337.
Strafmäßig urtheilen, Subſcribo 428.
Straf ſtehet dir bevor, Maneo 360.
Straucheln, Fallo 316.
Streich entgehen, Declino 251.
Streich führen auf den Feind, Intendo 345.
Streiten, Confero 236. Pugno Sero 419.
Streit enden, Dirimo 278.
Streit zu Pferd, Pugno 397.
Streitigen Sachen, Venio 448.
Streng einen halten, Adhibeo 162.
Studieren, Colo 213. Refero 405. Vaco 446.
Studieren abbrechen, Interrumpo 348. Remitto 407.
Stumpf machen, Obtundo 369.
Stumm werden vor Schmerzen, Includo 335.
Stund an der Porte, Adſum 168.
Stürzen einen von der Höhe, Ago 175. Do 284. Præcipito 386.

T.

T.

Tadeln, Carpo 201. Damno 247. Increpo 336. Occurro 370. Perſtringo 380.
Tag beſtimmen, Conſtituo 237. Definio 256. Deſtino 270. Dico 273.
Tag bricht an, Advenio 169.
Tag nahet zum Ende, Inclino 335.
Tag und Nacht, Jungo 352.
Tag für Tag nacheinander, Obduco 366.
Tagwerker beſtellen, Conduco 227.
Tauſchen, Muto 364.
Teppig mit Farben verändern Vario 448
Teſtament aufzeigen, Exhibeo 305.
Teſtament verordnen, Caveo 202.
Teilhaftig machen, Impertio 333.
Theil der Sachen wenden auf eine Sache, Impertio 333.
Theil der Ehre anderen mittheilen, Adſcribo 168,
Theuer, Ingraveſco 341
Theurung geringer machen, Levo 354.
Thorheit kommet dich an, Capio 198.
Trohen, Admoveo 167. Denuncio 262. Jacio 330. Injicio 342. Propono 395.
Trohung verachten, Tango 435.
Thun alles, was andere wollen, Fingo 319.
Thue mir dieſes zu Liebe, Amo 178.
Thun, was mir geziemet, Teneo 437.
Thun, was nöthiger iſt, Inſto 344.
Tief in das Herz eingedrucket, Inſideo 343.
Tief ſeufzen, Traho 442.
Tiſch decken, Sterno 423.
Tochter zur Ehe geben, Colloco 212. Committo. 215.
Tödten. Eripio 297. Perimo 379.
Todes verdammet werden, Deſtino 270.
Tödten ſich ſelbſten, Affero 171. Conſciſco 234. Dedo 252. Exhaurio 305.
Tödtlich verwunden, Afficio 172.
Tod verurſachen, Affero 171.
Todten auferwecken, Revoco 414.
Trachten nach einer Sache, Adhibeo 172. Aſpiro 187. Capto 200. Incumbo 336. Nitor 365. Struo 425. Tendo 436. Tento 439.
Trauben ausdrücken, Exprimo 310.
Trauen, Credo 245. Depono 263.
Trauen auf die Unſchuld, Nitor 365.
Treffen anfangen. Capeſſo 198. Concurro 226. Ineo 339. Conſero 136.
Treiben in die Flucht, Ago 175
Treue verlaſſen Decedo 248. Prodo 392. Violo 454. Fallo 316.
Treue verſprechen, Obligo 367.
Treu verbleiben, Retineo 314.
Treu ſeyn, Adhibeo 162. Colo 213.
Triumph halten, Ago 175.
Tribut auflegen, Impero 332.
Trolle dich fort, Amoveo 179. Aufero 194. Faceſſo 313.
Tröſten, Deduco 252. Erigo 297. Excito 302.
Troſt haben an einer Sache, Haurio 329.

Digitized by Google

Trotz deiner, Dirumpo 279.
Tugend üben, Colo 213.
Tugend verlaſſen, Deflecto 257.
Tugend erſcheinet aus dem, Exſto 312.

U.

UEbel anlegen, Colloco 212.
Uebel aufnehmen, Detorqueo 271. Do 284. Interpretor 348. Rapio 400. Verto 451.
Uebels thun einem, Mereo 361.
Uebelthäter mit Trompeten ausblaſen, Cano 197.
Uebel wird die Sache ausſchlagen, Cedo 203.
Uebel vermehret ſich, Mano 359.
Ueben ſich in einer Sache, Celebro 205. Exerceo 305.
Ueberbringen, Defero 254.
Uebereins kommen, Reſpondeo 412.
Uebergeben, Concedo 222. Facio 314. Permitto 379. Trado 441.
Uebergeben zu der andern Parthey, Tranſeo 443.
Ueberlaſſen alles des andern Gutachten, Permitto 379.
Ueberlåſtig, Exhibeo 305. Facio 314.
Ueberlaut ſchreien, lachen, Edo 289. Tollo 440.
Uebernachten, Pernocto 380.
Ueberſchreiben in ein Buch, Transfero 444.
Ueberſchreiten die Maas, Excedo 301.
Ueberſehen, eine Sache bedenken, Recognoſco 402.
Ueberſehen, zulaſſen, Indulgeo 338.
Ueberſetzen andere Sprachen, Reddo 403. Transfero 444.
Uebertreffen, Præſto 388.
Uebervortheilen, Circumvenio 203.
Uebewältigen eine Stadt, Expugno 314. Mitto 362.
Ueberweiſen des Laſters, Comperio 219. Teneo 437.
Ueberwinden, Mitto 362. Supero 431. Vinco 453.
Ueberwunden werden, Vinco 453.
Uebrig ſeyn, Redundo 405. Supero 431.
Verachten, Abjicio 149. Deſpicio 270. Habeo 326. Puto 398. Reſpuo 413.
Verachten ſich ſelbſt, Abjicio 149. Projicio 394.
Verachtet ſeyn, Jaceo 330. Laboro 353. Venio 448.
Verändern, Muto 364.
Verantworten, Diluo 277.
Verbergen, Conjicio, 238.
Verbieten, Interdico 347.
Verblenden, Eripio 279. Perſtringo 380.
Verbrechen erſtatten, Redimo 404.
Verbunden ſeyn, Teneo 437.
Verderben das gemeine Weſen, Labefacto 353.
Verdienen, Mereo 361.
Verdingen, Loco 355.
Verdruß machen, Creo 246. Exhibeo 305. Faceſſo 312. Facio 314.
Verfehlen ſeines Vorhabens, Aberro 148.
Verfehlen von der rechten Straſſe, Aberro 148.
Verfertigen eine Sache, Accedo 155.
Verfloſſen iſt der Tag der Bezahlung, Exeo 304.

Verfluchen, Devoveo 273.
Verfolgen, Inſto 344. Struo 425.
Verfügen ſich an ein Ort, Confero 227. Pergo 378. Recipio 401.
Verführen, Aufero 194. Detorqueo 271.
Verbrechen, Proſcribo 396.
Vergeben mit Gift, Abſumo 154. Tollo 440.
Vergebens, Abutor 154. Ago 175. Ludo 355.
Vergehen, verflieſſen, Effluo 291.
Vergelten, Compenſo 218. Refero 405. Repono 409.
Vergeſſen, Aboleſco 150. Adduco 160. Amitto 178. Contero 241. Deleo 261. Depono 263. Do 284. Elabor 292. Excido 301.
Vergiften, Inficio 340. Miſceo 362.
Vergleichen eines mit dem andern, Comparo 218. Compono 220. Confero 227.
Verhaft, Cohibeo 211. Conjicio 233.
Verhalten den Zorn, Fero 317. Premo 389.
Verhaßt Æſtuo 171. Ardeo 185. Flagro 321. Premo 389.
Verhaßt machen, Incurro 337. Suſcipio 437.
Verheurathen Jungo 352.
Verhindern Eripio 297. Inhibeo 342. Intercedo 346. Prohibeo 393.
Verhindern von den Geſchäften, Diſturbo 283. Teneo 437.
Verhilflich ſeyn, Faveo 316. Recipio 401. Suſtento 433.
Verkaufen, verhandeln, Abalieno 145.
Verklagen, Defero 254. Voco 455.
Verklaget werden, Venio 448.
Verkochen Haß, Zorn, Concoquo 226.
Verlangen, Æſtuo 171. Conficio 228. Deſidero 268. Teneo 437.
Verlängern, Prorogo 396.
Verlaſſen einen in der Noth, Deſum 270.
Verlaſſen, nicht beyſtehen, Abſum 153. Deſum 270.
Verlaſſen ſich auf anderer Verſprechen, Pendeo 375.
Verläumden, durchlaſſen, Traduco 442.
Verlieben ſich in einen, Depereo 263.
Verlieren aus dem Geſichte, Amitto 178.
Verloren halten, Habeo 326.
Vermachen vom Erbtheile, Lego, 25, 354.
Vermählen, Deſpondeo 270. Jungo 352. Loco 355.
Vermehren, Cumulo 246.
Vermeinen, Fero 317. Puto 398.
Vermeſſenheit Sumo 431.
Vermeſſen, erkühnen, Sumo 431.
Vermiſchen den Eßig, Diluo 277.
Vermögen Poſſum. 385.
Vernehmen, Accipio 157. Habeo 326. Venio 448.
Verordnen, Decerno 250.
Verordnen bey Lebens-Strafe, Sancio 416.
Verpflichtet, Debeo 247. Devincio 272. Obligo 367.
Verrathen, Prodo 392.

Ver-

Verrichten eine Sache, Expedio 307. Obeo 367. Tranſigo 444.
Verſagen ſich ſelbſt Ergötzung, Defraudo 258.
Verſammlung entlaſſen, Dimitto 277.
Verſchlieſſenes Kleid, Tero 439.
Verſchub leidet die Sache nicht, Recipio 401.
Verſchwenden, Decoquo 251. Diſſipo 282. Effundo 292. Exhaurio 305.
Verſchwunden iſt alles, Recido 400.
Verſehen mit allen, Inſtruo 345.
Verſichern, Affero 171. Confirmo 230. Firmo 320.
Verſichern für einen, Caveo 202. Præſto 388. Satisfacio 417.
Verſichert, gewiß ſeyn, Comperio 219. Exploro 310.
Vreſöhnen, Concilio 223.
Verſorgen, Procuro 391, Video 452.
Verſprechen, Deſpondeo 270. Pronuncio 395. Recipio 401.
Verſprechen halten, Conſiſto 236. Maneo 360. Præſto 388. Sto 424.
Verſprechen nicht halten, Fallo 316. Frango 322.
Verſtand, verſtändig, Exquiro 311. Floreo 321. Promo 395. Sapio 416. Valeo 447.
Verſtand nimmt zu mit Jahren, Adoleſco 167
Verſtehen, Capio 198. Comprehendo 221. Conſequor 235. Sapio 416. Teneo 437.
Verſtellen können auf alle Gebärden, Fingo 319.
Verſtorben, Fungor 324. Perfungor 378.
Verſtoſſen, Moveo 363.
Verſtricken, Impedio 332. Induco 338. Infero 343.
Verſuchen, Experior 308. Facio 314.
Verſunkenes Schiff, Haurio 329.
Vertheidigen, Defendo 253.
Vertilgen, verfolgen, Deleo 261. Tollo 440.
Vertrag machen, Convenio 242. Facio 314.
Vertrag umſtoſſen, Induco 338. Renuncio 408.
Vertrauen, Credo 245. Depono 263. Repono 409.
Vertreiben einen von einem Ort, Averto, 193.
Vertreiben Schmerz, Krankheit, Depello 263.
Vertreten die Perſon eines Königs, Ago 175.
Vertreten die Perſon eines andern, Induo 339.
Vertreiben in das Elend, Projicio 394.
Verüben, Exerceo 305.
Verurſachen, Conſciſco 234.
Verurtheilen zur Strafe, Conſtituo 237. Irrogo 351. Sancio 416.
Verwalten, Adminiſtro 165. Fungor 324. Gero. 324. Sedeo 418. Suſtineo 433.
Verwandt einem ſeyn, Attingo 191.
Verwechſeln an des andern Stelle, Subdo 426.
Verweilen, Maneo, 360, Produco 390.
Verweiſen des Landes, Interdico 347.

Verwenden das Geld, Unkoſten, Averto 193.
Verwerfen, Reſpuo 413.
Verwerfen eines andern Meinung, Explodo 310.
Verwilligen, Annuo 180. Conſciſco 234. Tribuo 445.
Verwirret, Impedio 332. Implico 333.
Verwundern, Defigo 256.
Verwunderlich machen, Excito 302.
Verzehret werden die Güter, Diſſipo 282. Profundo 393.
Verzeihen, Facio 314. Remitto 407.
Verzug, Profero 392.
Verzweifelt, Ago 175.
Urſache darthun, Affero 271. Probo 390.
Urſache, Entſchuldigung, Vorwand, Affero 271. Cauſor 203.
Vieh weg treiben, Abduco 146. Abigo 149.
Viereckig machen, Quadro 398.
Umgeben von Uebel, Circumvenio 208.
Umgeben mit ehrlichen Leuten, Utor 456.
Umhalſen, Implico 333.
Umkehren, Verſo 405.
Umringen, Circumvenio 208.
Umſtoſſen, Labefacto 353. Perverto 381. Renuncio 408. Reſcindo 411.
Unaufhörlich, Intermitto 347.
Unbedachtſam ſchwätzen, Elabor 292.
Unbekannt iſt es, Fugio 323.
Uebel beſchäfftiget, Vaco 446.
Unbeſchwerlich, Gravor 325.
Unbeſtändig ſeyn, Deſciſco 267. Diſcedo 279. Fluctuo 321.
Ungemäß der Wahrheit, Abhorreo 148.
Ungeſtraft, Fero 317.
Ungewiſſe Sache, Fluctuo 321.
Ungewitter läßt nach, Cado 195.
Ungewitter ſtehet bevor, Impendeo 332.
Unglaublich, Abhorreo 148. Careo 201. Excedo 301.
Ungleich ſeyn an Sitten, Aberro 148.
Ungründlicher Diſcurs, Claudico 209.
Unkoſten machen, Profundo 393.
Unkoſten verlieren, büſſen, Fruſtror 323.
Unluſt vertreiben, Abigo 149.
Unrecht auslegen, Rapio 400.
Unſchuldig ſeyn, Careo 201. Vaco 446.
Unſichere Oerter, Habeo 326.
Unſinnig, Flagro 321.
Unterbrochene Arbeit. Interrumpo 548.
Untebrochene Art zu reden, Abrumpo 151.
Untergeben ſich des andern Schutzes, Unterweiſung, Trado 441.
Untergraben, oder miniren, Ago 175.
Unterlaſſen, Intermitto 347.
Unterlaſſen eine angefangene Sache, Abrumpo 151.
Unterlaſſen keinen Tag, daß, Intermitto 347.
Unterlaufen, zwiſchen laufen, Intercurro 347.
Unterliegen dem Unglücke, Schmerz, Cedo 203. Frango 322. Succumbo 429.
Unterreden, Communico 217. Confero 237.
Unterſcheiden, Diſtinguo 283.
Un-

Unterſchied, Interſum 349.
Unterſchiedlich, Vario 448.
Unterſchiedliche Meinung der Schriftſteller, Vario 448.
Unterſchreiben, Subſcribo 428.
Unterthänig machen, Redigo 404.
Unterweiſen, Informo 340. Trado 441.
Unterwerfen ſich, Accipio 157. Submitto 428.
Untreu ſeyn, Violo 454.
Unverhöret verurtheilet werden, Indico, is, 337.
Unverſtändig, Deficio 255.
Unvollendete Sache, Inficio 340.
Vögel bauen Neſter, Fingo 319.
Vögel fangen, Aucupor 192.
Volk verſammeln, Voco 455.
Vollenden, Impono 333. Conficio 228.
Voran gehen, Præcurro 386.
Vor Augen ſtellen, Propono 395. Subjicio 427.
Voraus bezahlet werden, Præcipio 385.
Voraus ſich erfreuen, Præcipio 385.
Vorbehalten im Kauf, Recipio 401.
Vorfahrer, Decedo 248.
Vorhaben, Intendo 345.
Vorhaben behalten, Teneo 437.
Vorhaben fahren laſſen, Abjicio 149.
Vorhaben vermindern, Cedo 803.
Vorhaben weit verlaſſen, Revoco 414.
Vorher eines Gemüth einnehmen, Prævenio 389.
Vorkommen, Anteverto 180. Occurro 370. Præverto 389.
Vornehmen, Decerno 250.
Vorſagen, vorſprechen die Worte, Præeo 387. Præfor 387.
Vorſehung thun, Conſulo 239. Proſpicio 397. Video 452.
Vorſetzlich, Compono 220.
Vorſtellen, Conſtituo 237. Propono 395.
Vortragen, Denuncio 262. Fero 317. Produco 392. Propono 395. Renuncio 408.
Vorwenden, Habeo 326.
Vorwerfen, Objicio 367.
Vorziehen, Duco 286.
Vorzug geben, Concedo 222.
Vorzug haben, Duco 286. Obtineo 369. Præſto 388. Teneo 437.
Urſache haben ſich zu erfreuen, Sum 429.
Urtheilen, Sumo 431.
Urtheil ergehen laſſen, Pronuncio 395.
Urtheil fällen vor einen, Adjudico 164.

W.

Waffen ablegen, Pono 383.
Waffen bereit machen, Expedio 307.
Waffen ergreifen, Concurro 226.
Wagen beſteigen, Conſcendo 234.
Wahl laſſen, Facio 314.
Waaren auslegen, Expono 310.
Waaren bieten, Indico, as 337. Liceo 355.
Wahrheit mit Unwahrheit vermiſchen, Inſero 343.
Wahrheit widerſtrebet, Abhorreo 148.
Wankelmüthig, Labo 353.
Wanken, Fluctuo 321. Labo 353.

Wand bekommet Riß, Facio 314.
Wald niederhauen, Cædo 196.
Wahrheit ſagen, Narro 364.
Warten, Maneo 360.
Wahrzeichen nehmen, Capio 198.
Was bedeutet das. Volo 455.
Waſſer ableiten, Averto 193.
Waſſer darreichen Hände zu waſchen, Do 284.
Waſſer Fluß, Affluo 173.
Waſſer gieſſen, Fundo 323.
Waſſer ſchöpfen, Haurio 329.
Waſſer wärmen, Tempero 435.
Weg aufmachen, öffnen, Aperio 181.
Weg fortſetzen, Inſiſto 344.
Weg gehet dahin zu, Fero 317.
Weg ſperren, Intercludo 346.
Weg verfehlen, Erro, as 298.
Weg weiſen, Indico, as, 337.
Weggehen von einem Ort, Abeo 147. Cedo 203. Decedo 248.
Wegreiſſen, Eripio 297.
Wegreiſſen, wegreiſſen vom Stromm. Abripio 150.
Wegtreiben das Vieh, Abduco 146.
Wehe thut, Doleo 286.
Wehren die Flügen. Abigo 149.
Weibiſch Gemüth haben, Gero 324.
Weichen, Cedo 203. Commoveo 216. Decedo 248. Declino 221. Deflecto 257. Excedo 301.
Weicht nicht von mir, Affigo 172.
Weiden auf fremden Wieſen, Depaſcor 262.
Weiden das Gras ab, Depaſcor 262.
Weigern, Abnuo 150.
Weile, übrige Zeit, Vaco 446.
Wein, der ſich lang haltet, Fero 317.
Wein machet ſtrauchelnde Füſſe, Tento 439.
Wein mit Waſſer vermiſchen, Diluo 272.
Weinen, Cado 195. Edo 289. Profundo 393.
Weinen aufhören, Mitto 162. Tempero 435. Deleo 261.
Weinend machen, Moveo 363.
Weisheit iſt dem Glücke unterworfen, Cedo 203.
Weiß nicht, Fugio 323.
Weiß nicht was er redet, Capio 198.
Weiſe und Manier vorſchreiben, Conſtituo 237.
Weit erſtrecket, Porrigo 384.
Weiter kommet das Uebel, Serpo 420.
Weiter kommet das Gerücht, Serpo 420.
Weitläufiger Diſcurs, Redundo 405.
Weit ſeyn von einem Laſter, Abhorreo 148.
Weilen, ſo untereinander ſpielen, Alludo 177.
Wenden, Verſo 450.
Wenden etwas zu ſeinem Nutzen, Derivo 265.
Wenden ſeine Gedanken auf geringe Sachen, Abjicio 149.
Wenige Täge darauf, Interjicio 347.
Werben einige Soldaten, Cogo 210.
Werkſtellig gemacht, Erumpo 299.
Werfen mit Steinen, Appeto 183. Peto 382.
Wermuth mit Feigen verliert

ret die Bitterkeit, Fallo 316.
Wetten um eine Sache, Depono 262.
Wette geben mit einem, Confero 236.
Wechſel treiben, Scribo 418.
Weihen, Inauguro 334.
Wieder bekommen, Recupero 402. Reſtituo 413.
Wieder einſetzen in die vorige Würde, Reſtituo 413.
Widerfahret mir, Cado 195.
Wiedergelten, Refero 405. Reſcribo 411.
Wiederholen eine Sache vom Anfang, Arceſſo 184.
Wiederkehren, Redeo 403. Refero 405.
Wieder krank werden, Recido a Cado 400.
Wiederlegen, Frango 322.
Widerpart halten, Refuto 407. Reſpuo 413.
Widerſager ſtellen, Obduco 366.
Widerſprechen, Interdico 347.
Wieder vor ſich nehmen, Revoco 414.
Widrige Meinung haben, Diſcrepo 280.
Wild auftreiben, Agito 174.
Wild-Schwein fangen, Excipio 301.
Willfahren, Conformo 232. Gero 324. Obſequor 368.
Willkür, Verto 451.
Will auf Wien reiſen, Volo 455.
Wind iſt ſtill, Sileo 421.
Wind iſt zuwider, Utor 456.
Wind leget ſich, Concido a Cado 223. Cado 195. Remitto 407.
Wind nimmt überhand, Increbeſco 339.
Winter iſt nicht mehr ſo kalt, Remitto 407. Solvo 421.
Wiſſen, Habeo 326.
Wiſſenſchaften blühen, ſind im Schwung, Vigeo 453.
Wo eileſt du hin, Rapio 400.
Wohl bedacht, Compono 220.
Wohl wollen, Amo 178. Volo 455.
Wohnen, Habeo 326.
Wolken, Cogo 210.
Wolle färben, Sufficio 429.
Wolle ſpinnen, Carpo 201.
Wolluſt, Habeo 326.
Wohlthat beweiſen, Vide Gutthat, Proſequor 396.
Wort halten, Maneo 360.
Wort iſt aufgekommen durch den Gebrauch, Tero 439.
Wort iſt mir entwiſchet, Excido 301.
Wort vorſagen, Praeo 387.
Wort wechſeln, Ferio 317.
Worte metaphoriſch umgeſetzet, Transfero 444.
Wuchern, Fœnero 317.
Wunden, Impono 333.
Wunden heilen, Curo 246.
Wunden verbinden, Obligo 367.
Wunde wird heilen, Obduco 366. Obligo 367.
Wunſch, Fluo 321.
Wünſchen einem den Tod, Appeto 183.
Wünſchen einem alles Glück, Mando 359.
Wüthig, unſinnig, Fagro 328.

Z.

Zaghaft, Gero 324.
Zahl vermehret ſich, Increbeſco 336.
Zähne aufeinander beiſſen, Comprimo 221.

Zähne ausſchlagen, Excutio 303.
Zähne fallen aus, Cado 195.
Zäher austreiben, Cieo 207. Elicio 295 Excito 302.
Zäher vergieſſen, Cado 195 Profundo 393.
Zank aufheben, Dirimo 287.
Zanken mit einem, Contendo 240.
Zärtlich leben, Curo 246.
Zaum anziehen, Adduco 160.
Zähmen ſeine Anmuthungen, Impero 332.
Zaum ſchieſſen laſſen, Admitto 366.
Zeige dich einen ſolchen, Præſto 388.
Zahlen, Ineo 339. Numero 366.
Zählen unter die Porten, Refero 405.
Zeit anwenden, Impertio 332.
Zeit beobachten, Arripio 186. Cedo 203. Obſequor 368. Servio 420.
Zeiten, ſo verwirret ſind, Impedio 332.
Zeit ergreifen, ſo zur Sache dienet, Capio 198.
Zeiti Aſſequor 188. Maturo 360.
Zeit kommt, Incido a Cado 335
Zeit Veränderung, Inclino 335.
Zeit verderben, Abutor 154.
Zeit vertreiben, Agito 174.
Zeitungen ausſtreuen, Diſſipo 282.
Zeit wird es geben, Do 284. Sum 439.
Zeit wohl zubringen, Vivo 455.
Zerberſten, Diſrumpo 281.
Zerspaltet, Dehiſco 260.
Zeugen beſtechen, Subjicio 427.
Zeugen beſtellen, Adorno 167. Pono 383. Cedo 203. Inſtituo 344.
Zeugen entgegen ſtellen den Beklagten, Compono 220. Produco 392.
Zeugen nehmen Adhibeo 162. Cito 208.
Zeugniß geben, Dico 273.
Ziehen einen auf ſeine Meinung, Adduco 160. Perduco 377.
Zielen auf etwas, Deſtino 270.
Zieren eine Rede, Arceſſo 184.
Zinsbare Güter, Servio 420.
Zierde des Leibes, Colo 213.
Zitteren, Perhorreſco 378.
Zoll, Redimo 404.
Zorn einhalten, Impero 332. Remitto 407. Reprimo 410. Teneo 437. Vinco 453.
Zornigen beſänftigen, Permulceo 379.
Zornig machen, Commoveo 216. Moveo 363.
Zorn vergehet, Confideo 236. Remitto 407. Reſideo 411.
Zorn verhalten, Fero 317.
Zubringen, Abſumo 154. Transigo 444.
Zubringen Tag, Jahr, Leben, Ago 175.
Züchtig, Compono 220.
Zueignen, zumeſſen, Arrogo 186.
Zufrieden ſeyn, Acquieſco 159. Conquieſco 233.
Zugegen ſeyn, Præſto 388.
Zulaſſen, Permitto 379. Tribuo 445.
Zulauf des Volks, Frequento 323.
Zu leſen iſt es bey dem Plinius, Invenio 350.
Zunamen ſchänden, Ingero 341.

Zu-

Zunehmen, zueignen, Aſciſco 186.
Zunehmen, Adoleſco 167. Procedo 391.
Zuneigung erkaltet, Deferveſco 255.
Zunge ſtecket ihm vor Furcht, Hæreo 328.
Zunge einhalten, Tempero 435.
Zunge iſt feil ums Geld, Aſtringo 189.
Zunge weiß, was gut iſt, Sapio 416.
Zürnen, Concipio 204. Effundo 292. Exardeo 302.
Zurück gedenken, Reſpicio 411.
Zurück rufen, Revoco 414.
Zuſammen fügen, Jungo 352.
Zuſammenkünfte machen, Celebro 205.
Zuſammen rotten, Coeo 209 Congredior 232.
Zuſammen ſchwören, Coeo. 209.
Zuſprechen einem den Handel, Addico 160.
Zweifeln, Suſpendo 433. Hæreo 328.
Zweifel erleutern, Aperio 181.
Zweifelhaft, Gado 195.
Zweifelhaft machen, Addico 160. Revoco 414. Teneo 437. Voco 455.
Zweige ausbreiten, Fundo 323.
Zwingen, Admoveo 167.
Zwietracht erwecken, Concito 225. Fero 317.

INDEX NOMINUM

GERMANICO-LATINUS.

A.

Abwechſeln, Alternus 464.
Abweiſen einen von einem Orte, Aditus 460.
Acht haben auf eine Sache, Ratio 506.
Allen andern Tag, Alternus 464.
Allezeit, Antiquus 466.
Allezeit habe angelegen ſeyn laſſen, Ibid.
Alter, Ætas 462.
Alters wegen, Effœtus 482.
Amt, Provincia 506.
Amts iſt, Pars 502.
Anfangs wenn man nicht, Auctor 469.
Anführer einer Sache, Caput 472.
Anhören, Vacuus 514.
Anklagen, Crimen 481.
Anmuthungen nicht ſäumen können, Impotens 488.
Anſchlag geheim halten, Conſilium 478.
Anſehen, Würde, Dignitas 428.
Anſehnlich, Amplus 465.
Anſehnlicher Mann, Exiſtimatio 484.
Anſtoſſen in einem Wörtlein, Verbum 515.
Armee, Acies 459.
Armuth leiden, Difficultas 428.

Articfel eines Geſetzes, Caput 472.
Athem, Spiritus 512.
Athem holen, Spiritus Ibid.
Aufgeloſſener Fluß, Effuſus 483.
Auf mein Wort, Auctor 469. Fides 485.
Aufmerken, Auris 470. Vacuus 514.
Aufnehmen für gut, Æquum 461. Auris 470.
Aufnehmen unter den Schutz, Fides 485.
Auf das neue, Integer 490.
Auftreiben, Medium 496.
Aufrichtige Zeugen, Integer 490.
Augenſcheinliche Gefahr, Apertus 467.
Ausflucht erſinnen, Cauſa 473.
Ausgang der Sache, Exitus 484.
Ausgeloſſen umzuſchauen, Effuſus 483.

B.

Baar Geld, Præſens 504.
Bald auf dem, bald auf dem andern Fuß ſtehen, Alternus 464.
Bedingung annehmen, Conditio 476.
Bedingung vorſchlagen, Conditio 476.
Begeben ſich auf eine Sache, Opera 501.
Begeben ſich unter eines Schutz, Fides 485.
Begehren, Deſiderium 481.
Begierde, Deſiderium 481.
Begierig ſeyn, Deſiderium Ib.
Bekannt machen, Apertus 467.
Bemühen, Opera 501.
Berathſchlagen, Conſilium 478.
Bereichert, Res 508.
Beſchuldigen, Crimen 481.
Beſtes Alter, Integer 490.
Beſtimmter Tag zur Bezahlung, Certus 474.
Bedauren den Tod eines andern, Deſiderium 481.
Betrug, Fraus 486.
Beute bekommen, Compos 476.
Bey einfallender Nacht, Præceps 504.
Bey guten Verſtand, Compos 476.
Bey ſich ſelbſten ſeyn, Compos 476.
Beylegen in Güte einen Streit, Gratia 487.
Blind, Captus 472.
Böſewicht, Perditus 503.
Brauch, Conſuetudo 479.
Breif eines gleichen Inhalts, Exemplum 483.
Bringen auf die Bahn, Medium 496.

D.

Dank, Gratia 487.
Dank ſagen, Gratia 487.
Darum, damit, Gratia 487.
Darum wiſſen, Conſcius 478.
Deßwegen, Gratia 487.
Dienlich, Commodus 475.
Durch deine Bitte bewogen, Locus 493.

E.

Eben ſo viel als, Idem 484.
Eben zu meiner Zeit, Idem 484.
Ehre, Dignitas 482.
Ehre beobachten, Exiſtimatio 484.
Ehre haben in deiner Gegenwart, Poteſtas 503.
Ehre nicht mehr ſuchen, Miſſus, a, um, 497.
Ehre nicht mehr erlangen können, Aditus 460.

Ehre ſeyn, Dignitas 482.
Ehren-Stelle, Dignitas 482.
Ehrvergeſſener, Perditus 503.
Eilends fliehen, Effuſus 483.
Eine Ruhr, Opera 501.
Eingang, Aditus 460.
Elephanten Rüſſel, Manus 495.
Engbrüſtigkeit, Difficultas 482.
Enthaupten, Caput 472.
Entſchloſſen bin ich, Certus 474.
Entſchuldigung, Cauſa 473.
Entzücket vor Freude, Compos 476.
Erbarmen ſich über einen, Vice 516.
Erbe, ſo nicht verwandt iſt, Alienus 463.
Erhalten eine Sache, Integer 490.
Erlaubniß, Copia 480.
Ermahnungen anhören, Auris 470.
Erndte, Lætus 492.
Erſchepftes Land, Effœtus 483.
Erſchöpfte Kräften, Effœtus Ibid.
Erſte Ehren Stelle, Pars 502.
Erwägen, Animus 465.
Erwürgen, droſſeln, Spiritus 512.
Exemplariſch abſtraffen, Exemplum 483.

F.

Fehler, Vitium 507.
Feind, Acerbus 459.
Feyerung, Vacatio 513.
Finſterniß, Defectio 481.
Fleiſch iſt geſalzen, Sal 500.
Fliehen eilends, Effuſus 483.
Fluß hinunter fahren, Secundus 511.
Fremd, Alienus 463.
Freundlich ſich erzeigen, Æquus 461.
Freundlich empfangen einen Ankommenden, Effuſus 483.
Freundſchaft, Gratia 487.
Freude, Effuſus 483.
Freyes Geleit geben, Fides 485.
Freudenvoll, Lætus 492.
Frey ſtehet es mir, Integer 490.
Frey von Geſchäften, Vacuus 514.
Frey von Gefahr, Vacuus 514.
Friedens-Artickel, Conditio 476.
Friſch, Recens 507.
Friſch, geſund, Salvus 500.
Friſche Briefe, Recens 507.
Fröhlich, Lætus 492.
Frohlocken, Effuſus 483.
Frommer Menſch, Abſtinens 458.
Früh Morgens, Primus 505.

G.

Gähes Ort, Præceps 504.
Gebohren vom hochadelichen Stamme, Amplus 465. Locus 493.
Geding, Conditio 476.
Geduldig, Æquus 461.
Gehet alles wohl, Res 508.
Gehör geben, Auris 470.
Gelegenheit ergreifen, Cauſa 473.
Gelegenheit, Commodum 475.
Gelehrt, Compos 476.
Geleit geben, Fides 485.
Gemeinſchaft, Conſuetudo 479.
Gerecht, Æquus 461.
Geſpreche einführen, Sermo 511.
Geſpött, Fabula 485.
Geſundheit, Integer 490.
Gewaget iſt es, Alea 462.
Gewähret ſeines Verlangen, Compos 476.

Gewalt, Copia 480. Poteſtas 503.
Gewiß, Certus 474.
Gewiſſen, Conſcientia 477.
Gewohnheit, Conſuetudo 479.
Gift, ſo ſchnell tödtet, Præſens 504.
Gilt mir gleich, Æquus 461.
Glatte Worte geben, Verbum 515.
Glauben, Fides. 485.
Glauben nicht halten, Fides 485.
Glaublich, Fides Ibid.
Gleichwie, Vice 516.
Gleich kommen wir alſo auf die Welt, Conditio 476.
Gleich mit gleichem vergelten, Vice 516.
Gliedern lahm, Captus 472.
Gliedmaſſung, Aptus 467.
Glück hat es verſchuldet, Vitium 517.
Glücklich, Bonus 471. Secundus 511.
Glücks-Spiel, Alea 462.
Grobes Hirn, Rudis 509.
Grober Menſch, Rudis 509.
Groſe Schenkung, Amplus 465.
Groſſes Stillſchweigen, Altus 464.
Gut annehmen, Æquum 461.
Güter, die verfallen können, Caducus 472.
Gute Geſundheit, Commodus 475.
Gutes Gewiſſen, Conſcius 478.
Gute Ruhe, Altus 464.
Guter Wind, Secundus 511.
Gütig, gnädig, Clemens 475.

H.

Haab und Gut, Res 508.
Halten mit einem, Pars 502.
Halten für eine Guthat, Locus 493.
Hand, Manus 495.
Handel halten, Ratio 506.
Handel richtig machen, Opera 507.
Haß verurſachen, Invidia 591.
Häßlich ſolche Hand zu ſchreiben, wie ich, Manus 495.
Haufen Volcks, Inconditus 489.
Haufen Soldaten. Manus 495.
Haupt-Sache, Haupt, Urſache, Cauſa 473.
Haus, ſo unbewohnet iſt, Vacuus 514.
Hervor gehen, Medium 496.
Herkommen der Menſchen, Conditio 476.
Hoch am Brett, Pars 502.
Hochmüthig, Altus 464. Spiritus 502.
Hoffnung verloren, Abſciſſus 458. Reliquus 500.
Hören, Auris 470.
Hörlos, Captus 472.
Hören ſagen, Author 469.

I.

Jedermann, Nemo 498.
Jedermann redet darvon, Sermo 511.
Im erſten Augenblicke, Primum 505.
Im übrigen, Reliquus 508.
In dem Augenblicke, Momentum 497.
In einem Athem, Spiritus 502.
In einem Blicke, Conſpectus 479.
In Händen, Manus 495.
In meinem Namen grüſſen, Verbum 515.
Inniglich lieben, Effuſus 483.
Jugend, Ætas 462.

K.

Kälte, Vis 516.
Kaum ein Tag gehet vorbey, daß nicht, Nullus 499.

Kein einziger, Nemo 498.
Keine Gelegenheit unterlaſſen, Locus 493.
Knittel-Verſe. Inconditus 489.
Knöpfe am Reben-Stock, Articulus 468.
Kommen unter die Augen, Conſpectus 479.
Können, Copia 480.
Kräfte, Vis 516.
Kräfte, Vires ibid.
Krieg iſt ungewiß, Exitus 484.
Kriegs-Leute, Copiæ 480.
Kundſchaft, Conſuetudo 479.
Kundſchaft machen, Conſuetudo ibid.

L.

Lachen. Captus 472.
Lang machen eine Erklärung, Longus 394.
Lange Weile, Longus ibid.
Larven abziehen, Perſona 503.
Laſſe fahren und gehen. Miſſus 497.
Laſſe ihn gehen mit Friede, Miſſus ibid.
Laſter, Vitium 517.
Leben von der Hand-Arbeit, Opera 501.
Lebens-Mittel nicht haben, Difficultas 482.
Leere Worte, Verbum 515.
Leere Zeit, Vacuus 514.
Leibes Gefahr. Caput 472.
Leich-Begängniß halten, Juſtus 492.
Leute halber, Gratia 487.
Leid, Elend, Perditus 503.
Lieben inniglich, Effuſus 483.
Lieber als, Potius 504.
Licht verbauen, Lumen 495.
Lieget bey dir, daß, Manus 495.
Lohn, Opera 501.
Loos iſt geworfen, Alea 462
Luder, Alientatus 463.

M.

Mährlein, Fabula 485.
Mahlzeit, Miſſus 497.
Mängel eines Gebäudes, Vitium 517.
Manier, Forma 485.
Marmel ſo ungearbeitet iſt, Rudis 509.
Meiner Seits will ich nichts ermangeln, Pars 502.
Menge an Gold und Silber, Vis 516.
Menge der Zuhörer, Frequens 486.
Mit Erlaubniß. Venia 514.
Mitleiden tragen mit einem, Vice 516.
Mittel, Weiſe Ratio 506.
Via 515.
Mittel ſo gleich hilft, Præſens 504.
Mittel und Wege brauchen, Via 515.
Mittheilen. Copia 480.
Mitten in der Verſammlung, Conſilium 478.
Müde von der Reiſe, Via 515.
Mühſame Sache, Opera 501.
Mühe werth, ibid.
Mühe nicht werth. Opera 501.
Muth, Animus 465.
Muth fallen laſſen, Animus ib.
Muth haben, Bonus 471.
Muthwillen, Effuſus 482.

N.

Nach der Mahlzeit, Miſſus 497.
Nach der Reihe, Ordnung, Vice 516.
Nach Gelegenheit, Commodum 475.
Nach Maaß probieren, Ratio 506.
Nach meinem Gebrauch, Conſuetudo 479.

Digitized by Google

Nach meinem Vermögen, Copia 480.
Nachricht, Auctor 469.
Nagendes Gewiſſen unterdrücken, Conſcientia 477.
Natur nachgehen, Ingenium 490.
Nächſte nach, Primus 505.
Neigung, Animus 465. Ingenium 490.
Neue Ehre, Gutthat, Auctus 470.
Neid, Invidia 491.
Nicht, Nullus 499.
Nichtsdeſtoweniger, Nihilum 498.
Nicht der geringſte bin ich geweſen, Pars 502.
Nicht ermangeln laſſen, Pars 502.
Nichtsnutziger Tropf, Nihilum 498. Numerus 500.
Niemand iſt, der nicht, Nemo 498.
Nichtswärthige Sache, Nihilum 498.
Nicht um ein Härlein glückſeliger, Nihilum Ibid.
Noch nichts gearbeitet, Integer 490.
Nutzen, Res. 508.

O.

Obwohlen keine andere Urſache, als daß, Nomen 499.
Oft bey einem ſeyn, Frequens 486.
Offenes Fenſter, Apertus 467.
Offenherzig, Apertus Ibid.
Ohne dich kann ich nicht ſeyn, Deſiderium 481.
Ohne Nachtheil kann ich nicht, Salvus 410.
Ohne Ungelegenheit, Commodum 475.
Ohnmacht, Defectio 481.
Ohr neigen um zuhören, Auris 470.
Ohren klingen, Aures Ibid.
in das Ohr ſagen. Ibid.
Ort allenthalben eingeſchloſſen, Aditus 460.
Ort einnehmen, Locus 493.
Ort wo man zuſammen kömmt, Locus 493.

P.

Peinlicher Proceß, Caput 472.
Pferde, die nicht beladen, Vacuus 514.
Platz einräumen, Locus 493.

R.

Rädelsführer, Caput 472.
Rath, Conſcius 578.
Rath fragen Conſilium 478.
Rath halten, Conſilium Ibid.
Raths-Verſammlung, Conſilium Ibid.
Rathen zu einer Sache, Auctor 469.
Rechnung, Ratio 506.
Rechts Handel, Cauſa 473.
Rechts-Handel führen, Cauſa Ibid.
Rede, Sermo 511.
Reich, Auctus 470.
Reiche Aernte Lætus 492.
Reich machen, Res 508.
Reimet ſich übel auf einen Verſtändigen, Alienus 463.
Richtiger Handel, Cauſa 473.
Rücken kehren, Averſus 470.

S.

Sachen, die ſich wohl reimen, und wohl aneinander hängen, Aptus 467.
Sache, die viel Zeit erfordert Otium 501.
Sache iſt dahin gekommen, Locus 493.

Sache

Sache iſt unter Händen Manus 495.
Sachen ſind beſſer, Locus 493.
Sagen hören, Auctor 469.
Salz, Sal 510.
Schärfe der Augen, des Verſtandes, Acies 459.
Scherz-Reden, Sal 510.
Schlaf, Altus 464.
Schlechter Handel, Negotium 498.
Schlifriger Weg, Præceps 504.
Schönheit, Dignitas 482. Forma 485.
Schreiben auf Rücken des Papiers, Averſus 470.
Schreibſt wie ich, Manus 495.
Schreyen vergeblich, Auris 470.
Schrift, Manus 495.
Schuh, die Maaß am Füſſe. Aptus 467.
Schulden, Æs 462. Nomen 499.
Sulden haben, Æs 462.
Schulden machen Æs ibid.
Schuldig iſt er mehr, als er hat, Anima 465.
Schuldig ſeyn an einer Sache, Conſcius 478.
Schuld will ich auf mich nehmen, Crimen 481.
Schutz, Fides 485.
Schwachheit, Defectio 481.
Segeln auf dem Meer, Altus 464.
Sehen ſich laſſen, Conſpectus 479.
Sieg haben in der Hand, Manus 495.
Sorge tragen, angelegen ſeyn laſſen, Antiquus 466.
Sorgfältig für einen, Vice 516.
So viel ich kann, Pars 502.
Spornſtreich, Effuſus 483.
Spät am Tag, Dies 481.
Stand der Menſchen, Conditio 476.
Stäts, Certus 474.
Stehet in meiner Gewalt, Integer 490.
Stelle des andern vertreten, Vice 516.
Sterben, Anima 465.
Stillſchweigen, Altus 464.
Stimme, ſo übel lautet, Abſonus 458.
Streitige Sache, Controverſia 480.
Stürzen, Præceps 504.

T.

TAdeln, Vitium 517.
Tages Licht, Lumen 495.
Tauben reden, Auris 470.
Tiefer Schlaf, Altus 464.
Tiefe Wurzeln, Altus ibid.
Tod kommt überein mit dem Leben, Conſentaneus 478.
Trauen, Fides 485.
Treue Leute, Certus 474.
Trutz, Hochmuth, Spiritus 512.
Tugendſam, Compos 476.
Tyranniſche Herrſchung, Impotens 488.

U.

UEbereins kommen, gleich ſeyn, Conſentaneus 478.
Uebereins kommen, nicht ſtritig ſeyn, Controverſia 480.
Ueberfluß, Copia 480.
Ueberlaſt machen, Negotium 498.
Uebermüthig, Impotens 488. Inſolens 490.
Uebrig ſeyn, Reliquus 508.
Uebrig geblieben vom Krieg, Reliquus ibid.

Ver-

Verbittertes Gemüth, Alienatus 463.
Verdienen, Meritum 497.
Verführter Jüngling, Perditus 503.
Vergelten gleich mit gleichen Vice 516.
Vergeſſen, Animus 465.
Verhaßt machen, Invidia 491.
Verlangen, Deſiderium 481.
Verlorne Hoffnung, Abſciſſus 458.
Vermeſſen, Projectus 505.
Verſchaffen, Opera 501.
Verſpottet werden, Fabula 485.
Verſprechen, Fides 485.
Verſprechen halten, Fides ibid.
Verſtand, Integer 490. Vis 516.
Verſtehet ſich nichts darauf, Alienus 463.
Verſuchen, Captus 472.
Verzeihung, Gratia 487. Venia 514.
Verzucket, Alienatus 463.
Urtheil, Exiſtimatio 484.
Urſache, Argumentum 468. Cauſa 473. Copia 480. Ratio 506.
Urſache haltet keinen Stich, Nullus 499.
Um nichts erzürnen, Nihilum 498.
Umſonſt arbeiten, Opera 501. Verbum 515.
Undankbarer Menſch, Caput 472.
Unerfahren, Rudis 509.
Unerhörte Sache, Res 508.
Unfehlbar, Certus 474.
Ungeheures Geſchrey, Inconditus 489.
Ungelegene Zeit, Alienus 463.
Ungereimt, Inconditus 489.
Ungewohnt Schimpf zu leiden, Inſolens 490.
Ungezähmte Anmuthungen, Ingenium 490.
Ungezweifelt, Controverſia 480.
Unterdrückt, Perditus 503.
Unter einem fremden Nemen redet man von dir, Fabula 485.
Unterſtehen mit Händ- und Füſſen, Manus 495.
Unverweſener Leib, Integer 490.
Volkreiche Stadt, Frequens 486.
Volkommene Tugend, Numerus 500.
Völlige Tag, Reiſe, Juſtus 492.
Vom Verſtand, Alienatus 463.
Vom Anfang, Caput 472.
Vom neuen, Integer 490.
Von Sinnen, Alienatus 463.
Von Wort zu Wort, Verbum 515.
Vor eine Wohlthat, Locus 493.
Vorhaben ändern, Averſus 470.
Völliger Verſtand der Sachen, Integer 490.
Vornehmen Stammes gebohren, Locus 493.
Vorrath am Getreide, Numerus 500.
Vor ſeinen Feinden, Locus 493.
Vor ſeinen Freund, Locus 493.
Vortheil, Res 508.
Vortragen, Medium 496.
Vor Uebel aufnehmen, Vitium 517.
Vorzug, Pars 502.

W.

Waage, Alea 462.
Waghals, Projectus 505.
Wann es mir gefällt, Commodum 475.

Wann

Wann es gelegen, Commodum Ibid.
Wahrhaftig halten, Vice 516.
Wahrheits-Feind, Averſus 470.
Warum, Argumentum 468.
Was haſt du zu thun, Negotium 498.
Was für Urſache, Argumentum 468.
Wegen einen andern, Cauſa 473.
Weile oder Zeit haben, Otium 501. Vacuus 514.
Weiß gewiß, Certus 474.
Weiſe, Manier, Forma 485. Ratio 506. Via 515.
Weit auf die Reiſe, Via 515.
Weit fehlet, Via ibid.
Werth machen, Dignitas 282.
Wichtige Sachen, Momentum 497.
Wider den Stromm, Adverſus 461.
Wiederkehren auf den vorigen Schlag, Ingenium 490.
Widerwärtiges Glück, Adverſus 461.
Widriger Weg, Adverſus Ibid.
Widriges Gerücht, Adverſus ibid.
Wiſſenſchaften zuwider, Adverſus 461. Averſus 470.
Wiſſen um eine Sache, Conſcius 478.
Wohl verdienet, Meritum 497.
Wort nicht halten, Fides 485.

Z.

Zaghafter Saldat, Animus 465.
Zählen unter ſeine Freunde, Numerus 500.
Zeit nicht haben ſich aufzuhalten, Copia 480.
Zeit wird die Schmerzen geringer machen, Dies 481.
Zergänglich, Caducus 472.
Zornig machen, Stomachus 512.
Zornmüthiger Menſch, Præceps 504.
Zorn übergehet, Impotens 488.
Præceps 504.
Zubringen ſein Leben, Ætas 462.
Zugegen, Præſens 504.
Zuhören, Frequens 486.
Zu lieb, Cauſa 473.
Zum Theil, Pars 502.
Zu ſchaffen geben, Negotium 498.
Zu ſchaffen haben, Ratio 506.
Zu unſer Zeit, Ætas 462.
Zuwider, Alienus 463.
Zwey Theil zu viel, Pars 502.
Zweifeln, Incertus 489.
Zweifle gar nicht, Certus 474.
Zweifelhaftiger Streit, Incertus 489.
Zweifelmüthig, Incertus 489.

INDEX PARTICULARUM GERMANICO-LATINUS.

A.

Aber, At 533. Vero 611.
Aber man wird ſagen, At 533.
Aber laſſet uns abbrechen, Ne 564.
Aber wie ſollte dieſes ſeyn? Etſi 547.
Aber andere nicht, dich verſchone ich, Item 558.
Abgegangen iſt die Sache nach meinem Wunſch, Atque 534.
Allwege am dritten Tag, Quisque 592.
Ach, Ah 562.
Alle Tage trägt ſich zu, In 553.
Allen andern Tagen, Alter 529.
Allein hat man die Nacht gewacht, Nihil 566. Quam 581.
Allein, Unus 613.
Allergröſte Stadt, Multo 563.
Allerley Dinge beytragen, Alius 528.
Alsbald, Continuo 538. Mox 563. Quam 581.
Alſo, Quando 583.
Alſo bitte ich dich, Ita 557.
Alſo gehet es nicht, wie es vor dieſem, Item 558.
Alſo wirſt du es verlangen, Atque 534.
Alsdann, erſt, Demum 542.
Alsdann, endlich, Tum 608.
Als, eben, Item 558.
Als, wo, Ubi 609.
Alters halber, Per 573.
Am beſtimmten Tage, At 533.
An dem Geſtade, Juxta 559.
An dem war es, Prope 580.
Andere als, Aliter 528. Atque 534. Contra 538. Niſi 568.
Anders, als ich mir vorgenommen, Contra 538.
Andern anders, etlichen dieſes, Alius 528.
Andere Gedanken, Alius 528.
Andermal, Iterum 559.
Anderer Mars, iſt Henricus, Alter 529.
Anderer Menſch, als, Alius 528. Atque 534.
Anders mit einem Freund, anders mit einem Tyrann, Aliter 528.
Andere Sache iſt, Alius 528.
Anders wohin, Aliorſum 527.
Angehenden Tag, Sub. 602.
Angenehmſte Sache, Supra 603.
Annehmer der Bitt-Schriften, Ab 519.
Arbeit, Ad 522.
Aergſte Böſewicht, Longe 560.
Athmen in einem Athem, Continenter 538.
Auch, Vel 610.
Auch wann ich nicht gedenke, geſchieht, Nec 565.
Auch nicht, Quidem 589.
Auf der Römer Seite, Aliorſum 527.
Auf Unkoſten, De 540.
Auf Morgen hat er mich eingeladen, In 553.
Auf das höchſte wünſche ich, Maxime 562.

Auf

Auf das angelegenſte, Quam 581.
Aufzeichnen zur Gedächtniß, Ad 522.
Augen-Wehe, Ex 548.
Augenſcheinlich falſche Sache, Aperte 532.
Aus Aberglauben, Ab 519.
Aus dem Schiff ſteigen, De 540.
Aus der Schrift leſen mit Sprüche, De 540.
Aus Furcht fliehen, Ergo 546.
Aus Freundſchaft, Pro 597.
Ausgebreitet, Longe 560.
Ausgenommen dich allein, Extra 549.
Aus Haß, Ab 519.
Aus Lieben zu dir, Pro 579.
Ausſpruch geben auf dem Richter-Stuhle, De 540.
Aus den dreyen einer, Aliquis 527.

B.

BAld, Mox 563.
Bald dieſes, bald jenes, Alius 528. Modo 563. Tum 608.
Bald darauf, Nec 565.
Bälder, Citius 537.
Bauer aus einem Redner, Ex 548.
Begehren etwas gar hitzig, Ad 522.
Begierig, Ad 522.
Beherzt bey der Gefahr, Ad 522.
Behüte GOtt, weit von mir, dieß. Apage 531.
Bekannte Bosheit, Aperte 532.
Belangend, betreffend, Quod 593.
Belieben, Ad 522.
Beſtändig kriegen ſie, Continenter 538.
Beſter Freund, Maxime 562.
Beſſer kennen einen, Magis 561.
Beſtimmten Tag, Ad 522.
Betreffend den Frieden, halte ich dafür, De 540.
Bey, Apud 532.
Beyde, Uterque 621.
Beyde lieben einander, Uter 621.
Bey der Thür wartet Ad 522.
Bey einem Gunſt gewinnen, Apud 532.
Bey einem in Gnaden ſeyn, Ab 519.
Bey Mitternacht, De 540.
Befragen allerley Dinge, Alius 528.
Bey ſtiller Nacht, Sub 602.
Beyſammen, Simul 601.
Beym Verſtand ſeyn Ex 548.
Bildniß vom Gold, Ex 548.
Billig war, Par 572.
Bis auf die Helfte, Ad 522.
Bis ans Indien, Uſque 615.
Bis daß, Uſque 615.
Bis ich vernehme, Uſque Ibid.
Bis in die zweyhundert, Ad 522.
Bis zu dieſer Stunde, Uſque 615.
Bis jetzt, Uſque Ibid.
Bis zum letzten Athem, Uſque 615.
Bitte innſtändig, Etiam 547.
Bosheit deſſen iſt am Tag, Aperte 532.
Biſſen, Ob 571.
Büſſen die Vermeſſenheit, Ergo 547.
Brauch nach, Pro 579.
Briefe über Briefe ſenden, Alius 528.
Briefe wechſeln, Ultro 612.

Di

Daher erhellet, Ex 548.
Daher kommet es, Ex Ibid.
Dahin, Eatenus 544.
Das iſt gleich eine Aufruhr, Ecce 544.
Da kommt eben der Bothe, Ecce 544.
Damit, Qui 586.
Damit nichts, Ne 564.
Damit ich es recht mache, Ne Ibid.
Dann jener allein, Demum 542.
Darnach, Porro 575.
Darum, damit, Eo 545. Quin 590.
Darum, daß, Quod 593.
Darum geſchichts, weil, Eo 545.
Darzu darfſt du noch läugnen? Etiam 547.
Daß ich weiß, Quod 593.
Daß keiner, Quis 591.
Daß nicht, Quin 590.
Deinetwegen ſtehe ich in Sorgen, Ex 548.
Dergleichen Gattung, De 540.
Deſto, Eo 545. Quo 592.
Deßwegen nicht, daß, Quo 592.
Diener, Ab 519.
Dießfalls kommt man nicht übereins, Circa 536.
Dießſeits, Citra 537.
Doch, At 533.
Doch nur du nicht, Dum 543.
Doppelt gebe ich, Tantus 607.
Dorthin der, andere dorthin, Alius 528.
Dreymal ſo viel, Tantus 607.
Durch andere, oder durch ſich ſelbſt etwas handeln, Per 573.
Durch Verbindung, De 540.
Durch Verrätherey, Neid, Per 573.
Durch Unwiſſenheit, Per Ibid.

E.

Eben als, Itidem 559.
Eben das, was ich ſagte, Atque 534.
Eben jetzt, Jam 552.
Eben recht, Commodum 537.
Eben ſo lieb, als, Juxta 559.
Eben dermaſſen, Itidem 559.
Eben fängt er an, Nunc 570.
Eben ſo viel, Proxime 581.
Eben weil er da, Dum 542.
Eben zur ſelben Zeit, Ipſe 556.
Eben zuvor, Proxime 581.
Ehe, bevor als, Ante 531.
Ehe dieſer Stadt-Richter wurde, iſt dieſer geſtorben, Ante 531.
Ebender nicht, bis, Uſque 615.
Ehrlicher Mann ſollte lügen können, Num 570.
Einer, Quisquam 591.
Einer aus uns, Aliquis 527.
Einer etwas, Aliquis Ibid.
Ein einziger, Vel 610.
Eine Mühe, Unus 613.
Eine Nacht, Ibid.
Ein Geſchäft über das andere, Alius 528.
Einmal ſo viel, ſo groß, Alter 529.
Ein oder anderer Tag, Alter 529.
Ein-oder zweymal, Iterum 559.
Einmal werden wir deſſen mit Freuden gedenken, Olim 571.
Empfangen wohl, Bene 535.
Endlich, Denique 542.
Etlichemal, Iterum 559.
Entweder, oder, An 530.

Ent-

Entzwiſchen, Interea 555.
Erbärmlich, In 553.
Ernſtlich, Extra 549.
Erſcheinet daher, Ex 548.
Erſt, alsdann, Demum 542.
Es ſey dann, Niſi 568.
Etliche dieß, andere das, Alius 528.
Etwann einer, Ecquis 544.
Etwas, Quid 588.
Ey bey Leibe nicht, Enim 545.
Ey wie ſchön, Eja 544.

F.

Fallen ein über den andern, Alius 528.
Fehlet ſo weit, Tantum 606.
Fehlet wenig, daß nicht, Quin 590.
Furcht fiel mir zu, Scilicet 597.
Fort, fort damit, Apage 531.
Frage nicht darnach, Magnopere 561.
Fragen eins über das andere, Alius 528.
Freund, Alter 529. Atque 534. Maxime 562. Tam 604.
Freude nicht verbergen, Aperto 532.
Freude erzeigen, Præ 577.
Frevwillig, Ultro 612.
Früh, Bene 535.
Für dieſe Zeit, Ut 616.
Für das Gegenwärtige, Künftige, In 553.
Für einen jeden Schuh lang drey Kronen, In 553.
Für Morgen nicht ſorgen, allein für heut, In 553.
Fürnemlich aber, Cum 539.
Fürnemſten der Stadt, Longe 560.

G.

Gäbliegs De 540.
Gar dieſes will ich nicht anſehen, Ne 564.
Gar ehrſam, Cum 539.
Gar früh, Bene 535.
Gar ſelten, Admodum 525.
Gar übel, Omnino 571.
Gedächtniß, Ad 522.
Gedanken wenden auf eine andere Sache, Alio 527.
Gegen, Adverſus 525.
Gegen dem Cäſar nichts zu rechnen, Ad 522.
Gegen-Dienſte, Ultro 612.
Gegen uns zu rechnen, Præ 577.
Gegenwärtig, Coram 538.
Gehen auf eine andere Seite, Aliorſum 527.
Gehe es wie es wolle, Ut ut 616.
Geldreich, Bene 535.
Gelehrt, Ab 519. Bene 535 Leviter 560. Uter 621.
Gemäß den Regeln, Ex 548.
Gemeiniglich pflegt zu geſchehen, Fere 550.
Geſetzt es ſey nicht alſo wie ich ſage, Ne 564.
Geſund ſeyn, Belle 535.
Geſundheit laſſet es nicht zu, Per 573.
Getragen in das Bette von der Tafel, Inter 554.
Gewißlich er irret groß, Næ 564.
Gewißlich weiß ich, Sat 597.
Geziemet ſich zu thun, Par 572.
Gilt gleich, wie es abgegangen, Ut 616.
Gleich, Ut 616.
Gleich, gleich ſeyn, Non 568.
Gleich darauf, Continuo 538.
Gleich gilt es mir, Per 573.

Gleich mit gleich vergelten, Par 572.
Gleich nach, Sub 602.
Gleich ſtracks, Continuo 538.
Gleichen kann er nicht, Ad 522.
Gleichſam als, Quaſi 585.
Gleichen Handel führen ſie, Unus 613.
Gleichwie, Per inde 574.
Gleichen Willen, Par 572.
Glückſelig biſt du, Bene 535.
Genug geſagt, Satis 597.
Genug wird es ihm ſeyn, Satis 597.
Genug Wörter, Satis Ibid.
GOtt im Himmel, Quomodo 595.
Grobes Gefolg, oder Suite, Bene Ibid.
Groſſer Schmerz, Bene Ibid.
Groſſe Vorſichtigkeit gebrauchen, Magnopere 561.

H.

Halte dich alſo, Sic 600.
Halten etwas auf einen, Aliquis 527.
Halten für nichts. Apud 532.
Halten mit einem, Ab 519.
Handel führen vor dem Richter, Apud 532.
Hat nicht verdecken, Apud Ibid.
Heftig ſchelten, Acriter 522.
Herriſch hochtrabend, Nimius 567.
Hiervon genug, Hactenus 550.
Hinfüran, Poſt 576.
Hochgeborner, De 540.
Holla, es gilt nicht, Eja 544.

I.

Ja, Imo 531. Scilicet 597.
Ja er iſt es, Certe 536.
Ja er wird bezahlen, wann er alles verthut, Scilicet 597.
Ja freylich, Certe 536. Imo 553. Quippe 590. Sic 600.
Ja fürwahr, Vero 611.
Ja allweg, Vero Ibid.
Ja ſaget, oder nein, Etiam 547.
Ja unbedachtſam bin ich geweſen, Næ 564.
Ja wohl, Vero 611.
Jahr hindurch, Per 573.
Ja deſto, Eo 545.
Jeden drey Kronen geben, In 553.
Jeden Soldaten einen neuen Rock, In Ibid.
Jedem mangelt des andern Hülfe, Alter 529.
Jedweder ſchmeichelt ſelbſt, Quisque 592.
Je länger und mehr, Magis 561.
Jemalen, Aliquando 527.
Jemand, Quisque 592.
Je trefflicher, je neuer, Quisque 592.
Jetzt einmal, Nunc 570.
Im Chriſt-Monat, De 540.
Im übrigen, De Ibid.
In der Stille, Per 573.
Immaſſen, Perinde 574.
In meinem Namen, Ab 519.
Inn, oder innerhalb, Intra 555.
Inniglich erfreuen, In 553.
Inniglicher Freund, Inde 554.
Innſtändig bitten, Etiam 547.
Irgendwo, Uſpiam 615.
Iſt er es, An 530.

K.

Kaum die Laſt nicht tragen, Par 572.
Kaum, Dum 543. Commodum 537.
Kecker Menſch, Nimium 567.

Kein

Kein beſſerer Freund, Belle 535. Maxime 562,
Keinen Freund haben, Ab 519.
Keinen Preiß haben, Extra 549.
Keine Sache iſt, die ich mehr verlange, Nihil 566.
Keine Schuld daran haben, Extra 549.
Keineswegs muß man gedulden, Enim 545..
Kein Wort hat er ſagen gedurft, Omnino 571.
Kein Wunder, Mirum 563.
Keine Zeit iſt mehr darüber zu ſäumen, Nihil 566.
Keuſch leben, Continenter 538.
Klein wenig warte, ſchweige, Parumper 573.
Krank ſeyn vor Leid, Ex 548.
Kürzeren ziehen, Denique 542.

L.

Länger, als man vermeint, Amplius 530.
Länger, als vier Stund, Amplius 530.
Langer Diſcurs, Bene 535.
Lang genug, Diu 542.
Lang iſt es ſchon, Ibid.
Längſt der Straſſe, Juxta 559.
Längſt dem Ufer, Præter 578.
Längſt habe ich verlanget, Diu 542.
Lang und ſehr zweifeln, Diu Ibid.
Lang wehret, Diu Ibid.
Lang wird gelebt haben, Diu Ibid.
Lang wird es nicht anſtehen, Diu Ibid.
Lange Zeit, Diu Ibid.
Lang zuvor, ehe, Multo 563.
Laquay, Ab 519.
Laßt mir nur, Modo 563.
Leben für heut allein, In 553.
Leicht, Facile 550.
Letzlich, Aliquando 527. Denique 542.
Letzte unter allen, Infra 554.
Lieben gar zu hitzig, Ad 522.
Liegt mir nicht viel daran, Magnopere 561.
Loben in das Geſicht, Coram 538.

M.

Mäßig leben, Continenter 538.
Maaß überſchreiten, Extra 549.
Mehr als billig, Supra 603.
Mehr als billig, Plus 575.
Mehr als ſechs Monat, Amplius 530.
Mehr oder minder, Plus 575.
Mehreſter Theil, Multo 563.
Meinung, Apud 532.
Meinungen ſind ſtreitig, Circa 536.
Meinetwegen kannſt du raſten, Vel 610.
Minder, Minus 562.
Mit ſammt, Pariter 572.
Mit dieſem Geding, Sub 602.
Miteinander Freundſchaft führen, Bene 535.
Mit Fleiß, De 540.
Mit guter Weile, Per 573.
Mit möglichſtem Fleiß, Supra 603.
Mittel für die Augen-Wehe, Ad 522.
Mittel zu bezahlen, Unde 613.

N.

Nach dem Gutgedünken, Secundum 593.
Nach dem Früh-Stück, Ab 519.
Nach dem König der Nächſte, Ab 519.

Nachdem ich werde meine Rede gethan haben. Cum 539.
Nach dir habe ich keinen beſſeren Freund, Præter 578.
Nacheinander, Deinceps 451.
Nach Gestalt der Sachen, Pro 579. Ut 616.
Nach meinem Belieben, Ad 522.
Nach meinem Vermögen, Pro 579. Quantum 584
Nach meiner Gewohnheit, Pro 579.
Nach meiner Wenigkeit, Pro Ibid.
Nach ſeinem Vermögen thut ein jeder, Quantum 584.
Nachmittag, A 519.
Nach Recht und Billigkeit, Secundum 598.
Nachts, De 540. Sub 602.
Nahe bey der Nacht Ad 522. Prope 580. Sub 602.
Nahe ſehen, Prope 580.
Nahe iſt es geweſen, Prope Ibid.
Natur wegen, Per 573.
Neben dem, Super 602.
Neben dieſem. Jam 552.
Nächſt bey der Stadt, Proxime 581.
Nächſt empfangene Briefe, Proxime Ibid.
Nächſt komme ich zu deiner Tugend. Proxime ibid.
Nämlich. Nimirum 567.
Nicht allein, ſondern auch, Cum 539.
Nicht allein, nicht. Non 568.
Nicht anders, als, Ac 521. Niſi 568. Secus 598. Sic 600.
Nicht begehre ich, Nihil 566.
Nicht darum, daß nicht, Quin 590.
Nicht darum, daß, Non 568.
Nicht eile, Nihil 566.
Nicht gar viel, Ita 557.
Nicht genug, Parum 572.
Nicht recht, Minus 562.
Nichts habe ich geredet, geſchweigen gethan, Non 568.
Nichts iſt, darum du dich wunderſt, Quod 593.
Nichts, keine Verhinderung, Nihil 566.
Nichts mußt du mir ſagen, Nihil Ibid.
Nichts weniger, als, Per 578.
Nicht thue ich es, Nihil 566.
Nicht warte ich, Nihil ibid.
Nicht zufrieden, Male 562.
Nicht zu viel, oder zu wenig, Plus 575.
Nicht zum beſten redet man von ihm, Commode 537.
Nicht zwar, daß du nicht könnteſt, Non 568.
Nie, Niemals, Ad 522.
Niemand anders, als, Niſi 568.
Niemand mehr, als, Supra 603.
Niemand, welcher, oder ich, Quin 590.
Nieren-Wehe, Ex 548.
Nirgends, Nuſquam 570.
Noch, At 533.
Noch einmal ſo viel, ſo groß, Alter 529.
Noch jetzt, Denique 542.
Noch nicht, Nec 565.
Noch nichts haben wir gehöret, Dum 542.
Nothwendige Sache, Maxime 562.
Nun ſage her, Age 526.
Nun wohlan, Age ibid.
Nur, Modo 563.
Nützlich iſt es dir, Ex 548.
Nützliche Sache, Maxime 562.

O.

Ob, An 530. Si 599.
Obſchon, Etſi 547.
Offenherzig. Ut 616.
Oeffentlich ſagen, Aperte 532.
Ohne Erfahrung, Citra 537.
Ohne Gefahr, Temere 607.
Ohne Mühe, Facile 550.
Ohne Scherz. Extra 549.
Ohne Verdruß, Citra 537.
Ohne Urſache, Temere 607.
Ohne Zweifel, Haud 551. Ne 564.

R.

Recht iſt es, Bene 535. Recte 596.
Recht oder Unrecht, Recte 596. Secus 598.
Recht ſageſt du, Recte 596.
Recht und billig, Recte Ibid.
Reden von andern Sachen, Alio 527.
Reich, Ab 519.
Reimet ſich wohl, Commode 537.
Richter-Stuhl, De 540.
Rings herum. Circa 536.
Rund, öffentlich ſagen, Aperte 532.

S.

Sache iſt abgangen nach meinem Wunſch, Ex 548.
Sache iſt in ſolchen Stand gebracht, daß, Eo 545.
Sage nun, Eja 544.
Sammt. Pariter 572.
Scharf anſehen die Sonne, Acriter 522.
Schätzet niemand ſo hoch, als ſich ſelbſt. Præ 577.
Schelten auf das heftigſte, Acriter 522.
Scherzweiſe, Per 573.
Schicket ſich wohl, Commode 537.
Schier, Vix 612. Usque 615.
Schlaf Nachmittag, De 540.
Schlecht gekleidet, Male 562.
Schlechte unter allen, Infra 554.
Schmach-Reden vom ſchlechten Geſindel, De 540.
Scherz, Bene 535.
Schmerz in der Nieren, Ex 548.
Schmerz verurſachet die Sache, Ex Ibid.
Schon, Jam 552.
Schon von jetzt, Jam Ibid.
Schon von ſelbiger Zeit, Jam Ibid.
Schranken überſchreiten, Ultra 612.
Schuldigkeit, Ac 521.
Secretarius, Ab 519.
Segel nach dem Winde richten, Utcumque 620.
Sehr nothwendige Sache, Maxime 562.
Sehr nützlich, Maxime 562.
Sehr viel. Per 573.
Seinetwegen, Ergo 546.
Selten, Admodum 525.
Sey auf was Weiſe, Quoquo 595.
Sey um was Zeit, Quoquo Ibid.
Sey was es wolle, Ut 616.
Sey wohin, Quorſum 595.
Sieh da, Ecce 544.
So als, Adeo 534. Atque 534. Ut 616.
So bald, Simul 601. Ubi 609. Ut 616.
So gar nicht, Ne 564.
So gar jetzt nicht, Ne ibid.
So groß iſt die Verwirrung, Is 556.
So großes Uebel, Usque 615.

Digitized by Google

So vortrefflich ſey er, als er will, Quam 581.
So lang, Uſque 615.
So lang bis daß, Dum 542.
Solche Ehre, gleichwie, Perinde 574.
Solcher, der, oder welcher, Qui 586.
Soll er es ſeyn, An 530.
Sonſten, Aliter 528.
So ſchwer, Uſque 615.
So ſehr als, Perinde 574.
So ſehr, ſo heftig, Tantopere 606.
So thöricht, daß, Qui 586.
So vermeſſen war er, Adeo 524.
So viel, als, Pariter 572.
So viel an mir ſeyn wird, Quantum 584.
So viel als ich vermeine, Quantum Ibid.
So viel ich gedenke, Ut 616.
So viel es koſtet, Tanti 605.
So viel mir möglich, Quantum 584.
So viel liegt mir daran, Adeo 524.
So wahr iſt es, Ad 522. Adeo 524.
So weit, Adeo 524.
So weit, daß, Eo 545.
So weit iſt mein Muthwille gelanget, daß, Eo Ibid.
So wohl, als, Ac 521. Itidem 559.
Stäts, Continenter 538.
Stimmen alle überein, Unus 613.
Stracks, alſobald, Continuo 538. Modo 565.

T.

TAg nach, Poſtridie 579.
Tag darnach, als, Poſtridie 579. Quam 581.
Tag zuvor, als, Pridie 579.
Tauerhaft, Diu 542.
Theils aber vohrnemlich, Tum 608.
Thorheit deſſen iſt weltkündig, Aperte 532.
Trolle dich fort. Apage 541.
Trotziger Menſch, Nimium 567.

U.

UEbel gedenken von einem, Secus 598.
Uebel ſo aus dem andern folget, Alius 528.
Ueber alles Verhoffen, Supra 603.
Ueber alle liebt er ihn, Præter 578.
Ueberall, wo er gehet, Quocumque 593.
Ueberall waren unſer, Omnino 571.
Ueberaus, Mirum 563. Nimium 567.
Ueberaus gelehrt, Longe 560.
Ueberaus, Ungeheuer, Extra 549.
Ueber die Maſſen, Nimium 567.
Ueber, oder unter, nach deſſen, Super 602.
Ueber dieſe Berge, Ultro 612.
Ueber Zwerch, De 540.
Uebertragen mit Geduld, Leviter 560.
Uebertrift weit andere, Longe 560.
Ueber zwey Jahre, Plus 575.
Verdrüſſet, Ægre 525.
Verdrüſſet mich, Male 562.
Verlaſſen, Ab 519.
Vermeſſenheit büſſen, Etſi 547.
Verdeckt, verborgen, Aperte 532.
Vermeſſen war, Adeo 524.

Verpflichtet, Adeo 524.
Verſtand, Apud 532.
Verwirrt, Apud 532.
Urſach, Cur 539. De 540.
Urſach, daß, Quod 593.
Viel gröſer, Longe 560.
Viel mehr, Multo 563.
Um die Krone ſtreiten, De 540.
Um den anderten Tag, Alter 529.
Umgehen wie mit einem Sclaven, In 553.
Um was Zeit, Ad 522.
Um nichts, De 540.
Unbedachtſamkeit büſſen, Ob 571.
Unbeſchwert, Quod 593.
Unbeſonnen, Temere 607.
Und zwar, Ac 521.
Uneins, Leviter 560.
Ungefehr an ſelben Monat, Circa 536.
Und gewißlich nicht, Nec 565.
Ungezweifelt der Erſte, Facile 550.
Unglück ſchicket dir GOtt zu, Male 562.
Unpäßlich, Minus 562.
Unter, Sub 602.
Unter dem Schein der Freundlichkeit, Per 573.
Unter dem Vorwand, Sub 602.
Unter dem freyen Himmel, Sub 602.
Unter ihm, Infra 554.
Unter dem Trincken, Eſſen, Inter 554.
Unterdeſſen, oder weil er dieſes that, Interea 555.
Unterſchiedlich, Alius 528.
Unter Tags ſchlaffet er, De 540.
Unverdroſſen zur Arbeit, Ad 522.
Unvergleichlich, Facile 550.
Unverhoſt, Ex 548.
Unverholen, Enim 545.
Unverſehens, De 540. Ex 548.
Vom Anfang, Uſque 615.
Von allen Zeiten her, Ex 548.
Von Deinigen darzu, De 540.
Von der Wurzel, Uſque 615.
Von der Seiten, De 540.
Von der Straſſe, De Ibid.
Von dieſer Sache, Super 602.
Von einem zu fragen, De 540.
Von einem ſagen hören, De Ibid.
Von Frieden zu handeln, De 540.
Von freyen Stücken, Ultro 612.
Von hohen Stamm, De 540.
Von Kindheit an, A 519. Uſque 615.
Von Menſchen Gedenken, Poſt 576.
Von Morgen an, Ab 519.
Von neuem iſt er krank geworden, De 540.
Von Romulus Zeiten, Uſque 615.
Von ſich ſelbſten, Ultro 612.
Von der Sonne glänzet das Meer, Ab 519.
Von der Sonne thut der Kopf wehe, Ab Ibid.
Von Tag zu Tag, von Stunde zu Stunde, In 553.
Von Zeit zu Zeit, Ex 548.
Vor als ich Bürgermeiſter wurde, Ante 531.
Vor Augen haben, Ob 571.
Vor dem Richter, Apud 532.
Vor dieſem, vor Zeiten, Olim 571.
Vor Freude, Præ 577.
Vorigen Tag, als. Pridie 579.
Vor in Gegenwart, Coram 538.
Vorſichtigkeit gebrauchen, Magnopere 561.

Vor

Vor Tags, Ante 531.
Vor Traurigkeit kranf, Ex 548.
Vortrefflichen Verſtand haben, Longe 560.
Vor Weinen, Præ 577.

W.

Wahrheit, Ad 522.
Wahrheit ſageſt du, Recte 596.
Wann, Quomodo 595.
Wann dann, Ecquando 544.
Wann du mir nicht hilfſt, Modo 563.
Wann es mir nur nützet, Ob 571.
Wann niemand, Niſi 568.
Wann nicht, Niſi Ibid.
Wann nur, Modo 563.
Warum, Cur 539. Quamobrem 583. Quid 588.
Warum nicht, Quid Ibid.
Warte ein wenig, Tantiſper 606.
Was iſt dann, Ergo 540. Quid 588.
Was ſoll ich da ſagen, Hic 551.
Was folget daraus, Inde 554.
Was für einen, Qui 586.
Was haſt du da zu ſchaffen, Quid 588.
Was habe ich damit zu ſchaffen, Quid Ibid.
Was ſage ich zum Zeugen, Autem 535.
Was ſoll ich ſagen, Quid 588.
Was Weiſe es ſeyn möge, Quomodo 595.
Waſſer kann er ihm nicht reichen, Ad 522.
Wegen, Inde 554.
Wechſeln, Ultro 612.
Wehe thut, Ægre 525. Ex 548.
Weilen, Quippe 590.
Weil da, Ecce 544.
Weil, oder ob er dieſes thut, Interea 555.
Weit ab, Longe 560.
Weit anders als, Ac 521.
Weit anderes Sinnes, Alius 528.
Weit ausgebreitet, Longe 560.
Weit in den Tag hinein, Ad 522. Extra 549.
Weiter als ein Pfeil-Schuß, Weit einſchleichen in die Freundſchaft, Eene 535.
Weiters nicht, Ultra 612.
Weit übertreffen, Hic 551.
Weiter, Porro 575.
Weltkündig, Aperte 532.
Wenig, Tantiſper 606.
Wenig erhöhet, Leviter 560.
Wenig gelehret, Leviter Ibid.
Wenig mehr, Pluſculum 575.
Wenig Sorgen, Ita 557.
Wenig meines, Leviter 560.
Wenig Worten, Brevi 536. Quid 588.
Wenig zu viel, Nimium 567.
Wenden ſein Gemüth auf eine andere Sache, Alio 527.
Wer aus zweyen, Uter 621.
Wer iſt dann, Ecquis 544.
Wer iſt dieſer Menſch, Quid 588.
Wer ſolle dir es geſagt haben, Ecquis 544.
Wie alſo, Ut 616.
Wie auch, Et 546. Quidem 589.
Wie, Quomodo 595. Ut 616.
Wie du willſt, Secundum 598.
Wie die Zeit zulaſſet, Ut 616.
Wie es billig war, Par 572.
Wie es wolle, Ut 616.
Wie gern wollte ich das, Quam 581.
Wie heißt du, Qui 586.

Wie ich thun ſollte, Quid 588.
Wie lang dann Tandem 605.
Wie ſeinen Vater liebt er mich, Pro 579.
Wie vortrefflich du ſeyſt, Quamlibet 584.
Wie ſehr groſſer Unterſcheid ſeyn, Demum 542.
Wieder, Citius 537. Præter 578.
Wider alle Hoffnung und Meinung, Præter 578.
Wider alle Billigkeit, Præter Ibid.
Wie wohl, Quamquam 584.
Wiedrum, De 540.
Wir zwey miteinander, Æque 525.
Wo er ſey, Ubi 609.
Wo nicht, Si 599.
Wo zu Land, Ubi 609.
Wohlan, Age 526.
Wohl anders gehet es her, Recte 596.
Wohl empfangen, Bene 535.
Wohlredendſte, Unus 613.
Wohl zuſehen, Etiam 547.
Wohin, Quorſum 595.
Wohnen in einem Hauſe, Unus 613.
Worinn habe ich dich beleidiget, Quid 588.
Wort anders aufnehmen, als man meinet, Aliorſum 527.
Wort wechſeln, Ultro 612.
Wort zu Wort, Ad 522.
Wunſch, Atque 534.

Z.

Zeit hindurch, Per 573.
Zeit lang, Ad 522.
Zeit wird kommen, Aliquando 527.
Ziemlich gut lateiniſch redet er, Commode 537.
Zufallen unterſchiedlichen Herren, Alius 528.
Zufrieden, Satis 597.
Zugleich, Simul 601.
Zuletzt, Tum 608.
Zu Liebe ſeiner, Ergo 546.
Zum anderntmal, Iterum 559.
Zu Nachts, Sub 602.
Zu Pferd, Cum 539.
Zu rechter Zeit, Ad 522.
Zur ſelbigen Zeit, Sub 602.
Zuvor, Ante 531.
Zu was Ziel und Ende, Quorſum 595.
Zuweilen, Aliquando 527.
Zwar über vornemlich, Cum 539.
Zweifle nicht, daß, Quin 590.
Zweifels ohne, Ne 584.
Zweymal mehr als, Tantum 606.
Zweymal ſo viel, Tantus 607.
Zwiſchen Hoffnung und Furcht, Inter 554.

E N D E.

MAG2010559

Ex Libris Josephi Marcellini Taliani 18[illegible]

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google